Biblioteca orășen. SIBIU
2014
22
22

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

Luceafărul

REVISTĂ A UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R.

Anul V, Nr. 3 (86) • 1 februarie 1962 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 16 pagini — 1,50 lei

LUCRĂRILE CONFERINȚEI PE ȚARĂ A SCRIITORILOR

Lipsește Nr. 1, 2, 12, 13, 14 și 15. 1962.

Cuvîntarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej la Conferința pe țară a scriitorilor

Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la tribuna Conferinței pe țară a scriitorilor

Dragi tovarăși și prieteni,

Am deosebita plăcere și bucurie de a mă afla în mijlocul reprezentanților de seamă ai literaturii noastre și de a aduce Conferinței pe țară a scriitorilor un salut călduros din partea Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Romîn, a Consiliului de Stat și a Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Romîne. (Aplauze furtunoase).

Dezbaterile acestei Conferințe s-au caracterizat prin spirit principial, combativitate, ținută înaltă, tratînd multilateral problemele creației literare și ale activității Uniunii Scriitorilor. Ele ilustrează rodnica dezvoltare a literaturii noastre în cei 5 ani care despart Conferința actuală de primul Congres al scriitorilor.

În această perioadă, proza, poezia, dramaturgia s-au îmbogățit cu opere valoroase. Inspirată din actualitate, din munca avîntată a poporului, tematica nouă și-a cîștigat locul de frunte în literatură. Scriitorilor aparținînd generațiilor mai vîrstnice li s-au alăturat numeroase talente tinere, formate în anii orînduirii populare.

Însuflețiți de chemarea Congresului al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn de a făuri opere la nivelul înaltelor exigențe artistice și ideologice ale partidului și poporului, oamenii de litere și-au închinat cu toată puterile creatoare pentru a răspunde cu cinste așteptărilor și cerințelor milioanelor de cititori pe care-l are astăzi literatura.

Exemplu de înaltă măiestrie, de dragoste pentru chemarea lor de scriitori, de conștiință patriotică, le este tuturor oamenilor de litere opera strălucitilor reprezentanți ai literaturii romîne clasice și contemporane — Mihail Sadoveanu și Tudor Arghezi. (Aplauze).

Trăim în epoca cea mai bogată în înfăptuiri din istoria țării noastre. În toate domeniile vieții sociale au loc profunde transformări revoluționare. Clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea își consacră în întregime energia și capacitatea lor de creație grandioasei opere de desăvîrșire a construcției socialiste și de creare a condițiilor în vederea trecerii treptate la comunism.

În această etapă istorică de dezvoltare a societății noastre, literaturii îi revine misiunea de mare răspundere de a contribui prin toată forța ei de înrîurire la formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste, la făurirea omului nou, a moralei socialiste, a atitudinii noi față de muncă și societate, la înlăturarea din conștiința oamenilor a influențelor ideologiei și educației burgheze. Creația literară are menirea de a reflecta puternic avîntul construcției economice și culturii socialiste, schimbările în modul de viață al poporului, de a zugrăvi chipul luminos al muncitorului, al țăranului colectivist, al intelectualului, de a cultiva în inimile oamenilor mîndria patriotică, îndemnîndu-i la noi fapte eroice pentru triumful celor mai înaintate idei ale timpului nostru, ideile comunismului.

Realitatea noastră este un izvor viu de inspirație pentru făurirea de opere literare la un înalt nivel artistic. Scriitorii noștri cei mai buni își datorează succesele străduinței de a cunoaște mai bine realitatea, de a pătrunde mai adînc în viața interioară a oamenilor muncii, constructorii societății socialiste.

Opere care să-și croiască drum spre inima oamenilor, înfruntînd cu trăinicia lor timpul, nu pot fi scrise din fuga condeiului, ci sînt rezultatul cunoașterii adînci, al studiului îndelungat al realităților, al unui susținut efort artistic, al muncii de migală a creatorului, pătruns de modestie și exigență față de roadele trudei sale.

Lenin spunea că arta aparține poporului, trebuind să pătrundă prin rădăcinile ei cele mai adînci în masele largi ale oamenilor muncii, să fie pe înțelesul lor, iubită și apreciată de ele, să le unească sentimentele, gîndirea și voința.

Nu poate fi mulțumire mai mare pentru un scriitor al timpurilor noastre decît ca în opera lui cititorul, făurar al noii orînduiri, să recunoască propria sa viață, gîndurile și năzuințele sale.

Principiile realismului socialist sînt călăuza sigură a scriitorilor noștri în activitatea lor creatoare. Ele deschid scriitorului o perspectivă istorică justă, îl feresc de prezentarea deformată, unilaterală, plată, a fenomenelor vieții, îi dau putința de a înfățișa cu pasiune realitatea în procesul complex al dezvoltării ei, al luptei dintre vechi și nou, al afirmării a ceea ce este nou și înaintat.

Literaturii îi revine un rol de seamă în formarea și educarea tineretului. Tînăra noastră generație are nevoie de opere care întruchipează idealurile pline de măreție ale epocii noastre, evocînd tradițiile glorioase de luptă ale poporului, ale clasei muncitoare, cultivînd dragostea de patrie, de muncă, năzuința tineretului spre mari înfăptuiri.

Literatura epocii noastre trebuie să însemne și ca măiestrie un mare pas înainte în dezvoltarea și îmbogățirea literaturii romîne. Continuînd tradițiile marilor înaintași, valorificînd critic moștenirea literară, scriitorii sînt chemați să creeze opere care vor da o nouă strălucire comorilor limbii noastre.

Tinerii scriitori, urmînd îndemnul fruntașilor scrisului nostru, să se deprindă, în munca grea asupra paginii, să facă „ucenicie neîntreruptă, pe toată viața" pentru a-și perfecționa măiestria. Criteriul de apreciere al unei opere de artă nu este numărul de pagini, ci mesajul și fondul ei de idei, strălucirea ei artistică.

Armă de luptă pentru o literatură bogată în idei, pentru o măiestrie înaltă a operelor literare, critica — dezvoltînd realizările obținute în ultimii ani — trebuie să manifeste combativitate în tratarea problemelor creației literare. Nu pot sluji dezvoltării literaturii tendințele de ocolire a problemelor ei arzătoare, subiectivismul, tonul apologetic, cît și pozițiile neconstructive, negativiste, spiritul de grup. Literatura noastră are nevoie de o critică principială, pătrunsă de spiritul de partid, receptivă față de tot ce este valoros și merită sprijinit și promovat, față de operele care abordează temele realității noastre contemporane.

Critica literară, [illegible] Uniunii Scriitorilor [illegible] ruptura de realitate, de [illegible] tul vieții, încu[illegible] cultivare a [illegible] tematică mi[illegible] cerc îngust [illegible] influențele [illegible] și ermetism[illegible] în abstracțiuni[illegible] în trecutul [illegible] nifestă un[illegible]

O sarci[illegible]ritici-lor și a [illegible]activează pe [illegible]istoriei lite[illegible]nirea Istoriei [illegible] care să întreprindă o analiză [illegible]guroș științifică a bogatului tezaur al literaturii noastre și a etapelor ei de dezvoltare.

Rodnica desfășurare a activității literare depinde într-o însemnată măsură de munca Uniunii Scriitorilor, avînd în centrul preocupărilor ei dezbaterea problemelor fundamentale ale creației literare, continua consolidare a coeziunii tuturor forțelor literaturii pe temelia ideologiei marxist-leniniste, creșterea cu dragoste și atenție a tineretului scriitoricesc.

În operele scriitorilor din țara noastră se reflectă nobilele idei ale luptei pentru salvgardarea omenirii de calamitățile unui nou război mondial, pentru consolidarea păcii și colaborării dintre toate popoarele, pentru progres social, caracteristice întregii politici a partidului, a statului nostru. (Aplauze). În spiritul acestor idei, Uniunea Scriitorilor este chemată să dezvolte și în viitor legăturile de prietenie cu scriitorii din țările socialiste, cu scriitorii progresiști din toate țările.

Partidul Muncitoresc Romîn dă o înaltă prețuire muncii creatoare și activității obștești a scriitorilor patriei noastre, considerîndu-i drept ajutoare ale sale de nădejde în opera măreață pe care o durează poporul nostru. (Vii aplauze). Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Romîn vă dorește, dragi tovarăși, noi și însemnate succese în realizarea unor opere de valoare care să îmbogățească patrimoniul literaturii noastre și să contribuie activ la triumful socialismului. (Aplauze puternice, îndelung repetate).

Cuvîntul de deschidere al academicianului Tudor Arghezi

Iubiți colegi,

Se cere ca un participant la o adunare să o și deschidă. Mi s-a făcut onoarea colegială să mi se atribuie mie beneficiul acestui verb tranzitiv.

Probabil că din cauză de vîrstă.

Vîrsta e un eufemism mai agreabil oarecum al cuvîntului bătrînețe, pe care dicționarul ar trebui să-l elimine din el definitiv. Nu mă refer la dicționarul Academiei.

E greu să scapi de pacostea bătrîneții, dar dacă părul albește și zbîrciturile sporesc, ar fi de dorit să scape teafăr cel puțin condeiul. Nițică tinerețe stă bătrîneților bine...

Dar înmulțit cu el însuși, timpul știe să dea o răsplată duratei. De la Conferința precedentă pînă la Conferința de azi, s-a ivit o nouă generație tînără de scriitori. Ea nu face de rușine trecutul. Are aproape tot ce-i trebuiește — și inspirație, și har, și poezie. I se urează să suie cît mai sus...

Dar uneori nici tinerețea nu este scutită de vătămare... Cînd e prea plină de sine, i se pare că a descoperit ea literatura...

O sfîntă naivitate face ca tineretul să creadă, de pildă, că și dragostea începe de la el, pe cînd atributele tinereții se exercită ironic, de la Adam încoace, neîntrerupt. Măcar în literatură, naivitatea juvenilă este necesar să se controleze pe sine, înainte ca să ajungă naivitate senilă; căci atunci nu mai ajută nici o terație.

Nițică bătrînețe stă și tinereților bine.

Prea-plinul orgoliului de sine și spiritul ridicolei trufii nu-i vine bine niciunei vîrste: dedesubtul aluatului revărsat mocnește tristul neant... Scăderile umflaților în pene trebuiesc lăsate pe seama acelor sarbezi mijlocași, nici prea tineri, nici prea bătrîni, predispuși să le cultive sterp.

Să ne păzim de hibriditatea corcită dintre prea multă suficiență și prea puțină putință — încrezută, scandalizată și gălăgioasă cu tărăboi, în perpetuu clocot după tot soiul de drepturi, afară de dreptul la datorie, la cuviință, la modestie și la măsură.

Or se știe că rezultatul unei culturi trebuie să fie tocmai simțul echilibrului și al măsurii.

Iubiți colegi, să nu dăm uitării mai ales că, în statul socialist, întemeiat de o aprigă și dureroasă, îndelungată luptă, cu suferințe și sînge, generozitatea gingașe a fraților noștri, muncitorii muncilor grele, cu țarina, cu focul, cu fierul, cu cioconul — din adîncimile pămîntului, din uzine și ateliere, au gătit o grădină deasupra țării, pentru scriitori și pentru toți alegii meșteșugurilor de inteligență și subtilitate, de la care ei nu cer decît [illegible]: să lucreze și ele frumos, expresiv, și cu emoție, pentru [illegible]storirea ostenelilor și sufletului lor.

[illegible]lenie, iubiți colegi, să merităm cît mai adevărat această [illegible]ucare a[illegible] și această mare bivaduitățu.

Iubiți colegi, declar Conferința deschisă și „La mulți ani!".

Componența organelor de conducere ale Uniunii Scriitorilor din R. P. Romînă

Conferința pe țară a scriitorilor a ales Comitetul de conducere al Uniunii Scriitorilor, format din tovarășii: *Tudor Arghezi, Mihail Beniuc, Geo Bogza, Demostene Botez, Ion Brad, Anton Breitenhofer, Marcel Breslașu, Teofil Bușecan, Eusebiu Camilar, George Călinescu, Oskar Walter Cisek, Ov. S. Crohmălniceanu, Mihai Davidoglu, Lucia Demetrius, Dan Deșliu, Eugen Frunză, V. Em. Galan, Paul Georgescu, Ștefan Gheorghiu, Alecu Ivan Ghilia, Dumitru Ignea, Alexandru Jebeleanu, Eugen Jebeleanu, Kovács György, Létay Lajos, Horia Lovinescu, Aurel Mihale, Dumitru Mircea, Francisc Munteanu, Nagy István, Șerban Nedelcu, Vasile Nicorovici, Mihai Novicov, Alexandru Oprea, Ion Pas, D. Panaitescu-Perpessicius, Pop Simion, Titus Popovici, Marin Preda, Aurel Rău, Zaharia Stancu, Niculae Stoian, Szabó András, Szemlér Ferenc, Tiberiu Utan, Tudor Vianu.*

În prima sa ședință plenară, comitetul de conducere a ales Biroul Uniunii Scriitorilor, alcătuit din tovarășii: *Mihai Beniuc* — președinte; *Demostene Botez* — vicepreședinte; *V. Em. Galan* — vicepreședinte; *Eugen Barbu, Ion Brad, Marcel Breslașu, Lucia Demetrius, Alecu Ivan Ghilia, Aurel Mihale, Ion Pas, Pop Simion, Titus Popovici, Szemlér Ferenc.*

Biroul Uniunii Scriitorilor a desemnat ca secretari pe tovarășii: *Ion Brad, Pop Simion, Szemlér Ferenc.*

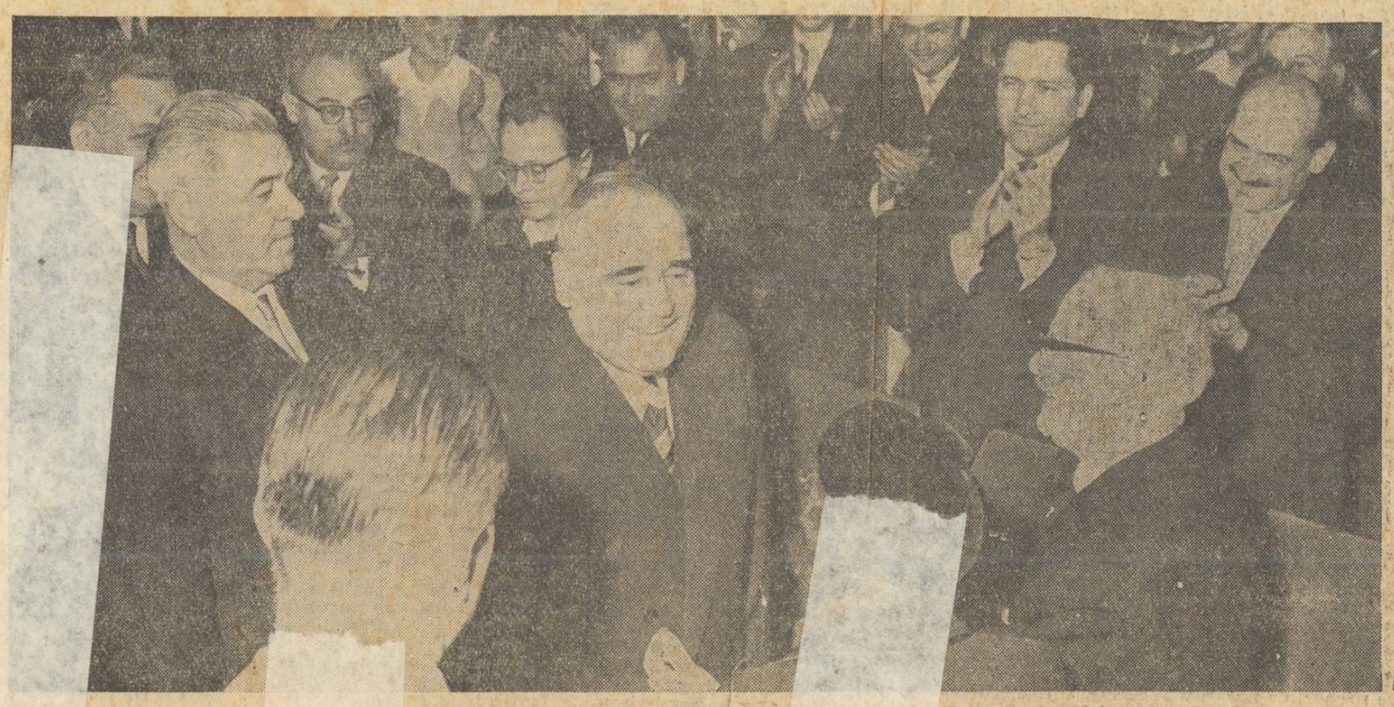

Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej de vorbă cu acad. Tudor Arghezi la Conferința pe țară a scriitorilor

Aspect din sală în timpul desfășurării lucrărilor

4631. 22

CONFERINŢA PE ŢARĂ

Darea de seamă a Comitetului de conducere al Uniunii

Tovarăşi,

Ne-am întrunit în această conferinţă pe ţară într-un moment în care vrednicul şi talentatul nostru popor cunoaşte un avînt fără precedent al forţelor sale creatoare în toate domeniile de activitate. Prin munca însufleţită a eroicei noastre clase muncitoare, a maselor ţărăneşti, a intelectualităţii se cristalizează cu succes în viaţă istoricele hotărîri ale Congresului al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn, se înfăptuieşte ţelul măreţ al desăvîrşirii construcţiei socialiste. Prevederile planului de şase ani se încheagă în fapte, prin munca însufleţită a tuturor oamenilor muncii din ţara noastră.

Ideile despicătoare de drum şi zilnic încununate de biruinţe ale partidului despre progresul industrial al patriei, s-au materializat în numeroasele uzine, fabrici, centrale electrice, care au schimbat fundamental înfăţişarea economică a patriei. Planul de electrificare a ţării, schiţat de partid cu 11 ani în urmă, s-a întruchipat în zeci de hidro şi termocentrale, în linii de înaltă tensiune, care băzdează şi ţes cu domolite fulgere văzduhul, răspîndind lumină în casele şi inimile oamenilor.

Alături de mari şi cunoscute cetăţi industriale, reutilate şi reînnoite, ca Hunedoara, Reşiţa şi altele, au apărut centre industriale noi, cum sînt acelea din „triunghiul minunilor chimice". Oneşti, Roznov, Săvineşti. Dar cite centre industriale asemănătoare nu se ridică mereu, din Maramureş pînă în Delta Dunării, pentru a valorifica spre ele obştescul bogăţiile naturale ale ţării!

...espre forţa crescîndă a ...omici noastre socialiste ...eşte nu numai faptul că ...izăm acum doar în cîteva ...ămîni întreaga producţie ...strială a Romîniei din a- 1938, dar şi înalta apre- ... de care se bucură multe produsele noastre, depar- ...este hotare, în ţările A- Africii şi Americii Lati- Pe toate aceste produse, fac cinste industriei ...e şi celor care le-au ..., oamenii citesc nu nu- „fabricat în R.P.R." ci şi ...cat în socialism".

...tarii, constructorii de ..., minerii, petroliştii, în- ... noastră clasă munci- ...dind un mobilizator ...lu de abnegaţie şi e- ...îşi îndeplineşte cu cin- ...ul de clasă conducă- ... tuturor celor ce mun- ...e drumul făuririi vieţii ...igate şi fericite pe care ...e cu sine socialismul, ...du-şi astfel stima şi ...tinţa întregului popor. ...nd cu încredere calea ...de partid, harnica noas- ...anime, cu sprijinul şi ...ducerea clasei munci- ...-a ridicat la o nouă ...are-i asigură bună- ...ultura şi bucuria de- ...orul vieţii ei n...-a ...ste agricul...., fe- ...nă cum ...ura socia- ... s-a apreciat ...ita Consfătuire pe ţară ...ilor colectivişti, se ...revedea că procesul de ...izare va fi încheiat în ...a ţară încă înainte de

...zările din industrie şi ...tură, din domeniul ştii- ...i al culturii, sînt puse în slujba omului, a ri- ...nivelului său de trai ...al şi spiritual.

...deosebite înfăptuiri se ...şte poporul nostru şi ...neniul învăţămîntului, ... şi culturii. Intelectua- din ţara noastră, strîns ... de năzuinţele întregu- ...por, participă cu elan la ...ormările revoluţionare ...s de desfăşurare în ...oastră. Niciodată nu s-a ...t în Romînia atîta carte ...învaţă astăzi. Munca ...astă pentru construirea ...societăţi, intensa viaţă ...că, ideologică, larga re- ...e culturală ce se desfă- ...în ţara noastră au dus ...rmarea unui om nou — ...nai importantă dintre ...valorile create de socia- Oamenii de azi ai pa- ...noastre devin tot mai ...purtătorii unei morale ...rioare, socialiste, ai unei ...dini noi faţă de muncă ...cietate, îşi identifică inte- ...e proprii cu interesele ...rale, îşi arată prin fapte ...ederea nestrămurită în vii- Ei sînt aceia care alcă- ...sc floarea ţării, forţa şi ...orul ei.

...ealizările poporului nostru ...latoresc faptului că el are ...fruntea sa un conducător ...ercat — Partidul Muncito- ...c Romîn. Politica înţeleap- ...a partidului, de industria- ...re socialistă, de transfor- ...re socialistă a agriculturii, ...gură continua dezvoltare a ...ţelor de producţie ale ţării, ...bazei tehnico-materiale a ...ialismului — determinan- ...tă pentru victoria relaţiilor socialiste în întreaga econo- mie — şi constituie chezăşia ridicării necontenite a nivelului de trai al celor ce muncesc, temelia înfloririi ştiinţei şi culturii.

Anul 1961 a fost marcat de un eveniment de însemnătate istorică mondială — Congresul al XXII-lea al P.C.U.S. — care a adoptat noul său Program, indicînd drumul spre făurirea celui mai înalt stadiu de dezvoltare a societăţii omeneşti, comunismul. Muncind şi luptînd pentru desăvîrşirea construcţiei socialiste, poporul romîn vede în Programul P.C.U.S. imaginea propriului său viitor luminos.

Succesele strălucite ale poporului sovietic în dezvoltarea economiei, ştiinţei şi culturii, succesele întregului lagăr socialist, demonstrează cu o mare forţă de convingere superioritatea noii orînduiri, îi însufleţesc pe oamenii muncii din ţările capitaliste în lupta lor pentru democraţie şi progres social, insuflă un mare avînt popoarelor ce se ridică împotriva colonialismului osîndit de istorie prăbuşirii.

Năzuinţa cea mai fierbinte a popoarelor este asigurarea unei păci trainice în lume. Sistemul mondial socialist, cu un potenţial politic, economic şi militar în stare să facă faţă oricăror încercări aventuriste, poate oricînd răcori capetele prea înfierbîntate ale politicienilor şi militariştilor imperialişti. În fruntea luptei pentru progres social, pentru apărarea păcii în lume, se situează mişcarea comunistă mondială, cu toate puterile ei hotărîtoare în determinarea cursului istoriei contemporane, împotriva imperialismului colonialist, a politicii sale agresive, îşi ridică glasul milioane de oameni din Europa, Asia, Africa şi America Latină, întreaga forţă a celei mai bune părţi din omenire.

Ne mîndrim că, în aceste vremuri hotărîtoare pentru viitorul lumii, Republica Populară Romînă, promovînd o politică de coexistenţă paşnică prin acţiunile sale înţelepte şi consecvente, apreciate de opinia publică mondială, este un factor activ în lupta pentru victoria cauzei socialismului şi păcii pe pămînt.

Tovarăşi,

Bucuria şi mîndria oricăruia dintre noi este de a scrie lucrări din ce în ce mai bune, mai valoroase; bucuria şi mîndria tuturor scriitorilor din Republica Populară Romînă este înflorirea literaturii noastre realist-socialiste. Scrisul nostru îşi datorează împlinirile de astăzi existenţei socialismului, învăţăturii marxist-leniniste, ...sebite, îndrumări ...ncitoare, ...tei de care se ...tiinţifică, ...partea Partidul...ităţi să-l ...resc Romîn. ...ească ...

O deosebită însemnătate în viaţa partidului şi poporului nostru a avut plenara Comitetului Central al P.M.R. din 30 noiembrie—5 decembrie 1961 care a dezbătut Darea de seamă a delegaţiei Partidului Muncitoresc Romîn la cel de-al XXII-lea Congres al P.C.U.S. Darea de seamă prezentată de tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej, subliniind însemnătatea teoretică şi practică a Congresului al P.C.U.S., sintetizează totodată bogatele învăţăminte şi concluzii pe care partidul nostru le trage pentru activitatea sa practică. Bogăţia de idei a Dării de seamă, spiritul combativ care a caracterizat dezbaterile din cadrul plenarei, profunzimea analizei drumului istoric al partidului, intransigenţa dovedită faţă de duşmani, reflectă principialitatea marxist-leninistă a partidului, forţa şi coeziunea rîndurilor sale. Plenara a scos în evidenţă modul hotărît în care partidul a luptat cu stăruinţă nepregetată contra practicilor generate de cultul personalităţii lui Stalin şi pentru zdrobirea grupului antipartinic, fracţionist Pauker — Luca, urmat de Teohari Georgescu şi ajutat cu zel de Iosif Chişinevschi şi Miron Constantinescu. Conducerea partidului a dus o muncă perseverentă pentru lichidarea efectelor negative ale activităţii lui Chişinevschi şi Constantinescu în domeniul culturii. Sînt cunoscute metodele lor antipartinice, de promovare a unor elemente cu o mentalitate străină clasei muncitoare, de izolare a celor mai buni reprezentanţi ai intelectualităţii, de cultivare a unor relaţii neprincipiale în munca lor cu intelectualii. Avînd munci de răspundere în frontul nostru ideologic, ei au fost promotori ai metodelor de lucru sectare, ai preferenţialismului neprincipial, al dogmatismului şi liberalismului, cauzînd daune serioase şi greutăţi mari în dezvoltarea socialistă a culturii poporului nostru. Este un mare merit al partidului, al activului său de bază, şi personal al tovarăşului Gheorghe Gheorghiu-Dej că a demascat şi zdrobit acţiunile antipartinice ale fracţioniştilor, asigurînd aplicarea neabătută a politicii marxist-leniniste a partidului nostru în toate domeniile de activitate. Este o mare fericire pentru noi toţi că, datorită conducerii ferme şi clarvăzătoare a partidului, am fost feriţi de convulsiuni tragice şi că ţara noastră s-a putut dezvolta, astfel, în mod impetuos, pe calea construcţiei socialismului. Lucrările plenarei, care se înscriu între numeroasele acţiuni glorioase, pline de fermitate şi bărbăţie, ale partidului nostru, au stîrnit mare entuziasm şi nemărginită încredere pentru conducerea sa, în frunte cu tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Documentele celui de-al III-lea Congres al P.M.R., care au trasat întregului nostru popor căile de desăvîrşire a construcţiei socialismului şi i-au deschis perspectivele spre comunism, pun în faţa noastră, a scriitorilor, sarcini de mare răspundere. Sîntem chemaţi să ne consacrăm toate strădaniile oglindirii veridice a realităţii, prin opere de mare valoare artistică, să contribuim la dezvoltarea conştiinţei omului nou, educat în spiritul unei atitudini comuniste faţă de muncă, faţă de societate. Rolul literaturii ca factor puternic de influenţare şi educare sporeşte şi mai mult acum, cînd activitatea ideologică, munca de lichidare a înrîuririlor educaţiei burgheze a devenit tărîmul principal al luptei de clasă, al luptei dintre vechi şi nou. Numai o literatură pătrunsă de partinitate, de intransigenţă împotriva oricăror manifestări ideologice străine va putea contribui la triumful deplin al ideologiei socialiste.

Principiul leninist al îndrumării literaturii de către partid, ca principiu fundamental al realismului socialist, a fost şi rămîne piatra unghiulară a activităţii noastre creatoare. Chemată să oglindească marile transformări revoluţionare pe care le înfăptuieşte poporul romîn, literatura noastră a devenit parte integrantă a cauzei clasei muncitoare.

Tovarăşi,

Idealurile clasei muncitoare îi animă astăzi pe scriitorii noştri din toate generaţiile. Închegarea frontului nostru scriitoricesc este rezultatul unui proces complex şi îndelungat, început încă din primii ani de după Eliberare, cînd cei mai valoroşi oameni de cultură, animaţi de sentimente patriotice, de ură împotriva fascismului şi reacţiunii, au răspuns chemării partidului şi s-au alăturat luptei de înnoire şi democratizare a ţării, luptei pentru dezvoltarea largă a culturii noi.

Noua noastră literatură s-a ...ăţit şi împrospătat ne- ...it prin talente noi: fii ...uncitori, de ţărani mun- ...f. de intelectuali le- ...gaţi de popor, tineri care la sfîrşitul războiului se mai găseau pe băncile şcolii, iar acum sînt scriitori cu renume. De la maestrul Tudor Arghezi, mereu de veghe şi combativ pe meterezele literaturii şi pînă la timidul debutant ce despătureşte în redacţie foaia cu primele sale versuri, oricît am fi de deosebiţi unii de alţii prin ani, prin genuri literare, prin aceea ce are fiecare din noi mai personal, prin stil, temperament şi înclinaţii proprii, sîntem însufleţiţi de aceleaşi generoase idealuri ale făuririi unei vieţi noi în patria noastră.

Faptul că principiul spiritului de partid a transformat literatura într-o armă de luptă a clasei muncitoare, într-o forţă pusă în mod deschis în slujba construirii socialismului, îi umple de furie pe apologeţii capitalismului. Noi înfierăm frazeologia ipocrită, burgheză, cu privire la creaţia literară şi artistică, iar literaturii aservite burgheziei îi opunem, după învăţătura lui Lenin „o literatură cu adevărat liberă, legată făţiş de proletariat".

Strîns uniţi în acelaşi front ideologic, scriitorii noştri, îndrumaţi de partid, au respins cu hotărîre unele încercări izolate de a abate literatura noastră de pe făgaşul dezvoltării ei revoluţionare. A fost dată riposta cuvenită unui provocator şi ratat ca Jar, care a încercat să calomnieze principiul conducerii literaturii de către partid, fluturînd ideea compromisă a liberalismului; au fost respinse încercările de a prezenta negativist, deformat adevărurile vieţii noi; au fost combătute şi tendinţele estetizante, care caută să rupă literatura de realităţile socialiste, tendinţe care s-au manifestat îndeosebi la revista „Steaua".

Succesele literaturii noastre au fost obţinute printr-o luptă ideologică fermă, pentru promovarea a tot ce este înaintat, valoros, împotriva concepţiilor înapoiate, reacţionare, ostile realismului socialist. În această privinţă, de un real folos au fost dezbaterile asupra problemelor majore ale creaţiei noastre literare, organizate în plenarele Comitetului Uniunii, în secţiile de creaţie şi în presă. Printre acestea putem menţiona în mod deosebit dezbaterea despre actualitate şi partinitate, problemă-cheie a literaturii noastre noi.

Revoluţia socialistă l-a eliberat pe scriitor de dependenţa umilitoare, materială şi spirituală, la care îl condamnase societatea capitalistă. Ne este tuturor prezent în memorie felul în care regimul burghezo-moşieresc i-a tratat pe marii noştri scriitori din trecut.

Astăzi, scriitorilor li se acordă un rol de cinste în clădirea lumii noi. Pătrunşi de o nestrămutată încredere în cauza poporului, noi ne străduim să exprimăm cît mai viu, în operele pe care le scriem, patosul construcţiei socialiste.

Sîntem susţinătorii fermi şi convinşi ai unor ...stiteri cît mai di... ...nale, ai unor opere la... ...nivel ideologic şi artistic, tratînd teme majore, vitale, proprii contemporaneităţii. „Avîntul uriaş al forţelor creatoare ale poporului — a spus tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej la cel de al III-lea Congres al P.M.R. — oferă o sursă inepuizabilă de inspiraţie pentru scriitorii şi artiştii noştri. Dezvoltînd rezultatele pozitive obţinute în ultimii ani în lărgirea tematicii şi îmbogăţirea fondului de idei, al literaturii, artei, teatrului, cinematografiei, creatorii noştri au îndatorirea de a făuri opere la nivelul înaltelor exigenţe artistice şi ideologice ale partidului şi poporului".

Revoluţia culturală a dat pentru prima dată scriitorilor posibilitatea de a se adresa în mod nemijlocit maselor largi populare. Literatura contemporană şi clasică se editează astăzi în tiraje uriaşe, de neconceput în vechea Romînie burgheză, şi se bucură de o largă răspîndire pretutindeni în oraşele şi satele patriei noastre.

Împreună cu creaţia scriitorilor romîni se dezvoltă creaţia scriitorilor aparţinînd minorităţilor naţionale, creaţie pătrunsă de aceleaşi idealuri ale construcţiei socialismului. Scriitorii de limbă maghiară, germană, sîrbă au obţinut importante succese în oglindirea veridică a transformărilor revoluţionare din patria noastră. Este un fapt semnificativ al revoluţiei noastre culturale activitatea susţinută de traducere a literaturii romîne clasice şi contemporane în limbile minorităţilor naţionale, precum şi ...Biro... ...ţiile spo...rea în romîneşte a ce... ...dare, ...ai reprezentative lucrări ...treburi în aceste limbi, ceea ce ...era... ...ăluieşte şi mai mult frăţia de nezdruncinat dintre poporul romîn şi minorităţile naţionale din R.P.R.

Comparînd furtunosul ritm de creştere pe care îl cunoaşte viaţa nouă socialistă în patria noastră cu felul cum se oglindeşte realitatea în scrierile literare, trebuie, cu toate însemnatele succese obţinute în ultimii ani, să recunoaştem deschis că literatura a rămas în urma vieţii. În romanele, nuvelele, poemele, piesele de teatru pe care le scriem nu se reflectă îndeajuns patosul construcţiei socialiste din patria noastră.

Să examinăm cu simţ de răspundere ceea ce am realizat pînă acum, pentru ca să vedem mai limpede ceea ce avem de realizat pentru a înălţa creaţia noastră la nivelul marilor exigenţe ale partidului şi poporului.

Prezidiul Conferinţei pe ţară a scriitorilor — La tribună tovarăşul Mihai Beniuc

Creaţia literară în ultimii ani

P r o z a

Fenomenul cel mai caracteristic în dezvoltarea prozei din ultima vreme este întărirea caracterului ei actual. Mai mult ca înainte şi mai viu decît celelalte genuri, proza a izbutit să îmbrăţişeze o multitudine de aspecte ale noului din realitatea înconjurătoare. Un rol de prim ordin în această orientare l-a jucat creaţia de după 23 August a maestrului Mihail Sadoveanu. Preşedintele iubit şi stimat al Uniunii noastre a desfăşurat o intensă activitate cetăţenească de luptător pentru pace şi socialism, exercitînd importante funcţiuni de stat. Ca scriitor, el a înţeles să-şi întregească monumentala-i operă, aducînd prin cărţile admirabile publicate după Eliberare („Mitrea Cocor", „Nada Florilor", „Nicoară Potcoavă" etc.), un răspuns limpede la problematica literaturii sale din trecut, un răspuns profund, pe care l-a relevat concepţia revoluţionară despre lume a clasei muncitoare şi drumul de azi al poporului romîn.

Proza noastră nouă se dovedeşte preocupată în primul rînd de zugrăvirea aspectelor social-morale ale luptei maselor populare sub conducerea comuniştilor, pentru răsturnarea regimului burghezo-moşieresc, pentru construirea socialismului. În romanele şi nuvelele din ultimii ani se reflectă evenimentele istorice contemporane; acestea alcătuiesc fundalul destinelor omeneşti. Raporturile umane pe care le studiază majoritatea lucrărilor de proză scot la iveală comportări specifice lumii noastre, reliefează atitudini inedite în faţa vieţii. Eroii de romane, de nuvele şi schiţe sînt oameni însufleţiţi de idealurile socialismului, devotaţi cauzei partidului.

Deosebit de semnificativă e orientarea romanului şi în genere a epicii de proporţii întinse către sinteze social-istorice. O bună parte din lucrările apărute în ultimii ani, tinzînd să devină cronici ale contemporaneităţii, urmăresc procese ample din viaţa poporului, cuprind medii întregi cu problemele lor diferite, implică strîns destinele a numeroase personaje în condiţiile unor clase şi pături sociale întregi, se proiectează pe ecranul istoriei. Unul din exemplele cele mai reuşite în acest sens e romanul „Setea". Aici, o mare varietate de situaţii, o arhitectură epică solidă şi cuprinzătoare dau problematicii cărţii un deosebit relief. Masivul roman al lui G. Călinescu, „Scrinul negru", urmăreşte degringolada aristocraţiei româneşti şi transformarea vechi intelectualităţi.

Revelatoriu pentru orientarea prozei noastre către sinteze istorico-sociale contemporane este şi numărul mare de lucrări epice apărute, care caută să reconstituie tabloul epocii din preajma Eliberării. Aceste scrieri au în centrul lor pe comunişti, dau imaginea flăcării nestinse întreţinute de ei printre oameni în bezna fascismului, descriu comportări pline de abnegaţie şi dîrzenie sufletească, examinează procese dramatice de clarificare ideologică, confruntă idealuri sociale şi morale în lumina unor atitudini decisive faţă de viaţă. În susţinerea acestei idei, Darea de seamă caracterizează lucrările cu această temă ca „Îndrăzneala" de Marin Preda, „Şoseaua Nordului" de Eugen Barbu, „Solstiţiul" de Szemlér Ferenc, „Nopţi înfrigurate" de Aurel Mihale. Pe de altă parte, din această perspectivă largă a împliniri... istorice e văzută şi lumea veche în pragul sfîrşitului ei. E ceea ce reuşeşte îndeosebi să sugereze prin cele mai bune pagini ale sale ciclul lui Zaharia Stancu „Rădăcinile sînt amare". Teme similare sînt tratate de Al. I. Ghilia, Haralamb Zincă. Trebuiesc amintite de asemenea evocările din trecutul mai îndepărtat, din cărţile lui Ion Pas, Kovacs Gyorgy, O. W. Cisek.

Alt fenomen caracteristic pentru dezvoltarea prozei noastre în ultimii ani şi care rezultă din apropierea ei mult mai puternică de contemporaneitate este oglindirea realităţilor zilnice ale construcţiei socialiste. Exemple tipice pentru asemenea însuşiri dobîndite de proza noastră sînt cărţi ca „Bărăgan" de V. Em. Galan, „Anii tineri" de N. Ţic.

O serie de romane şi nuvele, cărora li se adaugă un număr apreciabil de schiţe, prezintă fapte, întîmplări şi chipuri din viaţa şantierelor, a marilor unităţi industriale, a gospodăriilor colective şi de stat, fixează imagini grăitoare ale avîntului creator de care e însufleţită azi ţara întreagă de la un capăt la altul, ating probleme specifice noilor relaţii sociale. În darea de seamă sînt menţionate printre altele lucrările lui Şerban Nedelcu, Fănuş Neagu, Papp Ferenc, D. R. Popescu, Vasile Rebreanu, Sütö András, Petre Sălcudeanu, Szabó Gyula, Nicolae Velea.

Vorbitorul a subliniat că proza noastră a realizat progrese în oglindirea vieţii clasei muncitoare. Atmosfera marilor centre industriale, a uzinelor socialiste, a familiilor muncitoreşti cu tradiţiile lor de luptă, cu climatul moral sănătos care le caracterizează, a pătruns în romanele, nuvelele şi schiţele noastre. S-au afirmat o seamă de scriitori capabili să reconstituie cu autenticitate universul muncitoresc. Darea de seamă aminteşte astfel nuvela „Dimineaţa de mai" de Remus Luca, romanul „Statuile nu rîd niciodată" de Francisc Munteanu, „Bariera" de Th. Mazilu, lucrări ale lui Nagy István, A. Breitenhofer, D. Ignea şi altele.

Vorbitorul a scos în evidenţă capacitatea sporită a prozei noastre de a reconstitui comportările, atitudinile oamenilor noi. Ies adesea în relief figurile oamenilor înaintaţi, ale luptătorilor comunişti, ale muncitorilor participanţi pasionaţi la construcţia socialistă, ale ţăranilor cu o conştiinţă ridicată, ale intelectualilor de tip nou. Forţa de atracţie exercitată de asemenea eroi vine din calitatea lor de a fi în mod autentic şi expresiv oameni înaintaţi, reprezentanţi bine individualizaţi, diverşi ca temperament, ca formaţie, ca pregătire, ai maselor muncitoare. Frumuseţea lor, concretizată în naturi omeneşti vii, îi face atrăgători, le dă farmec.

Proza noastră nouă se caracterizează în ultimii ani şi prin dezvoltarea luată în cadrul ei de reportajul literar, după exemplul strălucit al lui Geo Bogza. Demnă de tot interesul e aici legătura nemijlocită a unor tineri autori de talent cu centrele unde clocoteşte mai viu avîntul creator al construcţiei socialiste, cu marile şantiere naţionale, cu cetăţile industriale, cu regiunea petroliferă, cu gospodăriile colective fruntaşe etc. Se distinge strădania de a da genului fie o orientare către monografia unei probleme, urmărită sub diversele ei feţe (Vasile Nicorovici: „Patru sute de zile în oraşul flăcărilor" şi „Marele arc petrolifer"), fie către reconstituirea dramatică, aproape cinematografică de scene şi situaţii („Lumină" de Radu Cosaşu), fie către portretistică şi evocare („Paralela 45°" de Pop Simion, volumele lui Ion Grigorescu) sau volumele lui Miko Erwin, îndeosebi cel consacrat schimbărilor din Delta Dunării. Reportajul se dovedeşte şi o bună şcoală.

Acest proces viu de creştere nu este scutit şi de anumite slăbiciuni. Ele izvorăsc dintr-o cunoaştere încă insuficientă a realităţilor noi. Dezvoltarea lor furtunoasă reclamă o mult mai strînsă legătură cu viaţa. Cu toate succesele obţinute, anumite aspecte importante ale vieţii noi, în plină transformare revoluţionară şi de un mare interes al problemelor complexe social-morale, pe care le implică, rămîn încă palid oglindite în proză. Aşa sînt de pildă progresele uriaşe cunoscute de creşterea conştiinţei socialiste a maselor. Eroii romanelor şi nuvelelor noastre au rămas însă în urmă faţă de muncitorii înaintaţi, fruntaşii producţiei, ajunşi adesea la înalte cunoştinţe tehnice, cu o adevărată sete de cultură, faţă de ţăranii colectivişti, brigadieri cu realizări admirabile, gospodari şi organizatori pricepuţi, faţă de activiştii de partid şi de stat, oameni simpli, care îndeplinesc cu abnegaţie, dificile sarcini obşteşti. Proza nouă nu a reuşit încă să reflecte schimbările adînci petrecute în viaţa femeii eliberate prin revoluţie de condiţii milenare de inferioritate. Epica de întinse proporţii cuprinde prea puţin din problemele specifice ale vieţii tineretului.

Insuficienta cunoaştere a realităţilor noi face ca, pe de altă parte, teme actuale atacate de unii prozatori să nu fie tratate la înălţimea cuvenită. Fenomenul cel mai curent întîlnit aici e descriptivismul. Autorul se opreşte asupra diverselor aspecte imediate ale vieţii, asupra anumitor fapte şi situaţii interesante, dar nu le trece printr-o reflecţie profundă, nu le prelucrează comparîndu-le şi topindu-le laolaltă cu altele, pentru a desprinde anumite semnificaţii mai adînci, pentru a pune în valoare o idee artistică clară. Aşa ajunge să reconstituie o atmosferă, să schiţeze anumite personaje, dar nu să creeze romane sau nuvele cu o mare forţă expresivă. De asemenea lipsuri suferă chiar unele lucrări cu certe calităţi ca „Anii tineri" de N. Ţic, sau „Front fără tranşee" de P. Sălcudeanu. Pe lîngă merite incontestabile, unele romane înfăţişînd lupta partidului în ilegalitate se mărginesc la acţiunile spectaculoase, neglijînd aproape cu totul munca grea, tenace, stăruitoare dusă de comunişti pentru lămurirea şi educarea maselor largi populare. În felul acesta, activitatea partidului apare săracită. Nu e luminată legătura lui strînsă cu mulţimile exploatate şi asuprite („Şoseaua Nordului"). Mişcarea de rezistenţă dă impresia din această cauză a se fi rezumat strict la activitatea conspirativă ori a fi fost dominată de spontaneitate, cum rezultă din romanul lui Ion Ruse, nu lipsit de reale calităţi, „În portul de pescari". Într-o serie de lucrări, comuniştii sînt prezentaţi unilateral, insistîndu-se mai mult asupra represiunilor împotriva lor, şi mai puţin asupra acţiunilor lor revoluţionare de masă, nu e investigat într-o măsură satisfăcătoare universul spiritual al comuniştilor.

Documentele plenarei C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie—5 decembrie 1961, cuprinzînd o analiză amplă, curajoasă şi principială a unor evenimente importante din istoria partidului, oferă scriitorilor un îndreptar nepreţuit pentru înţelegerea profundă şi multilaterală a luptei sale, a procesului călirii activului său de bază. Ele ne ajută să putem crea acele opere care să trateze la înălţimea cuvenită temele istorico-revoluţionare.

Am văzut că orientarea către sinteze social-istorice contemporane constituie una din particularităţile dezvoltării prozei noastre. Insuficienta cunoaştere a întregului ansamblu de împrejurări evocate dă aici ca efect negativ o tendinţă de a înlocui generalizarea artistică amplă, care nu exclude concentrarea, ci dimpotrivă, abia o presupune, printr-o aglomerare de fapte, eroi şi episoade nesemnificative. Acumularea, generalizarea prin comentariul palid, nu pot suplini tipizarea realistă, construirea de personaje şi situaţii rezumative pentru o întreagă epocă. De asemenea cusururi suferă „Primăvara pe Tîrnave" de Lucia Demetrius sau „Gablonz, magazin universel" de Ury Benador. Astfel de pasaje se întîlnesc adesea şi în ciclul „Rădăcinile sînt amare", unde contrastează puternic cu paginile excelente, pline de poezie, din această largă evocare.

Unii prozatori se grăbesc să încredinţeze tiparului lucrări conţinînd un material de viaţă nou şi interesant, dar căruia nu i-au dat încă o expresie artistică corespunzătoare. Relevînd munca desfăşurată de C. Chiriţă pentru oglindirea mediului muncitoresc, darea de seamă a criticat lipsurile romanului „Oţelul" şi a arătat că editurile noastre au datoria să fie mai exigente.

Proza noastră, în plin progres, poate să lichideze lipsurile semnalate, întărindu-şi legătura cu realităţile noi, studiindu-le temeinic, dînd o atenţie sporită cerinţelor genului şi măiestriei literare.

P o e z i a

Pentru progresul liricii noastre în anii din urmă e de asemenea caracteristic că poeţii s-au apropiat mai mult de viaţa maselor muncitoare şi au căutat să se identifice într-o şi mai mare măsură cu felul de a gîndi şi simţi al oamenilor noi.

Stăpîni pe destinul lor, oamenii muncii din ţara noastră cunosc o gamă de sentimente inedite: bucuria muncii libere, răspunderea pentru viitorul colectivităţii, credinţa fermă că visurile cele mai îndrăzneţe ale omenirii îşi găsesc în epoca şi în societatea pe care o clădesc împlinirea şi devin realităţi vii, curiozitatea pentru tot ceea ce omul va putea săvîrşi mîine, cînd îşi va extinde stăpînirea asupra cosmosului. Făcîndu-se ecoul stărilor de conştiinţă ale maselor care construiesc socialismul, poezia noastră nouă s-a îmbogăţit mult, atît sub raportul conţinutului, cît şi al expresiei artistice. Fenomenul îl ilustrează însuşi marele poet Tudor Arghezi, pe care obştea noastră scriitoricească se mîndreşte a-l avea în mijlocul ei. Prin activitatea sa neobosită, el constituie un exemplu de scriitor care ia poziţie în probleme de importanţă majoră, de interes patriotic general, ridicînd adesea şi articolul politic la cele mai înalte valori lirice. Activ şi după 23 August, „1907" şi „Cîntare Omului" dau un răspuns profund dramaticelor întrebări pe care opera lui le-a ridicat cu atîta patetism în trecut. Un sentiment al înseninării şi satisfacţiei împlinirilor străbate recentul volum — „Frunze" — al poetului.

Numeroase volume de poezii apărute se fac ecoul sentimentului de mîndrie al contemporanilor epocii măreţe în care omul devine tot mai mult stăpînul propriului său destin şi al naturii.

Caracteristică pentru întreaga noastră lirică din ultimii ani este tendinţa ei de a-şi însuşi mai temeinic ideile filozofiei marxist-leniniste şi de a angaja mai adînc trăirile sufleteşti în lupta pentru transformarea lumii. E cîntată bucuria renaşterii spirituale într-o lume care se eliberează de schilodirile sufleteşti provocate de strîmba ordine capitalistă. S-a dezvoltat o lirică a patriotismului socialist. Temele dragostei, naturii, raporturilor individului cu societatea sînt înnoite printr-o concepţie superioară de viaţă proprie umanismului socialist.

Vorbitorul s-a referit de asemenea la tendinţa de a crea imagini ample, îndrăzneţe ale epocii contemporane, ale luptei pentru fericire, împotriva mizeriei, exploatării, umilinţei, războiului, tendinţă ce se remarcă în scrierile unor poeţi ca Maria Banuş, Radu Boureanu, Nina Cassian, Dan Deşliu, Mihu Dragomir, Geo Dumitrescu, Eugen Frunză, Horváth Imre, Eugen Jebeleanu, Miron Radu Paraschivescu, Dimos Rendis, Alfred Margul Sperber, Cicerone Theodorescu, Gh. Tomozei şi alţii.

Alt fenomen caracteristic în poezia nouă este o apropiere mai puternică a ei de concretul realităţii socialiste. Acesta nu rămîne un simplu decor, ci intră în lirica ultimilor ani, ca o poezie a marilor şantiere, a ogoarelor înfrăţite prefăcute în grădini grele de rod, a clădirilor noi şi geometriei lor zvelte, luminoase, a faptelor cotidiene de viaţă, pline de farmecul simplu al muncii şi

(Continuare în pag. a 3-a)

A SCRIITORILOR

Scriitorilor prezentată de tovarășul MIHAI BENIUC

(Urmare din pag. a 2-a)

bucuriei. Succese netăgăduite au obținut în înnoirea liricii noastre pe această cale Veronica Porumbacu, Al. Andrițoiu, Ion Brad și Tiberiu Utan.

O calitate dobîndită de lirica noastră în procesul ei de dezvoltare e diversitatea, îmbogățirea registrului sufletesc prin care poeții exprimă gîndurile și sentimentele poporului. Fenomenul diversificării și înțelegerii registrului liric ilustrează cît e de cuprinzătoare metoda realismului socialist și că departe de a „uniformiza" talentele, cum pretind calomniatorii literaturii noastre noi, dimpotrivă, le creează condițiile unei adevărate înfloriri. Aproape toți poeții noștri și-au dezvăluit laturi inedite ale personalității lor.

În continuare, darea de seamă ilustrează această idee menționînd versurile unor poeți ca Maria Banuș, Marcel Breslașu, Cicerone Theodorescu. O evidentă lărgire de registru poetic o vădesc ultimele volume de versuri ale lui Ion Bănuță, Dumitru Corbea, Eugen Frunză, Kiss Jenő, Letáy Lajos, Majtényi Erik, Méliusz Jozsef, Gelu Naum, Nicolae Tăutu, Victor Tulbure.

În concertul liric se disting atît vocile unor poeți cu o activitate îndelungată, ca Demostene Botez, Victor Eftimiu, Al. Philippide, cît și scriitori care la primul Congres al Scriitorilor făceau cei dintîi pași în literatură, și care în vremea din urmă s-au afirmat mai puternic, ca Al. Andrițoiu, Ion Brad, Ștefan Iureș, Ion Horea, Aurel Rău, Székely Janos, Tiberiu Utan, talente tinere cum sînt Cezar Baltag, Ilie Constantin, Ion Gheorghe, Nichita Stănescu ș.a.

În raport cu maturizarea ideologică și artistică a liricii noi, surprind neplăcut anumite slăbiciuni în creația poetică. Ele apar acolo unde legătura cu viața nouă nu e destul de strînsă. Așa, de pildă, e cu totul străină de orientarea generală a liricii noastre, de caracterul ei popular, factura obscură, „ermetică" a versurilor unor poeți. Ce au comun cu o poezie menită să vorbească maselor largi în mod direct, sugestiv și convingător, imaginile forțate, bizare, frizind nu o dată absurdul, închipuind adevărate șarade? Aici, de cele mai multe ori o slabă cunoaștere a vieții, însoțită de o sărăcie a gîndirii, cu pretenții filozofice, încearcă să se ascundă îndărătul unor simboluri cețoase, a unor abstracții destinate să dea iluzia profunzimii, acolo unde nu e decît banalitate. Lipsa unei experiențe omenești bogate și concrete, trecute printr-o meditație serioasă și adîncă aduce, încă, din păcate, în producția poetică o serie de versuri sucite, alambicate, complicate artificial și zadarnic, spre a simula inexprimabile subtilități. Pretenția lor e de a părea originale. În realitate, se rezumă la un epigonism al unor exerciții moderniste perimate. Poetul lasă să se creadă că e copleșit de mulțimea gîndurilor și nuanțelor sentimentului, din care cauză limbajul firesc nu-i mai ajunge și trebuie să recurgă la formule sibilinice. În fraza lui ești nevoit să cauți subiectul cu luminarea, iar pentru predicat ai nevoie de un reflector. De păcatul obscurității suferă cîteodată strofele unor poeți tineri talentați ca Nichita Stănescu, Cezar Baltag sau Aurora Cornu și nu le dau un exemplu bun creatori cu experiență și cu o operă valoroasă, ca Cicerone Theodorescu sau Aurel Rău, cînd recurg și ei la asemenea procedee. Simbolistica vagă, ruptă de concretul realităților muncii pentru desăvîrșirea construcției socialiste, mută problematica poeziei într-o lume de abstracții, adesea idilice (răsărituri luminoase, ținuturi însorite, primăveri eterne etc.). În asemenea poezii revoluția pare a se înfăptui de la sine, printr-un soi de miracol cosmic. Ciocnirile, antagonismele, eforturile eroice cheltuite pentru biruirea dificultăților construcției unei noi societăți, dispar. Poezia, la rîndul ei, își pierde caracterul militant. Generalizările filozofice în lirica de idei își capătă cu adevărat forță atunci cînd izvorăsc din oglindirile realităților concrete ale vieții. În legătură cu reflectarea mai deplină a acestora e regretabil că în ultimul timp poemului epic nu i s-a dat importanța cuvenită.

În uriașa revărsare de entuziasm și activitate creatoare colectivă, artistul autentic nu poate să rămînă un solitar. De aceea, au adus o notă izolată, discordantă, tendințele evazioniste, care s-au manifestat în producția unor poeți de la revista „Steaua" și care mai stăruie în creația unui poet înzestrat ca A. E. Baconsky. Pozele poeților înclinați să se considere ființe stranii, cu gînduri și sentimente ciudate, necomune restului muritorilor, căzute parcă din altă planetă în mijlocul lor și privind cu uimire binevoitoare la tot ce se întîmplă în juru-le, sînt o rămășiță a concepțiilor defuncte cu privire la aristocratismul artei. Un anumit snobism intelectual tinde în asemenea atitudini să absolutizeze talentul, să-l considere demn de a fi divinizat sub orice formă s-ar manifesta, să-și închipuie că arta nu e sortită înțelegerii oricui, ci numai anumitor spirite „rafinate", de „elită". Istoria culturii demonstrează că ruperea de masele largi populare, închiderea în țarcul unor preocupări înguste, a dus la viețuirea și uscarea talentelor, oricît de puternice ar fi fost ele.

Avem nevoie de mai multe poezii militante, care să ia direct atitudine față de problemele politice contemporane. Din păcate, astfel de versuri, îndemnuri înflăcărate de înaltă ținută artistică, apar în anii din urmă destul de rar.

Lipsa unei cunoașteri concrete și profunde a realităților cîntate în poezie duce, pe de altă parte, și la anumite creații convenționale, emfatice, caracterizate printr-o extaziere exterioară în fața realizărilor socialismului. Apar încă în revistele noastre producții care, pe teme majore, se rezumă la simple versificări plate, prozaice, nestrăbătute de un sentiment viu și puternic, de o idee poetică originală. Lipsește aici vibrația autentică, fiorul adînc, care să însuflețească imaginile, să le dea culoarea și forța vieții, sentimentul participării la înfăptuirile cîntate și nu al contemplării naiv admirative. Această participare e înlocuită uneori cu un patos artificial, cu o imagistică încărcată, în care hiperbola abundă și grandiloven ța pune stăpînire pe text, cum se întîmplă în anumite poeme ale lui Mihu Dragomir din recentul său volum „Stelele așteaptă pămîntul". Am citat doar un exemplu, dar destui poeți cu prestigiu ca Radu Boureanu, Victor Tulbure, conjugînd cîteodată graba cu superficialitatea și cu lipsa de exigență plătesc nu o dată un trist tribut tratării neinspirate, convenționale a unor teme importante. Desigur că nu totdeauna poetul izbutește să fie la înălțimea posibilităților sale. Munca ulterioară asupra versurilor, simțul selectiv, inspirat de respectul față de acei cărora ne adresăm, trebuie să prezideze și la alcătuirea culegerilor și volumelor. Adesea ne arătăm prea concesivi cu creația noastră. Trebuie să depună mai multă străduință asupra expresiei, să nu fie atît de îndurători cu neglijențele, poeți talentați ca N. Tăutu, Ion Bănuță, George Dan și alții. Asemenea defecte se răsfrîng asupra creației lor. Apropierea tot mai mare de gîndurile și sensibilitatea oamenilor noi, constructorii socialismului, dă astăzi la noi poeziei vigoarea necesară pentru a transmite în imagini incandescente adevărurile și valorile epocii noastre. Poezia trebuie să se ia la întrecere cu navele cosmice, să se înscrie pe orbita durabilă a științelor omenești.

Dramaturgia

Contactul cu noile realități, cu viața oamenilor noi, a adus în dramaturgie atmosfera actualității.

Progresele dramaturgiei noastre în ultimii ani sînt ilustrate înainte de toate printr-o creștere îmbucurătoare a numărului autorilor de lucrări dramatice. Pe lîngă scriitorii cu această principală vocație ca Victor Eftimiu, Mircea Ștefănescu, Aurel Baranga, Mihail Davidoglu, Lucia Demetrius, Horia Lovinescu, scriitori care și-au dat măsura talentului și în alte domenii, cum sînt V. Em. Galan, Sidonia Drăgușanu, Aurel Mihale, Titus Popovici, și-au consacrat cu succes o parte a activității lor teatrului. Numeroase talente noi s-au afirmat în această perioadă în dramaturgie: Dorel Dorian, Paul Everac, Al. Mirodan, I. D. Șerban, Dan Tărchilă, C. Tecdoru, Al. Voitin etc. Și aici contactul strîns cu noile realități a adus pe scene atmosfera actualității. Ea e prezentă într-o serie de piese vii și interesante, cum sînt: „Secunda 58" de Dorel Dorian, „Ferestre deschise" și „Poarta" de Paul Everac, „Vlaicu și feciorii lui" de Lucia Demetrius, „Uriașul din cîmpie" de Mihail Davidoglu. Ca și în proză, dramaturgia noastră are meritul de a fi izbutit să evoce momente emoționante din lupta partidului în ilegalitate, din bătălia grea și eroică dusă de masele populare, sub conducerea comuniștilor, pentru doborîrea dictaturii fasciste, pentru instaurarea puterii populare. Pe scenele teatrelor s-au jucat astfel de piese cu un bogat conținut educativ, ca „Arcul de triumf" de Aurel Baranga, „Surorile Boga" de Horia Lovinescu, „Primăvara" de Aurel Mihale, „Passacaglia" de Titus Popovici, „Oameni care tac" și „Oameni care învinG" de Al. Voitin. S-au bucurat de un îndreptățit interes al spectatorilor piese axate pe problemele vieții de familie ca „Arborele genealogic", „Rețeta fericirii" sau „Fiicele". Progresul în lărgirea tematicii și legarea ei de actualitate e ilustrat și de faptul că în ultimii ani comedia, gen atît de îndrăgit de public, a fost cultivată cu mai multă stăruință, ceea ce a îmbogățit repertoriul cu asemenea lucrări, care, ca „Prietena mea Pix", „Siciliana", „Celebrul 702", „Partea leului" și altele, inspirate toate din actualitate, au fost primite cu o justificată căldură.

Totodată, satirizarea moravurilor vechi ale lumii burgheze a inspirat pe Victor Eftimiu în „Parada".

Fenomenul cel mai îmbucurător în dramaturgie este aducerea pe scenă a unor personaje pozitive cu o puternică individualitate, bine reliefate, ca Mihai din „Passacaglia", la care intransigența partinică se unește cu o mare puritate sufletească. Tipuri reușite de comuniști sînt și Pavel Golea din „Surorile Boga" de Horia Lovinescu și Lupu Aman din „Secunda 58" de Dorel Dorian. Aceste personaje nu mai au ca în trecut o prezență formală în conflict. Ei sînt oameni vii, interesanți, înzestrați adesea cu mult farmec personal, angrenați intim în intriga pieselor, luptînd cu hotărîre, cu pasiune pentru aplicarea liniei partidului în problemele sociale și morale ale colectiviștilor de care sînt legați. În lucrările dramatice mai recente au apărut și figuri cuceritoare de tineri, educați în atmosfera sănătoasă a noii orînduiri. Eroi ca Paul și Mihaela din „Prietena mea Pix", ca Todoruț din „Ferestre deschise", aduc în dramaturgia noastră nu numai o deosebită prospețime, dar și o problematică etică inedită, captivantă.

Interesul pentru dezbaterea chestiunilor morale, legat direct de însemnătatea pe care o prezintă azi la noi lupta pentru d[illegible] socialiste [illegible] pozitivă a creație[illegible] din urm[illegible] pările c[illegible] de viață [illegible] butesc s[illegible] înfățișate [illegible] ral-socia[illegible] astfel pr[illegible] obștesc. [illegible] teatrului [illegible] dezbatere[illegible] de viață [illegible] cipiale. [illegible] tru ceea [illegible] și combă[illegible] tere de c[illegible] talității [illegible] calități [illegible] de Al. M[illegible] viu ecou [illegible] torilor și [illegible] atracție [illegible] slăbiciun[illegible] o proble[illegible] nouă cu[illegible] dia lui [illegible] pare ron[illegible]

Drama[illegible] deșt[illegible] urmă de [illegible] teatrale [illegible] cuprindă[illegible] lor noi. [illegible] cese în [illegible] pic, în [illegible] tentă a [illegible] scenice, [illegible] tive, sim[illegible] această [illegible] le, fiind [illegible] resc spir[illegible] teatrului [illegible]

Cu toa[illegible] dramatu[illegible] tuează în[illegible] meroasel[illegible] chemată[illegible] rită une[illegible] deajuns [illegible] vieții no[illegible] țile cons[illegible] min în [illegible] decor. N[illegible] dramatic[illegible] acesta n[illegible] cu [illegible] actual, nu izvorăște din realitățile vieții zilnice și nu oglindește contradicțiile ei caracteristice, lupta dintre vechi și nou, așa cum se desfășoară ea în lumea noastră, care desăvîrșește construirea socialismului, oricîte tablouri din producție sau personaje contemporane ar aduce dramaturgul pe scenă, nu va oglindi cu adevărat mișcarea impetuoasă înainte a societății în care trăim. Există tendința la unii dramaturgi de a suplini cunoașterea slabă și superficială a noilor realități prin abordarea doar ca pretext a unor probleme de actualitate. Peste ele sînt calchiate artificial conflicte vechi, împrumutate uneori din farsa sau melodrama burgheză. O astfel de tendință vicioză a anumite lucrări dramatice, le dă un caracter hibrid, împiedicîndu-le să reflecte cu adevărat viața oamenilor noi. E ceea ce se întîmplă cu comedia lui Virgil Stoenescu „Scrisori de dragoste", de exemplu. Plecînd de la probleme de viață reale, de la contradicții interesante și de actualitate, un dramaturg experimentat ca Aurel Baranga a dat o comedie („Siciliana") care nu supune îndeajuns unei satire usturătoare elementele înapoiate, ci le tratează cu o anumită toleranță.

Din pricina insuficientei cunoașteri a vieții, ajungînd la o viziune deformată asupra unor aspecte ale realității, un dramaturg talentat ca Horia Lovinescu a avut în ultima sa piesă „Mai presus de orice" o nereușită.

Conflictul unei piese de teatru trebuie să reflecte contradicții puternice, care chiar atunci cînd nu sînt antagonice, angajează totuși intens ființa personajelor, universul moral și destinul lor individual. Conflictul slab, lipsit de ascuțime constituie principalul cusur al comediei pline de haz dar cam subțirele, „Mi se pare romantic". De asemenea deficiențe sufe[illegible] piese ca „Prietena [illegible] de V. Em. Galan și [illegible] vighetorile" de Lu[illegible] rius. Ocolirea con[illegible] uuternice, ce se ma[illegible] unele piese, e străi[illegible] ncipiile realismului [illegible] are presupun dezvă[illegible] ajoasă a contradic[illegible] ii, de pe poziții[illegible] ale clasei muncitoa[illegible] perspectiva clară a for[illegible] ului, cu înfățișarea [illegible] storic de desfășurare [illegible] oastre. [illegible] piesă nu are un con[illegible] ternic și închegat, [illegible] întîmplă cu „Ochiul albastru", artificiile formale nu-i pot suplini slăbiciunile. Asemenea artificii întîlnite și în alte piese („Opinia publică" de Aurel Storin, „Dialog în parc" de Teofil Bușecan etc.), nu sînt cerute de conținut, ci servesc dimpotrivă la ascunderea sărăciei conflictului. Pseudo-inovațiile nu pot acoperi artificialitatea conflictului, lipsa lui de consistență.

În continuare, darea de seamă se ocupă de importanța replicii în teatru, analizînd din acest punct de vedere unele slăbiciuni în lucrările unor autori dramatici ca: N. Tăutu, Mariana Pîrvulescu, I. D. Șerban, H. Nicolaide.

Secția de dramaturgie a Uniunii Scriitorilor, Direcția teatrelor din Ministerul Învățămîntului și Culturii, teatrele poartă o serioasă răspundere pentru lipsurile pe care le prezintă anumite piese, ajunse în spectacol într-o formă nefinisată. Exemple ale acestei munci defectuoase cu autorii dramatici s-au manifestat în cadrul ultimei decade a dramaturgiei originale, din 1961.

Pentru mișcarea artistică de amatori Mihail Davidoglu, Lucia Demetrius și Teofil Bușecan au scris cîteva piese bune într-un act. Ele sînt însă departe de a răspunde necesităților uriașe în acest domeniu. O cerință egală privește susținerea cu lucrări corespunzătoare a teatrului pentru copii și tineret.

E de asemenea o datorie a noastră să consacrăm scenariului de film o activitate simțitor sporită în viitor.

Literatura pentru copii și tineret

Lărgită a comisiei ură pentru copii și n 1960 ne-a arătat st domeniu putem ăzi de un cerc larg ri. Ei tratează în r temele actualității ce variate. Se simte nult înțelegerea mi-sebite pe care o au prozatorii de a conformarea gustului licopiilor, dar mai amarea lor ca oameni societății noastre, la lor multilaterală în moralei comuniste. acesta educativ urm drum lung și nu or. El presupune, pe tă sensibilitate și o gîndire profundă e, pentru că scriitomat să contribuie la gîndirii, încă plă-copiilor.

ărut unele lucrări rbesc despre copiii și educați în cadrul ții socialiste, al faolii și organizației de pionieri... S-au scris lucrări meritorii inspirate din trecutul de luptă al poporului, al clasei noastre muncitoare, cărți atît de necesare în educația comunistă a tinerei generații.

Cei mai buni dintre poeții noștri, în frunte cu Tudor Arghezi, Marcel Breslașu, Otilia Cazimir, Nina Cassian, Cicerone Theodorescu etc. au publicat în volume, în manualele școlare și în revistele pentru copii și tineret versuri care contribuie la formarea personalității viitorilor constructori ai comunismului din patria noastră. Dacă la operele lor adăugăm lucrările multor scriitori tineri, dintre care vom aminti aici doar pe Mioara Cremene, Titel Constantinescu, Cezar Drăgoi sau Veress Zoltan, vom înțelege mai ușor că prin lirica poeților noștri scrisă pe înțelesul celor mici s-a îmbogățit mult literatura pentru copii și tineret.

S-au tipărit în acești ani numeroase lucrări interesante din domeniul prozei, semnate de scriitori cu o vastă experiență ca Ion Agîrbiceanu, Asztalos István sau Kovács György și de alții, afirmați tocmai în acest domeniu, ca Vl. Colin, Gica Iuteș, Octav Pancu-Iași sau, de curînd, Costache Anton. Proza științifico-fantastică și de aventuri își îndeplinește mai bine rolul de educator al fanteziei, curajului și perseverenței: s-au remarcat în acest domeniu Felix Aderca, Theodor Constantin, Sergiu Fărcășan. Ion Hob[illegible] Radu [illegible] Zincă. [illegible] turgiei [illegible] de pies[illegible] doua" de [illegible] tem sem[illegible] realizări [illegible] Lucr[illegible] conținu[illegible] mîntui[illegible] tive t[illegible] produc[illegible] copiilor [illegible] cările [illegible] „de atm[illegible] în domeniul [illegible] pentru copii, pe care critica le-a semnalat de exemplu în volumul „Bună dimineața, lume" de Mioara Cremene.

Aceasta nu e posibil decît înmulțind considerabil lucrările bune, interesante, de o reală valoare literară, capabile să formeze odată cu caracterul, și gustul micilor cititori. Tocmai în raport cu o asemenea cerință se ridică problema principală a literaturii pentru copii. Aci, față de necesitățile extrem de mari și variate, cu toate succesele înregistrate, am făcut încă mult prea puțin.

Se cer mai multe volume cu teme de actualitate, din viața de azi a poporului nostru, a copiilor și tineretului. Se simte nevoia de mai multe cărți cu teme eroice, pline de romantismul luptei poporului și clasei noastre muncitoare, sub conducerea comuniștilor, luptă care a dat și dă naștere unor caractere puternice de eroi pozitivi. În procesul educativ, asemenea eroi exercită o puternică influență morală. Trebuie să aspirăm spre asemenea cărți pe care cosmonauții viitorului să și le amintească cu drag, așa cum Gagarin sau Titov vorbesc despre cărțile preferate și eroii care le-au insuflat curaj, tenacitate, eroism.

O mai bună orientare ideologică se cere cărților de aventuri, mai multă fantezie lucrărilor de anticipație. Satira, glumele, umorul, sînt prea puțin cultivate.

Multă atenție trebuie acordată stilului viu, colorat, accesibil, limbii literare îngrijite, limpede și frumoasă.

Critica literară

În dezvoltarea literaturii noastre noi, realist-socialiste, critica este chemată să joace un rol extrem de important, decurgînd din însuși principiul spiritului de partid. Ea are datoria să militeze deschis pentru orientarea literaturii, să contribuie direct, prin discuțiile pe marginea cărților apărute, la educația social-politică și estetică a maselor. Presa de partid, „Scînteia" și „Lupta de clasă", au tratat în articolele lor o serie de probleme esențiale ale dezvoltării creației și criticii literare.

În perioada care a trecut de la primul Congres al scriitorilor, critica noastră literară a făcut serioase progrese. Ca și în alte domenii ale activității scriitoricești, forțele ei s-au înmulțit. Producția literară e urmărită mai îndeaproape și mai sistematic, cărțile sînt analizate mai atent, ținîndu-se seama de specificul stilului fiecărui scriitor, discutîndu-se mesajul ideologic al diferitelor opere în funcție de particularitățile creației artistice. Judecățile vulgarizatoare străine esteticii marxiste, ca și aprecierile formaliste se întîlnesc mai rar. Caracterul științific al criticii s-a accentuat. Aspectul artistic s-a dezvoltat de asemenea. A crescut nivelul cronicii literare. Pe tărîmul acesta au desfășurat o activitate prețioasă numeroși critici, de la cei cu o autoritate cîștigată, ca Perpessicius, Paul Georgescu și Vicu Mîndra, pînă la alții mai tineri, afirmați în ultimii ani, ca Matei Călinescu, I. Oarcăsu, Al. Oprea sau Eugen Simion. Ținuta multor analize literare a îngăduit ca ele să fie reunite în volume interesante.

Un alt aspect al progreselor criticii noi este trecerea la lucrări de sinteză. O asemenea activitate lăudabilă a întreprins Ion Vitner în volumul „Prozatori contemporani". O altă lucrare valoroasă e „Romanul rominesc actual" de D. Micu. A crescut și interesul pentru generalizările de ordin teoretic făcute pe marginea experienței noastre literare. De problemele estetice ale realismului socialist s-au ocupat M. Novicov în volumul „Realism, realism-critic, realism socialist", S. Iosifescu în lucrarea „În jurul romanului", I. Janosi într-o serie de articole și Andrei Băleanu în volumul „Conținut și formă".

Critica și istoriografia noastră literară au realizări și în valorificarea leninistă a moștenirii literare. Au apărut: „N. Filimon" de G. Călinescu; „Alecu Russo" de Al. Dima; „Ibrăileanu omul" de Savin Bratu; „Opera lui G. Ibrăileanu" de Al. Piru; „Calistrat Hogaș" de C. Ciopraga; precum și alte studii cu același caracter, semnate de Paul Cernea și Mircea Zaciu. Cu prilejul aniversării lui Tudor Arghezi au fost tipărite două lucrări documentate și interesante despre opera lui, una a lui Ov. S. Crohmălniceanu, și alta a lui M. Petroveanu. N. Tertulian a publicat un studiu valoros despre „Eugen Lovinescu și contradicțiile estetismului". Aceste lucrări se caracterizează printr-o aplicare mai consecventă a principiilor istoriografiei marxiste în analiza critică a literaturii din trecut, printr-o mai pătrunzătoare dezvăluire a raporturilor dintre ideologia scriitorilor studiați, epoca respectivă și creația lor, printr-o informație solidă și un punct de vedere nou în înțelegerea fenomenelor social-culturale. Rezultatele unei mai bune stăpîniri a instrumentului de cercetare, deci a însușirii unei metodologii științifice, se vădesc și în inițierea citorva studii de sinteză, privind curentele literare de după 1900, poporanismul, sămănătorismul etc. Toate aceste eforturi contribuie la munca grea și de mare răspundere a realizării „Tratatului de istoria litera-[illegible] Baiaci, Vera Călin, B. Elvin, Tamara Gane, Mihnea Gheorghiu, Radu Lupan, Tatiana Nicolescu.

Critica noastră literară a participat și la unele dezbateri cu rezultate pozitive în presă, analizînd problemele poeziei și prozei contemporane. De asemenea, ea și-a adus o contribuție remarcabilă în lupta pe plan internațional împotriva ideologiei burgheze, a tezelor revizioniste, a fenomenelor de decadență din literatura occidentală. Este aici un merit însemnat al ei, relevat și de presa sovietică și de presa altor țări socialiste.

Aceste succese incontestabile nu ne pot face să trecem cu vederea lipsurile serioase care mai dăinuie încă în critica noastră literară. Cea mai însemnată dintre ele și din care decurg multe altele este scăzuta combativitate. Critica nu este încă suficient de pătrunsă de conștiința că e chemată să joace un rol de prim ordin în orientarea literaturii. Critica n-a reacționat prompt și eficace, uneori a ocolit fenomene care reclamau o luare fermă de atitudine.

Nu trebuie să uităm că dezvoltarea criticii noastre marxiste e condiționată de lupta consecventă împotriva tendințelor estetizante și sociologist vulgare. Sub îndrumarea partidului, în această direcție au fost obținute succese serioase în lupta dusă împotriva unor manifestări existente și în trecutul apropiat (înclinația de a prelua în bloc moștenirea literară, de a trece cu vederea concepțiile greșite ale unor autori dintre cele două războaie și a-i „reconsidera" într-o lumină neștiințifică, de a încerca o încorporare a modernismului în realismul socialist, sub pretextul unui așa-zis „spirit modern", de a neglija specificul literaturii ș.a.m.d.). Ar fi greșit să credem că astfel de tendințe au dispărut cu totul și că lupta împotriva lor nu trebuie continuată. Nimic nu e mai străin de obiectivele criticii marxist-leniniste, decît tendințele evazioniste în critică prezente în acele articole care vorbesc despre toate fără să spună nimic, care se feresc să ia o atitudine hotărîtă față de problemele majore ale literaturii. Se manifestă o persistență a spiritului apologetic, în ciuda semnalării primejdiei lui în presa de partid. Dacă în această direcție s-au obținut oarecare ameliorări și unele cărți ca „Rădăcinile sînt amare", „Șoseaua Nordului" ș.a., au fost discutate de pe poziții principiale, examinîndu-li-se cu discernămînt și exigență calitățile, dar și lipsurile, mai stăruie din păcate tendința de a ocoli critica dreaptă, ascuțită și tovărășească, fie prin formule evazive, fie printr-o adevărată diplomație penibilă, fie prin tăcere sau prin înțepături răutăcioase. Un roman atît de interesant ca „Scrinul negru" de G. Călinescu, în care se întîlnesc probleme complexe, cum ar fi raporturile intelectualului de veche formație cu masele muncitoare, rolul acestora în educația lui, îmbinarea criticii lumii vechi cu afirmarea acelei noi etc., nu a fost discutat așa cum s-ar fi cuvenit. Cronicile scrise pe marginea romanului „Scrinul negru", de George Ivașcu, M. Novicov, Radu Popescu, Eugen Simion, au avut un caracter apologetic, enunțînd slăbiciunile romanului în treacăt sau ignorîndu-le. Critica a elogiat peste măsură anumite calități reale ale ultimei cărți publicate de Ury Benador, „Gablonz, magazin universel", dar s-a ferit să vorbească deschis despre defectele serioase ale cărții. Ba cîteva din aceste defecte izbitoare au fost date în unele cronici (Mihai Gafița) drept merite ale romanului. Foarte greu pot fi găsite în analizele consacrate versurilor lui Cicerone Theodorescu din volumul „Copiii cartierului" (Matei Călinescu) și observații critice. Despre unele cărți, ca recenta versiune în mai multe volume a romanului „Descult" de Zaharia Stancu, criticii cu prestigiu întîrzie să se pronunțe. Darea de seamă arată că nu face nici o onoare activității unui critic ca Paul Georgescu, faptul că a adoptat o tăcere precaută în discutarea unor lucrări literare importante; de lipsuri asemănătoare au dat dovadă Silvian Iosifescu, Dumitru Micu, Ov. S. Crohmălniceanu și alți critici. Unii critici se feresc de urmărirea concretă și sistematică a creației literare [illegible] sacră [illegible] a lor [illegible] păra- [illegible] ob- [illegible] r li- [illegible] ma- [illegible] ecial [illegible] u- [illegible] apo- [illegible] fa- [illegible] e se [illegible] să [illegible] lară [illegible] și [illegible] să insereze în ziare și reviste articolașe vagi, menite să nu spună nimic, dar să „meargă" și să placă nu publicului, ci cutărui sau cutărui autor. Criticii încearcă să scuze asemenea atitudini, invocînd lipsa de receptivitate la critică a unor autori, gata să se supere cînd nu sînt suficient elogiați. Astfel de comportări reprobabile există fără îndoială și împotriva lor obștea scriitoricească trebuie să reacționeze cu vigoare pentru că sînt incompatibile cu etica scriitorului militant. Dar și atitudinea de acceptare a acestor manifestări din partea criticii și de adaptare la ele este complet străină de etica noastră comunistă. Spiritul apologetic trebuie combătut nu numai pentru că reflectă o lipsă de probitate morală în activitatea critică, atît de necesară dezvoltării literaturii noastre și orientării cititorilor, dar și pentru că mînează chiar criteriile științifice de analiză a cărților.

Totodată e necesar să fie combătute cu aceeași vigoare tendințele de negare neprincipială a meritelor unor lucrări. Trebuie încurajate cu toată căldura, analizate atent, operele valoroase, inspirate din actualitate.

O altă slăbiciune a criticii privește nivelul ei teoretic. Dacă unele realizări au fost obținute în această direcție — cum am arătat — ele sînt departe de a satisface nevoile frontului nostru literar. Probleme importante ale creației, legate nemijlocit de progresul ei, se cer lămurite în lumina esteticii marxist-leniniste. Anumite teze generale trebuie adîncite și dezvoltate în funcție de experiența bogată a literaturii noastre și a literaturii din țările socialiste. De multe ori însă, cînd e vorba de asemenea teme, sub titluri promițătoare se repetă lucruri arhicunoscute. Alteori, ideile teoretice din diferite articole sau cronici sînt sărace, nu izbutesc să ridice probleme noi și cu adevărat interesante; recent pe multe coloane, se discută în presa noastră literară cît de lungi sau cît de scurte trebuie să fie romanele consacrate construcției socialiste.

E nevoie să ducem o luptă susținută și solid argumentată împotriva teoriilor estetizante și a variantelor lor revizioniste. Se impune de asemenea necesitatea permanentă de a combate dogmatismul în problemele litera-

(Continuare în pag. a 4-a)

Aspect din sală în timpul desfășurării lucrărilor

CONFERINȚA PE ȚARĂ

Darea de seamă a Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor prezentată de tovarășul Mihai Beniuc

(Urmare din pag. a 3-a)

re. Experiența ne-a arătat că sub acest pretext unii nechemați sînt gata să renunțe la toate principiile esteticii marxist-leniniste. Noi avem dimpotrivă datoria ca, pornind de la ele, aplicîndu-le cu consecvență, să combatem dogmatismul, conștienți fiind că forma lui cea mai răspîndită este încălcarea acestor principii, cramponarea de abstracții care evită confruntarea cu practica vieții. E necesar să ridicăm nivelul teoretic al criticii, legînd-o strîns de problemele concrete ale literaturii noastre, de realitățile construcției socialiste. Aici un fapt capital îl constituie însuși contactul cu masele largi.

Multe articole se adresează încă unui cerc restrîns de cititori. Critica literară nu va reuși să-și îndeplinească importanta sarcină pe care o are în dezvoltarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii, decît întărindu-și simțitor caracterul publicistic, după exemplul strălucit al criticii democratice revoluționare ruse, al criticii noastre progresiste (Gherea, Ibrăileanu) și al criticii literare sovietice. Criticii noștri se mărginesc adesea să analizeze fenomenul literar în sine, dînd astfel articolelor lor un caracter tehnicist, îngust, de specialitate.

Criticul e chemat să depășească sfera unor preocupări de strictă specialitate, să ajute efectiv literatura în exercitarea operei ei de transformare a conștiințelor, să angajeze, pornind de la personajele și acțiunile cărților inspirate din realitatea socialistă, dezbateri pasionate asupra rosturilor fundamentale ale existenței, asupra a tot ce-i frămîntă pe oamenii muncii din țara noastră. Numai așa va izbuti să trezească interesul unor categorii largi de cititori, să ajungă un prieten și un sfătuitor al acestora.

În directă legătură cu întărirea caracterului publicistic al criticii, se pune și problema accesibilității articolelor de critică literară.

Oare unii critici tineri, foarte tineri, care mai au încă multe de învățat, trebuie să „coboare" ca să se facă înțeleși, sau trebuie să-și ridice ei înșiși nivelul pentru a se exprima științific și clar, viu și colorat, așa cum vorbește poporul?

Pentru a apropia și mai mult critica de păturile largi ale cititorilor, pentru a o antrena în dezbaterea problemelor literare și pentru a asigura astfel progresul continuu al creației, e necesară o extindere a luptei de opinii, pe o bază principială. Uneori această condiție fundamentală de dezvoltare a spiritului critic e înlocuită prin scurte note neargumentate, impunsături mărunte, observații lăturalnice, care nu îngăduie o discuție serioasă. O vreme, „Gazeta literară", „Luceafărul", „Igaz Szó", „Utunk", „Tribuna" și „Contemporanul" și-au făcut o specialitate din asemenea hărțuieli, neprincipiale. Astfel de practici, care transformă anumiți autori în victime permanente ale unor inimicități personale și care mai continuă încă, sub forme deghizate, n-au ce căuta în coloanele revistelor noastre. Publicațiile sînt chemate să facă loc în paginile lor, nu răfuielilor meschine de grup, ci luptei tovărășești, curajoase, obiective și principiale de opinii în jurul problemelor esențiale ale creației.

Lichidîndu-și slăbiciunile serioase pe care le-am arătat și de care se face încă vinovată, întărindu-și spiritul de partid, critica noastră literară trebuie să-și exercite cu pasiune sporită în viitor, rolul ei important.

Tovarăși,

Sîntem deținătorii unui instrument perfecționat și eficient, scrisul nostru, pe care ni-l înțelegem pus în întregime în slujba unui nobil scop: modelarea omului socialist. Acest om este eroul cel mai interesant al epocii. Deciziile și atitudinile sale în muncă, sau în viața personală, marchează o nouă psihologie, relații umane inedite, consemnate cu atîta limpezime în „codul moral al comunismului" din Programul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Avem ca sarcină principală să facem din asemenea oameni eroi pozitivi, personaje cuceritoare, îndrăgite de cititori și luate de ei ca modele de comportare.

Tot în vederea operei de făurire morală a unei umanități superioare, literatura este chemată să folosească și arma satirei. În această direcție am făcut încă destul de puțin. Sînt necesare lucrări interesante care, de pe pozițiile principiale și ferme ale clasei muncitoare, să biciuiască fără cruțare, cu vervă și inteligență, tarele morale moștenite din lumea burgheză, să denunțe prin tipuri viu creionate, prin situații revelatoare și cu forță de simbol, egoismul animalic, fățărnicia, dezinteresul față de cauza obștească, spiritul rutinier, tot ceea ce e străin de profilul moral al omului nou. Pentru ca acest om nou, existînd cu pregnanță în toate sectoarele activității omenești, să devină prin scrisul nostru inspirat personaj literar, e necesar mai întîi ca el să fie cunoscut. Și cu aceasta ne apropiem de o temă îndeajuns dezbătută, dar încă insuficient rezolvată: a cunoașterii vieții.

Amploarea dezvoltării societății noastre, creșterea impetuoasă a personalității umane în orînduirea socialistă necesită o mult mai temeinică cunoaștere a vieții. O asemenea cunoaștere nu se poate dobîndi pe calea unor documentări rapide și superficiale. Nu poți realiza pagini temeinice decît dacă eroii tăi — cunoscuți pînă în cele mai tainice reacții — devin parte integrantă din personalitatea ta. Trebuie trăită viața eroilor pentru ca să răzbească în chip convingător în pagina de literatură. Va trebui să căutăm împreună toate metodele pentru ca să realizăm legarea cît mai nemijlocită, cît mai profundă a scriitorului de lumea eroilor săi.

Cunoașterea vieții presupune nu numai o adîncire a psihologiei eroilor, ci implică, într-un mod imperios necesar, înțelegerea sensurilor și a legilor obiective care guvernează această viață, a perspectivei generale pe care o are viața socială. Oricîte date ar culege scriitorul privind lumea și oamenii pe care-i zugrăvește, aceste date vor însemna o aglomerare amorfă, riscînd să-l conducă la o viziune naturalistă asupra lumii, dacă întreaga sa cunoaștere, dacă toate investigațiile sale, nu vor sta sub reflectorul învățăturii despre [illegible] și societate a clasei mu[illegible] singura filozofie [illegible] singura busolă men[illegible] călăuzească și să-l fer[illegible]ae dibuiri, rătăciri și eșecuri.

Scrisul nostru ne incumbă mari răspunderi. Trebuie să ne perfecționăm armele pentru ca tirul lor să fie sigur, precis, exemplar.

Tindem la o cît mai înaltă măiestrie a scrisului nostru. Va trebui să căutăm, consecvent și îndrăzneț, forme noi de expresie, reclamate de materialul inedit al vieții. Sîntem adversarii hotăriți ai tuturor formelor de epigonism literar, de stagnare și împietrire în forme vechi, strămte, necuprinzătoare, în care nu-și găsește loc fenomenul impetuos al vieții noi. Trebuie promovat spiritul inovator în creația literară; nu am fi în pas cu timpul nostru, dacă nu am stimula tot ceea ce poate constitui o inovație creatoare în artă, priincioasă unei mai bune, mai adînci, mai cuprinzătoare înțelegeri a realității. Nu vom putea fi însă niciodată de acord cu „originalitatea" stînd sub semnul modelor, al snobismului și al disprețului flagrant pentru bunul simț.

Constituie pentru noi o lecție permanentă de exigență și de muncă, felul cum au muncit și cizelat cu migală de filigranist versul sau replica lor, clasicii literaturii noastre. Avem un tineret talentat a cărui prezență exuberantă a îmbogățit frontul nostru literar. Dar nu ne-am face pe deplin datoria față de ei, dacă nu le-am atrage unora atenția cu privire la o oarecare înclinare spre grabă în munca lor literară. Manuscrisele lui Eminescu și Caragiale, și nu numai ale acestor doi geniali scriitori, sînt un exemplu de osîrdie îndîrjită în munca lor creatoare. Ne îngăduim să le atragem unora dintre tinerii noștri confrați atenția cu privire la acea „sfîntă nemulțămire" de care vorbea atît de des Mihail Sadoveanu. Le cerem tinerilor noștri scriitori o efervescență intelectuală, dușmană neîmpăcată a înfumurării, mulțumirii de sine și stagnării. Vom respinge ca ostile omului și demnității sale delirurile morbide, degradante, schematizante pînă la insultă, în care oamenii sînt asimilați prisosurilor deșertate în lăzile de gunoaie — din teatrul lui Beckett.

*

* *

Darea de seamă s-a oprit apoi asupra problemei traducerilor.

Aria răspunderilor noastre scriitorești crește pe măsura amplificării ariei de acțiune a literaturii noastre. Astăzi, lucrările noastre au trecut departe de frontierele țării. Volumele noastre de proză sau de versuri cunosc o largă răspîndire în Uniunea Sovietică, în țările de democrație populară și au început să fie cunoscute și în lumea apuseană. Trebuie să muncim astfel ca tot mai multe lucrări românești să fie cunoscute dincolo de hotarele țării, pentru ca și prin operele noastre literare, oamenii din lumea întreagă să cunoască și să prețuiască mai mult țara noastră, poporul nostru harnic și realizările lui pașnice.

Ca scriitori participăm la dezbaterile care frămîntă astăzi lumea. Ne interesează în chip deosebit realizările din ultimii ani ale literaturii sovietice precum și discuțiile de importanță mondială ce se poartă în Uniunea Sovietică, privind problemele artei și literaturii, căci experiența sovietică s-a dovedit pentru noi, ca-n toate domeniile vieții, rodnică și bogată în urmări. Contactul strîns cu scriitorii sovietici și atenția acordată literaturii noastre de editurile și revistele sovietice au dat creației noastre aripi ce o poartă departe peste hotare. Urmărim cu atenție discuțiile literare din celelalte țări socialiste. Ne revine datoria de a participa în viitor, în proporție și mai mare, la îmbogățirea patrimoniului literar comun, care este literatura mondială revoluționară.

Apoi raportorul s-a ocupat pe larg de diverse fenomene literare din lumea capitalistă, subliniind atracția pe care o exercită ideile socialismului asupra unor scriitori de seamă, chiar atunci cînd nu se situează pe pozițiile clasei muncitoare, dar adoptă o atitudine critică față de modul de viață burghez.

Sîntem datori — a continuat raportorul — să cunoaștem pozițiile acestor scriitori, să le comunicăm punctele noastre de vedere. Discuțiile între oameni de bună credință au adus întotdeauna lumină. Să ne așezăm în fața mesei rotunde și să ne confruntăm pozițiile. Sîntem încredințați că nu vom avea toți decît de cîștigat. Ne vom spori bagajul de cunoștințe, vom recolta un material care ne va obliga la meditație, vom găsi împreună forme și mai eficiente pentru ca lupta noastră comună, închinată cu devotiune Omului și binului său suprem, Pacea, să triumfe.

Sîntem slujitorii unei arte care servește celor mai înalte idealuri ale umanității. Tocmai de aceea ne manifestăm intransigența față de orice încercare menită să ultragieze omul și să-l împace cu ideea capitulării în fața unui destin condamnat. Vom respinge întotdeauna fără cruțare, toate curentele și tendințele mistice, obscurantiste, exultînd universul decăzut al instinctelor animalice sau făcînd apologia modului de viață capitalist. Vom demasca necontenit caracterul filistin al evaziunii din lumea realului în universul proiecțiilor onirice, cultul egoismului nedemn, exaltarea relațiilor de junglă, apologia neosupermanului, vom stigmatiza teoria desperării și a agoniei, cu atîta fervoare susținută astăzi în Occident de unul dintre foștii ideologi ai fascismului românesc, Emil Cioran.

Pentru această muncă devotată sîntem nu o dată calomniați. Nu e greu de arătat cine sînt acești defăimători! Nu de mult, unul dintre ei, fostul legionar Vintilă Horia, a fost demascat și înșiși cei care l-au sprijinit o vreme au trebuit să-l abandoneze fiindcă pe chipul lui au recunoscut stigmatul fascist. Iată că acum alt transfug, nu mai puțin abject, Petru Dumitriu, își debitează infamiile prin oficinile mincinoase ale agenților imperialismului și fascismului. Asemenea îndivizi lipsiți de scrupule, gata oricînd să înjure ce au lăudat ieri și să-și schimbe credințele ca gulerele de cămașă, rămînînd însă în fundul sufletului mereu la fel de soioși, încearcă să ne dea lecții de etică și estetică. Atmosfera vieții noastre literare s-a purificat prin dispariția unor asemenea lepădături. Lătrăturile lor la diverse posturi de radio nu arată decît o jalnică neputință, o ridicolă exasperare în fața succeselor literaturii noastre.

Inspirată din lupta poporului, legată prin mii de fire de tot ce e mai bun, mai înălțător în fiecare dintre noi, literatura noastră socialistă n-are alt ideal decît să se ridice la înălțimea epocii noastre luptătoare, strălucind în lumina zorilor comunismului.

Munca [illegible] Uniunii Scriitorilor

Tovarăși,

În directă legătură cu marile sarcini ale frontului literar, e important să analizăm cum a activat în ultimii ani Uniunea Scriitorilor.

Bilanțul este, fără îndoială, pozitiv. În desfășurarea muncii Uniunii Scriitorilor, un sprijin deosebit de prețios l-am primit din partea organizației de bază P.M.R. a Uniunii Scriitorilor. Organizarea în acești ani a unor dezbateri de amploare cu privire la orientarea creației — cum a fost cea despre actualitate și partinitate, Consfătuirea pe țară a scriitorilor tineri, din 1960 — au dus la rezultate rodnice.

Secțiile și comisiile Uniunii Scriitorilor au muncit inegal. O discuție pozitivă, ca aceea despre „critica poeziei", organizată de Comisia de critică împreună cu Secția de poezie, s-a soldat cu afirmarea unui curent de atitudine critică față de poezia inexpresivă. Deosebit de folositoare a fost o consfătuire de lucru a Comisiei de literatură pentru copii și tineret. Ar fi fost bine dacă comisia respectivă ar fi perseverat pe acest drum și și-ar fi dus activitatea în spiritul concluziilor judicioase elaborate la consfătuire. Secția de dramă, în general activă, a inițiat dezbateri rodnice cu privire la premierele din stagiune, piese aflate în manuscris, piese într-un act etc. Activitatea acestei secții ar fi fost și mai fructuoasă dacă s-ar fi bucurat de sprijinul tuturor autorilor de teatru. Au avut loc acțiuni pozitive ale secțiilor de proză, traduceri, discuții interesante ale Comisiei pentru literatura minorităților naționale. Totuși noi nu ne putem declara satisfăcuți de activitatea secțiilor și comisiilor Uniunii, munca lor, slab controlată de conducerea Uniunii Scriitorilor, fiind lipsită de continuitate.

Filialele Uniunii Scriitorilor, care s-au bucurat prea puțin de sprijinul organizatoric efectiv al Uniunii Scriitorilor, au dus totuși o activitate apreciabilă pentru dezvoltarea forțelor literare locale. A fost asigurată apariția regulată a revistelor Uniunii, au fost promovați numeroși tineri scriitori de talent din regiunile țării, s-a realizat o bună colaborare cu teatrele locale și alte instituții cu caracter cultural.

În ultimii 5 ani, ajutată îndeaproape de organele de partid, sindicale și de stat, Uniunea Scriitorilor, prin Comisia ei de îndrumare, a organizat 19 consfătuiri regionale cu cercurile literare și s-a îngrijit de apariția a 42 de culegeri, care însumează semnăturile a peste 300 de membri ai cercurilor literare. Datorită acestei activități, cît și altor condiții favorabile, dar mai ales datorită intensei vieți culturale, sîntem azi martorii unei bogate mișcări literare, nu numai în orașele în care funcționează filiale ale Uniunii Scriitorilor, dar și în altele, ca: Bacău, Constanța, Hunedoara, Galați, Oradea, Arad. Această activitate de promovare a talentelor ivite din rîndurile poporului merită o atenție mai mare din partea Uniunii Scriitorilor.

Frecvente au fost întîlnirile variate ale scriitorilor cu cititorii, inițiate sau sprijinite de Uniune. O activitate culturală susținută s-a desfășurat la Casa Scriitorilor.

Fondul Literar și Biroul drepturilor de autor au sprijinit în tot acest timp acțiunile Uniunii Scriitorilor, dovedindu-se niște organe necesare pentru stimularea creației scriitorești.

Sectorul de relații externe al Uniunii Scriitorilor a desfășurat o activitate bogată și variată, nu numai ca bună gazdă, la primirea oaspeților din străinătate, ci și prin acțiunile de popularizare a literaturii noastre peste hotare. Schimburile culturale cu țările cu care avem convenții și acorduri se îmbunătățesc și se lărgesc necontenit.

Conducerea Uniunii Scriitorilor a stabilit în acești ani bune relații de colaborare cu editurile, participînd activ la elaborarea și definitivarea planurilor de apariție, acordînd un sprijin mai calificat în munca de discutare a manuscriselor, ajutînd mai mult ca înainte colegiile și consiliile editoriale. Dar în acest domeniu mai sînt încă multe de făcut. Secțiile și comisiile sînt datoare să acorde un sprijin substanțial la rezolvarea problemelor editoriale. Iar scriitorii cu experiență sînt chemați să-și dea contribuția lor valoroasă la stimularea și încurajarea scriitorilor tineri.

În ultimii ani, publicațiile literare au luptat mai consecvent și cu mai multe rezultate pentru actualitate și partinitate în literatură, pentru întărirea legăturilor scriitorilor cu viața. Datorită activității revistelor a fost stimulată creația de schițe și reportaje, s-a accentuat prezența scriitorilor în dezbaterea problemelor politice și ideologice, s-au desfășurat cîteva dezbateri interesante, ca de pildă cea despre poezie, sau aceea despre modalitățile prozei. Revistele au promovat talente tinere în toate sectoarele creației literare, au luptat pentru ridicarea calității, pentru perfecționarea măiestriei.

Dar, în acest sens, mai trebuie să muncim cu toată grija pentru ca revistele noastre să devină adevărate tribune ale experienței înaintate, laboratoare de căutări artistice bine orientate, cu adevărat noi și consecvent pătrunse de principiile estetice marxist-leniniste, ale realismului socialist. Unele scăderi le aparțin în întregime, altele reflectă stilul defectuos de muncă al Uniunii Scriitorilor cu redacțiile, de a căror activitate răspunde. E necesar ca eforturile Uniunii Scriitorilor și ale redacțiilor să fie îndreptate spre îmbunătățirea substanțială a stilului lor de muncă.

Redacțiile sînt datoare să lupte cu fermitate împotriva diletantismului și a improvizației, împotriva muncii în asalt. Principala condiție a succesului în munca oricărei redacții este existența unei orientări ferme, claritatea obiectivelor, care să țină seama și de problemele generale ale literaturii și de profilul specific al revistei respective. Totodată, o sarcină esențială a redacțiilor este asigurarea principialității depline în relațiile cu colaboratorii. Nu se poate admite nici o îngăduință, nici un rabat de exigență, de dragul „relațiilor" bune, dar nici o atitudine disprețuitoare, lipsită de înțelegere. Lupta pentru principialitatea fermă a relațiilor dintre redacții și colaboratorii este cauza revistelor și colaboratorilor. Aceasta presupune combaterea tămîlerii și laudelor reciproce, a tendințelor de răfuială, care, din păcate, mai înverșinează atmosfera noastră literară. Publicațiile trebuie să tindă a deveni mai mult focare de dezbatere a problemelor ideologico-artistice ale literaturii.

În darea de seamă au fost precizate în continuare sarcinile specifice, care stau în fața fiecărei reviste a Uniunii Scriitorilor.

Referindu-se apoi la munca organelor de conducere ale Uniunii Scriitorilor, raportorul a spus:

Comitetul Uniunii — activitatea noastră de fiecare zi ne-a arătat-o — s-a întrunit rar, în ședințe nu îndeajuns de pregătite, în primul rînd din vina Biroului. În centrul atenției Comitetului de conducere n-au fost aduse totdeauna problemele principale, de orientare a muncii literare, activitatea lui alunecînd uneori în examinarea unor chestiuni lăturalnice.

Nu o dată, datorită unor frictiuni neprincipiale, în loc să se analizeze temeinic, cu răspundere, problemele literaturii sau ale Uniunii, înscrise la ordinea de zi, unii membri ai [illegible]ului împingeau discuț[illegible]re problemele secun[illegible]nesemnificative pentru [illegible]le generale ale vieții li[illegible]re.

Trebuie subliniat că membrii Biroului s-au ocupat insuficient de sectoarele care le-au fost încredințate. Între conducerea Uniunii și diversele ei inele de lucru — reviste, secții, comisii, filiale — legăturile au fost sporadice.

Secretariatul Uniunii n-a muncit în spirit colectiv. În cea mai mare parte a perioadei de după reorganizarea Secretariatului, primul secretar a lucrat mai mult de unul singur. Din această cauză, ședințele Biroului se pregăteau în pripă; n-a existat totdeauna un plan al activității Biroului, un plan de dări de seamă și analize pe probleme, iar atunci cînd asemenea analize se înscriau totuși pe ordinea de zi, ele aveau un caracter improvizat.

Noi, scriitorii, trebuie să fim pe deplin convinși că alături de preocupările firești pentru propria creație, sîntem răspunzători și pentru munca Uniunii, pentru cauza comună a literaturii noastre.

O literatură nu e tare numai prin cîteva personalități răzlețe — a spus în continuare vorbitorul — ci prin forțele reunite ale tuturor care știu ține cu dîbăcie pana în mînă și așterne pe hîrtie un cuvînt iscusit. Trei plopi și două tufe nu fac o pădure — e nevoie, ca să le spui copacilor codru, de arbori mulți, variați, tineri și bătrîni, învecinîndu-și tulpinele și atingîndu-și ramurile sunătoare în timp bun sau pe furtună. Cinstea, sinceritatea, puritatea morală, simplitatea, modestia trebuie să constituie tot mai mult principalele noastre dimensiuni morale, trăsăturile de bază ale colectivității scriitoricești, cîștigate în viața obștească și personală.

Munca Uniunii Scriitorilor și a organelor sale de conducere trebuie să se desfășoare neabătut sub semnul principiilor juste, sănătoase ale muncii colective. Viitoarea conducere a Uniunii Scriitorilor va trebui să-și concentreze mai mult ca în trecut atenția asupra problemelor de creație, să ajute tot mai mult pe scriitori în rezolvarea problemelor ce se ridică în activitatea literară a fiecăruia și să descopere mijloace și noi căi de intensificare a legăturii scriitorilor cu realitățile socialiste.

După aceasta, raportorul a informat Conferința asupra propunerilor privind unele modificări de statut, insistînd asupra necesității de a se crea calitatea de „membru stagiar" al Uniunii, pe baza analizei temeinice a activității scriitoricești a solicitanților de către un juriu desemnat de comitet.

Trebuie ca timpul de stagiu — a spus raportorul — să fie folosit de tinerii scriitori pentru dezvoltarea lor efectivă, pentru verificarea talentului lor, pentru însușirea experienței înaintate scriitoricești, și nu pentru desrădăcinare, de la locul de muncă, pentru o profesionalizare pretimpurie, sau pentru permanentizarea unei situații de „stagiar" și „începător". Regulile și exigența de primire a membrilor stagiari urmează să fie aceleași ca și în cazul primirii membrilor Uniunii Scriitorilor.

Tovarăși,

Congresul al III-lea al P.M.R., prin hotărîrile sale, prin planul de șase ani, prin planul de perspectivă a pus așa sarcini mărețe în fața poporului, iar oamenii muncii le îndeplinesc cu atîta hărnicie, pricepere și avînt, încît bunăstarea generală, radicala transformare a vieții în industrie, în agricultură, pe tărîm cultural se petrece cu o viteză caracteristică altădată numai domeniului fantasticului.

În această palpitantă desfășurare de forțe creatoare, noi, scriitorii, ne bucurăm de un loc de cinste și de mare răspundere prin sarcinile ce ne stau în față: de a contribui la formarea omului nou.

Masele de cititori, al căror număr a sporit nespus de mult în urma revoluției culturale, ne privesc cu dragoste și așteaptă de la noi lucrări literare din care să se răsfrîngă lumina conștiinței socialiste și faptele eroicei armate a muncii.

Nouă ni se cere, în primul rînd, să cunoaștem adînc această nemaipomenită desfășurare a forțelor muncii în construirea unei vieți noi, se cere să fim noi înșine în mijlocul celor ce înalță patria noastră socialistă. De aceea, în dezbaterile noastre trebuie să ocupe un loc central valorificarea multiplă a experienței ce au dobîndit-o scriitorii din contactul cu noile realități și studierea căilor, care trebuie mereu înmulțite, pentru intensificarea multilaterală a legăturilor cu viața, cu oamenii noi.

Noi nu sîntem niște simpli călători care culeg impresii pentru viitoare cărți menite să aducă mărturie despre oameni și locuri văzute. Părtași, prin munca noastră, la uriașa operă revoluționară, de totală și radicală restructurare a unei țări și a unui popor, noi ne încadrăm în construcția lumii noi și ne înscriem pe orbita epocii noastre. De fermitatea și claritatea poziției noastre, definită printr-un singur cuvînt: partinitate, depinde în mare măsură rolul educativ al operelor noastre. Iată de ce în dezbaterile noastre problema cunoașterii actualității nu poate fi despărțită de definirea atitudinii ce o are scriitorul în fața adevărului vieții. Această atitudine ne este vitală ca sîngele organismului viu, iar fermitatea ei se întemeiază pe limpezime în concepția noastră despre lume.

Nici o operă literară nu se bucură de trăinicie fără să atingă înalte calități artistice. Poate nici un alt domeniu al vieții sociale nu trăiește și mai ales nu durează așa de mult prin calitate ca realizările artei. Iată de ce arta scrisului trebuie să ne preocupe în cel mai înalt grad.

N-am fi cu adevărat fiii epocii în care trăim dacă n-am lua poziție față de marile probleme care frămîntă astăzi omenirea. Trebuie să afirmăm cu tărie zdrobitoarea superioritate a ideologiei socialiste asupra concepției în descompunere despre lume și viață a burgheziei, a imperialismului, care zdrăngăne mereu armele și ține încă sub călcîi popoare și popoare, iar în propriile țări stoarce pînă la istovire vlaga celor ce muncesc.

Acestea sînt doar cîteva din problemele care merită să fie în mod deosebit luate de noi în dezbatere, în vederea oglindirii lor în creația noastră literară.

Discutîndu-le, nu trebuie să pierdem din vedere nici o clipă pe aceea a propriei noastre atitudini de scriitori ai unei țări socialiste. Atît relațiile colegiale dintre noi cît și prestigiul de care trebuie să se bucure în societatea noastră scriitorul merită să fie temeinic dezbătute. Misiunea ce a dat-o partidul scriitorilor, de a realiza o literatură pusă în slujba poporului nostru, constructor al orînduirii socialiste, cinstirea de care ne bucurăm din partea oamenilor muncii, toată grija și încrederea ce ni se acordă, cer din partea noastră nu numai multă pricepere în munca destul de grea ce sîntem chemați a o duce la îndeplinire, ci și demnitate — bazată pe înalte calități morale și pe o conștiință formată în lupta pentru cele mai frumoase idealuri umanitare, pe care le realizează oamenii muncii.

Va trebui să plecăm de aici cu simțămîntul și cu gîndul că de la noi se așteaptă lucrări literare de mare răsunet, de mare răspundere, care — în spațiu — să facă să vibreze inima maselor de oameni ai muncii, iar — în timp, — inima generațiilor viitoare. Contemporani activi, într-o lume nu fără greutăți și primejdii, ai făuririi celei mai înalte întrupări a societății omenești, comunismul, sîntem datori a ne spune în prezent cuvîntul răspicat, care plăzmuiește, din substanța vie a faptelor, esența nepieritoare a artei și totodată să aducem viitorului mărturie despre ceea ce este adevărul vieții și ceea ce devine realitatea în perspectiva viitorului. Prin trăinicia meșteșugului de-a trece durerea și bucuria în cîntec și poveste, avem solia de-a face să retrăiască în cuvînt oamenii și faptele lor în desfășurarea vremii și de a le spori însutit optimismul în muncă, elanurile creatoare.

Masele de cititori, al căror număr a crescut nespus de mult în urma revoluției culturale, ne înconjoară cu dragoste, prețuiesc fiecare carte bună.

Înspre noi sînt îndreptate privirile milioanelor de cititori din patria noastră. Cuvîntul nostru, bine cugetat, să cîntărească greu, să se ridice la înălțimea faptelor eroice ale oamenilor muncii. Să ne străduim ca, de sub pana noastră, să iasă opere literare de mare răsunet, de mare răspundere, demne de epoca socialismului și comunismului.

(Text prescurtat)

Lucrările Conferinței pe țară a scriitorilor

Luni dimineața, în sala mică a Palatului R. P. Române din București, s-au deschis lucrările Conferinței pe țară a scriitorilor.

La Conferință participă delegați ai secțiilor și filialelor Uniunii Scriitorilor, numeroși invitați din întreaga țară — scriitori, membri ai cercurilor literare.

La deschiderea lucrărilor Conferinței au asistat tovarășii: Atanase Joja, președintele Academiei R. P. Române, I. Murgulescu, ministrul Învățămîntului și Culturii, P. Niculescu-Mizil, șef adjunct al Direcției de propagandă și cultură a C.C. al P.M.R., Constanța Crăciun, adjunct al ministrului Învățămîntului și Culturii, membri ai C.C. al P.M.R., reprezentanți ai unor instituții centrale și organizații obștești, ai altor uniuni de creație, reprezentanți ai oamenilor muncii din întreprinderile Capitalei.

În aplauzele călduroase ale asistenței, acad. Tudor Arghezi a rostit cuvîntul de deschidere a Conferinței.

Asistența a păstrat un minut de reculegere în memoria maestrului Mihail Sadoveanu, președintele Uniunii Scriitorilor și a altor scriitori care au încetat din viață în ultima perioadă: Cezar Petrescu, Al. Kiriițescu, Camil Petrescu, Gheorghe Bacovia, Gala Galaction, Lucian Blaga, Cristian Sîrbu, Asztalos Istvan, Nicolae Labiș și alții.

Conferința a ales apoi un prezidiu alcătuit din scriitorii: Tudor Arghezi, Mihai Beniuc, Geo Bogza, Demostene Botez, Ion Brad, Marcel Breslașu, V. Em. Galan, Alecu Ivan Ghilia, Kovács György, Dumitru Mircea, Nagy Istvan, Ion Pas, Titus Popovici, Marin Preda și Zaharia Stancu. Au fost alese de asemenea comisia de validare, secretariatul și comisia de redactare a proiectului de hotărîre a Conferinței.

Ședința de dimineață a fost prezidată de scriitorul V. Em. Galan.

Conferința a adoptat următoarea ordine de zi: Darea de seamă asupra creației literare și asupra activității organizatorice a Uniunii Scriitorilor, sarcinile ce revin literaturii în lumina documentelor celui de-al III-lea Congres al P.M.R., Darea de seamă asupra activității comisiei de revizie a Uniunii Scriitorilor, aprobarea unor modificări la statutul Uniunii, alegerea comitetului de conducere și a comisiei de revizie ale Uniunii Scriitorilor.

Acad. Mihai Beniuc, prim-secretar al Uniunii Scriitorilor, a prezentat apoi Darea de seamă a comitetului de conducere al Uniunii.

Tot în cursul ședinței de dimineață, scriitorul Radu Boureanu a dat citire Dării de seamă a comisiei de revizie.

În ședința de după-amiază, scriitorul Ion Bănuță a prezentat raportul comisiei de validare. Scriitorul Demostene Botez, care a prezidat ședința, a dat citire propunerilor de modificări aduse Statutului Uniunii Scriitorilor.

Au început apoi discuțiile cu privire la Darea de seamă a comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor, la Darea de seamă a comisiei de revizie și asupra modificărilor la statut. Au luat cuvîntul scriitorii Titus Popovici, Ion Brad, Silvian Iosifescu, Ion Pas, Vasile Nicorovici, Alexandru Balaci, Dumitru Corbea, Dumitru Ignea, Remus Luca, Kovács György, Mihai Gafița, Vicu Mîndra.

•

Marți dimineață, au continuat lucrările Conferinței pe țară a scriitorilor.

Ședința de dimineață a fost prezidată de acad. Zaharia Stancu.

În continuarea discuțiilor cu privire la Darea de seamă a Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor, la darea de seamă a Comisiei de revizie și asupra modificărilor la statut, au luat cuvîntul scriitorii: Demostene Botez, Ioan Grigorescu, acad. Tudor Vianu, Eusebiu Camilar. Secretarul comitetului de partid al uzinelor „23 August", Florian Păunescu, a adus salutul muncitorilor din această mare întreprindere bucureșteană. Au urmat la cuvînt scriitorii Alecu Ivan Ghilia și Eugen Barbu.

În a doua parte a ședinței de dimineață, prezidată de scriitorul Marcel Breslașu, au luat cuvîntul scriitorii Alexandru Andrițoiu, George Macovescu, Aurel Baranga, Niculae Stoian, Alexandru Oprea, Mihnea Gheorghiu.

Ședința de după-amiază s-a deschis sub președinția scriitorului Kovács György. Au luat cuvîntul scriitorii Nagy Istvan, acad. Zaharia Stancu, Ion Marin Sadoveanu, acad. D. Panaitescu-Perpessicius, Eugen Jebeleanu, Aurel Rău, Paul Georgescu.

În a doua parte a ședinței de după-amiază, prezidată de scriitorul Ion Pas, acad. M. Beniuc a dat citire cuvîntului acad. G. Călinescu. La discuții au luat cuvîntul în continuare scriitorii: V. Em. Galan, Anton Breitenhofer, Horia Lovinescu, Dumitru Mircea, Letay Jàjos. A luat apoi cuvîntul Elena Poparad-Mantho, secretar al C.C. al U.T.M.

•

Ședința de miercuri dimineață s-a deschis sub președinția scriitorului Nagy Istvan. În continuarea discuțiilor au luat cuvîntul scriitorii: Lucia Demetrius, A. E. Baconsky, O. W. Cisek, Ov. S. Crohmălniceanu, Alexandru Jebeleanu, Mihu Dragomir, Maria Banuș, Vladimir Colin, Mihai Novicov, Marcel Breslașu. Au luat de asemenea cuvîntul Vasile Mușat, vicepreședinte al C.C.S., și locotenent colonelul Victor Militaru. Cu aceasta, discuțiile au luat sfîrșit.

Lucrările sînt reluate la ora 13. La Conferință sosesc tovarășii Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ion Gheorghe Maurer, Emil Bodnăraș, Leonte Răutu. Conducătorii de partid și de stat sînt primiți cu puternice aplauze.

La ședință asistă de asemenea tovarășii A. Joja, I. Murgulescu, P. Niculescu-Mizil, Constanța Crăciun, membri ai C.C. al P.M.R., academicieni, conducători ai unor instituții centrale și organizații obștești, reprezentanți ai altor uniuni de creație.

Întîmpinat cu deosebită căldură de participanți, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej aduce Conferinței scriitorilor salutul C.C. al P.M.R., al Consiliului de Stat și al guvernului R. P. Române.

Scriitorii delegați și numeroșii invitați au primit cu mare însuflețire salutul conducerii partidului și statului nostru. În sală au răsunat îndelung aplauze.

Acad. Mihai Beniuc, care a prezidat ședința, a arătat bucuria scriitorilor, sentimentul de mare cinstire pentru faptul că tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a adus Conferinței „cuvîntul partidului, îndemnul care să slujească dezvoltării literaturii noastre, statul înțelept care să lumineze calea creației noastre".

„Cred — a spus vorbitorul — că exprim gîndul fiecăruia din noi, poate prea slab spus în cuvinte, atunci cînd vorbesc de recunoștința profundă ce o simțim noi față de partid, pentru tot ceea ce a făcut pentru noi, pentru tot ceea ce face, pentru tot ceea ce ne ajută să realizăm în creație.

În salutul partidului există un bogat program, idei de mare valoare pentru dezvoltarea literaturii noastre în actuala etapă cînd întregul popor, pe baza hotărîrilor celui de-al III-lea Congres al P.M.R., desăvîrșește construcția socialismului în țara noastră.

Mulțumirea noastră adevărată față de partid și față de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej personal nu poate fi adusă, cred eu, decît prin cărți, iar aceste cărți trebuie să fie de așa natură încît, cum se spune în salutul Comitetului Central, ele să contribuie activ la construirea socialismului, la formarea omului nou".

Ședința de după-amiază a fost prezidată de scriitorul V. Em. Galan. În cadrul ședinței, delegații la Conferință au aprobat în unanimitate activitatea Comitetului de conducere și Comisiei de revizie ale Uniunii Scriitorilor. Au fost aprobate de asemenea modificările la Statutul Uniunii.

Delegații la Conferință au proclamat în unanimitate ca președinte de onoare al Uniunii Scriitorilor pe academicianul Tudor Arghezi.

Luînd cuvîntul, academicianul Tudor Arghezi a mulțumit călduros pentru cinstirea făcută.

În continuare, a avut loc alegerea prin vot secret a Comitetului de conducere și a Comisiei de revizie ale Uniunii Scriitorilor.

La prima sa ședință plenară, Comitetul de conducere a ales Biroul Uniunii Scriitorilor, alcătuit din 13 membri. Președinte al Uniunii Scriitorilor a fost ales academicianul Mihai Beniuc, iar vicepreședinți — Demostene Botez și V. Em. Galan.

În unanimitate, delegații au adoptat hotărîrea Conferinței pe țară a scriitorilor.

Prin puternice aplauze, Conferința a hotărît să trimită o scrisoare Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Conferința a adoptat, de asemenea, o moțiune care exprimă hotărîrea scriitorilor de a-și mobiliza toate forțele în lupta pentru apărarea păcii.

Lucrările Conferinței pe țară a scriitorilor au luat sfîrșit.

A SCRIITORILOR

Tineri scriitori la tribuna Conferinței

Titus Popovici

Anii care au trecut de la primul nostru Congres au fost ani de rodnice căutări creatoare, de realizări certe și multilaterale ; ei au confirmat justețea liniei partidului nostru în problemele revoluției culturale ; acești ani au făcut să ne apară mai clare lipsurile noastre, unele moștenite, altele apărute pe drum, în procesul de formare a noii literaturi, — precum și căile de lichidare a acestor lipsuri.

Îndrumarea de partid, principială, competentă, plină de înțelegere și răbdare a ferit pe scriitorii noștri în momentul în care revizionismul își deslănțuia atacurile sale perfide împotriva leninismului de alunecarea în mlaștina nihilismului mic burghez, capitulard și vătămător, de bîjbîielile uneori tragice cărora, în alte părți, li s-a plătit un tribut greu și dureros. Înțelepciunea, fermitatea leninistă a partidului nostru, a Comitetului său Central, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, au apărat frontul literar în perioada cultului personalității lui Stalin, și pentru aceasta ne manifestăm aici adîncă noastră recunoștință ; pentru noi, scriitorii, îndrumarea de către partid a fost o chezășie de a tuturor victoriilor noastre. Avem datorii nelimitate față de partidul nostru — singurul partid din istoria atît de zbuciumată a Rominiei, care a spus totdeauna oamenilor adevărul la greu și la bine, și asupra uneia din aceste datorii aș vrea să mă opresc mai pe larg : ea constituie, după părerea mea, una din problemele centrale ale activității noastre. E vorba de cunoașterea vieții.

Recent am participat la lucrările Consfătuirii pe țară a țăranilor colectiviști.

M-au impresionat firescul acestor oameni, sentimentul lor de stăpîni, nivelul lor de gîndire și de exprimare, universul lor moral oglindind procesul petrecut cu acești oameni într-un răstimp istoric neverosimil. Mi-am spus atunci ce bine ar fi dacă nivelul discuțiilor noastre scriitoricești ar avea totdeauna aceeași profunzime, aceeași pasiune și același umor sănătos. Mi-am mai spus atunci că între eroii mei din „Setea", între ce mai știu eu despre ei și între oamenii pe care-i ascultam vorbind, există o distanță în timp de cîțiva ani ; intensitatea acestui timp echivalează cu decenii, iar eu nu mai știu în amănunt ce s-a petrecut în aceste decenii.

Aș fi nedrept cu mine însumi, considerînd că sînt singurul în această situație. Sînt ferm convins că nu peste mult timp ne vom da seama mai bine cît de adîncă și plină de perspectivă este indicația partidului cu privire la o cît mai completă și mai multilaterală cu noaștere a vieții. Această indicație exprimă **o necesitate obiectivă**, o lege a creației literare și artistice a epocii noastre. Scriitorului singuratic, scriitorului care concepe să descindă uneori în lume spre a afla cum se numește cutare piuliță, care-i necesară **cadrului** și decorului ; scriitorului limfatic a cărui viață se scurge și se irosește într-un perimetru redus, stereotip, — viața îi opune un alt tip de scriitor, bărbat, activist, pasionat și neobosit ; un om care — asemenea eroilor săi caută soluții problemelor vieții, caută răspunsuri marilor întrebări contemporane, participă cu toată ființa lui, cu energia, cu talentul, cu inteligența lui, la tot ce se întîmplă în jur ; scriitorul care poate spune cu legitimă mîndrie că „nimic din ceea ce e omenesc nu mi-e străin".

Spuneam că e vorba de o cerință obiectivă — și lucrul acesta devine evident la cel mai sumar examen. Literatura noastră a depășit faza de început, pe care aș numi-o „faza apropierii", în care și eroii principali, dar mai ales autorul lor, „se apropiau", „luau cunoștință", „descopereau" realitățile revoluționare.

Acești 17 ani care valorează cît o întreagă istorie, îl obligă pe scriitor, dacă într-adevăr vrea să spună ceva oamenilor, să vorbească despre ei, să vorbească adică din interiorul acestei lumi noi.

Sîntem cu toții de acord că eroul cel mai interesant, cîmp nelimitat de investigații, omul cu un univers sufletesc de o mare forță și puritate, nu mai este o excepție, „sămînța din care va crește copacul", „mugurul viitorului" — ci realitate de masă, care trăiește, muncește, luptă, creează. Ambiția fiecăruia dintre noi este, cred, să dea viață în paginile cărților sale unui astfel de erou, cu toată bogăția vieții sale interioare, cu toată complexitatea lui. Dar ca să transmiți vibrația și intensitatea vieții unui asemenea erou, trăsăturile lui morale trebuie să le ai și tu, ca scriitor și ca om.

Pentru că nu e vorba, nu poate fi vorba numai de cunoașterea unor procese tehnologice, ar fi prea puțin, prea simplu ; ele se pot învăța și din niște manuale ; e vorba de cunoașterea unor relații umane noi, cu desăvîrșire noi, revoluționare, — și în fața lor, pentru a le înțelege, pentru a le găsi toate semnificațiile — scriitorul nu poate fi nici spectator, nici simplu „cronicar".

El trebuie să se integreze în acest proces asupra căruia să acționeze și care va acționa asupra lui. Nu numai comoditatea, nu numai suficiența și automulțumirea sînt piedicile de care ne izbim ; ci în primul rînd „spiritul de castă", urmările devastatoare pe plan moral ale individualismului burghez, obtuzitatea ideologică. Cred că pot afirma cu toată hotărîrea că atitudinea în fața cunoașterii vieții este, în esență, o atitudine politică.

Ne găsim adesea în fața unor lucrări ai căror autori își închipuie că un mic burghez înghesuit într-o salopetă devine „ipso facto" un dîrz proletar. Nici un fel de decor „socialist", nici faptul că eroii își spun „tovarășe" (și uneori cuvîntul e tot atît de straniu ca și cum l-am auzi pe hatmanul Arbore adresîndu-se cu „tovarășe" lui Ștefan cel Mare) — nu pot camufla vechile și răsuflatele poncifuri burgheze, triunghiul, vulgaritatea de bulevard etc.

Circulă afirmația : „adevăratul scriitor se documentează tot timpul". Cred că în linii mari afirmația e adevărată. Intrebarea este însă : „Unde ?" Nu este indiferent dacă „adevăratul scriitor" se documentează la Capșa, deși, ce-i drept, și aici s-au schimbat multe, sau în mijlocul vieții adevărate, acolo unde pulsează ritmul epocii, acolo unde oamenii parcurg pe planul universului lor sufletesc decenii în doi ani.

Este de presupus că un scriitor talentat (uneori mai dăm talentului o accepțiune ușor agnostică și-l confundăm cu „priceperea de-a lega cuvinte și situații" — talentul adevărat, însemnînd în primul rînd forța de a descoperi și de a reda ceea ce e nou, esența lucrurilor) este de presupus deci că un scriitor priceput, dar viciat de falsa teorie a documentării permanente indiferent în ce loc, va putea scrie pagini isușite despre propria sa boală de ficat, astenie, „contradicții" cu portarul sau taxatorul care n-are mărunțiș. E sigur însă că asta nu interesează pe nimeni. Nici chiar pe bolnavii de ficat.

Subtextul formulei de mai sus e fals : scriitorul adevărat se documentează permanent acolo unde ideile mari ale epocii sînt oglindite în procesul muncii.

Dacă succesele literaturii noastre confirmă din plin acest adevăr, dacă avem opere intrate de pe acum în patrimoniul culturii naționale, nu e mai puțin adevărat că există și cîteva insuccese, puține, e drept, dar uneori dureroase — și ele arată de asemenea că scriitorul care nu este într-o permanentă osmoză cu mediul din care-și extrage eroii și conflictele, se condamnă singur la sterilitate, la eșec, la neputință. Falsele conflicte, uneori împrumutate și transplantate artificial într-un teren care — ca să zic așa — nu le e prielnic, colecții de estropiați morali, apar în cazul cînd autorul, atras spre ciocniri dramatice, nu cunoaște dramatismul adevărat al epocii noastre.

Conflicte puternice, dezvăluite cu curaj ? Cea mai fugară lectură a documentelor de partid ne arată care este adevăratul curaj în prezentarea problemelor vieții, care sînt pozițiile care înving și de ce învinge, ne îndeamnă la o profundă meditație, sînt un izvor nesecat de învățăminte pentru oricare dintre noi.

Adevărul este că orizontul literaturii noastre s-a îmbogățit simțitor, numeroși scriitori au adus o contribuție serioasă, rod al cunoașterii vieții, al abordării curajoase a problemelor contemporane. Nivelul general al literaturii noastre a crescut ; cred sincer că toate acestea prevestesc operele majore care se așteaptă de la noi.

De aceea, de la această tribună aș vrea să adresez o chemare tovarășilor scriitori fără deosebire de vîrstă ; pentru că în realitate nu există scriitor adevărat bătrîn:

Să transformăm viața scriitorilor Uniunii noastre, într-un adevărat forum, în care să ne comunicăm, să analizăm împreună descoperirile noastre, să urmărim împreună cum toate acumulările se transformă în creație literară ; și în primul rînd să facem din participarea activă, concretă, la viața eroilor viitoarelor noastre cărți, o chestiune de onoare personală.

Să facem în așa fel încît cei care se sustrag de la această acțiune să se simtă stînjeniți. Cred că la această chemare, a cărei forță o va constitui fără îndoială exemplul personal al scriitorilor fruntași trebuie să asociem și pe tovarășii noștri critici literari ; nu e nevoie să demonstrez de ce.

Viața noastră literară din ultimii ani a dovedit falsitatea unor încercări izolate de a opune pe scriitori, criticilor, de a-i transforma pe aceștia într-un soi uman a cărui singură menire e să se extazieze (gradat și ierarhic, bineînțeles) în fața creației „pure". Nu e mai puțin adevărat că nu poate exista o analiză competentă a operei literare, atunci cînd celui care-o face îi sînt necunoscute datele esențiale ale realității ; în cazurile acestea dogma și schema preconcepută funcționează în mod inevitabil, spre paguba tuturor.

Referindu-se la cinematografie, vorbitorul a arătat că Uniunea Scriitorilor a acordat nemeritat de puțină atenție acestui important domeniu al creației artistice, unde prezența scriitorilor este deosebit de necesară.

În încheiere, vorbitorul a spus : Tot ce este mai bun în această țară s-a unit în jurul partidului nostru, s-a identificat cu politica lui niciodată desmințită de practică, niciodată, în nici un domeniu, infirmată de realitate; același lucru se poate spune și despre frontul nostru literar. Toți sîntem convinși că, într-un asemenea climat, operele noastre vor cunoaște o tot mai mare înflorire.

Ion Brad

Cu fața spre viață, spre oameni, spre ceea ce stă de fapt la temelia literaturii adevărate — acestea sînt îndemnurile pe care ni le adresează partidul nostru în documente de o mare însemnătate nu numai pentru noi scriitorii. Acest suflu l-am simțit din plin în lucrările Congresului al III-lea, ale ultimei plenare a C.C. al P.M.R.

Acum mai mult ca oricînd literatura este chemată să fie un puternic mijloc educativ, care să-i ajute pe oameni să trăiască, să acționeze după legile superioare ale existenței în socialism, legile omenescului, ale frumosului. Partidul ne-a învestit cu această misiune și forță totodată. Scriitorii se bucură de stima și încrederea poporului nostru. Doar aprecierea partidului și poporului constituie bucuria și mîndria vieții noastre.

La antipodul acestei stări de lucruri — scriitorii care trăiesc în capitalism sînt tot mai desconsiderați. Semnificativ ni se pare în acest sens un articol scris de un ziarist american sub forma unui interviu cu John Steinbeck. Citez din final : „Noi sîntem obișnuiți ca businessmanii să ne spună cum să ne guvernăm. Toată lumea știe că în America scriitorul joacă rolul unui bufon medieval, care rostește lucruri înțelepte, dar pe care nimeni nu-l ascultă".

Cred că nu e nevoie de prea multe comentarii. Lucrurile ne sînt de multă vreme clare. Să poftească oricine să vadă cum citesc oamenii muncii la noi, cum ne ascultă și, adeseori, cum ne sfătuiesc. Aceste sfaturi înțelepte valorează de o mie de ori mai mult decît echilibristica verbală a esteților burghezi.

Totul e pentru noi doar să ascultăm mai bine ce spun muncitorii, țăranii, intelectualii despre scrisul nostru — și să încercăm din toată inima, nu numai să educăm, să învățăm cititorii, dar mai ales să învățăm de la ei, să învățăm de la eroii înaintați ai vieții.

Vorbitorul a citat apoi un fragment dintr-o scrisoare trimisă de un fost tăietor de lemne, pe nume Gheorghe Palage, din Năsăud, în cadrul unei discuții desfășurate în „Scînteia tineretului" : „Un arbore crescut în masiv se înalță drept, fără cioturi. În comun copacii își fac un climat local propriu, trăind mult și bine pe acest sol. Un arbore ce crește singuratic, are crengile lăbărțate pînă la pămînt, este cioturos, strîmb, puhav, și pămîntul este spălat de ape și dus din jurul lui și crengile rupte de vînt. Cînd ești despărțit de colectiv ești ca un arbore răzleț și îi porți toate caracterele". Am insistat asupra acestui exemplu pentru că el are un tîlc pentru noi, scriitorii. El constituie un îndemn nu numai pentru abordarea unor astfel de subiecte în cărți, dar și pentru meditații mai cuprinzătoare asupra vieții.

Vreau să spun cîteva cuvinte despre dezvoltarea poeziei noastre în ultimii ani. Sînt de acord cu analiza făcută în raport și nu vreau să mai repet anumite aprecieri. Un exemplu convingător al îmbogățirii liricii noastre, al diversității ei, îl constituie activitatea evident matură a unor poeți din generația mea. Preferînd temele directe, ale actualității socialiste, căutînd și înnoindu-se nespectaculos dar profund, vom întîlni de exemplu la Al. Andrițoiu o gamă întreagă de forme și modalități poetice, mergînd de la madrigal pînă la oda vastă, cuprinzătoare ; la Tiberiu Utan, lirismul concentrat, izvorînd din idei poetice foarte originale — după cum se poate vedea în volumul său recent apărut; Ion Horea se dezvăluie în „Coloană în amiază" ca un poet reflexiv și avîntat totodată ; Aurel Rău înclină în ultimii ani spre pastel și poezia de sugestie, iar Iureș își dezvoltă vechile calități de poet meditativ cu accente satirice, pamfletare. M-am oprit la ei fiindcă am urmărit mai îndeaproape dezvoltarea fiecăruia. Deci și în acest caz, nu numai că nu e vorba de o „nivelare" a poeziei, cum afirmă calomniatorii noștri, ci tocmai invers. Spre vîrful unui munte duc zeci de cărări grele, dar frumoase fiecare în felul lor. Important este să ajungi sus, să nu te înfunzi printre stînci și prăpăstii. Pericolul acestor înfundături există și despre el trebuie să vorbim deschis. Darea de seamă prezentată la Conferința noastră arată că, în ce privește poezia, acest pericol se manifestă în două sensuri — pe de o parte banalitatea de gîndire, versificarea comodă și plată, pe de altă parte evazionismul, tendințele spre ermetism.

Sînt unii poeți care cred că se pot salva de la banalitate, sărind în cealaltă extremă. Ei cred că în felul acesta devin mai interesanți, că pasă-mi-te „inovează". Și să vedeți cum arată aceste „inovații" chiar sub pana unei poete care începuse, cum se spune, bine.

Într-un sonet publicat în „Gazeta literară", Aurora Cornu spune :

„M-a obosit amorul care-și
destinse arcul
Și celălalt de-altfel — livada
ce-mi umplu
Cu miere negri-mi faguri pe
care vi-i aduc
E despărțirea — darnic, de suc
mi-ncarcă acul.
De grelele războaie
ce cu iubirea duc
Mi-e scutul cum e sita și
mintea ca aracul
Innoadă, urcă iederi ce curg
de-a berbeleacul
Și-mi strîng în chingă scurtă
puteri și meșteșug".

Ce pot avea comun toate acestea cu eforturile poeților noștri din toate generațiile de a crea o poezie într-adevăr nouă, bogată și generoasă în idei, scrisă într-o formă expresivă, care să nu se abată de la caracterul popular al artei, trăsătură de bază a realismului socialist ? Bineînțeles, nimic ! Prin asemenea false „căutări", nu poți deveni mai interesant, mai original. Ele duc la înfundături nu numai de expresie ci și de idei, de conținut. Iar nouă nu ne pot fi indiferente ideile, mesajul poetic — ca și forma artistică de altfel în care sînt ele transpuse. Noi nu putem scrie două feluri de poezii: una, așa zisă pentru mase, iar alta pentru rafinați și cercurile înguste de „aleși" și snobi. Cine crede că poate proceda așa, își face rău în primul rînd propriului talent.

Oricum, între aceste tendințe diametral opuse, între ceea ce este cu adevărat nou și vechile clișee ale poeziei decadente, nu poate exista nici un fel de coexistență pașnică. Modalitățile poetice diferite pe care le promovăm trebuie să pornească de la un fond de idei comune, de la o atitudine partinică.

Cîteva cuvinte despre critică. Marea majoritate, cred, a scriitorilor noștri văd în critica literară nu un rău necesar ci un act superior de cultură și, într-un anume sens, chiar de creație. Mă gîndesc că, așa cum comuniștii folosesc în munca lor de fiecare zi critica, pentru a îndrepta erori și poticniri, pentru a spori frumusețea vieții, frumusețea caracterului uman, tot așa critica literară poate contribui din plin la îmbogățirea literaturii noastre cu noi opere remarcabile, cu frumuseți noi.

In acest sens și în măsura în care se practică principial și în profunzime, critica este un act de creație.

Citesc cu atenție tot ce spun criticii despre scriitori. Am senzația că dificultățile vin atunci cînd criticul trece de la problemele teoretice, absolut necesare pentru îndrumarea creației, la analiza vie a operei. Teoriile estetice fără aplicație nu prea au eficiență. De aceea, prefer incursiunilor în generalități pe care le face, hai să zicem, tovarășa Vera Călin, cronicile documentate, directe, ale unor critici ca Paul Georgescu, Ov. S. Crohmălniceanu, de care nu ne putem plînge că nu au nivel teoretic sau suficiente lecturi din literatura universală.

Putem afirma că fiecare an literar, fiecare carte semnată de scriitori ca maestrul nostru neîntrecut Tudor Arghezi, ca Marcel Breslașu sau Otilia Cazimir și pînă la unii poeți tineri, adaugă un spor de frumusețe vîrstei fermecate a copilăriei și tinereții. Este doar poezia unor idealuri și aspirații înalte, începînd cu dragostea de viață, de muncă, de adevăr și cunoaștere — și pînă la dragostea de patrie, la recunoștința față de partidul care a schimbat basmele în realități ca de basm, aici în țara vechilor legende.

Sînt multe cărți adevărate pentru copii și tineret, stiluri felurite și căutări rodnice.

Dar parcă în acest domeniu există și cele mai multe goluri. Deși la înghesuială, diletantismul nu se dă bătut și uneori chiar prosperă. Critica îl observă cu intermitență și severitatea ei cam ocazională nu poate avea maximă eficacitate.

La Consfătuirea organizată de Uniunea Scriitorilor în 1960 și apoi în două articole mai ample publicate în „Viața românească", am încercat o analiză a volumelor de poezii pentru copii apărute în ultimii ani. Printre alte dificultăți semnalam și pericolul unor versuri moderniste, al încîlcelilor numite „de atmosferă". Ce fel de atmosferă ? Bineînțeles una călduță, mic-burgheză, de seră, în care cresc haotic plante exotice cu forme ciudate, o atmosferă străină spiritului etic și estetic ce caracterizează educația comunistă a tinerei generații.

Care au fost rezultatele ? Unii confrați vizați s-au supărat. Nu-i minic. Important e că au renunțat deocamdată la asemenea exerciții formaliste, pernicioase.

Dar platitudinile încă n-au dispărut. Ele sînt versificate uneori atît de corect, aproape gramatical, încît stai și te întrebi ce le lipsește totuși ? Se pare că nimic altceva decît acest amănunt numit har poetic și ideile. Voi da un singur exemplu. Printre cărțile de acest gen se numără una recentă, „Ionuț Petruț în Marte". Ea este menită să răspundă setei de cunoaștere a copiilor noștri, martori emoționați ai cuceririi cosmosului. Versurile acestei cărți sînt semnate de Radu Țiulescu și puse fiind lîngă desenele admirabile ale Cleliei Ottone, care imaginează țîșnirea cutezătoarei rachete în univers, ele au sprinteneala unui avion sanitar.

Despre ce e vorba ? Un copil și un cățel „în rachetă sînt pitiți", — spune autorul și zboară astfel spre mirarea celor de acasă care-i urmăresc la televizor, pînă în planeta Marte și înapoi. Au deci prilejul să cunoască sistemul nostru solar. Totul ar fi bine dacă nu s-ar petrece o aventură liniară, prin care nu se sugerează nimic din efortul celor care construiesc asemenea minunății ale minții omenești, ca rachetele, nici eroismul celor care le conduc, pregătirea lor asiduă, perseverența și curajul — atîtea și atîtea calități morale ce ar putea da cărții un caracter educativ.

În lucrările de acest gen e nevoie de spirit anticipativ și de multă fantezie. Să vedem cum stă „Ionuț-Petruț" la acest capitol. Ce găsesc cosmonauții, de exemplu, în planeta Marte ? Citez : *„Vezi borcane pîntecoase — / Ți se spune că sînt case... / Oamenii aud prin pompă / Păsările poartă trompă... / Dacă ți se face sete / Umbli pe la robinete : / Sirop dă primul robinet, / Al doilea apă cu șerbet / Suc de fructe sorbi la șapte, / Iar la opt, cafea cu lapte"* și așa mai departe. Siropul tot sirop rămîne, chiar dacă ni-l închipuim curgînd din belșug prin canalele de pe planeta Marte ! Cartea aceasta, într-adevăr minunat tipărită, care circulă în peste patruzeci de mii de exemplare, merita un text poetic autentic. Ea nu este însă un caz izolat. Din păcate, presa literară la rareori atitudine în asemenea ocazii. În inima și conștiința copiilor trebuie să sădim cu grijă toate elementele viitorului, ale celei mai umane societăți din lume — comunismul.

Vasile Nicorovici

Una dintre trăsăturile pozitive ale perioadei pe care o analizăm, dintre Congresul nostru din 1956 și Conferința de astăzi, este dezvoltarea și înflorirea genului celui mai operativ al literaturii, a reportajului.

Nu este cazul să mai vorbim despre însemnătatea acestui gen, caracterizat prin reacția promptă la fenomenele cele mai noi, ale vieții. Lucrul acesta l-a făcut critica literară. Este o luptă cîștigată. Faptul că mulți tineri scriitori îl practică, iar numărul lor sporește an de an, confirmă că orientarea către reportaj nu are nevoie de pledoarii speciale.

Dacă avem în vedere orientarea tematică a volumelor de reportaj către realitățile majore, mari șantiere, cetăți ale industriei, regiuni agricole etc., dacă avem în vedere că aceste realități au fost investigate din unghiuri deosebite, că s-au format stiluri personale — predilecția pentru portret, schiță, senzațional, monografie, anchetă socială, poem liric etc. — se poate spune că genul a căpătat maturitate în abordarea problemelor și diversitate, ce exclude de peisajul monoton.

Succesele acestea sînt datorate faptului că tinerii reporteri, urmînd îndemnul partidului, s-au străduit să fie cronicarii celei mai mari transformări istorice a țării, generate de revoluția socialistă, cît și faptului că, în abordarea acestor realități, ei au fructificat experiența înaintașilor.

Aceasta nu înseamnă, bineînțeles, că genul reportajului a atins desăvîrșirea, că nu are rămînerile sale în urmă — că nu i se aplică și lui critica făcută în Darea de seamă, cu privire la reflectarea cît mai bogată, cît mai multilaterală a vieții.

Deocamdată, aș vrea să discut o problemă mai generală ce privește atît reportajul cît și celelalte genuri literare. Este vorba de perfecționările procedeelor de investigare, de cunoaștere a vieții. Cunoașterea vieții face parte integrantă din procesul de creație și importanța ei nu este mai mică decît scrisul propriu zis, măestria literară. Între cele două trepte ale elaborării literare există o relație de condiționare directă. Asupra acestui lucru partidul ne-a atras neîncetat atenția, îndemnîndu-ne să cunoaștem mai îndeaproape viața poporului.

Cu toate lacunele muncii lor, cred că reporterii au dobîndit în acești ani o oarecare experiență în ceea ce privește investigarea vieții, care poate fi utilă și celorlalți confrați. Aceasta se adeverește și prin faptul că cei care au scris în acești ani cărți interesante, inspirate din actualitate, — mai ales din rîndul tinerilor — sînt aceia care au îmbinat preocuparea pentru literatură cu activitatea reportericească, cum ar fi Ghilia, Țic, Pop Simion, Chiriță, Cosașu, Mazilu, Dumitru Radu Popescu, Mirodan, Everac, Dorian și alții. Și dimpotrivă, tinerii scriitori în creația cărora s-au observat pauze sau care se mulțumesc și astăzi să-și publice memoriile din trecut — toți aceștia s-au izolat de freamătul viu al realității.

Experiența cîștigată în ceea ce privește investigarea vieții a scos în evidență două idei directoare, evidente pentru toți. Lucrul acesta a reieșit foarte bine din discuțiile în presă, mai ales în „Gazeta Literară", purtate înainte de Conferință.

Prima idee : că nu există o fatalitate, o predestinare în domeniul cunoașterii, în sensul că un scriitor se poate apropia și cunoaște foarte bine un mediu social nou pentru el.

În al doilea rînd, faptul că cunoașterea vieții este o problemă complexă, care nu se poate confunda cu documentarea superficială.

Totuși, critica literară a făcut prea puțin pentru generalizarea experienței dobîndite în acest domeniu al activității scriitoricești, care este, după cum se vede, de o capitală importanță. Dacă în ceea ce privește analiza operei literare există noțiuni bine definite, — stil, compoziție, metaforă etc., — atunci cînd vine vorba despre cunoașterea vieții sînt puse în circulație tot felul de noțiuni, fără nici o acoperire științifică.

Ce însemnează, în mod practic, termenul de „participare la viață", în care unii scriitori văd secretul cunoașterii vieții ? Astăzi, la construirea socialismului participă din toată inima sute de mii de oameni, dar numai a zecea mia parte din ei sînt scriitori. Sau ce însemnează, de pildă, termenul de „documentare permanentă", folosit de alții? Scriitorul e un receptiv, el selectează întotdeauna impresiile din afară, dar a spune atîta este suficient? Dar unde e căutarea premeditată de a înțelege viața, preocupările celor care construiesc socialismul, străduința de a ne ridica la aceste preocupări?

Procedeele prin care scriitorul cunoaște viața nu sînt date pentru totdeauna, ele depind de epoca, de sarcinile istorice ale timpului său. Trăind într-o perioadă de mari transformări, scriitorul trebuie să fie în pas cu ele. Noi nu trăim în condițiile unor relații sociale anchilozate, cînd cunoștințele căpătate în tinerețe, de pildă, de Gogol, în privința vieții de provincie, îi servesc drept sursă de inspirație pentru toată viața.

Vorbitorul a criticat documentarea superficială, precum și așazisa teorie a documentării „permanente". Sub pretenția ei de seriozitate, se ascunde falsa teorie că te poți „documenta permanent" și pe Calea Victoriei.

Să zicem că acceptăm această teză. Dar atunci de ce au apărut așa de puține lucrări de proză și dramaturgie despre viața contemporană a unor orașe, cum sînt București sau Cluj, unde scriitorii au obiceiul de a se „documenta permanent", „de a participa la viață", ca să folosim chiar noțiunile intrate în uz?

Sînt întrebat de obicei de ce am stat mai mult de un an la Hunedoara, ca să scriu o carte de reportaje care are două sute de pagini de mașină și vorbește despre 7—8 figuri de siderurgiști. Afară de timpul necesar pentru familiarizarea cu o serie de noțiuni noi și dificile, de tehnică și de producție, a fost necesar să cunosc Hunedoara, orașul și combinatul, în cele mai diverse impostaze, ca personajele despre care am scris să fie reprezentative pentru realitățile din partea locului, cît și pentru epocă, fără să recurg la explicații inventate sau preconcepute. In acest sens șederea mea la Hunedoara — unde am lucrat la ziarul local, ceea ce mi-a permis să țin un contact direct și firesc cu oamenii, să mă aflu în miezul problemelor celor mai importante ale combinatului și orașului, să am sprijinul tovărășesc al unui colectiv și să nu mă simt stingher și izolat — a constituit nu numai o simplă strîngere de date, ci o adevărată școală a vieții, în sensul universităților gorkiene — care și-a lăsat puternic amprenta asupra întregii mele vieți și activități de reporter.

Documentarea — a spus în continuare vorbitorul — nu se poate rezuma la inventarierea empirică a datelor realității.

Spiritul de observație, sensibilitatea artistică ce caracterizează pe scriitor trebuie în permanență înarmate cu cunoștințe ideologice și științifice.

In esență, e vorba de însușirea de către scriitori a unui stil de muncă cerut de însăși epoca, stil leninist, prin care preocupările teoretice să se îmbine cu o experiență bogată practică, stil care cere posibilități armonioase, cu preocupări multilaterale, care să poată afirma, parafrazînd pe poetul latin, „nimic din ce-i al socialismului nu-mi este străin".

Lipsurile pe care critica literară le-a remarcat la volumele de reportaje, cum ar fi divagația lirică fără acoperire, sau dimpotrivă, descrierea plată, fără har artistic, abundența de informație nedigerată, sau fuga cu orice preț după poante — se datoresc în primul rînd unor lacune ale cunoașterii de care nu sîntem scutiți nici unul din noi.

Dacă reportajul a reușit să dea imaginea în mare a unor regiuni sau localități industriale, să celebreze măreția lor, frumusețea muncii eliberate, nu este mai puțin adevărat că adeseori descrierile plutesc într-o atmosferă vagă, au un fel de caracter festiv, nu dezbat o anume problemă de etică, de educație, de construcție economică, ceea ce scade eficiența lor. Vorbitorul s-a referit în continuare la faptul că revistele literare nu stimulează suficient scrierea unor reportaje axate pe probleme arzătoare ale actualității.

Cred de asemenea că reportajul, fără să părăsească descrierea marilor înfăptuiri pe frontul construcției socialismului în domeniul industrial, agricol, edilitar etc., trebuie să abordeze mai multilateral și mai cu profunzime lupta pentru formarea conștiinței omului nou. Aceasta necesită găsirea unor metode de investigare și de zugrăvire, cu mijloacele reportajului, a unor probleme intime de viață.

În încheiere, vorbitorul a propus organelor de presă cotidiene și literare să se preocupe în mai mare măsură de viitorul reportajului nostru, prin atragerea în redacții și creșterea unor tineri de talent, cu perspective de dezvoltare.

Alecu Ivan Ghilia

Documentele de partid apărute în ultimul timp — a arătat vorbitorul — reprezintă un ajutor prețios pentru întregul nostru front ideologic, dîndu-ne posibilitatea să înțelegem mai profund însăși esența contemporaneității, a noilor relații umane, a procesului intim și complex de transformare a conștiințelor.

Un scriitor, oricît de înzestrat ar fi, după o muncă de o viață la masa de lucru, izbutește să mînuiască destinul a zece sau o sută de eroi. De curînd am avut prilejul de a ne afla în mijlocul cîtorva mii de eroi surprinzători, cărora un romancier de geniu le-a schimbat destinul. Mă refer la Conferința pe țară a colectiviștilor. Numele romancierului nu mai e nevoie să-l spun. Acest romancier îndeamnă pe scriitori să ia ca model în creația lor chipul spiritual al acestor admirabili eroi.

Ce ne împiedică totuși, uneori, să fim la înălțimea acestui îndemn, de fapt sarcina principală a îndeletnicirii noastre ?

Scriitorii organic legați de lumea satului prin formația și scrisul lor au sentimentul că stăpînesc de la sine complexitatea fenomenului revoluționar al transformării socialiste a agriculturii. Vorbitorul a amintit că scriitorul clasic al colectivizării, Mihail Șolohov, este de părere că acela care vrea să scrie ceva de valoare în acest domeniu trebuie să aibă, printre altele, cel puțin cunoștințele unui inginer agronom raional ; avem scriitori care s-au pregătit temeinic și în acest domeniu. Ritmul schimbărilor petrecute la țară în actuala etapă de desăvîrșire a construcției socialiste, cînd în următorii doi, trei ani se va încheia procesul de colectivizare — este de natură să contrazică părerea noastră că avem în sînge problema țărănească, indiferent de etapele ei, și că asta ne-ar fi de-ajuns.

Operativ, reportajul a consemnat literar o mare parte din problemele noi ale satului din ultimii ani. Dar oricît de prompt și valoros ar fi reportajul, el nu poate acoperi vasta frescă social-istorică, multitudinea de aspecte, contradicțiile și frumusețea însăși a luptei. Trebuie făcut deci saltul calitativ către romanul actualei etape, mai concret spus : romanul gospodăriilor milionare !

În urma colectivizării, lupta dintre vechi și nou pe tărîmul conștiinței capătă aspecte inedite, se formează un om nou și la sate, iar vechea mentalitate țărănească se schimbă pe toate planurile. Optica generală se schimbă, evoluează concepția despre frumos, munca eliberată de exploatare declanșează energiile și potențele sufletești ale omului, înfrumusețîndu-le.

Printre exemplele citate în această privință, vorbitorul s-a referit la faptul că întărirea economică a unor gospodării colective impune la un moment dat mecanizarea muncilor agricole și, ca o consecință, renunțarea la cai. Dar atunci cînd un scriitor a atacat într-un scenariu o asemenea problemă — și a tratat-o bine, după părerea vorbitorului — s-au găsit niște tovarăși în centrul Bucureștiului, la cinematografie, care au susținut că această problemă ar fi născocită, caii fiind folosiți. Dar în ultimă instanță viața este aceea care hotărăște destinul și valoarea operelor literare : s-a văzut că la gospodăria din Țibucani s-a petrecut un fapt asemănător, și cei care fuseseră în dezacord cu scenariul au trebuit să se încline în fața logicii vieții.

Partidul a încurajat necontenit critica deschisă, principială, îndemnîndu-l pe scriitor să abordeze în spirit partinic, curajos, problematica actualității. Personal am simțit acest sprijin cînd, după apariția romanului „Cuscrii", a fost respinsă încercarea dogmatică a unui critic de a pune la îndoială partinitatea cărții. Într-un fel sau altul, în afară de îndrumarea generală ideologică, fiecare din noi a simțit ajutorul partidului. Promovînd o literatură realist-socialistă în care personalitățile se desăvîrșesc de la carte la carte, de la poem la poem, de la piesă la piesă, partidul asigură cîmp deschis activității literare.

Responsabilitatea pe care ne-o impun îndrumarea, sprijinul, dragostea partidului față de fiecare dintre noi face ca aripile noastre să se desfacă larg, pentru ca toți să ne ridicăm la înălțimea la care el ne cere să fim.

Ioan Grigorescu

Intîlnim în această sală figuri cunoscute, prietenești, tineri scriitori pe care ne-am obișnuit să-i numim „detașamentul nostru de tineri scriitori".

Că unii dintre ei de mult s-au afirmat ca scriitori maturi, că mulți dintre ei au dat deja opere care au trecut de mult hotarele țării noastre, nu asta mi se pare lucrul cel mai important. Privindu-i, vrînd-nevrînd îmi amintesc de unde a pornit acest detașament de tineri scriitori, ce erau cei mai mulți dintre ei acum 12—13 ani, și ce ar fi rămas poate astăzi dacă la drumul greu și spinos la care se angajau, nu simțeau alături, întotdeauna, în fiecare moment umărul partidului, al clasei muncitoare, această uriașă forță colectivă care ne-a luminat neîntrerupt calea.

După ce s-a referit la condițiile vitrege în care lucrează mulți dintre scriitorii occidentali, vorbitorul a enunțat unele probleme ale colaborării dintre scriitori și cinematografie. El a insistat asupra însemnătății scenariului în creația de filme artistice, asupra sprijinului pe care scriitorii sînt chemați să-l dea dezvoltării cinematografiei. Vorbind despre scenarii la cel de al doilea Congres al Scriitorilor Sovietici, cu toată autoritatea pe care i-o dădeau creația sa și importantul rol de creator în domeniul cinematografiei, Serghei Gherasimov spunea: „Consider că e foarte necesar să subliniez faptul că, cu tot specificul caracteristic artei cinematografice, cea mai importantă bază a ei rămîne literatura".

Noi, scriitori care lucrăm în cadrul cinematografiei, a arătat vorbitorul, constatăm că nici în mediul creatorilor din studio, și nici în cadrul Uniunii Scriitorilor, încă nu s-a încetățenit convingerea rolului important pe care îl joacă în arta cinematografică scriitorul, autor al scenariului, al

(Continuare în pag. 6-a)

CONFERINȚA PE ȚARĂ A SCRIITORILOR

(Urmare din pag. a 5-a)

bazei dramaturgice a filmului.

Vorbitorul s-a referit la necesitatea îmbunătățirii colaborării dintre scriitori și cinematografie. In defectuoasa colaborare cu cinematografia nu e cazul să-i absolvim de răspundere nici pe scriitorii înșiși, a spus el. Unii scriitori, manifestînd insuficient interes pentru specificul creației cinematografice, au încredințat redacției de scenarii lucrări într-un stadiu de semifabricat. Pe astfel de lucrări se distingea ușor amprenta muncii de mîntuială, schematism în rezolvarea sarcinii dramaturgice propuse, o prelucrare superficială a caracterelor, un dialog dezlînat și cenușiu etc.

Astfel de scenarii scrise de cele mai multe ori în necunoașterea specificului de gen, după legile dramaturgiei teatrale sau ale poeziei, ajung încă să mai stea la baza unor filme.

Deși astăzi nimeni nu mai poate nega importanța scenariului, nimeni nu poate afirma că regizorul singur poate improviza la masa de montaj, se contestă încă primatul și gradul de importanță pe care trebuie să-l aibă dramaturgia cinematografică în procesul de realizare a filmului. Pe de altă parte însă regizorii și redactorii noștri se plîng că scriitorii scriu pentru cinematografie fără concentrarea tuturor forțelor lor creatoare, în grabă, fără să-și finiseze opera, lucru pe care nu și l-ar fi permis dacă ar fi fost vorba despre roman, poezie sau piesă de teatru.

De multe ori însă, unii scriitori ne-au pus întrebări justificate în legătură cu posibilitățile de care dispun în cinematografie. In legătură cu acest lucru, cei mai mulți scriitori consideră că treaba autorului constă în a pune la dispoziția cinematografiei subiectul de care dispune descris într-un roman, într-o nuvelă, poem sau piesă de teatru, din care regizorul respectiv nu are decît să-și extragă singur decupajul pe baza căruia să realizeze un film.

„Setea" este un exemplu de reușită a colaborării dintre scriitor și regizor. Oricine cunoaște procesul de realizare a acestui film știe bine că munca lui Titus Popovici a determinat întreaga construcție artistico-ideologică a acestui film. Apariției acestui scenariu semnat de Titus Popovici i-au precedat alte scenarii. Dar aici scriitorul s-a angajat în colaborare cu regizorul Mircea Drăgan cu toată pasiunea și dragostea pentru materialul de viață de care dispunea, cu o profundă cunoaștere a tuturor posibilităților acestuia. În cazul acesta n-a mai fost vorba pur și simplu de scrierea unui scenariu pe care scriitorul să-l abandoneze în mîna regizorului, ci de crearea unui film artistic, de o întruchipare concretă a răspunderii scriitorului pentru întregul film. Cred că tocmai acesta și este locul adevărat al scriitorului în arta cinematografiei, loc pe care, atunci, cînd scriitorul îl dorește cu adevărat, îl poate găsi oricînd în sînul unui colectiv de creație.

Din experiența de pînă acum a cinematografiei noastre ca și a cinematografiilor frățești, cea mai inteligentă și cea mai fructuoasă formă de activitate creatoare în cinematografie e reprezentată de munca în cadrul grupelor de creație, unde scriitorii și regizorii își unesc forțele în mod egal, în scopul desăvîrșirii măiestriei lor artistice, pentru ca în continuare, să se regăsească pe platourile de filmare, la stabilirea distribuției viitorului film și în munca cu actorii, pentru ca împreună cu întreaga echipă de filmare să se realizeze la cel mai înalt nivel artistic întruchiparea ideii autorului.

In încheiere, vorbitorul a propus înființarea unui sector sau unei comisii de dramaturgie cinematografică a Uniunii Scriitorilor.

Alexandru Andrițoiu

Succesele ultimilor ani sînt ale noastre și avem tot dreptul să ne mîndrim cu ele. Dar ele se datoresc, în același timp, poporului muncitor, care sub conducerea partidului își construiește o viață fericită. Iar dacă pentru succese trebuie să mulțumim partidului, creator al revoluției culturale, mă întreb ce ne facem cu erorile, cu nonvalorile, cu păcatele care încă mai rod periferia literaturii noastre. Pentru aceasta trebuie să „mulțumim" influențelor educației burgheze. Ele trebuie extirpate din armonioșul nostru trost literar.

De la întîiul Congres al Scriitorilor încoace, poezia noastră s-a dezvoltat pe linia maturizării realismului socialist. E vorba de un salt de calitate lesne de constatat, un salt care se referă la tematica cu mult mai profundă și mai variată, la ținuta artistică cu mult mai apropiată de antologii. Cărțile maestrului Arghezi, dintre care ultima, „Frunze", constituie un înalt exemplu de tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte, sînt dintre dovezile hotărîtoare în acest sens. Pe aceeași linie a colocviului cu timpul și a refuzului bătrîneții se situează volumul „Materia și visele" de Mihai Beniuc. Un succes al acestui răstimp sînt și cărțile lui Miron Radu Paraschivescu. În continuare, vorbitorul a citat și alte succese obținute de poezia noastră, printre care versurile Mariei Banuș, ale lui Eugen Jebeleanu, Marcel Breslașu, Dan Deșliu, și a relevat maturizarea unor tineri poeți, ca Ion Brad, Aurel Rău, Ion Horea, Tiberiu Utan.

Odată cu citarea acestor nume trebuie amintit reînceperea unui frumos obicei și anume acela al ajutorului pe care și-l dau poeții între ei. Poeți ca Maria Banuș, Demostene Botez, Ion Bănuță, Al. Philippide prefațează și prezintă călduros plachetele tinerilor poeți din colecția „Luceafărul". Îmi aduc aminte de scrisoarea deschisă adresată de tov. Beniuc lui Dan Deșliu cu ocazia apariției poemului „Lazăr de la Rusca", de articolul lui Maiakovski despre un poem al lui Utkin și de alte exemple de acest fel care ar trebui să devină un obicei în viața noastră scriitoricească și să se substitue polemicilor nesănătoase, causticității neavenite care mai persistă încă la periferia literaturii.

O interesantă evoluție au avut-o printre alții Ion Brad, Aurel Gurghianu, Ștefan Iureș, iar din generația mai tînără (mă refer la debutul lor) Gh. Tomozei, Ion Gheorghe, Violeta Zamfirescu, Nicolae Stoian, Teodor Balș, etc.

Au intrat în literatură pe poarta cea bună o seamă de tineri despre al căror talent s-a scris mult — și e bine că s-a scris. Și aici revin la atitudinea tovărășească pe care trebuie s-o aibă scriitorii mai experimentați și criticii literari față de apariția unui talent. Noile talente nu trebuiesc numai depistate, ci și ajutate să se dezvolte, îngrijite, încurajate (firește nu dădăcite).

În continuare vorbitorul a arătat modul concret în care unii tineri scriitori ca Vasile Rebreanu, Ilie Constantin, Dumitru Radu Popescu, Nichita Stănescu, Horia Zilieru, Manole Aunceanu, au fost ajutați îndeaproape în dezvoltarea lor de scriitori cu experiență și de diferite redacții.

Articolul din „Scînteia" îndreptat împotriva spiritului apologetic a adus o contribuție de seamă literaturii de astăzi. Dacă trebuie să renunțăm la individualismul și preocupările burgheze, este tot atît de adevărat că trebuie să renunțăm și la susceptibilitatea mic-burgheză, la atitudinea de mimoză senzitivă.

Avem o tînără gardă a poeziei ale cărei succese țin de atacarea cu curaj și artă a temelor de căpetenie ale realității noastre socialiste. Atunci cînd aceste poezii țin de metoda luminoasă și călăuzitoare a realismului socialist, rezultatele sînt dintre cele mai bune. Aceasta este adevărata modernitate a poeziei.

S-a adăugat însă cuvîntului modern, un ism, făcîndu-l mișcare literară specială.

Firește că azi nu se pot scrie versuri ca poeții Văcărești. Noi nu trebuie să fim înglobați tradiției, ci tradiția trebuie înglobată modernității noastre. Spun acestea, gîndindu-mă la articolul lui Victor Felea, intitulat sonor: „Confruntare cu exigențele epocii". Felea ierarhizează poeții ca în armată, de la fruntaș la general, luîndu-și mult prea devreme sarcina posterității. Poeții sînt trecuți, ca elementele chimice în tabloul lui Mendeleev, fiecare în pătrățelul lui. Din nou se aruncă oprobriul de „tradiționaliști" unor poeți pe simplul motiv că ei nu scriu în duhul „Stelei", astfel încît diversitatea stiliurilor în realismul socialist este înlocuită cu patul lui Procust. Ceea ce m-a mirat, imediat după lipsa de modestie a criticului, este relul fals, nestiințific în care este tratat „tradiționalismul", numai și numai prin stil, deci prin formă. Dar poeții citați de Victor Felea ca moderni, dau dovadă de-un «tradiționalism» cras, prin recordul cu care se îndepărtează de prezent pînă în cele mai tulburi orizonturi ale trecutului. Pînă la transhumanță, pînă la sciți, pînă la sarmați.

A. E. Baconsky care este — cum s-a spus — înzestrat, intonează:

„Și totuși, de departe, chemări ridică sciții. / Asemenea trăirii aprinse-n piept suprem. / La ceasul adormirii și-al tristei dispariții, / O, munți înalți, tăcerea spre voi am s-o rechem".

Iar Aurel Rău, ajuns la Dunăre, zice:

„Pe aici a străluc it mai demult Dunărea. / Sarmații în blănuri de urși, / pe plute din cîteva lemne de salcie, / urmăreau mistrеții; / și strigau în limba lor necunoscută, / cîntările pe care le vor fi avut".

Nemulțumit de felul în care se prezintă sarmații în această strofă, el dedică regilor sciți o poezie aparte:

„Fără de seamăn e somnul vostru, / regi tenebroși ai Sciției, / ca într-un vis de poet, / vă leagănă fosnetul mării".

Și Victor Felea vine la bătrînul Istru și se întîlnește cu sciții:

„Eu îl salut în numele miilor de strămoși, / care i-au colindat apele și apoi au pierit, / veșnicia se leagănă pe undele lui, / ducînd cu ea și chipul meu, și strigătul vechiului scit",

Pînă și Ion Horea, un poet dealfel puternic ancorat în realitate, pasionat cîntăreț al prezentului, se lasă și el ispitit:

„Ne împrejmuiau parcă revărsările vaste, / care ne-au modelat cîndva și ne-au scos, / din oceanul sarmatic" etc...

Urmărind mai cu „pasiune" acest record de îndepărtare într-un timp obscur, propun să se meargă mai departe, pînă la obîrșii, și să se cînte maimuța lui Darwin.

Și Ovidiu a cîntat sarmații, dar le era contemporan. Și Blok a cîntat sciții, dar ca un punct de plecare pentru a ajunge la idei contemporane.

Nimeni nu intenționează să tăgăduiască talentul acestor tovarăși, inclusiv al lui Baconsky. Dar depinde ce face poetul cu acest talent. E dureros pentru noi, colegi de breaslă, că un talent se risipește în neant, în spleen-uri, în triștețI minore, — în loc să vibreze bărbătește de patosul revoluționar al epocii.

Baia în apele unui trecut indecis a dat naștere și la o întîmplare oarecum comică. Făcînd un schimb de experiență, redactori de la „Steaua" au vizitat pe confrații lor de la „Iașul literar", publicînd apoi în paginile revistei ieșene un mic ciclu de versuri despre Iași. Din acest ciclu restrîns, o poezie iscălită de A. E. Baconsky este închinată Turnului Golia, iar o alta, iscălită de Aurel Gurghianu, este despre „Cimitirul Eternitatea".

Departe de mine gîndul de a pune sub semnul întrebării temele luate din trecutul de luptă al popoarelor. Cînd Cosbuc îl invoca pe Decebal, el o făcea în numele unui patriotism contemporan. Eminescu îl invoca pe Mircea pentru ca apoi să lovească în patrioteazii și filistinii epocii. Figura lui Caligula este foarte îndepărtată în timp, dar sub pana maestrului Arghezi, figura lui devenea un simbol. La fel, „1907" și „Cîntare Omului", la fel „Chivără roșie" de Mihai Beniuc, ciclul dedicat lui Ilie Pintilie de Veronica Porumbacu etc.

Există, din păcate, în poezia unor tineri, versuri destul de lipsite de patos, de tinerețe, versuri reci, hieratice, de un obiectivism supărător. Mă gîndesc că în metoda realismului socialist este fructificat și romantismul revoluționar; or, tocmai de la tineri în primul rînd, se așteaptă aceasta.

Niculae Stoian

S-a vorbit aici de către mulți tovarăși despre sentimentul de adîncă recunoștință pe care îl încercăm cu toții față de partid, care îndrumă literatura noastră, luptei căruia i se datorește tot ce am realizat noi.

Tocmai datorită acestei conduceri ideologice, literatura noastră nu s-a lăsat atrasă între Scilele și Caribdele ideologiei burgheze, de care ar fi vrut s-o sfărîme dușmanii noștri.

Totuși unele sirene continuă să se facă auzite; ele poartă numele de spirit de castă, individualism, tendințe de a scrie pentru gustul unui cerc îngust de „aleși".

Referindu-se la tendințele de evazionism din critica literară, vorbitorul a spus: Chiar în conferința noastră, tovarășii Silvian Iosifescu și Mihai Gafița ne-au oferit mostrele unei asemeni atitudini.

În continuare, vorbitorul s-a referit la cunoașterea vieții de către scriitori și critici.

Vreau să mă opresc în continuare la problema cunoașterii vieții. Concludente au fost pentru mine unele intervenții ale tovarășilor Titus Popovici și Vasile Nicorovici. Titus Popovici vorbea de o seamă de însuccese în proză care țin de această necunoaștere a vieții. Eu cred că se putea lega mai mult de poezie. În mod greșit, după părerea mea, tovarășul Gafița a spus aici că poeții care scriu cel mai mult despre actualitate sînt cei vîrstnici.

Într-adevăr, între poeții noștri vîrstnici, sînt mulți poeți care au constituit un exemplu pentru noi, sub semnul poeziei cărora ne-am început să ne continuăm activitatea, care au dat dovezi strălucite de-a lungul anilor de ancorare în realitate.

Nu pot uita faptul că un cunoscător atît de temeinic al oamenilor și locurilor din zona actualei hidrocentrale „V. I. Lenin" de la Bicaz, cum este marele nostru Sadoveanu, își exprima într-o convorbire cu un grup de scriitori dorința arzătoare de a vizita Bicazul, așa cum arată el azi, după prefacerile socialiste ce s-au săvîrșit aici.

Pentru mine constituie de asemenea o lecție foarte bogată în învățăminte modul în care marele maestru al poeziei românești, Tudor Arghezi, ne demonstrează, prin neasemuitele sale tablete, această permanentă comunicare cu viața patriei noastre.

Văd, de aceea, în cerința exprimată de partidul nostru față de scriitori, de a cunoaște viața, și un sfat părintesc dat în numele a tot ce are mai valoros frontul nostru literar, o grijă atentă față de destinul scrisului fiecăruia dintre noi, a talentului fiecăruia!

Vorbitorul s-a referit la propria experiență cîștigată în timpul cît a luat parte la activitatea brigăzii Comitetului Central care a analizat munca petroliștilor din trustul petrolier Moinești.

Nu pot să nu-mi exprim aici adînca mulțumire față de Comitetul Central al partidului nostru, pentru încrederea ce mi s-a acordat, atît mie cît și multor alter scriitori, de a lua parte la munca unor brigăzi trimise de conducerea partidului nostru pentru a analiza sectoare ale industriei și agriculturii noastre.

Sentimentul pe care ți-l dau asemenea contacte este acela al datoriei. În ce mă privește, înainte de a pleca într-una din aceste brigăzi, în noiembrie anul trecut, am predat Editurii pentru literatură noul meu volum de versuri.

În timpul cît am lucrat în brigada care a analizat munca petroliștilor din trustul petrolier Moinești, am avut o foarte sinceră discuție cu mine însumi. Mi-am dat seama că bătălia, eroică în adevărata accepție a cuvîntului, pe care o dau sondorii pentru a mări cantitatea de țiței pe sondă, trebuie s-o dau și eu cu unele poezii pentru a mări densitatea poeziei pe unitatea de vers. Iar o altă datorie pe care vreau să mi-o achit chiar în acest volum, față de tovarășii pe care i-am cunoscut, față de tovarășii cu care am fost în brigadă, activiști de partid și vechi petroliști, este să scriu o poezie cu adevărat demnă de acești oameni.

Sentimentul acesta fără îndoială că îl are fiecare dintre noi cînd este pus în asemenea împrejurări. Întors dintr-o brigadă a C.C. al U.T.M. care a stat în Oltenia aproape două luni, Nicolae Velea spunea într-o ședință că unul din rezultatele acestor deplasări este că tu însuți începi să te ridici ca om și cetățean la înălțimea eroilor tăi.

Vreau să cred, de pildă, că în urma unei hotărîte întoarceri a tuturor cu fața spre viață, spre problemele ei atît de bogate și complexe, locul disputelor mărunte pentru tiraje, pentru mărimea fotografiilor apărute în Gazeta literară sau Luceafărul, va fi luat de întrecerea dintre Hunedoara și Reșița.

S-a vorbit aici despre faptul că unii critici au început să lanseze în ultimul timp o nouă teorie, aceea a necesității poeziei și a prozei citadine. Mie personal îmi pare că aceasta este o dispută de natură să sustragă scriitorii de la problemele esențiale ale creației lor. De pildă, într-o cronică literară, tovarășul Paul Georgescu se arată foarte încîntat că Anghel Dumbrăveanu nu este un rural, nu sporește încă cu unul numărul versificatorilor agrari. Mărturisesc că, pînă aici nu bănuiam încotro bate tovarășul Paul Georgescu, deși m-au cam dezorientat ultimele rînduri, neștiind care sînt „versificatorii agrari".

Cred că tovarășul Paul Georgescu putea face o deplasare de la blocul-turn pînă la sala Palatului, la Consfătuirea colectiviștilor și putea vedea la ce nivel s-au ridicat astăzi țăranii noștri. Arătînd necesitatea poeziilor bune, atît despre oraș cît și despre sat, vorbitorul a spus: Eu sînt din regiunea București, proaspăt colectivizată, care este grînarul țării noastre, din a cărui pîine mănîncă și tovarășul Paul Georgescu și încă din aceea albă și bună. Mama mea a intrat în gospodăria colectivă și abia în socialism am putut avea sentimentul marilor ogoare, datorită luptei partidului nostru, datorită clasei muncitoare. Avem nevoie nu de poezii „citadine" sau „rurale", ci de poezii consacrate muncitorilor, colectiviștilor, construcției socialismului.

După părerea mea, poți spune că într-adevăr cunoști viața numai în momentul cînd problemele vieții devin problemele tale personale. Nu se poate scrie poezie despre Hunedoara, atîta timp cît nu te vor interesa problemele producției de oțel, în aceeași măsură în care îl interesează pe Ștefan Tripșa și pe ceilalți tovarăși ai lui.

De asemenea cred că un adevărat roman despre țărani se va scrie atunci cînd te va frămînta la fel ca pe președintele G.A.C., ca pe șefii de echipe, ca pe ceilalți țărani colectiviști, problema obținerii a cinci mii kg. porumb boabe la hectar. Cred că avem o seamă de scriitori care dau dovadă că se ridică la un asemenea interes.

Eu propun să alcătuim brigăzi complexe din care să facă parte tineri scriitori — pot să fie și scriitori mai vîrstnici — tineri artiști plastici, tineri compozitori, care să meargă în regiuni 2—3 luni și să ajute la munca culturală, la înfrumusețarea căminelor, să compună și cîntece.

Cred că se poate foarte bine ca mulți din tinerii noștri scriitori să lucreze ca activiști culturali la cluburi muncitorești, pe lîngă casele de creație, decît să bată sălile unor redacții.

Eu, în ceea ce mă privește, m-am hotărît încă înainte de Conferință, la sfîrșitul anului trecut, ca în acest an să mă ocup de sprijinirea activității culturale în raionul Urziceni.

Alexandru Oprea

Vorbitorul a arătat că avem numeroși critici talentați, bine pregătiți. El s-a referit apoi la o seamă de lipsuri, subliniind că în critica literară există suficiente forțe capabile să îndrepte aceste deficiențe.

După părerea mea — a spus el — cuvîntul unor critici ilustrează într-o mare măsură defecte pe care le putem întîlni și în articolele lor. Cuvîntul tovarășilor Iosifescu, Gafița, Vicu Mîndra, se caracterizează prin lipsa de autocritică.

Vorbitorul a insistat asupra ocolirii problemelor principale ale literaturii în activitatea unor critici, aducînd o seamă de exemple. Discuția despre „Bariera" a ajuns să plictisească pe cititor, pe scriitor, pe autor, chiar și pe criticii participanți la discuție. De ce? Pentru că discuția s-a împotmolit într-o seamă de amănunte! De pildă, „Bariera" este roman sau nu? Cutare episod poate să intre în logica romanului sau nu? Și nu s-a discutat problema principală, adică a autenticității mediului muncitoresc care era prezentat în această carte. Aș vrea în acest sens să dau un exemplu din activitatea proprie. Am publicat un articol despre romanul lui Ghilia, „Cuscrii", care înfățișează un fenomen important din punct de vedere educativ — arată cum un carierist devine instructor de partid și în activitatea lui deformează politica partidului în domeniul colectivizării agriculturii. În articolul pe care l-am scris, eu m-am ocupat însă de următorul fapt: dacă moldovenii pot să scrie romane și în ce măsură Ghilia a reușit să creeze un roman moldovenesc.

Consider că tovarășul Paul Georgescu de o bună bucată de vreme, în cronicile pe care le scrie, ridică o „problemuță" în jurul unei cărți, face o piruetă și după aceea pleacă fără a arăta care sînt problemele fundamentale pe care le ridică sau nu acea carte, în raport cu însăși evoluția societății.

Vorbitorul a arătat că asemenea exemple dovedesc ruperea unor critici de problemele majore ale vieții, de sarcinile construcției socialiste.

El a relatat un fapt povestit de Paul Anghel, care a scris o carte inspirată din viața colectiviștilor. După ce a apărut o cronică, autorul s-a dus la critic și i-a spus: „Mi-a plăcut foarte mult cum ai scris despre cartea mea, dar aș fi vrut să aflu care îți este părerea asupra problemelor de viață. Acestea m-au preocupat în primul rînd, și în al doilea rînd notația directă și alte trăsături pe care le găsești dumneata acolo". Dar criticul — a arătat vorbitorul — nu a putut răspunde nimic în această privință. După părerea mea, criticii, pentru a putea să aibă autoritate în cele ce scriu, în fața nu numai a scriitorilor dar și a cititorilor, ar trebui să posede o mult mai bogată cunoaștere a vieții.

Vorbitorul a subliniat importanța luptei consecvente împotriva oricărei manifestări a ideologiei burgheze.

În legătură cu „Steaua" — a spus el, consider că pînă acum critica noastră literară nu a dat o apreciere cuprinzătoare din punct de vedere ideologic a acestei reviste care, după părerea mea — și nu numai a mea — a fost principalul focar de răspîndire a concepțiilor moderniste. Nimeni nu a pus talentul lui Baconsky la îndoială, deși mai există aci și reclamă și puțină exagerare. Cred că este o lecție faptul că — la votul secret — nu a fost ales delegat la această Conferință. Este o lecție foarte bună, care arată că nu numai masele de cititori manifestă dezacord față de acest gen de poezie, dar și marea masă a scriitorilor noștri.

Vorbitorul a adus critici unor versuri publicate recent de Aurel Rău.

În continuare, relevînd necesitatea luptei împotriva spiritului apologetic, vorbitorul a criticat cuvîntul tovarășului V. Mîndra. O formulare ca aceasta: „Criticii sînt constructori, ei nu neagă niciodată, ei totdeauna opun binele răului", s-ar potrivi mai bine într-o slujbă religioasă decît într-o conferință a scriitorilor din țara noastră.

Într-un moment cînd toată lumea, inclusiv scriitorii și criticii, cer experimentarea unui punct de vedere cît mai sincer și cît mai ascuțit, argumentat, să se facă schimb de păreri în care să conteze argumentele, cînd se arată că nu există suficientă combativitate din partea unor critici, vine tovarășul V. Mîndra și ne atrage atenția: „Să nu fim prea vehemenți".

Mi se pare că toate problemele criticii literare se pot rezolva într-un singur mod, acela al unor discuții principiale cît mai aprinse, cît mai vehement posibile, dar în care să conteze schimbul cinstit de argumente. Exigențele formulate în dezbaterile noastre arată că se dă o mare atenție și mare importanță criticii literare. Aceasta ne îndeamnă să depunem în munca noastră tot talentul, experiența și cunoștințele fiecăruia.

Aurel Rău

Creația literară, îndrumată și condusă de partid, a devenit și mai mult — prin o serie de realizări — o oglindă a realităților noi din patria noastră, a izbînzilor fără precedent cu care ne mîndrim, precum și un instrument eficace în educarea și formarea omului nou.

Consemnînd aceste succese, Darea de seamă a subliniat totodată, cu deplin temei, că între avîntul impetuos și ritmul care caracterizează prefacerile revoluționare ale vieții noastre noi și între dezvoltarea literaturii luată în totalitatea ei, există totuși un decalaj. Analizîndu-se situația poeziei, s-a subliniat că în acest sector important al creației noastre literare se mai manifestă încă, din păcate, o tendință de evazionism, unele recidive ale formalismului pe de o parte, iar pe de altă parte persistența în cultivarea unui patos artificial și a platitudinii versificate — ambele, rezultate ale îndepărtării de adevăratele probleme ale vieții.

În critica adusă poeziei, revista „Steaua" a fost vizată în repetate rînduri. Meditînd asupra celor afirmate în raport și rememorîndu-mi activitatea noastră din ultimii ani, mă declar întru totul de acord cu critica severă dar pe deplin justificată.

Încă pe parcursul ultimului an, noi ne-am dat seama mai mult decît altădată de o bună parte din aspectele negative indicate și, în urma discuțiilor din redacție, am căutat să le remediem. Că n-am reușit întru totul, o arată faptul că prin materialele publicate chiar și în ultima vreme, revista a continuat să-și păstreze o notă discordantă față de celelalte publicații, mai cu seamă prin tendințele evazioniste din domeniul poeziei. Au apărut versuri insuficient de clare, unele de o factură intimistă, de natură să nu intereseze marea masă a cititorilor, altele cu un mesaj palid, pîndite de manierism. Unele poezii meditative care nu plecau de la sensurile majore ale vieții noastre se pierdeau în divagații sterile. Asemenea poezii am publicat și eu și ceilalți poeți care lucrează în redacție. Adesea, în căutarea unor modalități și imagini, am pierdut din vedere esențialul, conținutul pentru care le căutăm.

Sîntem convinși că numai luînd măsuri eficace pentru o mai mare apropiere de viață, pentru cunoașterea ei multilaterală, pentru însușirea organică a ideologiei marxist-leniniste, a principiilor de bază ale esteticii marxist-leniniste, revista „Steaua" va reuși să pună capăt vechilor greșeli, să-și îndeplinească sarcinile în promovarea literaturii realist socialiste.

Căutînd în permanență să asigurăm o frumoasă ținută artistică a lucrărilor, vom avea grijă ca în paginile „Stelei", de-acum înainte, să fie promovată o poezie militantă, cu un mesaj clar și accesibil, o proză axată pe cele mai importante probleme ale actualității, un reportaj care să oglindească prefacerile înnoitoare din cele mai diferite domenii, o critică științifică și eficientă.

Sîntem pentru dezvoltarea tuturor modalităților poetice care pot să exprime idei înaintate, sentimentele și faptele omului nou. Va trebui să avem o mai mare grijă pentru ca în paginile revistei să ocupe un loc mult mai important poezia cetățenească, directă, combativă. „Steaua" este una din publicațiile literare din patria noastră, o parte integrantă a frontului nostru literar. Vom publica deci toate creațiile valoroase care pot să aducă o contribuție la dezvoltarea reală a literaturii și pot avea eficiență în lupta pentru socialism.

A. E. Baconsky

În cuvîntul său, vorbitorul a exprimat sentimentul de devotament pe care-l au scriitorii noștri față de popor, față de partidul nostru, sub a cărui fermă și înțeleaptă conducere pe linia neabătutei fidelități față de principiile marxism-leninismului a putut fi înlăturat grupul antipartinic Luca-Pauker, ajutați de Teohari Georgescu și sprijinitorii lor Chișinevschi și Miron Constantinescu. Sub conducerea partidului, patria noastră desăvîrșește în ritm mereu mai accelerat construcția socialismului.

Cu sentimentul acesta m-am străduit întotdeauna — și cu mîndria legitimă de a face parte din prima generație de scriitori ridicați după istoricul 23 August. Cu aceleași sentimente voi căuta să continui a lucra și în viitor și dacă efortul neprecupețit ce-l voi depune se va solda cu o cît de modestă realizare, bucuria e aceea că realizarea va fi a literaturii acestei vremi, după cum știu că eșecurile îmi vor reveni în exclusivitate mie.

Bogăția și impetuozitatea vieții noastre, a realității pe care o vedem înflorind la noi, oferă cel mai vast teren de cunoaștere și de aplicație pentru munca scriitorilor, iar conducerea de către partid a literaturii este chezășia unei orientări sigure, nesovăitoare. A nu profita din plin de toate acestea nu-mi poate fi permis, iar multiplele reproșuri ce mi se aduc în acest sens, nu pot să nu-mi dea de gîndit.

Darea de seamă și parte din cuvîntări au scos în evidență nereușita poeziei mele din perioada ultimilor mai bine de 5 ani. E o constatare gravă, ce nu poate cristaliza concluzii spontane, ci necesită o îndelungată și temeinică reflecțiune, reflecțiune pe care mă simt obligat s-o întreprind.

Am datoria permanentă de a cerceta cu toată atenția și dragostea viața și preocupările oamenilor muncii, de a căuta drumul cel mai direct spre o poezie care să servească cît mai nemijlocit scopul nobil al educației unor oameni noi, o poezie cu adevărat partinică, liberă de orice influență burgheză, de orice influență străină ideologiei noastre.

Vreau să vă asigur că, iubind patria și timpul acesta de nebănuită renaștere a ei, sînt ferm convins că, după cum astăzi nimeni nu poate detașa viața mea de viața tuturor celor ce sub înțeleapta conducere a partidului înfăptuiesc socialismul, tot astfel, dacă vor rămîne în urmă-mi fie și cîteva rînduri, ele nu pot fi detașate niciodată de contextul literaturii realist socialiste.

Dumitru Mircea

Vorbitorul a început prin a sublinia condițiile materiale și morale create de partidul nostru, de regimul nostru, dezvoltării literaturii.

Vreau să relev aici un aspect caracteristic vieții noastre și anume dezvoltarea în țară a unor puternice centre culturale, cu o bogată activitate. Printre acestea, Clujul deține un loc de frunte, prin tradiția culturală, prin cultura ce se făurește acolo, prin literatura ce se scrie acolo.

Vorbitorul a făcut o succintă prezentare a activității filialei din Cluj a Uniunii Scriitorilor și a subliniat sprijinul deosebit primit din partea organelor de partid. În cuvîntarea rostită la conferința regională de partid, din martie 1960, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a apreciat cu căldură activitatea culturală, artistică și literară din Cluj. În același timp, criticile aduse au constituit un îndreptar de neprețuit în analizarea lipsurilor, în ce privește deficiențele în cunoașterea vieții și în activitatea publicațiilor literare.

Criticînd Darea de seamă pentru atenția insuficientă acordată revistelor clujene, vorbitorul a trecut în revistă cîteva dintre realizările lor.

Vorbitorul s-a referit apoi la falsa dispută dintre tradiție și inovație, care s-a oglindit și în revistele Uniunii Scriitorilor din București. În ultimă analiză, goana după inovații cu orice preț era o tentativă, din fericire izolată, de recultivare a formalismului. Sub pretextul căutării de forme noi de exprimare, s-a ajuns direct în brațele poeziei apolitice, estetizante, ermetice.

După ce a criticat poezia „Clipă" de A. Rău, publicată în „Gazeta literară" din 12 octombrie 1961, vorbitorul a citat poezia „Vrăbii pe crîngi" de A. Gurghianu, apărută în „Steaua":

Vrăbii pe crîngile goale
Așteaptă-nnoirea luminii.
Patima sevelor calde
Aroma verdelui viu.

Mici, cenușii — și domestice
Se-adună. Și rabdă.
Și sboară din crîngile goale
Și nu scot un țipăt.

Și astfel prin timp se perindă
Bucuroase de vară.
Căci ele trecură prin geruri
Cu sufletul mare.

Acestor poezii li se spune îndeobște „poezii de notație" și sînt cultivate nu numai la „Steaua". Influențe sînt și la alți poeți din Cluj, aș fi putut cita chiar din „Tribuna" unele poezii ale tinerilor vizibil afectați de asemenea „inovații". De altfel, nu lipsesc nici teoretizările și mi se pare instructiv să le semnalizăm. Într-un articol din nr. 1-1960 al revistei „Steaua" tov. A. Rău, încîntat de poezia de acest soi, susținea că ea, utilizînd sugestia și aproximația, transfigurînd, bogată în elemente aperceptive, poate transmite mai bine ideea decît o formulare nemijlocită. Dacă analizăm cît de cît atent aceste păreri, devine limpede că poetul se prăbușește direct în lăcașul teoretic al celei mai răsuflate poezii senzoriale, de notație, de aproximație, cu care poezia decadentă ne împuiază urechile de mult. Inovația este deci atît de proaspătă, încît mireasme de la o poștă a mucegai. De altfel, și tov. Gurghianu scrie undeva în revistă că poezia este o problemă veșnică în fața cititorului, o enigmă de deslegat. Iată deci cum se încearcă, în teorie și în practică, o legitimare a ermetismului.

În sprijinul acestor teorii s-au pus în circulație niște noțiuni — subliniez din nou, nu numai la „Steaua" — împrumutate din terminologia care nu știu să fie a esteticii marxist-leniniste, ca de pildă: spirit universal, spirit european etc., etc. După cum se vede, au apărut cam prea multe spirite.

Am dat aceste exemple, cu durere pentru talentul real al poeților amintiți, tocmai din pricină că ei pot să scrie o poezie frumoasă, cu un bogat conținut — și inteligibilă. Noi nu-i bănuim pe colegii noștri, zăpăciți de atitea false căutări, de concepții străine nouă, ci ne întristăm că-și irosesc forțele în zadar, zăpăcindu-i și pe tineri.

Critica literară nu și-a făcut îndestul datoria nici pe linia aceasta. De pildă, s-a cheltuit multă cerneală și energie pentru discuții neprincipiale, căutîndu-ne, și noi altora — ca să revin și la „Tribuna" — și alții nouă, nod în papură, legîndu-ne ba unii, ba alții, de idei pe jumătate gîndite, pîndind inexactități sau greșeli, uneori cu satisfacție.

Am căzut și noi în asemenea practici netovărășești, dar de asemenea trebuie subliniat că în focul acestui soi de polemică am ajuns să nu mai fim în stare, nici noi, nici preopinenții noștri, să trecem peste propriul nostru orgoliu și s-a uitat uneori legea polemicii principiale, juste: să recunoști cavalerește cînd adversarul are dreptate.

Confruntarea de opinii în legătură cu lucrările literare este absolut necesară și utilă, este singura soluție pentru afirmarea adevărului, pentru fixarea unei poziții clare față de opera literară. A-ți spune răspicat punctul de vedere, cu îndrăzneală argumentată, chiar dacă ești în dezacord cu alte păreri sau cu opera analizată, nu înseamnă că ești neapărat negativist, dimpotrivă, înseamnă că te preocupă stabilirea judecății de valoare, că nu rămîi indiferent față de fenomenul creației artistice și față de cititorii care ne urmăresc cu mare atenție.

Condițiile excepționale de care ne bucurăm, grija și dragostea cu care ne îndrumă partidul nostru și cu care ne înconjoară poporul ne obligă nemăsurat. Succesele viitoare nu vor întîrzia să apară, iar criticii literari, care trebuie să fie un detașament înaintat al literaturii, au și vor avea cu prisosință pentru ce să-și utilizeze penițele în mod just, combativ, principial, creator.

(TEXTE PRESCURTATE)

DINTRE SUTE DE CATARGE...

POȘTA REDACȚIEI

Mihail Miele: Oricît ar fi de autentic sentimentul respectiv, exprimarea neîndemînatică îl transformă într-un zîmbet involuntar. Majoritatea versurilor sînt de genul: „Cînd te văd așa micuță / Și cînd pui scufița-n cap / Nu știi, scumpa mea iubită / Chipul tău cît mi-e de drag?" Faptul este cu atît mai grav, cu cît d-ta ai intențiile cele mai serioase, după cîte ne dăm seama, și în poezie. Dacă ar fi vorba numai de naivitate poetică, aceasta ar putea lezne deveni o calitate. Caietul trimis este, însă, copleșit de mărturisiri pe care n-ar trebui să le cunoască decît persoana căreia îi sînt dedicate.

Flori Marga: Deocamdată sînt reminiscențele unor lecturi disparate, și nu de prima mînă, care îndeamnă pe mulți să-și cadențeze și rimeze stări sufletești obișnuite: „Îți lași privirea lin să lunece în noapte.. / Un cînt întretăiat dintr-un concert de șoapte. / Și corul frunzelor tîrzii de toamnă / C-un farmec neasemuit te cheamă. / E liniște și pace și simți cum te-nfiori / Cînd vîntul te mîngîie cu calde desmierdări" etc. Nu ne putem, deci, pronunța în nici un fel. Citește, reflectează, scrie și... mai trimite-ne.

Cristian Petre: Fără să fie dincolo de poezie, versurile d-tale au totuși aerul puțin cam obosit al lucrurilor știute: „Se-adapă ciuta visului / Din jghiabul nopții, însetată.../ Bolta-și rostogolește suplă diamantele / — Uriașă, lucindă jumătate de roată — / Străzile tac, văduvite de soare, / Cu eșarfe de neon la gît, / Agonizează silabe de moarte urîtul, / Din cîmpurile nopții tîrît". Pentru un începător despre care nu știm nimic, asemenea versuri ne-ar atrage atenția. Cum însă îți cunoaștem posibilitățile, avem pretenții mai mari. „Galații" prezintă o imagine mai rotunjită, deși încă nu suficient de concretă. O reținem, totuși, pentru ideea poetică, mai pregnantă decît în celelalte încercări.

Nicolae Popescu: Am reținut „Toast lîngă sonde", în care expresia este mai concentrată, punînd în valoare o imagine suficient de conturată. În celelalte este mult abuz verbal, după o manieră depășită: „O să m-adun, o să mă-mpart / mai devreme sau mai tîrziu / în pămînturi, / în ierburi / în flori, / în flăcări cu policrome culori" etc. O dată pornită pe o asemenea pantă, poezia poate curge la nesfîrșit, devenind obositoare.

Grigore Toma: Este un reproș de dragoste care numai întîmplător încearcă să se organizeze sub forma versurilor: „De cîte ori am stat să te aștept / Pe banca noastră, și-ți spun drept / Au fost și zile cînd tu n-ai venit / Mă întreb și-acum ce te-a oprit?" Sînt gînduri pe care le-au încercat și le vor mai încerca foarte mulți, fără ca, prin aceasta, să și dorească a deveni creatori de poezie.

Ion Tulnic: Cuvintele nu se organizează de la sine în versuri. Este o operație pe care o poate face poetul. Chiar dacă distingem începutul unei imagini, expresia este deocamdată fără culoare, o simplă adunare verbală: „Ochii tăi îngîndurați îs uneori, / visători, / milоși, / adeseori voioși. / Citeodată îs atît de largi / încît în ei încape întregul univers / iar alteori închiși / fluturînd ușor abea un vers. / Adînci îs ochii tăi / în nopțile de veghe, de iubire, / ca cerul țării îs de liniștiți etc. Lăsînd deoparte cacofonia, ce rost are, în acest context, „cerul țării"? Aceasta nu „actualizează" poezia, deoarece: 1) și acum un secol s-ar fi putut face această comparație, 2) ea ar fi fost și atunci tot atît de nepotrivită într-o poezie de dragoste, 3) o poezie de dragoste este actuală prin faptul că exprimă o parte din sentimentele oamenilor de azi, dacă, bineînțeles, le exprimă.

G. Magherescu: Nu ideea este eronată, ci modul mult prea simplificat de a o reprezenta poetic: „Sînt piese ce-n față le-chipui / În luciul lor rece de metal; /Precum un artist lucrează în statui, / Asemeni cu strungul retez sculptural. / Și-mi pare de-odată că strungul pornește / Iar piesa în lucru prinde o formă... / În piesă, în strung, în mine trăiește / Simțirea creatoare, rapidă și enormă..." Sînt prea multe reminiscențe ale unei epoci depășite. Simțirea „rapidă și enormă" nu sugerează nimic, ca orice expresie bombastică.

Felicia Popa: „Deocamdată" nu înseamnă altceva decît „deocamdată" și ne poți, deci, trimite oricînd socotești dumneata că este cazul.

Rodica Simian: Pentru cei 13 ani ai d-tale, versurile merită să fie luate în seamă: „Treisprezece lebede, clipind în zbor, / Cum trecură anii vieții mele! / Treisprezece ani de bucurii, de vis, de dor / Nuferi oglindiți, în ape, lîngă stele, / Plină de frumos, inima mea / Bate ritmul anilor, curată, / Mugure de floare roșie, lalea... / Ea, partidului și țării mele-i dată". Mai trimite-ne.

Ion Singereanu: „Flux" debutează promițător, cu o imagine plină: „Vine val după val, / Și ca la un semn / Marea-și aruncă la mal / Epavele... / E ceva firesc și solemn! Refluxu-și aduce apoi / Truditele valuri-napoi / Și țărmul rămîne și mestecă / Epavele vechi, și le-amestecă, / Cu-argintul nisipului fin..." De aici, însă, versurile iau o turnură de fabulă, ceea ce ni se pare nepotrivit. Subliniem și graba cu care sînt scrise versurile, evidentă mai ales la rime. Celelalte poezii se resimt de această grabă. Am reținut, deocamdată, „Moment".

Teodor Borlea: Imaginea suferă de exagerări și improprietăți verbale: „Tic-tac / Semnalizatoarele roșii se-aprind; / Tăcănesc relee / tic-tac. / Se prind / în tempo / cu inima noastră. / Mașina cu omul ortac. / Atenție, / taine, / mistere, / păzea! / La ripa uitării cu toate / de-a dura / Tic-tac / se-aprinde / stea / după stea / Cu tăișul minții / vom diseca / natura". Într-o asemenea imagine, „ortac" se potrivește tot atît de bine ca „tapină", sau „flintă", adică nu se potrivește de loc. A spune „tainelor" păzea! — înseamnă a relua la modul minor și caricatural unele atribute ale versurilor maiakovskiene. Iar „disecarea" din final a devenit un loc comun.

Oana Sandra: Sînt multe promisiuni în versurile d-tale, amestecate cu neclarități. Va trebui să te ferești de locurile comune („în farul porturilor ne scînteie Gîndul", — loc comun pretențios; „natura își taie întîiele pîrtii", — loc comun neașezat; „eu m-am născut din clipa ce nu-i născută încă", — loc comun cu aspect de gravitate etc). Dar acestea nu abundă. Mai importantă este problema clarității. Un exemplu: „Drumurile — nu mai țin minte / urmele pașilor — / numai zgomotul lor, — cîntecul cald al pămîntului / vru ca să-l bee". Cine „vru"? Zgomotul, cîntecul, sau un erou necunoscut? Fiecare cuvînt se cere privit cu atenție. D-ta pari a avea o pornire către rostogolirea tumultoasă a frazelor, și pericolul neclarității este cu atît mai mare. Nu putem, deocamdată, alege nici o poezie în întregime, dar se pot detașa cu ușurință unele pasaje demne de interes: „Cum cîntă, prietene, inima ta / în care eu trebuie să mă pierd, să m-adun / ca o ploaie bogată și întregitoare — / și să apun ca un curcubeu peste ea". Sau: „Această oră ce-mi părea un brîu de foc / Și-nsîngerată se topea pe zări / De ce-ai trecut-o prin mireazma umbrei tale / Pieziș căzută-n drumul meu de soare / De-am altoit-o-n mine ca pe-un cîntec mut?" Așteptăm încrezători noi versuri.

Dan Manta: Asemenea versuri se scriu pe verso fotografiilor: „Aș vrea să fiu vioară / Mereu, încet să-ți cînt / Să-ți fiu o surioară / Iubită, pe pămînt".

Ileana Roman: Aceleași poezii, același răspuns. Nu este vorba de „incertitudine", ci de așteptare. Versurile d-tale conțin și promisiuni; dar și locuri comune sau constatări lipsite de interes poetic. De exemplu: „Ogoru-i nesfîrșit ca zarea / Învolburat de lanuri / Ca marea / De valuri, / Între dealurile mărunte / Se profilează-n zare / Sondele, / Să scoată comori / Din rărunchii pămîntului". A compara holdele cu marea nu mai este de mult apanajul poeziei. Restul, descripție la îndemîna oricui. Sînt și versuri realizate care suferă de morbul locului comun: „Copilăria mea, goală, desculță / A rămas în poiana săracă / Și stearpă de ploi, / Copilăria mea, goală, sărmană / Ca niște copaci goi". Exprimarea este convingătoare, dar aduce aminte de multe alte versuri pe aceeași temă. Ceea ce așteptăm de la d-ta este o poezie în care să simțim cît mai puțin lecturile, scrisă nu din fuga condeiului. Posibilități ai, deci cererea noastră este îndreptățită.

Gheorghe David: Înșiruirea poate crea o imagine poetică numai dacă fiecare termen aduce ceva nou. La d-ta, însă, înșiruirea este pur mecanică: „Care e cîntecul / liniilor de înaltă tensiune? / E cîntecul apelor / clocotite-n turbine; e cîntecul luminii / și-al tinereții: / e cîntecul energiei / și-al forței / e cîntecul ce suie / ce urcă mereu" etc. Ce nuanțe deosebești d-ta între „energie" și „forță", între „suie" și „urcă". Și chiar dacă ar exista aceste nuanțe, versurile și-ar păstra monotonia.

Const. Voiculescu: Într-adevăr, versul d-tale își caută încă forma adecvată. Se simte o anume încordare, prea puțin exprimată: „Să cînte, pe milioane de voci, dimineților roua, / Să țeasă din armonii contemporane o altă „simfonie a noua". / Să cînte frunții aplecate peste tomul cu coperți milenare / Și celei asudate în crearea rachetelor interstelare". („Coperțile milenare" sună cam impropriu, deoarece „tomurile" sînt de dată ceva mai recentă. Să le acceptăm, însă, ca figură de stil...) D-ta spui că nu te poți dispensa de „rimă". În primul rînd nu știm de ce este neapărată nevoie de această dispensare, apoi rimele, cîte le-am întîlnit, nu ni s-au părut un obstacol atît de greu de trecut. Probabil, însă, d-ta intuiești o muzicalitate deocamdată refractară. Este și o problemă de timp.

Mic dicționar poetic

Substantiv cu substantiv

Există oare rime „condamnate", de care începătorii ar trebui să se ferească? Calitatea cuvintelor de a se potrivi în perechi, după ultimele sunete, se descoperă de timpuriu, și lasă impresia descoperirii poeziei însăși. Dar chiar și mai tîrziu, cînd adolescentul începe să cultive poezia, cei mai mulți începători nu-și pun problema noutății rimei, — și poate că procedează, fără să știe, foarte înțelept. Doar atunci cînd intervin procesele de „originalitate" — și ele intervin în mod aproape obligatoriu — rima, ca și alte atribute formale ale poeziei, începe să crească în importanță și tînărul se ferește să mai rimeze „iubire-fericire", lăsînd această potrivire de sunete pe seama tangourilor. A rima astfel devine semnul sărăciei, al „lipsei de originalitate". (Vorbim, bineînțeles despre începătorii care își pun și problema formelor, într-o măsură oarecare). După un timp, va descoperi însă că nici un mare poet n-a ocolit rimele așa-zise „banale", ci dimpotrivă le-a îmbrățișat cu larghețe. Pronunțate separat, ca într-un dicționar de rime, asemenea perechi de cuvinte nu spun într-adevăr nimic. Nu spun, deoarece n-ar putea spune altceva decît despre o virtuozitate în sine. Rimele „lumină-mașină", „visarea-spinarea", „sameni-oameni", de exemplu, par a fi la îndemîna oricui, mai ales că se formează după procedeul cunoscut „substantiv cu substantiv" sau al rimelor aproape obligatorii. Dar, atunci cînd ele nu sînt simple, adică vorbe potrivite după sunet, ci noțiuni precise punctînd o gîndire poetică, atunci cînd sînt contopite cu expresia precisă pe care un mare poet o dă imaginii sale, cuvintele capătă, dintr-odată, o strălucire inedită:

Cel ce gîndește singur și scormone lumina
A dat o viață nouă și-un om de fier, mașina,
Ființă zămislită cu gîndul și visarea,
Ne-nchipuit mai tare ca brațul și spinarea.
Cu ea brăzdezi pămîntul în lung și lat și sameni
Și una ține locul la mii și mii de oameni.

Verbul arghezian, care „scormone lumina", a făcut ca din adîncul cuvintelor să țîșnească o flacără nouă și în aceste rime care, judecate separat, păreau incolore. Dar se pot oare judeca rimele separat de context? Răspunsul poate fi afirmativ, credem, într-o singură împrejurare: atunci cînd se încearcă perechile unor cuvinte rebele, ca material brut pentru mai tîrziu. Există o regulă, după care „substantiv cu substantiv" și „verb cu verb" dau rezultate minore, dinainte condamnate. Fără să îndemnăm la rimarea consecventă în acest gen, sau la sărăcia de rime, socotim totuși că regula conține și multă prejudecată. Abuzul de rime „strălucitoare", rare, poate duce la același efect de oboseală ca și „verb cu verb". Iar marii poeți au făcut să strălucească ici și colo cîte o rimă neașteptată, tocmai pentru că o plasau în aria unor rime obișnuite, marcînd o treaptă a imaginei, o întorsătură deosebită a frazei, sau punctul culminant al unei perioade. Cînd un poet scrie „Doar tu îmi dai iubirea/și-ntreagă fericirea", — nu rima este obosită, ci gîndirea pretins-poetică. Oricît ni s-ar părea de uzată rima „prieteni-cetini" (și de fapt și este, pentru că vocabularul este foarte zgîrcit la această rimă, și utilizarea unuia dintre cuvinte te duce fatal la celălalt) ea poate să ne apară ca nouă, într-un contex nou, fapt nu prea frecvent, dar totuși posibil. A te feri de asemenea rime condamnate este, deci, o întreprindere lăudabilă, și într-un anume sens lăudabilă, dar numai cu condiția ca să nu se transforme într-o colecție de rarități moarte, ci să fie izvorîtă din tumultul gîndirii poetice.

Mihu Dragomir

ERATĂ: Titlul din numărul trecut se va citi ASONANȚA.

Nicolae Neagu

Oamenilor

Vouă vă datorez versurile mele —
mărgăritarul de rouă
al dimineților albastre,
raza piezișă de soare
a după-amiezilor senine,
gîndul luminos
al nopților mele albe,
fruntea și streașina palmei deasupra ei;

Vouă
celor care mi-ați cuprins palmele,
umerii
și gîndul vîrstei întîiele plăsmuiri.

Și vouă
celor care m-ați așteptat cu brațele întinse
lîngă poarta cu trandafiri
a dragostei noastre.

Serile...

Privește frunzișul merilor.
În fiecare seară
se scutură
și cade,
din mărul vieții tale, o frunză;
Seară de seară,
nenumărate seri,
pînă cînd în întomnarea tîrzie
a trăirii tale
rămîne una singură.

Apoi...
Privește frunzișul merilor
și bucură-te
dacă pierzînd minunata podoabă
rămîn pe ramuri
neatinse,
roșii —
fructele serilor tale.

Ion Andreiță

Porumbeii din Piața Roșie

Era un joc de linii și de arcuri,
Culori vibrau în aerul sonor,
De parcă adunaseră din parcuri
Toți trandafirii pe-aripile lor.

Veneau din zbor ca flăcările albe
Pe portativul brațelor întinse
Să se înalțe-nlănțuite salbe
Spre semeția piscurilor ninse,
Ce așteptau visînd de-atîta vreme
Ștafetele acestea pămîntene.

Tudor Arghezi și reînnoirea lirismului european *)

de Acad.

TUDOR VIANU

Sub diferite influențe, atît literare cît și sociale, într-un anumit moment al secolului al XIX-lea, aserțiunea pe care Marmontel o rostise cu un secol în urmă în legătură cu poezia, începe să nu mai fie adevărată. „Poezia, spunea Marmontel, nu este decît elocvența cu toată forța și cu toate farmecele sale". Concepția retorică a poeziei, în care se concentra tradiția de două ori milenară a clasicismului, suferă o devalorizare ce constituie fenomenul decisiv al evoluției literare moderne. Reînnoirea lirismului, atribuită uneori romantismului german sau simbolismului francez, dar care nu poate fi înțeleasă în afara izvoarelor populare și a răsunetului lor asupra inspirației culte, este un curent care cuprinde rînd pe rînd toate literaturile lumii. Poeții renunță să țină discursuri, să dezvolte o idee și s-o analizeze, trecînd-o prin etape succesive. Odată valul romantismului căzut, poeții încep să-și noteze senzațiile și viziunile, fără preocuparea de a discuta și de a argumenta. Fondul rațional al oricărei concepții poetice se manifestă altfel decît în trecut și raportul dintre idee și imagine ia forma unui raport de imanență rareori întrebuințat în epocile anterioare ale poeziei sau cel mult în poezia populară, a cărei influență asupra evoluției literaturii culte n-a încetat să crească de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea.

Reînnoirea lirismului european, fapt important care se mai studiază încă în toată vasta lui semnificație estetică și socială, se manifestă în literatura română, spre sfîrșitul secolului trecut, în opera lui Alexandru Macedonski. Acest poet, al cărui destin literar a cunoscut mari ciudățenii și dezamăgiri, datorită în parte caracterului său bizar, își însușise o conștiință clară a reînnoirii lirismului contemporan. Hrănit la izvoarele moderne, poet care și-a scris chiar o parte din opere în limba franceză, contemporan cu simboliștii, colaborator la mai multe publicații franceze și belgiene, printre care La Wallonie a lui Albert Mockel, Macedonski propune în eseurile sale o nouă concepție a poeziei și, încă în 1892, se sprijină pe exemplul lui Baudelaire și Mallarmé, al lui Materlinck, Péladan și Moréas. Macedonski era conștient de faptul că logica poeziei nu este logică pur și simplu și că mijloacele de care se folosește un poet nu înseamnă numai simburele conceptual al cuvîntului. Teoriile instrumentaliste ale lui René Ghil îl impresionaseră puternic și el însuși rezerva un loc important în creația sa literară valorii sonore a cuvintelor, sinuozității construcțiilor, refrenului.

Sînt cunoscute limitele lui Macedonski: cosmopolitismul lui literar, greu asimilat de publicul timpului, plurivalența atitudinilor sale care-l fac să fie cînd romantic, cînd parnasian, cînd simbolist. Influența lui Macedonski a fost totuși foarte fecundă. Un anumit număr de tineri poeți, care se fac cunoscuți la sfîrșitul secolului sau imediat după aceea, trec prin cenaclul lui și colaborează la revistele sale. Macedonski posedă darul unei intuiții foarte sigure: el recunoaște meritele și posibilitățile tinerilor săi discipoli. Același lucru s-a petrecut și cu Tudor Arghezi care, după ce a debutat în una din revistele lui Macedonski încă din 1896, se pregătea să desfășoare o bogată carieră literară, prin care reînnoirea europeană a lirismului ia o nouă înfățișare, specific românească, și sfîrșește prin a-l impune ca pe cel mai însemnat poet al epocii sale.

Este absolut necesar să amintim aici datele cele mai importante ale biografiei lui Arghezi, care a fost sărbătorit în mai 1960 cu prilejul împlinirii a 80 de ani. Am vorbit de începuturile lui la una din revistele lui Macedonski, care a fost din primul moment sensibil la originalitatea funciară a lui Arghezi. Tînărul aparținea claselor populare și încerca să schițeze un debut literar în condițiile cele mai puțin favorabile. Nu-și termină studiile și schimbă adesori meseria. Este un spirit independent care se adaptează greu tendințelor și grupărilor epocii. În 1904 înființează o revistă proprie, Linia dreaptă, în care, alături de primele sale poezii, atît de uimitoare, își lansează manifestul literar. El caută, după cum spune, „limbajul matematic al versului". Este omul hotărîrilor subite. După o perioadă monahală, care lasă urme în temele poetice și în mijloacele sale de expresie, leapădă haina monahală și pleacă în străinătate, în Elveția și în Franța, unde duce o viață rătăcitoare și se întreține din munca sa. Cînd, în 1910, N. D. Cocea, prietenul poetului, fundează revista socialistă Viața Socială, primul număr al acestei publicații se deschide cu un poem semnat de poet, al cărui nume este puțin cunoscut. Este un poem în care infiltrațiile anarhismului epocii sînt evidente. Poetul visează la distrugerea universală și la lumina „limpede și blîndă" care ar putea înlocui vechiul univers. În Viața Socială, personalitatea lui Arghezi capătă trăsături distincte. Ne aflăm după răscoalele țărănești din 1907 și ecourile acestei mari crize sociale nu s-au stins încă. Printre tinerii intelectuali ai epocii s-a format o stare de spirit radicală, ce se vădea în atitudinile și expresiile lor. Arghezi este cel mai remarcabil dintre ei. La începutul anului 1915, Arghezi întemeiază o nouă revistă, Cronica, în care talentul său se afirmă atît în poezie cît și în vamfleț. La fel ca Leon Bloy și Laurent Tailhade, în noua literatură franceză, Arghezi acordă pamfletului politic demnitatea unui gen literar. La sfîrșitul războiului din 1914-1918, Arghezi suferă o detențiune pentru opiniile sale politice. Pus în libertate, își reia activitatea, și abia în 1927, la vîrsta de 47 de ani, se gîndește să-și strîngă versurile într-un volum, sub titlul Cuvinte potrivite, titlu care conține atît o protestare de modestie, cît și concepția sa artizanală asupra artei literare. Închis într-un lagăr de concentrare sub regimul fascist, îndată ce este eliberat își reia activitatea cu un elan sporit și, după ultimul război mondial, se alătură revoluției populare pe care o susține cu verbul său arzător, a cărui cristalizare supremă este poemul ciclic Cîntare Omului, vastă frescă a progreselor omenirii de la începuturile sale pînă în epoca socialistă.

O justă înțelegere a poeziei lui Arghezi, una din cele mai înalte din cîte s-au format în țările Europei în timpul ultimilor cincizeci de ani, cere să fie cercetată în perspectiva literaturii comparate. La fel ca poeții aparținînd posterității lui Baudelaire, pe care Arghezi l-a tradus strălucit în românește, poetul romîn a distrus convenția poetică, locurile comune ale limbajului frumos, care nu apar în versurile și în proza sa decît ca o funcțiune cu totul opusă celei care-i revenise prin tradiție. Ironia verbală, obținută prin devalorizarea felului obișnuit de a se exprima, joacă un mare rol în opera acestui poet care de altfel nu ezită să folosească locuțiunile și expresiile populare. Lexicul poetului deschide porțile termenilor proscriși, chiar locuțiunilor triviale; cuvintele, metaforele sale sînt încărcate de o materialitate palpabilă, pline de o viață arzătoare care acaparează toate simțurile omului. Construcțiile lui Arghezi au reînnoit sintaxa română prin efectul unei anumite dislocări a părților frazei, care conferă acesteia un spațiu interior în stare să cuprindă curba cea mai largă a sensibilității, de la apostrofa cinică și revoltă pînă la suavitate. Este poetul vechilor iobagi, strămoșii săi, răzvrătiți în el împotriva prigonitorilor de totdeauna; este poetul luptei omului cu dumnezeul său, al orgoliului și îndoielilor, cîntărețul naturii inocente și umile, pentru care află uneori accente de humor, inspirat de sentimentul unei asemănări profunde cu orice ființă, în bucurie și în durere. În faza socialistă a poeziei sale, Arghezi a evocat cu o vigoare cu totul deosebită desprinderea omului de vechea stare animalică, singurătatea și spaimele începuturilor sale, mersul său spre viitor, văzut în îndrăznelile sale actuale. Cîntare Omului este un poem prometeic care face mai bogată și mai profundă tema tratată odinioară de Goethe și Shelley.

Reînnoirea lirismului realizată de Arghezi în literatura română a avut o influență hotărîtoare asupra contemporanilor săi mai tineri. Bătrînul maestru al criticii românești, G. Ibrăileanu, obișnuia să spună că s-a scris într-un fel înainte de Arghezi, dar cu totul altfel după el. De la Mihail Eminescu, marele liric al secolului al XIX-lea, a cărui puternică inspirație reprezintă unul din ultimele vaîuri ale romantismului european, literatura română n-a suferit o influență mai bogată în consecințe decît aceea izvorîtă din opera lui Arghezi. Trebuie totuși să remarcăm că această influență s-a exercitat mai întîi în mediile literare și numai după aceea opera care avea prin ce să uimească, atît datorită noutății temelor sale cît și îndrăznelii mijloacelor, a găsit drumul în stare s-o ducă spre publicul cel mai larg, în ochii căruia Tudor Arghezi trece astăzi drept un poet național. Este ceea ce precizează locul ocupat de poezia lui Arghezi în mișcarea reînnoirii lirismului european, căreia îi aparține prin izvoarele sale, prin multe din procedeele ei dar, mai întîi, prin direcția pe care a știut s-o dea gîndirii poetice.

S-a evocat adeseori mersul lirismului european, începînd din momentul în care meditația romantică a căzut în desuetudine și cînd figura poetului cîntăreț — poeta vates — a început să îmbătrînească. Poezia, asemeni oricărui alt produs al spiritului uman, este legată prin mii de fire de societatea în sînul căreia își găsește temele, elementele de limbă, tendințele care o inspiră. A venit însă un moment în care aceste multiple legături au slăbit și poezia, disociată de marile curente care traversează viața publică, a început să evolueze după legalitatea sa internă. Meșteșugarul cuvîntului se substituie actului poetului. Poezia (Dichtung) devine artă a cuvîntului (Wortkunst). Auditoriul ei se îngustează, Publicul literar se specializează. O trăsătură de manierism și de prețiozitate ajunge să coloreze această poezie făcută pentru inițiați. Este un fenomen care s-a produs aproape pretutindeni și care pune una din problemele cele mai arzătoare ale literaturii moderne. Trebuie oare ca poezia să continue să joace un rol în formarea omului de azi, sau trebuie ea să se resemneze, desfășurîndu-și farmecele numai pentru rarii amatori și pentru filologi?

Procesul pe care l-am semnalat mai sus n-a fost străin nici în evoluția poeziei lui Arghezi. O trăsătură de ermetism s-a adăugat uneori producțiilor poetului romîn, mai ales în perioada medie a creației sale, aceea dintre cele două războaie. Totuși interesul față de această creație, din punctul de vedere al literaturii comparate, provine din faptul că a știut să mențină în general contactul cu viața și aspirațiile timpului său. Această mare operă poetică, legată prin atîtea fire de reînnoirea modernă a lirismului, a știut să evite pericolele autonomiei estetice și ale acelei disocieri în raport cu viața națiunilor moderne, care constituie unul din evenimentele cele mai marcante ale evoluției literare a timpului nostru. Opera lirică a lui Arghezi, tot atît de modernă pe cît de națională și socială, posedă un loc propriu în ansamblul lirismului contemporan. Renunțînd la exprimarea unor idei generale și la înlănțuirea lor în forma discursului poetic tradițional, știind să se mențină în cadrul pur poetic al gîndirii figurative, minuind verbul cu știința perfectă a puterii și magiei sale, punînd în valoare toate mijloacele dobîndite de reînnoirea modernă a lirismului, Arghezi a știut să păstreze sensul uman al poemului, mesajul său național și social.

Arghezi a înfățișat omul epocii sale și al țării sale, luptele și aspirațiile acestora, în formele unei arte poetice noi și care nu poate fi înțeleasă decît în legătură cu vastul ansamblu literar al cărui nume reprezentativ este acela al lui Baudelaire. Acesta ar fi fost uimit să afle că numai cu cîteva zeci de ani după moartea sa, un tînăr romîn, învățînd din cartea sa nemuritoare, va continua experiența sa poetică, punînd-o în slujba unui popor. Se spune adeseori că simbolismul este opera lui Baudelaire, dar în timp ce marea mișcare literară va evolua spre o formulă ermetică ce nu pune probleme decît pentru noi, filologii, poezia lui Arghezi, adăpată la aceleași izvoare ca aceea a unor numeroși poeți actuali, continuă să se adreseze întregului popor și obține, într-adevăr, auditorul cel mai larg. Sinteza națională a simbolismului este marea distinctivă a creației argheziene. Pentru a găsi o analogie cu opera lui Arghezi, aceasta va trebui căutată la unele din popoarele Europei centrale și răsăritene, care au trebuit să ducă mari lupte pe plan național și social în epocile recente ale istoriei lor. În acest sens, nu ezit să citez alături de Arghezi numele marelui poet maghiar Ady Endre, ca și acela al poeților ruși Alexandr Blok, Esenin și Maiakovski. Reînnoirea lirismului ia la toți aceștia o semnificație națională și socială care trebuie neapărat pusă în lumină.

Este o experiență poetică demnă de a fi semnalată și pe care istoria generală a literaturilor trebuie s-o înregistreze.

**) Comunicare la Congresul de literatură comparată. — Utrecht, august 1961.*

Florența Albu

Timp infinit

În parcul gol, iernatic și tăcut
m-am măsurat cu statuile ;

Între șiruri de arbori
— doar eu și statuile.

Contemporană lor,
contemporane mie,
eu și statuile.

Veacurile se amestecă,
dăruindu-și muzică și sinceritate.

Colocviile noastre respiră puterea
gravă
a revoluțiilor și a nemuririi.

Ei sînt eroii
eu sînt omul.

Timp cu timp se măsoară
prin noi.

Aceasta-i măsura.
Visul, neliniștea vie sînt eu ;
liniștea crește din marmură — desăvîrșire.

Timpul își crește înfinta coloană,
din trunchiul de marmură,
din flacăra mea.

În loc de elegie de toamnă

Extraordinară, toamna aceasta —
bulevardele, cu marșul teribil al macaralelor
și sfîrșitul iubirii !

Trec seară de seară,
mă opresc lîngă focurile voastre,
aproape de haosul alb de moloz și de lună,
aproape de noua plăsmuire a geometriei ;
mă opresc lîngă cerul și macaralele voastre,
printre fulgere,-ncrucișîndu-se-n aer,
și ziduri.
— Prieteni, v-aș povesti despre dragostea mea,
acolo, între macarale și strigăte —
dragostea mea se potrivea la aripi cu voi,
merită să fie pomenită aici
între ceruri și arbori.
Prieteni, înfrunt toamna tristă !
Trebuie să vă spun vouă, neapărat,
o poveste despre tinerețe,
de la inimă la inimă,
de la cer la cer —
de aceea — am venit —
să vă vorbesc de iubirea sfîrșită
și să-mi îndrept umerii,
învățînd de la zidurile voastre aceasta
căci, vă spun, nu mă rușinez —
cresc la fel de înalți, din același pămînt,
cu dreptul de cîntec și lacrimă
ale aceleiași tinereți.

Intimitate

Îți sărut fruntea însorită, cîmpie,
palmele obosite, așternute pe genunchi,
surîsul matern și frumusețea ta gravă,
de femeie care a dat viață.

Toamna ți-a așternut să te culci,
vîntul ți-a șters sudoarea de pe obraji ;
ai lăsat furnicile și popîndăii să-ți sărute mîna
și să plece cu grăunțe, în adîncul pămîntului.

Timpul trece, în vîrfuri, prin aer,
să nu te tulbure.
Ai rămas numai cu stelele,
rubedeniile tale de sînge.

Noaptea stai de vorbă cu ele :
Am culeș — șoptești ; am făcut piine și vin.
Sînt o mamă fericită — te lauzi.
Și omenirea o ridici pe un umăr — copilul tău —
s-o vadă stelele.

ILIE PURCARU

POEMUL MÎNILOR

Acest pămînt dobrogean, străvechi ca și Pămîntul — fiindcă pe aici s-au răcit primele lave magmatice — i-a oferit omului, din cele dintîi timpuri, materia în care să-și înscrie în mod major existența.

Pămîntul dobrogean i-a oferit omului — piatra. Am putea spune, fără să exagerăm, că omul Dobrogei a păși în istorie pe dale de piatră. Și acesta a fost dintru început avantajul omului dobrogean, avantaj ale cărei consecințe le fructifică și arheologii, și istoricii, și geologii, și constructorii de case, șosele și poduri din epoca noastră socialistă.

Piatra dobrogeană i-a dăruit omului prima unealtă, înainte încă de a fi învățat a o ciopli. La Cernavodă, la Medgidia, la Poarta Albă, ca și la Năvodari sau Capul Midia, s-a găsit, prin escavări, o specie bizară de monumente, în fața cărora arheologii s-au oprit deconcertați. Bucățile de piatră, niște zburători, au stat enigmatice în palma cercetătorului, refuzînd să lămurească dacă provin din capriciul unui accident natural sau sînt *opere* ale mîinilor unei ființe cugetătoare. Într-adevăr, Dobrogea e teritoriul unde confuzia dintre geologie și uman stă mărturie a vechimii speciei, așa precum confuzia între regnuri, pe o anume scară a evoluției biologice, denunță obîrșia unică a vieții.

În Dobrogea, omul și-a măsurat întîia oară umbra. Și-a măsurat-o în piatră. Este cea dintîi manifestare artistică de pe teritoriul patriei noastre și poate cel mai vechi document asupra gîndirii și sensibilității umane, descoperit pe la noi.

Ne referim la menhirul de la Hamangia. Piatra, de înălțimea unui bărbat în picioare, se află în muzeul arheologic din Constanța și este la fel de impresionantă ca o sculptură de Brîncuși. Vechimea ei se stinge în ipoteză. Poate 2.500 de ani înaintea erei noastre, poate mai mult. Și în ea, ca și în uneltele arhaice, geologicul își dă mîna cu omenescul, unul iese în întîmpinarea celuilalt, după formula pe care s-a chinuit s-o găsească, ridicînd-o pe un plan superior de artă, marele nostru sculptor modern.

Piatra aceasta nu pare, într-adevăr, scoasă din stîncă cu dalta, ci mai curînd ruptă din perete printr-o alunecare de falii, în care unele rotunjimi s-au ghicit de la sine. Întîmplătorul este însă preluat și condus conștient. Se simt mîinile care au ros piatra cu persistență de apă, modelînd încet și cu grijă silueta unui cap. Este o sugestie numai, așa cum o sugestie asupra formei umane sînt stîncile de pe Muntele Omul, rotunjite de vînt și de ploi... Copiindu-și cu mîinile silueta, copiindu-și umbra descoperită ca o surpriză pe falia de piatră, Omul de la Hamangia și-a luat însă și prima lui îndrăzneală. O îndrăzneală artistică ! O îndrăzneală care avea să-l rupă de forțele naturale, înscriindu-i în piatră personalitatea.

Acest sculptor arhaic, poate primul sculptor de la noi, după ce și-a copiat în piatră statura, și-a luat marea îndrăzneală să-și scrijeleze pe piatră și mîinile, înfăptuind astfel *primul desen.* Falia de calcar, sugerînd vag silueta umană, poartă pe mijloc, scrijelate cu cuiul, liniile care semnifică două mîini în efortul de apropiere. Sînt două mîini fragile, neputincioase, ca și mîinile primului om. Disproporția dintre statură și dintre masivitatea pietrei pe de o parte, și atributul omenescului pe de alta, dintre *putere* și *iscusință,* exprimă parcă însuși raportul primar între aceste elemente, pe care artistul l-a ghicit.

Piatra de la Hamangia, acest prim și simbolic document de gîndire artistică, stă ca o mărturie a vechimii ființei noastre pe aici, semnificînd, prin gestul mîinilor fragile ce vor să se apropie, efortul nobil și măreț al creației.

★

Arheologul Pamfil Polonic, urmaș și colaborator al lui Tocilescu, unul dintre cei mai harnici căutători ai urmelor vechimii noastre, jertfă, ca și Pîrvan, a nedreptei orînduiri de pînă mai ieri, a străbătut cu pasul tot cuprinsul malului dunărean, aducînd la cunoașterea noastră mărturii și documente noi.

Din păcate, cele mai multe din lucrările sale au rămas în manuscris. Cercetătorul mai tînăr, omul de cultură interesat, trebuie să-l caute astfel în dosarele și caietele înegrite cu slova lui măruntă și care se află la Academie sau în proprietatea cîtorva prieteni apropiați.

M-a izbit, răsfoind însemnările lui Pamfil Polonic, răsfoind carnetele lui asupra itinerariului dobrogean, o notă privitoare la monumentul roman de la Adamclisi. Arheologul pretinde, reluînd o presupunere mai veche, că silueta monumentului se vede de peste Dunăre, dominînd în zilele limpezi orizontul de sud al Cîmpiei Romîne. „Monumentul, cu statura lui impunătoare, ar fi stăpînit astfel mari părți din țară, ca un simbol al puternicei stăpîniri statornicite aici, la Dunăre, pentru multe sute de ani sau pentru totdeauna".

Eram tulburat. Am transcris cu înfrigurare, rezumativ, jumătate din caiet, notînd mai atent coordonatele locului, propunîndu-mi ca în prima călătorie pe Dunăre să verific această senzație, atît de pregnantă în urmă cu secole.

Mi-am luat ca prim reper depărtarea, drept care, întorcîndu-mă pe vas, am trecut din nou Dunărea, poposind în Cîmpia Romînă.

...Dimineața a debutat cu trîmbe de abur peste fluviu...

Trîmbe de abur, pături moi de lumină difuză și fluidă, ridica și cîmpia. Trebuia să mai aștept. În față, dincolo de fluviu, malul dobrogean încă nu se zărea. Îi stăteau drept pavăză luncile, învăluite în umbra densă și în aburul greu, îi stătea pavăză întunericul ce nu se risipise încă.

Un camion al unor colectiviști dinspre Fetești, venit la albia apei să încarce pietriș, m-a dus mai departe, spre nord, într-un loc pe care-l socoteam mai potrivit pentru receptarea privelиștii.

Șoferul m-a lăsat în cîmp, la mare depărtare de orișice așteptări. Cîmp arat, scormonit cu tractoarele, pînă în zare ; țipenie de om prin preajmă. După cîțiva metri, șoferul a oprit, scoțînd capul pe fereastra cabinei :

— Ce faceți, nu veniți ?
— Rămîn aici.
— ?!
— Da, rămîn aici.

Tică, așa îl chema, un băietan smead, cu bascul așezat după ultimul dichis al profesiei, a trăit o mare derută, după care a sărit jos și a venit lîngă mine :

— V-ați supărat pe noi ?
— ?!
— V-ați supărat pe noi ? a repetat el, de data asta și mai surprins.

Cei doi flăcăi ce încărcaseră camionul și care stăteau sus, în ladă, pe prundiș, așteptau atenți și nedumeriți, cu lopețile în mînă.

— De ce să mă supăr pe voi ?

— De ce-ați rămas atunci aici ?! Nu era vorba să mergeți cu noi pînă la Fetești ?... Cu cine mai plecați de aici ?

Le-am explicat intenția mea, au coborît și cei doi flăcăi, au rîs tustrei, fără participarea mea.

— Monumentul de la Adamclisi ?!

Le-am vorbit despre monumentul de la Adamclisi, iar Mitu Dragnea, unul din flăcăi, adunînd cîteva amintiri destul de vagi din școala primară, a devenit serios și m-a ascultat atent.

— Da, știu, mi-a mărturisit el. Se vedea de aici, de la noi. — Și către ceilalți : E ăla, mă, din timpul lui Traian, movila aia de piatră, de dincolo, de peste Dunăre !... Taica zicea că se vede bine în zilele limpezi.

Au consimțit să rămînă cu mine, pînă cînd ziua se va face limpede.

Ceața zorilor stăruia. Am aprins țigări, discutînd potolit despre unele și despre altele, despre gospodăria lor.

— Cum ți-a ieșit anul ăsta, Mitule ? l-a provocat, pe flăcău, Tică-șoferul.

Mitu a răspuns către mine:

— Binișor... Dacă-mi iese pe parcela pe care am lucrat-o cinci mii de chile de porumb boabe la hectar, îmi cumpăr motocicletă.

Tică și celălalt flăcău au rîs :

— Și dacă nu-ți iese ?

— Îmi cumpăr și dacă nu-mi iese. Am bani !... Dar o să vedeți voi că-mi iese.

A început apoi să socotească, justificîndu-și științific această nădejde.

— De arat, s-a arat bine. 36 centimetri în adîncime, am măsurat eu ! Am băgat și gunoi. Gunoi cît am cărat noi anul ăsta pe cîmp, nu s-a cărat niciodată de cînd e Bărăganul ! Am băgat peste 20 de vagoane la hectar, plus uree, plus superfosfați !... Am tras și cinci praștile ! E drept, ploi au fost cam puține, dar o praștilă la timp face cît două ploi zdravene... Așa că, de ce să nu-mi iasă ?

— Și dacă nu-ți iese ?

De data aceasta Mitu s-a supărat.

— Vorbiți ca proștii, i-a repezit el. Ce, parcă aici e rămășag sau loz în plic ? De ce să nu-mi iasă ? Cum să nu-mi iasă ?...

Ceilalți doi au tăcut, devenind sobri. Era vorba de porumbul lor, al tuturor, de porumbul gospodăriei lor colective, iar ei, necăjindu-l pe Mitu, nu doreau în fond decît să provoace la evidență certitudinea că socoteala le iese.

Tică mi s-a adresat mie, explicativ :

— De altceva îl necăjim noi, tovarășe, pe ăsta, pe Mitu !... Mitu vrea să-și cumpere motocicletă și toată vara asta a stat lipcă pe capul meu să-l învăț motorul.

Mitu rîdea acum, iar zîmbetul îi luminase toată fața.

Aburii se ridicau leneș, greoi, de pe toată cîmpia. Lumina sporise. Într-un timp, cînd primele raze de soare au scînteiat la orizont, ceturile de pe fluviu mi-au părut ca o altă Dunăre, un balaur de aer alb, plutind amorf între pămînt și cer.

— Nu se poate vedea nimic, a constatat dezamăgit Tică, șoferul. Ceața aia de-abia dacă se ridică la prînz, poate pe la amiază sau mai tîrziu.

Și cu grabă, frecîndu-și mîinile :

— Ce facem ?

— Da, ce facem ? a tresărit și celălalt flăcău, tovarășul lui Mitu.

Mitu, în schimb, sedus de vraja acestei clipe ciudate, rămăsese pe loc, uitînd parcă neliniștea celorlalți.

— Mitule, ce-i cu tine ?

Flăcăul și-a mai aprins o țigară.

— Poate veniți în altă zi ! a început șoferul și ca o scuză : Știți, noi cu treaba... Stau constructorii noștri cu mîinile în șolduri și ne așteaptă să le ducem prundiș. Mai avem trei grajduri de terminat, o maternitate pentru porcine, cîteva case noi.

— Plecați, i-am îndemnat eu.

— Cum să rămîneți aici, în cîmp ? a tresărit Mitu.

Ceilalți doi au rămas pe loc, încurcați. Într-adevăr, nu era de demnitatea lor să mă lase în cîmp, oricît de ciudată li s-ar fi părut dorința mea de a aștepta de unul singur, în mijlocul arăturilor, clipa favorabilă de lumină pe care o rîvneam.

Tică însă, neliniștit și cu un acut simț al datoriei, a găsit o ieșire :

— Știți ce, noi pînă în seară mai facem un transport !.... Dacă nu găsiți pe nimeni, trecem după amiază să vă luăm.

N-a mai așteptat consimțămîntul meu, a alergat spre mașină, a pornit motorul.

— Venim să vă luăm !

Am rămas singur. Cîte ceasuri vor fi trecut ? Favorizat de somnia matinală a cîmpului și de căldura dulce a toamnei care mă pătrundea încet și persistent, ca o aromă, în minte mi se limpezea treptat privelиștea pe care o căutam.

Reminiscențe de lectură, frînturi de imagini amestecate ca într-un pliant de muzeu, senzații legate de pietrele pe care le-am atins cu ochiul și palma în Dobrogea ? Toate se amestecau într-un vîrtej caleidescopic, alegîndu-mi pînă la urmă culoarea specifică a clipei care mă ameța cu fascinația ei.

Dobrogea, această țară de piatră, loc unde omul de pe aceste meleaguri și-a măsurat pentru întîia oară statura în piatră, ridicase din piatră unul din cele mai impunătoare monumente ale lumii antice, document de gîndire și artă, și sinteză a puterii și totodată neputinții umane din timpul cel vechi.

Monumentul este grandios. Un deal de piatră, uriaș, o movilă circulară din bolovani masivi de calcar, legați între ei cu beton ciclopean, înclinînd prin formă și opulență între opera geologiei și lucrarea umană.

Așa apare, cel puțin azi, monumentul, jefuit în cursul timpului de brîul succesiv al metopelor sculptate cu artă. (Un amănunt asupra dimensiunilor mi l-a oferit, cu ani în urmă, întîmplarea: într-o singură primăvară, ploile și vîntul au dislocat de pe edificiu, fără să aducă prejudicii vizibile, circa 200 de vagoane de piatră, care a fost imediat stivuită cu grijă, pentru restaurarea ce va urma).

Cîte mii de sclavi au dislocat piatra cu dalta și ciocanul, în carierele Dobrogei de nord-vest, pentru această construcție ? Cîte alte mii au purtat în spinările încovoiate uriașii bolovani, pe distanțe de kilometri, suindu-i acolo, pe înălțimile amețitoare ale schelăriei ? Cîte alte și alte mii au cernut cu ciurul nisipul Dunării, l-au ales și l-au zvîntat, ca apoi să-l aducă în grupile de beton, mari cît și cele pentru construcțiile moderne ? Trebuie să fi fost uriaș și numărul de cuptoare în care s-a ars piatra de var. Trebuie să fi fost uriașe cantitățile de lemn pe care alți osîndiți le-au tăiat și le-au scos din păduri pentru aceleași cuptoare. Trebuie să fi fost numeroase atelierele de turnat și de reparat scule, adevărate arsenale în care alți osîndiți fierbeu metalul, îl ciocăneau, fabricînd dălți, rîngi, scripeți, ciocane sau arme. Amețitoare vor fi fost de asemeni, prin mișcarea și numărul lor, taberele de care ce răscoleau colbul cîmpiei, aducînd provizii și tribut de la neamurile robite sau scoțînd din febra șantierului pe constructorii mai de seamă și pe ostașii din trupele de supraveghere, istoviți sau răniți. Va fi fost nevoie de rîuri de apă, dirijate prin savante sisteme de canale, ceea ce va fi pretins făuririea a sute și sute de metri de conducte, modelate cu palmele de meșterii olari... Și va fi fost mai ales nevoie de o strașnică și severă constrîngere cu sulița și biciul, pentru ca toată această uriașă mulțime, smulsă cu arcanul de la coarnele plugului sau de la vite, indiferentă sau ostilă sublimelor intenții imperiale, să accepte să se rînduiască în lanțuri ritmice de lucrători, în respirația măsurată de bătaia crudă a tobelor. Vor fi curs deci rîuri de sudoare, rîuri de sînge, iar gropile albe ale carierelor, cuptoarele albe și albele gropi de var se vor fi umplut cu oseminte albe.

Și totuși, construcția e măreață. Sentimentul de oroare pe care ți-l trezește spectacolul robiei a fost rectificat și convertit prin gîndirea creatorului care a disciplinat aici linii și forme. Un elogiu i se cuvine și lui, iar elogiul i-l aduce însuși acest monument.

Bine-nțeles, monumentul își păstrează încă enigma, iar această enigmă adaugă un spor de prestigiu creatorului ei. Cum l-a gîndit ? Cum și-a elaborat prospectele, planurile, schemele ? Cum a efectuat copioasele calcule de fizică, matematică și mecanică, pe care s-a rezemat construcția, fără știrbire, vreme de două milenii? Cum s-a elaborat sistema de traducere practică a proiectului, de care au răspuns probabil numeroși constructori — antrepenori ? Cum s-au rezolvat, în fine, pe acest șantier grandios, dezacordurile între calcul și practică, astfel încît să rezulte pînă la urmă această armonioasă sinteză ?

Sub conducerea arheologului Florea Florescu, un colectiv de oameni bravi a lucrat la Adamclisi, pentru dezlegarea teoretică și practică a enigmei, vreme de cîțiva ani, cam atîta vreme cît a fost necesară pentru însăși construcția monumentului. Călăuză sigură, deschizătoare de noi orizonturi în cercetarea riguros științifică le-a fost marxism-leninismul, de care toate disciplinele cîte au concurat la clarificări sînt luminate. Rezultatele cercetării lor se află adunate într-un masiv și elegant volum, în folio, cu ilustrații și anexe. Este ultima expresie științifică a străduințelor depuse în acest domeniu, o lucrare sobră și savantă, care face onoare disciplinei istorice, ca și autorilor ei.

Și-au adus contribuția cercetători, profesioniști ai diferitelor științe — geologi, chimiști, fizicieni, topografi și topometri, constructori, arhitecți, numismați, sigilografi, medaliști, istorici ai diferitelor epoci și vîrste. Și-au adus contribuția cîteva muzee internaționale, prin specialiștii lor, ca și prin documentele furnizate, cum și localnicii, cu mărturia vorbei și a legendei.

Piatra monumentului a fost supusă analizelor de laborator, fizice și chimice, examenului radiologic, cercetării cu lupa și microscopul. Același fragment de rocă a trecut apoi din mînă în mînă, de sub ochelari sub ochelari. S-au luat dimensiuni, s-au calculat parametri, au funcționat mașini electronice, și-a dat concursul matematica superioară, toate disciplinele ei matematic exacte.

Între timp, Apolodor din Damasc, fiindcă lui i se atribuie monumentul, între timp, adică în timpul lui cu opaiț de seu, modestul și genialul constructor rezolva aceleași dileme în fața unei simple tabele de nisip. Era de-acum matur, împovărat de glorie, și risipise în toate cele patru colțuri ale lumii cunoscute, din Asia Minoră pînă la Atlas și poate pînă la Rin, monumente, construcții militare și civile, care-i aduseseră o bine-meritată faimă. Construise între timp și podul peste Dunăre. Această ultimă comandă, după atîta saț creator și experiență, nu-i va fi luat probabil mai mult decît însăși schițarea cu tocul de silex, pe nisipul umed, a liniilor sumare care au încremenit monumentul la orizont.

Edificiul este într-adevăr impunător și prin grandioasa lui simplitate. Nimic de prisos, nici un artificiu arhitectural, nici un singur element gratuit-decorativ. Severa zidire circulară, dominată de statuia masivă a zeiței triumfului, încărcată de arme, trebuia să se înfricoșeze pe barbarii din toate zările de la nord, impunîndu-le respectul față de puterea romană. Și respectul acesta era argumentat simbolic, mai jos.

Îl argumenta brîul de piatră al metopelor, în care meșteri localnici sculptaseră, după desene venite din Tomis sau de la Roma, toată drama cotropirii băștinașilor de către barbarii civilizați de la sud. Sînt arătate, rînd pe rînd, metopă cu metopă, ca într-o epopee cinematografică, în mai multe serii, toate etapele războiului cu oamenii locului, pînă la îngenunchierea lor deplină. Se vede încăierarea de oameni și care de luptă. Se vede năvala oștenilor călări. Se văd femeile apărîndu-și cu desnădejde pruncii, se văd în încheiere cortegiile de robi. Sînt aceiași robi care au construit mai apoi monumentul înfrîngerii, în vreme ce turmele, carele, bruma de avuție prădată din colibe lua drumul provinciilor de la sud.

Și pentru ca înțelesul să fie deplin, pentru ca neamurile încă libere, de dincolo de fluviu, să priceapă tăria noii stăpîniri, crenelurile monumentului au fost sculptate cu chipuri de sclavi înlănțuiți. Zeița victoriei e înconjurată, la picioare, cu aceste basoreliefuri reprezentînd robi înlănțuiți.

Sculptorul, fidel poate realității, a copiat totuși ținuta lor. Barbarii,— sarmați, traci, geți, — aceiași pe care îi cînta la timpul său Ovidiu, își înfruntă soarta cu bărbăție, trupuri atletice cu brațele legate la spate.

Și imaginile se suprapun...

Omul de la Hamangia, cu puterea lui de colos mineral, încearcă să-și apropie mîinile fragile, într-un simulacru de efort creator. Încearcă... Încearcă, folosind unelte, domesticind animale, însămînțînd pămîntul și culegîndu-i roadele, pînă cînd, cu puterea unor arme mai agere, un alt om prinde aceste mîini fragile și le înlănțuie. Și aceste două imagini se suprapun. Și omul cu mîinile lui înlănțuite domină zările dobrogene, zările țării întregi, vreme de aproape două milenii, pînă cînd...

★

...Mă trezesc. Lumina a inundat biruitoare toată cîmpia, iar malul dobrogean se vede la orizont desenat în linii severe. Cerul e limpede, nici un nor. În sticla lui perfectă, un vultan.

Fluviul curge solemn prin liniște. Se aude vag, într-un tîrziu, o sirenă de remorcher. În liniștea și mai plină care se întinde, aud cum cresc grînele acestei toamne bogate.

— Ei, ce faceți, mergeți cu noi ?

M-au deșteptat din reverie claxonul camionului și glasul lui Tică. Mă întorc surprins și constat că șoferul se află nu la volan, ci alături.

— L-am lăsat, n-aveam încotro ! se scuză Tică, arătîndu-mi-l pe Mitu, care stă fericit la volan. — Tocmai venise inginerul agronom de pe cîmp. Ei, ce zici, l-am necăjit eu, dăm anul ăsta 5000 kilograme de porumb boabe la hectar ? Dăm, mă, mi-a zis el, uite proba !

— Da, tovarășe, a sărit cu gura și celălalt flăcău, din ladă. A cules de probă o parcelă, una mai slabă, și ne iese frumos. S-ar putea să ne iasă poate chiar mai bine de cinci mii.

— Ce vreți, porumb dublu hibrid, porumb muncit științific, un porumb cum n-a mai văzut vreodată Bărăganul !

Drept care, Tică, pierzînd rămășagul pe care ținuse de altfel să-l piardă, l-a lăsat pe Mitu la volan, instruindu-l în tainele viitoarei motocicilete.

— A cîștigat, ce să-i fac ? rîde el.

— Da, a cîștigat ! recunosc eu, fericit.

Urc alături de ei, în camion. Privesc mulțumit mîinile puternice ale flăcăului de la volan, suprapunîndu-le în gînd cu celelalte mîini, din clipele mele de evocare înfiorată.

— Unde să vă duc ? mă întreabă Mitu.

— Înainte, spre Dunăre.

Am pornit înainte, spre Dunăre, cu maximă viteză.

Ziua era limpede ca un cleștar. Se vedeau în zare cosurile fabricilor de peste apă, stîlpii rețelelor de înaltă tensiune, conducînd fulgerele de lumină și energie pretutindeni.

— Înainte, spre Dunăre !

Mîinile flăcăului stăpîneau cu bărbăție volanul, iar obrazul lui strălucea fericit.

— Bagă, mă, în viteza 'ntîia !

Pe orizontul Dobrogei, silueta monumentului de la Adamclisi se zărea vag, indistinct, topită în seninul zilei de aur, ca o amintire palidă din alt ev.

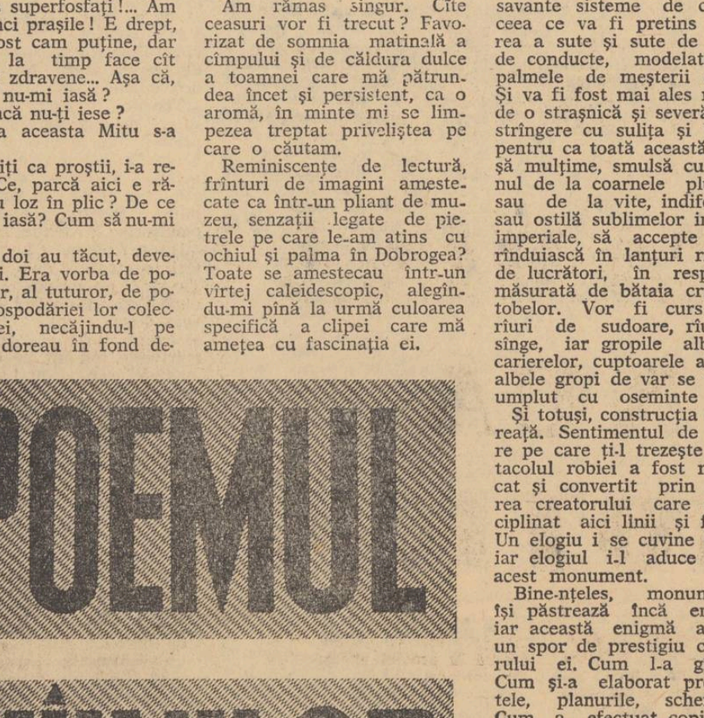

Desen de NICĂ PETRE

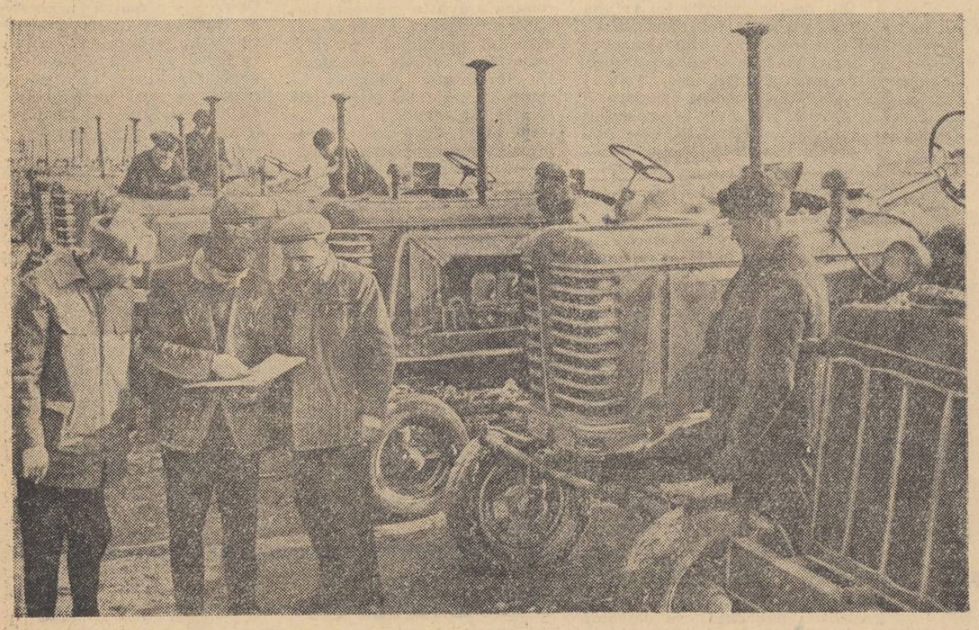

Mecanizatori verificînd reparare tractoarelor.

Foto : NICU VASILE

Primul reportaj

Îți mai amintești de primul tău reportaj?

Era într-o primăvară luminoasă, prin mai, cînd soarele începea să se simtă fierbinte, iar vîntul să aducă cu sine mingiierile moi, lunecoase, parfum de trandafiri și miros de iarbă proaspătă, fragedă.

Ai ieșit pe ușa redacției emoționat, copleșit de misiunea primită, ametit de amiaza strălucitoare care te-a întîmpinat la Podul Izvor. Apoi te-ai urcat în remorca unui tramvai gol, ca într-o cutie de tinichea uriașă, vopsită în auriu. Ai scos în grabă un bilet și te-ai așezat pe un scaun de lemn, lîngă fereastră, cătînd cu ochii pierduți la forfota străzii și gîndindu-te încă la sfaturile secretarului de redacție, bătrînelul acela binevoitor, cam miop și cam zorit de treburi, pe care n-ai să-l uiți niciodată. „Prietene, ziaristica nu-i o treabă tocmai ușoară! Și-a spus el la plecare. Ca să poți scrie un lucru frumos, trebuie mai întîi să cunoști omul! Așa că apleacă-ți fruntea în fața lui, ascultă-i inima, pătrunde-i sufletul, că numai așa îl vei înțelege! Și acum succes și pe diseară!"

Aveau cuvintele secretarului de redacție sensuri mult mai adînci, care la prima vedere ți-au scăpat, nu le-ai luat în seamă. Atunci, desigur, ți s-a părut că el exagerează, că vrea să te sperie. Oricum, tulburat de vise și de primăvară, te-ai lăsat pînă la ațipire legănat de vagonul acela vechi, cu scrîșnet de fierărie ruginită, și nu te-ai trezit din amorțeala ta ciudată decît în clipa în care ai auzit glasul răstit al taxatoarei:

— Capul liniei, vă rog... Întoarcem...

Te-ai ridicat de pe scaun și ai sărit jos, parcă rușinat, parcă supărat pe vocea subțire și răstită a femeii. Ai ocolit apoi o gheretă scundă, un fel de atelier mecanic improvizat, și-ai traversat drumul, strecurîndu-te de-a lungul trotuarului albicios, pe sub niște copaci stufoși, darnici în foșnet și umbră înviorătoare. Și ai trecut un colț de stradă al cărui pavaj era în lucru, pe urmă încă unul, pînă ce te-ai pomenit deodată în fața marelui șantier, fascinat de zarva tinerilor îndîrjiți în muncă, de zidurile masive ale fabricii în construcție.

Te-ai oprit la intrare, pe gînduri, răscolit de îndoieli. Nu-ți închipuiai că vei întîlni asemenea mulțime de oameni, nu știai cum și de unde s-o începi. A trecut pe lîngă tine un autocamion încărcat cu nisip, te-a înecat o dîră groasă de praf. Paznicul binalelor a rîs de zăpăceala ta de moment, dar tot el, amintindu-și de anumite sarcini profesionale, te-a întrebat cercetător:

— Cu ce treburi, tovarășe?

Ți-ai trecut bătista peste frunte, ai răspuns mormăind:

— Sînt de la ziar... Vreau să stau de vorbă cu cineva...

— De la ziar!? s-a mirat bătrînelul devenind politicos. Au mai fost și alții de la ziar... Toți au discutat cu tovarășul Preda, secretarul de partid...

— Și unde-l pot găsi...?

Omul în uniformă de paznic s-a întors spre șantier, a arătat cu mîna spre cupele betonierelor, adresîndu-ți-se:

— Chiar acolo. Îl vezi? E bărbatul acela înalt, cu șapcă gri. Se sfătuiește cu muncitorii.

Ai pornit grăbit, fără să mai aștepți, apucînd-o printre stive de cărămizi și lemn, spre omul indicat de portar. Apoi te-ai oprit lîngă el, l-ai apucat de braț, l-ai tras deoparte și în cîteva cuvinte i-ai explicat rostul misiuni tale. Fața lui arsă de soare s-a destins într-un zîmbet larg, prietenos.

— Mă bucur! ți-a zis el simplu, bătîndu-te pe umăr. Am să te ajut.

— Mulțumesc. Atunci, de unde începem?

— Chiar de-aici, tovarășe reporter, toți sînt muncitori fruntași... Te-ai uitat la betoniști, ai scos din buzunar carnetul de notițe și creionul, te-ai adresat ferm unui tînăr cu moț auriu, dîndu-ți aerul unui ziarist încercat în numeroase și grele expediții:

— Numele dumneavoastră?

— Stan Nichipercea! a răspuns blondul, cu o clipire isteață.

— Ciudat nume!

— Mi s-a mai spus lucrul ăsta, tovarășe.. E o chestie...

— Știu, de familie. Și cu ce vă ocupați?

Tînărul cu zulufi căzuți pe frunte, cu pieptul lat și brațele vînjoase, te-a privit o clipă, uluit.

— Cu ce se vede! a răspuns el grăbit, cătînd cu respect la secretarul Preda. Torn beton în roabe...

Ai început să scrii de zor printre filele bloc-notesului, convins de navitatea întrebărilor tale. Era ca și cum îți zburaseră toate ideile din cap, te simțeai sleit, fără orizont. Iar ca să-ți ascunzi dezorientarea, ai încercat să apuci alte căi, să fii mai direct, mai aproape de sufletul băiatului:

— Ceva deosebit din viața dumneavoastră?

El s-a îngîndurat o clipă, apoi a ridicat din umeri, răspunzînd pe un ton visător, molcom ca o adiere:

— E tot o chestie personală, tovarășe. Duminică mă-nsor...

L-ai felicitat, pornind cu secretarul Preda mai departe. Tînărul parcă a răsuflat ușurat, s-a apucat cu îndîrjire să încarce betonul în roabe. Nu erai mulțumit, nu aflaseși mai nimic despre flăcăul acela harnic, cu obraz de copilandru, aproape uimit de întrebările tale. Pășind alături de tine, secretarul Preda, care tăcuse tot timpul, surîdea într-un chip tainic, ceea ce te indispunea și mai mult.

— Să mergem pe schelă, ți-a propus omul de lîngă tine. O să ți-l prezint pe Copernic, zidarul.

Numele acela te-a surprins, ai întors capul.

— Copernic!?

— Întocmai. Așa l-a botezat tată-său într-o seară, sus, pe bină, pe cînd feciorul i se uita cu ochi toropiți la stele. Era înainte de război, undeva, prin cartierul Herăstrău. Bătrînul se grăbea să plece acasă, la odihnă, iar copilul, care-l însoțea adesea la lucru, nu se mai dezlipea de lîngă zidul proaspăt. „Mă, tu n-ai să ții niciodată de coadă mistria! îi spusese el mohorît. Pe tine te fură cerul, luceferii. Hai și nu te mai uita la Calea laptelui, că n-oi fi tu al doilea Copernic pe lume!". Au rîs zidarii la aceste vorbe. Iar de atunci, cu toții, numai Copernic al doilea i-au zis...

Te-ai oprit aproape de scara binalei, tulburat de cuvintele secretarului, de sinceritatea glasului său tremurat. Vedeai bine, era și el emoționat. L-ai privit țintă, aproape rugător, apoi l-ai îndemnat să-ți spună mai departe, acolo, cu un minut mai devreme, povestea vieții lui Copernic:

— Și...

— După plecarea tatălui în război, băiatul a rămas singur. Mamă nu avea, nici alte rude. Casa și locul lui de joacă erau pe șantier. Zidarii îi deveniseră un fel de părinți grijului, îl hrăneau, îl adăposteau în vreme friguroasă. Iar el, cuminte și recunoscător, îi ajuta cu ce putea; le aducea apă de băut pe schele, le cumpăra țigări. Mai tîrziu, cînd a crescut oleacă, a început singur să muncească, încărcînd mortar în găleți sau dînd cărămizi la mînă. Apoi, într-o primăvară ca asta, după sfîrșitul războiului, văzînd că bătrînul nu se mai întoarce de pe front, a luat mistria, a început să lucreze la cot cu cei mari.

— Interesant.

— La fel zic și eu. E Copernic al nostru un artist pasionat, contopit cu munca ce-o face. Și are o iuțeală în mișcări, de parcă mistria rămasă de la tată-său ar fi vrăjită. Acum aplică metoda lui Orlov, zidarul acela sovietic renumit. Nimeni nu-l întrece.

Ai ascultat și parcă erai fericit că l-ai întîlnit pe tovarășul Preda, secretarul de partid. Îl priveai îndelung, cu dragoste, înțelegînd că numai prin el poți pătrunde în tainele cele mai ascunse ale șantierului. Da, era un om care te atrăsese, de care te simțeai apropiat. Obrazul lui, brăzdat de cute aspre, trăda un trecut de suferință. Dalta vieții, ascuțită în durere, săpase fără milă în chipul lui încă tînăr, pe fruntea lui semeață, cufundată în frămîntare adîncă atunci cînd îți vorbise despre Copernic, fruntașul șantierului. O cicatrice prelungă, o tăietură de baionetă parcă, lăsase urme trandafirii în bărbia rotundă. Pleoapele de sub sprîncenele dese și arcuite, toropite în raza de soare, încercau zadarnic să ascundă lumina vioriei a pupilelor, scînteierea izvorîtă din adîncul unei inimi calde, mai înflăcărate, poate, decît cea a legendarului Danco.

Ștefan Gheorghiu

O SAPTĂMÎNĂ DE MUNCĂ PATRIOTICĂ

„Constructori" — gravură de EVA CERBU

Nu mi se potrivește deloc tăcerea în care mănîncă tata. Ei da, știu:

„— La masă nu se vorbește! Nu-i nici măcar sănătos..."

Dar cînd toată ziua ai muncit pe cîmp, în mijlocul mugurilor și al firelor de iarbă abia ițite, cînd te-a ars întîia dată soarele primăvăratic, cînd ai rîs, și cînd ai cîntat pînă să răgușești, parcă nu mai e nici ea, aerofăgia, chiar atît de fioroasă!

A trebuit să mă așez la masă alături de tata.

— Mi-e foaaameee!...

Mama s-a ridicat să mă servească, tăcută și îngîndurată. Tata nici nu m-a luat în seamă. Singure farfuriile au curajul să fărîme liniștea, rizînd ușuratice, de parcă le-ar gîdila ciocnirea tacîmurilor.

— La ce v-au pus?

— La săpat. Să vezi, un rîu și-a schimbat albia! S-a format un mamelon care sabotează toată grădi...

— Ești obosit?

Mama așteaptă răspunsul meu cu interes exagerat, cu teamă chiar:

— Nu prea.

Așa cum mă privește acum, nemulțumită, poți crede că-i pare rău!... Ce-o fi cu dînsa?

— De luni, tata pleacă pe șantierul unui canal. O săptămînă...

— Să-l sape?

Zîmbeam, amuzat numai de presupunere.

— Da.

Vorbeam așa, de parcă tata n-ar fi fost de față. Dar și dînsul, după atîția ani, își juca perfect rolul: nici n-ai fi zis că era acolo. Mama mi se jeluia mie:

— Săpat fii lipsea!... Parcă el e de tîrnăcop? Spune și tu... Da-i moale, toți profită de asta. Totdeauna l-au trimis unde-i mai greu.

— Și ce-ai vrea?

Ia uite! Tata a uitat de rol. Așa, pe neașteptate... Dar mama nu s-a mirat, parcă știa mai de mult clipa asta.

— Să nu te duci.

— Ei, asta- i!...

Deși nu se aștepta să la un răspuns atît de prompt și la o asemenea soluție, tata a găsit în el puterea s-o respingă imediat și cu hotărîre. Credeam că s-a terminat discuția, dar te pui cu mama?!

— Gîndește-te la tine, Mișule! Cine știe ce mai pățești. La vîrsta ta...

Tata n-are decît 45 de ani. Ce-i drept, te-ai putea înșela, mai ales luîndu-te după mulțimea firelor cărunte ori după predispoziția, evidentă, spre îngrășare. Dar tocmai mama!... Mă mir că dînsul n-a protestat.

Și totuși, nici eu nu mi-l puteam închipui pe tata săpînd. N-o fi dus-o el ușor ca orfan, dar tot fugind din orfelinat în orfelinat, nimerise într-o școală militară și pînă în '46 fusese „maestru militar telegrafist" — o meserie care-l scutea, oarecum, de muncă fizică. Cam de atunci îl țin minte și eu. A lucrat ca telegrafist și impiegat la gară, pe urmă activist de partid și acum, secretar de redacție la un ziar departamental.

O vreme mama continuase să vorbească, neluată în seamă. Cînd a observat, a amuțit de indignare și s-a apucat să strîngă masa. Iar cînd să iasă cu farfuriile, i-a reproșat tatii, ca de obicei:

— Ori vorbește omul cu tine, ori cu dușii de pe lume...

Seara, înainte de a ieși în oraș, mi-am făcut drum prin dormitor.

— Să fiu în locul dumitale, m-aș supăra; de cîte ori e nevoie de un om, te trimit. Se vede că de dumneata se lipsesc cel mai ușor...

Lucrare menționată la concursul revistei „Luceafărul"

Voiam să aflu amănunte, dar nu mi-a mers. În loc de răspuns, tata a mormăit ceva neînțeles, băgînd și mai mult capul între paginile desfăcute ale „Scînteii".

Luni a plouat. Dimineață am avut cursuri și la prînz l-am găsit pe tata în pijama. În camera mea, la masa mea, conspecta după manualul meu de economie politică.

—Te-au dat înapt?

S-a întrerupt, m-a măsurat pe deasupra ochelarilor, apoi a continuat să scrie. Mai tîrziu, cînd eu citeam pe canapea, a ținut să mă informeze, ca nu cumva să-mi fac o impresie greșită despre dînsul:

— Pe ploaie nu lucrăm.

A doua zi, marți, n-a plouat, dar norii au plutit amenințători deasupra orașului pînă seara. Tata a venit acasă pe înserat și mi-am închipuit că nu dintr-o întîmplare.

Ca să înțelegeți, trebuie să vă spun că tata pune mare preț pe eleganță; atît la servici, cît și în cartier și-a format o reputație în consecință. Mama spune că asta i se trage din tinerețe, cînd purta numai vechiturile cu care-l miluiau neamurile. Ori, dimineața se îmbrăcase cu un costum vechi — fusese el gri, dar decăzuse în bej și pantalonii erau chiar „țesuți", — cu pantofii pe care-i purta numai în galoși, cu o manta uzată — amintire de la C.F.R. — pe care mama încercase de mai multe ori, fără succes, s-o schimbe pe vreo cratiță, la telalî.

Din vestibul, primul drum al tatii duce la baie — obicei asupra căruia îmi atrage mereu atenția. De data asta, însă, picioarele abia l-au mai purtat pînă în dormitor. S-a trîntit peste cuvertură, îmbrăcat și încălțat, fără să se mai gîndească la prostul exemplu pe care mi-l da.

Mama s-a alarmat, gata de plîns:

— Ți-e rău? Să chem un doctor?

Încetul cu încetul, de pe fața tatii s-a dus suferința; a rămas oboseala grea, moleșitoare.

— Nimic. Vreau să dorm...

— Am pus masa...

— Mă scoli la zece...

Fără să țină seama de sperietura mamei, a adăugat chinuit:

— Vezi să fie liniște. Oprește și telefonul...

Ceruse liniște așa, în virtutea obișnuinței, pentru că la zece mama abia l-a putut trezi. Și asta numai ca să-l dezbrace...

Miercuri, tata a străbătut drumul din vestibul pînă în dormitor cu ceva mai multă ușurință. S-a trîntit totuși pe pat cu un oftat adînc, de ușurare. Îngrijorată, dar speriată mai puțin, mama îi aștepta dispozițiile.

Pe fața tatii s-a răsfrînt o bucurie neașteptată: la început timidă, reținută, apoi din ce în ce mai nestăvilită.

— Ori am muncit!...

Mama s-a dovedit un psiholog slab:

— Te nenorocești, Mișule! În loc să-ți trăiești bătrînețea în tihnă... Uite în ce hal ești!

Mai repede decît apăruse, bucuria s-a șters de pe fața tatii. A devenit iar cel mai potrivit actor pentru rolul omului care nu-i acolo. S-a ridicat din pat cu părere de rău, și-a scos haina și a pornit spre baie.

Masa a început ca de obicei — numai zgomote de tacîmuri — dar cu totul în afara obiceiului, după cîteva înghițituri, tata începu să vorbească. Nu se adresa mamii, nici mie, vorbea așa, în general, pentru că nu mai putea să tacă.

— Cu canalul ăsta au avut o idee strașnică: cîștigă vreo șase mii de hectare, irigă vreo zece și fac și un lac de acumulare mai mare ca Snagovul...

Nu se întrerupea din mîncat ca să vorbească, nici din vorbit ca să mănînce, ceea ce dădea impresia de lăcomie.

— Nu v-au dat să mîncați?

— Ba da. Ciorbă de carne și fasole păstăi. Pe moment mă săturasem. De mult nu mi-a fost așa foame!...

Trecu repede la lucruri mai interesante:

— Ne-au împărțit în echipe de cîte zece. Fiecare echipă are o normă pentru toată săptămîna; cînd o termină, pleacă. Și ce credeți? M-au pus șef de echipă!...

— Sapi mai puțin?

Tata a preferat să se oprească la nevinovăția întrebării:

— Dimpotrivă. Ar trebui să dau exemplu. De fapt nu prea pricep cum s-au gîndit tocmai la mine... Am în echipă numai ingineri! Oameni tare deștepți, au și pus la punct o metodă cu care terminăm norma în patru zile. Știți cum?...

Se apucă să ne explice cum venea canalul, unde era porțiunea care le revenea, cum erau aranjați săpătorii... Își însoțeau vorbele cu schițe explicative, desenate cu coada furculiței pe fața de masă.

Mama rămăsese ca la dentist: capul pe spate, gura căscată... Nu înțelegea nimic. Parcă nici nu-i venea să-și creadă ochilor și urechilor. Tata nu mai era tata!

Dînsul s-a oprit tocmai atunci să vadă cît am înțeles, a surprins gîndurile zugrăvite pe chipul mamei și a rămas un moment descumpănit, cu furculița în aer. A pus-o apoi încet la loc și un sfert de oră n-a mai scos nici un cuvînt. În timp ce mama stringea masa, n-a mai putut răbda și a continuat explicațiile, numai pentru mine.

Înainte de a se ridica de la masă, în locul ziarelor, a cerut cheia de la beci.

— Trebuie să-mi păstrez condiția fizică — a înfruntat dînsul, mucalit, uimirea noastră. Cînd mama i-a adus cheia, însă, mi-a încredințat-o mie, încruntîndu-se: Nu-i nici un lemn la baie!

Joi, l-am auzit pe tata cîntînd, după o melodie împrumutată de la mine:

— Mi-e foaaameee!...

Iar mai tîrziu, în timp ce mînca, povestea:

— Am în echipă un inginer Matei, de la C.F.R. Cel mai mare sprijinitor de cazmale!... Cu vorba n-a mers. Acolo ei era mai tare: povești, bancuri... Te amețea repede. „Stați, să vă spun una bună", sau: „Nu mă lua dom'le cu d-astea! Ce-s eu, Popescu?!... Știi, zice că vine unul la Popescu..." După prînz, m-am dus să sap lîngă el și la plecare m-a rugat să-i duc servieta. Îi plesnise bășici în palmă, de nici nu-și mai putea îndoi degetele...

— Parcă tu poți?!... Te-ai uitat la mîinile tale? Astea-s mîini de intelectual?!

Mama era pornită pe ceartă:

— Nu știu, nu te mai înțeleg. În loc să mergi înainte, dai înapoi. Ai învățat, ai muncit, te-ai zbătut, pînă ți-ai văzut visul cu ochii: ești ziarist.

A patra zi, vineri, a fost cea mai bogată din viața tatii de pe șantier și, tot povestind, era cît pe ce să piardă radiojurnalul. Mai întîi, ne-a anunțat triumfător:

— Ai mei au terminat norma!

Mama s-a bucurat:

— Mîine nu te mai duci?!

— Azi am lucrat cu o echipă rămasă în urmă. Dar mîine terminăm și noi...

A observat că mama iar e gata să sară cu gura și a adăugat repede:

— Șeful șantierului m-a rugat să trec și luni pe la ei. Metoda noastră trebuie transmisă și seriei următoare.

A trecut fără pauză la altceva:

— Azi a venit pe șantier un reporter de la „Steagul roșu". A luat date despre echipa noastră, ne-a și fotografiat...

Deodată tăcu, deveni gînditor.

— Mare forță e presa!... O știi, o știi, dar parcă pînă n-o simți... Să fi văzut cum au lucrat oamenii! Pînă și sprijinitorul de cazmale!... Și tot drumul n-au vorbit decît despre asta. Numai inginerul Cosma era sceptic: „Au mai scris despre mine, în ziarul ministerului... În ziar le ziceam ca din carte, și eu tocmai să vorbesc nu mă pricep! Colegii rideau de mine, că i-aș fi făcut cinste redactorului. Pînă și nevastămea: dacă n-ar fi fost poza..." Mare răspundere!...

Tăcu din nou, apoi se întoarse spre mama:

— M-am gîndit azi să-i cer șefului să trec înapoi, la vreo secție. Numai în birou, secretar, m-am ramolit. Terenu-i cu totul altceva!...

Sîmbătă era ziua noastră de muncă patriotică și încă de joi încercasem să-l lămuresc pe comandantul brigăzii să ieșim la canal. N-am reușit să-l văd pe tata săpînd, a fost nevoie de noi pe șantierul unui cămin studențesc.

Mă întorceam acasă pe înserat, obosit dar bine dispus. În stație, la Piața Unirii, cineva m-a bătut pe umăr:

— Nu mai vezi lumea, brigadierule?!

Tata se arăta bucuros de întîlnire. Am înțeles în tramvai, ascultîndu-l, cîtă nevoie avea atunci de un prieten...

— Uite c-am făcut-o și p-asta!... Nu prea credeam. Marți, cînd m-am dus, nu voiam decît să rezist. Oricum. Numai să nu mă întorc la redacție, neputincios. Mă mai ambiționase și discuția cu maică-ta; prea gîndeam ca ea!... Miercuri am văzut că nu pot. De joi, eram săpător de cînd lumea!... Și nu-i numai munca fizică, ci totul, atmosfera... Acolo devii alt om... Ei, așa ceva nu strică nimănui, dimpotrivă...

Atunci, ultimelor cuvinte nu le-am dat importanță; le adăugase și tata zîmbind, cînd să coboare. Dar mi le-am amintit azi: stăteam la masă. Mama tocmai ne reproducea ultima „discuție" cu madam Șerban, vecina:

—'...eu, zic, am bărbat ziarist, băiat student, nu ca...

Tata n-a mai răbdat:

— Ascultă... Nu se face prin cartier nici un parc, nici un cămin, ceva?...

Surprinsă, mama n-a știut ce să-i răspundă. Tata i-a explicat:

— Neapărat îți trebuie o săptămînă, două, de muncă pe un șantier. Pe puțin!...

Costin Buzdugan

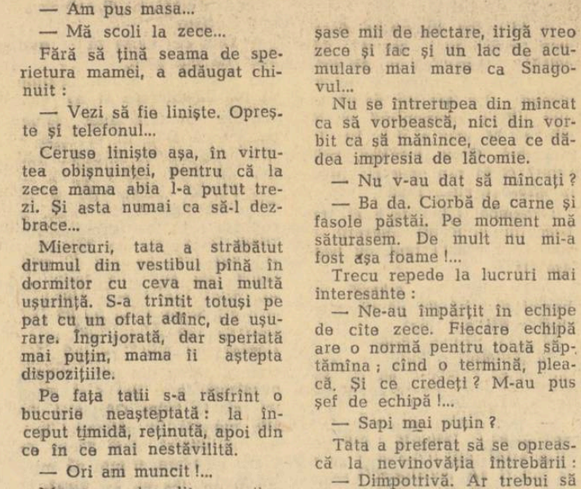

GH. BOȚAN — „Șantier naval"

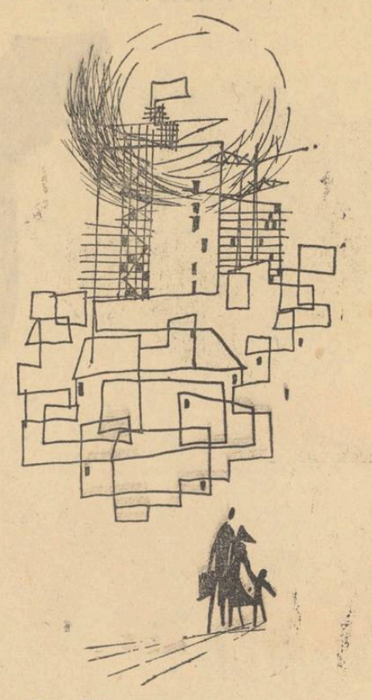

Nicolae Tăutu

Concert Ceaikovski

Lîngă pian își rezemase automatul
și sacul plin de grenade,
iar degetele flămînde de cîntec
alergau pe clape
ca vîntul printre sălciile pletoase,
pe nesfîrșitele ape!...
Și-avea douăzeci de ani soldatul!

Melodiile se descojeau ca nucile toamnei
și cădeau cu zgomot surd în inimi:
un vals, o polcă, un lied, o serenadă,
toate de pe Volga sau poate mai de departe,
urcau coloane străvezii de lumină
sau oaze pure de sunet
în aerul aspru de explozii și moarte!

Ne-am răcorit frunțile în conacul singuratic
lîngă fîntîna arteziană a melodiilor,
ne-am spălat privirea și mîinile de sînge și fum
în unda cristalină a cîntecului,
iar oamenii veniți din satele răzlețe
au intrat în palat pentru primăvară
deschizînd larg ferestrele să pătrundă
liedul și valsul și-afară!

O mie de corbi de foc și oțel,
o mie de schije de fontă și foc
a prăbușit, peste concertul nostru, inaltul...
Mîinile-i înghețaseră în apa cîntecului,
și chiar între pruni și gutui
le-am făcut loc, puțin loc,
să se odihnească
în miezul pămîntului...
Și-avea douăzeci de ani soldatul!

...Peste vreme a răsărit aici noul oraș,
grădini suspendate, metalice ramuri,
frontoane, arcade, aeriene păduri de antene...
Mă plimbam printre ele căutînd urmele
vechii explozii, negrelor buruiene
pe care le-am străbătut odată tiriș
cu praful de pușcă pe gene!

Doar livada a mai rămas ca atunci...
Alături un bloc cu șase etaje,
iar după ploaie, neonul
a invadat cu albăstrele asfaltul...
De sus, din ferestrele deschise spre stradă
concertul Ceaikovski pe-o mie de piane,
pe-o mie de coarde se difuza în noapte:
un vals, o polcă, un lied, o serenadă
se amestecau cu aroma merelor coapte...
Și-avea douăzeci de ani soldatul!

Mi-am răcorit fruntea
în apele concertului, subțiri...
Cine-a cutezat să spună
că orașele noi n-au amintiri!

Constanța Buzea

Popas

Tăietorilor de lemne din Poarta-Roșie Maramureș

Și trenul se oprise cu scările-n pămînt,
Strălucitor de negru și fumegînd în pantă.
Jur împrejur brădetul de munte scutura
Pădurile de frunză.
Creștea din munți o ceață atîta de intensă
Încît, urcîndu-i albul ne oglindeam în ea,
Mai auzind departe odihna celorlalți,
Țigările întoarse spre pisc, cuvinte simple,
Mișcări obișnuite de popas.
Îndrăgostiți, fugeam de ochii lor,
Ne-mpiedecam de poduri și de linii,
Înfiorînd o vastă întindere de lemn
În negrele pupile rotind-o, șfefuind-o.
Și-ar fi rămas — călciiul pe care ne-nvîrteam —
Văioaga luminată zgîrcit de-o lună rece,
Dar larma trenului ne urmărea
Trăgîndu-ne-napoi.
Eram un cerc de tineri cu topoare
Pe brațele-ntărite că pietrele-n văzduh.
...Și a trecut drezina să ne deschidă drumul.
În verde-nchis pătrunde-alergînd locomotiva.
Și bănuind o mare de oameni mai departe,
Semnalizează aspru înscinteindu-și fumul.

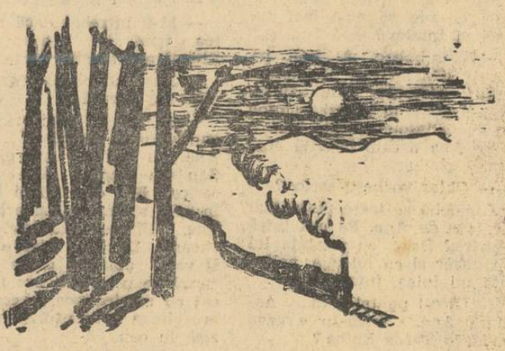

Nicută TANASE

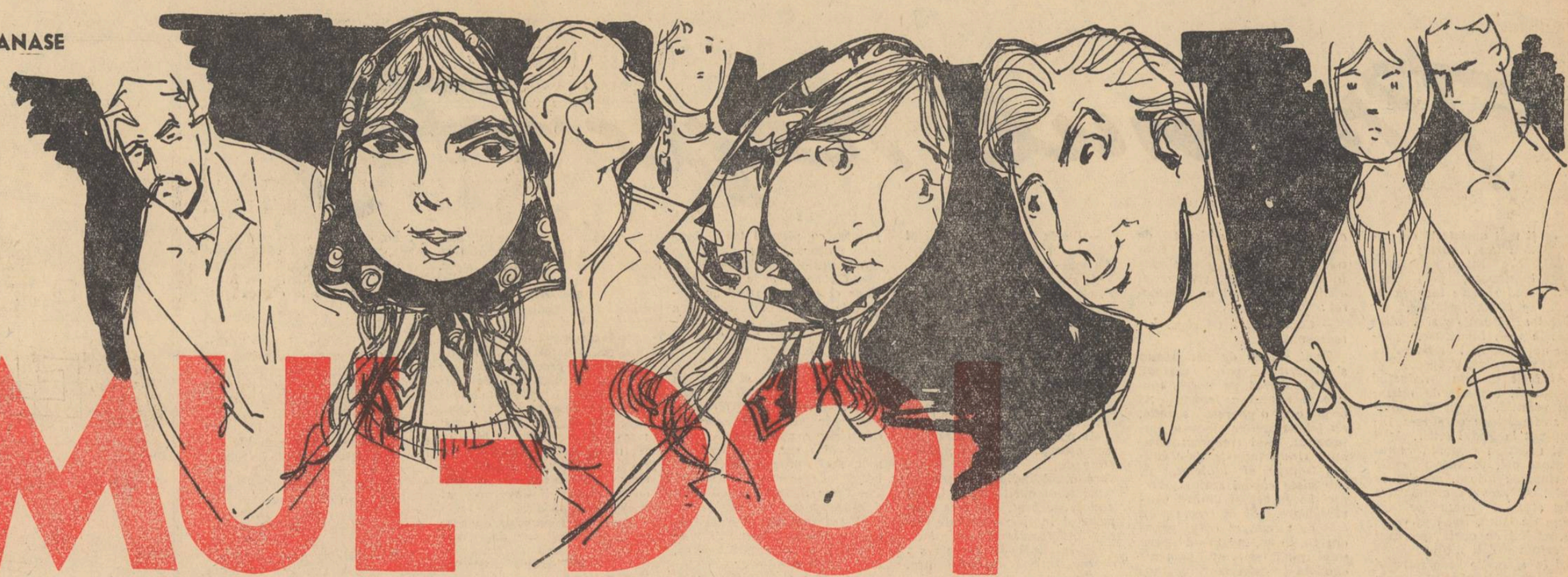

OMUL-DOI

Ana, fata bătrînului şamoteur Deac, intră printre primii în sala de festivităţi a I.C.S.H.-ului. Îşi dezbrăcă pufoaica pătată pe alocuri de mortar şi o puse pe bancă lîngă ea. Îşi desfăcu şi basmaua şi se trase lîngă fereastră ca să-şi aranjeze cozile. Se controlă în geamul ferestrei. Frumoasă foc! Îşi dădea şi ea seama de lucrul ăsta. Mai ales acum cînd cîrlionţul lăsat pe frunte îi dădea un aer de femeie în toată firea. Un aer de muieruşcă. Ar mai fi stat ea aici în faţa geamului să se studieze mai multă vreme, dacă golanul ăla de Gîrjoabă, macaragiu pe deric, nu s-ar fi apropiat de ea cu gura aia spurcată a lui:

— Ano...

— Ce vrei?

— Mă chemi şi pe mine la nunta ta? Dacă mă inviţi, ştii ce-ţi aduc?

— Ce-mi aduci?

— Un pistol.

— Ce să fac cu pistolul?

— Un pistol de-adevăratelea. Dacă nu-i bun de nimic în noaptea nunţii Tudor Romoşan, tragi în el şi mă chemi pe mine. Te-nvoieşti?

— Du-te naibii! Poate te spun Lidiei.

— De ce să mă spui? Ce ţi-am făcut? Şi la urma urmei cu Lidia o să termin cît de curînd. Rup relaţiile cu ea. Sîntem... Adică eu sînt pe cale să-mi retrag ambasada...

— Eşti un golan.

Îl lăsă singur. Se duse la banca unde-şi lăsase lucrurile. Dar poţi să scapi aşa uşor de el? Se aşeză chiar alături de ea.

— Tu nu vrei să-mi dai pace?

— Să moară ăla care mai vorbeşte prostii... Cînd vine Tudor din armată?

Ana se uită la el să vadă dacă într-adevăr vorbeşte serios, ori pregăteşte iar vreo porcărie de-a lui. Gîrjoabă înţelese, aşa că-şi impuse o figură serioasă. Tuşi de cîteva ori aşa, fără motiv, şi iar se interesă.

— Nu zău, cînd vine?

— Peste cîteva săptămîni.

— Şi vine tot pe şantierul nostru, ori merge la gudroane?

— Aici. Ia în primire echipa lui taică-său. Aşa am auzit vorbindu-se.

— Şi bătrînul? Socru-tu?

— Iese la pensie. Îi ajunge cît a muncit.

— Să ştii că-mi pare bine c-o să lucreze Tudor pe şantierul nostru, făcu Gîrjoabă privind spre uşă.

— De ce-ţi pare aşa bine?

— O să am posibilitatea să te las repede văduvă. Îi scap o greutate de pe macara în cap şi gata... Eu te iau pe urmă şi cu doi copii. Numai c-am să te rog să-i obligi să-mi spună tată... Lui Romoşan să-i spui să se asigure la ADAS. Să aibă şi el ceva bani de cheltuială pe lumea cealaltă... Vezi ce băiat bun sînt? Grija faţă de om...

Fata îl lovi cu toată puterea ei peste umăr. Şi o zidăriţă are putere, nu glumă. Mai-mai să-l dea grămadă pe macaragiu.

— Pleacă! Pleacă de aici, zăpăcitule!

— Stai, mă fată! căută el s-o îmbuneze. Parc-ai fi crescută în pădure. Tu nu ştii de loc de glumă!... A rupt cuiul echipa lui socru-tu. A pierdut moşul drapelul pe luna asta. Am fost pe la sindicat. Babalîcul e pe locul doi. De data asta a ieşit al doilea.

— Te rog să nu-l faci babac, ai înţeles?

— Nu e babac. A ieşit pe locul doi, Virgil Romoşan, tatăl viitorului tău bărbat. Aşa-ţi convine? Vezi, cu mine se poate înţelege toată lumea.

Pe Ana o cam întristă vestea.

— Chiar vorbeşti serios?

Gîrjoabă se trase puţin mai departe de Ana. Pe uşă intră bătrînul Deac, cu mustaţa lui de husar şi cu luleaua, nelipsita lui lulea, între dinţi.

— Uite-l pe taică-tu... Ascultă Ano, taică-tu e ceva rudă cu Taras Bulba?

Ana se ridică şi strigă ceva spre uşă. Taică-su o văzu şi-i făcu semn că are treabă cu cineva. Sala începu să se umple. Pe estradă totul era pregătit. Drapelul întrecerii era acolo la loc de cinste. Mai toţi se uitau cu jind la el. Buchetele de flori parcă aşteptau şi ele să fie înmînate mai repede. Electricianul controla cu: unu... doi... trei... microfonul.

— Şi cine a ieşit pe locul unu? Cine ia drapelul? Almăşan?

— El. Ano, Almăşan ăsta ţi-a cam pus gînd rău. E mort după tine. Şi dacă ăsta-şi pune în gînd ceva... E tare ambiţios. Nu sînt nici trei luni de cînd a luat brigada lui Pop în primire. Şi ce brigadă a luat de la Pop... Niciodată brigada aia n-a depăşit planul mai mult cu trei-patru procente. Acum o să vezi că ia drapelul... Ăsta să ştii că dacă-şi pune ceva în gînd, nu se lasă. Aşa că păzeşte-te...

Ana se pregăti iar să dea.

— Iar începi cu prostiile tale?

Gîrjoabă se trase într-o parte şi pumnul Anei nimeri în gol. În prag apăru bătrînul Romoşan cu echipa lui. Intrară vreo douăzeci de paralei. Pe bătrîn îl traseră lîngă un colţ de lîngă estradă cîţiva din comitetul sindical şi secretarul organizaţiei de bază de la Montaj II. Băieţii se răspîndiră prin sală. Cîţiva veniră la scaunele libere din jurul Anei. Un bascalîu deşirat, cu un gît neverosimil de lung, intră în vorbă cu Gîrjoabă.

— Îi tragi cu lira, macaragiule!

Şi cînd Gîrjoabă se trase spre el, îi făcu un semn cu ochiul spre Ana, la care macaragiul, dînd din umeri, îi zise:

— Tămîie! E ocupată. Se aplecă spre el şi-i spuse la ureche: N-o ştii? O să fie nevasta viitorului vostru şef de echipă. Aşa că poţi să-i spui sărumîna.

— Ştiu! Cine n-o cunoaşte pe frumoasa zidăriţă.

Gîrjoabă îşi desdoi spinarea şi strigă spre băieţii lui Romoşan.

— Aţi pupat, bă, drapelul? Că dacă a pus Almăşan mîna pe el, aleluia, v-aţi lins pe bot! La Reşiţa trei ani de zile a ţinut drapelul! La Călan la fel. Un an întreg. Pînă a terminat lucrul, tot la el a fost drapelul. Duceţi-vă, bă, acum, şi pupaţi-l, dacă nu l-aţi pupat! Că şi-l trece în inventar. Ăsta nici măcar să vă fotografiaţi cu el nu vi-l mai dă! Nu vă îmbulziţi, cîte unul...

Ana îl înghioldi.

— Mai taci, mă Gîrjoabă! Îţi turuie gura aia!...

Şi-n loc să tacă, Gîrjoabă se apropie de urechea ei.

— Auzi, Ano?

— Ce s-aud?

— Îl vezi pe ăla?... Stai, nu te uita acum. Uită-te! Ăla din spatele celui cu mutra raţională. Frumosul ăla cu părul negru şi ochii albaştri... Acum poţi să te uiţi. Îl vezi?

Fata îşi aruncă privirile într-acolo.

— Ce-i cu el?

— Ăla cîntă, fluieră toată ziua pe schelă, numai muzică de Chopin şi Beethoven.

— Şi... Ce-i cu asta?

— E-n brigada lui socru-tău. Deştept băiat.

— Şi ce mă interesează pe mine?

— Într-o zi m-a întrebat ceva de tine.

— Ce te-a întrebat?

— M-a întrebat dacă noaptea dormi cu uşa încuiată. Şi-o fi pus în gînd să te fure.

— Dacă nu pleci tu de aici, plec eu. Pleacă!

— Şi ştii ce i-am răspuns eu? Că eşti „încuiată"... Stai, Ana, nu fi rea. Am glumit. Zău am glumit. Ăla-i băiat serios... Dar de cînd ai intrat în sală, stă numai cu ochii pe tine. Mircea Munteanu îl cheamă. Dacă te interesează... Îl vezi, abia-şi poate ţine capul pe umeri. Îl are încărcat cu muzică grea. Eu cred că are cîteva mii de tone de muzică în cap.

— Treaba lui!

— Şi-i un lăcătuş a-ntîia de oraş. Vede meserie.

— Nu mă interesează.

— Nici pe mine nu mă interesează, dar ce să fac. Sînt în urmă cu planul la vorbit. Am nişte restanţe. Gîndeşte-te şi tu, stau toată ziua în colivia macaralei, singur cuc. Nici cînd sînt între oameni să nu vorbesc? Ori poate nu sînt între oameni?

— Vorbeşte, dar nu prostii.

Gîrjoabă îi făcu semn cu umărul Anei.

— Uite-l pe eroul zilei... Uite-l pe Almăşan. După cine crezi că se uită prin sală?

— După cine?

— După tine! Pun şi rămăşag că după tine... Ţi-am spus eu! Ai văzut cum s-a uitat la tine?

— Fii, mă Gîrjoabă, serios.

— Dacă-ţi spun eu... Nu vine-ncoa fiindcă trebuie să se urce pe scenă, să ia drapelul şi angajamente... După tine s-a uitat. A vrut să ştie unde eşti. Vezi, numai încoa e cu ochii! Hai să-l scuipăm că să nu se deoache! Ptiu, ptiu, să nu-ţi fie de deochi!... Nu, zău, Ano, dac-aş avea eu hoitul lui, i-aş face cinste lu' fostu Dumnezeu cu zece kile de smirnă, calitatea-ntîia!... De ce să ne minţim. E bărbat frumos. Ce-i al lui e al lui. Nu ştiu cum dracu nu l-a descoperit cinematografia pînă acum. Într-un rol de erou pozitiv, ar fi intrat fără limbă de pantof... Ce ochi are! Eu dac-aş fi fată, imediat i-aş da adresa şi i-aş spune şi unde ţin cheia.

Ana se întoarse spre banca din dreapta, şi-i făcu semn „Pisicii" să vină lîngă ea. „Pisica" e o sudoriţă a înălţimilor. O fată dată dracului. Ana-i făcu loc între ea şi Gîrjoabă. Cînd macaragiul dete cu ochii de ea, o şi luă în primire.

— „Pisico", am auzit că ţie nu ţi-a murit niciodată nici un neam. Îţi trăiesc, după cîte ştiu, şi moşii, şi strămoşii, îţi trăiesc pînă şi maimuţele din care te tragi. Nu vrei să-mi vinzi şi mie o maimuţă din aia? O ţin în cuşca macaralei. Am nevoie de o mascotă. Dar poate nu ştii ce-i aia mascotă? Dacă nu ştii, întreabă-mă! Că eu de aia am fost chemat aici la şedinţă, ca să dau explicaţii.

Începură să rîdă mai toţi din jur. Şi majoritatea aşteptă o replică tare de la „Pisica", — şi ea recunoscută ca şmecheroaşă. Probabil „Pisica" nu găsise ceva tare, aşa că începu să vorbească cu Ana. Gîrjoabă însă n-o iartă de loc.

— Dar tu, o să mori „Pisico". O să te fac să mori după mine. O să mă bărbieresc în fiecare zi cu o lamă întreagă şi-o să-nvăţ versuri pe dinafară din Andriţoiu, versuri de dragoste. Praf o să te fac. Am făcut eu praf, o poetă la Sinaia. Dar pe tine. O poetă, auzi? „Pisico", tu ştii ce deosebire este între un elefant şi o masă? Aşa-i că nu ştii? Tu ar trebui să fii dată în judecată pentru port ilegal de cap. Plăteşti impozit de pomană pentru ei. Deosebirea dintre un elefant şi o masă, este că elefantul nu are saltar. Dar stîlpii de telegraf tu ştii de ce nu sînt roşii? Nu te taie capul. Păi ce zici tu. Dac-ar fi roşii nu s-ar face salată din ei? Ce ziceţi băieţi? Vedeţi. La nimic nu se pricepe. Şi Gîrjoabă, deodată, pufni în rîs.

— De ce rîzi, mă? îl întrebă bascaliul.

— Fetele astea cum stau ele aşa, una lîngă alta, ştiţi cu cine seamănă?

— Cu cine?

— Cu Strelka şi Belka după aterizare.

În acel moment, Scarlat, secretarul organizaţiei de bază, deschise şedinţa. Dădu citire procesului verbal, cu rezultatele întrecerilor pe luna în curs. Gîrjoabă nu mînţise. Pe locul întîi, brigada condusă de Almăşan. Pe locul doi, brigada bătrînului Romoşan, la distanţă de cîteva procente.

Bătrînul Romoşan care era alături de Almăşan, îi întinse cu stînga drapelul, iar cu dreapta prinse palma întinsă a lui Almăşan.

— Fiule, eşti un fecior fain... Mă dau bătut. Mi-s bătrîn... Te gratulez din tătă inima.

Almăşan luă drapelul, se întoarse spre prezidiu, îşi drese glasul şi începu:

— Tovarăşi, lupta a fost grea, dar am învins. 'Oţu' ăsta bătrîn a fost greu de răzbit. Am auzit de bătrînul constructor Romoşan, încă de pe vremea cînd lucram la Reşiţa. Ştiam că o dată şi o dată o să ajung să mă lupt cu el. A venit vremea. Vă asigur că acest drapel al întrecerilor pe brigăzi, nu va mai pleca din brigada mea pînă cînd cuptoarele noi Siemens-Martin nu vor fi gata. Cu dinţii să ţinem băieţi!... Aşa, băieţi? Almăşan adresă ultimele cuvinte băieţilor din brigada lui. Aceştia strigară în cor:

— Aşa e!

Sala se ridică în picioare. Începură să aplaude. Cînd se făcu puţină linişte, Romoşan strigă mai mult spre Almăşan:

— Auzi, mă copile. Apăi tu, nu fii aşa de cocoş! Romoşenii nu se dau bătuţi cu una, cu două. Să ştii că mai e un constructor Romoşan şi ăla e feciorul meu. Va veni el de la armată. Atunci să te văd.

De data asta aplauzele au fost şi mai puternice. Ana bătea înnebunită din palme. Nu se putu reţine. Strigă:

— Atunci să te vedem, tovarăşe Almăşan!

Gîrjoabă o lovi cu cotul şi strigă la urechea ei:

— Te-a auzit. Ia uite-l cum se uită la tine, ca un uliu.

Almăşan făcu un pas spre microfon şi strigă în el:

— O să-mi sumet mînecile mai bine şi o să mă lupt şi cu Romoşan cel tînăr. Nu mi-e teamă de luptă.

— Mi-e frică c-o să zici pas-parol, se auzi vocea lui Gorjoabă şi sala răsună de rîsete.

Trecu la microfon Scarlat, care citi salutul comitetului de partid şi al conducerii întreprinderii. Gorjoabă se apropie de urechea „Pisicii":

— Diseară... vii la dans?

— Dar dansezi numai cu mine?

— Tangourile cu tine că eşti bleagă, valsurile cu Ana, foxtroturile cu Sida de la telefoane şi...

„Pisica" îi şopti la ureche:

— Convinge-o tu pe Ana să vină şi ea.

— Las' pe mine. Mă duc şi-o cer lui taică-su. Are babacu încredere în mine. O iau de la papa cu proces verbal.

Şedinţa se termină. Mai toţi au trecut pe lîngă Almăşan care stătea lîngă uşă cu ditai buchetul de flori în braţe. Toţi îl felicitau. El mulţumea tuturor dar n-o pierdea din ochi pe Ana. Bătrînul Deac îşi luă fata de după umeri şi porniră spre uşă. Se opri şi el să-l felicite pe cîştigătorul întrecerii. Îi strînse mîna. Ana îl felicită şi ea. Almăşan îi zîmbi şi-i spuse Anei:

— Să ştii că nu mi-e teamă de Romoşanu dumitale. Abia aştept să vină să-l cunosc şi eu. Am auzit multe vorbindu-se despre el.

— O să vină, zise fata stingherită.

Ieşiră. Cineva anunţa cu întîrziere, la microfon: „Nu uitaţi, astă-seară, în sala O.T. program artistic în cinstea fruntaşilor şi dans pînă la ziuă. Bufet bine asortat, confeti şi serpentine".

Afară se formară grupuri-grupuri. Se făceau planuri pentru bal, se discuta despre şedinţă, se comentau angajamentele. Almăşan o întrebă pe Ana tare, ca s-o audă şi taică-su:

— Veniţi la bal?

Fata îl privi pe taică-su şi-i spuse într-o doară:

— Cred că numai la programul artistic.

Almăşan îşi luă rămas bun de la Deac baci şi de la Ana. Se duse în faţa magaziei de materiale unde-şi ţinea ME-ZE-ul de 250, îi dădu cîteva pedale, porni motorul şi dete drumul cu toată viteza spre oraş, ambalînd motorul pentru a atrage atenţia asupra lui.

Gîrjoabă se despărţi de grupul lui, în faţa drogheriei din centrul oraşului. Rămase cu el doar bascaliul ăla cu gîtul lung. Intrară în drogherie. Gîrjoabă se apropie de săsoaica în halat alb, şi, aruncîndu-i cîţiva colaci de fum alb în ochi, îi zise:

— Aşa-i că aici nu este oprit fumatul?

Prietenul lui începu să rîdă aproape în hohote.

— Ce doriţi? Fata n-avea chef de glumă.

— Un sfat.

Droghista trecu la alt client, aruncîndu-i nişte priviri pline de răutate. Gîrjoabă se duse la responsabilul drogheriei:

— Tovarăşe droghist, dumneata poţi să-mi dai un sfat?

— Ce doriţi?

— Diseară mă duc la un bal, adică, ne ducem, că merge şi... prietenul ăsta al meu... Vă cunoaşteţi?

— Şi?...

— Păi omul se duce la bal de florile mărului? Vreau să mă lipesc şi eu de-o gagică... Recomandă-mi dumneata nişte colonie cu care să le dau gata.

— Eu ţi-aş recomanda dumitale să intri mai des prin librării şi prin biblioteci...

— Ia uite, unde era responsabilul cultural!... Fii drăguţ şi ascultă comanda la mine. O sticlă de colonie „Bucureşti"... Vezi să n-o dai prin Bucureşti II. Două lame „Baltica", cremă de ras ai?

După ce termină de făcut cumpărăturile, Gîrjoabă se întinse la urechea droghistului:

— Pe dumneata nu te cheamă Rusu?

Cînd îşi auzi numele, droghistul făcu ochii mari.

— Rusu mă cheamă.

— Ai salutări de la Bogdan.

— Care Bogdan? Nu cunosc nici un Bogdan.

— Chiar nu cunoşti? Gîndeşte-te bine.

— Nu cunosc.

— Vezi dacă nu treci prin librării, nu te duci la biblioteci? Bogdan Petriceicu Haşdeu, 1838—1907. Istoric, lingvist şi prozator... În timpul liber mai citeşte şi dumneata. Bună-seara. Dar în uşă se mai opri o dată. Îl întrebă iar pe droghist:

— Ai putea dumneata să-mi spui, care-i mai mare? M. ori L? Aşa-i că nu te pricepi? Învaţă, tovarăşe, nu da sfaturi. Eu am un nepot în clasa IV-a elementară şi el ştie că M este o mie, iar L, cincizeci. Cifre romane, pricepi? Cînd n-ai clienţi, mai ia cîte-o carte... Pusi!

Gîrjoabă îl luă de braţ pe bascaliu şi ieşiră. Porniră în sus, spre oraşul nou, cu paşi grăbiţi.

— Dinule, se adresă el bascaliului, să ştii că am gînduri mari cu tine.

Dinu începu să rîdă.

— Ce rizi, măi ăsta, ce rizi? Ce-ai găsit tu de rîs? Te fac fericit, Dinule!

— Îmi dai şi mie colonie? Mie nu-mi trebuie colonie, făcu bascaliul şi se opri şi el în loc, lîngă Gîrjoabă. Acesta se oprise, pentru ideea care-i venise, găsi că-i formidabilă.

— Crezi că stric eu colonia pe tine? Colonie să-ţi dau?

— Dar ce-mi dai?

— O femeie!

— Hă, hă! rîse bascaliul şi încercă să pornească.

Gîrjoabă îl prinse de mînă şi-l ţinu pe loc.

— Nu rîde, mă, cofleaşă... Îţi dau o femeie, te însori cu ea. Ştii ce bine v-aţi potrivi voi amîndoi? Cruda cu nesărata... Armata ai făcut-o? Bani la CEC ai?... Cu hainele cum stai? Cîte costume ai?

— Costume, păi am...

— Eşti tocmai bun pentru ea.

— Pentru cine?

— Pentru Lidia, laboranta de la Combinat.

— Care Lidia?

— O fată grozavă. Una care se ţine de capul meu.

— Şi de ce nu te însori tu cu ea?

— Pentru că are gilci... Eu nu mă însor cu ea, pentru că... pentru că nu-mi place să cheltui banii pe divorţuri. După cîteva zile aş divorţa. Nu mă potrivesc cu ea... E retrogradă. Pentru tine însă, e bună.

— Şi cine-i Lidia asta? întrebă Dinu aproape în serios fără să ia în seamă ironia.

— Fata gazdei mele. Are şi case. Ţie-ţi place să joci şah, aşa e? Îţi dă maică-sa şi-un joc de şah ca zestre.

— Ai, bă Gîrjoabă, că tu mă iei la şmecherie.

— Să moară ăla care te ia la mişto. Hai să mergem.

Porniră. O bucată de drum tăcură amîndoi. Prin dreptul pieţii, Gîrjoabă îl opri.

— Du-te Dinule, acasă, îmbrăcă-te la mare fix şi vino să mă iei şi pe mine. O iau la bal şi pe Lidia. Vii?

— Viu.

— Bă, da' te-mbraci cu costumul ăla cu vestă... Vii să-ţi fac eu un nod la cravată... Apropo, tu ştii care-i femininul de la nod? Nu te mai gîndi. Ia-o din loc. Gîndeşte-te pe drum. Să vii cu lecţia învăţată. Într-o oră eşti la mine?

— Sînt.

Se despărţiră. Gîrjoabă vîri mîna printre şipci, dădu cîrligul la o parte, desfăcu poarta şi intră. Un cîine şoricar începu să latre la el, pînă îl recunoscu.

— Taci, jigodia dracului! Mînca-ţi-ar coada stăpînă-ta!

Căţelul, ştiindu-i de frică, dispăru încolo, spre bucătăria de vară. O uşă se deschise şi în prag apăru Lidia.

— Ai venit, Dane?

— Poftim?

— Ai venit?

— Aprinde şi tu o lumînare şi vino să vezi dac-am venit. Că pe lumina zilei, văd că...

— Mergi la bal? Am primit şi eu o invitaţie de la sindicatul vostru. Eu mă duc.

— Ei, nu mai spune! Dar ştii să mergi singură? N-o să te rătăceşti? o necăji Gîrjoabă, alegînd din legătura cu chei pe cea a camerei lui.

— Măi, Dane, cînd ai să vorbeşti tu o dată serios cu mine?

— La anu şi la mulţi ani! Deschise uşa, dar nu intră. Mai întîrzie puţin în prag. Lidia, am o surpriză pentru tine.

— Ce surpriză? sări ea bucuroasă.

— Du-te şi te-mbracă. Peste o oră plecăm. Poate mai prindem ceva şi din programul artistic.

— Dar ce surpriză? mai făcu ea curioasă.

— Lasă-mă acum, trebuie să mă bărbieresc şi eu, să...

Lidia nu mai auzi nimic, pentru că Dan al ei închise uşa după ea. Aşa că ea nu mai avu ce face, intră la ea în cameră. Îl iubea pe acest Gîrjoabă nespus de mult. Îi suporta toate grosolăniile. După ce venea de la serviciu, intra în camera ei. Stătea în camera ei într-un capot lung, cu buline albastre şi, ca o bunică, împletea ciorapi, ori stătea pur şi simplu tolănită în pat. Cum auzea poarta, sărea din pat. Dădea perdeaua la o parte şi, dacă pe poartă intra Gîrjoabă, îşi lua papucii în picioare, haina pe umeri, şi-şi făcea de lucru pe-afară. Căuta să intre în vorbă cu el. Şi după ce Dan se ducea în camera lui, ea asculta cu urechea lipită de perete: „Acum dă drumul la radio, s-a urcat în pat, citeşte". Odată a bătut la uşă.

— Dane, vrei să-mi dai un chibrit?

— N-am chibrit că eu aprind ţigara de la amnar. Dar dacă vrei totuşi să-ţi dau ceva, îţi dau voie să mă laşi în pace. Pu şi pasi.

Ea mai întîrzia prin cameră, doar-doar să-i spună Dan, stai jos.

Nu i-a spus niciodată Gîrjoabă. Se purta cu ea ca un bădăran.

Gîrjoabă avea patul lipit de peretele care-l despărţea de camera Anei. Şi-a mutat şi ea patul lipit de acelaşi perete. Cînd Gîrjoabă, noaptea, lovea din greşeală în zid, ca un ecou se auzea o izbitură ca răspuns. Lidia aştepta cu respiraţia întretăiată o altă lovitură. Dacă vedea că nu-i răspunde, lovea iar.

— Eşti un prost, vorbea ea singură. Eşti un prost. Te iubesc.

Dimineaţa cînd auzea că vecinul ei încuie uşa, mai stătea cîteva secunde şi ieşea şi ea ca din întîmplare.

— Mergi la serviciu, Dane?

— Nu. Azi nu mă duc la serviciu. M-am învoit. Am treabă la Miliţie.

— Ce cauţi la Miliţie, Dane?

— Să cer un permis de portarmă.

— Armă? Ce faci cu arma?

— Vreau să-i împuşc pe ăia care mă plictisesc. Să ştii că safteaua la puşcă, cu tine o fac. Primul cartuş ţi-l dedic ţie. Asta numai pentru că-mi place de tine.

— Ce glumeţ eşti!

Lidia ar fi acceptat orice fel de grosolănie, numai să stea de vorbă cu el. Cîte o dată se întreba: de ce-mi place mie atît de mult de golanul, de răutăciosul ăsta? Sînt atîţia care-mi fac curte, care vor să se plimbe cu mine pe Corso, sau să mă ducă la cinema... Şi-a pus de multe ori în gînd să-l lase în pace, dar nu reuşea. Ştia Lidia, că Gîrjoabă ăsta, nu-i un golan cum pare el la prima vedere. Gîrjoabă are un suflet frumos. Lidia îl aştepta mai mereu la poarta uzinei.

— Mergi acasă, Dane?

Dan dădea din cap şi iuţea pasul. Îl iuţea şi ea.

— Ascultă, tu, Lidia...

— Te ascult, Dane.

— Tu eşti singură la maică-ta? Mai ai ceva rude?

— Nu, dar ce, tu nu ştii că sîntem numai noi două?

— Păcat. Întreab-o pe maică-ta poate mai descoperă ceva rude.

— De ce?

— Vream să am şi eu o satisfacţie. Mi-am pus în gînd să te „sinucid". Dar o să mă las păgubaş. S-o fac să plîngă numai pe maică-ta! E puţin... Ştii, eu n-aş lua nici un fel de pedeapsă. Le-aş explica juraţilor cît eşti de pisăloagă, or mai corect spus cît ai fost de pisăloagă şi m-ar achiţa. La fel ca în schiţa ceea a lui Cehov... Dar ce vorbesc eu cu tine de Cehov? Tu ştii unde a domnit Cehov? În Muntenia, ori în Moldova?

— Măi Dane, nu înţeleg de ce vorbeşti tu aşa cu mine.

— Tu nu înţelegi multe, cum să înţelegi dacă... Eşti o retrogradă. Ştii ce-i aia retrograd? Retrograd înseamnă atunci cînd rămîi în urma vieţii. Auzi, Lidia? Într-o bună zi dacă ai să mă mai plictiseşti, am să te omor. Auzi? Am să te omor. Am să te trimit pe lumea ailaltă. Ai grijă şi tu şi fă-ţi părul permanent, cumpără-ţi un ruj de buze din ăla mai bun care nu se ia. E păcat să te duci pe lumea ailaltă nepusă la punct. Sfinţii de azi sînt pretenţioşi. Nu mai sînt sfinţii ăia de care ai învăţat tu la religie. S-au schimbat şi ei, au evoluat. Dacă te vede Sfîntul Anton, mi se pare că ăsta-i responsabil cu femeile în rai — dacă te vede necoafată şi fără ruj, te pune să paşti vacile...

— Nu mi-ar părea rău dac-aş muri de mîna ta, Dane... Tu ştii cît te iubesc?

— Ce-ai spus?

— Te iubesc.

Gîrjoabă o lăsă în mijlocul drumului şi porni în jos spre Castel.

Lidia făcea economii şi-şi făcea rochii peste rochii. Căuta printre prietenele ei o croitoreasă mai bună. După ce venea de la serviciu, se îmbrăca elegant. Dacă era cald afară, numai pe afară sta, pînă venea Gîrjoabă de la lucru.

Cînd stătea în camera ei singură, în aşteptarea lui Dan, Lidia visa. „El cîştigă bine, strîngem bani şi reparăm casa. Ori o lăsăm pe mama aici şi noi ne ridicăm una sus pe dealul Chizidului. La început o cameră cu patru pereţi, dar să fie a noastră. Un copil, băiat să fie. Cum să-i punem numele? Dănuţ. Dan ca pe taică-su. La început o să luăm mobilă din aia de cinci mii. Eu n-am să mă mai duc la serviciu. Am să ascult cînd sună sirena de trei, şi-am să ies la poartă să aştept. El o să mă întrebe: „Ce-ai gătit astăzi, Lidia?" Eu am să-i spun să-nchidă ochii şi-o să găsească pe masă mîncarea care-i place lui. Are să se bucure. După masă el o să se culce. Eu cu copilul o să ne uităm la el cum doarme. Mergem să ne plimbăm, după ce se scoală. „Pune copilul în cărucior şi hai" o să-mi spună el. Pe Corso o să-mpingem amîndoi la cărucior. El dintr-o parte, eu din alta. Lumea o să se uite cu drag după noi. Cînd o să se deschidă grădina de vară, mergem cu cărucior cu tot la grădină. Bem cîte-o halbă. El o să bea două. Din halba mea am să-i dau şi lui Dănuţ. Da, am să-i dau numele Dan, pentru ca atunci cînd taică-su o să fie la serviciu, să-i pot pomeni numele des.

Deschidea caietul ei gros de dictando în care-şi păstra toate tainele. Prima însemnare în legătură cu Dan şi-o făcuse chiar a doua zi după ce se mutase la ea:

„12 august. Ieri s-a mutat la noi în gazdă un băiat tare vorbăreţ. Chiar în ziua aia împlineam 20 de ani. Nu ştiu de unde a aflat. Poate de la mama care pregătea prăjiturile mele preferate. Mi-a oferit de ziua mea un buchet de garoafe roşii. Frumos din partea lui."

„16 august. Astă-seară cînd a venit de la lucru, Gîrjoabă — aşa îl cheamă: Dan Gîrjoabă — eram în uşă. I-am dat bună-ziua. Mi-a răspuns şi zîmbind mi-a spus c-a scos bilete pentru filmul Muntele. Am fost cu el la film. E un băiat minunat. Cuminte, dar îi place să facă fel de fel de bancuri."

„17 august. Astăzi n-a ieşit de loc din camera lui. Citeşte, studiază, lucrează cu nişte planşe..."

„19 august. Astăzi inginerul Cucu de la Control tehnic a venit la noi la laborator după analizele minereului de Teliuc. Mi-a spus: „Ce ochi frumoşi ai! Ce gură! Vrei să mergem diseară la film?" Cînd i-am întins procesul verbal cu analizele, m-a apucat de mînă şi m-a tras spre el. A vrut să mă sărute. M-am zmucit. L-am obrăznicit şi l-am ameninţat. „Tovarăşe inginer, am să te spun logodnicului meu." „Zău? Eşti logodită?" Seara am vrut să-i spun lui Dan. N-am îndrăznit. Nici n-am vorbit cu el, pentru că a stat cu nasu' tot în hîrtoagele lui".

„26 august. Azi mi-am făcut drum pe la oţelăria nouă. Doream să-l văd. Mi-era dor de el. L-am văzut. Era sus pe macaraua lui. Îmi venea să strig la el. Să strig: „Dane, mi-a fost dor de tine". Nu s-a uitat în jos. L-am privit mult. În drum spre laborator, l-am întîlnit iar pe zăpăcitul ăla de inginer: „Ce faci, frumoaso?" M-am făcut că nu-l văd. A venit după mine. „Tu ştii că mie îmi place de tine?" „Mie nu-mi place de dumneata". Şi-am plecat. Îl iubesc pe Dan. Te iubesc, Dane. Te iubesc mult, cu toate că nu meriţi."

„2 septembrie. A lucrat şi după-amiază. Şi-l rugasem să vină devreme c-am luat bilete pentru film. M-am dus la cinema cu Teri, fata ceea din Răcăştie. O strîngeam pe Teri de mînă în timpul filmului. În închipuirea mea, filmul ăsta l-am văzut tot cu Dan. Seara cînd Dan a venit de la serviciu, m-am întîlnit cu el pe scări. L-am întrebat: „De ce n-ai venit?" „Am avut de lucru, mi-a răspuns el." Dar nu ştiu de ce mi se părea că m-a minţit. A intrat la el. Eu m-am trîntit pe pat şi am început să plîng. De ce te porţi aşa de urît cu mine, Dane?"

„19 octombrie. Astăzi am primit o scrisoare de la inginerul Cucu. Îmi scrie că mă iubeşte mult şi vrea să se căsătorească cu mine. Am rîs de prostia lui. E grozav de nesuferit omul ăsta. Am arătat scrisoarea fetelor. Fetele m-au făcut proastă. Că de ce nu-i dau nici o atenţie. Că inginerul e inginer, că are leafă mare. Nu mă interesează acest inginer. Şi Dan al meu are leafă mai mare. De Dan îmi place. M-au făcut iar proastă. Ziceau că Dan nu-mi dă nici o atenţie. Că-i aşa şi pe dincolo, că-i distanţă mare între un inginer şi macaragiu. Dacă mă mărit cu el, am să-l fac să se simtă bine. Am să-i cîrpesc ciorapii, am să-i gătesc mîncărurile care-i plac lui... Am şi aflat de la fata aia înaltă de la cantină, cartofii prăjiţi cu usturoi îi plac la nebunie, ardei umplut, sarmale..."

Pe Lidia o trezi la realitate lătratul insistent al şoricarului şi nişte bătăi în poartă. Dădu perdeaua la o parte. Nu deslusi mai nimic, pentru că începuse să se întunece. „Cine-o mai fi?" Îşi luă haina pe umeri, dar o puse imediat la loc pentru că i-o luase înainte Gîrjoabă. „Trebuie să fie vreun prieten de-al lui Dan!" şi continuă să se pregătească pentru bal. Rupse dintr-un caiet o bucată de hîrtie, îşi scoase din geantă stiloul şi scrise: „Dragă mamă, mîncarea e în cuptor. Eu am plecat

cu Dan, după cum ți-am spus, la bal. Nu stăm prea mult. Te pupă Lidia și Dan."

Așează biletul la vedere și tocmai atunci auzi bătăi în perete. Încuie, puse cheia sub ghiveciul cu flori și bătu la ușa camerei lui Dan. Acesta strigă :

— Intră, că vezi tu pe dracu !

Așta era vorba lui, așa că-și șterse tălpile, fără să fie nevoie, și intră.

— Bună seara !

Dinu, zăpăcit de numele ăsta și, timid, îi sărută mîna.

— Vezi ce educație i-am dat, Lidio ? Vezi cum sărută mîna ? M-am certat cu el, continuă Gîrjoabă, aranjîndu-și balenele la gulerul cămășii. El e de părere ca noi utemiștii să nu sărutăm mîna, că nu-i politic. Tu ce părere ai ? Văzînd că Lidia întîrzie să-și spună părerea, continuă tot el. Eu cred că e politic. Dar nici nu v-am prezentat... El e Alexandru Hrisoverghi...

Dinu, zăpăcit de numele ăsta care nu-l auzise niciodată, se uita năuc ba la Dan, ba la Lidia. Într-un tîrziu reuși să îngîne :

— Minte ! Mă cheamă Dinu. De unde-ai scos tu, mă, numele ăsta ? făcu el spre Dan.

— Cum nu știți ? Nu știți cine a fost Hrisoverghi ? Da' de unde să știți voi, dacă nu aveți cultură generală ! Ia spuneți-mi voi mie cîte cărți ați citit în viața voastră ?

— Da' ce sîntem la examen aici ? reuși Lidia să găsească o portiță de scăpare.

— Dane, e tîrziu ! Hai și nu mai bombăni atita.

Își scoase din șifonier pardesiul de gabardină, îl îmbrăcă, se mai uită o dată în oglindă și le făcu semn cu capul.

— Hai, mergem !

În poartă Gîrjoabă propuse:

— Mergem mai întîi pe la „Pisica". Am vorbit cu ea, ne așteaptă. O luăm și de acolo trecem pe Aurel Vlaicu, la Deac baci... Să vezi cîtă muncă de lămurire trebuie să duc cu babacul. E-ncuiat rău papa. O luăm și pe Ana la bal că săraca de ea de cînd a plecat Romoșan în armată, nu se distrează de loc.

— Și eu, Dane, dac-ai pleca undeva... se trezi Lidia vorbind, nici eu nu m-aș duce nicăieri. Aș sta toată ziua în casă și aș număra zilele pînă te-ai întoarce.

— Eu dac-aș pleca undeva, nu m-aș mai întoarce de loc. Aș zice bogdaproste c-am scăpat de tine.

— Dane, ai spus că ai o surpriză pentru mine. Ce surpriză ?

— Surpriză ? Așa e că și uitasem ! Te mărit, Lidio ! Știi ce bine v-ați potrivi voi ? Tu cu Dinu. Și se uită atent spre Lidia să vadă cum reacționează. Se rușinaseră amîndoi. Gîrjoabă continuă să-i tachineze.

— Ați duce o viață de basm. Tu-i prăjești lui cartofi prăjiți, el îți citește ție din „Sportul Popular", duminica vă plimbați pe Corso... Exact cum visați voi. O să trăiți ca în secolul XIX.

Lidia se supără și trecu pe partea cealaltă, fără să scoată o vorbă. Dinu miorlăi la urechea lui Dan.

— Vezi ! Vezi ce-ai făcut, mă, Gîrjoabă ! S-a supărat. De ce ești, mă, așa ?

— Cum așa ? Găsește-mi mie un înlocuitor la „așa" și-ți dau zece lei.

— De ce-ai supărat-o ?

— Îi trece. Aș vrea eu să se supere de tot. Dar n-am norocul ăla. Strigă spre Lidia : Hai, fato, înapoi, că nu te mai mărit !

Trecură însă ei pe partea cealaltă pentru că ajunseră în dreptul casei unde stătea „Pisica". Intră după ea, doar Lidia. Pisica era gata de mult, așa că apăru imediat.

La Deac baci pe Aurel Vlaicu, intrară toți patru. Bătrînul pompa într-o troacă mare niște apă. Cînd îi văzu, le ieși în întîmpinare.

— Sara bună ! No ce-i cu voi ?... Ce-i răgățene, se adresă el lui Gîrjoabă după ce-l recunoscu.

— Păi dumneata nu știi ce e ? Ce n-ai calendar ? E sîmbătă !

— No, și ce-i dacă-i sîmbătă ! Venit-ați cu colinda ? Unde-i sacu' să vă vire moșu mița-n sac. Da' acu nu-i vreme de colindă. Mai e pînă la Crăciun.

— Nene Deac, eu credeam că dumneata ești un moș de tip nou. Cînd colo !... Ce ne iei dumneata cu colindul, cu Crăciunul ? Nu e de loc principial. Spune-ne mai bine, îi dai voie Anei, să vie la bal ?

— Păi a plecat Ana.

— De mult ?

— Apăi nu demult !

— Să trăiești baci Deac și să ai bani la CEC... Ți-o aducem noi pe Ana, o oprim și la bal.

— Bine, no !

Programul artistic se terminase de mult. Cîțiva tineri scoteau băncile afară. Făceau loc pentru dans. Oamenii din orchestră își încercau instrumentele. La bufet au și început să se înghesuie tinerii. Au nevoie de stimulent. Gîrjoabă își lăsă pardesiul la garderobă și porni în căutarea Anei. Vroia s-o certe că nu i-a așteptat. N-o găsi nicăieri. Trecu și el la bufet. Cumpără cîteva perechi de crenvurști, bere, îl strigă pe Dinu să-i ajute. Ocupară masa din colțul de lîngă orchestră.

— Ați găsit-o pe Ana ?

Lidia și „Pisica" dădură din umeri.

— Nu e nicăieri. N-a venit.

— Să știi că ne-a păcălit Deac baci. N-a vrut să-i dea voie să vină.

Miron, colegul lui Gîrjoabă, macaragiu pe macaraua turn, auzi discuția. Intră și el în vorbă neîntrebat :

— Ana ? De Ana întrebați? E cu „Zmeu".

— Cu cine e ? se făcu Gîrjoabă că nu înțelege. Și-l privi mai bine pe Miron. Acesta era cherchelit. Cravata-i era răsucită într-o parte, părul în dezordine.

— Cu care „Zmeu" era ?

— Cu Almășan. O plimbă Almășan cu motocicleta... Ieșeam de la „Corvinu". În fața mea, Ana. Venea și ea încoa. Almășan a apărut ca din pămînt lîngă noi : „Mergi la program, tovarășa Ana ?" a zis el, la care Ana a spus că da. „Haideți sus, să vă duc cu motocicleta". Ana la început n-a vrut. Da' mă-nțelegeți voi. Pînă la urmă s-a urcat. Așa sînt femeile. Acum o plimbă „Zmeu" cu motocicleta... Nu vă mai uitați prin sală că nu e. M-am uitat și eu, așa, de curiozitate... Știți, Romoșan trebuie să vină din armată. Îl trase pe Gîrjoabă mai lîngă el, se aplecă la urechea lui și-i spuse : ...Și o găsește pe Ana cu alt titular ! Ha, ha, ha !

Gîrjoabă îi prinse cu două degete nodul de la cravată, îl îndreptă, și-i spuse aproape tremurînd de furie.

— Ascultă, Miroane, dacă nu-ți tace gura... ți-o fac eu să tacă ! Te fac să-ți mănînci și cîțiva dinți... Ai poftă de mîncare ? Bea o țuică înainte de masă.

— Să mă arză focul dacă te mint ! se sperie Miron. Am văzut-o cu ochii mei. Almășan era cu MEZE-ul lui, ca în bufetul ăla, și eu cu Ana eram cam în dreptul ăsta. Almășan a zis : „Mergi la program" ?

— Taci că ești beat ! Gîrjoabă se întoarse cu spatele la Miron. Miron povestea nimănui ce-i spusese Almășan, Anei.

Balul începu. Gîrjoabă o luă la dans pe Lidia, dar o lăsă imediat din brațe, pentru că descoperi în ușă pe Almășan. Acesta se îndreptase spre bufet. Acum stătea rezemat cu coatele de masa care ținea loc de tejghea și privea undeva în gol. Gîrjoabă se apropie de el și, fără să-l salute, ori să mai facă vreo introducere, îl întrebă :

— Unde-i Ana ?

Almășan tresări.

— Acasă. Nu se simte bine.

— Unde-ai dus-o cu motocicleta ?

Șeful de brigadă își deschise larg gulerul de cămașă și-l răsfrînse peste reverele hainei și făcu un semn spre ospătar să vină la el. Gîrjoabă îl prinse de cot.

— Unde-ai dus-o pe motocicletă ?

— Ce vrei, mă, ce te interesează pe tine ? Ți-e soră ? Pentru ce trebuie să-ți dau ție socoteală ? Am dus-o unde am avut eu poftă ! E bine ? Ce te uiți așa la mine ?

— Unde-i Ana ?

— Nu ți-am spus ? Acasă !

— De ce n-a rămas la bal ?

— N-a avut poftă. O iubești și tu ? Vrei s-o iei de nevastă ? E ocupată !

— Ascultă Almășane, de iubit o iubesc ca pe-o prietenă, ca pe-o colegă. De nevastă, are cine s-o ia.

Almășan îl prinse de bărbie și-i ridică capul în sus.

— Ce vrei, mă, băiatule ? Du-te, mă, și vezi-ți de treabă ! Lasă-mă să beau și eu un pahar de vin liniștit... Vrei să ciocnești un pahar de vin cu mine ? Tovarășe ospătar, adu o sticlă de „Muscat" și două pahare.

Gîrjoabă îi întoarse spatele și porni spre grupul lui. Fetele întrebară.

— Unde-i Ana ?

— A plecat acasă. Nu s-a simțit bine.

Desene de TIA PELTZ

MODALITĂȚI STILISTICE ÎN POEZIA NOASTRĂ CONTEMPORANĂ

Alexandru ANDRIȚOIU

Marele fior cosmic a fost în poezie contribuția romanticilor. Schelley, Hugo, Novallis, Eminescu printre alții au contemplat cerul, fereastra către cosmos, și l-au explorat cu fantezia lor exaltată, realizînd uneori imagini de o mare forță veridică și ritmuri menite să sugereze „dulcea muzică de sfere". Nu întîmplător cel mai mare creator de ritmuri al lumii din opera căruia, așa cum s-a mai spus, se realcătuește parcă nesfîrșitul ritm cosmic, Johan Sebastian Bach a fost redescoperit tot de un romantic, de Mendelshon-Bartoldy. Dar pentru romantici, cosmosul era un termen de compensație, un tărîm al evadării, unde singurătatea și frumusețea absolută trebuia să vindece durerile sensibilității artistului, rănite de indiferența sau ignoranța lumii contemporane, cosmosul nu era decît o prelungire mai izolată, mai îndepărtată a naturii, panaceu al tuturor suferințelor, cum fusese considerată de la Rousseau încoace. Intuiția romanticilor care părea, probabil, burgheziei prozaice și mărginite de atunci, o ridicolă și de disprețuit himeră, a fost întărită de experiența într-o altă vreme și-ntr-o altă orînduire care îngăduie tuturor oamenilor liberi visul cosmic. Azi, dimensiunea cosmică face parte integrantă din viața pămîntenilor, care nu mai poate fi înțeleasă fără această perspectivă infinită, surprinzătoare, rodnică. Și realismul socialist, scăldat mereu în tot mai noile perspective ale viitorului uman creator, nu putea să nu înglobeze de îndată tema palpitantă a poeziei cosmice. Poeții lumii socialiste au deschis larg cadrul inspirațiilor unei bogate unde de infinit. Sîntem toți obsedați de uriașa răsturnare de viziune care a schimbat perspectiva asupra poziției pămîntului ca în vremea cînd Renașterea a modificat învechita concepție geocentrică a evului mediu.

Dar așezarea planetei noastre în spațiu cosmic, dar preocuparea de tărîmul nou descoperit, accesibil de acum încolo oricui, nu mai constituie uimiri și dorințe singulare de părăsire a lumii pămîntești. Dimensiunea nouă descoperită întregește, cum spuneam, viața noastră. Efortul într-acolo este doar o parte din enormele energii desfășurate pentru cucerirea și transformarea naturii. De aceea poeții spun acum la fel versuri despre pămînt și despre cosmos.

Desfășurarea poeziei lui Alexandru Andrițoiu arată evoluția unei palete de la culorile întunecate ale mîniei și urii, la strălucirea și transparența tonurilor entuziasmului și febrei creatoare.

În Țara Moților se face ziuă, apărut în 1953, conținea o tînără expresie lirică, deloc făcută, tributară doar suferințelor părinților și moșilor, și tradițiilor de formă ale bătrînei și înțeleptei poezii populare. Andrițoiu vorbea cu dîrzenia și violența moților răsvrătiți, într-un flux poetic foarte susținut, de un patos autentic. **Pastel moțesc, Tîrg de fete pe muntele Găina, O poveste pictată pe un ulcior** sînt poeme dintre cele mai originale ale acelei vremi și a căror frumusețe bărbătească izvorește dintr-o mare simplitate a dicției poetice. Eroul liric seamănă cu un uriaș, cu un Corbea trezit din somnul secular de strigătul irezistibil al forțelor lumii și pornit să-și rupă lanțurile și să alunge pe „domni", pe aceia care au ținut în durere și foame pe nobilii urmași ai Agatîrșilor, căutători de aur. „Domnii" sînt niște fantoșe sumbre, niște făpturi ale negurilor care s-or risipi o dată cu izgonirea lor. Și ziua va pune stăpînire pe Țara Moților, pe oamenii ei învățați să lupte de la Horia și Iancu și cu măreția de la neclintiții, uriași munți ai locurilor natale. (Nu întîmplător par să fi fost modelele și maeștrii lui Andrițoiu : Beniuc și Bogza). O vreme munții au constituit decorul exclusiv al măreției, simbolul ei și etalonul ei în poezia lui Andrițoiu. **MUNȚII mei cu nor de piatră aspră, strămoșească vatră"** (Întoarcerea la munți), îi cheamă poetul însetat de culmile lor. **MUNȚII ne dau privirii suprema măreție / de a scrutanălțimea de stînci și timpi mari — Ne-nvață MUNȚII noștri, bătrînii și cărunții / cum să oprim prin vreme — al furtunilor asalt / Furtuni de s-or abate, vom sta semeți ca MUNȚII / cu piscul, paratrăsnet nepăsător și-nalt,** (Montană) zice luptătorul crescut la școala lor, sau :

M-am cățărat pe MUNTE și-n aurora discul / solar mi-arată cum că simbol îmi este piscul.

(Comunism).

Dar pe măsură ce securea devine de prisos și cîntecul tot mai biruitor, poetul, deși ține minte întunericul trecutului și se întoarce cu amărăciune din cînd în cînd spre el, slăvește mai ales prezentul, iureș creator de daruri prometeice pentru omenire. Balada și peisajul natal l-au învățat cu un fel de măreție, noua învățătură despre viață și om, îl pregătește pentru o eră nouă care-i schimbă perspectiva asupra tuturor lucrurilor.

Jos etalonul vremilor de ieri liliputan și anacronic ! Iată, din lemn, beton și marmoră, și fier giganții lumii noastre se arată.

Coincizînd în mod necesar cu era proletară, era cosmică începe ca o nouă creație, dînd poetului o adevărată obsesie a unei noi geneze, des prezentă în vocabularul său : **(Geneze noi din haos să cuteze / s-au ridicat** (O nouă Românie pitorească), — **Geneza se coagula cum cleștarul... geneza a doua... ! Iar peste geneza care cutremura era... se cristaliza-n nemurire geneza** (A doua geneză). **Și ca într-o geneză, mișcă un punct, întîiul... A început geneza a doua** (Mișcare) **Și din prăbușire o mare geneză** (Colocviul cu globul). Firește, începutul din haos e greu, dar mișcarea și energia dirijate de „un creier, o inimă mare" fac să cristalizeze curînd forme noi, în noi armonii ținînd de o nouă ritmicitate, **„într-o gravitație gravă și nouă".** Mi se pare că cercetarea avidă a poetului se îndreaptă spre descoperirea acestor forme, acestor armonii, acestor ritmuri, pe pămînt și în cosmos, întrepătrunse.

Impresionantă, schimbarea de perspectivă s-a operat și dăinuie, plină de compasiune pentru globul nostru care-a fost atîta vreme „stea înrobită" și de sete icarică de pătrundere în cosmos. **Jocul focului** repetă dorința aceasta dintr-un impuls de solidaritate cu întregul univers și din dragoste pentru pămîntul încins de revoluție, dragoste exprimată într-un întreit strigăt de afirmare :

Pămîntul el însuși e-un cer, — strălucesc în pletele lui minunate comete Calea Robilor piere Calea Laptelui albă se-ntinde și cu Casiopeea prelung se cuprinde, — pămîntul, pămîntul, pămîntul un cer e.

În această împreunare de curînd cutezată de poeți, Al. Andrițoiu caută linii, unghiuri, direcții ce să le poată reuni într-o viziune comună, armonioasă, vorbind despre frumusețea prezentă pretutindeni și creată de om. Totul devine o sistematizare a spațiului și timpului mare, pornind de la datele de ritmicitate și formă oferite de bătrînul și familiarul pămînt, punct de sprijin în spațiu pentru oameni noi, titani eliberați :

Ritmicitate oferă planeta noastră : Reci troieni îmi ascundeau pămîntul însă îl simțeam bătrînul puls Auzeam cum încolțesc de-a rîndul grîne, la al timpilor impuls.

(Pămîntul)

La fel :

Ecou de caractere bătea un ritm ciudat...

visul peste drumul lor mi-l plimb...

(Cîntecul celor zece ani)

Corelația între timp și drum e caracteristică pentru viziunea cosmică a poetului și în această strofă și în altele, exprimînd dorința de certitudini. de cunoscut într-o dimensiune nou cucerită. Zece ani de la instaurarea republicii erau văzuți astfel :

Zece mari oglinzi cu fața lină răsfrîngeau un drum nemaivăzut drum de zece ori prin timp crescut, tînăra fișie de lumină

(ibid.)

Așa se explică interesul pentru linii, contururi și forme, foarte accentuat și închegînd o viziune armonioasă. Amintirea primului zbor a rămas pe cer **„cu linii de aur zugrăvit"** (Aerul). Sub zăpadă care **„pretutindeni întinde linii dulci", „lucrurile lumii primesc contur rotund"** (Ninge). Noua geneză dă naștere unor forme frumoase, pure, asemănătoare celor minerale :

Dar haosul acesta năștea în el cristale, coagula lumina, purifica un ev, căci din Vulcan, cu magma, ies nobile metale, să prindă-n munți mirific contur și relief.

(Mișcarea).

În aceeași frumoasă poezie se dezvăluie și impulsul unic, creator, care face să apară toate formele ca o consecință a unei forțe unice :

Era o forță care împrăștia lumina. . . . . Era un sens în toate, unic. Orice mișcare tindea spre nemurire în mersul sacadat așa cum ciocîrlia mereu numai spre soare își îndrăznește zborul lucid și repetat.

Și aici răsună ritmurile mișcărilor subordonate aceluiași centru cerebral și afectiv, care întruchipînd întreaga voință revoluționară, reface totul pe noi tipare ale frumuseții :

Toate se-ntorc la ce-au fost. dar mulate altfel pe tipar mîna pe seceră și ciocan a primit demnitate, buzele nu se mai tem să rostească cuvintele mari gestul cu unghiuri mai mîndre în spațiu, se-nscrie.

(Colocviu cu globul)

E frumusețe desigur în liniile, contururile, reliefurile naturii, dar ele sînt întregite de frumusețea gîndită și realizată de om în peisajul industrial și cel artistic. În repetate rînduri, Al. Andrițoiu spune acest lucru :

Nu tulbură-armoniile naturii aceste sonde ce-n văzduh se cer, ci numără la farmecul pădurii de brazi, un farmec de păduri de fier.

Toate aceste creații umane sînt frumoase, ele vorbind despre bucuria vieții și despre finalitățile ei superioare :

Statui înalte, turnuri de beton și viaducte mari și cîte cele, mi se supun privirilor de om, chiar dacă vor să crească pîn' la stele.

(Colos)

Astfel frumusețea mîinilor omenești se proiectează și se multiplică în cosmosul străbătut de aceeași intenționalitate unică, luptătoare, creatoare, umană.

Deosebit de semnificativ pentru etapa mai nouă a liricii poetului înălțată pînă la problematica cea mai generală a secolului nostru este poemul **Sub zodia revoluției** din volumul **Porțile de aur.** El înglobează mai toate motivele caracteristice ale poeziei lui Andrițoiu, e străbătut de dîrza lui determinare revoluționară și e spus în modul său particular stilistic. Substanța poemului e alcătuită din definirea eroului liric, exponent al colectivității, din povestirea trecutului întunecat sfărîmat, a frumuseții nou create, și din prevestirea timpului viitor, dimensiune infinită a fericirii omenești ce va să vie.

Eroul e contemporan cu revoluția (izvorul permanent al marii mîndrii a poetului), ceea ce face din el un dăruit cauzei. Mîndria aceasta e exprimată prin determinarea anului nașterii de o acumulare (ușor manieristă) de exuberanțe, învoalte elemente vegetale :

Anul nașterii mele — rodie, parfumată rodie trandafir și bujor — m-a hărăzit să fiu al meu și-al tuturor.

Realizările oamenilor cuprind alegoria „castelului libertății" zidit din marmura dragă poetului și faianță și plin de oglinzile paralele, început al proiectării spre infinit, apoi parcul odihnei și al dragostei în care țîșnesc imaginile coloristice și olfactice specifice îndrăgostitului de lucruri care e Andrițoiu.

Mai departe, cîteva forme orizontale și verticale, ca cele mai sus pomenite, continuă seria frumuseților făcute de mîna omului.

Viaducte cînd vezi elegant aruncate peste abisele amețitoare, sau furnale cînd vezi, ca un deget de fier arătînd uriaș către soare.

Afirmînd valoarea acestor creații, poetul spune impetuos, reluînd de trei ori verbul magic :

...să crezi că noi am făcut toate aceste minuni pe pămînt Noi le-am făcut, asudînd, și visînd, și cîntînd.

Amintirea trecutului intră ca un val de tristețe și, simplu, scrîșnit, poetul vorbește de vechea robire :

le-am făcut anevoie, cu brațele strînse în lanțuri cu biciul la spate și fără simbrie... ...Apoi mîinile noastre scuturară cătușele grele și aspre.

Și deodată, metaforic și gingaș, cu schimbare de ton și imagini, libertatea :

și ajunseră neprihănite ca roua.

Tot fragmentul este o serie de variațiuni pe tema mîinilor, de la cătușe, la arme, la libertate, la artă și creație liberă. **A marmurei rece făclie** e o frumoasă comparație pentru o substanță dragă poetului, pe care altădată, tot așa de frumos o numește **împietrite zăpezi** (Deceniul primăverii). Apoi urmează visul spre cosmos cu cunoscutele motive și idei :

distanțele-n timp, spre minuni se îmbină, în ani lumină, În față se-ntind veșnicii peste care Trec oamenii ca pe-un cring nou...

El, eroul, reprezentant al tuturor oamenilor, vorbește acum în numele lor. În el zvîcnesc cele trei dimensiuni ale timpului, el adună, ca om, istoria și stăpînește tăriile :

Trei fețe de timp însă-au prins să vibreze În mine ca-n trei mari geneze Eu și cu tine-n puterile gîndului ținem istoria vie-a pămîntului...

Iar finalul, reîntors asupra eroului, îl apostaziază acum entuziast printr-o acumulare „superbă" de determinanți, spuse pe nerăsuflate :

Dar eu mai cu seamă sînt contemporanul, stilpul prezentului și cariatide, Iason ajuns, în sfîrșit la Colchide !

Și poarta mitologică încheie poemul :

Timpul cu albe sandale trecîndu-l, duc precum Atlas, în spate, pămîntul.

Reminiscențele bogate de cultură clasică culminează în acest fragment cu realizarea miticului ideal al găsirii liniei de aur de către Iason, dar mai ales cu imaginea statuară a lui Atlas purtînd, cu răspunderile omului contemporan, nu cerul, ci pămîntul. Atlas, frate cu Prometeu, face parte din familia titanică, mult iubitoare de oameni. De altfel aceasta este numai una din numeroasele dăți cînd poetul se dorește titan, făptură prometeică liberă a lumii noi.

„Superbia" prometeică a lui Al. Andrițoiu e o atitudine caracteristică și un deziderat pasionat al tinerii noastre, atît de făgăduitoare, poezii.

Zoe Dumitrescu — Bușulenga

Profil literar de Al. Philippide

Ion HOREA

În volumul său de debut, Poezii, apărut în 1956, Ion Horea își definea chiar de la primele pagini punctul de plecare și sensul poeziei sale : „Eu m-am născut din grîne, din fîn, din cucuruz, / Și-n mine port mireasma pămînturilor sfinte. / Și behăitul turmei și mugetul de vite / Și cîntecul de greieri îmi străluie-n auz. /...' Și-n fiecare toamnă, și-n fiecare vară / De dealurile mele mi-e dor și sînt flămînd". Așadar o poezie născută lîngă pămînt, în mijlocul naturii, hrănită din viața țăranilor și culegîndu-și podoabele din priveliștile rustice. Talentul poetului, înclinat către culoare, cu un simț adînc al ritmului și cultivînd rima bogată și plină, se potrivea foarte bine cu mediul din care își lua temele : „S-a destrămat covorul de iarbă dimprejur / Și-acum pămîntul toamnei e reavăn și e sur. / Însămînțarăm grîul, și zilele tîrzii / Cu glasuri de aramă mai strigă dinspre vii. / Lîngă ogorul negru sub jerbe de lumină / Stau pluguri mari și grape spălate de rugină. / Și lîngă fruntea largă a cerului tăcut, / Făgăduind belșugul acestui început, / Semănători curate-s alături de tractoare / În măreția vremii și-acestor sfinte glii : / — Vrem să culegem rodul și-n vara viitoare / Și să-l avem pe masă cu pîine în felii !" În Ospățul, sub forma unui dialog între mire și mireasă, poetul dădea în versuri armonioase un fel de Cîntare a cîntărilor în cadrul unei gospodării colective, o fericită îmbinare a realității socialiste cu un stil poetic milenar, modificat el însuși și îmbogățit cu accente noi, datorită tocmai acestei îmbinări : Urmînd tendinței generale de a șterge deosebirile dintre sat și oraș, preconizată în învățătura partidului, poetul călătorește către Hunedoara, schimbînd mediul rustic cu cel industrial și îmbogățindu-și astfel conținutul cu teme noi. Descoperirea peisajului industrial are caracterul unei revelații răscolitoare : „Eu am venit din șesuri cu holde și cu fîn / Mi-e fruntea răscolită de umbre și izvoare". „De cîte ori luceferi de zi nu m-au trezit / Împrejmuindu-mi casa cu raza lor curată / Dar pîn-acum în viață nici cînd n-am bănuit / Că poate fi lumină cu mult mai minunată. / Mai mîndru ca oricare luceafăr sclipitor / E valul alb de fontă țîșnind în juru-i stele. / Cînd se deschid portale de flăcări la cuptor / Să-și verse bogăția metalică prin ele". Oarecare monotonie pe-alocurea, provenită din reluarea prea insistentă a cîtorva teme și tonuri, precum și unele lungimi nu constituiau o lipsă, ci mai curînd dovada unui surplus de vitalitate poetică a acestui talent bogat consacrat belșugului și roadelor pămîntului.

În volumul Coloană în amiază, *apărut de curînd, regăsim adîncite și consolidate toate calitățile afirmate sau numai schițate în volumul de debut. Ion Horea se definește tot mai mult ca un poet al belșugului și al construcției. Dacă în primul volum belșugul și construcția erau considerate mai cu seamă ca rezultate luminoase ale muncii creatoare, în volumul apărut acum se oglindește în deosebi munca și efortul constructiv. Dezvoltarea către maturitate a poetului îl îndeamnă să-și caute și să-și găsească temele în dezvoltarea societății noastre aflate în plin avînt de desăvîrșire a construcției socialismului. Acest lucru se reflectă limpede și convingător în poemul semnificativ intitulat* Manifest : *„Arhitecți, un poem al luminii ! / Vreau să-i cioplesc în piatră albastrele lui linii / Și să le-ntorc în ape și să le-ntind pe zare, / După măsura liniei solare. / Dați-mi compas și riglă, și nopți, și spații vaste, / Am gînduri mai înalte cu mult ca zgîrie-norii, / Spre mine arcuite din timpuri și istorii, / După măsura timpurilor noastre. / Arhitecți, un poem comunismului ! / Rigla de calcul, / Întins, cît Bărăganul, peste planșetă, calcul, / Oțelul Hunedoarei și Reșiței alături. / Și marmura din straturi ce-așteaptă s-o despături, / Și spații verzi în care auzi cum cîntă sturzii, / Și sîrma despletită dinspre Cîmpia Turzii, / Oceanele de sticlă / Și cărămizi cît munții, / Nisipul cît Sahara de-o parte și de alta, / Și liniștea lunară spoindu-mi zidul frunții, / Și gîndul ascuțindu-și de veșnicie dalta". Poetul folosește cu succes poliritmia, care este aici foarte potrivită cu tema construcției în domenii felurite și cu mișcarea variată pe care această temă o cere. Mișcarea este de altfel ceea ce caracterizează această* Coloană în amiază, *și mai cu seamă dacă o camparăm cu tonul mai domol din primul volum. Plină de înțeles este și această amiază, care corespunde atît stadiului de dezvoltare a construcției socialiste în țara noastră, cît și etapei pe care o săvîrșește poetul însuși în plină perioadă de maturitate a talentului său. De această mișcare vie a amiezii beneficiază și temele care mai fuseseră tratate cu predilecție în primul volum și care apar și în volumul acesta, de exemplu tema muncii agricole : „De bună seamă cerul nu-i decît o mare / Ce oglindește această cîmpie, cît cuprinde / privirea mea în depărtare, / Cît marea grîului se-ntinde ; / și norii adunați din loc în loc, / Prin fața soarelui trecînd, nu sînt / Decît imaginea tractoarelor de foc / Ce trec prin fața oamenilor pe pămînt. / Luați-mi inima și azvîrliți-o-n sus, / Deasupra holdei, aripa ei vie / Din răsărit pînă-n apus / Să cînte-alături de azur și ciocîrlie. / Această lume muncitoare / În glasul ei e dusă mai departe, / Precum un gînd și-o bucurie mare / Deapururea netemătoare / De sărăcie, de durere și de moarte". Pămîntul nu mai este un simplu motiv de contemplație și de meditație lirică, el este simțit de poet ca un tovarăș activ și dinamic cu care se sfătuiește și care îl îndeamnă la muncă și la creație : „Pămîntu-mi spune : — Ară ! — și eu încep să ar. / — Culege-mă ! — și-n coșuri îl string ori în hambar. / — Zidește-mă ! — și-n blocuri de piatră și oțel / Știu să-l înalț cu mine și să mă-nalț cu el. / Pe unde stăpîniră din veci pustietăți / Plantez păduri umbroase și construiesc cetăți, / Realizînd în forme de piatră și de fier / Încrederea pe care azi anii mei ne-o cer". Tot acest poem intitulat* Încredere și scris cu prilejul unui *Întîi Mai, „armideni, zi aleasă din timp și din azur", este una din bucățile de temelie ale volumului, dîndu-i chiar nota sa caracteristică. Încrederea, sociabilitatea, legătura strînsă și permanentă cu colectivitatea, iată cîteva din trăsăturile fundamentale care se desprind aproape din fiecare poezie, dar fără să dea nici o clipă o impresie de monotonie, din pricină că poetul are grijă, prin modulație de detaliu, corespunzătoare, de altfel, variatelor aspecte ale realității pe care o reflectă interpretativ, să evite uniformitatea. Uneori, ca în poezia* Nu mi se pare..., *poetul reia o temă veche, tema singurătății, atît de des tratată în poezia modernă, dar o reia în mod critic, reducînd-o moralmente la absurd și realizînd totodată un efect artistic : „Nu mi se pare, bate într-adevăr / Iarna la ușa casei mele. / Dacă aș fi singur, ce pustiu / Mi s-ar părea, ziua mare ori noaptea tîrziu, /Și-aș asculta cum pe umerii mei / Își prăbușește coloanele albe / Timpul neîndurător. / Dacă aș fi singur ! / Ce vorbă tristă ! / Bărăganul rîde cu hohote / Cînd iernile-l strigă prelung din fluiere albe, / Munții își scutură umerii cînd lupii urlă departe, / Și marea se izbește de țărm, / Să îmbrățișeze trupul de gheață al iernii. / Ascultați, frații mei, vorba lacustră, singurătate. / Ascultați cum urlă, / Alungată din hotarele timpului meu".*

După cum vedem, poetul, în tratarea unor teme cum e aceasta, de comentariu, a actualității, părăsește versul regulat în care s-a dovedit foarte meșter și se exprimă în această proză vag cadențată care poartă numele destul de impropriu de vers liber. Forma aceasta poetul o întrebuințează în cîteva poezii de reportaj liric, Ciment, Chimie *și altele. Materialul excelent în sine nu este însă pretutindeni și la fel de bine topit în flacăra poeziei, rămînînd pe alocurea în limitele unei corectitudini prozaice ; „Nu-mi cereți mai mult / În această lumină ciudată, / cînd mă opresc să ascult / o poveste adevărată / O poveste — a acestui moment / un univers ce poate să-ncapă / într-un fir de ciment / Și-o licărire de apă". Pînă aici topirea în poezie a materialului s-a făcut*

destul de bine. Iată acum versurile imediat următoare : „Cred că așa s-a-ntîmplat / și la-nceputul lumii : / materia incadescentă / rotindu-se în spații infinite, / pentru ca, răcindu-se treptat / pulberea pămîntului cu apa / să-și găsească în univers / echilibrul lor și rezistența". Aici transformarea materialului brut în poezie nu s-a făcut bine.

Într-o poezie cum e Chimie, *pe o temă deasemenea nepoetică în sine, materialul este în chip satisfăcător transformat în imagini, e văzut și exprimat în chip poetic : „Așadar, de azi înainte / pot să mă uit la cer cu ochii florilor, / Și mîinile mele, multiplicate / în crengile și în spicele pămîntului / se vor mișca încoace și încolo / ca niște pensule miraculoase, poleind / cerul albastru. / Nu vă mirați, / nu sînt eu ucenicul vrăjitor renăscut / să dezlănțui forțele obscure / și să invoc în potolirea lor / mila divină. / Vreau să fiu mai de grabă / soarele pulverizat, / cărat în saci și-n butelii / și piatra-ntoarsă din vrăjitoria / cuptoarelor și dusă în butoaie / și ploile ce pot dezlănțui / suflările acetilinei". Să fie oare numai o coincidență ? Ion Horea folosește aproape întotdeauna versul liber, proza ritmică, pentru tratarea temelor din peisajul industrial, și iar aproape întotdeauna versul regulat, cu sau fără poliritmie, atunci cînd tratează teme ale mediul rustic. Și în unele și în altele, el aduce bogăție de imagini și culoare abundentă, acestea, însă, fiind întărite și ivindu-se în chip mai apăsat acolo unde ritmul e bine scandat și rima e scînteietoare. Firea talentului său este înclinată către strălucirea pe care o dau acești factori bine încercați ai poeziei în versuri și care chiar dau, de fapt, unor rînduri scrise, calitatea de versuri. Îi urez să nu renunțe la aceste însușiri și dimpotrivă să le cultive în adîncime cît mai mult. Amiaza unui talent, spre deosebire de amiaza pe care o anunță arătătoarele ornicului, nu ține numai o clipă și se poate prelungi mult. Ion Horea dovedește cu volumul pe care l-a publicat acum, că amiaza în care a pășit cu coloana generației sale e darnică în roade poetice și făgăduiește să dureze.*

Scrisoare din Moscova

TINERI DRAMATURGI SOVIETICI

Era o zi obișnuită de lucru, o zi ca toate celelalte și totuși neobișnuită pentru Institutul de literatură „Gorki". În fața comisiei pentru examenul de stat, tinerii dramaturgi își susțineau lucrările de diplomă. Pe bulevardul Tverski, în casa lui Herțen — frecventată prin anii douăzeci de Maiakovski, Furmanov, Briusov și Treniov, — în 1961, comisia prezidată de profesorul V. I. Lidin înmîna diplomele Institutului celor nouă absolvenți ai secției de dramaturgie. Nu poți învăța în școală să devii dramaturg, dar poți căpăta un volum serios de cunoștințe în cei cinci ani de studiu, lucrînd în seminariile de creație, scriind mai multe lucrări și apoi discutîndu-le cu tovarășii și cu conducătorul seminarului.

Studenții își iubesc Institutul. Ei lucrează cu mult simț de răspundere, sînt emoționați cînd își prezintă lucrările, nu se descurajează cînd sînt aspru criticați și scriu, scriu mereu.

Institutul are o secție fără frecvență. Studenții acestei secții studiază continuînd să rămînă în producție. Aici găsim și literați talentați, colaboratori la diferite reviste, ziare și edituri, la radio și televiziune, tineri muncitori și colhoznici, care au reușit la concurs. Toți aceștia sînt oameni maturi, pentru care înscrierea la Institutul de literatură reprezintă un pas hotărîtor pe drumul vieții. Îi așteaptă o muncă grea, dar și o mare satisfacție creatoare. Să vă povestim despre unii din ei.

Dintr-un orășel muncitoresc îndepărtat, Vojael, din străfundul republicii Komi, au început să sosească la Institut primele piese într-un act ale studentei Anghelina Poldneva. Ea lucrează ca bibliotecară și educatoare în internatul pentru tineret din orășelul situat în taiga. Piesele ei sînt însăși viața. Ea nu trebuie să umble s-o caute, e acolo lîngă dînsa. Așa a început Anghelina Poldneva cu mici piese într-un act. A urmat apoi piesa „Făclii", distinsă cu premiul I la concursul organizat în cinstea celei de-a 40-a aniversări a Comsomolului din R.S.S.F.R., iar mai apoi, „Bîrlogul ursilor", publicată în revista Teatr. În îndepărtatul Vojael, Poldneva ascultă, în interpretarea celor mai buni actori, piesele ei transmise de Radio Moscova. *A treia piesă i-a publicat-o revista „Estrada tineretului"* (Molodiojnaia Estrada), *iar a patra — o dramă — „În desișurile taigalei", Anghelina Poldneva a prezentat-o ca lucrare de diplomă. Se pare că aceasta este cea mai reușită. În orașul ei natal, Siktivkara, există un bun teatru de provincie și sînt convins că spectacolul cu piesa „În desișurile taigalei" va constitui un eveniment de seamă.*

Iurii Șevkunenko a absolvit școala medie de artă dramatică din Voronej. A ajuns actor la Teatrul Central al Armatei *din Moscova. A scris mai multe articole, schițe și piese. S-a înscris apoi la Institutul de literatură, lucrînd concomitent ca redactor la cinematografie. Familiarizîndu-se cu producția, a ajuns să ocupe postul de director al unor secții de creație ale studioului* Mosfilm. *Viața tineretului contemporan a constituit tematica sa de preferință. A scris piesa „Serioja de pe Malaia Bronaia". De trei ani piesa ține afișul* Teatrului Central al Armatei Sovietice *și al altor teatre din țară. A terminat de curînd o nouă piesă, „Trec trenurile". Și această piesă e scoasă din viața tineretului muncitor. Ea a fost publicată în revista* Teatr *și se joacă la* Teatrul Pușkin *din Moscova.*

Ghenadii Nikitin e un tînăr muncitor, tehnician de transmisie, un excelent cunoscător al meseriei pe care o practică. El scrie o piesă despre ceea ce vede — despre viața muncitorilor, despre frumusețea spirituală a oamenilor constructori ai unei vieți noi. Piesa lui, „Mireasa apelor", a fost acceptată la MHAT *(Marele Teatru Artistic din Moscova). Încă înainte de absolvirea Institutului, el era pasionat de dramaturgia sovietică națională, îndrăgind-o. A devenit consultant al* Societății teatrale unionale *în problemele teatrelor naționale ale republicilor unionale. Nu o dată a vizitat republicile Daghestană, Ciuvașă, Kalmucă și Tătară.*

La Sverdlovsk și la Gorki, la Teatrul Tineretului, *se joacă piesa „Prin grădinile liceului", închinată tinereții lui Pușkin. A fost scrisă de Vladimir Balașov, absolvent al Institutului de literatură. Acum a terminat o altă piesă despre Pușkin, „Bardul care l-a cîntat pe Ruslan". Vladimir Balașov e un om foarte înzestrat. E actor la* Teatrul Tineretului *din Sverdlovsk și a jucat rolul lui Pușkin în spectacolul „În grădinile liceului", e poet (piesa „Bardul care l-a cîntat pe Ruslan" e scrisă în versuri), ziarist și activist pe tărîm social. Nu o dată a fost ales ca deputat în Sovietul raional. Noua lui piesă, care va vedea în curînd lumina rampei, e închinată unui deputat ales de popor. Distanța de la Sverdlovsk pînă la Moscova e destul de mare, dar Balașov s-a dovedit a fi un student punctual. Chiar și atunci cînd plecarea în turneu cu teatrul îi crea dificultăți în ceea ce privește sesiunile, el găsea totuși timpul necesar să treacă pe la Institut și să-și dea examenele.*

Alexei Mohnaci, autorul mai multor comedii de mare popularitate, este bine cunoscut în Bielorusia. Piesele sale sînt jucate pe scenele a sute de teatre populare și ale cercurilor artistice de amatori. El a fost cel mai tînăr participant la apărarea fortăreței Brest. Fiind rănit, a căzut prizonier. Apoi a reintrat în luptă. După terminarea războiului, a activat ca bibliotecar într-un sat, apoi în calitate de corespondent al unui ziar muncitoresc. A început să scrie comedii. S-a înscris la Institutul de literatură, pe care l-a absolvit cu distincție. În prezent, activează în redacția revistei „Literatură și artă" (Literatura i iscustvo) *din Minsk. A publicat cîteva culegeri de piese. Tot sub redacția lui au apărut amintirile tuturor supraviețuitorilor — eroi, ale celor 73 participanți la apărarea fortăreței Brest. În prezent, Alexei Mohnaci este membru al Uniunii Scriitorilor.*

Arcadi Cebotariov a scris piesa „Ivan Kalita", pe care a prezentat-o ca lucrare de diplomă. O altă piesă a sa, „Valerii Cikalov" se joacă la Teatrul Dramatic *din orașul Gorki. Cebotariov este ziarist. El lucrează într-o redacție. Înainte de aceasta, a lucrat ani de-a rîndul ca secretar literar al teatrelor dramatice din regiunea Vladimir și Gorki.*

Profilul creației acestor tineri dramaturgi se remarcă prin originalitate și individualitate. Orice absolvent al Institutului își are biografia sa interesantă, fiind imaginea vie a unui tînăr capabil, talentat. Și este bine că toți aceștia nu se dedică exclusiv muncii consacrate unei piese curente, ci joacă teatru, redactează scenarii, scriu versuri și schițe, călătoresc prin țară.

Se pot spune lucruri interesante și despre Boris Tarhov, redactorul postului de televiziune din Volgograd, și despre Otar Gvahoria, inginer într-o uzină din Tbilisi, și despre Grigorie Grițkov, redactorul Revistei Tehnice *a secției economice a Sfatului regional Gorki. Toți aceștia sînt oameni talentați și diploma de absolvent a Institutului de literatură va cimenta dragostea lor pentru teatru și dramaturgie, rămînînd mai apoi un document care să-i lege de profesiunea de scriitor. Dramaturgi profesioniști îi va face viața și munca, căci Institutul a fost absolvit și de Victor Rozov și de Constantin Simonov și de Imran Kasumov ca și de Evghenii Dolmatovski: au deci de la cine lua pildă.*

Generația mai virstnică a absolvit Institutul, însă studenții din generația tînără, care urmează cursurile fără frecvență, continuă să învețe, să reflecteze asupra conținutului noilor piese. Studenții Institutului de literatură locuiesc în diverse centre ale țării: Iurii Egupov se află într-o călătorie de cursă lungă; Ivan Gladkin este învățător într-o școală sătească din regiunea Tambov; Alexandr Ciucea, redactor responsabil la ziarul regional din Poltava. Ei muncesc și studiază. Acest lucru îi ajută în opera lor creatoare, îi leagă mai strîns de viață, ceea ce este atît de necesar unui literat.

Curînd se vor ține examenele de iarnă, iar apoi, în iunie, va veni și sesiunea de sfîrșit de an. Din toate colțurile țării, vor sosi studenții înscriși la cursurile fără frecvență. Din nou emoțiile și discuțiile pasionante vor pune stăpînire pe aceștia. Se vor purta ample dezbateri pe marginea noilor piese scrise în decursul anului școlar trecut, atît de important în viața țării noastre — anul celui de-al XXII-lea Congres al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

Și fiecare din studenți, înainte de a se reîntoarce la locul său de muncă, va lua carnetul și, cu mare atenție, va întoarce fila pe care, de pe acum, sînt completate toate rubricile cu semnăturile abea lizibile ale profesorilor și va începe o pagină nouă, albă, pe care va apărea foarte clar cifra anului următor. Pe neobservate, va veni și timpul cînd la masa Comisiei de Stat pentru examenele de diplome, se vor prezenta alți absolvenți ai Institutului de literatură. Ei vor aduce teatrului noi piese, în care va fi reflectată, variat și multilateral, ziua cea mare a Uniunii Sovietice, avîntată pe calea viitorului luminos.

Vl. Pimenov
Prim redactor
al revistei „Teatr"

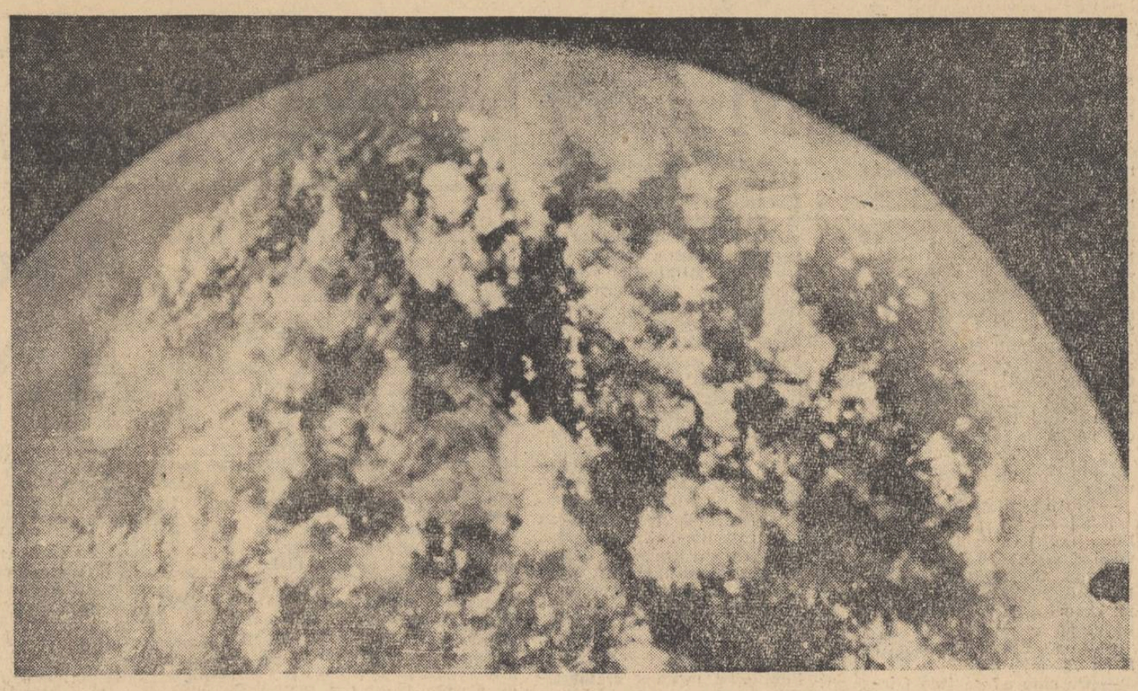

E posibil să fi existat vreodată legături între Pămînt și planeta VENUS?

de prof. univ. Edmond Nicolau

Articolul „Au existat cîndva legături între Pămînt și planeta Venus?" de Mihu Dragomir, apărut într-unul din numerele trecute ale revistei noastre, a stîrnit un legitim interes în rîndurile cititorilor, scriitorilor și oamenilor de știință. În acest număr, publicăm articolul prof. univ. Edmond Nicolau.

Într-un articol publicat în revista „Luceafărul" din 1 ianuarie 1962, poetul Mihu Dragomir își pune întrebarea dacă au existat cîndva legături între Pămînt și planeta Venus.

În ultimul timp, grație uriașelor realizări ale științei și tehnicii sovietice, omul a început să pătrundă tot mai adînc în spațiul cosmic. Problema legăturilor dintre Pămînt și alte planete a încetat să mai fie un vis utopic, transformîndu-se într-o realitate palpabilă prin lansarea rachetelor lunare, a stațiilor automate interplanetare ca și a navelor cosmice cu oameni la bord.

În această atmosferă de mare entuziasm, firească pentru începutul erei cosmice, mai mulți oameni de știință ca și unii literați încearcă să explice o serie de fapte constatate istoricește, prin intervenția posibilă a unor ființe foarte evoluate, sosite pe Pămînt în timpuri mitologice.

Desigur că toate civilizațiile cunosc într-o formă sau alta un Ghilgameș, un Prometeu sau altă ființă extraordinară, care a învățat pe oameni o serie întreagă de lucruri necunoscute. Și de ce oare aceste ființe extraordinare nu ar sosi din alte lumi mai evoluate?

În această ordine de idei, poetul Mihu Dragomir încearcă să-și aducă contribuția sa la lămurirea unui misterios fenomen descoperit în Munții Anzi. Aci, în Munții Anzi ai Americii de Sud, la neobișnuita înălțime de 3.915 m, lîngă apele lacului Titikaka se află ruinele unor grandioase edificii ce provin de la o civilizație anteroară incașilor. Este vorba de construcțiile de la Tiahuanaco. Mult timp inscripțiile acestea nu au fost descifrate. De curînd, A. Kazanțev a descris un calendar care a fost descifrat sub haina hieroglifelor ce acopereau unele construcții din Anzi. După A. Kazanțev, caracteristicile acestui calendar sînt următoarele: „Ciclul mare (după cum se crede, anul) cuprindea 290 de zile (în locul celor 365 de zile terestre). Cele zece „luni" (din 12, după cum se credea) aveau cîte 24 de zile, iar două din „luni" aveau 25 de zile". Poetul Mihu Dragomir ajunge la concluzia că acest calendar nu se putea referi la mișcările planetei noastre. În schimb, utilizînd cele mai recente date astronomice, încearcă să demonstreze că era vorba despre un calendar ce se raporta la un an venusian.

Dar pentru determinarea zilei venusiene nu sînt suficiente mijloacele optice existînd actualmente pe Pămînt, ci sînt necesare cele mai moderne instalații radioelectronice. Rezultă că deoarece populația preincașe nu putea în nici un caz dispune de astfel de mijloace, trebuie să ajungem la concluzia că acest calendar venusian a fost adus pe Pămînt de niște locuitori din Venus.

În adevăr, doar aceste persoane ar fi putut cunoaște calendarul venusian și ar fi fost interesate în fixarea lui într-un mod oarecare pe Pămînt.

Mai rămîne problema modului în care acele ființe ar fi străbătut distanța de la Pămînt la Venus, mai exact de la Venus la Pămînt. (În cele mai favorabile condiții această distanță este de ordinul a 40 de milioane de kilometri).

Dar și în această privință au emis de acum diverse ipoteze. În această ordine de idei celebrul meteorit tunguz, care a căzut la 30 iunie 1908 în Siberia, este interpretat de unii drept o navă cosmică ce a sosit pe Pămînt venind dinspre altă planetă. Sînt unii oameni care afirmă chiar, bazînd afirmația lor pe unele calcule, că dacă ar fi fost vorba de o navă cosmică ce ar fi venit din Venus într-un moment favorabil, atunci ar fi ajuns pe Pămînt exact la 30 iunie 1908!

Într-adevăr, dacă aceste calcule sînt corecte, atunci ne aflăm în fața unei coincidențe extraordinare. Aceasta ar fi pe scurt argumentarea prezentată de poetul Mihu Dragomir.

Dacă însă analizăm mai amănunțit diferitele teze care apar în acest articol, atunci vom constata că în afara farmecului ce se degajă din aceste incursiuni în lumea miraculosului străvechi, știința aduce o serie de precizări ce nu sînt în general favorabile unor astfel de interpretări venusiene ale calendarului Tiahuanaco.

Nu avem pretenția de a face altceva decît să aducem în discuție unele fapte care, probabil, vor contribui la formarea unei păreri mai complete în legătură cu eventualitatea sosirii pe Pămînt a unor mesageri din Venus, purtători ai unei civilizații superioare. Discuția se poate purta în mai multe moduri. În primul rînd este acea coincidență între data sosirii pe Pămînt a meteoritului tunguz și data sosirii posibile a unei nave cosmice venind din Venus. Este vorba oare mai mult decît de o simplă coincidență? Această problemă nu are de altminteri o legătură prea strînsă cu problema noastră; dar, deoarece tocmai această „extraordinară coincidență" constituie unul din argumentele favorite ale celor ce susțin teza vizitării Pămîntului de către ființe sosite din alte planete, credem că este bine să începem prin a arăta punctul de vedere actual al științei în această privință. În momentul de față știința dă un răspuns categoric cu privire la meteorul tunguz: nu este vorba de nici o navă cosmică, nici chiar de un meteorit, ci doar de o cometă.

Iată faptele așa cum s-au prezentat[1]):

Era în dimineața zilei de 30 iunie 1908. Numeroși locuitori ai Siberiei de la Ieniseisk și pînă la Irkuțk văzură pe cer o mare sferă de foc care zbura de la sud spre nord. Peste tot se auziră tunete puternice și se iscară furtuni. Zborul oasepetelui cosmic se sfîrși în taigaua tunguză. Numeroase observatoare de pe glob au înregistrat o explozie colosală. Pentru lămurirea fenomenului s-a organizat o excursie științifică care cercetă taigaua, ajungînd la concluzia că era vorba de căderea unui mare meteorit, care prima numele de meteoritul tunguz. După Marea Revoluție Socialistă din Octombrie se începu studierea sistematică a acestui fenomen. În anul 1927, savantul sovietic Kulik ajunse la locul unde se presupunea că ar fi căzut meteoritul. Acolo însă el nu găsi decît o ciudată pădure moartă: pomii stăteau în picioare, fără frunze și fără crengi. Kulik denumi acest loc „Pădurea telegrafului". Important este însă faptul că oamenii de știință nu găsiră nici un crater de meteorit, așa după cum s-ar fi așteptat. Mai mult chiar, analiza pămîntului nu prezintă nici un rezultat care ar fi putut conduce la ideea că în acel loc ar fi căzut un meteorit. La același rezultat au ajuns și alte expediții care, mai tîrziu, au cercetat acel loc. Niciodată nu s-a găsit nici măcar un fragment de meteorit.

În anul 1950 s-a emis ideea că meteoritul tunguz ar fi fost o rachetă atomică, trimisă pe Pămînt de către locuitorii din Marte. S-au organizat alte expediții științifice, s-a examinat radioactivitatea plantelor și a solului din taiga. Toate rezultatele au fost însă concordante: nu putea fi vorba de un fenomen atomic. Astăzi, știința a ajuns însă la o concluzie categorică: meteoritul tunguz nu a fost nici un meteorit și nici o navă cosmică, ci o cometă care a întîlnit Pămîntul. Avînd această idee clarificată, dispare singura dată mai certă care putea avea aspectul unei ipoteze științifice, privind legăturile eventuale dintre alte planete și Pămînt. După cum am mai arătat, această chestiune merită a fi clarificată, chiar dacă nu are o legătură directă cu problema misteriosului calendar de la Tiahuanaco.

Dar să ne întoarcem la problema acestui presupus calendar. În fond aci vom da de mîzul articolului poetului Mihu Dragomir.

Argumentarea sa este în esență următoarea: cele 290 de zile ale calendarului de la Tiahuanco nu pot fi puse în legătură cu un calendar terestru. În schimb, pot fi puse în legătură cu un calendar venusian.

Ceea ce știam despre planeta Venus se reducea, pînă nu de mult, la foarte puține elemente. Astfel, se știa că un an venusian, adică o rotație completă a planetei Venus în jurul Soarelui, durează 224,70080[2]), rotund—225 de zile terestre. Nu se cunoștea însă durata unei zile venusiene, adică timpul necesar pentru ca această planetă să se rotească în jurul axei sale. În această privință datele erau foarte incerte. La începutul anului 1961 savanții sovietici au redus foarte mult această incertitudine, stabilind că o zi pe Venus durează între 9 și 11 zile terestre. *Valoarea precisă nu se cunoaște încă.* Orișice valoare este în momentul de față la fel de acceptabilă, dacă se află între aceste limite. Fixîndu-ne la valoarea de 24, avem o valoare acceptabilă, dar prin nimic justificată.

În fond, esența argumentației se reduce la posibilitatea de a descompune pe 290 în modul următor:

$$290 = (10 \times 24) + (2 \times 25)$$

de unde se ajunge la calendarul Tiahuanaco. Dar această simplă descompunere aritmetică este un fapt prea izolat spre a fi pus imediat în legătură cu planeta Venus.

Această descompunere pare mai de grabă a sugera — dacă e vorba totuși de un calendar — un an care are un ciclu de 13 luni ce nu au un număr întreg de zile (cum de altfel nici Pămîntul nu are). Ar fi vorba de un an avînd 290 : 12 = = 24,166 zile. Dacă ne menținem la Venus, ar necesita o zi venusiană de 9,32 zile terestre.

În ceea ce privește legătura neprobabilă între calendarul Tiahuanaco și fenomenele terestre, trebuie să remarcăm că, de fapt, valoarea de 365,25 de zile cît are anul obișnuit actualmente nu este încă acceptată pretutindeni.

În primul rînd ne gîndim la calendarele lunare care erau și sînt încă atît de utilizate în unele culte. La vechii atenieni anul avea 354 de zile. La fel, calendarul actual evreesc cunoaște anii obișnuiți, simpli, de 354 de zile și 12 luni și ani embolismici care au cîte 13 luni. Aceasta însă este o modificare relativ tardivă, care se datorește lui Meton. Acesta a stabilit „ciclul de aur" de 19 ani, care corespunde la 235 de lunații medii. În vechea Romă anul avea 304 zile, grupate în 10 luni inegale.

Exemplele referitoare la varietatea calendarelor terestre se pot multiplica cu ușurință. Valoarea exactă a anului terestru s-a stabilit relativ tîrziu.

O ultimă chestiune ar mai fi aceea referitoare la așa-numita denumire de „fii ai Soarelui". Dar cultul Soarelui este atît de răspîndit printre vechile populații, încît credem că nu mai este necesar să ne referim la unele tradiții în această privință. Oare nu chiar în zilele noastre sau în perioade nu de mult trecute existau împărați care se considerau „fiii Soarelui"?

Am căutat să punem în discuție o serie de fapte care nu susțin teza propusă de poetul Mihu Dragomir, după care Pămîntul ar fi fost vizitat cîndva de ființe raționale ce au venit din Venus. După părerea noastră, această teză nu are încă suficient sprijin faptic pentru a putea deveni o ipoteză științifică. Pînă la acumularea acestor fapte științifice, fantezia literaților însă poate găsi aci un teren fertil pentru cultivarea genului fantastico-științific, atît de propriu epocii noastre, în care spiritul uman, confirmînd tezele lui Țiolkovski, începe să-și întindă stăpînirea mult dincolo de limitele planetei noastre.

[1]) *Kühne wissenschaftliche Hypotesen und Projekte Gospedizdat, Leningrad, 1961, p. 3—4.*

[2]) *Anuarul Observatorului din București, 1961, Ed. Acad. R.P.R., p. 73.*

GEO NORGE

Poet belgian contemporan. Născut la Bruxelles, în 1898, actualmente trăiește în Franța. O serie din poeziile sale reflectă o ascuțită viziune critică la adresa lumii burgheze, a exploatării, a dictonului „homo homini lupus". Norge, pe care generoasa recomandare a lui Aragon îl numește „poate, unul din cei mai mari poeți în viață", e un spirit lucid, original, posesor al unei înalte măiestrii poetice.

DIN LUMEA LOR

Domnul

Ajutați-l mereu.
Domnul e foarte greu.
Strigați tare și scurt.
Domnul e foarte surd.
Lămuriți-l cu rost.
Domnul e foarte prost.
Hai, plecați mai departe.
Domnul regretă foarte.
Dar iubiți-l, îngîn.
Domnu-i foarte bătrîn.
Și rugați-vă, zău.
Domnul e dumnezeu.
Stingeți lampa, căci somnul
Îl cuprinde pe domnul.
Nu șoptiți. Nu suport.
Domnul nostru e mort.

Fauna

Ce mănînci tu, forfotitoareo?
— Mănînc păiosele care digeră
cărnoasele care rontăie cățărătoarele.

Dar tu, cățărătoareo, ce mănînci?
— Eu devor tropăitoarele care se ghiftuie
cu zburătoarele care mestecă înotătoarele.

Dar tu, înotătoareo, ce mănînci?
— Eu înghit tîrîtoarele care sug
pîntecoasele care crănțăne țopăitoarele.

Dar tu, țopăitoareo, ce mănînci?
— Eu înșfac filfiitoarele care înfulecă
pestrițele care gîlgîie iuți-de-picioarele.

Oare-i bun, dragi meseni,
gustul sîngelui? E bun?
— E dulce, dulce! N-ai să știi niciînd
cît e de dulce, ierbivorule!

Muzică

Strîmtați zăbrelele mai tare.
Speranța încă trece prin.
Au prea mult cer, prea multă zare.
Le-ajunge-o rază, drept tain.

Apoi, să tacă pentru veci.
Și n-au decît să-nghită vise.
Vor de băut? Cerneală, deci!
(Gîlgîiul lor o îndrăgise).

Loviți în cîntec, mai ales.
Nu-l auziți? Mă împresoară
cumplitul cînt de primăvară
pe care-n inimă și-l țes.

Mă arde! La spînzurătoare!
Gîlgîiți-l, strîngeți cu temei;
nădejdea, mai ales, pe care
o construiesc, adînc, în ei.

În romîneste de NINA CASSIAN

Precursorii americani ai teatrului de „avangardă"

„Atențiune, spectatori: un mic, dar feroce grup de piese noi se află în libertate. Ele au putut fi văzute pe scenele teatrelor din multe orașe mari ale lumii. Publicul intră în săli pe propriul său risc. Spectatorii curajoși sînt solicitați să aducă cu ei o minte deschisă și un stomac zdravăn".

Cu aceste cuvinte își începe ziaristul american Tom Prideaux un reportaj publicat în revista LIFE, în legătură cu așa numitul „teatru de avangardă". Fără nici o intenție ironică, ci mai degrabă cu un soi de admirație sportivă, pentru o „performanță" într-adevăr unică, gazetarul de peste ocean rezumă astfel conținutul cîtorva spectacole recente, văzute pe scenele unor teatre new-york-eze:

„O mamă blajină povestește cum și-a căsăpit pruncul, hăcuindu-i mădular după mădular. Neamul omenesc se transformă într-o turmă de rinoceri. Un comisar de poliție se automutilează într-un bordel. Un grup de negri omoară o femeie albă, în cadrul unui ritual sîngeros și sinistru. Un moșneag monologhează tot timpul, de-a lungul unei întregi piese, cu excepția a trei minute, cînd mănîncă, tăcut, o banană. Iată cîteva scene dintr-un potop de piese de avangardă, care au devenit din ce în ce mai populare și în Statele Unite".

Deși termenul „popular" este la fel de nepotrivit în acest context ca și alături de cuvîntul „capitalism", reporterul american nu greșește vorbind despre un adevărat „potop" de piese, zise de avangardă. Majoritatea pieselor etichetate astfel provin din Europa occidentală, îndeosebi din Franța, ceea ce îl cam supără pe numitul Tom Prideaux, dar îl și stimulează, stîrnind în sufletul domniei sale un nobil elan patriotic. Avem și noi faliții noștri, americani get-beget, și anvangardiști de talent, — pare a spune gazetarul. Și-l citează, ca exemplu, pe Edward Albee, **„un viguros dramaturg tînăr american, a cărui POVESTE DIN ZOO a avut un mare succes pe o scenă din Broadway, unde se joacă acum, cu același succes, ultima sa piesă, intitulată VISUL AMERICAN".** Iată cum caracterizează gazetarul această piesă, a unui autor pe care-l califică drept „viguros":

„În VISUL AMERICAN al lui Albee aproape nici un personaj nu poate înțelege pe celelalte. Soțul este un imbecil moale ca o cîrpă. Vicleana lui soție, care-și taie la un moment dat în bucăți copilul, spune numai platitudini stereotipe. O musafiră cotcodăcește ca o găină stupidă. Singurele personaje articulate sînt o bunică sfrijită și prietenul ei, un tînăr atlet sărac cu duhul..."

Dîndu-și seama, pesemne, că numai cu un astfel de talent „viguros" nu poate justifica pretențiile snobilor americani la un loc de frunte în mișcarea teatrală... „de avangardă", gazetarul încearcă să găsească acestei mișcări niște precursori născuți și crescuți în Statele Unite. Bunăoară, renumiții actori de cinema, cunoscuți sub numele de „frații Marx". **„Influența filmelor comice suprarealiste ale acestora a fost recunoscută** — spune el — **de către întemeietorii europeni"** ai teatrului zis de avangardă. **„Dar niciunul dintre acești dramaturgi nu a relevat, — firește, pentru că niciunul nu și-a dat seama, — că America a avut multă vreme un fel de teatru de avangardă propriu, specific, sub forma unui spectacol zgomotos de comedie burlescă, denumit FLOOGLE STREET. Acest gen de spectacol intercalat de obicei între două numere de „striptease" anticipează în multe privințe teatrul de avangardă..."**

Și, cu voluptatea unui descoperitor, Tom Prideaux își descrie în amănunt găselnița:

„Spectacolul începe pe o stradă oarecare — în ORICE oraș — ceea ce e conform obiceiului avangardiștilor de a fi abstracți în orice privință. Tot în spiritul celei mai bune tradiții avangardiste, eroul scenetei este un biet prostănac, care s-a rătăcit. El acostează un trecător: — Vă cer iertare, domnule, vă cer... Trecătorul îl întrerupe: — Vasăzică, cerșești pe stradă?! Tinere, ar trebui să-ți fie rușine de dumneata! Prostănacul protestează: — Nu, domnule, voiam să vă întreb dacă știți unde vine strada Floogle...

Dar trecătorul îi dă înainte cu ale lui, acuzîndu-l că-i un hoț, un criminal și un instigator, apoi își trage pălăria peste ochi. În timpul acestei discuții cumplit de ilogice, o fată nerușinată se apropie de prostănac, atițîndu-l cu mișcările și gesturile ei provocatoare, dar refuză și ea să-i spună unde e strada Floogle. Spectacolul se încheie cu o avalanșă de vorbe fără șir, iar prostănacul rămîne singur, să-și caute strada".

Dacă vă închipuiți cumva că această scenetă e o simplă glumă, vă înșelați amarnic. Nu, ea are o „semnificație adîncă", pe care Tom Prideaux o definește astfel:

„Strada FLOOGLE simbolizează țelul nedefinit la care aspiră orice om și pe care nu-l poate atinge niciodată. Răspunsurile absurde ale trecătorilor la întrebarea eroului scenetei reflectă absurditatea vieții însăși, iar incapacitatea lui de a se face înțeles reflectă singurătatea oamenilor: neputința omului de a comunica cu semenii săi este una din temele majore ale teatrului de avangardă".

Cu alte cuvinte, America făcea de mult „avangardism", fără să știe. Satisfacția reporterului de la LIFE este lesne de înțeles: asemenea descoperiri nu se fac în fiece zi... Mai greu de înțeles este faptul că Tom Prideaux s-a oprit la prostănacul din sceneta **Floogle Street**, cînd ar fi putut lesne să-i găsească „teatrului de avangardă" niște strămoși mult mai venerabili. Bunăoară, maimuțele antropoide. „Incapacitatea lor de a se face înțelese" este arhicunoscută.

Da, veți spune dvs., dar maimuțele antropoide nu au fost americane. În schimb, au devenit... Citiți-l pe Tom Prideaux, și vă veți convinge.

Petre Solomon

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii

Biblioteca orăș. SIBIU

BIBLIOTECA CENTRALĂ SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ A UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.

Anul V, Nr. 4 (87) • 15 februarie 1962 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

DIN SUMAR:

NICOLÁS GUILLEN: SPANIA (poem) în romînește de Eugen Jebeleanu

AL. PHILIPPIDE: Traduceri de poezie

Prof. univ. EDMOND NICOLAU: Ce este bionica

TATIANA NICOLESCU: Pușkin și literatura romînă

Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Romîn, Tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej

Scriitorii din Republica Populară Romînă, întruniți în Conferință pe țară, trimit salutul lor fierbinte și își exprimă dragostea nețărmurită față de conducătorul încercat al poporului nostru, Partidul Muncitoresc Romîn și Comitetul său Central, profunda lor recunoștință pentru grija și ajutorul pe care le acordă în permanență dezvoltării literaturii.

Mulțumim din toată inima partidului, care ne-a călăuzit pe calea literaturii profund legate de năzuințele poporului, care ne-a îndreptat spre izvorul viu al actualității socialiste, oferind creației scriitoricești posibilități și perspectivele de o neasemuită bogăție.

Mulțumim din toată inima partidului, Comitetului său Central și personal tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, pentru înalta apreciere acordată rolului scriitorului în construcția socialistă.

„Partidul Muncitoresc Romîn, — a spus tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în cuvîntarea rostită la Conferința pe țară a scriitorilor, — dă o înaltă prețuire scriitorilor patriei noastre, considerîndu-i drept ajutoare ale sale de nădejde în opera măreață pe care o durează poporul nostru".

Această apreciere ne umple de bucurie, ne întărește și mai mult convingerea că numai urmînd cu consecvență politica partidului, numai însușindu-ne și valorificînd pe deplin luminatul tezaur al învățăturii sale vom putea scrie acele opere literare care să-și croiască drum spre inima constructorilor socialismului.

Patria noastră socialistă a străbătut într-un răstimp istoric scurt, sub conducerea înțeleaptă și clarvăzătoare a partidului, imensa distanță care desparte vechea Romînie a exploatării și asupririi, de țara pe care astăzi oamenii muncii, făuritorii tuturor bunurilor și frumuseților, au transformat-o, cu puterea lor de uriași, într-o adevărată grădină înfloritoare. Noua viață a poporului nostru atît de harnic și talentat, descătușarea nesecatelor sale energii creatoare, realizările care umplu de legitimă mîndrie inima fiecărui constructor al socialismului, toate zilnicele fapte de o grandoare fără seamăn stîrnesc entuziasmul, dau aripi cutezătoare inspirației.

Noi știm că aici, în acest tumult al transformărilor revoluționare, își au izvorul succesele obținute de întregul nostru front literar, de scriitorii din toate generațiile. Partidul ne-a deschis drumul larg spre cunoașterea vieții poporului, spre adevărul și frumusețea celei mai înaintate și înnoitoare arte — arta realismului socialist. Realizările scrisului nostru apar cu atît mai semnificative cu cît ele au fost dobîndite într-o perioadă de înfruntare adeseori aspră a ideologiei burgheze, de respingere hotărîtă a oricăror influențe străine în creația literară. Nici nu putea să fie altfel, deoarece inimile, conștiințele noastre sînt înflăcărate de idealurile de luptă ale comuniștilor, de devotamentul profund față de cauza măreață a socialismului, a apărării democrației și păcii în lumea întreagă.

Trăim, împreună cu întregul nostru popor, aceste zile memorabile în care prind viață luminoasele obiective stabilite de cel de al III-lea Congres al P.M.R., zile pe care istoria le va înscrie cu litere nepieritoare în paginile sale și care ne cheamă să le fim vrednici cronicari și rapsozi. Raportînd roadele activității noastre artistice la înălțimea faptelor pe care realitățile socialismului ni le pun în față, ne dăm seama că numai contopindu-ne în și mai mare măsură cu truda eroică a oamenilor muncii vom putea crea opere la un înalt nivel artistic, pentru a putea răspunde exigenței firești a partidului și poporului.

Ce fericire mai mare ne putem dori noi, scriitorii, decît aceea de a ne ști purtători de cuvînt ai celor mai înaintate și umane idealuri de viață, idealurile comunismului, de a participa cu meșteșugul nostru la această larg cuprinzătoare muncă pe care partidul o desfășoară pentru formarea unei conștiințe noi, pentru educarea oamenilor în spiritul patriotismului socialist și al internaționalismului proletar!

Știm că vremea noastră este a bucuriei de a lupta, de a construi, de a înfringe pas cu pas greutățile, o epocă a elanului colectiv, a creației conștiente la care au fost ridicate masele largi populare prin socialism, prin revoluția culturală. Scriitorii din patria noastră sînt conștienți de marile îndatoriri ce le revin, de rolul de seamă pe care îl au de îndeplinit în viața socială, ei știu că datorează partidului faptul că au dobîndit pentru întîia oară demnitatea și prestigiul cuvenit muncii lor.

Pesimismului care confundă sfîrșitul clasei exploatatorilor cu sfîrșitul universului, noi îi opunem astfel credința în Om, în capacitatea lui de a schimba realitatea înconjurătoare, îi opunem forța de nestăvilit a primăverii omenirii.

Concepția marxist-leninistă, cu care ne-a înarmat partidul clasei muncitoare, ne-a ferit de bîjbîielile sterile și adeseori tragice pe care le-au cunoscut atîția scriitori talentați din trecut, pe care le cunosc încă atîția scriitori înzestrați din țările capitaliste.

Continuînd filonul popular din seva căruia s-au hrănit operele nemuritoare ale clasicilor noștri, vom lupta cu hotărîre și mai departe pentru o artă legată prin toate fibrele ei de aspirațiile constructorilor socialismului, o artă a inovației autentice, bogată în idei noi, exprimate într-o formă artistică superioară, într-o limbă literară aleasă.

Ne vom strădui ca prin munca noastră, prin opere literare, să răspundem îndemnului înțelept pe care ni-l adresează partidul, „...de a reflecta puternicul avînt al economiei și culturii socialiste, schimbările în modul de viață al poporului, de a zugrăvi chipul luminos al muncitorului, al țăranului colectivist, al intelectualului, de a cultiva în inimile oamenilor mîndria patriotică, îndemnîndu-i la noi fapte eroice pentru triumful celor mai înaintate idei ale timpului nostru, ideile comunismului".

Ne vom strădui să ne aducem o contribuție cît mai substanțială la formarea și educarea tineretului în spiritul moralei comuniste, a dragostei de patrie, de muncă, prin scrierea de opere care să întruchipeze idealurile mărețe ale contemporaneității, tradițiile glorioase de luptă ale poporului muncitor.

Vom milita cu hotărîre pentru ridicarea continuă a nivelului criticii literare, pentru întărirea partinității, principialității, a combativității ei, pentru îndepărtarea tendințelor de ocolire a problemelor arzătoare ale creației literare, a subiectivismului, a tonului apologetic, cît și a pozițiilor neconstructive, negativiste, a spiritului de grup. Eforturile criticii literare vor fi îndreptate înspre promovarea a tot ce este valoros, înspre sprijinirea operelor care abordează temele actualității. Criticii și istoricii literari își vor înteți activitatea în vederea întocmirii tratatului de Istorie a literaturii romîne, lucrare menită să întreprindă o analiză temeinică, profund științifică a bogatului tezaur al literaturii noastre și a etapelor ei de dezvoltare.

Dezbaterile Conferinței au arătat hotărîrea noastră de a nu ne drămui eforturile, pentru a face ca scrisul nostru să vibreze cît mai intens și cît mai apropiat de exigențele mereu sporite ale cititorilor, astfel încît aceștia să se poată regăsi în operele literare cu întreg entuziasmul și spiritul lor de abnegație față de cauza desăvîrșirii construcției socialiste, cu eroismul și înțelepciunea lor, cu toate visurile lor.

Asigurăm Partidul Muncitoresc Romîn, încercata sa conducere leninistă, personal pe tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, că ne vom strădui să răspundem prin întreaga noastră activitate de creație și obștească înaltelor cerințe ale partidului și poporului.

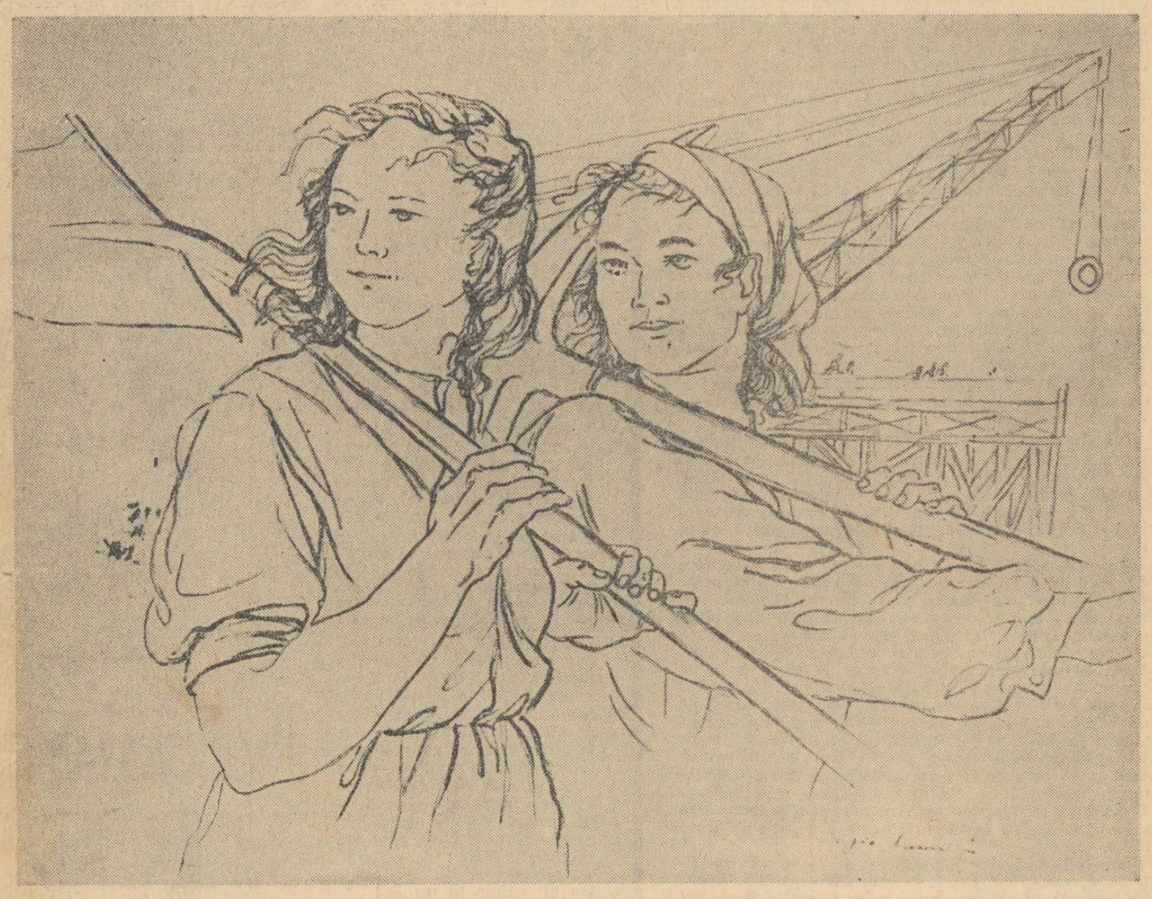

Tinere brigadiere — LIGIA MACOVEI

Tragedia lui Lumumba nu trebuie să se repete!

Declarația Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Romînă

Scriitorii romîni urmăresc cu viu interes și adîncă emoție știrile îngrijorătoare despre soarta încercatului luptător pentru libertatea poporului congolez, Antoine Gizenga, deputat, prim-vicepreședinte al Consiliului de Miniștri al Republicii Congo. Ei își exprimă indignarea profundă față de noul complot pe care-l pune la cale reacțiunea imperialistă împotriva libertății și unității Republicii Congo.

In inimile oamenilor cinstiți din întreaga lume e trează amintirea crimei săvîrșite de mercenarii cercurilor imperialiste care l-au asasinat pe Patrice Lumumba, conducătorul luptei de eliberare a poporului congolez. Astăzi, la numai un an după această tragedie, imperialiștii care au organizat asasinarea lui Lumumba dovedesc că n-au renunțat la planurile perfide de subjugare colonialistă a Congoului. Ei se amestecă în mod grosolan în afacerile interne ale Congoului și cu ajutorul lui Chombe, Mobutu și al altor unelte servile caută să lovească în forțele patriotice și să îndepărteze prin violență pe oamenii politici legați de interesele poporului. Prin mașinații mîrșave, imperialiștii l-au răpit pe Antoine Gizenga din mijlocul poporului său, crezînd că prin această acțiune vor descuraja forțele patriotice. Primejdia unei noi crime a alarmat omenirea. Glasul plin de neliniște al poporului congolez a fost auzit și milioane de oameni cinstiți de pe întreg globul au pornit lupta pentru salvarea vieții lui Gizenga.

Uneltirile puterilor imperialiste, în frunte cu S.U.A., se bucură de complicitatea comandamentului forțelor O.N.U. din Congo, care nu numai că nu a acționat în vederea aplicării repetatelor rezoluții ale Consiliului de Securitate privind reglementarea problemei congoleze, dar l-a predat pe Gizenga mercenarilor lui Mobutu și i-a refuzat sprijinul.

Forțele progresului și păcii sînt fără număr. Ele vor lupta pentru apărarea vieții lui Gizenga. Tragedia lui Lumumba nu trebuie să se repete, căci istoria nu se mărginește să ne povestească despre eroii poporului, ci învață totodată popoarele cum să-i apere pe acești eroi.

Scriitorii romîni, care militează pentru păstrarea valorilor umane, nu pot tăcea. Ei își exprimă indignarea față de uneltirile imperialiste din Congo și se alătură uriașului val de protest care a cuprins întreaga lume.

Scriitorii romîni protestează cu vehemență împotriva actelor samavolnice inspirate de imperialiști și cer încetarea imediată a prigoanei la care este supus Antoine Gizenga. O.N.U. trebuie să acționeze în scopul îndeplinirii hotărîrilor Adunării Generale, și să ia măsuri urgente pentru eliberarea și apărarea vieții lui Gizenga.

Scriitorii din R.P.R. cer cu hotărîre respectarea principiului de autodeterminare, încetarea atacurilor imperialiste împotriva forțelor patriotice din Congo, împotriva unității și independenței acestuia.

In numele dreptății și umanității, Gizenga trebuie să fie eliberat de îndată, ca să-și poată exercita activitatea sa politică în slujba intereselor naționale și a unității Congoului.

COMITETUL DE CONDUCERE AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R.

ȘEDINȚA PLENARĂ A COMITETULUI DE CONDUCERE AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R.

In ziua de 12 februarie a.c., a avut loc la Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu" ședința plenară a Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor.

In lumina hotărîrilor Conferinței pe țară a scriitorilor, plenara a dezbătut și aprobat planul de activitate pe anul 1962 al Comitetului și Biroului și a fixat datele alegerilor pentru birourile filialelor și secțiilor. Plenara Comitetului a ales juriul permanent în vederea studierii cererilor și recomandării de noi membri în Uniunea Scriitorilor. Juriul este format din următorii tovarăși: Zaharia Stancu (președinte), Eusebiu Camilar, Ov. S. Crohmălniceanu, Aurel Mihale și Nagy István.

In partea a doua a dezbaterilor, plenara a analizat, pe baza unui referat, activitatea revistelor Uniunii Scriitorilor și a adoptat o hotărîre în vederea îmbunătățirii muncii în redacții.

Maria BANUȘ

E un balans

E un balans cu farmec, un arc superb de cerc
Parcurs de poezie, pe care-i tot încerc,
De la conturul fraged, de lucru pipăit,
La-mpărătescul spectru, clădit din duh și mit,
Și înapoi, de-o sete năpraznică mînat,
La fragede argile, la firul tremurat.

Taine

Tainele-ncap uneori
În buburuze și-n flori;

Sue cu pași mărunței,
Pînă la turma de miei:

Sus, ca din neguri și văi
Urcă-n verdele ochilor tăi.

Gheorghe TOMOZEI

Noapte în vagonul tractoriștilor

Cum lunecă peste geamuri, cum tremură
ferigile, ferigile ploii...

Un om doarme.
Un măr — pe care-a rămas, inscrisă,
umbra miinii de fată —
îi luminează somnul.

Și sub fereastră doarme un tînăr.
El își ridică pentru o clipă miinile
și scutură o creangă de aer.

E ora cînd visează și miinile...

Sînt miini luminoase,
miini care risipesc în intunericul lutului
boabe de aur
și-nvață rădăcinile să crească.

Ele știu tot ce se petrece acolo-n adînc,
ele deschid pleoapele soarelui
și-apleacă peste pămînt ciutura ploii.

Un alt tractorist
a adormit cu o carte în mînă.
Cînd respiră,
cîmpia întreagă troznește din încheieturi
în vreme ce sălciile din vale
și-ațin frunțile ude...

Acum — fără ca nimeni să știe —
bocancii lui negri,
asemeni unor mari corăbii
călătoresc prin lume,
lăsînd în urmă continente de piatră
și încărcînd poveri.
În zori, se întorc în vagonul din cîmp
ca într-un port întrezărit prin furtună...

Intr-un colț, doarme mezinul,
cu o scrisoare neterminată în mînă.
E ostenit. A adus de departe, din sat
un sac plin cu piine, prin ploaie...

Dar e cineva care nu doarme,
care fumează îngîndurat,
rezemat de pereții ploii, subțiri.
E cel mai „bătrîn". Prietenii
care visează să zboare în Lună
îi spun „racheta purtătoare".

Fumează...

Din cînd în cînd, mai pune cîte un lemn
în sobița de tablă,
— și focul miroase-a pădure și-a ris de fată —
îl acoperă pe mezin cu pătura
și se apropie de măsuța de brad
pe care e desenat planul bătăliei de miine.

Buzele lui șoptesc.
El ar putea să strige pe nume firele de iarbă
și ele să-i răspundă,
ar putea să strige pe nume arborii vechi
și ei să galopeze spre el,
ar putea să strige pe nume picăturile ploii
care i-au lustruit spinarea ca pe o piatră de riu
și ele să i se cuibărească în palmă.

...Și ar putea să-nchidă bine geamul,
să-nchidă bine ușa,
să aprindă lampa galbenă
și — pornind motoarele —
să urce vagonul de lemn
cu cele patru roți,
aproape de stele.

Așa cum a făcut cu Carul Mare!

El, omul comunist.

În tinerețe n-a dus niciodată în spate
un sac cu piine,
n-a văzut niciodată atîtea piini laolaltă,
atîta aur ars, atîta liniște.

Mai intîi
satul din vale, asemeni miilor de sate,
va deveni o cetate a spicelor.
În vetrele de lut
se va zbate sufletul grîului.
Apoi,
lespezile tuturor orașelor
vor fi parcă lespezi de piine
și-are să se apropie clipa
cînd, sub fluviile soarelui,
se va roti, ametitor, o planetă
a bucuriei,
o planetă frămîntată din piine,
o planetă de piine!

Un studiu despre Sahia

Ne-am întrebat adeseori în ce măsură se poate vorbi despre existența unor probleme specifice pentru acei tineri critici care dedică cercetării istoriei literare un răstimp mai îndelungat din activitatea lor. Cu toții sîntem de acord că istoria literară este mai înainte de toate o știință cu procedee și mijloace de investigare și de lucru riguroase, sistematice. Un prim pericol care pîndește pe unii tineri este abordarea unor teme de istorie literară cu sentimentul că poți spune lucruri interesante numai citind opera scriitorului respectiv și cîteva recenzii sau studii critice despre ea. Pe această cale nu se poate realiza decît cel mult o descriere onestă a lucrării prezentate, izolată sub clopotul de vid al lipsei de informație a autorului, care nu a corelat faptele ca un om de știință, ci s-a mulțumit să îndeplinească în termen o cerință editorială. Asemenea prefețe mai apar, deși să fim sinceri ele nu sînt semnate numai de tineri, ci și de oameni care au trecut vîrsta de mijloc. Și totuși, pericolul acesta al studierii izolate a obiectului prezentat este real în lucrările tinerilor istorici literare. Sînt unii care încă nu cunosc în amănunt istoria literaturii noastre și de aceea se feresc să facă asociații, comparații și să stabilească just ierarhiile. Tot din această pricină uneori, aparițiа și dezvoltarea unui curent pare de-a dreptul inexplicabilă, faptele nefiind văzute în evoluția lor dialectică. Sînt, după părerea noastră cîteva probleme reale care ar merita o discuție mai amplă. Ea ne-ar evidenția unele confuzii de valori, unele supralicitări, care mai apar în lucrările unor tineri. Și totuși tinerii care activează cu competență pe acest tărîm sînt astăzi din ce în ce mai numeroși. Din păcate, munca acestor oameni harnici și sîrguincioși nu este decît superficial comentată sau de cele mai multe ori trecută cu vederea.

Discuțiile recentei Conferințe pe țară a scriitorilor ne-au demonstrat necesitatea de a privi cu mai mult spirit de răspundere lucrările apărute pe acest tărîm. Aceasta pentru că ne aflăm în faza întocmirii tratatului de istoria literaturii romîne, care nu poate fi conceput fără o pregătire intensă, fără studii monografice, ediții critice.

Recent a apărut o nouă monografie despre Alexandru Sahia în Mica Bibliotecă Critică, colecție care cunoaște prin ultimele sale volume un reviriment lăudabil. Autorul cărții este Pompiliu Marcea, un tînăr aparținînd generației care a început în ultimii ani să se aplece cu insistență asupra acestui domeniu de activitate. Prefețele sale publicate pînă acum (la cărți de Sadoveanu, Alexandrescu, Vlahuță, Slavici, I. I. Mironescu) denotau nu numai pe cercetătorul sîrguincios, dar și pe criticul care încearcă să dea judecăți sigure asupra valorii sociale a operei studiate. Dacă în cea mai mare parte observațiile asupra conținutului și tipologiilor erau juste, restantă rămînea definirea artistică a scriitorului realizată cu oarecare timiditate și stîngăcie. Recenta sa lucrare despre Alexandru Sahia marchează un progres vizibil în munca pe care o depune pe acest tărîm.

Mai întîi cartea sa impresionează plăcut prin soliditatea documentării. Oricît ar clama adversarii informației exacte și riguroase, oricît ar privi cu ironie pe cei ce semnalează erorile și lacunele de documentare, continuăm să credem că un adevărat istoric literar nu-și poate ridica teoriile sale decît în acest mod. Lucrările cele mai valoroase de pe acest tărîm, datorate academicienilor Tudor Vianu, Perpessicius, Călinescu, ca și cele ale profesorilor Const. Ciopraga, Al. Dima (autorii celor mai valoroase monografii apărute în ultima vreme) G. C. Nicolescu, Al. Piru, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Mircea Zaciu, ne dovedesc cu prisosință că această cerință nu poate fi în nici un caz neglijată. În definitiv munca istoricului literar este comparabilă cu cea a geologului. Istoria literară este o știință vie și pentru faptul că sursele informației sînt totuși inepuizabile. Cum e și firesc, în orice lucrare literară, fie ea de proporții cît de întinse, va fi mereu loc pentru completări, adăugiri, precizări. Dar aceasta nu scuză în nici un fel documentarea superficială, pripită. Pompiliu Marcea a pornit în cercetarea sa de la această înțelegere a menirii istoricului literar și a căutat să-și întemeieze afirmațiile pe date cît mai sigure și mai bogate, înlăturînd aproximațiile, presupunerile etc. În al doilea rînd, ceea ce mi se pare iarăși a constitui un merit al monografiei este faptul că ea ține seama de tot ceea ce istoria noastră literară a cucerit în domeniul respectiv. De multe ori citim studii și monografii ai căror autori nu înregistrează părerile predecesorilor, aprobîndu-le sau combătîndu-le. Se creează un ciudat și nesănătos paralelism care duce în cele din urmă la stagnarea cercetării, la repetarea aceleași idei în diferite forme. Cartea lui Marcea aduce „la zi" toate aceste cercetări, le confruntă, reușind astfel să dea o soliditate științifică afirmațiilor sale. Cum spuneam, investigațiile autorului au căutat, pe cît era posibil, să devină exhaustive. Autorul s-a străduit să pătrundă mai adînc în epocă și să prezinte viața și activitatea publicistică a lui Sahia în climatul social, politic și spiritual care i-a dat naștere. Aflăm informații despre revistele influențate de mișcarea muncitorească, se citează poezii, fragmente de articole, se prezintă succint anumite publicații progresiste. Sahia ne apare acum mai precis încadrat în epocă, deși toate aceste date le-am fi vrut mai pregnant caracterizate, mai nuanțat discutate. Uneori ele au aspect pur informativ. Genul proxim al dezvoltării autorului este mai precis jalonat, spre deosebire de curentele literare împotriva cărora a luptat Sahia și care sînt încă foarte timid și în termeni prea generali aduse în discuție. Cu toate acestea cartea lui Pompiliu Marcea marchează alături de alte contribuții recente ale unor colegi ai săi, Al. Săndulescu, Al. Oprea, D. Micu, D. Păcurariu, I. D. Bălan, Th. Vîrgolici, Z. Ornea, începutul unor monografii în care personalitatea scriitorului să fie văzută în perspectiva epocii care i-a dat naștere. Credem însă că tinerii istorici literari vor trebui să persevereze în această direcție și să dezvolte progresele înregistrate de ei.

Desigur că punctul de rezistență al unei monografii îl dă analiza operei. Pompiliu Marcea pătrunde cu siguranță în acest domeniu. Stabilește și delimitează precis etapele creației lui Sahia, detectează nuanțat anumite influențe de natură mistică, naturalistă, evidențiază prezența filonului realist și pune în lumină momentul biruinței lui. Cercetarea este din acest punct de vedere riguroasă și reușește să precizeze mai clar evoluția prozei lui Sahia. Uneori autorul face unele concesii descriptivismului (în special atunci cînd vorbește despre cartea U.R.S.S., azi).

Pompiliu Marcea s-a străduit să fixeze opera scriitorului în cadrul mare al literaturii noastre. Nu numai omul și publicistul sînt văzuți în epocă, dar și scriitorul. Dovedindu-se un bun cunoscător al literaturii noastre, Pompiliu Marcea întreprinde asociații, comparații, stabilește filiații, reușind să ne dea imaginea cea mai potrivită asupra valorii operei lui Sahia. Uneori apropierile sînt pur tematice (vezi p. 102) și deci mai puțin plauzibile, alteori ele au ca punct de comparație opere minore, trecute la registrul pasiv al istoriei literare (Taifun de Zaharia Stancu). Dar în general ele sînt realizate cu pertinență și cu certitudine. Atunci cînd utilizează noțiuni de tehnică literară, considerațiunile sînt mai puțin sigure. Autorul confundă noțiuni ca repetare, leit-motiv etc. abordînd în pripă unii termeni fără a preciza mai bine conținutul lor. Deaceea considerăm îndreptățită obiecția adusă în Scînteia privind analiza încă sumară pe care autorul o face în ceea ce privește mijloacele artistice ale lui Sahia. Poate n-ar fi fost inutilă aici o anume adîncire a relației literatură-publicistică, pe care opera lui Alexandru Sahia ne-o sugerează nu o dată. Pentru a evidenția rolul lui Sahia în istoria literaturii noastre, Pompiliu Marcea face cîteva precizări bine venite, apelînd cum este și firesc tot la metoda comparației și asocierii. În felul acesta cercetarea sa se desfășoară armonios spre un punct final, acela al sublinierii valorii actuale, a operei scriitorului.

Am căutat în aceste rînduri să pun în discuție cîteva din problemele tinerilor istorici literari așa cum ne apar ele dintr-o lucrare recentă scrisă de un harnic reprezentant al acestei generații. Calitățile ei ne confirmă însușirile autorului și permanenta lui dorință de autodepășire, cusururile întîlnite însă ne indică acele aspecte asupra cărora autorul mai are încă de meditat.

Cu această conștiință am discutat lucrarea valoroasă care ne recomandă în Pompiliu Marcea un tînăr istoric literar.

Valeriu Ripeanu

MODALITĂȚI STILISTICE ÎN POEZIA NOASTRĂ CONTEMPORANĂ

Marcel BRESLAȘU

Dialectica poeziei stă sub semnul luptei și sintezei contrariilor.

În viziunea lui Marcel Breslașu, lumea și omul sînt alcătuite în toate categoriile lor din contrarii dinamice, aflate în necontenită mișcare, ciocnindu-se dramatic. Timpul, materia, viața morală, intelectuală, viața socială, istoria se exprimă prin raporturi între elemente contrarii. Clipa este „greu cumpăt între *pregeț* și între *pripă*" *(Reversibilitate)*, și întrupează o frîntură de eternitate : „nu este lucru de glumă să pîpăi / muchea *veșniciei* pe cheiul *clipei...*", făcînd să trăiască totul prin parte. Materia se arată alcătuită din anorganic, greu, apăsător, rece pe de o parte, și viu, cald, luminos, pe de alta. Deobicei anorganicul, inertul e înfățișat prin răceala și sterpul marmorei, pietrei, steiului, cremenii. „Nici pasărea nu cîntă printre *cremeni* / nici flori pe *stei* nu-i chip a răsădi / tăcut și sterp vei sta cu ele asemeni" *(Sonet)*, spune de pildă poetul invitînd la viață pe artiști și arătîndu-le primejdiile de a rămîne în neinsuflețita, „înmărmurita" singurătate. În vechile temple, cîntarea mureа înăbușită de „greul bolților de *piatră*" *(Mii de temple)*. Vegetalul însuși în singurătate capătă caractere anorganice : *coloane* într-un fulgerat Olimp / stau pomii frînți în schimele lor *dure*" *(Sonet)*, *coloane* exprimînd de fapt materialul din care sînt făcute și *dure*, calitatea acestuia. Viața are atributul căldurii, al mișcării, al tinereții veșnice. De aceea Breslașu o vede metaforic mai ales în flacără și în fragedul vegetal. Familia cuvîntului *mladă* apare foarte des în legătură cu zvicnetul nou, dinamic al vieții : „rod fraged arcuiește *mlada* grea" *(Stanțe despre marea sărbătoare)* sau „Mi-am regăsit aripile și glasul *mlădii*-n oglinda mării de smarald" *(De ce te-ntorci, duioasă rîndunică)*. Mai interesantă și mai sugestivă e folosirea epitetului într-o împrejurare neobișnuită, alăturat coloanelor în poezia citată mai sus, *Sonet*. Aci, la început, vegetalul în singurătate dobîndea atribute anorganice, iar în final, anorganicul se ridică la semnificații de viață cînd are finalități sociale :

Un alt Olimp în urmă-ți
vei clădi
purtîndu-ți, sprinteni, pașii,
printre semeni
cu-înalți pilaștri, tineri
și *mlădii*.

„Ciuta" idealului apare *„mlădie* și vie" *(Din vatra satului)*, cerbii trec în pilcuri *„mlădioase" (Cerbul)*, *„mlădie"* e melodia desăvîrșită *(Viorile)*, ochii minții „știu și *mlădiază* / treptatele hotare și-n amiază" *(Corolar tehnic)*, îndeplinînd un act de cunoaștere superioară. În *Mii de temple*, flacăra și mlada sînt asociate în afirmarea creșterii fanteziei, a inspirației poetice în lumea nouă și liberă, în afirmarea caracterului nemuritor al poeziei :

Stîlp de foc, firavă *mladă*
cu temeiul în pămînt...
Veșnic nou
și slobod cînt.

Dar viața artistului plină de contradicții, sfîșiată de pendularea neîncetată între cele două dimensiuni ale existenței sale, realitatea și visul, este tărîmul din care își iau mai ales substanța construcțiile antitetice și antonimele. Evoluția poetului de la vechea și destul de obscura conștiință a misiunii sale pînă la afirmarea puternică a unei conștiințe dominate de învățătura proletariatului și care depășește contrariile (și contradicțiile) se profilează limpede în elementele stilului. *Cîntec despre ciudatul pom* cuprinde prescurtat istoria devenirii poetului în simboluri vegetale. Inima sa, „frunză în vînt", lipsită de punct de sprijin, rătăcea „între *cer* și *pămînt*", capătă mereu alte sinonime („bătrînul breslaș și foarte grijuliu arcaș", avînd vrăjite instrumente poetice) ca, bună oară, „de *aicea* / din largile *cîmpini... acolo-n tărie" (Din vatra satului)* sau *„aevea* și *feeric" (Corolar tehnic)* sau *„Olimp"* și *„clisă grasă" (Patria poetului)*, *țărînă* și *creste (Anteu)*, *glod* și *cer (Icar)*, *zenit* și *nadir (În marea galaxie a gîndului)* etc. *Stele* și *noroi*, reprezentînd aceeași oscilație între poli opuși a omului și artistului, concentrează esența complicată și contradictorie a vieții. Cei care se zbat între aceste elemente sînt cei utili, cei mulți, cei a căror existență e plină de preț și patos real :

De n-am fi noi,
Care ne zbatem între *stele*
și *noroi*,
Între *nădejdi* și *nevoi*...
...Ai fi rămas un biet nătîng
(Osia și roata)

Aceeași metaforă, conjugînd contrarii, (dacă ne e îngăduit să parafrazăm pe poet) e folosită într-un splendid catren, *Coordonate :*

Îl aștept să-mi aducă o nouă
poveste
După goana prin *ripe* și saltul
pe *creste*
Să-mi mănînce-n palme
iedul-cîntec,
Iedul cu *stele*-n cornițe
și *noroi* pe pîntec.

Cîntecul care poartă în sine deopotrivă viața reală și visul, idealul, e cîntecul iubit al artistului militant, al aceluia întrupat în miturile reunite ale lui Anteu și Icar, explicate în elementele lor constitutive în *Prometeu :*

Biet Prometeu !
Pe steiu-ți solitar...
Nici *glia* — ca *Anteu*
Nici *zarea* — ca *Icar*.

Ancorarea în real, așa de expresiv prinsă în anafórele penultimei strofe din *Anteu*, e recomandată de poet ca o condiție indispensabilă pentru învățătura contrariilor :

Nu ! Maică-ta *Țărîna*
te-așteaptă și este
și colo — sus pe brîna
neumblatelor *creste !*

Această proiectare a realului pînă la dimensiunile visului e afirmarea triumfului vieții și a învățăturii materialist-dialectice despre lume în vă abea o dată cu îndreptarea către *rădăcini*. Istoria e reluată fragmentar, pe aspecte variate, în alte motive și explicată prin mituri, dar fundamental e construită pe aceleași contrarii reunite în tensiuni puternice. „Între *cer* și *pămînt*", „între *tină* și *slavă*", capătă mereu alte sinonime („bătrînul breslaș și foarte grijuliu arcaș", avînd vrăjite instrumente poetice) ca, bună oară, „de *aicea* / din largile *cîmpini... acolo-n tărie" (Din vatra satului)* sau *„aevea* și *feeric" (Corolar tehnic)* sau *„Olimp"* și *„clisă grasă" (Patria poetului)*, *țărînă* și *creste (Anteu)*, *glod* și *cer (Icar)*, *zenit* și *nadir (În marea galaxie a gîndului)* etc. *Stele* și *noroi*, reprezentînd aceeași oscilație între poli opuși a omului și artistului, concentrează esența complicată și contradictorie a vieții. Cei care se zbat între aceste elemente sînt cei utili, cei mulți, cei a căror existență e plină de preț și patos real :

De n-am fi noi,
Care ne zbatem între *stele*
și *noroi*,
Între *nădejdi* și *nevoi*...
...Ai fi rămas un biet nătîng
(Osia și roata)

Aceeași metaforă, conjugînd contrarii, (dacă ne e îngăduit să parafrazăm pe poet) e folosită într-un splendid catren, *Coordonate :*

Îl aștept să-mi aducă o nouă
poveste
După goana prin *ripe* și saltul
pe *creste*
Să-mi mănînce-n palme
iedul-cîntec,
Iedul cu *stele*-n cornițe
și *noroi* pe pîntec.

Cîntecul care poartă în sine deopotrivă viața reală și visul, idealul, e cîntecul iubit al artistului militant, al aceluia întrupat în miturile reunite ale lui Anteu și Icar, explicate în elementele lor constitutive în *Prometeu :*

Biet Prometeu !
Pe steiu-ți solitar...
Nici *glia* — ca *Anteu*
Nici *zarea* — ca *Icar*.

Ancorarea în real, așa de expresiv prinsă în anafórele penultimei strofe din *Anteu*, e recomandată de poet ca o condiție indispensabilă pentru învățătura contrariilor :

Nu ! Maică-ta *Țărîna*
te-așteaptă și este
și colo — sus pe brîna
neumblatelor *creste !*

Această proiectare a realului pînă la dimensiunile visului e afirmarea triumfului vieții și a învățăturii materialist-dialectice despre lume în poezia lui Marcel Breslașu. Necesitatea luptei e resimțită ca atare, fără vîrtejul ei existența nu are valoare :

Nu ! *Rai* și *Iad* sînt una,
sînt totuna
cînd porți în pieptul *viu*
un suflet *mort*,
cum una sînt *seninul*
și *furtuna*
cînd nu te-așteaptă în zare
nici un port
și-*ntregul cer* o *strîmtă*
colivie...
(De ce te-ntorci, duioasă rîndunică)

Reunirea de valori antinomice dă o polaritate specială versului lui Breslașu, în nenumărate moduri, nu numai în alăturările pînă aci citate. De la formele cele mai simple, epitete lîngă epitete („mîzga *dulce* și *amară* *(Autoîncintare)*, „paftale *scumpe* la *banale* salbe" *(Despre versul alb)*, „să-ți poarte spre steaua cea *rece fierbintele* vis năzdrăvan" *(Apartenență)* etc. etc., se ajunge la subtilități de mare îndrăzneală care, în ciuda unor dificultăți ale limbajului figurat, emoționează profund. Astfel ni se pare că vorbește dramatic despre sensul artei o strofă din *Stanțe*, ultima, clădită pe valori contrarii, dar nu din aceleași categorii lingvistice :

Și-i drept și bine așa. Erai
menită
să *arzi* în miezul statuilor
reci :
în *zvîrcolirea* lor *încremenită*
își toarnă *lava chipul* ei
de *veci*.

Un verb indicînd combustia se ciocnește cu un epitet înghețat, o mișcare e fixată de un epitet arătînd neclintire, o substanță fierbinte încremenește statuar alături de o sintagmă alcătuită din două substantive. Și așa mai departe.

Dar nu numai rosturile poeziei și condiția omului și artistului sînt determinate de lupta între contrarii, ci și viața socială și istoria. În viața socială omul își realizează fericirea numai ca parte activă și conștientă a întregului. Însul are personalitate distinctă, dar se realizează deplin numai prin colectivitate. „E sărbătoarea *patriei* și a *mea* / cum e și *al spicului belșugul holdei*", spune poetul și repetă pentru subliniere această sărbătorească afirmație în variate moduri („E libertatea *patriei* și a *mea...*", „Și-i tinerețea *patriei* și-a *mea...*", *„Milioanele de inimi* se-nfioară / și-o simt pe-*a mea* zvîcnind în ritmul lor!"), „...Și-un singur bloc de-oțel învăpăiat / sînt azi Partidul, țara și poporul", topește el în cele din urmă noțiunile individ — colectivitate într-o viziune unitară, monolitică, cristalizată în *Stanțe pentru marea sărbătoare*.

Istoria se alcătuiește și ea tot din lupta contrariilor ; văzută în imagini artistice, e o necontenită țesere de forțe :

...leagă
seva întreagă, slava-ntreagă
și *desferecă* și-*mbină*
întuneric și *lumină* —
pînă-i vremea să strecoare
din *dogoare* și *răcoare*,
din *asprime* și *dulceață*
Vinul
dătător de viață.
(Epigraf)

Înțelegem firește, sub această cascadă de contrarii, lupta dintre vechi și nou, dintre întuneric și lumină, menită să ducă la o nouă lume. În acest sens trebuiesc înterpretate antitezele însoțind imaginile scoase din lupta partidului în ilegalitate :

S-a pîrguit și-n mine boaba-i
grea
sub arșița minjei și-a revoltei,
...
atunci cînd mai purtam prin
noapte,
pe-ascuns, *lumina soarelui*
de azi...

Sau

Știam că un *luceafăr* purpuriu
ne sparge drum prin *negura*
restriștii...
(cu o evidentă reminiscență eminesciană, ca și în alte poezii).

Sau

În Capitala țării, la Doftana /
în *bezne* se urzea un *cer senin*
(Stanțe despre marea sărbătoare)

La predilecția pentru contrarii, pentru antiteze, pentru antonime ar fi putut subscrie orice poet romantic. Dar de la începutul înțelegerii istoriei ca ciocnire continuă de forțe, de la proiectarea unor largi perspective în viitor, de la luarea de atitudine în fața fenomenelor de pe pozițiile materialismului dialectic și istoric, Marcel Breslașu se arată poet al vremii noastre, al orînduirii socialiste.

Artistic, Marcel Breslașu e alcătuit din două structuri : una de poet liric, cu verb avîntat, plin de pasiune ; cealaltă de poet didactic satiric care privește critic deficiențele tovarășilor de drum (dar și pe ale sale) și dorește să le îndrepte. Primul registru e ilustrat de o susținută inspirație lirică, îmbinînd un lexic poetic cu o sintaxă specifică în care numeroase figuri de stil punctează momentele de emoție (Poetul se autoridiculizează, pe nedrept, pentru „păcatele tinereților" — vezi *Metehne* sau *Autocritica duhului meu*). S-a vorbit parcă mai mult despre al doilea registru stilistic, cel care-i alcătuit dintr-o remarcabilă și hazlie mixtură de lexic familiar și neologistic, împrumutat fie logicii formale luată mereu în derizie, fie științelor sau limbajului administrativ.

Ceea ce reunește aceste două modalități stilistice ale lui Marcel Breslașu, care de altfel se întrepătrund, este tendința către muzical. Formația primilor ani este prezentă pretutindeni în opera de azi a poetului ; e vorba de o concepție adîncă, izvorîtă din priceperea cuvîntului ca vehicul menit să ducă spre „înțelegerea și dragostea celor mulți". Că într-adevăr Breslașu este un tip auditiv, o dovedește în primul rînd, frecventarea asiduă a celui mai mare auditiv al poeziei noastre, Eminescu. Orice poet de azi se duce în mod firesc în pelerinaj la cel mai mare din totdeauna și acesta e prezent, într-un fel, la toți. Dar la Breslașu, Eminescu e pur și simplu cultivat. Nu numai în reminiscențe de imagini, nu numai în varietate de ritmuri (și mai ales în fabule Breslașu depășește în acest sens pe toți contemporanii săi, pornind cel mai adesea de la ritmurile poeziei populare), dar și în structuri sintactice și mai ales în rime. Grija poetului pentru rimă e vizibilă în atributele atît de variate pe care i le dă : cînd rară și strălucitoare, cînd bogată. De la Eminescu moștenește parcă predilecția pentru dificultățile rimei în compuși, și pentru rimele pe omonime. De altfel uneori virtuozitatea lui Marcel Breslașu, în special în *Așa zise jocuri de cuvinte* e ametitoare. Și jocul amețitor ar putea duce pe un mai tînăr și mai puțin experimentat poet și mai ales pe unul cu o mai puțin trainică temelie ideologică, spre o muche primejdioasă. Dar el stăpînește perfect hățurile formei și chiar dacă în *Fiica aerului* apar momente de oarecare ermetism, totuși poezia lui Breslașu nu poate fi niciodată învinovățită de formalism. Cea mai insistentă figură de stil, o anaforă sau o epiforă, destul de frecvente, e pătrunsă de filonul indispensabil emoțional al ideii sau al sentimentului exprimat.

Mare meșteșugar, Breslașu are totuși un echilibru clasic (deși este evident că în anii de ucenicie i-a frecventat pe moderni), derivat poate din studiul modelelor vechi care se simt, desigur transfigurate creator, la fiece pas. De altfel poate din această pricină lipsește poeziei sale belșugul de culoare, înlocuit mai de grabă ca la clasicii antici, cu irizări și luciri metalice.

Și pentru înțelegerea mai adîncă a specificității construirii imaginii la Marcel Breslașu, a elementelor viziunii sale influențate de clasicism, mi se pare interesantă alăturarea poeziei sale *Mii de temple* de *Mărul de lîngă drum* a lui Beniuc. Mărul cu poame roșii este profund deosebit de imaginea înălțată de Breslașu pe aceeași idee a poetului militant, însă într-o viziune hieratică, mai solemnă, clasicizantă a altarului poeziei singur nepieritor, fiind destinat mulțimii și așezat la răspîntie de drumuri :

Unul singur nu-i vremelnic
al coloanelor de fum
înălțate pe jertfelnic
la răspîntie de drum.

Dialectica poeziei conține cîteva capitole dintr-un manual de materialism dialectic și istoric, magistral traduse în imagini artistice, și o artă poetică deosebit de instructivă și pilduitoare pe viu pentru tînărul stihuitor realist-socialist.

Zoe Dumitrescu-Bușulenga

REVISTA REVISTELOR

Numerele din ultimul trimestru al anului trecut vădesc o preocupare susținută pentru reflectarea fenomenului literar contemporan din lumea întreagă.

Lăudabilă e inițiativa redacției de a consacra un număr întreg (numărul 10) literaturii sovietice.

Într-un eseu succint dar substanțial, acad. Tudor Vianu relevă trăsăturile principale ale umanismului literaturii sovietice, sensul nou al eroicului.

Remarcăm și studiul profund, realizat cu mijloace de mare limpezime, pe care Ion Ianosi îl dedică eroilor comuniști ai Donului liniștit.

În ceea ce privește traducerile, ni se pare deosebit de interesantă inițiativa revistei de a publica cîteva pagini din corespondența inedită a lui Gorki. Aceeași dorință de a oferi cititorului romîn fragmente inedite din operele scriitorilor sovietici a dus la publicarea unui fragment dintr-un nou roman al lui Fedin.

Semnalăm traducerea, realizată la o înaltă tensiune emoțională a poeziei „Vîntul" de Vl. Solouhin. Tiberiu Utan își dovedește încă o dată, cu acest prilej, virtuțile sale de tălmăcitor, izbutind o versiune romînească plină de poezie. Din lirica lui Scipaciov, Gellu Naum a realizat o tălmăcire interesantă a **Florii cartofului.** Mai puțin izbutite, din pricina unor neclarități și a unor prozaisme, ni se par **Gîndurile** și **Lui Gherman Titov,** în versiunea romînească a aceluiași traducător.

În general, numărul 10 din 1961 este, fără îndoială, o realizare mai mult decît meritoasă a redacției „Secolului 20".

Numărul 11 din 1961 reține atenția mai ales prin tălmăcirile din lirica lui Eluard, Pacheco, Ludemis, Vrettakos. Mărturia profund umanistă a versurilor lui Eluard dedicate lui Picasso trece în limba romînă într-o formă concentrată, densă, datorită lui Mihnea Gheorghiu. Mai puțin convingătoare ni se pare traducerea **Armelor durerii,** în care urmărirea efectelor verbale neașteptate ale marelui poet francez se face uneori în dauna clarității („Pierde-și-ar umbra să piară / Ne-ajunge să moară") sau a limbii romîne („Înarmați pînă-n pămînt). Impresionantă, lirica tînărului poet luptător Jesus Lopez Pacheco, aduce o vibrație profundă, solie a adevăratei Spanii, mîndră care respinge jugul franchist, a unei Spanii îndurerate și eroice. Traducătorul a surprins suflul acestа eroic al versurilor lui Pacheco și l-a transpus într-o remarcabilă versiune romînească.

Emoționante, paginile eroicului Henri Alleg dezvăluie hidoasa față a „justiției" burgheze, inumane, barbare, disprețuind cele mai elementare legi ale respectului omului. Fragmentul din **O viață violentă,** celebrul roman al lui Pasolini, întregește această viziune, demonstrînd și el, ca și faptele prezentate de Alleg, josnicia uneltirilor opresiunii burgheze.

În afara unor remarcabile studii traduse (V. Scerbina : **Epoca atomică și literatura** și Juan Goytisolo : **Pentru' o literatură națională populară),** revista publică un profil foarte sugestiv al scriitorului german Heinrich Böll, încadrat în peisajul actualei literaturi vest-germane, de Jean Livescu și un articol de sinteză, informat și cu reale virtuți polemice, o substanțială critică a iraționalismului decadent, semnată de Elena Vianu.

Din sumarul numărului 12 reținem atenția publicarea **Jurnalului** lui Martin du Gard, articolele dedicate sărbătoririi lui Picasso, prilej pentru revistă de a-și lărgi, prin cîteva colaborări de prestigiu (Corneliu Baba, Jules Perahim, Spiru Chintilă, Brăduț Covaliu și alți artiști plastici), sfera preocupărilor, precum și rubrica **Ecouri romînești.** Scrisoarea emoționată a lui Aragon la moartea marelui Sadoveanu, analiza sumară, dar plină de esență, pe care Al. Philippide o face personalității lui Rafael Alberti în tripla sa ipostază de poet, de prieten al Romîniei și de traducător al poeziei lui Eminescu și Arghezi, ridică această din urmă rubrică la un nivel înalt.

„Secolul 20"

Remarcăm, de asemeni, tălmăcirea a două poezii ale lui Voronca, semnată de Marcel Breslașu. Traducătorul, care își exersează destul de rar acest talent, dovedește că a surprins cu finețe sensul tragismului liricii lui Voronca. O temeinică cunoaștere a artei lui Fedin dovedește Dinu Săraru în profilul pe care-l schițează, cu mijloace critice de bună calitate. De asemeni, remarcabilă prin sobrietate și informație, prezentarea fenomenului poetic italian de astăzi, semnată de N. Façon.

Literatura sovietică e prezentă printr-o nuvelă de Emanuil Kazakievici, impresionantă prin adevărul analizei psihologice, prin dezvăluirea frumuseții morale a omului sovietic. Traducerea e semnată de Eugen Barbu și P. Granea.

Reține, de asemenea, atenția un scurt fragment din celebrul roman **Pardosul** al lui Giuseppe Tomasi di Lampedusa, tălmăcit de Alexandru Balaci.

Dintre poemele acestui număr, de o frumoasă ținută artistică e cel tradus de Gellu Naum : **Dimineața pe înaltele platouri** de Nordhal Grieg.

Drama **Bulevardul Durand** a lui Armand Salcrou (ingenios ilustrată cu gravuri din ciclul **Calvarul unui om** a lui Masereel) evocă impresionanta figură a unui martir al clasei muncitoare franceze, osîndit pe nedrept de justiția burgheză. Construită ingenios, piesa, de o cutremurătoare actualitate, se dovedește a fi un viguros act de acuzare la adresa regimului capitalist samavolnic și imoral.

Surprinde, însă, neplăcut stilul traducerii, cu atît mai mult cu cît un dramaturg cu experiența lui Horia Lovinescu avea datoria de a medita mai profund asupra naturaleții cu care unele replici pot fi rostite de actori, precum și asupra limbii romîne folosite. Vom da numai cîteva exemple din numărul mare de abateri flagrante de la stilul literar. De cele mai multe ori, fraza romînească lasă să se întrevadă calchierea după textul francez, prezentîndu-se într-o formă greoaie și uneori neinteligibilă.

Un personaj, de pildă, aduce elogii pentru sprijinul acordat „operelor municipale angajate în lupta antialcoolică". E greu de presupus că **operele pot fi angajate într-o luptă,** fie ea și antialcoolică (pag. 67). Mărturisim că nu înțelegem ușurința cu care Horia Lovinescu a putut semna o traducere în care apar fraze ca acestea : „Am trăit pe pămîntul ăsta, făcînd o meserie complicată și dificilă, plină de **hazarduri** (s.n.) pe care n-o puteam refuza" (pag. 70) Sau : „... să mă reobișnuiesc cu inutilul, cu frivolul cu ceea ce nu durează" (pag. 71). Sau : „Totdeauna curat, cu guler alb, și aproape stăpîn pe soarta ta, bucurîndu-te pe cheiuri de încrederea marilor patroni" (pag. 74) ; sau : „Și Roussel, ticălosul ăsta, nu, nu-i ticălos, este un orb și un surd, dar orb sau surd va trebui să cedeze, altfel va fi grevă" (pag. 77). Sau folosirea nepotrivită a unor false antonime : „... porcăia aia de praf negru, care se lipește de noi **pe dinăuntru și pe deasupra"** (pag. 84).

Alteori, traducerea sună greoi : „Dar respectul anumitor aparențe de forță suplimentară unor acțiuni al căror secret nu trebuie dezvăluit în mod inutil" (pag. 77). unde decalcul se ghicește cu ușurință.

De altminteri, calchierile după limba franceză îl întîmpină adesea pe cititor. Traducătorul folosește, de pildă, vocativul „vărul meu !" (pag. 70), necunoscut, sau în cel mai bun caz, bizar, în limba noastră, urmînd originalul (probabil „Mon cousin !") în care vocativul însoțit de posesiv nu e de loc neobișnuit. „Mon vieux !" e tradus pur și simplu „bătrîne", exact, ca după un dicționar, fără să se țină seamă de valoarea lui afectivă în franceză (pag. 71). Cine nu-și dă seama că se află în fața unei traduceri din franțuzește cînd citește fraze ca : „Ar fi revanșa lui să-mi stăpînească calul" ? (pag. 71) Fără a mai vorbi de cacofonie. Sau „...deschide o sticlă din cidrul tău înfundat" ? (pag. 76). Sau și mai stîngaci. „Vor vorbi afară, cu ușa mea închisă" ? (pag. 77). Sau : „...cîți oameni sînt astă seară în oraș care vor cina cu desgust și rușine" ? (pag. 80).

Iată cum sună două replici (pag. 80) în structura cărora se distinge fără efort construcția sintactică franceză : „El n-are mamă și-i mai obosit ca mine ; sărman vîsternic al casei noastre în care suflă vîntul !" — " Dar la ce îți pot folosi toate cuvintele astea rostite în mijlocul bucătăriei noastre pierdute în mîșelia lunii sărace ?" Nici o frază ca „Sîntem cu toții în spatele dumitale, dragă domnule Roussel" (pag. 78), nu poate demonstra că traducătorul a fost prea atent cu limba noastră.

Frecventele greșeli de tipul celor citate mai sus transformă traducerea lui Horia Lovinescu într-o simplă juxtă, fără culoare literară.

Ultimele numere ale „Secolului 20" dovedesc atenția tot mai mare acordată criteriilor de autodozare, în sensul stabilirii unei osaturi puternice, a prezentării multilaterale a literaturii luptătoare contemporane din întreaga lume. Cînd și studiile originale se vor prezenta într-o proporție și mai mare la un nivel corespunzător, analizînd cu mai multă profunzime fenomenul literar actual de pretutindeni, demascînd cu mai multă consecvență și mai documentat ideologia burgheză, revista își va atinge cu adevărat scopul de a înfățișa cititorilor romîni creația beletristică mondială, cele mai valoroase opere ale literaturii progresiste universale.

Dan Grigorescu

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director : acad. Mihai BENIUC

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Dumitru CORBEA (redactor șef adjunct) ; Dan DEȘLIU (redactor șef) ; Mihu DRAGOMIR ; V. Em. GALAN ; Silvian IOSIFESCU ; Aurel MIHALE ; Mihai NOVICOV ; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS ; Titus POPOVICI ; Al. I. ȘTEFĂNESCU (redactor șef adjunct) ; Tiberiu UTAN ; Haralamb ZINCA (redactor șef adjunct).

NICOLÁS GUILLÉN

SPANIA

Poem în patru neliniști și o speranță

(1937)

Lui Luis Díaz Soto

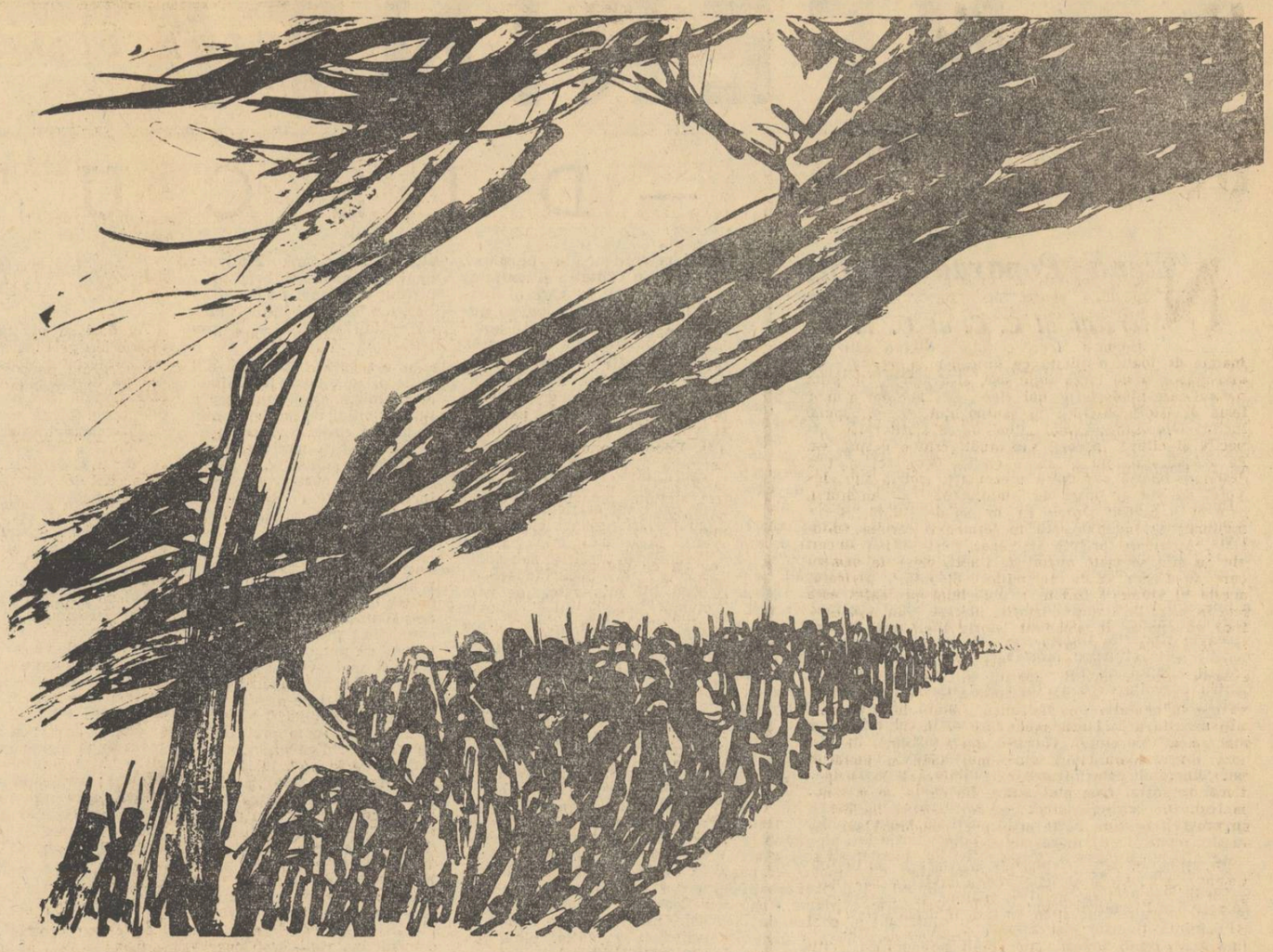

Prima neliniște

Priviri de metale și roci

Nu Cortés nici Pizarro
(azteci, incași, trăgînd legați la dublul car).
Ci oamenii lor aspri, mai curînd,
sărind lung peste timp. Aici, cu scuturile lor
scăpărînd.
Aici, cu pumnii lor aspri, bătătoriți,
ostași de mult pieriți,
aici, stînd lîngă noi, aici,
cu pintenii înfipți în caii mici ;
de noi alături, în sfîrșit, aici,
ostași îndepărtați,
și arzători și atît de-aproape frați

Metalele tumultuoase
ale prelungilor lănci luptătoare
și spadele muiate în răsărit de soare
și surele armuri,
naivele-arhebuze furioase,
potcoavele și cuiele
subțirelor copite de cai, cuceritoare ;
și groase genunchiere,
un munte de metal vechi imperialist,
topit, alunecă-n valul arzînd, din care
ostaș și muncitor și-artist
iau gloanțe, mitralierei să-l dee, fiecare.
Nici Cortés, nici Pizarro,
(azteci, incași, trăgînd legați la dublul car).
Ci oamenii lor aspri, mai curînd,
sărind lung peste timp. Aici, cu scuturile lor
scăpărînd.

Priviți : e Spania frîntă !
Și păsări filfîind peste ruini
și e fascismul și e cizma-i cruntă,
și felinarele fără lumini,
și pumnii strînși și arătînd înaltul,
și sînt mîinile trezite
și-obuzele sînt, azvîrlind asfaltul
pe caii cu priviri pe veci pierite ;
și-s lacrime marine,
lovind, sărate,-n porturile toate ;
și strigăte-s, oriunde te întorci
și-n ochii mînioși, deschiși — turbate
priviri sînt, de metale și de roci.

A doua neliniște

Vinele tale,
rădăcina arborilor noștri

Rădăcina arborelui meu, răsucită ;
rădăcina arborelui tău, tovarășe,
a tuturor arborilor noștri,
sorbind sînge, umedă de sînge,
rădăcina arborelui meu, a arborelui tău.

O simt,
rădăcina arborelui meu, a arborelui tău
a tuturor arborilor noștri,
o simt,
înfiptă în adînca inimă-a pămîntului meu,
înfiptă acolo, înfiptă,
tîrîndu-mă, înălțîndu-mă, vorbindu-mi,
strigîndu-mă.
Rădăcina arborelui tău, a arborelui meu.

În pămîntu-mi înfiptă
cu piroane devenite piroane de fier,
de praf de pușcă, de piatră,
și înflorind cu arzătoare limbi,
hrănind ramuri de care-atîrnă trudite zburătoare,
și înălțîndu-și vinele, vinele noastre,
vinele tale, rădăcina arborilor noștri.

A treia neliniște

Și oasele-mi mergînd
cu-ai tăi soldați

Moartea-n călugăr umblă travestită,
Cu-a mea cămașe aprinsă, făr-a sta,
ucid în mine-a dantului ispită
și trec prin moarte pentru viața ta.

Amestecatul sînge ce-i în mine
spre tine vine, de-unde a pornit,
și-ntreabă despre plăgile-ți rubine.
Vedea-vei frînți pe cei cari te-au rănit.

Contra coroanei, spadei și mantalei,
contra sutanei sînt, popor și eu, —
ca pieptul tău să-și afle-n vocea-mi cale.
Prieten sînt, amicul tău, mereu.

În munții suri ce-n zare stau de straje ;
pe roșii cărărui ce le străbați,
e pielea-mi ce-n fîșii îți dă bandaje,
și oasele-mi mergînd cu-ai tăi soldați.

A patra neliniște

Federico

Bat la ușa unei romanțe —
— N-a trecut pe-aici Federico ?
Un papagal îmi răspunde :
— A plecat.

Bat la o ușă de cleștar.
— N-a trecut pe-aici Federico ?
Se-arată o mînă, și-mi spune :
— E-n rîu.

Bat la ușa unui țigan.
— N-a trecut pe-aici Federico ?
Nimeni nu răspunde, nu vorbește nimeni...
— Federico ! Federico !

Casa în beznă, pustie ;
negru mușchi pe pereți ;
fără găleată fîntîna,
șopîrle-n grădină, trec verzi-

Pe bătătoritul pămînt
melcii mișcîndu-se lin
și vîntul de iulie, roșu,
între ruini, legănîndu-se.
Federico !
Unde se stinge țiganul ?
Ochii lui unde îngheață ?
Unde-o fi, de nu mai vine ?

(Un cîntec)

Plecat-a duminică,-n noapte,
plecat-a, și nu se întoarce.
Avea în mînă un crin,
sclipea în privirile-i febra ;
se preface-n sînge viu crinul,
sîngele se preface-n moarte

(În amintirea lui Garcia Lorca)

Visa, avînd în juru-i nardul, ceara,
măslini, garoafe, luna răcoroasă.
Granada, Federico, Primăvara

Dormea în solitudine tăioasă,
de-ai săi lămîi ambigui străjuit,
și muzical zvîrlit lîngă o casă.

Arzînd de stele, noaptea liniștit
își învîrtea lin străvezia-i coadă
pe drumurile țării-n infinit.

Strigară „Federico !" deodată,
țigani cu pumnii-nlănțuiți, ce-n rînd
treceau pe drumul mare-n lentă ceată.

Ce voce-a vinelor lui scurse-arzînd
Și-n trupu-i înghețat ce mari ardori !
Ce pași ușori — suavii-i pași trecînd !

Intrați în noapte de curînd, ușori,
mergeau pe asprul drum nevertebrat,
mergeau — desculți de simțuri — suitori.

Și Federico-n soare sta scăldat.
Granada, Federico, Primăvara.
Și cu garoafa, nardul, luna, ceara
cu el am mers spre piscu-nmiresmat.

Vocea plină de speranțe

O veselă cîntare-n depărtare

În foc ești, Spanie ! Arzînd
cu unghii roșii, lungi, incendiate.
Grei, plumbii matricizi
cu pieptul și cu bronzul înfruntînd ;
cu ochii și cu gura, carne de trădători sfărmînd.
cu unghii roșii, lungi, incendiate.
De jos, înaltă vii,
de rădăcini vulcanice legată ;
de lente cabluri azurii pe care cu vocea-ți le susții.
cu vocea-ți de păstor și de poet, ne-ngenunchiată.
Rafalele și tunetele tale, și violentele-ți
mari strigăte se-adună-n urechea omenirii ;
cu mușchi de piatră scuturi lăcătul
ce ține zăvorîte recoltele-omenirii.
Te-nalți din tine ; îți înalți,
viu glasul și te-nalți,
lividă, sîngerîndă,-nebunită,
și peste-ntinderea înnebunită, —
te-nalți mai pură ! te înalți !

Îți văd mereu, o, Spanie-aceste vine
ce sîngeră, și iar de sînge-s pline ;
și zîmbetele tale rănite le zăresc ;
și morții tăi ce-n locuri de vis se odihnesc ;
batalioanele-ți cumplite, vii,
de muncitori, țărani și catîrgii.

Eu,
fiu al Americii,
fiu al tău și-al Africii,
sclav ieri al vătafilor albi stăpîni peste bice colérice,
astăzi, sclav al yankeilor plantatori de trestie de zahăr, nesățioși ;
eu, înfundîndu-mă-n sîngele obscur, în care se-afundă Antilele mele ;
sufocat de fumul acru-verzui al plantațiilor de trestie ;
înmormîntat în noroiul tuturor carcerilor ;
înconjurat zi și noapte de nesătulele baionete ;
pierdut în pădurile zumzăitoare ale insulelor crucificate pe crucea Tropicului ;
eu, fiu al Americii,
mă grăbesc spre tine, mor pentru tine ;
eu, care iubesc libertatea, cu simplitatea
cu care iubești un copil, sau soarele, sau arborele plantat în fața casei ;
eu, care-am vocea încoronată de aspre păduri milenare,
și inima trepidîndă de tobe
și ochii pierduți pe-orizonturi,
și dinții puternici, și albi, și simpli pentru a strivi rădăcini
și pentru-a mușca fructele elementare ;
și buzele cărnoase și-arzătoare
pentru a sorbi apa rîurilor ce m-au văzut născîndu-mă,
și torsul puternic, umed de sudoare sărată,
al hamalilor ce gîfîie-n porturi,
al celor ce sparg pietre pe șosele,
al muncitorilor de pe plantațiile de cafea și-al prizonierilor muncind fără
speranță
și fără de folos în lagăre, fiindcă n-au mai voit să fie doar fantome ;
eu vă strig cu vocea-mi de om liber, ce vă-ntovărășește,
tovarăși :
că o să merg, pășind cu voi alături,
simplu și vesel,
pur, liniștit și tare,
cu capul meu cel creț și pieptu-mi brun,
pentru-a schimba, uniți, benzile trepidante — ale mitralierelor voastre.
și pentru-a mă tîrî, ținîndu-mi răsuflarea,
acolo, alături de voi,
acolo, unde sînteți acum, unde vom fi,
și făurind sub cerul arzător și spart de-obuze
o altă viață, simplă și-amplă,
simplă și limpede și amplă,
înaltă, simplă, limpede și amplă,
sunînd de-al nostru glas inevitabil.

Cu voi, mîini de cuceritori pînă mai ieri,
și-acum zbucnind spre-a sfărîma frontiere ;
mîini, pentru-a smulge stele sclipind îndepărtate,
pentru a spinteca fremătătoare bolți profunde ;
pentru-a lega-ntr-un singur snop insulele Mării Sudului și Mării Caraibilor ;
pentru-a-mbina,-ntr-o singură pastă ce fierbe, roca și apa tuturor oceanelor ;
pentru-a se înălța, de toate aurorele aurite ;
pentru-a se înălța, de soarele întregii lumi hrănită ;
pentru-a se înălța, sclipind de sînge, de la Ecuator la Poli ;
pentru-a se înălța, întocmai ca o limbă ce nu tace, ce nicicînd n-o să tacă,
pentru-a se înălța — severă, roșie, neîndurătoare,
arzîndă, strigătoare, furtunoasă —
pentru-a se înălța văpaia, nivelatoare și secerătoare, a Revoluției.
Cu voi, țărani și muncitori !
Cu tine, da, minier !
Cu voi, mergînd,
dînd, doborînd !
Hei, muncitori, țărani, minieri,
toți împreună, — aici, cîntînd !

(Un cîntec în cor)

Drumu-l cunoaștem acum ;
pușlile unse ne-așteaptă ;
brațele-s gata de faptă :
La drum !

Nu-i mare ispravă să mori, asta știe
oricine : nu-i lucru prea mare sub cer ;
rău e să fii liber și prizonier,
liber fiind, să fii în sclavie !

Mor unii în patul lor stînd îndeajuns
douăsprezece luni și agonizînd,
și-s alții ce mor în picioare, cîntînd,
cu pieptul de douăsprezece gloanțe străpuns !

Drumu-l cunoaștem acum ;
pușlile unse ne-așteaptă ;
brațele-s gata de faptă :
La drum !

Așa vom păși toți, în rînd,
aspru mergînd, învăluiți în ziua născîndă.
Țările noastre cizme, sunînd,
vor spune pădurii tremurătoare : „E viitorul ce trece !"

O să ne pierdem în zare... Masa obscură de oameni s-o șterge
însă, departe, în zare, vibrîndă,
s-o auzi încă vocea noastră, ca-n vise, adusă de vînt ?

...Drumu-l cunoaștem acum...
...Pușlile unse ne-așteaptă...
...Brațele-s gata de faptă...

Și cîntecul vesel pluti-va deasupra zărilor roșii, la fel unui nour zburînd !

În romînește de EUGEN JEBELEANU

Ilustrații de Florica Cordescu

CONFERINȚA PE ȚARĂ

— DISCUȚII —

Elena Poparad-Mantho

Secretar al C. C. al U. T. M.

Permiteți-mi ca în numele Comitetului Central al Uniunii Tineretului Muncitor, al celor peste două milioane de utemiști, al întregului nostru tineret, să aduc un fierbinte salut Conferinței pe țară a scriitorilor.

După ce a arătat că, în patria noastră, tineretul trăiește o viață fericită, vorbitoarea a spus: Uniunea Tineretului Muncitor — ca ajutor al partidului în educarea comunistă a tineretului — a desfășurat o susținută muncă pentru cultivarea în rîndurile tinerei generații a trăsăturilor morale proprii omului de tip nou, pentru dezvoltarea conștiinței socialiste a acesteia.

În această nobilă muncă de educare a tineretului, literaturii îi revine un rol însemnat. Tineretul nostru iubește literatura, arta, este pasionat de frumos, prețuiește tradițiile progresiste ale literaturii noastre, creațiile de mare valoare ale lui Eminescu, Coșbuc, Alecsandri, Caragiale, Topîrceanu și ale altor înaintași de seamă ai literaturii noastre.

În inima tinerilor își află un vibrant ecou versurile maestrului Tudor Arghezi, ale lui Mihai Beniuc, Maria Banuș, Marcel Breslașu, Dan Deșliu. Ei citesc cu pasiune valoroasele opere create de maestrul Mihail Sadoveanu. Tinerii cititori prețuiesc creația literară a lui Geo Bogza, V. Em. Galan, Nagy István, Zaharia Stancu.

Alături de scriitorii cunoscuți, de artiști cu experiență în frontul unit al literaturii noastre realist-socialiste, s-au afirmat în ultimii ani numeroși și talentați tineri scriitori. Printre aceștia s-au impus atenției poeții ca: Al. Andrițoiu, Ion Brad, Ștefan Iureș, Niculae Stoian, Gheorghe Tomozei; prozatorii ca: Francisc Munteanu, Vasile Nicorovici, Pop Simion, Titus Popovici, Nicuță Tănase, Alecu I. Ghilia; dramaturgi ca Teofil Bușecan, Dorel Dorian, Al. Mirodan și alții.

Trebuie să arătăm însă că numărul și valoarea operelor literare în care viața tineretului nostru să-și afle o întruchipare fidelă nu poate încă mulțumi cerințele cititorilor. Cu toate progresele semnalate pînă acum viața tineretului este încă palid prezentată în literatură. Rolul organizației U.T.M. în educarea tineretului, portretele de tineri revoluționari, crescuți și educați de partid în spiritul intransigenței proletare, al patriotismului socialist, al dragostei față de muncă, nu sînt încă destul de bine reflectate în creația despre și pentru tineret.

Viața tineretului de pe marile șantiere socialiste nu a fost încă reflectată de scriitori în operele lor. Procesul de creștere și împlinire morală a unor tineri care se călesc la înalta școală a muncii, devenind oameni noi, cu o viață infinit mai bogată, mai complexă, așteaptă să capete expresie artistică în romane, povestiri, nuvele, piese de teatru etc.

De asemenea, a arătat vorbitoarea, se simte nevoia unui număr mai mare de lucrări literare valoroase despre viața tineretului de la sate, precum și a elevilor și studenților.

Am dori să reamintim cu acest prilej și faptul că tineretului îi place să cînte, să cînte dragostea sa pentru partid, pentru patria socialistă, să cînte viața sa nouă.

Trebuie să arătăm însă că în ultima vreme, în domeniul muzicii ușoare și îndeosebi al textelor, există o serioasă rămînere în urmă. Au fost difuzate la radio, televiziune, au fost înregistrate la Electrecord numeroase cîntece de slabă factură, cu texte banale și chiar stupide, ca de exemplu: „Dacă n-ar fi dacă", text de I. Berg și R. Zaharescu, „A.B.C.D. — alfabetul dragostei" de Aurel Felea, „Spune, spune" de Saşa Georgescu, „Poveste din Deltă" de Cristian Demco și altele.

Considerăm că, în crearea unor texte de muzică ușoară, Uniunea Scriitorilor putea să atragă creatori talentați, pentru a da tineretului cîntece cu un bogat conținut de idei.

Fără a nega succesele incontestabile pe care literatura pentru copii le-a înregistrat în anii puterii populare, socotim de datoria noastră să ne exprimăm părerea că literatura pentru cei mici a fost oarecum vitregită în ultimul timp. Inspirate, bogate în învățăminte, povestirile, schițele, romanele, scenetele, cîntecele care să oglindească în chip artistic viața copiilor noștri, preocupările lor, ale organizației lor pionierești se cer a fi realizate cît mai degrabă, completînd astfel șirul creațiilor valoroase existente care au contribuit și contribuie la educarea comunistă a pionierilor și școlarilor.

Referindu-se la activitatea tinerilor scriitori, tovarășa Elena Poparad-Mantho arăta că mai sînt unii tineri scriitori care se închistează într-un cerc restrîns de probleme, care cunosc superficial realitatea.

Socotim că pentru întărirea legăturii tinerilor scriitori cu viața ar fi de dorit ca ei să lucreze un timp mai îndelungat în marile unități ale industriei și agriculturii socialiste, să participe activ la viața colectivelor de oameni ai muncii, să se integreze în ritmul existenței lor, să se contopească cu preocupările și aspirațiile lor.

Cunoaștem cu toții dragostea și respectul cu care tinerii privesc creația literară, așteptînd să citească romane, nuvele, povestiri, poezii, piese de teatru în care complexitatea și frumusețea zilelor pe care le trăim să apară din plin. De aceea, ei își manifestă nemulțumirea față de acele lucrări în care se află imagini deformate, sărace, unilaterale, ale vieții și preocupărilor lor. Se publică încă nuvele, povestiri, schițe, versuri, piese de teatru cenușii, lipsite de fiorul autentic al vieții, reportaje descriptive, plate.

Pentru a reuși să oglindească multilateral și veridic viața noastră nouă, tinerii scriitori au datoria să-și ridice necontenit nivelul cunoștințelor, să studieze învățătura marxist-leninistă, să cunoască îndeaproape documentele partidului nostru. Tinerii scriitori, care sînt chemați să devină cronicarii măreței zile pe care le trăim, vor lupta fără îndoială pentru îmbogățirea cunoștințelor lor pentru ridicarea măiestriei lor artistice.

Literatura noastră nouă, partinică, realist-socialistă a dobîndit pînă acum succese însemnate. Urmînd neabătut indicațiile gloriosului nostru partid, ea va cunoaște și de acum înainte realizări de mare importanță. Tinerii din patria noastră, cititori pasionați ai literaturii, vă doresc succese în nobila dumneavoastră muncă de a traduce în viață sarcinile trasate de cel de-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Român pentru a crea imaginea luminoasă a eroului contemporan, comunistul, și a reda în opere de o valoare artistică neasemuită, frumusețea epocii pe care o trăim, epoca triumfului ideilor comunismului.

Pop Simion

Scriitorii tineri se bucură pe deplin de atenția Conferinței pe țară; lucrările multora dintre ei au fost amintite în Darea de seamă printre realizări ale literaturii actuale, iar aici, în dezbateri nu puțini scriitori tineri aduc contribuții esențiale. Avem, așadar, toate motivele să împărtășim un sentiment de satisfacție și mîndrie pentru aportul real, valoros al tineretului la zestrea comună a literaturii noastre realist-socialiste. Dar bucuria pe care o implică o asemenea constatare, eu aș numi-o, înainte de toate, răspundere, și cu asta am și ajuns la ideea pe care mi-am propus s-o dezvolt în dezbaterile Conferinței noastre.

Fenomenul înnoitor de puternică afirmare a scriitorilor tineri, este, înainte de toate, o ilustrare a condițiilor optime, nemaiîntîlnite în trecut, oferite cu generozitate de către partidul clasei muncitoare, pentru dezvoltarea armonioasă a noilor promoții de scriitori, parte integrantă a frontului larg și unit al literaturii noastre.

De la Congresul scriitorilor au trecut cinci ani și în acest răstimp a avut loc, în decembrie 1960, o conferință pe țară a tinerilor scriitori, care a afirmat public cîteva dintre adevărurile la care mă voi opri doar în treacăt. Apar la noi în țară un mare număr de talente noi, viguroase, active, care, întîlnind condiții prielnice, cunosc o dezvoltare rapidă. Deși nu-mi plac enumerările nu voi ezita să amintesc aici numele unor scriitori tineri ca Titus Popovici, Al. I. Ghilia, D. R. Popescu, T. Mazilu, Vasile Rebreanu, N. Velea, Ioan Grigorescu, Fănuș Neagu, P. Sălcudeanu, ca să mă refer doar la prozatori, care prin calitatea și noutatea problematicii pe care o abordează în lucrările lor, se numără printre scriitorii apreciați de cititorul care caută schița izbutită, nuvela, romanul de actualitate. La o sumară analiză vedem că acești scriitori, azi prezenți prin calitatea lor de delegați, aici, în primele rînduri, erau în urmă cu cinci ani, cu puține excepții, niște debutanți. Pe scara istoriei literare răstimpul de cinci ani este egal, aș zice, cu tresărirea unei clipe. Iată însă că această clipă a fost fecundă, a tresărit sub zodie bună, încît, bucurîndu-se de condițiile minunate, pe care numai socialismul le poate oferi, mlădițele — ca să mă exprim în limbaj de cenaclu — devin sub ochii noștri stejari, cu tulpinele bine înfipte în solul fertil al patriei. De aceea sublinia, cred eu, Darea de seamă, că Consfătuirea pe țară a tinerilor scriitori s-a înscris în viața Uniunii ca un eveniment important, nu numai pentru că a marcat o îmbogățire, o primenire a peisajului literaturii prin talente noi, ci, tocmai datorită structurii, formației acestor talente, a plasat în centrul dezbaterilor scriitoricești problema reflectării actualității socialiste, problemă care animă în principal evoluția plină de căutări a tineretului.

Viața noastră se află la un astfel de nivel de însușire a noului, la o atare acumulare de experiență socialistă încît scriitorul aproape că nu-și mai pune întrebarea despre ce, și înainte de toate, cum să scrie despre omul de azi. Necesitatea actualității este o chestiune de ordin calitativ. Interesează în ce măsură creatorul de literatură știe să vorbească cu convingere despre atitudinile, gîndurile, trăirile oamenilor prinși în vălmășagul acestor evenimente, despre acele reacții particulare care poartă pecetea epocii și, prin asta, definesc stări mai generale.

Este, deci, mai mult ca oricînd necesară o amplă confruntare de opinii asupra actului documentării scriitoricești, asupra modurilor variate de cunoaștere a realității.

Configurația exactă a momentului istoric pe care îl trăim o dau marile acțiuni inițiate și conduse de partid, care antrenează, valorifică energiile inepuizabile ale poporului. Atîta timp cît scriitorul se află în furtunoasa lor desfășurare, ochi treaz și ureche atentă la glasul lor adînc rezonant, el nu va trebui să-și cheltuiască fantezia spre a căuta teme. Ele, temele, adevărate și mari, sînt generate de o fantezie mult mai bogată, inegalabilă prin virtuțile și forța ei de cuprindere — fantezia vieții, determinată cu rigurozitate științifică de dinamica socialismului.

Cunosc la Brașov o brigadă de tineret care se întrunește zilnic, la o oră a după-amiezii, pentru a face exerciții de algebră superioară. Motivul: unul din membrii brigăzii a pierdut examenul de matematică, iar tovarășii lui de muncă — toți studenți — îl pregătesc.

La o schelă petroliferă din Oltenia, a eșuat o festivitate de premiere, un muncitor a refuzat titlul de „cel mai bun podar" și cuvenita recompensă bănească pe motiv că ingginerul șef e subiectiv, îl părtinește într-o oarecare măsură, încît onorurile nu i se cuvin lui în primul rînd, ci altui sondor.

Acestea sînt întîmplări pe care le-am cunoscut, umblînd printre oameni. Izvorul lor îl găsesc în preocupările cotidiene ale unei brigăzi de muncă socialistă, membrii căreia își impun să muncească, să trăiască și să învețe în chip comunist; în munca instructorului teritorial de partid, care trebuie să răspundă prompt și inspirat la toate problemele pe care le ridică practica socialistă de la „A", la „Z"; în felul de a judeca a muncitorului-gînditor, care, dus de aripile îndrăznelii sale pentru cucerirea noului, trece nu o dată prin flacăra albă a căutărilor chinuitoare, spre a ajunge, în cele din urmă, la bucuria inovației sale. Aș zice că scriitorul trebuie să se identifice în așa măsură cu oamenii înaintați, eroii operelor sale, încît senzațiile, trăirile, atitudinile acestora, să devină ale sale însuși.

Și acest lucru este posibil numai printr-o stăruitoare și continuă însușire a învățăturii marxist-leniniste, a filozofiei noastre despre lume, printr-o înțelegere adîncă a problemelor de estetică marxistă.

Tinerii sînt entuziaști și perseverează în a avea o bună legătură cu viața poporului. Le este însă deficitară tocmai capacitatea de a încadra fenomenele observate în ansamblul vieții sociale, de a descifra acele semnificații largi, care nu întotdeauna pot fi observate la prima vedere, ori, alteori, sînt greu previzibile.

Este dăunătoare, cu grave implicații practice, hipertrofierea spontaneității talentului, în detrimentul conștiinței bazate pe un sistem de gîndire filozofic. De altfel acesta este și calul de bătaie al ideologilor burghezi contemporani, prin care se încearcă, în fel și chip să-l rupă pe artist de concepția despre lume, de gîndire, punînd toate succesele artei exclusiv pe seama manifestărilor spontane ale talentului.

În această lumină, capătă o importanță excepțională pentru noi orizontul de idei al creatorului, capacitatea de a descifra sensurile adînci ale faptelor contemporane, de a întrevedea perspective reale pe baza datelor oferite de dinamica socialismului.

După ce a subliniat necesitatea însușirii de către tinerii scriitori a cît mai multor cunoștințe de cultură generală, vorbitorul a combătut anumite manifestări nesănătoase ale unor tineri scriitori.

Irimie Străuț

In cuvîntul său, tovarășul Irimie Străuț a arătat printre altele:

Cititorii noii Hunedoare iubesc și stimează munca scriitorilor, de aceea și sînt atît de exigenți. La consfătuirile avute pe marginea romanului „Oțelul" de exemplu, scriitorul s-a cam supărat cînd competența unor critici pe care i-a respectat chiar și „Gazeta literară", simpli furnaliști și oțelari, l-au dojenit pe autor pentru modalitatea livrească, forțată, în care și-a conceput personajele.

Referindu-se la limbajul folosit de unii critici, tov. I. Străuț a criticat pe aceia care fac un fel de echilibristică a cuvîntului, pus cap la cap, într-un lanț care cu cît e mai lung și contorsionat, cu atît vrea să pară mai savant și mai fără apel. Cine face fraza mai lungă, mai cu zeci de sensuri, acela-i cîștigătorul! Fiindcă, după cum se poate vedea urmărind unele rubrici din gazetele literare, unii critici, nu se știe prin ce împrejurări, mai consideră că odată pușl în fața unei cărți noi, mai ales dacă e a unui începător, trebuie neapărat s-o facă praf ori s-o ridice de la început pe piedestalul de bronz.

Ca reporter la ziarele din Valea Jiului, Hunedoara și Deva, oriunde am stat de vorbă cu un cititor de carte, n-am auzit să se fi plîns atît de forma în care era scrisă aceasta, cît de conținut, interesîndu-l dacă opera l-a ajutat sau nu, dacă i-a răspuns la vreo întrebare de viață sau ba. De aceea, cred că foarte bine au vorbit tovarășii care au subliniat rămînerile în urmă ale criticii literare — oricît s-ar supăra tovarășul Paul Georgescu, — foarte bine s-au exprimat cei care au criticat faptul că în acest domeniu se simte încă o slabă cunoaștere a documentelor partidului, iar sarcina orientării scriitorului în lumina acestor documente este deseori uitată în graba de a răspunde unor polemici nu întotdeauna serioase, ca aceea dintre „Gazeta literară" și „Tribuna" din lunile trecute, de exemplu.

Unii tineri scriitori mai îndepărtați de viața literară a capitalei trebuie să-și caute singuri drumul propriu. Uneori ei se pot orienta foarte greu în avalanșa de fraze stereotipe, generale, însăilate de unii critici pe marginea unor cărți.

Fiind vorba de o constatare, care nu e doar a mea, aș vrea să fac și o altă propunere. E vorba tot de tinerii scriitori care trăiesc mai puțin pe lîngă ușile redacțiilor și mai mult între oamenii care le vor deveni poate personaje. E vorba în special de cei proveniți din rîndul muncitorilor. Nu o dată ei simt nevoia unui șfat, a unei păreri care să-i ajute în rezolvarea unor probleme de creație. De cele mai multe ori, ești atît de încărcat de fapte de viață încît ți-e teamă să nu scapi vreunul din ele și ai vrea să-i faci neapărat loc în lucrare, fie că e necesar, fie că nu. Cît de mult ajută în astfel de clipe un ochi cu experiență, care va ști să-ți dea putere să-ți calci pe inimă în favoarea operei.

Nu e vorba de o dădăceală, ci de o aspră și dreaptă judecată a primilor pași ai tinerilor scriitori, pe care comisiile de îndrumare n-au prea făcut-o prompt și susținut.

Ștefan Iureș

Aș dori să mă refer și eu la una din problemele centrale ale conferinței noastre — și anume la căile care ne stau la îndemînă spre o cunoaștere mai aprofundată a vieții, spre oglindirea mai fidelă și mai profundă a fenomenelor din realitatea noastră socialistă, cu un accent deosebit pentru poeții din generația din care fac parte și pentru cei mai tineri.

Considerînd ansamblul frontului nostru poetic, critica literară, în concordanță de bună seamă cu opinia cititorilor iubitori de poezie, remarcă ponderea însemnată pe care o capătă, pe an ce trece, contingentul celor a căror apariție în viața literară a avut loc în ultimii 10-12 ani. După cum aprecia și referatul, afirmarea celor care au luat cunoștință de sine și de lumea înconjurătoare după momentul Eliberării a lărgit simțitor aria poeziei noi; firește, nu în mod automat, nu în baza vreunui certificat de ingenuitate, ci în măsura în care noii veniți, în afară de faptul că se considerau ei înșiși exponenți ai generației lui 23 August, făceau efectiv dovada unor legături trainice cu această generație, militînd pentru idealurile majore ale acesteia — însumate în participarea activă, neobosită, la construirea socialismului. Și cred că cele mai bune pagini din volumele de versuri ale lui Al. Andrițoiu, I. Brad, T. Utan, A. Rău, I. Horea, Gh. Tomozei, Violeta Zamfirescu și ale altora, respiră tocmai această participare, reprezintă fructificarea unei cunoașteri pe dinăuntru a vieții acelor muncitori și țărani care în 1944 se aflau în pragul adolescenței și care s-au format în condițiile create tineretului prin strădaniile clasei muncitoare condusă de partid.

Urmăresc cu atenție evoluțiile, pe spiralele mereu mai largi ale unor talente în deplină înflorire, pe care le cunosc: Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Ilie Constantin, Grigore Hagiu, Horia Zilieru și atîția alții. Îmi apare clară pecetea timpurie a personalității fiecăruia, evidența preocupării de a desfășura idei de acută ascuțime ale omului de azi, sentimente care-i sînt proprii lui și numai lui, căutarea încununată de succes a unor modalități inedite ducînd la surprize de calitate. Cu atît mai mult regret atunci artificiozitățile, rătăcirea cititorului prin labirintul unor versuri eliptice de sens, nebulozitatea căutată ca o garanție — cît de falsă! — a profunzimii, lipsuri pe care le semnala Darea de seamă și pe care cu atît mai mult îndrăgostiții de poezie din toate colțurile țării, componenții uriașei comisii de revizie a activității poetice. Pe cine poate mulțumi poezia devitalizată, care consemnează caligrafic existența șantierelor, dar pentru care profilul metalic al macaralelor este mult mai sugestiv și permite să se „toarcă" mai multe semnificații decît omul care minuiește? Și aceasta în numele a ce? În numele poeziei de notație? Dar ce avem de notat în primul rînd în jurnalul liric dacă nu peisajul sufletesc în continuă prefacere al contemporanilor noștri? Atunci, în numele poeziei de idei? Mi se pare iluzorie ambiția de a filozofa în numele constructorului nostru din epoca desăvîrșirii socialismului, în absența unei curiozități vii pentru tot ce reprezintă universul său spiritual. Și este oare posibilă satisfacerea acestei dorințe de cunoaștere numai cu prilejul ocazionalelor „întîlniri cu cititorii"? Categoric, nu. Dar aici nu este nimic ireparabil, niciodată nu este prea tîrziu pentru a te pune în acord cu viața.

Dintre toate posibilitățile, vreau să relev pe acelea pe care le oferă munca în cadrul presei cotidiene, mai exact răspunsul la solicitările acesteia. Pentru nimeni nu este un secret numărul mare de prozatori, dintre cei mai activi și mai talentați, care au crescut din rîndurile reporterilor. Dar nu și cu poeții tineri este aceeași situație; în orșice caz, nu cu toți. De fapt ei, în primul rînd, tinerii poeți sînt interesați să răspundă acestei solicitări, dacă vor cu adevărat o îmbogățire a substanței lirice. Mărturie pot depune aceia dintre ei care se numără printre colaboratorii permanenți ai organelor de presă. Mă gîndesc la Florența Albu, în creația căreia călătoriile prin țară lasă dubla urmă a reportajelor și poeziilor; mă gîndesc la Ilie Constantin a cărui semnătură am citit-o sub un bun reportaj publicat în „Scînteia", sau la un foarte tînăr și înzestrat poet, al cărui prim volum este anunțat în colecția „Luceafărul" — Mihai Negulescu, autorul unui interesant poem liric pe tema luptei pentru calitate, după ce a cunoscut această luptă în aspectele ei concrete și dinamice, în calitate de reporter trimis al „Scînteii tineretului" în cetatea de foc a Reșiței și în mai multe întreprinderi bănățene; în sfîrșit, să citez un reportaj notabil al lui Gh. Tomozei, „Adevărata minune de la Maglavit", cu o idee simplă și pregnantă, cu notații pline de nerv, demonstrînd strîns prefacerea din temelii a satului.

Să căutăm, poeți ai generației lui 23 August, să dăm pregătirii pe care o avem o utilitate socială directă, nemijlocită; aceasta poate la fel de bine să fie organizarea activității culturale într-o întreprindere sau sprijinirea sistematică a muncii unei case de cultură a tineretului, prezența activă în conducerea unui cenaclu ori în efectivul unei redacții de uzină. Principalul este să întărim prin toate mijloacele legăturile cu viața obștească.

Nicolae Velea

Referindu-se la problema cunoașterii vieții, N. Velea a spus: Susțin punctul de vedere că documentarea este una din formele acestei cunoașteri, dar nu singura. O altă sursă este, cred, viața fiecăruia, cu condiția ca ea, această viață, să aibă temperatura subiectului și a eroilor fundamentali. Și cum noi scriem despre făurirea socialismului, iar eroii sînt comuniștii, viața noastră trebuie să aibă voltajul timpului nostru și să cuprindă preocupările eroilor noștri.

S-a spus că noi, cei mai tineri, formați în condițiile socialismului, avem un unghi dinăuntru al realităților socialiste. Tovarășul Titus Popovici remarca dispariția fazei de „apropiere". Prin dispariția fazei de apropiere înțelegea, cred, faptul că atît noi cît și generațiile dinaintea sau mai puțin dinaintea noastră se contopesc de-a dreptul cu timpul și oamenii în mijlocul cărora trăiesc, trăim și scriem.

Cred că cea mai adevărată formă de documentare este aceea în care la faptele, la cifrele sau la imaginile pe care le comunicăm, am participat noi înșine.

Am făcut parte, timp de o lună și jumătate, dintr-o brigadă. Și aș vrea să pomenesc un fapt care, cred, stabilește deosebirea dintre o documentare obișnuită și una în care a intervenit participarea activă (la viața obștească din locul respectiv). Am sosit, la un moment dat, într-un sat din nordul Olteniei. Aici totul era excelent. Satul era complet colectivizat, colectiviștii își construiseră niște case mari, lungi, foarte frumoase.

Într-o documentare obișnuită aș fi vorbit cu cîțiva colectiviști, i-aș fi întrebat cît au cîștigat, ei mi-ar fi răspuns, i-aș fi întrebat cum, ei mi-ar fi răspuns, aș fi vizitat cîteva din aceste case noi și pe urmă aș fi scris un reportaj entuziast.

Dar trebuind să rămînem mai mult timp în comună, i-am rugat pe oameni să ne primească să dormim în case. N-au vrut. Și știți de ce n-au vrut? Ei n-au vrut pentru că nici ei nu dormiseră niciodată în ele. Aveau în case odăi cu studiouri, cu covoare pe jos, cu covoare pe pereți, cu perdele de mătase, dar ei nu intrau în ele decît ca să le scuture sau ca să le aerisească și de dormit dormeau în „casa veche" aflată în fundul curții.

În satul acela existase un moșier care avusese o casă. Colectiviștii după ce se îmbogățiseră își ridicaseră fiecare cîte o casă care semăna cu cea a moșierului.

A trebuit să stăm acolo peste o săptămînă, ca să-i înduplecăm pe cei mai mulți — nu pe toți — să se mute din casa veche în casa nouă. Să-i învățăm să trăiască.

Faptul acesta ar putea ilustra eficacitatea documentării înțeleasă ca participare la viață.

În încheiere N. Velea a subliniat înaltele condiții de viață și de creație pe care socialismul le oferă tinerilor scriitori.

Teodor Mazilu

Viața a demonstrat că îndrumarea de către partid a literaturii îl ajută pe scriitor să se apropie de temele esențiale ale realității, îl ferește de preocupări mediocre, lipsite de interes artistic. Spiritul anarhic, negarea îndrumării de către partid sînt, printre altele, și o expresie a mediocrității, a lipsei de har. Realismul socialist nu este numai expresia unei necesități istorice, el corespunde în același timp legilor inevitabile ale artei. Între îndrumarea de partid și legile intime ale artei există o strînsă legătură.

Noi nu scriem orice fel de literatură, noi scriem o literatură revoluționară, o literatură care apără și proclamă ideile clasei muncitoare. Scriitorul revoluționar e chemat să interpreteze și să judece oamenii, sentimentele, experiențele, în lumina idealurilor de luptă ale clasei muncitoare.

Noi nu scriem orice fel de literatură, noi scriem o literatură revoluționară, menită să contribuie la transformarea socialistă a omului și a societății. Arătînd că educarea comunistă a omului este sarcina principală a literaturii, partidul a apropiat și mai mult scriitorii de esența artei. A scrie o asemenea literatură nu este numai o sarcină plină de noblețe, ci și o sarcină foarte grea. Noi, scriitorii din tînăra generație, învățăm de la toți marii artiști ai lumii dar, în primul rînd, de la artiștii revoluționari.

În continuare, Teodor Mazilu s-a referit la necesitatea unor schimburi de opinii principiale, care să nu țină seama de simpatiile și antipatiile personale.

Dumitru Micu

În condițiile creșterii rolului social al literaturii, care în actuala etapă este menită să devină unul din instrumentele cele mai eficiente ale transformării omului, ale făuririi conștiinței comuniste, ale luptei pentru izgonirea tuturor rămășițelor lumii vechi în mentalitatea și conduita oamenilor, criticii literare îi stau în față — cum cu atîta claritate și într-un spirit atît de mobilizator s-a arătat în Darea de seamă — sarcini considerabil sporite. Luările de cuvînt ale criticilor la această conferință pot genera temerea că branșa noastră nu va fi în măsură să se achite satisfăcător de marile ei îndatoriri. Asemenea temeri sînt, după părerea mea, fără temei. Istoria — zicea Marx — nu-și pune decît sarcini pe care le poate rezolva. Ajutată de întreaga obște scriitoricească — cum a și fost la actuala conferință — critica, făcîndu-și un scrupulos examen autocritic și pătrunzîndu-se de însemnătatea rolului pe care trebuie să-l joace, va ajunge, — sperăm — altminteri riscă a nu-și îndreptăți prezența în mișcarea literară — să-și schimbe fundamental calitatea muncii.

Sînt numeroase problemele de critică literară ce se cer discutate. Fixîndu-mă doar asupra uneia, aș dori ca intervenția mea să fie o pledoarie pentru angajarea criticului, sau, cu alte cuvinte, pentru o critică de atitudine, pentru exprimarea clară, răspicată, în recenzii și articole, a poziției și punctului de vedere. Sublinierea necesității de a adopta în scrisul critic clar punctele de vedere, mi se pare deosebit de necesară în momentul de față, cînd se vorbește atîta despre manifestările dăunătoare ale spiritului apologetic. Personal cred că spiritul apologetic e, de fapt, o emanație a lipsei de atitudine, a neputinței de a formula aprecieri impuse de realitatea obiectivă a unei scrieri. Din cît îmi pot da seama, ascuțișul cunoscutului articol din „Scînteia" este îndreptat nu numai împotriva tămîierii slugarnice, ci totodată împotriva unor maladii mai generale de care pătimește critica, precum: diletantismul, superficialitatea, descriptivismul, care, toate, fac casă bună cu impresionismul și ca atare ne tîrăsc înapoi, spre critica burgheză, ce nega posibilitatea unei estetici științifice, a unor criterii stabile de apreciere. Este îndreptat ascuțișul amintitului articol împotriva criticii irresponsabile, lipsite de seriozitate, ce azvîrle ușuratic judecăți arbitrare, neargumentate, cînd apologetice, cînd nimicitoare.

În nici un caz, din chemarea la luptă împotriva spiritului apologetic nu trebuie trasă concluzia că ar trebui să scriem articole călduțe, nici prea-prea, nici foarte-foarte, ambigue din care să nu se înțeleagă nimic. Ar fi cea mai grosolană denaturare a indicațiilor partidului! Și totuși, astfel de articole se pot citi, și nu numai din cînd în cînd, nu numai în cutare revistă. Pentru un cititor cu gust, acea scriere prezintă interes — să aparțină ea liricii, epicii, teatrului sau criticii — care dezbate cu înflăcărare probleme pasionante, exprimă curajos puncte de vedere, din paginile căreia scapără scînteI. Lipsa de atitudine și stilul moluscoid sînt tot atît de dezgustătoare ca atitudinea apologetică, lipsită de demnitate, ca și stilul ditirambic. Combaterea apologetismului implică seriozitate, simț de răspundere, nivel științific ridicat, analiză aprofundată, la obiect.

În cele ce am scris asupra literaturii noastre de azi și de ieri, am avut și eu manifestări de apologetism, adică de rostire a unor elogii insuficient argumentate. Printre cei ce n-au dovedit destul curaj în relevarea punctelor vulnerabile din romanul, altfel remarcabil, „Scrinul negru", puteam fi citat în Darea de seamă și eu. De același păcat suferă, într-o mult mai mare măsură, un articol mai vechi al meu, despre opera critică din trecut a acad. G. Călinescu. În presă, am fost învinuit nu demult, și pentru tendințe negativiste. Într-adevăr, în anumite cazuri am fost excesiv de sever în semnalarea unor deficiențe ale cărților analizate, poate n-am găsit tonul potrivit de comunicare a părerilor despre o lucrare sau alta.

Violeta Zamfirescu

Din Darea de seamă a rezultat că poezia, cu toate succesele înregistrate, a rămas în urmă față de marile realizări social-economice ale oamenilor muncii din țara noastră.

Vreau să expun cîteva păreri în legătură cu stadiul actual al poeziei care trebuie ajutată să nu-și uite nici un moment capacitatea ei mobilizatoare, agitatorică.

Căci în ciuda acestor cerințe vitale ale poeziei, cunoscute de noi toți, mai apar în presa noastră versuri limfatice, convenționale, plate sau ermetice. Este drept că în publicarea unor asemenea poezii e de vină nu numai poetul care s-a rupt de viață și caută originalitatea cu orice preț, ci și unii critici literari cu „gusturi mai rafinate" care uită că noutatea în poezie poate fi apreciată numai raportată la noul din viață, pe care îl exprimă.

Referindu-se în continuare la sarcinile poeziei actuale, Violeta Zamfirescu a accentuat legătura strînsă care trebuie să existe între poeți și viața poporului. Documentarea scriitorului — în general — și a poetului în special — trebuie privită cu multă seriozitate. Ea nu trebuie să se facă turistic, să se limiteze la întîlniri fugare cu cititorii ci printr-o participare efectivă la viața culturală a uzinelor, a satelor, Unii dintre poeți au realizat astfel de documentare și roadele ei se simt în creația lor, în întreaga lor comportare. Cred că Niculae Stoian a vorbit foarte clar despre necesitatea participării efective la viața culturală a patriei.

Violeta Zamfirescu a vorbit apoi despre unele probleme ale poeziei de idei. Neparticiparea intensă la viața din care un adevărat poet își trage seva creatoare duce la o poezie de idei livrească, neconvingătoare, pentru faptul că ea nu exprimă o experiență afectivă a poetului. Or, rolul poeziei este tocmai de-a purta idei filozofice, idei majore, prin intermediul cuvîntului sensibil, încărcat de emoție. Ideea, în poezie, trebuie exprimată prin componentele ei materiale, cu ajutorul unei imagini plastice, încărcată de sens. Astfel se întîmplă în poeme ca „Mărul de lîngă drum" de Mihai Beniuc, „Ție-ți vorbesc Americă" de Maria Banuș, sau „Surîsul Hiroșimei" de Eugen Jebeleanu. Pot fi citite asemenea poezii oriunde, și înțelese? Comunică ele idei majore? Emoționează? Plac? Eu sînt convinsă că da.

În încheiere, Violeta Zamfirescu a vorbit despre rolul criticii în dezvoltarea poeziei noastre. Critica literară este datoare să sprijine căutările creatoare ale poeților și să respingă totodată tendințele formaliste, obscuritatea, evazionismul care se mai manifestă uneori în poezia noastră.

ADUNAREA SCRIITORILOR

— DISCUȚII —

Vasile Mușat

Vicepreședinte al C. C. S.

Lucrările Conferinței scriitorilor sînt urmărite cu atenție de milioane de muncitori, ingineri, tehnicieni, de toți oamenii muncii din țara noastră.

Îndrumată cu grijă și dragoste de partid — literatura noastră realist-socialistă a obținut în anii regimului democrat popular succese remarcabile. Scriitorii, poeții, prozatorii, dramaturgii, criticii literari — își aduc o contribuție însemnată la dezvoltarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii, la formarea culturii noastre noi.

În Conferința dumneavoastră se dezbat probleme de bază ale literaturii noastre, se subliniază realizările obținute, sînt scoase la iveală lipsurile ce mai există. Aș vrea să mă refer la una dintre cele mai arzătoare probleme, aceea a ancorării literaturii în actualitate, în viața nouă a patriei, a prezenței muncitorului constructor al socialismului ca erou principal în operele de artă.

Se poate spune că muncitorul cu preocupările sale multilaterale este oglindit tot mai mult în literatura noastră. Au devenit personaje cunoscute și îndrăgite de masa largă a cititorilor, eroi ai literaturii noastre noi, figuri de comuniști, de muncitori înaintați.

Față de situația existentă la primul lor congres, astăzi scriitorii se prezintă cu mult mai multe și mai bune lucrări de proză, poezie, dramaturgie, inspirate din viața clasei muncitoare. Acesta este un rezultat al activității creatoare, conștiincioase, a multor scriitori consacrați sau tineri pentru care îi felicităm și le mulțumim.

Trebuie să spunem însă, tovarăși, că rezultatele obținute pînă acum nu corespund nici pe departe cerințelor actuale, și nu pot mulțumi nici pe muncitori și, din cîte s-au spus aici, nici pe scriitorii înșiși.

Avem prea puține lucrări literare — în special de proză — care să prezinte multilateral, la un înalt nivel artistic, viața tot mai bogată, cu adevărat creatoare a clasei muncitoare — clasa conducătoare în statul nostru socialist.

În fruntea întregului popor, clasa muncitoare transformă în realitate mărețele planuri ale partidului de dezvoltare a industriei și a întregii economii socialiste.

Prin munca eroică și plină de abnegație a muncitorilor, tehnicienilor, inginerilor au fost făurite în termene uimitor de scurte, uriașe cetăți ale industriei noastre cum sînt : Combinatul siderurgic de la Hunedoara, Combinatul chimic de la Onești, hidrocentrala electrică de la Bicaz, laminorul de la Roman, uzine constructoare de mașini, fabrici de zahăr, filaturi și țesătorii moderne. Nu există regiune a țării în care să nu răsară ca din pămînt orașe noi, cartiere noi, cu locuințe confortabile pentru oamenii muncii, pentru muncitori, ingineri, profesori, scriitori, artiști.

În măreața operă condusă de partid se făuresc nu numai uzine și orașe noi, se făurește și omul nou al societății socialiste și comuniste, cu o atitudine înaintată față de muncă și proprietatea obștească, cu un înalt spirit de devotament pentru cauza socialismului.

Milioane de muncitori se avîntă în întrecerea socialistă producînd azi mai mult decît ieri, mîine mai mult și mai bine decît azi, contribuie la descoperirea rezervelor interne ale întreprinderilor pentru a da poporului produse mai multe și cît mai multe economii. Zeci de mii dintre ei, inovatorii, însușindu-și cu sete tehnica și știința, aduc îmbunătățiri importante proceselor de producție și mașinilor pe care le stăpînesc ca adevărați ingineri. Aceste realizări cu adevărat istorice — milioanele de făuritori ai vieții fericite a poporului — se cer oglindite, prezentate, în opere de înaltă ținută ideologică și artistică.

Nu avem încă romane în care să fie prezenți eroi pe măsura eroilor adevărați din rîndurile clasei muncitoare, modele demne de urmat care să înaripeze în muncă și viață milioanele de oameni ai muncii.

Scriitorii ar trebui să fie înaintea vieții, să influențeze mersul spre viitor — dar unii dintre ei au rămas în urmă.

Muncitorii iubesc poezia ca pe un lucru ce face parte integrantă din viața lor, le încălzește inima. Dar unele poezii scrise de scriitorii noștri — din păcate și de unii talentați — nu încălzesc, nu mișcă, pe cititori, sînt reci, lipsite de idei, ermetice.

Avem încă puține piese de teatru cu tematică din viața clasei muncitoare. Se simte nevoia ca mult mai mulți dintre dramaturgii noștri consacrați să-și îndrepte atenția spre piesele mici — într-un act — care puse în scenă de mii de colective de teatru de amatori, ajung la inima a milioane de spectatori.

Critica literară — deși a obținut unele succese — nu sprijină suficient creația literară cu tematica muncitorească.

Considerăm că nu-și fac pe deplin datoria acei critici care ignorează unele lucrări cu tematică muncitorească ori se năpustesc asupra altora cu o critică mai mult sau mai puțin justificată la adresa lipsurilor formei artistice, o critică negativistă care nu ajută și nu încurajează dezvoltarea acestei creații.

Scriitorii — criticii literari, — revistele literare sînt chemați să acorde ajutor cercurilor literare din întreprinderi. Muncitorii-scriitori din aceste cercuri au creat multe lucrări valoroase, strîns legate de realitățile vii ale uzinei sau orașului. Ei au nevoie de sprijinul scriitorilor consacrați, pentru ridicarea nivelului artistic al creației lor. Aceste legături pot fi folositoare și pentru scriitori, care pot și pe această cale să cunoască mai bine viața și preocupările muncitorilor.

Clasa muncitoare — întregul nostru popor — înfăptuiește cu succes mărețul program elaborat de Congresul al III-lea al partidului — de desăvîrșire a construcției socialiste în patria noastră.

Alături de eroica noastră clasă muncitoare, de țărănime, alături de toți oamenii muncii, scriitorii sînt chemați să-și aducă aportul lor prețios la această operă.

Pentru a scrie romane, nuvele, poezii, piese de teatru despre clasa muncitoare, pentru ea, pentru ca muncitorii să se regăsească în lucrările literare, așa cum sînt ei în muncă și-n viață, scriitorul are nevoie să cunoască bine viața și activitatea muncitorilor, să participe activ la viața clocotitoare, multilaterală ce se desfășoară în uzine, pe șantiere, în centrele muncitorești. Scriitorul care vrea să scrie despre munca și viața muncitorilor trebuie să se preocupe de problemele ce-i preocupă pe muncitori, să fie părtaș la lupta pentru cîștigarea întrecerii socialiste, să se simtă mîndru pentru produsele care fac cinste fabricii și să-l nemulțumească procentul de rebuturi, să se bucure o dată cu muncitorii care mai termină o clasă la școala serală sau cu cei care se mută în locuințe noi.

Pentru sindicatele noastre va fi un prilej de mare bucurie să poată sprijini pe prozatori, poeți și dramaturgi să-și îndeplinească nobila lor misiune.

Sindicatele sînt oricînd gata să ajute pe scriitori să cunoască viața și activitatea colectivelor de muncitori, tehnicieni și ingineri din uzine și șantiere.

Veniți, tovarăși scriitori, în mijlocul siderurgiștilor și constructorilor, în mijlocul petroliștilor și țesătoarelor. Veți fi primiți cu toată dragostea, cu toată căldura.

Vom fi cu toții foarte bucuroși să putem completa rafturile bibliotecilor sindicale cu sute de mii, cu milioane de volume de lucrări valoroase ale scriitorilor noștri, cu adevărate opere de artă care să cînte, să slăvească eroica noastră clasă muncitoare.

Urez din toată inima succes lucrărilor Conferinței, sănătate și putere de muncă tuturor scriitorilor, noi succese în îndeplinirea misiunii lor nobile, în îndeplinirea sarcinilor date de partid, de popor.

Anton Breitenhofer

Darea de seamă, prezentată de tovarășul Mihai Beniuc, ne-a înfățișat un tablou viu al succeselor dobîndite de literatura noastră în ultimii ani. Deosebit de îmbucurătoare sînt progresele însemnate obținute în domeniul prozei și al dramaturgiei, mai ales în ceea ce privește tratarea problemelor legate de realitățile zilelor noastre. Realizările obținute se datoresc în primul rînd îndrumării literaturii de către Partidul Muncitoresc Romîn, faptului că scriitorii noștri s-au situat ferm pe pozițiile realismului socialist.

Inspirîndu-se din aceeași realitate clocotitoare a construcției noastre socialiste, literatura în limba germană, ca parte organică a literaturii noi din R.P.R., a înregistrat și ea un salt calitativ față de trecut. Este unul din meritele incontestabile ale acestei literaturi, că a reușit să oglindească într-o bună măsură una din cele mai însemnate cuceriri ale construcției noastre socialiste, prietenia și frăția de nezdruncinat dintre poporul romîn și minoritățile naționale din patria noastră. Vorbitorul a amintit cîteva dintre lucrările reprezentative din ultimii ani, scrise în limba germană, ca versurile lui Alfred Margul Sperber, Franz Liebhardt, romanul „Foc de vreascuri" de O. W. Cisek, romanele „Acum, cînd grîul s-a măcinat" de A. Lillin, „Stele în plină zi" de Herta Ligeti ș. a.

Fenomenul cel mai îmbucurător din ultimul timp îl constituie însă faptul că în literatura germană din țara noastră au apărut o serie de nume noi, ale unor oameni tineri, care în lucrările lor dau dovadă nu numai de un real talent, dar și de o orientare hotărîtă către teme majore și actuale. S-au obținut succese în domeniul reportajului literar. Un șir întreg de tineri reporteri capabili sînt prezenți atît în paginile ziarelor „Neuer Weg", „Die Wahrheit" și „Volkszeitung" ca și în diferite culegeri.

Un sector important al activității scriitorilor germani din țara noastră îl constituie traducerile din limba romînă. S-au tradus în mod masiv atît operele clasicilor, cît și ale scriitorilor contemporani. Aceste traduceri nu sînt editate numai de către edituri, ele apar în mod regulat și în suplimentul literar al ziarului „Neuer Weg", în revista „Neue Literatur" cît și în alte publicații.

Enunțînd aceste succese, nu vreau de loc să trec cu vederea faptul că literatura în limba germană din țara noastră are încă lipsuri serioase în ceea ce privește o tratare mai complexă a fenomenelor noi ale construcției socialiste din țara noastră. Sînt convins că și scriitorii de limbă germană vor primi de la această Conferință impulsuri noi, importante, pentru îndeplinirea sarcinilor care le stau în față.

Zilele acestea am fost în raionul Sînnicolaul Mare — un raion complet colectivizat, cu un mare număr de gospodării colective milionare. Într-o serie de discuții pe care le-am avut cu țăranii colectiviști, aceștia au arătat pe bună dreptate că viața lor actuală, că problemele ivite din ședința filialei a reieșit că principalele slăbiciuni ale unor poezii provin tocmai din faptul că poetul nu s-a străduit să aibă o strînsă legătură cu viața și unele poezii, deși vorbesc despre construcția socialismului, oglindesc caracterul turistic al documentării autorului. De altfel, această concluzie o putem trage citind și volumele altor poeți tineri. Ce altceva s-ar putea spune despre caracterul vag al unor poezii ale lui Cezar Baltag ?

Vorbitorul a arătat că scriitorii timișoreni se vor strădui să cunoască îndeaproape și să oglindească în lucrările lor frumoasele realizări ale muncitorilor care au înălțat impunătoarele furnale de la Reșița.

Pledînd pentru îmbunătățirea stilului de muncă al Uniunii Scriitorilor, vorbitorul a spus în încheiere :

Filialele Uniunii Scriitorilor trebuie să se bucure de un sprijin mult mai substanțial ca pînă acum. Uniunea Scriitorilor trebuie să cuprindă în raza activității sale pe scriitorii întregii țări, ocupîndu-se de ei cu egală dragoste. În acest fel și activitatea din filiale se va îmbunătăți, iar acesta se va răsfrînge asupra ridicării nivelului creației artistice a scriitorilor din toată țara.

Vladimir Colin

Referindu-se la problemele literaturii pentru copii, Vladimir Colin a spus :

Dacă literatura pentru copii și tineret a înregistrat incontestabile succese nu e mai puțin adevărat că sîntem încă datori față de micii noștri cititori.

A fost o vreme cînd literatura pentru preșcolari și școlarii mici se reducea la inexpresivele aventuri ale unor iepurași neascultători sau la urmările furtului unui borcan cu magiun. Scriitorii au înțeles apoi că, pe bună dreptate, asemenea „opere" nu folosesc nimănui și s-au apropiat de unele probleme ale actualității, au plasat acțiunea povestioarelor lor în cadrul școlii și grădiniței. Multe asemenea lucrări sînt utile și unele de-a dreptul izbutite.

Mult prea timid sînt introduse în lucrările noastre problemele vieții sociale, ale vieții de familie. Nimic nu, mi se pare mai greșit decît convingerea unor scriitori că eroii cărților destinate copiilor nu pot fi decît copiii. E de la sine înțeles că tinerii cititori sînt bucuroși să întîlnească în cărțile noastre eroi și copii și că acești eroi pot deveni pentru ei modele. Dar eroi tot atît de dragi copiilor sînt și cei doi căpitani ai lui Kaverin, eroii lui Jules Verne, Robinson Crusoe și Guliver.

Dacă-și propune teme mărunte, scriitorul nu va putea scrie decît o carte minoră. Reluînd cele spuse într-un recent interviu, aș vrea să amintesc că Mark Twain nu s-a limitat la înregistrarea strengăriilor elevilor din vremea lui, ci a luat atitudine împotriva fățărniciei religioase și a rasismului.

Să eliminăm definitiv formalismul, care fetișizează un anumit gen și să ne îndreptăm eforturile în vederea formării caracterului, gîndirii și sensibilității viitorului constructor al comunismului. Numai așa vom avea dreptul să socotim că am contribuit și noi întrucîtva la gestul cu care copilul de azi va înfige cîndva steagul roșu în materia necunoscută a cine știe cărei planete, numai așa vom fi martori prezenți în zilnicele lui fapte de eroism, numai așa ne vom îndeplini menirea.

Al. Jebeleanu

Interesul crescînd al cititorilor pentru literatura noastră contemporană, pe care o simt alături de inima lor, constituie un lucru prețios cîștigat de scriitorii din țara noastră, conduși de partid. În regiunea Banat am avut prilejul să constat la biblioteci, la întîlnirile cu cititorii, că numărul iubitorilor de literatură sporește mereu și că cititorii se bucură împreună cu noi de o carte bună, și suferă pentru lipsurile lucrărilor noastre.

Vorbitorul a combătut falsa teorie după care numai prozatorii ar avea nevoie de o profundă cunoaștere a vieții, iar poeții și criticii pot să stea comod în birouri, deoarece le vine inspirația din „interior".

Interesul crescînd al cititorilor față de poezie se datorește și faptului că nivelul cultural al maselor a crescut, gustul lor artistic s-a dezvoltat, dar și faptului că poezia noastră urcă pe trepte mai înalte.

Recent, am analizat într-o ședință a filialei Timișoara volumul proaspăt apărut „Fluviile visează oceanul" al tînărului poet Anghel Dumbrăveanu, volum bine primit de critica literară, pentru evidentele calități, pentru talentul poetului, surprizător pentru unii critici din București, care nu citesc revista „Scrisul bănățean". În discuțiile din ședința filialei a reieșit că principalele slăbiciuni ale unor poezii provin tocmai din faptul că poetul nu s-a străduit să aibă o strînsă legătură cu viața și unele poezii, deși vorbesc despre construcția socialismului, oglindesc caracterul turistic al documentării autorului. De altfel, această concluzie o putem trage citind și volumele altor poeți tineri. Ce altceva s-ar putea spune despre caracterul vag al unor poezii ale lui Cezar Baltag ?

Vorbitorul a arătat că scriitorii timișoreni se vor strădui să cunoască îndeaproape și să oglindească în lucrările lor frumoasele realizări ale muncitorilor care au înălțat impunătoarele furnale de la Reșița.

Pledînd pentru îmbunătățirea stilului de muncă al Uniunii Scriitorilor, vorbitorul a spus în încheiere :

Filialele Uniunii Scriitorilor trebuie să se bucure de un sprijin mult mai substanțial ca pînă acum. Uniunea Scriitorilor trebuie să cuprindă în raza activității sale pe scriitorii întregii țări, ocupîndu-se de ei cu egală dragoste. În acest fel și activitatea din filiale se va îmbunătăți, iar acesta se va răsfrînge asupra ridicării nivelului creației artistice a scriitorilor din toată țara.

V. Em. Galan

Propun să înscriem, printre hotărîrile pe care Conferința noastră le va vota, un paragraf obligînd atît viitoarea conducere a Uniunii, cît și direct conducerea revistelor noastre, să ridice nivelul publicisticii despre literatură și problemele dezvoltării ei, la nivelul actualelor posibilități și cerințe ale frontului literar. Faptul că dezbaterile scriitoricești au rămas adeseori fără ecou în presa literară a dat naștere și a consolidat parcă, de cîțiva ani încoace, o impresie pe care eu o împărtășesc : impresia că discuțiile noastre de la Uniunea Scriitorilor, discuțiile noastre în cercuri de lucru pe un manuscris sau carte se desfășoară în general la un nivel superior nivelului la care se duc dezbaterile în presa literară.

Amintind de combaterea liberalismului anarhic, a teoriei „adevărului integral", a tendințelor apologetice, a manifestărilor moderniste, vorbitorul s-a referit la criticile numeroase aduse în Conferință revistei „Steaua". În ceea ce privește aprecierea cititorilor, care se exprimă prin tiraj, „Steaua" a avut și are mult mai puțini cititori decît oricare dintre cărțile noastre de literatură. Referindu-se la dezbaterile în legătură cu ideile confuze promovate de „Steaua", vorbitorul a arătat că, în reviste, ecoul acestor dezbateri — pozitive, creatoare prin concluziile lor — a fost atît de palid, încît, nu puțină vreme, „moderniștii" au încercat să se legene în iluzia că este vorba de simple „răfuieli personale".

În legătură cu alte probleme care n-au găsit încă o oglindire satisfăcătoare în presa literară, vorbitorul s-a referit la falsa teorie a distanțării. Nu putem scrie despre prezent, spun unii, foarte puțini, pînă nu-l depășim, pînă nu-l privim de la oarecare distanță... În discuțiile noastre, am impresia, am căzut de multă vreme de acord, asupra unui lucru cumva elementar : da, este nevoie de o distanțare, 10-15 ani cel puțin, ca să putem scrie bine despre prezent. Dar în condițiile epocii noastre, și cînd mai sîntem și marxiști, distanțarea aceasta o realizăm scriind despre 1962 de pe pozițiile lui '70 sau '75. Spontan, geniile literaturii clasice au izbutit acest lucru și în trecut. Pe atunci, în mintea oamenilor, **istorie** însemna doar ce a fost ; ce urma să fie era doar necunoscuta **soartă**. Pentru noi, pentru contemporanii noștri, tărîmul istoriei, cunoscute și sigure, începe să se extindă — planificat ! — asupra zilelor și deceniilor viitoare ; se împrăștie cețurile care învăluiau, înaintea apariției gîndirii marxiste, destinul omului și al omenirii. Practica noastră literară, mult îmbogățită în ultimii ani, indică necesitatea unei îmbogățiri corespunzătoare a gîndirii despre literatură, despre noul profil al istoriei și destinului eroilor etc... Aici, presa literară trebuie să fie ștafetă înaintată, cercetaș de avangardă.

Vorbitorul a criticat teoriile — care continuă să preocupe foarte puțin presa literară — avînd drept punct de pornire fetișizarea talentului și „spontaneitatea" creației, ideea că opera literară ar curge de la sine prin harul muzelor. S-a publicat de curînd în „Gazeta literară" intervenția tovarășului Zaharia Stancu la o întîlnire într-o fabrică. Acolo, el enunța această teorie foarte simplu : cînd pun mîna pe creion și scriu la capitolul I, nu știu ce am să scriu mai departe la capitolul doi. Dar afirmația e dezmințită tot acolo, cînd autorul arată că, deși nu știe ce vor conține capitolele nescrise, știe totuși foarte bine că, în întregime, cartea plănuită, va avea 14 volume — nu 17, nici 13, nici 11. Cînd ne publică asemenea declarații pripite — lucrul s-a întîmplat și altora — presa nu ne face nici un serviciu ; nici nouă, scriitorilor, nici, mai ales, tînărului începător, care, cu creionul în mînă, s-ar apuca să aștepte dicteul muzei. Corect și sănătos era ca, în loc de reproducerea unor declarații improvizate pripit, revista să fi răspuns rostului ei contemporan, asigurîndu-ne în acest caz o dezbatere deschisă ori măcar un studiu competent pe tema raportului dintre rațiune și ficțiunea — creatoare sau nu — a fanteziei artistice. E un exemplu la care aș putea adăuga și altele.

S-a vorbit aici despre descriptivism, dar mai puțin despre o expresie care niciodată n-a fost la noi foarte clarificată : proza obiectivă. Am desprins-o din contextul vechi al lui Ibrăileanu și, în practica noastră literară, în multe recenzii, i-am dat alt conținut. Unii înțeleg prin proză obiectivă o proză care se scrie pe baza următoarei rețete : ocup față de realitate, eu, scriitor, poziția unei mașini înzestrate cu cinci simțuri omenești, dar fără conștiință, fără inteligență, fără dorința de a schimba ceva — în stare să înregistreze doar comportamentul oamenilor, nicidecum conștiința, sentimentele și gîndurile lor. Este evident, în epoca noastră, cînd în conștiința omului se petrec schimbări revoluționare, de primordial interes pentru literatură, o asemenea concepția nu poate duce pe-un scriitor la rezultate bune. În unele discuții s-a încercat să se acrediteze ideea obtuză că marii realiști americani, de la Hemingway la Steinbeck, n-au scris și nu scriu decît despre comportamente („proză obiectivă"), niciodată despre conștiința eroilor. Analize literare oneste au arătat însă că, și acolo, pagină după pagină, cînd e vorba despre cărți mari și adevărate, autorii tocmai despre sufletul și conștiința oamenilor vorbesc la nivelul epocii lor, cu forța talentului lor. E rău că roadele acestor discuții n-au pătruns, cu ajutorul presei literare, în tezaurul experienței noastre comune.

Ca opus al descriptivismului, despre care atît Darea de seamă cît și discuțiile au spus lucruri limpezi, s-a teoretizat, ca un fel de panaceu universal în materie de proză, imprevizibilitatea. Adică, în această perioadă, cînd noul vieții omenești pornește de la faptul că descoperind legile dezvoltării sociale, literatura să creeze un imprevizibil artificial, prin sublinierea nu a legii ci a întîmplării, prin dezvăluirea nu a ceea ce influențează viața noastră ca lege, ci prin ceea ce influențează viața noastră ca întîmplare. În discuții de mult depășite ale prozatorilor, confuzia dintre „imprevizibilitatea" de ordin formal, firească povestirii epice ori dramatice, și fondul previzibil, legic, al evenimentelor realității a fost lămurită. Dovada — multe povestiri recente (N. Velea, D. R. Popescu ș. a.). Dar revistele n-au întreprins nimic pentru cunoașterea, dezvoltarea și generalizarea experienței cîștigate — și, de aici, pentru alte povestiri, căutări sterile, penibile, pe rețete ineficace în vremea noastră — gen Kafka etc.

Vorbitorul s-a referit în continuare la o serie de confuzii privind realismul socialist și tendința de a-l concepe, — definiția aparține „Gazetei literare", ca un Babel armonios în care pot răsuna orice fel de voci.

Referindu-se la o precizare făcută în cursul discuțiilor de tovarășul Eugen Barbu, cu privire la discordanța ce apare uneori între tonul „particular", și cel „oficial" al tovarășului Paul Georgescu, vorbitorul a arătat că aici e vorba, în fond, lipsa de principialitate care-l determină pe critic să ocolească polemica deschisă. Este o problemă care nu e specifică numai lui Paul Georgescu, nu se oglindește numai în „Gazeta literară", ci privește și alte reviste literare ; e o problemă care va trebui rezolvată.

În continuare vorbitorul a spus : Ca să măsurăm drumul parcurs de literatura noastră în ansamblu de la trecutul Congres pînă astăzi, să ne închipuim cărțile noastre de azi, trecute în peisajul literar 1956 ; cred că aceste cărți ar fi fost în mare număr propuse pentru premiul de stat și l-ar fi luat înaintea celor pe care le-am publicat atunci. Aceasta este o creștere de care avem dreptul să fim mîndri.

În același timp, dezvoltarea vieții în ansamblu a fost mult mai mare. De aici preocupările noastre firești, necesare, îndreptate spre dezvoltarea continuă a creației literare.

Létay Lajos

De obicei, cînd făuritorii bunurilor materiale își discută problemele lor legate de criteriile înaltelor exigențe în producție — în cuvîntul lor bine cîntărit, un mare rol îl joacă organizarea, problema stilului de muncă. Ghidîndumă după această pildă, eu aș dori să vorbesc despre chipul în care organizăm munca șantierului literar în sectorul, în atelierul său atît de important cum ar fi redacția, în așa fel ca scriitorul să-și poată desfășura activitatea sa cît mai rodnic la cel mai important loc al său de muncă : pe teren și la masa lui de scris.

Necesitatea discutării problemei stilului de muncă redacțional se ivește nemijlocit din problemele principiale, din problemele de conținut ale activității creatoare — și nici pe departe nu este o chestiune de ordin pur practicist.

Redactorul trebuie să-l ajute pe scriitor în selecționarea materialului de viață, în orientarea principială a scriitorului, în conturarea operei în întregimea ei și în amănuntele ei. Redactorul trebuie eventual să-l conducă, să-l însoțească pe scriitor la izvorul celor mai esențiale teme — la izvorul care în terminologia noastră obișnuită înseamnă teren, înseamnă șantier de construcție a socialismului. În acest sens fiecare redacție dispune de multiple posibilități — și probabil, fiecare redacție și-a elaborat metode specifice de lucru. Permiteți-mi ca în scopul unui eventual schimb de experiență să înșir cîteva exemple din activitatea în acest domeniu a revistei „Utunk", unde lucrez și eu.

Redacția revistei „Utunk" a făcut în ultimul timp mult pentru înlesnirea documentării scriitorilor, pentru înlesnirea plecărilor pe teren atît a colaboratorilor externi cît și a celor interni. Membrii redacției noastre participă activ la întărirea muncii culturale la sate în direcția consolidării economice și organizatorice a gospodăriilor colective. Totodată, redactorii noștri au ținut o legătură strînsă cu cîte o uzină sau un șantier important din localitate sau din împrejurimi, deplasîndu-se acolo săptămînal și chiar mai des.

Redactorii noștri și-au propus să studieze viața dintr-o uzină sau șantier important din localitate sau din împrejurimi, unde ei se deplasează deseori, și, conform planului de muncă elaborat de redacție, se trece la o studiere, la o culegere de materiale în concordanță cu necesitățile tematice ale redacției și ale scriitorului.

Această metodă de documentare a dat într-un timp relativ scurt roade bogate. De pildă, scriitorul Hornyák József, redactor al revistei noastre, studiind viața uzinelor „Herbák János", a publicat, pe lîngă reportaje reușite, și o serie de schițe valoroase. Un alt redactor al revistei urmărește viața șantierelor de construcție din Cluj, cercetînd printre altele transformările profunde prin care trec muncitorii de acolo — în majoritatea lor veniți de la țară. Altul se preocupă cu aceeași pasiune de activitatea cercetătorilor științifici.

Redacția trebuie să fie întotdeauna bine informată asupra planurilor scriitoricești, ca să poată — atunci cînd e cazul — să dea o mînă de ajutor scriitorului pentru a face un pas înainte în activitatea sa creatoare. Iată, Szabó Gyula a scris în volumul III al romanului „Neamul Gondoșilor" despre felul cum țăranii au pășit pe calea colectivizării. Noi ne-am dat seama că el nu vrea să se îndepărteze de eroii săi, vrea să-i însoțească mai departe în dezvoltarea lor nouă, pe drumul socialismului. L-am ajutat să meargă pe teren, să cutreiere cele mai puternice gospodării colective. Și, într-adevăr, cele două luni de documentare au dat roade. A apărut volumul „Aprilie, cînd crește iarba", o culegere de nuvele zugrăvind figuri de colectiviști în plină formare. Și va mai apărea un întreg volum de reportaje și publicistică.

Sau iată drumul parcurs de poetul Bartalis János. Deși trecut de 60 de ani, noi l-am ajutat să pătrundă în lumea nouă a satelor, în lumea uzinelor pe care înainte le-a cunoscut — cum el însuși mărturisește — doar din exterior. El a mers împreună cu redactori și reporteri mai tineri prin satele și fabricile noastre. Rezultatul? Bartalis János s-a întors din aceste călătorii cu un teanc de poezii — și printre ele sînt unele foarte reușite. Cam în aceeași perioadă tînărul nuvelist Huzsár Sándor s-a întors din Moldova cu un material de viață bogat, despre care ne-a povestit cu înflăcărare.

În continuare, vorbitorul a insistat asupra rolului important al redacțiilor în orientarea ideologică a autorilor, în combaterea apolitismului.

Iată un exemplu. Bálint Tibor mulți ani de zile aducea în redacție schițe ce denotau calități în crearea atmosferei — dar în care se limita la zugrăvirea elementelor vechi, din periferie, mergînd pe linia unui fals pitoresc. Redacția a analizat cu atenție schițele tînărului prozator. Iar munca noastră îndelungată, dusă cu exigență și dragoste, și sprijinită de redactorii ziarului local de partid „Igazság" și de redactorii revistei „Ifjúmunkás" — a fost pînă la urmă încununată de succes. Acest tînăr prozator publică azi portrete și schițe foarte reușite, cu subiecte actuale, cu un suflu optimist.

Colegul meu de poezie, Tóth István, vreme îndelungată, a fost puternic influențat de ermetism. Redacția a avut și față de el o atitudine exigentă. În anii care au trecut de atunci, poezia lui Tóth István a cunoscut o frumoasă dezvoltare, și azi el publică poezii care vorbesc cu entuziasm despre sentimentele ce însuflețesc întreaga noastră colectivitate.

Important este să ne găsim pe o platformă ideologică înaintată, să găsim tonul tovărășesc. Eu personal aci văd esența stilului de muncă redacțional. Acela dintre noi e cel mai bun redactor, care, fără să facă concesii de ordin principial, va putea să-l facă pe autor să simtă în tot decursul colaborării că amîndoi vor același lucru, că amîndoi doresc ca opera în cauză să fie și mai expresivă, și mai eficace, și mai frumoasă.

În încheiere, vorbitorul a propus noii conduceri a Uniunii Scriitorilor să activizeze colegiile redacționale și să organizeze schimburi de experiență între redacții.

Un aspect din timpul Conferinței

Iulian Olariu: „La bibliotecă" — *linogravură*

ASALTUL ŢIGLEI

Am întîlnit-o pretutindeni în satele cîmpiei, pe mii de acoperișe. Ușoară și durabilă, roșie și cerotitoare, țigla de Urziceni s-a răspîndit fără odihnă în cuprinsul raionului, închipuind difuzia neîntreruptă a globulelor roșii într-un organism uriaș.

Pe arterele de comunicație, în sute de camioane sau căruțe înflorate de renumiți meșteri ai locului, țigla duce spre satele colectivizate, mai presus de valențele utilității, unul din simbolurile noului, ale creației.

Fie că e vorba de complexele gospodărești ale celor din Gîrbovi sau Malu, fie că e vorba de ulițele întregi de case noi ale celor din Bărcănești sau Dridu, țigla și cărămida de Urziceni sînt așteptate în tot raionul. Dacă cererea de cărămidă depășește puterea de fabricare a Urzicenilor, ritmul construcției nu stagnează. În asemenea caz, cărămida se modelează și se arde la fața locului: se înțocmesc adevărate piramide de cărămidă galbenă, se aprinde în ele foc de rumeguș...

După o vreme, „piramidele" sînt desfăcute. Din galbene și fărămicioase, cărămizile au devenit roșii și dure. În ziduri, drișcuiala și tencuiala cu mortar, apoi varul, întins cu bidineaua sau pulverizat cu vermorelul, le vor proteja de ploaie, de grindină, de zăpadă.

Rămîne însă acoperișul. Pe acoperișuri se așeză odinioară — blazon lapidar al sărăciei — stuf. Tabla era obiect de lux. Ca, de altfel, și țigla. În lipsa „pămîntului" presat și ars cu meșteșug, țăranii își înveleau casele cu mănunchiuri de trestie și aruncau peste ele pămînt crud, să nu le zmulgă vînturile aspre ale Bărăganului.

Vechea imagine a caselor-bordei, învelite cu stuf, suprapusă peste ceea ce am văzut în Bărăgan în ultimii ani, obligă condeiul să caute și să aleagă vorbele cu exactitate. E vorba de un asalt.

Dreptunghiurile roșii, subțiri, ondulate, prevăzute cu ghinturi anume, în care se vor îmbrățișa unul cu altul, se află în înclestare continuă cu trecutul. Au în ele o forță magnifică, un fel de brațe de taină, ce se înfig mai întîi în vechile acoperișe putrede de stuf. Încă o încordare, și eușma putregăită de trestii vechi este zvîrlită cît colo. La comenzi neauzite, una după alta, foile de lut roșu se lipesc alături, în brîie succesive, pînă la cubele, peste cubele, pînă la căpriori.

Alteori, cînd contrastul e mai izbitor, gestul e și mai energic. Din vechea închipuire de casă, nu mai rămîne nimic. Izbită de pămînt, se va ridica iarăși, pe oseminte viguroase de cărămidă arsă, acoperită cu casca de lut betonizat și cerotitor a țiglelor. Și, simultan, peste gard, peste drum, pe pămîntul virgin, treaptă cu treaptă, o altă casă; case fără trecut, fără amintiri, pentru tinerețe, pentru dragoste, pentru copii bucălați; case luminate electric, cu mobilă furniruită, cu cărți, cu televizoare și radio. Case de colectiviști.

E un asalt al geometriei. Al formelor de cărămidă, de țiglă, — de lut, devenit, prin ardere, roșu.

De pe acum, și Grindu, și Gîrbovi, și Fierbinți, și Bărcănești, și atîtea alte comune ale Bărăganului, încep să semene cu mici orășele agricole. Fără a fi neapărat poet, nu poți să nu iei în seamă linia nouă pe care aceste elemente simple, țiglă și cărămidă, o aduc în arhitectura locurilor. Atît una, cît și cealaltă, se referă poate la forme, la imagini exterioare — case, școli, dispensare, cămine culturale, cinematografe, complexe gospodărești — dar, în cămașa aceasta luminoasă, geometrică, alb-roșie, crește încă de pe acum ființa satului nostru modern, așa cum raționea clarvăzătoare a partidului l-a gîndit, așa cum oamenii Bărăganului socialist îi dau viață.

În asaltul pentru condiții civilizate de viață, muncitorii fabricii de cărămidă și țiglă din Urziceni sînt adevărați pionieri.

Nu căutați, în acest asalt, spectaculosul.

Operațiunile sînt simple, precise. Mișcările oamenilor au ritmicitate și echilibru clasic.

Ușoară, aproape ca șita, și durabilă ca betonul, țigla, obiectul unui meșteșug străvechi, continuă să fie operă a iscusinței, a poeziei, a întrecerii pentru calitate.

Țiglarii păstrează ceva din arta olarilor. Presa mecanică lăsînd prea puțin loc inițiativei artistice, iscusința omului se concentrează în alt focar. Ceea ce realizează tiparul mecanic, trece cel mai exigent examen în tiparul secret al privirilor omenești. Finisată cu grijă, așezată pe rame de uscare, țigla, acum în secunda nașterii sale, aduce abia pe departe cu scutul de mai tîrziu al acoperișurilor. Fără voie, te gîndești la „turtele" de lut, pe care, în copilărie, după ploaie, le modelai din clisă lipicioasă și moale, ca o cocă, pe marginea șanțului...

Poate la asta se gîndește și Lupea N. Ion, responsabilul celei mai bune brigăzi de tîneret de la prese. Dar numai în treacăt. Imaginea fiecărei țigle reprezintă pentru el un mic ecran, pe care își revede anii.

Anii lipsiți de bucuriile copilăriei. Anii unui fiu de muncitor care, în trei decenii de trudă la vechiul fabricant de cărămidă, a locuit într-o casă de chirpici, insalubră, întunecoasă; cărămidar care abia la bătrînețe, cu împrumut acordat de stat și ajutat de fecior, și-a putut făuri o locuință omenească, de zid, unde să-și petrească în tihnă anii de pensie și unde să-și primească cu bucurie nepoții.

Zîmbind amar, Lupea face o asemănare:

— Ce i-au dat lui taicămeu, odinioară, anii de trudă — și ce mi-au dat mie anii tinereții? Față în față, rezultatele ar fi ca două case: una mică, posomorită, de paiantă; alta, înaltă, luminoasă, de zid.

Împreună cu soția, care lucrează tot în fabrică, feciorul cărămidarului cîștigă tot ce-i trebuie ca să aibă casă îmbelșugată și să asigure celor doi băieței ai săi o copilărie lipsită de griji.

Brigada pe care o conduce se remarcă prin tinerețe, spirit colectiv, putere de muncă. Miu Maria, Dumitrache Elena, Andronic Stana, împreună cu întreaga echipă, sînt coautoarele iscusite a sute și mii de acoperișuri din Bărăgan. Lîngă ele, trebuie amintiți neapărat „uscătorii" lui Marin Niculae sau „fochiștii" lui Alvai Poly, — toți cei care, de la scoaterea lutului dintr-o clisură de peste Ialomița, pînă cînd țigla iese din cuptor și e încărcată în vagoane sau camioane, contribuie direct și cu însuflețire la geneza noii arhitecturi rustice a Bărăganului.

Acum, în plină iarnă, în sala preselor, la uscătorie, la cuptoare, stăpînește o aromă dulce, de pămînt umed și cald, primăvăratic. În acest „martie" de interior, căldura se pregătește — clipă cu clipă — pentru o largă expansiune în cîmp. În ianuarie viitor, îmbătrînite cu încă un an, vîntoasele Bărăganului se vor izbi înciudate și se vor împletici neputincioase în alte mii și mii de scuturi zvelte, alb-roșii, ocrotitoare, — pe care oamenii cîmpiei și le vor fi ridicat, fără preget, din țiglele și cărămizile făurite aici, în această oază a căldurii, împînzită cu aburul aromat al clisei de Ialomița.

Mihai Negulescu

IARNA ÎN BĂRĂGAN

O ZI LA BĂRCĂNEȘTI

În cinstea luminii electrice introduse, încă din seara trecută, în al doilea grajd al colectivei, vaca Bicicleta a adus pe lume o mîndrețe de viteluță. Evenimentul s-a petrecut spre dimineață, sub privirea grijulie a lui nea Aurică, îngrijitorul care a veghează toată noaptea, fără să dea geană în geană.

L-am cunoscut pe nea Aurică așa, nedormit, cu părul sur, răsfirat din căciulă, pe fruntea asudată — grijuliu, mare și duios, solemn — privind încordat vițelul plăpînd care încerca să se ridice, prima oară, pe picioarele lui...

Așa a început ziua la Bărcănești. O zi cu miros de lapte dulce și cîntec la streșini: se topesc zăpezile, dă pui și mugur primăvara,

De, o fi avut boierul care a locuit cîndva aici vreo panoplie prinsă de acest perete. Săbii, pistoale, bune și ele la ceva pe vremea lor.

Dar de cînd e sediul colectivei aici, oamenii s-au obișnuit să prindă pe peretele acesta trofeele lor din altfel de lupte. Iată, la loc de cinste au prins un porumb uriaș din recolta de anul trecut: cocean, peste doi metri înălțime și cinci știuleți sănătoși.

La o altă oră a zilei acesteia, agronomul gospodăriei a intrat în încăperea aceasta, a desprins porumbul-trofeu, a mai luat și un ciucălău adus cu mare grijă de la Institutul de cultură a porumbului, de la Fundulea, și a început să-și alcătuiască lecția pentru cercul agrotehnic. Așa dar, încă un punct în programul zilei de azi: ședința cercurilor; la Bărcănești nu se spune: „sectorul zootehnic", ci: „parcul zootehnic"; colectiviștii nu „iau parte" la lecțiile cercurilor agrozootehnice, nici măcar „frecventează", ci „audiază"! Iar Mitran Ion, un tînăr colectivist care a stat cîteva luni la Institutul agronomic „N. Bălcescu", pentru a căpăta cunoștințe în problema creșterii păsărilor, a „studiat" problema respectivă, căpătînd îndrumări de la profesori și oameni de știință. Utemistul Mitran Ion a fost, dealtfel, și un fel de ambasador al colectivei „A. S. Pușkin", pe lîngă Institutul agronomic „N. Bălcescu". Roade ale acestor relații strînse sînt schimbul de experiență, incubatoarele trimise colectivei de către Institut, cadrele care s-au specializat pe lîngă Institut, și o cifră de plan impresionantă: colectiviștii și-au propus să crească, în cursul anului 1962, 30.000 de păsări.

★

Nu veni la sat, în ianuarie, cu iluzia șederii pe cuptor, moluțe și îndestulate din friptură de purcel și molan sînge de iepure.

Poftim, dacă-ți dă mîna, ține-te după tovarășul Ion Burghelea, organizatorul de partid al gospodăriei, și, dacă vrei să simți cum crește termometrul spre primăvară, urmează-l o zi prin gospodărie. Treci cu dumnealui pe la atelierele de fierărie, unde meșterii rînduiesc uneltele pentru campanii (căci și acest cuvînt, „campanii", e un element de seamă al fondului principal de cuvinte! Nu-i chip să-ți mai măsori anotimpurile, anii, fără a ține seama de campaniile anului!...)

Apoi, treci mai departe, cu tovarășul Burghelea, la meșterii tesători de papură.

Aici, primăvara își arată altă față, cu alte griji, cu alte treburi; se pregătesc velințele răsadurilor timpurii.

Dar, despre tovarășul Burghelea, vestit de-acum ca unul dintre bunii organizatori de partid din colective, deputat în Marea Adunare Națională, se pot spune multe, iar eu numai despre o zi la Bărcănești vreau să spun.

★

Iar la ceasul serii, cînd se aprind focurile în sobe și cărările se zbicesc un pic, geruite, vă poftesc la casa unui gospodar din sat, pe nume Alexandru Stanciu.

I-a venit vremea acum și fripturii și molanului și lipiilor albe, coapte pe vatră, și dovleacului copt, aromind portocaliu — într-un cadru inedit cu lumină electrică, cu lipitura de pămînt galben pe jos și pasta de dinți, cu periuțele membrilor familiei, pe prichiciul geamului...

În gospodăria fiecăruia, în mic, se dezbat problemele mari ale colectivei. („Important e că oamenii au început să ne înțeleagă — problemele colectivei sînt acum simțite de fiecare, ca fiind și problemele lui" — spunea tot tovarășul Burghelea).

Și iată, nea Sandu, din brigada de construcții, tîmplar vechi, din tată-n fiu, colectivist de cînd e colectivă în sat, s-a întors acasă. Nevasta află că brigada lui nea Sandu Stanciu a făcut niște boxe speciale pentru oile care fată; pe urmă se discută despre pămîntul ăla, dinspre Drumul Cîmpului, care a fost destelenit primăvara trecută. („E pe la noi un drum vechi. Îl apucasem din bătrîni așa — 14 km lungime și 14 metri lățime. Se irosea prea mult pămînt, numai cu drumul, am mai tăiat din el și, în felul ăsta, am redat 10 ha agriculturii"). Dar omul mai are și o bucurie a lui, care nu se trece cu una cu două: băiatul cel mai mare este elev — anul doi la o școală de construcții (tot construcții!).

De curînd, tatăl a fost la o consfătuire cu părinții:

— *Profesorii, maiștrii, au stat frumos de vorbă cu mine. M-au poftit pe un scaun și, cum în jurul nostru mai erau și alți băieți, l-au dat exemplu și acelora, pe Mihai al meu, că învață bine, că e serios, muncitor.*

Între un pahar de vin și altul, te uiți la fotografiile de familie: aici nea Sandu cu mireasa, în ziua nunții („cînd ne-am luat, n-aveam decît un pogon al nostru..."); dincoace nea Sandu, cu brigada lui de constructori („Noi am ridicat primele construcții ale gospodăriei..."); Sandu în fața unei case construite de el („Cîte case oi fi făcut eu, în satul ăsta, în 28 de ani, cîți am. ca meseriaș?..."); în cealaltă fotografie, mezinul familiei, elev în clasa a III-a („Îi place să citească mult, ne și știm de el de cîte mai știe, de cîte mai spune. E nelipsit de la televizorul colectivei, duminica, și nelipsit de la filme").

Dar, uite, Marinuș tocmai s-a întors de la film, un bot de om îmbujorat, demn, cu ochi albaștri, frumoși, inteligenți...

— *Marinuș, acum povestește-ne și nouă filmul pe care l-ai văzut...*

Și Marinuș povestește încet, cu ochii îndreptați încă spre lumea aceea, pe care i-a desvăluit-o ecranul astă-seară, despre o fetiță de partizan, urmărită de nemții care vor să afle locul unde sînt ascunși tatăl ei și tovarășii lui; cum fetița, Aleonușca, trece prin multe încercări grele, fără să trădeze și cum este, în sfîrșit, scăpată de partizani...

Dar să închidem ușa încet, să nu tulburăm povestirea despre Aleona...

Cîmpia învăluie satul, tăcută și mare, cu toate cumpenele ei, lîngă drumuri.

Florența Albu

DIALOG DESPRE IARNĂ

„Bărăganul nu mai seamănă cu cel descris de marele nostru poet Vasile Alecsandri" — a spus la Consfătuirea colectiviștilor tovarășul Gheorghe Necula, primul secretar al Comitetului regional de partid București.

— Nici iernile în Bărăgan nu mai sînt cele din popularele pasteluri ale Bardului de la Mircești — ne-am zis noi, și în dorința de a confirma această presupunere am și pornit către raionul Urziceni, unul din meleagurile nesfîrșitei cîmpii dunărene.

Dorința noastră, a celor care am pornit în acest raid în iarna Bărăganului, a fost de a surprinde cîteva din ipostazele acestui anotimp așa cum arată el în 1962, într-unul din colțurile țării noastre unde altădată venirea lui însemna groază pentru cei năpăstuiți. Cu același entuziasm, celor cîțiva tineri ni s-a alăturat și încercatul grafician și caricaturist, tovarășul Silvan, al cărui creion, după cum lesne se poate observa din portretele alăturate, nu a fost de loc amorțit de gerul Bărăganului.

La prima vedere, se părea că ne cam întrecusem cu gluma. Abia am pătruns în împărăția Bărăganului, pe una din porțile ce se deschid printre rămășițele bătrînului Codru al Vlăsiei, și ne-a și ieșit în întîmpinare viscolul, ca o haită de lupi hămesiți, gata să ne sfîșie într-o clipită. Da, acestea erau acele „cumplite vijelii, cutreierînd cu zgomot pustiile cîmpii"!

Dar cîmpiile care străluceau orbitor în calea noastră nu erau deloc pustii, pentru simplul motiv că se săvîrșise minunea întrezărită de marele poet:

„Mult vesel va fi cîmpul cînd
vecinica-i tăcere
Va dispărea de-o dată la
glasul de-nviere
Ce scoate zmeul falnic din
gura lui de fer
Vestind noua răpire a focului
din cer".

Cîmpul era cu adevărat vesel, și avea de ce să fie! Nu puține fuseseră gospodăriile colective din raion care strînseseră mii și mii de kilograme de porumb și grîu la hectar, nu puțini gospodarii care-și construiseră case noi unde „dulcea ospeție te întîmpină zîmbind", și nu în puține din aceste case străluceau lumina sărbătorească a becului electric, mărturie de necontestat a noii, a adevăratei răpiri a focului din cer.

Cîmpul era vesel pentru că, înainte de toate, oamenii, în această iarnă, nu „cad triști, pe gînduri și se apropie de foc". Iată-i, la Gîrbovi, în fața sediului gospodăriei colective: stau ciopor de vorbă, cu toate că seara a început să se lase și, o dată cu ea, să se întețească și gerul. Parcă tot nu le vine să se deslipească de acest loc: Doar pînă adineauri, în casa aceasta, unde se adună de ani de zile, s-a ținut adunarea de dare de seamă a gospodăriei lor colective. După bilanțul care s-a prezentat, toată lumea s-a arătat foarte mulțumită. Atunci, fiecare ar putea să plece liniștit acasă, mai ales cînd știe că acolo îl așteaptă cîrnații sfîrîind în tigaie și vinul în pahare.

Dar cum să pleci și să lași nelămurită o problemă atît de importantă cum e aceea a obținerii a 5.000 de kilograme de porumb boabe la hectar? Discuția a devenit aprinsă și, pentru a trage concluziile, e chemat îndată și inginerul gospodăriei. Cercul de învățămînt agrotehnic și-a stabilit ad-hoc sediul în plină uliță!

Tema discuției se pare că e molipsitoare, căci în acest timp și în comuna vecină, la Grindu, tovarășul Trimbițașu Constantin, secretarul organizației de partid, și-a umplut bloc-notes-ul cu socoteli și însemnări. Și toate pentru a demonstra că se pot realiza 5.000 de kilograme porumb boabe la hectar!

Poate pentru a-i veni în ajutor, și brigada artistică de agitație repetă de zor la programul în care se vorbește și despre bătălia obținerii acestei recolte. Numai așa, colectiva poate „să rîdă ca o mireasă, cînd intră mirele-n casă", cum se spune undeva în acest program.

Și colectiva rîde, și zîmbetul ei e purtat pînă dincolo de hotarele țării, de cei care i l-au cunoscut. De pildă, de acea belgiancă entuziastă care le-a trimis urările ei de bine pentru noul an pe o ingenioasă felicitare, o reproducere decupată dintr-o revistă, reprezentînd celebra „Floare a soarelui" a lui Van Gogh. Ideea de a le trimite această felicitare poate că i-a venit amintindu-și de nesfîrșitele lanuri de floare a soarelui de la Grindu, pe care le admirase în vară.

Ora e tîrzie și cu toate acestea nimeni nu stă la gura sobei, nici chiar bătrînul Răducanu Zaharia, care în anul trecut a citit 60 de cărți, și acum e foarte preocupat de recenzia pe care trebuie s-o scrie la ultima carte citită. Nu l-a rugat nimeni să facă această recenzie, dar așa e obiceiul lui: cînd termină o carte, își așterne pe hîrtie gîndurile despre ea și apoi îi dă bibliotecarei să citească ce a scris, pentru a verifica dacă a înțeles bine cartea.

Nu s-au răsfirat pe la vetrele lor la această oră nici țăranii din Bărănești. Era și cu neputință de altfel să părăsească sala căminului cultural: în această seară s-a deschis ciclul de audiții de muzică simfonică. Ajutați de explicațiile tînărului profesor Constantin Crișan, filolog talentat, animator al echipei de teatru, și uneori, ca în această seară, muzicolog, parcă înțeleg mai bine muzica lui George Enescu. Rapsodia Română răsună simbolic peste Bărăgan, tremurîndu-și în văzduhul purificat al iernii acordurile asemănătoare jocurilor fetei morgane în amiezile de vară.

Niculae Stoian

PEISAJ CU DROPII

Și eu am fost în Bărăgan!

M-a ametit și pe mine întîndurarea lui năucă cu cernoziom brun contrastînd cu zilele aurii de toamnă, m-au încercat cu arcușul lor vînturile șuierătoare care fluturau holdele primăverii ca pe niște interminabile flamuri verzui, m-au încărcat cu senzația belșugului și a tihnei nopțile mari cu cer jos și larg, prin a cărui neagră transparență se văd stelele cît niște pui de aur.

Da, am cunoscut Bărăganul din toate cele patru vînturi și în toate cele patru anotimpuri, și totuși nu am îndrăznit s-o afirm pînă astăzi.

Pentru că nu văzusem dropiile.

Mi le închipuiam: grecoaie și agere, cenușii și pline de splendoare. Bănuiam ochii lor vioi și linia lor masivă, mustățile de motan răsfățat și veșnica nervozitate atentă, gîtul de aviilă, picioarele de păun și trupul de oaie. Îmi închipuiam această fascinantă ciudățenie, dar n-o văzusem. Și ea îmi lipsea.

Și iată că acum le-am văzut.

Am crezut că sînt o turmă de oi a căror blană desena ghemotoace seine printre valurile nesfîrșitei mări de zăpadă. Am crezut apoi că sînt lupi amețiți de dansul nebun al viscolului, care-au depus armele — colții adică — pe labele degerate. Am crezut, la urmă, că sînt o îngrămădire de ciulini opriți pe loc de înfruntarea dintre vînturi.

Dar, deodată, au ridicat capetele. Capetele lor rotunde, cu ciocuri scurte, cu mustăți țepoase, cu ochi dilatați într-o privire ageră, gata de reflexe prompte.

Și atunci, pe neprihănirea albă a Bărăganului încotoșmănat în zăpezi, am văzut dropiile.

Și totuși, nu m-au mai impresionat așa cum mă așteptam.

Nu pentru că erau altfel, nu pentru că erau altceva.

Erau exact cum mi le închipuisem, erau acelea pe care mi le închipuisem și sfruntau cu stoicism iarna.

Noi, însă, veneam de la gospodarii din Grindu și Gîrbovi. Vedeam dropiile, înfrumusețînd întinsul iernii, dar ne aminteam de oameni aceștia care, în plin cîmp, unde nu era nici sămînță de legume, au forat fîntîni, au irigat zeci de hectare, și au devenit unii dintre principalii furnizori ai fabricilor de conserve. Înaintam tiptil spre cîrdul lor, dar ne suna încă în urechi povestea acestor locuri pentru care păsunea era o problemă și unde astăzi, datorită porumbului-siloz, cresc unele dintre cele mai mîndre cirezi din raion. Pîndeam începutul de agitație al păsărilor, dar revedeam în minte figurile celor care au construit cu șaptezeci și patru de mii de lei un grajd pentru care devizul alocase o sută șaizeci de mii.

Și cîte imagini încă, nu se suprapuneau peisajului pe care îl căutasem atîta! Figura unui tînăr mulgător, care ne-a vorbit despre psihologia animalului; o tînără zootehnistă care acum doi ani era criticată în consfătuirile raionale, iar de curînd a fost invitată la tribuna Consfătuirii pe țară să vorbească despre experiența pe care a căpătat-o, realizînd în timp record un sector zootehnic fruntaș; microbuzul pe care l-a cumpărat gospodăria; și altele, și altele...

Ele reveneau, pregnante, din ce în ce mai pregnante în amintirea noastră, împletindu-se cu cea a dropiilor, a peisajului de Bărăgan în cele patru anotimpuri.

Așa că, am simțit nevoia să mă plec dinaintea mult doritelor mele dropii, să le mulțumesc pentru faptul că mi-au întregit viziunea asupra Bărăganului și să le cer iertare dacă nu m-au mai putut impresiona atît de mult.

Mă tem de un lucru: să nu ajungă să se piardă printre cele șase sute de păsări pe care le va avea la primăvară fiecare sută de hectare a Bărăganului.

Corneliu Leu

BURCEA PAUL
președinte G.A.C., com. Sf. Gheorghe

LUPEA N. ION
muncitor țiglar, Urziceni

NEACȘU SANDA
bibliotecară, com. Dridu

ONOIU AUREL
tractorist, Urziceni

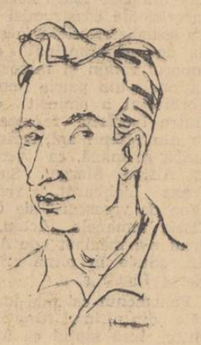

STATE ȘTEFAN
colectivist, satul Broștenî

CA STRĂLUCIREA AURULUI

Ce înfrumusețează actul tehnic, administrativ, sau orice ?

Iată la ce te gîndești cunoscîndu-l pe inginerul-șef al fabricii de mașini unelte „Înfrățirea" din Oradea. Și ascultîndu-i vocea vibrantă, convingătoare, și urmărindu-i ochii vioi, mobili, pătrunzători care te fac să capeți certitudinea că le e de ajuns o privire pentru a înțelege tot, și urmărindu-i mîinile cum scot țigara, cum o aprind, cum mînuiesc rigla de calcul, cum aleg din maldărul de obiecte necesare lucrului său exact ceea ce le trebuie, cum știu să facă în fiecare secundă ceea ce e logic și natural, și cum mîinile acestea subliniază expresiv fiecare cuvînt, și cum cuvîntul este expresia concentrată a unei gîndiri efervescente, e cu neputință să nu-ți spui că ceea ce înfrumusețează actul tehnic, administrativ sau orice, este pasiunea, sinceritatea cu care este făcut.

E o sarcină grea pentru reporter să retransmită frumusețea viitorului mod de a munci al constructorilor de mașini-unelte din Oradea, în noile spații de lucru pe care le iau în primire acum, la începutul anului 1962, așa cum i-a fost transmisă lui de către inginerul-șef.

Ora asfaltului

Am surprins fabrica într-un moment important al istoriei sale. Din punctul de vedere al construcției ea trăia ora asfaltului. E grozav să stai pe o movilă de pămînt care va fi ridicată peste o jumătate de oră de o basculantă și să aspiri mirosul bitumului topit ce se așterne pe alei atunci croite, la o margine de vechi oraș ardelenesc. Sau să străbați strada Petre Ispirescu, sau Șt. O. Iosif — fabrica se ridică în cartierul scriitorilor — străzi pavate cu piatră de rîu, patinate de vreme, și să vezi, deasupra gardului care împrejmuiește vasta curte a fabricii, fumul topitoarelor. E grozav, pentru că asfaltul are ceva sărbătoresc, de inaugurare. Ora asfaltului, ultima oră a construcției, dădea emoții.

Mutarea sălii de mașini și reorganizarea întregului spațiu clădit aveau să aducă mari schimbări în viața oamenilor. Nu era o mutare oarecare. Începînd din anul 1965, prin înaltele uși ale sălii de montaj vor ieși 4000 de mașini anual. Dacă socotim că numai un tip de mașină e compusă din aproximativ 1200 de piese, înseamnă că anual se vor fabrica aproape cinci milioane de piese, unele cîntărind peste o tonă, altele cîteva grame. Dar pe ansamblul fabricii e vorba de aproape 4000 de repere, ca să ne păstrăm în limbajul inginerului-șef, deci se ajunge la o cifră uluitoare. O asemenea mișcare gigantică de obiecte prelucrate cere la rîndul ei construirea unei mașini... organizatorice desăvîrșite. Asta aduce cu organizarea conștientă a unei societăți. Și probabil că de aici se trage noțiunea de producție pe „familii" de piese și nu pe „grupe" de piese, ca pînă acum. Este un salt spre o „civilizație" superioară.

Asta încă nu spune nimic necunoscătorilor. Nu e decît titlul „piesei". Să tragem deci cortina și să înfățișăm scena largă pe care apare fabrica, așa cum a fost pînă acum. Construcțiile noi se detașează în înălțime, întindere, în linii arhitectonice, de clădirile existente, ca niște blocuri-turn într-un cartier de case mărunte. În aceste „case mărunte", timp de 12 ani, de cînd a luat ființă fabrica, s-au produs numeroase serii de shapinguri, freze, mașini de găurit, s-au format peste o mie de muncitori.

„Oameni universali", cum îi numește directorul adjunct, inginerul Duțu. Înțelegînd, prin asta, oameni cu o pregătire tehnică multiplă, oameni care cunosc nu numai lungul nasului pieselor la care lucrează, ci și sensul acestor piese în ansamblul tipurilor de mașini fabricate de ei, strungari care știu să lucreze și la o raboteză, frezori care știu să lucreze și la o mașină de rectificat.

Ca întotdeauna, esențialul sînt oamenii și, ca întotdeauna, în oameni se oglindește totul. Așa încît, acum, apar pe scenă oamenii aceștia „universali", a căror pregătire exprimă principiul lucrului pe grupe de piese. Succesele lor, în decursul celor 12 ani de cînd funcționează fabrica, au dat naștere unor cerințe din ce în ce mai mari de mașini-unelte marca „Înfrățirea". Marca „Înfrățirea" este recunoscută și peste hotare.

Aceasta înseamnă că nu se trece peste nici un amănunt recunoscut pe plan mondial ca un dat necesar al unei mașini de înalt nivel tehnic. Și peste nici un amănunt de acest fel nu se trece. Astfel se explică de ce, acolo unde au plecat în lume multe serii de mașini, întîlnești desene și repere care poartă

Seria „Zero"

Știți ce înseamnă seria „Zero?" Să vă spună tovarășul Kostelnic, șeful sectorului mecaniea prelucrătoare, și strungarul Milotay Ludovic cît suflet i-a costat pînă au pus la punct dispozitivul de strunjire a capului divizor al unei freze seria „Zero". Azi, cînd Milotay strunjește peste 50 de bucăți pe lună, în loc de 15, Kostelnic spune rîzînd :

— Nu mai are nevi cum a avut la început.

Care era cauza „nervilor" lui Milotay ?

— Eu sînt tînăr, explică Milotay, calm acum, nu lucrez în regie, n-am 45 de ani (pentru el a avea 45 de ani înseamnă a fi bătrîn), lucram încet ca să-mi iasă bine și abia nu-mi ieșea și tot corectam dispozitivul. La vechiul model mă jucam. Eram înnebunit. De ce să mi se întîmple mie asta ?

Seria „Zero" venise în conflict cu conștiința de comunist a lui Milotay. „Ceda" greu secretele.

— Nu-i intrase încă în sînge, rîde Kostelnic de el.

O frază obișnuită ? Am auzit-o de cîteva ori : de la tovarășul Hajdu, secretarul comitetului de partid, de la tovarășul Nagy, inginerul-șef, de la tovarășul Duțu, directorul adjunct. Aceasta înseamnă seria „Zero" : intrarea în sînge. E pasiunea pentru nou, contopirea deplină a ambiției personale cu interesele generale : noi trebuie să învingem nu oricum și nu oricînd, ci foarte bine și foarte repede, și cînd ni se pune ceva în cale, sîngele nostru se răzvrătește. Calmul de azi al lui Milotay încă nu e desăvîrșit. Cu toate acestea noul i-a intrat în sînge.

— Dar ce se întîmpla cu capul divizor executat de Milotay ! exclamă inginerul-șef. Devenea o piesă care se **plimba.** De ce ? Pentru că lucram pe principiul grupelor de piese și nu pe principiul familiilor de piese, al cercului închis.

Capul divizor mai suferă și alte operații : găurire, frezare, rectificare. Din mîna lui Milotay, cel care a luptat cu sine atît de greu să-i intre în sînge seria „Zero", piesa trece la magazia intermediară. Priviți-o ! Stă ! Stînd, parcă se răcește. Entuziasmul, gîndirea, nervii ce s-au investit în ea se risipesc, se exfoliază ca un bulgăre de carbid lăsat afară sub acțiunea umezelii din atmosferă. Abia după șase ceasuri, sau după două zile, cînd îi vine rîndul, în urma unei dispoziții a planificatorului de sector, o mînă o apucă din raft și piesa reintră în circuit. Apoi iar revine la magazia intermediară, încărcată ca un acumulator cu o nouă energie umană, cu sentimente și ambiții, cu pasiuni și idealuri, iar stă, iar se răcește, iar se descarcă de prețioasa sa investiție de muncă vie, pînă cînd din nou o mînă o ia din raft și-o aduce la următoarea operație. (Unele piese suferă cîte 10—18 operații).

Gata ! par să spună noile construcții, a căror estetică exprimă nu doar frumosul în sine, ci concepțiile cele mai moderne de organizare a locului de muncă. Pînă cînd s-au călit cadrele, pînă cînd oamenii au învins cu pasiunea, tinerețea și entuziasmul lor lipsa unei tradiții în construcția de mașini, pînă cînd marca „Înfrățirea" s-a impus ca o marcă de prestigiu, toate acestea au fost necesare. Acum și-au trăit traiul. Gata ! Să respectăm suferințele lui Milotay, suferințele lui pozitive, ambiția lui de a trăi în interiorul timpului.

Ce se va întîmpla de acum înainte cu capul divizor, după ce va ieși de la prima operație din mîna lui Milotay ? Va intra imediat în mașina următoare și așa mai departe. Nu se va mai „plimba", va „circula" din mașină în mașină. Inginerul-șef, care a studiat în Uniunea Sovietică, explică lucrurile cu un singur cuvînt, un termen tehnic rusesc :

— „Zamknutii". În cere închis.

Pare simplu, nu-i așa ? Totul e atît de logic, încît chiar te miri că din asta se mai poate face o problemă. Și pare doar o problemă tehnică, de organizare.

— Ei, bine ! E, întîi și întîi, o problemă de oameni, o înfruntare de concepții, de obiceiuri, de calificare și recalificare, de înțelegere și neînțelegere, de încăpățînare și frică de răspundere, în încredere și neîncredere, de orgoliu — toate pasiunile omenești intră în joc. Cel mai greu lucru într-o situație istorică este să știi de unde să începi. De la oameni desigur, dar care anume latură omenească intră întîi în joc ? Gîndirea, convingerea întemeiată pe rațiune și logică. Deci întîi și întîi am lămurit...

Inginerul-șef ridică indexul și-l fixează în aer cu o zvicnitură scurtă, decis, clar, drept, ca un cataeg sau un coș de fabrică :

— PRINCIPIUL !

S-ar spune că cel mai simplu lucru este să lămurești principiul lui „zamknutii" inginerilor, cadrelor tehnice superioare. Teoretic, aceștia și l-au însușit, s-au și entuziasmat pentru el. Și iată că numai entuziasmul nu ajunge, că trebuie o *profundă convingere* pentru a determina schimbarea vieții într-o uzină întreagă.

Iată acum tabloul doi al scenei :

S-a întîmplat că în după amiaza aceea inginerul șef fost ocupat pînă la nouă seara cu alte probleme. Fuseseră convocați maiștrii și tehnicienii să li se lămurească PRINCIPIUL. I-a ținut locul inginerul-șef adjunct. Discuțiile au fost foarte aprinse, iar la 9 seara, cînd inginerul-șef a sosit, adjunctul său a ieșit din ședință, transpirat și deznădăjduit, și în timp ce înăuntru discuțiile continuau cu aceeași ardoare, i-a mărturisit cam jenat că nu vede posibilitatea aplicării PRINCIPIULUI la ei în fabrică. Inginerul-șef s-a luat cu mîinile de cap :

— Dar n-ai fost de acord cînd am discutat în conducere ?

— Ba da, dar acum m-am convins că nu se poate.

— Cum te-ai convins ?

Adjunctul a înșirat un număr de argumente serioase. Unul dintre ele era acesta : în actuala organizare, maiștrii sînt profilați pe specialități : maiștrii strungari răspund de o secție de strunguri, de exemplu. În viitoarea organizare, secțiile vor fi complexe, vor avea toate mașinile necesare prelucrării unei „familii" de piese. Cum va repartiza și urmări calitatea lucrului la o freză universală, dacă el nu e specialist în freze ? O problemă reală, deosebit de importantă. (În realitate tocmai caracterul de „oameni universali" de care vorbeam înainte o va rezolva).

— Va să zică, în loc să-i convingi dumneata pe maiștri și tehnicieni de avantajele lui „zamknutii", te-au convins ei pe dumneata de avantajele excursiilor de piese !

Ceea ce părea simplu și logic se izbea de ceva mai complicat și mai deiicat decît calificarea propriu zisă, se izbea de rezistența obiceiurilor, de lipsa de curaj a unora, de rutină și, desigur, în primul rînd, de insuficienta convingere a inginerului-șef adjunct însuși.

Ușa s-a deschis larg și inginerul-șef, cu obrazul lui ca o flacără, cu pasiunea lui, cu adînca lui convingere că PRINCIPIUL e bun și merită să lupte pentru el, a început să vorbească și să demonstreze. Probabil că ceea ce a simțit reporterul au simțit și maiștrii și tehnicienii adunați acolo ; sinceritatea tișnită din cunoașterea adîncă a lucrurilor a cucerit. Ceeace nu obținuse adjunctul său de la ora 3 la ora 9, a obținut el de la 9 la 11 seara : adeziunea entuziastă a tuturor. Și a inginerului-șef adjunct, care avusese o clipă de slăbiciune, omenească, de înțeles, transformată de această pățanie într-un motiv de meditare din care-și va trage puteri în viitor.

CE E NOU ÎN PATRIA NOASTRA

Adevăratele mantale de ploaie

Dați-mi voie să deschid pentru dumneavoastră această ușă înaltă de șase metri, construită din oțel subțire. Dincolo de ea nu e — cum s-ar putea crede — o sală unde se prezintă moda, deși ceea ce se vede sînt într-adevăr mantale de ploaie din material plastic colorat, verde, albastru, alb. Cam înalte aceste „domnișoare" care le poartă și cam țepene, cu toate manechinele neînsuflețite. Apropiați-vă mai mult și veți descoperi prin transparența mantalelor linia suplă a unor mașini de o mare frumusețe și eleganță. E totuși o sală a modei : a modei de mașini-unelte, creații românești, marca „Înfrățirea". Acum întoarceți-vă cu 180 de grade și veți întîlni ochii de tuș ai lui Martin Gheorghe. Puteți să-i spuneți : „La mulți ani". A împlinit 18 de curînd. A fost unul dintre eroii sărbătorii majoratului.

Față în față cu „domnișoarele" gătite pentru călătorie, se află bancurile de montaj. Ne găsim în sala nouă de montaj.

Lumină, lumină, de peste tot lumină. Pereți înalți și albi. Și liniște. Șurubelnițele și cheile aproape nu se aud cînd ating piesele de metal care sclipesc în lumină cu reflexe de briliante. Totul e grațios ca pe masa de lucru a unui giuvaergiu.

Nu, frumusețea și eleganța mașinilor nu sînt făcute să ia ochii. Ele ascund marele secret al calității acestor mașini, al comportării lor mulțumitoare în diferite zone climatice, al rezistenței de pildă la musonii ploioși ai Indiei. Ecoul prelung al vînturilor pornite de pe Oceanul Pacific și Indian se aude pînă-n halele fabricii și ecoul acesta determină frumusețea deosebită a pieselor pe care le pune acum la locul lor Martin Gheorghe, sclipirea lor surprinzătoare : pentru a rezista la umiditatea excesivă, fiecare articulație din anatomia mașinii e acoperită cu un strat de crom. Turnătoria a dat alcătuirii ei generale o fontă astfel înzestrată încît să rămînă indiferentă la schimbările mari de temperatură. Vopseaua, de culoarea cerului, lucește ca sticla sau gheața, protejînd metalul sub un strat cu desăvîrșire insensibil la ploile din regiunile muntoase sau la capriciile Oceanului Indian. Acestea sînt adevăratele mantale de ploaie ale mașinilor. Cele de plastic le ocrotesc numai de praf și învelesc sala de montaj și ochii băieților.

Iată, așa înfruntăm noi teribilele forțe ale naturii : dînd pieselor un plus de strălucire. Nu o strălucire de suprafață, ci o strălucire reală, autentică, de fond, care răzbate din străfundurile construcției ca strălucirea aurului din însăși materia sa.

H. Rohan

Creație

Știrea că pentru prima oară construim la Reșița, cu puterile noastre, două furnale de mare capacitate și de înalt nivel tehnic, a dat o nouă strălucire unui adevăr definitiv cîștigat. De aproape 17 ani trăim marea înaintare a revoluției socialiste și în fiecare zi din calendarul nostru revoluționar producem dovada istorică indiscutabilă a aptitudinii pentru marea industrie. Tot ce era presimțire și făgăduială în infinita varietate a meșteșugurilor tradiționale, în structura și vigoarea eposului nostru popular, în eleganța pridvorului brîncovenesc, în ritmul desenului și în culoarea vioaie a covorului românesc, a căpătat astăzi o supremă împlinire. Vulcan a încetat să mai fie un fierar de sat ; inventarul industrial nu mai începe de la morile de apă. Meșteșugurile cunosc o prefacere totală și ireversibilă. Plugarul devine tractorist ; zidarul, un făuritor de piese prefabricate ; cojocarul un industriaș pe bandă rulantă ; cărușașul, un șofer ; potcovarul, un furnalist, Ciocanul și barosul au crescut la dimensiunile pumnului pneumatic; spărgătorul de nuci s-a făcut concasor ; lopata a devenit excavator; cobilița a ajuns macara. Poate că nu-i departe ziua cînd Diesel-ul va detrona definitiv animalul de tracțiune ; calul va fi crescut de dragul unui sport superb. Efortul de creație a atins toate domeniile.

Efortul de creație vizează omul însuși, în toate manifestările lui. În oierul care își purta contabilitatea pe răboj își aștepta de o mie de ani sorocul dresorul savant al unei mașini electronice. Ne plăcea că ne-am născut poeți și nu băgam de seamă că sîntem gata a deveni eminenți oameni de știință. Cărturăream din veac în veac prin singuratece mănăstiri și habar nu aveam ce constructori geniali așteaptă în noi evul cetăților industriale și epoca revoluțiilor socialiste.

Reșița e un oraș destul de mare ; dar adevărata semnificație a prezenței sale se înscrie în cerul patriei cu coșurile imense ale marelui Combinat Metalurgic. În vechea așezare cu clădiri modeste, ferestrele sînt dublate, pe fiecare aripă, cu străvechi jaluzele de lemn care filtrează parcă încă o dată, pentru fiece casă, lumina aceasta potolită pe care dealurile înconjurătoare și un cer nestatornic o potrivesc pentru întregul oraș; culorile dominante sînt verdele închis și roșul cărămiziu, foarte apropiat de brun, comandate, se vede, de rațiuni utilitare îndelung verificate ; acoperișurile cu țiglă sînt cenușii, bisericile funinginoase și posomorîte. Dar trebuie să vezi noile construcții din lunca Pomostului, cu linia lor modernă, cu belșugul de sticlă care colectează din toate punctele cardinale lumina soarelui, pentru ca să realizezi ceva din viitorul urbanistic al orașului; trebuie să vezi șantierul noilor furnale pentru ca să-ți poți completa, cu o imagine fermă, tabloul dezvoltării industriale a regiunii. Dacă la un capăt al orașului, în apropierea gării, noua casă de cultură apare ca o prefigurare minunată, la celălalt cap al orașului, furnalul monumental pare începutul împlinirii ei.

Semnul cel mai memorabil, menit parcă să fixeze tîlcul adînc al marelui efort de construcție, e imensa macara de montaj. Ancorată în cinci străzi cu otgoane metalice, macaraua pare de departe pivotul întregului șantier, axul unui imens carusel. Cu otgonul ei trasează pe deasupra orașului linia unui cort aerian, proporțiile unei piramide eterate. Iluzie ! Nici un războinic nu-și poruncește cortul, nici un zeu nu-și așteaptă altarul. Adevăratul erou al șantierului e Furnalul.

Macaraua nu-i decît un accesoriu ; demontabilă oricînd și devotată oricui, ea opune furnalului înalt, masiv și stabil, doar grația ei unică și destinul ei rătăcitor. Căci e destinul ei să-și sfîrșească întotdeauna misiunea acolo unde o instalație este gata să și-o înceapă pe a ei.

Văzută dintr-o parte, macaraua pare un arc. Cînd brațul e la orizontal ai zice că e o săgeată. În repaos, funiile metalice, lungite pe toată înălțimea celor 85 de metri, par strunele unei viori fabuloase. Subțire, eleganță, are totuși o aparență fragilă ; dar fragilitatea asta ascunde o putere de ridicare de 40 de tone.

Mai toate piesele grele au fost ridicate cu această macara. Niște imense conducte, bifurcate în maniera unui pantalon, îmi dau o idee despre ceea ce trebuie să însemne manevrarea cîtorva zeci de tone de metal pe o verticală de 80 de metri. Dacă operația cea mai dramatică este, cu siguranță, ridicarea propriu-zisă, cea mai importantă trebuie să fie, fără îndoială, pregătirea ei. Studiul împrejurărilor, organizarea, disciplina, comanda unică sînt condiții indispensabile oricărei asamblări reușite. Constituită din două piese mari, fiecare cîntărind cîteva zeci de tone, conducta pantalon a fost ridicată în două etape, montată cu grijă, sudată pe loc. E ceva războinic în caracteristica acestor operațiuni; o dată începute, impun obligația de a fi duse pînă la capăt. Farmecul creației își are aici secretele și strategia lui.

Un muncitor care din groapa unei fundații m-a surprins cu capul pe spate, cîntărind masa enormă a furnalului — îmi spune ginditor cu aerul acela familiar pe care îl au citeodată oamenii care nu se cunosc :

— Și cînd te gîndești că în Cosmos toate astea nu cîntăresc nici cît foița țigării mele !

Îl privesc uluit. Am impresia că, apreciind cantitatea colosală de energie, cheltuită pentru a ridica și monta fiecare piesă a mastodontului, omul a gîndit ideea teribilă, demnă poate de un profan, sau de un profet, că dacă am putea găsi mijlocul de a reproduce, aici pe pămînt, toate condițiile fenomenului de imponderabilitate, atunci posibilitatea de a monta mari ansambluri metalice ar fi cu adevărat fantastică. Piese de mii de tone ar putea fi urnite, manevrate, montate, fără nici un efort real. Încerc să-mi imaginez toate aceste uriașe cetăți de oțel și de piatră de dimensiunile unui oraș, pierzîndu-și deodată greutatea, putînd fi ridicate cu un singur deget, remorcate de un singur fluture, fixate pur și simplu în cer la nivelul Ceahlăului sau al Everestului, unde, neputincioase să cadă, ar aștepta cuminți o operație de asamblare care să dea de astă dată întregului dimensiunea și greutatea unui ținut cît tot Banatul... Evident, ideea este utopică. Dar, în definitiv, în știință multe ipoteze au inițial farmecul poeziei. Și apoi important nu e dacă ideea acestui muncitor va fi vreodată realizată sau ba ; important e că în epoca noastră, și pe acest punct geografic original care este Romînia, ea atestă prezența unui spirit efervescent, al unei formidabile năzuințe la creație.

Mințile acestea, fascinate de vraja matematicii și de puterea științei, le regăsesc pretutindeni : biblioteca orașului, cu pereții căptușiți de cărți, e foarte solicitată ; la doi pași de sediul Comitetului orășenesc de partid zăresc, într-o clădire modestă, elevii unei școli serale, muncitori studioși ; pe o stradă alăturată, o școală medie și teatrul de stat par să-și împartă, dimineața și seara, din îndemnul creator al aceluiași Jupiter reșițean de fier și de foc, cinstea de a participa la crearea unei lumi mai bune și a unui om mai frumos.

Alexandru Sever

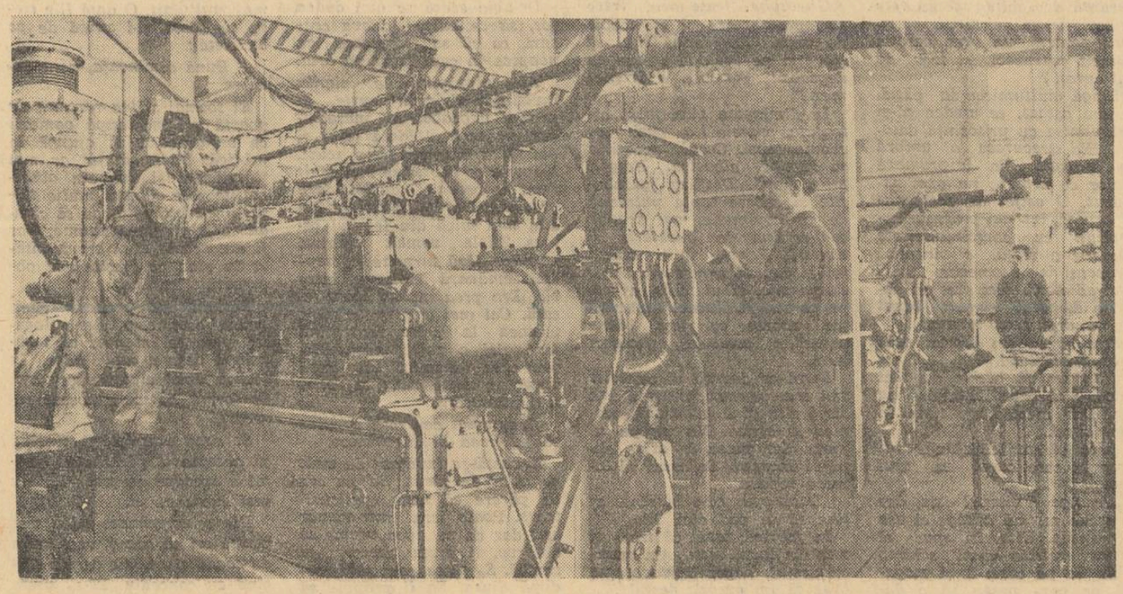

Secvență reșițeană

Ion Horea

Din cîmpia Ardealului

În acel început de decembrie,
pămînturile arate
erau negre și uniforme
ca dosul unei oglinzi
din apele cărora în adînc se stingeau
luceferii nopții.
Oamenii săpau dealurile pentru vie,
pentru butașii aduși de prin partea Aiudului.
În felul acesta,
ca un pește miraculos,
cercul soarelui va trece din arac în arac
peste aceste dealuri, legîndu-le,
în valuri de vin, amintind de Marea Sarmatică.

Și ce libere gîndurile, de la om la om,
în lucrul comun pe hotar
și-n așteptarea zăpezii !

Dinspre Mureș au venit ciorile,
pilcuri, pilcuri, s-au rotit peste sat
și-au trecut mai departe,
multe, cum n-au mai văzut oamenii poate
din vremea războiului.

Peste noapte, zăpadă
și liniște multă,
și-apoi nopțile limpezi în care auzeai
cum se sparg de zăpezi luminile stelelor.

Am adus în oraș,
nu puteam să n-aduc,
liniștea cîmpului,
și-o alătur acum străzilor albe
și-o adaug antenelor neclintite-n văzduh
prin care trec toate cîntările lumii.

Am dreptul

Vreau să fiu aerul vostru,
să mă respirați,
frunzele pomilor să-mi limpezească sîngele
și să plutesc albastru în infinit.

Crengile înflorite să le clatin,
în jocul ierburilor să mă pierd,
să cioplească dalta mea nevăzută
crestele munților.

Inima mea, pămîntul,
din lacrima mea
să clipească-n amurg
liniștea stelelor.

Să fiu ritmul,
șoapta, oftatul,
în umerii mei să se reazime
navele cosmice.

Aer să fiu, sufletul vostru,
fără de care
eu însumi
n-aș putea fi.

Damian Urecheș

Coordonatele timpului meu

Împletesc cînturi albe din menire și crez,
Azi, în albia lumii sînt un fluviu și eu =
Care cu sete, cu nepotolire, urmez
Coordonatele timpului meu !

Spre-aceleași limanuri mi-e curgerea geamănă,
Din culburi de munte, oceane mă cer,
De-aceea clocotul meu se aseamănă
Cu-al Dunării la Porțile de Fier.

Necunoscuta din tren

Necunoscuta din trenul din zori
Poate elevă, poate studentă era.
Ochii ei clipeau întrebări uneori
La care privirea mea răspundea.

Cerul începea să se destunece.
Ochii ei voiau dincolo de mine să vadă.
Și caietul era gata să-i lunece
Din mîini, peste genunchii de zăpadă.

Roțile legănau zarea-n refren ;
Locomotive șuiera prin inima mea.
Necunoscuta, necunoscuta din tren
Poate studentă, poate poetă era...

DINTRE SUTE DE CĂTARGE...

POȘTA REDACȚIEI

Andrei Permuter: Poeziile trimise sînt rodul unei efervescențe lirice în care distingem certe promisiuni: „Mă rotunjesc și mă confund în sunetul / Ce se prăvale fără de răgaz // Din sfîrîitul tubului încins / Sudat orizontal peste Bicaz". Dăm un singur exemplu, deși se mai găsesc destule altele. Această „Arderе", cum se și intitulează versurile, are o mare doză de autenticitate poetică, dar și impurități. Ceea ce iese în evidență este tendința de a utiliza formule cam grandilocvente. Unele au la bază o imagine acceptabilă, deși exagerată („M-agăț de suportul lichid al furtunii / Și trag după mine pămîntul"), altele sînt însă pur și simplu o rostogolire de vorbe „mari" dar în fond inexpresive („Zvîrlit ca un bezmetic / În spații de-ntuneric, de haos și făină / Arunc mantaua pămînteană / Și isc spirale de lumină"). Este prea mult vuiet verbal, acoperind intențiile poetice și denaturîndu-le: „Note străine din game major // Și-aprind electrozii. / Măciuca sunetului cald / Desface cu fior explozii". Sînt aici înghesuite noțiuni disparate și rezultatul este o încordare în gol. D-ta, după cum se vede din primul exemplu, ai capacitatea de a exprima „arderile" și fără să faci apel la un vocabular zgomotos. Așteptăm cu interes noi lucrări. (N-am înțeles rostul tonului polemic din scrisoare, mai ales că ne scrii pentru prima oară).

Eftimie Irodeanu: Îndemnul de a așterne pe hîrtie anume sentimente este foarte firesc. D-ta, însă, ai socotit că „haina de poezie", cum o numești, este o așezare aproximativă a cuvintelor sub forma strofelor. Această formă, bănuit poetică, te-a împins să vorbești o limbă ciudată, pe care sîntem siguri că n-o întrebuințezi în viața de toate zilele: „Prin șanțuri și stăvilare abund, / Potop de ape în rîuri ce înund, / Pămîntul care mustește și dă ferice / Bogata sevă valurilor de spice". Este adevărat că poezia are un limbaj al ei, dar acesta nu este inventat, ci bazat tocmai pe tezaurul limbii vorbite.

Anca Gheorghe: Da, se simte un progres, față de versurile mai vechi. Trebuie să se simtă, însă, mult mai puternică, poezia zilelor noastre. D-ta ești tînăr, și tinerețea este entuziastă și îndrăzneață. Lasă, deci, „frunzele moarte"... Am reținut o poezie.

Irina Talpoș: Deocamdată, sînt revărsări de idei și imagini, fără un discernămînt poetic, interesante doar ca intenție: „Privește / pruncul ce-ți zîmbește // strînge-i mîna și dă-i / cheile de la porțile / orașelor / cheia / de la poarta vălii, / frumusețea țării". etc. Versurile par a fi scrise la primul condei și, deci, conțin multe locuri comune: „Spune-i // că-n locul noroaielor / în locul cocioabelor / sînt schele și flori. / Arată-i geana munților, / răsăritul soarelui" etc. Aceste elemente brute sînt cu atît mai nepotrivite cu cît este vorba de „pruncul ce-ți zîmbește". D-ta spui: „în privire îmi tresare noul". Dar acest nou este văzut de milioane de oameni, și poetul trebuie să descopere imaginea care-l pune în valoare într-un mod neașteptat. Oașul își așteaptă cu nerăbdare poetul.

Ion D. Scorei: Tot ceea ce susții d-ta în „Pe malul Jiului" este perfect adevărat. Dar poezia convinge prin mijloacele ei specifice, și anume, în primul rînd prin imagini. Încercînd, însă, prezentarea naturii, d-ta ne spui că „malurile formează feerii", că iarba este „mătăsoasă", că fostul clăcaș „pe maluri doinește din lîră". Cam la atîta se reduce tot arsenalul figurilor de stil. O imagine generală nu există, din păcate, încît nu putem vorbi deocamdată nici de reușită nici de nereușită. Ai nevoie de lecturi substanțiale din poezia nouă.

T. Andronic: Oarecare cursivitate a versului, dar temele sînt sau minore, sau neclare. De exemplu, catrenul „Mustrări": „Prea timpuriu căzut-ai săgetat / Ca vulturul rănit la primu-i zbor. / De te căiești, nu rănile te dor. / Te doare timpul luptei, neluptat". Din moment ce „vulturul" este doar „rănit", durerea este temporară. „Căirea" înseamnă însă recunoașterea unei acțiuni eronate, și deci „timpul luptei" se referă la trecut. Dar atunci de ce sentimentul de regret „prea timpuriu căzut-ai..."? Totul este neclar, în afară de sclipirea versului ultim, „te doare timpul luptei, neluptat", care însă nu este justificat de precedentele.

Gh. Dumitrescu: Întreprinderea de a scrie o „Comedie umană" în versuri este evident mult prea riscantă, mai ales cînd debutează cu un asemenea distih: „Trăiam cîndva o lume de mizerii: // Încîlcituri de fapte — intemperii". După cîte înțelegem, în poem se dezbat două probleme. Prima, aceea a poeziei, se rezolvă după o dispută destul de rapidă în felul următor: „Vers clasic, liber, alb, fie ce-o fi / Condiția: să iasă poezii!". Cea de a doua, mai dificilă, se rezolvă pentru fiecare dintre cei doi eroi altfel. Pozițiile sînt ireconciliabile. Ea: „Tu ai o altă lume, la aleasă... / Eu am bărbat. Și nu-s nici prea frumoasă! / Încerci! Zadarnic forțele ți-aduni / În încordarea fălcilor și-n pumni. / ...Eu sincer te-am iubit. Ca pe un frate // Și astăzi te iubesc — dar mai departe / Nu pot. Bărbatul meu e bun, / Pe cîtă vreme tu ai fost nebun / Și n-am încredere că altfel o să fii. / Tu ești romantic. Scrii și poezii. / Vorbești ca-n filme și te porți la fel, / Pe cîtă vreme soțul meu...". Ce răspunde el acestor argumente? „...Pot fi la fel // și eu / De drăgălaș, de-atent, de dulcineu, / Ca-ndrăgostitele de Maiakovski-al meu. / Căci am furii oricît aș fi de orb / Din cupa voluptății ca să sorb / Și aș putea sărutu-mi pătimaș // Să-l dau atît de dulce, de gingaș, / Cum nici în filmele de care-ai pomenit / Nici Gerard Philip nu l-a dăruit". Argumentele nu ne-au convins nici pe noi, nici pe eroină. Nu orice durere sinceră poate da naștere poeziei.

Anghel S. Popa: D-ta ai un mod foarte personal de a rima, aducînd „căprioare" lîngă „tresalte", sau: „Numai eu întins pe spate / Gînditor privesc la stele. / Lacul, luna și-astă noapte / Mă îmbie și vrăjește". În felul acesta se poate rima orice, regula fiind să se potrivească numai ultima literă. Dar nu este vorba numai despre rimă. Iată un detaliu de peisaj: „Zeci de păsărele își ciripesc melodioasele cîntări / Și fluturi de toate culorile se zbenguiesc pierzîndu-se în depărtări // Și tot acest decor îl întregește, șerpuind pe vale / Rîul ce susură, pierzîndu-se ca o dîră de argint, lucitoare". În afară de faptul că un asemenea peisaj poate fi plasat oriunde, el poate să fie și descris de oricine.

Bănică Viorel: „Filă"" nu rimează în ruptul capului cu „lumină", iar d-ta mai și repeți această nepotrivire. Forma unei poezii trebuit să corespundă sentimentului care i-a dat naștere.

D. Petrovici: Reținem sensul din „Îndemn": „Viața e limpede. / Și limpezi sînt șoarele. / Tu află-i valorile / Și cîntă-i comorile". De acord, dar nu numai cu muzica prea săltăreață a versurilor, ci cu ideia lor. Așteptăm, deci, să se concretizeze în viitoarele lucrări.

Enache Dumitru: Cam multe expresii dilatate: „Se scaldă bulevarde-n sclipiri fluorescente, / tramvaiele par umbre de năzdrăvani din basm, // Stă scrisă fericirea cu slove evidente / Pe firma fiecărui episod cotidian". Mai întîi, nu înțelegem „năzdrăvanii din basm" ca termen de comparație pentru... tramvaie. Așa se poate compara orice cu orice! Apoi, după prezentarea din primele două versuri, nimic nu ne pregătește pentru „firma" episoadelor cotidiene. Urmează: „avînt ardent", „mărețe idealuri", „sublime adevăruri", „forța herculină(!)", etc. Nu prin totalizarea unor asemenea expresii se creează poezia. D-ta trebuie să găsești tocmai imaginea prin care să citim „fericirea cu slove evidente".

G. Tacu-Smerdava: Cînd dai într-o poezie peste „cleștii de vrere" te încrîncenezi fără voie. Expresia nu mai sugerează voința, ci un fel de încruntare chinuită și total nepoetică. După ce debutează astfel, versurile d-tale se pierd într-o volbură de cuvinte goale: „Portaluri de aramă acoperă cuprinsul / și-n lumea-negurării, ținînd paharul plin, / Pictează-n diamante adîncul și întinsul / Ce-mi curge la picioare, cu aschii de senin". Spre final revii asupra „cleștilor" într-o strofă care, fără voia d-tale, are o nuanță de parodie: „Și brîu-ne de brațe, ce-a prins în clești de vrere / Ciclopu-n somnu-i pașnic, de piatră și de lut, / Îi spală fața-n raze, așa cum timpu-o cere, / Turnînd beton în creștet, beton în așternut". Intențiile pot fi bune, realizarea nu.

Mircea Adrian Ichim: Versurile se prezintă decent, nu au stridențe, nici stîngăcii flagrante, și totuși nu spun mai nimic: „Cît vezi cu ochii — nesfîrșite lanuri / Sub limpezimi albastre de cleștar: / Foșnirea blîndă adunată-n valuri / Se pierde sub amiezile de jar". Corect, dar utilizînd locuri comune. Ce spun, în fond, aceste versuri? Lanul foșnește blînd, cerul este de cleștar, sîntem în miezul unei zile de vară. Atît, și nu printr-o imagine, care ne-ar face să simțim aroma holdelor, sau toropirea verii, ci direct, fără nuanțe.

Maria Anotimp: De unde ideia de a alege un asemenea pseudonim? Socotești că inspiră suficientă seriozitate cititorului? Arta poetică din „Muguri de primăvară" este cam obscură: „Talentul rămîne pe valuri / Afară de-orice naufragiu / Și marea cu vastele-i maluri / Nu-ți turbură anii de stagiu". Dacă te referi la „anii de ucenicie", nu credem că aceștia devin productivi în condițiile arătate de d-ta. Talentul adevărat nu rămîne „pe valuri", ci luptă pentru a se realiza.

Mihu Dragomir

Ion Iancu Lefter

Cîntec de dragoste

M-aplec spre răsărit ca o creangă de salcie
Mîngîiată de-ntîiul zefir vagabond,
Și cum ea-și cerne funigeii prin sita apelor Dunării
Îmi cern și eu chemările pe potecile dragostei.
Știu că întîi sîngele-o să numere clipele-n vine
Și inima-mi o să caute cuvinte nespuse vreodată,
Apoi așteptarea va fi ucisă de ropotul ploilor tandre,
Ploile fragede-ale sărutului pur ca fulgerările stelelor.
Și-o să mă las robit de mulțimea cuvintelor
Înecat de săruturi o să ard ca o flacără,
Înmiindu-mi puterile-ntr-o ardere mîndră, continuă.
Și dac-o să ne rătăcim printre oameni
Scuturîndu-ne darnici bucuriile dragostei noastre,
O să-ți mîngîi umerii copți și-o să-ți cer
Dragostea, pentru veacuri, topită-n nopțile-orașului,
Cînd vom zîmbi statuari în ramele cerului
Într-o jerbă perpetuă de flăcări din pieptul fumalelor!

●

La douăzeci de ani

La douăzeci de ani cînd încă plouă
Ninsori de lună peste fruntea mea,
Iar ochi-mi varsă frăgezimi de rouă
Și-n păr port încă străluciri de stea,

M-am adunat atît pe cît se poate
Cum își adun-oceanul mările,
Strîngînd în mine dragostele toate
Avîntul tineresc și zările,

Și am plecat grăbit la drum ca vara
Cînd simte-n spate vîntul toamnei, lung,
Temîndu-mă c-o rugini vioara
Și-acolo unde vreau n-am să ajung,

Ca să dezleg din freamătul de strune
Un cîntec dur — imensă cavalcadă,
A unei lumi ce nu va mai apune
Și-a unei stele ce n-o să mai cadă.

●

Alexandru Dobiu

Drum

Curge pe sub noi ca o gîrlă tăcută.
Prietenul oamenilor,
și-al cailor,
și-al carelor cu grîu!
Ne cunoaște după mers.

Cel cu pașii apăsați, e sigur de el.
Duce-n inimă o speranță,
sau poate-o victorie!
Pașii copiilor, oricum ar fi: nebunatici sau blînzi
au în ei un sunet de bucurie și pace!
Fata asta iubește!
O cunoaște după zborul ei, ca un dans
pe care-l înveți o dată cu prima sărutare sub lună!

Iar pe femeia aceasta cu părul sub basma,
parcă-ar opri-o!
Fericită de-atîta lumină
și de băiatul care é se-ntoarce-n sat.
cel mai tînăr inginer al colectivei.
femeia nu vede nimic altceva,
decît zare de aur.
Și se-mpiedică de-o piatră
Și drumul îi spune:
Vezi? Tot te-am oprit din mers!
Iar ea n-are timp să-l audă.

Oh, cîte v-aș spune despre drumul acesta alb
ducînd cu el, de-a stînga și de-a dreapta,
casele noastre mai vechi și mai noi!
Dar s-a oprit și el!
Începe cîmpul!
Se uită spre sat, rîde și pleacă din nou
În locul oamenilor, e grîul.
Și drumul vorbește acum cu spicele galbene.
Eu nu pot să știu atîtea graiuri cîte cunoaște drumul.
Și mă opresc aici,
la poarta satului.

Ion Budescu

Casă nouă

Ți-ai adunat lîngă mine prea pline orele,
ca într-un dans împrejuru-mi rotindu-te
și nu m-am temut că fără sfîrșit și-nceput
sufletul tău îmi va vibra cu toate candorile.

Și nu m-am temut să-ți culeg serile
din nisipul urmelor tale,
ci tu diminețile mele
— în corola luminii ca niște petale —
doar mîna ți-o-ntinde și cere-le,
iubito, doar mîna ți-o-ntinde și ia-le!

Aici ne e casa și ferestile — vezi-le!
Ți-am adunat la ferești copii de pe toate străzile,
cum toate-așteptările le-adunăm într-o bucurie,
cum toate cărămizile-au fost așezate pentru-o schelă mai sus,
cum toate visurile noastre și-au împletit, verticală, văpaia.

Iubito, cînd ai pășit peste pragul supus,
călciiul tău alb mi-a luminat odaia.

●

Cassian Scutaru

Luceferi de metal

Muncitorilor de la Independența-Sibiu

Aici lumina rămîne mereu trează
și noaptea fuge ca un cerb speriat.
Ascultăm.
Uzina respiră prin toate boltile
și inima-i de oțel
îi tresare ritmic în pieptul puternic.
În cuptoare s-au adunat toate cîntecele oțelului
și așteaptă
cu nerăbdarea valurilor zbuciumate
Sub ploaia de luceferi și petale
ca niște fulgi de flori într-o grădină
s-au arcuit învolte curcubee de lumini
peste șerpii de metal căutînd contururi.
Alături, oamenii cu frunți înrourate,
stăpîni peste aceste aurore boreale,
lasă-n oțel dragostea lor.

●

Petru Ghite

Vertical

Coborîm,
Coborîm vertical
Aici în adînc
Unde nu-i soare
Nu-i vînt
Nu sînt culori —
Coborîm cu soarele-n noi!

Coborîm în adînc
Mai jos de susurul izvoarelor,
Mai jos de rădăcinile copacilor,
Coborîm treaptă cu treaptă.

Pămîntul ne surîde voios
Și anii
Închiși în el ca-ntr-o scoică,
Pulsează în fiece rocă,
Cum forța Comunii în noi!

●

Vasile Zvăncescu

Orașul, noaptea

A încremenit sub nori cu mîna la frunte,
obosit parcă de-atîtea metamorfoze.
Întîrziații se preling pe străzi ca amintirile.
Între schele
cărămizile visează în îmbrățișarea mortarului,
asemeni cuvintelor
în catrenul poetului.

Ion Murgeanu

Întoarcere în sat

Sînt la fel de tînăr și de bun!
Anii mei nu pot să mă-ntristeze,
Tot ce-a fost durere este scrum,
Viața e la post pe metereze!

Must de soare curge pe pămînt
Și prin inimi curge, ca un sînge,
Oamenii sînt steaguri roșii. Cînt
De viață tînără m-ajunge.

Iarba a crescut împrospătată
De căldură și de seve moi,
Și de la vecini se uită-o fată
Ca o nalbă peste gard la noi...

Și de la vecini se uit-o fată,
Ca o nalbă peste gard întoarsă,
Și e tînără ca viața fata
Și ca satul este de frumoasă!

●

Adrian Rădulescu

Ceas tîrziu

Inginerilor

Palmele nopții,
lipite pe geam,
cu degete de stele
m-ajung...
Prin ochii mei
se prelungește în ele
freamătul pămîntului
continuu
și lung...

Linii,
și arcuri,
și cifre
încep să pulseze
în foile-ntoarse...
Berzele somnului
— ușoare și albe,
plutind,
peste firele privirilor mele —
își scuturâ
aripile arse.

Gîndurile
— cercuri de lumină —
dezlipite de frunte
le rostogolesc,
peste munți și cîmpii,
peste orașe
și peste sate
ca într-un joc
— rotund —
de copii.

Sub urmele lor
— armonii de compas și echer —
țărușii de lemn
și table de trestii
apar,
prelungind
revărsarea marilor șantiere
peste pămîntul
țintuit
cu pete de var.

Iar filele cresc
și se-ntind uriașe
de la geamul meu
pînă-n zări...
Din foșnetul lor
parcă mă cheamă
uzinele,
în fluxul metalic al zorilor
și liniștea albă
a noilor blocuri
și freamătul arcuit al marilor gări.

Doar în noapte, tîrziu,
cînd la pieptul orașului
lămpile de neon
zornăie salbe,
peste firele privirilor mele
se așează,
plutesc
berzele somnului
— ușoare și albe —.

LINIȘTEA

Primele zile trecură pe neobservate, lucrate întins de la un cap la altul. Seara adormea mulțumit.

Ar fi fost și mai bine dacă nu și-ar fi amintit mereu de Ilie și de observațiile lui cu înțeles îndeajuns de clar, ca să fie el sigur ce să creadă:

— Acum ai să stai și dumneata, nene Ionele, că ți-o fi!

Ilie folosea din zece feluri de a spune ceva, pe cel mai puțin așteptat:

— Ai să-ți așezi, nene Ionele, o bancă lată la poartă și ai să te odihnești pe ea de dimineață pînă seara.

Băiatul i-a mai spus rar la ureche, bătîndu-l pe umeri într-un fel ce nu-i plăcu:

— Te grăbești să îmbătrînești, nene!

Se consuma tocmai ultima lui zi în fabrică și aștepta într-o stare febrilă începutul zilei de mîine. I se părea că toată atenția celorlalți e concentrată asupra lui și trecea des pe la toți care-l cunoșteau. De aceea nu-și bătu capul să-l înțeleagă pe Ilie.

Mîine împlinește șaizeci de ani și a hotărît să rămînă acasă de la această dată. Cifrele rotunde îi procură o siguranță deosebită; și nu este șaizeci de ani o vîrstă potrivită pentru un om care a muncit patruzeci și trei de ani curați?

Lîngă mulțumirea sa plină, de om așezat, ce credea că-și îndeplinise cu prisosință datoria, Ilie strecurase o umbră de îndoială. Ea împrumută orelor ce urmară un gust neplăcut. O astfel de răsturnare bruscă, într-un program îndeplinit cu conștiinciozitate aproape o viață, e însoțită frecvent de asemenea stări contradictorii. Mai ales că hotărîse de unul singur, bazat pe un argument relativ.

Este el un om bătrîn, cum spunea băiatul?

„Desigur că bătrîn nu sînt deloc. Sînt încă zdravăn de tot. Dar ajunge un timp la care omul...".

„Vrei să spui că ajunge un timp la care omul nu mai poate!?"

„Ajunge și timpul ăsta, dar pe mine nu mă ajunge el așa de repede. Uite, își spuse el singur, trebuie să-mi schimb tabla de pe casă. E și magazia pe care vreau să o dărîm. Toate le fac singur. Am tare mult de lucru.

Gheorghe, frate-meu, trece pe optzeci. Are și el nevoie de mine. Vreo două luni să merg și pe acolo. Nu stau eu degeaba! Și-apoi... e dreptul meu!"

În dimineața zilei mult așteptate, soarele l-a găsit pe coama casei. Cerul promitea să rămînă albastru. Pregătită tabla nouă. Desfăcu jghiaburile și scoase tabla putrezită de pe încăperile mai scunde ce-i serveau de bucătărie și cămară. Prinse întîi cîteva foi și căpătă siguranță. După cîteva zile, albul tablei aproape curat, strălucea, contrastînd pitoresc cu fața bătrînească a casei cu geamuri mici.

După ce dezveli și celelalte trei camere mari, înșirate una după alta pînă la stradă, vremea se strică. Nu începu să plouă dar putea în orice clipă să înceapă. Se cerea să lucreze repede.

„Dacă spui că-s bătrîn, aș ține să te văd aici, Ilie.

În fabrică, lasă, că trece și altul în locul meu. Am muncit destul. Legea a judecat ea bine că am muncit destul".

Cînd cobora să-și ia material, atunci prinzea.

De-abia seara se mai dădea jos, să se culce cîteva ceasuri, ca să se trezească cu noaptea în cap. Termină casa.

Alte săptămîni le pierdu învîrtindu-se prin curte, aproape degeaba, cu mărunțișuri pe care altădată le-ar fi dat gata într-un timp scurt. Magazia se șubrezise mai mult decît se vedea. O dărîmă fără greutate. Curăță locul și făcu alta mai mică din lemnul rămas. Zilele urmau cuminți nopților, fără surprize și, treptat, semănară obositor între ele. Era prea multă liniște acasă. Cel mai greu se scurgea vremea la prînz, așteptînd fără nici o poftă masa. Mereu avea senzația că după masă va urma neapărat ceva mai interesant.

Și aștepta, deși era convins că nu avea ce să urmeze.

Nevastă-sa învățase de mult ce avea de făcut. Ea nu era de părere că ziua e plictisitoare. Poate era într-adevăr așa, dar ea nu avea vreme să observe. Îi ajuta uneori la treabă. Se ținea cam fără rost după dînsa. Ea îi propuse să vopsească gardul de la față. A spus:

— Ionele, eu zic să vopsim și gardul. Tu ce zici?

— Bine, i-a răspuns, dar faptul că ea se îngrijea să-i dea de lucru îl făcu să ia propunerea drept un reproș.

Alte zile trecură fără a fi mai mulțumit. O dată Ilie trecu pe șosea și-i strigă de pe bicicletă:

— Bună dimineața, nene Ionele!

El tocmai stătea rezemat de poartă privind după oamenii ce se grăbeau să ajungă la fabrică. Dacă băiatul ar mai fi adăugat și una din observațiile sale cu mai multe tăișuri, ce-l îndreptățeau să creadă că le pregătea anume, i-ar fi dat ocazia să-și argumenteze în gînd ce greșite sînt observațiile lui Ilie.

Băiatul nu spusese decît „bună dimineața, nene Ionele", ceea ce însemna că începuseră deja a nu-l băga în seamă. Era salutat doar așa, de formă, ca un cunoscut oarecare.

Se simți nedreptățit, tinzînd să accepte și părerea că faptul e aproape normal. El nu mai lucra cu ei.

Ilie se exprimase de mai multe ori că acasă trage mîța de coadă și nu știe ce fac alții cînd au concediu. El se simte bine numai cînd lucrează.

Constatarea că și el e de părerea lui Ilie începu să-i dea bătaie de cap. Plictiseala o descoperi doar cînd n-ai ce face sau nu mai poți. Se gîndi:

— Am să plec la Gheorghe!

Se urcă în tren în seara aceleași zile, urmînd o hotărîre bruscă. Îl stăpînea starea febrilă din după amiaza plecării din fabrică.

Pe Gheorghe îl află la vie. Era plecat de două săptămîni.

Lucra și dormea pe deal, cu oamenii. Părul îi albise cu totul, iar gîtul și fața îi erau înroșite de soare.

— Muncesc, îi spuse el, cît șapte. Beau, și mănînc, și am să trăiesc cît a trăit tata! Tu ai făcut bine că ai mai dat pe la noi. Avem vin mult, iar ție știu că-ți place și are să-ți prindă bine.

Seara îl întrebă:

— Cît ai să stai la noi?

— Am venit să te văd.

Nu se întîlniseră de mult. Gheorghe îl măsura fără să-și ascundă bucuria.

— Mi-ai spus, îi vorbi el, că ieși la pensie.

Ionel răspunse mai tîrziu:

— Lucrez încă. Să mă gîndesc. Mai lucrez un an sau doi. La tine rămîn cîteva zile, pînă isprăvesc luna de concediu.

Tudor Octavian

Scrisoare de despărțire

Probabil că nu te așteptai să primești atît de repede o scrisoare de la mine. Sau poate că nici n-o doreai. Eu totuși ți-am scris. Și ți-am scris repede, după cum vezi, n-au trecut nici 24 de ore de cînd ne-am despărțit. Îți scriu pentru că vreau eu să-ți scriu și nu pentru ce-ți închipui tu. Poate-ți închipui că mă gîndesc la tine. **Da, m-am gîndit tot timpul, cît am mers cu trenul și mă gîndesc și acum, cu toate că e miezul nopții.** Dar nu pentru asta îți scriu; ci pentru ca să nu rămîi cu cine știe ce idei în cap.

Află, fetițo, că nu cred în tine și nici în vorbele tale. Știu sigur că nu mă iubești. Nu pentru că te-ai arătat atît de indiferentă la gară, ci pentru că, așa, în general, nu prea știi tu ce-i cu mine și ce rost am pe lume. Dacă nu ne-am fi cunoscut, n-ai fi suferit deloc din cauza asta. Știu foarte bine că ai acceptat să fii prietenă cu mine, pur și simplu pentru că sînt băiat drăguț (de ce să n-o spun), **îmbrăcat bine, elegant. Îți minte ce ușor ne-am cunoscut. Te-am invitat la dans la întîmplare, și n-ai zis nu, ba am văzut pe fața ta că-ți place să dansezi cu mine, mă priveai galeș și-ți ziceai probabil în mintea ta: „e băiat drăguț". În clipa aia, îți jur pe mama mea, îmi părea rău, rău de tot, că nu sînt mai urît nițel, încît figura mea să nu te atragă deloc. Nu e asta o jignire pentru mine, că te-a atras fizicul și nu sufletul meu? Ce știai tu atunci despre mine? Nimic. Atunci de ce, după numai două-trei dansuri, ai fost de acord să te conduc acasă? Pentru că îți plăcuse cum arăt. Pe urmă, te-am invitat pentru a doua zi la o plimbare și n-ai zis nu. Ne-am plimbat și am discutat tot felul de nimicuri. În zilele următoare, la fel, ne-am plimbat, am dansat, am văzut filme. Deci, tu, despre sufletul meu nu știai absolut nimic. Atunci ce credeai despre mine, drept cine mă luai? Credeai cumva că sînt un tip de-ăia, cu care nu poți discuta decît despre ce vezi pe stradă, care îți spune într-o oră tot ce are pe suflet, iar apoi o viață-ntreagă, trăncănește despre fleacuri?**

Nu, zău, ce credeai despre mine? Sau poate n-aveai nici o părere și nici nu te gîndeai la asta, ți-era indiferent cine sînt?

Cu toate astea, sînt convins că dacă te ceream în căsătorie acceptai. Știi de ce? Am aflat că maică-ta s-a interesat de situația mea și-a aflat că „sînt băiat bun" și cîștig bine. Atunci de ce era să nu mă iei? Da, mă luai de bărbat, fără să stai la îndoială, fără să știi măcar ce-i în sufletul meu. Pentru că nu știi — asta e limpede pentru mine — și nici n-ai vrut să știi. De ce nu m-ai întrebat niciodată ce părere am, așa, în general, despre pămîntul pe care trăim, despre Lună, dacă-mi plac copiii, florile? Sau despre ideile mele?... De ce? Pentru că pur și simplu nu te interesa ce gîndesc eu, cine sînt eu ca persoană sufletească. Află că asta m-a jignit foarte mult. Cînd un om nu vrea să mă cunoască, nu vrea să afle ce-i în sufletul meu, înseamnă că nu dă doi bani pe mine, că mă disprețuiește. Eu nu mă port așa cu oamenii.

Mie nici un om de pe lumea asta nu mi-e indiferent, cu fiecare am ceva de împărțit, fie în bine, fie în rău.

Tu însă n-ai vrut să mă cunoști și, îți repet, m-ai jignit. Dar asta n-ar fi fost nimic dacă între timp prietenia noastră n-ar fi ajuns niteluș cam veche. Lumea vorbea despre noi, că, de, ne „afișasem" prea des împreună. Tu credeai că de-acum, gata! Știai că ești drăguță și credeai că eu asta caut. Mă rog, nu știu în amănunt ce părere ai despre tine. Important e că m-ai jignit a doua oară. Îți minte, acum o săptămînă, cînd am ieșit de la „Carmen de la Ronda" tu mergeai cu capul în nori (că-ți luase piuitul povestea cu soldatul și cu blonda), iar eu te-am adus din nou pe caldarîm, zicîndu-ți:

— Știi, peste o săptămînă plecăm. Sîntem chemați la Burdujeni.

— Unde? te-ai mirat tu.

— La Burdujeni.

— Unde vine asta?

— Tocmai lîngă Suceava.

— Și ce cauți acolo? ai zis.

— Păi sîntem chemați să montăm o instalație. Nu pentru mult timp, numai pentru opt luni sau poate mai puțin.

Te-am văzut dintr-o dată mai rece.

— Dar de ce trebuie să te duci chiar tu?

— Păi nu mă duc numai eu, ne ducem toată echipa.

— Și nu poți să nu te duci?

— Ba pot, da' de ce să nu mă duc?

Pe urmă n-ai mai scos un cuvînt și, la despărțire, mi-ai întins o mînă moale, care într-o secundă mi-a spus totul. Și te-ai dus.

Atunci poate nu ți-a venit să crezi, dar a doua zi și a treia zi te-ai convins definitiv că așa e, că plec. Și atunci ai devenit indiferentă. Pur și simplu nu mai contam pentru tine.

A treia oară am fost jignit cînd a venit maică-ta la mine și m-a întrebat de ce m-am „legat" de o fată din moment ce știam că plec. N-am putut să-i spun decît atît, și recunosc că i-am spus-o cu un ton cam tare:

— Doamnă (nu știu dacă i-a plăcut cuvîntul), știați doar de la bun început ce meserie am, așa că...

Credeam că n-o să mai vii la gară și mi-era milă nu de mine, pentru că eu știu să sufăr dacă e nevoie, ci de băieți, pentru că le era jenă că pe fiecare din ei îi conducea cineva, numai pe mine nu.

În sfîrșit, ai venit și mi-am dat seama după fața ta că ai făcut-o numai ca să-ți îndeplinești o obligație. Te uitai la mine ca la un lucru dintr-o vitrină. Vasăzică, dacă plecam, totul dintre noi era pierdut. Însemna că n-am fost un om serios, că n-am vrut altceva decît să am și eu în cele opt luni, cît am stat în orașul vostru, cu cine să mă plimb și să mă distrez.

Eu te înțelegeam perfect. Adică știam de ce gîndești așa. Gîndeai așa pentru că sufletul meu te interesa prea puțin, pentru că nu mă cunoșteai ca om și bănuiai că semăn cu tine. Adică tu îți închipuiai că dacă te iubesc, musai să rămîn definitiv în orașul tău, să mă „localizez" acolo, cum zicea maică-ta. Dacă ai fi știut cît de cît ce stă scris în sufletul meu, ai fi văzut că te înșeli, că e departe griva de iepure. Află, fetițo, că nu ești tu singura care m-ai părăsit — și-o spun asta nu ca să mă laud. Am mai cunoscut eu de-astea ca tine, fete „de familie", care se uită la un băiat numai pentru că e drăguț și cîștigă două mii pe lună, dar cînd e să vină după el la dracu-n praznic, într-un colț de țară, le apucă marea dragoste de casa părintească. Nu sînt chiar pe toate drumurile femeile care-i înțeleg pe constructori — o spun asta sus și tare — dar cele care-i înțeleg merită fiecare în parte să le săruți mîna, ca unei mame. Tu n-ai de unde să știi ce înseamnă pentru un constructor să-l înțeleagă o femeie, ca ea să fie cu sufletul lîngă el. Lucram odată la un turn de răcire pe un șantier din Moldova. Lucrarea abia atunci începuse, locuiam încă în barăci, pentru că nu erau gata blocurile. Și era o iarnă, mamă-mamă! Peste 40 de grade sub zero! Ți se sleia mîna cînd o atingeai de metal. Conducerea a spus să oprim lucrul, dar noi tot ne-am urcat acolo, la 42 de metri. Și află că ne-am urcat și pentru motivul că peste drum erau bărăcile de locuit și pe ferestre se uitau la noi femeile și copiii. Și crezi că nu ne era nouă cald la suflet, cu tot gerul de-afară? Puțin contează, crezi, ca după o muncă grea, cocoțat pe sus, legat de frînghii și înghețat tun, să știi că e acasă cineva, care să te întrebe: „Ai înghețat? A fost greu azi?".

Tu, sincer ți-o spun, nu ești bună de nevastă de constructor. Ia mai bine un funcționar cinstit, care să fie acasă în fiecare zi la ora 15,30 fix, care să-ți facă piața în fiecare duminică dimineața și care să ți se vaite acrit că „dragă, ce zici de asta, ăia mă cheamă mîine la muncă voluntară!".

Nu pot să spun că nu mi-ai plăcut (de ce să mint?) și că nu sufăr acum din cauza ta, chiar dacă nu meriți.

Și, acum, ca să închei, vreau să-ți spun în cîteva cuvinte ce-am făcut de cînd am venit aici.

Am sosit azi dimineață în zori. Cum am coborît din tren a început să ningă cu niște fulgi mari și liniștiți, atît de frumoși de te apucau fiorii. Atunci mi-a fost cel mai greu, atunci am suferit cel mai mult din cauza ta. Și poate că nu se întîmpla așa, dacă n-o luam direct pe cîmp, pe o potecă. Am mers doi kilometri prin ninsoare, fără să scoatem nici unul vreun cuvînt. Era prima ninsoare din anul ăsta, și ți-am făcut cinstea de a mă gîndi la tine în clipele acelea atît de frumoase. Adică aș fi vrut să fim atunci unul lîngă altul, să mergem pe potecă alături, ducînd valiza pe un băț, să ne fie mîinile înghețate, să ne cadă fulgii pe nas și pe gene și să ne încălzim cu privirile de atîta dragoste.

În sfîrșit, cînd am ajuns la șantier încă nu venise nimeni, era prea devreme. Portarul — bătut în cap, ca mulți portari — n-a vrut să ne dea drumul într-un birou și-am așteptat afară două ore. Dar la șapte a venit directorul, ne-a recunoscut imediat, ne-a luat de gît pe toți și ne-a dus înăuntru. Cînd am trecut pe lîngă portar, mi-am scuturat șapca plină de zăpadă drept pe registrul lui frumos liniat, în care scria intrările și ieșirile de persoane. Am mers în cabinetul directorului, acesta ne-a servit cu cafele, coniac, fursecuri (de parcă am fi fost nu știu ce mari personalități), și ne-a spus care sînt treburile noastre. Pe urmă ne-a condus chiar el la dormitor (ne-a dat un dormitor separat pentru noi șapte) și ne-a spus să ne odihnim toată ziua. Noi însă am plecat chiar atunci pe șantier. Construcțiile încă n-au acoperișurile gata, n-au încă geamuri, dar utilajele au sosit. Utilajele astea (sînt din Uniunea Sovietică și din R.D. Germană) trebuie să le montăm noi. Inginerul șef zicea că n-o să putem lucra cît nu-i acoperișul gata din cauza frigului. Era cam tinerel, nu prea știa el cu cine are de-a face. Noi ne-am apucat chiar atunci de lucru. După masă, spre seară, am fost invitați la o adunare de U.T.M. Cînd am intrat în sală, au izbucnit aplauze, ni s-a dat la toți șapte cîte un ghiveci cu flori, iar pe mine m-au ales în prezidiu. Ne știa toată lumea, doar nu o dată au scris ziarele despre noi.

În sfîrșit, seara am venit la dormitor.

Aici, nu pot spune că am fost prea veseli. Cel puțin eu — și din cauza mea și ceilalți. Patru dintre băieți sînt căsătoriți, iar doi în perspectivă. În curînd, trei dintre neveste vor veni aici. Ca să zic așa, ei n-au problemele mele. Știau însă de lovitura pe care o primisem și sufereau și ei. Nu știau cum să mă facă să uit, să mă înveselească. Închipuie-ți c-au ajuns să mă servească și cu fondante! Pe la zece s-au băgat toți sub pături să doarmă. Acum îi simt cum se foiesc în pături. Știu că nu dorm, că se gîndesc la mine cum scriu, și că nu sînt deloc veseli.

Dar, în sfîrșit, să termin, poate nici nu te interesează toate astea. Eu, dacă ți-am scris atît de mult, ți-am scris pentru că am vrut înainte de a ne despărți definitiv, să mă cunoști așa, cît de cît, ca om. Sănătate".

Ion Băieșu

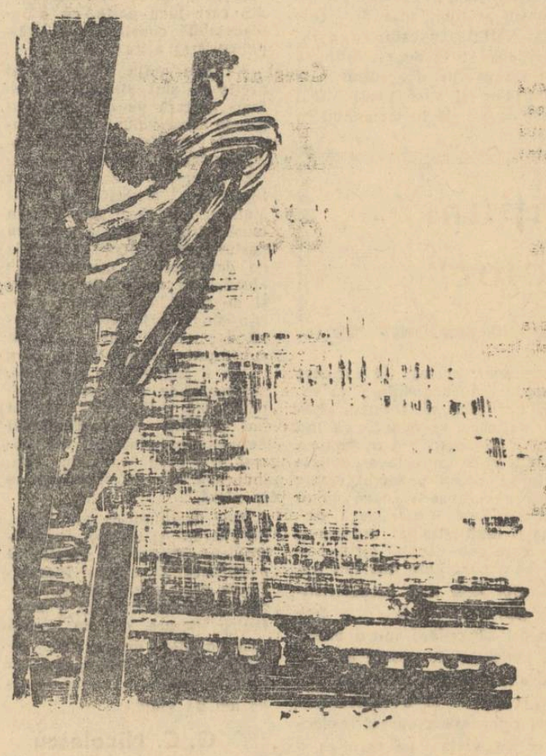

Desene de V. SAVONEA

CINE EȘTI TU?

Astă, dragul meu, s-a întîmplat în 1952. Eram tare tînără, abia sfîrșisem școala pedagogică. Nu admiteam să mă intereseze în vreun fel filmele, nici rochiile, nici plimbările sub clar de lună. Dacă îmi povestea vreo prietenă că s-a sărutat cu un băiat, nu mă puteam gîndi la chestiunea aceea decît examinînd-o „din punct de vedere al moralei proletare". Vorbeam cu: „măi, tovarășe" și împărțeam lucrurile și ființele în două categorii distincte: juste și nejuste. Eu eram justă, dar nu în întregime: de pildă, îmi mîncam unghiile, obicei de elevă, pentru care căpătasem o palmă de la tata. De o comportare nejustă dădeam dovadă și în chestiunea părului: îmi crescuse lung pînă la călcîie și-l strîngeam sub basma, dar nu mă înduram să-l tai. Mi-era și de mamă, care spusese că n-are nimic împotrivă să fiu utemistă conștientă, foarte bine! **Dar dacă-mi tai părul, să-mi caut casă în altă parte.**

Prima însărcinare pe care am primit-o, ca instructoare, a fost să plec în satul P, la treizeci de kilometri de calea ferată, să văd care-i situația cu organizația de acolo. Am ajuns pe seară, abea ținîndumă pe picioare. De zece ori îmi venise să mă lungesc pe pămîntul fierbinte și să dorm acolo, dar căpătam curaj, pipăindu-mi buzunarul de la piept; purtam o salopetă veche a tatei, ajustată într-ascuns de măicămea, iar în buzunar fosnea delegația. Era prima delegație din viața mea și se încheia nespus de frumos cu un „Vă rugăm să-i acordați tot sprijinul", pe care eu îl înțelegeam ca un apel către întreaga umanitate: „Oameni, fiți alături de tovarășa Puia!" Eram convinsă că în fața unei asemenea chemări la solidaritate, nimeni nu avea dreptul să dea înapoi — și cred că aveam dreptate.

Primul care a răspuns la chemare a fost un băiat cu mutră de haimana, slăbănog și vorbăreț, care m-a lămurit iute că la ei în sat nu e organizație de U.T.M.: „Dacă nu e, nu e. Cum să fie, că dacă ar exista organizație, m-ar fi primit și pe mine că am slavă domnului, 19 ani bătuți!" Nu era sigur că l-ar fi primit, dar, în orice caz, organizația ar fi putut să se ocupe puțin de el.

La Sfatul popular nu era nimeni, și Gică — așa-i spunea, („Întrebați dumneavoastră de Gică a lui Bobaru, mă știe un popor!") m-a părăsit, lăsîndu-mă dezorientată, cu servieta grea sub braț. (În servietă se aflau: „Așa s-a călit oțelul", „Statutul U.T.M.", vreo douăzeci de broșuri cu colectivizarea, un dosar gol, un săpun, lenjerie).

S-a găsit, în cele din urmă, un invalid care să mă lămurească:

— De tineret se ocupă al Tornoaiei. Da' Tornoaia a murit de mult.

— Unde stă?

— Păi să v-arăt.

Și-a ridicat brațul, tacticos, indicînd cu solemnitate o direcție imprecisă, sud-sud-vest sau nord-nord-est. Era o ulîță într-acolo, și în cele din urmă m-am văzut într-o curte pustie. Cred că era singura fără cîini în tot satul. Am bătut la o ușă care abea se mai ținea în balamale, și, după cum mă așteptam, n-a răspuns nimeni. Dar ușa s-a deschis singură și am intrat într-un fel de magazie. În lumina de amurg, am văzut lîngă ușă un plug.

— Cine e?

Un bărbat se muncea să aprindă o lampă. I-am zărit la lumina chibritului barba țepoasă, foarte neagră. S-a întors cu spatele, să agațe lampa în cui; la ceafă avea părul crescut peste gulerul cămășii. Lîngă el, în fundul magaziei, se aflau un pat și o masă. Mi-au căzut ochii pe o lozincă, scrisă direct pe perete, cu litere roșii, strîmbe: „Înainte în lupta pentru colectivizarea agriculturii!"

— Aici e sediul organizației de U.T.M.?

— Nu. Aici șed eu, la loc, tovarășă.

Omul șterse cu palma un scaun și mi-l întinse. I-am luat scaunul din mînă, l-am pus jos și m-am așezat, cu servieta lîngă mine.

— Ești secretarul organizației de U.T.M.?

— S-ar putea să fiu. Veniți de la raion?

M-a întrebat fără interes, somnoros. Se vedea că se ține să nu caște sau poate chiar a căscat, nu mai țin minte. „Ia te uită, măi tovarășe, vin treizeci de kilometri pe jos, îl găsesc dormind la șapte seara și în loc să-i vină să zică știe că sînt de la raion și nici nu-i pasă!" Mai ales asta mă indigna.

— Ascultă, măi tovarășe, dumneata ești secretarul organizației de U.T.M., sau nu? Că nu prea semeni!

Și m-am ridicat în picioare. Așa aveam mai multă autoritate.

— Sînt, tovărășică. Stai jos!

— Nici un fel de tovărășică! Ce fel de secretar ești, măi tovarășe? Ce activitate aveți aici? Toată lumea sforăie ca dumneata, ziua în nămiaza mare?

Știam că nu trebuie să țip. Am strîns dinții, hotărîtă să nu mai scot o vorbă pînă nu mă potolesc și m-am așezat brusc pe scaunul șubred. Era să cad, și bărbatul — speriat de supărarea mea — m-a sprijinit cu un gest sprinten. A trebuit să mă reazăm de brațul lui, am roșit și asta m-a înfuriat și mai tare. Nu știu ce i-am mai spus, acuzator, foarte acuzator; omul a răspuns ceva nedeslușit, parcă în chip de scuză, dar se vedea că nu reușește să-și învingă oboseala. Lucrurile erau limpezi: eu îl criticam, iar lui tot de dormit îi ardea. M-am ridicat, demnă:

— Te rog să mă ierți că te-am deșteptat din somn. (Aici am pus ironie, cît am putut de multă). Te las să dormi.

Se înnoptase și la Sfat tot nu venise nimeni. Am intrat în prima casă și am cerut găzduire. Eram prea obosită ca să cercetez cine sînt gazdele și nici n-aveam pe cine să întreb. M-au primit fără multă vorbă, apoi bărbatul mi-a spus răstit că pentru o noapte trebuie să dau zece lei, toată diurna mea; dacă vreau să mă culc în odaia lor de oaspeți, asta costă parale. N-aveam ce face, era prea tîrziu să mai caut altceva și cei treizeci de kilometri de drum mă doboriseră. I-am răspuns că noi, cei de la U.T.M., nu cerem pomană, și femeia m-a luat cu ea să-mi arate camera.

Am pus scaunul în dreptul ușii (nu aveau cheie), m-am dezbrăcat și mi-am desfăcut părul. Mi-am așezat cele cîteva ace, în ordine, pe măsuța de lîngă pat, unde se afla o biblie groasă. Aș fi vrut să mă spăl, dar am preferat să nu mai dau ochii cu oamenii aceia. Mi-am tras pătura pînă sus, la bărbie.

Mai tîrziu, mult mai tîrziu, cineva a băgat capul pe ușă și a întrebat încet dacă dorm, dar n-am răspuns. Eram prea supărată pe gură-cască acela de secretar și prea obosită, ca să pot adormi. Mă gîndeam cum m-am sprijinit de el cînd era să cad. Ce rost avea să mă gîndesc tocmai la asta, mai ales după ce țipasem, lucru fără îndoială nejust? Hotărît, activitatea mea de instructoare nu începuse cum trebuie!

Dincolo de ușă se auzeau vorbe agitate; pare-se că gazdele mele aveau oaspeți și se îmbătaseră cu toții: vorbeau în șoaptă, foarte misterios (poate de teamă să n-aud), dar, din cînd în cînd, uitau și strigau unii la alții. Apoi se auzeau îndemnuri la tăcere și iar se făcea liniște. Am coborît din pat să aud ce spun. Bobaru, care abia mai vorbea de beat ce era, spunea că el o să-i distrugă pe toți comuniștii, așa, pe rînd; pentru că nu stau la locurile lor (și a țipat: „auziți, măă?") și se amestecă în treburile lui. A mai adăugat, în treacăt, că i-a zis băiatul lui despre mine că am venit cu „ordine importante, de sus" și că el are de gînd să înceapă cu mine. La uite, domnule, cine îmi era domnul Gică al lui Bobaru! Nu-l văzusem, cînd intrasem în casă.

Tovarășii mai încercați povesteau multe; unele întîmplări aveau în ele ceva eroic, altele păreau fantastice; n-aș fi crezut în ruptul capului că o să trăiesc și eu asemenea evenimente. Simțeam că mi-au înghețat mîinile, dar nu mi-era frică. Frig, da, începusem să tremur. Cînd am vrut să-mi iau salopeta de pe scaun, am văzut că se agățase de clanță și am renunțat. Mi-am adunat de lîngă biblie acele de păr și — ferindu-mă să fac zgomot — am sărit pe fereastră. Iarba înaltă din curte mi-a udat picioarele pînă la genunchi: căzuse bură. Spre norocul meu, ciinii au început să latre abia după ce am luat-o la fugă pe uliță, strîngînd cu putere în pumn cele cîteva ace de cap, de parcă aș fi ținut un revolver. Am dat năvală la secretarul U.T.M.

Din pat, omul a sărit drept în picioare.

— Ce e?

— Trebuie să te duci la miliție! am bîlbîit. Nu eram în stare nici să vorbesc ca lumea.

Bărbatul aprinse lampa și mă privi lung. Stăteam în prag și vîntul, venind dinspre uliță, îmi umfla cămașa. Țineam brațele strînse pe piept.

— Vîră-te în pat!

Apoi se aplecă și aranjă perna.

— Hai, tovarășă! repetă. Ți-e frig.

Dar eu îl priveam îngrozită. Luă seama și zîmbi. „Nu e deloc speriat, ia te uită!" mă gîndii. Dar în aceeași clipă mi se păru firesc să nu fie speriat. Nu semăna cu omul de aseară.

Își îmbrăcă pantalonii fără grabă și se întoarse spre mine. Tremuram mai tare ca înainte, dar nu mă mișcasem de lîngă ușă și asta nu-i plăcu.

— Imediat, în pat! spuse poruncitor și așteptă să-i îndeplinesc dorința.

Pătura caldă mirosea ca haina tatii și asta îmi dădu o senzație de siguranță. I-am povestit cum s-a întîmplat totul, de cînd am intrat în casa lui Bobaru și pînă am fugit pe fereastră. Rezemat de un colț al mesei, în picioare, sta și se uita la mine. Nu mai tremuram și lucrurile parcă se potoliseră. El nu asculta prea atent, se gîndea la altceva. Colțul drept al gurii i se lăsase în jos; avea pe bărbie o cicatrice lungă. Era serios și puternic; un bărbat stăpîn pe gîndurile și pe fiecare mișcare a lui. La un moment dat, privirile ni s-au întîlnit, așa, fără legătură cu ce spuneam, și ne-am uitat unul la celălalt, direct, cu curiozitate: Cine ești tu? M-am întrerupt o clipă, apoi am continuat. Cînd am terminat, a venit liniștit și a luat de pe pat o pernă. Cînd s-a aplecat peste mine, nu mi-a fost frică, jur! Și-a așezat pe jos o pătură, a micșorat flacăra lămpii și s-a întins așa, îmbrăcat. Nu-l întrebam de ce nu se duce după milițian, așteptam, aș fi fost în stare să aștept oricît, aveam încredere în el. Fuma. Cînd trăgea fumul în piept, fața i se lumina și îi vedeam limpede barba țepoasă și ochii albaștri, întredeschiși. Cînd nu fuma, respira adînc, de parcă ar fi dormit. Apoi am băgat de seamă că părul mi-a alunecat pe marginea patului și-i atingea brațul, brațul de care mă sprijinisem aseară.

— Trei zile și trei nopți am stat în ședință! spuse el într-un tîrziu.

Pe urmă se ridică într-un cot și strivi țigara de podea. Așa cum stătea, cu fața ridicată, mă privi și rîse.

— De-aia dormeam aseară. Facem colectivă.

Oftă adînc și se întinse iar.

— Merge greu, tovarășe. E Bobaru și mai e și Băjane, cu nepoții și finii... Dacă n-ar fi Bobaru!

Trase fumul în piept.

— Dacă n-ar fi Bajane!

Pe urmă, ca și cînd asta ar fi fost o chestiune dinainte rezolvată:

— Acum, miliția de ce s-o chem? Ai vreun martor? Poate ți s-a părut. Singură spui că erau beți... Cîte nu bălmăjește Bobaru și cînd e treaz... Da'mi-te la bețe...

Am simțit că se gîndește la mine ca la un copil. Ce rost are să iei în serios teama unui copil? Eram vinovată, avea dreptate. Dar acum nu mă mai putea întrista nimic: știam că bărbatul de lîngă mine e un om conștient și mă bucuram. Dacă n-ar fi fost om conștient, ar fi trebuit să mă tem de el — și eu mă simteam bine. Îl priveam în față. Poate chiar că ne-am zîmbit, nu-mi aduc aminte.

Cînd m-am deșteptat din somn, el scria, la masă. Pe un scaun, lîngă pat, se afla salopeta mea. A întrebat, fără să ridice ochii de pe hîrtie:

— De ce porți salopetă?

— E a lui tata, și-mi place.

A mormăit:

— Ți-e rușine că nu ești bărbat?

Mi-am ascuns fața în pernă. Dintotdeauna mi-a părut rău că nu-s băiat, am și plîns de multe ori în legătură cu problema asta.

— Păi să nu-ți mai fie rușine! Eu stau cu spatele (și cînd a spus asta, s-a și întors, cu scaun cu tot). Îmbracă-te. Apa de spălat e în tindă.

Mi-am tras salopeta încet, cu grijă, și el nu mai scria. Asculta fîșîitul hainelor. Era cu mult mai tînăr acum, la lumina zilei, un bărbat puternic și stăpînit.

— Ce scrii? l-am întrebat.

— Pregătesc raportul pentru plenară. I-am convocat pe tineri pentru după-amiază, la cinci.

M-am dus pînă în tindă și m-am întors cu fața și cu mîinile ude.

— Ai prosop?

— Soarele.

Am rămas lîngă fereastră, uscîndu-mi fața la soare și potrivindu-mi părul. Acele de păr le adunasem din pat: aseară nu-mi dădusem seama că le am în pumn. Am terminat tîrziu.

— Acum, du-te! a spus el, și am știut că se uitase toată vremea la mine. Te așteaptă tovarășul Coman, secretarul organizației de partid, la Sfat. Vin și eu mai tîrziu.

S-a ridicat și m-a condus pînă la ușă. El a ieșit înaintea mea. Am rămas în prag și simțeam vîntul foarte viu, pe fața încă umedă. Mi-a dat servieta și am rîs amîndoi, fără motiv. Stăteam față în față și el mi-a întins mîna:

— Adam. Așa mă chiamă: Adam Tornea.

— Puia. La revedere, măi tovarășe.

— La revedere.

Am plecat pe uliță și deodată am simțit că miros a tutun.

Așa mirosea pătura lui, și perna: a tutun.

Florin Mugur

Ștefan Iureș

Echilibru

În Sighișoara

Din evul ei de mijloc, în rugină,
cetatea, sus, a ostenit de cînd
se străduie să vadă, să știe, să rețină
un tîlc din lumea nouă, ei străină.
Mioapă, tace, turnul aplecînd.

De mult s-a destrămat străvechea teamă
ce-o sprijinea ca niște contraforți,
iar larma orășenilor destramă
păienjenișul așternut pe-o ramă
cu umbrele seniorilor ei morți.

Viu colorat, dar nu pestriț, palpită
jur-mprejur armoniosul burg,
c-o nepăsare nemărturisită
în fața vremii gata să înghită
cetatea și piosul ei amurg.

Și totuși, cînd în fabrica lor vastă
sticlarii cercetează un pocal,
îl sufle-n zare și, mișcați, adastă
să se imprime-n străvezia pastă
un anacronic turn medieval.

Impuls

În Bîrlad

Aici s-a născut și-a zăcut inerția.
Nimic nu mișca.
Orașul era lăbărțata sofa
pe care, trîndavă, venea să se culce moșia.

Îi era lene riului să curgă,
primăverii – să urce în flori,
întîrzia și luna, uneori,
să-și facă drum prin înserarea murgă.

Marchizele de sticlă, evantai desfăcut
peste meschinăria intrării principale,
opreau gîrbaciul ploii și moleșeau rafale-n
siestele cuibarului stătut.

Un ceas, o zi, o viață – aceeași dîră scurtă,
durata unui singur somn larvar
cu două vise rele: asaltul proletar
și aur mult, nedigerat, în burtă.

Atît de lînced timpul, melasă și uncrop,
atît de gros nămolul, în scufundare-nceată,
că trebuia să-nceapă, odată și odată,
un îndrăzneț, sălbatec, răzbunător galop.

Vezi, uraganul nostru aduse după el
vîrtejuri, frînte-n linii de forță și-n mărgele,
azi, printre două ceruri paralele,
rotite lumi mărunte, planete de oțel.

Supuse mai departe impulsului lor prim,
tangențiale sfere articulînd orașul,
închipuie simbolic angrenajul
imenselor prefaceri pe care le grăbim.

Ștefan Augustin Doinaș

Cîntec de fochist

Mi-e fața-mbujorată de reflexul
planetei
peste care trec în zbor.
În mînă țin lopata
și surid.

Sînt negru de funingine. Cu ochii
adîncurile nopții sfredelesc,
iar rîsul meu este sonor ca marea
și răcoros ca țărmurii...
Din cînd în cînd oprim.
Dar n-am ajuns,
nu, n-am ajuns la stația visată.
Oprim la guri de apă,
ne plecăm cu buze de văpaie la conducte...
Coboare
cei ce caută-n trecut
prilejuri de odihnă,
cei sătui
sau temători de zboruri.

Noi pornim din nou.
Cei ce măcar o dată-n viața lor
au vrut să fie-asemeni păsărilor
cu pletele-n zig-zag-uri printre astre
să urce:
Mai avem cărbuni destui,
mecanicul e tînăr și voios, iar lumea
ne pare-o frumusețe fără margini.
Viteza,
ca o umbră de rachetă,
stîrnește fuga plopilor ascetici
care se zmulg deodată din pămînt...
În mînă țin lopata
și surid.
Arunc în gura roșie-a mașinii
cărbunele bătrîn
iar peste granițî
frînturi din cîntul meu de luptător...

Voi,
cei care trezindu-vă din somn
îi auziți, în ropote, ecoul,
să știți că cel care-a cîntat
trezește,
în clipa asta,
albe zări și praguri
cu rîsul lui sonor ca marea
și răcoros ca țărmurii...

O CARTE ȘI O ANIVERSARE

Volumul academicianului Panaitescu-Perpessicius: Alte mențiuni de istoriografie literară și folclor a apărut, nu de mult, aproape concomitent cu o dată însemnată din viața sa, peste care cercetătorul mișcării noastre literare contemporane nu poate trece: criticul a împlinit șaptezeci de ani. De altfel, recent, mărturisind prețuirea ce o acordă regimul democrat-popular muncii fără de odihnă, însuflețită de un profund devotament față de marile creații ale poporului nostru, academicianului Perpessicius i s-a conferit Ordinul Muncii, clasa I.

Sărbătorind șaptezeci de ani de viață, scriitorul, criticul și istoricul literar, omul de mare cultură marchează și împlinirea aproape a jumătate de veac de neîntreruptă și rodnică activitate în cîmpul literaturii și mai cu seamă al cercetării literaturii române. Această îndelungată, bogată și variată activitate s-a cristalizat nu numai în pagini de critică și istorie literară, dar și de literatură propriu-zisă. Într-adevăr, academicianul Perpessicius a dat mai de mult două volume de versuri: Scut și targă (1926) și Itinerar sentimental (1931), dintre care cel dintîi, contemporan cu versurile lui Camil Petrescu, aduce imagini îndurerate și lucide din linia frontului celui dintîi război mondial. Autor de prețioase antologii, Perpessicius este de asemenea, cum bine se cunoaște, editorul acelei unice ediții critice Eminescu, — pentru care a primit înalta distincție de laureat al Premiului de Stat. Al șaselea volum al ediției, ca și cele următoare, sînt așteptate cu adevărată înfrigurare, pentru a umple unele goluri și a satisface stringente nevoi de lămurire ale cercetării noastre literare actuale asupra lui Eminescu.

Fără îndoială, Perpessicius rămîne mai presus de toate criticul și istoricul literar — din erudiția acestuia din urmă derivînd pasionatul editor al lui Eminescu. Activitatea de critic literar este cea mai veche, răspîndită prin nenumărate periodice din ultimile decenii și, în bună parte, strînsă în acel prim volum: Repertoriu critic (Arad, 1925), apoi în succesivele sale Mențiuni critice (patru, dacă nu ne înșelăm, între 1928 și 1938), în volumul Dictando divers (1940) și în Jurnal de lector.

Pasionat cititor, critic cu multilaterale cunoștințe, profund cunoscător al vieții literare românești, pe baza unei cercetări directe a textelor literare și critice, a periodicelor și a manuscriselor. Perpessicius, mai cu seamă de la preluarea sarcinei de a da ediția științifică integrală a operei lui Eminescu (al cărei prim volum a apărut în 1939), și-a dedicat timpul său cercetărilor de istorie literară. Penultimul volum: Mențiuni de istoriografie literară și folclor, apărut în 1957, reunea o serie de prețioase studii pe care cercetătorul le dăduse la lumină în anii 1948—1956, în anii de rodnice căutări și compactă culegere de studii și articole publicate în revistele noastre între 1957 și 1960, e împărțită în două mari sectoare. Cel dintîi, corespunzînd întru totul titlului cărții, cuprinde o serie de prețioase studii de istorie literară. Cel de al doilea: Mențiuni critice, reprezentînd două treimi din carte, e de natură să ne producă o specială bucurie, pe lîngă aceea obișnuită, prilejuită de scrierile acestui fermecător și erudit exeget literar. Ea cuprinde articole publicate în ultimii ani, articole de critică asupra creației literare actuale.

Se cuvine subliniată în mod insistent această întoarcere a criticului la vechea sa îndeletnicire, această întoarcere la urmărirea consecventă, continuă și cu regularitate concretizată în cronici, a fenomenului literar celui mai actual. Academicianul Perpessicius face parte din acei intelectuali de seamă ai vechii generații care au cunoscut oroarea vieții spirituale din societatea burgheză și au înțeles perspectivele luminoase ce le deschide construirea unei lumi convingere și atracție pe care o reprezintă pentru un om de bună credință noua noastră realitate socială, iar pentru un îndrăgostit al cărților — noua noastră literatură, literatura realismului socialist.

Mențiunile critice din ultimul volum — și Editura pentru literatură se cuvine să fie felicitată pentru gîndul bun de a nu fi lăsat aceste cronici numai în paginile revistelor, cu atît mai mult cu cît ele au o valoare, o semnificație și un ecou ce nu pot scăpa nimănui — se orientează în direcții foarte diverse. Studiile de literatură universală sau de stilistică ale lui Tudor Vianu, poezia lui Maiakovski și arta sa poetică, traducerile din literatura universală (Kalevala, Herzen, Șolohov, „Poeții Libertății", cu observații prețioase asupra sensurilor originalelor), ediții ale unor scriitori romîni mai vechi cum ar fi Milescu și Cantemir, dar mai cu seamă cărțile noi ale unor scriitori contemporani mai vîrstnici, mai tineri sau tineri de tot, cum sînt: Sadoveanu, Camil Petrescu, Victor Eftimiu, Mihai Beniuc, Geo Bogza, Zaharia Stancu, Remus Luca, Victor Tulbure, Titus Popovici, Aurel Mihale, Cicerone Theodorescu, Eugen Barbu, Nina Cassian și alții — iată obiectele cronicilor literare ale lui Perpessicius. La acestea, trebuie să adăugăm unele cronici mai largi asupra unor probleme actuale de mare importanță, cronici care iau caracterul unor adevărate studii de sinteză cum ar fi Lenin și Literatura, Poeții cîntă Partidul, Lirica și epica în anii puterii populare, Izvoarele fermecate ale folclorului etc., în care orizonturile istoricului literar — ca totdeauna — slujesc strălucit pe criticul literar.

Desen de SILVAN

În activitatea sa de cronicar literar din această fază nouă, academicianul Perpessicius se dovedește același subtil lector, același delicat călăuz atît pentru cititor cît și pentru scriitor, plin de cele mai variate sugestii, cu o remarcabilă artă de a îndruma spre sensurile din adînc ale creațiilor și spre locul real ce-l ocupă ele în momentul în oglindește, cronicile acestea rămîn deosebit de prețioase prin remarcabilul lor chip de a analiza și de a pune în lumină mijloacele literare ale scriitorului, de a încadra prin asociații subtile creația analizată în „familia de creații" din care face parte, cu o indiscutabilă conștiință a răspunderii și a nuanțării.

Nu mai puțin însemnate și prețioase sînt studiile de istorie literară pe care le cuprinde acest volum, studii consacrate marilor scriitori Gr. Alexandrescu, Vasile Alecsandri, Eminescu, dar și unor figuri mai modeste ca Iosif Vulcan, ale cărui merite, în bună parte uitate, le pune cu pasiune în evidență. Bogăția de date inedite, nenumăratele aluzii, arta asociațiilor de idei și de fapte, care uneori printr-o singură, înflorită, sinuoasă, dar unitară frază lărgește surprinzător orizontul în care poate fi înțeleasă o problemă, siguranța cu care este dominată viața literară evocată fac studiile academicianului Perpessicius prețioase nu numai prin ceea ce aduc concret, dar și prin sugestiile ce le oferă.

Alte mențiuni de istoriografie literară și folclor, constituie nu numai o prețioasă contribuție la critica literaturii noastre actuale și la acțiunea de valorificare a moștenirii literare, dar, în același timp, o pildă de cum se întîmpină și se sărbătorește tinerește împlinirea a șaptezeci de ani de viață.

G. C. Nicolescu

PERPESSICIUS — „Alte mențiuni de istoriografie literară și folclor"

realizări ale istoriografiei noastre literare în acțiunea de valorificare marxist-leninistă a moștenirii literare. Studiile despre Eminescu sau Sadoveanu, despre Vlahuță sau Iordache Golescu, despre Dimitrie Cantemir sau Șăineanu și folclorul nostru, despre Petică sau Hașdeu și altele, pun în lumină varietatea preocupărilor istoricului literar și a sectoarelor în care el a adus fapte, interpretări și aprecieri noi, fără de care nu se putea păși mai departe.

Ultima carte a lui Perpessicius: Alte mențiuni de istoriografie literară și folclor, întemeiate pe bună starea, libertatea și valorificarea forțelor spirituale și materiale ale întregului popor muncitor. De aceea, pe tărîmul specialității sale, Perpessicius s-a integrat în procesul de construire a socialismului, mărturisind dragostea cu care urmărește biruințele acestor ani, pe planul vieții materiale ca și pe cel al vieții literare, prin numeroasele „mențiuni critice" dedicate creațiilor literare de astăzi. Este aici o dovadă a resurselor tinereții de comprehensiune istorică și literară a acestui vechi critic, după cum este și dovada forței de

ACTUALITATEA SATIREI

Există, printre curiozitățile lumii, o plantă de aspectul unei tufe mari, cu crengi răsfrînte și terminate prin niște frunze de un verde țipător. Fructele sînt de mărimea unui bob de fasole și au un gust dulceag. Se numește „planta risului", deoarece dacă pisezi fructele și inghiți apoi o doză cît de mică din acest praf, poți să rizi mulțumit o oră întreagă. Dar planta se cultivă pentru că dezinfectează și cicatrizează rănile.

Ultimul volum satiric al lui Sergiu Fărcășan izbutește să aibă, la lectură, același efect. „Micul televizor", așa cum singur se recomandă, denunță cazuri grave: „acreli, astenie nevricoasă, constipația creierului mare, anchiloze, reacționarită acută și cronică, nasomcgalie și alte maladii..." Iar autorul, transformîndu-și pana în bisturiu, intervine chirurgical, nemilos și aseptic. Cîmpul său operator e suficient de cuprinzător.

Cunoscut publicului cititor prin romanul său satiric care demască societatea capitalistă contemporană „J.B.C. trece cortina", prin povestirea fantastico-științifică „O iubire din anul 41.042", înflăcărată pledoarie lirică pentru viitorul omenirii, Sergiu Fărcășan dovedește acum că îmbinarea celor două trăsături distincte ale scrisului său — humorul și fantezia — a dat naștere unei lucrări valoroase care își propune — și reușește — să înfiereze atitudini, concepții politice dușmănoase socialismului, aspecte negative ale vieții. Patosul partinic se exercită pretutindeni în paginile cărții, constituind forța de șoc care spulberă minciuna, ipocrizia, reacționarismul, morala putredă burgheză.

Vioiciunea stilului, precum și alternarea iscusită a procedeelor literare, îngreuiază încadrarea „Micului televizor" într-un gen strict, al prozei (de aceea, pînă acum, recenzenții l-au numit fie volum de schițe, fie de foiletoane, fie satiră publicistică, pamflete sau chiar... interviuri imaginare). Dar autorul, cu o previziune bazată desigur pe practică, spune în cartea sa, la pagina 59: „După cum mi-a explicat un prieten literat, într-o povestire nu poți amesteca fantasticul cu realitatea, decît numai după niște legi speciale pe care le poți obține cu un leu-doi, cumpărînd revista lui".

Din întreg volumul se remarcă grupul de schițe (pe care l-am dori continuat) zugrăvind, fiecare în parte, un anumit tip de „om" (scris cu cel mai mic „o" posibil): „omul" care la ședință privește necontenit spre capul mesei și... dă necontenit din cap; „omul" care iubește Vorba Pură, Vorba în Sine, Vorba Neîntinată; „omul" care vorbește numai cu umerii ș.a.m.d. Pentru a izola, din contextul speciei respective, specimenul care sintetizează cel mai bine trăsăturile șperțarului, cariaristului, delapidatorului, ale acestor mistificatori, înșelători, palavragii care nesocotesc și mînjesc cinstea, adevărul, abnegația, tot ce ține de construirea unei vieți noi, Sergiu Fărcășan nu se servește de focarul microscopului, fie el și electronic, în vederea măririi de mii de ori, a unui asemenea „virus". El îl înfățișează cititorului prin intermediul modernului „mic ecran", care supradimensionează „tipul", iar din această exagerare și hiperbolizare a lipsurilor, a viciilor, rezidă hazul batjocoritor și virulența demascării fără drept de apel. Astfel, cine mai trece și astăzi pe la mormîntul, adînc de două sute de metri, al „Omului care dă din gură", poate auzi o voce din adîncuri: „Numai cîteva cuvinte, și ăăăă trec la ăăăă, concret, da, numai cîteva cuvinte și ăăăă și ăăăă și ăăăă!" Sau „Omul care mișcă din urechi" revoluționează total anatomia și fiziologia umană, prin neașteptata descoperire de la autopsie. Caracterul fantastic al satirei ne amintește, în sens creator, de Maiakovski și a sa „Ploșniță" în care Prisipkin e congelat și reanimat peste cincizeci de ani, constituind atunci un spe-

cimen unic, o adevărată piesă de muzeu, în ochii constructorilor comunismului. Atunci cînd vrem cu tot dinadinsul să căutăm filiația unui scriitor contemporan cu alți scriitori, ar fi probabil mai indicat să ne adresăm unui exemplu ca Maiakovski, Caragiale etc., — și să nu mai recurgem neapărat la scriitori-etalon pentru fiecare gen în parte (în cazul de față, ne exprimăm nedumerirea pentru paralela Mazilu—Fărcășan; voită sau întîmplătoare, pe care se pare c-o face cronica din Gazeta literară nr. 1/1962).

În „Tragedia unui Vino mîine" (de nedrept incriminată în aceeași cronică), Sergiu Fărcășan practică o satiră avînd drept suport un fond tragic, drama birocratului care, atunci cînd își rostește binecunoscutul „Vino mîine", își amînă, de fapt, propria-i existență, în așa fel încît, (tot printr-un procedeu fantastic), fixîndu-i personajului satirizat un așa-zis „îndeplinitor de dorințe" (de tip „Tempo", combinat cu altul „Cronos"), la bătrînețe, omul se întreabă firesc și înspăimîntat: „Unde am fost eu? Ce s-a petrecut? Parcă mi-aș fi amînat singur viața. Măcar să aflu ce s-a petrecut, ce au făcut oamenii în timpul ăsta; ce-au muncit; cum au rezolvat cererile? S-au bătut? Sînt bătrîn, dar merită să am măcar un ceas, să aflu ce-a fost..." De astă dată, sarcasmul autorului se înscrie pe orbita existenței irosite, relevînd cutremurătoarea dramă a omului care trece prin circuitul vieții fără nici o participare.

Fiecare recenzent al „Micului televizor" (și n-au fost puțini) s-a socotit dator să înșire, în finalul articolului său, schițele care i s-au părut, într-un motiv sau altul, mai puțin izbutite. Nu ne vom conforma „tradiției", deoarece avem un anumit punct de vedere, pe care ținem să ni-l afirmăm: pare-se că întotdeauna lectorul unui volum ca acesta, substanțial îmbibat de humor, găsește de cuviință să alcătuiască și o anumită clasificare calitativă a bucăților citite, orientîndu-se după doza de ris pe care i-a provocat-o una sau alta din schițe, confundînd, se vede, schița satirică cu anecdota șoptită la ureche. Dovadă că procedeul e nepotrivit? Alăturăm cinci recenzii pe care le avem în față și ne găsim dinaintea unei perfecte lipse de identitate în părerile clasificatoare. Există o singură apreciere identică, privind global „Micul televizor": un valoros volum satiric.

Obiecțiile noastre nu se referă la calitatea (mai apropiată de „sută la sută" sau mai depărtată de ea) a unor bucăți din volum. Ni se pare că nu întotdeauna autorul găsește cuvîntul sau îmbinarea de cuvinte din care să țîșnească orbitoare, reliefantă, ideea care trebuie să se degajeze din situația demascată (ne place să dăm un exemplu din maestru Arghezi: cînd spune — recent — într-o tabletă de-a sa, despre acea parte a literaturii occidentale care „își păstrează în frază, imagine și idee, ecoul claviaturii dactilografice", înțelegi, în puține cuvinte, totul). Satira îți impune o precizie milimetrică a verbului, a epitetului și, în consecință, extrema economie de mijloace a expresiei. O anumită concentrare, pe pasaje, o anumită zgîrcenie în folosirea epitetelor hazlii (care, alăturate, se anulează reciproc), o anumită surdină pusă, cînd și cînd, scînteietoarei inteligențe a autorului, ne-ar fi adus în mînă un volum de o anumită perfecțiune în genul său, de care „Micul televizor" nu se află departe. Autorul n-a scris volumul numai din dorința de-a ride alții, ci stîrnit de sentimentele sale de adîncă ură la adresa rămășițelor moralei burgheze care mai există în prezent. Humorul stenic pe care-l practică, inventivitatea (de atîtea ori uimitoare în jocurile de cuvinte care iradiază veselie, dragoste de viață) fac din Sergiu Fărcășan un bătăios și îndrăgit apărător al noului, un scriitor „la zi".

Mihai Stoian

TRADUCERI DE POEZIE

de AL. PHILIPPIDE

În Darea de seamă prezentată de Mihai Beniuc la Conferința pe țară a scriitorilor, un pasaj a fost consacrat traducerilor. Faptul acesta este o urmare, pe de o parte a interesului de care se bucură arta traducerii în mișcarea noastră literară și, pe de altă parte, a rezultatelor foarte bune pe care le-a dat munca depusă în acest domeniu de mulți oameni talentați. Fără îndoială că nu toate traducerile apărute în ultimii ani sînt de aceeași valoare. Am discutat mai de mult într-un articol (în *Limba română* 2, 1958) cîteva mostre de traduceri defectuoase, între altele *Educația sentimentală* de Flaubert, tălmăcită într-un mod care poate servi de exemplu pentru felul în care nu trebuie lucrată o traducere. Mostre de acest fel se mai pot găsi, desigur, și m-aș fi așteptat ca ele să fie scoase la iveală și criticate, dar în afară de foarte rare, izolate și superficiale observații, în presa noastră literară nu s-a vorbit despre ele, cum dealtminteri nu s-a prea vorbit nici despre traducerile bune. Chiar atunci cînd se recenzează vreo traducere, se vorbește, cum e și firesc, de conținutul cărții, de autorul ei, dar nu se pomenește aproape nimic despre calitatea sau despre defectele traducerii și despre munca traducătorului; și asta nu mai e firesc deloc.

O traducere este un act de cultură. Lucrul acesta este cu totul adevărat la noi unde, astăzi, nu se mai traduce oricum și nu se mai traduce la întîmplare. Cînd este vorba de o traducere de poezie, acest act de cultură este totodată și o operă de artă, este un act de creație artistică. Noi avem în privința aceasta o tradiție trainică și strălucită. *Divina Commedia* în traducerea lui Coșbuc, *Iliada* și *Odiseea* în traducerea lui George Murnu sînt monumente ale poeziei românești, ele trecînd dincolo de limita, foarte onorabilă și ea, a unor traduceri bune. Traducătorul romîn de poezie are, deci, în limba lui, modele de primul rang, traduceri de o valoare artistică egală cu aceea a unor strălucite opere originale.

Bogata activitate care s-a desfășurat în domeniul traducerilor după Eliberare a dat prilej traducătorilor să-și îmbunătățească munca tot mai mult, acumulînd o experiență folositoare, pentru că în arta traducerii (ca și dealtminteri în artă în general) experiența, exercițiul, studiul sînt factori absolut necesari pentru dezvoltarea talentului și chiar pentru cîpătarea unei îndemînări și a unei corectitudini, care, în traducerea unor lucrări de proză, fără mare strălucire formală, sînt în genere suficiente.

Cînd e vorba de traducerea poeziei, talentul este necesar. Nu se poate cere ca traducătorul să fie tot așa de mare poet ca poetul tradus; nici nu e nevoie de asta. Traducerea de poezie trebuie să fie, ca să ajungă cît mai aproape de perfecțiune, construcția din nou, în altă limbă, a unei opere. Pentru asta se cere, cred eu, un talent deosebit, poate mai bine spus o îndemînare deosebită, un meșteșug specific traducerii, făcut în primul rînd din puterea de a interpreta. Interpretarea nu este numai una, ea se deosebește de la traducător la traducător și de aceea pentru o operă poetică există mai multe posibilități de traducere, nu numai una singură. Sînt întîrpretări care se apropie mai mult de esență, de firea adîncă a originalului și acestea desigur sînt cele mai bune. Nu este de loc nimerit ca o selecție de poezii dintr-un singur poet să fie împărțită la mai mulți traducători și traducerile lor să fie publicate la un loc, în același volum. Experiența aceasta s-a făcut la noi cu Pușkin, cu Lermontov, cu Victor Hugo și cu Heine. S-au format colective de alcătuire a sumarului, de cercetare a calității traducerilor și de selectare a lor — ceea ce este foarte bine și de folos. S-au încredințat însă culegerile din acești poeți la mai mulți traducători, cincisprezece sau douăzeci, ca să figureze *toți în același volum* — și asta n-a mai fost așa de bine. Cititorul se află astfel în fața a mai multor interpretări, deosebite între ele, ale poeziei lui Hugo, ale poeziei lui Pușkin, ale poeziei lui Lermontov. El nu poate să-și dea seama, dacă nu știe limba originalului, care traducere este cea mai apropiată de aceasta și are în fața lui un Pușkin, un Hugo, un Lermontov care sună în zeci de feluri, cu deosebiri de la pagină la pagină. Unitatea fundamentală a poetului tradus, ceea ce, sub diverse aspecte și manifestări, formează personalitatea sa poetică, este, în modul acesta, fărîmițată și împrăștiată; și nu mai vorbim de inegalitatea în ce privește valoarea traducerilor adunate în același volum și care împiedică și mai mult formarea unei impresii unitare. De această lipsă nu scapă nici traducerea integrală a lui Shakespeare. Aici, totuși, din cauza diversității de ton a pieselor, diversitatea traducerilor este mai puțin frapantă, deși, de exemplu, între felul în care Gala Galaction traduce *Negustorul din Veneția*, felul în care Șt. O. Iosif transpune în românește *Romeo și Julieta* și acela în care Tudor Vianu traduce pe *Iuliu Cezar* există deosebiri izvorînd în chip firesc din deosebirile dintre personalitățile literare ale celor trei traducători și care sînt, iarăși în chip firesc, mai mari decît acelea care există între particularitățile stilistice proprii fiecăreia dintre cele trei piese ale lui Shakespeare. În original aceste particularități stilistice se prezintă sub aspectul unor deosebiri de amănunt, de nuanță stilistică în marginile operei aceluiași scriitor, în traducere ele se amplifică și se adîncesc. Fără îndoială însă că, ținînd seama, cum am spus, de deosebirile din original, precum și mai ales de faptul că aici e vorba de piese considerabile ca întindere și ca esență, formînd fiecare un corp întreg și bine diferențiat, deosebirile sînt mai puțin grave decît acolo unde e vorba, ca în exemplele citate mai sus, de mai multe poezii din același poet, traduse fiecare de cîte un traducător deosebit și înmănunchiate în același volum. E de la sine înțeles că aceste considerații nu contrazic posibilitatea existenței într-o literatură a mai multor traduceri din aceeași operă. E vorba aici numai de unitatea de stil a unei culegeri de poezii dintr-un poet, unitate care nu se poate cîpăta decît cu condiția ca toată această culegere să fie tradusă *de fiecare dată* de cîte un singur traducător, traducerile diferiților traducători fiind publicate separat.

S-a procedat mult mai bine atunci cînd traducerea unui poet a fost încredințată unui singur traducător. Atunci cînd s-a procedat așa, aproape întotdeauna rezultatul a fost excelent. Consacrîndu-și munca de traducător transpunerii în românește a operei poetice a lui Maiakovski, Cicerone Theodorescu dă poetului sovietic, atît de personal ca expresie, o interpretare românească de mare preț. Petre Solomon a tradus cu meșteșug desăvîrșit *Prometeu descătușat* al lui Shelley și, acum de curînd, a dat din John Milton într-un volum de *Scrieri alese*, *Samson luptătorul*, mai multe sonete, *Lycidas* și fragmente din *Paradisul pierdut*. În traducerea lui Milton, dificil atît în ce privește fondul, nu rareori susceptibil de interpretări diverse, cît și în ce privește forma, unde sublimul alternează adesea cu prozaicul, traducătorul, pe lîngă mult talent și un gust sigur, a pus și erudiție, dovadă notele și cuvîntul introductiv. De mult studiu, pe lîngă talentul interpretării prin traducere, a fost nevoie fără îndoială și în excelenta traducere a unei selecții din *Poveștile din Canterbury* ale lui Chaucer, făcută de Dan Duțescu, precum și în transpunerea lui Villon în românește făcută de Romulus Vulpescu, dovadă, aici, notele explicative și comentariile care ocupă mai bine de un sfert al cărții. Trebuie scos la iveală (și asta pentru informarea criticei literare, cam grăbite atunci cînd dă cu ochii de o traducere de poezie) că traducătorul de poezie, mai cu seamă cînd e vorba de tezaurul clasic al poeziei universale, are nevoie în munca lui nu numai de talentul de traducător, ci și de mult studiu. Iată, de exemplu, să zicem că cineva are de tradus *Ifigenia în Taurida* de Goethe. Înainte de a se apuca de lucru și ca să-și pregătească și mai bine uneltele, el se gîndește că n-ar fi rău să citească sau să recitească *Orestia* lui Eshil. După ce citește pe Eshil, mai răsfoiește puțin Iliada, aruncă o privire, două și prin Odiseea, apoi citește *Teogonia* lui Hesiod, mai ales lupta zeilor cu Titanii, după care va înțelege și mai bine *Cîntecul Parcelor* și aluziile lui Goethe la acești zei olimpieni. Cum să nu tragă cu ochiul și prin cele două *Ifigenii* ale lui Euripide și prin *Ifigenia* lui Racine? Și, de asemenea, cum să nu cerceteze în ce împrejurări și-a scris Goethe piesa și ce loc ocupă în opera lui?

Arta traducerii, ca să fie completă, trebuie neapărat să cuprindă și o muncă absolut necesară de informație riguroasă, științifică, chiar atunci cînd nu apare numaidecît în note și comentarii.

Această necesitate a studiului și a informației bogate și cît mai exacte trebuie extinsă și la munca traducătorului de poezie contemporană. Cîtă informație trebuie, de exemplu, pentru a putea traduce bine poezia popoarelor africane sau poezia indoneziană. Poate chiar, adeseori, mai multă decît atunci cînd e vorba de o operă poetică clasică, cu privire la care un om de cultură generală are oarecare cunoștințe și se poate ușor documenta deschizînd o istorie a literaturii sau la nevoie chiar numai o enciclopedie amănunțită. E necesar de asemenea să cunoști într-o măsură dezvoltarea literaturii căreia aparține poetul tradus, ca să afli oarecare filiații și influențe care să te ajute la traducere, îndeosebi în ce privește găsirea și nimerirea tonului celui mai potrivit, a ambianței stilistice din care face parte poetul. Numai ținînd seama de toate aceste condiții și îndeplinindu-le cu conștiinciozitate, bineînțeles cu contribuția permanentă a talentului, se poate ajunge la o traducere care să sune ca o poezie originală, ceea ce este calitatea superioară a unei traduceri de poezie. Constat cu bucurie că asta se întîmplă cu multe traduceri de poezie făcute la noi în ultimii ani. Poezia sovietică, mai apropiată de noi din pricina procedeelor și a țelurilor comune realist-socialiste, și prin faptul că poezia noastră actuală urmează același drum, ne este mai direct accesibilă și cum tot mai mulți poeți tineri învață și își însușesc temeinic limba rusă, traducerea poeților sovietici se face astăzi la noi în condiții excelente.

Curiozitatea poeților noștri traducători se întinde astăzi către literaturi pînă nu de mult puțin cunoscute la noi și încă și mai puțin accesibile în original. Este ceea ce se întîmplă cu poezia de limbă spaniolă. Deschid un volum apărut de curînd și citesc: *„Poemele-mi le-aș vrea, pe fiecare / din piatră ce palpită plămădite; / căci, turnuri vagabonde, le-aș trimite / cu oamenii să umble, în picioare. / Le-aș vrea cîntări de pace, dinamite; / le-aș vrea și glonț, le-aș vrea și sărutare; / albastre ca un fulger, verzi și-n floare — / măslini în pîrg... Răsunete-nmiite / de bronz, de stup, de codru cu plăgi crunte, / Știind, din pulsul sîngelui ce geme, / să-ntindă înspre guri bătute, punte. / Le-aș vrea sămînță rodnică prin vreme; / cu umeri lați; le-aș vrea purtînd pe frunte / Un lan de inimi roșii drept embleme"*. Aceste frumoase și viguroase versuri fac parte din volumul *Rădăcinile zorilor* de poetul Marcos Ana, minunat transpuse în românește de Romulus Vulpescu. Marcos Ana, poet spaniol, douăzeci și trei de ani închis într-o temniță franchistă, a izbutit ca printre gratiile închisorii lui să trimită în lume un mesaj de revoltă, de protest și totodată de speranță în triumful final al dreptății sociale, în admirabile versuri spontane și adînc șlefuite, de-o mare valoare umană și artistică. Traducerea românească incorporează poeziei noastre acest mesaj păstrîndu-i intactă strălucirea formală a originalului. Pe aceeași linie a unei poezii pînă astăzi destul de puțin cunoscută de cititorul romîn se așează *Antologia poeziei latino-americane* care de asemenea a apărut de curînd. Alcătuită în 1958, special pentru romîni, de către scriitorul și publicistul progresist uruguayan Jesualdo, antologia cuprinde o voluminoasă culegere din peste șaptezeci de poeți din aproape toate țările Americii Latine, de la primele timpuri pînă în vremea noastră, începînd cu Pedro de Ona, poet chilian de pe la 1600 și sfîrșind cu poetul cuban Carlos Castro Saavedra, născut în 1927 și făcînd parte din tînăra generație. Precedată de un studiu introductiv, dotată cu un bogat material biobibliografic și cu un aparat documentar excelent, lucrarea este valoroasă și traducerea ei reprezintă un eveniment cu totul vrednic de laudă în domeniul traducerilor noastre de poezie. Aici s-a aplicat în chip foarte nimerit procedeul care atunci cînd e vorba de un singur poet nu este recomandabil. S-a împărțit vastul material între douăzeci și ceva de traducători, așa că un singur traducător a tradus un singur poet sau cel mult doi sau trei. Fiecare a putut deci să-și aleagă ce i s-a potrivit mai bine. Numai în foarte puține cazuri, un poet latino-american a fost tradus de doi traducători romîni. Desigur, nu toate traducerile sînt la fel de reușite, dar asta provine foarte probabil, în cea mai mare măsură, din faptul că nici o originalele nu sînt toate de prima mărime. Nu poate fi locul într-un articol de generalități pentru o analiză a acestei lucrări. Ea merită să fie discutată pe larg. Dar eventualele observații critice nu vor putea fi decît de amănunt. Prin bogăția materialului, prin soliditatea documentării și prin buna calitate a celor mai multe din traduceri (aceea a lui Mihu Dragomir din Ruben Dario, a Mariei Banuș din Pablo Neruda, a Veronicăi Porumbacu din Juana Ines de la Cruz, a lui Ion Frunzetti din Julios Herrera y Reissig, a lui Romulus Vulpescu, care e și redactorul responsabil al lucrării, din Luis Carlos Lopez și Raul Gonzalez Tunon, și altele altele la fel de bune) această antologie este, pe lîngă o lucrare de informare literară foarte folositoare, o dovadă a treptei înalte la care a ajuns la noi arta traducerii în versuri. Pe drumul acesta se poate merge cu încredere tot mai departe și tot mai sus.

„Orașe și priveliști"

A face cunoscute frumusețile peisajului țării noastre, necontenita înnoire a înfățișării orașelor și satelor sub mîinile harnice ale poporului nostru e o operă vrednică de toată lauda. E ceea ce și-a propus (și a izbutit în mare măsură) editura „Meridiane" prin primele patru volume tipărite în colecția „Orașe și priveliști". Apelînd la cîtiva distinși oameni de cultură (acad. C. Daicoviciu, scriitorii Marcel Breslașu, Demostene Botez și Ion Istrati), editura a pus la îndemîna publicului texte de prezentare de o înaltă ținută artistică, în care erudiția și avîntul romantic se împletesc în mod fericit. Cele trei centre de străveche cultură, București, Iași, Cluj, păstrătoare ale unui uriaș tezaur istoric, orașe cărora regimul democrat-popular le-a deschis largi perspective de viață adevărată, în care vechile monumente arhitectonice se alătură noilor construcții în ansambluri îndrăznețe, sînt înfățișate într-un chip atractiv, volumele respective constituind convingătoare invitații pentru oaspeții din țară și de peste hotare. De asemenea, regiunea turistică cea mai cunoscută a patriei noastre, Valea Prahovei, valea petrolului, se bucură de o prezentare antrenantă, plină de spirit, cîpătînd adesea ritm de poem în proză.

Credem însă că încă se mai pot face cu folos unele eforturi pentru îmbunătățirea reproducerilor fotografice. Fotografiile (unele din ele cunoscute din diferite expoziții, din reproduceri izbutite apărute în presă), opere ale unor artiști de prestigiu, dovedesc preocuparea pentru găsirea unor unghiuri interesante, a unei expresivități plastice. Dar, în volume, ele apar estompate, contururile și contrastele se pierd într-o dominantă cenușie. Eram obișnuiți ca I.P. 4 să ne ofere lucrări de calitate.

Am sugera redacției ca, în volumele ce vor urma, să publice și o scurtă listă a principalelor monumente istorice și arhitectonice ale orașului respectiv, a celor mai de seamă edificii publice, a locurilor legate de istoria clasei muncitoare. În felul acesta, ele își vor împlini și rostul atît de necesar de ghid sumar pentru vizitatorul interesat de trecutul și de viața prezentă a orașului.

A. B.

CE ESTE BIONICA

de prof. univ.
EDMOND NICOLAU

Ultimul deceniu, şi în special ultimii ani, a marcat o dezvoltare vertiginoasă a noului curent ştiinţific cunoscut sub numele de „cibernetică". O serie întreagă de realizări spectaculoase atrăgeau atenţia marelui public, ca şi specialiştilor, asupra acestui nou cîmp de activitate.

Ceea ce uimea, în special, erau maşinile electronice care simulau comportarea anumitor fiinţe vii. Putem spune că a apărut o întreagă „faună electronică" creată de cibernetic ieni.

În fond, automate care să mimeze comportarea fiinţelor vii au existat din timpuri foarte îndepărtate. Astfel, un medic din antichitatea greacă pomeneşte de mecanicul Archytas, care a făcut o pasăre de lemn, capabilă să zboare. Chiar şi despre Descartes legenda spune că purta cu el un automat ce avea chipul unei fete. Acum circa 200 de ani, mecanicul Vaucanson a realizat o raţă care înota, ciugulea mîncarea şi evacua apoi resturile nedigerate produse „de digestie".

Ce este atunci nou între mecanismele actuale şi cele vechi? Care sînt condiţiile care au permis trecerea de la vechile mecanisme la cele noi?

Ceea ce este caracteristic pentru toate mecanismele vechi este faptul că ele nu prindeau decît un aspect exterior al lucrurilor. Astfel, de exemplu, raţa la care ne referim nu avea de fapt decît aspectul unei raţe, iar ceea ce făcea ea nu era o digestie ci numai simularea unei digestii. De fapt, interiorul său era despărţit în două compartimente printr-un perete; grăunţele pe care ea le ciugulea se opreau în primul compartiment, „digestia" fiind numai simulată, deoarece în al doilea compartiment interior se afla un cilindru cu piston. Înainte de începerea demonstraţiei, constructorul introducea în acest cilindru miez de pîine înmuiat şi colorat; pistonul îl evacua apoi şi spectatorul avea impresia că mecanismul reproduce fenomenul digestiei.

De la formă la funcţiune

Automatele mai vechi, amintite mai sus, nu erau decît nişte jucării ingenioase, realizate pentru a arăta posibilitatea omului de a reproduce anumite forme ale mişcării, întîlnite în cazul organismelor vii. Aceste cercetări şi-au avut totuşi rostul lor, deoarece unele din ele au arătat baza mecanică a mişcărilor membrelor. În fond membrele nu sînt decît un sistem de pîrghii articulate. În această privinţă sînt de amintit studiile foarte temeinice întocmite de marele matematician rus Cebîşev, referitoare la sistemele de pîrghii. Cebîşev a construit o serie de modele mecanice, care reproduc atît mersul unui cal, cît şi mişcările luntraşilor. Amintim că Cebîşev a creat teoria matematică a mecanismelor, foarte utilă inginerilor de azi.

La Cebîşev se întîlneşte prima încercare de a face un automat care să treacă de la forma exterioară a mişcării la esenţa ei, la studierea legilor care guvernează mişcarea mecanismelor plane.

În epoca noastră, roboţii cunosc o largă răspîndire. Nu mai este vorba însă de automate, care încearcă să imite aspectul exterior al unor forme organice — ca în trecut — ci de automate care au drept scop ajutorarea directă a omului în procesul muncii, indiferent de aspectul lor exterior.

În această privinţă fără îndoială că cele mai interesante realizări obţinute pînă în momentul de faţă sînt în domeniul calculatoarelor electronice.

La aceste calculatoare este esenţial faptul că au o viteză foarte mare de lucru şi, în acelaşi timp, o funcţionare automată. Pe baza unui program dat de către om, aceste calculatoare pot rezolva într-un timp foarte scurt o serie de operaţii logice şi matematice, pe care omul le-ar efectua într-un timp incomparabil mai mare.

Calculatoarele electronice pot fi construite şi programate spre a rezolva orice problemă logică care poate fi formulată precis. Astfel, traducerea dintr-o limbă în alta poate fi automatizată şi încredinţată calculatorului în momentul în care se dispune de un dicţionar suficient de complet ca şi de o gramatică fără excepţii. E curios faptul că pînă la calculatoarele electronice şi pînă la traducerea mecanică, nu existau gramatici fără excepţii. Pentru limba română, o astfel de gramatică completă a început a fi elaborată de academicianul Grigore C. Moisil.

Conexiune inversă

Una dintre calităţile cele mai importante ale calculatoarelor este posibilitatea lor de a-şi putea controla performanţele, verificînd în fiecare etapă rezultatele obţinute cu anumite rezultate standard. În multe cazuri sistemele construite de om se caracterizează prin aceea că ele efectuează comanda dată, fără a exista o legătură între organul de execuţie şi comandă.

De exemplu, intrăm într-un bloc şi apăsăm pe automatul de lumină: se poate întîmpla ca lumina de la un anumit palier să nu se aprindă. Automatul acesta nu este prevăzut cu un sistem care să controleze performanţa la toate etajele.

Din contra, în momentul în care la un mare transatlantic se dă comanda de rotire a axei cîrmei cu un anumit unghi, de la postul de comandă timonierul compară, cu ajutorul unei busole, direcţia pe care merge nava cu direcţia în care ar fi trebuit să meargă în urma comenzii date. La sistemele cele mai perfecţionate, această comparaţie între comanda dată şi comanda executată se face automat, graţie unei legături suplimentare dintre ieşirea sistemului (organul executor) şi un element special care face comparaţia.

Această comparaţie presupune deci, în afara unei legături între comandă şi organul de execuţie, o a doua cale între organul de execuţie şi organul de comparaţie. Sistemele de acest fel se numesc sisteme cu conexiune inversă sau cu reacţie.

Dar, după cum observa, pe bună dreptate, cunoscutul fiziolog sovietic P. K. Anohin, acest principiu al conexiunii inverse se întîlneşte în mod curent în organismele vii. După terminologia sa, în cazul sistemului nervos de la om sau chiar de la unele animale, avem de-a face cu o „aferentaţie inversă".

Este vorba anume de proprietatea pe care o are creierul de a face în permanenţă o comparaţie între ceea ce a executat organismul controlat de el, cu ceea ce voia să execute. Din studiile lui P. K. Anohin reiese că creierul îşi construieşte mai întîi un model al rezultatului pe care îl scontează. După aceea compară rezultatul acţiunii sale cu acel model. Avem şi aici în fond tot o formă specială de conexiune inversă, de comparare a rezultatului obţinut cu comanda dată. Aceste comparări sînt tocmai una din căile principale prin care creierul are posibilitatea să se perfecţioneze.

Este important să subliniem că adeseori în organismele vii problemele sînt rezolvate prin metode pe care ştiinţa le va găsi la un moment dat le găseşte a fi optime şi în anumite probleme tehnice.

Cum se transmit informaţiile în sistemul nervos

Un alt exemplu interesant care ilustrează afirmaţia precedentă este constituit de modul de transmitere a informaţiei în sistemul nervos.

Astăzi se ştie că creierul este informat de excitanţii care impresionează organele de simţ, prin anumite semnale ce se propagă de-a lungul fibrelor nervoase. Organele de simţ (analizorii, după terminologia lui I. P. Pavlov) sînt formate dintr-un număr de celule nervoase (neuroni). Caracteristic pentru neuron este faptul că el este constituit dintr-un corp şi o prelungire, numită axon. Atunci cînd este excitat, neuronul face ca de-a lungul axonului să se transmită o serie de impulsuri electrice. Aceste impulsuri electrice au toate aceeaşi amplitudine. Dar frecvenţa de repetiţie a impulsurilor variază o dată cu excitaţia. Dacă ochiul, de exemplu, este iluminat puternic, atunci de-a lungul fibrei nervului optic vom avea nişte impulsuri dese, mai dese decît în cazul unei lumini slabe a ochiului, cu alte cuvinte, ca să întrebuinţăm termenul tehnic corespunzător, informaţia se transmite de-a lungul fibrei nervoase printr-o modulaţie de frecvenţă a impulsurilor.

Este interesant să ştim că astăzi în tehnica telecomunicaţiilor pentru transmiterea informaţiilor se utilizează în mod curent modulaţia în impulsuri. Printre sistemele adoptate în această privinţă, adesea întîlnim şi modulaţia impulsurilor în frecvenţă. Este oare întîmplător faptul că în natură s-a ajuns la transmiterea informaţiei prin modulaţia de impulsuri?

O problemă importantă care intervine în telecomunicaţii este aceea a siguranţei pe care o oferă sistemul de modulaţii adoptat, faţă de eventualele perturbaţii. Se pune anume problema de a găsi acele sisteme, la care mesajul transmis să fie cît mai puţin influenţat de aceste perturbaţii.

După cum arată teoria comunicaţiilor, sistemele de modulaţii în impulsuri sînt deosebit de stabile faţă de perturbaţii. Aceeaşi proprietate o are şi modulaţia în frecvenţă.

Aceasta arată că în natură materia se organizează astfel încît să asigure performanţe optime. Omul, pe cale raţională, ajunge uneori la soluţii analoage.

Bionica

Astfel de observaţii pot fi făcute şi în alte direcţii. Adeseori se ajunge la concluzia că soluţiile biologice corespund unor soluţii optime. Aceasta a fost tocmai şi punctul de plecare al noii ştiinţe denumită bionică.

Conform definiţiei, bionica este ştiinţa care încearcă să aplice în inginerie cunoştinţele obţinute în biologie.

Un prim Congres internaţional de bionică s-a ţinut anul trecut. Comunicările au fost axate, după cum era şi de aşteptat, tocmai pe problema utilizării, în calculatoarele electronice, a unor principii descoperite de neurofiziologie în funcţionarea creierului.

În această ordine de idei, una din căile cele mai importante este realizarea unor calculatoare la care să nu apară erori.

Trebuie să ştim că, deoarece calculatoarele lucrează cu impulsuri electrice, dacă prin accidente în calculator apare un impuls în plus sau se pierde un impuls, se pot produce erori uneori grave.

Dar, în natură, astfel de accidente nu se observă. Explicaţia constă în faptul că totdeauna în natură, la organismele vii, există mai multe căi de comunicaţii dispuse în paralel, în plus un organ central comparînd în permanenţă rezultatele.

Trebuie să remarcăm că de fapt în această privinţă practica a luat-o înaintea constituirii bionicii. În adevăr, de mai mult timp, la Praga, dr. Antonin Svoboda a construit un calculator electronic care nu poate să greşească.

Acest calculator este format de fapt din trei canale care funcţionează în paralel. Fiecare operaţie este efectuată în paralel de trei ori, un organ central comparînd rezultatele. Şi aceasta la fiecare etapă a calculului.

Desigur că accidentele se pot produce pe oricare canal. Dar, fiind vorba de fenomene întîmplătoare, de cele mai multe ori la o anumită etapă numai unul din cele trei rezultate este afectat.

Calculatorul compară în permanenţă cele trei rezultate obţinute şi reţine rezultatul care apare identic pe cel puţin două canale. Dacă pe cele trei canale se obţin trei rezultate diferite, atunci se repetă calculul respectiv. Experienţa arată că această maşină, deşi este cu mult mai voluminoasă decît calculatoarele obişnuite, are acest mare avantaj — că nu greşeşte.

Problemele bionicii sînt strîns legate de cibernetică. Cibernetica studiază tocmai legile cele mai generale ale organizării materiei, ale mişcării materiei, în mecanisme şi în organisme. Bionica apare astfel ca o ramură a cibernetic ii.

În fond, şi sistemele adaptive, de care ne-am ocupat în unul din articolele trecute, şi care constituie forma actualmente cea mai perfecţionată de sisteme automate, se întîlnesc la organisme.

Bineînţeles că, prin complexitatea sa, materia superior organizată din creierul uman, va fi sursa cea mai importantă de informare şi de inspiraţie pentru cei care încearcă să aplice în inginerie soluţiile la care s-a ajuns în autoorganizarea materiei. Dar, prin aceasta, am ajuns la o nouă problemă, foarte importantă prin implicaţiile filozofice, anume la problema raporturilor dintre creier şi maşină.

Scenă din noul film romînesc: „S-a furat o bombă"

PIESE ÎNTR-UN ACT

Colecţia de teatru-amator a Editurii pentru literatură a publicat, în condiţii lăudabile, cîteva texte cu virtuţi literare şi scenice care le-au făcut să fie de îndată îmbrăţişate de echipele care acum se întrec în concursul bienal. Îndeosebi se cuvine a fi apreciat principiul Editurii de a asigura fuziunea necesară între teatrul pentru profesionişti şi cel pentru amatori: faptul că dramaturgi cunoscuţi ca Horia Lovinescu, Paul Everac, Mihail Davidoglu şi Lucia Demetrius îşi întorc cu folos privirea către piesele într-un act, faptul că Dan Tărchilă sau Constanţa Bratu au debutat la teatrul pentru amatori şi apoi au putut trece pragul teatrelor profesioniste — sînt semnificative în acest circuit. Nu-i departe timpul cînd piesele-miniaturi vor ajunge la nivelul ca, reunite cîteva într-un singur spectacol, să poată fi jucate şi de profesionişti.

Un recent volum al aceleaşi edituri aduce pe coperta galbenă cu cortină roşie numele lui Victor Birlădeanu. Volumul înmănunchează două piese într-un act. Prima, „Soarele a răsărit la miezul nopţii" relatează un aspect din lupta ilegaliştilor dintr-o regiune petroliferă în preajma declanşării insurecţiei armate de la 23 August. A doua, „Cînd începe viitorul?" vorbeşte despre preocupările unei brigăzi de tineri muncitori de a-şi perfecţiona maşinile pentru a da zilelor noastre produse mere superioare. Deşi piesele au personaje, conflicte şi medii diferite, ele se leagă prin aceeaşi reliefare a biruinţei viitorului, a celor ce-l reprezintă. Cînd Maria, personajul principal din prima piesă, spune: „Toţi o să zburaţi. Nimic nu vă mai poate ţine în friu. Nimic şi nimeni", ea prevesteşte printre altele şi zborul ulterior al lui Isaia şi al tovarăşilor săi din piesa de-a doua. În general, toate piesele lui Birlădeanu cuprind multă lumină, alcătuind laolaltă o familie tonică şi optimistă din care nici acestea două nu dezonează.

Acţiunea e condusă abil, prinzînd spectatorul ascuns în cititor. Atunci cînd autorul forţează spre un prisos de solicitare, se strecoară însă fisura de veridicitate. Deşi „Cînd începe viitorul?" te captează suficient prin însăşi calitatea caracterelor înaintate, autorul a simţit nevoia supralicitării prin introducerea unei incursiuni nocturne a lupilor în vecinătatea cabanei din prima parte a acţiunii. Urmează relatarea unui episod destul de încredibil al atacării unui lup de către erou, cu ajutorul unei puşti străine care, pasămi-te, aştepta, gata încărcată, să fie subtilizată de pe ... peretele sălii de mese a unei cabane pline de vizitatori! Isaia avea suficiente virtuţi ca să nu mai fie nevoia prezentării lui şi sub ipoteza unui temerar cavalerism alpin executat anonim faţă de o adolescentă pe skiuri.

Replica lui Birlădeanu se dovedeşte fluentă, ocolind livrescul, caracterizînd personajele la îndemîna actorului-amator. Pagini deosebit de frumoase pricinuiesc prezenţa maşinilor unelte în gîndurile lui Isaia, într-un univers geometric dar armonios şi vibrînd viaţă în inima motorului metalic. O poezie luminoasă mijeşte în ambele piese, fără să edulcoreze conflictul bine structurat.

Cele două texte înseamnă un sprijin de calitate adus mişcării de amatori din ţara noastră.

Anticipînd dorinţelor noastre de a le vedea şi transpuse pe scenă, avem o primă imagine datorită excelentelor indicaţii de regie semnate de Dinu Iliescu, indicaţii însoţind piesele cu precizări foarte utile pentru instructori şi interpreţi. Comentariul e compact, bine argumentat profesional, adesea chiar perspicace, urmărind o perfectă limpezire raţională a celor ce se ascund în spatele literelor de text. E bine că se urmăreşte o dialectică strînsă în funcţie de conflictele mari şi cele interioare, că personajele sînt prezentate într-o continuă ciocnire, într-o perpetuă evoluţie.

Ne întrebăm cum a putut fi alăturată aceeaşi semnătură — Dinu Iliescu — unor schiţe de decor urîte, executate diletant, săracăcioase ca inspiraţie şi cu elemente de mobilier, într-o disproporţie flagrantă unul faţă de altul? De ce a fost nevoie să se suspende aci exigenţa regizorului şi redactorului responsabil, care altfel meritau lauda fără rezervă?

Mihai Dimiu

Un dramaturg debutant

TEATRUL GERMAN DIN TIMIŞOARA

De curînd, la Teatrul German din Timişoara a fost pusă în scenă piesa „Ogoare scufundate" pe care autorul ei — dramaturg debutant dar actor vechi al acestui teatru — o subintitulează „dramă ţărănească". Unul dintre meritele piesei stă mai ales în faptul că se inspiră din realităţi specifice regiunii, reţinînd din viaţa satului bănăţean unul dintre aspectele caracteristice pentru el şi totodată apte să ilustreze lupta seculară a maselor exploatate pentru îmbunătăţirea condiţiilor de trăi.

Din vremuri străvechi, şesul Banatului trăia sub ameninţarea inundaţiilor. În primăvara fiecărui deceniu apele revărsate înecau aşezările şi ogoarele pricinuind pagube sătenilor statorniciţi aici care nu aveau alt mijloc de luptă împotriva năvalei puhoaielor decît puterea neîndestulătoare a braţelor. Cînd şi cînd, o minte inventivă căuta şi găsea un paleativ.

Piesa lui Hans Kehrer e povestea tristă a unei astfel de soluţii venită din sînul maselor, pe care exploatatorii şi-au însuşit-o şi au folosit-o în interesul lor. Un ţăran întreprinzător (Iohan Taugner) dintr-un sat bîntuit periodic de revărsările Mureşului s-a hotărît să înfrîngă duşmănia apei mutînd albia rîului. Primarul — care tocmai cumpărase moşia unui falit — şi cumnatul său, proprietar de moară, se declarară de acord numai în momentul cînd inginerul consultat asupra condiţiilor lucrării a promis să strămute cursul rîului astfel încît moşia să rămînă în întregime spre partea satului şi totodată albia împinsă departe să provoace falimentul morilor de apă. Socoteala se dovedi ruinătoare nu numai pentru proprietarii morilor de apă, ci şi pentru ţăranii care îşi aveau ogoarele în vecinătatea noii albii, deoarece rîul muşca necontenit din mal, înghiţind necontenit ogoarele. Cum ideea venise de la Taugner — deşi traseul propus de el era altul, sătenii (atîţaţi de primar care vroia să scape de răspundere), prinseră a-l urî ca pe unul care abătuse asupră-le o nenorocire mai mare decît inundaţiile. Aflînd gîndurile consătenilor, Taugner, care se ştia nevinovat, amînă nunta fiicei sale cu fiul primarului, pînă la lămurirea situaţiei şi ceru ancheta unei comisii. Primarul care ţinea cu tot dinadinsul să evite ancheta pentru a se sustrage unei verificări demascatoare (mai ales că inginerul fusese arestat între timp pentru excrocherie) îl ucide pe Taugner.

Ideea lui Taugner avea să capete viaţă o jumătate de veac mai tîrziu, cu ocazia vastelor lucrări de hidro-amelioraţie desfăşurate în Banat din iniţiativa organelor de partid şi de stat, lucrări care între 1958—1961, au salvat circa 70 de mii ha. teren cultivabil. În satul lui Taugner întîmplarea face ca lucrările să fie conduse de un nepot al său, devenit inginer. Nepotul află odiseea bunicului din gura unui contemporan al acestuia. Piesa nu e decît desfăşurarea scenică a povestirii bătrînului. Cum din spusele muncitorilor aflăm că tînărul inginer cunoaşte locurile ca în palmă, ceea ce înseamnă că a trăit multă vreme în sat (poate tot timpul pînă la începerea studiilor) ne se pare însă ciudat că el nu cunoaşte drama bunicului. Piesa are personaje numeroase pe care autorul, om de teatru, ştie să le caracterizeze şi să le mişte în scenă fără să piardă pe vreunul din vedere. Conflictul e puternic şi bine condus în dezbaterea dintre polii antagonici (Taugner şi Borth). În cazul tinerilor îndrăgostiţi (Rezi şi Karl) autorul pierde însă din siguranţă şi fermitate. Străină de frămîntările tatălui, căci e absorbită de dragostea ei, Rezi nu se arată cît şi de puţin dispusă să-şi sacrifice fericirea de hatîrul vrajbei dintre părinţi şi rezistă energic opoziţiei tatălui. La rîndul lui, Karl, înfruntă vitejeşte riscul dezmoştenirii. Fiul primarului e tînăr şi deocamdată încă străin de practica dezumanizantă a exploatării cîtă vreme afacerile sînt girate de tatăl său. Cei doi tineri aparţin totuşi unor clase duşmane şi e neîndoielnic că vor trebui fie să se despartă, fie unul dintre ei să treacă de partea cealaltă. Autorul pare să fi înţeles acest lucru şi să fi optat pentru prima soluţie pe care o ratează însă, deoarece ea nu este concluzia unui proces psihologic, ci rezultatul fortuit şi neconsistent al unei întîmplări violente. Primarul Borth ucide pe Taugner, apoi se sinucide pentru a evita totdeodată ruşinea demascării şi pedeapsa crimei. Consternat, Karl, care se simte oarecum vinovat pentru tatăl său — deşi e faptic străin şi moralmente ostil crimei sale — caută timid o apropiere de Rezi. Fata îl respinge cu intransigenţa unei Chimene pe motiv că între ei s-a interpus un cadavru şi pleacă declarînd sentenţios: „Nu Karl, eu merg cu ai mei, tu rămîi cu ai tăi. Aşa a fost totdeauna". Dar moartea tatălui — chiar dacă i-ar fi relevat înţelesurile cauzei pentru care el şi-a jertfit viaţa şi datoria ei de a i se alătura — nu era singură în măsură să hotărască soarta sentimentului care o lega puternic de Karl. Pentru ca dragostea sincer trăită şi aprig apărată de cei doi tineri să piară firesc şi convingător, era necesar ca îndrăgostiţii să se separe ideologic, trecînd pe poziţiile părinţilor incompatibile cu iubirea lor. Autorul preferă însă s-o ucidă cu argumente din vremea comunei primitive sau a vendetei feudale. Eroina îşi reneagă iubitul pe motiv că e fiul ucigaşului tatălui ei, erijîndu-se implicit în exponentă întîrziată a unei justiţii primitive. Atitudinea lui Karl nu îndreptăţea o asemenea ripostă, din moment ce el nu se solidarizează cu părintele său şi nici nu se consideră în vreun fel urmaşul acestuia. Dimpotrivă.

Regia (Rudolf Schati) şi actorii (Hadamuth Becker care a interpretat cu gingăşie şi căldură pe Rezi, şi Karl Hoffmann care a fost un Karl plin de juvenilă şi candidă ardoare) n-au putut îndrepta situaţia creată de text. Cu disputa Taugner—Borth lucrurile stau mult mai bine, căci regia ca şi autorul stăpîneşte cu mai multă siguranţă albul şi negrul decît nuanţele intermediare. Aici totul e clar în text, iar în spectacol arătat limpede, cu o judicioasă distribuire a accentelor. Înfruntările, violente sau nu, dintre Taugner şi Borth şi disputa dintre cel dintîi şi fiica sa, în care fata vădeşte o pasiune chinuită şi dîrză iar el o neclintire dureroasă şi o zadarnică încercare de a şi-o alia, se înscriu printre scenele izbutite ale spectacolului, scene la reuşita cărora resursele actorilor au contribuit din plin: Peter Schuch — interpretul lui Taugner — a exprimat cu pregnanţă şi dăruire, dacă nu şi cu ideală armonizare, energia generoasă, încălzită de intensităţi afective şi luminată de scînteierea unei inteligenţe creatoare care formează dominantele caracterului personajului: Hans Kehrer (primarul Borth) a evitat artificiile care compromit verosimilul şi superficialele caracterizări din exterior. Un oarecare exces de ton înalt la cel dintîi face ca personajul să apară puţin monocord şi un surplus de pondere la cel de-al doilea atinge uneori limita placidităţii. Barbel îşi asistă bărbatul cu discreţie căci Elisabeth Kobl a făcut din soaţa lui Taugner o casnică rurală supusă şi blîndă care asistă timorată la frămîntările soţului ei, neîndrăznind să se facă părtaşa luptei lui. Cea mai realizată latură a spectacolului ni se pare latura satirică. Scenele celor două tîrguri încheiate într-o primar şi cumnatul său pe de o parte, şi moşierul falit Molnar, apoi inginerul excroc Ferenczi pe de alta, sînt remarcabile. Molnar (ironizat de Frantz de Gröger) are ştaiful prăfuit şi ridicol al formelor pretenţioase rămase fără bază. Ottmar Strasser a compus subtil rolul Morarului şi a făcut din el o vulpe şireată, meşteră în jăcmăneală cu duhul blîndeţii. În tocmeala privitoare la mutarea albiei, inginerul, şperţar versat — (excelent satirizat de Otto Grassl) le oferă un partener pe măsură.

Atît în text, cît şi în spectacol, finalul ratează posibilitatea unei concluzii juste şi limpezi. Cadavrul lui Taugner devine prilej de dezlănţuiri lacrimogene şi declaraţii melodramatice care nu fac decît să încarce obositor scena, să dilueze emoţia şi să denatureze semnificaţiile. Dacă cortina ar fi căzut o dată cu Taugner, iar explicaţia dintre tineri s-ar fi produs în spaţiul golului iscat prin moartea sa, s-ar fi evitat poate acea nefericită soluţie, acea începotoare a sensurilor din logica ultimelor replici schimbate între tineri, acea notă neavenită adusă de nedreptatea făcută lui Karl.

Discutabilă e şi modalitatea aducerii în scenă a prezentului căruia textul îi conferă doar rol de pretext şi comentator. Nesprijiniţi nici de scenograf nici de text, care lasă totul pe seama replicilor, declarative, actorii care interpretează grupul personajelor actuale nu reuşesc (în pofida jocului îngrijit) să facă din reprezentanţii actualităţii mai mult decît un mănunchi uman simpatic. Contribuţia scenografiei se remarcă mai ales în fundalul care serveşte de cadru exterioarelor: un cer furtunatec, săgetat de lumini nefireşti care stă gata să se prăbuşească peste lume. Interioarele — deşi lapidare — sînt mai puţin expresive.

Deocamdată numai parţial izbutită, experienţa cu piesa „Ogoare scufundate" constituie un început promiţător şi instructiv pentru viitoarele conlucrări dintre teatrul timişorean de limbă germană şi autorii locali.

Maria Nicoară

AUREL JIQUIDI

„Ucenici" (1934)

Odată cu moartea lui Aurel Jiquidi a dispărut unul dintre fruntaşii strălucitei pleiade de artişti care, încă din primii ani de după primul război mondial, au întreprins, în revistele progresiste ale vremii, o operă de curajoasă demascare a racilor societăţii burgheze, continuînd cu consecvenţă tradiţia graficii lui Iser, Ressu, B'Arg, Sirato, şi a altor plasticieni din generaţia care se afirmase în primele două decenii ale secolului.

Fiul cunoscutului grafician Constantin Jiquidi, care, la sfîrşitul veacului trecut, în revistele satirice ale timpului, lovea cu toată forţa talentului său în politicienii conservatori şi liberali, în jefuitorii poporului nostru, a fost un desenator înzestrat cu o deosebită inteligenţă, cu un sarcasm necruţător, cu un simţ remarcabil al actualităţii.

De la un lirism gingaş, în desenele dedicate celor umili şi obidiţi („Ucenici" — 1934, „Viitorul şomer" — 1935 etc.) dramelor petrecute în lumea copiilor cărora regimul burghez le răpea orice bucurie, Jiquidi s-a dovedit un neînfricat demascator al ororilor fascismului străin şi autohton. Grafica publicistică a lui Jiquidi, dimpreună cu aceea a lui Nicolae Cristea, Perahim, Mărculescu, Kazar, Maxy, Labin, Dobrian, Ross, Vida Geza, a reprezentat o substanţială contribuţie la lupta antifascistă, în anii aceia în care primejdia agresiunii înspăimînta popoarele lumii. Nu se poate concepe o istorie cît de sumară a artei antifasciste din ţara noastră din care să lipsească numele autorului celebrului desen „**Pe aici au trecut legionarii**", publicat în 1936.

Apropierea de arta lui Caragiale, nu e simplă fantezie. Nu numai strălucirea şi verva cu care a ilustrat „Scrisoarea pierdută", „Noaptea furtunoasă" şi „Momentele" marelui scriitor îndreptăţesc această caracterizare. Ea poate fi ilustrată de compoziţii grafice în care, prezentînd fapte simptomatice pentru înfăţişarea societăţii burgheze, artistul le comentează lapidar, comunicînd în mod direct ideea pe care şi-a propus-o. Jiquidi a creat într-un stil foarte personal, care nu poate fi confundat cu altul, o vastă galerie de tipuri caracteristice societăţii trecutului.

Creaţia de după 23 August 1944 a lui Jiquidi dovedeşte o profunzime a ideii, o siguranţă a mijloacelor de expresie pe care le conferă metoda realismului socialist în artă. Ilustraţiile la opera lui Creangă, a lui Sadoveanu, la „Supusul" lui Heinrich Mann, dar mai ales zguduitorul ciclu „1907", demonstrează forţa desenului lui Jiquidi, pasiunea cu care a luat poziţie împotriva unei orînduiri corupte, vrăjmaşe omului.

Pentru îndelungata sa activitatea artistică, pentru înalta valoare a artei sale, statul nostru i-a acordat în 1953 Premiul de Stat, iar în 1957 titlul de Maestru Emerit al Artei din R.P.R.

Durerea pe care o încercăm la moartea lui Jiquidi e mîngîiată de certitudinea că în opera sa amplă, valoroasă, rămîne neştirbită întreaga lui personalitate creatoare, lupta raţiunii împotriva forţelor întunericului şi crimei.

D. G.

Cenaclul „George Coşbuc"

De mai mulţi ani la Facultatea de Filologie din Bucureşti funcţionează cenaclul „George Coşbuc". Obiectivul fundamental al activităţii sale este, bineînţeles, formarea unei tineri scriitori din rîndurile studenţilor. Totodată în cadrul aceluiaşi laborator de creaţie pot creşte noi critici (studenţii au posibilitatea să aplice cunoştinţele dobîndite la cursuri şi să-şi dezvolte mijloacele de investigaţie literară). Conducerea cenaclului urmăreşte atragerea unui număr cît mai mare de studenţi — din fiecare an — pentru a le putea stimula şi coordona evoluţia.

Şedinţele cenaclului se ţin la două săptămîni. Textele sînt consultate în prealabil de cei interesaţi, fiind depuse cîteva zile şi la una din bibliotecile facultăţii. De obicei unul din membrii cenaclului face o prezentare, un succint profil literar al celui care urmează să citească în şedinţa respectivă. În ultima perioadă s-au remarcat ca valoroase producţiile poetice ale tinerilor Ion Cringuleanu, Mihai Elin, Victoria Dragoş, Dimitrie Rachici, I. Butnaru.

Creaţiile lor sînt străbătute de patos contemporan şi vibraţie lirică autentică. Fără îndoială există şi destule inegalităţi, semnalate, de altfel, în cadrul discuţiilor. Autorii au primit sugestii numeroase şi — desigur — contribuţia colectivă îi va ajuta în munca lor viitoare. În domeniul prozei pot fi amintiţi N. Saramandu şi Gheorghe Suciu. În dramaturgie Mihai Botez demonstrează frumoase resurse (a fost premiat la concursul revistei „Luceafărul").

Cenaclul a organizat un concurs în cinstea celei de-a 40-a aniversări a Partidului. Membrii cenaclului au susţinut cu creaţiile lor acţiunile festive iniţiate de facultate. Au avut loc şi emisiuni radiofonice, în care s-au transmis versuri ale studenţilor — poeţi. Este desigur necesar ca problemele vieţii universitare să fie abordate mai mult în literatura realizată de studenţii înşişi.

Cenaclul a iniţiat şi schimburi de experienţă cu alte cercuri literare. În una din şedinţe de pildă a citit un tînăr muncitor — Toader Nicolae — membru al cenaclului „Mihai Eminescu" din Sinaia. Ciclurile de poezii „Puteri neînvinse" şi „Ecoul munţilor" au dovedit însuşiri reale. Talent în plină creştere, Toader Nicolae aduce în lirica sa o notă de prospeţime şi vigoare, o tonalitate robustă avîntată. Studenţii l-au înconjurat cu atenţie şi dragoste, oferindu-i sprijinul în eforturile sale.

A fost o şedinţă plină de învăţăminte pentru studenţi. Ei au putut constata din nou importanţa pe care o prezintă pentru creaţia literară, experienţa de viaţă, cunoaşterea nemijlocită a realităţii. Asemenea forme de legătură cu alte cenacluri vor continua şi în viitor. Conducerea se preocupă să asigure un nivel teoretic înalt discuţiilor desfăşurate. Viitorii specialişti în problemele literaturii se deprind — o dată mai mult — să-şi formuleze opinii argumentate, aprofundînd neconţenit estetica marxist-leninistă. Exemple sînt suficiente (Buliga Nicolae, Melianu Alexandru, Dumitrache Alexandru şi alţii). La şedinţă participă şi studenţii de la alte facultăţi şi adeseori contribuţia lor la discutarea lucrărilor literare este apreciabilă. Deoarece la filologie mulţi tineri studiază limbile străine, conducerea cenaclului va acorda atenţie şi traducerilor din poeţii străini efectuate de studenţi şi va organiza în acest scop şedinţe speciale.

M. R.

LA 125 ANI DE LA MOARTEA POETULUI

PUŞKIN ŞI LITERATURA ROMÎNĂ

Sînt scriitori a căror prezenţă marchează momente de cotitură în istoria dezvoltării spirituale a poporului lor. Numele lui Goethe sau Byron, Hugo sau Whitman, Mickiewicz sau Eminescu, Dante sau Shakespeare, pot fi citate ca pilde de asemenea valori. Într-o atare perspectivă trebuie considerată şi însemnătatea lui Alexandr Sergheevici Puşkin, cînd e vorba să-i definim locul în dezvoltarea literaturii ruse. Gorki subliniase cu laconism dar şi cu pregnanţă rolul lui Puşkin, numindu-l „începutul tuturor începuturilor în literatura rusă". Poet, prozator, dramaturg, într-o măsură şi critic literar, Puşkin a desfăşurat o vastă şi multilaterală activitate sub semnul înnoirilor şi al desăvîrşirilor. Drumul creaţiei lui s-a caracterizat prin prelucrarea profundă şi plină de originalitate a tradiţiilor secolului al XVIII-lea şi mai ales prin aşezarea unor noi temelii peste care avea să se înalţe, impunător şi strălucitor, edificiul literar rus al secolului al XIX-lea. Creaţia puşkiniană se găseşte la izvoarele literaturii clasice ruse care a uimit de-a dreptul întreaga lume literară a secolului al XIX-lea şi care sub pana continuatorilor direcţi ai lui Puşkin, Lermontov, Gogol, — sau mai îndepărtaţi — Nekrasov, Turgheniev, Tolstoi, Cehov, — a cucerit un loc de frunte în cultura mondială. Continuînd firul liricii lui Derjavin, Jukovski, Batiuşkov, Puşkin a ştiut să-i dea maturitate, adîncime, bogăţie de idei şi sentimente, armonie şi muzicalitate, insuflîndu-i şi o puternică rezonanţă socială şi politică sub înrîurirea luptei pentru libertate şi dreptate desfăşurată de revoluţionarii decembrişti. Idealurile estetice ale lui Puşkin, în continuă evoluţie şi creştere, s-au afirmat în anii maturizării sale literare, prin îmbrăţişarea largă şi înfăţişarea profund veridică a vieţii româneşti contemporane scriitorului sau aparţinînd trecutului, mai apropiat ori mai depărtat. Sub semnul realismului s-au născut: romanul în versuri Evgheni Oneghin, **această „enciclopedie a vieţii ruseşti" (Bielinski) de la începutul secolului al XIX-lea, aducînd pe scenă figura unui personaj tipic al vremii, „eroul timpului său", nuvela** Dama de pică **şi ciclul de schiţe şi nuvele** Povestirile lui Iuan Petrovici Belkin, **care întregesc imaginea contemporaneităţii cu aspecte din traiul celor umili şi necăjiţi, al „oamenilor mici", neînsemnaţi, de felul căpitanului de poştă Virin. În spiritul unei estetici realiste au fost concepute evocările istorice: drama naţională** Boris Godunov, **poemele închinate lui Petru I** (Poltava, Călăreţul de aramă) **şi romanul consacrat mişcării ţărăneşti de sub conducerea lui Pugaciov** (Fata căpitanului).

Rolul important jucat de Puşkin în dezvoltarea literaturii şi în făurirea limbii literare ruse i-a adus nu numai preţuirea caldă a tuturor urmaşilor săi întru scris din secolul al XIX-lea şi din epoca sovietică, dar a determinat şi afirmarea personalităţii sale dincolo de hotarele Rusiei. Puşkin a fost unul dintre cei dintîi reprezentanţi ai literaturii ruse către care s-au îndreptat privirile pline de admiraţie ale scriitorilor şi cititorilor din cele mai diferite ţări ale Europei. Şi dacă opera lui a solicitat interesul şi aprecierea elogioasă a lui Prosper Mérimée, Sainte-Beuve, Théophile Gauthier, Al. Dumas, Louis Aragon, Adam Mickiewicz, Friedrich Bodenstedt, Georg Brandes, nu mai puţin a fost ea preţuită şi admirată de numeroşi reprezentanţi ai culturii noastre. Puşkin a fost printre cei dintîi scriitori ruşi cu care a făcut cunoştinţă opinia publică şi literară românească şi această cunoştinţă s-a situat în primele decenii ale secolului trecut. Ca o trăsătură specifică pentru pătrunderea creaţiei puşkiniene în ţara noastră trebuie amintit rolul pe care l-au jucat în acest sens scriitori români ca C. Negruzzi, C. Stamati, A. Donici. Perioada exilului a prilejuit scriitorului rus cunoaşterea şi îndrăgirea folclorului, a legendelor, datinelor, tradiţiilor poporului nostru. Înserarea cîntecului Arde-mă, frige-mă **în poemul** Ţiganii, **ca şi prelucrarea unor motive din istoria poporului român în nuvelele** Kirdjali, Duca Vodă, Daf na **şi** Dabija **sînt grăitoare. Din aceiaşi ani datează prietenia cu C. Stamati şi C. Negruzzi, după unele ipoteze şi întîlnirea cu A. Donici. Acestor scriitori le datorăm, probabil ca un omagiu adus amintirii poetului, mort în chip tragic, primele traduceri româneşti ale versurilor sale:** Ţiganii **(trad. A. Donici),** Prizonierul din Caucaz **(C. Stamati),** Şalul negru **şi** Kirdjali **(C. Negruzzi), toate publicate în 1837. Trebuie subliniat că aceste tălmăciri se situează printre cele dintîi care au apărut în Europa din creaţia marelui poet rus şi prezintă faţă de alte traduceri din literatura rusă, publicate în aceeaşi vreme sau mai tîrziu în ţara noastră, superioritatea de a fi fost realizate de scriitori talentaţi, plini de grijă pentru redarea specificului artistic al originalului. Nu întîmplător şi succesul acestor tălmăciri a fost foarte mare. G. Panu de pildă, ne informează că „poezia** Şalul negru **era pe toate buzele". Cunoaşterea operei lui Puşkin a avut înrîurire asupra acestor primi traducători ai săi, ca şi asupra altor cîtorva personalităţi literare româneşti din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Înrudiri cu versurile lui Puşkin surprindem în poeziile lui C. Negruzzi** Gelozia **şi** La Maria, **iar nuvela** Alexandru Lăpuşneanu **ne face să ne gîndim pe alocuri la** Boris Godunov. **Ecouri puşkiniene apar în poemele lui Stamati,** Dragoş **şi** Ciubăr-Vodă, **înrudite ca subiect, atmosferă şi intrigă cu** Ruslan şi Ludmila, **sau în** Roman din Vancea, **care ne aminteşte de poemul** Ţiganii; Gafiţa blestemată de părinţi **are oarecare contingenţe cu nuvela lui Puşkin** Căpitanul de poştă. **Înrîurirea lui Puşkin se poate urmări şi în unele scrieri ale lui B. P. Haşdeu, care cunoştea bine şi preţuia în mod cu totul deosebit opera marelui scriitor rus. De pildă, în** Domniţa Voichiţa **am putea găsi îmbinîndu-se şi împletindu-se ecouri şi motive din** Poltava, Ruslan şi Ludmila, Evgheni Oneghin **şi eventual** Fîntîna din Baccisarai. **Eventuale influenţe din** Boris Godunov **se pot vedea în** Răzvan şi Vidra, **iar în** Ursita **am putea afla contingenţe cu** Cîntecul despre înţeleptul Oleg.

Desigur, de la prietenul său Costache Negruzzi va fi aflat şi Vasile Alecsandri despre importanţa şi valoarea operei lui Puşkin, pe care-l pomeneşte de cîteva ori în Istoria unui galbăn, **în** Introducerea la scrierile lui Constantin Negruzzi, **ca şi în articolul** Prosper Mérimée. **Mai direct a fost cunoştinţa marelui nostru Eminescu cu opera lui Puşkin. Un volumaş de versuri, căzut în mîinile sale, în timpul curei de la Odessa, înlesneşte stabilirea unei comuniuni spirituale, fie şi incomplete, între cei doi poeţi. Eminescu va mărturisi într-o scrisoare: „...nu mă mai simt aşa de singur, mi-am găsit un tovarăş, un mare tovarăş, care, deşi îmi grăieşte într-o limbă pe care nu o pot gusta încă, dar îi bănuiesc minunata lui creaţie poetică". Caracterizînd lirica lui Puşkin „spontană şi plină de prospeţime şi inspiraţie" ca fiind „izvor de apă vie", poetul nostru a încercat chiar să transpună în româneşte poezia** Către Ovidiu.

În anii de la mijlocul şi sfîrşitul secolului al XIX-lea, numele lui Puşkin continuă a fi invocat ori de cîte ori era vorba de a arăta succesele literaturii ruse, de a numi pe un reprezentant glorios al ei. Astfel, într-un articol apărut în Amicul Familiei **în 1863, Puşkin este numit „unul din poeţii cei mai mari ai Rusiei, care prin scrierile lui a făcut ca literatura rusă să fie numărată între cele mai însemnate din Europa..." şi totodată „unul din poeţii cei mai mari ai acestui secol". Rolul poetului rus în literatura poporului său este asemuit cu cel al lui Goethe, Shakespeare, Dante în literaturile respective, într-un articol semnat de G. Sion în 1860 în** Foaia pentru minte, inimă şi literatură, **a lui Gh. Bariţiu. Acelaşi autor va reveni asupra operei scriitorului rus într-un studiu ulterior, închinat lui Al. Donici şi publicat în 1870 în** Albina. **Multă atenţie a acordat creaţiei puşkiniene revista transilvăneană** Familia, **publicînd date despre viaţa lui, scurte prezentări ale operei sale sau tălmăciri ale unora dintre scrierile lui, ca de pildă** Romanţa spaniolă, **în traducerea lui Al. Macedonski (1877).**

De altfel, intensa circulaţie a tălmăcirilor din opera lui Puşkin în Romînia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea, subliniază prezenţa scriitorului rus în cultura noastră. Fără a putea epuiza lista destul de impresionantă, ne vom mărgini să citîm numai cîteva date mai semnificative. Astfel, în 1863, întîlnim în revista Amicul Familiei **prima traducere românească a piesei** Mozart şi Salieri, **în 1866** Familia **publică tălmăcirea romanului** Fata Căpitanului, **în 1876** Timpul **dă o versiune în proză a** Fîntînei din Baccisarai. **Semnificativ este interesul manifestat pentru opera lui Puşkin de presa legată de mişcarea muncitorească. Astfel,** Contemporanul **publică în 1884 traducerea piesei** Cavalerul zgîrcit **sub titlul** Setea de bani, **iar în 1887, o prelucrare după** Rusalka. **Poezii de Puşkin întîlnim şi prin alte periodice cu orientare înrudită** (Lumea Nouă, Drepturile Omului **etc.). În 1895 apare tălmăcirea nuvelei** Dama de pică, **iar în 1909 se traduce** Dubrovski.

În anii ce urmează, operele lui Puşkin se retipăresc şi se reiau de mai multe ori, în aceleaşi versiuni sau în versiuni noi. Nici greutăţile şi piedicile care se puneau răspîndirii literaturii ruse în perioada dintre cele două războaie mondiale nu au putut zăgăzui versul înflăcărat al lui Puşkin. Traduceri din lirica poetului rus găsim mai ales în revistele de orientare democrată.

Apar două noi versiuni ale romanului Fata Căpitanului. **În 1937, cu prilejul centenarului morţii scriitorului, apar două tălmăciri ale dramei** Boris Godunov. **De altfel, trebuie spus că data comemorării a o sută de ani de la moartea poetului a fost întîmpinată cu interes de opinia publică progresistă din ţara noastră. Găsim în presa vremii numeroase evocări ale personalităţii şi operei lui A. S. Puşkin, studii, articole despre unele sau altele din creaţiile sale, informaţii în legătură cu cinstirea memoriei lui Puşkin în U.R.S.S. etc.**

Iubit şi actual a devenit Puşkin, în sensul cel mai complet al acestor cuvinte, după 23 August 1944, o dată cu Eliberarea ţării şi aşezarea vieţii pe temelii noi. În cadrul revoluţiei noastre culturale s-a trecut la traducerea masivă a operelor lui Puşkin, alături de cele ale atîtor altor mari scriitori ai umanităţii. Noile cerinţe sporite ale publicului cititor şi ale culturii noastre au determinat realizarea unor tălmăciri exacte, fidele faţă de original şi în acelaşi timp de o înaltă măiestrie artistică. Ne impresionează nu numai aspectul cantitativ al problemei — astăzi aproape toată opera scriitorului rus se poate citi în limba română — dar mai ales calitatea acestor tălmăciri, net superioare celor care circulau înainte de 23 August 1944. Aceasta se datoreşte în bună parte faptului că la transpunerea creaţiei puşkiniene în limba română şi-au dat contribuţia cei mai de seamă reprezentanţi ai literaturii noastre contemporane. Prin eforturile unite ale unor poeţi ca Mihai Beniuc, Al. Philippide, George Lesnea, Eugen Jebeleanu, Maria Banuş, Nina Cassian, cititorul romîn a putut gusta pentru prima oară, cu adevărat, lirica lui Puşkin în toată frumuseţea, bogăţia şi armonia ei. În tălmăcirea lui Miron Radu Paraschivescu, poemul Ruslan şi Ludmila **a răsunat cu toată autenticitatea şi tot farmecul său deosebit. Apariţia, în 1955, a romanului** Evgheni Oneghin, **în traducerea valoroasă a lui George Lesnea, a împlinit o lacună de mult simţită în cultura românească. Preţioasă a fost contribuţia lui Eusebiu Camilar la tălmăcirea prozei puşkiniene** (Dama de pică, Dubrovski, Fata Căpitanului) **şi a lui Victor Eftimiu la realizarea versiunii româneşti a piesei** Boris Godunov.

Comuniunea sufletească şi literară stabilită între scriitorii noştri, tălmăcitori ai lui Puşkin, şi marele poet rus a avut rezultate rodnice. Dragostea de care se bucură opera lui Puşkin în rîndul cititorilor, preţuirea şi admiraţia ce i-o arată scriitorii din zilele noastre, răsunetul puternic al versurilor sale în lumea întreagă vin să confirme din plin spusele poetului însuşi, care declarase în al său Monument:

„Nu, n-am să mor cu totul
şi sufletu-mi în lră,
Lăsînd în ţărnă trupul,
va dăinui mereu,
Cît timp poeţi pe lume
cîntările-şi resfiră
Slăvit socot să fiu şi eu".

Tatiana Nicolescu

SOLI AI DRAMATURGIEI SOVIETICE

Afanasi Salînski, Vladimir Pimenov şi Mikola Zarudnîi, oaspeţii Uniunii Scriitorilor, n-au venit, după cum au spus-o chiar ei, într-o ţară necunoscută. Cei trei soli ai dramaturgiei sovietice caută pe toate căile să-şi îmbogăţească informaţiile despre Romînia şi poporul romîn pentru care nutresc o deosebită simpatie. Publicul romînesc îi cunoaşte. Piesele **„Nila"** şi **„Piine şi trandafiri"** l-au făcut popular printre bucureşteni pe autorul lor, Afanasi Salînski. Publicul din Tîrgu-Mureş aplaudă călduros **„Curcubeul"** ucraineanului Mikola Zarudnîi. Iar cuvîntul întotdeauna competent, original al teoreticianului Vladimir Pimenov se bucură de multă autoritate în cercurile noastre de specialitate.

Şi iată-i pe cei trei reuniţi la o mică „masă rotundă" a „Luceafărului", răspunzînd amabil la întrebări.

— Mai întîi v-am ruga să ne vorbiţi despre unele sarcini principale, la ordinea zilei, ale dramaturgiei sovietice, în lumina istoricelor hotărîri ale Congresului al XXII-lea al P.C.U.S.

A. Salînski: — Congresul a trasat întregului nostru popor o sarcină de uriaşă însemnătate: construirea societăţii comuniste. Avem enorm de lucru, fiindcă durăm o operă măreaţă. Multe ne-au fost clare şi pînă acum, dar Congresul ne-a limpezit şi mai bine unele probleme. De pildă, a arătat că literatura şi arta trebuie să fie izvor de bucurie şi de inspiraţie pentru omul sovietic. De aici, decurge o mare răspundere pentru noi, scriitorii. Bucuria este o noţiune foarte cuprinzătoare. Ea poate fi generată de multe şi diferite motive. Bucuria pe care ţi-o dă o carte bună este foarte importantă. Evident, nu-i vorba de a-i distra pur şi simplu, tu scriitor, pe oameni, de a-i face să umble toţi rîzînd pe stradă. Ci de a le procura o satisfacţie estetică profundă, o bucurie majoră care să-i solicite, să le dea de gîndit, să-i inspire în munca lor, să-i stimuleze, să-i facă să mediteze asupra vieţii. Grea şi importantă răspundere!

Încă o idee pe care vreau să o evidenţiez este că Programul P.C.U.S. a dat literaturii şi artei un ton optimist. Cînd un popor construieşte, munceşte avîntat, nu poate fi decît optimist. Altfel nu se poate. Şi are nevoie de o literatură profund optimistă.

— În aceeaşi ordine de idei, ce ne puteţi spune despre eroul contemporan?

V. Pimenov: — Sarcina dramaturgiei noastre este de a crea un erou care să poarte semnele noului. Acest erou trebuie să se deosebească nu numai de eroii anilor 30, 40 ci chiar şi de cei ai anilor 50. Asta nu înseamnă să ne rupem de tradiţie, de chipul omului sovietic, care a înfăptuit Revoluţia şi a construit socialismul. Chipul eroului pozitiv nu este creat azi, el e rezultatul unui proces îndelungat de formare a conştiinţei comuniste. Şi încă ceva: nu putem ignora problemele internaţionale. Eroul nostru trebuie să-şi rezolve sarcinile ca un om care se interesează de pace, de soarta întregii omeniri.

— Ce caracteristici noi a dobîndit conflictul în dramaturgia sovietică?

A. Salînski: — Sîntem permanent preocupaţi ca dramaturgia noastră să abordeze cele mai stringente probleme ale actualităţii, să fie cît mai critică, să aibă tăişul foarte ascuţit. Cu alte cuvinte, afirmăm nemijlocit, prin piese sau prin articole de teorie şi critică, necesitatea conflictului în dramaturgie, în toate genurile ei. A fost o vreme cînd se susţinea că conflictul n-are loc în viaţa noastră, deci nici în literatură. Se mai susţinea că singurul conflict posibil este acela între bine şi mai bine. Societatea noastră e foarte sănătoasă, se construieşte pe baze minunate, dar mai există încă oameni tributari moralei lumii vechi: birocraţi, trîntori, hrăpăreţi, huligani. Oamenii trebuie educaţi şi, în acest sens, este foarte important ca la rezolvarea conflictului — indiferent de natura lui — să se pună serios accentul pe laturile pozitive. Pentru că viaţa ne oferă mult mai multe fenomene pozitive decît negative. Să ne conformăm deci vieţii. Azi, în procesul creaţiei, dramaturgii sovietici înlătură multe scheme ivite în ultimii 20 de ani. Imaginea schematică asupra dezvoltării conflictului se manifestă în diferite moduri. Din cauza asta se întîmplă uneori ca dintr-o piesă în alta să se plimbe aceleaşi teme, aceleaşi caractere (sau mai exact pseudocaractere). E foarte important ca dramaturgii să nu se plaseze în coada evenimentelor, să nu se rezume la ilustrarea vieţii, la oglindirea ei superficială, în aşa fel încît să nu emoţioneze pe nimeni, ci dimpotrivă, să o devanseze, să anticipeze.

V. Pimenov: Aş vrea să adaug şi eu cîteva cuvinte. Unii tovarăşi pretind că o dată cu trecerea la construirea comunismului conflictul se simplifică; ei susţin că înainte conflictul era mai ascuţit, ciocnirea mai violentă. Nu putem fi de acord cu asta. Dimpotrivă, cu cît mergem mai departe pe drumul perfecţionării personalităţii umane, cu atît conflictul devine mai complex. El nu mai e deschis, direct, el intră în sfera filozofiei, a criticii. Azi eroul nostru nu mai este judecat pe cale administrativă, ci morală, de către societate. Programul P.C.U.S. ne-a dat codul moral al omului epocii comuniste. Pentru a transpune în viaţă acest cod trebuie să luptăm activ împotriva a tot ceea ce contravine principiilor lui. În afară de rămăşiţele directe în conştiinţă, mai sînt şi alte aspecte mai complexe, mai subtile: inerţia gîndirii, înţelegerea greşită a viitorului, a drumului care duce spre acest viitor. De aici îşi trage izvorul nou conflict.

— Cum este apreciată dramaturgia universală în U.R.S.S., ce loc ocupă ea în teatrul sovietic? Opriţi-vă puţin asupra dramaturgiei româneşti.

A. Salînski: — Ne străduim să dezvoltăm relaţiile cu dramaturgia de peste hotare, cu teatrul străin. Scenele noastre găzduiesc cu dragă inimă piesele străine. În primul rînd, pe cele din ţările socialiste frăţeşti, fiindcă, prin spiritul lor, creaţiile dramaturgilor din lagărul socialist sînt mai apropiate de sufletul, de năzuinţele poporului nostru.

La noi s-au jucat şi se joacă Caragiale, Sebastian, Lovinescu, Lucia Demetrius, Muşatescu, Baranga. Preţuim dramaturgia românească, de o mare forţă şi cu puternice tradiţii, dramaturgie care se bazează pe o înaltă cultură teatrală. Ne-am convins de asta şi mai mult aici în Romînia, vizionînd cîteva spectacole.

Dintre dramaturgii progresişti occidentali sînt cunoscuţi şi preţuiţi la noi Tennessee Williams, Miller, Sartre, Eduardo de Filippo, Cronin şi alţii.

— Aici în Romînia aţi văzut vreun spectacol cu piesele dumneavoastră?

M. Zarudnîi: — Da. La Tîrgu-Mureş am văzut **„Curcubeul"**, pus în scenă de Andras Huniadi. Un spectacol reuşit. Vreau să subliniez în mod deosebit căutările creatoare ale colectivului acestui teatru. Teatrul are mulţi actori talentaţi, mulţi actori tineri talentaţi. Am rămas profund impresionat de calda primire pe care a făcut-o publicul piesei. Mie, ca autor, mi-e plăcut să constat că gîndurile mele au ajuns, anulînd distanţele, pînă la inima spectatorului romîn.

— Cu ce impresii plecaţi din Romînia?

M. Zarudnîi: — Într-un sat, între Făgăraş şi Sibiu, am asistat la o serbare populară plină de pitoresc. Oamenii ne-au primit ca pe nişte fraţi şi ne-au oferit cu mîinile lor harnice şi cinstite un pahar cu vin bun romînesc. Într-un alt sat, am asistat la festivitatea înfiinţării unei gospodării agricole colective. Am sărbătorit alături de ţărani marele eveniment. Străbătusem pînă atunci sute de kilometri, vizitasem oraşe, întreprinderi, şi acele întîlniri cu truditorii ogoarelor româneşti ne-au completat imaginea despre ţara şi poporul dv. Aveţi o ţară care-şi construieşte cu entuziasm o viaţă nouă, fericită!

Iulia Scutaru

NOTE • NOTE • NOTE • NOTE • NOTE • NOTE • NOTE

● Cu ocazia sărbătoririi centenarului naşterii lui Rabindranath Tagore, Academia de Ştiinţe a U.R.S.S. (Institutul popoarelor Asiei) a editat un volum închinat operei literare şi gîndirii marelui scriitor şi filozof indian.

Volumul cuprinde şaptesprezece valoroase studii de sinteză datorate unor importanţi cercetători sovietici (Celişev, A. P. Gnatiuc, Novikova, Litman), indieni (Chattergi, Mahalanobis, Haldar), savantului ceh Duşan Zbavitel şi orientalistului romîn Vlad Bănăţeanu, consacrate ideilor social-politice ale lui Tagore. Indologul sovietic E. P. Celişev, prezentînd volumul omagial, scrie în prefaţă: „Este greu de caracterizat moştenirea culturală atît de bogată a lui Tagore... Cu toate acestea socotim că în articolele specialiştilor sovietici A. P. Gnatiuc — Daniciuk şi A. A. Gorbovski, ca şi în articolul orientalistului romîn V. Bănăţeanu sînt arătate într-o formă concisă etapele fundamentale ale dezvoltării şi particularităţile caracteristice ale creaţiei literare a lui Tagore".

● Premiul de poezie „Etna-Taormina" acordat anual unui poet italian şi unuia străin, de către un juriu internaţional, a fost atribuit pe 1961 lui Leonardo Sinigali şi Tristan Tzara. În ordinea numărului de voturi urmau Pier Paolo Pasolini, Corrado Pavolini, Ezra Pound, A. Williams şi George Seferis.

● Un deosebit succes de librărie — epuizindu-se în cîteva zile — a înregistrat traducerea în limba slovacă a romanului „O iubire din anul 41.042" de Sergiu Fărcăşan.

Traducerea este semnată de Milota Sidlova şi ediţia a fost ilustrată de N. Rapperbergerova.

● Cunoscuta colecţie „Reklams Universal-Bibliotek" din Leipzig, care a pus la îndemîna cunoscătorilor limbii germane timp de aproape un secol şi la preţuri mici comorile literaturii şi gîndirii universale, a ajuns la sfîrşitul lunii trecute la al 9.000-lea volum.

Debutînd în 1867 cu Goethe, Lessing şi Koerner, „Biblioteca Reklam" (care a precedat ca formulă alte mari colecţii, printre care şi „Biblioteca pentru toţi" de la noi) publică azi în mod curent literatură realist-socialistă precum şi pe scriitorii şi gînditorii progresişti din întreaga lume.

Este interesant că, din 1947, apare la Stuttgart (R.F.G.) o colecţie care, uzurpînd acest nume bine cunoscut în lumea culturii, editează operele scriitorilor naziştii şi neonaziştii.

● Reluată de televiziunea franceză, piesa „Montserrat" de Emmanuel Robles, a fost considerată de „Lettres françaises" că „se află azi în miezul neliniştilor, al tuturor speranţelor care ne susţin. Pentru o mie de motive, ea apare azi drept opera capitală a teatrului nostru şi şapte ani după crearea ei pe micul ecran devine o lucrare dramatică exemplară".

Jucată şi la noi cu cîţiva ani în urmă cu deosebit succes, atît la Bucureşti cît şi în provincie, „Montserrat" se impune din nou actualităţii, după Punta del Este, cînd independenţa Americii Latine şi drepturile ei la o viaţă mai bună trezesc un atît de răscolitor ecou în opinia publică internaţională.

● Scriitorul tunisian Franz Fanon, autorul a două studii care au făcut vîlvă în Franţa, „Anul al V-lea al revoluţiei algeriene" şi „Blestemaţii pămîntului" (acesta din urmă prefaţat elogios de Jean-Paul Sartre), a murit la New York de leucemie, după ce guvernul francez i-a refuzat accesul la un spital parizian şi exact în ziua cînd poliţia franceză confisca de pe piaţă exemplarele ultimului său volum închinat luptei anticolonialiste.

● Primele două părţi ale memoriilor lui Ilya Ehrenburg „Oameni, ani, viaţă" au apărut în traducere engleză şi italiană. O ediţie franceză şi una iugoslavă sînt în pregătire. Partea a treia a memoriilor continuă să apară în „Novii Mir".

● „Infernul" lui Dante este înregistrat pe discuri microşanţ de 33 turaţii, de către casa italiană „Cetra".

Înregistrarea întregului poem va fi terminată pînă la sfîrşitul anului viitor. Interpreţi sînt actorii italieni Albertazzi, Foà, D'Angelo şi Millo. Deşi presa italiană recunoaşte greutăţile înţelegerii unor pasaje fără ajutorul comentariilor speciale, cu care ne-au obişnuit ediţiile dantesti, se arată că înregistrarea „Infernului" constituie un „mare eveniment discografic".

● O coproducţie cinematografică anglo-poloneză va fi consacrată marelui scriitor englez Joseph Conrad. De origine poloneză — pe adevăratul său nume Korzeniowski — romancierul şi nuvelistul Conrad a avut o tinereţe aventuroasă ca navigator în Pacific şi Mările Sudului, fapt care se pretează cu deosebire pentru un scenariu cinematografic.

● O scriitoare de cincisprezece ani, „copilul precoce al literaturii poloneze", pe nume Ewa Leck, şi-a văzut publicat primul volum „Zielona Banda" în editura varşoviană „Czytelnik". Este vorba de amintirile tinerei scriitoare dintr-o colonie de vacanţă şi presa literară poloneză relevă meritele deosebite ale acestui volum de debut.

„INTRODUCERE ÎN POEZIA ROMÎNEASCĂ"

Să fie un album de tapiserie exotică? Reproduceri după opera unui ceramist de geniu? Ce se poate ascunde între coperţile acestea aproape patrate, alcătuite dintr-un desen de o rară originalitate, suav şi ingenuu ca liniile, proaspăt, dar savant în colorit? Îl deschizi cu grija cu care umbli cu un obiect de artă şi afli că aparţine colecţiei *Messidor*, că a fost tipărit recent la Paris de „Clubul prietenilor cărţii progresiste". Autor: poetul-eseist Hubert Juin. Ideea copertei (reproducere după un covor din regiunea Suceava), ca şi vignetele din interior, ca şi întreaga prezentare grafică se datoresc lui Alexandre Chem.

Cu această carte, Hubert Juin nu face un debut într-ale literaturii romînesti. Traducerile lui sînt cele care au făcut cunoscute în Franţa, încă acum cîţiva ani, fragmente din operele lui Eminescu, Arghezi şi altor poeţi romîni. Dar volumul de faţă este, fără îndoială, o contribuţie de mai largă circulaţie la cunoaşterea şi înţelegerea poeziei romînesti de către cititorul francez.

Pentru a ajuta acestui cititor să facă primii paşi pe tărîmul, atît de inedit pentru el, al poeziei romînesti, Hubert Juin evocă, foarte pe scurt, dar pregnant, istoria formării naţiunii romîne, condiţiile existenţei ei. Astfel autorul poate explica „geniul popular", creatorul doinelor, baladelor şi poemelor, din care „apare această singulară sinteză poetică: dragostea de viaţă, neînfricarea în faţa morţii, slăvirea măreţiei omului. Toate, într-un ansamblu din care nu lipsesc nici natura, nici pămîntul patriei".

Ocupîndu-se de „geniul popular", Juin se opreşte pentru a explica sensurile bogate ale invocaţiei „Foaie verde..." sau ale „dorului". Dorul „este expresia unei puternice dorinţi, împiedicate de ceva. *Dor* încearcă cei care se iubesc dar trebuie să se despartă. *Dor* simt şi tinerii care aşteaptă să iasă primele frunze, ca să poată pleca în haiducie. *Dor* îi este şi asupritului care se revoltă". Trebuie să recunoaştem că definiţia este cît se poate de apropiată de acest cuvînt, de această noţiune intraductibilă, pe care un dramaturg francez a încercat cîndva s-o introducă în limba franceză.

Poetul Juin secundează pe istoricul literar, prin preocuparea pentru exactitate, prin fidelitate nu numai faţă de simburele ideatic al poeziei populare pe care o traduce, dar şi faţă de forma în care acesta este exprimat. Judecaţi:

Au bord de l'eau fraîche,
au long de l'Argèche,
passe le Prince Noir
avec les dix gars:
ouvriers maçons,
adroits compagnons,
neuf à grand renom,
et le dixième,
le maître lui-même,
le plus renomé:
Maître Manolé.

Din şcoala aceasta, a poporului care „s-a născut poet", a apărut adevărata poezie romînească, impregnată de „acea tristeţă, acea forţă şi acea muzică în care stă măreţia doinelor, baladelor şi bocetelor".

Adevărata poezie avea să capete impulsul decisiv prin Eminescu. Dar Juin citează pe toţi — sau aproape toţi — poeţii care au deschis drumul poeziei noastre culte. El consacră un capitol lui „Bălcescu, revoluţionarul", citează amplu din Grigore Alexandrescu şi din Vasile Alecsandri, înainte de a se opri la „Eminescu, poet naţional", cel care „reprezintă Romînia aşa cum Dante reprezintă Italia, Hugo, Franţa şi Puşkin, Rusia". De ce este Eminescu „poet naţional"? Pentru că el „este glasul poporului său". O traducere integrală după „Împărat şi proletar", reluată din „La Revue Roumaine", încearcă să ilustreze „un accent, un ton inimitabil, o muzică verbală, un mod unic de a sesiza, şi de a sesiza exact ceea ce noi, străinii, nu înţelegem prea bine tocmai pentru că sîntem străini". Din păcate, *Luceafărul*, în versiunea lui Juin, confirmă această greutate: el aminteşte, într-adevăr, mai de grabă de Vigny decît de Eminescu.

„Istoria este în mers", „Revendicările economice", „Poezia «modernă»". Sub aceste titluri, Hubert Juin se ocupă de constelaţia poetică desfăşurată pe firmamentul celei de a doua jumătăţi a veacului trecut şi pe acela al primelor decenii ale secolului nostru, între Eminescu şi Arghezi.

E desigur greu să fii de acord că „poetica arghezian㔠este eminamente grija pentru soarta cuvîntului", chiar dacă, înainte de a o defini ca atare, Juin enumeră şi celelalte implicaţii ale operei lui Arghezi. Poate că tocmai această neînţelegere explică ceea ce depărtează traducerea lui Juin de „poetica arghezian㔠. Se pare că traducînd opera celui care „este un mare poet pentru că a avut curajul să primenească limbajul şi totodată să violeze universul verbal", Juin a fost timorat, aşa cum, indirect, pare că mărturiseşte în postfaţă. (Aşteptăm cu atît mai îndreptăţită curiozitate transpunerea versului arghezian în franceza lui Luc-André Marcel).

Este meritul lui Hubert Juin de a fi găsit — şi redat — accele accente din poezia lui George Bacovia care vor aminti cititorului francez de Jules Laforgue, cu toate marile deosebiri dintre cei doi poeţi. Şi totuşi:

Je sais
que la faim n'est ni humour
ni rêve, mais,
plomb, et orage, désert,
FINIS...
histoire contemporaine...
Il est temps... tous mes nerfs
me font mal
O! viens donc, avenir grandiose.

Un mare capitol, intitulat „O nouă generaţie", prezintă pe cei a căror intrare în viaţa literară a fost marcată de poemul-manifest, de apelul adresat, în 1934, tinerilor poeţi de către Mihai Beniuc. Noua poezie românească este definită ca „o poezie de luptă", asemănătoare cu aceea reprezentată în Spania prin Blas de Otero. Poezia aceasta a devenit, după Revoluţie, „tovarăşa construcţiei socialiste". Pentru a o exemplifica, Juin citează amplu din opera lui Zaharia Stancu, Cicerone Theodorescu, consacrînd un subcapitol special lui Mihai Beniuc, altul lui Eugen Jebeleanu, şi un altul, în sfîrşit, „Altora, atît de numeroşi": Maria Banuş, Miron Radu Paraschivescu, Nina Cassian, Nicolae Labiş, Veronica Porumbacu...

Fără a avea pretenţia de a fi o imagine completă a poeziei romînesti, frumosul volum al lui Hubert Juin răspunde scopului, mai modest, mărturisit prin titlu: de a călăuzi intrarea cititorului francez în universul poeziei romînesti.

Desigur, este mai uşor ca Enescu să trezească interesul pentru muzica românească (muzica n-are nevoie de traducător), decît Eminescu sau Arghezi să pătrundă în zona sensibilităţii cititorului străin. Depinde şi de forţa de interpretare a tălmăcitorului. Dar porţile deschise de Juin rămîn deschise şi poate că după ele se vor mai deschide şi altele, solicitînd în plus interesul pentru poezia românească.

Gabriela Dolgu

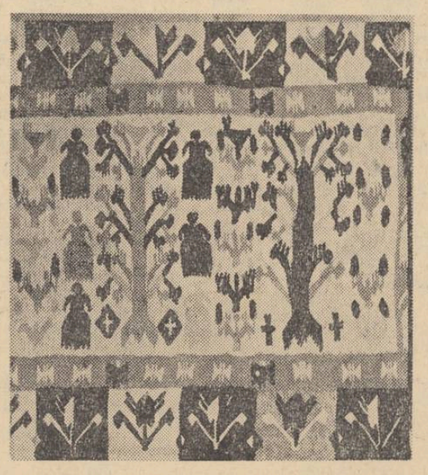

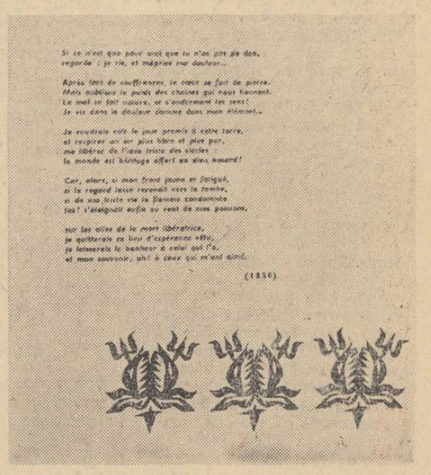

Coperta şi o pagină din antologia lui Hubert Juin

REDACŢIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAŢIA: Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ A UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.

Anul V, Nr. 5 (88) • 1 martie 1962 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

DIN SUMAR:

ȘTEFAN LUCA: Pasiune
AUREL STORIN: Un bilet pentru Cristina (piesă într-un act)
NICOLAE BREBAN: Fascinația zeilor
TINERI POEȚI DIN R. S. CEHOSLOVACĂ
I. VITNER: Problemele genezei și evoluției realismului

Învățăminte deosebite pentru tinerii scriitori

Conferința pe țară a scriitorilor, care s-a desfășurat între 22 și 24 ianuarie, a însemnat pentru întregul nostru front literar o impunătoare manifestare de înaltă ținută, care a tratat multilateral problemele creației literare și ale activității Uniunii Scriitorilor, constituind în felul acesta o dată deosebit de importantă în procesul dezvoltării literaturii noastre.

Lucrările Conferinței au fost un strălucit prilej pentru afirmarea din nou a legăturii directe dintre înflorirea continuă a literaturii și puternicul avînt al construcției economiei și culturii socialiste, în țara noastră. Conștienți că trăiesc epoca cea mai bogată în înfăptuiri din istoria țării, muncitorii, țăranii colectiviști, intelectualii, nu-și precupețesc eforturile pentru a transpune în viață istoricele hotărîri ale Congresului al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn, realizînd și depășind an de an sarcinile prevăzute în planurile de stat, consacrînd întreaga lor energie și capacitate de creație măreței opere de desăvîrșire a construcției socialiste și de pregătire a condițiilor în vederea trecerii treptate la comunism.

Reflectarea cu mijloacele literaturii a marilor transformări revoluționare din țara noastră, contribuția efectivă la procesul de formare și dezvoltare a conștiinței socialiste, de făurire a omului nou, iată idei și sarcini care au constituit puncte centrale de dezbatere atît în Darea de seamă cît și în discuțiile Conferinței. Modul și spiritul în care au decurs lucrările Conferinței au dovedit pe deplin unitatea întregului nostru front scriitoricesc în afirmarea devotamentului său profund față de partid și de popor, față de construcția socialismului.

„Partidul Muncitoresc Romîn, a spus tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, în cuvîntarea rostită la Conferință, dă o înaltă prețuire muncii creatoare și activității obștești a scriitorilor patriei noastre, considerîndu-i drept ajutoare ale sale de nădejde, în opera măreață pe care o durează poporul nostru".

Scriitorii au primit cu mîndrie și cu spirit de răspundere această înaltă apreciere, care i-a întărit în convingerea fermă și nestrămutată că numai urmînd neabătut politica partidului, însușindu-și pe deplin tezaurul învățăturii sale, vor reuși să făurească acele opere care să-și găsească drum spre inimile entuziaștilor constructori ai noii societăți.

Cuvîntarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej constituie un luminos îndreptar pentru scriitori și pentru toți oamenii de artă, în strădania lor nobilă de a zămisli opere de o mare bogăție de idei și de o înaltă măiestrie, opere care să corespundă cerințelor epocii socialismului și comunismului.

A reieșit clar din dezbaterile Conferinței că unitatea artistică a frontului nostru literar se datorește însușirii principiilor metodei realismului socialist, luptei ideologice consecvente duse împotriva concepțiilor burgheze în artă, respingerii estetismului, formalismului, naturalismului.

În legătură cu documentele Plenarei C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie—5 decembrie 1961, participanții la Conferință și-au exprimat întreaga lor aderiune la lupta hotărîtă a partidului împotriva practicilor generate de cultul personalității lui Stalin și pentru zdrobirea grupului antipartinic, fracționist, Pauker-Luca, urmat de Teohari Georgescu și ajutat cu zel de Iosif Chișinevschi și Miron Constantinescu. În cuvîntul lor, scriitorii și-au arătat satisfacția față de poziția hotărîtă și intransigentă a conducerii partidului, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, față de lichidarea efectelor dăunătoare ale activității lui Chișinevschi și Constantinescu în domeniul culturii.

Alături de colegii lor mai vîrstnici, tinerii scriitori au avut o participare importantă la lucrările Conferinței, atît prin operele lor analizate în Darea de seamă și în cursul dezbaterilor, cît și prin luările lor de cuvînt. Larga participare a tinerelor forțe scriitoricești a demonstrat nu numai perspectivele bogate de dezvoltare a literaturii noastre realist-socialiste, dar și faptul, deosebit de important, că oamenii de litere au știut să valorifice minunatele condiții asigurate artei de partid și de popor. Prin numărul mare de cercuri literare, prin publicațiile literare și prin întreaga presă, s-a creat, în anii democrației populare o puternică acțiune de descoperire a tinerelor talente, de sprijinire și de selectare a lor. Sub îndrumarea atentă a partidului, s-a desfășurat o intensă activitate educativă, atît de ordin artistic, cît și de ordin politic și ideologic, asigurîndu-se scriitorilor tineri, cele mai largi posibilități de a cunoaște concret și nemijlocit realitățile revoluției socialiste, înlesnindu-li-se publicarea lucrărilor lor literare mai întîi în reviste și apoi în volume. În felul acesta, s-au pus la dispoziția tinerelor talente condiții cu totul de nevisat în trecutele regimuri. În cadrul dezbaterilor Conferinței mulți tineri scriitori și-au exprimat recunoștința fierbinte pentru grija părintească de care s-au bucurat din partea partidului, dorința lor vie de a sluji poporul, de a contribui la desăvîrșirea construcției socialismului prin opere în care să vibreze întreaga măreție a vieții contemporane.

Într-o impresionantă unitate, toți scriitorii participanți la Conferință au mulțumit Partidului pentru ajutorul permanent pe care l-au primit în orientarea și edificarea lor ideologică, în stabilirea contactului nemijlocit cu oamenii muncii, în soluționarea celor mai anevoioase probleme de creație și și-au exprimat hotărîrea înflăcărată de a participa din toate puterile la măreața construcție a noii societăți din patria noastră.

Realizări și perspective

Darea de seamă prezentată de tovarășul Mihai Beniuc a înfățișat rodnica dezvoltare a literaturii din ultimii ani, trecînd în revistă operele valoroase care au îmbogățit proza, poezia și dramaturgia, subliniind faptul îmbucurător că tematica nouă și-a cîștigat un rol de frunte în literatură și că o generație de proaspete talente, formate în anii orînduirii populare, s-au alăturat scriitorilor din generațiile mai vîrstnice. În același timp, s-a dezvoltat și creația scriitorilor din rîndurile minorităților naționale, călăuzită de aceleași idealuri și pătrunsă de spiritul patriotismului socialist.

Mai mult ca înainte și mai viu decît celelalte genuri, proza a izbutit să reflecte o multitudine de aspecte ale noului din realitatea înconjurătoare. Ea s-a orientat mai activ spre temele majore ale contemporaneității, spre eroii construcției socialismului, zugrăvind tot mai limpede profilul moral al omului nou, eliberat de exploatare și dezvoltîndu-se în aerul tare al muncii creatoare în folosul întregului popor. Semnificativă este orientarea romanului spre sinteze social-istorice, spre oglindirea realităților zilnice ale construcției socialiste, a bogăției universului sufletesc al oamenilor muncii. De asemenea, constituie un succes deosebit, dezvoltarea luată de reportajul literar în care au excelat mai ales tinerii scriitori.

Progresele poeziei constau în apropierea poeților de viața maselor muncitoare, de felul de a gîndi al oamenilor noi, în caracterul ei militant, cetățenesc. Ecou al bucuriei renașterii spirituale într-o lume care construiește fericirea și s-a eliberat de exploatare, de umilință și de mizerie, cîntec amplu de triumf al omului care este stăpînul suprem al destinului său și al naturii, lirica nouă s-a îmbogățit considerabil atît sub raportul conținutului cît și al expresiei artistice. Sînt caracteristice poeziei din ultimii ani tendința de a-și însuși mai temeinic ideile filosofiei marxist-leniniste, de a cînta patriotismul socialist, de a înnoi în lumina umanismului comunist tema dragostei, a naturii, a raporturilor dintre individ și societate. Aproape toți poeții, inclusiv cei foarte tineri, și-au dezvăluit laturi inedite ale personalității lor artistice.

Literatura dramatică, în rîndurile căreia au apărut un mare număr de autori noi, și-a lărgit tematica și s-a legat mai mult de actualitate. Pe scenele teatrelor au apărut personaje pozitive cu puternică individualitate, oameni care luptă cu hotărîre pentru aplicarea liniei partidului în problemele sociale și morale ale colectivelor din care fac parte. Interesul pentru dezbaterile morale, pentru dezvoltarea conștiinței socialiste, constituie o prețioasă tendință pozitivă în dramaturgie, ca și căutările creatoare ale unor forme teatrale originale, capabile să cuprindă amploarea conflictelor noi.

Un rol de mare răspundere revine literaturii în formarea și educarea tineretului. Tinerele generații au nevoie de opere care să întruchipeze idealurile pline de măreție ale epocii noastre, să evoce cu strălucire tradițiile glorioase de luptă ale poporului, ale clasei muncitoare, să cultive dragostea de patrie, de muncă, năzuințele lor spre mari înfăptuiri. În domeniul literaturii pentru copii și tineret se poate vorbi acum de un cerc mai larg de creatori care atacă, de multe ori cu succes, temele vieții de astăzi a copiilor și tineretului. Au apărut lucrări de proză și poezie care cultivă patriotismul socialist și contribuie la educația comunistă a generațiilor de mîine. Pași înainte se observă și în proza științifico-fantastică și de aventuri.

Spiritul principial, combativitatea, ascuțișul critic și autocritic, exigența ideologică înaltă de care au fost pătrunse dezbaterile conferinței au făcut cu atît Darea de seamă cît și luările de cuvînt să constate, cu toate succesele dobîndite, că literatura rămîne în urma vieții. Nu se oglindește deajuns în romane, nuvele, poeme, piese de teatru furtunosul ritm de creștere pe care îl cunoaște viața nouă socialistă în patria noastră.

Datorită unei insuficiente cunoașteri a vieții, mulți dintre eroii romanelor și nuvelelor apărute, au rămas în urmă față de dimensiunile morale reale ale muncitorilor înaintați, ale „maeștrilor recoltelor bogate", ale noii intelectualități. Sînt palid reflectate în proză schimbările revoluționare produse în viața femeii de astăzi, activitatea entuziastă și noile probleme ale tineretului muncitor. Alteori, temele nu sînt tratate la înălțimea valorii lor. Apar lipsuri importante ca descriptivismul, slaba generalizare ideologică și artistică, schematismul. Depărtarea relativă de viață duce pe unii poeți la încercări sterile de a cultiva o poezie cu tematică minoră, destinată unui cerc îngust de pretinși rafinați, o poezie în care se simte influența literaturii decadente, a ermetismului, și care, tocmai de aceea, se refugiază în abstractizări nebuloase, în simboluri cețoase, sau în trecutul îndepărtat.

Realitățile construcției socialiste rămîn în unele piese de teatru doar un pretext, un decor, peste care se calchiază artificial conflicte vechi împrumutate din teatrul bulevardier, conflicte care nu pot reflecta cu adevărat viața oamenilor de azi. Alteori, unii dramaturgi, abordează conflicte sărace, slabe, care nu dezvăluiesc curajos contradicțiile vieții, de pe pozițiile avansate ale clasei muncitoare, cu înțelțișarea puternică a victoriei noului asupra vechiului. Există încă piese în care artificii formale sînt destinate, fără succes desigur, să suplinească paliditatea conflictului, puținătatea lui, slaba cunoaștere a vieții.

Lucrări anoste, lipsite de conținut educativ, persistă încă în domeniul literaturii pentru copii și tineret. Încercările de a da copiilor o poezie abstractă, dificilă, sînt greșite, ca și tendința unor cărți de aventuri de a neglija factorul educativ în favoarea senzaționalului de proastă calitate.

Cu mare adîncime și clarviziune sînt exprimate, în cuvîntarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, sarcinile scriitorilor în oglindirea avîntului creator al poporului: „În această etapă istorică de dezvoltare a societății noastre, literaturii îi revine misiunea de mare răspundere de a contribui prin toată forța ei de înrîurire la formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste, la făurirea omului nou, a moralei socialiste, a atitudinii noi față de muncă și societate, la înlăturarea din conștiința oamenilor a influențelor ideologiei și educației burgheze. Creația literară are menirea de a reflecta puternicul avînt al construcției econo-

LUCEAFĂRUL

(Continuare în pag. a 9-a)

ELEVI LA PRACTICĂ (linogravură)

Iulian OLARIU

RAPORTUL COMISIEI DE VALIDARE

Evenimentul cel mai de seamă al vieții literare din ultimul timp a fost fără îndoială Conferința pe țară a scriitorilor, eveniment marcat în mod deosebit de prezența tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej care a adus cuvîntul de înaltă apreciere dată muncii literare de către Partid și Guvern, și îndemnul de a ridica din ce în ce calitatea creației literare în sensul unei tot mai profunde reflectări a procesului istoric prin care trece societatea noastră în furtunoasa ei transformare socialistă, a ridicării nivelului măiestriei artistice.

S-a vorbit și se va mai vorbi desigur multă vreme în legătură cu variatele aspecte ale activității literare ridicate în Darea de seamă și dezbaterile Conferinței, înrîurirea ei pozitivă neîntîrziind să se arate.

În cele ce urmează, aș vrea să subliniez un fapt despre care s-a vorbit mai puțin, deși mi se pare de o semnificație cu totul specială. E drept, el n-a fost cuprins în principalul raport al Conferinței, ci în acela al Comisiei de validare. După cum se știe, acestor rapoarte li se acordă în genere mai puțină atenție. Și totuși cît de elocvent, cît de cuprinzător, e limbajul laconic al cifrelor! După părerea mea, una din aceste cifre închide în ea fenomenul cel mai nou, cel mai caracteristic al acestei Conferințe și, în fond, al întregii noastre mișcări artistice și literare. Este vorba de faptul că dintre delegați, 55 la sută au fost scriitori între 20 și 40 de ani. Asta înseamnă că **majoritatea** delegaților sînt oameni care în 1944 aveau între 2 și 22 de ani, adică scriitori crescuți în anii puterii populare. Cînd, în trecut, și unde, azi, în afara lagărului socialist se mai poate vorbi într-un timp atît de scurt de afirmarea unui asemenea detașament de scriitori? Și situația asta nu e numai în cîmpul literaturii. Să ne gîndim la mișcarea teatrală, de pildă. Trecînd în revistă regizorii, scenografii, actorii, care creează pe toate scenele, alături de maeștrii, spectacole din cele mai grele, spectacole de bază, vom vedea cît de serios, cît de larg este și în acest domeniu aportul tineretului. Să nu uităm că atît în viața literară cît și în cea artistică, se dezvoltă concomitent o generație și mai tînără, generația de sub 30 de ani. Iată cum stau lucrurile la noi, iată, cuprins într-o singură cifră, rezultatul muncii partidului, care a știut printr-o îndrumare de zi cu zi a frontului literar și artistic să adauge generației vîrstnice asemenea forțe creatoare.

La Conferința scriitorilor s-a apreciat așa cum se cuvine creația literară din ultimii ani, și s-a văzut că prezența în sală a celor 55 la sută dintre delegați între 20 și 40 de ani era pe deplin justificată prin prezența lor în literatură.

Crescuți o dată cu țara nouă, socialistă, educați de partid în cea mai înaintată concepție despre lume și viață, scriitorii tineri vădesc în lucrările lor, chiar dacă nu întotdeauna desăvîrșite, o autentică **pasiune pentru nou.** Abordînd cele mai variate genuri literare, de la roman și teatru la reportajul literar, ei caută să surprindă fenomenele cele mai noi ale societății noastre, tipurile cele mai caracteristice, trăsăturile cele mai înaintate. Mă refer din nou la dificilul și complexul gen al dramaturgiei. Aproape fără excepție, lucrările tinerilor sînt inspirate din actualitatea imediată. Se simte în ele, viu, pulsul fierbinte al vieții, se simte căutarea pasionată de a reda în forme scenice expresive, într-un limbaj artistic inedit, modul de a trăi și a gîndi al oamenilor de azi. Este cu adevărat emoționantă această căutare, cu destule imperfecțiuni, dar plină de aerul proaspăt al vieții. Desigur, în construcția de zi cu zi a literaturii, sîntem adesea nemulțumiți, vrem mai mult și mai bine. Admirabilă nemulțumire! Dar e destul să arunci o privire pe afișele teatrelor, să socotești cîte piese originale s-au jucat de pildă în ultimii doi ani, ca să-ți dai seama în ce ritm viu se dezvoltă dramaturgia și ce rol joacă dramaturgii tineri. Numai în „Teatrul" s-au publicat douăzeci de piese originale, iar pe scene s-au reprezentat mult mai multe. Despre ce e vorba în cele mai bune lucrări dramatice? Nu mă gîndesc la subiectele lor, ci la orientarea generală, la preocupările autorilor. Ele n-au fost scrise de dragul scrisului, ci pentru că autorii au ceva de spus oamenilor, pentru că socotesc de datoria lor să li se adreseze, să dea răspuns marilor probleme de viață. Poate că așa se explică și afluxul tot mai mare al scriitorilor de diferite genuri către scenă, tocmai pentru că găsesc în spectacol un mod de comunicare mai directă, o confruntare mai vie cu publicul. Răspunzînd chemării Congresului al doilea al Partidului de a contribui la educarea conștiinței socialiste a maselor, dramaturgii transformă în mereu mai mare măsură scena într-o tribună de dezbatere a unor foarte actuale probleme etice. Și este impresionant interesul

Traian Șelmaru

(Continuare în pag. a 11-a)

Lirism și contemporaneitate

Eveniment de nebănuită semnificație și consecințe asupra dezvoltării fecunde a literaturii noastre realist-socialiste, Conferința pe țară a scriitorilor a avut, între altele, darul — și acesta e lucrul cel mai demn care merită subliniat — de a fi confruntat cu adîncime și înalt spirit de răspundere cuceririle literaturii în toate sferele ei de manifestare cu cerințele mereu noi ale vieții noastre, ale actualității socialiste.

Cunoașterea profundă a vieții pe de o parte și efortul susținut de cizelare a expresiei poetice pe de alta au fost reamintite cu această ocazie ca două condiții absolut indispensabile pentru crearea unor opere care să emoționeze și să reziste cariei timpului. „*Opere care să-și croiască drum spre inima oamenilor, înfruntînd cu trăinicia lor timpul,* spune tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în cuvîntarea sa, *nu pot fi scrise din fuga condeiului, ci sînt rezultatul cunoașterii adînci, a studiului îndelungat al realităților, al unui susținut efort artistic, al muncii de migală a creatorului, pătruns de modestie și exigență față de roadele trudei sale*".

Seismograf de cea mai gingașă alcătuire, menit de cînd e lumea, și în mod excepțional astăzi cînd lumea însăși se transformă din temelii, să miște conștiințele umane, să le înaripeze către cunoașterea adevărurilor și frumuseților cucerite de omul socialist, operînd cu imponderabile sufletești, poezia, cu toate realizările ei remarcabile, a fost chemată să pătrundă și mai adînc în realitate, în miezul prefacerilor revoluționare care au loc. Divagările pretins poetice, refugiul în abstracțiuni nebuloase sau în trecutul îndepărtat, încercările silnice de ermetizare a expresiei, hipertrofia zgomotoasă a eului, secundată uneori de recidive ale unei filozofii a solitudinii, au fost cu asprime criticate.

Pentru a impulsiona poezia noastră spre piscurile unde o îndeamnă vocile revoluției și ale comunismului, lupta împotriva acestor tumbe în albia fanteziilor gratuite trebuie dusă cu îndrăzneală și severitate. Sub pretextul exprimării într-o formă cît mai „modernă" a inefabilului, a ineditului sufletesc, sub pretextul pătrunderii în zone de cunoaștere mai puțin accesibile, s-a cultivat de către unii tineri, nu fără o anumită îngîmfare, o poezie sterilă de emoții, nebuloasă, ermetizantă. (Unde ideea devenea încîlcită, silnică, iar versul greoi, sincopat, criticul descoperea „lirică de idei"; unde era imagerie necontrolată, barocă pînă la stridență, ciceronele critic descoperea „fluiditatea imaginației", „incandescență" etc.).

Necesară și imperioasă, lupta cu expresia s-a transformat uneori la unii debutanți ai colecției „Luceafărul", după apariția volumelor, dintr-un efort de filigranare a gîndului și limpezirii mesajului emoțional, de găsirea unei forme artistice cît mai sugestive și care să aprindă cît mai mult sensibilitatea cititorului, într-un lucru în sine, gratuit. O înțelegere poate pripită a ceea ce înseamnă lirică de idei în contemporaneitate și în special în cadrul poeziei realist-socialiste, investirea în particular a unor poeți cu harul accesului la zona ideilor, insinuîndu-se în schimb inaderența nativă a altora la această formulă sacrosanctă (după părerea noastră fenomenul acestei unilateralizări reedita sub o formă deghizată, și poate fără voință expresă, poziția autorului „Jocului secund" din revista *Ideea europeană* la adresa marelui T. Arghezi, căruia i se arăta cu un deget devitalizat, și înmuiat pentru reanimare în „esențele" abatelui Brèmond și Valéry, că nu se poate ridica la nivelul lirei de aur a poeziei de idei). O deplasare de unghi a discuției a detașat și singularizat această posibilitate, mai ales *necesitate* a poeților noștri de a fi în limbajul lor specific tulburătoarea *poria voce* a celor mai înaintate idei și sentimente ale epocii comunismului, ale timpurilor noastre eroice. Indiferent de modalitățile folosite, de tonalitatea și timbrul fiecărui poet, de universul pe care-l explorează și-l exprimă liric, pentru poetul care scrie de pe pozițiile realismului-socialist, adeziunea la idee, și nu la orice idee, ci la cele mai înaintate ale contemporaneității, e obligatorie și acesta este de altfel și elementul care-l distanțează istoric de toate formulele poetice precedente. (Evident, raționamentul nu exclude posibilitatea ca unii poeți să aibă totuși capacitatea de absorbție și de transfigurare lirică mai nuanțată decît alții în direcția amintită, conformă cu fizionomia lor specifică, cu pregătirea lor. Aceasta nu schimbă însă termenii proble-

Vasile Nicolescu

(Continuare în pag. a 11-a)

Constanța Buzea

Întoarcere în timp

E drumul greu la-ntoarcere, în timp,
E parc-aș cobori-n adînc pe scară
Și nu-s destule trepte să v-aling
Eroi ai Griviței.
Cu mîna-mi care-aduce de afară
Lumina unei lacrimi, unui dor,
Ochi care nu vă știu, prea crude flori...
N-am ani destui prin care să cobor.

La-ntoarcere în timp e drumul greu;
Cu-atît mai greu e drumul la urcare,
Dar pentru ca să știu, nu mă-ncovoi
Ci scapără un răsărit de soare
Și scările se leagă între noi.

Noi toți, urînd, aflăm numai prin voi
Spre cine să-ndreptăm această ură;
Eu, azi, urăsc prin cei care căzură,
Cunosc un timp prin marea lor cădere →
Un gol amarnic ce umplut se cere.

Dar scările-n lumină se deschid,
Cu vremea viitoare se îmbină.
Și eu înlătur fiecare vid,
Suind în forma lui cîte-o grădină.

Dramatic cresc copacii mei în sus
O frunză cade, suie crengi în schimb
Un aer nou ridică jertfa frunzei
Și toată-naintarea mea în timp.

PROFILURI LITERARE

Fănuș Neagu

O filație artistică în proza de debut a lui Fănuș Neagu ar fi o operație arbitrară, întrucît schițele și nuvelele sale păstrează discreție asupra afinilor literari ai autorului. El provine însă din spațiul uman cuprins între evocarea lirică a sensibilului Odobescu, poezia dunăreană a lui Panait Istrati și *descuții* lui Zaharia Stancu. Geografia sufletească pe care o explorează Fănuș Neagu începe din inima Bărăganului aprins de soarele lui cuptor ori cutreierat de crivăț ca într-un tablou scitic și se prelinge pînă în zona bălților și în prundul Dunării.

Ceea ce izbește la autorul celor două volume de schițe și nuvele *Somnul de la Amiază* și *Ningea în Bărăgan* la care se adaugă titlurile unor povestiri prevestind o evoluție continuă, este sentimentul autenticului. La vîrsta începuturilor artistice, cînd de obicei tinerii sînt dominați de maeștri și de școli, Fănuș Neagu atacă rolul cu dezinvoltura omului stăpîn pe sine și încrezător în forțele proprii. Căci se simte pretutindeni o cunoaștere pe viu a satului, cunoaștere care merge pînă la identificare. Fănuș Neagu are o lume a lui proprie, oameni ale căror destine le urmărește în permanență. Zona lui de investigație nu este mare în suprafață, cum se întîmplă la scriitorii familiarizați cu formula reportajului-schiță și reportajului-nuvelă, însă acolo unde se stabilește, rămîne statornic. Pentru că pe Fănuș Neagu îl preocupă nu fragmente tipice, caracteristice, definitorii din viața cutăror personaje, ci viața în plinătatea desfășurării ei. De asta și desele reveniri la aceleași personaje, reluări, odată cu creșterea morală, în timp, a lumii satelor. Unor personaje ca acel pitoresc și viu Ene Lelea, li se pot întocmi fișe pe durate mari de timp și cu detalii sufletești care denotă o cunoaștere adîncă. Fănuș Neagu nu-și „caută" personajele. Eroii săi semnifică transformările revoluționare pe care le-au suferit țăranii după Eliberare. De unde și bogăția de viață pe care o comunică Fănuș Neagu prin fiecare figură. Un personaj, ca Ene Lelea, reprezintă el însuși o umanitate și o lume care i se relevă prozatorului treptat, urmare a unei comuniuni sufletești și a unei convietuiri îndelungate în planul real și ficțiv. Nu se poate anticipa nimic pentru evoluția ulterioară a scriitorului. Un roman cu aceste personaje poate lăsa în urmă schițele de pînă acum ca pe o fază de preparație și de elaborare. Sigur este că ele au o putere de rezistență proprie și o individualitate artistică pe care nu le-ar anula nimic, așa cum schițele lui Rebreanu care prefigurau romanele sale țărănești nu numai că nu au fost îngropate sub greutatea marilor construcții epice dar au fost scoase în evidență mai plin abia după ce au fost așezate alături de ele. Lectura prozei lui Fănuș Neagu îți dă senzația cursivității. Naturalețea și firescul sînt trăsăturile ei dominante. Prozatorul cunoaște precis oamenii. Îi prinde fără ezitări, cu o inteligență artistică activă. Fănuș Neagu știe să-și dozeze lirismul de care mulți dintre confrații săi tineri și mai virstnici abuzează, să-l traducă prin gesturile și comportările personajelor, temperîndu-l uneori cu o notă de umor și haz sănătos. Personajele sale sînt firi tăioase și duioase, aprinse și calme, înzestrate cu o febrilitate nativă a muncii. În general, țăranii lui Fănuș Neagu se dăruie pasionat vieții și îi înțeleg frumusețea. Ei vin dintre atîția poeți ai doinelor și ai baladelor dunărene pe care le adunase ca într-o arhivă acel cîntăreț din Brăila sfîrșitului secolului trecut, Petre Crețu Șolcanul. Lișca, țiganca din șatră, este din apropierea Kirei Kiralina. Schița, aparent, se consumă într-o înșiruire de peripeții comune. Cine știe cît îndură această făptură, căreia războiul i-a mutilat tinerețea luîndu-i dragostea la vîrsta dragostei, jocul la vîrsta jocului și cîntecul la vîrsta cîntecului? Viața arde însă în sufletul ei ca o văpaie, pe care nu o pot stinge crimele războiului și adversitatea părinților. Pleacă, cu vioara bărbatului ei, pe front, pentru a-l căuta. Sentinelele o prind între rețele de sîrmă ghimpată, ca pe o ființă obsedată. Mișcările care ar trebui să fie strigăte cu scrîșniri din dinți și cu urlete de durere, rămîn într-o desfășurare obișnuită, într-o gesticulație elementară, clasică. Se simte mai mult decît s-ar putea spune. Pentru că Fănuș Neagu e un observator al faptelor mari în gesturile mici, cotidiene și obișnuite în fluviul vieții, fără a fi un miniaturist. Proza sa are un clocot al sentimentelor și o vibrare a inteligenței, fără a literaturiza și înfrumuseța. În *Drăgaica*, scriitorul își alege o tonalitate total opusă, care după *Lișca* este un scherzzo. Florea Pelin vrea să-l însoare pe fiul său Sava Pelin, vicepreședintele gospodăriei colective, cu o fată din sat, dar pentru a-l determina să se decidă mai repede lansează zvonul că el se va însura cu mama fetei, Burca. Soacra lui Savu, crede chiar și ea. Florea se amuză de acest zvon, iar Sava, cu grijă ca să nu i-o ia tatăl său înainte, se va căsători cu Tanța. Florea Sava e un hîtru, inteligent, plăcut, om de lume, cu spirit tineresc.

Fănuș Neagu descoperă semnificația contemporaneității revoluționare în viața țăranilor prin sondaje în comportarea lor etică. Nu este un scriitor analist, uscat, ci un liric temperat, urmărind reacțiile psihice și morale în noua conjunctură social-politică. Ce au cîștigat acești oameni și ce nu mai poate fi pierdut este demnitatea, conștiința că sînt oameni. Vicăi, măritată cu un prostănac ca Babalete, fecior de chiabur, nu-i mai e teamă de puterea autoritară a socrului și îi stă semeață în față. Ea îl place pe Onică, care și el a ieșit de sub regimul familial de pușcărie al lui Chivu Căpălău. *(Ningea în Bărăgan)*. Maria Maroganilor, altădată, ar fi trebuit să accepte tîrgul celor două familii avute și politica de șantaj a lui Toma Manu, pentru a se căsători cu fiul acestuia, Luș, pentru că nu i-ar fi fost în putere să se opună *(Somnul de la amiază)*. Oamenii care au îndurat umilința sînt neiertători, răsplătindu-le stăpînilor după fapte. Cu toate acestea, scriitorul nu folosește un stil aprins, patetic. Totul are o discreție și o reținere delicată. Focul buruienilor din cîmp care îl cuprinde pe Hanu, acolo unde l-a prins somnul și neputința pe bețivan, nu dă prilej unei agitații. El trebuie să ardă pe acest negustor de căsnicii, cum arde buruienile rele, lăsînd pămîntul curat pentru a crește, simbolic, plante sănătoase.

Fănuș Neagu nu merge niciodată spre subiecte de efect, dimpotrivă, are predilecție pentru evenimentele curente și obișnuite ale vieții de fiecare zi. Caută esențialul vieții nu pe cîteva piscuri semețe, dar singuratice, ci în pădurea uriașă și nesfîrșită a marei mulțimi. Scriitorul are darul unei bune înscenări dramatico-comice, lăsînd acțiunea să se desfășoare în voie, renunțînd la aparatura regizorală artificială. Țulea își dă seama că ceva s-a schimbat cu el în momentul cînd chiaburul încearcă să-l ademenească cu bani pentru a-i vinde piese de la tractorul colectivei pe care el muncea ca mecanic. Nu s-a remarcat prin nimic pînă în această clipă, ba a dovedit spirit înveterat de proprietate, dar acumulările insensibile, treptate, au provocat acest salt în conștiința lui. *(Proprietar a noua parte)*. Aplecarea spre faptul obișnuit îl duce însă pe Fănuș Neagu și spre o proză mai puțin semnificativă. Autorul speculează gratuit nota de haz și umor. Schițele cu Papa Leon îl amuză pe autor și pe cititor, numai prin latura lor anecdotică, neavînd altminteri o acoperire suficientă de viață. *Noaptea lupului, Salcia neagră* și *Cantonul părăsit* se resimt din pricina aceleiași carențe, fiind prea puțin expresive.

Fănuș Neagu va reuși însă să treacă peste aceste deficiențe ale scrisului său. Cîtă poezie și delicatețe în observație se află în schițele publicate în lunile din urmă inspirate din viața acelui Ene Lelea pe care îl urmărește încă din schițele sale de început. Îi rămîne încă dator cu continuarea și desăvîrșirea biografiei la aceeași tensiune emotivă cu care ni l-a prezentat pînă acum. Îl cunoaștem ca președinte de colectivă părăsit de Gia, care l-a preferat pe gestionarul de la cooperativă ca soț, bolnav aproape de dragostea pentru ea, — apoi ca om care veghează tot timpul la bunul mers al gospodăriei. Ce spune în cea de-a doua schiță, *Singur*, Fănuș Neagu? Lui Ene i se pare că cineva l-a strigat și că ceva trebuie să se fi întîmplat prin prejur. Dar în ce încleștare se află omul: e strigătul misterios al dragostei Giei care nu-i dă pace. Autorul e în măsură să ne dea prin figura lui Ene Lelea una din cele mai complexe și mai izbutite personaje noi din lumea satului. O altă schiță. *Fîntîna*, se înscrie pe o linie majoră în creația lui Fănuș Neagu. E o piesă care poate face cinste oricărui scriitor consacrat. Oricît de hîtru și de mucalit ar fi cu unele personaje, prozatorul are o vibrare de dragoste caldă pentru oamenii pe care și-i alege ca mărturii ale umanității noastre socialiste. Schițele publicate în urma apariției celor două volume, validează încrederea în posibilitățile artistice ale lui Fănuș Neagu, atestînd un talent în plină fază a maturizării.

Marin Bucur

IOAN GRIGORESCU: „Unde vîntul miroase a petrol"

Cu acest volum Ioan Grigorescu se reîntoarce la fondul prim de impresii și cunoștințe, adică la locurile copilăriei și adolescenței lui, acolo unde vîntul este îmbibat de mirosul iute al petrolului. Titlul cărții nu-i un simbol sau o imagine ci mai ales expresia unei realități pregnante, materializată pe planul senzației olfactive. Petrolul nu mai este investit în această culegere de schițe și povestiri numai cu atributele lui chimice, ci devine în primul rînd un generator de atitudini, un factor care propulsează și determină anumite reacții și comportări umane. Prezența lui este categorică și copleșitoare. El se infiltrează pretutindeni și domină totul. Străzile periferice ale orașului erau străjuite de „coșurile de fum a două rafinării de petrol", copiii se joacă la țevile de aer comprimat „de sub rezervoarele rafinăriei Unirea", în mahala se încing hore la care vin „și o mînă de flăcăi de la distilerii, care oricît s-ar fi spălat, nu scăpau de mirosul benzinei amestecate cu sudoare" etc. Regăsim în povestirile acestea despre petrol și lumea lui, o atitudine întîlnită în scrierile celor doi frați scriitori, Geo Bogza și Radu Tudoran care au înscris în literatura noastră paginile cele mai dense și mai cutremurătoare despre istoria regiunii petrolifere și în același timp paginile cele mai autentice, mai pline de seva vieții adevărate. Cititorul se va mira poate că am omis din această enumerare numele lui Cezar Petrescu. Dar „Aurul negru" deși ocupă un loc de frunte în creația scriitorului constituind unul din punctele cît de veridice sînt paginile scrise de Ioan Grigorescu.

Dar autorul narează atît de strîns, lăsînd faptele să se alăture atît de firesc încît primul sentiment ce te încearcă este acela al deplinei confundări cu viața. Citind mai atent paginile acestui volm, vom observa că mediul care îl inspiră cu cea mai mare generozitate este orașul și anume periferia. Mahalalele trecutului, mizere, mustind în gloduri parcă eterne, mărginite de ape exalînd mirosuri grepaje, pestilențiale, cu case mici, deasupra cărora se prăvălea parcă fumul din hornurile rafinăriilor și-au aflat în acest volum unul din scriitorii înzestrați cu o sensibilitate deosebită. Interferența aceasta dintre urban și rustic, proprie periferiei orașului de altă dată, cu întîmplările tragice devenite o obișnuință, cu visurile fantastice ale unor copii căutînd zadarnic un tărîm pentru a evada din apăsarea și sărăcia cotidiană, formează paginile scrise atît cu sentimentul participării(și în cazul lui Ioan Grigorescu acest calificativ este cel mai potrivit) cît și cu arta care ne indică unul din scriitorii înzestrați ai lumii orașului nostru.

Deocamdată aceste însușiri s-au materializat în acele cîteva povestiri care surprind numai fragmente ale vieții, momente cu subtilitate aduse la lumină. Conțin ele germenii romanului ? Răspunsul afirmativ ar fi simplu de dat dacă ne gîndim la faptul că toți tinerii prozatori năzuiesc să treacă această ultimă treaptă a genului epic. Dar nouă ni se pare că dacă premizele romanului se află aici prin această prezență masivă a vieții însăși, prin circulația unor motive și preocupări autorul trebuie să mediteze atunci cînd pornește să-și dispună această zestre de observațiuni, asupra unui pericol. Ne referim anume la pericolul sentimentalismului. Excesul unei asemenea atitudini a dăunat multor scriitori care ca și el s-au reîntors spre lumea copilăriei. Ceea ce i s-ar cere lui Ioan Grigorescu, în stadiul actual al scrisului său, vrînd parcă să dea faptelor grăitoare prin ele însele, o patină de „simțire", o notă de fapt trăit. Atunci cînd ca se află în firea personajului, cînd îi definește caracterul, cînd reprezintă aproape un mod de viață, nu devine supărătoare. O regăsim ca o trăsătură dominantă a eroilor din povestirile a căror acțiune se petrece astăzi. Ei sînt mai toți oameni sentimentali sau mai degrabă pasionați. Se dăruie cu generozitate unei acțiuni și o urmăresc cu o febră ce îi face să fie atrăgători. La un moment dat însă ei devin unilaterali din punct de vedere psihologic. Dar, în economia volumului, aceste povestiri, cu aspecte de reportaj, cu caracter pe alocuri eterogen, reușesc să contureze, deși uneori numai declarativ, și aspectele mai noi ale lumii petrolului, a cărui viață de ieri și de azi Ioan Grigorescu a schițat-o în paginile acestei cărți.

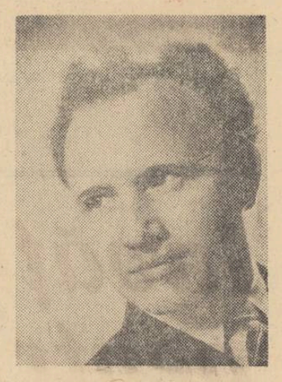

Am spus lume de ieri și de azi pentru că autorul vede totul dintr-o perspectivă istorică. Îl regăsim într-un fel pe scriitor în portretul lui Andrei Rădulescu, eroul din prima schiță — inginerul petrolist atît de pasionat de munca lui, înțelegînd fenomenele de astăzi în devenirea lor umană și geologică firească. Atunci cînd autorul schițează momente din acea atît de plastic denumită „furie a petrolului", adică începutul explorării și exploatării țițeiului și a oamenilor din Valea Prahovei, întîlnim, reunită în pagini admirabile, priceperea de pamfletar și portretist. Scriitorul privește cu sarcasm deslănțuirea animalică a obrăzniciei parveniților îmbogățiți peste noapte și întîmplările tragi-comice ale celor care au visat să devină stăpîni ai aurului și au sfîrșit grație combinațiilor abil regizate de marile societăți capitaliste, prin a se cufunda în abisurile disperării și ale totalei resemnări. Setea aproape dementă. de aur, provocată de mirajul petrolului își află în Ioan Grigorescu unul din cei mai buni observatori. E demn să subliniem puterea de a reda plastic și colorat mediul orășenesc și pe aceea de fin analist al proceselor sufletești.

Volumul lui Ioan Grigorescu cuprinde și etape mai vechi din experiența sa scriitoricească. El este însă interesant pentru că indică nu numai căutări fecunde dar mai ales procesul ascedent de formare al unei personalități artistice, originale. Pentru că mergînd pe un teren în care a avut atîția înaintași de seamă Ioan Grigorescu n-a crescut la umbra lor ci și-a definit o individualitate proprie.

CRONICA LITERARĂ de Valeriu Rîpeanu

MODALITAȚI STILISTICE ÎN POEZIA NOASTRĂ CONTEMPORANĂ

Ion BRAD

Numindu-și unul din volumele sale **Cîntecele pămîntului natal**, Ion Brad a săvîrșit un act de intuiție critică. În cei 10 ani de activitate scriitoricească pe care i-a lăsat în urmă, el și-a schițat și a întărit, de la volum la volum, contururile personalității sale artistice. Întregul univers și societatea contemporană comunistă la care aderă cu pasiune, sînt văzute de Ion Brad ca de un ardelean de pe Tîrnave, care a deschis ochii mai întîi asupra pămîntului iubit atîta și muncit cu rîvnă de generații de pălmași, și a îndreptat auzul său în primul rînd spre modulațiile folclorului ardelenesc. Din aceste două componente fundamentale se alcătuiește universul poetic și timbrul particular al tînărului scriitor. Cronicar al vremii sale, Ion Brad înregistrează cu intensă participare afectivă, faptele umane particulare, cele mai mărunte din viața satului atît de adînc cunoscută, în numeroase poezii : lupta lăuntrică a țăranului doritor să intre în gospodăria colectivă, schimbarea unor existențe de tot umile în altele demne, omenești, devotamentul fiecărui ins integrat în obștească muncă față de cauza cea mare. Alteori, frămîntînd de emoție, poetul însuși privește locurile unde s-a născut și a crescut în luptă aprigă cu pămîntul și cu asuprirea și urmărește schimbările mari intervenite în lumea lui, înfrîngerea cerbiciei pămîntului țelină, rodirea infinită a cîmpiilor sub munca vie și liberă a oamenilor. Atunci el înalță imnuri de glorie forței unice, înțelepte, îndrumătoare, a partidului.

Atenția lui Ion Brad însă nu-i atrasă exclusiv de viața satului în zorile construirii socialiste, ceea ce ar restrînge desigur registrul inspirației poetice. Prietenia între diferite naționalități, pacea, imperativ al momentului nostru istoric, lupta înaintașilor pentru libertate, dragostea, sînt tot atîtea tărîmuri din care se încheagă opera scriitorului. Dar tratarea oricărei teme este subordonată viziunii personale a poetului, izvorîtă din formația lui și din calitatea temperamentului artistic.

Pămîntul, ca substanță universală (înfățișată în variate ipostaze însuflețite și neînsuflețite) pe care se înscriu munca și triumfurile oamenilor, împotriva căreia luptă îndîrjit truditorul ogorului sau care însoțește, îmblînzită și roditoare, pe omul liber, umple poezia lui Ion Brad. **Cîntecul activistului de partid** are un final semnificativ din acest punct de vedere. După ce se referă la toate răspunderile grele, la toate activitățile creatoare ale acestui oștean al partidului, văzut ca un simbol, poetul îl încununa — laudă supremă — într-o admirativă apostrofă, cu înscrierea enumerativă a tuturor realizărilor lui, în matca noastră eternă :

Tu, care **în pămîntul țării**
scrii
Oțel, recolte, zboruri,
poezii...

Pămîntul este, pentru poetul descendent al iobagilor ardeleni, izvorul tuturor lucrurilor. Mineralul, în chip de rocă sau metal, revine insistent. Mai întîi, desigur, pămîntul însuși, ca **pulbere, țelină, humă, țărînă, praf, brazdă, moină, luncă, șes, cîmp, ogor.**

Pămîntul neroditor e parcă pietros, dușmănos și lupta omului împotriva lui e aprigă, înverșunată. **Aspru** este epitetul expresiv care însoțește această stare a pămîntului, apropiată de stîncă și piatră. Chemarea partidului către țărani a fost ca „plugarii cu mîinile lor / să pipăie-n luptă cu firea / să crească, să smulgă din **asprul** pămînt ...fericirea". **(Acesta e satul).**

Cîtă vreme bogăția n-a fost a tuturor în lumea veche, țăranul „a dat cu sapa în pămîntul **străin, ars, ca de piatră**" **(Îndrumătorul).** E atît de caracteristică în poezia lui Brad imaginea acestei lupte, încît el o împrumută și pentru a ilustra travaliul său scriitoricesc. În aceeași poezie citată, **Îndrumătorul**, se trece de la un tărîm la altul prin intermediul aceleiași imagini :

Ce **desțelenire** grea,
Cîtă trudă și nopți
nedormite
Pînă cînd inima mea
Poate țîșni în cîntece
dragi, **aurite**...

Patru versuri din **La vîrsta mea**, reiau comparația muncii poetice cu aceea a ogorului :

Dar mi-a rămas și mie
Destul pămînt
să crească poezie,
Să-l ar, să-l semăn,
să-l frămînt cu chin,
Să-i smulg
un **aspru** cîntec aprilin.

Succesiunea verbelor indicînd acțiunile muncilor agreste duce spre epitetul caracteristic de mai sus, aplicat acum cîntecului. Nu e nevoie să spunem ce rezonanțe primăvăratice produce cuvîntul făcut, **aprilin !** Și în alte împrejurări **aspru** e asociat cu **cîntec**, dar fără ca treptele logice ale determinării să mai apară integral (ca de pildă în **Un cîntec de iubire Bucureștiului).**

Tot atît de crîncenă ca aceea a plugarilor **și** poeților e lupta minerilor cu pămîntul, cu muntele și stînca. Ea apare în două ample comparații, în **De vorbă cu dascălul meu** și în **Chemare.**

Cea dintîi e mult mai interesantă prin multiplele semnificații stilistice pe care le închide :

Acum, iubite dacă te întreb :
minerii oare,
Din inima **planetei** cînd **smulg**
lumini solare,
Nu-și picură tot focul egal
și îndelung
În **lupta grea** cu **stînca,**
și munții nu-i străpung ?

Stînca are aceeași asprime, aceeași tărie a pămîntului țelină, lupta e **grea** sugerînd efortul trudnic exprimat de obicei de **aspru** și completează pe **smulg.** Noi

sînt **lumini solare** și **inima planetei** care se întegrează în același univers poetic, într-o fază afectivă schimbată. Valoarea țărînii stă în roada ei vegetală, valoarea stîncii în sîmburele ei de preț, mineral, care-i alcătuiește **inima.** Mineral metalic are luciri minunate, care fac concurență soarelui. De aci se trage o originală echivalență între vegetal și mineral în poezia lui Brad. Cînd am întîlnit întîia oară, în poezia **Ars poetica**, „bob de aur", apoi în **Umăr lîngă umăr,** „holdele de aur", am crezut că e vorba de o banală determinare, veche și foarte convențională. Dar după aceea, frecvența determinantului metalic în epitet, comparație sau metaforă, ne-a vorbit despre o semnificație deosebită pe care abia ulterior am dezghiocat-o. Astfel „frunza... sunînd **arama** ei tîrziu și-ncet" **(Cîntec scris pe o frunză de nuc),** „Cînd foșnește **arama** / holdelor în spic" **(Cîntec învățat de la mama),** „grîu curat **ca aurul** de greu" **(Vizită),** „spice ca plopi **de aur" (Balada unui plugar),** „o mărgea **de aur** greu" **(Monologul bobului de grîu),** „spicele **de aramă" (ibidem)** „Nu mă pierd furat de tină / căci sînt **aur** și lumină" **(ibidem), „aurul** din grîne" **(Unui pămînt mlăștinos),** „cu dinții lui **de aur** / în șură rîde cucuruzul **(Baladă de toamtă), „aur** cald ca spicele de grîu" etc., etc. Uneori intervine, pe lîngă aur și aramă, oțelul și fierul. Acum ne putem explica de ce și în poezie, după „desțelenirea grea" țîșnesc și cîntecele **„aurite", (Îndrumătorul).** La **masa de scris** ilustrează figurat bogăția epocii noastre ;

Acum din orice clipă
arama-ți dă filoane
Și joacă limbi de flăcări
pe inimi — mari comori —
Să coborîm adîncul
acestor subterane
Și să-nfruntăm lumina
c-un milion de sori.

Imaginea de inspirație folclorică din versul al doilea mai este folosită de poet în **Peisaj de toamnă** sau **Copacul neväzut.** Sorii inimilor, și ele de aur, înfruntă lumina, pentru că, așa cum la Ion Brad toate pornesc de la pămînt, toate se și întorc spre el. Astrele înseși vin spre pămînt :

El coborît-a aștrii pe pămînt
Și inimi milioane-n piept
adună.
(Drum spre poezie).

Sau altă dată :

Dar mînunea nouă
a colectivei munci
Grînele din soare
coborîte-n lunci
Mi le-aduce-n grijă astăzi,
cine oare ?
(Soare în amiază)

Boabele grînelor, cristalizări metalice, strălucitoare, reunesc deci energiile și valorile îngemănate ale pămîntului și soarelui.

Dar pămîntul azi se supune tot mai mult omului și pierde treptat caracterul lui dușmănos și vegetația sălbatecă a stării pietroase. (mărăciniș, spini, pălămidă, pir, podbeal, troscot, urzică, ciumăfaie, colilie). Îmblînzit, el capătă parcă mlădieri, unduiri ca de ape. În urma tractorului „curg **șuvoaiele** negre de pămînt" **(Sandu din vecini)** sau țăranul vorbind despre cel căruia i-a închinat viața sa de muncă, spune :

Pămîntul drag, pămîntul,
Cu negrul lui **izvor.**

Altădată, muntele apare cu mobilitate de apă : „Să le turnăm **șuvoaiele** munților pe înfierbîntate capete".

Familiaritatea poetului cu acest element generator al vieții se mai arată în aplicarea unei forme caracteristice lui la alte substanțe, ca **bulgăre de pîine (Brigadierul)** sau **bulgăre de vrajă (Lie ciocîrlie),** ca o reminiscență poate, dintr-o lectură de Shelley.

În aceste împrejurări ale universului său poetic, Ion Brad va folosi și în figurile de stil, în imagistică, elemente legate de dominantele pînă aci enunțate. Pămîntul e adesea personificat, dobîndind **timple (Varșovia, Varșovia), umeri (Îndrumătorul), inimă (Cît nu-i tîrziu)** etc. Uneori, în ipostaza dușmănoasă, el e apostrofat cu **hoț bătrîn (Unui pămînt mlăștinos).** Alte dăți suferă de durerea oamenilor **ca în Un ochi de apă verde : „Plînge** de jalea grea pămîntul", sau „Ei dorm căzuți **pe-ndureratul munte" (Celor ce vin).**

De asemenea sînt dese comparațiile din regnul mineral (Cu degetele parcă **de pămînt;** căzu, **ca bolovanul,** un oftat; și **ca o piatră,** rece / i-aud căzînd oftarea ; ură-mpietrită **ca o stîncă sură ;** sur și cenușiu **cum e pămîntul ;** cu umerii aceștia, **ca de stei** etc. etc.) sau cele agreste (Arși de sperjur, **ca iarba rea** de soare / cu sufletul — **grădini de bălării ;** osmanlîii... arși **cum arzi negara ;** tăvălugul războiului ne-a tăvălit amintirile / **cum ar culca la pămînt firele grîului, subțirile** etc. etc.).

Izvoarele inspirației poetului în ceea ce privește alcătuirile sintaxei poetice și ale prozodiei sînt precumpănitor folclorice, în special în primele scrieri. Încă de pe atunci, Brad scotea accente noi, expresive, folosind străvechile modele. Iată, ca în poezia populară, deși cu alte ritmuri, moartea eroului ilegalist, însoțită de jalea naturii:

„El doarme. Dar cînd flori
îl plîng, pe jos,
Și-l cheamă vîntu-n fluiere
de os !
Cînd zorii trec peste grădina
lui
Și paznici nu-s și piatră
sură nu-i,
Cînd se aud doar glasuri
de copii,
Veniți să strîngă prune
brumării,
El, nins de vremuri
și de promoroacă,
Stă cu nepoții parcă
și se joacă.

Primele patru versuri, creează o atmosferă încantatorie foarte prielnică sugerării unui dramatism de calitate. Exemplele de realizare poetică obținute de Ion Brad sînt tot mai numeroase, mai ales în ultimele volume. Și e îmbucurător că nu mai întîlnim deficiențe în mutația materialului de viață în poezie, ca în volumul **Cu sufletul deschis,** unde uneori, ca **În fața unei vitrine,** urzeala prozaică se vedea neplăcut. Se mai arată arareori doar cîte un final convențional care strică unei frumoase poezii ca **Monologul bobului** de grîu, sau cîte o construcție forțată, fără respectarea spiritului limbii. Nu ne putem împăca de pildă, cu versurile inițiale din **Cîntec scris pe o frunză de cireș :**

Nu mă — draga mea — uita
Nu mă — draga mea — lăsa
uitării.

Se poate oricînd invoca de către autori licența poetică, dar criticii sînt totuși ținuți de anumite rigori ale limbii.

Tot forțată ni se pare și „sumbra bolge și cainâ" din **Camera Nr. 15,** din punct de vedere al topicei, cum și unele rime, ca **străin** cu **adîncimi (Ars poetica)** sau **Leman** cu **ram (Pacea).**

Talentul nativ al lui Ion Brad și sensibilul său efort de cultură, tot mai evident în ultimele sale producții, se înalță mereu peste vechile imperfecții, spre o expresie poetică tot mai lucrată și mai adecvată conținutului, dominată de o viziune unitară și originală. Ion Brad rămîne un bard al pămîntului natal, al durerilor sale trecute și bucuriilor lui de astăzi.

Zoe Dumitrescu-Bușulenga

luceafărul
Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director : acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACȚIE :
Dumitru CORBEA (redactor șef adjunct) ; Dan DEȘLIU (redactor șef); Mihu DRAGOMIR; V. Em. GALAN ; Silvian IOSIFESCU ; Aurel MIHALE ; Mihai NOVICOV ; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS ; Titus POPOVICI ; Al. I. ȘTEFANESCU (redactor șef adjunct) ; Tiberiu UTAN ; Haralamb ZINCA (redactor șef adjunct).

Pasiune

Ștefan LUCA

Intîi, șoseaua ocolește mărul sălbatic, rămuros, de la piciorul dealului. Mărul are coroana mult aplecată peste drum, ca invitînd camioanele s-o ia pe stînga, unde pietrișul risipit cu zgîrcenie de picher, rezistă asaltului cauciucurilor, cu mai multă încăpățînare.

Apoi un alt cot al șoselei, deschide brusc priveliștea largă a văii. De-acum începe coborîrea, de-a dreptul, ca și cum sătul să urce gîfîind, încurcată în serpentine cu viraje capricioase, șoseaua s-a decis să se dea de-a dura pe povîrniș. Panta e lină, văzută de sus, dar pînă acum doi ani șoferii aveau motive s-o judece în cuvinte nu tocmai plăcute.

Oricite care cu pietriș s-ar fi răsturnat în prisme pe margine, șoseaua le înghițea pe toate, le astupa, după fiecare ploaie zdravănă sub un strat de argilă, moale, înșelătoare, spaima omului de la volan. Pe aici, se circula cu viteza întîia, pînă și la vale, cu frînă de motor, adică, pedala de la picior fiind neputincioasă. Pădure, de jur împrejur nicăieri, pantele, spinările de deal fiind acoperite de-o iarbă mărunță, rară, doar din loc în loc, timide, tufe scunde și încurcate de porumbele și măcieșe răsăreau ca niște smocuri de păr zburlite ca și cum o mașină de tuns uriașă s-ar fi grăbit și le-ar fi lăsat în urma ei. Viiturile spălau și cărau la vale, astupau șanțurile de scurgere. Săpatul era o operație pe care sătenii o făceau cu o sfîntă nepăsare, știind că zadarnic se sfarmă împotriva milului galben, clisos.

S-ar fi părut că, prin partea locului, apa era elementul de care n-avea motive nimeni să se plîngă. Era chiar prea multă. Nu se întîmpla însă întocmai. Cum venea, așa se și căra la vale, galbenă și murdară ca stoarsă dintr-o cîrpă, umplînd albia pîraielor, mușcînd din maluri, înveselind pentru o zi sau două gîștele și rațele. Urmau zile senine, fierbinți. Șoseaua se-ngălbenea, se prăfuia, rarele ochiuri de apă din adîncul văilor se micșorau văzînd cu ochii. Era, așadar, o apă înșelătoare, ca un miraj.

Adevărata apă, statornică, limpede, astîmpărătoare se afla undeva în adînc, sub straturi groase de pămînt. La ea se ajungea anevoie, sfredelind pămîntul, la întîmplare, ca după comori. Cei din satul Poarta o dibuiseră în trei rînduri. Atîtea fîntîni erau de fapt în sat. Pentru om și vită, pentru rufe și galițe. In afara lor se numărau încă trei, dar nu aparțineau obștei. Se bucurau de cîte un capac gros de lemn, peste capac cădea o bară de fier și prin belciugul prins în ciment se-nchidea un lacăt. Aveau un singur stăpîn.

Așa era în satul lor.

★

Și istoria apei din Poarta e legată nemijlocit de un foarte invidiat azi personaj, care de-altfel a și povestit-o și-o povestește cu plăcere oricui. A fost patima vieții lui, s-a bătut pentru ea. Ascultă din luntrea lui în fiecare primăvară și toamnă, țipătul păsărilor sălbatice care vin sau se duc, potrivit rînduielilor lor. Fiindcă există lîngă sat ceea cea n-a existat niciodată : un lac. Fiind deci un lac, trebuie să fie și-o luntre, iar între țipetele călătoarelor din văzduh, personajul nostru deslușește cîteva care-i sînt mai aproape de inimă chiar decît instrumentele date în grijă de ingineri. Sînt păsările care au filfîit și s-au înălțat îndreptîndu-și ciocurile spre sud, din lacul lui, lacul fără izvoare, cum îi place s-o repete din cînd în cînd.

2

Ilie Birlea era socotit cel mai bun meșter fîntînar din partea locului. Săpase atîtea că le pierduse numărul. Colindase cu meșteșugul său, aproape prin toate satele de deal și de șes, cale de sute de kilometri Cunoștea după pipăit în ce pămînt urmează să sape, descînta încetișor cînd întîmpina argila întărită ca stînca și tot el cu mîna lui așezase crucile jos, pe fundul celor trei fîntîni din Poarta. Săpase și fîntîni mai mici, cu izvoare apropiate de suprafață și-l durea că la ei în sat prea des îl întrebau dacă a dat sau nu a dat de apă.

Intr-o bună zi, în tren, un inginer, îi explicase de ce nu au ei apă la îndemînă. Era un domn cu părul cărunt, care se oprea la jumătatea cîte unui cuvînt ca și cum s-ar fi răzgîndit și ar fi găsit că alt cuvînt ar fi fost mai nimerit. Din ceea ce i-a spus, Ilie a înțeles că nădejdea, în sat la ei, rămîne în apa de viitură.

— Pe care n-o putem ține mai mult de-o săptămînă, zise întristat Ilie.

— Ba, s-ar putea, îi explicase bărbatul acela, numai că cere multă, multă muncă și invest... adică bani.

— Așa... se mirase Ilie, ușurat că numai asta-i buba, ca-ndată să se posomorască.

— Aveți trei fîntîni. Pentru oameni ar fi de-ajuns. Cea de suprafață, apa zic, ar fi pentru vite, pentru irigații, mă rog. Numai că bani, eh. Apa freatică e slabă, încît nici nu se plătește s-o scoți deasupra.

Din toate, Ilie a tras încheierea că din pricini pe care nu le prea pricepe, aluviuni din Făgăraș au împins pînza de apă în adîncuri ca pe-un zăcămînt de țiței. Nădejdea e în apa ploilor. Și multe i-a mai tot înșirat omul acela, împiedicîndu-se, rostind pe jumătate cuvintele, revenind apoi, ca să se facă înțeles. Ilie a coborît cam zăpăcit din tren, mirîndu-se că apa de care vorbea acel om e ca o pînză de Făgăraș ale cărui creste sînt la sute de kilometri undeva de Poarta. Cîtă ploaie ar trebui să cadă peste dealurile lor tunse ca de-o mașină și zbîrcite ca babele, ca să se adape vitele și să se legene leneș, măcăind spre pîriu, rațele. Ajuns în sat, află că una din cele trei fîntîni secase.

Și-atunci îi reveni în minte, cuvînt cu cuvînt, dezlegarea :

— Singura scăpare, omule, stă într-un lac pentru reținerea apei, un baraj larg, șanțuri de aducțiune, chiuvete de acumu... de stringere, pricepi ? Asta mi-i meseria, bădie. Apa. Ce poți face ?

Și, deși nu cu dinadinsul, îi rămase întipărit în minte și numele acelui bărbat, din tren, un nume ciudat de care, dacă n-ar fi fost ciudat, nu și-ar fi adus aminte. Îl rostise, coborînd, un tovarăș de călătorie :

— Hartea, așa îl cheamă, își spuse el. Și nu l-a mai uitat.

Incepu să povestească-n dreapta și-n stînga de inginer. Nu era zi lăsată de dumnezeu să nu pomenească de lac, de pînză, de *freață*... Cînd consătenii l-au auzit întîi și-ntîi pomenind de lac au început să-l ia în răspăr.

— Un zăgaz, chiuvete de apă, cu șurub, înțelegeți ? Iei pînza de apă, apoi...

I-au scornit și-o poreclă : Șolomonarul.

El nu se supăra, pe față, niciodată. Se măcina în el însuși, ca tot el să-și găsească vină în neputința de-a ușura cumva setea de apă a întregului sat. După ce uita sporovăiala și înțepăturile, văzîndu-i cum se duc cu gălețile de-a lungul satului, înțelegea că și ei sînt amărîți, că și ei se frămîntă, cum se frămîntă apa în bulboane, cu necazurile.

— Nicăieri ca la noi, pămîntul nu-i așa sterp, nu lasă așa de puțin. Nici grîu, nici păpușoi. N-are apă. Cînd vine, ori fuge ca o nălucă, ori împotmolește...

Și-apoi cu înțepăturile se obișnuise, încă de fecior. Era scund și firav. Aproape să nu-l ia la armată. Nu fusese nici bun jucăuș, nici nu cîntase frumos vreodată. Indeminarea firească, priceperea lui remarcată de învățător, nu prețuiau mult la averea pe care n-o avea. Obrajii-i erau palizi, trași, numai ochii, albaștri, încercau să-i întinerească fața trecută înainte de vreme. Pînă și copiii-i ziceau nea Iliuță.

In felul lor însă, oamenii țineau la el. Il știau om de cuvînt, desculat la minte, dar mai ales aveau nevoie de meșteșugul lui, de darul cu care era înzestrat, de-a căuta și găsi apă.

Se amărî cît se amărî, începu să sape altă fîntînă, pe-o altă uliță, asistat de cîrduri de copii, întrebat mereu de femei dacă a găsit apă, iar seara o lua de la capăt, cu drumul din deal, cu lacul, cu freatica...

— Și nu era un om de toate zilele. Om învățat. A ghicit îndată ce ne doare. Să aibă vita de unde se adăpa pe săturate...

— Iară, Ilie...

— Ce să-i faci. Șolomonar, șolomonar...

Ilie-i da înainte, fără să osteneească.

Invățase ceva din stăruința cu care apa sapă la temelii, biruind pînă la urmă și malurile și piatra, fie ea cît de tare.

Un autobuz cu excursioniști greșise drumul și apucase să cotească după mărul pădureț, frecîndu-și acoperișul de crengile lui aplecate peste șosea. Șoferul n-avu timp să frîneze, iar cînd a prins în dreapta, disperat, măciulia schimbătorului de viteză l-a găsit înțepenit. Ploua cu găleata. Disperat, șoferul își pierdu cumpătul și apăsă pe frînă. Mașina greoaie derapă, se răsuci și se răsturnă în rîpă. Au pierit opt oameni. Comisia constată că șoferul, mort, fusese vinovat. Societatea de autobuze nu despăgubi pe nimeni.

Gazetele din București au trîmbițat toată țara. Satul dobîndi o faimă pe care nu și-o visase, nici nu și-o dorise.

Un inginer trimis de prefectură nu izbuti decît să obțină aplicarea unei tăblițe, înfiptă în trunchiul mărului, prin care drumul se declara impracticabil, sfătuind sătenii să planteze coasta dealului cu salcîmi. Atunci, luîndu-și inima-n dinți, și căciula-n mînă, Ilie Birlea îndrăzni.

— Domnule, asta nu ajută prea mult.

— Faceți șanțuri mai adînci, să se scurgă apa.

— Geaba, s-astupă într-o clipă cînd plouă, începînd de la vale.

— Așa-i, recunoscu inginerul.

— Aici, altceva trebuie, domnule, urmă Ilie. Mi-a spus mie un alt domn în tren. Un lac...

— Ce ? întrebă, amuzat dintr-odată trimisul prefecturii. Asta-i bună !

Așa cum se pricepu, Ilie-i explică. Consătenii îi încon-

jurară. Pentru prima dată au înțeles ce vrea Ilie. Dialogul dintre el și acel bărbat bine îmbrăcat, pe care o mașină neagră, lucioasă, îl aștepta sub măr întoarsă cu dosul spre satul lor, i-a făcut să pătrundă în ziua aceea în sufletul șolomonarului lor, cel care, de undeva dintr-o bortă adîncă, le anunța, c-o voce schimbătoare de nu-i semăna, vestea c-a dat de izvorul căutat.

— Înțeleg ce vrei mata, încuviință inginerul.

Devenea și el interesat, începea și-n el să vorbească chemarea pentru care învățase și nu doar pasagerul mașinii lucioase din vîrful dealului.

— Dar pentru asta trebuie mulți bani, bade. Și multă muncă...

— Da, muncă... spuse Ilie, iar ceilalți ca un ecou repetară :

— Da, muncă...

Inginerul se trase înapoi, ca și cum le-ar fi dat prea multe speranțe și regretă acest lucru. Ghicise că omul mărunt din fața lui era un pasionat, un dezinteresat, că probabil n-a avut de luptat numai cu el sau cu autoritatea, observase zîmbetele ironice care-au apărut pe fețele lor nerase, aspre, asemănătoare una cu alta, în momentul cînd Ilie, i-a cerut ascultare. Dar nu putuse să nu bage de seamă că odată cu desfășurarea neprevăzutului dialog, Ilie îi cîștigase și-i cucerise definitiv de partea lui. Și poate că adevărata lui luminiță era asta și nu alta. O să se pună salcîmi, desigur. Și o vor face ei cu mîinile lor. Situația nu se va îmbunătăți. Ii surîse un moment perspectiva de-a crea în josul văii, în aval, un lac de acumulare, de-a conduce lucrările de drenare a apei, de cumințire a capriciilor văilor, și simți chiar regretul că nu se mai simte îmboldit de entuziasm, ca demult.

Se hotărî să fie sincer.

— Costă prea mult. Și trebuie lucrat cu specialiști. Și repede. Ori, bani nu sînt.

Și-apoi, deodată, cu un glas pe care nici el nu și-l recunoștea :

— Ar trebui zeci și sute de lacuri de acest fel. Intreaga zonă are nevoie de așa ceva. De apă, adică.

Tăcu. Se urni spre mașină.

Multe rînduri de ploi au scuturat frunzișul salcîmilor. Mulți copii s-au înțepat în țepii lor, de multe ori s-au refăcut șanțurile, fără folos, și în multe seri, strînși în vreo casă la deșfăcat porumb și-au amintit consătenii lui Ilie de lac și de barajul din vale. Il rugaseră pe primar să pună o vorbă la prefect. Pe acesta nu-l durea capul. Avea puțul lui și un lacăt cît o ploscă. Veniseră și doi deputați, care au vorbit fiecare pentru el și împotriva celuilalt, dar satul nu s-a ales cu nimic. Oamenii n-au încetat să adauge noi și noi amănunte, născocind întîmplări legate de lac.

Neputîndu-l avea, speranțele de a-l vedea în viitor fiindu-le cu fiecare prilej zădărnicite, au început să vorbească despre el ca despre ceva îndepărtat foarte, în așa fel, încît copiii care ascultau credeau că a fost odată. Un asemenea lac deveni o legendă. Și nu se putea ca apa aceea largă, lucie ca o oglindă, cu sălcii și trestii foșnitoare să nu adăpostească în unda ei pești sclipitori, să nu ascundă în păpuriș stîrci cenușii, rațe sălbatice. Se amăgeau. Niciunul din copii nu știa să înoate.

3

Ilie Birlea s-a înfipt ca bătut în cuie drept în mijlocul drumului. In urma lui, pe margine, acum mărginită de plopi, în partea către rîpă, se-nșiră o mulțime de bărbați, copii, femei. Dacă s-ar face o numărătoare, n-ar fi departe de cifra pe care-o spune președintele sfatului celor care-l întreabă cîți locuitori are comuna. De astă dată, nu Lică Sandu, președintele, întîmpină o anume mașină ce trebuie să se ivească sus, la cotitura aceea, bruscă, de după mărul pădureț. Lică, după opt ani de președinție, dobîndise o leacă de praxă în a întîmpina oaspeți și nu se simțea prea bucuros să i se ia cinstea de-a rosti un cuvînt bine simțit, cu un asemenea prilej. I se păru destul de nu știu cum că de astă dată chiar el îl delegase pe Ilie s-o facă. Se-ntîmpla ca Lică să lipsească din comună. Era de la sine înțeles că atunci această atribuție s-o-mplinească Gafton, socotitorul gospodăriei, deoarece Trifan, președintele ei, de regulă, începea și nu mai termina. Pînă ce nu depăna el o dare de seamă amănunțită cu ceea ce a fost în 1953, în 1954, nu rostea „bine ați venit". Ascultătorii schimbau rînd pe rînd piciorul, tușeau, ca pînă la urmă să-și atintească privirile în pămînt sau undeva în lături. De astă dată Ilie Birlea e alesul. El trebuia să vorbească. Porniseră după Ilie, lăsîndu-l singur înfipt în mijloc. Înțelegeau că cel mai fericit dintre ei, în această zi e Ilie și nu voiau să micșoreze cîtimea aceea de fericire care parcă-i înălțase cu cîțiva centimetri statura mărunță.

Pe Ilie Birlea, dacă l-ar fi întîlnit acel inginer de la prefectură, greu l-ar fi recunoscut. Trecuseră aproape douăzeci și cinci de ani. Incărunțise, colțurile gurii i s-au tras în jos, vinele de pe fruntea lui boltită se-ngroșaseră. Numai ochii nu i s-au schimbat. Albaștri, limpezi, izbuteau să-ndulcească anii trecuți și urmele pe care le-au lăsat. Nu se gîndea la ce-o să le spună oaspeților. Mai era timp. Oamenii s-au urnit de-acasă, ca la teatru, cu două ceasuri mai devreme. Așa îi venea mai ușor. In gînd, alcătuia raportul pentru inginerul Hartea : *viteza vîntului 1,2 m., temperatura 25°* (sîntem în iulie), *apa în ușoară scădere, la mijloc 4 m., precipitații...* De altfel nici nu i-l va înșira acolo în drum. Au timp destul după masă, cînd bătrînul îl va prinde de braț și-l va ruga să mile luntrea spre trestiile butucului, să pescuiască un ceas-două. Și nici acolo, pentru că bătrînul cu care s-a reîntîlnit, ca printr-o minune, înainte cu cinci ani, va zăbovi în stațiunea hidrometeorologică, al cărei nume îl rostește tot pe jumătate ca răzgîndindu-se.

Drumul nu-i nici astăzi foarte grozav. Tot le mai dă grija șoferilor. Piatra-i destul de rară. Mașinile mici alunecă fără zgomot la vale, șoferii mulțumindu-se să le cumințească pe alocuri ușurel, cu piciorul drept pe pedală. Camioanele însă huruie, în turație de-a-ntîia, cînd plouă.

Cu Hartea a fost așa. El, Ilie, se-ntorcea, frînt de oboseală dintr-un sat vecin, unde curățise o fîntînă. Intrase pentru o clipă, la sediu, să-l caute pe socotitor, să dea seamă de munca echipei fîntînarilor. Ilie Birlea, din 1952 membru al gospodăriei, propusese să se înființeze o echipă de „șolomonari".

— Ca rotăria ?

— Dacă altfel nu se poate.

Socotitorul, care era și în biroul de partid, îl reținuse. Ceva vesel, copilăresc îi juca-n luminile ochilor. Ilie se gîndi să scormonească iar în „fîntîna" lui. Nu era destul că săpaseră pe dealuri, îndreptînd, ce-i drept, apa spre pîrîul mare, nu era de-ajuns că în ședința organizației și-n adunarea generală s-a pus problema îndiguirii ? Avem, i se spunea, numai un an de existență, nu ne putem avînta. Pe undeva exista și un deviz, în lei și metri cubi. Il văzuse și Ilie. A recunoscut și el că nu se puteau lua la trîntă cu atîția lei.

— Ce să-l mai zgîndăre, își spuse. A venit vremea.

Venise, într-adevăr. Despre lac, de-o bucată de timp nu se mai vorbea ca despre-o legendă. Copiii, în vale, cînd ploua, se jucau de-a digurile, mînjindu-se pînă sub ochi cu nămol. Se și hotărîse, în planul desfășurat, ca lucrările să-nceapă în 1958. Iar foaia de pe calendarul din perete, arăta 18 august 1954. Intr-o convorbire particulară, Lică Sandu îl lămurise :

— Tu, Ilie, ca membru de partid și colectivist, trebuie să-nțelegi interesele gospodăriei.

— Da, ce ? Apa-i interes particular, Lică ?

— Nu, se arătase a fi de părere Lică. Da, vezi și tu. Noi vite nu, grădinărie nu, cereale cam slăbuț. Să ne întărim.

— Fără apă nu se poate, o ținea pe-a lui Ilie.

Lică, pornit spre o lămurire pașnică, domoală, simțise că pierde din răbdare o particică destul de însemnată.

— Iar ai luat-o razna. Cu tine nu poate omul să schimbe nici binețe, că-i dai cu baraj, cu amonte, cu aval, de-ți vine să te tot duci. Afurisit ești, mă...

Ilie se ridicase în picioare și rosti blînd.

— Nu te înfuria, Lică. N-ai de ce. Afurisit ar trebui să fie inginerul ăla Hartea. N-o să-l uit însă că el m-a învățat întîi. Și dacă-i vorba pe așa, pe interesele obștești, eu n-o să mă las. O să vă toc, cum ziceți voi, la cap și de-acum înainte. Fără apă n-o să aveți nici vițe bune, rentabile, cum visează Trifan, Gafton, sau alții, nici porumb de-ajuns, nici porci, nici păsări. Și asta n-o spun numai eu. Aș zice că voi, mai curînd, voi uitați... Ca membru de partid înțeleg și-am învățat să cunosc cîte ceva. Și citesc și eu gazeta. Alta-i buba, Lică.

Lică începuse să tune și să fulgere, după obicei.

— Hai, îl liniștise cu greu, Ilie. Fie pe a ta. Ce ne-ar strica dacă am înainta comitetului raional o dare de seamă, cu devizul, cu angajamentul că săpăturile le facem noi, pe seama noastră. Dacă nici așa n-o să meargă, mă dau bătut. Aștept pînă o să avem lei destui. O vorbă nu mai scot.

Lică zîmbise bucuros ca de-o izbîndă.

— Hai, fie. Chiar acum ne-apucăm să-l scrim cu Gafton.

La raion s-a răspuns îndată.

— Singuri, nici în 1958 n-o să-l faceți !

— Atunci ?

— Lasă proiectul aici. Să vedem. Ala al vostru, Ilie Birlea însă are dreptate. Fără apă, măi frate, nu prea merge.

Trecuse ceva timp la mijloc. Se trezi, prin urmare, că socotitorul îl oprește.

— Te-așteaptă trei tovarăși, dincolo. E și Lică și Trifan. Am trimis un paznic după tine. Nu erai acasă.

— Abia am plecat.

— Hai, treci înainte.

In odaie se aflau mai mulți, decît cei înșirați de Gafton. Pe secretarul de la raion îl cunoștea. Pe ceilalți doi, nu. Unul din ei arăta tînăr de tot și purta ochelari. Celălalt, alb la păr, i se păru cunoscut. Își strînseră mîinile. Se așezară și el pe-un capăt de laviță. Bărbatul în vîrstă, cu părul alb, își duse mîna la frunte.

— O să deschidem un șantier de hidroame... ameliorație...

In clipa aceea îl recunoscu. Era Hartea. Albise cu desăvîrșire. Atunci, în tren, era abia cărunt. Dar felul lui de-a vorbi era același.

Ilie asculta și nu asculta. Nu putea s-asculte, pentru prima dată în viața lui, vorbindu-se despre ceea ce visase de-atîta vreme el, fîntînarul. Și tot pentru prima dată îl înecă un sentiment de mare împăcare. N-a reușit să-și mai îndrepte atenția spre cele spuse de inginerul cel vîrstnic. Știa că nu de la el pornește această împăcare. A trecut atîta amar de ani de cînd îl întîlnise în tren și-l socotise ca pe un om de treabă, ca pe-un prieten îndepărtat, mai tîrziu, dar tot atît de neputincios ca și el. Ce făcuse el, Ilie ? Găurele în pămînt, căutînd șuvița fugară de apă. Ca și cum cu o sapă te-ai apuca să muți muntele. Era el un cîntec de dragoste, care lui îi plăcuse mult, în care un fecior se lega de dragul fetei, să care un deal în batistă, dar ăsta era cîntec. Ciripise și Hartea, pe icicolo, un petecuț, gîndi Ilie. Umblase și el poate cu multe gînduri în cap, fără să le poată vedea aievea. Și iată, că este o putere care le strînge toate gîndurile, care bagă de seamă pe-un Ilie, fîntînarul, șolomonarul. Il văzu pe Lică lîngă fereastră, aplecat înainte, privindu-l drept în ochi pe Hartea și dînd din cap, de-ți venea să crezi că el știe dinainte ce urmează și nu-i rămîne decît să încuviințeze.

— Ce zici ? O ia sau nu razna ? îl întrebă în gînd.

4

S-a deprins fără multă bătaie de cap cu noua lui viață de paznic, luntraș, oficiant meteorologic, cu anemometre și pluviometre. Își mutase tot calabalîcul în cabana ridicată pe malul lacului. Ingrijea de pomii plantați, de sălcii și plopi, și, stînd zi de zi acolo. Și săpa ca și altă dată fîntîni, dacă i se cerea.

Viața își dicta legile ei și-n balta fără izvor. Se iviră deasupra apei loburile late ale foilor de nufăr, lintița, orăcăitul broaștelor, argintul fulgerat al peștilor la amiază. Descoperi frumusețea noi, ca un copil, în acest univers nou, de care nu avusese habar, apoi, la țipătul păsărilor sălbatice și revenirea lor în anii următori. Se-ntreba cum de au descoperit acest ochi de apă, neînsemnat, cum de s-au abătut din drum și s-au statornicit în cîmpia asta cu dealuri pleșuve ? Copiii învață și pescuiesc, cooperativa vinde cîrlige. Sînt și braconieri.

Se hotărî de-astădată să nu mai țină nici o cuvîntare. Se va înființa și fără asta stațiunea hidrometeorologică. El rămîne acolo lîngă baltă, ca paznic. Pe nimica, dacă trebuie. Meteorologul cel tînăr va avea treburile lui. El, Ilie Birlea, nu va conteni, așa cum nici nu a contenit să sape și pe mai departe la fîntîni, după apă, acesta fiind meșteșugul său cel mai de seamă. Îi făcu semn lui Lică Sandu.

— Lică, fă-mi binele ăsta. Tine tu în locul meu. Eu, știi tu, o să încep iar cu apa și cu lacul. Simt că nu m-am lecuit și-o să iasă o zamă lungă de care v-ați cam săturat.

Se apropia amiaza. Era o zi strălucitoare de vară. Nori ca fuiorul încremeniseră în înaltul cerului. Copiii țipau pe cărările păduricii din deal. Ilie Birlea sta pe locul unde cu multă vreme înainte, în tinerețe, vorbise despre lac cu inginerul. Ar fi vrut nespus să-l vadă în fața sa acum. L-ar fi rugat să se uite în jos, în aval. Ar fi întîlnit oglinda lacului lor și verdele intens al malurilor.

Exista.

Nu era o legendă.

Adrian Munțiu

Primii constructori

Drumul ne aștepta încă nedesfăcut,
Doar urma ciutei tremura în lut.
Și parcă mii de glasuri țipau din mii de guri :
— Ce pași sparg liniștea grea din păduri ?
Primăvara risipise soare
In fiecare frunză,-n fiecare,
Numai în trunchiurile mari și sure
Nu fulgerase încă licăr de secure.
— Cine sînteți voi ?
Strigau din adîncul apei crengile îndoite spre noi.
Ce taină adîncă
Vă cațără cu vulturii pe stîncă,
Spre cerul care răzvrătit înnoaptă
Intr-un albastru brun de prună coaptă ?
Munții uimiți au mișcat toți din pleoape :
— Tu, omule, vrei să ne-nlănțui în ape ?
Și vrei să ne zmulgi din adînc, să ne salți ?
Noi ne-am adus macarale să fim mai înalți.
Să prindem în beton și în fier
Golul despicat între munte și cer.
O clipă doar la flacăra măruntă, sfioasă
Fiecare ne visam acasă
Lîngă divanul unde ghitara
Inrăma în cîntece seara.
Dar valea despicată ca o rană adîncă
Mustea în carnea muntelui de stîncă
Și-n răzvrătirea ei oarbă, deplină,
Intrevedeam licăr greu de lumină.
Numai vîntul și prăpastia rece
Simțeau că inima în piatră ne trece
Și munții păreau că tresaltă
Știind că-i vom stringe cu un arc laolaltă.

Desene de TIA PELTZ

AUREL STORIN

UN BILET PENTRU CRISTINA

PIESĂ ÎNTR-UN ACT

PERSONAJELE:

- SECRETARUL U.T.M.
- LAIE NICULESCU
- INGINERUL MARIN
- CRISTINA
- UN SPECTATOR
- FILICĂ
- ANGELA
- SĂCEANU
- ALT SPECTATOR

O masă cu pînză roşie, în mijlocul scenei, aproape de rampă. Între scenă şi sală, cîteva trepte, sau, mai bine, un plan înclinat pe care personajele vor circula. Spectacolul ar trebui să aibă caracterul unei dezbateri la care să participe nu numai interpreţii ci să antreneze publicul prin modul său agitatoric de desfăşurare. E necesar ca decorul să contribuie la dinamica dezbaterii, să nu constituie numai un cadru de şedinţă. Personajele din sală să intervină spontan şi, pe cît posibil, în mod firesc, ca şi cum ar fi simpli spectatori. La deschiderea cortinei, secretarul, care se află pe scenă, a anunţat o ordine de zi neobişnuită, ceea ce a provocat în sală oarecare rumoare. Laie este şi el pe scenă întrucît se discută punctul de pe ordinea de zi care se referă la viaţa lui personală.

Scena 1

SECRETARUL: Linişte, linişte, tovarăşi!

LAIE: Nu-i bun punctul!

SECRETARUL: Asta-i ordinea de zi! S-a votat!

LAIE: Ordinea-i bună, da' punctul nu!

SECRETARUL: De ce, mă rog?

LAIE: N-am fost anunţat.

SECRETARUL: Cine să te-anunţe? Vino-n faţă şi vorbeşte! Nu trebuie să ţii un discurs. Spune, simplu, cum a fost. Explică situaţia.

LAIE: Nu vă priveşte. E viaţă personală.

SECRETARUL: Prin urmare, e viaţă! În problema asta sîntem direct interesaţi! Poftim, ai cuvîntul.

LAIE: Şi dacă nu vreau să-l iau?

SECRETARUL: Respectă ordinea de zi!

LAIE: O respect! Dar fără punctul ăsta. Ce, nu mai există probleme? Teodorescu a venit beat la şedinţă şi voi, în loc să-l frecaţi, l-aţi trimis acasă, să se culce! Poftim, hai să discutăm! E o ruşine pentru tot colectivul.

SECRETARUL: În primul rînd pentru el!

LAIE: Şi pentru noi! Se poate una ca asta? Recunoaşteţi, este o problemă!

SECRETARUL: Recunoaştem, este!

LAIE: Atunci? De ce ne pierdem în mărunţişuri? Avem alte sarcini, mai importante!

SECRETARUL: Uite ce e, ne-apucă noaptea. Vorbeşte-ne despre viaţa ta personală.

LAIE: Am muncit bine, am 104 la sută!

SECRETARUL: Asta ştim.

LAIE: Am luat şi primă, 600 de lei!

SECRETARUL: Şi asta ştim.

LAIE: Sînt la panou!

SECRETARUL: Te-am văzut!

LAIE: Atunci? Vreţi să muncesc mai cu spor? O să mă străduiesc. Uitaţi, mă angajez să ating 110 la sută, sau chiar 120!

SECRETARUL: Te joci cu cifrele ca la loto central! Dacă nu eşti om, puţin îmi pasă de cele 120 de procente ale tale: nu valorezi nimic!

LAIE: Mă iei repede, tovarăşe secretar.

SECRETARUL: Dar cum vrei să te iau?

LAIE: Aşa, mai uşurel. Întîi să vedem...

SECRETARUL: Să vedem! De asta am ridicat problema aici. S-o dezbatem în public.

LAIE: Dar publicul nu mă cunoaşte.

SECRETARUL: Poftim, faceţi cunoştinţă *(spre public)*. El e Laie Niculescu. Lucrează în brigada a doua de montatori şi e un băiat harnic, dracu' să-l ia, că în privinţa asta îl apreciază toată lumea.

LAIE: Nu drăcui, tovarăşe secretar!

SECRETARUL: Am zis-o din admiraţie, Laie...

LAIE: Ei, aşa da!

SECRETARUL: L-am aşezat pe panoul de onoare, i-am dat premii şi diplome, are cu ce se făli. La şedinţe e aprig, mamă, mamă, ce combativ — şi trebuie să recunosc că de cele mai multe ori e bine orientat.

LAIE: Aha, vasăzică recunoşti!

SECRETARUL: Sînt obligat, din moment ce ăsta-i adevărul! Dac-aţi şti, tovarăşi, cît de mult l-am preţuit noi pe Laie Niculescu! Asta pînă alaltăieri seară, cînd am aflat că băiatul nostru, care la uzină e piinea lui dumnezeu, cel mai drăguţ şi mai amabil montator din istoria Europei, tobă de carte şi de ideologie, în momentul în care ajunge acasă îşi bate nevasta ca cel mai veritabil tiran! Ăsta e Laie Niculescu, asta e viaţa lui personală. O viaţă la uzină, o altă viaţă acasă *(lui Laie)*. Poftim te-am recomandat.

LAIE: Mulţumesc! Dar să vedem întîi dacă-i aşa şi pe urmă să mă judecaţi!

SECRETARUL: Nu facem proces!

LAIE: Ştiu, dezbatere. La un proces te mai scoate avocatul basma curată, dar la o dezbatere nu-ţi foloseşte nici un colegiu întreg! Întîi să vedem faptele.

SECRETARUL: Sînt clare.

LAIE: Aşa, în general. Eu însă nu sînt mulţumit de prezentare.

SECRETARUL: Ai dreptate, mi se pare că te-am lăudat prea mult. Ascultă Laie, ce fel de om înaintat eşti tu? Oare poţi trăi la uzină în anul 2000, iar acasă în 1900?

LAIE: Zău, tovarăşe secretar, nu-mi ştirbi autoritatea. Mai sînt în sală şi oameni care mă cunosc. Poate că ei ar vorbi altfel despre mine. *(Spre sală)*. Tovarăşi, nimeni dintre dumneavoastră nu mă cunoaşte? Prietenii mei au preferat să se ducă astă seară la cinematograf? Chiar nici un cunoscut într-o sală atît de mare?

(Scurtă pauză de aşteptare).

Scena 2

INGINERUL MARIN *(din sală)*: Ba da. Eu te cunosc.

SECRETARUL: A, bună ziua, tovarăşe inginer. Poftim, aveţi un loc aici, în faţă *(Inginerul Marin urcă pe scenă)*.

LAIE: Ah, ce emoţii am avut... Credeam că n-o să găsesc pe nimeni... Vă mulţumesc, tovarăşe inginer.

ING. MARIN: Pentru ce?

LAIE: Pentru că v-am găsit. Ei, acum să facem completări la caracterizare, tovarăşe secretar. Dumnealui e inginerul Marin, de la secţia Motoare.

SECRETARUL: Ştiu, cu inovaţia...

LAIE: Aha, vezi că ştii?

ING. MARIN: *(spre sală)*: Tovarăşi, cred că succesul inovaţiei mele ar trebui să-l împart, în mod egal, cu Laie Niculescu.

LAIE: Fii atent, tovarăşe secretar, fii atent!

ING. MARIN: Nu e numai un muncitor bun. Are în el o flacără, un neastîmpăr, o pasiune! A stat lîngă mine nopţi întregi, a citit odată o mie de pagini pentru a găsi o singură formulă, o complicată suprafaţă de răcire — strașnic băiat e Laie Niculescu. Dac-ar învăţa cred c-ar ajunge departe. Îl pasionează fizica şi mecanica, am observat eu, şi nu e prost deloc. Intuieşte totul, are un cap ingineresc, pe cuvînt de onoare! Despre viaţa lui personală, sincer să fiu, nu ştiu aproape nimic.

SECRETARUL: Fii atent, Laie, spuneai că te cunoaşte!

ING. MARIN: Îl cunosc pe Laie Niculescu cel din anul 2000, tovarăşe secretar. Despre celălalt, deocamdată nu ştiu ce să cred. E atît de surprinzător, încît mă întreb dacă, înaintea discuţiilor, n-ar trebui s-o ascultăm chiar pe soţia lui. În fond, e o dezbatere publică, la care poate participa oricine. Mai ales atunci cînd este vorba, nu-i aşa, de eroina principală... *(coboară în sală)*.

SECRETARUL: Nu trebuie să fii o eroină ca să primeşti palme de la bărbat-tu! Cristina e-n sală, am avut eu grijă.

LAIE: Ai chemat-o şi pe ea?

SECRETARUL: Cum adică, „şi pe ea"? Pe ea, în primul rînd. Să spună cum a fost, să aprecieze cît de mîngîietoare pot fi palmele tale!

LAIE: *(spre sală)* Cristina! Unde eşti, Cristina?

Scena 3

CRISTINA: *(din sală)* Sînt aici, Laie.

LAIE: Vino sus, am nevoie de ajutorul tău. *(Cristina urcă pe scenă)*.

SECRETARUL: Trebuie să-l ajutăm, Cristina, înţelegi? El crede că noi am organizat un adevărat proces, dar ce fel de proces poate fi ăsta? A făcut o faptă ruşinoasă — trebuie să răspundă! Să analizăm împreună de unde vine răul şi să vedem ce se poate face. Nu-l trage nimeni în ţeapă, dar avem nevoie de oameni adevăraţi. Nu poţi fi fruntaş la uzină, iar acasă huligan! Nu se poate, Cristina, nu se poate.

CRISTINA: Exageraţi şi voi. Eu îl iubesc.

SECRETARUL: Şi noi îl iubim!

LAIE: Daaa, grozav! Mă judecaţi ca pe hoţii de cai...

SECRETARUL: Pentru că te iubim!

LAIE: Ohoo! Tu cu cine eşti, Cristina?

CRISTINA: Sînt cu tine, Laie.

SECRETARUL: *(Cristinei)* Toată lumea e cu el, înţelege odată! Hai, povesteşte cum a fost.

CRISTINA: Cum să fie? N-a fost nimic. E o eroare la mijloc!

SECRETARUL: Eroare?

CRISTINA: Cam aşa ceva. În definitiv e bărbatul meu...

SECRETARUL: Dar te-a bătut!

CRISTINA: ...Şi n-o să-l fac de ruşine în public!

SECRETARUL: Aha, de public te fereşti! Vasăzică, de public! Parc-am fi la teatru! Ţi-ai scos pălăria, te-ai aşezat în fotoliu — şi gata! Începe tragedia! Tu te ruşinezi de public, Cristina, dar cine-i publicul ăsta? Cine-s oamenii ăştia? *(Spre sală)*. Uite, dumneata, acela din rîndul al doilea, cine eşti, tovarăşe?

Scena 4

UN SPECTATOR: Parcă nu mă cunoşti, tovarăşe secretar...

SECRETARUL: Eu te cunosc! Spune-i ei!

SPECTATORUL: Lucrez în brigada lui Ilarie Popescu, ca lăcătuş.

SECRETARUL: Mai spune!

SPECTATORUL: Ce să mai spun? Atît...

SECRETARUL: Cum a fost cu Filică, ăla şmecherul?

SPECTATORUL: A, cum să fie? Era beutor. Dar ştiţi cum? Stingea, nu alta. Şi vorbea... de-ţi ridica părul-n cap, măciucă... Numai cu... mi-e şi ruşine să spun, tovarăşe secretar... Dar acum, ce-i al lui, e-al lui: nu mai bea... decît aşa... rar... şi cu măsură! S-a schimbat Filică.

SECRETARUL: Nu, zău! Cine-o fi făcut şi minunea asta?

SPECTATORUL: Cine s-o facă, tovarăşe secretar? Brigada.

SECRETARUL: Mulţumesc! Iată, ai văzut un spectator, Cristina. Şi-ţi mai arăt.

Dumneata, tovarăşe. *(Insistă)* Dumneata, dumneata!

Scena 5

FILICĂ *(din sală)*: Eu sînt Filică...

SECRETARUL: Aoleu, te-am nimerit! Altcineva, tovarăşi!

FILICĂ: De ce, tovarăşe secretar? Aş vrea să vorbesc şi eu...

SECRETARUL: Ţii neapărat?

FILICĂ: Neapărat.

SECRETARUL: Poftim!

FILICĂ: Eu nu-l cunosc pe Laie Niculescu, dar l-am ascultat odată, într-o şedinţă. Strașnic le zicea. Parcă le scotea din carte, bucăţică cu bucăţică... Şi nu aşa, „cu rece ochi de ghiaţă"... Punea un suflet acolo... Odată suflet! Respectul acordat femeilor, prietenia, chestii din astea, personale. Dar le spunea grozav, pe cuvîntul meu! Şi fără conspect! Aşa că eu nu cred, tovarăşe secretar. Băiatu-i băiat bun, ce-aveţi cu băiatul?

SECRETARUL: Aşa.

ANGELA: Cum, referinţă pe faţă, direct, să m-audă persoana?

SECRETARUL: Dar cum vrei?

ANGELA: Cum crezi dumneata, dar răspunzi, tovarăşe secretar. Laie e un băiat minunat! *(ca pe o paranteză)* Îl cheamă de fapt Niculaie Niculescu, dar prietenii şi cunoscuţii îl strigă, simplu, Laie. Pentru mine e Laie. Ce drăguţ, pot să spun chiar amabil! Uite, n-o să-l uit niciodată, toată viaţa mea, cum mi-a cedat biletul lui la „Los Paraguayos", ştiţi care, formaţia aia cu chitaristul ăla brunet. Teribil chitarist! Ce îmbulzeală, toate biletele vîndute, eram o fiinţă nenorocită! Şi deodată, apare sacrificiul: mi-a cedat propriul lui bilet! Cum se poate uita aşa ceva? Şi-acum, cu toate că au trecut aproape două săptămîni, cînd mă gîndesc la gestul lui nobil, parcă mă podidesc lacrimile... Uf, nu ştiu cum de-am ajuns economistă cu o fire atît de sentimentală... Şi purta un costum atît de frumos... Gri cu dungi subţiri...

SECRETARUL: Cine? Chitaristul?

ANGELA: Of, tovarăşe secretar, cînd ai mai văzut dumneata „Los Paraguayos" în costume gri?

SECRETARUL: Atunci, cine?

ANGELA: Laie.

SECRETARUL: Cînd, omule? Cînd ţi-a cedat biletul?

ANGELA: Nu, că mi l-a cedat la uzină... Uf, nu pot să uit cum...

SECRETARUL: Şi costumul?

ANGELA: Ne-am întîlnit la concert.

SECRETARUL: Vasăzică, Laie a fost la concert!

LAIE: Şi n-am voie? Ce-i cu ancheta asta?

SECRETARUL: *(continuă firul)*: A fost?

ANGELA: Da. Şi, n-are voie?

SECRETARUL: Dar el a renunţat! Cum rămîne cu sacrificiul?

ANGELA: Vai, la asta nu m-am gîndit... Ptiu, ce-nseamnă să ai o fire sentimentală... Dar a fost un gest frumos... Vă-nchipuiţi, ce îmbulzeală, toate bilete vîndute, şi dintr-odată, din senin, apare sacrificiul, adică nu chiar aşa, dar numai datorită lui am putut să-l văd pe chitaristul ăla brunet care, ce să vă spun, cînd pune mîna pe chitară e divin. Nu ştiu ce marcă o fi chitara, nu cred să fie Stradivarius, dar e ceva care... nu, categoric ăsta trebuie văzut!

SECRETARUL: Întoarce-te la subiect.

ANGELA: Ah, da, Laie. A fost totuşi destul de drăguţ că mi-a oferit biletul lui.

CRISTINA *(din sală)*: Nu-i adevărat!

ANGELA: Poftim?

CRISTINA *(venind pe scenă)*: Am spus că nu-i adevărat!

ANGELA: A, soţia tovarăşului Niculescu... Eu am să mă retrag, am vorbit destul...

SECRETARUL: Mulţumesc, Angela. *(Cristinei)* Şi de ce n-ar putea fi?

CRISTINA *(continuă firul ei)*: Nu-i adevărat, pentru că Laie nu a cedat atunci, biletul lui.

SECRETARUL: Dar al cui?

CRISTINA: Al meu. Era biletul meu! Pentru mine l-a luat!

SECRETARUL: Auzi, Laie? Biletul era pentru Cristina.

LAIE *(Cristinei)*: Faci atîta zarvă pentru un bilet, ce ţi-a venit?

CRISTINA: Nu pot să tac!

LAIE: Pentru că ai auzit-o pe Angela, nu?

CRISTINA: Nu ştiu. Poate şi pentru asta. Dar biletul l-ai luat pentru mine.

SECRETARUL: Îmi închipui că lucrurile nu s-au petrecut atît de simplu.

CRISTINA: Am promis că nu vorbesc nimic.

SECRETARUL: Dar tu credeai că nici Laie nu s-a dus la concert, nu-i aşa, Cristina? Aşa credeai!

CRISTINA: Da.

SECRETARUL: Ei, cum a fost?

CRISTINA: Să spună Săceanu, era de faţă. Ei doi sînt prieteni, şi e mai uşor să vorbeşti despre un prieten decît despre propriul tău soţ.

SECRETARUL: Cine ţi-a băgat în cap şi drăcia asta? Ai început să faci filozofie de trei parale, pentru că ţi-e frică să spui adevărul. Se citeşte pe tine că ţi-e frică! Să spună prietenul! Nici o grijă, o să spună şi el. Dar palmele le înghiţi tu şi nu prietenii! Nu ştiu, Cristina, trebuie să-ţi smulg cuvintele cu cleştele, pentru că nu-ţi dai seama de un lucru elementar: că noi vrem să-l facem mai bun pe Laie. Mai bun, şi pentru noi, şi pentru tine. Dar ţie ţi-e frică, asta e!

Scena 7

SĂCEANU: *(din sală)*: Cer cuvîntul!

SECRETARUL: *(spre sală)*: Cine-l cere?

SĂCEANU: Eu. Săceanu.

SECRETARUL: Mai aşteaptă, nu e cazul. Trebuie să lămurim întîi cine a renunţat la bilet.

LAIE: E prietenul meu, de ce să aştepte? Ce vrei, tovarăşe secretar, să mă-nfunzi pîn-aici? *(face semn „pînă-n gît")*. Săceanu mă cunoaşte bine, sîntem aproape nedespărţiţi. Ascultaţi-l pe el şi nu pe fluşturateca ala care îndrugă vrute şi nevrute. Şi mai încetează odată cu ancheta asta pentru că e viaţa mea personală — şi mă priveşte! Nu vezi că oamenii ţin cu mine?

SECRETARUL: Nu, nu văd. Oamenii nu ştiu încă ce să creadă, sînt puţin derutaţi, dar e imposibil să ţină cu tine.

LAIE: Să vorbească Săceanu!

SECRETARUL: Nu. Întîi o să vorbească Cristina.

LAIE: La şase are repetiţie!

SECRETARUL: Ştiu. Dar mai e timp.

LAIE: E o fată hotărîtă, a spus odată s-o lăsi în pace — las-o în pace!

CRISTINA: Nu, Laie, atunci încă nu fusese vorba de bilet. Află că sînt hotărîtă să vorbesc, să spun tot ce s-a întîmplat.

LAIE: Ai să întîrzii!

CRISTINA: Este pentru prima oară că ţii atît de mult să nu ajung tîrziu la repetiţie. Iartă-mă, dar biletul ăsta...

LAIE: E o prostie!

CRISTINA: ...prostia asta mă interesează foarte mult! Ţii minte ce fericită eram în seara cînd mi le-ai arătat? Erau două, pentru amîndoi. Nu văzusem încă sala Palatului, şi concertul mi-ar fi oferit o dublă bucurie.

LAIE: A fost destul de slăbuţ...

CRISTINA: Nu mă consolează! Trebuia să mergem la concert, sîmbătă. Vineri seară mi-ai spus că o să fie transmis la radio şi că biletele noastre, le-ai vîndut.

LAIE: Dacă nu le-aş fi obţinut?

CRISTINA: Dar le-ai obţinut! Mi le-ai arătat!

LAIE: Am vrut să mă laud! *(secretarului)* Recunosc, tovarăşe secretar, sînt puţin lăudăros...

CRISTINA: Dar în seara aia nu te-ai lăudat, pentru că biletele erau într-adevăr ale tale.

LAIE: Să zicem! Şi uite, unul dintre ele l-am cedat!

CRISTINA: De ce?

LAIE: Pentru c-aşa am vrut!

(Pauză)

CRISTINA: Era biletul meu.

LAIE: Unde scria? Putea fi al orişicui!

CRISTINA: Şi-al Angelei...

LAIE: Pe ea o interesează muzica, are şi-un autograf de la Vico Torriani, mi l-a arătat! Tu poţi asculta la radio, ai ascultat şi alte concerte!

CRISTINA: Bine, dar eu am avut bilet... Era al meu.

LAIE: Al meu, al meu, al meu! Iartă-mă, Cristina, că trebuie să ridic glasul, dar înţelege şi tu... Poate că n-am procedat bine, nu trebuia să ţi-l arăt... În sfîrşit... Dar individualismul ăsta exagerat, crede-mă, mă scoate din sărite! Al meu! Ce-nseamnă asta, al meu?

CRISTINA: Înseamnă că eu trebuia să merg la concert, Laie, şi nu ea.

LAIE: Pe „ea" o cheamă Angela, fii civilizată.

CRISTINA: Mă rog, Angela. Uite că m-am civilizat. Dar tu, Laie, tu ai fost civilizat?

LAIE: Of, ce poveste a ieşit dintr-un bilet..

CRISTINA: Nu, nu atunci.

LAIE: Dar cînd?

CRISTINA: Luni seara.

LAIE: Iar mă acuzi?

CRISTINA: Nu te-acuz, nu sîntem la tribunal! Şi poate că nici măcar n-o să iau parte la discuţie. Dar trebuie să spun adevărul!

SECRETARUL: Ce s-a întîmplat luni seara, Cristina?

LAIE: Nu s-a-ntîmplat, nimic, tovarăşe secretar. Absolut nimic! Am venit acasă pe seară, cu Săceanu. Ne-am înţeles să jucăm un şah.

SECRETARUL: Şi?

LAIE: Şi n-am mai jucat. Asta-i tot!

CRISTINA: Nu-i adevărat, nu-i tot!

LAIE: *(în sală)*: Auzi, Săcene, că nu-i adevărat! *(secretarului)* Să vorbească Săceanu, mi-e prieten, şi mă cunoaşte ca nimeni altul

SECRETARUL: Cristina a spus că nu e tot. O să vorbească şi Săceanu, nici o grijă.

LAIE: Cînd? Eu vreau să vorbească *acum!*

SECRETARUL: *Acum* nu se poate. *Acum* vorbeşte Cristina. Spune, Cristina.

CRISTINA: Luni, după schimb, am avut repetiţie la club. Am ajuns acasă seara, pe la şapte. Laie mă aştepta.

LAIE: Eram cu Săceanu!

CRISTINA: Da. Era într-adevăr cu Săceanu. Cînd am intrat în casă m-a întrebat unde-am fost. I-am spus că am fost la repetiţie. Săptămîna următoare aveam spectacol, la sala C.C.S. „Minţi!" mi-a strigat Laie. I-am spus că eu nu l-am mînţit niciodată. Ştia doar că luni şi miercuri avem repetiţie. „Să nu mai aud de repetiţie! Lasă că ştiu eu ce repetiţie-i asta!", a urlat de cîteva ori, m-a ameninţat, m-a înjurat şi pentru că n-am vrut să-i promit că renunţ la brigadă...

SECRETARUL: Spune, spune, Cristina...

CRISTINA: M-a bătut.

(Pauză)

SECRETARUL: Of, ce greu se obţine adevărul... L-ai auzit, Laie?

LAIE: Eram nervos.

SECRETARUL: Cred şi eu! Dacă erai calm, n-o băteai! Dacă vrei, poţi să te duci, Cristina. Să nu întîrzii.

LAIE: *(trist)*: Nu, te rog. Mai rămîi. Abia acum am nevoie de tine.

CRISTINA: Eu nu te pot apăra, Laie.

LAIE: N-ai înţeles. Nu pentru asta. Vreau să ştiu că eşti în sală.

CRISTINA: Te-ar ajuta?

LAIE: Nu mă trage de limbă, nu sînt un şcolar. Dacă vrei, pleacă.

SECRETARUL: E şase fără zece. Ce faci, Cristina?

CRISTINA: Rămîn. Trebuie să fiu în sală. *(coboară)*

SECRETARUL: *(spre sală)*: Iată, tovarăşi, aceasta este situaţia. Vă rog să mă iertaţi că n-am expus-o de la începutul discuţiei, cu toate că o cunoşteam întocmai.

LAIE: N-aveai de unde!

SECRETARUL: Ba da!

LAIE: Imposibil, tovarăşe secretar, zău aşa! Cine putea să-ţi vorbească atît de amănunţit despre viaţa mea personală?

SECRETARUL: Cineva care te cunoaşte bine!

LAIE: Cine-a îndrăznit să mă ponegrească? Cine?

Scena 8

SĂCEANU *(din sală)*: Eu!

LAIE: Săceanu?

SĂCEANU: *(urcînd pe scenă)*: Nici vorbă de ponegreală, Laie. Nu te-am ponegrit.

LAIE: Te credeam prieten!

SĂCEANU: Şi eu ce ţi-s? Duşman?

LAIE: De ce-ai făcut asta?

SĂCEANU: Dar tu? Tu de ce-ai făcut?

LAIE: Puteai să mă-ntrebi atunci, luni seara. Nu să fugi direct la secretar.

SĂCEANU: N-am fugit direct!

LAIE: Dar ai fugit!

SĂCEANU: Atunci da. Eram uluit. Nu ştiam ce trebuie să fac. Totul era atît de neaşteptat... Dar te asigur, Laie, n-am fugit direct la secretar. Dac-ai şti cît m-am zbătut, cîte gînduri mi-au trecut prin minte... Aveam tot timpul senzaţia că am procedat ca un laş.

LAIE: Şi-atunci, ai găsit posibilitatea cea mai simplă de a-ţi descărca sufletul!

SĂCEANU: Eşti un prost! Niciodată nu mi-am dorit un suflet descărcat! Dar aveam o răspundere!

LAIE: Faţă de suflet?

SĂCEANU: Faţă de tine! Eu i-am propus secretarului să organizăm discuţia de azi!

LAIE: De ce, mă rog?

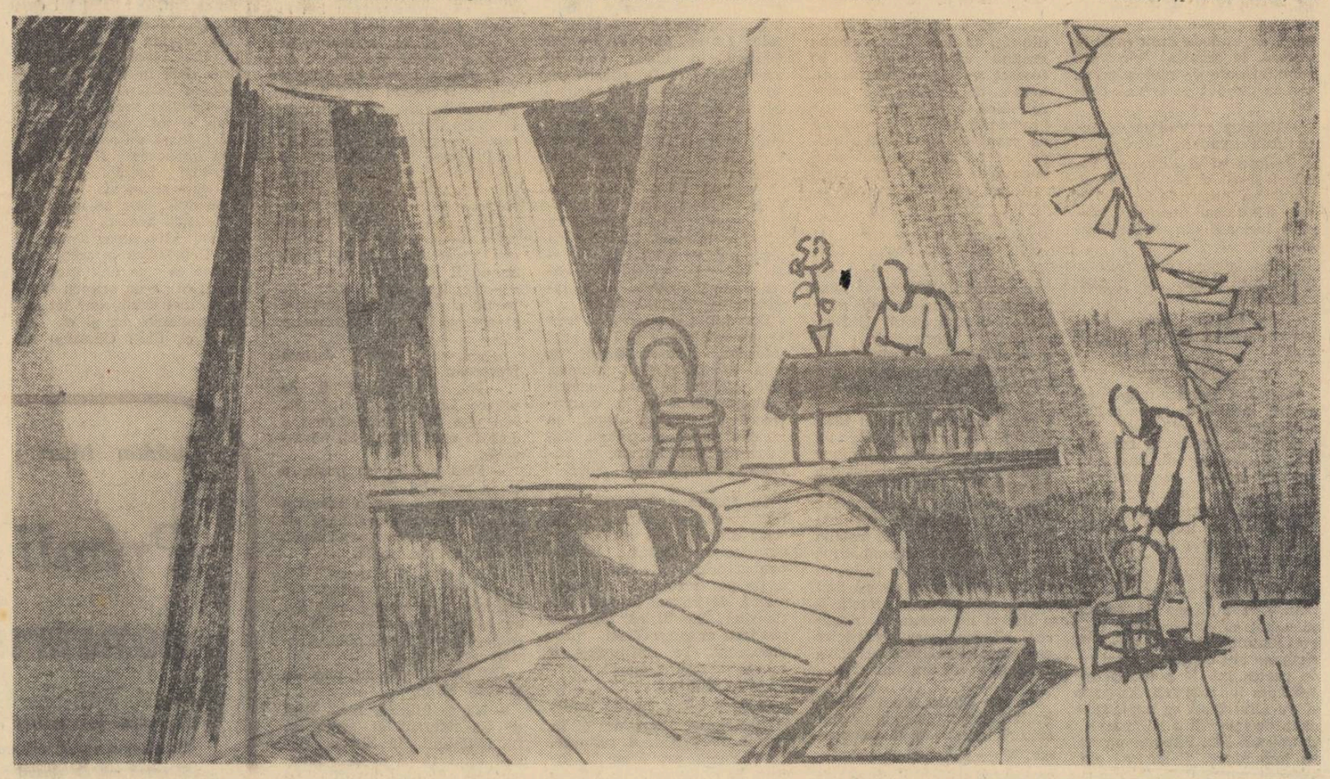

Schiţă de decor de ERVIN KUTTLER

SECRETARUL: Mulţumesc, dar în momentul ăsta nu-mi arde să colecţionez declaraţii. Tovarăşi, cine din sală îl mai cunoaşte pe Laie Niculescu? E o problemă importantă, nu ne jucăm cu lucrurile astea! Vă mărturisesc că eu ştiu adevărul, altminteri n-aş fi convocat această şedinţă! Aş putea să vi-l spun, dar el o să reiasă cu siguranţă! Şi atunci o să vedeţi ce importantă problemă dezbatem noi aici! Hai, curaj, curaj... Cine-l mai cunoaşte pe Laie Niculescu?

Scena 6

ANGELA *(din sală)*: Eu.

SECRETARUL: *(o invită pe scenă)*: Poftim...

ANGELA: Sînt economistă la serviciul Plan. Am un nume destul de complicat, dar prietenii şi cunoscuţii mă strigă simplu, Angela.

LAIE: Angela!

ANGELA: ...După cum aţi observat! *(Zîmbind publicului, angelic)*. Pentru dumneavoastră, sînt Angela.

SECRETARUL: Revino, te rog, la subiect...

ANGELA: Păi nici n-am început. În discuţia asta, subiectul e Laie, nu sînt eu.

SECRETARUL: Vorbeşte despre el.

ANGELA: Aşa ca într-o referinţă?

SECRETARUL: Întoarce-te la subiect.

ANGELA: Ah, da, Laie. A fost totuşi destul de drăguţ că mi-a oferit biletul lui.

CRISTINA *(din sală)*: Nu-i adevărat!

ANGELA: Poftim?

CRISTINA *(venind pe scenă)*: Am spus că nu-i adevărat!

ANGELA: A, soţia tovarăşului Niculescu... Eu am să mă retrag, am vorbit destul...

SECRETARUL: Mulţumesc, Angela. *(Cristinei)* Şi de ce n-ar putea fi?

CRISTINA *(continuă firul ei)*: Nu-i adevărat, pentru că Laie nu a cedat atunci, biletul lui.

SECRETARUL: Dar al cui?

CRISTINA: Al meu. Era biletul meu! Pentru mine l-a luat!

SECRETARUL: Auzi, Laie? Biletul era pentru Cristina.

LAIE *(Cristinei)*: Faci atîta zarvă pentru un bilet, ce ţi-a venit?

SĂCEANU : Ca să te cunoască toți !

LAIE : Mă cunosc !

SĂCEANU : Nu așa, întreg ! Să-l cunoască și pe cel de-acasă. *(spre sală)* Tovarăși, eu am greșit față de Laie Niculescu. El spune că i-am fost prieten, dar ce fel de prieten i-am fost eu ? Gîndiți-vă, într-un moment atît de important pentru Laie, prietenul lui deschide ușa și fuge.

LAIE : Ce puteai să faci ?

SĂCEANU : Puteam să rămîn !

LAIE : Eram nervos !

SĂCEANU : Ai mai spus-o, dar trebuia să rămîn !

LAIE : Riscai să te dau afară !

SĂCEANU : Riscam, dar aveam datoria să rămîn !

LAIE : Mă, Săcene, mă, de ce arunci tu singur cu praf în tine ?

SĂCEANU : Încetează, te rog ! Am vina mea, și nu mi se cuvine nici o scutire pentru asta !

LAIE : Te-nvinuiești degeaba. Luni seara nici o prelucrare n-ar fi avut efect !

SĂCEANU : Ai și tu dreptate, dar cum s-a putut, Laie, cum s-a putut ? Crede-mă, mi-e imposibil să te-nțeleg !

LAIE : Dacă mi-ai fi prieten...

SĂCEANU : De asta nu pot, pentru că-ți sînt prieten !

LAIE : Și totuși, te-ai dus la secretar.

SĂCEANU : Dar la cine vroiai tu să mă duc, dacă nu la el ? Trebuia să mă sfătuiesc cu cineva, să vedem ce-i de făcut !

LAIE : Crezi c-or să-mi dea vreo sancțiune ?

SĂCEANU : Nu știu.

LAIE : Nu te-am întrebat ce știi. Te-am întrebat ce crezi.

SĂCEANU : Cred c-or să-ți dea.

LAIE : Tu ? Ai fi în stare ?

SĂCEANU : Atunci am greșit, Laie, și nu mai vreau... O să votez pentru...

LAIE : Ce crezi, tovarășe secretar ?

SECRETARUL : Cred că trebuie, întîi, să discutăm ! Tovarăși, cine se-nscrie la cuvînt ? Cunoașteți chestiunea, acum aș dori să aflu ce părere aveți despre viața personală a lui Laie Niculescu ? Ei, cine se-nscrie ?

ING. MARIN *(din sală)* : Eu.

SECRETARUL : *(scrie)* Tovarășul inginer Marin...

SĂCEANU : Și eu aș vrea să vorbesc...

SECRETARUL *(scrie)* : Săceanu...

UN SPECTATOR : Și eu !

ALT SPECTATOR : Și eu !

FILICĂ : Și băiatul !

SECRETARUL : Care băiat ?

FILICĂ : Eu, tovarășe secretar. Filică.

SECRETARUL : A, zii așa ! *(scrie)* Filică...

ANGELA *(din sală)* : Scrieți-mă și pe mine ! Zău, dacă știam, nici nu primeam biletul... Eu credeam că e un băiat fin... Auzi, să bată o femeie... M-ați scris ?

SECRETARUL : Te-am înscris.

CRISTINA : Trece-mă și pe mine, tovarășe secretar.

LAIE : Spuneai că nu vorbești, Cristina !

CRISTINA : Nu pot, Laie. Dac-aș tăcea *acum*, altă dată mi-ar fi rușine să mai vorbesc.

SECRETARUL : *(scrie)* : Vasăzică, Cristina. *(Spre sală)* Cine se mai înscrie ? Lista este deschisă, tovarăși. Ne interesează foarte mult părerea voastră despre viața personală a lui Laie Niculescu. Cine se mai înscrie la cuvînt ?

CORTINA

Indicații de regie

„Cine se mai înscrie? Lista este deschisă, tovarăși. Ne interesează foarte mult părerea voastră despre viața personală a lui Laie Niculescu. Cine se mai înscrie la cuvînt ?"

Tocmai ai încheiat lectura, tinere instructor amator, și privirea ți-a rămas ațintită asupra acestei ultime replici și gîndurile ațintite asupra întregei piese. Ești cam nedumerit. Pieseta aceasta nu prea seamănă cu cele cunoscute în scurta dumitale experiență.

Cum o fi cu sfîrșitul acesta, care parcă nu e sfîrșit ? Unde e tratarea clasică după legi de compoziție statornicite încă de pe vremea cînd Acropolea era la fel de nouă ca blocurile-turn ? Oare poate fi pusă în scenă o piesă care nu prea pare scenică, rezumîndu-se la niște discuții ca oricare altele într-o ședință ca oricare alta ?

Ceva lipsește. Textului ? Dumitale ? Ai vrea să fii lămurit. Îți dai seama că piesa totuși te-a prins.

Și după recitire sau recitiri, înțelegi piesa și nu rabzi pînă nu o pui în scenă. Repetiții pasionante, — îți dai seama de valoarea din text. Vine premiera, publicul ascultă atent, — ești fericit. Căderea cortinei — lumea nu prea aplaudă, e cam derutată, — intri în panică ; dar a doua zi se discută pretutindeni, lumea te felicită: „Interesantă piesă, interesant spectacol. Nu-mi iese din cap. Toți discută: și aseară pe stradă, și azi dimineață la lucru".

Și iarăși ești fericit, dar acum este o fericire definitivă și deplină : îți dai seama că spectacolul nu s-a sfîrșit aseară, o dată cu alunecarea finală a cortinei, că el a continuat în mintea fiecăruia, scormonind conștiințe și trezind adormiri ; că în tiparele scenice vechi nu încap contemporanii noștri cu aripi ; că de noi depinde evoluția și involuția oamenilor ; că o discuție actuală este mai scenică decît o duzină de amoruri și omoruri din Corneille, dacă sub replică vibrează activ motorul adevărului, dacă fiecare cuvînt nu e vorbă.

Cu piesa alăturată se poate realiza din plin un spectacol bun, care să frămînte actori și spectatori și să le dea mulțumiri temeinice.

Pentru asta spectacolul trebuie să fie precis, pasionant și nou ca o mașină de calculat electronică. Deoarece spectatorul nu poate să revină asupra replicii ca un cititor, reluînd pagini insuficient lămurite, de la prima lectură și pînă la repetiția generală regizorul amator trebuie să fie foarte atent cu limpezirea extremă e ideilor textului.

Ideea de bază pe care să se ridice spectacolul cred că ar putea să fie următoarea : dînd viață directivelor Congresului al III-lea al partidului, vrem să cîștigăm bătălia pentru calitate. Produse de calitate superioară — și oameni de calitate superioară : oamenii socialismului. Să realizăm omul nou, major în toate domeniile activității sale — este o sarcină le partid.

Nu trebuie să ne depășim doar în procente de producție, ci și în înțelegerea vieții ; nu trăim indiferenți unul față de altul, greșeala unuia preocupă pe toți, și se transformă în greșeală pentru toți, dacă toți nu intervin ; viața fiecăruia trebuie să fie o armonie între cuvînt și faptă ; locul de producție și casa intră în același perimetru, nu există distanță și zid despărțitor ; cu atît mai mult să nu admitem despărțire între comportarea omului într-un loc și altul — acestea toate sînt pentru spectacol idei adiacente ideii de bază.

Dorim spectacolul ca o dezbatere plină de nerv pentru îndreptarea lui Laie. Toți interpreții îi vom activi, militînd să aducă lumină în această problemă.

Elementul motor e secretarul U.T.M., atent, pasionat și lucid. Îndărătul cuvintelor sale să se ghicească tenace dragoste și încredere în om. Ritmul și eficiența spectacolului depind de acest personaj.

Laie nu e huligan, după cum rezultatele sale excelente în muncă nu-l ridică totuși la nivelul unui adevărat fruntaș. El e în urmă cu planul la indicele „conștiință". Dînd dovada multor calități dar și cu manifestări de superficialitate sau chiar necinste, el va fi dezbărat de tare prin strădania colectivă și a lui însuși. Spectacolul nu trebuie să sugereze nici excluderea lui Laie din colectiv, nici amnistierea lui — ci îndreptarea. Interpretul să fie atent în a-și arăta personajul preocupat spre final de imaginea greșelii lui, să-l simțim că va fi curat după zdravăna baie de abur.

Cristina își iubește bărbatul : asta e o calitate. Felul în care și-l iubește : un defect. Evoluția scenelor să contureze ridicarea ei de la gradul minor al dragostei oarbe.

Angela. Toate statuile și picturile angelice ale Renașterii au frunți fără riduri : probabil îngerii nu-și prea pun mințile la contribuție. La Angela, și farmecul și creierul sînt angelice. Altfel alura foarte modernă, prea modernă chiar ; sub coafura franțuzească, înaltă, — mintea scundă.

Decorul lui Ervin Kuttler, folosește fîșii aerate de material plastic alb și roșu. Pe planul înclinat în serpentină, Laie trebuie să evolueze sus sau jos, în spatele sau în fața fîșiilor de plastic, în funcție de semnificațiile momentului. Cu excepția secretarului, ceilalți actori să fie împrăștiați între spectatori în diferite puncte ale sălii (de aceea grima și costumul să nu fie stridente), sugerîndu-se prin asta că fiecare dintre noi e implicat nemijlocit în această dezbatere, că nimic nu ne izolează de ea. Spectacolul se poate desfășura cu o maximă eficiență și fără decor, într-o sală oarecare, fără scenă și fără cortină, fără instalație de iluminat. Actorii pot să răspundă din felurite puncte ale sălii, întrețăindu-și replicile, fără să „joace" în față. În locul banalelor cortine de început și sfîrșit, și mai utile pot fi bruște stingeri ale luminii în sală, în care timp apare și respectiv dispare doar secretarul U.T.M. Așa spectacolul irupe mai brusc, ma viu, încă de la început. Așa se sfîrșește fără să se sfîrșească. El trebuie să fie nu artificiu, ci viață sub secțiune transversală.

Vă așteptăm cu premiera ! Lista este deschisă, tovarăși. Ne interesează foarte mult părerea voastră despre viața personală a lui Laie Niculescu ! Cine se înscrie la cuvînt ?

Mihai Dimiu

Radu CÎRNECI

NOI ȘI SOARELE

1

La marginea mării,
pe nesfîrșita blană-a nisipului proaspăt,
lumea murmura cintece
dezbrăcîndu-se de păienjenișul viselor nopții,
de amintirile durerilor trecute,
bucurîndu-se de apropierea cerului aplecat,
de zările-albastre ce dansau pe albastrul apelor.

2

Lumea murmura cintecul dimineții ;
trupurile voinice și suple, frumoase,
se aplecau, se tolăneau dăruindu-se luminii,
se îmbrățișau cu înaltul cerului mișcător,
sorbeau aerul sărat ca pe un sărut nesfîrșit,
o dată cu soarele care pătrundea prin pleoapele-nchise,
ca o apă luminoasă, odihnitoare.

3

Soarele !
Se-nalța soarele, zeul luminii și-al vieții !
Și marea-și legăna grădinile de alge,
și pămîntul se mișca proaspăt ca un fruct pe ram,
și orașul dansa ca Fata Morgana pe zare,
și pomii alergau pe cîmpii sunîndu-și fructele,
și pădurile departe se urcau pe munți,
și holdele cintau sărutînd vîntul,
și vîntul era albastru !

Iar soarele se-nalța, se-nalța de neoprit
ca o astronavă cutezătoare, biruitoare,
dincolo de hotarul vechii cunoașteri.

4

Soarele purifica sărutînd,
era mingiietor alintînd,
ca un riu cald de lumină mirezmată,
curgînd în sus și-n jos, și-n toate părțile.
Și soarele se-nalța pe treptele secundelor
ca o clădire pe fiecare cărămidă subțire.
Și soarele se-nalța, se-nalța,
și pămîntul alerga după el
ca un ied după cerbul de aur fugind prin pădure !

5

...Călcam pe blana aspră-a nisipului mării,
cintam cu vocea mulțimii,
și cintecul mulțimii mă-nalța pe arcul bucuriei,
ca pe o undă sonoră, topită-n albastru,
și zburam, zburam cu soarele peste întinderi :

...Bărăganele fugeau, galopau,
cu aripile holdelor pe zare,
și lumea cîmpurilor aduna ca mașinile
valurile sonore ale spicelor,
și spicele cintau ca niște clopoței de aur
simfonia semințelor coapte,
boabele vieții de miine —
și lumea aduna cu mașinile valurile sonore ale spicelor,
iar sudoarea cu sărutu-i sărat
incununa frunțile și mușca brațele,
iar grîul curgea ca o cascadă arămie,
și lumea zorea aducînd slavă soarelui, care
se-nalța, se-nalța !...

6

...Era unul din orașele noastre noi,
cu parcuri albastre,
cu fruntea blocurilor sărutînd lumina,
cu imense uzine vuind ca uriașe ape sub vînturi.
Și laboratoarele uzinelor erau inalte, arcate,
albe ca spuma valurilor,
și lumina pătrundea de sus, albă
ca zăpezile în pădurile neclintite de vînturi.
Oamenii s-aplecau peste tainele atomilor descifrîndu-le,
rînduind protonii și electronii și neutronii, la un semn,
și materia își dezvelea frumusețea, cîntînd,
și oamenii s-aplecau peste cintecul materiei modelîndu-l,
suindu-l ca pe un imn spre soare.
Soarele își oglindea chipul în retorte și eprubete,
unde-și sălta virstele și strălucirea mată
soarele din adîncurile de piatră — petrolul !

Și soarele se-mbrățișa cu materia,
cu cîntecul acesteia, pornit pe-naltele drumuri.

...Peste orașele noastre strălucitoare
se-nalța soarele, — uriașă pasăre albă —
purtat în slăvi de cîntecele oamenilor...

7

...Livezile se cățărau sprintene pe dealuri,
podgoriile își sunau tălăngile grele-ale strugurilor,
pădurile se urcau pe munții de piatră
— cerul le săruta fruntea semeață,
piraiele le răcoreau gleznele.
Dar iată : au sosit stăpînii dealurilor și-ai munților,
și culeg cu pruncii lor fructele străduniei,
și storc opintindu-se din greu nectarul strugurilor,
și trimit la vale lemnul codrilor
pentru jucării, case, corăbii....
...Și soarele ridea înălțindu-se pe treptele secundelor,
și soarele ridea în aurul fructelor,
și soarele ridea în boabele chihlimbarii,
ridea soarele în rășina cu mireazma pipărată...

8

...Calc pe blana aspră-a nisipului mării.
Lumea se bucură de soare și-i înalță cîntări,
valurile se bucură de soare și-l laudă,
orașul sub soare, ca o Fata Morgana dansează,
holdele aleargă pe cîmpuri sunîndu-și spicele,
și pădurile, departe, se urcă pe munți,
se urcă pe munți sărutînd vîntul,
și vîntul e albastru...
Iar soarele se-nalță, se-nalță, se-nalță !...

Desen de NICĂ PETRE

CĂRȚI • CĂRȚI • CĂRȚI • CĂRȚI • CĂRȚI • CĂRȚI

ION PAS:
„Carte despre oameni locuri și întîmplări"

Din seria numeroaselor cărți scrise despre prima țară a socialismului victorios, între care unele datorate unor personalități eminente ale culturii noastre (Sadoveanu, Arghezi, G. Călinescu, Z. Stancu, Geo Bogza, Cezar Petrescu) face parte și ultima carte a lui Ion Pas, apărută la sfîrșitul anului trecut : *Carte despre oameni, locuri și întîmplări.*

În prima ei parte, cartea înmănunchează o serie de impresii despre Uniunea Sovietică, despre forța și strălucirea ei. Nu este însă cu putință să scrii despre U.R.S.S. fără a te referi la trecut. Căci, dacă în mod absolut U.R.S.S. este o uriașă putere economică și spirituală, atunci în contrast cu trecutul, nu prea îndepărtat, al vechii Rusii, forța și grandoarea statului socialist se amplifică incomparabil. Călătorul romîn a simțit această necesitate și numeroasele mărturii culese în special din muzee (căci din realitate au dispărut) sînt puse cu generozitate la dispoziția cititorului. Imaginea măreață a Uniunii Sovietice de azi nu poate fi suficient apreciată fără să ne gîndim mai ales la calamitățile provocate de fasciști în ultimul război mondial și pe care se părea că numai o forță mitologică le va putea restaura. Această forță mitologică s-a născut, într-adevăr, și ea nu este alta decît poporul sovietic condus de comuniști. Oamenii sovietici au îndeplinit un rol pur și simplu demiurgic, pe care numai o fantezie generoasă și-l putea concepe. Renașterea legendară, din cenușă, a atîtor orașe și sate, a nenumărate centre industriale, reprezintă un fenomen uimitor. Contemplarea acestui fenomen, de domeniul miraculosului, produce călătorului sentimente puternice, cu rezonanțe profunde, în care se împletește o anume emoție cu veneranția și devotamentul pentru cei care au fost capabili de asemenea înfăptuiri. Nutrim impresia după lectură că acesta este climatul sufletesc de care este stăpînit autorul *Cărții despre oameni, locuri și întîmplări.* Un astfel de climat duce, cu necesitate, la pagini care vibrează de lirism, de reacții afective, de imbolduri la confesiune. Ion Pas nu urmărește atît să informeze, să dea cifre și date spre a demonstra, el vrea în primul rînd să trezească o *atitudine* și dispoziție sufletească față de peisajele, fenomenele și oamenii întîlniți. Autorul cărții pe care o discutăm nu cade într-o eroare de care sînt ispitiți atîția reporteri, anume în *documentarism*, în *istorism* sau în *descriptivism*. El năzuiește să împlinească o operă educativă prin mijloacele ce țin *direct* de această finalitate. Revederea Leningradului, de pildă, îi prilejuiește pasaje încărcate de o admirație tonică : „Cît a suferit Leningradul în intervalul prelungit al blocadei, ne putem da seama parcurgînd încăperile Muzeului Apărării acestei întocmiri omenești, martiră și eroică în deopotrivă măsură.

Ani și ani, decenii infinite, documentele cuprinse aci vor constitui mărturia zguduitoare a martiriului cîtorva milioane de ființe omenești care păstrau, totuși, în suflet flacăra nestinsă a convingerii că, pînă la urmă, va suna pentru dușman ceasul osîndei meritate".

Nimic însă nu este prezentat la modul festiv, retoric, dimpotrivă reporterul zăbovește asupra unor mărturii zguduitoare, care demonstrează cu mare forță de convingere tocmai tăria oamenilor sovietici:

„Astăzi a murit mama mare", consemnează o fetiță de școală într-un caiet. „A murit tata", scrie a doua zi. „A murit fratele meu", înregistrează în ziua următoare. „S-a stins și sora mea... A murit mama", continuă jurnalul. „A murit și fetița", completează altă mînă caietul care se găsește sub sticlă, în muzeu.

Pornind tocmai de la *atitudinea* pe care vrea s-o împărtășească și s-o cultive, reporterul nu urmărește sistematic locurile pe care le vizitează, trecerea de la un capitol la altul se face degajat, pe baza unor asociații mai mult sugerate decît afirmate. Domeniile și locurile investigate sînt destul de numeroase, deși autorul nu și-a propus de loc să epuizeze, măcar enunțiativ, ceea ce se poate spune despre U.R.S.S. Kievul, cu tradițiile străvechi, peste care s-a așternut, biruitoare, lumea nouă ; eroicul Leningrad, oraș cu loc de frunte în istoria bătăliilor ; marea Moscovă, cu celebrul muzeu al Armatei Roșii, mărturie nepieritoare a sacrificiilor și vitejiei ostașilor sovietici ; Ermitajul cu comorile lui unice ; în egală măsură pe autor îl interesează oamenii sovietici cu care face cunoștință și fiecare este, în felul său, un erou. Ca om de cultură, ca umanist, Ion Pas este receptiv, cu deosebire, la fenomenul cultural. În carte întîlnim un capitol dintre cele mai cuprinzătoare, intitulat „Ca un fluviu puternic" în care ne sînt comunicate numeroase impresii despre uriașa operă de culturalizare pe care a desfășurat-o și o desfășoară statul socialist. Cunoscător, încă din primii ani ai formației sale intelectuale, al marii culturi ruse, călătorului romîn i se relevă acum, în toată plenitudinea ei, profetica frază a lui Bielinski : „Să-i invidiem pe nepotii și strănepoții noștri cărora le va fi dat în 1940 să vadă Rusia în fruntea lumii cultivate, dînd legi științei și artei și primind tributul de admirație respectuoasă al întregii omeniri luminate". Muzeele scriitorilor ruși, locurile în care aceștia au trăit, îi prilejuiesc autorului amintiri cu privire la contactul cu literatura și aprecieri interesante cu privire la unele opere și scriitori care au jucat un însemnat rol în educarea intelectualității progresiste din țara noastră.

Ultima parte a cărții, intitulată *Pe drumurile lui*, este un pios omagiu adus celui care simbolizează, pentru întreaga omenire, eroismul și măreția revoluției proletare. Urmărindu-l pe marele Lenin în cîteva dintre locurile, devenite istorice, pe care le-a străbătut, autorul ne relifează, în primul rînd, personalitatea umană a celui care, cum zicea Maiakovski, „a fost între oameni cel mai uman".

În galeria călătorilor romîni care au scris despre U.R.S.S., Ion Pas, prin *Cartea despre oameni, locuri și întîmplări*, aduce pecetea unei sensibilități proprii, ocupînd un loc de primă însemnătate.

Pompiliu Marcea

Trei studii de istorie literară

In colecția „Mica bibliotecă critică", care și-a schimbat în ultimul timp formatul și prezentarea grafică, devenind astfel mai atrăgătoare, mai interesantă, au fost publicate trei studii de istorie literară : Poporanismul și „Viața Românească" *de Dumitru Micu,* N. Beldiceanu *de G. G. Ursu* și Tudor Arghezi-poetul *— de Mihail Petroveanu.*

Stabilind locul pe care poporanismul îl ocupă în timp, delimitînd cele două momente principale din istoricul lui — momentul 1893—1895 și momentul 1906—1908 — subliniind conținutul de clasă al curentului, precizînd poziția lui C. Stere și a lui G. Ibrăileanu în dezvoltarea ideologiei poporaniste la noi, arătînd apoi adevăratele raporturi dintre ideologia diversionistă a poporanismului și literatura realistă și democratică promovată de „Viața Românească", D. Micu analizează pe larg în studiul său acest fenomen istorico-literar complex. Clarificînd limitele de influență dintre poporanismul „ideologic" și cel „literar", cu argumentări sprijinite pe operele scriitorilor reprezentativi, autorul arată și contradicțiile pe care revista „Viața Românească" le-a adăpostit în paginile ei, care totuși nu au afectat prea mult caracterul ei de tribună de luptă, în slujba ideilor înaintate ale epocii.

Autorul, după părerea noastră, a trecut prea repede peste lupta pe care o duce revista, între anii 1920—1940, împotriva războiului, împotriva teoriilor și discriminărilor rasiale, a fascismului și obscurantismului. Se menționează că revista a publicat, bunăoară, cunoscutul apel pacifist semnat de Romain Rolland, Henri Barbusse și George Duhamel, către intelectualii din lumea întreagă. Dar nu se aduc elemente suficiente de sprijin care să contureze adîncul ecou pe care l-a avut „chemarea scriitorilor francezi" în dezvoltarea literaturii noastre antirăzboinice. Autorul reduce, de asemenea, la o simplă menționare și faptul că acum apar, chiar în paginile revistei, și unele din cele mai trainice valuri realiste ale literaturii noastre naționale — Hanul Ancuței, Venea o moară pe Siret, Zodia Cancerului, Frații Jderi *de M. Sadoveanu,* Întunecare *de Cezar Petrescu,* La Medeleni *de Ionel Teodoreanu,* Papucii lui Mahmud *de Gala Galaction,* Poarta neagră *de Arghezi — ca să nu pomenim decît doar de cîteva nume și titluri reprezentative — alături de care se adaugă pamfletele lui George Călinescu sau studiile lui M. Ralea.*

Studiul monografic N. Beldiceanu *de G. G. Ursu aduce la lumină o sinteză sobră și cumpănită în aprecieri asupra vieții zbuciumate și bogatei activități creatoare a unuia dintre cei mai reprezentativi poeți ai „Contemporanului".*

Autorul, bazat pe o cercetare atentă și minuțioasă a documentelor vremii, aduce interesante precizări în problema raporturilor lui Beldiceanu cu „Junimea" și revista „Convorbiri literare", subliniind că scriitorul n-a avut decît relații întîmplătoare cu „Junimea", și încă în perioada sa de tinerețe.

Studiul lui G. G. Ursu elucidează mulțumitor această problemă și arată, pe bază de informații serioase, falsele interpretări pe care unii critici burghezi le dădeau poziției lui Beldiceanu, considerîndu-l uneori chiar ca pe un „junimist"

Ce ni se pare confuz în studiul profesorului G. G. Ursu este folosirea termenului „convorbirism" atunci cînd vrea să sublinieze influența pastelurilor lui V. Alecsandri în poeziile lui Beldiceanu de aceeași specie. Socotim că nu poate fi vorba de „convorbirism" în pastelurile lui Beldiceanu, pe de o parte, iar pe de altă parte, termenul discreditează valoarea nemuritoarelor pasteluri ale bardului de la Mircești. De asemenea, ni se pare puțin naivă apropierea dintre poezia Amurgul veacului *și* Scrisorile *lui Eminescu.*

Mihail Petroveanu a publicat un eseu despre poezia lui Arghezi. Autorul s-a străduit să definească termenii dramatici căutări a integrității poetice a lui Arghezi, în ce au ei mai specific, începînd cu frămîntările și poeziile lui de tinerețe și încheind cu marile împliniri lirice din ciclurile 1907 și Cintare omului. *Este vorba, cu alte cuvinte, de încercarea de reconstituire a itinerariului spiritual și poetic al marelui nostru scriitor.*

Incepînd astfel cu discutarea „contradicțiilor operei argheziene și a diferitelor interpretări", atenția criticului se îndreaptă în direcția descifrării sensului poeziei argheziene, așa cum se configurează el de la o etapă de creație la alta, pentru ca, în ultimul capitol al cărții, — „Idealul împlinirii" — să releve soluționarea finală a dramei poetului, datorită contactului său cu ideologia proletariatului revoluționar. Inlăturînd o serie de false teze propuse de critica veche în legătură cu interpretarea poeziei argheziene, stabilind adevărații termeni ai dramei spirituale a poetului și combătînd totodată ideea structurii sale duale și contradictorii, prin tăgăduirea caracterului mistic al creației sale, Mihail Petroveanu ajunge la concluzia că nu se poate concepe un Arghezi în afara conflictului istoric al epocii sale.

Dar dacă așa stau lucrurile în ceea ce privește aspectul tematic și ideologic la care se referă autorul, ni se pare lipsit de o justificare convingătoare faptul că acest studiu, consacrat lui T. Arghezi — poetul, este cu totul lipsit de discuții care să privească arta poetică argheziană, măiestria artistică a poetului, marile sale valori de expresie și se menține uneori la o tratare rezumativă. Studiul ar fi cîștigat dacă, în stabilirea filiațiilor unor motive argheziene, autorul ar fi dovedit mai multă îndrăzneală, mai multă putere de generalizare, dacă se examina sumar dar atent personalitatea lirică a lui Arghezi în contextul poeziei moderne europene.

Fănică N. Gheorghe

„Arta pentru toți"

Inaugurată cu un volum dedicat lui Aman, colecția „Arta pentru toți" caută să împlinească un gol de mult resimțit în opera de popularizare a valorilor plasticii noastre. Alcătuită cu sobrietate, insistînd asupra cîtorva din principalele caracteristici ale artei lui Aman, într-un stil cursiv și accesibil, prezentarea semnată de B. Mogescu-Măciucă are meritul de a sublinia rolul pictorului în mișcarea plastică din țara noastră în cea de-a doua jumătate a veacului trecut.

Tablourile sînt alese, în general, dintre cele mai reprezentative ale autorului „Boierilor surprinși la ospăț" ; comentariile se îndreaptă spre relevarea implicațiilor social-istorice. Cu o bună cunoaștere a artei lui Aman, comentatorul stabilește, cu subtilitate, relațiile dintre artist și idealurile epocii sale. E adevărat că, datorită unghiului aproape exclusiv istoric sub care o privită pictura lui Aman, referirile la tematică sînt cu mult mai frecvente decît cele care ar privi tehnica picturală, organizarea compoziției, armoniile coloristice atît de caracteristice artistului.

Și poate că într-un volum de popularizare aceste comentarii nu ar fi fost de prisos. Ele ar fi contribuit la inițierea artistică a unui public larg (lucrarea a fost editată în 12.000 exemplare, tiraj mult peste cele obișnuite la publicațiile de artă). Unele indicații schițate în comentarii (remarca asupra compoziției în spirală din „Stradă în Cîmpulung", pusă în legătură cu impresia de amorțire pe care-o degajă peisajul orașului de odinioară, pătrunderea psihologică din prezentarea „Autoportretului" etc.) demonstrează capacitatea autorului de a aprofunda într-un mod pertinent detaliile puse la îndemînă de picturile lui Aman.

Chiar dacă uneori afirmațiile criticului pot suscita discuții, ele vădesc o perspectivă originală de interpretare.

Nu putem să nu recunoaștem că străduința tov. B. Mogescu-Măciucă de a descoperi și discuta acele laturi ale creației lui Aman care s-au bucurat într-o mai mică măsură de atenția criticii de specialitate e mai mult decît lăudabilă. Subliniem priceperea cu care criticul familiarizează treptat cititorii cu limbajul de specialitate. Prefața, redactată într-un stil atrăgător, pe un ton perfect accesibil, constituie o contribuție reală la cunoașterea lui Aman și a epocii sale. Credem că, din acest punct de vedere, textul volumului recent apărut reprezintă o frumoasă promisiune pentru întreaga colecție.

Ceea ce ni se pare, însă, a constitui slăbiciunea volumului este calitatea necorespunzătoare a reproducerilor în culori. Fără îndoială, o asemenea reproducere nu poate fi niciodată decît o copie relativă a originalului. Din nefericire, tehnica modernă nu permite încă realizarea unei copii perfect fidele.

Și o întrebare : nu se putea alege pentru coperta volumului altă reproducere decît aceea a „Țigăncii", evident nu lipsită de calități plastice, dar de un pitoresc convențional pe care, pe bună dreptate, comentatorul îl subliniază ? Nu era mai potrivit, de pildă, celebrul „Autoportret" din 1853 ?

Inițiativa editurii, cu toate asperitățile pe care le nădăjduim netezite în volumele viitoare, merită a fi consemnată. Ea răspunde, după cum arătam, unei necesități imperioase, volumele de popularizare fiind cu stăruință solicitate de numărul tot mai mare de vizitatori ai muzeelor și expozițiilor noastre.

A. B.

CE E NOU IN PATRIA NOASTRĂ

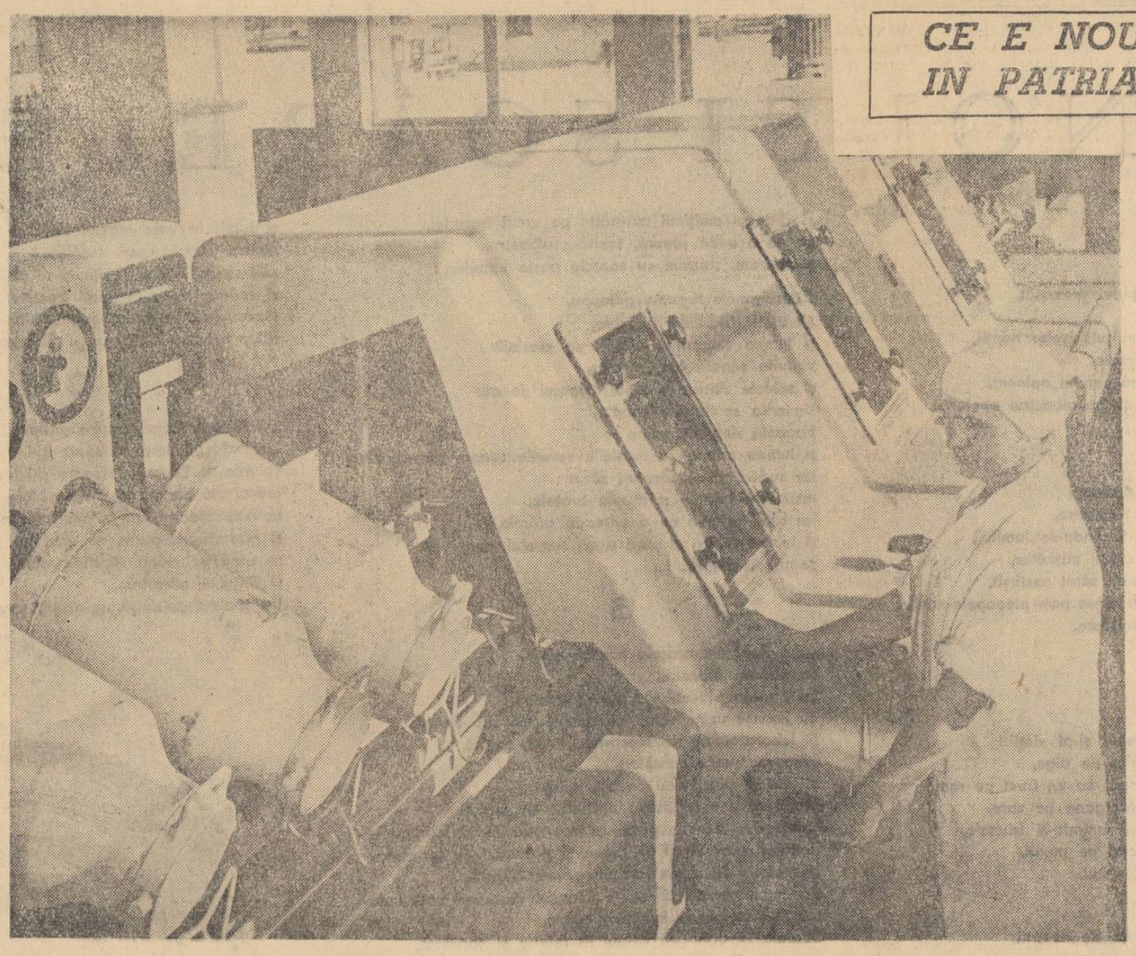

Fabrica de produse lactate „Rarăul" — lumină, curățenie, utilaje moderne.

ȚARA DE CAȘ DULCE...

PAUL ANGHEL

Moldova e luată adesea ca sinonim al blîndeții și al molcomiei (folosesc **e**, în loc de **este**, cu intenție !) și pentru un motiv din cele mai banale : pentru cașul, pentru laptele, pentru urda, pentru brînza de burduf și brînza afumată care s-au legat de multă vreme ca un canaf la prestigiul moldovenesc.

Este drept că nicăieri, în nici o altă parte a țării, nu te poți delecta cu un **caș dulce cu mămăliguță**, sau cu **chișleag**, sau cu caș la putină — sau în coajă de brad, — ca aici, de vreme ce olteanul sărează brînza pînă o face ocnă, transformînd-o în produsul de băcănie sau de cîrciumă, care se cheamă **telemea**.

Telemeaua, mititeii, fudulițile, ciorba de burtă, aceste stimulente pentru zelul civic al „cetățeanului turmentat" au intrat în dicționarul politic al vechii Romînii, ca vrednice argumente electorale, alături de măciucă, ciomag și chinoroz. Sarea azvîrlită cu pumnul în laptele închegat, usturoiul și ardeiul, amestecate cu tocătura, burta vitei făcută tăiței și acrită de să-ți sară cămașa, deșteptau pe chefliu la scandal și arțag, făcîndu-l apt să devină iar „sugativă". Între timp însă, în ochii unora, Moldova apărea blajină ; consuma pe tăcute **pui cu smîntînă, poale-n brîu, vărzări, papanași cu unt și alivenci**, ajutate cu vinul nemetamorfozat în șpriț, iar dacă lipsea, cu „sfînta apă". (Acestea toate nu se întîmplau decît în amintirile lui Creangă sau în paginile edenice ale lui Sadoveanu, **totuși, le putem** lua ca puncte de reper).

Țară de oieri și agricultori, ca toată țara cea mare și veche, Moldova a găsit, prin niște filtre secrete și numai ale ei, mijloace să-și îndulcească bucătura sărmană, făcînd-o, oricît de pe sponci ar fi fost, gustoasă pînă la rafinament. Listele de bucate din literatura lui Creangă, a lui Hogaș, a lui Sadoveanu, iar pentru alte regimuri sociale — din cea a lui Teodoreanu, cuprind un număr fără limite de preparate culinare. Toate sînt îmbietoare, toate solicită apetitul unui Flămînzilă și cheful de băut al lui Setilă, cei din basmul știut. Și mai toate sînt cu unt, cu smîntînă, cu mirodenii de grădină, toate cer la preparație un foc potolit și o grijă de alchimist.

Acești consumatori de bunătăți dulci, așezați într-o geografie patriarhală și edenică, nu puteau să aibe decît un grai dulce și o fire blajină, în consonanță deplină cu toată arta lor. Peisajul moldovenesc estompat de veșnicele „picle albastre", colorate cu melancolii, omul ieșit din cronici și vorbind cronicărește, tihna popasurilor în ceardacele mînăstirești, sau la hanuri și orînde faimoase, toate îl îmbie pe călătorul străin la o atare înțelegere. Acesta să fie oare miezul cel adevărat? Moldova, și mai ales această Țară de Sus, să fie oare **o țară de caș dulce ?**

Cantemir, mai aproape de toate cele ale Moldovei vechi decît un călător oarecare, ne dă cu totul alte deslușiri despre firea și „despre năravurile" moldovenilor, făcînd-o ca și Tacit, **sine ira et studio** : „...dragostea ce avem pentru patria noastră ne îndeamnă, pe de o parte, să lăudăm neamul din care ne-am născut și să-i înfățișăm pe locuitorii țării din care ne tragem, iar pe de altă parte, dragostea de adevăr ne împiedică într-o aceeași măsură să lăudăm ceea ce ar fi după dreptate de osîndit. Le va fi **lor** mai folositor dacă le vom arăta limpede în fața vremurilor care-i slujesc, decît dacă i-am înșela cu lingușiri blajine și cu dezvinovățiri dibace, încît să creadă că în asemenea lucruri ei se conduc după dreptate, în vreme ce toată lumea mai luminată, văzîndu-le, le osîndește".

Drept care, învățatul patriot nu „osîndește" întru năravurile moldovenilor nici firea cea blajină, nici graiul dulce, ci „mărturisind curat" ne arată că :

„Trufia și semeția sînt muma și sora lor. Dacă moldoveanul are un cal de soi bun și arme mai bune, atunci el gîndește că nimeni nu-l întrece și nu s-ar da în lături că se va lua la harță și cu Dumnezeu, dacă s-ar putea".

Și despre aceeași fire a lor ne zice mai la vale :

„Cu toții sînt mai cu seamă cutezători, semeți și foarte puși pe gîlceavă... Țăranii trec rareori de la vorbe la arme, însă astupă gura semeață a potrivnicului cu ciomagul, cu bîta și cu pumnii". (Descrierea Moldovei, cap. XVII, „Despre năravurile moldovenilor").

A se vedea gîlcevile, răzmerițele, procesele și războaiele moldovenilor purtate cu domniile cele rele, cu boierii trufași și uzurpatori, cu năvălirile peste pămîntul lor. A se vedea, printre altele, cum firea cea blajină „de caș dulce", a dat semnul răscoalei din 1907, aprinzînd vîlvătaia în capul Țării de Sus, acolo, la Flămînzi.

Iar despre starea „alimentației populației rurale", o altă replică la „țara de caș dulce", ne vorbește un studiu, scris cu multă sfîșiere a inimii, la aceeași vreme a anului 1907.

Documentele pe care pasionatul cercetător le dă la iveală, studiind „acest cauchemar național", sînt cu totul înspăimîntătoare ca să nu le transcriem :

„Am luat un sat, satul meu natal (cătunul Arsura, comuna Drînceni, jud. Fălciu — n.n.) care reprezintă mijlocia satelor ; locuitorii săi, nefiind prea bogați, nu sînt nici de tot săraci ; ei sînt harnici și nu bețivi. În acest sat am stabilit cantitatea de alimente consumată într-un an pentru fiecare familie. Cercetările mele s-au întins asupra a 40 de familii de toate categoriile, compuse din 150 de indivizi adulți (copiii de la zece ani în sus au fost considerați ca atare, căci ei muncesc deopotrivă cu cei mari).

Iată acum cîteva din cifrele **consumului zilnic** dintr-un tabel de altfel sumar : 50 g făină de orz, 20 g grîu sub diferite forme (fiert, bulgăre-rîșnit, colivă etc.), 250 g secară sub formă de pîine neagră, 4 g orez, 10 g fasole bob, 10 g fasole verzi (păstăi), 1 g mazăre, 40 g carne (din care 15 g carne de pasăre, 2 g de vacă, 15 g de porc, 3 g de oaie și 5 g de pește), 20 g lapte (o lingură pe zi), 5 g ouă (la zece zile un ou), 10 g brînză, 50 g varză, 10 g ceapă, 5 g ardei, 30 g ștevie, urzici și alte buruieni de cîmp. Lista cuprinde și următoarele cifre mari : 115 g moare de curechiu (zeamă de varză), 800 g borș, 250 g vin (regiunea este de podgorie)".

Din cantitatea totală de porumb, mai observă medicul, aproape jumătate a fost consumată sub formă de mămăliguță, iar cealaltă jumătate a fost cumpărat. „Se mai observă că 20 de familii compuse din 83 de inși n-au sorbit un strop de lapte în tot cursul anului în această țară „eminamente agricolă !" — Să ne așteptăm pe viitor că această cantitate alimentară să fie și mai **ră** și mai mică". (Sublinierile ne aparțin).

Puii cu smîntînă, poalele-n brîu, laptele cu tocmagi sau **cașul cel dulce** au rămas în basm sau au suit dealul acolo, la conac.

În celebra **țară de caș dulce** „laptele este așa de puțin, că nu se poate întrebuința nu ca aliment, dar nici ca medicament !... Chiar anul acesta — notează același medic — în comuna Pîhnești, unde am avut epidemie întinsă de febră tifoidă, din 300 capi de familie, **numai 7 aveau vaci cu lapte** și aceștia aveau copii care-l consumau, așa că tificii rămîneau fără ; prin satele dimprejur aceeași bogăție era... E dureros și revoltător !"

În schimb, se introdusese în alimentație orzul. „Pentru toată Moldova, **turta de orz** coaptă-n vatră, fără alt ingredient".

Și medicul nostru, al cărui destin în evenimentele acelea ar merita o nuvelă sau un roman, comentează sarcastic :

„Dar cu introducerea orzului în alimentația obișnuită a țăranilor noștri (înainte se întrebuința numai la foamete), țăranii noștri se scoboară în scara zoologică ; ei intră în rîndul erbivorelor ; frumoasa specie hypică a d-lui Marghiloman desigur se hrănește mult mai bine, decît 4 milioane de locuitori ai acestei țări!" („Alimentația țăranului", Dr. Nicolae Lupu, medic primar al Jud. Fălciu, Huși, studiu publicat în Viața Romînească 16, febr. 1906).

Și în final :

„Va fi oare auzit acest strigăt ?..."

★

Mă gîndeam la toate acestea, străbătînd imașurile Țării de Sus, populate cu cirezi mari de vite și cu turme de oi, îmbrăcînd dealurile și coastele cu talazurile lor mișcătoare.

La Consfătuirea fruntașilor agriculturii socialiste, desfășurată la sfîrșitul anului 1961, la București, a trezit interesul unanim al colectiviștilor prezenți propunerea unui crescător de animale din Ardeal, de a se introduce la fermele zootehnice bine dezvoltate **păstorul automat.**

— Păstorul automat? au tresărit cîțiva moldoveni, de pe lîngă mine, desfăcînd la repezeală carnetele. Erau oieri din Țara de Sus, cu turme strașnice de oi în proprietate obștească, interesați deci să afle și să învețe toate noutățile.

— Da, păstorul automat!

Și „ungureanul" a împărtășit pe larg celor prezenți, întorcînd pe dos toate înțelesurile „Mioriței", experiența lui înaintată.

— Păstorul automat, spunea el, iar noi, **toți** moldovenii de pe **Bistrița, de pe Rîșca**, de pe **Șomuz**, de pe apa **Siretului**, îl ascultam cu încordare, — acest păstor automat nu-i altceva decît o simplă și ieftină împrejmuire cu sîrmă, un ocol, prin care trece, atît cît să urzice spinarea vitei, curentul electric furnizat de un acumulator portativ... Toată isprava costă nimica toată. Cînd parcela de iarbă s-a terminat, muți ocolul cu sîrmele lui, mai sus, la altă parcelă.

— Dar dacă se termină acumulatorul ? — a întrebat un baci de lîngă mine.

— Acumulatorul nu se termină niciodată, a răspuns el, spre scandalizarea cîtorva.

— Cum adică ? !

— Adică se termină, dar dacă n-ai unde să-l încarci, nu-i bai, că vita îi știe acum seama și nu s-ar atinge de sîrmă, măcar de-o împingi acolo cu tancu' !"

Am rîs toți, dar oierul de lîngă mine, om deștept și hîtru foc, n-a rîs cîtuși de puțin.

— Înțeleg, ne-a lămurit el. Ne-a spus și nouă despre minunea asta zootehnicianul gospodăriei. Se termină acumulatorul, e drept, dar între timp se formează **reflexele condiționate.** Vitele se păstoresc automat, învățînd singure să nu iasă din ocol și să asculte de sîrma cu bucluc.

— Se fac economii mari de zile-muncă, a conchis un președinte de lîngă Rădăuți. Poți spori turmele cît poftești, niște ciobani de sîrmă fabrici la repezeală. Bună idee !

După drumul pe care l-am făcut în codri, la tăietorii de lemne, am pogorît deci pe apa Siretului, la tîrla unor ciobani colectiviști, pe care-o cunoșteam.

Vremea aspră de iarnă îi ținea treji, zi și noapte, cu ciomagul în mînă, lîngă saiele cu turme de oi.

— Lupul nu știe de păstorul automat, mi-a spus baciul, reluînd convorbirea despre noutățile tehnice ale breslei, după ce a împlinit cu vîrf și îndesat — moldovenește — oficiul de gazdă. Lupul știe numai de frica ciobanului și a dulăului cu ragilă la gît. Avem ciobani buni, iar dulăii noștri pot ține hartă cu toate haitele care-ar îndrăzni la oi.

— Îndrăznesc ?

— Ba bine că nu !

Mi-a istorisit apoi niște întîmplări grozave cu lupi, petrecute chiar în iarna aceasta și am regretat, ascultîndu-le, că marele povestitor, căruia îi erau pe drept destinate, nu-l mai putea auzi. Nu le reproduc, lipsindu-mi harul și îndrăzneala pentru o asemenea ispravă gingașă. Reproduc numai tîlcul pe care baciul mi l-a servit în încheiere :

— Mîncate de lup sau nu, oile dispăreau... Dacă era oaia chiaburului, treacă mearga, de unde nu curge picură, sau cum se mai spune, oi să ai că lupi îs destui. Dar acum oile sînt ale noastre, sînt oile oamenilor, oile gospodăriei colective ! Aperi avutul tău, avutul satului, aperi avutul statului, fiindcă dacă-ți piere numai o oaie, în anul care vine nu mai poți tunde de pe ea 5 sau 7 kilograme de lînă ; nu mai poți închega 30-40 kg de caș, ca să nu mai vorbesc de miei.

Intîlneam, aici la ciobani, aceeași socoteală și chibzuință gospodărească, aceeași dragoste față de zestrea comună, ca și în industrie, la muncitorii de la forjă, sau de la strung. Responsabilul acestei ferme zootehnice, adică baciul, împreună cu toți oamenii lui, vădeau o grijă față de turmă în care intrau toate priceperile noi.

— Satul nostru este jumătate de mocani, jumătate de plugari, îmi spunea baciul. Aveau oi și plugarii, dar le dădeau ciobanilor în seamă, așa după cum ciobanii, plecînd cu turmele, lăsau pămîntul lor, puțin cît era, în grija altora, a acelora care se îndeletniceau cu cîmpul... Așa se întîmpla în multe sate, aici la noi, în Țara de Sus, decînd îi lumea-lume. Cînd a venit colectivizarea, comuniștii noștri din comună ce-au zis ? Măi fraților, ia hai să ne punem și noi în rînd cu oamenii, să nu mai trăim necăjiți și sărmani, să gustăm și noi măcar o leacă din bucurie !... Ce te faci însă cu ciobanii și cu plugarii ? Unii trag hăis, alții cea ! Nu-i nimic, au zis flăcăii noștri, se cheamă că **diviziunea muncii** este făcută. **Parte din ciobani vor trece la** ferma de vite, iar cei care n-or să deprindă rostul științific al trebii, îi trecem înapoi, la coada sapei ! ...Cînd au auzit ciobanii noștri de una ca aceasta s-au apucat de învățat. Am trecut din primul an la însămînțările aritificiale, am aplicat regulile zootehnice, cum aplică judecătorul legea, am făcut din ferma noastră de oi cea mai bună fermă de pe Siret. Cu cît o să avem turme mai multe, cu atît o să ne trebuiască mai mulți ciobani, și-au zis ciobanii, care-s foarte pătimași pe aici pe la noi și au muncit ca apucații.

— Dar **păstorul automat ?**

— Nu se mai sperie nimeni de el. O să se aplice la ferma de taurine, căci aici la noi nu prea merge. În schimb, dezvoltînd zootehnia, i-am silit și pe agricultori să se ridice. Le-am zis așa : noi vă dăm îngrășăminte naturale, fermele aduc gospodăriei bani cu carul, ce producție dați voi la hectar ? Ia să vă socotim ! Credeți că mai merge ca înainte? Trebuie să ne dați furaje concentrate, trebuie să ne faceți conveiere verzi, trebuie să semănați sfeclă de zahăr, ca să primim borhot pentru vite, sfeclă furajeră, morcovi furajeri, mazăre, porumb siloz. Ca să obții de la fermele de animale tot ceea ce pot ele să-ți dea, trebuie să ridici foarte sus sectorul agricol și trebuie să faci asta după știință.

Mai bine de jumătate din veniturile acestei gospodării colective proveneau din producția animalieră. Gospodăria livrează pieții mii de litri de lapte, mii de kilograme de lînă, sute de porci îngrășați, sute de miei și batali.

Se auzea în surdină concertul aspru al behăiturilor. Turma era bine ocrotită de viscol, iar ciobanii ieșeau din cînd în cînd afară, cu mîna pe ciomag, chemînd alături de ei dulăii cei voinici, ca să pornească în „inspecție". Turma aceasta era, de fapt, o uzină producătoare de lînă, de lapte și de caș, organizată după toate exigențele științei.

— Să veniți la primăvară, să vedeți dealurile albe de omăt mișcător.

Da, am să mă reîntorc să văd dealurile Țării de Sus, îmbrăcate în omătul candid al turmelor.

★

Nu poți pleca totuși, din Țara de Sus, fără să intri în Împărăția Laptelui.

Alergînd cu sania pe drumurile înzăpezite și ajungînd pe înserate la Cîmpulung, la fabrica de produse lactate, mi s-a părut că intru într-o mare miraculoasă de alb. Metamorfozele zăpezii ? Un miraj provocat de zborul cu sania prin acest ținut boreal ?

Totul e alb, ireal de alb, de la halatele fetelor împodobite la față și surîzătoare, pînă la conductele și recipientele gigantice, tăiate parcă din gheață polară.

Mă aflam la fabrica de produse lactate „Rarăul", una din noile construcții industriale răsărite în ultimii ani, aici în Nordul țării.

— Cum se poate mai bine valorifica belșugul de lapte ? îmi spune șeful secției de pasteurizare, explicîndu-mi mecanismul producției. Regiunea noastră este bogată în turme, s-au dezvoltat puternic fermele zootehnice ale gospodăriilor de stat, ca și cele ale gospodăriilor colective. Ce să faci cu atîta lapte ? Nu poți hrăni orașele cu putineiul și cu garnița, ca înainte. Laptele curge acum cu vagoanele, pîraie și rîuri... Tocmai de asta a apărut fabrica noastră și alte cîteva în împrejurimi.

Fabrica de conserve de lapte „Rarăul" din Cîmpulung este una din întreprinderile cele mai noi din Țara de Sus. Utilajele moderne, curățenia de clinică, ținuta sobră și studioasă a muncitorilor îmbrăcați în alb, fac să te crezi într-un institut științific de cercetări.

— La noi funcționează aceeași grijă față de om, ca și în industria de medicamente, îmi spune un muncitor. Lucrăm cu cea mai gingașă materie alimentară : laptele. Răspundeam deci de hrana copiilor, de alimentul zilnic a mii și mii de familii.

Deși lichidul acesta cast nu este atins nici măcar cu respirația, omul este acela care conduce mișcarea complicată a pastei prin conducte, recipiente și mașini, pînă cînd, în sacii de material plastic curge zăpada laptelui devenit pulbere. Se vor produce aici 3000 de tone lapte praf integral, precum și mari cantități de lapte pasteurizat, unt și alte preparate.

Zilnic, autocisternele albe străbat drumurile albe de zăpadă, aducînd darul proaspăt și alb al fermelor din împrejurimi la fabrica de produse lactate din cadrul marelui combinat alimentar de la Burdujeni. Și tot zilnic ies pe poarta fabricii de prelucrare a laptelui din Botoșani 1400 kg unt, 1000 kg brînză, 800 litri lapte pasteurizat.

Nu vom uita să notăm celebrul **cașcaval de Dorna**, nici brînza de Dorna, care și-au cucerit un vechi și binemeritat renume, și care continuă să vină spre masa noastră, de acolo de la Vatra Dornei, în cantități sporite.

Care este, în fond, semnificația acestor fapte ? Cum se așează ele în rostul civilizației noastre noi ?

Țara de Sus, acest teritoriu de străveche civilizație, rămas totuși pînă nu demult în nemișcarea civilizației pastorale, s-a trezit sub imperiul construcției noastre și participă intens, modificîndu-se din temelii, la această construcție. Ciobanul, unul din faimoșii baci ai „Mioriței", a renunțat la contabilitatea oilor pe „răbuș" și socotește azi rentabilitatea fermelor, după toți indicii producției industriale (investiții, preț de cost, calitate, productivitate). Crescătorul de animale a trebuit să devină zootehnist, să-și însușească adică noua cultură a profesiei, să renunțe la prejudecățile și datinile vechi, să se modifice sufletește, să capete conștiință de părtaș la marea operă a construcției socialiste. Aprigele muntence din spița Vitoriei Lipan au trecut să supravegheze manometrele, eprubetele și microscoapele de laborator, făcînd o muncă pe măsura iscusinței și agerimii lor.

— Ați intrat în civilizația laptelui, îmi spune concluziv gazda conducîndu-mă în vastul antrepozit, plin pînă la tavan cu saci de lapte praf.

Vorbea moale, plăcut, moldovenește. În jur amirosea dulceag a rășină și a șiștar.

— Da, sînt în **Țara de caș dulce...**

FĂURITORUL DE ARIPI

OVIDIU ZOTTA

OAMENII ȘESENALULUI

In ierarhia visătorilor lucizi, zburătorii ocupă un loc privilegiat, și e indiscutabil că asta se datorește raportului direct proporțional dintre satisfacțiile saltului spre stele și necesitățile terestre. Mecanicul de aviație Florea Pena a însoțit cu bătăile inimii sale lucrarea multor aparate care, desprinzîndu-se de sol, purtau spre marile altitudini un om de care răspundea un alt om, și anume acela în salopeta cu petlițe de ulei, rămas în umbra hangarului, cu palma streașină la ochi. Mecanicul de aviație trăiește, asemenea romancierului talentat, o sumă de vieți — prin faptul că simte, gîndește, se teme și triumfă, o dată cu fiecare pilot care zboară pe un avion verificat de el. Lui, care adesea e un anonim, i se cuvin laude egale cu acelea aduse marilor performeri, deoarece omul acesta făurește aripi. Florea Pena, organizatorul de partid de la S.M.T. Grădiștea, este un astfel de om care făurește aripi.

Acum mai bine de un deceniu și jumătate, „a dormit la ușa ministerului", împreună cu alți tovarăși, așteptînd să iasă niște hîrtii în legătură cu fabricarea primelor tractoare românești. „Dar tractoarele nu zboară !" glumim noi. „Cum nu ?! Dacă privești bine pe altimetru, ai să vezi că înregistrează o vertiginoasă creștere a... recoltei !" (Aici trebuie făcută legătura cu faptul că în gospodăriile colective deservite de S.M.T. Grădiștea sporul față de plan a fost anul trecut de 400 kg grîu, 800 kg porumb, 18.000 kg sfeclă de zahăr la hectar). Zburătorul Florea Pena, om interesat de înălțimile cele mai pure ale demnității umane, și-a pus de la bun început la inimă producția tractoarelor românești și atunci cînd a văzut primele I.A.R.-uri ieșind pe poarta uzinelor din Brașov, în uralele muncitorilor, a cunoscut clipe de intensă fericire. Nici prin gînd nu i-a trecut că, peste ani, avea să lucreze nemijlocit la obținerea recoltelor bogate și, într-adevăr, după un timp, Florea Pena a primit sarcina să lase tractoarele pentru a veghea din nou aripile zburătorilor. Din nou areoportul, din nou migălosul control al motoarelor, al sistemelor de comandă, din nou emoția decolării. Dar undeva, în adîncul inimii, meșterul aeroplanelor rămăsese îndrăgostit de tractoare. Anii au trecut, partidul l-a trimis să lucreze ca activist, a trecut prin școli, și iată-l în agricultură. Pena nu s-a mirat. Aștepta parcă de mult clipa asta. La vîrsta părului cărunt, altimetrul nu arată nici un milimetru sub plafonul necesar de zbor. Este extrem de greu să afli de la tovarășul Pena cum a contribuit la bunul mers al semeteului. Îți răspunde scurt, în cifre care oglindesc creșterea producției (evidentă) și mersul reparațiilor (excelent). El nu face împărțiri de genul : „asta e inițiativa lui cutare", chestiunea aceea depinde de brigada lui X și direcțiunea n-a putut face nimic... de aici pînă aici e meritul lui Y iar în continuare al lui Z" — ci afirmă cu deplină convingere că totul depinde de efortul colectiv muncitoresc, și dacă te gîndești că deși fostul director nu se prea omora cu munca, semeteul era totuși fruntaș, trebuie să-i dai dreptate. „Avem o organizație de bază puternică, explică tovarășul Pena, mulți tractoriști sînt membri și candidați de partid. Pricepi ? Simțului de răspundere cu care privesc mecanizatorii noștri sarcinile de partid îi datorăm toate succesele noastre".

Omul acesta cu părul aproape alb are ceva de vechi ostaș în ținută : la această impresie contribuie poate și faptul că la sediul organizației de bază i-am văzut, pus cu discreție într-un colț, patul simplu, cu pătura îndoită sever. Pe cele două mese de lucru — lucrări teoretice, volume de literatură, caietul de conspecte. Este încăperea unde lumina rămîne cel mai tîrziu aprinsă în incinta stațiunii. Iubește, ca orice îndrăgostit de înălțimi, pămîntul, florile, copacii. S-a ocupat cu entuziasm copilăresc de plantarea duzilor, teilor și plopilor în curtea stațiunii. De aceea o porțiune a fost denumită în glumă de către mecanizatori „aleea Pena". „Familia ? În București. Da, mă duc din cînd în cînd pe-acolo. O fată lucrează, alta învață". Ori de cîte ori aude zbîrnîitul unui avion, îl ascultă ca pe o muzică. Fără melancolie însă. Comunistul Florea Pena continuă să le făurească oamenilor aripi. Acum vreo doi ani, un tînăr mecanizator, Ungureanu Teodor, care suferise cîndva un accident și din această cauză părăsise vreme îndelungată tractorul, a venit la semete, spunînd că ar vrea să lucreze din nou. Rămăsese serios în urmă cu meseria, și unii au fost de părere că nu va mai putea lucra. Florea Pena a simțit însă ce e în inima băiatului. A insistat să fie angajat, i-a pus în mînă cărți de specialitate, s-a ținut de capul lui să învețe metodic, să-și recapete îndeminarea, iar Nițu Gheorghe, șeful brigăzii, a primit sarcina de partid să se ocupe îndeaproape de el. Ungureanu, în fața atîtor dovezi de înțelegere, a simțit că-și recîștigă încrederea în sine. Și-a recîștigat și prețuirea. „Ameninți puțin la un picior, spune plastic tovarășul Pena, dar dacă a vrut, tată că s-a descurcat de minune la pedale !". Așa a devenit Ungureanu tractorist fruntaș, figurînd printre cei mai buni mecanizatori din stațiune. Comuniștii i-au apreciat dragostea de muncă și l-au primit în rîndurile lor.

Făuritorul de aripi, Florea Pena, nu-și dezmintă pasiunea.

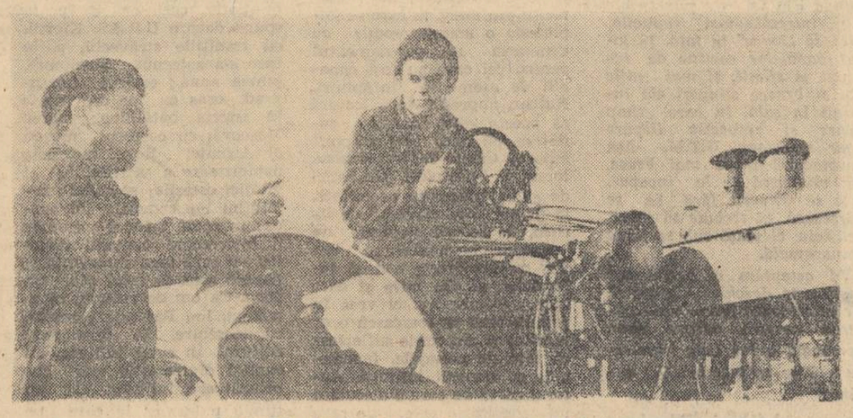

La S.M.T. Grădiștea, înainte de ieșirea la cîmp

IAȘUL

inima Moldovei

ION ISTRATI

Țara Moldovei, pe cîte spun documentele scrise și celelalte, a fost de asemeni, pînă mai ieri-alaltăieri, între celelalte provincii surori ale Romîniei, o biată Cenușăreasă! O Cenușăreasă cîntată de iscusiți rapsozi, slăvită de condeie nepieritoare, dar în schimb mîncată de chelbe, de pecingine și, cu măduvă cu tot, de rac burghezo-moșieresc. De bună seamă nu au lipsit, prin secolii duși, nici anumite epoci de cutezanță și de eroisme, sfințite de cugete luminoase și de măiestre pene.

Eu, însă, m-am născut mult prea tîrziu, așa încît am apucat doar faima trecutului Moldovei alte-dăților, rămasă drept singură podoabă. Am venit totuși pe lume prea devreme, astfel încît, drumețind-o de-a lungul și de-a latul, am întîlnit o Moldovă nu numai plină de măreațe ruine, — resturi ale unei istorii eroice și entuziaste, ci ea însăși o ruină. Așa fiind, am înțeles vrînd-nevrînd că trecutul despre care vorbeau anume cărți era, nu de puține ori, doar o frumoasă și înduioșătoare poveste, bună de spus la gura sobei.

Am trăit cîndva în Dorohoi și am fost, nu rareori, la Botoșani și Suceava, orașe sortite pe vremuri a fi asemenea unor popasuri pe niște linii de garaj moarte. Am umblat în părțile Humulești lor, ale Darabanilor, Săvenilor și Rădăuților, am poposit la tîrg la Fălciu și la Huși, în iarmaroacele din Fălticeni și Vaslui, la Codăiești și la Bîrlad, — toate niște tîrguri prăfuite și lîncede, în care guverna nagaica și în care setea de cultură era tratată cu rachiul veșnicelor boierești și ale crîșmelor în care cloceau omidă samsarii și chiaburii. Arar, foarte arareori, pe la Tecuci sau Humor, pe la Roman sau Piatra, pe la Panciu sau Galați, ori pe la Dorna Vatra, se rătăcea cîte un turneu estival cu actrițe importate de la ultime periferice companii de revistă bucureștene, spre a contribui la spoiala culturală a timpului.

Dar „cum arăta Moldova, cum arăta Iașul de odinioară nu e nevoie s-o mai spunem" — a remarcat cu ocazia vizitei sale din septembrie 1961 la Iași tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în cuvîntul rostit în sala consiliului științific al Universității „Alex. I. Cuza". — „S-au schimbat multe și pe aici în anii puterii populare — acum am acumulat forțe mai mari și putem porni la noi acțiuni pentru dezvoltarea regiunii dumneavoastră. Începutul e bun și sîntem convinși că ceea ce ne-am propus să realizăm pînă în 1965 și ceea ce prevedem mai departe se va înfăptui în total".

Într-adevăr, descifrăm în măreațele realizări de pînă acum conturul economic și cultural al Moldovei viitoare.

Am colindat cu tot mai dragă inimă Moldova zilelor noastre, — ajunsă și ea, de mai bine de 17 ani încoace, ca toate ale ei surori, la ceasul înnoitor revoluționare ale puterii noastre populare.

O știu din extremul punct topografic al latitudinii nordice, de la Horodiștea cea cu pămînturile bogate în alabastruri, în ipsosuri cristalizate ca zahărul și în luturi moi cum îi ceara, spumoase cum îi săpunul. De-acolo, de la Dealul Stîncii și de la Ivancăuți, din olăturile Mirocanilor în care se sapă și se scoate din galerii scobite sub malul drept al Prutului nisip industrial și bile de silex, — coboară domol colnice blînde îmbrăcate cu pîine albă și mîndre popușoaie cît pădurea, ținînd-o șirag pînă spre bălțile foind cu pește din coada Brateșului și de la gurile Prutului și Siretului între care, pe mîriști abia tunse, se înșiră schelăriile viitorului gigantic combinat siderurgic.

Știu Moldova cea de miază-noapte cu cer albastru cum e peruzeaua. De sub prispa dacică a Carpaților Orientali vin la vale, cu măguri și păduri măreațe, pitorești muncele și blajine dealuri. Cu toatele se lasă ici-colo tăiate, udate și răcorite, desfătate de izvoarele limpezi, și-s toate văile împodobite cu spornică verdeață, cu bătrîne molidișuri și cu noi sate, cu vesele pomături, cu rodnice grădini și cu mănoasele tarlale ale gospodăriilor colective.

Și cunosc îndeosebi Moldova cu oamenii ei harnici și iscusiți la felurite măiestrii și îndeminări, modești și tare cumsecade, și puși pe rîvnă socialistă, însetați de binefacerile civilizației și ale culturii noastre noi.

Am fost, de pildă, pe la Suceava — regiune care în trecut avea nu mai puțin de 120.000 de analfabeți, dar unde azi numai elevi de școală sînt aproape 140.000. Unde-s 920 de școli și 5435 cadre didactice, unde ființează 11 biblioteci raionale și 70 biblioteci sătești, 10 case raionale de cultură, 751 cămine culturale și 1614 echipe artistice de amatori. Nu, dacă nu ați ascultat ansamblul artistic „Ciprian Porumbescu" din Suceava, de faima căruia se știe și dincolo de fruntarii, dacă nu ați vizitat la Ipotești și la Liveni casele memoriale ale lui Eminescu și Enescu, de n-ați văzut spectacolele teatrului de stat „Mihail Eminescu" din Botoșani, de n-ați fost la opera de stat din Iași, la Filarmonica „Moldova" ori la teatrul din Bacău, la casa de cultură din Murgeni sau la Galați, la operetă; la galeria de artă din Palatul Culturii din orașul de scaun al lui Mihail Sadoveanu și la Bîrlad, la Clubul U.T.M. „Rulmentul" ori la Romanul fabricii de țevi; la „Joile tineretului" de la filaturile din Fălticeni sau cele de la Uzinele textile „Moldova" din Botoșani, nu puteți pretinde că aveți idee de noua viață economică și culturală care pulsează azi în Moldova!

Eu unul, am luat aminte cum, de pildă, în sat la Bogdănești, din părțile raionului Bîrlad, stau ciotcă fetele de țară, cu ochii țintă la televizorul de la S.M.T. și am aplaudat o dată cu colectiviștii de la Bălțați spectacolele de teatru la Național ul ieșean. Le-am observat în loje, la teatrul băcăuan, pe muncitoarele de la „Proletarul" și de la „Steagul Roșu", am văzut sondorițe la Moinești și Lucăcești cetindu-i pe Tolstoi bătrînul și pe Shakespeare și am stat la rînd, la Borzești, la Onești și Săvinești, cu zidari și cu mozaicari care așteptau să cumpere „Gazeta literară". Am ascultat președinți de colective ținînd referate la Institutul Agronomic „Ion Ionescu de la Brad" de la Iași și am privit în expoziții pînze în ulei semnate de strungari; cunosc monteuri din Atelierele C.F.R. „Ilie Pintilie" ajunși ingineri locomotiviști — și tipografi ce mînuiesc condeiul, publicînd cărți de poezie și de proză artistică.

De la țăranii moldoveni, plugari odinioară, care măsurau timpul după soare și nu știau tabla înmulțirii, la cei cé, bunăoară, fabrică azi, la unități de micron, rulmenți; de la ucenicul muncitor de ieri, la inginerul ce întocmește schițe pentru noile blocuri și de la lucrătorul de ieri care-și împodobea pereții casei cu jurnale, la cel care azi cumpără tablouri semnate de pictori cunoscuți, e o distanță uriașă.

E distanța, pe care, ca întreaga țară, și Moldova și regiunea Iași au parcurs-o și o parcurg avînd oblăduirea tot mai spornicelor cîștiguri ale maturizării noastre socialiste, făurite sub conducerea partidului clasei muncitoare.

E și firesc ca, în cadrul general al operei de desăvîrșire a construcției socialiste, să fie așa. Dealtminteri „problema dezvoltării economice a regiunii Iași — a spus tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în expunerea de la adunarea activului de partid din regiunea Iași, — formează de mai multă vreme obiectul preocupărilor partidului și statului nostru. Potrivit indicațiilor conducerii de partid, Comitetul de Stat al Planificării, ministerele și instituțiile centrale interesate, în colaborare cu organele locale de partid și de stat, au lucrat timp de peste doi ani la elaborarea unei schițe care să stabilească profilul cel mai potrivit și perspectivele reconstrucției economice și social-culturale a regiunii și orașului Iași. Prevederile cuprinse în acest studiu fac parte integrantă din programul general de dezvoltare a economiei naționale".

Contururile viitoarei, mult năzuitei propășiri au fost trasate.

Ca și alte orașe ale Romîniei, bătrînul Iași al contemporaneității noastre socialiste întinerește.

Contemplat seara de sus, de pe dealul Pietrăriei, care venind dinspre masivul Repedea coboară cu povîrnișurile împădurite la vale, orașul pare o pîlpîitoare mare de lumini, ca și cînd, cu toată bolta lui înstelată, cerul ar fi pogorît pe pămînt.

Dimineața, peisajul capătă o fizionomie distinctă. Ca niște mari nave ancorate undeva în larg pe nebănuite și adînci ape viorii, se arată privirilor catargurile mînăstirilor Cetățuia, Galata și Frumoasa, pe cînd celelalte turle și nalte acoperișuri ale vechilor monumente de artă și cultură, retrase între colinele Copoului și Tătărașilor, pe platoul și pe valea cursului Bahluiului, par niște corăbii poposite în rada unui port și oglindindu-se pașnic în unde. La toate acestea se adaugă, dominant, accentele a numeroase alte turle și cupole care sclipesc și surîd galeș în luminile matinale ce țîșnesc din desișuri de umbrare și din grădinile de pe lîngă case și rînd pe rînd, la deplina înfățișare a orașului, vin să se alăture moderna fabrică de antibiotice, romantica siluetă a Palatului Culturii și dalb-griul calup al Universității, Campanilul de la Bărboi, blocurile noi de pe terasa Păcurarilor și cele din cvartalul „23 August" din dealul Copoului, blocurile turn răsărite, cu straie de străluminat terasit, în Piața Unirii, clădirea Institutului de Chimie „P. Poni" al Filialei Academiei R.P.R., paralelipedul așezămîntului spitalicesc „Dr. C. I. Parhon" din fața grădinii publice „Copou", antena studioul regional de radio, corpul B al Institutului Politehnic „Gh. Asachi" din fața Universității și celelalte clădiri mai vechi și mai proaspăt durate, — cu toatele bine armonizîndu-se în diversitatea lor datorită luminii, terenului încolinat, vegetației luxuriante, — în toate simțindu-se parcă o ierarhie și o diversitate în forme. Nehotărnicit cu exactitate, Iașul pășește astfel încet și dincolo de periferiile de pînă mai ieri, înaintînd în natură, pînă către pomăturile și podgoriile megleșe.

Privită însă dinspre șoseaua Tutorii, pe lîngă care vine tocmai din stația de priză de la Prut, noua conductă de aducțiune a apei, silueta orașului care, de pe Repedea părea pașnică și molcomă, aduce dintr-o dată cu o eroică afirmare, cu ideograma unei epopei la care abia se scrie.

Această imagine o are însă mai cu seamă cel care urcat pe dealul Cetățuiei sau pe cele ale Tătărașilor și Copoului, cuprinde întreaga desfășurare a Iașului prezent, ce se oferă ochilor în deplina sa măreție constructivă, dispunîndu-și arhitecturile sale prin diversele denivelări ale terenului. E peste tot la Iași o rîvnă edilitară nemaiîntîlnită în istoria străvechiului oraș, e un ritm întineritor și e o emulație socialistă din ce în ce mai antrenantă pe toate șantierele de construcție — pe șantierul celor 750 apartamente din Piața Unirii, unde lucrul se află în toi, în cartierul „Tudor Vladimirescu", unde s-au înșăilat și s-au ridicat o bună parte din cele 660 apartamente, în cvartalul „Dr. C. I. Parhon" unde, împreună cu blocurile prevăzute a se înălța în cartierul „Ilie Pintilie", vor lua ființă în total, pînă la finele șesenalului, 7250 apartamente, în cartierul viitoarelor 2556 apartamente din zona uzinei electrice, în cvartalul de pe terasa Păcurarilor unde se vor orîndui pînă în 1965 circa 3400 apartamente. Toate aceste planuri, dintre care multe au și prins să capete viață, pregătesc un viitor Iași deosebit de frumos, modern și avînd în același timp și o particulară expresie arhitecturală.

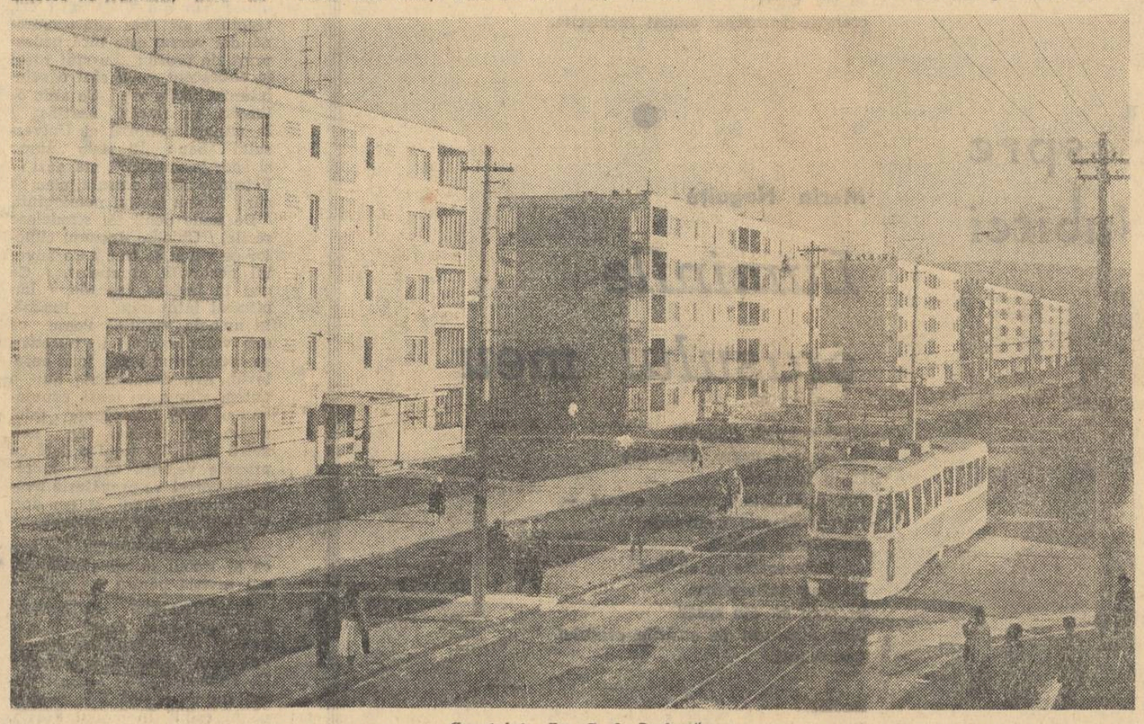

Cvartalul „Dr. C. I. Parhon"

Acest nou Iași se înalță și trece mult dincolo de marginile fostelor cartiere, apărînd ca un desen subtil, nervos și fin al unei lumi întregi de forme, cînd zvelte, cînd masive, cînd rotunjite în curbe grațioase, cînd estompate în umbre, cînd dominante, cînd discrete, dar toate în tot mai bună armonie cu zarea deluroasă, cu grădinile, cu livezile și cu cerul.

De bună seamă, dacă cineva ar avea o imaginație de dotat arhitect, ar lua creionul în mînă și ar trece pe hîrtie armonia spațială care i se desfășoară în față, ar simți cum proporțiile se regăsesc de la un moment la altul și cum contrastele se nasc din armonii și le afirmă, cum formele se înrudesc, cum se opun, decurg una din alta, se completează, se echilibrează, fiind orchestrate toate după un anume ritm.

Nu mai e, prinde a nu mai fi vechiul Iași, unde, — așa cum arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, în expunerea sa la adunarea activului de partid din regiunea Iași — „în afara cîtorva instituții administrative și culturale — și a unui număr de case mai arătoase aparținînd reprezentanților claselor avute, cea mai mare parte a fondului locativ al orașului Iași era constituită dintr-o aglomerare de căsuțe sărăcăcioase și bojdeuci insalubre, degradate".

De la suprafața locativă de aproape 190.000 m.p. dată în folosință din 1958 și pînă în primul semestru al anului 1961, se prevede că în întreaga regiune să se construiască, în perioda 1960—1965, un număr de 14—16 mii de apartamente. „In cadrul acestui volum total — a spus tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej în expunerea sa, — eforturile vor fi concentrate în special spre reconstrucția orașului Iași, în care se vor realiza 12-13 mii apartamente noi, ceea ce înseamnă că peste o treime din populația orașului se va muta în această perioadă în locuințe noi".

Pentru continua dezvoltare industrială a regiunii Iași se vor aloca, în perioada 1960—1965, fonduri de investiții în valoare de 2—2,3 miliarde lei, amplasîndu-se, în afara unui număr de 9 unități mari de interes republican, stabilite anterior a se construi în regiune, încă 17 uzine și fabrici.

„Cel mai important obiectiv industrial prevăzut a fi construit și care urmează să fie pus în funcțiune începînd cu 1963, — a spus tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — va fi o uzină metalurgică, în orașul Iași, cu trei secții: țevi sudate, cu o producție de 125.000 tone pe an; profile îndoite din tablă — 60.000 tone pe an; laminor de benzi la rece — 60.000 tone pe an. În viitor, capacitatea uzinei va putea fi mărită de 2-3 ori, în conformitate cu studiile ce se vor elabora în cadrul programului economic de perspectivă pînă în 1980. Dotată cu utilaje de înaltă tehnicitate, în cea mai mare parte automatizată, această uzină va aproviziona cu produsele sale întreaga economie a țării".

Nu-i mult pînă atunci.

Pe șesul Bahluiului, la poala țîhlelor ce îmbracă dealul Vlădicenilor, s-a și înălțat naiul uriaș al silozurilor noii fabrici de extracție și rafinare a uleiului care, din 1962 încolo, va prelucra anual 120.000 tone semințe de floarea soarelui.

Vor căpăta o altă reprofilare și se vor mări atelierele de reparat material rulant „Ilie Pintilie", din Nicolina, preluînd sarcinile de producție ale atelierelor „Grivița Roșie" din București și trecînd apoi din 1965 la producția de utilaje pentru industria chimică, a celulozei și hîrtiei. Se va înălța la Iași o centrală electrică de termoficare cu o putere instalată de 36—50 M.W, care va furniza energie electrică și termică vechilor și noilor unități industriale precum și la o importantă parte din noile locuințe.

În plus, se va construi o fabrică de prelucrare a maselor plastice, cu o capacitate de cca. 30.000 tone pe an și cu perspectiva să ajungă după 1965 pînă la 70—80 mii de tone pe an; se studiază amplasarea la Iași a unei fabrici de mase plastice, — poliesteri și poliuretani, — trebuitoare construcțiilor, industriei lemnului și construcțiilor de mașini, se va dezvolta producția și vor fi lărgite sortimentele la fabrica de antibiotice de la Valea Lupului, va lua ființă o secție nouă, de mobilă curbată, la IPROFIL „Mobila" Iași, noi secții vor fi create la fabricile „Țesătura", „Moldova-Tricotaje", se vor construi, spre finele șesenalului, o țesătorie de fire sintetice și artificiale cu o capacitate de 6 milioane m.p. pe an și se va construi de asemenea o fabrică de încălțăminte ce va produce anual 4 milioane perechi de încălțăminte și 2400 tone talpă, încă trei fabrici noi de produse lactate, o nouă fabrică de pîine, o alta de paste făinoase și biscuiți, un abator cu secție de preparate de carne, un centru de condiționare și îmbuteliere a vinurilor, trei centre de vinificare și altele.

Dacă la toate acestea adăugăm faptul că în orașul Iași, ca și în alte orașe din regiune, se va dubla capacitatea conductei de apă și se va extinde rețeaua de canalizare, că se va dura, în apropierea viitoarei zone industriale, un mare institut politehnic unde să învețe în cît mai bune condiții un număr de 5500 studenți, că se vor zidi noi cămine studențești, noi săli de clasă, laboratoare și internate, noi săli de cinematograf, noi spitale și policlinici, un post de radio, precum și o stație de televiziune etc. — avem tot dreptul să fim adînc încredințați că „**într-adevăr**, — precum a spus tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, în sala de consiliu a Universității „Alex. I. Cuza" — **bătrînul Iași va întineri tot mai mult. Eu văd Iașul** — conchide tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — **ca un oraș modern, un oraș nou, unul din cele mai frumoase orașe ale țării. Desigur, aceasta se va face treptat — dar cu siguranță".**

Către un asemenea Iași măreț și ilustru prin bogățiile și frumusețile lui materiale și spirituale ne conduce cu înțelepciune Partidul Muncitoresc Romîn.

Siluetă nouă în arhitectura bătrînului Iași

Octavian Paler

Carte poștală din orașul Victoria

N-am știut, n-am știut niciodată
cît de adîncă e culoarea albastră
pînă nu m-am uitat
în apele ochilor tăi.

N-am știut, n-am știut niciodată
cît de frumoasă poate fi copilăria
pînă n-am adus amintirile mele
să se uite la jucăriile fiului meu.

N-am știut, n-am știut niciodată
cîtă rouă au strîns florile în visele lor
pînă nu le-am văzut risipindu-se
în ecourile sărbătorilor noastre.

N-am știut, n-am știut niciodată
cît de bătrîni sînt munții care-au stat lîngă leagănul meu
pînă nu i-am văzut
uitîndu-se uimiți dintre stele
la tinerețea acestui oraș.

Nopțile împietrite

Unde se putea retrage dragostea noastră?
Luminile se carbonizau la ferestre
și florile erau arse în somn.

Unde se putea retrage dragostea noastră
să nu-i cadă-n privire cenușa purtată de vînt?
Salcîmii, salcîmii osteniți de la porți
nu se puteau odihni o singură noapte,
o singură noapte măcar.

Țipau peste ei reflectoare
căutînd înnebunite prin milul negru din noapte.
Unde se putea retrage dragostea noastră
să nu îndurereze și mai mult liniștea lovită în somn,
albele ei porțelanuri lovite de cizma fascistă?

Luna se ferea ca dragostea noastră
de nopțile împietrite în ziduri.
Și cînd atingea înspăimîntată un clopot,
vîntul ducea cu cenușa
și o lacrimă sonoră de bronz
pe care o căutau reflectoarele.

Unde se putea retrage dragostea noastră
să nu se lovească luna de visele ei?
Și visele dragostei noastre, atunci,
le-ar fi căutat cu reflectoarele lor
să le-mpuște la zid.

O, nu vom înceta să urîm niciodată
pe ucigașii care ne-au hăituit prima șoaptă de dragoste.
Nu vom înceta să urîm niciodată
pe cei care interziceau dreptul adolescenței la dragoste,
cum interziceau lumina și florile.
Nu vom înceta să urîm niciodată
pe cei pe care-i blestema strigătul negru-al cenușii purtate de vînt.

...Dar sîngele, sîngele căzut pe lespedea nopții
încercau ucigașii zadarnic să-l stingă.
Sîngele căzut ardea întunericul.
Și trandafirii lui roșii
semnalizau prin noapte spre dragostea noastră
chemînd-o spre zorile limpezi,
spre cea mai limpede dimineață din lume
unde dragostea se poate plimba pe unde vrea ea,
unde dragostea e, oriunde, acasă la ea.

●

Ion Crînguleanu

CÎNTEC DE MINER

La gura minei soarele-l întreabă:
Iar ești cuprins de noapte și de grabă?
Iar fugi de mine și te-ntorci tîrziu
Și nu mă lași umblarea să ți-o știu?

El și-a aprins făclia și-a tăcut.
Parcă era un gînd cînd s-a pierdut...
Cînd s-a întors călare pe adîncuri
Era tîrziu și stelele în pîlcuri...

La gura minei luna-i stă în cale:
Ia-mă cu tine în pămînt, la vale;
Îți dau argint, tu dă-mi cărbune;
Dau înălțimea pentru tine.

El și-a aprins făclia și-a pierit.
Plecase luna cînd a revenit.
Și cal și călăreț erau de smoală:
Hai, vino, soare, de ne spală,
Sau tu, frumoaso, cu arginturi moi,
Revarsă-te ca o zăpadă peste noi.

★

La gura minei omul spune-un cînt
Cu adîncimi de vreme și pămînt.
Își ține bividiul negru de căpăstru:
I-al nostru, lună, calul, e al nostru.
Îți minte? Îl scoteam de sub pămînt, abea,
Și se găseau o mie să mi-l ia.
Mi-l călăreau peste ocean, departe
Să nu-l mai văd, să n-am de muncă parte.

Stă față-n față omul și cu luna:
Trei ceasuri lasă-mă ca să-ți aduc furtuna
Întregei herghelii de armăsari, de-odată,
Și să-i trimit la porți de fabrică să bată.
Îmi va rămîne timp și să rămîn cu tine,
Să-ți beau lumina în pahare pline,
Sau să mă uit cum soarele își scaldă
Pe masă aurul în piinea caldă...

Desene de
ALBIN STĂNESCU

DINTRE SUTE DE CĂTĂRGE...

STEAUA fără NUME

Mustul brazdei

Anghel Gîdea

Vinul, vinul,
Licoare scursă din pămîntul meu
Strănută în paharul aburit ;
Și tremurîndu-și pleoapa lui — mereu
Îmbie versul meu neobosit.

Se-ntoarce-n mine mustul brazdei, rece,
Învăluindu-mi trupul în tumult ;
Și mă ridic cu trupul meu înalt,
Și freamătul cîmpiei îl ascult.

Trenul aleargă peste zăpezi

Trenul alergînd peste zăpezi,
Ca un cerb cu copite de fier,
Îmi desface cîmpia
în pînze
nesfîrșite și albe.

Drumurile țării parcă se adună
Și, în viteza amețitoare,
Parcă le simt trecînd prin mine
Ca niște șuvoaie uriașe de lumină...

Stîlpi de înaltă tensiune

Unul după altul, ca niște cocori
În cîmpia noastră poposiră-n zori.

Grîul i-a primit cu bucurie.
Fluturîndu-și coama aurie.

Ultimul lor țipăt străluie-n lumină,
Lunecînd departe, pe sub zarea plină...

„Scînteia"

DIN COPILĂRIE

Cînd tata o scotea de sub cămașă,
Îi auzeam sunetul foilor
Inundînd casa toată,
Ca un cîntec.
Cuvintele ei,
Scrise cu litere mici,
Îmi păreau puzderie de stele.
...Tata citea cu glas întretăiat
Și în casa noastră săracă
Pătrundea parcă
Miros de pîine caldă și dulce.

Cîntec despre plecarea iubitei

In noaptea asta salcîmii-au cîntat
Bătîndu-și crengile în toarta lunii,
Și cîntecul lor ușor, legănat
L-am ascultat numai eu.
Numai pentru mine salcîmii-au cîntat,
Numai eu le-am înțeles gîndul :
Singur — în lumea mea curată
Am rămas s-ascult pașii nopții.
...N-am mai chemat pe nimeni,
N-am mai mîngîiat pe nimeni,
Iubita mea a rămas acolo, departe.
Vîntul i-a răvășit poate părul,
Poate a înălțat-o de brațe, spre stele
Adîncind distanța dintre mine și ea.
Zborul ei prevestitor de furtuni
N-o să-mi mai întunece zarea,
Că brațele i se întind
Albe ca razele lunii.
Departe de amintirile frumoase,
Voi rămîne să cînt
Părul ei șuerat de vînt.
Amestecată în colbul lunii,
Ca o amintire albă,
Poate nu va mai auzi
Cîntecele celui care privește pe urma-i.
Și cîntecul salcîmilor care bat
în toarta lunii
N-o să mai ajungă pînă la ea
Cu foșnetul ultimului sărut.

Nelu Chivic

Portretul unui comunist

Cunosc un om ca o strună de veche vioară :
nu e cîntec, durere sau zîmbet
ca să nu fi trecut prin el,
înainte să zboare.

Un om ce se-apleacă spre tine,
ca soarele peste o apă
și, cu căldura sufletului său,
te-nconjură și îți destinde
fața posacă.

Un om ce ziua întreagă
se îngrijește de-o mie de oameni,
iar în nopțile reci,
în ale somnului ore,
printre cărți și ecouri sonore,
urcă mereu înspre soare.

Cunosc un om ca o mîngîiere de blînd,
aspru ca stîncile sure,
dar primăvara freamătă-n el,
ca seva într-o pădure.

Examen

Plutește în aer un miros de zăpadă :
poate la noapte sau poate
la o răscruce de timp
fulgii or să cadă.

Copaci goi, surprinși ca niște oameni
pe plajele mării de vînt,
vor încerca o durere
cum numai un suflet cunoaște.

Dar în urma valului ce se retrage
rămîne val de scoici și resturi putrezite :
sub cuțitele încrucișate ale gerului
se vor trăda
crengile frunzelor ciudat închircite.

●

Marin Negoiță

Luminile orașului meu

Cînd noaptea coboară
Cu cosițele negre, despletite
Ca o fecioară,
Din împărăția luminilor eterne, —
Inima orașului meu arde.
Străzile se aprind,
Ca niște artere ce străbat
Un trup înfierbîntat.
Și pare că din spații
S-au strecurat pe străzile orașului
Constelații.

Acolo,
Peste inima orașului,
Caldă,
Mi-alunecă în fiecare noapte gîndurile
Ca o stupină la cules :
Și-s fericit că planez
Intre două bolți înstelate.

Scrisoare către mama

Îți scriu acum, mamă, o scrisoare
De pe șantierul nou,
Unde visele mele — țîi minte —
Zburau întotdeauna...
Aici, orice mă înconjoară
Poartă ceva din sufletul tău — uriașă comoară...
...Valurile Dunării,
Cînd leagănă vasul abia lansat
Din brațele noastre —
Ca pe un copil răsfățat
Purtat din brațe în brațe,
Imi aduc aminte, mamă,
De leagănul meu — o copaie-nvechită,
Pe care stăteai nopți întregi cu mîna,
Să-i legeni marginile
Și să-mi alungi vedeniile foamei ;
Imi aduc, mamă, aminte —
De nopțile acelea negre, nedormite —
De cîntecul de leagăn, înginat de tine,
Pentru visurile mele, clare...

Acum, totul îmi pare nou și multiplu :
Aud cum țipă sirena, ca o pasăre
Chemîndu-și puii, în liniștea zorilor
Aud cum țîșnește-o rachetă spre stele
Din palma lui Lenin,
Aud chiar glasul omului sovietic
Multiplicîndu-se prin constelații ;
Și-mi amintesc,
Cînd mi-ai arătat pe cer Carul Mare
Și mi-ai spus să-mi aleg cea mai frumoasă stea,
Că vom zbura cîndva, să locuim acolo...

Știu, mamă,
Amintirile dor uneori
Ca un vis frumos neîmplinit...
Dar toate acestea-au fost
Și nu s-or mai întoarce.
Iar eu —
Eu am certitudinea
Că șantierul e steaua cea mare, țîi minte,
Cea mai frumoasă stea —
Și simt tic-tacul timpului acesta
Pulsînd, ca inima mea !...

ARTIȘTI PLASTICI AMATORI

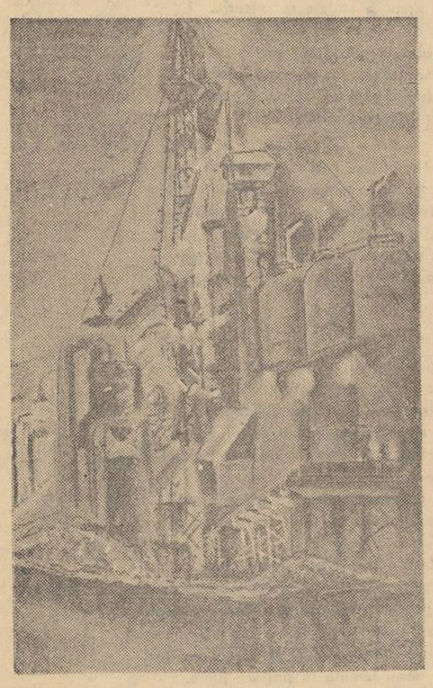

DIMITRIEVICI ADA — FURNALE

POPOVICI AUREL-Oțelar — CUPTORARI

(Din expoziția organizată la Casa de cultură a C.M.-Reșița).

POȘTA REDACȚIEI

N. COCHINESCU : Sînt mai mult decît simple încercări. Se simte și lectura și exercițiul. S-ar simți, totuși, nevoia unei reliefări mai categorice a ideilor. Un exemplu : „Dar peste secoli / și peste moarte, / mai tare ca lutul, / ca anii, ca moartea, / din mînă în mînă, străbate și arde / încinsă, eternă, pe turnuri / făclia vieții..." Și din restul poeziei, și din acest fragment, viața apare ca o forță oarbă și, în afară de titlu („Omul învinge") nu se întrezărește nicăieri ideea rațiunii umane, învingătoare. (Ca detaliu : „turnurile" sînt plasate cu totul arbitrar în peisajul general). Mai realizată ni s-a părut „Lupta cu întunericul", cu o idee clară, transcrisă în versuri expresive și convingătoare.

ANGHEL M. ROMAN: „Strofele grupate în poezii diferite", pe care ni le-ai trimis sînt, din păcate, în mare parte ilizibile. Din ceea ce am putut descifra înțelegem că ești abea la începutul drumului. Va trebui să citești mult și să scrii numai cînd nu se mai poate altfel.

DUMITRU TITUS POPA : Scrisoarea d-tale nu poate rămîne, desigur, fără răspuns. În general, căutăm mesajul autorului în lucrările literare, nu în scrisorile începătorilor. Dar tonul scrisorii d-tale este sincer și grav, și el rezumă o stare de spirit destul de răspîndită. D-ta ne spui că „oricum vom considera lucrarea trimisă", „de ea depinde țelul unui om simplu, de această lucrare simplă". Înțelegem foarte bine și speranțele pe care le-ai închis în versuri, și nerăbdarea cu care aștepți un răspuns. A răspunde pripit, într-o asemenea situație, ar fi un act cu totul condamnabil. Dar oare d-ta aștepți orice răspuns, sau numai unul afirmativ ? Versurile nu ne îndreptățesc, însă, la un „da" categoric, după cum nici un „nu" tot atît de categoric n-ar fi justificat. Ca și alți începători, d-ta ai și unele versuri oarecum promițătoare, și multe neglijențe, și locuri comune, și improprietăți. Imaginile vin din viața de azi, tendința lor este contemporană, dar versul este încă nedesprins de proză : „Eu sînt roșul încandescent, / Eu sînt o scînteie din făclia vie // Ce arde olimpic, cu flacără nestinsă / În unghiul rațional al Universului". Sau : „Îți strig „noroc și spor la muncă !", mă auzi ? / Pătrunde ecoul glasului meu tînăr // Pînă-n înaltul nemărginit, / De unde ochii tăi sfredelesc zările, / Ghicind destinul clipelor ce vin și se trec // Ca șuvoiul nestăvilit al apelor, / Ce cad în imense cascade, / Împînzind întunericul cu lumină, în numele vieții ?". Poate că sub valurile acestei întrebări se ascunde un patos încă nerelevat, dar, deocamdată nu o putem afirma cu toată convingerea. Dacă într-adevăr țelul d-tale este poezia, nu poți zvîrli în cîntar totul o dată cu primele versuri. Cine îndrăgește versul se pregătește pentru drumuri lungi, și am dori să fii și d-ta dintre aceștia.

VIOREL IONESCU : Credem că ar trebui să vă adresați unei reviste pentru cei mici.

CONSTANTIN VENETE : Este mult prea simplistă arta poetică manifestată în versuri ca : „Vară scumpă și bogată / Ce frumoasă ești ! / Cîntă cucul sus pe coastă / Și ce dragă-mi ești !" În modul acesta, a rima nu mai înseamnă nimic...

CORNEL EBETIUC : Ne declari : „Intenția mea e să scriu ceva de ordinul așa-zisului banal, dar în formă originală", ceea ce înțelegem pe deplin. În împrejurări aparent banale așteaptă filoane curate de poezie. Dar, dacă este vorba despre banalul propriu-zis, datele problemei se schimbă bineînțeles. Iubirea este mereu nouă, dar unele scheme rămîn banale : „N-avem păreri de rău că / din prima seară / am uitat să ne juruim / pe veci / iubire. / Îți cuprinsesem mijlocul iar tu / ți-ai lăsat moale capul / pe spate / cerînd cu ochii închiși / un sărut / drăgăstos" etc. Ce este „original" în aceste versuri ? Faptul că se fring la întîmplare, sau după o mișcare pe care n-o sesizăm ? Lipsind imaginea poetică, destăinuirea nu se transmite cititorului decît ca o relatare oarecare.

VASILE POP : Începutul este promițător. Am reținut „Ajun de sărbătoare".

MARIUS DRENEA : În ceea ce privește învățămîntul, va trebui să insiști pe lîngă organele de resort și sîntem convinși că vei reuși. Versurile vădesc lectură și dragoste pentru poezie. Mai trimite-ne.

STELIAN ARBORE : Ai o bogată paletă imagistică și dacă ai utiliza-o pentru a face cît mai pregnantă ideea poetică, ai realiza, credem, versuri remarcabile. Versurile d-tale nu sînt ceea ce s-ar numi gratuite, dar plutesc totuși într-un vag nedorit. Așteptăm cu interes noi lucrări.

FLORIN MUSCALU : „Seara la Cămin" e mult prea confecționată : „Prin focu-aprins de joc / Și susur de cîntări // Parcă vedem din zare / Venind haiduci călări. / Le-am ascultat tumultul, / Și mi-a venit să cînt / Precum cîntau voinicii / Prin codrii deși vibrînd..." Asemenea asociații nu pot avea nimic nou. Celelalte poezii au multe neglijențe.

ȘTEFANIA PLOPEANU : Da, primele d-tale versuri merită atenție ! Se pare că ești, de la început, pe drumul cel bun. Transcriem cu bucurie aceste promisiuni : „Cînd rămîn în pervaz / Doar cu ramul Căii lactee la sfat / Doar cu susurul străzii-n salcîmii ușori, / Sfioasele liniști abea-ntr-un tîrziu mă atinq — / Se răzvrătesc în mine chipuri cerîndu-și contur / Clocotește-n adîncuri poezia pe care / Mi-e teamă încă s-o isc". Și totuși, în ciuda imaginei, nu trebuie să-ți fie teamă. Așteptăm.

MIRCEA OPRIȚĂ : Printre versuri plutește un zîmbet, dar prea firav. Dacă e vorba de ironie, să fie ! „Imn studențesc" e mult prea încărcat pentru a fi un imn. Dar nu numai titlul este de vină...

VASILE VLAD : O alăturare cam nefirească de observații plate și imagini subtile. Din prima categorie : „Să fie primăvară și să nu iubești ! / Îmi pare lucrul cel mai trist din toate... / Cînd becurile strălucesc în noapte / Să nu mai stai și tu pe sub ferești ?" Din a doua categorie : „Viselor, viselor, voi // Tare mă credeți copil. / Stelele toate în roi / N-am să le-atinq pe tîptil. / Cîtu-i seninul de mare / N-am să-l cuprind pe-o fereastră... / Viselor, viselor, oare / Lumea oriunde-i albastră ?" Hotărît, optăm pentru cea de a doua categorie și am fi bucuroși dacă ai proceda și d-ta la fel.

MARIN NEGOIȚĂ : Există anume sisteme de imagini care nu mai sînt productive, cel puțin în forma cunoscută. De exemplu : „Cîntarea mea să vă fie / Ca apa de cleștar pentru însetați, // Ca umbra de pom prin arșiță, / Să fie stup măiestrit / În care să alerge gîndurile voastre / În roiuri". O astfel de înșiruire se poate face la infinit, viciu care se face simțit chiar dacă versul s-a oprit undeva. Adunarea nu dă întotdeauna senzația de creștere, poate da și o senzație de monotonie, ceea ce este primejdios pentru versuri. Apoi, „ca apa pentru însetați" etc., nu mai este decît un loc comun, altă primejdie mortală pentru poezie. În schimb, „Scrisoare către mama" are autenticitate, deoarece nu e „gîndită" ci reprezintă o imagine esențială a experienței d-tale de viață.

GH. UNGUREANU : Corecte, animate de bune intenții, încercările nu au deocamdată viață, deși vorbesc despre ea : „La strung în uzină, / Din propria-ți viață // Viață să dai / Uneltelor nou născute / Cu care columbii viitorului / Vor cunoaște ce astăzi / Nu-i decît ipoteză..." Sînt gînduri clare, dar netrecute în imagini poetice.

A. ZAMFIR: Sînt multe grandilocvențe în versurile d-tale : „Am să scriu pe bolta lumii, în zenit și pe nadir / Noaptea cînd lumina-i neagră, c-un creion de tibișir, / Am să scriu pe geana zării, în apus și-n răsărit / Ziua cînd lumina-i albă, c-un creion de antracit" etc. Lăsînd deoparte chestiunile de detaliu, cuvintele sună atît de pretențios, încît devin neconvingătoare, deși d-ta ai urmărit contrariul.

Romeo Scînteie, **Mediaș** ; I. Chiculiță, **Brăila** ; Nicu Gaby, **Brașov** ; Radu Zaharescu, **Iași** ; Pădure Dan, **Galați** ; Ganci Afilică, **Bădeni** ; Eduard Sinca, **Piatra Neamț** ; B.Ion , **Ploești** ; I. Ciuchi, **Constanța** ; Ghinescu Pompiliu, **Mangalia** ; Dumitru Anghel, **Mozăceni** ; Mihai Munteanu, **Cordăreni** ; Gheorghe David, ; Stratan Ion, **Craiova** ; Popescu Viorica, **București** ; Dana Dunăreanu, **Giurgiu** ; Horia Lupu, **Mediaș** ; Costică Venete, **Bucșani** ; Ionel Beldeanu, **Suceava** ; Ingmar Prantsch ; Lelia Moroianu, **București** ; Ion Negescu, **București** ; Gh. Oltiș ; Moga Gelu, **Brașov** ; Constantin Călin, **Iași** ; Corneliu Ionescu, **București** ; Aurel Tîmpa, **Călărași** ; Al. Anghel, **București. T. Ene, Liviu Racolțea, P. Popescu.**

Mai trimiteți.

V. Doinescu; Coriolan Păunescu, **Bujor**; Sava Roșu, V. Fintină, **Birlad** ; Claudiu I. Cheleșanu, **București** ; Băra Ion, **Galați**; Paul Dumbravă, **București** ; Florentin Popescu, **Buzău** ; Ferdinand Kotzbacher ; Radu Teofili, **Cocargeaua** ; Ștefan Văcăreanu, **Avrig** ; D. Prut, **Aldești** ; Titu Zamfirescu, **Ploiești** ; Ion Giurcă ; Gadja Adalbert ; Porumb, **Mogoșani** ; Gh. N. Bălănescu, **Tecuci** ; L. Hristu ; Valdem Renerg ; Pricop Neculai, **Albești** ; Bălănică Mihai, **Dofteana** ; Dumitru Eugenia, **Constanța** ; Boran Vichente, **București** ; Alecu Narcisa, **București** ; Hănutu Adrian, **Buhuși** ; Doru Tomanovici, **București** ; **Elena Rusanda, București** ; Hobeanu Constantin, **Stoina** ; Romulus Ștefănescu, **București** ; Ion Seitan, **Cluj** ; Rodica Moldoveanu ; Brad Petrică, **Craiova** ; Mioara Băietu, **București** ; A. Macavei, **Borșa** ; Tiberiu Desan, **București** ; Mihail Vatan, **București** ; Barna Alexandru, **București** ; Antonie D. Ioan ; Aurel Turcuș ; Uamenn Toni ; George Nițu, **București**; Ștefan Ionescu ; Puiu Sîrbu ; Radu Neves ; Emil Perșa, **Turda** ; Rac Viorel, **Viișoara** ; Jeberean Ion, **Lugoj**; Constantinescu Constantin, **Șimared** ; Spătărel Alexandru, **București.**

Deocamdată nu !

Mihu Dragomir

TINERI POEȚI DIN R. S. CEHOSLOVACĂ

Ideea de a reuni într-un mănunchi versuri ale poeților cehi și slovaci, s-a născut „în mers". În umbra secolelor trecute, în lumina celor viitoare, în preajma lăcașurilor cu turnuri gotice repezite spre cer sau a clădirilor cu rotunjimi baroce, etalîndu-și majestatea ostentativă la poalele cetăților cu glorioasă tradiție, ca Hradcany, sau de tristă memorie, ca „temnița popoarelor" de pe Spielberg; pe podul brodat de sculpturi, de pe Vltava; între casele ca de turtă dulce, de pe malul Svratkăi îndrăgite la Brno; în plimbările de-a lungul Dunării — „muma Bratislavei" — nu am adunat numai imagini pe retină ori pe placa fotografică, nu am reținut numai impresii de călătorie. La întîlnirile cu scriitorii, în redacțiile unde își duc munca ori numai colaborează, la cluburile unde se întrunesc, la Uniunea Scriitorilor sau la Edituri, am întîlnit, alături de poeții cărunți și încercați, foarte mulți tineri care mi-au dăruit cărți ale lor, reviste unde au apărut, și pe care le-am putut „răsfoi" — necunoscînd nici ceha, nici slovaca — datorită răbdătoarei bunăvoințe a Janei Pleterova, îndrăgostită de poezie și bună cunoscătoare a acestor graiuri, ca și a limbii române. Dacă în poezia generațiilor vîrstnice m-a cucerit acuitatea peisajului citadin (de astă dată cuvîntul e derivat etimologic, de la „cetate"!), în versurile poeților mai tineri, ce le-am alăturat în acest grupaj, m-a izbit un fapt: abia ieșiți din adolescență — dacă nu chiar copii, în timpul războiului — ei își gîndesc astăzi matur sensul ferm al vieții lor. Milan Kundera evocase acum cîțiva ani eroismul lui Fucik, în poemul epic „Cel din urmă Mai", încheiat cu viziunea unor porumbei înălțîndu-se din sînge și făcîndu-și în vîrtior cuib în gurile de tun; slovacul Vojtech Michalik a scris un amplu poem despre insurgenții Bratislavei („Iov răsculat"). Ceea ce caracterizează, în momentul de față, poezia tînără, e reflexia asupra istoriei omului și a rostului său. Miroslav Florian, poetul care înalță „oda cotidiană" lucrurilor celor mai obișnuite, treptelor policlinicii de cartier, conductelor de apă, — nu se consideră mai puțin ostaș în simplitatea civilă, în murmurul cîntecului său, dimpotrivă, el are sentimentul eternului „recrut" al poeziei. Milan Kundera concentrează azi „letopisețul omului" învingător al naturii și al forțelor vrăjmașe ale istoriei, într-o pagină sugestivă, iar Milan Ferko dezvăluie sensul nou și bogat al condiției umane: partinitatea înaltă, conștientă de eforturi și sacrificii, dar și de tăria ei de neclintit. Și dacă Miroslav Holub satirizează în „Caporalul ce l-a ucis pe Arhimede" mintea obtuză a militariștilor care — lichidînd savanții, — nu sînt în stare să ducă mai departe știința, (e semnificativ că un alt volum, al lui Vojtech Mihalik, poartă și el titlul „Cercul lui Arhimede!"), — în schimb Vlastimil Skolaudy semnalează o trăsătură interesantă a constructorilor socialismului: deosebiți în temperamente și manifestări, ei se aseamănă prin lupta comună pentru viață, pentru frumos. Varietatea în aspirații, unitatea țelului nobil în diversitatea preocupărilor, iată ideea politică a versurilor lui Skolaudy.

Modalitățile de expresie sînt și ele cît se poate de variate. Autor al poemului amplu „Iov răsculat", Mihalik scrie în același timp delicata idilă „Trezirea" („Mijirea zorilor"). Milan Kundera, după balada cu rezonanțe populare de acum cîțiva ani, după un volum de „monologuri" de dragoste, vine cu meditația sacadată din „Letopisețul omului". Autori de versuri cantabile, ca Stibor Stitnițki, sincopate ca Miroslav Holub, concentrate chiar în cîntec, ca Jan Skacel, profund contemporane în prozodia lor clasică, așa cum sînt versurile lui Milan Ferko sau Rufus, poeții tineri cehi și slovaci sînt unitari prin țelul lor nobil, de a fi, în poezie, ostași fără preget ai socialismului.

Milan Kundera

Letopisețul omului

Mai întîi, bipedul căzu în robia naturii; apoi o-nfruntă.
Așa s-a născut omul.
Apoi căzu robul istoriei.
Într-o bună zi o-nfruntă, ridicînd-o cu sine spre culme.

Toți au avut de ales:
să cadă sub aspra povară,
ca o grindă din mină,
sau, pătimași, conștienți,
s-o poarte pe umeri.

Așa s-au născut comuniștii,
robi nimănui,
supuși doar nemărginirii în care plutește
planeta.

Și s-a mai scris o dată-n letopiseț:
de pe pămînt zbură un diamant,
tăind cupola eternă
ce-nchidea universul.

Și omul înfruntă infinitul.
Cerul crăpă.
Pe grumazul lui căzu universul.
Sărman și slab Atlas, ce scurtă-i viața l...

Dar omul surîde —
parc-ar purta pe umeri un copil de trei ani!

●

Ctibor Stitnicky

Cîntec soarelui roșu

Din șesul meu natal simt azi suflînd
pe străzile de primăvară ninse,
al revoluției puternic vînt
în gîndul meu cu pinzele întinse.

Ce roșii-s filfîirile de steag!
Născută-n sînge, o pasăre măiastră
ne cîntă visul, dorul cel mai drag,
și ca un far pe pod e-n fața noastră.

O zi cu bucurie am privit
la proletarul, roșu nostru soare,
ce îndrăznește pe cer a răsărit,
deasupra luntrilor legănate pe ape plutitoare.

Noi îl zăream și-n noaptea fără fund,
noi, purtătorii torței, noi, poeții
istoriei în marșul ei fecund:
știam că sparge-n lume zidul cetății.

Din șesul meu natal simt azi suflînd
— cu noi o dată la manifestații
al revoluției puternic vînt,
înaripatul mesager în spații.

Și cîntă cîmpul, vechiul stăvilar,
cu primăvara, umăr lîngă umăr,
și cîntă roșul soare proletar,
eroicele fapte, gîndul tînăr.

Răsună cîntul nostru pur, viteaz,
îmbogățind cu zvonul lui pămîntul,
spre slava unei vremi zărite azi,
cînd proletarii lumii-și iau avîntul.

●

Miroslav Florian

Recrut

Atîtea poezii din viața noastră
n-am izbutit în vers să le încarc.
O clipă-au ars, cu flacăra albastră,
cum iarna, peste noapte, frunza-n parc.

N-am versuri într-o oaste-aliniată,
dar de-au mușcat pămîntul, și-au căzut,
respins eu însumi n-am fost niciodată,
ci-ntîiul, la chemare, ca recrut.

Da, sînt mereu recrut, și port o armă
ce n-o predau nicicînd în versul meu;
și dacă murmur cîntul fără larmă,
același steag în sînge-l port mereu!

●

Milan Ferko

Compasul din noi

Ne salutăm cu „Cinste muncii" — bine!
Schițăm un plan sub steagul leninist.
Dar prețuim așa cum se cuvine
ce-nseamnă azi Partidul Comunist?

Da: avangarda clasei muncitoare
s-a întărit cu fiecare ceas.
Dar împăcat să fii, cînd și-n visare
și dragoste, tot ea îți e compas.

De cînd e lumea, perle naște marea,
sărată — prin hazarduri, nu știi cînd.
Partidul trebui să-l nască sarea
pămîntului — popoare luminînd.

În domni și-n zei lovi
cu ne-ndurare.
De-i atacat, mai dur răspunde-acum.
Partidul e ostaș, repaos n-are;
și mistuit, ar învia din scrum!

Cu aștri noi împodobi înaltul.
Și ferm a fost, arbuștii apărînd.
Mai poți înlocui un om cu altul, —
Partidu-i neclintit și neînfrînt!

●

Miroslav Holub

Caporalul care l-a ucis pe Arhimede

Cu o lovitură îndrăzneață,
ucise cercul, tangenta
și punctul de intersecție
la infinit.

Sub amenințarea
pedepsei cu tăierea în patru,
ucigașul interzise cifrele
mai mari decît trei.

Și azi, în Syracursa,
conduce-o școală de filozofie,
bătrînă de două milenii.
Proptit în lance,
nu scrie decît:
unu-doi,
unu-doi,
unu-doi,
unu-doi...

Milan Rufus

Crizanteme

Voi crizanteme, crizanteme pale,
mă scuipă toamna vîntul, grosolan,
plesnindu-mă-ntre ochi cu stropi de ploaie.

Și coastele de arbori, — ramuri goale —
le linge ziua care își despoaie
în ierbi uscate trupul roșcovan.
Voi crizanteme, albă canava
pe drumul risipitelor petale,
scăldate seara în suspin amar.

În neagra noapte, moartea însăși vrea
să-și dezvelească palelor fanale
ai monumentelor dinți lungi și rari.

Voi crizanteme, o, voi, crizanteme,
pămînt rănit, tresari a cîta oară,
cu trandafiri la căpătîi arzînd!

Ciți trandafiri se ofilesc în vreme
de iarnă — agățați în ger, afară,
precum o cască roșie pe mormînt!

Și — pieptene prin iarbă — trece vîntul.
Fragilul porumbel cu albe-aripe,
de baionete voi să-l apărați!

După ce focul pîrjoli pămîntul,
n-așterneți doar tristețea albă-a clipei
pe oasele căzuților soldați!

●

Vlastimil Skolaudy

Tovarăși

Chiar dacă pasul ne poartă
pe-aceeași cărare,
pe aceleași poduri și maluri, —
sîntem osebiți în tristețe,
în dragoste și în suris.

Dar chiar dacă pasul ne poartă
pe altă cărare în zori,
chiar dacă nu ne întîlnim pe-același pod deseori,
sîntem alături — cu datoria-mplinită —
în lupta ce-o dăm pentru flori!

●

Jan Skacel

Cîntec

Pe podul de cale ferată ciocănesc muncitorii, lovesc în rugină,
și cîntecul cade în vale.
Ăsta cîntec! Te doare ceafa cîntînd,
și flăcăul care-l îngînă
și-a proptit un picior pe traverse,
pe cel'lalt îl leagănă peste prăpastie.

Lucați-mă, băieți, cu voi în brigadă,
e strașnică munca pentru poet.
Și noi, ciocănind, dăm rugina de o parte,
cum știm să suflăm și spuma de bere amară.
Și cu noi, vijelia
zgîlțîi fringhia subțire, —
și, în loc de orhidee,
am adus iubirilor noastre liliac din grădină.

Prezentare și traduceri
de Veronica Porumbacu

Învățăminte deosebite pentru tinerii scriitori

(Urmare din pag. 1-a)

miei și culturii socialiste, schimbările în modul de viață al poporului, de a zugrăvi chipul luminos al muncitorului, al țăranului colectivist, al intelectualului, de a cultiva în inimile oamenilor mîndria patriotică, îndemnîndu-i la noi fapte eroice pentru triumful celor mai înaintate idei ale timpului nostru, ideile comunismului".

Cunoașterea aprofundată a vieții

Din lucrările Conferinței s-a desprins cu limpezime ideea că aprofundarea cunoașterii vieții de către scriitori constituie chezășia dezvoltării cu succes a literaturii, baza de pe care se pot crea acele opere literare care să răspundă înaltelor exigențe ale epocii.

Scriitorii noștri cei mai buni, printre care mulți tineri, formați în anii orînduirii populare, își datorează succesele lor în primul rînd străduinței neîntrerupte de a cunoaște cît mai adînc și mai amănunțit viața, studiului îndelungat asupra realităților, efortului neîncetat de a pătrunde cît mai profund în noua structură morală a oamenilor muncii, eroii construcției socialiste.

Acest efort de cunoaștere, de investigare pasionată și neîncetată a realității, este caracteristic scriitorului realist-socialist și-l conduce cu certitudine spre noi succese în arta sa.

Astăzi, cînd țara se află în plină revoluție socialistă, cînd fața ei se schimbă an de an, cînd societatea se așează pe noi temelii, cînd mentalitatea oamenilor suferă transformări radicale, orice întrerupere a legăturii cu viața nu poate decît să dăuneze dezvoltării talentului artistic. Pe de altă parte, documentarea scriitorului nu trebuie să fie doar neîntreruptă, ea are nevoie și de o interpretare superioară a datelor realității, interpretare a cărei siguranță în a descoperi noul și esențialul n-o poate da decît însușirea temeinică a învățăturii marxist-leniniste, cunoașterea teoretică și practică a legilor obiective de dezvoltare a societății. Altfel, așa cum s-a întîmplat cu unii adepți ai „adevărului integral", falsă teorie care a fost condamnată cu hotărîre în anii trecuți, scriitorul poate eșua într-o viziune naturalistă asupra lumii, potrivnică principiilor realismului-socialist și conducînd la lucrări care înfățișează deformat și unilateral realitatea. De asemenea, în efortul său de a se documenta, scriitorul nu trebuie să se mulțumească cu aspectul tehnologic, care duce la descriptivism și schematism, ci trebuie să caute, să surprindă relațiile umane noi, revoluționare, mecanismele intime ale proceselor sociale complexe care au loc în realitate.

A fost discutată, în cadrul Conferinței, atitudinea oarecum pasivă față de documentarea scriitorului, concretizată în părerea că artistul se documentează oricum, prin simplul fapt că trăiește și observă ce se petrece în jurul său. Dar documentarea aceasta automată, generală, pe de o parte nu-i totdeauna suficientă, mai ales cînd subiectul ales cere cunoștințe speciale, pe de altă parte, poate împinge pe scriitor să exploateze în mod exagerat experiența strict personală de viață. Esențial este ca această experiență personală, desigur indispensabilă, să nu aibă un caracter îngust, să nu ducă la opere lungite nefiresc față de materialul de viață conținut în ele. Cu atît mai periculoasă este această poziție pentru scriitorul tînăr, care n-a avut încă vreme să dobîndească o lungă experiență de viață. În același timp, necesitatea oglindirii aspectelor majore ale realității obligă pe scriitor să trăiască în acele medii, să cunoască pe acei oameni, care întruchipează în viața lor însăși, fenomenele esențiale pentru epoca respectivă. Cunoașterea adîncă a vieții muncitorilor, țăranilor colectiviști, intelectualilor, a activiștilor, a organizatorilor, adică a acelora care construiesc efectiv economia și cultura socialistă, devine tot mai mult indispensabilă scriitorului contemporan. Numai astfel artistul poate da opere autentice, cu conflicte vii, extrase din viață, numai astfel creația sa va fi înțeleasă și îndrăgită de oamenii cărora li se adresează și care se vor recunoaște în eroii ei.

La tribuna Conferinței s-a făcut un adevărat schimb de experiență asupra metodelor prin care scriitorul poate aprofunda cunoașterea vieții. Numeroși vorbitori și în special tinerii scriitori, cei mai mulți crescuți la școala reportajului și a muncii în presă și pe teren, au împărtășit din experiența lor. A reieșit că deplasările pe mai lungă durată, în punctele cele mai „sensibile" ale avîntului constructor: orașe noi, șantiere și uzine, gospodării colective și fabrici, școli și facultăți, oferă celor care le întreprind, nu numai prilejuri de acumulare de impresii și cunoștințe, dar îi stimulează în direcția scrierii de corespondențe, reportaje, pregătind astfel drumul spre opera viitoare, de mai mari proporții.

Sugestiile și propunerile făcute vor sta cu siguranță în atenția tuturor scriitorilor și a organelor Uniunii Scriitorilor, spre a se alege cele mai eficace dintre ele.

Pentru o critică literară combativă

Ca armă de luptă pentru asigurarea unei mari literaturi, bogate în idei și de o înaltă măiestrie artistică, critica literară a fost obiectul unei atenții speciale a participanților la Conferință.

Înregistrînd succesele din activitatea criticilor literari, progresul în nivelul teoretic al unor lucrări, adîncirea interpretării marxiste a fenomenului literar contemporan sau de istorie literară din alte lucrări, Conferința s-a oprit mai cu seamă asupra unei serii de aspecte negative, înapoiate, care au frînat dezvoltarea criticii. S-a constatat astfel, dovedindu-se cu exemple și argumente, că nu rareori criticii au ocolit problemele arzătoare ale dezvoltării literaturii, complăcîndu-se într-un evazionism steril, evitînd să scrie despre opere care prezentau aspecte discutabile, sau dimpotrivă, scriind despre ele, dar într-un stil pretențios, care ascundea fondul fenomenului respectiv, preocupîndu-se doar de aspecte minore sau neinteresante. S-au combătut, de la tribuna Conferinței, recidive ale tonului apologetic, ale subiectivismului critic, ale atitudinilor neconstructive, negativiste, precum și manifestări ale spiritului de grup. Aceste practici neprincipiale sau în cel mai bun caz ineficiente, au contaminat și activitatea unora dintre criticii mai tineri.

Principalele trăsături care se cer dezvoltate în activitatea criticii realiste literare sînt combativitatea, dezbaterea pasionată principială a problemelor mișcării literare și a creației propriu-zise, confruntarea permanentă și profundă a literaturii cu viața. Pentru aceasta e necesar să se lichideze ruptura unor critici de problemele reale ale vieții, e necesar ca, pe lîngă ridicarea nivelului pregătirii de specialitate, criticul să se integreze, la fel ca și ceilalți creatori, în procesul indispensabil de cunoaștere concretă a realității, să se „documenteze", să ducă o neîntreruptă activitate obștească.

Nici un fenomen al literaturii noastre, nici o operă literară nu trebuie să-i lase pe critici indiferenți. Nu există creație literară incapabilă să suscite interesul activ al criticii. Promovînd cu entuziasm și curaj, fără a le cocoloși lipsurile, lucrările care reprezintă noul în literatură, care abordează temele majore ale realității noastre contemporane, criticii, tineri sau vîrstnici, au obligația de a combate în mod principial, cu hotărîre. O atenție cu totul specială trebuie să acorde criticii, și nu numai criticii tineri, acelor talente care au pășit de curînd în literatură sau care abia bat la porțile artei. Critica realist-socialistă nu are doar funcția de a identifica talentele și de a stabili o ierarhie estetică a operelor, ci de a contribui activ la formația artistică și ideologică a scriitorilor, la dezvoltarea unei literaturi bogate în idei și de înaltă măiestrie, capabile să însuflețească masele în lupta lor pentru adevăr și frumos. Critica trebuie să apropie literatura de popor și poporul de literatura bună. Pentru a-și îndeplini menirea, critica trebuie să lămurească problemele creației în spiritul esteticii marxiste, să adîncească și să dezvolte tezele generale ale metodei realismului socialist, să lupte împotriva dogmatismului, împotriva caracterului tehnicist, îngust, împotriva limbajului pretențios și gol de conținut. Munca de elaborare a Tratatului de Istorie a Literaturii Române constituie încă o sarcină de onoare pentru criticii și istoriografii noștri literari.

Ucenicie neîntreruptă

Problemele măiestriei artistice au format obiectul unor serioase preocupări în toate documentele Conferinței, precum și în numeroase luări de cuvînt.

Literatura epocii noastre are datoria să însemne, și ca măiestrie, un mare pas înainte în dezvoltarea și îmbogățirea literaturii române. Continuînd tradițiile marilor clasici și ale unor ilustri înaintași, valorificînd critic moștenirea literară, scriitorii au menirea să creeze opere care să dea o nouă strălucire tezaurului limbii și literaturii noastre.

Atît în Darea de seamă cît și în discuțiile care au urmat, au fost criticate acele tendințe, manifestate uneori chiar la scriitori și critici de prestigiu, de a se minimaliza legile compoziției și unității de viziune, de a se face concesii platitudinii, manierismului, clișeelor, de a se înlocui generalizarea artistică profundă, printr-o acumulare dezordonată de situații și personaje lipsite de semnificație. Unele romane, care tratau teme importante, au fost date în grabă la tipar, fără o suficientă finisare artistică, reducîndu-se astfel în mod considerabil eficiența lor educativă. Alteori, mai ales în genul scurt, unii prozatori tineri întunecă mesajul ideologic al operei prin folosirea abuzivă a simbolului, prin încrederea exagerată a autorului în posibilitățile „sugestiei" sau în virtuțile prozei așa-zis „obiective". În poezie, lipsa unei meditații adînci asupra sensurilor fundamentale ale realităților contemporane a dus pe alocuri la o simbolistică vagă, la versificații facile, școlărești, sau, dimpotrivă, la alambicarea expresiei, în căutarea „originalității cu orice preț". Un nivel scăzut al măiestriei artistice caracterizează o bună parte din lucrările scrise pentru copii și tineret. Este necesar ca în acest domeniu să se depună eforturi speciale, luîndu-se ca modele acele opere ale scriitorilor experimentați care s-au bucurat cel mai mult de stima cititorilor și a criticii. De asemenea, va trebui ca reprezentanții criticii literare să se preocupe în mod cu totul deosebit de problemele măiestriei în operele destinate copiilor și tineretului, sprijinind pe scriitorii exigenți și combătînd cu vigoare platitudinea, lucrările scrise de mîntuială.

Valoarea unei opere de artă stă în primul rînd în mesajul și în fondul ei de idei, în strălucirea ei artistică, în perfecta unitate dialectică dintre conținut și formă. Operele reușite sînt tocmai acelea în care cunoașterea temeinică a vieții, unită cu o viziune superioară, capabilă să-l orienteze pe scriitor în cîmpul vast al realității contemporane, asigură creației un înalt conținut de idei și sentimente, o fac în stare să sesizeze adecvat noul în viață, dîndu-i un relief artistic inedit. Dimpotrivă, sînt sortite eșecului acele lucrări în care scriitorul neglijează conținutul de dragul unei pretinse originalități de formă. Originalitatea adevărată stă în primul rînd în noutatea conținutului, noutate care dacă este veritabilă, nu întîrzie să determine și o formă nouă, originală (procesul creației este desigur mai complex decît atît și ideea că forma „ar veni singură", complet eronată). Numai metoda realismului socialist este capabilă să avînte elanul creator către o bogată diversitate de stiluri, modalități și personalități artistice. Spiritul inovator, original, presupune tocmai respingerea oricăror forme de epigonism literar, a formulelor închistate.

Urmînd tradițiile glorioase ale înaintașilor, scriitorii noștri au datoria să scrie opere care să dea limbii literare o strălucire nouă, superioară. Exigența față de manuscris, perfecționarea continuă a meșteșugului, dobîndirea unei înalte măiestrii sînt obligații de onoare ale tuturor scriitorilor și cu atît mai mult ale celor tineri.

Relevînd importanța pentru mersul înainte al literaturii, a noii generații de scriitori, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej i s-a adresat în mod special, spunînd, în cuvîntarea sa:

„Tinerii scriitori, urmînd îndemnul fruntașilor scrisului nostru, să se deprindă în munca grea asupra paginii, să facă „ucenicie neîntreruptă pe toată viața" pentru a-și perfecționa măiestria. Criteriul de apreciere al operei de artă nu este numărul de pagini, ci mesajul și fondul ei de idei, strălucirea ei artistică".

Pe fundalul măreț al necontenitelor realizări ale poporului muncitor, care desăvîrșește prin trudă fierbinte și necurmată, construcția socialismului, succesele literaturii nu se pot ivi și nu pot corespunde acestui fundal, decît dacă munca scriitorului, tînăr sau vîrstnic, se va desfășura pe baza acestui principiu de modestie și de supremă autoexigență al „ucenicie neîntrerupte pe toată viața".

★

Conferința, analizînd activitatea din trecut a Uniunii Scriitorilor, a indicat sarcinile ce-i stau în față pentru perioada ce urmează. Astfel, Uniunea Scriitorilor va urmări îndeplinirea obiectivelor sale de bază, în sprijinirea creației și activității scriitorilor, prin dezbaterea principalelor probleme ale dezvoltării literaturii, întărirea permanentă a unității frontului scriitoricesc pe temelia ideologiei marxist-leniniste, preocuparea plină de grijă și dragoste pentru dezvoltarea tinerilor scriitori, promovarea noilor talente ivite din sînul poporului, urmărirea activității și susținerea cercurilor literare din întreaga țară. Se vor întări legăturile cu scriitorii din țările socialiste, cu scriitorii progresiști din toate țările. Secțiile și filialele Uniunii vor activa în sensul ajutării efective a scriitorilor în dorința lor de a avea o cît mai strînsă legătură cu viața, vor stimula dezbaterile principiale asupra creației literare, vor rezolva diferite probleme ale activității literare, cum ar fi contactul cu edițiile, teatrele etc.

Sarcini cu totul deosebite stau în fața publicațiilor literare care trebuie să devină efectiv tribune ale experienței literare celei mai înaintate, adevărate laboratoare de creație artistică, activînd neobosit pentru răspîndirea, aplicarea și adîncirea principiilor estetice ale marxist-leniniste, ale metodei realismului socialist.

Revistele literare au datoria să combată cu intransigență ruptura de realitate, de clocotul vieții, să lupte împotriva diletantismului și a superficialității, să-și îmbunătățească în permanență stilul de muncă, să îmbine în mod just preocuparea pentru problemele generale ale literaturii cu interesul deosebit acordat obiectivelor care formează profilul specific al fiecărei publicații.

Înlăturînd cu hotărîre orice manifestare neprincipială în munca cu colaboratorii lor, cultivînd un spirit de înaltă exigență, netolerînd tămîierile și laudele reciproce sau tendințele de răfuială și de polemică mărunță, revistele Uniunii Scriitorilor au sarcina să dezbată tot mai larg marile probleme ideologico-artistice ale literaturii.

★

Desfășurarea lucrărilor Conferinței pe țară a scriitorilor a dovedit încă o dată cît de strînsă este unitatea forțelor noastre scriitoricești în jurul partidului. Dezbaterea principială, creatoare, într-un înalt spirit critic și autocritic a problemelor centrale și de mare actualitate ale dezvoltării literaturii noastre, a contribuit la întărirea legăturii dintre artă și popor, dintre slujitorii frumosului și oamenii muncii, eroicii constructori ai socialismului.

Pentru toți scriitorii din țara noastră, și cu atît mai mult, pentru cei tineri ca vîrstă, însușirea temeinică a îndrumărilor date de partid, studierea creatoare a materialelor Conferinței și a învățămintelor ce decurg din ele vor constitui imboldul înalte și ajutoare prețioase, în eforturile lor spre a îmbogăți literatura noastră cu noi opere valoroase, demne de anii măreți ai grandioasei opere de desăvîrșire a construcției socialiste și de creare a condițiilor în vederea trecerii treptate la comunism.

Adrian Păunescu

Saltul șantierului

Azi, nicio fibră nu mi-o mai înhibă
Timiditatea fără de folos.
Sînt om scoborîtor dintr-o aripă,
În care-i încă proaspăt și palpabil
Zborul entuziast și luminos.

Clădiri zvicnesc din mîini, întrerupind
Monotonia ierburilor, plană.
Oțelul este încă în pămînt!
Miezul planetei încă nu-l emană!

Dar lucrurile se-mplinesc distinct,
Cu siguranță și repeziciune.
Și între polii-aceștia scinteind
Orice cuvînt devine noțiune.

Visînd atît de repede și pur,
Visînd oțel, pasionat și simplu,
Unelte constelîndu-mi împrejur,
Percep, cu toate simțurile, timpul.

Și-n mine viitoarele vibrații,
Se-apropie din lut, răsunător,
Cînd eu privesc în viitor Galații.
Acești Galați, pe care îi schițează
Rotirea primului excavator.

Printre stele tinere

Sînt iarăși atît de adolescent! Dar nu din acela
Fragil și aproape de plante, gîndind prea puțin;
Îmi înfășor cu o privire nacela
și, elegant, spre orbita zborului meu mă înclin.

Eu, urcînd, sînt mai virstnic, mai greu ca pămîntul.
Sute de ani intră-n aripa zborului meu fulgerat,
Peste secoli, în viitorul planetei purtîndu-l,
Unde-ncet se formează planuri suple de stele,
Stele care încă n-au luminat
Decît zonele vii de mișcare ale aripei mele.

Zbor peste hotarele anilor, tînăr, înalt,
Peste aprinsele stele-n formare,
Rotindu-mi privirile calme
Și în fierberea metalului cald,
Mișcîndu-mi amețitoarele palme.

Măsura zborului

În fiecare fibră, e un zbor.
E o menținere în aer, pură
Și mușchii trupului te dor
Cînd îi oprești, bruscîndu-i, din mișcare.
Și-i fulgeră o limpede arsură
Căci zborul, numai în stagnare, doare.

Atît de multe zboruri se petrec
În trupul tău cînd tu abia deprinzi,
Fiind copil, un pas mărunt, ne-ntreg.

Apoi tu nici nu știi că zvîrli oglinzi
Deasupra ta, cu fiece efort
Și păsările oglindesc, imită,
Mișcări din trupul tău, sublim efort,
Cum fiece vapor, venind spre port,
Imită o planetă pe orbită.

Sentiment cosmic

Cu cît mă ridic, e mai multă lumină.
Poate-un copac proiectat de apus
Îmi mai atinge cu-o formă de umbră, înalta tulpină,
Poate-un munte își tremură umbra în sus.

Dar eu mă ridic! Ies din umbra acestui pămînt.
Am senzația zilei și nopții, adevărată,
Privind cum pe pămînt
Hotarele lor se-ntilnesc, ondulînd.
Ies din ziua pămîntului meu, limitată.

Aici nu se zbat rotitoare nisipuri.
Din soare, planetele, orbitor se desfac.
Trupul meu urmărit de uimitele chipuri,
Le sădește firesc, cum pe pămînt — un copac.

Gesturi ușoare făcînd, paralele cerului bolți
Le măresc și le-alătură universului plan.
Ard cu ecouri în univers. Fulger cu milioane de v.
Văd planete pe care pămîntul le va vedea
Peste o mie de ani.

FASCINAȚIA ZEILOR

Nicolae Breban

Rămăsei singur în fața planșei mele, lucrînd, deși credeam că trecuse mai bine de un ceas de la terminarea lucrului. Privii pentru prima dată ceasul: mă înșelasem, era cinci și douăzeci și cinci, deci două ceasuri și jumătate. Mi-am scos ochelarii și mi-am frecat ochii pînă la amorțire. În felul acesta simțeam, în mod curios, că-mi odihnesc vederea. Adeseori mă vedeam în oglindă: orbitele mi se roșeau, pielea mi se irita, dar o ciudată răceală interioară mă cuprindea, un fel de liniște fiziologică. În spatele meu, în fundul sălii mătura cineva; nu zăream însă pe nimeni din pricina planșetelor. În aceeași clipă, o voce subțire, viguroasă totuși, mă strigă din curte:

— Tovarășe Patriciu, ieși la geam, te rog!

Uimit, m-am aplecat cu grabă pe fereastră. Jos stătea o fată, o fată foarte tînără, cu care mă întîlnisem o singură dată în viața mea. Lucra în secția de vagoane, la sudură, mi se pare.

— Ești aici? — strigă ea în sus, spre mine și rise deodată.

N-am răspuns nimic, eram încă surprins; dealtfel nu avea nici un rost.

— Coboară! îmi strigă fata și, în timp ce îmi făcu un gest larg cu mîna, mi-am amintit că o chiamă Emilia. — Coboară! — Am neapărată nevoie de dumneata!

Nu am răspuns nici de data asta, stăteam doar aplecat pe marginea ferestrei și priveam încruntat în jos. Mărturisesc că eram cu totul zăpăcit de întîmplare și soarele, puternic încă, mă orbea și mă împiedica să mă reculeg. Deși nu făceam nici o mișcare, fata de jos se întoarse și plecă de-a lungul zidului roșu al fabricii, în direcția porții numărul 2. M-am desprins imediat de fereastră, mi-am dezbrăcat halatul și am pornit spre ieșire. Eram curios să știu de ce mă chemase: nu alergam totuși pe scări, pentru motivul că nu sufăr să alerg, să strig, sau să mă grăbesc. Temperanța este principala mea calitate și sînt foarte mîndru de aceasta. E mult mai greu să păstrezi măsura lucrurilor, decît să aluneci în extreme. Extremele sar în ochi și eu urăsc tot ce este izbitor, vulgar; linia de mijloc, echilibrul lucrurilor bineînțeles, nu aspectul lor mediocru, inspiră respect. În consecință, iubesc acest eroism sobru.

Coborînd treptele, mărturisesc că mă așteptam s-o fi pierdut pe lucrătoarea aceea, Emilia, care mă strigase. Nu regretam prea mult; dealtfel întîrziasem și așa peste ora stabilită. Într-adevăr nu se găsea în dreptul ieșirii, în fața clădirii cabinetului tehnic. Dar abia făcui cîțiva pași, că ea se arătă deodată, venind foarte grăbită dinspre partea opusă celeia în care plecase. Mi-am dat imediat seama că se găsește într-o neobișnuită stare de surescitare.

— Vezi că nu ți-am uitat numele? — mă întrebă ea încă de departe — iartă-mă că te-am deranjat, am foarte mare nevoie de dumneata!

N-am răspuns nimic. Adevărul e că mă zăpăcisem din nou și nu găseam ceva destul de serios și de impunător ca să răspund. Pe de altă parte, acum îmi dădeam seama că Emilia era o fată mai de grabă mărunță decît înaltă. Ori, cum eu eram destul de lung și de uscățiv, cred că nici unul dintre noi nu avea prea mult de cîștigat din această apropiere neașteptată. Ea interpretă însă tăcerea mea în cu totul alt sens.

— Văd că mi-ai uitat numele — zise, cu un fel de veselie inexplicabilă — mă chiamă Emilia! Nici nu e de mirare, vina e a mea. Trebuia să ți-o spun de la început!

Continuă apoi să vorbească pe un ton ascuțit și nefiresc, cu gesturi iuți, pripite, zîmbind adeseori fără motiv. Nu-mi spusese încă pentru ce avea nevoie de mine și eu, pășind alături de ea pe poarta uzinei, mi-am amintit felul în care o cunoscusem: cu două luni, sau două luni jumătate în urmă (zăpada încă nu se topise), intrasem într-o sîmbătă seara la un bal în uzină. Nu știu de ce o făcusem, nu sînt ahtiat după dans; cred însă că nu voiam să-mi dau mie însumi impresia unei constiințe lipsite de elasticitate. Deci intrasem la bal și chiar la intrare o zărisem în colțul de lîngă orchestră, stînd pe un scaun între alte fete. Spre deosebire de prietenele ei care dansau, glumeau, ori vorbeau agitate, ea părea de-a dreptul posomorită, parcă cineva o pedepsise trimițînd-o acolo. Am invitat-o la dans pentru că mă intriga și, mărturisesc, pentru că seriozitatea ei mi se părea că se potrivește cu principiile mele. Dealtfel nu am dansat decît un ceas, poate ceva mai puțin, după care am condus-o acasă. Locuia pe aproape, în Barieră, și, țin minte, la înapoiere, aerul nopții, încă rece dar viguros, mi-a făcut o deosebită plăcere.

Cu atît mai mult deci această vioiciune neașteptată, un fel de veselie inexplicabilă pe care o descopeream astăzi la ea, mă impresionă, mărturisesc, destul de neplăcut. Dealtfel, aproape o și uitasem și nu mă așteptam să-mi fi reținut numele și locul unde munceam și mai ales să mă strige într-un fel atît de curios și după atîta vreme.

— Te rog, tovarășe Patriciu — îmi spuse ea, în timp ce ieșeam împreună pe poarta uzinei — să nu-mi pui prea multe întrebări și să te lași pentru un ceas sau două în grija mea! Trec printr-o împrejurare deosebit de importantă și am nevoie de ajutorul dumitale!

Recunosc că m-am simțit oarecum jignit; eu, de felul meu, sînt o persoană discretă și foarte arareori pun cuiva întrebări. Așa că, răspunzînd cît mai scurt cu putință la frazele ei, încercînd să par cît mai grav și mai echilibrat, am întovărășit-o acolo unde mă ducea. Îmi repetă de cîteva ori că: „o împrejurare deosebit de gravă o făcea să se poarte în acest fel", îmi cerea iertare și, mai ales, ajutorul, contînd pe „amabilitatea mea", așa încît cu toată iritarea și stîngăcia mea, mi-era greu s-o refuz. Mergeam de o jumătate de oră — schimbînd între timp două tramvaie — cînd am observat cu oarecare nedumerire că ne apropiam de marginea orașului. Într-un autobuz aproape gol ajunserăm în preajma lacurilor și coborîrăm, în fine, în spatele Casei Scînteii, în niște locuri destul de pustii. Între timp se înnorase, cerul se apropiase de pămînt și părea încruntat și dușmănos, dar Emilia parcă nici nu observa toate acestea: pe măsură ce ne apropiam de sfîrșitul drumului, starea ei de neliniște creștea, deși își păstra gesturile iuți și veselia aceea inexplicabilă. Ținîndu-mă cu greutate după ea — aproape alerga pe marginea apei, printre sălciile numeroase, printre tufișurile înalte, încîlcite — încercam să calc cu prudență, să ocolesc bălțile și locurile mlăștinoase. Era primăvară și pămîntul era încă moale, mocirlos, pantofii și chiar hainele mele se murdăriseră în lege. Pe scurt, ființa ei mică și rotundă, graba ei, veselia ei stranie, precum și fuga prin acele locuri pustii și alunecoase, făceau tot mai dificile eforturile mele de a-mi păstra demnitatea. Pe de altă parte, un gînd neliniștitor mi se înfiripă în minte și, cu fiecare secundă, el se întărea tot mai mult. Observai cu oarecare îngrijorare că Emilia se purta în așa fel de parcă ar fi fugit de orice prezență umană — bineînțeles cu excepția mea. Chiar și pe mine abia mă privea din cînd în cînd — probabil ca să se convingă că o urmez. Vorbea foarte rar; întreaga ei stare nervoasă se irosea în mers: în acest ritm drăcesc care începuse să mă înfurie și să mă obosească. Respirația îmi deveni șuierătoare, fața îmi ardea într-un mod nesuferit și de cîteva ori era să alunec și să cad cît eram de lung. În cîteva rînduri se opri și ea, fără să încerce să mă ajute, privindu-mă încruntată pe sub sprîncene. Mă temeam că ar putea izbucni în rîs, văzînd mișcările mele disperate, cu totul dizgrațioase și lipsite de bărbăție, dar fața ei vădea numai nerăbdare. Se întorcea imediat și eu trebuia să alerg din nou în urma ei, gîfîind, blestemînd cumplit acea sîmbătă depărtată cînd o cunoscusem. În cele din urmă ajunserăm la un mic debarcader, destul de primitiv construit, și, după cum arătau scîndurile pe jumătate putrede, vechi și neîngrijit. Cinci sau șase bărci greoaie, legate cu lanțuri mari, se legănau ușor în rada lui.

— Așteaptă-mă, te rog, aici, tovarășe Patriciu, — mă rugă ea cu o voce destul de puțin prietenoasă, — în cîteva minute sînt înapoi! Doar cîteva minute, două-trei minute... — și, spunînd aceasta, dispăru printre niște sălcii uriașe. M-am întors pe loc și am contemplat abătut locurile în care ajunsesem. Lacurile se întindeau de jur-împrejur, cerul era mohorît și tot mai greoi, un fel de pustietate umedă, nesănătoasă mă înconjura din toate părțile. Mă aplecai să ridic o piatră, plictisit, ca s-o arunc pe apă și, în aceeași clipă, un strop rece de ploaie mi se turti pe ceafă. M-am ridicat în grabă și am privit în sus, cu vie dorință de a mă fi înșelat. Nu mă înșelasem, începea ploaia. Picături mari îmi atinseră fața și mîinile. În același timp auzii voci în spatele meu, zgomotul unor pași și fîșîitul ierbii. Era vocea ei, ascuțită, o recunoșteam, — dar totodată se auzea și o voce gravă, frumoasă, baritonală. Mă întorceam destul de neliniștit în toate părțile ca să-i zăresc o clipă mai devreme apărînd din desiș, dar nu-i văzui decît în ultima clipă, cînd se găseau chiar în spatele meu. (Adevărul e că iarba înaltă precum și vegetația înaltă de pe mal falsifică, aș spune, zgomotele, așa după cum lumina se difuzează pe suprafața nisipului). Emilia era însoțită de un bărbat scund, uscățiv, cu ochii iuți, mereu în mișcare.

— Uite, s-o luăm p-asta! — zise el arătînd spre una din bărci și atunci recunoscui vocea aceea foarte bărbătească, gravă, cu inflexiuni adînci, metalice. Fără să mai aștepte răspunsul ei, se aplecă și descuie lacătul care ținea barca legată de mal și în același timp, cu o neobișnuită agilitate, Emilia sări într-însa.

— Hei, tovarășe Patriciu! — strigă ea cu aceeași veselie fără motiv, — ce stai?! Ce stai?!

Am înțeles că trebuia să sar la rîndu-mi în barcă și, deși foarte surprins de întorsătura pe care o luau evenimentele, nu încercai să ripostez, jenîndu-mă de omul acela străin, probabil paznicul bărcilor. Am pășit deci în barcă, tăcut și foarte serios, dar barca se clătina puternic, deoarece nimic nu o mai sprijinea, și, apucîndu-mă cu o mișcare bruscă de marginile ei, mi-am dat seama abia acum prin ce pericol trecusem. Am ridicat imediat privirea, dar atît Emilia cît și paznicul păreau deosebit de gravi și de preocupați. De altfel paznicul, după ce împinse într-un mod destul de brutal barca spre larg, se întoarse să plece, strigînd de sus, cu vocea lui sonoră:

— Hei, vezi să nu-mi rupi vîslele!

Am privit-o pe Emilia, convins că ei i se adresau aceste vorbe; ea însă rise scurt și înfundat și-mi spuse repede, aplecîndu-se ușor spre mine:

— Așează-te, te rog, și ia vîslele! Haide! nu ezita, fă asta pentru bunul dumitale renume, îți dai seama că eu... — și rise încă o dată cu toți dinții, un rîs cald și puternic.

Cu o mișcare, recunosc, destul de precipitată, am apucat vîslele și am lovit apa cu ele. Bănuiesc însă că nu o făceam în modul cel mai indicat, deoarece mii de stropi se abăteau deasupra noastră, udîndu-i Emiliei rochia și părul, întunecîndu-mi vederea, stropindu-mi lentilele ochelarilor. În același timp, barca începu să se rotească ușor în jurul centrului ei și de sus, de pe mal, ajunse pînă la noi rîsul adînc, bărbătesc, al paznicului.

— Nu-i nimic, îmi șopti Emilia, — vîslește mai departe! Apa e foarte agitată.

Cu eforturi serioase, am reușit să aduc barca în poziție normală. Am privit țărmul, eram acum cu spatele înspre apă — dar paznicul dispăruse. În același timp se dezlănțui ploaia, o ploaie cu picături mari și rare, lovindu-ne puternic.

— Eh, ploaia asta! — am izbucnit eu fără să vreau, înciudat de tot ce mi se întîmpla — s-o ia dracu de ploaie!

Emilia privi în sus cu un fel de nevinovăție, de parcă abia atunci ar fi observat că ploua.

— Privește! — strigă ea întinzînd brațul în direcția orașului. Am ridicat ochii și i-am coborît îndată, orbit de soarele ce apunea, făcînd o largă spărtură între nori.

— I-ascultă, tovarășe Patriciu, — îmi spuse Emilia, n-ai putea să vîslești mai repede?! Aș face-o eu, crede-mă, dar nu vreau să te jignesc!

Nu prea vedeam în ce fel ar fi putut să mă jignească ajutîndu-mă, dar, în același timp, am avut din nou senzația că voia să fugă cît mai departe de orice suflare vie.

— „Bine, mi-am zis eu, — foarte bine, să fugă, poate are motive s-o facă. Dar ce-are cu mine?!"

— Am impresia — am luat eu cuvîntul, biciuit pe față și pe umeri de ploaie, în timp ce trăgeam cu putere de vîsle, — că dumneata cauți un loc singuratic, parcă ai voi să fugi de oameni...

Emilia mă privi atentă, cu bunăvoință, apoi izbucni în rîs. Rîdea cu o poftă și o putere cu care eu n-am rîs niciodată și asta m-a supărat mai mult decît faptul că rîdea de cele ce-i spusesem.

— Fug de oameni, tovarășe Patriciu? — mă întreabă ea rîzînd mereu, cu rochia udă lipită de corp, — fug de oameni?

— Da, tovarășe Emilia — am răspuns eu oarecum înțepat — de mai bine de o oră, gonim amîndoi departe de oraș — și nu înțeleg încotro!

— Ah, ce frumos e! — spuse ea visătoare, ridicînd ochii spre ploaia care o lovea cu putere în față. — Auzi, am să-ți spun ceva — murmură apoi, aplecîndu-se din nou spre mine, de parcă ar fi fost încă cineva de față, care nu trebuia să audă, — știi, am început să mă liniștesc! Acum sînt mult mai liniștită!

Într-adevăr, Emilia era mai calmă, chiar și veselia ei își pierduse din stridență. Avea gesturile calme, moi și dacă nu ar fi plouat ar fi părut doar o nevinovată și sfioasă fată ce se plimbă cu barca. Dealtfel ploaia încetă tot atît de brusc cum venise și Emilia începu să cînte, nestînjenită. Am lăsat vîslele, mi-am șters fața cu mîneca cămășii și am privit obosit în jur. Cît vedeai cu ochii, apa sclipea în lumina soarelui.

Am tușit — să-mi dreg vocea — și-am întrebat-o, încercînd să par cît se poate de grav:

— După cît se pare, ne-am atins ținta. Te-aș ruga să-mi explici ce căutăm noi aici și, dacă se poate, de ce m-ai ales pe mine pentru această expediție cît se poate de stranie.

Emilia continua să privească în jur, peste lacuri, spre cer, de parcă nici nu m-ar fi auzit. Această evidentă nepăsare m-a scos din răbdări. Simțeam cum pulsul îmi bate mai repede și o insuportabilă fierbințeală mi se suie în obraji. În același timp căutam să mă stăpînesc și să tac, eu conducîndu-mă după preceptul care spune că „mînia este un rău sfătuitor". Pentru a-mi canaliza totuși supărarea într-un fel și pentru a-i dovedi că are în față un om demn care nu poate fi jignit cu una cu două, am prins din nou vîslele și am lovit cu ele apa, furios. Barca începu să alunece spre larg cu rapiditate.

— Ce frumos e! — spuse ea spre stupefacția mea, căci îmi dădusem seama că nu numai că nu observase nimic din supărarea mea, dar îi și convenise că începusem să vîslesc chiar în ritmul neobișnuit în care o făceam. Ce frumos e! spuse ea din nou. Aici venim vara toată echipa, vezi, cabana aia de colo e a ministerului! — și-mi arătă între vilele de pe malul lacului una vopsită în brun închis cu acoperișul verde.

— Ți se pare ciudat tot ce ți s-a întîmplat astăzi? — continuă ea, aplecîndu-se pe spate și lăsîndu-și mîinile în apă — trebuie să recunosc că și mie mi se pare totul neobișnuit, chiar fantastic. Te rog să-mi ierți emoția — mai spuse, și-mi zîmbi — astăzi am fost primită candidată în partid.

Eu o priveam, cu capul ușor ridicat și, de uimire, n-am putut scoate nici o vorbă. Ea trebuie să fi observat că mă zăpăcisem, căci adăugă imediat:

— Ai observat foarte adevărat, că... — dar se opri văzîndu-mi expresia feței. (Într-adevăr o priveam, bănuiesc, cu o mutră prostească).

— Te-am văzut de multe ori pînă acum, din sîmbăta aceea — continua ea, întorcîndu-se cu spatele spre mine, de parcă ar fi vorbit lacului și insulei cu plopi din fața noastră — la cantină, în tramvai, de cele mai multe ori la fereastra cabinetului unde lucrezi. Astăzi am îndrăznit să te chem fără nici o pricină anume. Ce ciudat! — făcu ea și rise stînd mereu cu spatele spre mine — astăzi am fost în același timp foarte zăpăcită și foarte îndrăzneață, în același timp. Să știi, mi-a trebuit mult curaj să te chem la fereastră și să te fac să alergi pînă aici!

Întoarse capul și mă privi, rizînd mereu, dar eu n-am rîs pentru că, mărturisesc, eram foarte fisticit.

— Știi de ce am vrut să fug de oameni? Din ce pricină, vreau să spun... Foarte simplu: pentru că nu voiam să tac, pentru că voiam să le țin un discurs! Un discurs — strigă ea deodată, atît de neașteptat încît am tresărit. Mi-am revenit imediat și am reînceput să vîslesc. Deși cămașa mi-era încă udă, lipită de piele, și trebuia să fac eforturi să nu tremur deși lacurile din jur mă apăsau, deși pustiul acelor locuri mă neliniștea, mărturisesc că nu regretam nimic din ceea ce mi se întîmpla. Eu sînt o fire puțin sociabilă, de altfel principiile mele nu-mi permit o atitudine prea liberă. Jumătate din experiența mea e făcută din cărți, iar cealaltă jumătate... ei da, trebuie să recunosc, e în bună parte inventată! Vă dați seama cît eram de emoționat deci de faptul că trăiesc o întîmplare neobișnuită, dar o întîmplare adevărată, o **aventură!** Căci, trebuie să știți, nimic nu era mai adevărat atunci în jurul meu, decît fata aceea care stătea în fața mea, în picioare, tovarășa Emilia.

— De asta fugeam cu atîta nădejde! — spuse ea și începu să rîdă — eu sînt tăcută în general dar astăzi, nu știu de ce, dar îmi venea să le țin un discurs! Fugeam grozav, nu-i așa?

Deși eram încă emoționat și zăpăcit în același timp, am rîs și eu cu ea împreună. Era îmbrăcată cu o scurtă de piele cu buzunare mari și late. Într-unul din buzunare scoase o hîrtie împăturită pe care am privit-o cu mult interes, crezînd că e „discursul" de care vorbea. O desfăcu și mi-o arătă.

Nu era un discurs. Hîrtia reproducea un desen, o frescă murală cred, pe scurt o reproducere a unei picturi, o cromolitografie cum se spune. Era, deci, în culori și înfățișa, pe un fond de roșu aprins, cîțiva sfinți lungi, scheletici, negricioși, în poziții rigide. Era probabil o pictură bizantină. Ceea ce mă făcea să cred că am de-a face cu o frescă murală, era faptul că într-un colț reproducerea era albă, roșul fondului precum și jumătate din capul unui sfînt ori al unui înger ce stătea cu spada ridicată, lipseau.

— Vezi, îmi spuse, e o icoană, un fel de icoană. La noi acasă, pe pereți, erau multe chipuri de felul acesta. Sînt fată de țăran, — adăugă ea — am fost a treisprezecea născută. Reproducerea asta am găsit-o într-o revistă și am rupt-o de-acolo. E ceva ciudat aici: privește cu cît sînt eu mai puternică decît acești zei!

— Acești sfinți, — am încercat eu s-o întrerup, privind-o cu uimire.

— Acești zei! repetă ea apăsat — acești zei! Sînt încremeniți, pietrificați, eu sînt vie, puternică, respir! Ai mei abia își duceau zilele în toată copilăria mea, dar se ploconeau în fața acestor figuri țepene! Ai mei, lumea pe care o cunoșteam eu atunci, aveau o încredere nemăsurată în acești zei! Și acest lucru, tovarășe Patriciu, acest lucru îi fascina, îi ucidea cu încetul. Dar eu — și aici ridică vocea de parcă aș fi fost în fundul unei săli uriașe — eu sînt mai puternică decît ei, cu mult mai puternică decît ei; pe mine, încrederea oamenilor noștri, adîncă, marea lor încredere m-a făcut mai puternică, chiar mai vie! Iată ce puternică sînt eu!

Emilia tăcu, brusc, și mă privi cu un zîmbet stînjenit, vinovat.

Era nemaipomenit; îmi venea să mă ridic și să strig la rîndu-mi: trăiam o **adevărată aventură!** Dus de primul elan, m-am și ridicat brusc în picioare vrînd să strig ceva, orice, să zicem: — „Trăiască viața adevărată!" sau „La dracu cu toate născocirile babelor!", dar, ca un făcut, barca a început să se clatine deodată puternic și, fără să vreau, m-am agățat de brațul Emiliei. Ea m-a sprijinit, rîzînd în felul ei, spontan, cu rîsul acela ce părea lucrul cel mai adevărat din ființa ei foarte adevărată. Am stat astfel cîteva clipe, ținîndu-ne de mîini și rîzînd și vă mărturisesc că acele clipe au fost poate printre cele mai frumoase din viața mea. Soarele apunea, trimițînd raze lungi, roșietice și noi rîdeam, cu fețele apropiate, cu aerul dintre noi limpede și curat, deosebit de limpede și curat. Da, asta a fost doar cîteva clipe, căci atunci am privit din întîmplare într-o parte și am zărit, plutind pe apă, la nici un metru de marginea bărcii, hîrtia cu reproducerea.

— Mi-a căzut — explică Emilia, urmărindu-mi privirea, dar acum e același lucru; am s-o las acolo. Dacă aș ridica-o, cred că s-ar rupe fîșii!

Am mai privit cîteva minute soarele, apoi am întors, încet, cu băgare de seamă, barca și am pornit spre țărm. Hîrtia a rămas acolo, îngreuiată de apă, cu sfinții aceia țepeni, negricioși, încremeniți, legănîndu-se ușor. O, acei bieți zei încremeniți!

Desen de V. SAVONEA

ROADELE EXPERIENȚEI DE REPORTER

Constatarea că formația de reporter a lui H. Rohan nu se dezvăluie cu ușurință în nuvelele sale recent apărute nu corespunde decît în parte realității. E adevărat că scriitorul nu e înclinat spre descrierea minuțioasă a procesului de producție, că, în cazurile în care o face (în **A plîns un băiat**, de pildă, unde momentul dramatic al luptei omului cu metalul incandescent prilejuiește cîteva pagini izbutite), el e mai atras de prezentarea comportării omului, decît de unelte. Dar, de fapt, aceasta e o caracteristică stilistică și a reporterului Rohan. Reportajele sale, așa cum s-a remarcat, urmăresc descifrarea proceselor psihologice, a resorturilor sufletești ale eroilor săi, apropiindu-se, astfel, într-o mare măsură, de schiță sau nuvelă.

Deci, se înțelege de ce reporterul se ghicește cu greu în nuvelist: tehnica reportajului său e foarte apropiată de aceea a literaturii de ficțiune. Ce a avut, totuși, de cîștigat Rohan de pe urma rodnicei sale activități de reporter? Credem că răspunsul trebuie căutat în diversitatea mediilor prezentate în nuvele, în precizia cu care sînt notate momente de răscruce din viața sufletească a eroilor, în vioiciunea și naturalețea dialogului. Rohan urmărește frămîntările sufletești ale oamenilor cărora societatea noastră le conferă o încredere deplină în forța lor creatoare, în viitorul celor dragi. Acestea nu sînt rodul unei „documentări" fugare, al unor însemnări notate în grabă în carnetul de reporter, ci al unei cunoașteri temeinice a vieții.

Există în nuvelele cuprinse în volumul **Uși deschise** un patos al fericirii individului. Rohan sugerează că fericirea nu poate fi cîștigată fără o luptă dramatică împotriva prejudecăților vechi, în afara unor procese profunde de conștiință care să-i stabilească sensul, să determine gradul în care fericirea personală hotărăște și pe aceea a celorlalți. Lostopan, personajul central a două povestiri din volum, e concludent pentru intențiile autorului.

Muncitor cu mare experiență, în mîinile căruia oțelul e modelat cu artă, Lostopan pare absorbit exclusiv de munca din fabrică. O căsătorie nefericită l-a închis, după toate aparențele, într-o lume în care uzina cu oamenii ei e singurul element viu. Mai cu seamă că fiul său pare cu totul dezinteresat de munca din atelierul de forjă, atît de dragă lui Lostopan, simțindu-se atras de muzică. (De altminteri, talentul său de viitor pianist e de-a dreptul miraculos, entuziasmîndu-l pe profesorul Condor). Lostopan privește cu o îngrijorare amestecată cu dispreț teama băiatului de a nu-și strica degetele, îndeplinind vreo muncă fizică. Toate acestea fac ca oțelarul să se închidă în sine, în dosul unei măști ursuze, care cade în clipa descoperirii în fiul său a sensibilității profunzimii prematură a sentimentelor. Fericirea lui e dată de posibilitatea de a-l face fericit pe băiat.

Revelatorii sînt paginile care descriu reacțiile de bucurie intensă pricinuite în sufletul lui Lostopan de contactul cu natura exuberantă și solemnă în același timp, așa cum el o vede de pe terasa casei de odihnă. Receptivitatea lirică a acestui muncitor numai aparent limitat la universul uzinei surprinde pe inginerul Vernescu, obișnuit să creadă că discuțiile dintre ei nu se pot învîrti decît în jurul problemelor de producție. Superioritatea spirituală a lui Lostopan e dezvăluită polemic, scriitorul respingînd teoriile susținute de un oarecine în nuvelă că muncitorii sînt „oameni buni, dar simpli".

Pentru Mocșan, eroul unei alte nuvele, fericirea se cîștigă cu prețul unor sacrificii încă și mai mari. El e obligat să respingă femeia pe care a iubit-o cu patimă, de dorul căreia s-a chinuit zile îndelungi, a cărei dragoste a visat-o fără ostoire. Dar conștiința că și-a păstrat demnitatea neștirbită, că a izbutit să se smulgă dintr-o iubire numai aparent împărtășită și care l-ar fi umilit întreaga viață, îi dă adevărata fericire.

Șoferul din **Omul care a oprit ploaia** e fericit că a înfrînt prejudecățile tovarășilor de muncă, ale tuturor celor care-l socoteau un om bun numai de glume, și că, printr-un act de curaj, s-a dovedit util și și-a reciștigat încrederea în propria sa putere de muncă, învingînd, în același timp, efectele dizolvante ale unei ploi simbolice.

Bătrînul miner Pașca din **Cheia** se întoarce în mina în care a muncit ani îndelungi, pentru el conștiința că mai poate fi folositor societății constituind adevărata fericire.

Mai complex, procesul interior care-l determină pe Tide, personajul central din nuvela de mai mare întindere, **Unul care va ajunge „cineva"**, să se smulgă din mocirla unei vieți parazitare, din decăderea morală spre care e împins cu stăruință perfidă de cîțiva descompuși, și să caute să ajungă în rîndul oamenilor, prilejuiește evidențierea vervei polemice a lui Rohan. Evoluția lui Tide e determinată nu atît de influența binefăcătoare a colegilor de facultate, de dragostea simplă și încrezătoare a Angelei, cît de boala fulgerătoare a tatălui său, motiv tragic de remuscări. (Avem impresia că nuvelistul a simțit, la un moment dat, că încăpățînarea sau neputința eroului său de a rupe legăturile cu indivizii decăzuți, îl obligă să facă apel la un argument mai patetic). Dar, în ciuda acestei transformări mai puțin convingătoare, nuvela face dovada unui talent real de a prezenta atît lumea nouă, cît și cea veche, parazitară, care nu trăiește cu alte visuri decît acelea ale păstrării unei false „distincții", în numele căreia recurge la expediente josnice.

Contrapunerea celor două lumi se face cu simț plastic nu numai aici. Talciocul din **Zece bani** sau figura lui Dracopol din **Destin de cîine** sînt alte reușite ale lui Rohan în prezentarea mediului burghez. Dar în **Unul care va ajunge „cineva"**, prozatorul analizează mai profund decrepitudinea, realizează legături mai complexe între personaje, stabilind că la baza tuturor relațiilor din lumea veche rămîne tot interesul bănesc care înlătură cu cinism orice alt sentiment.

Rohan își dovedește priceperea de analist în prezentarea personajelor cu o atitudine bine definită. Pașca, Lostopan, Mocșan, șoferul, Marin Furduescu, Mariana Ionescu și toți ceilalți colegi ai lui Tide sînt desenați cu simplitate, convingător. Reacțiile lor simple, dar categorice (chiar în cazul unor eroi episodici), sînt concludente pentru definirea concepțiilor lor de viață. Lumea aceasta trăiește cu autenticitate în nuvelele lui Rohan, pentru că nuvelistul-reporter a fost atent la înregistrarea celor mai semnificative comportări ale oamenilor pe care i-a cunoscut. De altminteri, această lume constituie centrul de greutate al întregului volum. De asemenea, decrepiți ca Tony Ioanin, colonelul Sezanțu și alții de teapa lor, Tide, atîta vreme cît se mișcă în lumea celor fără idealuri și fără scrupule, sînt surprinși în atitudinile cele mai caracteristice ale decăderii. Dar cînd Rohan încearcă să analizeze transformarea, trecerea spre umanitate, mijloacele sînt mai puțin revelatorii. Dan Vasiliu, de pildă, un personaj pe care lipsa preocupării celor de acasă îl împinge în mijlocul mlaștinei, simte nevoia să-și expună autobiografia într-un monolog, în vreme ce străbate străzile orașului. Această rezolvare pripită a momentelor în care oamenii străbat asemenea etape determinante în existența lor e accidentală; ea nu e caracteristică nuvelelor lui Rohan. Drumul spre demnitate, comportînd adesea frămîntări sufletești îndelungate (ca în **Anuca**) e descris cu evident mai multă îndeminare. Explicația credem că stă și în faptul că prozatorul a cunoscut mai îndeaproape, în călătoriile lui de reporter, oameni ca Mocșan sau Anuca.

În unele schițe se mai resimt urmele unui pericol depășit de scriitor în majoritatea pieselor care alcătuiesc prezentul volum. Nuvele ca **Lingurarul** sau **Destin de cîine** se rezolvă într-un sentimentalism care face ca toate argumentele privind soarta diferită a oamenilor oropsiți în trecut și a foștilor răsfățați ai huzurului să nu fie total satisfăcătoare. În **Destin de cîine** mai ales, accentul căzînd pe moartea tragică a lui Trefi, cîinele-lup.

În schimb, trebuie relevată reușita îmbinare dintre sentimentalism și sarcasm. Ea ni se pare caracteristică pentru o latură a creației lui Rohan. Dracopol, laș și rău, tip al filistinului burghez, de nesuportat de propria familie, e prezentat cu vervă, ura autorului netransformîndu-l nici o clipă într-o simplă caricatură schematică. Dar în finalul sentimental, prelungit prin comentarii lirice excesive, figura sa e dată aproape uitării, destinul „de cîine" al lui Trefi solicitînd aproape întreaga atenție a cititorului.

Cînd Rohan știe să se ferească de această primejdie, figurile de burghezi sînt tratate cu mijloace mult mai convingătoare, între care satira joacă un rol principal. Burlescul situației colonelului Sezanțu, de pildă, care aduce în talcioc un pachețel cu cîrlige de undiță („zece bani bucata") ca nu cumva, văzut cu pachete și sacoșe, să-și periclitеze prestigiul de „domn distins" e realizat cu multă pricepere. În schimb, colonelul — sugerează mai departe Rohan — e terorizat de ipoteza că nu va izbuti să-și vîndă marfa și, astfel, nu va putea lua tramvaiul să ajungă la cei care-l invitaseră la masă, riscînd deci să rămînă flămînd. Această discrepanță între pretenții și realitățile care li se împotrivesc face din burghezii lui Rohan personaje de un umor tragic.

Sarcasmul nu se limitează, însă, în nuvelele din **Uși deschise**, la relevarea acestei inofensive distanțe între pretenții și posibilități. Josnicia lui Tony Ioanin, lașitatea căpitanului Pufan, cruzimea delirantă a criminalului Russescu (al cărui gest, săvîrșit în speranța unor răsplăți din partea regelui și a camarilei, se dovedește inutil) nu sînt simple efecte de umor. Rohan subliniază primejdia reprezentată de această clasă sortită definitivei dispariții.

Rohan reconstituie cu minuțiozitate portretul personajelor sale. Lostopan, Mocșan, Anuca, sau, de partea cealaltă, Tony, Russescu, Sezanțu se imprimă în memoria cititorului. Portretul e realizat nu printr-o descriere îndelungată, într-un singur pasaj al nuvelei; el se desenează pe parcursul acțiunii, intervin leit-motive caracteristice, ticuri, totul clădindu-se cu încetul într-o construcție solidă. Scriitorul nu insistă (credem intenționat) asupra peisajului, îndreptîndu-și întreaga atenție spre descrierea reacțiilor eroilor, spre portret.

Nici cînd subiectul oferă posibilitatea descrierii mai amănunțite a peisajului, scriitorul nu se oprește asupra naturii. Viscolul e înfățișat lapidar: „Șuierele ca de sirenă ale vîntului, scîrțîiturile lemnului înghețat și parcă urlet de lupi...". Ploaia — „pînza ploii" — și atît. Munții — „dinosauri cu blana verde". Scriitorul reconstituie mai degrabă **atmosfera** (și aceasta cu cîteva elemente aparent disparate, o pereche trecînd singuratecă pe stradă, fișiitul unor roți de automobil, arborii din curtea Academiei sugerează, laolaltă, Calea Victoriei, noaptea), decît peisajul propriu-zis.

De cele mai multe ori, el caută metaforele cele mai obișnuite, tocmai pentru a nu îndepărta atenția cititorului de la acțiunea centrală. Țigara scînteiază „ca o piatră scumpă", pleoapele obosite „cad peste priviri ca niște nopți uriașe", apa vine pe canalul de irigație „ca un copil, fericit că face primii pași", ochii unui personaj au „sclipiri galbene", „de chihlimbar", zurgălăii picură „sunete de argint pe omăt". Rohan înlocuiește, de cele mai multe ori, metafora prin epitet, pentru a păstra simplitatea și sobrietatea stilului: „Casa căpităniei — în care se afla și locuința căpitanului — era tristă și severă, portul era plicticos și murdar, văzduhul fierbinte, invadat de muște albăstrii, veșnic atîtate și nervoase, trotuarele pline de coji de pepene galben care se sfărogeau la soare, dar nevasta căpitanului era sprințară și domnul Pipide, voinic și frumos, un adevărat profil grec".

Dacă H. Rohan va ști să cultive mai departe acest simț al sobrietății, extinzîndu-l și asupra construcției epice însăși, renunțînd la unele pasaje prea lungi, proza sa nu va avea decît de cîștigat. Credem, apoi, că în unele cazuri, modelele sînt prea evidente: Cezar Petrescu, în discuțiile din jurul mesei de cofetărie din **Unul care va ajunge „cineva"**, Jean Bart, în atmosfera din **Un frumos profil grec**.

Dar esențială pentru nuvelistica lui Rohan credem că e claviatura largă, priceperea cu care sînt descrise personaje provenind din medii sociale diferite, verva dialogului, sarcasmul cu care sînt înfierați reprezentanții burgheziei și, mai ales, încrederea în calitățile umane, în forța sufletească a reprezentanților noului. Portretele oamenilor noi, bogatul lor univers sufletesc demonstrează că nuvelistul e un bun cunoscător al vieții noastre în ce are ea mai autentic.

Dan Grigorescu

MARTE-PĂMÎNT, VIA VENUS?

Prietenească și interesantă încrucișare de spade dintre scriitorul Mihu Dragomir și prof. univ. Edmond Nicolau nu poate să nu-i intereseze pe toți exploratorii tărîmului pe care fantezia se întîlnește și se îngemănează cu știința. Iată-mă, deci, luînd cuvîntul pentru a susține ipoteza vizitării Pămîntului de către locuitorii altei sau altor planete, într-un trecut mai mult sau mai puțin legendar.

Aș vrea mai întîi să întăresc argumentația ingenioasă a lui Mihu Dragomir cu fapte noi — faptele pe care le solicită prof. Edmond Nicolau pentru a acorda paleo-astronauticii viza de trecere din domeniul fanteziei în acela al ipotezei științifice.

În Anzii peruvieni (aceiași Anzi care adăpostesc și ruinele de la Tiahuanaco!), la aproape 4000 de metri înălțime, există o zonă pustie, numită Marcahuasi. Studiind această zonă, savantul peruvian D. Rozo a descoperit statui gigantice, cioplite de-a dreptul în munte, într-o perioadă care pare să fie foarte îndepărtată. Unele dintre aceste statui reprezintă capete de oameni și de animale, dar animale care n-au existat niciodată în America, sau care au dispărut înainte ca scara evoluției să fi ajuns la treapta umană. Așa, de pildă, pot fi întîlnite un cap de leu cu coamă sau o reptilă din era secundară, cunoscută astăzi doar în chip de fosilă.

Unde și cum a găsit sculptorul necunoscut modelele operei sale?...

În Mexic a fost descoperit un vas înalt de trei metri, dintr-un material cenușiu mai rezistent ca fierul și mai ușor ca aluminiul, a cărui natură nu a putut fi identificată. Și pentru că a venit vorba despre aluminiu, să nu uităm că într-un mormînt chinezesc, din epoca Tsin (mai precis din anul 250 î.e.n.) au fost descoperite cataramе de centură lucrate dintr-un aliaj de aluminiu și aramă. Ori, aluminiul este unul dintre metalele „tîrzii" ale civilizației noastre. Obținut pentru prima oară în laborator în anul 1827, a fost fabricat în cantități notabile abia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Tehnologia lui reclamă fie temperaturi de peste 2000 de grade, fie utilizarea electricității. În sfîrșit, impozantele coloane ale templului din Delhi sînt turnate dintr-un fier inoxidabil, al cărui secret rămîne încă de nepătruns.

Să punem toate acestea pe seama unor accidente de metalurgie?...

Prea multe accidente — și prea uimitoare coincidențe. Mă refer la corespondența dintre „calendarul Tiahuanaco" și foarte plauzibilul calendar venusian, imaginat de Mihu Dragomir, dar mai ales la „acea coincidență între data sosirii pe pămînt a meteoritului tungus și data sosirii posibile a unei nave cosmice venind din Venus", cum spune prof. Edmond Nicolau. De fapt, această problemă continuă să aibă o legătură foarte strînsă cu problema noastră. Pentru că știința nu dă „un răspuns categoric" negativ, cum afirmă domnia-sa, citînd doar unul din punctele de vedere asupra catastrofei din stepa tungusă.

Să mă explic.

În anul 1961, Academia de Științe a U.R.S.S. a trimis două expediții în regiunea catastrofei. Una dintre ele, condusă de geologul K. P. Florenski, a ajuns la concluzia că toate fenomenele observate, la 30 iunie 1908 și mai tîrziu, pot fi explicate prin căderea unei comete. Cealaltă, condusă de geo-fizicianul A. V. Zolotov, a strîns dovezi care ni se par de netăgăduit, în sprijinul ipotezei unei explozii nucleare [1]).

Nu am intenția, competența sau căderea de a hotărî cine are dreptate. Constat doar că, departe de a infirma definitiv ipoteza lui Kazanțev, unii dintre cei mai respectabili oameni de știință o sprijină cu material faptic nou și deosebit de interesant. Amintesc, într-o ordine arbitrară, cîteva dintre argumentele lui A. V. Zolotov:

— energia radiantă a exploziei din stepa tungusă reprezenta, ca ordin de mărime, cîteva zeci de procente din energia ei totală; un asemenea raport este caracteristic numai exploziilor nucleare;

— temperatura exploziei era de cîteva zeci de milioane de grade;

— explozia a provocat arsura copacilor pe o rază de 15—18 kilometri; o asemenea arsură radiantă intensă este caracteristică numai exploziilor nucleare.

— există o analogie vădită între fenomenele provocate de exploziile nucleare experimentale și cele observate cu prilejul catastrofei tunguse; perturbarea cîmpului magnetic al Pămîntului, o intensificare neobișnuită a luminiscenței cerului nocturn;

— radioactivitatea a crescut brusc după 1908 în zona catastrofei, după cum o dovedește analiza minuțioasă a radioactivității inelelor anuale ale copacilor; acest fenomen a determinat accelerarea creșterii copacilor din respectiva zonă.

Am păstrat pentru sfîrșit cea mai senzațională dintre concluziile expediției lui A. V. Zolotov: asimetria evidentă a zonei distrugerilor arată că explozia a avut un caracter orientat, adică acțiunea ei a fost inegală în diferite direcții.

Ce semnificație are acest fapt?

A. V. Zolotov demonstrează că orientarea exploziei se datorește nu formei substanței care a explodat, ci împrejurării că această substanță se afla închisă într-un înveliș dintr-un material inexploziv. Forma inegală a învelișului a determinat acțiunea inegală a exploziei.

Prudența și rigoarea științifică îi fac pe membrii expediției Zolotov să nu se pronunțe încă în privința caracterului natural sau artificial al exploziei. Nu cred totuși că păcătuiesc prea mult față de adevăr, identificînd substanța explozivă închisă într-un înveliș inexploziv cu combustibilul nuclear închis între pereții unei nave cosmice. În orice caz „singura dată mai certă care putea avea aspectul unei ipoteze științifice, privind legăturile eventuale dintre alte planete și pămînt" nu dispare, așa cum afirmă tov. Nicolau, ci capătă o bază faptică mai solidă ca oricînd.

Ar mai fi de adăugat că Mihu Dragomir nu vorbește nicăieri despre „niște locuitori din Venus", „mesageri din Venus, purtători ai unei civilizații superioare", „ființe raționale ce au venit din Venus" (vezi articolul prof. Nicolau). El citează opinia lui Alexandr Kazanțev potrivit căreia eroii catastrofei tunguse ar fi fost marțieni porniți să exploreze planetele învecinate și ajunși pe pămînt după o escală pe Venus. Rezultatele „marei opoziții" a lui Marte din 1956 investesc cu o nouă strălucire această opinie îndrăzneață. Convocați de Academia de Științe a U.R.S.S., la o consfătuire privind problema posibilității vieții pe Marte, cei mai de seamă astronomi și biologi sovietici au conchis că pe planeta-soră există viață organică.

„Mările" lui Marte, canalele și oazele sale reprezintă realmente, regiuni acoperite cu vegetație" **scrie docentul F. I. Zigel, într-o lucrare apărută și în românește [2]).** „Această vegetație se deosebește în multe privințe de cea terestră, dar ea există totuși. Prin urmare, pe Marte există probabil și faună. Și nu este exclusă posibilitatea ca lumea organică de pe Marte să fi ajuns de mult în dezvoltarea ei „la o specie de ființe care gîndesc", după expresia lui Engels".

Mă opresc aici, precizînd că această intervenție nu are menirea de a apăra literatura științifico-fantastică, ale cărei prerogative nu le contestă nici tov. Edmond Nicolau. Am încercat să exprim credința mea în valabilitatea unei ipoteze științifice (sic) deosebit de actuale și să nu las să se stingă o discuție pasionantă. Cît despre răspunsul definitiv la întrebarea pe care am așezat-o în fruntea articolelor noastre, acest răspuns ni-l va da Cosmosul. Un nou Gagarin sau Titov se va întoarce nimbat de văpaia amurgurilor marțiene, aducîndu-ne, poate, mesajul de prietenie al fraților noștri într-un ratiune și într-o mai bine, mai frumos, mai înalt.

ION HOBANA

P. S. — La 1 februarie 1956, în regiunea nordică și mijlocie a Uralului a fost înregistrat zborul unui corp necunoscut. Din relatările martorilor oculari, reiese că în zorii zilei a irupt o lumină orbitoare, mai albă ca lumina soarelui. Văzduhul a fost brăzdat de un corp alb cu nuanțe portocalii. În urma lui rămînea o dîră de fum alb, iar după un scurt răstimp s-au auzit niște zgomote care semănau cu exploziile obuzelor de artilerie; clădirile s-au cutremurat și geamurile s-au spart.

Nu știu dacă acest presupus meteorit a fost găsit de expedițiile trimise în căutarea lui. Semnalez doar coincidența (?) cu ultima „mare opoziție" a lui Marte și îmi place să cred că un alt Kazanțev își pregătește condeiul...

---

[1]). În treacăt fie zis, această ipoteză a fost lansată nu în anul 1950, cum se spune în articolul prof. Edmond Nicolau, ci în 1946. Autorul ei este scriitorul Alexandr Kazanțev, care a publicat atunci, în revista „Vokrug sveta", povestirea intitulată „Explozia". La 20 februarie 1948, el și-a prezentat ipoteza la o ședință a Societății astronomice a U.R.S.S. Cei care doresc să o cunoască mai în amănunt, vor putea citi alte povestiri ale lui Kazanțev pe aceeași temă („Solul cosmosului" și „Marțianul"), într-unul din numerele viitoare ale Colecției „Povestiri științifico-fantastice".

[2]). „Este locuită planeta Marte?". Colecția „Povestiri științifico-fantastice", nr. 89.

O încercare ratată

Așadar, Mihail Drumeș se află din nou în librării... Un subtitlu cam lung ne informează de la bun început că avem de-a face cu o „cronică împletită dintr-o seamă de povestiri despre oameni și fapte întîmplate în cei dintîi ani ai veacului nostru și despre răscoalele țăranilor din acea vreme". Așadar — un roman social, atacînd probleme dintre cele mai serioase. Partea întîi se intitulează „Început de drum", și poartă un motto din I. C. Vissarion. Aflăm care vor fi eroii acestei „cronici": cîteva familii de boieri, cîțiva arendași, un gazetar, cîteva notabilități agrare, pe de o parte, pe de altă parte: țăranii. Aflăm deasemenea care va fi teatrul acțiunii: comuna Șipotele, și alte cîteva comune de pe lîngă Caracal. Ce se întîmplă în prima parte? Boierii și fețele mai spălate ale romanului sărbătoresc revelionul, făcînd un chef de pomină. Cheful lor era explicabil: „În noaptea aceasta pogora pe pămînt nu numai un an proaspăt, ci și un nou veac, veacul al XX-lea și trebuia să fie întîmpinat cu belșug, ca să-i meargă boierului Dănescu toate din plin". Tot aici aflăm că prințipesa Neaga, „ os domnesc", deși soție legitimă a prefectului, deși pe lîngă acesta are și un amant, tot „legitim", face „muzică de cameră" în tovărășia lui Haralamb Dănescu, cu care mai apoi fuge la Paris. Partea a doua a romanului este consacrată unor întîmplări „de toată mîna" ca aceasta: Dariel, fiica boierului Dănescu, îi cade cu tronc un fiu de țăran. Ca să și-l apropie, ea se folosește de un șiretlic. Ieșind la plimbare, simulează un accident, și anume, cum că ar fi fost trîntită de cal și și-ar fi scrîntit piciorul. Tînărul Mihai, știut prin apropiere, este chemat cu țipete de desnădejde. El cade astfel în cursă, devenind „salvatorul" tinerei boieroaice. În timp ce o duce în brațe prin pădure, între ei doi are loc următorul dialog:

— „Mihai, spune drept ți-s dragă?

— Ihî, înclină el capul în tăcere mare.

Mai merseră ce merseră, după care ea întrebă din nou:

— Mult?

— Ihî, răspunse el."

Altă întîmplare. „Într-una din zile, trecînd prin sat cu docarul, Andrei Mîrșanu (evident tot moșier n.n.) zări o țărancă tînără și fragedă care-l secă la inimă. Avea diavoliță un corp subțire și mlădios ca alunul" etc. Partea a treia „Vrem pămînt", zugrăvește răscoala țăranilor care se compun din: (citez primele titluri de capitole) „Puterea ursului", „Puterea cealaltă", „Umblă vești rele", „Apă de ploaie" etc. Partea patra este închinată represiunii, zugrăvită cam în aceeași manieră. Iată pe scurt conținutul lucrării. E foarte greu să te descurci, pentru că romanul este deosebit de stufos, cu întîmplări colaterale și „de toată mîna" Aduce această carte un aport literaturii noastre realist socialiste? Nu. Adevărat, cartea e ingenios construită, pretextul răscoalelor țărănești din 1907 e bine găsit. Dar, evident, nu zugrăvirea obiectivă a răscoalelor, al căror preț a fost sîngele a 11.000 de țărani, stă în centrul romanului lui Mihail Drumeș, ci întîmplări amoroase, fapte mărunte, nesemnificative, care n-au nici o legătură cu marile probleme sociale. Cartea e astfel o culegere de povești ieftine, amintind exercițiile mai vechi ale autorului. Personajele lui Drumeș n-au nimic veridic, par niște eroi de operetă. Țăranii sînt înfățișați artificial; uneori autorul îi prezintă ca pe niște somnambuli (vezi capitolul „Vraja lunii"), alte ori ca pe niște brute. Nici moșierimea nu este înfățișată conform adevărului istoric. De ce au mai făcut țăranii răscoală, te întrebi, dacă moșierii sînt așa de blînzi? Exploatarea cruntă este înlocuită în carte prin batjocorirea de către boieri a fetelor și nevestelor săteni lor. Peste tot în volum, întîlnești asemenea scene:

„— Vino încoace, îi spuse Macarie și apucînd-o de mînă o trase în spatele cămii de fin.

— Auoleo, de asta mă chemași?"

Nu se poate spune că romanul nu e „blindat". Întîlnim aici și alianța soldaților cu răsculații și intelectualii care țin partea poporului, și zvonurile despre „științenți" etc., dar toate acestea sînt niște simple scheme luate de autor de prin alte cărți și introduse în roman pentru a-i da o osatură „științifică". Oricum, „blindajul" cu pricina ni se pare un argument insuficient pentru apariția unei asemenea lucrări în Editura Militară.

Marin Sorescu

Lirism și contemporaneitate

(Urmare din pag. 1)

mei). Nu e pentru nimeni un secret că temelia oricărei creații poetice realist-socialiste o reprezintă numai bogăția conținutului ei de idei, densitatea, complexitatea conținutului de viață exprimat. Cu scara acestui atribut plus măestria artistică apreciem valoarea unei creații poetice. Cîntînd în înaltele registre ale ideilor contemporane înaintate, exprimînd complex și nuanțat idealul de cunoaștere al omului epocii noastre, avîntul prometeic spre lumină *(Cîntare omului)*, descătușarea prin vis creator și cunoaștere a materiei neîmblînzite, a cosmosului cucerit *(Materia și visele)*, lupta cu inerția, condiția autodepășirii și înnobilării comuniste a omului, Tudor Arghezi, Mihai Beniuc, Nicolae Labiș, ca și alți poeți mai vîrstnici sau mai tineri, au îmbogățit cu creații perene literatura noastră. Volumele amintite, fiecare cu nota sa distinctă — și nu sînt singurele de acest fel — poartă pentru urmași, în forme suverane uneori, răsfrîngerile conștiinței noastre, martoră transformărilor și cuceririlor cruciale ale secolului cosmic. Cu un adagiu heraclitean de inepuizabilă poezie, Atanase Joja *(Valoarea și patosul științei* — „Contemporanul" nr. 5 [799]) exprima un adevăr care prin extindere la sfera socială umană poate adresa o invitație și poeților la o reflectare prin emoție lirică a lumii infinite, mereu apropiate și apropriate: natura este inepuizabilă în frumusețea ei, frumusețe care nu constă numai în strălucirea aparențelor, ci mai ales în conexiunii fenomenelor, în întrepătrunderea esenței și fenomenului: *„Armonia nevăzută e mai bună decît cea văzută"*. Deplasarea ca fenomen general a accentului de pe elementul psihologic, spontan, pe cel conștient sau, mai nuanțat spus, poziția de dominantă pe care o are acesta din urmă a deschis multor poeți porțile spre această *armonie nevăzută*. Și unii poeți tineri au născut să graviteze în jurul acestei zone și nu s-ar putea spune că s-au înapoiat cu amforele chiar goale. Autor al unor poeme remarcabile ca: *Dialectică, Ilegaliști, Trei motive homerice*, suficiente ca să confirme un talent autentic, Ilie Constantin a fost totuși, urmărindu-i creația din ultimul an, mai puțin receptiv la clocotul de viață al realității, la frămîntările creatoare ale constructorilor socialismului. De aici, credem, foarte puținele poezii, puține și ca fond și ca realizare, semnate de poet. Nu credem că poezii ca *Sfîrșit de anotimp, Azi, din piscul cel mai înalt, Omul spre iarnă* etc. depășesc notația prozaică, inconsistentă liric, lipsită de emotivitate. Tentat uneori de conul de umbră al ermetismului italian, alteori suprasolicitînd aceeași formulă a poeziei de idei, Ilie Constantin s-a trezit în ultimul an cutreierînd mai mult vagul, artificiosul, repetînd cam aceleași motive la o scară redusă. Ceea ce se anunța distinct în volumul *Vîntul cutreieră apele*, reținere și sobrietate a gestului poetic, acuitate reflexivă, emoționalitate și mai ales puterea de concentrare a imaginii, originalitate, elemente existente într-o oarecare măsură și în poemul publicat în „Viața românească" *Desprinderea de țărm*, riscau, printr-o deviere a axului poetic, să fie înlocuite cu o poză livrescă, ermetizantă, care să acopere o poezie a notației abstracte, răsucite, chinuite.

Și Cezar Baltag, prins în mreaja unor căutări care îndreptățit ambiționează elementul filozofic, a rămas uneori deficitar în ceea ce privește emoția lirică. Într-un poem ca *Dimineață a simțurilor*, interesant oarecum prin subtextul său, vag sugerat — setea de a cuprinde toate lucrurile în raza cunoașterii, nevoia de cunoaștere a lumii ca totalitate — ideea poetică e împovărată de imagini obositoare. Clișee (țărm *sunat*, turn *sonor*, *sunet* roșit), o minuire de factură barbiliană a versului („Și-nveșmîntat egal de repezi arii...") construcții improprii („canalele realității le *desiund*" sau „mișcării bratul mi-l aștern / al respirației val de mătase / evacuîndu-l din stern"), viziunea permanent discontinuă a poetului pun accentul mai mult pe euforia senzorială și mai puțin pe ideea de cunoaștere, care ar fi trebuit să-și cucerească locul de dominantă lirică.

Sînt numai cîteva exemple și poeții amintiți nu sînt singurii care în jocul vîrstei și fanteziei nepotolite a tinereții au pactizat în treacăt cu demonii obscurității și gratuității. Arta, și înțeleg aici Poezia, e, parafrazînd o idee a lui Enescu, un act solemn, grav. E periculoasă și neavenită ideea, pentru noi, tinerii, educați în spiritul sănătos, optimist, de răspundere și severitate morală al marxism-leninismului, că o carte înseamnă certificat de eternitate, statuie etc. Interesează în primul rînd fondul emoțional, conținutul de idei pe care-l întrupează aceasta în conștiința oamenilor mereu avidă de autodepășire, de înaripare. Și însuși fondul acesta nu e dat o dată pentru totdeauna. El se îmbogățește neîntrerupt, se lărgește, și se adîncește prin experiența de viață. Cutie de rezonanță a acestor elanuri colective, conștiința poetului devine cu atît mai fecundă, mai vie, mai luminoasă. Sublimînd în cristalul versului adevăruri, năzuințe și pasiuni înalte, poezia noastră nu e un joc gratuit, un joc de artificii la despărțirea de adolescență. Poezia e, sau trebuie înțeleasă în orice caz, ca o competiție de viață, gravă, de înaltă răspundere. Și atîta și încă e prea puțin. E dureros, dar în Labiș ne cutremură mai mult miracolul a ceea ce ar fi putut deveni, decît ceea ce a fost de fapt.

Raportul Comisiei de validare

(Urmare din pag. 1)

cu care aceste texte dramatice sînt primite în cele mai bune teatre. Asistăm adesea la o adevărată pasiune colectivă a multora dintre regizorii, scenografii și actorii teatrelor noastre de a da viață noilor idei și noilor personaje, de a rezolva imperfecțiunile de construcție a lucrărilor, de a crea spectacole proaspete, care să meargă la mintea și la inima spectatorilor, să influențeze modul lor de a gîndi și de a trăi. Munca le e răsplătită din plin. Faptul că Teatrul de Comedie, de pildă, ține de la înființarea sa afișul aproape numai cu piese originale, care însumează pînă acum sute de spectacole cu săli pline, e deosebit de semnificativ ca **victorie a noului**. După cum la fel de semnificativ e răsunetul internațional al „Celebrului 702", de la Moscova pînă în îndepărtata Cubă.

Mi se poate răspunde, și pe bună dreptate, că nu peste tot lucrurile stau astfel, că mai e încă foarte mult de făcut în dramaturgie, ca și în celelalte genuri literare. Știu. Dar sînt profund convins că numai aprinzînd toate reflectoarele entuziasmului și luminînd cu mii de volți (orbitor, aș spune pentru scepticismul ieftin al unora) ceea ce este cucerit pînă acum, vom da aripi îndrăznelii creatoare, vom putea depăși inerentele neajunsuri. E drept ce s-a spus la Conferință despre critica literară. Ea nu-și face încă datoria cum trebuie, nu știe încă să se bată cu destul curaj pentru nou, să fie înaintemergătoare, deschizătoare de drum.

Ce se cere? Să dezvoltăm succesele noastre, să lărgim aria de cuprindere a literaturii, să aprofundăm viața, oamenii, ideile mari ale epocii. Se cere o pătrundere mai adîncă în zonele **hotărîtoare** ale marilor transformări sociale, pentru ca literatura să reflecte mai deplin fizionomia noii societăți în ceea ce are aceasta esențial: munca liberă, conștientă, pasionată a milioane de oameni, conduși de partid, pentru construirea societății socialiste. Amintiți-vă de personajele lui Cehov, care tînjesc toate după o viață de muncă creatoare. Socialismul, dimpotrivă, redă omului această bucurie. În socialism, **munca face pe om.** A pătrunde adînc în lumea milioanelor de oameni ai muncii de la oraș și sate, nu a cunoaște, ci **a trăi intens viața lor** de muncă creatoare, înseamnă a descoperi ceea ce e astăzi esențial în societate, ceea ce e cu adevărat nou, original, încă necunoscut în literatura de pînă acum. Pasiunea creației, a muncii libere ca sens al vieții, mi se pare nu numai un izvor nesecat de inspirație, dar în același timp trăsătura de bază a omului zilelor noastre, cea care determină toate aspectele vieții sale, toate celelalte trăsături de caracter, relațiile sale cu lumea înconjurătoare, preocupările sale cele mai personale, mai intime. În numeroase lucrări literare apar asemenea oameni. Raportați la viață ei sînt deocamdată doar schițele unui mare tablou. Trebuie creat portretul. Va fi un portret cu totul nou, plin de romantism, un portret dramatic de erou contemporan în permanentă căutare a noului, în permanentă ciocnire cu ceea ce e vechi, în luptă cu inerția, cu rutina. Va fi portretul omului liber, dușman neîmpăcat al resturilor mentalității de rob, portretul muncitorului creator, învingînd deprinderile trecutei robii a muncii. Iată conflictul dramatic, cu nenumăratele sale implicații în viața socială și personală, care, trăit alături de milioanele de oameni ai muncii, va duce fără îndoială la lucrări pătrunse de adevărul vieții, pline de originalitate și de forță artistică.

E capabil frontul nostru literar să realizeze această măreață epopee a creației? Fără îndoială. Încrederea mi-o dă, între altele, și raportul Comisiei de validare.

LA ÎNĂLȚIMEA DEMNITĂȚII UMANE

Încheind un capitol referitor la conversațiile diplomatice dintre Uniunea Sovietică, Franța și Marea Britanie, care au precedat ultimul război mondial, academicianul Maiski trăgea concluzia că „istoria s-ar fi putut desfășura altfel". Într-adevăr, istoria nu constituie o fatalitate și stă în mîna omului să-i diriguiască mersul. Stim azi pertinent că determinismul pesimist al cronicarului („nu sînt vremile sub cîrma omului, ci bietul om sub vremi") este fals. Experiența nașterii și dezvoltării primului stat socialist, apariția sistemului socialist mondial au dovedit că cunoașterea legilor obiective de dezvoltare a societății dă posibilitate oamenilor să influențeze cursul istoriei. Cine ar face bilanțul acelei serii de inițiative diplomatice sovietice de după 1945 ar ajunge neapărat la constatarea că ele au izvorît din voința sinceră de a cruța omenirea de un nou cataclism, din credința fermă în posibilitatea triumfului rațiunii. Este destul să ne gîndim ce ar însemna adoptarea propunerii sovietice de dezarmare totală și generală sub serios control internațional, pentru a ne da seama cum, eliberate de povara unor cheltuieli fabuloase, averile și energiile umane ar putea schimba rapid fața pămîntului. Pentru a dovedi că dezarmarea este posibilă și pentru a interesa la rezolvarea acestei fundamentale probleme toate cele peste o sută de state membre ale Organizației Națiunilor Unite, Uniunea Sovietică a propus și a obținut (după o prelungită rezistență din partea S.U.A.) ca, la comitetul pentru dezarmare, să colaboreze, pe lîngă cinci state socialiste : U.R.S.S., Polonia, Cehoslovacia, Romînia și Bulgaria, cinci state participante la N.A.T.O. : S.U.A., Marea Britanie, Franța, Italia și Canada și opt state neutre : India, Birmania, Republica Arabă Unită, Etiopia, Nigeria, Brazilia, Mexico și Suedia. Aceeași dorință de a scutura inerția în care se complac puterile occidentale și de a pune capăt cursei înarmărilor a însuflețit și mesajul adresat la 10 februarie de N. S. Hrușciov șefilor de guverne (state) participante la Comitetul de mai sus, pentru ca lucrările care vor începe la Geneva, la 14 martie, să se desfășoare la cel mai înalt nivel.

Într-adevăr, mesajul președintelui Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. arată că : „...acum lucrul cel mai important este ca Comitetul celor 18 să purceadă cu elan și pe o cale justă la lucru, să capete un impuls care să-i permită să lucreze productiv, cu randament înalt. Cine este în stare să manifeste o asemenea inițiativă? Cine poate trece mai repede peste ideile rutinare și divergențele cu care, aidoma unui bulgăre de zăpadă, se acoperă chiar de la începutul lor tratativele cu privire la dezarmare? Cred că acest lucru trebuie să apese pe umerii acelora care sînt investiți cu încrederea cea mai mare a popoarelor și posedă absolut toate împuternicirile". Mesajul acesta răspundea celui trimis la 7 februarie de președintele Kennedy și premierul Macmillan și care, deși recunoștea „necesitatea asumării în egală măsură a răspunderii personale pentru căutarea oricăror căi care ar îngrădi și ar face să înceteze cursa tot mai intensă a înarmărilor", propunea totuși ca țările din Comitetul celor 18 să fie reprezentate la Geneva numai prin miniștri lor de externe. Neglijînd deci trista experiență a înmormîntării problemelor în comitete cu competență limitată și cu tempo de lucru prea lent, puterile occidentale pășeau pe cunoscuta cale a tărăgănării și a „cîștigării de timp". Aceeași stare de spirit a transpirat și din răspunsul american-britanic la mesajul din 10 februarie și care face să depindă participarea șefilor de guverne de succesul prealabil al conferinței miniștrilor de externe.

Dar rigiditatea nu consolidează nici de astă dată pozițiile diplomatice occidentale. În afara țărilor socialiste, s-au pronunțat pentru tratative la nivel înalt nu numai majoritatea țărilor neutre, dar și o țară din cadrul N.A.T.O., Canada. Pe lîngă aceasta, opinia publică din țările occidentale participante la Comitetul celor 18 se pronunță cu hotărîre pentru folosirea cu curaj și deplină competență a ocaziei de la 14 martie. Ea nu se poate împăca cu ideea ca, în timp ce la Geneva discuțiile ar fi prelungite inutil, S.U.A. și Marea Britanie să reia experiențele nucleare în atmosferă. Se pune deci foarte serios problema sincerității cu care țările N.A.T.O. vor aborda încetarea cursei înarmărilor, de vreme ce grandilocvența umanitaristă a conducătorilor respectivi este însoțită paralel de umflarea cheltuielilor militare pe noul exercițiu bugetar, de lărgirea cadrelor armatelor, de creșterea potențialului de război vest-german, de tendința transformării N.A.T.O. într-o a patra putere atomică. Firește că între cele două atitudini nu există o legătură rațională, sau, dacă vreți, există o logică a duplicității.

Este evident că zgomotul exploziilor nucleare ar stînjeni tratativele de la Geneva și că noua ocazie de a aborda cu curaj posibilitatea realizării practice a dezarmării nu trebuie compromisă. „Trebuie să considerăm adecvate tratative în problema dezarmării — glăsuia mesajul Kennedy-Macmillan din 7 februarie — ca o posibilitate pe care timpul și istoria ar putea să nu ne-o mai ofere încă o dată". Dar cine evită să folosească această ocazie? Cine neglijează ecoul vast și profund al propunerilor sovietice în întreaga lume? Cine se pretează presiunilor conjugate ale militariștilor și corporațiilor de a înteți cursa înarmărilor? Cine neagă posibilitatea coexistenței pașnice a statelor cu orînduiri sociale diferite? Răspunsul este limpede, după cum e limpede și faptul că rigiditatea occidentală vădește dorința de a-și impune punctul de vedere.

O anumită psihologie leagă manifestările de grandomanie de un așa-zis „complex de inferioritate". Rămînerea în urmă a Statelor Unite într-o serie de sectoare a determinat declarația președintelui Kennedy asupra „egalității din punct de vedere militar" dintre S.U.A. și U.R.S.S., presupunîndu-se, bine înțeles, că această „egalitate" ar îndreptăți guvernul american în reluarea vechilor propuneri nerealiste de a se crea pe teritoriul Uniunii Sovietice, sub pretextul „controlului și inspecției", a unei rețele occidentale de spionaj, de a impune, în locul unei dezarmări controlate, un simplu control al înarmărilor. Vorbind despre această „egalitate", „Pravda" a formulat un avertisment care nu lasă nici un dubiu asupra modului în care guvernul sovietic va aborda tratativele ce încep la 14 martie : „Sîntem gata să acceptăm această afirmație cu toate că sîntem convinși că, din punct de vedere militar, politic și economic, lagărul socialist, forțele care luptă pentru pace sînt astăzi incomparabil mai puternice decît puterile imperialiste. Dar chiar dacă am fi de acord cu președintele american, nici în acest caz puterile occidentale nu pot conta că vor reuși prin mașinațiuni diplomatice și diferite manevre tactice să obțină pentru ele concesii unilaterale, să silească Uniunea Sovietică să accepte rezolvări care sînt în contradicție cu interesele păcii și securității".

Opera de cîștigare a participanților neutri — despre care vorbea Walter Lippmann — nu pare deloc ușoară pentru puterile din N.A.T.O. O arată de pe acum răspunsul țărilor neutre la mesajul lui N. S. Hrușciov. Popoarele și conducătorii lor au înțeles perfect acel pasaj din propunerea sovietică care arată că, atunci „cînd puterile occidentale împing acul barometrului internațional în direcția furtunii, amenințînd prin acțiunile lor să provoace un nou val al cursei înarmărilor, trebuie luate măsuri deosebite, extraordinare, pentru a normaliza situația". A lua asemenea măsuri excepționale este chemată masa rotundă de la Geneva, nu a bate pasul pe loc în acompaniamentul exploziilor din insula Christmas. Iată de ce întreaga opinie publică a lumii, desamăgită de răspunsul americano-britanic la primul mesaj al lui N. S. Hrușciov, și-a manifestat categoric dezaprobarea cînd al doilea mesaj al președintelui Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. a întîlnit aceeași atitudine negativă, cu nimic fundamentată principial. Această opinie publică așteaptă ca cel puțin a doua chemare la realism și rațiune să fie privită cu toată răspunderea, pentru că toți oamenii de bună credință au azi ferma convingere că războiul nu este inevitabil, că istoria poate fi plămădită cu rațiune și că, la începutul erei cosmice, victoria pe pămînt se poate ridica într-adevăr la înălțimea demnității umane.

• Revista sovietică de literatură străină „Inostrannaia Literatura" reproduce în numărul din Ianuarie 1952, gravura lui Iulian Olariu „Republica" publicată în revista „Luceafărul".

• Organizația progresistă „Travail et Culture" va organiza la Paris în prima chenzină a lunii martie un „festival al Americii latine".

Pe cele trei teme : colonialism, lupta pentru independența națională și existența Cubei, vor avea loc reprezentații teatrale, vizionări de filme sudamericane, recitaluri de poezie și muzică precum și o expoziție de artă plastică.

• O interesantă biografie a renumiților scriitori satirici sovietici Ilia Ilf și Evgheni Petrov a apărut sub semnătura lui B. Calanov în editura „Sovetski Pisatel".

Cartea conține și un studiu detaliat asupra operelor cît și a modului de lucru al autorilor celor „12 scaune".

• NOTE •

• Romanul la care lucrează pe-ndelete și cu binecunoscuta sa conștiinciozitate artistică Mihail Șolohov, se numește „El au luptat pentru patrie".

De mari proporții, noul roman va fi o epopee grandioasă a Războiului pentru apărarea Patriei, după cum „Donul liniștit" a fost epopeea războiului civil.

• La Teatrul din Rabat (Maroc) a avut loc de curînd premiera piesei lui Bertolt Brecht „Excepția și regula". Este vorba de prima traducere și debutul dramatic al lui Brecht în limba și teatrul arab.

• Alexander Abusch, scriitor și luptător antifascist german, actualmente vicepreședinte al consiliului de miniștri al R.D.G., a împlinit de curînd 60 de ani.

Cu această ocazie, editura „Aufbau" (Berlin) a publicat în volum o culegere de studii ale lui Abusch despre „Problemele culturale ale umanismului socialist".

• Prietenii Lidiei Seifulina (scriitorii V. Kojevnikov, A. Karaeva, V. Smirnova, S. Sartakov, V. Bahmetiev, V. Lidin și alții) au închinat autoarei atît de interesante a „Virineiei" un volum omagial „Seifulina în amintirea contemporanilor", apărut recent la Sovetski Pisatel.

• Un mare succes repurtează pe scena Teatrului Național din Praga o nouă lucrare dramatică antifascistă „Antigona și ceilalți". Autorul este Peter Karvaș, bine cunoscut în Romînia, ca autor al pieselor „Diplomații" și „Liturghie la miezul nopții".

• Numărul titlurilor de cărți editate în R. P. Polonă în ultimii 17 ani se cifrează la 92.000. Tirajul lor total a fost de 1,4 miliarde exemplare. În anul 1961 s-au editat în Polonia cu 138% mai multe cărți tehnice și cu 128% mai multe cărți de știință popularizată decît în anul precedent. Pentru 1962 sînt prevăzute 4658 titluri cu un tiraj total de peste 70 milioane exemplare.

Problemele genezei și evoluției realismului

Se petrece un fenomen extrem de interesant și de caracteristic în estetica și istoriografia literară contemporană. Prin atracția violentă și exclusivistă de multe ori, a cercetătorilor occidentali, aserviți spiritualității burgheze, către fenomenele decadentismului, patrimoniul marei literaturi realiste europene este neglijat sau respins din configurația valorilor. Dar semnificația progresistă a acestui tezaur artistic nu este pierdută, pentru că întreaga stimă pe care marii realiști europeni o merită din plin este întreținută cu grijă în țările socialiste. Discuțiile despre realism și romantism, care au avut loc în ultimii ani în Uniunea Sovietică, au constituit tot atîtea prilejuri de a sublinia imensa valoare a marilor creatori realiști din trecut ai literaturilor europene.

Ultimul număr al revistei „Romanistica Pragensia (Acta Universitatis Carolinae)" II, 1961, ne comunică cercetări extrem de interesante ale romaniștilor cehi în domeniul realismului european. Întreaga publicație este centrată pe problemele genezei și evoluției realismului. Nu este vorba de o cercetare completă a fenomenului, ci de prezentarea cîtorva fenomene semnificative, în studii substanțiale. O. Belic scrie despre „La novela picaresca espanola y el realismo", K. Livansky despre „La théorie et l'oeuvre dramatiques de Diderot", J. O. Fischer se ocupă de metodologia realismului balzacian și stendhalian, V. Vondraskova face cîteva reflecții asupra „Istoriei plebiscitului" de Erckmann-Chatrian, J. Bukacek se ocupă de un precursor al neorealismului italian, Italo Svevo, iar V. Horky de proza lui Italo Calvino, seria studiilor fiind încheiată cu ampla cercetare a Mariei Kavkova despre „Pădurea spînzuraților" în contextul operei lui Rebreanu.

Revista praghează oferă un bun exemplu de activitate interesînd desigur un număr mare de cititori, dincolo de mediile de specialitate.

Există, în lumea noastră contemporană, un mare interes pentru studiile sistematice, realizînd sinteza asupra problemelor majore ale actualității. Iar problema realismului în artă și literatură este desigur una din cele mai interesante. Dacă nu oferă rezolvări de ordin istoric, acestea fiind apanajul cercetărilor de mare amploare, culegerea de studii a revistei „Romanistica Pragensia" prezintă la lectură numeroase sugestii interesante, pentru o viziune de ansamblu a realismului european.

Astfel, studiul despre proza picarescă, semnat de O. Belic, demonstrează în primul rînd dizgrația de care noțiunea de realism se bucură în rîndul cercetătorilor burghezi ai literaturii. După A. Valbuena Prat, care în „La novela picaresca espanola" (Madrid, 1956) și în „Historia de la literatura espanola" (Barcelona, 1950) vorbește de o „desrealizacion", o dispariție a realității, prin intermediul creației picarești, o serie de cercetători neagă valoarea realistă a narațiunilor picarești pentru că acestea diformează realitatea prin spirit critic și satiric, antifeudal și anticlerical, fără nici o subliniere a valorilor așa-zis pozitive ale spiritului reacționar hispanic, sau pentru o așa zisă lipsă de veridicitate, proza picarescă neflind „o transcriere, o reproducere imediată a realității" (A. Gonzales-Palencia), ci o operă de ficțiune, în care realitatea este ordonată după cerințele hiperbolei (într-un mod ocolit, și aici, povestirea picarescă este din nou criticată pentru cantitatea de satiră pe care o cuprinde). Hispaniștii burghezi refuză, prin urmare, uneia din cele mai strălucite creații ale spiritului hispanic o valoare estetică certă, din cauza tendențiozității progresiste evidente a prozei picarești. O. Belic restabilește adevărul, arată importanța istorică, socială și estetică a picaro-ului, ca figură reprezentativă și ca produs al profundei crize economice, sociale și morale pe care Spania secolelor al XVI-lea și al XVII-lea o traversează. Belic vede, în mod interesant, în proza picarescă preludiul marei literaturi a realismului critic, pe care secolul al XIX-lea o va înregistra.

J. O. Fischer, autorul studiului „Quelques leçons méthodologiques du realisme balzacien et stendhalien", este cunoscut acelora pe cari îi interesează cercetările ample, moderne, asupra istoriei literaturii franceze. Ultima sa monografie „Pierre-Jean de Béranger-Werk und Wirkung" (Berlin, 1960), constituie una din lecturile de istorie literară realmente captivante. În plus, J. O. Fischer este cunoscut prin cercetările sale balzaciene și stendhaliene, unele publicate de-a lungul anilor și în revista „La Pensée". Paralela între stilul diferit de lucru la Balzac și Stendhal, autorul „Comediei umane" fiind văzut mai mult ca un reprezentant al modalității obiective, iar Stendhal ca un pasionat al universului interior uman, toate aceste lucruri, de altfel cunoscute, fiind ilustrate într-un mod nou și interesant prin viziunea și atitudinea socială a creatorilor respectivi, oferă multiple sugestii utile. Deasemenea și capitolul procedeelor realismului, specifice celor doi uriași ai realismului francez este cuceritor prin metodă și pătrundere analitică.

Fără îndoială, pentru cititorul romîn extrem de interesant este studiul Mariei Kavkova, „Portrait de l'intellectuel petit-bourgeois dans Pădurea Spînzuraților de Rebreanu". Maria Kavkova este o cunoscută cercetătoare a literaturii romîne (nu este la primul său studiu nici despre Rebreanu) precum și o bună traducătoare din limba romînă. Autoarea întreprinde un istoric al romanului, pe baza informațiilor biografice, pentru a sublinia valoarea de mesaj personal în elucidarea contradicțiilor unei întregi generații. „Sinceritatea cu care romancierului surprinde tabloul contradicțiilor generației sale, negăsind pentru aceasta nici cea mai mică scuză, are cu atît mai mare valoare cu cît Rebreanu descoperă cu o rară francheță lumea sa proprie, de care era legat prin nenumărate fire. Romanul ajunge la condamnarea absolută a filistinismului". Conflictul dintre sentimentele naționale și interesele de clasă ale micului-burghez, avatarurile psihologice ale lui Apostol Bologa, incapabil de a scăpa din cercul de fier al mentalității sale de clasă, pentru că nu procedează la ruptura socială completă cu lumea care l-a generat, de unde și explicația tragicului său final, sînt parcurse de autoare cu migală și subtilitate. Concluzia cercetării întreprinse subliniază puternic rolul și valoarea romanului în ansamblul literaturii romîne realist-critice : Personajul Apostol Bologa desăvîrșește galeria intelectualilor mic-burghezi creată de către Rebreanu. Dar meritul lui Rebreanu și valoarea romanului său nu rezidă numai în pictura realistă a caracterelor mic-burgheze. Rebreanu merge mai departe. În Apostol Bologa... el desvăluie cercul vicios al ideologiei burgheze care duce la impas. Personajul ilustrează eșecul complet al concepției despre lume a burgheziei, incapabilă de a dărui oamenilor un sprijin solid, un sens al existenței lor, care să fie în armonie și cu evoluția socială și cu conștiința morală a individului. În fine, Rebreanu a demonstrat că ideea compromisului nu este decît o rezolvare temporară și că logica evoluției sociale îi așează implacabil pe toți cei de felul lui Bologa în fața responsabilității lor. Evoluția psihologică a caracterului principal, elaborată cu deplină finețe, se sprijină mereu pe realitatea vie, ideile eroului se ciocnesc mereu cu viața reală. Rebreanu demonstrează prin opera sa într-un mod convingător — și aici el întreprinde o luptă cu sine însuși și, ca artist, el depășește propria sa filozofie—că nu poate exista viață interioară a omului independentă de societatea umană". Autoarea vede în „Pădurea spînzuraților", pe bună dreptate, unul din vîrfurile realismului critic romînesc.

Integrarea de către „Romanistica Pragensia" a operei lui Rebreanu într-un ansamblu de mari valori ale realismului european, este un semn de amiciție și înțelegere care merită toată gratitudinea.

Ion Vitner

Hans și literatura „eroică"

Să presupunem... că la 10 mai 1945, a doua zi după zdrobirea definitivă a fiarei fasciste în propriul său bîrlog, a doua zi după istorica victorie a Armatei Sovietice în cel de al doilea război mondial, a doua zi, deci, după ce tunurile, mitralierele și puștile au amuțit pe fronturile europene, să presupunem că, la Köln, Düsseldorf, Frankfurt sau în oricare alt oraș vreți dv. din Germania occidentală, s-a născut un băiat. Să presupunem că i s-a dat numele de Hans.

Să presupunem mai departe că, printr-un miracol la care ne dă dreptul fantezia, Hans al nostru nu a aflat nici de la tatăl lui (dacă îl mai are), nici de la mama lui, nici de la vreo rudă, nici de la vreun prieten, că Germania hitleristă a declanșat cel mai crîncen măcel pe care l-a cunoscut vreodată omenirea, că acest măcel a durat aproape șase ani și că el s-a soldat cu pierirea a zeci de milioane de oameni exterminați cu ajutorul gloanțelor, bombelor, șireangului, gazului „Ziklon", crematoriilor, camerelor de tortură și al altor „civilizate mijloace", cu care urma să se instaureze în lume milenara ordine „nouă" a celui de al treilea Reich.

Mai mult decît atît : să presupunem că Hans — care acum, în 1962, mai are doar cîteva luni pînă la sărbătorirea celui de al 17-lea an de la nașterea sa — nu a aflat nici măcar că Germania lui Hitler a fost înfrîntă în cel de al doilea război mondial. Și în sfîrșit, să presupunem că, avînd vaga impresie că un astfel de război a existat, Hans se adresează, pentru o mai amplă documentare, cărților care tratează această problemă.

Fără îndoială, el are la dispoziție în primul rînd volumele scrise de specialiști. Literatura memorialistică a căpătat, în Germania occidentală, o deosebită amploare. Toți comandanții de oști ai lui Hitler, care au supraviețuit războiului, și-au așternut pe hîrtie suvenirurile lor din perioada 1939—1945, ba unora li s-au publicat operele și post-mortem. Mareșali, generali și amirali ca Guderian, Dönitz, Kesselring, Heusinger, Skorzeny, Rundstaedt și mulți alții și-au editat amintirile de război. Pînă și răposatului Rommel i s-a tipărit „Jurnalul de campanie" : ediția III-a, recent apărută în editura „Hystorisches Verlag" este sensibil modificată față de ediția I-a, deși e greu de explicat cum a putut Rommel să facă aceste retușuri de pe lumea cealaltă.

Admițînd că se informează de la aceste surse, Hans va afla, în cel mai bun caz, că naziștii au pierdut războiul, dar că aceasta nu s-ar fi întîmplat dacă comandantul suprem ar fi fost mareșalul,generalul sau amiralul care a scris volumul respectiv. Cu alte cuvinte, departe de a prezenta înfrîngerea Germaniei hitleriste de către Uniunea Sovietică, drept o inexorabilă necesitate istorică, fiecare dintre autori pune pe seama întîmplării sau a colegilor săi acest uriaș dezastru militar.

Dar, la nici 17 ani, e foarte probabil că Hans nu va consulta opurile groase și greoaie ale acestor viteji-de-după-război, ci se va adresa beletristicii. Foamea lui de literatură nu va fi dezamăgită. Mii de titluri, trase în tiraje de sute de milioane de exemplare, îi oferă un bogat material informativ cu privire la felul în care hitleriștii au pregătit, dezlănțuit și purtat războiul. Iată, de pildă, colecția „Eroism", ale cărei volume bilunare sînt editate de „Günther și Schmietz" din Frankfurt pe Main. În această colecție au apărut pînă acum 125 de volume, din ale căror titluri spicuim: „S.S.-ul pășește mîndru", „Vitejii nepieritoare", „Inima generoasă a fruntașului Dietrich", „Sub ploaia de gloanțe înainte" etc. etc.

Titlurile sînt, după cum vedeți, atrăgătoare, copertele frumos colorate, iar prețul destul de accesibil — 85 de pfenigi exemplarul. E natural ca Hans să fie tentat să le cumpere. Să le răsfoim o dată cu el.

De ce pășește atît de mîndru S.S.-ul? Pentru că a înecat în sînge orașe întregi, de la Salonicul Greciei pînă la Narvikul Norvegiei, de la Oradour-sur-Glane în Franța pînă la Novorosiisk, în Uniunea Sovietică? Pentru că a torturat și a ucis în masă pe comuniști, antifasciști și patrioți? Pentru că a împînzit Europa de la un capăt la altul cu sinistrele lagăre de concentrare și exterminare? Pentru că a întunecat cerul cu fumul coșurilor de la crematoriile unde erau arși oameni, oameni morți sau vii?

Nu! În versiunea „Günther și Schmietz", nu își are locul nici una din aceste acțiuni care au făurit trista celebritatea a S.S.-ului. În volumul pe care-l citește Hans, S.S.-iștii sînt niște tineri, la fel de blonzi la suflet ca și la păr, care au luptat cu abnegație și spirit de sacrificiu împotriva spionilor și sabotorilor din interiorul Germaniei hitleriste sau al țărilor ocupate. Luptători din rezistență, pe care călăii naziști i-au masacrat la vremea lor, sînt masacrați din nou în această povestire — de data asta din punct de vedere moral : conform tuturor canoanelor lui Goebbels, sînt zugrăviți ca niște sub-oameni tocmai cei care, cu prețul vieții lor, au păstrat aprinsă, în lunga noapte hitleristă, făclia libertății.

În toate volumele colecției „Eroism", se aplică aceeași rețetă. Fruntașul Dietrich, căruia i se aduc osanale pentru inima sa generoasă, oferă ultimul său codru de pîine unei țărance ucrainiene înfometate. Și să vezi ingratitudine! Abia i-a întors spatele, că țăranca îl și lovește în cap cu propria sa pîine înghețată. Aci însă autorul (un anume Georg Möntz) a cam scrîntit-o, căci acest gest riscă să provoace în mintea cititorului un efect contrar celui scontat și anume admirația nu față de imaginara mărinimie a lui Dietrich, ci față de realul patriotism al țărăncii, care respinge pomana cotropitorului și o transformă într-o armă de luptă împotriva lui.

Un procedeu aplicat în toate aceste cărțulii este să creeze la Hans și la cei de o vîrstă cu el impresia că soldatul german a fost invincibil. În „Vitejii nepieritoare" e vorba de bătălia de lîngă Moscova, iar în „Sub ploaia de gloanțe—înainte", de asediul Leningradului. Sînt narate episoade din care reiese că, ori de cîte ori s-au înfruntat, hoardele naziste au învins Armata Sovietică. Pe bună dreptate își poate pune Hans întrebarea : la ce dată au ocupat nemții Moscova și Leningradul? Căci nimic din cele citite nu îl lasă să înțeleagă că nepieritorii viteji au fost, în realitate, apărătorii celor două orașe sovietice și că soldățimea germană a mers într-adevăr sub o ploaie de gloanțe, dar nu înainte, ci înapoi, spre Berlin.

Asemenea maculatură falsificatoare se răsfață pe tejghelele tuturor librăriilor și chioșcurilor de ziare din Germania occidentală. Numai la Hamburg există opt edituri specializate în publicarea lucrărilor „literare" menite să spele drapelele cu zvastică, murdărite de noroi și de sînge, pe care ostașii sovietici le-au aruncat de Ziua Victoriei într-un gigantic morman în Piața Roșie.

La Köln, editura „Schonberg", a cărei producție este și ea consacrată aceluiași scop, a obținut ca broșurile sale, care apar săptămînal, să fie recomandate ca lecturi pentru elevii școlilor medii. Pentru exemplificare, citîm titlul uneia dintre ultimele broșuri apărute : „Cînd Acropole era germană". Iar la Dortmund, editura „Woli", scoate o revistă pentru tineret, intitulată „Destine germane", în paginile căreia abundă schițe, povestiri și nuvele după tipicul descris mai sus : ministerul instrucțiunii din landul Rhenania de nord — Westphalia a recomandat tuturor școlilor să facă abonamente la această revistă.

Hans are ce citi. Mintea sa încă neformată trebuie îasonată după vechile tipare militariste germane. Judecata sa trebuie întunecată de păienjenișul legendelor apocrife despre invincibilitatea vulturului teutonic. De acest lucru se îngrijesc stăpînii de azi ai Bonn-ului, care, făcîndu-se că au uitat lecțiile istoriei, vor să-i facă pe alții să nu le învețe niciodată. Istericii militariști și revanșarzi din Germania vestică, generalii care au clănțănit de frig la Stalingrad și de frică la Berlin, falimentarii conducători ai „cruciadei" anti-comuniste, hitleriștii de ieri și de azi, ca și patronii de peste ocean ai tuturor acestora, nu au ce face cu mintea și judecata lui Hans. Literatura de proslăvire a nazismului are un singur țel: să facă din Hans și din cei de o vîrstă cu el marfa de cel mai larg consum a imperialismului — carnea de tun.

Nicolae Minei

Fascismul nu va trece!

Pe măsură ce — în pofida aparențelor — problema algeriană se îndrepta spre singura ei soluție logică (încetarea ostilităților, autonomia și integritatea Algeriei, recunoașterea drepturilor cetățenilor francezi) se înteța și campania teroristă a Organizației Armate Secrete. Îndreptată împotriva elementelor democratice și mai ales a comuniștilor, această campanie dovedea că stînga franceză, partidul comunist în special, constituiau singurele elemente care au militat sincer pentru pace în Algeria, pentru că reprezentau singurul adversar serios al fascismului.

Trebuie să se precizeze un lucru : militînd pentru „Algeria franceză", O.A.S. milita de fapt pentru instaurarea unui regim fascist. Metodele utilizate, care amintesc procedeele clasice ale naziștilor din întunecata perioadă a dominației lor, precum și țelurile clar mărturisite ale căpeteniilor militare și civile ale O.A.S. învederau voința lor de a răsturna cea de „a cincea republică" și de a instaura o „ordine nouă", după modelul atît de bine cunoscut. S-au publicat în ultima vreme planuri, s-au relevat pregătiri și complicități care nu mai lasă îndoială asupra intenției de a folosi prilejul încetării focului în Algeria pentru organizarea unei lovituri de stat, preluarea „pe cont propriu", dar cu substanțial ajutor *din afară*, a războiului împotriva populației algeriene, separarea „Algeriei franceze" de Franța în cazul eșuării puciului în metropolă, arestarea și executarea în masă a comuniștilor etc.

Pe ce miza într-adevăr O.A.S.-ul și cei care, din umbră, trăgeau ițele valului terorist care a însîngerat Franța? Este evident că „Algeria franceză" convenea în primul rînd monopoliștilor francezi și străini care au învestit capitaluri în exploatarea surselor petrolifere din regiunea sudică a Algeriei. Pe de altă parte, noțiunea, cu statutul politic pe care îl presupunea, convenea militarilor de carieră care s-au deprins în cei șapte ani de „pacificare" să se comporte ca niște suverani necenzurabili în sectoarele lor mai largi sau mai înguste de activitate. În sfîrșit, convenea unui anumit tineret, unei pojghițe foarte subțiri de „băieți" dezorientați, hrăniți cu ideea huzurului fără muncă, îmbătați de lozincăria goală dar sîngeroasă a fascismului. Toate aceste elemente și-au conexat eforturile sub masca unui patriotism șovin.

Confirmat de un referendum care se întindea de la extrema dreaptă pînă spre centru-stînga, actualul guvern în frunte cu De Gaulle nu mai poate conta, în situația care s-a creat, pe foștii săi partizani. Dar nici alți aderenți n-a reușit să cîștige între timp. De altfel, ei n-ar fi putut fi recrutați decît din rîndurile stîngii, dar aceasta și-a văzut refuzate toate încercările de apropiere și chiar de eventuală colaborare într-o luptă comună pentru rezolvarea pașnică a problemei algeriene și îndepărtarea pericolului fascist. Pe cine deci se poate baza De Gaulle, în momentul cînd Franța se pregătește să recunoască noul statut al Algeriei?

Este de presupus că, sesizînd lipsa de suport intern a actualului regim, fascismul să fie dispus spre aventură, deci

GRÈVE générale et manifestations dans tout le pays

l'Humanité
ORGANE CENTRAL DU PARTI COMMUNISTE FRANÇAIS

UN MILLION DE PARISIENS

ont fait de grandioses obsèques aux martyrs de la liberté

O.A.S.-ul să încerce șansele unei lovituri de stat. S-au publicat destule documente referitoare la binecuvîntarea și ajutorul franchist și al C.I.A. pentru o dictatură de tip militar, la ordinele unei junte de generali neresemnați. Este clar că în rîndurile armatei, numeroși comandați de mari unități înclină spre fascism. Complexul de inferioritate provocat de eșecurile din Indochina și Algeria s-a sublimat în formula găunoasă a „prestigiului Franței". Centrul și o bună parte a dreptei, temîndu-se că prelungirea situației actuale ar amenința cu o lunecare spre războiul civil, și-au retras și ei simpatiile. Stînga, și în deosebi Partidul Comunist Francez, care a avertizat de la început asupra riscurilor asumate de regimul De Gaulle, reprezintă, la ora actuală, singura forță în măsură să bareze calea fascismului. Și aceasta cu atît mai mult, cu cît s-a dovedit că, în armată, soldații contigentului în curs se pronunță pentru salvarea principiilor republicane.

Dar regimul De Gaulle nu numai că a respins posibilitatea unei colaborări cu stînga, ci a căutat cu toate mijloacele să izoleze P.C.F. Toate măsurile guvernului erau îndreptate nu împotriva O.A.S.-ului ci împotriva stîngii și a comuniștilor. În timp ce fărădelegile fasciste se bucurau de aprobarea poliției, a justiției, a administrației, unitățile recent aduse în capitală asasinau manifestanții care își exprimau voința lor de a bara drumul fascismului. Aceasta a dărîmat însă zăgazurile răbdării. Peste un milion de oameni au condus la locul de veci pe victimele asasinate la 8 februarie. Greve și manifestații s-au desfășurat pe tot teritoriul francez într-o măsură pe care solidaritatea republicană a vădit-o doar în februarie 1934. Guvernul francez și-a dat seama că nu va avea posibilitatea să împiedice uriașa manifestație pentru victimele din 8 februarie. Fără polițiști și armată, în perfectă ordine și calm, milionul de parizieni a arătat neofasciștilor și lui De Gaulle unde se găsește adevărata forță a poporului.

A scoate pe asasinii din O.A.S. în afara legii, a epura armata, poliția, justiția și administrația de toate elementele compromise de colaborarea cu fasciștii, a rupe legăturile obscure dar certe dintre oameni guvernului și conducătorii O.A.S. — iată care ar fi singura ieșire din impas a guvernului, care i-ar putea aduce, în momentul instaurării unui nou regim în Algeria, suportul forțelor democratice. Căci este evident : „de unul singur", De Gaulle nu va reuși să cruțe Franța de zguduiri adînci. Calculele meschine — care au și fost puse în circulație — referitoare la un nou referendum după proclamarea autonomiei Algeriei, care să înscăuneze pe o durată mai îndelungată pe De Gaulle, de astă dată ca șef al unui regim mult mai autoritar și în afara cenzurii parlamentare, nu pot decît compromite și mai mult pe autorii lor.

Ultimele evenimente din Franța au arătat că numai unitatea clasei muncitoare, mobilizată de P.C.F., poate bara drumul fascismului. În afara sau împotriva ei, ori ce ar întreprinde regimul ar fi risc și aventură, ar aduce apă la moara fascismului. Muncitorii și democrații sinceri au înțeles acest lucru. Aceasta este semnificația grandiosului avertisment de pe străzile Parisului.

M. Roșca

REDACȚIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51 ; ADMINISTRAȚIA : Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99 ; Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ; Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii

Biblioteca orăşen.
S I B I U

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ŢĂRILE, UNIŢI-VĂ!

LUCEAFĂRUL

ANUL V — NR. 6 (89) — 15 MARTIE 1962 | REVISTĂ A UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R. | APARE LA 1 ŞI 15 ALE LUNII — 12 PAGINI — 1,50 lei

pămîntul

Comunicatele de pe frontul colectivizării au căpătat un ritm accelerat. Întreaga noastră presă semnalează la loc de cinste spaţiile geografice ultime unde bătălia din conştiinţa ţărănimii a luat sfîrşit. Jurnalele cinematografice arată pe pînză chipurile muncitorilor agricoli cuprinşi de veselia începutului de drum exprimată în tradiţionale jocuri în mai mulţi. Se petrece ceva turburător, sîntem martori ai unui moment istoric grandios.

Aşa dar lupta cu inerţia lui „ce-o da Cel de Sus", cu slujbele făcute în cinstea ploii ce nu mai venea, lupta cu plugul ancestral răsucit în colo şi-ncoace pe un ogor lemnos, fără rod, se apropie de sfîrşit. Ştiinţa, lumina, la urma urmelor: bunăstarea au convins pe ultimii îndărătnici că în veacul nostru, viaţa silnică a omului legat de cei patru ţăruşi ai ogrăzii personale, păzite cu bîta, nu este ceea ce au crezut veacuri de-a rîndul înfometaţii de pămînt individual, plătit cu sînge şi plumbi.

După ce — prin reforma agrară — pămîntul a devenit un bun al celor ce-l munceau, partidul comuniştilor a arătat săracilor calea bunelstări şi astăzi putem să spunem că ţara întreagă de gospodari s-a adunat laolaltă, pornind la o treabă vrednică de cronici. S-a dat o luptă lungă şi grea dacă ţinem seama de condiţiile social-istorice obiective. Nimeni n-a fost împins cu sila să muncească umăr lîngă umăr cu altul. Ca pretutindeni în lume, la început au existat şi aici pionieri, în cazul de faţă: cei fără mijloace, oamenii care nu aveau ca proprietate decît sufletul şi marea speranţă, că într-o zi vor dobîndi totul.

Fiind martor al epocii pot să evoc cătunele întunecate unde stăpîneau mizeria cea mai neagră, analfabetismul şi o disperare fără margini. Rominiei nu i-au lipsit, din nefericire, exemplele numeroase de sărăcie, în fază medievală şi cărturari reacţionari s-au străduit ani de-a rîndul să-i dea acestei sărăcii un fard european, invocînd latitudinile şi o anumită filozofie creştinească. Răul, — căpuşa moşierească îngrăşată cu sudoare omenească, exploatarea neruşinată consemnată cu creionul bont în condici de vechii, devenite azi obiecte de muzeu, excrocheria dărilor luate cu japca în sunet de tobe şi în cele din urmă virirea în pămîntul pe care-l doreau din pricina foamei, cei 11.000 de morţi ai lui Vodă-Carol I-ul — era socotit, măre Doamne, ispăşire de la dumnezeu. Supusă cu biciul şi cu rugăciunea în genunchi, cu minciuna grijaniei şi cu apă sfinţită, vîndută cu bani grei, ţărănimea romînă de mai multe ori înşelată cu neruşinare, cu false împroprietăriri, a răbdat ani numeroşi pînă la eliberarea sa din capcana burgheză.

Într-un timp istoric scurt cei mai sărmani fii ai acelui pămînt ce nu le aparţinuse niciodată au dovedit tuturor, virtuţile socialismului. Fire bănuitoare, cu judecată meticuloasă, cu mari ocoluri ale conştiinţei, în care n-aş zice că n-au mai rămas unele isoane, ţăranul a trebuit să fie pus în faţa unor fapte în stare să-l cutremure şi să-l convingă că mîna sa, abia dedată cu litera, trebuie să ceară pe hîrtie înscrierea în gospodăria celor mulţi. Pentru o astfel de fire argumentele hotărîtoare au rămas tractorul şi combina făurite de muncitori, podul gîfîind de cereale, lumina electrică transformată în cîntec într-o cutie de bachelită, numită radio. Invenţiile minţii omeneşti, mereu neobosite, i-au împins hotarul dorinţelor şi spre alte cerinţe de neînchipuit abia cu 10 ani în urmă. Calul fără copite, mergînd lin ca pasărea lăsată pe vînt, numit motocicletă, cinematograful minuscul cu ecran de sticlă, aşezat pe bufetul de-acasă, maşina de metal care spală rufele singură, iată numai cîteva din „minunile" pătrunse în masă, acolo unde stăpînea pe vremea de tristă amintire a bogaţilor, pelagra şi sifilisul. Recunoaşteţi că alături de asemenea tentaţii, predicile despre Apocalips, Maica Domnului, Viaţa de Apoi, nu mai aveau eficienţă. Tînguirile sosite de departe, ca berzele negre din poveste nu mai conving pe nimeni. Ceea ce altă dată, de la depărtare putea fi socotit numai „propagandă roşie" este o realitate uluitoare picată în pragul casei.

Pe hărţile comitetelor regionale de partid, ca în reprezentarea grafică a marilor bătălii, ţinuturile încă nehaşurate se împuţinează. Ultimele redute ale individualismului egoist cad una după alta. Este vorba fără îndoială de o mare victorie pe plan filozofic, cîştigată de poporul muncitor sub conducerea comuniştilor din ţara noastră, victorie cu consecinţe incalculabile.

Eugen Barbu

PROFIL

GRIGORE VASILE

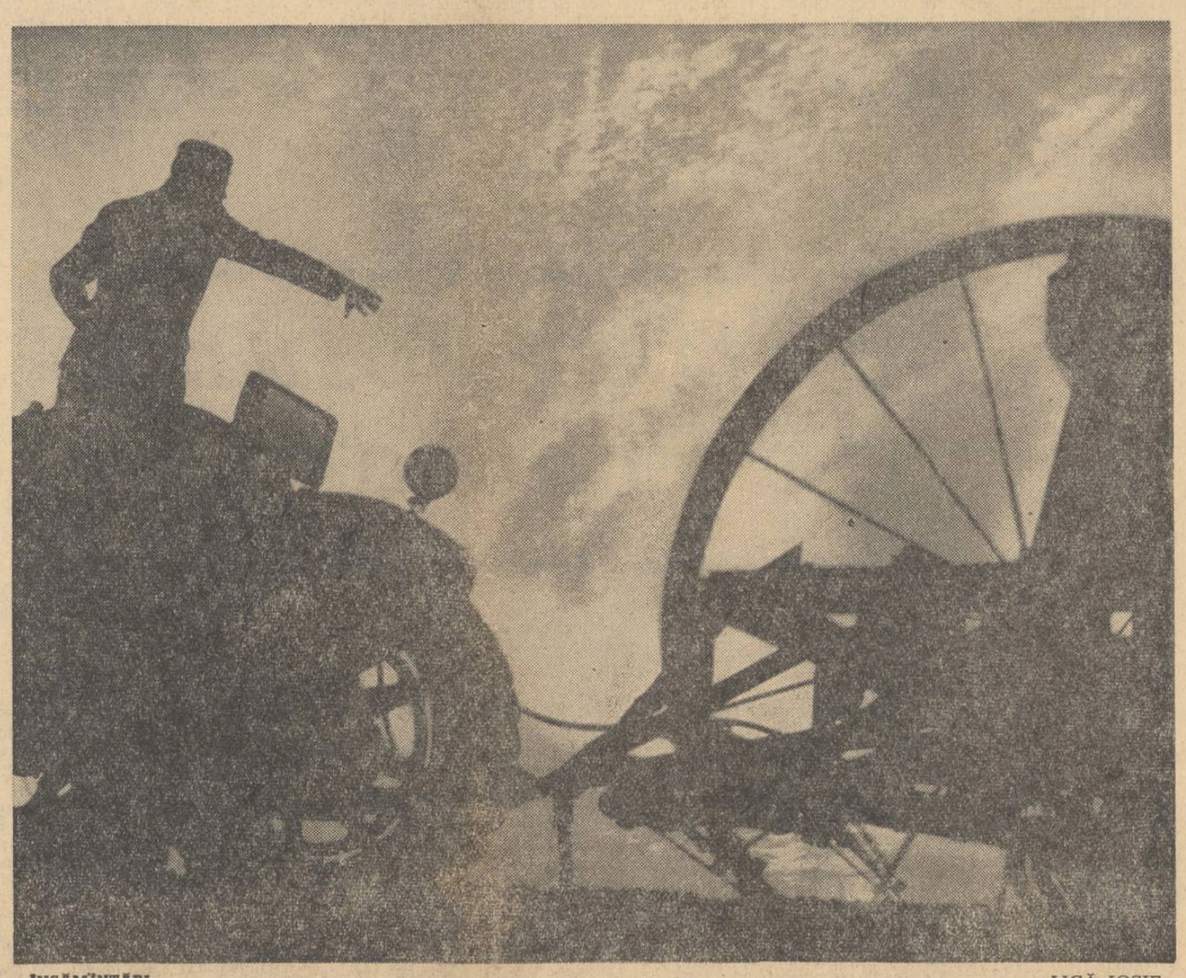

INSĂMÎNŢĂRI — LICĂ IOSIF

răsărit interior

de **ion brad**

Trăieşte-ascuns în noi, în fiecare,
Un ceas al răsăritului de soare
În care ochii ni-i spălăm şi faţa
Ca-n apa cerului un munte orb
De fulgere jucat în hora lor,
Ca-n apa mării, cerul, dimineaţa —
Un ceas de răsărit interior.

El are paşii visului, cînd vine,
Deşi respiră flăcări ca vulcanii
Şi lava clipelor ţi-o toarnă-n vine
Interior iluminîndu-ţi anii.

E ceasul grav ce cîntă şi ce arde
Cu bărbăţia care-ţi calcă-n prag
Şi-n lupta aspră, dusă pîn'la moarte,
Te înveleşte-n soare ca-ntr-un steag.

Cu el, spre tine lumea-i revărsată,
O, sens al vieţii noastre, Viitor!,
Văzut întreg, acum, întîia dată,
Ca muntele ce de lumini se-mbată,
La ceas de răsărit interior.

DESEN DE PICASSO

dimineaţă rotundă

de **mihai negulescu**

O sete veche, neîndurătoare
ne prosterna amiezile spre lut;
şi jarul buzelor, pe brazde-amare,
încremenea şovăitor, tăcut.

Ardea sub buze humă tremurată,
vibrînd în sine — vin învirtoşat
la care inima, uitînd să bată,
nebucurată ancora, treptat...

Ne îngrădeam silit, între răzoare
firavă rădăcină răsucind;
şi niciodată n-am ajuns la soare,
dar îi simţeam puternicul colind.

Întrevedeam cîmpia azurie
ca dimineţile, fără hotar,
sub care încolţeşte-n veşnicie
un vis al roadelor, plenar.

Salut acestor limpezi bărăgane,
din care vin şi încotro se-ntorc
mîndriile-mi contemporane —
ce aurul adîncurilor storc.

Salut, salut, rotundă împlinire
de vise, gravitînd către o stea,
plantate-adînc în marea-i prevestire:
pămînt colectivist, planeta mea!

ÎNDEMNURI

de **AL. PHILIPPIDE**

Într-o literatură care se dezvoltă în spiritul realismului socialist, aşa cum este literatura noastră, şi în care deci înnoirea conţinutului şi înviorarea continuă a formei sînt îndatoriri esenţiale ale scriitorului, îndatoriri izvorîte din însăşi structura fenomenului literar realist-socialist şi nu impuse de vreun cod literar, într-o literatură de acest tip, chestiunea succesiunii generaţiilor, atît de arzătoare altădată, nu se mai înfăţişează cu atîta acuitate sau, în orice caz, se înfăţişează sub un aspect deosebit de acela în care se manifesta odinioară şi de acela, în care se manifestă şi acum în literaturile occidentale.

Antagonismul dintre generaţii succesive formează unul dintre aspectele cele mai des relevate de istoria literară burgheză, şi aspectul acesta este chiar uneori ridicat la rangul de cauză a dezvoltării literaturii care ar găsi în acest antagonism unul din factorii ei motori cei mai importanţi. Fenomenul a existat desigur şi este clar că multe încercări de înnoire literară aveau în progresul lor răsturnarea unui mod de-a scrie imediat anterior şi înlocuirea lui cu un mod nou. Romantismul, în deosebi romantismul francez are în chip accentuat acest caracter inconoclast cu privire la trecutul apropiat, în speţă clasicismul închircit şi sterp de care dădea dovadă o bună parte din literatura franceză (în deosebi poezia) către sfîrşitul secolului al XVIII-lea. Cercetări mai atente şi mai cuprinzătoare au dovedit dealtminteri că romantismul n-a fost nicăieri un fenomen spontan şi fără rădăcini în trecut. Un asemenea fenomen în literatură nici nu poate să existe deoarece aici totul se înlănţuie şi se continuă, se naşte din ceva, dă naştere la ceva. Continuitatea nu se manifestă în precursori izolaţi ci în mişcări adînci, uneori mai ascunse, alteori mai vizibile, care pregătesc şi anunţă în chip general şi nu limitat, înnoirea, transformarea, dezvoltarea viitoare.

Transformarea dialectică este cu totul altceva decît antagonismul destructiv. Într-o literatură de tip realist-socialist în care oglindirea interpretativă a realităţii actuale se îmbină cu visul creator şi cu o viziune optimistă a viitorului, antagonismul duşmănos dintre generaţii nu poate exista, este de neconceput. Continuitatea aici este vizibilă în chip hotărît şi ea este cerută chiar de firea însăşi a realismului-socialist în care păstrarea înfăptuirilor valoroase ale trecutului şi mereu înnoita lor aşezare în lumina vie a actualităţii este o cerinţă de bază. Mai poate fi vorba în asemenea condiţii de vreo luptă între tineri şi bătrîni în care aceştia din urmă ar fi învinşi şi înlăturaţi? Desigur că nu. În locul antagonismului ostil apare acum colaborarea şi înţelegerea. Tinerii scriitori studiază experienţa scriitorilor mai în vîrstă şi, folosindu-se de rezultatele dobîndite de înaintaşi, duc experienţa mai departe, fructificînd-o şi dobîndind rezultate noi. În cuvîntarea sa la Conferinţa pe ţară a Scriitorilor din R.P.R. tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej a expus în chip limpede şi lapidar acest lucru, spunînd: **„Continuînd tradiţiile marilor înaintaşi, valorificînd critic moştenirea literară, scriitorii sînt chemaţi să creeze opere care vor da o nouă strălucire comorilor limbii noastre. Tinerii scriitori, urmînd îndemnul fruntaşilor scrisului nostru, să se deprindă, în munca grea asupra paginii să facă „ucenicie neîntreruptă, pe toată viaţa", pentru a-şi perfecţiona măiestria".**

Într-o ţară socialistă ca a noastră scriitorii sînt solidari între ei, avînd de îndeplinit fiecare după puterile şi după firea lor, o muncă îndreptată spre realizarea,cu mijloace personale, a unor ţeluri comune în cadrul desăvîrşirii construcţiei socialiste. Această solidaritate este la fel de necesară şi la fel de trainică şi între generaţiile de scriitori care la un moment dat — de fapt, în fiecare moment — se află alături, cot la cot, în munca pentru îndeplinirea ţelurilor comune. Tinerii învaţă de la cei mai în vîrstă dar şi cei în vîrstă sînt atenţi la sforţările înnoitoare ale tinerilor şi îşi înviorează propriul lor scris prin această simpatie şi această participare la actualitate. Exemple ilustre din istoria literaturii verifică şi certifică aceasta. Goethe nu numai că saluta în Byron, mai tînăr cu patruzeci de ani decît el, pe un astru de primă mînă, dar şi traducea din el şi se inspira din cîntecele poetului mai tînăr, şi îi apoteoza moartea în partea a doua a lui Faust, în figura lui Euphorion, fiul lui Faust şi al Elenei.

Tineri sau mai în vîrstă, toţi deopotrivă, scriitorii noştri în condiţiile excelente pe care le asigură muncii literare regimul nostru socialist, lucrează cu sentimentul că nu sînt singuri, într-o ambianţă sănătoasă de solidaritate, care stimulează creaţia.

SÜTO ANDRAS
POZNA
Pag. 3

Versuri de:
Al. Andriţoiu
Ion Butnaru
Victoria Ana Tăuşan
Violeta Zamfirescu

H. ROHAN
OMUL cu VIOLONCELUL

ARTE • SPORT • SPECTACOLE

patru volume de reportaj

AL. IVAN GHILIA: ASALTUL TIMPULUI

S-a zis că Alecu Ivan Ghilia e un liric. Așa este! Lirismul își unduiește valurile, larg, deși nu atît de larg ca în primul său volum de reportaje: **Cintece de drumeție** — și în cartea sa cea mai nouă — **Asaltul timpului.** Prilej de decepție pentru iubitorii de proză reținută, sobră, fără ornamentație! Cine citește însă **Asaltul timpului** fără prejudecăți, lăsîndu-se, cu candoare, furat de cele povestite și înfățișate de reporterul-poet, încearcă pe parcursul multor pagini bucurii delicate. Timp de cîteva ceasuri cititorul îl însoțește pe Alecu Ivan Ghilia prin felurite locuri cunoscute și necunoscute, de la Bicaz la litoral și de la „Griviția Roșie" la cutare G.A.S. sau G.A.C. din inima Bărăganului, după ce, în prealabil, retrăiește, în primele pagini, evocative, groaza anilor bezmetici ai robiei fasciste și înfiorata frumusețe a lui August cel fără seamăn, din 1944.

De ceea ce aflăm despre satul din Bărăgan, unde scriitorul a petrecut, cu puțini ani în urmă, o iarnă, nu ne mirăm. Nu ne mirăm, dar trăim stări de elevație. Scrie Al. Ivan Ghilia, de pildă:

„Difuzoare mari, negre, împrejurul clădirii, transmiteau **Mica serenadă pentru orchestră de coarde** de Mozart."

Așadar, prima cunoștință în Dragalina: Mozart.

Prima cunoștință într-un sat din cîmpia Bărăganului: Mozart! Nu tresărim. Ni se pare în firea lucrurilor. Și dacă ni se pare normal ca, într-un ținut unde nu Odobescu, acum vreo sută de ani, ci Al. Cazaban, cu mult mai încoace, dădea la o tîrlă înmormîntată în troiene, peste copii sălbăticiți de foame, **(Bărăganul,** iarna) dacă ni se pare, zic, normal, așa, într-un asemenea ținut, rămas pînă în anii noștri în preistorie, ca țăranii să asculte cu interes **muzică grea,** faptul e extraordinar!

Dar cîte alte situații „banale" ce ar fi părut pînă deunăzi de domeniul fabulosului, nu întîlnim în **Asaltul timpului!** Cinematograful, televizorul, dispensarul, farmacia, magazinul mixt, librăria, stația de radioficare, lumina electrică — sînt realități solid încetățenite în multe sate colectivizate. În Dobrogea — notează reporterul — „satele cer acum să aibă cinematografe proprii. Caravanele cinematografice nu mai corespund". Într-un sat de pe Borcea, rîul peste care trecea acum 14 ani prima rîndunea a socialismului în Bărăgan, Anton Filip, un badea Iordache (...) a citit toate cărțile importante aflate la bibliotecă, printre care, în primul rînd, **Capitalul** lui Marx. Date cum sînt acestea au fost culese de Alecu Ivan Ghilia prin 1958 — 1959 cînd reportajele au apărut în presă. Multe din relatările de atunci pălesc, firește, în fața realizărilor ulterioare și e o plăcere pentru cititor să-l vadă pe reporter silit la publicarea reportajelor în volum, să aducă rectificări spuselor de acum cîțiva ani. Vorbind de exemplu, despre animalele gospodăriei colective „9 Mai" din Dragalina („vaci mari, roșcate, de rasă"; „un armăsar superb, pur sînge"; etc.) reporterul relata, în decembrie 1958, că erau 90 de cai de muncă. Reeditînd reportajul, el dă, în subsol, rectificarea: „Acum 262". „Gospodăria 9 Mai" — însemna el mai departe — are un singur camion". Nota din subsol corectează cifra din 1958: „Două". Asemenea savuroase notițe, în care reporterul pare a polemiza cu sine însuși (de fapt, în ele, prezentul polemizează cu trecutul) abundă în tot cuprinsul cărții.

Asemenea înfăptuiri nu pot fi despărțite, natural, de autorii lor, și Al. Ivan Ghilia fixează nu puține situații în care transpar elanul, însuflețirea oamenilor muncii din întreprinderi și de pe ogoare. Muncitori, țărani povestesc despre depășiri de angajamente, adesea, ca despre fapte de la sine înțelese. „În cinstea Congresului — îi spune reporterului un inginer de la „Griviția Roșie", în preajma celui de al treilea Congres al partidului — angajamentul nostru a fost de șase sute douăzeci și două de mii (...) Am realizat, numai în primele cinci luni, un milion douăzeci și trei de mii". Se desprind din reportajele strînse în **Asaltul timpului** siluete de autentici oameni ai zilelor noastre, mai cu seamă de tineri, ca Gheorghiță, agerul, vorbărețul și inteligentul șofer al secretarului raional de partid **(Pe drumuri de țară,** mai curînd povestire decît reportaj) sau oameni maturi cu suflet ingenuu, precum „nea Gheorghe, mai marele vînătorilor și zmeul zmeilor din Dragalina" **(Dilema lui Gheorghe Zmeu),** care, după ezitări explicabile intră în Gospodăria colectivă, trăgînd după el toți „zmeii" din sat. Din mai multe chipuri concrete, desenate sumar, fără sublinierea trăsăturilor individuale, se întocmește în cartea lui Ghilia — schițat — profilul activistului de partid, tipic, omul care își trăiește viața în mijlocul oamenilor, îndrumîndu-i, însuflețindu-i, mustrîndu-i, cînd e cazul, ajutîndu-i întotdeauna să iasă din impas, neprecupețind nici un efort pentru asigurarea bunului mers al muncii, al vieții în ansamblul ei. Adîncite, îmbogățite, însușiri cum sînt acelea ale activiștilor de partid din **A fost salvat un om, Pe drumuri de țară, Dobrogea,** ar putea — într-un eventual viitor roman — constitui elemente substanțiale pentru definirea psihologiei unui tip de comunist memorabil.

Iată cum, cu mijloacele pe care le posedă Al. Ivan Ghilia aduce, în **Asaltul timpului,** imagini din realitatea contemporană, vii, vibrante, nu rareori cuceritoare. Lirismul, cînd e autentic, nu dăunează transmiterii emoției concentrate în imagine, ci o amplifică!

Aș avea de obiectat prezența în unele pagini, a diluției verbale, a căderii în anecdotica măruntă, în dauna esențialului. Reporterul este tentat cîteodată să povestească tot ce a pățit pînă să ajungă la o anume țintă: cu cine s-a întîlnit, cum l-au întîmpinat portarii etc, subțiind astfel materia propriu-zisă a scrierii. În reportajul G.A.S. Butimanu, de pildă, introducerea, în care ni se povestește cu lux de amănunte despre filmarea unor găini rebele, este evident inutilă.

Operînd asemenea mici tumori, aproape neglijabile, la drept vorbind, **Asaltul timpului** rămîne o carte tînără, interesantă, a momentului istoric în care trăim.

Dumitru Micu

PETRU VINTILA: ȘOSEAUA MILIONARILOR

Petru Vintilă e unul din cei mai prodigioși reporteri ai noștri, prezent în actualitate, răspunzînd cu promptitudine comenzii sociale, credincios misiunii politice a scriitorului realist-socialist chemat să participe activ, și pe această cale, la procesul revoluționar de transformare radicală a conștiinței umane în sensul idealului comunist. Numeroasele reportaje semnate de el în presa cotidiană sau în cea literară stau mărturie, ca și recentul volum închinat cîtorva gospodării agricole colective bănățene și intitulat sugestiv: *Șoseaua milionarilor.*

Petru Vintilă pune în lumină, pe rînd, pe cîte o pagină, pe cîte un capitol, pe cîte o secvență, pe cîte o întreagă carte, pe cîte un volum, pe cîte o suită de volume, pe cîte o întreagă bibliotecă, pe cîte un întreg raft de bibliotecă, pe cîte un întreg perete de bibliotecă

PETITORI

GICA IUTEŞ

Ghiță Tămărașu deschise larg porțile și trase docarul în ogradă. Numai așa, de-al naibii. Văzu bine că are oaspeți, dar nu se grăbi să intre în casă. Deshămă iapa, se apucă s-o mușine pe crupe cu-n șomoiog de paie și-o lovi supărat cu căpăstrul peste cap, cînd începu să necheze și să se tragă nerușinată, către cei doi noateni străini, care rontăiau finul din căruța nouă, cu leucile vopsite în culoarea brotăcelului.

— Stai la un loc, diavoliță împielițată!

Se făcu n-aude, n-avede, nici atunci cînd nevasta ieși repede din cuhnie, și alergă să-i spună în șoaptă :

— Haide, bre, c-a venit băiatul ăla din Dirga cu-alde taică-său și maică-sa! O porni pe poartă cu iapa de căpăstru. În drum spre fîntînă, iapa începu să zburde. Zvîrli ușurel din picioarele de dinapoi, înfoindu-și coada, apoi se propti îndărătnică drept pe scîndurile podețului și glesnele ei subțiri și nervoase tremurară de nerăbdare : cu gîtul mîndru, arcuit, scuturîndu-și coama cinepie, întinse botul și-l apucă pe Tămărașu de mineca flanelei :

— Ce-i, Micșunico, îți adie a primăvară pe la nară, bre, tătică! Se caută îndelung prin buzunare, pînă ce găsi o bucățică de zahăr plină de praf de tutun. O șterse grijuliu și i-o dădu. Se vedea că-i face plăcere s-o răsfețe. Era plăcerea lui, el o obișnuise așa. Ori de cîte ori îl simțea că trece pe lîngă padoc, necheza după el cerîndu-și merticul.

— Ai dat în mintea copiilor, bre, il ocăra nevasta cînd il prindea că dosește zahărul prin toate buzunarele.

Ce putea să înțeleagă o minte de femeie? În urmă cu cinci ani, în iarna aceea, cînd îi murise iapa lepădînd un minz bicisnic cît un ied, crezuse că nu mai are scăpare. Pusese vaca la jug. Arase cu vaca. Dar minzișoara se săltă dintr-odată pe niște picioare lungi și sprintene ca și norocul lui. Ei, da, era o iapă de rasă, și chit că acuma calul nu mai are valoare, atunci, la început, fusese mîndru că o avea, că poate s-o dea. Se chiamă că făcuse parte din prestigiul lui de președinte. Acuma, după ce cumpărașeră cele două camioane și opriseră numai caii cei mai buni, diavoliță dăduse de trai bun, la docar. Uite, de pildă, și la adăpat se răsfață! Nici n-așteaptă să scoți găleata din fîntînă, că se îndeasă să te dea jos, de crezi că-i moartă de sete. Dar abia soarbe apa pe jumătate, și ridică botul : se uită la tine, cu un ochi de muiere drăcoasă care vrea cu orice chip să-ți scoată sufletul! Trebuie să-i faci gustul! Arunci apa, scoți alta. De cinci, șase ori, vrea să i-o schimbi!

De fapt, Ghiță Tămărașu fierbe de necaz. Lasă toate fleacurile astea să-i treacă prin cap numai așa ca să capete puțin răgaz. Oricum ar suci și ar învîrti lucrurile, situația e aceeași : trebuie să se ducă în casă și să cumpănească bine răspunsul. Cum să iești cu obrazul curat? Cînd ai vorbă de la raion : „Măi tovarășe Tămărașu, ai sarcina să ajuți colectiva din Dîrga. Ai grijă de individualii ăia de pe deal. Este acolo o femeie care-i ține pe toți în loc! Naiba s-o ia de femeie!... Asta-i drac, nu-i femeie. Ce-a dres, ce-a colăcit, că poftim se lasă cu nuntă". Apoi la una ca asta nu s-ar fi așteptat el de la Săndica! Calcă pe urmele soră-si Traița! Baremi aia a luat un președinte de gospodărie. Cum o fi, cum n-o fi, Florea Ciobanu e totuși președinte de „Milionară"! Dar Săndica asta se aruncă după un individual din cei mai nelămuriți! Adică stai, cum vine asta nelămurit? Se vede treaba că l-a lămurit ea destul!...

Gădița lui Melinte, care-a stat și s-a tot ițit pe lîngă gard și l-a tot pindit, nu mai poate răbda. Otrocolește cele trei găște cu pene albe și crețe, le tot hușuie, chipurile, din straturile proaspăt săpate. Pe urmă le lasă și-și pune coatele pe gard.

— Zii, se duce și Săndica, ai, ce zici, președinte? — ochește drept la țintă, fără sfială, Gădița.

Voioșia ei neprefăcută îl seacă la inimă pe Tămărașu :

— Da' să știi că ai o cuscră cum rar se mai vede! Zău, bre Ghiță, dacă văzui pînă acu așa femeie grasă! Mă socotii, așa pe prubuluială, că o trage la cîntar vrea cinci bănițe bune!

— Gata, o și cîntărișă, Gădiță?

— D-apoi, rise ea cu dinții cei noi puși la oraș, să juri că-s taman de pe vremea cînd era fată. În schimb, cuscrul, il ia vîntul. Zice că numai cu împărtășanie se ține! De ginerică n-am ce zice! E frumușel și bine îmbrăcat! Și-i cuminte și ascultător! Ce zici? Să vezi cum a luat-o pe maică-sa de subțiori și-a dat-o jos din căruță! Și pînă-n casă numai de cot a ținut-o! Nici n-am mai văzut așa ceva! Auzi! Brava lui, că-i singur la părinți! De, bre, Ghiță, nu ofta. Asta-i soarta fetelor, să zboare de sub aripa părintească. Eu n-am rămas fără fete? Ăsta o fi norocul Săndicăi! Auzii, bre, că au casă nouă!

Tămărașu mai scoase o găleată de apă și văzînd că iapa e sătulă, clăti găleata, uitîndu-se grav la Gădița. O judeca în sine : „Îmbătrînit-ai, Gădițo, dar minte la tine nici cît la un cuc! Degeaba ai două fete învățătoare". O întreabă brusc, cu vădit interes :

— Da' de unde le-ai aflat, bre? Lege este că nici o furnică nu poate trece ulița fără de știrea ta. Da' pe ăștia din Dîrga de unde-i știi...

— Apoi am găsit la cumătru Nicula niște neamuri de-ale lor din Dîrga. Niște individuali. Au venit împreună cu alde cuscru-tău! Ascultai și eu ce vorbeau între ei. Cică nu se scriu la gospodărie decît o dată cu cuscru ăsta al tău. Cînd s-o trece el, se trec toți de pe clin. Că ei stau pe-un clin de deal în coasta satului. Is toți legați, să intre o dată. Așa s-au ținut de n-au intrat nici la întovărășire. Pe deal au mai multă vie, nu prea au pămînt și de asta. Așa că vezi, cînd s-or scrie alde Grigore Pandele, cuscrutău, atunci...

— Și se scrie „cuscrul ăsta al meu"? întrebă Tămărașu simțind că-l cuprinde, așa, un fel de fierbințeală în junghietura pieptului.

Obrazul smochinit și oacheș al Gădiței se lumină ca un soare și, de mulțumire, mustăcioarele-i surii de la colțurile gurii parcă i se zbîrliră. Întinse gîtul peste gard, și, cu un deget încîrligat, îi făcu un semn tainic :

— D-apoi, să știi, că nu-i cuscru cu cuvîntul. El, ce zice ea, aia face! Ea a fost vădană și el, cum s-ar spune, s-a măritat! El îi lemnar de meseria lui. Ea a fost cu averea!

— Așa, făcu Tămărașu, scuipînd într-o parte. Atunci ce povață-mi dai?

Povață? Lui Ghiță Tămărașu? Într-o situație ca asta? Gădița se uită de jur împrejur, eh, una-i Gădița în satul ăsta! Mai s-o podidească și lacrimile de-atîta simțire :

— Apoi, uite, ce zic eu : fată ca Săndica mai rar! Frumoasă ca o cadră și cu școală agricolă! Dar să n-o mai lași la Semeteul din Dîrga! Că de-o fi să trăiască în casa lor, o mănîncă friptă grăsana asta de muiere. Pui condiție clară : să-i dea caii și căruța, o parte din vie și din pămînt, și gata. Să rămînă băiatul aici.

— Așa? Vezi, făcu Tămărașu, și începu să rîdă ca un nebun ținîndu-se de pîntec. Praf mă făcuși, Gădiță! Praf mă făcuși! Și plecă ducînd iapa de căpăstru.

Numai Gădița rămase nedumerită cu coatele pe gard. Într-un tîrziu, clătină cu mirare din cap, tăie prin fundul grădinii și sări pîrleazul la cumnată-sa, Vetuța, să-i povestească cum devine cazul.

Ghiță Tămărașu, însă, intră în casă limpezit dintr-odată de furia aceea care-i stăpînise mai adineauri. Abia în cuhnie simți cît e de flămînd. Bătuse coclaurile la Dîrga după ăștia ai lui Pandelea, găsise lacătul pe poartă și uite unde erau! La el în bătătură, la petit!...

Mirosea a scovergi proaspete, a zahăr ars și-a lămîie. Au făcut lichior, al naibii! se scărpină el după ureche, gata să-l pufnească iar risul acela fără noimă. Acu ce-ar fi s-o cheme și pe Gădița? Pe plita largă, fierbinte, ședeau alături oala cea mare albastră și-o cratiță nouă pe care-o adusese Săndica de la tîrg ultima oară. Ridică întîi capacul oalei și privi ca îmbătat, prin aburii amețitori de borș, cei doi poponeți grași de găină, înconjurați de stele galbene de grăsime. Săltă și capacul cratiței : cinci ,șase copane de găină, cîte erau acolo, sfinte Pantelimoane? Și cu cele două capace în mînă, se întoarse încet către nevastă-sa care deschise ușa de la odaia mare. O închise la loc, binișor și rămase așa, cu spatele lipit de ușor, cu mîinile ascunse sub șorț. Era aprinsă în obraji. „A băut lichior cu cuscrii", gîndi Tămărașu, și mațele îi chiorăiră de foame.

— A dat vreo ciumă în găini, cît am lipsit eu, Linã?

— A dat! îl înfruntă Lina, hotărîtă. Să vadă că sîntem casă de oameni gospodari.

— Hm, făcu Tămărașu, descumpănit și înșfăcă din cratiță un copan rumen, din care mușcă furios.

Dar cînd pe ușă apăru fie-sa, Săndica, rămase cu copanul în aer...

— Nu vii, bre, tătîcule? șopti fata țuguindu-și buzele groase și roșii.

— La ce să vin? o întrebă el și începu din nou să mănînce.

— Păi cum la ce? Am bătut degeaba dealul Dîrgăi? Ăștia-s ultimii! și făcu un semn spre ușa închisă. Nenea Pandele ăsta n-are inimă-ntrînsul nici cît un iepure de pîrloagă... Iar Petrișor n-are curaj să-i spună. Zice, că i-e teamă, că are bătaie de inimă. S-a înscris separat cu averea lui personală! A intrat cu douăzeci de stupi!

— Ia stai, ăsta-i utemistul cu stupii, de care am auzit la raion? — strigă Tămărașu, aruncînd copanul îndărăt în cratiță.

— Ăsta-i! Și Săndica dădu din mîini, disperată și arătă către ușa închisă. Dar ea nu știe nimic. Nu i-a spus!

— Las' pe mine! șopti Tămărașu și păși în vîrful picioarelor spre odaia mare, ștergîndu-și din mers mustățile pline de untură de pasăre.

POZNA

SÚTŐ ANDRAS

Mergînd neica Tokos Mihály într-o bună zi la cimitir, să coseacă niște iarbă, îi sări în ochi inscripția de pe una dintre criptele pe lîngă care tocmai trecea:

„Ăsta este lăcașul de veci al D-lui Conte Majtényi Elek, precum și al d-lui baron Tokos Mihály. Și cu asta, basta!".

Drept însă că ultimele cuvinte, adică „Tokos Mihály", „baron", și ...„basta" erau scrise doar cu cretă. „Știu că mulți nu mă au la stomac — își zise bătrînul în sinea lui — da' chestia cu basta tot n-o pricep". Și pînă în prînz nu făcu alta, decît se căzni să șteargă inscripția cu care vreun te-miri-cine umblase să-l facă de baftă. Năduși de-a binelea pînă cînd isprăvi treaba, așa că fu nevoit să-și lepede surtucul. Era un surtuc din alea cafenii-deschise, din postav mai ușurel. I-l luase alde Iános, fiu-său, de ziua lui.

Își agăță, așadară, haina pe grilajul de fier, își aprinse țigara și acum holba ochii la lespedea cu inscripția: „Basta, hai? Vascrisu mă-ti de...! Basta-s eu pentru voi, hai? Vă roade pizma, aia e! D-aia nu-ncăpurăți de mine! Care va să zică : cine nu zice ca voi, gata cu el! Las' că v-arăt eu vouă! Cît ce se ridică cineva, cît-de-cît, dintre voi, nu mai aveți ochi să-l vedeți. Să nu-i dea dumnezeu omului un strop de noroc că... hai! Gata! Parcă și mirosul îi e altul. Las' că văz eu care-i ăla de-a vrut să-și facă băscălie de mine!".

In aceeași clipă băgă de seamă că trei copii, pitiți printre pomi, îi pîndeau fiecare mișcare. „Ăștia au fost!" — îi fulgeră prin minte și pe dată se întoarse altminterea, ca puștii să nu bage de seamă că i-a văzut. Lepădă țigara, trecu după criptă și, făcînd un ocoliș mare, căută să se apropie nesimțit de cei ce-și bătuseră joc de dînsul. „Pui mîna pe ăl de l-oi vedea că-i mînjit cu cretă pe degete, îi trag o sfîntă de bătaie și-apoi... las' să se ducă la tat-său!".

Și ce să vezi, că puștii într-adevăr nu băgaseră de seamă că nea Mihók se apropia de ei, pe la spate. Ei, bieții, se pitiseră după o tufă de măcieșe și acum se chiondoreau, chicotind, spre cripta cu pricina.

Pe cel mai mic îl înhăță bătrînul, de guler:

— Tu ai fost! Ia arată degetele!

— N-am fost eu, nea... Kovács Anti a fost, că el e ăl de are cretă.

— Gurrra! Tu ai fost, că pe tine te-am prins.

— N-am fost, zău... — se zbuciuma copilul, pînă cînd bătrînul Mihók rămase doar cu gulerașul lui în mînă.

Se repezi după el, dar nu-i mai prinse decît mineca de la cămășuță, care se spintecă pe dată. Vezi că puștiul își luase avînt, pas de îl mai oprește, și goni țipînd ca din gură de șarpe drept în brațele lui taică-său. Lovász Jozsi era o namilă de om. Nea Mihók se și sperie oleacă cînd se pomeni față în față cu matahala. Se opri, ca să prindă un strop de curaj, și așteptă, țeapăn, cu gulerul în mînă: „Acu... fie ce-o fi! Da alt-dată copilul să nu-și mai facă băscălie de mine. Să știe și namila asta de om că Janos, președintele, e băiatul meu și că, de mi-o căsuna mie, l-oi pune eu să-i facă de petrecanie". Gîndul acesta îi mai risipi teama. Cizmoaiele cît pe colo, pline de balegă pînă-n carîmbi se apropiau clăpănind. „Cît un bou e Lovász ăsta — își zise bătrînul, privindu-i cizmele. Numa' de nu mi-ar da vreun picior... cum îi e năravul... spurcăciunea!".

Copilul, simțind reaua, ridica mereu diapazonul plînsului. Lucru care, la rîndul lui, tot mai mult îl îndîrjea pe taică-său; cînd se opri în fața lui nea Mihók, fulgere îi ieșeau din ochi.

— Ia spune-mi, nea Mihók, ce ți-a greșit pruncul ăsta?

— M-a batjocorit.

— Cum te-a batjocorit?

— M-a-njurat de mamă.

— Nu-i drept, taică! Nimic nu i-am făcut. Kovács Anti a fost ăl care...

— Vorba! — zise Lovász, dîndu-i una după ceafă. — Ia spune! Cum i-ai grăit omului ăstuia?

— N-am fost eu...! Kovács Anti a...

— AuzișI dumneata cine a fost ăl de te-a-njurat?

— Nici ăsta nu-i mai bun! — zise bătrînul — Că acolo era și el, cu ăilalți...

— Vreau să aud ce anume ți-a grăit copilul meu! De ce ai rupt haina de pe el? 'Mneata-l îmbraci? Nu ți-e rușine? Om bătrîn! Cînd ți-oi da una, puți a mort!

— Ia vezi cum vorbești cu mine, băăă... Mai bine învață-ți odrasla omenie!

— Învăța-l-oi și pe el, dar te-oi învăța și pe 'mneatale! — grăi Lovász Jozsef și iar îi trase ălui mic una după ceafă.

Copilul se dădu de-a berbeleaca, dar pe dată sări în picioare și... tunde-o! Fugi urlînd și... fără guler la hăinuță.

— Ia dă gulerul ăla! — se răsti Lovász la ăl bătrîn.

— Stai că ți-l dau' da' să nu mai aud batjocori, că apoi.. Știi tu ce-au făcut procleții ăștia? Păi nu zici c-au scris pe cripta boierilor că și eu îs baron?

— Cin-te punea să bei țigară de foi de la ei?

— Cum vorbești tu cu mine, băăă?... — îi veni iar bătrînului glasul, văzînd că ce îi fusese pregătit lui se dusese pe spinarea copilului. Mă știe cineva cu vreo faptă pentru care să-mi poată zice r e a c ț i o n a r? Mîncam eu, pe vremea domnilor, cozonaci? Țineam eu slugă? Îmi lustruia cineva opincile? Îmi tocmea cineva zăbunul, cînd îl luam în spinare? Păi atunci... ce vorbă-i aia??!

— Păi atunci... ce te pui pentru cripta boierilor?

— Mie să nu-mi scrie nimeni numele pe pereți! Aia e!

— De ce ai dat în copil? De ce i-ai rupt ăl drag de guleraș — izbucni din nou Lovász și, privind împrejur, dădu cu ochii de surtucul bătrînului, agățat de grilaj. — Nu dau în dumneata, că ești un hîrb. Dar ca pentru ca altă dată să nu te mai legi de copilul meu... — Și grăind astfel, se repezi și înșfăcă haina bătrînului. O ținu în mînă și o privi, apoi o trînti la pămînt și o călcă în picioare. Cu cizmoaiele alea pline de balegă! Rupse întîi o mînecă o rupse apoi și pe cealaltă. Iar cînd văzu că nu mai are ce rupe, spintecă haina drept în două.

— Ei! Iacă-t-o! Acu poți să te duci oblu la fiu-tău, cu jalba-n protap. Da nici eu nu m-oi lăsa mai prejos. Trag copilul în poză, să vadă judecata cum i-ai sfîșiat hainele de pe el. Să vadă tot satul ce-ți poate pielea! Om bătrîn...!

Nenea Mihók se uita... Se uita... la ceea ce mai rămăsese din surtucul lui cel nou, de pînă și glasul îi pierise. Iar pînă să-i vină iar, Lovázs era... ehei! „Ia uite, dom'le! — se minună bătrînul — Acu fuse haină cît pe colo, și-acu... uită-te la ea! Și ce frumos stătea ea colo, în cui!".

Adună mormanul de zdrențe și, luîndu-le subsuoară, hai acasă!

★

Lovász tunase și fulgerase în gîndul lui, în timp ce bătuse cărarea spre casă, dar cînd se văzuse în poartă, parcă-parcă prinse a-l răcîi un fel de teamă. Mai răcorit acum, își dădu seama că un guler, e un guler, pe cînd surtucul ăla... Unde mai pui că bătrînul mai e și tatăl președintelui sfatului raional! Așa că, dacă o mișca el niteluș lucrurile, se cheamă că mișcarea s-ar putea să se simtă și mai pe sus. Și-atunci... pe unde scoți cămașa?

Era bine să i-o ia înainte. Astfel, hotărî să atace el dintîi.

Luă deci copilul de mînă și... hai la Sfat! Să se ia la protocol... cică. Dar înainte de a porni la treabă, nu uită să-i mai burzuluiască niței copilului părul. „Las' să vadă toată lumea ce a avut, mititelul, de pătimit!"

Pe drum nu contenea să se plîngă, oricui avea răgaz să-l asculte: „Ia uite ce i-a făcut nebunul ăla de Mihók, pentru sărăcia aia de criptă! Fărîmatu-i-a oscioarele, sfîșiatu-i-a hăinuța! Nebun de legat, ce vreți! Parcă lui (adică lui Lovász) nu-i pare rău de el că și-a pierdut mințile? Da... ce să-i faci? Că hăinuța era nouă-nouță și — vedeți, oameni buni! — și cămășuța tot nouă-nepurtată! Că, dacă a luat el atîta bănet la avansul pentru sfeclă — și statul plătește, nu se joacă, de azi tot omul poate trăi cu cinste, cu omenie și cu îmbelșugare, de n-ar fi Mihók ăsta, care își face de cap — dacă a luat, vasăzică, atîta bănet, i-a dat mîna, firește...

Pe președintele sfatului comunei nu l-a găsit în biroul lui, căci avea ședință în sala de alăturea. Iar dactilografa nu-l lăsa, bineînțeles, să intre peste cei ce se sfătuiau acolo. Astfel, Lovász fu nevoit să se așeze într-un fotoliu — un fotoliu cam hîit, ce-i drept, ale cărui arcuri te cam îmboldeau, pe ici, pe colo. Stătu totuși, cu răbdare, rînduindu-și — în gînd — vorbele cu care avea să-și înfire plîngerea în momentul cînd se va vedea în fața președintelui. Omul nu voia să mintă, dar se otărea să dovedească cu orice preț că fapta lui : spintecarea surtucului lui Mihók, era îndreptățită.

În mica încăpere mai așteptau alte trei persoane: un țăran dintr-un sat din apropiere (omul ținea în mînă o servietă, iar din buzunarul de sus al vestei licărea capacul unui stilou), o femeie oacheșă, precum și curierul sfatului. La masa de scris, îmbrăcată într-o rochie largă și purtînd pe deasupra un laibăr țărănesc, iar în cap o bazma legată cam strengărește, lucra de zor noua dactilografă, Kocsis Lina, cam cimotie de departe cu Lovász al nostru.

— Ce ai pățit, măi Gyuri? — întrebă fata. — Un'ți-e gulerașul?

— Iacă-tă-l! — se repezi cu ifos Lovász, scoțîndu-l triumfător din buzunar.

Și, profitînd de uimirea fetii, începu — neîntrebat — să înșire de-a fir-a-păr cum se întîmplaseră lucrurile acolo, la cimitir. La urmă recunoscu că își cam pierduse și el firea și, ne mai putînd răbda obida copilului, îi sfîșiase și el lui nenea Mihók haina. Dar — zicea — omul nu se poate mulțumi cu atît. Faptele „trebuie să se ia la proces verbal", căci copilul are dureri și acum. Spinarea îl doare, pieptul îl doare...

Băiatul nu mai plîngea, ci sorbea cu nesaț vorbele lui taică-său.

Dactilografa zise:

— Face să-l ții de la treabă pe tovarășul președinte cu asemenea nimicuri? El se zdrobește ca să îndrume comisia de inițiativă, că-i vorba să ia ființă colectiva. Apoi are și problema căminului cultural, care trebuie terminat. Și dumneata vii cu chestii d-astea! Cică „să se ia la proces verbal" starea copilului! Du-te, neică Berci, acasă, și împacă-te frumușel cu bătrînul.

— Da! Dar să știe și autoritățile ce pagubă mi-a căsunat. De dragul boierilor! — zise el și mai apăsat, ridicînd degetul arătător spre tavan. — Ce?! Dacă au zmîngălit niței copiii cripta aia?! Doar n-o fi cine știe ce păcat strigător la cer! Păi, ăi de odihnesc acolo ce alta au fost decît niște ticăloși și niște lipitori? Dar se vede treaba că nea Mihók ăsta nu mai vrea să știe de lupta de clasă!

— Hai, du-te! — zise fata chicotind și înșirîndu-i iar grelele probleme care apăsau pe umerii președintelui : semănatul-semănat, aratul-arat, culesul-cules, raportul trimestrial-raport trimestrial, ba încă și văruitul școalei, și reparatul grajdului reproducătorilor comunali, și ședința organizației de bază, și aceea de comitet, și adunarea generală de duminică, și o mulțime de dispoziții noi. Și îl mai doare și o măsea, încît de două zile nici n-a închis ochii. „Du-te, nene Berci, lasă-l în pace cu nimicurile astea și vezi de te împacă cu nenea Mihók".

— Astea-s nimicuri, măi fată, că i-a rupt copilului gulerul de la gît?

Dactilografa tocmai era ocupată cu telefonul, așa că nu putu face alta, decît să ridice din sprîncene, spre a-i da celuilalt să înțeleagă că nicicum nu-i de acord cu el. Mai apoi îi și zise :

— Nene Berci! Eu pe-aici îs toată ziulica și știu cîți și cu ce bazaconii vin la tovarășul președinte. Aici se pun la cale toate treburile oamenilor și — să nu zici că mă laud, dar eu așa văd lucrurile, și așa am învățat și la școală — că de noi, ăștia de la sfat, atîrnă viitorul comunei. Mai sînt, totuși, oameni care parcă trăiesc pe altă lume. Ne zbatem să transformăm TOZ-ul în colectivă? Să ridicăm căminul cultural? Să pavăm ulița? Ași! Nici că le pasă! De ce nu se aduc la cooperativă... scobitori!

— Păi eu de scobitori am venit, tu, nepoată? Nu că mi-o tocat ăl nebun de bătrîn, copilul? Nu că a sfîșiat hainele de pe el? Păi pentru tine astea-s așa... o nimica toată?!

— Drept zice dumnealui! — încuviință ochești ca de alături.

Țăranul cu servietă asculta și mustăcea, curierul habar n-avea de ce se vorbea în jurul lui. Îi era, pesemne, lehamite de asemenea povești, așa că urmă, netulburat, să mărunțească cu briceagul, pe talpa ferestrei, un șomoiog de frunze de tutun galbene ca aurul.

Dactilografa căută de zor ceva printre hîrtiile de pe masă, apoi, zîmbind dulceag, ca nu cumva să-și supere cimotia, grăi :

— Săptămîna trecută n-ai ieșit la așternutul pietrișului.

— Păi... stai să vezi... o încurcă Lovász.

— Și ești în restanță cu treizeci și doi de lei la fondul pentru dezvoltarea comunei.

— Asta-i cam așa...

— Și n-ai contractat nimic la cooperativă.

— Bine că nu zici : de ce nu cînți în cor? Bine că nu zici : de ce nu ești în echipa de dansuri? — îi sări omului nostru țandăra. Iar apoi își zise în gînd : „Ia să o întind eu cît mai curînd de pe aici, că pînă la urmă se-ntoarce calimera de m-oi pomeni eu luat de gît, în locul ălui bătrîn. Halal de neamurile pe care ziceam că le am la sfat! Știu că mă procopsesc!"

— Cîntecul și dansul nu-s obligatorii — zise dactilografa — dar alea de ți-le-am înșirat sînt obligații cetățenești, nene Berci. Eu n-am nimic împotrivă. N-ai decît să-l aștepți pe președinte, dar să știi că mie mi-ar fi nu știu cum să vin la sfat cu asemenea nimicuri. Eu nu cred că Mihók ăla l-a mustruluit pe copil chiar numai așa, de florile mărului.

— Vreau să știu : nea Mihók ăla plătit-a cotizația pentru dezvoltarea comunei?

— Plătit.

— Și n-are nici un fel de restanțe?

— N-are.

Lovász nu mai zise nimic. Își suci capul în altă parte și acum se uita cu mare interes la cel ce mărunțea tutun pe talpa ferestrei. Apoi îi veni alta în minte :

— Și zici tu, măi fată, că aici, la voi, nu se fac hatîruri?

— Să știi că nu!

— Și zici că, cu ce am venit eu e o nimicatoată, cu care nu face să-l tulburi pe tovarășul președinte?

— Eu zic că mi-ar plăcea să te văd așa zelos și cînd e vorba de treburile obștei.

— Păi ce să faci, dacă în viața omului se ivesc și chestii d-astea? Președintele are ce-i face că-l dor măselele? Aia nu-i tot un mărunțiș?

— Vezi bine că-i mărunțiș! Da' nici n-a dat fuga să raporteze la consiliul de miniștri, că-l dor măselele. Ba a mai stat și toată noaptea cu inginerii, cu chestia cadastrului.

— Președintele ia leafă! D-aia o ia, ca să vadă de treburile noastre. Ziseși de colectivă... Și de una... și de alta. Alea-s lucruri mari. Lucrurile mari se fac ele și fără mine. Asta-i taman ca atunci cînd, ieșind pe prispă, simți că suflă vîntul. Din ce pricină suflă? N-ai de unde să știi. Cînd o sta? Iar nu poți să știi!

Fata încruntă din sprîncene :

— Pe semne nu-ți prea place vîntul care suflă acum pe la noi!

— N-am zis că nu-mi place și n-am zis că-i vînt potrivnic. Am zis și eu, așa, o pildă, și am zis că lucrurile alea mari se fac ele și fără mine.

— Dar la aia nu te-ai gîndit, că vîntul ăsta tocmai noi îl stîrnim? Ia să vezi dumneata ce mai colectivă iese din ceea ce suflă dumnealor acum, acolo, în sala de alăturea!

— N-am nimic împotrivă — grăi Lovász cam cu jumătate gură, de se vedea cît de colo că ceea ce gîndește nu-i tocmai limpede, dar că se teme ca nu cumva să-i iasă pe gură vreo măgărie cît capul lui de mare.

— Ia spune-mi, neică Berci, crezi dumneata că se poate ca alții să-ți sufle vînt bun, iar dumneata să-ți prăjești spinarea la soare?

Curierul hohotea, țăranul cel cu ghiozdan se mulțumi și de data asta să zîmbească, iar țigăncușa, care pînă atunci încuviințase cu mare zel, din cap, orice se spunea, căci nici nu era în stare să aleagă de-a cui parte se găsește dreptatea, prinse a clătina din cap minunîndu-se foarte de înțelepciunea de care tînăra dactilografă dădea dovadă. Lovász se zborși la curier :

— Ia poftim și nu mai rîde pe socoteala mea, că nu-s maimuța nimănui!

În acel moment pică și neica Mihály Tokos și, întrînd, se grăbi să deșerte dintr-un sac, drept în mijlocul odăii, pe dușumeaua proaspăt dată cu ulei, surtucul cel sfîrtecat.

— Iacă-tă-l! — se repezi cu ifos Lovász, scoțîndu-l triumfător din buzunar.

Și, profitînd de uimirea fetii, începu — neîntrebat — să înșire de-a fir-a-păr cum se întîmplaseră lucrurile acolo, la cimitir. La urmă recunoscu că își cam pierduse și el firea și, ne mai putînd răbda obida copilului, îi sfîșiase și el lui nenea Mihók haina. Dar — zicea — omul nu se poate mulțumi cu atît. Faptele „trebuie să se ia la proces verbal", căci copilul are dureri și acum. Spinarea îl doare, pieptul îl doare...

Băiatul nu mai plîngea, ci sorbea cu nesaț vorbele lui taică-său.

Dactilografa zise:

— Face să-l ții de la treabă pe tovarășul președinte cu asemenea nimicuri? El se zdrobește ca să îndrume comisia de inițiativă, că-i vorba să ia ființă colectiva. Apoi are și problema căminului cultural, care trebuie terminat. Și dumneata vii cu chestii d-astea! Cică „să se ia la proces verbal" starea copilului! Du-te, neică Berci, acasă, și împacă-te frumușel cu bătrînul.

— Da! Dar să știe și autoritățile ce pagubă mi-a căsunat. De dragul boierilor! — zise el și mai apăsat, ridicînd degetul arătător spre tavan. — Ce?! Dacă au zmîngălit niței copiii cripta aia?! Doar n-o fi cine știe ce păcat strigător la cer! Păi, ăi de odihnesc acolo ce alta au fost decît niște ticăloși și niște lipitori? Dar se vede treaba că nea Mihók ăsta nu mai vrea să știe de lupta de clasă!

— Hai, du-te! — zise fata chicotind și înșirîndu-i iar grelele probleme care apăsau pe umerii președintelui : semănatul-semănat, aratul-arat, culesul-cules, raportul trimestrial-raport trimestrial, ba încă și văruitul școalei, și reparatul grajdului reproducătorilor comunali, și ședința organizației de bază, și aceea de comitet, și adunarea generală de duminică, și o mulțime de dispoziții noi. Și îl mai doare și o măsea, încît de două zile nici n-a închis ochii. „Du-te, nene Berci, lasă-l în pace cu nimicurile astea și vezi de te împacă cu nenea Mihók".

— Astea-s nimicuri, măi fată, că i-a rupt copilului gulerul de la gît?

Dactilografa tocmai era ocupată cu telefonul, așa că nu putu face alta, decît să ridice din sprîncene, spre a-i da celuilalt să înțeleagă că nicicum nu-i de acord cu el. Mai apoi îi și zise :

— Nene Berci! Eu pe-aici îs toată ziulica și știu cîți și cu ce bazaconii vin la tovarășul președinte. Aici se pun la cale toate treburile oamenilor și — să nu zici că mă laud, dar eu așa văd lucrurile, și așa am învățat și la școală — că de noi, ăștia de la sfat, atîrnă viitorul comunei. Mai sînt, totuși, oameni care parcă trăiesc pe altă lume. Ne zbatem să transformăm TOZ-ul în colectivă? Să ridicăm căminul cultural? Să pavăm ulița? Ași! Nici că le pasă! De ce nu se aduc la cooperativă... scobitori!

— Păi eu de scobitori am venit, tu, nepoată? Nu că mi-o tocat ăl nebun de bătrîn, copilul? Nu că a sfîșiat hainele de pe el? Păi pentru tine astea-s așa... o nimica toată?!

— Drept zice dumnealui! — încuviință ochești ca de alături.

Țăranul cu servietă asculta și mustăcea, curierul habar n-avea de ce se vorbea în jurul lui. Îi era, pesemne, lehamite de asemenea povești, așa că urmă, netulburat, să mărunțească cu briceagul, pe talpa ferestrei, un șomoiog de frunze de tutun galbene ca aurul.

Dactilografa căută de zor ceva printre hîrtiile de pe masă, apoi, zîmbind dulceag, ca nu cumva să-și supere cimotia, grăi :

— Săptămîna trecută n-ai ieșit la așternutul pietrișului.

— Păi... stai să vezi... o încurcă Lovász.

— Și ești în restanță cu treizeci și doi de lei la fondul pentru dezvoltarea comunei.

— Asta-i cam așa...

— Și n-ai contractat nimic la cooperativă.

— Bine că nu zici : de ce nu cînți în cor? Bine că nu zici : de ce nu ești în echipa de dansuri? — îi sări omului nostru țandăra. Iar apoi își zise în gînd : „Ia să o întind eu cît mai curînd de pe aici, că pînă la urmă se-ntoarce calimera de m-oi pomeni eu luat de gît, în locul ălui bătrîn. Halal de neamurile pe care ziceam că le am la sfat! Știu că mă procopsesc!"

— Cîntecul și dansul nu-s obligatorii — zise dactilografa — dar alea de ți-le-am înșirat sînt obligații cetățenești, nene Berci. Eu n-am nimic împotrivă. N-ai decît să-l aștepți pe președinte, dar să știi că mie mi-ar fi nu știu cum să vin la sfat cu asemenea nimicuri. Eu nu cred că Mihók ăla l-a mustruluit pe copil chiar numai așa, de florile mărului.

— Vreau să știu : nea Mihók ăla plătit-a cotizația pentru dezvoltarea comunei?

— Plătit.

— Și n-are nici un fel de restanțe?

— N-are.

Lovász nu mai zise nimic. Își suci capul în altă parte și acum se uita cu mare interes la cel ce mărunțea tutun pe talpa ferestrei. Apoi îi veni alta în minte :

— Și zici tu, măi fată, că aici, la voi, nu se fac hatîruri?

— Să știi că nu!

— Și zici că, cu ce am venit eu e o nimicatoată, cu care nu face să-l tulburi pe tovarășul președinte?

— Eu zic că mi-ar plăcea să te văd așa zelos și cînd e vorba de treburile obștei.

— Păi ce să faci, dacă în viața omului se ivesc și chestii d-astea? Președintele are ce-i face că-l dor măselele? Aia nu-i tot un mărunțiș?

— Vezi bine că-i mărunțiș! Da' nici n-a dat fuga să raporteze la consiliul de miniștri, că-l dor măselele. Ba a mai stat și toată noaptea cu inginerii, cu chestia cadastrului.

— Președintele ia leafă! D-aia o ia, ca să vadă de treburile noastre. Ziseși de colectivă... Și de una... și de alta. Alea-s lucruri mari. Lucrurile mari se fac ele și fără mine. Asta-i taman ca atunci cînd, ieșind pe prispă, simți că suflă vîntul. Din ce pricină suflă? N-ai de unde să știi. Cînd o sta? Iar nu poți să știi!

Fata încruntă din sprîncene :

— Ia uitați-vă, oameni buni, ce a făcut Lovász din veșmintele mele! — strigă el, cu glasul omului scos din pepeni. — Lină, tu! Unde-i președintele! Unde-i telefonul? Cheamă-l pe fiu-meu! Da' ce?! În satul ăsta nu mai putem fi siguri nici pe ce-i al nostru?! În satul ăsta nu mai e pic de omenie?! Scriu plozii unuia și altuia vorbe de ocară pe pereți, iar dacă îl tragi de urechi pe mucos, hop că vine taică-său și rupe hainele de pe tine! Lină, tu! Ia cheamă-l pe fiu-meu la telefon. Vreau să-i zic o vorbă. Vreau să-i arăt — să știe și el — ce s-a ales din satul ăsta al nostru.

Adus de gălăgie, din camera vecină ieși Baraián Vaszi, președintele sfatului popular al comunei. Avea o falcă umflată, ochii îi erau tulburi de nesomn. În spatele lui se buluceau tînărul inginer agronom, precum și Somosi, secretarul organizației de bază.

— Ce-i pricina, neică Mihók? — întrebă, uitîndu-se la movilița de zdrențe de pe podină. Ce cîrpărie ai adus dumneata aici, la Sfat?

— Surtucul meu! Uite ce-a rămas din surtucul meu ăl bun!

— Păi... cum asta?

— Lovász Berci mi-a făcut-o... Da' nu mă las!

— Da asta cine a făcut-o? — se repezi celălalt împricinat, fluturînd gulerul copilului. — Asta nu dumneata

PREFEȚE LA COLECȚIA „BIBLIOTECA PENTRU TOȚI"

Colecția „Biblioteca pentru toți" din cadrul Editurii pentru literatură are în primul rînd un scop de popularizare. Ea vrea să ofere maselor largi de cititori cele mai reprezentative opere ale scriitorilor clasici și contemporani. Adresîndu-se așa dar cititorului obișnuit, fiecare volum apărut în această colecție trebuie să îndeplinească două condiții esențiale: să cuprindă într-adevăr opera reprezentativă a scriitorului editat iar prefața care-l însoțește să definească în mod clar personalitatea scriitorului, în toate elementele ei componente, într-o expunere pe înțelesul tuturor.

După părerea noastră, din aceste două puncte de vedere — definirea completă a personalității scriitorului respectiv și forma cît mai accesibilă a expunerii — trebuie să apreciem prefețele apărute în această colecție. Ceea ce merită remarcat de la început, ca o realizare îmbucurătoare, este faptul că nici una din prefețele apărute pînă acum nu denaturează personalitatea scriitorului editat, nu aruncă o lumină confuză sau contradictorie asupra operei acestuia. Deficiențele unor prefețe constau în aceea că nu reușesc întotdeauna să reliefeze pregnant, complet, trăsăturile caracteristice ale scriitorului discutat, să analizeze în profunzime aspectele esențiale ale operei sale, valoarea ei artistică. Așa se face că, din acest unghi de vedere, unele prefețe sînt inegale. De pildă, prefața lui Niculae Ciobanu la volumul **Balade vesele și triste** de G. Topîrceanu este, în general, la obiect, prezentînd succint activitatea poetului și descriind conținutul lucrărilor sale reprezentative. La începutul prefeței, N. Ciobanu introduce însă în discuție o noțiune utilizată de unii cercetători în caracterizarea operei lui G. Topîrceanu, și anume aceea de poet „neoclasic", pe care, din păcate, o lasă în suspensie. Autorul prefeței subscrie la ideia neoclasicismului lui G. Topîrceanu, arătînd că **„într-o mare măsură expresia ni se pare nimerită, capabilă să indice sugestiv specificul liricii autorului** «Migdalelor amare»". Dar în restul comentariilor nu mai revine asupra acestei noțiuni, nu mai precizează dacă G. Topîrceanu este sau nu poet neoclasic, și dacă este, prin ce anume? O asemenea lăsare în suspensie a unei noțiuni fundamentale în înțelegerea operei topîrceniene este în detrimentul cititorului obișnuit, nespecialist în problemele literare, căruia trebuie să i se expună analiza într-un mod cît mai limpede, mai complet. In aceeași prefață, numele lui D. Bolintineanu apare într-un context care poate deruta iarăși pe cititori. Fără nici o rezervă, N. Ciobanu îl așează pe D. Bolintineanu lîngă Mircea Dem. Rădulescu, în categoria „tendințelor patriotarde, a retorismului sforăitor și a idilismului desuet" vestejite de G. Topîrceanu prin parodiile sale.

Apariția unei culegeri din opera lui Nicolae Bălcescu în colecția „Biblioteca pentru toți" este pe deplin justificată și aceasta pentru că, deși marele nostru luptător revoluționar a fost în primul rînd un istoric, totuși a apelat continuu la mijloacele de expresie specifice literaturii. Una din îndatoririle de prim ordin ale unei prefețe la o astfel de ediție este așa dar aceea de a demonstra valoarea literar-artistică a operei lui Bălcescu, de a argumenta, prin această demonstrație, de ce marele nostru înaintaș ocupă un loc bine definit în cadrul istoriei literaturii române. Parcurgînd prefața semnată de Gh. Georgescu-Buzău, la ediția **Românii sub Mihai Voievod Viteazul**, rămînem cu regretul că nu insistă în măsura cuvenită aspura valorii artistice a operei lui Bălcescu, asupra însușirilor care o circumscriu în zona literaturii. În ceea ce privește biografia marelui nostru luptător pașoptist, sublinierea înaltelor semnificații progresiste și patriotice ale operei sale, analiza aprofundată a conținutului ei istoric și filozofic, prefața este excelentă, fiind scrisă cu competență științifică, în baza unui bogat material documentar, expus logic, proporționat, într-un stil pe deplin accesibil. Dat fiind faptul că e scrisă de un istoric, eminent în domeniul său de activitate dar prea puțin familiarizat cu mijloacele de investigație ale criticului și istoricului literar, prefața lasă neelucidată problema valorii literar-artistice a operei lui Bălcescu, știrbind astfel imaginea completă pe care cititorul trebuie să și-o facă asupra personalității marelui nostru cărturar. Astfel, pe un spațiu redus, în finalul prefeței, se spune că **„imaginea poporului cu suferințele sale multiple, ca și cu virtuțile sale vitejești, este descrisă de Bălcescu cu mijloace artistice neîntrecute"** sau că **„bătăliile mai mari sau mai mici sînt reconstituite de Bălcescu într-o impresionantă descriere epică"**. Din păcate, aceste afirmații rămîn la stadiul enunțiativ, chiar dacă sînt însoțite de citate, nefiind argumentate concret, prin relevarea mijloacelor cu care Bălcescu realizează acestea.

Prefețele care apar în colecția „Biblioteca pentru toți" au sarcina de a analiza în primul rînd scrierile care sînt cuprinse în volumele respective, pentru a ajuta cititorul să înțeleagă deplin valoarea și semnificațiile lor. Marea majoritate a prefețelor apărute pînă acum realizează conștiincios și competent această sarcină. Unele din ele sînt însă deficitare în această direcție. De pildă, în prefața sa la volumul cu scrierile lui B. P. Hașdeu, George Munteanu trece cu ușurință peste romanul istoric **Ursita**, aflat în interiorul volumului, spunînd numai atît: „Ursita, **romanul istoric care începea să apară la doi ani după publicarea** Duducăi Mamuca, în Buciumul, **n-a fost dus pînă la capăt, deși armătura documentară cu care se făcea evocarea unei epoci îndepărtate și subiectul promiteau o operă nu lipsită de interes"**. Fiind vorba de prima încercare de roman istoric din literatura română, consideram că era necesar să se fi vorbit mai detaliat despre conținutul și semnificațiile lui, mai ales că este foarte puțin cunoscut pînă acum, despre locul lui în evoluția romanului românesc. Tot astfel, în prefața sa la volumul **La hanul lui Minjoală**, care cuprinde basmele și povestirile lui I. L. Caragiale, Mihail Petroveanu nu acordă atenția cuvenită unei probleme care s-ar fi cerut în primul rînd dezbătută, și anume aceea a realismului acestor basme și povestiri. Autorul prefeței caută să releve mai mult partea tehnică, măsura în care I. L. Caragiale a utilizat procedeiele compoziționale ale genului, scriind: **„Virtuosul reține din recuzita genului cît e necesar pentru a înșela ochiul, pentru a isca în cititor iluzia seriozității povestitorului... De îndată ce ficțiunea se urnește, toate elementele menite să o sprijine sînt treptat ori brusc depreciate, persiflate, de-a dreptul răsturnate, ca niște decoruri de carton, cu un simplu bobîrnac. Cum procedează? Cu o artă și reală"**. Desigur, observațiile nu sînt lipsite de interes (cu toate că, spre regretul nostru, sînt exprimate cu o prea mare dezinvoltură stilistică). Ceea ce trebuia însă în primul rînd și temeinic analizat, era realismul basmelor și povestirilor lui I. L. Caragiale (**O făclie de Paște, Păcat, La hanul lui Minjoală, Kir Ianulea, Calul-dracului, Abu-Hasan** și altele), cuprinse în volumul pe care îl prefațează. Dar, din păcate, acest lucru nu se face, în mod deliberat. De pildă, vorbind despre **Kir Ianulea**, autorul prefeței scrie: **„Demonstrarea realismului ei absolut este inutilă. Ibrăileanu a spus esențialul"**. Cititorul, pe lîngă faptul că nu află în ce constă realismul acestor scrieri, nu află nici ce a spus Ibrăileanu, ale cărui păreri nu sînt nici amintite nici citate.

Incompletă, sub latura reliefării pregnante a valorii artistice a operei scriitorului editat, ni se pare și prefața lui Matei Călinescu la volumul **„Pamflete și articole, Vinul de viață lungă** de N. D. Cocea. Adoptînd ca formă de expunere biografia continuă, autorul prefeței a rezervat prea puțin spațiu analizei mijloacelor artistice utilizate de N. D. Cocea în pamfletele sale. Și aceasta, probabil datorită faptului că Matei Călinescu nu-l consideră pe N. D. Cocea, în opera sa de pamfletar, un adevărat artist al cuvîntului (ceea ce ni se pare eronat). Insuși autorul prefeței notează la început că N. D. Cocea **„ne solicită mai mult prin ideile curajoase care-i animă opera polemică"**. Discutînd romanele lui N. D. Cocea, Matei Călinescu le dezvăluie, cu justețe, limitele și nivelul scăzut al realizării artistice. Dar atunci, pe bună dreptate se întreabă cititorul: unde este **scriitorul** Cocea, în pamflete sau în romane? După părerea noastră, autorul prefeței avea datoria să demonstreze că pamfletele lui N. D. Cocea nu sînt numai niște articole de gazetă cu un conținut de idei militant, înaintat, apreciate azi numai ca documente, ci scrieri cu puternică vibrație artistică, realizate de un iscusit mînuitor al cuvîntului, prin utilizarea unor procedeie specifice artei literare. E drept, în prefața sa Matei Călinescu introduce asemenea propoziții: **„Scriitorul își concepea articolul de ziar nu numai ca pe o armă, dar ca și pe o operă de artă". Sau: „Stilul lui aparent simplu e rezultatul unor eforturi care au totdeauna în vedere și o finalitate de ordin estetic"**. Din păcate, asemenea caracterizări rămîn simple enunțări, nedemonstrate, neargumentate. O succintă analiză concretă ar fi ajutat cititorul să-și completeze imaginea asupra personalității lui N. D. Cocea.

Larga popularitate de care se bucură colecția „Biblioteca pentru toți" în rîndurile maselor de cititori impune semnatarilor prefețelor o mai sporită atenție față de modul în care îi facem cunoscuți și prețuiți pe scriitorii noștri.

Teodor Vîrgolici

Mult e dulce...

„Prozatorul X poate obține rezultate pe această cale a fuzionării dintre mijloacele de lucru ale reportajului și cele ale prozei de invenție, cu singura condiție, evident, ca în nici o direcție să nu se facă exces, ba am spune chiar ca nuanța reportericească să rămînă dominantă".

N. CIOBANU, Despre proza scurtă, *„Tribuna", 1961, nr. 50, p. 8.*

„Printre moștenirile fără testament ale unui trecut de inepuizabilă intervertire, am putut cunoaște în cadrele ei de echivocă apartenență citadină, realitatea posomorită a periferiei, perpetuîndu-se egală și rectilinie din vremurile îndepărtate ale unei prezumate întemeieri".

A. E. BACONSKY, Sfîrșitul periferiilor, *„Contemporanul", 1961, nr. 50, p. 1.*

„Uzina revarsă în cuptoare valurile de cîntece ale oțelului și produsele ei împroașcă ploi de luceferi, fulgi de zăpadă incandescentă, împletesc jerbe de flori și arcuiesc curcubee de lumină".

★

„Identificat cu un drum de țară, Alexandru Dobiu recunoaște starea de spirit robustă a trecătorilor, după sunetul pașilor („Drum"). Chiar dacă vîrstele și preocupările imprimă cadențe deosebite mersului fiecăruia, nimeni nu calcă împovărat de oboseli irezolvabile".

„Tot ce se poate spune din acest unghi de vedere e că Ion Lefter e pe cale de a-și pronunța cel mai apăsat profilul și, cu el odată vocația".

MIHAI PETROVEANU, Entuziasmul tinerilor, *„Gazeta literară", 1962, nr. 9, p. 2.*

„Cum foșnește trenul umblînd prin această cîmpie".

★

„Umblasem împreună prin centrul zootehnic al gospodăriei și nu-l slăbisem din priviri pe președinte; cînd el punea mîna, dezmierdător, pe un viței — descopereai parcă atunci că ființa aceea dolofană era un viței, descopereai că și ție îți era drag vițelul acela și te mirai cum de nu l-ai mîngîiat tu întîi".

TRAIAN COȘOVEI, Primăvara Banatului, *„Gazeta literară", 1962, nr. 9, pag. 3.*

CRONICA LIMBII

IORGU IORDAN

„Luceafărul" s-a hotărît (era să zic, fără supărare, în sfîrșit!) să inaugureze o rubrică, permanentă, sub titlul de mai sus. Pentru întocmirea primului articol mi s-a adresat date fiind preocupările mele, destul de vechi și de stăruitoare, în legătură cu problema „cultivării limbii". Am acceptat bucuros invitația, cu nădejdea că exemplul „Luceafărului" va fi urmat de celelalte reviste de cultură generală, cum sînt „Viața romînească", „Steaua", „Contemporanul", „Gazeta literară" etc., precum și, bineînțeles, de majoritatea gazetelor.

De ce cred că o astfel de rubrică este necesară? În ciuda faptului că se scrie, în general, mai bine decît în timpul regimurilor trecute, trebuie să recunoaștem că felul cum folosesc limba noastră națională numeroși mînuitori ai condeiului și ai viului grai nu corespunde pe deplin nivelului cultural la care s-au ridicat masele și nu ajută în măsură suficientă la creșterea necontenită a acestui nivel.

Dacă în vorbire anumite neglijențe (întrebuințez un termen eufemistic) sînt inevitabile și, deci, oarecum scuzabile, din cauza condițiilor în care se produc luările de cuvînt cu privire la problemele discutate în ședințe, la sesiuni științifice etc., situația se prezintă cu totul diferit atunci cînd așternem pe hîrtie rezultatul muncii noastre intelectuale într-un domeniu de activitate oarecare. Trebuie să precizez că distincția pe care o fac între comunicarea orală și cea scrisă a ideilor nu însemnează îndulgență exagerată față de cea dintîi, și asta, cu atît mai puțin, cu cît, din păcate, „neglijențele" în exprimarea prin viu grai sînt extrem de numeroase chiar în cercurile academice și universitare.

Care sînt, după mine, aspectele cele mai supărătoare ale „neglijențelor" lingvistice, indiferent de forma lor materială (vorbită sau scrisă)? În primul rînd, folosirea greșită, din punct de vedere semantic, a unor cuvinte, care nu sînt absolut totdeauna neologisme. Dau cîte exemple (unele invocate de mine și cu alte prilejuri). **Aniversare**, care înseamnă „împlinirea unui număr de ani" (de la producerea unui eveniment), apare aproape regulat cu sensul de „sărbătorire". De aceea se spune curent (și, bineînțeles, greșit) **aniversarea a 50 ani** (de la moartea lui Caragiale) în loc de **a 50-a aniversare** (a morții lui Caragiale). Chiar **a comemora** (și **comemorare**) se întrebuințează în același mod eronat. Din cauza confuziei cu **sărbătorire** se ajunge uneori la... comemorarea unui om încă viu, deși este clar pentru oricine, chiar dacă nu știe latinește, că **comemorare** este sinonim cu vechiul **pomenire** și că, prin urmare, nu pot fi comemorați decît morții. Tot așa se confundă **deficiență** cu **defectiune**. De astă dată ajută, ca să nu spun împinge la confuzie marea asemănare formală dintre ele.

Iată și un cuvînt vechi folosit impropriu: **găselniță**. Prin etimologie populară cu **a găsi**, acest nume de insectă a devenit, în scrisul unor publiciști dintre cele două războaie și din zilele noastre, sinonimul frc. **trouvaille**. Citim cînd și cînd că imaginea cutarea din poezia tovarășului X. este „o adevărată găselniță". Primul „traducător" al cuvîntului franțuzesc trebuie să fi simțit o mîndrie patriotică foarte sinceră că a putut înlocui un neologism (care apărea citeodată sub forma lui din limba franceză) printr-un termen neaoș românesc!

Gramatica limbii noastre suferă și ea de neajunsuri în exprimarea orală și scrisă. Nu mă refer la lipsa acordului dintre predicat și subiect sau la altfel de greșeli, care, pentru că sînt relativ vechi, nu merită mai puțin a fi condamnate. Am în vedere anumite „inovații", adică fenomene mai mult ori mai puțin recente. Un număr de verbe, frecvent folosite cu deosebire în limbajul administrativ, se construiesc greșit. **A contracta**, verb intranzitiv, este transformat în tranzitiv, cu sensul „a încheia un contract" (pentru cumpărarea de vite, cereale etc.), ceea ce duce la formule ca **100 de bovine contractate, 500 de porci contractați** etc. Un caz asemănător prezintă **a aviza** pentru **a-și da avizul: referat avizat favorabil, vă rog să avizați următoarea propunere** ș.a. O adevărată... creație în aceeași ordine de idei, de astă dată în stilul academic savant, este folosirea verbului **a comunica** în loc de **a face o comunicare**. În preajma și în timpul sesiunilor științifice ale Academiei R.P.R. și ale institutelor de învățămînt superior, întrebări ca **comunici la sesiunea noastră?, cîte lucrări comunică institutul vostru?** etc. se ivesc pe buzele marii majorități a cadrelor didactice și a cercetătorilor.

Oricît de supărătoare ar fi asemenea fapte, ele sînt întrecute de confuzia pe care o întîlnim, din nefericire foarte des, în construcțiile sintactice propriu-zise. Fraze lungi, cu membrele lor sfîngaci, greoi sau greșit legate unele de altele, fac adesea imposibilă înțelegerea gîndirilor exprimate sau le falsifică sensul. Despre această gravă deficiență s-a vorbit la recenta conferință a Uniunii scriitorilor, precum și în rezoluția finală, grație, desigur, sugestiilor date de tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej în salutul adresat conferinței. Mai cu seamă oamenii muncii și cei din afara cercului restrîns al scriitorilor și publicistilor au insistat și atunci și cu alte prilejuri asupra necesității de a se formula clar și pe înțelesul tuturor (lucrul este posibil, oricît de „profundă" sau de „înaltă" ar fi gîndirea!) ceea ce are de spus cineva, cînd ia cuvîntul și, mai ales, cînd pune mîna pe condei.

Care sînt cauzele „neglijențelor" amintite? Una, generală, de fapt împrejurare, nu cauză propriu-zisă, trebuie invocată înaintea tuturor celorlalte: graba. Lipsa de timp, nevoia de a da repede un articol cerut etc. explică, în parte, dar nu justifică de loc, scrisul grăbit, nici chiar în cazul gazetarilor, obligați să scrie, într-un fel ori altul, zilnic. (Trebuie să precizez că ziarele noastre sînt redactate mai îngrijit decît numeroase reviste. „Colecția" mea de mostre gramaticale și stilistice conține extrem de puțin material documentar luat din ziare, și pot spune că lectura lor o fac cu aceeași atenție ca și pe a revistelor).

Dacă trecem la cauzele „neglijențelor", locul de frunte îl ocupă ignoranța și o anumită incapacitate de a gîndi clar și logic. Prima explică folosirea greșită a cuvintelor, a doua, confuzia sintactică și stilistică. Intervine apoi dorința de a se exprima „savant", teama de a părea „simplu" sau „inculț". Pe vremuri, diverși scriitori și publiciști, în disprețul lor... suveran (care nu știu dacă și cît era de sincer) pentru „burghezie", se conduceau după lozinca (de origine franceză) „epatați pe burghez!". În republica noastră această clasă socială a dispărut, din fericire, pentru totdeauna. Atunci, pe cine vor să epateze o bună parte din mînuitorii condeiului, atît de numeroși astăzi la noi? Singurul răspuns logic, pe care de-abia îndrăznesc să-l formulez, este: Pe oamenii simpli, adică, în primul rînd, pe muncitori și pe țărani.

Dorința de a scrie „pe radical" (cum se spunea altădată) explică mulțimea nesfîrșită de neologisme, neasimilate și, adesea, neasimilabile, precum și „creațiile" lexicale, de care mișunā publicațiile noastre actuale. Știu că această afirmație, pe care n-o fac aici întîia oară, trezește zîmbete foarte subtile sau comparația cu un „celebru" gazetar de pe vremuri la admiratorii cu orice preț ai neologismelor, chiar la aceia care le folosesc greșit. Nu mă emoționez nici de zîmbete ironice, nici de comparații, fie și foarte deplasate. Cer umilit iertare memoriei lui Lenin, dacă, într-o problemă așa de clară, sînt nevoit să-l invoc, așezîndu-mă alături de el în lupta contra neologismelor inutile (ca și contra „pocirii" limbii).

Dragostea tandră pentru termeni „radicali", pentru „creații" de tot felul, care, în fond, se reduce la dispreț pentru exprimarea simplă în sensul frumos al cuvîntului și care se manifestă printr-o atitudine față de limba națională ca față de un lucru oarecare, fără importanță, explică nenumărate apariții pentru mine cu adevărat uluitoare. Dau două exemple, și cu asta îmi închei articolul. Verbul **a realiza**, neologism destul de vechi și extrem de des folosit în epoca noastră de realizări, apare, în vorbirea și în scrisul cîtorva snobi, cu sensul, aproximativ, de „a sesiza, a prinde cu mintea" (de pildă, **nu realizez bine fondul problemei**), după modelul engl. **to realize** (trecut, cu siguranță, prin filieră franceză). **Diurn**, care se opune lui **nocturn**, înlocuiește la unii publiciști (printre ei un academician de mare cultură) pe **zilnic**, fiindcă acesta este prea „banal". Citim astfel **muncă diurnă, ocupații diurne** etc., pe care cunoscătorii sensului adevărat al acestui adjectiv le interpretează ca „muncă săvîrșită în timpul zilei", „ocupații din timpul zilei", și nu, la fel cu autorii acestei „inovații", ca „muncă zilnică", „ocupații zilnice".

Urez succes „Luceafărului" în noua sarcină pe care și-o asumă.

EXEMPLUL CLASICILOR

Portret de N. RONI

Zoe Dumitrescu-Bușulenga

Nu e un paradox afirmația că un clasic intră în moștenirea literară pentru că este mereu actual, mereu modern, mereu contemporan. Unui scriitor cu adevărat mare, intrarea în Panteonul național și internațional i se cuvine tocmai pentru că personalitatea și opera lui au un caracter pilduitor în cel mai înalt grad. Tocmai pentru că el va continua să dăruiască tot altor posterități tinere exemplul unei atitudini de urmat, probă și creatoare. Trecerea timpului tocește zgurile subțiri ale micimilor și slăbiciunilor, ale tuturor relelor „ce sînt într-un mod fatal legate de o mină de pămînt" și personalitățile artiștilor strălucesc spre dimensiunea viitorului în toată plenitudinea atributelor lor pozitive, a acelora esențiale care i-au făcut autori ai unor opere încărcate de greaua, prețioasa substanță a vieții adevărate. Fiindcă biografiile clasicilor își păstrează importanța nu prin cancanurile colecționate de istoricii literari dornici de senzațional, ci prin datele corelate direct sau indirect cu geneza operei, prin acelea care o explică și o justifică. Și cu cît opera e mai mare și mai trainică, cu atît biografia va fi, a priori, mai plină de învățăminte.

Așadar, existența clasicilor, purificată de pleava întîmplării, a neesențialului, devine o lecție perpetuă cu studiul căreia este datoare a se îndeletnici întreaga tinerime, dar mai ales cea scriitoricească. Pentru tinerii scriitori a căror sete de cunoaștere o presupunem a fi neistovită, acest capitol trebuie să fie unul din cele mai de seamă ale nesfîrșitei cărți a vieții care se cere învățat cu atenție și pietate.

Și amploarea care se dă astăzi la noi sărbătoririi clasicilor are sensuri foarte adînci. Într-o lume ce se construiește pe alte temeiuri de dreptate socială și de respect pentru cultură, marii înaintași care au izbutit să realizeze valori fără moarte în împrejurări pe care nu e exagerat să le numim dramatice, sînt priviți cu dragoste și admirație, pentru bogăția de viață și cultură, de idealuri și luptă oglindite în opera lor. Printre aceștia, Caragiale, de la a cărui moarte se împlinește în iunie 1962, jumătate de secol, se bucură de o adîncă prețuire.

O inteligență strălucită dublată de o năzuință neîncetată spre cultură, o cunoaștere profundă a oamenilor și timpului său, și o exigență necruțătoare, aproape exagerată față de propriile producții literare, i-au fixat lui Caragiale profilul specific de scriitor. Latura realismului critic românesc a fost creată de un om care s-a zbătut în cea mai mare parte a vieții chinuit de lipsuri materiale, de adversități, de dușmănii din partea unor nevrednici contemporani, dar care a știut să înfrîngă toate stavilele printr-o pasiune unică. Sub masca ironiei neînerezătoare, a unei lucidități amare, sceptice, Caragiale a ținut ascunsă această pasiune, această vocație pe care n-a dezvăluit-o decît în perfecțiunea clasică a operei. Dar ce luptă teribilă cu ideea și cuvîntul, ce agonie (în sensul originar al cuvîntului), a fost toată viața lui pusă nemărturisit, în slujba unui singur ideal: arta!

Privite cu atenție, toate elementele existenței și gîndirii lui Caragiale se arată a converge spre același scop unic. Într-adevăr, el s-a bucurat de darul nativ al acelei inteligențe „înspăimîntătoare". Dar nu s-a bizuit niciodată pe aceasta și n-a avut decît modestia unei ucenicii nesfîrșite. La școala vieții și a artei. Cea dintîi dintre activitățile acestei ucenicii, începută de timpuriu și niciodată definitiv întreruptă, a fost cea publicistică, cea care l-a făcut să cunoască nemijlocit pulsația autentică a vieții. Nu întîmplător și Eminescu și Caragiale și Slavici și-au petrecut anii cei mai numeroși în redacții, confruntîndu-se zilnic cu contemporaneitatea, cu imperativele și rigorile ei. Gazetăria era și atunci, cum trebuie să fie și astăzi, prima verigă de legătură a scriitorului cu clocotul maselor, începutul cunoașterii. Dar niciodată ritmul rapid al producției publicistice n-a împietat asupra caracterului durabil al operelor literare, desăvîrșite, rotunjite cu atîta migală și superioară conștiință scriitoricească de Caragiale.

La activitatea gazetărească se adaugă, pe linia aceleiași cunoașteri a vieții, indispensabilă adîncirii realismului, observația neîntreruptă a faptelor de viață individuală. La Caragiale acest capitol are o importanță considerabilă. El a stat între oameni, mai mult decît orice alt scriitor, cu intenția de a-i observa, de a-i urmări în acțiunile, gesturile, cuvintele lor. Și astfel a dat personajelor sale solide baze reale și motivări psihologice impecabile, constituindu-și premizele individuale ale viitoarelor generalizări. Astfel s-au născut în teatrul, în schițele și în nuvelele lui Caragiale acele faimoase personaje care fac, ca la toți marii realiști critici ai lumii, concurență vieții prin forța realismului lor. Universul uman al operei lui Caragiale are o bogăție și o consistență unică în literatura noastră, izvorîte din cunoașterea perfectă a modelelor din toate categoriile și clasele sociale.

Apropierea de cultură a fost pentru scriitorul nostru o altă modalitate de cunoaștere, mai greu de îndeplinit, cu mai multe dificultăți, deoarece a făcut-o singur. Preocupările variate și seriozitatea cunoștințelor sînt cu atît mai apreciabile cu cît, cum se știe, Caragiale a fost un autodidact. Parcurgînd corespondența lui rămîi impresionat de curiozitatea neostoită cu care se îndreaptă, la o vîrstă destul de înaintată chiar, spre toate tărîmurile care-l solicită. Parcă nimic din ce era omenesc nu-i era străin. Muzica, arta plastică, nu mai vorbim despre literatură, filologia, geografia și atitea alte arte și științe îl atrăgeau deopotrivă. Din trecerea pe la marile izvoare ale literaturii vorbește în primul rînd inspirația lui atît de variată, de la Machiavelli, după care a scris Kir Ianulea, la Edgar Poë, din a cărui Purloimed letter n-ar fi exclus să se tragă O scrisoare pierdută, la Tolstoi și Cehov despre care vorbesc deslușit marile nuvele de analiză psihologică.

Admirația față de marile modele ale literaturii universale a fost poate pentru Caragiale unul din motivele excepționalei sale modestii și al acelei exigențe colosale față de orice ieșea de sub condeiul său, de la un simplu bilet de felicitare adresat unui prieten pînă la O scrisoare pierdută. Munca grea de pregătire a ultimei forme a unei opere pentru tipărire. În afară de conștiința excesiv auto-critică a marilor artiști, intra, cum spuneam, la amîndoi, și desăvîrșita știință a limbii în lumina căreia orice realizare era imperfectă. Să ne gîndim doar la acele atît de prețioase și irosite discuții din redacția Timpului, purtate asupra problemelor de limbă. Erau toți trei, adică Eminescu, Caragiale și Slavici, atît de pricepuți în morfologie, sintaxă, ortografie și topică, încît hotăriseră să redacteze împreună o gramatică în care fiecare urma să se ocupe de capitolul pe care-l stăpînea mai bine. Astăzi, adeseori, în graba lor creatoare, scriitorii tineri sînt înclinați a crede că problemele limbii sînt întru totul neglijabile și că ele nu au nimic comun cu măiestria artistică. Caragiale e în istoria limbii și literaturii noastre dovada strălucită a faptului că meșteșugul scriitoricesc, filologic prin excelență, începe de la cunoașterea limbii poporului din care faci parte și că fiece cuvînt e un mărunt receptacol și instrument în care se exprimă și prin care lucrează marele adevăr al vieții.

Sărbătorindu-l pe Caragiale, să ni-l amintim încă o dată în acele trăsături exemplare ale existenței sale de creator și să ni-l înfățișăm ca pe un luptător dintre cei mai aleși pentru adevăr și frumusețe.

Ultimul

de **al. andriţoiu**

I

Fiece arbore pare un om care cugetă singur,
om lîngă margini de drum, ce sosește, se-oprește sau pleacă,
om cu o sută de mîini ridicate-a urare de bine,
om ce, simțind primăvara cum urcă prin sine,
prin sine se-apleacă.

Ultimul arbore intră-n cîmpii undeva pe la zare,
trist, dat fiind că e ultimul. Iar omul, de-asemeni,
are în inimă umbre și lacrimi cînd stărue-n urmă,
cînd i se-arată în față conturele multor din semeni.

Om gospodar, cu țări de zăpezi colorate și pure,
pieptul cojocului său sprijinește grădini suspendate, —
pradă pămîntului scurt și îngust, el a prins rădăcină,
vai ! rădăcină de salcie stearpă în brazde uitate.

II

Îngîndurat, printre arbori trecea, ridicînd pălăria,
dînd „bună seara" în numele datinii. Palidă seară !
Îngîndurat, printre arbori, ducîndu-și trecutul pe umăr
ca pe-o povară de plumb, ca pe o groaznică piatră de moară.

Alți gospodari,
tocmai veneau fluierînd și cîntînd prin scăderea luminii ;
cerul electric atunci a-nflorit printr-o bruscă țîșnire
alb, să-și arunce în geamuri și-n liniște crinii.

Iată-i ! — își zise — aceștia sînt, oamenii, primii !
Iată-i ! — își zise — cum cîntă un cîntec puternic și tînăr,
cîntecul tratului lor fericit, și al patriei. Iată
cum primăvara-i șoptea noutăți la urechea bătrînă,
vînturi ușoare-i strigau cu-mpletiri de mătasă curată.

III

Vînturi ușoare-i strigau. El încă singur, tot singur,
însă cu pasul grăbit ca pe-un drum care-ar duce la nuntă,
parcă pierdea din poveri și creștea între umerii maturi, —
umbre din suflet cădeau cu-o smucire amară și crîncă.

Umbre din suflet cădeau. Și ajunse la sediu.
Cai furibunzi galopau spre ogoare și dinspre ogoare.
Murmur de grîne în saci, printre nouri de praf. În știubee,
laboratoarele dulci împleteau niște jocuri solare.

Aurul dulce din stupi ! Heleștee cu păstrăvi în zbateri.
Mirosul blînd aducea pergamută și vinuri celebre.
Oameni bogați își vedeau de-ale lor, într-o fierbere lină,
brațele lor într-un unghi fericit, cu mirifice febre.

IV

Poarta și ușa erau înadins parcă astăzi deschise.
Iată-l deschisă și vechea, albastră fereastră.
Poate și brațele lor sînt deschise spre cel care vine.
Seara, deschisă și ea, se făcea îndoit mai albastră.

Mă vor primi — își zicea — ca pe omul străin oarecare,
ca pe un ultim venit,
ca pe un om care-ți dă o urare de bine tîrzie.
Buzele lor se vor strînge încet : „tu ești ultimul, frate !"
Și vor surîde amar spre umilu-mi patrat de hîrtie.

Cererea-n mîini fluturа ca o aripă sură de barză,
parcă stînd gata de zbor către-o altă viață, frumoasă.
Iar primăvara șoptea noutăți la urechea bătrînă,
vînturi ușoare purtînd, peste tot, cu-mpletituri de mătasă.

V

„Urma alege !" — își zise, el, omul din urmă.
O ! e mai bine acum decît, cum să zic eu — niciodată.
Umbre din suflet cădeau, fluturа o hîrtie în mînă.
Pieptul cojocului sta, cu grădina-i de preț, suspendată.

Și a intrat. I-au surîs cu lumina pe buze vecinii,
oamenii satului, buni și bogați. I-au surîs cu lumină.
Cererea lui se-arăta mai presus decît aripa albă ;
zborul ei alb se grăbea către tot ce-o să vină.

Ei bucuroși l-au primit ca pe-un oaspete harnic,
inima lor lîngă-a lui palpita cu adîncă mîndrie.
El l-au adus lîngă ei. Și-a venit, și o dată cu dînsul
ultimul lest din trecut se topea într-un disc de-armonie.

Sărbătoare

de **ion butnaru**

Cu prilejul colectivizării totale a comunei Dăișoara din raionul Rupea.

Pămîntul bate toba cu arborii în cer
Și sunetul se-ntoarce pe razele de soare ;
Natura,-nvinețită de noapte și de ger,
Se scoală, uriașă și albă, în picioare.

Cu noaptea-n cap se scoală pădurile și munții
Și se deșteaptă-n matcă piraiele sub gheață ;
S-aprinde conștiința la geamurile frunții
Și-n suflete se face dimineață.

Ies oamenii din crusta trecutului afară ;
Sub pașii lor zăpada parcă-i un val, ce-i poartă
Cum balticele valuri viteji matrozi purtară
Cînd salva Aurorei izbi a nopții poartă.

Ies oamenii afară, maturi și hotărîți, —
Niciînd n-au fost în satul natal atîția oameni ;
Copacii în februarie sînt singuri și urîți,
Deci nu poți cu stejarii să-i asameni...

În plină zi de lucru, în sat e sărbătoare —
Necunoscută încă din datini și bătrîni ;
Lumina e mai albă și ziua e mai mare
Și pomii poartă steagul văzduhului în mîini.

Chiar dacă-n anotimpul pămîntului e iarnă,
În geografia noastră e primăvară plină ;
Pămîntul suflă-n arbori solemn, ca într-o goarnă,
Recolta înfrățirii s-o cheme la lumină.

O M U L CU VIOLONCELUL

de H. ROHAN

La 22 ianuarie trenul de persoane București—Satu Mare a transportat, din diferite puncte și pe diferite distanțe, între cîteva sute de călători, o mamă, de profesie medic, cu un copil în vîrstă de 5 ani, o fată cu figura ștearsă, un tînăr care i-a întins prompt fetei, pe parcurs, bricheta sa aprinsă, de cîte ori fata a scos o țigară, și un bărbat matur, tăcut, care s-a uitat tot timpul pe fereastră și a coborît în gara C... o dată cu fata și cu încă cineva dintr-un alt vagon.

Iată ce vedea bărbatul tăcut prin fereastră :

Zăpada de pe malul de susținere al liniei ferate vecine fusese topită de aburul locomotivelor. Locomotiva noastră mătura și ea, cu penașul ei alb și fierbinte, țîșnit lateral, enorma incizie făcută în trupul efemer al iernii. Rambleiajul apărea curat, spălat, cu smocuri de iarbă verde, înghețată pe loc, albită de chiciură.

În depărtare, lunecau spre urma trenului păduri tinere, desfrunzite, negre, proiectate ca niște desene chinezești pe mătasea albă a ninsorii așternute. Soarele se culca. La înălțimea pomilor tineri cerul era verde, transparent, ca și cum efluvii de cocleală s-ar fi ridicat de la cercul de aramă al asfințitului, scufundat în ceața crepusculului, ca în aburi de vitriol. Sentimentul că ziua se sfîrșea sărbătorește, măreț, în imensul imperiu al zăpezii, era cu atît mai viu, mai solemn și înălțător, cu cît toată bolta, de la înălțimea pomilor tineri, era senină, un senin de iarnă, gri, cu infiltrații de cerneală albastră, ca și cum sepii selenare în primejdie ar fi lăsat pe întinsul mării întoarse urma plutirii lor.

Apoi cîmpia albă deveni violetă. Departe, se aprinse o lumină ca un semnalizator de catarg, cu un licăr nesigur. Unde zăpada fusese măturată de vînt răsăreau tufe înghețate, buruieni verzi încă rezistente la frig, și cimitirele cu tulpini retezate ale trecutelor culturi de porumb.

Pe nesimțite, ninsoarea se înălbăstri, în timp ce la orizont arama străvezie a asfințitului se subție. O baltă înghețată, lînsă de vînt, sclipi ca un vestigiu de oglindă care căpăta culoarea cerului și reflexul stins al soarelui dispărut.

Apoi zăpada se făcu mereu mai albastră. Tufele, și pomii, și tulpinele retezate din marile cimitire ale trecutelor culturi de porumb, deveniră negre, calcinate, carbonizate. Stîlpii de telegraf se carbonizară și ei în crepuscul. Ridicară, țepeni și înfrigurați, brațe cu degete de porțelan alb. Se înnegri și porțelanul. Și stîlpii de înaltă tensiune crescură atunci din pămînt, deoarece privirea îi înregistra de aproape pe ecranul geamului de compartiment, ca într-un prim plan cinematografic, deși înflorat de ger, și, cum apărură unul după altul, parcă mișcarea li se transmitea lor și ei pășeau pe zăpadă, gigantici, cu picioare de roboți, ca într-o planetă unde imaginația științifică plasează uriașe surse de energie electrică și unde fața civilizației e prezentată de butoane și izolatoare de porțelan, de cadrane și antene.

Nu era încă întuneric, cu toate acestea zăpada devenea din ce în ce mai albastră și în înserare stîlpii de înaltă tensiune fugeau unul după altul, la distanțe egale, cu brațe generoase, larg desfăcute, puternice, încărcate de inele și bijuterii de porțelan. Pe cîmpul întins, albăstrit, se mai aprinse o lumină. Întîi nesigură, apoi sigură și din ce în ce mai mare, pînă se desfăcu în două rotocoale mișcătoare ce se apropiau vertiginos. O șosea străbătea cîmpia. Cele două conuri de lumină alergau în albastrul de seară, cînd înălțîndu-se, cînd pierind în zăpadă, pînă se desluși clar. Un automobil. Gonea parcă în întîmpinarea trenului. Cînd se apropie, zăpada se albi în lumina farurilor. O zăpadă obosită, înghețată. Farurile priveau cu mirare bariera lăsată. Ca niște ochi ce rămîn fixați într-un punct infinit căutînd răspuns la o întrebare nedefinită. Ardeau egal și, deși puternice, erau reci și indiferente, încremenite.

Apoi trenul opri. Sclipiră lumini. Coloane de lumini. Sonde. Undeva, se ridica spre concavitatea sticloasă, albastră — cerneală puternic pigmentată, fumul negru al unui coș de fabrică și alături fuioare de abur alb de la o rafinărie. Între două recipiente ale unei baterii de cracare, veghea ochiul unui reflector, imens, alb, nemișcat. Gara copleși cu lumina ei de neon trenul întreg. Coborîră cîțiva oameni, se urcară alții. Nu se schimbă nimic. În compartiment apăru o femeie însoțită de un copil. Un băiețaș brunet, cu ochi mari, cuminți, frumoși, îndrăzneți și melancolici puțin. Cînd i se scoase căciulița și paltonul, se văzu că era tuns cu mașina și îmbrăcat cu o tunică bleumarin de școală profesională cu internat, dar fără număr matricol. Era prea mic pentru asta. Prea mic chiar pentru școala elementară. Mama puse paltonul copilului pe plasa de bagaje, între o servietă și o mică valiză, apoi și-l scoase pe al ei, îl agăță și se așeză, îmbujorată de frig, cu o sacoșă în brațe. Prin ochiurile sacoșei se zăreau pachete în pergament care trădau prezența mezelurilor. Între pachete străluceau două portocale. Desfăcu sacoșa. Copilul, așezat pe bancheta din față, spuse:

— Pînă la Brașov nu mai schimbăm, nu-i așa ?

— Nu.

— Nu mai schimbăm trenul pînă la Brașov, mamă?

Își bălăbănea picioarele și se uita atent, de jos în sus, la obrazul ei. Dintr-un pachet, mama scoase o bucată de pîine neagră, proaspătă.

— Ți-am spus că nu.

Copilul o urmări cum tăia pîinea cu un cuțitaș dintr-o trusă de turism. Pe hîrtia albă întinsă pe genunchi apărură două ouă fierte. Cuțitașul le despărți în două, cu coajă cu tot, dintr-o singură mișcare suplă, clară, și copilul începu să mănînce. Avea o privire gînditoare cînd mînca, așa cum o privire gînditoare avea cînd se uita la bărbatul cel tăcut. Fruntea frumoasă, bombată, se încrețea ușor, avea tîmple străvezii, cu vinișoarele albastre. Apoi mama desfăcu unul din pachetele în pergament și la lumina lăptoasă a compartimentului luci un parizer strîns în sfori. Tăie tot pe genunchi felii subțiri, încet, cu o îndemînare și o precizie surprinzătoare. Mîncă și ea. La sfîrșit, coji o portocală și copilul se lumină deodată, ca și cum portocala ar fi fost un mic soare, ochii i se înveseliră subit, iar de pe fruntea lui dispărură cutele premature, subțirile încrețituri întrebătoare, semnele unei curiozități neobișnuit de vii.

Afară totul deveni negru, dar zăpada albă dădea acum

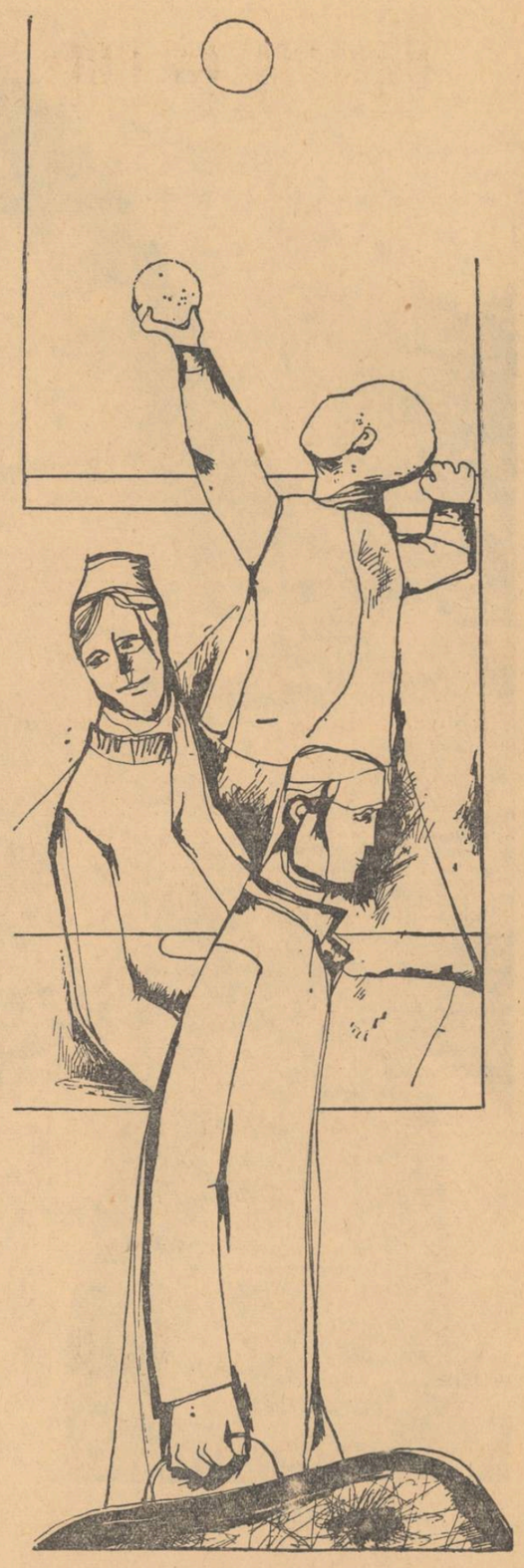

Desen de N. ȘERBAN

SCHIȚA DUPĂ NATURĂ

Afară, cerul era negru, dar nu carbonizat, nici ca o masă de fum, ci numai mat, și licări prima stea.

Cînd se trezi, mama o întrebă pe fată dacă știe cînd ajunge trenul la Brașov.

— La 8 și 13.

Bărbatul cel tăcut o întrebă și el cînd ajunge la C... Fata spuse că și ea coboară la C...

— E concert astăseară la C...? întreabă mama.

— Ce concert ?

— Simfonic.

— Nu cred. Eu am plecat azi dimineață din C... și nu am văzut niciun afiș.

Mama se încruntă puțin, îndoindu-se de memoria ei :

— Poate am înțeles eu greșit. Să nu fie astăzi ?...

Copilul pledă cu tărie :

— Nu, mamă, astăzi spunea că se duce. Poate ne așteaptă în gară să ne vadă cînd trecem.

— Cine ? îl întrebă fata cu un surîs abia înfiripat.

— Un artist.

— Nu știu, n-am văzut nici un afiș. Poate la fabrică să dea concert.

— Ce fabrică ? se interesă mama.

— De ciment.

Copilul preciză :

— Un violoncelist.

La C... fata și bărbatul cel tăcut coborîră. Am coborît și eu să mă dezmorțesc. Din celălalt capăt al trenului a mai coborît cineva, un bărbat, numai el, o siluetă pe lîngă trenul cu geamuri albe de ger, și în lumina difuză a peronului am observat că ducea cutia unui instrument muzical. Am tresărit și am alergat în întîmpinarea lui. Tulburat, i-am strigat :

— Tovarășe, cineva care te cunoaște e în tren ! O femeie cu un copil. La C... nu stă decît un minut.

El s-a uitat febril la toate geamurile luminate ale compartimentelor dintr-o dată. I-am indicat vagonul. A fugit de-a lungul peronului înghețat. Un om cu un violoncel. S-a pierdut în penumbră. Cînd m-am apropiat, trenul se punea în mișcare. Omul cu violoncelul alerga pe lîngă vagon. Rîdea și striga cu orgoliu :

— Am dat un recital la ieșirea din schimb, într-o schelă, la cererea muncitorilor. Orchestra a plecat înainte. Mi-au dat o mașină care m-a adus la tren. Tocmai atunci s-a lăsat bariera. Abia am apucat să mă urc în ultimul vagon.

Mama exclamă cu necaz pentru ocazia pierdută :

— Extraordinar! Să fim în același tren!

Eram pe scara vagonului și vedeam cum omul cu violoncelul alerga pe lîngă tren. Copilul dădea din mîini și repeta mereu cu vocea lui clară și frumoasă :

— Succes, tăticule !

Apoi omul cu violoncelul rămase pe loc la capătul peronului și le făcu semne, în timp ce mama îi striga :

— Ne vedem duminică la prînz. Faci tu focurile. Să nu uiți de pîine !

Cînd ne așezarăm, copilul luă cea de-a doua portocală și, fericit, o mirosi. După ce o privi și se sătură de frumusețea ei, spuse :

— Pe asta o mănînc pentru că are aici o găurică.

Tînărul zîmbi. Zîmbi și mama. Copilul se uită la el nedumerit, apoi se lumină și începu să desfacă fructul din coajă. În gesturile lui era ceva din fermitatea și precizia gesturilor mamei, însoțite de stîngăcia lipsei de putere.

S A C O Ș A

Sandu sosise în orașul V. dornic să-și facă o situație. Cu ajutorul unui prieten se angajă vopsitor la garajul auto al unui trust local de construcții, unde munca era ușoară și leafa destul de bună. Deși la început declarase „pot lucra oriunde, fie și la lopată", Sandu se felicita adesea că nu-și dusese elanul pînă la capăt. Venise iarna și la lopată era frig și greu.

Se simțea mulțumit. Într-o zi află însă că peste puțin timp urma să se libereze un post de dispecer și începu să viseze neîncetat la acel loc.

Noul post l-ar fi ridicat pe Sandu în ochii tuturor și, totodată, i-ar fi adus și o leafă mai mare. Socotea că are dreptul la el fiindcă și-l dorea cu patimă. Cît privește calificarea, avea studii, 9 clase medii, dovedise talente de băiat descurcăreț, vînduse 2 kg de vopsea verde sustrasă din atelier — iar pînă acum nu observase nimeni —, nu-i lipsea îndrăzneala și toate acestea îi păreau deajuns.

Cum nu se gîndea decît la noul loc pe care trebuia neapărat să-l ocupe, devenise distrat, muncea de mîntuială, grăbit. Era nerăbdător să treacă timpul pînă la plecarea actualului dispecer, și-l plictisea vopsitoria, cum îl plictisește pe un călător pornit cu expresul oprirea cît de scurtă, într-o gară mică, necunoscută.

Într-o zi controlul de calitate îi respinse o lucrare.

— Ce-i asta, tovarășe ? Unde ți-a fost gîndul cînd ai executat-o? Se poate să fii așa superficial ?

Întîmplarea făcu ocolul atelierului și Sandu se întoarse fără chef de la garaj.

Se trînti pe pat obosit, enervat :

— Ce mă preocupă pe mine... și ăsta ce concluzii trage ! Stupid !

În acel moment era convins că, dacă ar fi știut ce-l preocupa de fapt, controlorul nu l-ar fi mai făcut superficial. Cel mai mult îl supăra cuvîntul propriu-zis, pentru că nu putea scăpa de el. Se răsuci furios și deodată privirea i se opri într-un punct, acolo, la raftul de jos al etajerei, unde stătea împăturită o sacoșă de pînză în care își adusese cîndva mîncare de acasă. Sări sprinten, înviorat de o idee salvatoare : dacă ar avea posibilitatea de a ascunde undeva cuvîntul blestemat, dacă putea să-l ascundă, să-l uite...

În aceeași seară el băgă cuvîntul „superficial" în sacoșă. De atunci viața lui Sandu se simplifică uimitor. Nu se mai supăra pe nimeni, răbda orice cu înțelepciune, zîmbea tuturor cu naivă seninătate Unii văzură în această atitudine supunere și bunăvoință și băiatul le deveni simpatic.

Sandu îi privea cu superioritate și pe aceștia și pe cei care-l dezaprobau. Nimeni nu știa că, de fapt, el le declarase tuturor un război neîmpăcat, ascuns, de uzură, în care victoria lui era sigură. Pe ei aveau să-i ajungă, odată și odată, plictiseala, indiferența, pe cînd el luase înainte cu indiferența — dacă se poate spune așa. Apoi, se asigură Sandu, mai e și o chestiune de durată, de profunzime ; ei nu-l vor lăsa prea mult în pace, vor începe din nou criticile, observațiile, plictiseala lor va fi trecătoare, de suprafață, pe cînd indiferența lui, față de orice în afară de postul pe care îl vroia, era nesfîrșită și deplină.

Făcîndu-i curățenie în cameră, proprietăreasa îl întrebă o dată ce are în sacoșa umflată atîrnată deasupra ușii ; forma și culoarea sacoșei îi stîrniseră curiozitatea și în acelaș timp desgustul căci, după părerea femeii, în cameră plutea un miros greu, dulceag și grețos căruia nu-i descoperea izvorul.

— Multe.. unele și altele, nimicuri — mormăi Sandu — mîine le duc de aici.

Cum ieși proprietăreasa din cameră, Sandu răsturnă sacoșa pe masă — era cam încărcată, își dădea și el seama — și începu să așeze în ordine tot ce se afla acolo. Avea cuvinte în mai multe exemplare, avea expresii pe care nu le mai despărțise la timp, îi fusese probabil lene, cum ar fi „comod și dezinteresat", dădu peste un „pisălogule" primit de la o fată, dactilografă la personal, pe care Sandu o întreba aproape în fiecare zi ce schimbări se vor mai petrece la garaj. Mai tîrziu ea îi spusese și „ești drăguț", dar Sandu băgase și această măgulire tot în sacoșă, fiindcă, de vreme ce nu-l ajuta informîndu-l, fata îl lăsa cu totul nepăsător.

O caracterizare primită într-o ședință U.T.M. — „spirit individualist, insuficient preocupat de problemele colectivului" — îl încurca puțin. Era lungă și atîrna mai greu. O așeză pe verticală, să nu ocupe prea mult loc, iar ca să nu cadă, îndesă lîngă ea privirile pline de reproș și enervările pe care le provoca tovarășilor săi de muncă. Paralel, puse conținutul unui cuplet satiric pe care i-l adresase gazeta de perete. Textul rămăsese afișat acolo, dar conținutul se afla, inofensiv, în sacoșă.

Ordonînd, Sandu tria în același timp. Azvîrli pe fereastră multe cuvinte vechi, printre ele „nepunctual", „indiferent" și șase „superficiali". Păstră unul singur, amintire de la controlorul de calitate, într-o duioșie scuzabilă : fusese primul.

Îi trebuia spațiu liber, n-avea rost să țină fleacuri.

Dimineața luă sacoșa, nu cumva proprietăreasa s-o cerceteze în lipsa lui. La poarta garajului se strînsese multă lume, plîngea cineva, un bărbat, nu se vedea bine cine era, oamenii șopteau între ei, oftau. Sandu se amestecă în mulțime.

— Săracul !

Vorbise fata de la personal, dactilografa.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă el.

— I-a murit soția lui Grigoriu ! A primit o telegramă. Fulger. Într-un accident de mașină, la Sibiu.

— Și acuma...

— I-au rămas doi copii, erau la Sibiu, la bunici. Nevastă-sa se dusese să stea cu ei pînă-l transferau de la noi.

— Și acuma, urmă Sandu, Grigoriu mai rămîne aici dispecer, sau imediat se transf...

Se întrerupse brusc, de teamă ca fata să nu înțeleagă totul. Dar fata pricepuse, amintindu-și de cîte ori o întrebase Sandu ce schimbări se vor mai petrece la garaj, îl uri crunt în clipa aceea și vru să-l vadă nimicit pe loc, într-o singură vorbă :

— Ticălosule ! spuse.

El o privi de sus — de unde să bănuiască fata cît de liniștit era acum, cînd știa că mai are loc pentru atîtea și atîtea cuvinte ? — întredeschise sacoșa și asvîrli neglijent cuvîntul „ticălosule" înăuntru Pe urmă zîmbi ca după o glumă ușoară :

— Ceau !

Tita [illegible]

Foto: DAN GRIGORESCU

MĂRTURII

DE IERI

„Plătim pogonu douăzeș și cinci dă lei; am făcut plângere, am fost și pă la domnu ministru și ne-a trimes ancheta, și nu ne-a făcut nici un drept. Pă urmă a venit altu și a zis să-mpărțească și la sărac și la bogat, totdeauna să fie. Și pă urmă a venit altu, ș-a rămas tot cum a zîs iei, ăi cu bani".

(Comuna Vlașca — Ion Bîrsan, p. 166).

„Cu boierii trăim greu dă tot, ne dă cîte două pogoane dă loc, în parte; unu al mieu și unu al boierului. Apăi ne cere zile dă facem cu caru. O zi cu căruța la un iectar și două cu mîinile. Apoi facem străpost (transport) cît-o chilă la pogon, la gară sau la București. Îi dăm și trei pui dă găină; pă urmă douăzeci de ouă, dă lume, dă om. Și dijma este în parte cu ciurdașu. Aminterea ne ia și coceni, douăzeci dă znopi dă pogon, și cinci bani pe pogon dă pîndărit, dă-l subuește la curtea dînsului cîn sîn bucatele strînse la tabără".

(Berceni, Ilfov. Dumitru Drăghici, p. 189)

„An luat dila boieri pi șaizăci di prăjini di prași, pazăci di săceri și douăzeci di franți în mîni. Și cînd a venit, cum an zici, vremea muncii m-an dus și ni-am făcut-o. Acu la măsurat, cînd la măsurat, vătavu lui găsești sași prăjini mai puținel și m-a dat pi listră cu sași prăjini lipsă. Aici de-acole cînd m-an dus la socoteală ni-o dat mai puțineli părali, și an așa, ș-acu așa, și dila toți așa. Ia ți-nchipuiești cîți furaturi! Apăi... dă..."

(Lieși — Tecuci, Mihai Panaite, p. 389)

„Oamenii munșesc la boier și cu șinzeci de bani ziua la posăsîie, la care țîn moșiile-n orîndă. Dacă dă pămînt omului, boieru-i dă primăvara o prăjină un frang, care-i mai slab cu șeptezeci de bani.

Care n-are pămînt să duc de muncește pentru hrană",

(Săcueni — Bacău, Mihai Proca, p. 427)

„La noi ie sat di clăcaș. Trăim cu munșile, cu boierescuri. Unii au pămînt cîte-o leacă, da unii n-avem di loc. Sîntem mult di n-avem. Trăiesc oaminii năcăjiți, că-i loc di munte. Ieste și pădure, da-i a boierilor: mai au și oamenii cîte-o leacă, da-i hujac, tîlhăriș. Foc și stăjar ie numa la boieri",

(Bihnășeni — Bacău, Neculai Vieru, p. 434)

(„Graiul nostru", vol. I, Buc. 1906—1907).

DE AZI

„Fiecare familie de colectiviști are difuzor sau aparat de radio. Căminul cultural este dotat cu aparate de proecție cinematografică, televizor, bibliotecă, devenind un focar de cultură de care colectiviștii nu se mai pot lipsi".

Mircea Anghel, președintele G.A.C. din comuna Grindu — reg. București

„Nu există o meserie mai frumoasă decît aceea pe care o îndrăgești. Mie îmi este dragă meseria mea de mulgător...

Pentru munca și aportul nostru partidul se îngrijește să fim răsplătiți. Eu am luat în acest an un salariu mediu lunar de peste 1.200 lei, la care se mai adaugă și peste 6.000 lei premii pentru depășirea planului de lapte.

Eu sînt adînc recunoscător partidului nostru iubit pentru că mi-a creat condiții ca dintr-un muncitor necalificat, cu numai 5 clase primare, să devin astăzi un muncitor fruntaș, bine calificat într-o meserie frumoasă".

Isaia Negruț — mulgător la G.A.S. Sandia, reg. Banat,

„Drumul nostru a fost și este cel arătat de partid. Și-i bine s-o spunem răspicat: gospodăria colectivă ne-a adus belșugul și fericirea în casă".

Petru Mihalache, președintele G.A.C. din comuna Tîrzii, reg. Iași

„Astăzi gospodăria noastră cuprinde întregul sat. Ce a însemnat gospodăria în viața satului, în viața noastră, o spun cifrele. Peste 200 de colectiviști și-au construit case noi. Dacă la începutul colectivizării aproape 60 la sută din case erau învelite cu paie sau stuf, acum toate sînt acoperite cu țiglă sau tablă. Aproape 200 colectiviști și-au cumpărat aparate de radio, 350 și-au cumpărat biciclete, motorete, motociclete, alți 120 și-au cumpărat mobilă, mașini de cusut. De curînd în comună s-a aprins becul electric".

Tudose Dumitru, președintele G.A.C. Stoicănești, reg. Argeș

„La început, multe femei veneau cu sfiala la muncă, dar discuțiile pe care le-au purtat cu ele comuniștii, dorința de a-și vedea casele îndestulate și convingerea că această îndestulare le-o dă numai gospodăria colectivă au făcut să avem în gospodărie numai femei harnice".

Ana Sincu, brigadieră la G.A.C. din comuna Tia Mare, reg. Oltenia.

(Din cuvîntările la Consfătuirea pe țară a țăranilor colectiviști).

OAȘ — GOLFUL LIVEZILOR

Din două vocale și o consoană — Oaș — se făcuse foarte multă literatură. Oaș — și cînd e pronunțat tare e șoptit și delicat. Magicienii, jucîndu-se scălimb cu cele trei litere, au scos din ele un cuvînt de scandal pitoresc, batjocorind o țară — Țara Oașului. Golful de așezări omenești și grădini pătruns pe valurile de piatră dintre munții vulcanici de miază-noapte — căpătase, prin mijlocirea literaturii de gumilastic, proporțiile și faima unui imperiu de briganzi care, de la daco-romani încoace, n-ar fi avut alt rost decît să se distreze în costume naționale, petrecîndu-și existența de luni dimineață pînă duminică seara într-un continuu măcel amical — cu strigăte de grotă, cuțite și palincă de 80 de grade. Pînă și cetera de Oaș, cu melodiile ei simple și aspre, sau dansul, jucat de sute de oameni deodată — erau socotite niște însemne ale unei vieți de violență și tortură, consumată cu plăcere, în turmă. Cu toate pretențiile multe și goale ale specialiștilor și filozofilor de cabinet — cunoașterea lor asupra Țării Oașului s-a dovedit a fi fost falsă. Oașul le rămăsese și mai necunoscut decît Delta, decît Dobrogea și Oltenia. Cine m-a știut cum mi-am muncit pămîntul? — ne spunea un Ion Proptile de vreo 60 de ani din Turț-Oaș, povestindu-ne tragedia tinereții lui. Ne aflam la ospățul de sărbătorire a colectivizării Maramureșului — și Proptile își vorbea mai mult sie-și prin întrebări puse în așa fel, încît privindu-l simțeam că îi ghidim, cutremurați, cuvintele. Tinerețea mea a rămas în urmă, de piatră — spunea el, în felul lui. Piatră cu mărăcini mai bătrîni decît mine. Pămîntul îl aveam pe deal și casa în vale. Puhoiul și pietrișul îmi aduceau la ușă semănătura din deal. Nevasta mi-a născut 11 copii. De ce au trăit numai 3? Niciunul n-a aflat la vremea lui ce e un învățător. Copilul cel mic și-a rupt un deget de la mînă și l-a pierdut. Ceilalți doi copii puteau număra pînă la zece, el numai pînă la nouă. De ce arătam la 35 de ani de 50, iar nevasta mea aproape că nu mai era? Dacă aș fi știut aritmetica, ce-aș fi făcut cu ea? De ce m-am tăiat cu vecinul pentru un măr uscat de omizi? Mărul l-am culcat cu toporul a doua zi, dar cu vecinul n-am mai apucat să vorbesc. Am plecat amîndoi în război și el a murit. Eu mai eram de parcă n-aș fi fost. Dacă iau din viața mea, să zicem, 29 de ani, găsesc lipsă din ei 15; i-am lăsat prin păduri cînd căutam de lucru. Cu anii rămași, ce puteam să fac? Mă întorceam rupt acasă și strigam la nevastă: Nu mă vezi, muto, dă-mi să mănînc, de ce nu ai de mîncare? Mergeam de două-trei ori pe an, de sărbători, la mînăstirea din Bixad, cu copiii. În zilele de lucru, unde puteam să-i duc? Cînd se îmbolnăveau, la ce spital să-i las? Școală n-am avut. Spital n-am avut. Nume n-am avut. La oraș de mergeam mi se spunea: mă, tu ai cuțit. Nu mi se spunea: Ioane, Vasile, Grigore. Mă, ești din Oaș, mă, tu ai cuțit. Voi ați venit aici în Turț și-mi vorbiți și mă ascultați omenește. După cîte bag de seamă sînteți și de la sat, și de la oraș. Ați venit la masa noastră de colectivă. Luați, beți din palinca mea, am cu mine o sticlă. Nu dau cu cuțitul. Mă cheamă Proptile. Pe alții îi cheamă Berinde. Pe alții Sarca. Proptile, Berinde și Sarca o să găsiți și la Bixad, și la Certeza, și la Luna, și la Cămîrzana, și la Tarna Mare, și la Livada. În tot Oașul. Voi știți să spuneți oamenilor pe nume. Deșteptăciunea omului, să știe cum să-i spună altuia pe nume. Nea Proptile — îi zice unul de la masă rîzînd — ești bun de agitator, o să te încadrăm. Oi fi, dar mai întîi spune-mi un lucru — și dacă nu-l știi cumva, o să-ți iau meseria și o să fac eu ce nu poți dumneata. Fă-mi o hartă a Oașului, aici, pe masă, și spune-mi cum or să fie livezile, grîul și porumbul? Dacă ai pornit să înveți oamenii, fii priceput ca inginerul. Dacă nu, — fă-te popă. Cel certat a desenat harta pe un jurnal și a început să vorbească solemn, ca la o adunare, începînd cu: Tovarăși. Eram de toți numai vreo patru în acel colț de masă — și solemnitatea vorbitorului a atras mai întîi respectul lui Proptile care și-a scos pălăria și o tot sucea, timid, pe genunchi. Tovarăși, pentru raionul Oaș perspectivele de dezvoltare, sarcinile adică, au fost trasate mai de mult. Dar dacă e colectivizat se trasează și mai bine, încă o dată. Proptile tuși în semn de așteptare. Tovarăși, continuă agitatorul, ciocnind cu noi printre cuvinte, să privim bine Oașul, acest teritoriu sărac care trebuie să devină bogat. Priviți! E ca un golf de geografie. Satele intră ca un golf pe dealurile dintre munții vulcanici Gutin și Oaș. Cred că m-ați înțeles. Da, zise scurt Proptile, umplînd paharele. Desigur, tovarăși — noroc desigur, zic, grîul și porumbul sînt și în Oaș probleme agricole importante. De fapt, încă din 1955, răsturnînd vechea teorie că în Oaș grîul nu merge, s-a obținut prin metode pe terenurile deluroase, prin mecanizare, îngrășăminte și amenajări de terenuri, o recoltă medie de 2 000 kg la hectar. Asta se știe — zise Proptile — s-a întîmplat la Livada, la Vama, la Orașul

Nou — și-i făcu semn agitatorului să treacă mai departe. Remarc că se știe — spuse vorbitorul — dar, în momentul colectivizării, să ne punem întrebarea privind harta Oașului: unde e posibilă agricultura mecanizată și unde nu e? Greu ar fi la Cămîrzana — miazănoapte — greu la Racșa — miazăzi — greu la Huta Certezei și la Moișeni. Încolo, cea mai mare parte a terenurilor agricole ogene pot fi mecanizate. Să ne precizăm. Sîntem în zona terenurilor podzolice cu sol slab, sărac în humus. Știința e chemată să facă pămîntul roditor. În concluzie, la Livada, deci în Oașul de Sud-Vest, s-a înființat de curînd o stațiune experimentală care studiază metodele bune de aplicat pentru îmbunătățirea și fertilizarea acestor soluri. Știm și asta — zise Proptile, savant, dar ce facem mai departe cu merele? Da, livezile. Tovarăși, tovarășul Ion Proptile a subliniat foarte bine livezile ca problemă oșenească de primă importanță. Merele Ionathan și Șovari au țara lor în Țara Oașului. Nu mai vorbim de pruni. S-a plimbat prin mica dumitale livadă particulară, tovarășe Proptile, un fel de fante cu nume frumos: păduchele de San José. Parcă vorbeai de un măr uscat. Extinderea plantațiilor — urmă agitatorul cu degetul pe hartă — distrugerea dăunătorilor, cultura științifică, crearea unor noi plantații. S-au și început aceste acțiuni încă din 1955, cunoașteți lucrările de la Certeza, Negrești, Bixad, pe dealurile Cămîrzanei, la Călinești, Batarci și Vama. Altă concluzie: în comuna Luna s-a înființat o pepinieră de pomi nobili. Se are în vedere și coacăzul negru. Arbust valoros, la care și frunzele pot fi prelucrate industrial. Tovarăși, coacăzele negre sînt bogate în vitamina C, fac organismul să reziste chiar la radiații... E lucru cercetat. Sînt desigur și alte probleme: zootehnie, legumicultură pe valea rîurilor, pe care cred că le știți. Le știm, tovarăși, — spuse Proptile, — și el cu solemnitate, adresîndu-se de data asta nouă, care tăceam. Acum — spuse în încheiere agitatorul — să privim încă o dată Oașul pe principalele lui sarcini. Tovarăși, Oașul e un golf al livezilor.

Discuția ia sfîrșit. Ion Proptile împăturește jurnalul cu harta și, găsindu-mă mai aproape, îmi spune: A nimerit-o dumnealui cu golful livezilor. O s-o spun și eu la alții și o să zic că eu am născocit-o mai întîi.

Ștefan Bănulescu

DE LA CAI LA MOTOCICLETĂ

În satul Tătaru din Dobrogea există o mare tradiție în ce privește creșterea cailor. De ce? Cred că pe lîngă motivarea printr-un obicei străvechi, sau alte explicații, există una de ordin sufletesc. Închipuie-și oricine un sat ca acesta, odinioară cu case de pămînt, cu cîteva fîntîni care aparțineau celor avuți, cu 80-90 la sută neștiutori de carte, — cu puține bucurii și multe necazuri — drept care s-a și numit Azaptar — adică „satul celor chinuiți". În asemenea condiții calul era un vis mirific și un tezaur. Era hrănit cu grîul rupt de la gura copiilor, era Frumusețea și Puterea. Cred că la o anchetă efectuată atunci cu întrebarea: „ce ai face dacă ai cîștiga la loterie?" — răspunsul ar fi fost aproape sută la sută: „mi-aș cumpăra o pereche de cai".

★

Și abia acum, în urma celor spuse mai sus, veți înțelege ce schimbare de mentalitate reflectă fraza ce-am auzit-o rostită de către unul din brigadierii de cîmp ai colectivei:

— Ce rău îmi pare că a murit tatăl lui Bagîș Sami...

— De ce? — am intervenit eu, curios ca orice reporter.

— Era cel mai necăjit om din sat. Și-acum feciorul său, Bagîș Sami, și-a cumpărat un „Mezeu" de 125 centimetri.

— Unde lucrează el?

— E simplu colectivist, la cîmp. În sat, astăzi, ni se relatează cu mîndrie, există 9 motociclete. Și numărul lor e în continuă creștere, fiindcă sînt mulți cumpărători virtuali care strîng bani la C.E.C.

Ce a condiționat nașterea acestei noi pasiuni? Un lucru e limpede: omul care depune bani la C.E.C. să-și ia o motocicletă însemnează că și-a satisfăcut necesitățile materiale mai presante: locuință, hrană, îmbrăcăminte. Premiza majoră a fost deci: buna gospodărire a colectivei, recoltele îmbelșugate, ceea ce s-a repercutat în viața fiecăruia. Aveți în vedere, de pildă, că în trecut, agricultorul obișnuit scotea în medie 800-1000 kg. de porumb la hectar, din care o parte o dădea moșierului ca dijmă. În 1961, datorită metodelor agrotehnice aplicate și lucrărilor executate cu mijloace mecanizate producția de porumb la hectar este în medie: 4.394 kg. De aici o altă consecință: posibilitatea dezvoltării sectorului zootehnic (în 1961: 137 vaci, 793 porci etc.), care constituie o sursă importantă de venituri bănești (41 la sută din veniturile totale).

★

Cifrele își au importanța lor, iar cei care le consideră plictisitoare într-un reportaj nu demonstrează decît unilateralitatea pregătirii lor. Cum am putea explica, fără aceste cifre, apariția pasiunii pentru calul motorizat la Tătaru? Pasiunile, cînd e vorba de o colectivitate, nu se nasc și nu se transformă arbitrar. În condițiile unei producții de 800-1.000 kg. de porumb la hectar, ale lipsei de știință de carte și de cunoștințe tehnice, — așa cum a fost cu 20 de ani în urmă, ce-ar fi făcut un tînăr din Tătaru cu o motocicletă, căpătată, să zicem, în dar? Ar fi vîndut-o cu siguranță, și ar fi cumpărat o pereche de cai. Iată dar ce legătură este între cuvîntul „pasiune" — primit întotdeauna cu aclamații — și între banalele „cifre" care ultragiază bunul gust al unora.

★

Datele stricte mai au un merit temperează excesul de fantezie. Vă închipuiți ce asociații teribile ar putea face reporterul amator de poante între cal și motocicletă, deoarece motocicleta e tot un fel de cal pe două roate însă mecanizat și mai puternic, care galopează cu 80 km. pe oră. Și de aici alte legături subtile prin care să se demonstreze să foștii amatori de cai nu se puteau face decît... motocicliști... fiindcă pasiunile, de, sînt cam asemănătoare.

Aici însă cifrele sînt un duș binevenit pentru fantezia înfierbîntată. Motocicleta pătrunde azi peste tot în mediul rural, nu numai în satele de călăreți, și aceasta se exprimă prin legi obiective, general valabile și nu prin asociații arbitrare. Ca să se nască pasiunea pentru motocicletă la Tătaru, a trebuit în prealabil să crească și să se maturizeze pasiunea pentru ogorul comun al colectivei, pentru munca organizată, pentru disciplină, pentru agrotehnică, pentru carte — cu un cuvînt să se creeze o serie de deprinderi noi, culturale, economice, de viață civilizată, care să facă posibil ca un simplu flăcău, Bagîș Sami, fiul ultimului argat din sat, să încalece astăzi motocicleta tot atît de firesc pe cît tatăl său știa să se arunce pe un cal în galop.

★

— Ce știam noi ce-i albumina? — a spus în cursul predării unei lecții președintele colectivei din Tătaru, — abia știam ce ne trebuie nouă dar mi-te ce să dăm vitelor...

Era multă obidă în aceste vorbe, dar și multă satisfacție, iar omul care s-a ridicat deasupra vechii ignorante o poate judeca acum calm și sigur, de pe socîul cunoștințelor științifice.

În fond, dacă vreți să știți, renumiții crescători de cai nu cunoșteau de fapt măsurile elementare în ceea ce privește îngrijirea animalelor. Caii erau puternici și frumoși mai mult datorită dragostei crescătorilor, decît datorită științei. „Zootehnică" — au învățat cei din Tătaru abia după intrarea lor în colectivă. Mai înainte știau să arunce coceni și paie în ieslea vacii, să curețe grajdul și să mulgă.

★

Cerem scuze celor din Tătaru, dar așa e, n-avem cum ocoli adevărul. La început, deși neștiutori, ei credeau că știu totul. Cînd tînărul inginer zootehnic Mihai Barta le-a vorbit prima dată despre muls, despre masaje, unii l-au privit cu neîncredere, zîmbind pe sub mustăți. „Adică noi toată viața am muls vacile, și vine ăsta de la oraș să ne învețe pe noi".? Mihai Barta, însă, e un tînăr de acțiune, săritor, și cu multă inițiativă. Teorie a făcut el mai tîrziu și cu frumoase rezultate — la lecțiile pe care le-a predat celor din Tătaru la Căminul Cultural. Dar în clipa aceea, cînd se cerea spulberată neîncrederea, și-a scos haina, și-a suflecat mînecile cămășii și a provocat pe cel mai bun mulgător la concurs. La „una-două-trei" amîndoi au început mulsul și care le-a fost mirarea tătărenilor, că deși cei doi au terminat în același timp, în găleata tînărului inginer era o jumătate de litru lapte în plus. Abia atunci și-au dat seama de propria lor neștiință și de faptul că trebuie să învețe, să învețe și iar să învețe.

★

Nu e cazul aici să mai repet ceea ce se poate afla din fiecare broșură de zootehnie: că o vacă trebuie hrănită la ore fixe cu furaje amestecate în anume proporții, după program. Merită să fie relevat faptul important că toate aceste practici înaintate, bazate pe date științifice, au intrat în deprinderea oamenilor de rînd, în modul lor de a munci și de a gîndi. La început poate li s-a părut de rîs unora, ca vitele să aibă ore de masă fixe, ca oamenii. Acum, dimpotrivă, îngrijitorii consideră că trebuie să umble ca niște „adevărați doctori", cum mi-a afirmat unul dintre ei, care îngrijește, împreună cu soția lui, un număr de 13 vaci. Atît el cît și nevasta au ceasuri de mînă, ca să știe cînd trebuie să vină la program. În timpul liber nu se sfiesc să discute despre producție. Amîndoi se silesc să obțină lapte cît mai mult, deoarece în cazul depășirii planului sînt gratificați. Iată dar cum zootehnia, cunoștințele științifice, deprinderile înaintate în muncă, pătrund pînă la ultimul om, devin **un bun al maselor** și stau la baza belșugului de produse — 4.394 kg. porumb la hectar, sau 2.000 l. de lapte de fiecare vacă — etc., pe care le-a obținut gospodăria agricolă „Albina" din Tătaru în 1961. — Și astea nu sînt satisfacții?

★

După ce am vizitat grajdurile gospodăriei am luat-o pe un drum de cîmp către gară. Eram în „atelierul mobil", un fel de camion cu dubă, aparținînd S.M.T.-ului din Chimogeni. Din față a apărut un călăreț al acestui secol, smead, tînăr, cu trăsături energice, — urcat pe-un Mezeu de 125. Privindu-l cum dispare, într-o bură de praf, sub lumina soarelui palid, m-am lăsat cuprins de un sentiment de nostalgie. Nu știu cum se face, da-mi părea și mie rău că nu mai trăiește tatăl lui Bagîș Sami...

Vasile Nicorovici

MALUL ÎNFLORIT

Se află în Cîmpia Dunării, în regiunea proaspăt colectivizată a Bucureștiului, cîteva sate de dată mai recentă, întocmite unele din ele pe la sfîrșitul secolului trecut, la puțină vreme după Războiul Independenței din 1877.

Așezări de „împroprietăriți", aceste sate ar fi trebuit să rupă cu tradiția mizeriei din Cîmpia Dunării, dat fiind că oamenii din ele au fost printre primii din țară, după reforma lui Cuza, care s-au bucurat de roadele unui pămînt „al lor". Astfel sînt satele precum Dorobanțu, Curcani, Modelu și altele, al căror nume este legat de luptele crîncene de la Dunăre din anii 1877—1878.

Foștii dorobanți și curcani se bătuseră peste apă, la Grivița sau la Smîrdan, cu nădejdea că dincolo, în cîmpia largă, îi așteaptă la întoarcere o palmă de pămînt. S-au bătut cu vitejie și cei care au căzut, dîndu-și viața fără părere de rău, mîngîiați de speranța că tovarășii lor rămași teferi, copiii sau nepoții, vor scăpa de robia boierească. Mînuind baioneta, învîrtind patul puștii, înfruntînd șrapnelele și foconetele, dorobanții și curcanii de la Grivița sau Smîrdan nădăjduiau să rupă, o dată cu lanțul atîrnării față de otomani, și lanțul boierescului

De aceea, oastea de flăcăi prost înarmați, îmbrăcați cu mundire grosolane de suman, încălțați cu opinci, și cu cușme de oaie pe cap, a înscris acolo, peste Dunăre, pe colinele Bulgariei, pagini de o vitejie unică. „Veselul Alecsandri" și într-un fel chiar „bădița George" i-au cîntat pe dorobanți și pe curcani cu o nobilă credință patriotică, pierzînd însă din vedere temeiul profund omenesc pentru care miile de flăcăi analfabeți se avîntau chiuind la moarte.

Cînd, în 1907, curcanii și dorobanții s-au bătut în cîmpie, de astă dată în hotarele țării, în cele mai devreme, poate, decît alții, darabana perceptorului sosit cu jandarmul să le scoată în uliță „avutul", fiindcă bravii curcani deveniseră „proprietari" și erau deci „colegi" de impozite cu Negroponte și cu Brătianu.

Jalbele și plîngerile lor nu găseau urechi să le asculte și nici uși deschise. „N-avem doctor, — se plîngeau oamenii — de la noi și pînă la primul spital faci o săptămînă cu căruța!" — „Faceți-vă dispensar, dacă vă trebuie, — li se răspundea, — sînteți *proprietari!*" — „N-avem școală, se plîngeau oamenii, rămîn copiii noștri în întuneric, ne înșeală toți, nu știm nici să scriem, nici să citim. Perceptorul și primarele ne încarcă la foncial în fiecare an !...". „Construiți-vă școală — li se răspundea — de ce atîta jelanie? Voi sînteți eroii de la '77, fiți bravi ca atunci !".

Cercurile din preajma politicienilor naționaliști lansaseră și un „cîntec despre Curcani", folosit ca „instrument de propagandă" în bîlciul electoral:

„Salut, viteaz curcan
Ce moartea ai știut să-nfrunți
Și faima de curcan
Întregii lumi ai vrut s-arăți!

Salut, viteaz curcan
Ce meriți să fii venerat!
Salut, viteaz curcan!
Independența tu ne-ai dat!"

„Viteazul curcan" dăduse patriei independența... Dar lui, în schimb, i se dăduse oare ceva?

La Eliberare, în 1944, făcînd socoteala anilor grei pe care i-au parcurs, curcanii, adică sătenii din satul Curcani — sat întemeiat după 1877 — au ajuns la următorul bilanț, pe care îl transcriem: 70 la sută analfabeți, 65 la sută mortalitate infantilă; un ridicat procent de morbiditate, datorat tuberculozei, reumatismului, paludismului, hepatitei endemice, bolilor gastrice; un mare număr de oameni fără nici o palmă de pămînt, cîțiva bogătași ce stăpîneau aproape jumătate din suprafața arabilă; un mare număr de datornici la acești bogătași și la bănci. Ca singure instituții de cultură, cîteva circiumi.

Dar există și un alt bilanț. Un bilanț care îl anulează, prin datele lui, pe celălalt, vechiul bilanț al mizeriei întins pe o sută de ani încheiați. Noul bilanț are numai doisprezece ani, iar prima lui cifră este 1950, anul în care la Curcani a luat ființă gospodăria colectivă.

S-au strîns la început puțini. Îndrăzneala noului drum au avut-o comuniștii. Ei au fost în

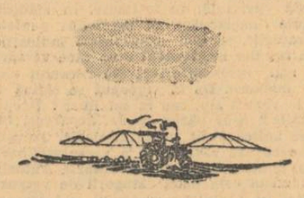

frunte, ei au fost aceia care, prin pilda lor, au spulberat șovăielile oamenilor aducîndu-i, printr-o muncă răbdătoare și plină de dragoste, alături de ei. Argumentele lor au fost simple, directe, dar puternice ca și adevărul!

— Voicule, de ce nu vii alături de noi? Nu vezi că din munca ta s-au îngrășat chiaburii de nu-și încap în piele? Privește numai la ei!

Într-adevăr, chiaburul Gheorghe Aliman avea în capul satului cogeamite moară, în care se scurgea tot grîul și porumbul săracului. Stăpînea, tot el, peste 80 de pogoane de Bărăgan, pe care trudeau din primăvară pînă în toamnă toți „calicii" și „golanii" din sat. Își făcuse casă mare, boierească, un fel de vilă cu douăsprezece odăi. În casa lui, seara, se aprindea lumina electrică — o minune nemaivăzută la Curcani, — curtea era plină de orătănii, ocoalele de vite. Aliman ajunsese un stăpîn absolut al satului.

— Hai, Voicule, vino alături de noi, să ne facem o altă viață, să isprăvim cu sărăcia și cu robia!

Voicu a înțeles și a venit alături de comuniști. S-au unit la început doar 44 de familii, avînd ca zestre 142 de hectare de pămînt, cîteva vite, cîteva atelaje...

— S-a unit sărăcia să facă praf lumea! — striga în uliță Gheorghe Aliman, atunci, la început.

Se uniseră săracii să reclădească lumea pentru ei. Și au reclădit-o. În cîți ani? În numai cîțiva!

Curcanii, urmașii bravilor curcani de la Grivița și Smîrdan, au schimbat în puțină vreme fața satului. Au primit de la stat mașini, au primit credite, au primit îndrumare și asistență științifică. Singura lor zestre era hărnicia și conștiința faptului că muncesc pentru ei. Au pus deci la bătaie hărnicia lor veche, iar conștiința și bucuria că muncesc pentru ei i-a făcut îndrăzneți și buni gospodari. Recoltele gospodăriei au sporit an de an. (În 1961, griul a dat peste 2000 kg la hectar, iar porumbul peste 3000). În cîțiva ani, gospodăria lor a devenit milionară. Și, în curînd, și fața satului s-a schimbat...

Au apărut — peste noapte, s-ar părea — trei sute de case noi. Au apărut, într-adevăr, peste noaptea lungă a sărăciei, au apărut neînchipuit de repede, astfel încît călătorul de pe alte meleaguri are senzația că descoperă o așezare nouă. Un sat cu case noi. La fiecare a treia casă, o casă nouă! Case arătoase, din zid, acoperite cu țiglă, case cu mușcate și busuioc la ferestre, case de oameni bogați! Ca să-și ridice casă nouă, Dumitru Onea n-a avut nevoie de mai mult de un an. A început-o în primăvară, iar toamna, după cules, colectivistul și-a poftit prietenii la un pahar de vin, în prietenul de piatră al casei noue... La fel s-a întîmplat și cu ceilalți. În Curcani trăiesc acum peste 650 de familii de oameni bogați.

În 650 de case, adică în tot satul, arde lumina electrică. Arde și la fermele de vite, și la tîrla de oi, și la incubatoare, și în serele de zarzavat. În trecut avea lumină albă în grindă numai Gheorghe Aliman!

— Am adus-o noi! se laudă oamenii din Curcani. Am cumpărat dinam, am construit uzina. Am adus stîlpi cu carele, de la pădure, am poftit la noi o echipă de electricieni-instalatori, niște băieți veseli. Toată treaba a fost gata în cîteva săptămîni. Am economisit statului peste patru sute de mii de lei...

S-a construit și dispensar. S-a înălțat și o casă de nașteri. Doi medici, ajutați de trei oficianți sanitari, veghiază zilnic la sănătatea acestei populații harnice și voioase.

Au construit un dispensar și pentru dobitoace. Un dispensar mare, mai mare decît casa lui Gheorghe Aliman, iar puii, mieii, purceii, rățuștele, toată populația gureșă din saiele, ocoale și ferme, se bucură de îngrijirea unui personal numeros și calificat. Fermele sînt fabrica de bani gheață a gospodăriei, și pentru aceasta se cere atenție, grijă. Puii de găină primesc penicilină, viteii sînt alăptați cu biberonul, purcelușilor li se dau vitamine, oile sînt îmbăiate de două ori pe an. Se face știință, se face zootehnie modernă.

Dar pentru ca toate acestea să se petreacă, a trebuit, mai întîi, ca știința să devină o prietenă de fiecare zi. Și pentru aceasta a fost lichidată, mai întîi de toate, neștiința de carte. S-a construit și o școală nouă, s-a ridicat anul acesta și o nouă clădire pentru căminul cultural — un local cu cinci sute de locuri...

— Dar e puțin! — au spus oamenii. Cinci sute de locuri sînt prea puține, ne trebuie un cămin mai mare!... Sînt puține și cele patru mii de volume de la bibliotecă! Sînt puține și cele patru sute de locuri la cinematograful sătesc... Sînt insuficiente numai trei spectacole pe săptămînă!

Drept care, la Curcani, viața culturală s-a mutat și în casele colectiviștilor. După lucru, omul ascultă, la el acasă, în dormitor, muzică sau o conferință. Răsucește numai butonul aparatului de radio... Sînt peste 350 de aparate de radio și vreo zece televizoare. Sau, în alte prilejuri, același om întinde mîna și ia din raftul de cărți un volum. Pînă la cămin e departe. E mai comod să ai și acasă cărțile care îți sînt dragi!... La Curcani au apărut bibliotecile personale.

E un bilanț! Bilanțul primilor zece ani! Să adaugăm la el și bilanțul cîtorva vieți...

Să-i căutăm pe copii lui Voicu. Ai lui Voicu Buleandră, omul acela sărac și necăjit, cotropit de datorii la chiaburi. Avea șapte copii. Șapte guri de hrănit, șapte vieți aruncate în necunoscut.

— Ce-o să fac cu ei, mă Vasile?, se plîngea omul unui vecin al său. Ce le dau, ce-o să se aleagă de ei?

Vecinul acesta — unul din comuniștii care l-au atras pe Voicu în gospodăria colectivă — îmi povestește întîmplarea cu un zîmbet de înțelegere.

— Și ce s-a întîmplat cu cei șapte?, îl întreb.

— Ce s-a întîmplat? Ce se poate întîmpla la noi cu copiii unui colectivist, cînd și copiii sînt harnici și serioși... S-au făcut oameni de nădejde.

Unul din feciorii lui Voicu Buleandră este actor la Teatrul de Stat din Bacău. Un altul este ofițer de aviație. O fată este contabilă la gospodăria colectivă din Greaca. Un alt fecior e tractorist.

— Și ceilalți?

— Să mai crească!

Un bilanț!

...Există în cîmpia Dunării, pe malul înflorit al marilor ogoare colectiviste, sute de asemenea bilanțuri, bilanțuri de ani, dar care măsoară în intensitate veacuri întregi...

Ilie Purcaru

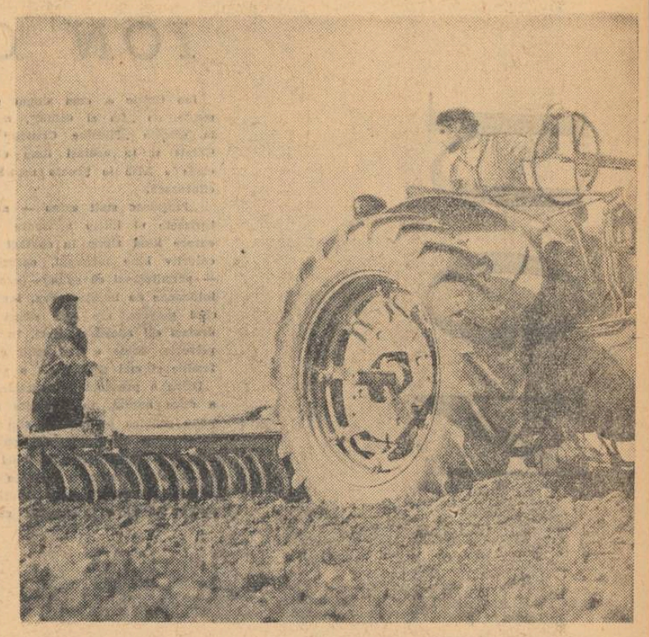

După zăpadă...

ULTIMA ORĂ, PE APA OZANEI

Vestea încheierii colectivizării în raionul Tîrgul Neamț m-a prins pe drum.

Veneam din Moldova spre București și, cu viteza acceleratului, satele și așezările moldovenești, sate vechi de răzeși și mazili, sau așezări mai proaspete de foști dijmași și clăcași, ieșeau la drumul cel larg al belșugului, ca într-o desprimăvărare. Nu mai pridideam să deschid ziarele, iar foile volante, editate în vagoane de tractoriști, se perimau dela oră la oră.

— Desfă zatul! Cocoarele s-au colectivizat, pornind mai departe!

Tractorul se punea în mișcare, tîrînd tipografia ambulantă cu viteză de melc. Fiindcă viața era mai iute decît peniția, iar veștile înghețau sub litera de plumb înainte de a-și lăsa sigiliul înflăcărat pe hîrtie.

Priveam de la fereastră dealurile moldovenești, strînse sub zeghea aspră a omătului de martie, și așteptam să urce pe scara vagonului de tren noi călători.

— De unde?

— De la Hemeiuș. Raionul Buhuși este complet colectivizat!

Acceleratul își sporea viteza.

— Și dumneata?

— De la Oglinzi... Și în raionul Piatra s-a încheiat colectivizarea!

Călătorii suiau cu veștile, lepădau apoi șubele în compartimentul fierbinte, își frecau mîinile mulțumiți. Aduceau cu ei o undă tonică de ger care, ciudat, mirosea a lămîiță și toporași.

— O să avem o primăvară mănoasă... Vă gîndiți? Toată lunca asta a Siretului este acum o singură tarla colectivistă.

Stam la fereastră și adulmecam cu mintea viitoarea amiază de iulie cu lanuri coapte.

Toată lunca Siretului, o singură tarla colectivistă!

Și nu puțină a fost mulțumirea noastră, a acestui grup de pasageri — activiști, gazetari, colectiviști în drum către școli, atunci cînd am cuprins cu ochii întinderea Bărăganului colectivist, cu sentimentul că am lăsat în urmă o Moldovă pornită în masă spre belșug.

— S-a trezit și bătrîna Moldovă! Toată valea Siretului se transformă în curînd într-o singură vale colectivistă...

Vestea despre încheierea colectivizării în raionul Tîrgul Neamț m-a prins deci pe drum.

M-am întors cu gîndul înapoi, pe Ozana. Am privit de sus, de la Cetate, piscurile albăstrii cu pășunile pentru turme și cu cîmpurile de grîne de la poale. O singură tarla colectivistă, cu 32 gospodării colective și cu 21.070 familii de colectiviști! O singură mare familie, alcătuită din 21.070 de familii, gospodărind, în cuprinsul celor 32 colective, o suprafață de 36.436 hectare de pămînt!

M-am întors cu gîndul în satul lui Ionică a lui Ștefan a Petrii, pe care-l vizitasem de curînd.

Ce schimbări s-au petrecut în ultimii 75 de ani de cînd humuleșteanul cel mare *și-a aruncat pentru ultima oară ochii asupra acestui leagăn al prunciei lui? Ce prefaceri de seamă s-au săvîrșit aici, la Humulești, care să facă să tresalte inima celui dispărut și să-i umple cugetul amărît de mîndrie?*

Humuleștenii au scăpat, ce-i drept, de corbii mînăstirești și au încetat de multă vreme să mai ia în dijmă pămînt străin, precum odinioară Ștefan a Petrii Ciubotariu. Au scăpat și de alte biruri, angarale și dandanale, fiindcă humuleștenii au intrat o dată cu toată țara într-o altă vîrstă, mai fericită, a lumii. Și cum nu erau un sat uitat, lăturalnic, urgisit și umilit, ci „un sat mare, frumos, ieșit în priveliștea lumii", și cum la vechiul prestigiu s-a adăugat și numele lui Ion, Humuleștii au devenit un punct de seamă pe harta Moldovei, alături de Putna, Borzești sau Bicaz. Noi și noi contingente de oameni ridicați la cultură, care și-l anexau pe Creangă, dăruindu-i o cîtime însemnată din cuget și din inimă, veneau în șiruri la Humulești, nu ca turiști ci ca instruiți pelerini. Ei aduceau cu sine, ca într-o confruntare, imagini din toate colțurile țării, ei aduceau cu sine îndemnuri și vești menite să ridice Humuleștii la o nouă și altfel de strălucire.

— Nu aveți senzația că Humuleștii se transformă cu timpul într-un sat-muzeu? — l-am întrebat acum cîțiva ani pe un învățător din satul lui Creangă, cu prilejul turnării unui film documentar pe marginea „Amintirilor din copilărie".

— Un sat-muzeu?! Nu-i cunoașteți bine pe humuleșteni! Recitiți „Amintirile"!

Acum acel învățător, urmaș al lui bădița Vasile, este secretar al organizației de bază din gospodăria colectivă. L-a ales obștea comuniștilor. Răspunsul lui avea un tîlc ce mi s-a lămurit recitind „Amintirile" și vizitîndu-i în repetate rînduri pe oamenii din Humulești.

Nu-l căutați numai pe Creangă la Humulești, părea să spună răs-

punsul, căutați-i și pe oamenii lui, căutați-i pe urmașii de azi!

Humuleștenii, rămași tot în Mahalaua Tîrgului și tot pe apa Ozanei, s-au îndeletnicit ca și atunci cu fusul, cu toporul de doborît arbori, cu mica neguțătorie. Ștefan a Petrii s-a repetat în serie pe toată întinderea celor o sută de ani, din acel martie cînd a venit pe lume Ion și pînă în acest martie 1962.

Dar în primăvara anului trecut, la Humulești a luat ființă gospodăria colectivă „Ion Creangă..." „Ieși, copile bălan, și rîde la soare, doar s-o îndrepta vremea!... Și vremea se îndrepta după rîsul meu!" Și vremea s-a îndreptat...

G.A.C.-ul e la cîțiva pași de casa-muzeu. Lîngă muzeu s-a născut nouL, *ca un altfel de Ion, cu un tot atît de generos viitor.*

De cînd se știe, humuleștenii sînt receptivi la nou, *la civilizație, la transformare, și ei au dorit să nu fie ultimii pe drumul cel* nou.

Au pornit la început puține familii, cele de seama lui Ștefan a Petrii ca putere economică, dar în curînd au venit toți.

Poți să nu răspunzi chemării lui Ion Creangă?

Astă toamnă, gospodăria colectivă neguța la tîrg fuioare de cînepă și în, după tradiție, acestea fiind pe atunci singurele produse mai de preț ale acestor ucenici pe drumul belșugului.

Cînd am fost ultima oară, în această iarnă, Consiliul de conducere al colectivei elabora un plan vast de culturi cerealiere și de achiziții de animale.

— Vrem să ne îmbogățim! Vrem să ridicăm Humuleștii, vrem ca satul lui Ion Creangă să fie la fel de celebru și prin gospodăria care-i poartă numele!

„Amintirile din copilărie", planurile de viitor ale gospodăriei colective, chemarea Consfătuirii pe țară a țăranilor colectiviști au fost principalele instrumente ale muncii de convingere. „Amintirile" stimulau mîndria humuleștenilor, planurile colectivei chemau înainte, „chemarea" îi îndemna pe oameni să se pună în rînd cu lumea toată, cu țara.

— Da' ce, noi, humuleștenii lui Ion Creangă sîntem ultimii din lume? Creangă al nostru este citit pînă în India!

Și, sub numele lui Creangă, s-au strîns toți.

Este ultima veste care ne vine de pe Ozana.

Cînd vă veți întoarce la vară, spre mînăstiri sau la Cetate, nu uitați să treceți nu numai pe la casa-muzeu, ci și pe la cealaltă casă, unde s-a născut un Ionică al evului socialist.

Paul Anghel

COLECTIVIZAT

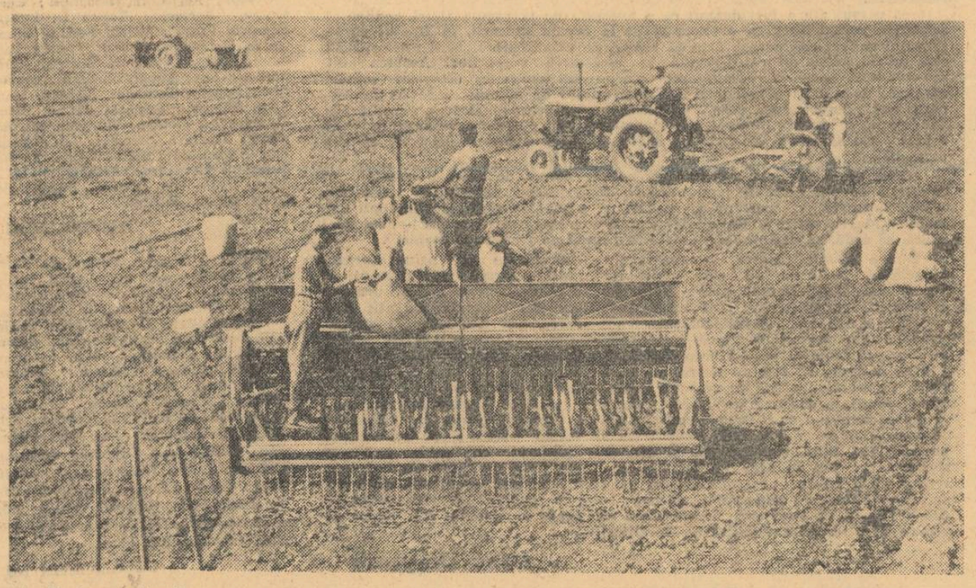

Asalt de primăvară

După ploaie

de **violeta zamfirescu**

Din casele noi cu ferestre deschise
O melodie-n difuzoare răzbate.
Trec pe drumul proaspăt de curînd și-o ascult;
Undele ei fluturau peste zarea
Din inima mea, mai de mult...
Pahar este cerul-n răsipa de soare.
Porumbul se scutură vesel de ploaie.
Senină privire are inul subțire!
Pămîntul vibrează-mbătat de culoare,
Grei de mireasmă
Caișii se-ndoaie.
Și cîntă femei la cules de caise.
Trec pe drum și ascult...
Melodia din difuzoare
Prinde contururi aevea în zare,
În tumult de lumini și culoare
Iscate din muncă, iscate din vise,
Cîntă femeile
La cules de caise.
Mă duc, mă amestec cu ele și cînt,
Și rîd, și culeg bucurie, și cînt,
Cînd lunecă glume,
Și coșuri se umplu,
Cînd crengile goale țîșnesc spre înalt,
Și se-ntrec, lunecînd către sat, pe asfalt,
Mașinile pline.
Nu știu de ce
Îmi tot pare că oamenii, vorba lor, mersul lor, cîmpul, livezile,
Toate fac parte din mine.
Oprește, drumețule, — o clipă și vezi-le,
E-atît orizont de putere, și-ncredere
Ce suie, flacăra sirălucitoare
S-o vezi de departe cum arde-n plin soare,
Pe cerul senin
Ca și-n inima mea.

Cîntec

de **victoria ana tăușan**

...Cîntec cu Ion al lui Ion
ce și-a vîndut iubirea pe-un pogon,
ce și-a lăsat desculța lui frumoasă
pentr-un chimir cu bani și-un loc de casă.
Cîntecul Mariei, fata altei Marii,
cu doruri tînguite pe jumătate
în odăile casei bogate,
unde anii s-au înmormîntat de vii...

Din durerile înăbușite cu greu,
învie cărbunii descîntecului meu:

pentru o velință cu înfloriturl
să nu se mai nască iubire și uri;
pentru o poartă frumos încrustată
iubita să nu mai fie uitată,
nici iubitul uitat
pentru o bătătură cu boi de arat;
fără dușmane răzoare despărțitoare,
holdele să treacă de zare, spre zare,
ca nuntirea să fie
cunună pe frunte de hărnicie,
dor cu dor să se lege, precum
drumul se leagă, la răspîntii, de drum...

UN NUME NOU

ION CHIRIC

Ion Chiric e, cum singur se numește, un „fiu al uzinei", muncitor la uzinele „Nicolae Cristea" din Galați și în același timp elev în clasa a XI-a la Școala serală muncitorească.

„Prețuiesc mult uzina — ne mărturisește el într-o scrisoare — deoarece fiind zilnic în contact cu un colectiv bine închegat, entuziast și — permiteți-mi să spun — eroic, am totdeauna de învățat ceva, iar atunci cînd greșesc, are cine să-mi arate drumul cel adevărat. Deci, în ce mă privește, uzina e mai mult decît o familie și mai mult decît o școală".

Uzina e prezentă într-adevăr, ca o a doua natură, în biografia sa, își pune pecetea pe profilul său moral, face parte integrantă din substanța intimă a versurilor sale. Nici nu e de mirare, așadar, orientarea spre temele actualității, teme izvorîte din munca sa și a tovarășilor săi, din efervescența constructivă a orașului de pe malul Dunării.

Cu toate inconsecvențele și inegalitățile, timbrul său poetic se anunță de pe acum distinct și viguros, receptiv deopotrivă la acordurile largi, de romantism autentic, sau la vibrațiile gingașe ale unui suflet care aspiră intens la o deplină puritate comunistă, la o plenitudine a sentimentelor, proprie omului epocii noastre. Nu putem să nu remarcăm, aici, evoluția firească a unui tînăr care, ca poet și cetățean, crește în aerul tare al vieții sociaiiste.

Fie ca ritmurile sale să devină tot mai energice și mai sigure, ca timbrul său să se facă tot mai puternic auzit, spre bucuria noastră și a tovarășilor săi de muncă, care îi și sînt primii dascăli întru poezie și primii cititori.

Tineri arbori...

În sclipire de bronz și de vis
statuile spun adevăruri,
lumea memoriei tălăzuiește de la o cută la alta
iar vîntul, și ploaia, și timpul zadarnic încearcă
s-aștearnă rugină
peste-aceste imense decorații,
prinse la pieptul orașelor.

În linii severe
statuile poartă pe umeri
haina durerii,
ecourile redevin glasuri aprinse
cu intonații de aprig talaz ;
statuile stau de vorbă cu conștiințele noastre
și pînă noaptea tîrziu ochiul gîndirii e treaz.

În sclipiri de bronz și de vis
statuile spun adevăruri :
noi ne-am născut în leagănul luptelor
și-am fost botezați prin salve de tun ;
părinții n-au avut timp să ne mîngîie,
ci doar între două atacuri
ne luau obosiți pe genunchi.

Timpul are o lege : îngenunchierea memoriei ;
dar multe generații
i-au mîngîiat sau i-au smuls
pletele-albastre.
Statuile sînt săbii înfipte în pieptul timpului,
sînt tăietorii căților
de la gleznele memoriei :
să vezi în aceeași privire
pe cel căzînd
și pe cel ce duce steagul mai departe.

Focurile redevin glasuri aprinse,
cu intonații de aprig talaz ;
în portretul de bronz și de vis
recunosc un părinte, un prieten, un frate
știuți pînă-acum
din amintiri cenușii, depărtate.

Și noi creștem, copaci cu poamele roșii,
cu fructe de soare,
dar rădăcinile unde ni-s oare
înfipte ?

Da, prieteni, statuile spun adevăruri,
destine ciuntite ca niște arbori
în pădurea frămîntată de viscol ;
iar noi, tinerii arbori născuți
cu buze deschise spre soare
nu vom uita ce fapte ne cere
acest mozaic de sînge și sudoare.

Statuile îmbrăcate în haina durerii
stau de vorbă cu conștiințele noastre
și pînă noaptea tîrziu ochiul gîndirii e treaz.
Statuile îmbrăcate în haina bucuriei
se nasc abia azi.
Curînd, prieteni, voi ce munciți
lîngă furnalul vulcanic vibrînd,
voi ce luptați cu cămașa udă în spate
brodată haotic cu crengi de copac,
voi ce dați poporului
flori și mîncare,
voua vi se vor înălța înalte statui —
statui zîmbitoare.

Orașul învață să zboare

Un vînt bătea dinspre Brateș, nervos și puternic,
un vînt
ridica apa în valuri
și îngenunchia copacii pe maluri...
Clădiri într-o rînă, singurătatea suind, coborînd
pe scări ce duceau spre etajul al treilea
și-o fată dezgropînd cu mîinile mici
păpușile ei cu ochi de mărgean, lăcrimînd,
ghetuțele ei și visele, visele,
ciocnind în cădere abisele.

Căzut în genunchi, orașul nu mai putea
să-mprumute
diapazonul copilăriilor noastre ;
umerii săi — munți cuprinși de cutremure
brațele sale — aripile unui pescăruș
pe care-l chema
întunericul mării.

Și totuși orașul trăia : ca o sirenă chema
izbăvirea mistriei,
ca un izvor secătuit în arșița crudă
tînjea după apele cîntului, după șerpuitorul
orizont
al veseliei, după zîmbetul meu și al tău,
după copilărie.

Cu încleștări de gigant și-a înălțat
fruntea din tina cleioasă.
— Hei, muncitori, nu-i timpul de stat
cu ochii închiși în tristețe.

Cîntînd au pornit în atacuri
tineri, bătrîni și copii ;
pe frunte albele lacuri
luceau de sare, aprinse și vii.
Negrele ziduri — scheletică pădure de stînci,
căzeau sub rafală de tîrnăcoape
în brînci.
Și-n această exaltare a muncii
cîntecul era stăpîn peste tot...

În clipele acelea orașul simțea,
ca un bolnav sub transfuzie de sînge,
cum își revine la viață și prin artere
a început să-i curgă lumina.

Hotarele nopții se strîng,
amintirile țipă și plîng,
înfricoșate păsări în crîng,
viselor încă li-i teamă
să prindă sub aripi
raze de soare.
Un strigăt, și noaptea se despică în două :
— lăsați visele să zboare,
— lăsați razele de soare
să pătrundă în inimi și case,
— din grădinile urgisite acum
de parfumuri urîte și falduri de scrum
faceți covoare de lună și de mătase.

Orașul încă mai geme ; printre ruine
cerul se-nvîrte ciuntit, pe dulbine
plutește — ciob de-alabastru —
c-un ochi privind din adîncuri,
poate un astru.

Dar uite :
o mie de brațe și alte mii încă,
ropot de glasuri, ropot de scripeți,
mașini transpirînd sub curbe de sarcini
și buze poleite de praf
în roșu sau alb.

Schelele suie. Cărămizi în coloană.
Betonul fluid prin cofraje
se-nalță prins de miraje.
O fereastră — un ochi redeschis.
Un balcon — o poartă spre vis.
Parter și etaj — genunchi dezdoit.
Sus, o antenă — o mînă spre stele
și zborul cîntărilor mele.

Orașul învață să meargă.
Alăturea
noaptea își tîrîie beția pe targă.
Orașul în cadență vrea să pășească,
buzele sale uscate, de iască,
să le-adape în fîntînile iubirilor noastre.
Orașul învață să meargă.

— Iubito, dă-i flori din primăvara ta,
dă-i prospețimea ochilor tăi !
— Frate mai mic, frate mai mare,
dați-i din sîngele vostru vigoare.

Orașul învață să zboare.
Dar îi trebuie o inimă cu mii de motoare.
O inimă încadescentă se cere,
văpaie pulsînd în artere.
Orașul acesta învață să zboare,
îi trebuie însușirile noastre
înflorite în zboruri spre astre,
îi trebuie cîntec, curcubeu și sudoare,
fericirea luminînd ca un soare.

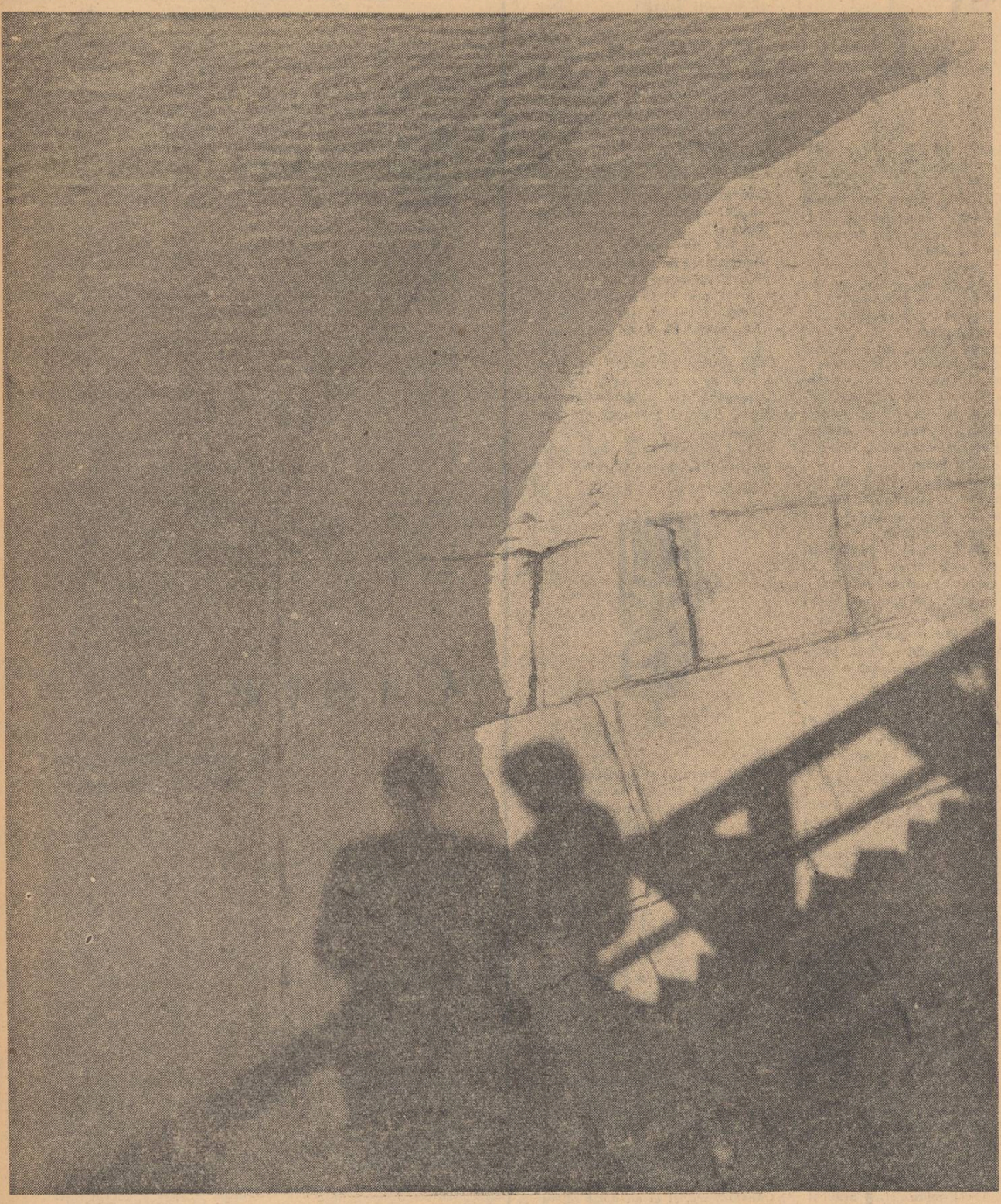

ANGELIDA

NICOLAE

UMBRE

Mic dicționar poetic

REGULI DE VERSIFICAȚIE

Dacă elementele formale, prozodice, ale versului clasic pot fi clasificate și definite cu destulă ușurință, există anume reguli care stau la baza versului liber ? Se pare că, în această privință, se întîlnesc, în stadiul actual al teoriei noastre literare, destule neclarități. În manualul pentru clasa a VIII-a, „Noțiuni de teoria literaturii", se dau următoarele indicații, la capitolul „Versificația": „Versificația supune meșteșugul de a face versuri unor anumite reguli, dintre care cele mai însemnate sînt ale ritmului ale rimei și ale măsurii." (sublinierea din manual). De la început se ridică o întrebare : versificația nu se referă și la versul alb, sau la cel liber ? Drept „vers" este considerat numai versul clasic ? S-ar părea că da, deoarece, în mod evident, regulile enumerate nu se aplică decît versului clasic. Totuși, poezia noastră cunoaște, și nu de azi, o bogată răspîndire a versului liber, fapt care nu poate fi lăsat în afara unui manual de teoria literaturii. Autorii au încercat să rezolve problema, considerînd cele două categorii de versuri drept excepții de la regula comună. Astfel, în finalul paragrafului ce tratează despre rimă se spune : „În unele poezii, versurile nu rimează, și atunci versul se numește vers alb". **Ca exemplu, sînt citate cîteva versuri de N. Labiș : „Poate e numai vîntul, / Poate sînt numai apele, / Vîntul vînăt printre munți / Apele grele venind" etc. Dar, după cum se poate constata de la prima lectură, din aceste versuri nu lipsește numai rima, ci și ritmul, și deci și măsura (aplicînd chiar definițiile manualului). Exemplul nu este, deci, nimerit. Pe de altă parte, însăși noțiunea de** vers alb **este parțială. Chiar dacă astăzi sensul comun al versului alb se referă numai la absența rimei, se cere lămurit faptul că în istoria poeziei noastre (ca și în istoriile altor literaturi) versul alb s-a manifestat într-o formă mult mai precisă. O serie însemnată de opere aparținînd secolului trecut, scrise în versuri albe, nu s-ar putea raporta întocmai la explicațiile din manual. (Opere originale sau traduceri de Eliade Rădulescu, Bolintineanu, C. Negruzzi, Aristia etc.) Teoretizări în această privință au fost destule, încă de pe acea vreme, și ne permitem să reproducem pentru precizia dar și savoarea ei, definiția dată de Andrei Mureșanu, : „Vers alb este acela, care fără a se termina în cădință (rimă, n.n.), păzește tactul, și prin urmare și numărul silabelor, cu toate celelalte cerute de oricare alt vers, spre pildă : ca să se termine cu silabe femeiești, ori bărbătești". O definiție conținînd aceste elemente este, credem, absolut necesară într-un manual, urmată de exemplificările respective.**

Dacă versul alb a fost definit ca o excepție de la regula rimei, manualul definește versul liber ca o excepție de la regula măsurii, în finalul paragrafului ce tratează despre această regulă de versificație : „Sînt unele poezii care nu țin seama de nici o regulă în alcătuirea versurilor. Acestea sînt așa-numitele poezii cu versul liber. **Ele nu sînt alcătuite dintr-un număr oarecare de unități metrice, ci dintr-un număr de cuvinte, care se pot înmulți sau micșora după plac". Ca exemplu, se citează cîteva versuri din „Roditorii ani" de M. Beniuc: „Marea oștire a Revoluției / are nevoie de orice soldat / Nu să ucidă, să ardă, să dărîme, / Ci să ridice omul / Pe culmea omeniei".**

Oare aceste versuri nu țin într-adevăr seama de „nici o regulă" și cuvintele se pot „înmulți sau micșora după plac" ? Aplicînd o asemenea regulă negativă, ar însemna că poezia se poate transcrie, de exemplu, și astfel: „Marea oștire a Revoluției are nevoie de / orice soldat — nu să / ucidă, să ardă, să dărîme, ci / să ridice / omul pe / culmea omeniei".

Dar o simplă privire comparativă ne dovedește că prima formă, aparținînd poetului, nu este scrisă fără „nici o regulă", cuvintele nu se înșiră chiar după „bunul plac". Versurile au o construcție logică, urmează anumite reguli, chiar dacă aceste reguli nu sînt evidente. Cu atît mai mult ne apare ca nesatisfăcătoare precizarea din manual : „O poezie compusă din versuri libere se deosebește de proză prin faptul că versul liber are un ritm al lui, un ritm dictat de mișcarea gîndirii poetice". Nu putem, desigur, să fim de acord cu acest unic „criteriu" care ar despărți proza de poezia scrisă în versuri libere. Iar noțiunea de „ritm al lui" (mult discutata noțiune de „ritm interior") rămîne nedefinită și, deci, în loc să aducă o clarificare, contribuie la crearea confuziei. Noțiunea de vers trebuie să cuprindă deopotrivă și versul clasic, și pe cel alb, și pe cel liber. Dacă versul clasic și cel alb (ultimul cu unele precizări necesare) se pot încadra în regulile de versificație expuse de manual, versul liber rămîne pentru elevi, în cel mai bun caz, o enigmă, dacă nu se iau ad litteram afirmațiile despre „nici o regulă" și „deosebirea de proză". Oare, într-adevăr, versul liber nu poate fi discutat din punct de vedere al unor caracteristici de versificație ?

Mihu Dragomir

TOADER NICOLAIE : Din dorința de a exprima cît mai direct clocotul sentimentelor, d-ta. neglijezi relațiile între termenii unei imagini, sau între imagini. Logica poetică nu cere, desigur, relații matematice, ele pot fi aparent chiar absurde, dar nu și rezultatele. Poezia este un organism viu și între părțile componente trebuie să existe un schimb permanent de substanță poetică, toate imaginile fiind legate de același sistem nervos. La d-ta nu este vorba de imagini disparate, ci de un abuz de improprietăți, care face ca desfășurarea imaginii să fie mereu pusă în dificultate, ceea ce distonează cu (sau poate că este chiar cauzată de) tendința de precipitare. D-ta spui : *„Mi-e soarele aproape* (perfect clar !) *și-n ochi îmi zbat arginții* (total impropriu, arginții însemnînd numai monetele de argint sau, prin extindere, orice monetă) *Și razele se-nvîrt în inelări subțiri / Se-agită orizontul în platoșele minții* / (platoșa este un scut, o apărătoare, în ea nu se poate agita un orizont !) *Și-mi dănțuie văzduhul în albele rotiri.* / (reluare a celui de al doilea vers). *De-aceea-n suflet viața și-a făurit culcușul* / (suflet, în vorbirea comună, înseamnă chiar viață !) *Și-a-mpresurat în mine atîta gînd și vis* (se poate împresura *ceva*, nu se poate împresura în ceva) etc. Deasemeni : *„Să-mplînt printre sudură de arșiță menire"*, — adică ? „Sudură de arșiță" ar mai avea un sens, dar cum se poate „împlînta printre sudură", și încă o... menire ? Cercetează atent rostul fiecărui cuvînt, și numai după ce vei stăpîni pe deplin cuvintele te vei putea încumeta să le dai valori noi.

LIVIU MARA : Versurile mărturisesc, deocamdată, lectură și dragoste pentru poezie, ca și posibilitatea de a exprima clar unele gînduri, în deosebi pe marginea celor citite. De aici, un caracter livresc, întru nimic reprobabil, dar insuficient față de ceea ce d-ta. însuți dorești.

TUDOR GHEORGHESCU : Intenții bune, dar mijloace insuficiente. Meditațiile sînt banale, sau exprimate împotriva sensului : *„Tu omule ești mic și vrei să stăpînești, / Să-nfrîngi orice tărie, chiar timpul să-l oprești ! / Și visurile toate le-aduni într-o celulă... / Le-naripezi în taină, le aperi cu-o căciulă !"* Oare chiar așa procedează omul contemporan ?

DUMITRU SĂNDEI : D-ta ai prins din zbor cîteva cuvinte dintr-un anume arsenal poetic și socotești că întrebuințîndu-le creezi o poezie „profundă". Ermetismul, ca formulă poetică pentru un cerc restrîns de inițiați, a sucombat definitiv tocmai pentru că încerca să se opună poeziei adevărate, legată de viața și aspirațiile celor mulți. De altfel, la d-ta este mai mult o confuzie de termeni, la modul propriu : *„S-au strîns să plîngă / Umbre și linii / Drepte ori strîmbe / Crimpei de atlazuri, / În zare răsfira / Cu fire jucînde / Brize mofuze / Încet tremurînde"*. Cine poate desprinde măcar o fărîmă de sens ? Întrucît ești din Oltenița, te-am ruga să încerci să citești aceste versuri unor muncitori de la șantierul naval. Discuția n-ar putea decît să te ajute.

DUMITRU CEPĂNARU : Unele versuri au grație, ca în acest „Condei" : *„Nu știu care meșter, parcă / Luna prăvălită-n lac / A scobit-o / Și-a făcut din ea o barcă. / Toate-ntinderile tac / Numai cîntul lin, iubito, / S-a suit ușor, c-un salt / În a lunii luntre lungă / Și visle-ște-ncet, s-ajungă / Pîn'la malul celălalt..."* Am dori, însă, un „condei" mai profund, care să dea și un sens imaginii. Celelalte poezii sînt corecte și au o pilpîire de sentiment real, dar cam mi-

POȘTA REDACȚIEI

TEOFIL PURCEL : Ai multă tragere de inimă, dar ea se consumă, de cele mai multe ori, într-o versificare lipsită de selecție. Într-adevăr, poezia există pretutindeni în jurul nostru, dar aceasta nu înseamnă că este suficient să versificăm tot ceea ce ne intră în raza vizuală ! Poezia constă în dezvăluirea imaginilor profunde ale vieții noastre, în relevarea de asociații neobservate de alții. Versificarea (chiar făcută cu virtuozitate) nu rămîne decît la suprafața lucrurilor, deci nu devine poezie. Trebuie să înțelegi aceasta de la bun început, pentru a nu te amăgi cu iluzia să scrii poezie în cazuri ca : *„În cîmp e fierbere și clocot / Muncesc cu drag și voie bună / Și vîntul tainic la ureche / Le zice cîntece pe strună"* etc. Nu trebuie să te descurajezi, dar, la vîrsta d-tale tînără, e bine să privești lucrurile în față. Un început de vibrație am distins în „Munte, gigantule" : *„Munte, gigantule / Cu vîrful în stele / Paznic al patriei mele, / Luminile cerului / Te mîngîie-odată / Cu mîinile gerului. / Munte, gigantule / Cu vîrful în lună / Uzinile sună... / Urechile tale / Ascultă un cîntec / Ieșit din furnale"*. Nelimitîndu-te la observația exterioară, versul a început să se facă simțit.

MIHAIL DUȚESCU : Am reținut „Orașul meu".

ILEANA TEODOSIU : Totuși, parcă am răspuns și celorlalte scrisori... Nu se poate spune că versurile sînt lipsite de calități, dar... Avem impresia că există un „dar", și anume acela al unei aglomerări verbale, o suprasolicitare formală care îngreuiază imaginea : *„Înlănțuitoare, clipa nopții își aruncă năframa pe umerii de neon ai orașului — / Să-mi treacă clipele — miriadele perle, / să se deschidă ochiul însetat / sorbind pe retina nopții căușul de aur al veaculuî"*. Neon, perle, aur, — nu e cam mult pentru patru versuri ? Apoi, un căuș sorbit pe o retină, fie ea chiar a nopții ? Cam baroc. Cînd renunță la aceste false „frumusețî", și apelează la simplitate, versul este mai convingător : *„Copilul blond ce vrea să urce viteaz cu Iuri în cosmos / traversează copilăria săltînd spre stele"* (dar nu și continuarea : *„și-n ochi poartă toate germinațiile viitorului" !*) Renunță, deci, la podoabele pur formale și lasă versul să gîlgîie curat și liber...

TUDOR GHEORGHESCU : Intenții bune, dar mijloace insuficiente. Meditațiile sînt banale, sau exprimate împotriva sensului : *„Tu omule ești mic și vrei să stăpînești, / Să-nfrîngi orice tărie, chiar timpul să-l oprești ! / Și visurile toate le-aduni într-o celulă... / Le-naripezi în taină, le aperi cu-o căciulă !"* Oare chiar așa procedează omul contemporan ?

DUMITRU SĂNDEI : D-ta ai prins din zbor cîteva cuvinte dintr-un anume arsenal poetic și socotești că întrebuințîndu-le creezi o poezie „profundă". Ermetismul, ca formulă poetică pentru un cerc restrîns de inițiați, a sucombat definitiv tocmai pentru că încerca să se opună poeziei adevărate, legată de viața și aspirațiile celor mulți. De altfel, la d-ta este mai mult o confuzie de termeni, la modul propriu : *„S-au strîns să plîngă / Umbre și linii / Drepte ori strîmbe / Crimpei de atlazuri, / În zare răsfira / Cu fire jucînde / Brize mofuze / Încet tremurînde"*. Cine poate desprinde măcar o fărîmă de sens ? Întrucît ești din Oltenița, te-am ruga să încerci să citești aceste versuri unor muncitori de la șantierul naval. Discuția n-ar putea decît să te ajute.

DUMITRU CEPĂNARU : Unele versuri au grație, ca în acest „Condei" : *„Nu știu care meșter, parcă / Luna prăvălită-n lac / A scobit-o / Și-a făcut din ea o barcă. / Toate-ntinderile tac / Numai cîntul lin, iubito, / S-a suit ușor, c-un salt / În a lunii luntre lungă / Și visle-ște-ncet, s-ajungă / Pîn'la malul celălalt..."* Am dori, însă, un „condei" mai profund, care să dea și un sens imaginii. Celelalte poezii sînt corecte și au o pilpîire de sentiment real, dar cam mi-

CONSTANTIN CĂLIN : Ai simțul versului și nu spui vorbe întîmplătoare. Dacă te vei preocupa cu seriozitate de formarea d-tale, vei ajunge acolo unde năzuiești. Din cele care ne-au plăcut, am ales „Arbore", ca fiind mai concentrată. Atenție la reluarea, chiar atrăgătoare, a locurilor comune. De exemplu: *„M-așteaptă primăvara în rădăcini și lut, / Să mă anin, ca roua, de vîrfurile ierbii / Și ca un cer albastru, rotund și neștiut / Să mă resfir pe pajiști și să mă pască cerbii. / M-așteaptă primăvara în adieri de vînt / Să-mi ningă pe retină lumină și culoare / Și eu să isc poeme din toate și să cînt / Și cîte-o bucurie s-aprind la fiecare"*. Versurile sună nu numai corect, și par a avea și prospețime. Par, numai, deoarece toate acestea s-au spus, în diverse epoci și moduri, de nenumărate ori. Ispita acestor locuri comune este destul de mare, la început, și nu poate fi izgonită decît prin lecturi aprofundate și printr-un autocontrol sever. Severitatea este una dintre primele obligații ale unui talent.

Ioanid Romanescu, *Voinești* ; Stern Eva, *București* ; Popescu I. Iulian, *Reșița* ; Jeberean Ioan, *Lugoj* ; Mihai Istrătescu, *Turnu-Severin* ; Susanu Gheorghe, *Onești* ; Anghel Dan, *Orașul Dr. Petru Groza* ; Albu Florea, *Turnu-Măgurele* ; Mihai Nemeș, *Craiova* ; G. Neagu, *Făgăraș* ; Pădureanu Ștefan, *București* ; Zaharia Singeorzan, *Ilva Mică* ; I. M. Năstăsescu, *Pucioasa* ; N. Sălăjan, *Tușnad* ; Dumitru Enache, *Turnu-Severin* ; Tăpeanu Maria, *Reșița* ; Galița Ionel, *Ursa* ; G. Basarab, *București* ; I. Cioclei, *Petroșani* ; Ion Corn, *București* ; Cucu Murgu, *Berzovia* ; Traian D. Lungu, *Rîmnicul Vîlcea* ; Stelian Fetelca, Miron Costin Ștefănescu, *Ploiești* ; Maria Anotimp, *Bacău* ; Constantin Enache, *Marotinul de Sus* ; Mihai Gheorghe, *Cremenari* ; Donescu Petronius, *Ploiești* ; Ignea Loga, *Nicolint* ; Vasile Munteanu, *Sibiu* ; D. Petrovici, *Ploiești* ; Vidrighin Ion, *Rășinari* ; Dumitru Grigoraș, *Iași* ; Vasile Pop, *Hunedoara* ; Mircea Ichim, *Buzău* ; Monciu Alexandru, *Călărași* ; Savin Viorel, *Iași* ; Ion Mirescu, *Pitești* ; Balaban Ștefan, *Ploiești*.

MAI TRIMITEȚI

Ghițulescu Dumitru, *Roșiorii de Vede* ; George Dumitrescu, Ion Anghel Teodorof, *Bacău* ; I. V. Eftimie, Dan Cristian, *Pitești* ; Fricop Neculai, M. Rădulescu și Petre Closicia, *Brașov* ; Nică Marințean, *București* ; Boroiu Corneliu, *Răcari* ; N. Vlăduț, *Craiova* ; Bejan Octavian, *Roșiești* ; Lucian Voinescu, *Ploiești* ; Cioran Petre, *Brăila* ; Mitică Lăcătușu, *Bacău* ; Aioanei Iordache, *Constanța* ; Vasile Leon Moldoveanu, *Bistrița* ; Felicia Popa, *Drajna de Jos* ; Titi Gheorghiu, *Vaslui* ; Jean Căprescu, *Tîrgu-Jiu* ; Tică Ionel, Ana Cricoreanu, *București* ; M. A., George Fleancu, *Roșiorii de Vede* ; Ursulescu Radu, *Calafat* ; Mihai Bălănică, Gheorghe David, Savu Roșu, *Focșani* ; Cinciună Ion, *Sibiu*.

DEOCAMDATA NU

Horia Lovinescu: FEBRE

Revista Teatrul nr. 2 a publicat o piesă a lui Horia Lovinescu: Febre. În această lucrare dramatică, scriitorul utilizează un bogat material de viață care i-a inspirat și scenariul cinematografic „Poveste sentimentală". (Filmul va fi difuzat pe ecranele noastre, în curînd). În contextul dramaturgiei sale, problema intelectualului devine primordială. Eroul lui Horia Lovinescu își restructurează universul interior, își amplifică orizonturile, regenerat de adîncile transformări revoluționare. Numai adversarii ideologici, de tipul lui Matei din Citadela sfărîmată, spre exemplu, preferă prăbușirea în „neant", refuzînd înnoirea spirituală. Suflul proaspăt al contemporaneității dă vigoare creației pasionate și existența omului este investită cu sensuri noi. O asemenea evoluție cunosc și protagoniștii ultimei piese a lui Horia Lovinescu: medicul Toma și soția sa, Neli, vin într-un sat de pescari — din Delta Dunării. Scriitorul surprinde nuanțele acestui complicat proces lăuntric și-i relevă semnificațiile. Modalitatea compozițională folosită — ni se pare adecvată. Personajul Toma se confesează prietenului său Profesorul și are loc o succesiune de secvențe într-un ritm încordat. Toma trece de la arlechin în diverse planuri ale scenei, își „joacă" rolul și revine, rostind comentarii asupra celor petrecute. Retrospectiva se desfășoară cu gradație. Cititorul află o serie de întîmplări din viața personajelor, le întîlnește în împrejurări critice, Horia Lovinescu știe să organizeze ingenios economia pieselor sale. Precizia arhitectonică este o coordonată permanentă a edificiilor dramatice concepute de el. Piesa Febre confirmă — o dată mai mult — această calitate a autorului, însă aici maniera expozitivă îl subjugă uneori, în cuprinsul fabulației apărînd și momente inutile. Scena din cîrciumă, bunăoară, cînd doctorul îl înfruntă pe bătăușul Simion, aduce o complicație dinadins căutată de scriitor (zvonurile calomnioase răspîndite pe seama lui Toma), fără să corespundă unui imperativ dramatic. Episodul — de un lirism cam forțat — susținut de Toma și Anca Mereș la Istria — nu adaugă nimic în plus, deoarece este o reluare a unor detalii cunoscute anterior.

Desen de SILVAN

De altfel, după părerea noastră, pe întreg parcursul piesei, învățătorul Mereș și soția sa, Anca, sînt conturați cu o anumită notă melodramatică (el, soțul bolnav, generos, plin de optimism, ea — femeia care-l înțelege și, fără să pregete, își irosește tinerețea lîngă omul acesta suferind). Anca se îndrăgostește de Toma, însă medicul nu-i acordă nici-o atenție, fiind preocupat de alte probleme). Există deci, pe una din laturile piesei, o infuzie de sentimentalism cam supărător. Masa pescarilor din satul unde lucrează doctorul nu depășește mult cadrul decorativ. Totodată, autorul trece prea brusc de la partea întîi la partea a doua a textului, expediind unele etape din transformarea lui Toma (aflate de cititori numai din monologurile acestuia). Toma afirmă într-un comentariu: „Fără să știu cînd, am învățat să gîndesc și să spun ca și Frîncu: noi. Vorba lui! Asta era toată filozofia". Credem că autorul ar fi trebuit să insiste mai mult asupra unor astfel de aspecte edificatoare. Și Neli, deși străbate o traiectorie cu destule sinuozități și meandre, trăiește totuși în „culise" unele momente nodale ale evoluției ei. (În partea a doua a piesei). Activiștii de partid, Frîncu și Danilov, puteau deveni prezențe mai vii, care să dețină partituri mai ample și mai nuanțate.

Fără îndoială, talentul și experiența scriitoricească a lui Horia Lovinescu — evidente și în piesa discutată aici — ne îndreptățesc să-i cerem să ne poarte tot mai sus, pe culmile artei realist-socialiste.

Mihai Botez

Agronomul și atletismul

Îmi spunea aseară Soeter, profesorul Iolandei:

„...Cred că viitorul atletismului nostru e la sate. Vezi, dacă stai să-i privești pe flăcăii care se îmbulzesc în jurul meselor cu plasă ale căminului cultural, sau pe cei care încing podeaua scenei în dansuri, nu e greu să descoperi sub pieptarele înflorate un pectoral de sulițaș sau de discobol.

Mă gîndesc deseori la rolul pe care l-ar putea avea tînărul inginer agronom în această mobilizare a energiilor.

O simplă oră de atletism plasată în „fereastra" dintre cursul de biologie și cel de fitopatologie i-ar descoperi săteanului, campion de spartachiadă la trîntă, tainele startului din gropi sau (de ce nu?) tehnica saltului triplu. Și poate că același inginer agronom ar fi cel mai îndreptățit să ia rigla de calcul ca să tragă arcul de cerc al pistei..."

Are dreptate Soeter. E momentul ca rulèta și cronometrul să pătrundă mai mult în viața satului nostru nou, atît de receptiv la binefacerile sportului.

Acum doi ani am văzut mingea de volei zburînd printre ciubere și tulnice pe muntele Găina, în ziua fostului tîrg al mireselor vîndute.

Am văzut într-o singură dimineață, în sală, la Timișoara, trei echipe de handbaliști țărani de la Peciul Nou, Giarmata și Beșenova Nouă.

L-am văzut pe Eroul Muncii Socialiste, Viorel Uibaru cerînd televiziunii poloneze cîteva clipe de răgaz ca să deschidă spartachiada la cămin, la Lenauheim.

L-am văzut pe grădarul-ciclist Vasile Burlacu de la Sighișoara cîștigînd Cupa Agriculturii tocmai la Basarabi, lîngă Calafat. E același Vasile Burlacu despre care am scris acum vreo patru luni că mănîncă seara numai iaurt („tovarășe reporter, Fausto Coppi așa mînca") și pe care l-am regăsit în „Sportul", pe locul întîi, la semicurse, în primele două ciclocrosuri ale anului.

Am văzut, în sfîrșit, cum duminica sportivă a satului nostru colectivizat transformă tot mai mult hora într-un prilej de încălzire pentru startul întrecerilor sportive. Am văzut cum fetele și-au lepădat sfiala, odată cu broboada, strunindu-și pletele cu elame, în așteptarea plonjoanelor pe semicerc...

Ce spui, tovarășe agronom? Te-ncumeți? Parcă te văd anunțînd startul ștafetei de 4x100: „pe culoarul întîi — brigada legumicolă, pe doi — zootehniștii, pe trei — S.M.T.-ul..." N-ai ce-i face. Te cer flăcăii, pentru care crosul a început să cam fie o alergare țărănească. După cum vezi, asta-i situația.

Ioan Chirilă

sport

ION MICLEA — Balet.

CRONICA FILMULUI

Străzile au amintiri

Un oraș petrolifer de la noi în epoca declinului agresiunii fasciste: acesta e mediul și timpul acțiunii ultimului film românesc apărut pe ecrane.

Filmul recompune cu mult adevăr imaginea unui oraș pustiit de bombardamente, aprovizionat mizerabil, supus la privațiuni și sacrificii silnice în folosul unei cauze inumane și de altfel pierdute, dar care se împotrivește cotropitorilor, pregătindu-și în ascuns eliberarea. Urmărind pașii locuitorilor pe străzile săgetate de țipătul sirenelor de alarmă și prin clădirile mușcate de explozii și urîțite de mizerie, sau dimpotrivă, împopoțonate nerușinat cu semnele unui huzur alimentat de jaf, autorii filmului dezvăluie spectatorului forțele care se înfruntau la noi în zilele acelea dramatice.

Întreg filmul e construit pe ideea acestei înfruntări consemnate în perspectiva apropiatei răsturnări de forțe. Paralel cu ordinele de chemare pe frontul fascist, manifestele comuniste cheamă la lupta împotriva războiului. Rafinăria și gara sînt vegheate de sentinele, dar garniturile de cisterne se minează sub nasul lor. Seara, în orașul cutreierat de patrule, ingeniozitatea activiștilor găsește mijlocul de a face să circule manifestele, iar trufia marșului de război, lătrat prin toate megafoanele gării, e dezmințită cu involuntară ironie de comunicatele militare cu ultimele știri de pe front, transmise prin aceleași megafoane... Toate piesele acestui mozaic al vieții chinuite care luptă cu suferința și cu moartea demonstrează adevărul afirmației azvîrlite de eroină în obrazul anchetatorului care o torturează cu metode învățate la Hamburg! „De fiecare dată cînd explodează o garnitură, arestați sute de oameni. Și totuși garniturile continuă să explodeze, iar manifestele ajung unde trebuie", redînd încleștarea crîncenă din ajunul Eliberării, autorii folosesc expresia laconică și nuanța discretă, izbutind să redea în tonuri proaspete o temă devenită clasică. Prinse în lentila observației unui scriitor martor și participant prin forța împrejurărilor la evenimentele care fac obiectul filmului, oamenii și faptele apar „în mărime naturală", rînduite însă cu grijă, după logica riguroasă a semnificației lor. Ar mai fi de spus cîteva despre umorul cu tîlc grav care însenînează pe alocuri tristețea obosită de pe chipurile oamenilor siliți să îndure dezastrele războiului, tristețe care, convertită în durere uluită, suspendă finalul într-un punct paroxitic.

Filmul își datorează reușita nu numai talentului, ci și colaborării armonioase dintre autorii lui. Rod al conlucrării dintre două condeie de talent recunoscute, familiarizate cu problemele cinematografice, scenariul lui Dimos Rendis și Ioan Grigorescu furnizează filmului o bază literară valoroasă, oferind regizorului Manole Marcus o bună ocazie de a-și dezvălui personalitatea. Remareabilul discernămînt dovedit de regie în selecția interpreților furnizează filmului o tipologie memorabilă înzestrîndu-l cu însușirea rar întîlnită de a grava în amintirea spectatorului toate prezențele fizionomice, de la personajul principal pînă la apariția mută. Trăsăturile austere ale Doinei, cele moi ale inspectorului și cele vulgare ale comisarului, frumusețea echilibrată a fetei lui Ilieș, seriozitatea concentrată de pe chipul lui Victor, distincția obosită a scriitorului, robustețea colorată de umor și încălzită de bunătatea înțelegătoare a omului „care dă sînge" sînt probele unei remarcabile capacități de caracterizare plastică.

Imaginea (operator Gheorghe Fischer), filmată în decor natural, susține cu inteligență tendințele scenariștilor și regiei de a face din fiecare element al filmului o piesă semnificativă. Muzica lui Tiberiu Olah o secondează cu discreție.

MARIA NICOARĂ

Satul contemporan în creația tinerilor artiști plastici

VICTOR ROMAN: „Țărancă din Mărtiniș"

Creația plastică din ultima vreme demonstrează o orientare tot mai hotărîtă spre temele majore ale actualității, fapt care are drept rezultat o creștere sensibilă a valorii artistice a operelor lor. Lucrările de artă plastică ale tinerilor, fără a fi realizări depline, marchează necontenite eforturi de însușire a măiestriei, posibilități sporite de a organiza o compoziție în funcție de conținutul complex de idei și de sentimente, de a realiza portrete în care universul interior al personajelor se exprimă concentrat și convingător.

Viața nouă a satului nostru, profundele transformări din conștiința țăranilor, conștiința demnității cucerite după atîtea veacuri de trudă și de umilință, au inspirat numeroase lucrări valoroase, semnate de tineri artiști.

Vom încerca să sugerăm, în puține rînduri, cîteva impresii asupra modului în care tinerii s-au apropiat de reprezentarea chipului omului nou de pe ogoare, a țăranului colectivist din vremea noastră.

Uniunea Artiștilor Plastici a transformat în tradiție organizarea de brigăzi compuse din artiști plastici care se deplasează în regiuni pentru a cunoaște în amănunt realitatea nouă din uzine și de pe ogoare. Rezultatele au fost deosebit de încurajatoare, tinerii artiști înlăturînd din opera lor, în mare măsură, interpretarea „pitorească" a satului. Peisaje ca acelea din Niculițel, datorate lui Ion Gheorghiu, „Aria nr. 3 din Limanu" al lui Ion Bițan, în care construcția geometrizată e încălzită de un colorit expresiv, sau vederea largă a aceleeași comune, realizată în planuri largi, bine armonizate, de Ion Pacea, constituie un răspuns contemporan, convingător, dat viziunii de altădată a Dobrogii înecate în praful cretos, simbol al sărăciei și al pustiului. Ion Pană, autorul unor portrete în care înclinarea sa spre monumentalitate, a găsit rezolvări fericite, e posesor al unei palete cromatice sobre, păstrînd-o în unele compoziții (ca aceea care a figurat în regionala de anul trecut). Dar o artistă deosebit de înzestrată, fruntașă a generației ei, cum e Lia Szasz, a sacrificat uneori (vezi compoziția „Brigadiere") pînă și detaliile anatomice de dragul unor jocuri formale. Aici atingem o problemă care, după părerea noastră, nu e niciodată discutată inutil: aceea a găsirii unui stil propriu în artă.

Căutările, în sensul unei „originalități" a expresiei plastice rupte de conținut, devin, în mod fatal, sterpe și neconvingătoare. De aceea și alte compoziții ca

DAN GRIGORESCU

aceea a lui Mircea Vremir („Colectiviști") sau a lui Florea Simion („Arie de treier") se prezintă ca simple încercări care nu depășesc o viziune exterioară, înscrisă în ritmuri cromatice cu valoare strict decorativă. Mihai Popa, autorul compoziției „O colectivă la moți", rezolva în mod fericit contrastul dintre fizionomiile aspre ale moților, martori ai unei îndelungate vieți de mizerie, și nădejdea care scapără în ochii mamei ce vede cum se conturează un viitor îmbelșugat pentru pruncul din brațe. Gh. Iacob („Colectiviștii întocmind planul de muncă") și Gh. Spiridon („Ședința brigadierilor"), în ciuda unor tributuri pe care încă le plătesc efectelor cromatice insuficient adîncite și (mai ales cel dintîi) unei analize încă superficiale care duce la o portretizare sumară, surprind un moment caracteristic din viața satului. Aurel Aniței („Expoziție volantă la sat"), Constantin Blendea („Tînăr tractorist") demonstrează și ei o creștere sensibilă a exigenței față de propria operă, a preocupării de a surprinde esențialul și permanentul inedit din viața satului.

În portret, ni se pare că trebuie să semnalăm, în deosebi, realizările a trei tineri artiști care se dovedesc deosebit de înzestrați: pictorul Brăduț Covaliu și sculptorii Iulia Oniță și Victor Roman. Cel dintîi, cu o viziune matură, a izbutit să-și afirme un stil foarte personal, ferit de tentațiile oricărui formalism. În cadrul acestui stil, Covaliu a realizat o largă variație a mijloacelor de expresie, țărăncile sale sugerînd o mare concentrare interioară, o claritate sufletească și un optimism cuceritor. Iulia Oniță, autoarea sculpturii „Colectivist din Viișoara", a realizat o sinteză convingătoare a celor mai bune însușiri ale țăranului contemporan, în care mesajul operei de artă este ușor de descifrat, exercitîndu-și acțiunea educativă. Victor Roman, absolvent de curînd al Institutului, s-a afirmat repede, sculptura sa „Țărancă din Mărtiniș", prezentată în vara trecută la expoziția închinată aniversării Partidului, impunîndu-se prin seriozitatea meșteșugului cu care e realizată.

Nu putem încheia aceste sumare însemnări fără a aminti numele cîtorva graficieni talentați din tînăra generație care s-au inspirat din viața nouă a satului nostru. Profunzimea sentimentului lui Iulian Olariu, știința de a realiza atmosfera cu ajutorul unor jocuri viguroase de pete compacte, albe și negre, temperele și tușurile pline de sensibilitate ale lui Constantin Baciu, compozițiile inteligente și subtile ale Getei Brătescu, linia lapidară (uneori pînă la hieratism) a Cornelliei Daneț, viziunea cinematografică, cu unghiuri neașteptate, a lui Marcel Chirnoagă, i-au impus de mai multă vreme în arta noastră. Am vrea să amintim și numele lui Traian Vasai și al lui Vasile Celmare, posesori ai unei tehnici personale, în căutarea unei modalități tot mai expresive.

Realismul socialist oferă cele mai largi posibilități de expresie artistică. Plasticienii noștri trebuie, însă, să depună eforturi sporite pentru crearea unor opere capabile să exprime bogăția sufletească a țăranului zilelor noastre. Nu cu ajutorul unor scheme prestabilite, a unor fizionomii „sugerate" vag sau diformate în virtutea cerințelor unor legi despotice dictate de goana după un stil „original" se exprimă chipul omului contemporan, viața sa tulburătoare, tumultuoasă. Împotriva acestor procedee de-a dreptul antirealiste, care dăinuie încă pe alocuri în creația tinerilor, se cuvine ca artiștii înșiși să ia atitudine fermă, înaintea oricărui critic de specialitate. Ne îngăduim să amintim un fragment dintr-o scrisoare a lui Repin: „Culorile sînt pentru noi un instrument, ele trebuie să exprime ideile noastre, coloritul nostru nu reprezintă pete elegante, ci trebuie să ne releve starea de spirit a tabloului, sufletul acestuia..."

arte • sport • spectacole • arte • sport • spectacole • arte • sport • spectacole •

ȚĂRANUL ROCO SCOTELLARO UN POET

*La 30 de ani, cînd s-a stins bolnav de tuberculoză *), Rocco Scotellaro lăsa în urma lui o operă în proză, dar în deosebi o operă poetică ajunsă la un grad înalt de maturitate, care relevă un temperament artistic viguros și profund original, orientat cu predilecție spre cultivarea liricii sociale. Scotellaro face astfel să vibreze o coardă nouă în concertul liricii italiene contemporane. Acest aspect reclamă o subliniere deosebită, cu atît mai mult cu cît pînă și cei mai buni reprezentanți ai poeziei italiene de azi, după ce și-au reînnoit în mod fundamental registrul tematic în contact cu Rezistența antifascistă, n-au făcut și pasul urător. Ei nu s-au arătat a fi destul de permeabili la solicitarea noilor teme ale vieții obștești, la realitățile sociale de după război, care au determinat puternice deplasări de poziție în proză, și care sînt și astăzi prezente în creația multor scriitori aparținînd neorealismului.*

Locul aparte al lui Scotellaro în peisajul liricii italiene e explicabil, desigur, și prin faptul că poetul e un om din popor, un țăran.

Eroul liric al lui Scotellaro reprezintă o sinteză a lumii satului meridional, a cărui tragică sărăcie și înapoiere constituie una din marile probleme naționale ale Italiei. Versurile sale atestă nu numai receptivitatea față de tabloul satului, proprie multor scriitori meridionaliști, dar ele sînt filtrate printr-o autentică experiență omenească, printr-o cunoaștere directă a unor realități pe care poetul le-a trăit cu propria-i viață. El evocă imaginea mamei care șaizeci de ani a dormit sub o scară, alături de măgarul dirdîind de frig, amintirea tatălui, sărman pantofar de țară, a lui însuși „cel cu carnea verde de copil bătut", a consătenilor care-și duc traiul în ocolul vitelor. Spre deosebire însă de mulți meridionaliști, lui Scotellaro îi este proprie nu contemplarea îndurerată a acestui tablou, ci accentele energice de revoltă. Răzbate o undă concentrată, din aceste versuri care fac ecoul revoluției țărănești spontane împotriva opresiunii, răzbate un sarcasm răspicat rezolvat artisticește în grotescul multor portrete ale bogătanilor. Exasperat de sărăcie, de apăsarea impozitelor, bătrînul pantofar trimite într-o bună zi la percepție bancul lui cizmăresc cu un bilet deasupra, pe care stătea scris : Ochi de boi, mai trudiți și voi.

Satul lui Scotellaro nu mai este satul amorțit, lipsit de perspectivă, al meridionaliștilor de odinioară ; el începe să trăiască febra evenimentelor de după război, cînd au avut loc mișcările țărănești pentru ocuparea pămînturilor. Aceste evenimente dau și liricii poetului o orientare militantă ; Scotellaro participă activ la mișcările țărănești, urmărind în versurile sale acest proces de deșteptare, de radicalizare poetică a satului. Emistihul care este însuși titlul volumului de poezii E fatto giorno *(S-a luminat de zi) este salutul adus de poet zorilor acestei lupte :* S-a luminat de zi / Am intrat în joc și noi, cu-ncălțările și chipurile noastre / așa cum erau ele. *Elanul luptei vibrează în imaginea* Snopilor nerăbdători să ia foc, în Veșnic nou e răsăritul, *adevărată marsilieză țărănească, cum a numit-o Carlo Levi, în* Noi ce facem ?, în Prima grevă.

Cîntărețul Lucaniei natale este ales, la vîrsta unui chip imberb, primar la Tricarico : cel dintîi primar ales prin voința țăranilor, în toiul mișcărilor de masă pentru pămînt. Experiența acestei participări la lupta socială constituie pentru poet o fecundă sursă de inspirație. Admirabil orator și agitator al maselor, Rocco se dăruia cu generozitate luptei din care și-a compus viața și poezia. Arestat în 1950 din motive politice, el cucerește, prin experiența timpului petrecut în temnița ‚certitudinii noi : continuă drumul său de luptă cu o și mai fermă conștiință a răspunderilor sale.

Rugăciune pentru luna iunie *cîntă solidaritatea cu cei smulși somnului neîmplinit de truda cîmpului :* „Cu ochii închiși pornesc la cîmp țăranii mei". *Umanismul țărănesc al lui Rocco e alături de dîjmașii din* Strechea, *cel care arborează „Steagul mizeriei", filfîind o haină zdrențăroasă pe un băț de trestie deasupra pămînturilor descărnate.*

Cu o ciudată și mare violență, dă poetul imaginea tovărășiei adevărate a omului și vitei sale :

„O ! dragoste adevărată a tovarășilor de muncă !
Am văzut un om care dădea de băut iepei
din mîinile lui și blestema".

Cu gîndul la țăranii care, împinși de sărăcie, emigrau din satul natal în căutarea unei existențe omenești, scria Psalm casei : „Plecați și voi, părinți ai pămîntului / lăsați ușa casei mai neagră ca fumul cel negru / și ce speranță fiilor aduși de voi pe lume !" ; *dar și acel poem al migrațiilor și disperării, al interogativelor tragice dublate de refrenul tonic :* „Inimă, nu te opri ! / cei sărmani, cei buni / sînt condamnați a rătăci / Cu mine ce va fi ? / Cu noi ce va mai fi ? / Inimă, nu te opri !"

Tablourile de ample rezonanțe sociale alternează în volumul de versuri al lui Scotellaro cu tablouri miniaturale, de o senină delicatețe, despre frumusețea satului natal, a femeilor brune din Sud : străinii vin de departe ca să-și ofere ceasul festiv de a le privi. Un lirism pur, deși puternic sensual, străbate aceste miniaturi precise, a căror materie sugestivă se prelungește departe de cadrul lor îngust, prin puterea cu care răscolește vibrația și reflexia cititorului.

Originalitatea talentului lui Scotellaro, expresivitatea sa concentrată, lipsită de ermetismul în care se închid încă mulți poeți italieni, angajarea pe care o manifestă poetul în abordarea marilor probleme ale pămîntului său natal l-au situat în ochii criticii și ai publicului printre cei care au înnoit cu adevărat lirica italiană a ultimului deceniu : „Poeziile țărănești, versurile de inspirație rustică sînt poezii mari, excepționale în literatura noastră", „poezii minunat de frumoase" — arată cunoscutul scriitor Carlo Levi.

Din păcate, creația lui Rocco este curmată într-un moment înalt al evoluției sale : o Scrisoare pentru Pace, *adresată de poet, în ultimul an de viață, tineretului comunist, arată limpede că drumul pe care pașii sînt întrerupți de moarte prematură este fără șovăială drumul spre un viitor de împlinire a tuturor speranțelor :*

Să vină dimineața pentru tinerii anului 1953,
pe buzele arse țîșnească zîmbetul din nou —
anul acesta, pînă nu-mbătrînim ;
iar voi veți arăta grădinile sovietice
care au crescut din șanțurile bombelor naziste ;
aruncînd puștile ce-aveau țeava spre țintă,
vom învăța care-i drumul de urmat
și mulți, poate și eu, nu vom muri înecați.

*) *În 1953.*

Tatăl meu

Tatăl meu lua măsura piciorului drept,
vindea încălțări priceput, înțelept lucrate,
la tîrguri, în praf.

Cuțitul, ca pe o pîine,
talpa ușor o croia.
O dată i-a scos măruntaiele
unui pui de cățea.

Era o noapte — ducă-se pe pustie !
Cînd îl întrebară ce știe,
își strînse ochii mici între pleoape.

Fratelui meu îi trăgea cîte una,
de ce nu știe să scrie
jalbă că-s dările mari.
Avea totdeauna în mînecă
un cuțit numai bun de omor,
pentru vreun pîntec de perceptor.
L-a împuns cu-ndoiala
și pe-unul din sat
— care-a fost mai tîrziu arestat : —
trimisese bancul lui cizmăresc

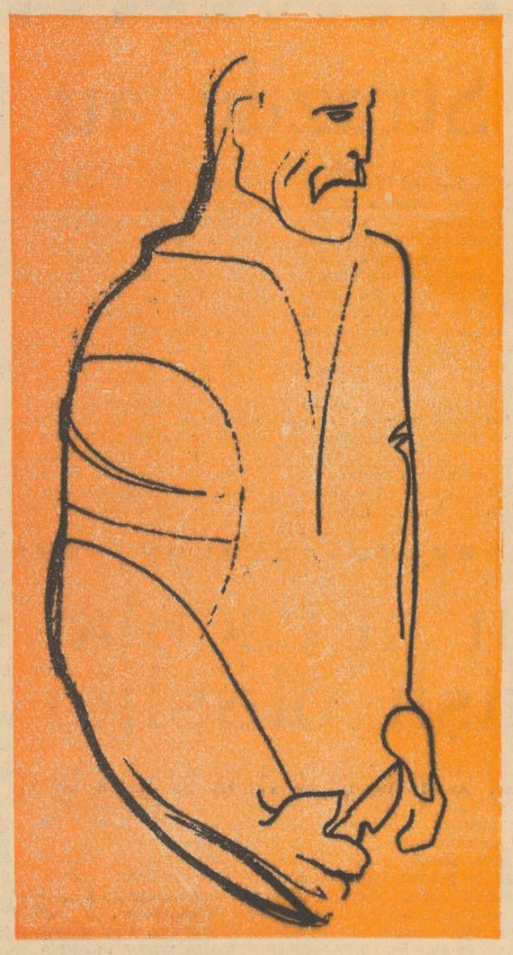

la percepție, cu un bilet pe deasupra :
„Ochi de boi,
mai trudiți și voi".
De-atunci, n-a mai tras vreo nădejde.
Tatăl meu pantofarul,
cu un rîs subțire, decolorat,
răspundea de pe scară
„Domnu fie lăudat !" — unui popă de țară
și pornea istovit —
doar ochii-i mijeau din manta
să se-așeze în piață,
să apere pe cine cerșea.

A murit — precum a dorit — dintr-o dată,
neîmpăcat cu lumea.
Cînd îl păli sorocul,
caută mîna mamei în pat,
i-o strivi ; ea înțelese, și-o trase înapoi.
Zăcea întins, cu obraz răvășit.
Cuvîntul revoltei
în gîtlej i-a-mpietrit.

Pe urmă au spus toți, chiar și perceptorul :
„Ce om cumsecade !" — și-i dădură onorul.

Noi ce facem?

Ne-au trîntit crucea în spinare, stăpînii,
pentru tot ce se întîmplă pe lume — și pentru lunecările
de pămînt.
Noi ce facem ? Așteptăm în tăcere
în piețe, să fim cumpărați,
ne întoarcem seara în șiruri lungi
escortați de oameni călări ;
ne e tovarăș noaptea
cu oile în țarc, cînd ne culcăm.
N-ar trebui nici măcar să ne-adunăm la un cîntec,
să citim dintr-o foaie de ziar
care ne ține partea ?
Sîntem cei slabi din vremi de demult,
cînd tîrguri erau mistuite de flăcări,
aprinse cumplit de Castel.
Sîntem fiii țăranilor care-au sfîrșit în lanțuri.
Noi ce facem ?
Ne spunem frați
în biserici,
dar voi aveți capela voastră,
nobiliară, de unde ne priviți de sus.
Ci nu vă mai holbați cu ochii aștia !
Încetați cu amenințările !

PREZENTARE ȘI TRADUCERI DE DESPINA MLADOVEANU

Pînă și turmele fug de țarc
pentru-o tulpină pitită-n zăpadă.
O să simțiți menirea noastră aspră
în ziua în care ne vom fi călit
în același Castel cumplit.
Pînă și vitele sparg, în năvală, țarcul,
din pricina voastră — să scape de-a voastre mînie.
Noi c[illegible] ?
Tot mai cîntăm cîntecul
mîntuirii voastre.
Unde ne duceți
acolo-i prăpastia, buza prăpastiei.
Noi sîntem bietele oi
cumsecade, oile Domnului.

Lună plină

Luna plină ne umple paturile,
cățîrii umblă cu privirea blajină,
iar cîinii rod niscai oase,
Auzi rîcîind măgărița
care dîrdîie-n culcușul ei de sub scară.
Într-un culcuș, sub o altă scară,
doarme maică-mea, de șaizeci de ani.

Și era o Americă

Și era, departe, o Americă frumoasă,
a tatălui meu la douăzeci de ani.
Și-a sfărîmat în țăndări inima, tata.
America-n sus, America-n jos, —
unde-i America
tatălui meu ?

America va fi tărîmul meu,
cu soare și cu lună uriașă,
cu lin văzduh și cerurile clare
și muncitorii, și țăranii noștri
s-or bucura în nopți de sărbătoare.
Pe punte între ei șopteau încet :
„Vă [illegible], ce spui și **nu** și da
pe valul ce te ține-n palmă,
răspunde-mi : care-i soarta mea ?"

...Serenada deschidea ușile,
marea o aram și ziua și noaptea
pentru pămîntul ce n-o asculta.

Prietenul muri împușcat pe meleagul acela.
i-au luat o mască de ceară.
Un chip de ceară, leit cu al lui,
se întoarse cu casa și cu via acasă,
pentru un maldăr de paie drept pat,
de pe-un tărîm depărtat.

Acum unde-i America noastră ?
Străbuna credea în lumea de dincolo ;
noi, fiii, am citit
pe chipurile de ceară ale părinților noștri.
Nu există o Americă a noastră.
A venit vîntul,
au căzut călușeii,
a murit vecinul în prag
care fusese pe-acel meleag.
America-n sus, America-n jos,
unde-i America
tatălui meu ?

Cerșetorii

Ce bine-i să fii cerșetor cînd vine Crăciunul ;
atunci bogătanii sînt buni.
Ce frumoasă-i ieslea cînd vine Crăciunul ;
în ea mielușelul
stă între lei.

Patria mea frumoasă

Eu sînt un fir de iarbă,
un fir de iarbă ce tremură.
Iar patria mea e acolo unde tremură iarba.
O boare îmi poate purta,
pînă departe, sămînța.

Tinere neveste

Cozile împletite în coc
ale tinerelor neveste
din satul meu...
Negre, negre, negre.
Vin din depărtări străinii
să-și ofere sărbătoarea
de-a le privi.

Ilustrații de H. GUTTMAN

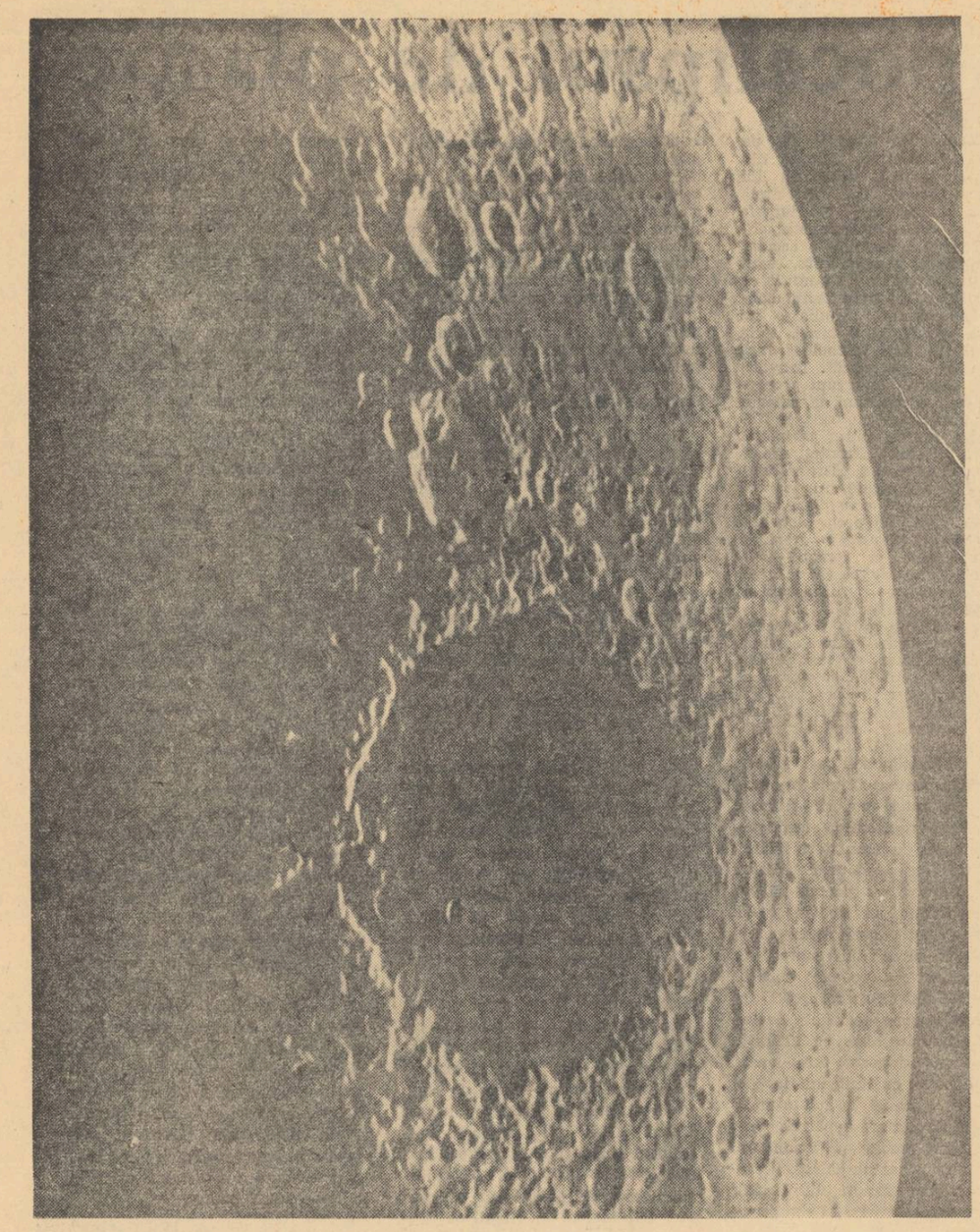

COSMONAUTII

Oamenilor de arme le este bine cunoscut faptul că, înainte de a porni la ofensivă, sînt stabilite nu numai scopurile strategice, dar şi baza de plecare, de unde trebuie să pornească asaltul. Prin bază de plecare, în mod obişnuit, înţelegem poziţiile preliminare, care permit apoi desfăşurarea forţelor pornite la ofensivă. Savanţii, care ani îndelungaţi s-au pregătit pentru asaltul cosmosului, de data aceasta, prin noţiunea „bază de plecare" înţelegeau cu totul altceva şi anume: din sînul cărei profesiuni trebuie să fie selecţionaţi primii descoperitori? Unde se pot recruta oameni care, după o pregătire nu prea îndelungată, să fie capabili să păşească în necunoscut?

Trebuie să recunosc că în această privinţă s-au purtat multe discuţii în contradictoriu. Unii socoteau că baza de plecare o constituie flota de submarine. Însăşi practica vieţii a arătat că pentru această profesiune au fost totdeauna aleşi oameni puternici, rezistenţi. Alţii recomandau oameni din profesiuni „înalte" — paraşutişti, alpinişti, al căror curaj şi rezistenţă sînt demne de toată admiraţia. Majoritatea se pronunţa însă pentru aviatori. S-au găsit însă unii care în general nu ţineau cont de profesiune, socotind că orice om fiziceşte sănătos şi rezistent poate deveni cosmonaut. De regulă, cei care susţineau acest punct de vedere se refereau la sportivi. Trebuie să recunoaştem că ne atrăgea faptul că în ţară sînt sute de mii de sportivi.

S-au găsit însă alţii care au combătut acest punct de vedere. După părerea lor, un organism călit prin sport nu are prea multă importanţă — în cosmos poate zbura orice om sănătos. Trebuie ţinut seama de altceva, după părerea lor foarte important, şi anume de cunoştinţele tehnice inginereşti, şi pe dată se ofereau ei, sau propuneau pe tinerii lor colegi, enumerîndu-le calităţile. Nu e greu de înţeles că aceştia erau inginerii...

Dezbaterile acestea nu erau întîmplătoare: nimeni pe lume nu se ocupase încă cu rezolvarea unei asemenea probleme. Nu exista un drum bătătorit. Pentru prima oară omul trebuia în mod practic şi nemijlocit să bată la porţile cosmosului, ce ţineau ferecate dincolo de ele atîtea taine ale Universului. Cui să-i fie încredinţată sarcina de a păşi peste pragul acestor case de necuprins?

Savanţii sovietici, strîns legaţi de practică, ţin cont de realităţile noastre. Aşa era şi aici: unele păreri juste, adunate laolaltă ca nişte pîriiaşe, au format pînă la urmă o părere generală. Discuţiile s-au potolit. Raţiunea triumfase. Şi cînd un teoretician al cosmonauticei l-a întrebat pe un general de aviaţie, participant la consfătuire: „Aş vrea să ştiu cum se pregătesc oamenii de sub comanda dv. să atace cosmosul?" — toţi au înţeles că baza de plecare fusese stabilită.

De ce anume în rîndurile aviaţiei? Oameni deosebit de călîţi se găsesc pretutindeni — şi în oraşe, şi în sate, şi în armată, şi în flotă. Dar se mai cere, totodată, şi priceperea de a găsi şi pune în aplicare o soluţie justă, de a înţelege zborul şi de a fi stăpîn pe tehnica lui, de a şti să faci observaţii. Cine sînt cei care dau dovadă de asemenea însuşiri? Se înţelege că aviatorii. Ei sînt obişnuiţi să lucreze şi în condiţii atmosferice proaste. În timpul zborului ei ştiu să preţuiască fiecare secundă, observînd felul cum se comportă aeronava, şi reacţionează spontan pentru a face faţă diferitelor situaţii ivite în timpul zborului. Viteza aparatelor moderne de zbor le-a creat deprinderea de a acţiona instantaneu. Sînt calităţi absolut necesare unui cosmonaut.

Cu toate acestea, nu orice aviator e capabil să realizeze un zbor cosmic. Cel mai „adecvat" pentru asemenea zbor este pilotul unui avion de vînătoare. El este obişnuit să acţioneze în mod independent şi de unul singur. În primele zboruri, această calitate profesională îi prinde foarte bine unui cosmonaut. Dar mai e important şi altceva: el este obişnuit ca în timpul unui zbor să observe şi să aprecieze cele mai rapide schimbări de situaţie, fiind capabil, la nevoie, să reacţioneze neîntîrziat.

După cum se ştie, un avion de vînătoare e pilotat de un singur aviator, care trebuie să fie un specialist multilateral dezvoltat. El piloteză şi totodată atacă. De la bun început e o calitate absolut necesară unui cosmonaut. În zborul cosmic el va trebui să fie singur şi totuşi „în mai multe ipostaze": să facă observaţii, să vadă cum funcţionează aparatele, să menţină legătura cu pămîntul, să facă însemnări, să filmeze, să facă calcule, să conducă nava.

În alegerea candidaţilor tocmai din rîndul aviatorilor, a mai existat un motiv. Făcînd parte din rîndurile armatei, un aviator întruchipează în persoana lui minunatele calităţi ale unui ostaş. Disciplina, sobrietatea, voinţa de a învinge, curajul — care, acolo, în cosmos, vor constitui al doilea rînd de aripi. Lumea întreagă cunoaşte bărbăţia, curajul nemăsurat şi devotamentul aviatorilor sovietici. Numele lui Pokrîşkin, Kojedul, al fraţilor Glinka, Safenov, fără a mai aminti de veteranii aviaţiei sovietice, care au fost printre primii care au creat gloria aviaţiei cu stele roşii: Valerii Cikalov, Mihail Gromov, Vladimir Kokinaki şi alţii ne amintesc de eroii legendari ai bătăliilor crîncene.

Prin urmare, iată de ce atunci cînd a venit vorba despre comandanţii navelor cosmice, statul major al savanţilor a fost unanim în părerea că ei trebuie recrutaţi din rîndul aviatorilor.

Pe prim plan era pus termenul de executare. Trebuia să ne apucăm de lucru fără întîrziere. După cum e şi normal, în asemenea cazuri ne frîna lipsa de experienţă. Se năştea o profesiune nouă, necunoscută pînă acum în omenire.

Şcoala pedagogică sovietică ne-a ajutat să stabilim linia principală în alegere. S-a hotărît că, în primul rînd, trebuie să ţinem seama de tăria morală a omului, de lumea lui spirituală, de ideile şi convingerile lui, de profunzimea conştiinţei lui. Dacă vor fi nesocotite asemenea elemente de bază nu se va putea realiza cu succes o încercare atît de completă, la care va fi supus omul într-un zbor cosmic. Un cosmonaut, în raidul său extra-rapid la mari înălţimi şi foarte îndepărtat, va trebui să dea dovadă de acţiuni care presupun o înaltă conştiinţă, nu de acţiuni oarbe, automate. Dacă el va fi pătruns de ideea înaltului ideal pe care îl serveşte, nici o primejdie nu-i va înfrînge voinţa, nimic nu-l va împiedica să-şi pună în aplicare, într-un fel cît mai potrivit, cunoştinţele şi aptitudinile.

Dar ce ne facem cu sănătatea? S-ar părea că nimeni nu este mai oţelit decît un recordman. Cu toate acestea, nu fiecare din ei se dovedeşte capabil de a suporta o serie de acţiuni specifice, de care se izbeşte un cosmonaut în zborul lui cosmic. Acolo se cere să dai dovadă de un antrenament multilateral. Chiar şi printre piloţii avioanelor de vînătoare trebuie făcută o selecţionare. Şi printre ei trebuie aleşi oameni cu inima cea mai tare şi nervii cei mai oţeliţi.

Preocupaţi de aceste gînduri şi năzuinţe, comandanţii, instructorii politici, medicii de aviaţie, au plecat spre regimentele lor de aviaţie militară.

★

Într-o zi, spitalul militar al aviaţiei, după cum spuneau aviatorii care erau internaţi în el, a fost „inundat" de medici. Pe coridoare păşeau cu demnitate renumiţi medici militari specialişti: chirurgi, terapeuţi, psihiatri, specialişti în oto-rino-laringologie şi alţii. Unii din bolnavi îi recunoşteau: „Acesta e un profesor. Tatăl lui a fost de asemenea un chirurg eminent". „Acesta e medicul terapeut şef...". Ce se petrecea în spital? Se ţinea o conferinţă sau o consfătuire specială? Nu. Se întrunise comisia pentru selecţionarea candidaţilor cosmonauţi. Prima comisie de acest fel în istoria ţării.

O mare parte din medicii sosiţi la spital făcuseră în unitatea pe care o deserveau o alegere prealabilă în rîndurile aviatorilor care-şi exprimaseră dorinţa de a deveni cosmonauţi.

Au avut totuşi unele surprize. Cînd se punea problema sănătăţii, erau preferaţi atleţi de categoria grea. Au fost trimişi în faţa comisiei adevăraţi voinici din basme. Îmi amintesc că într-o garnizoană s-a prezentat spre examinare un ofiţer cu o statură atletică: sub haină se ghiceau, fără greutate, muşchii de oţel.

Acest om vesel şi sănătos făcea parte din acea categorie de oameni cărora le reuşeşte totul în viaţă şi care plac tuturor de la prima vedere. Am stat de vorbă. I-am cercetat carnetul de aviator şi fişa de sănătate. Se potrivea în toate. Am trecut la controlul medical. Şi respiraţia, şi tensiunea, şi pulsul erau normale. Dar la inimă se auzea un „zgomot" în plus, abia perceptibil. E adevărat că nu era mare lucru. Omul putea să rămînă şi mai departe aviator, dar în cosmos deocamdată nu putea zbura. I se spune acest lucru fără ocol. E mirat şi copleşit.

— Vă rog să mă credeţi, sînt un halterist încercat... campion chiar.

COLONEL E. PETROV

Dar asemenea cazuri n-au fost prea dese. În general, printre aviatori am întîlnit oameni rezistenţi şi dezvoltaţi multilateral. Dar şi dintre aceştia căutam să alegem pe cei mai potriviţi. Potriviţi nu ca înfăţişare, care după cum ştiţi nu reflectă totdeauna conţinutul interior. Te uiţi de pildă la unul: nu e prea arătos, dar cunoscîndu-l mai de-aproape, îţi dai seama că e un candidat de seamă, un om cu nervii „de oţel". Trebuie să vă spunem că aşa-zişii „nervi de oţel" sînt o comoară pentru viitorii cosmonauţi.

Dar comisia nu se interesa numai de calităţi fizice şi fiziologice. Ne trebuiau oameni dezvoltaţi multilateral, care să posede calităţi morale superioare, deprinderi excelente în practica zborului, un caracter ferm şi oţelit.

Într-o garnizoană ne-au fost prezentaţi vreo zece candidaţi dintre cei mai vrednici — după aprecierea conducerii.

Şi într-adevăr, candidaţii s-au dovedit minunaţi, şi la prima vedere într-adevăr potriviţi pentru viitoarele zboruri în cosmos. Cu toate acestea, făcîndu-se o selecţionare şi mai riguroasă, n-au rămas decît cinci. Comisia a rămas mai ales mulţumită de aviatorul trecut în capul listei. Înalt, ager, vînjos, cu o privire vioaie şi veselă — Leoşa — cum îl numeau cu dragoste colegii lui, era un aviator iscusit. Am fost de faţă la următoarea întîmplare: întorcîndu-se din misiune, el a trebuit să se descurce într-o situaţie destul de dificilă. Trebuia să aterizeze, dar trenul de aterizaj nu funcţiona. Situaţia se complica şi prin faptul că o pătură de nori groşi începuse să acopere aerodromul. Trebuia acţionat prompt şi hotărît. Şi aviatorul n-a ezitat. A sacrificat şasiul şi a aterizat cu bine.

Acest tînăr te uimea nu numai prin măiestria sa, ci şi prin sănătatea sa excepţională. Afară de asta i-au cucerit pe toţi sinceritatea şi modestia lui, sfera largă de interese sprituale. Era comunist, dar continua să ducă o muncă activă în rîndul organizaţiei de comsomol a unităţii. Îi plăcea sportul, mai ales aruncarea cu suliţa şi ciclismul. Era pasionat de pictură. Era socotit ca unul din cei mai buni pictori de peisaje marine din regiune. Nu ştim în ce fel ar fi apreciate operele lui de cei mai exigenţi cunoscători de artă, dar aviatorii erau entuziasmaţi de tablourile lui.

Aflînd că are şansa de a fi trecut în primul lot de viitori cosmonauţi, locotenentul a exclamat fără a mai sta pe gînduri:

— Grozav mi-ar place!

Cînd i s-a adus la cunoştinţă că cei din comisia provizorie l-au acceptat, bucuria lui era nemărginită. Seara, înainte de plecarea noastră, Alexei a trecut pe la mine şi după o scurtă tăcere mi-a mărturisit cu un aer vinovat:

— Trebuie să ştiţi că nu-s însurat, dar iubesc o fată şi aş vrea să mă căsătoresc... Oare acest lucru nu va constitui o piedică?

— Să n-ai nici o grijă — l-am asigurat eu pe aviator şi am adaos în glumă: de dragoste adevărată ai nevoie nu numai pe pămînt, ci şi în cosmos.

Unul din medici îmi lăudase în mod deosebit pe un căpitan cu faţa smeadă. Căpitanul fusese aviator, dar absolvind academia devenise inginer-aviator şi îşi desfăşura munca în sectorul zborurilor experimentale. Cînd şi-a exprimat dorinţa de a-şi alege o nouă profesiune, i s-a spus:

— Nu vă grăbiţi, mai gîndiţi-vă pînă mîine.

— Pentru mine e clar. M-am gîndit mult la aceasta.

Se simţea că într-adevăr nu era o hotărîre pripită. Căpitanul făcea parte din acea categorie de oameni care ştiu încotro pornesc, şi pentru ce anume. Serios, instruit, un om cu voinţă. Mai avea şi o trăsătură de caracter deosebită. Tovarăşii lui spuneau că are capacitatea de a se privi pe sine „dintr-o parte". Capacitatea de a şti să te analizezi şi de a-ţi aprecia propriile acţiuni — e o trăsătură de invidiat.

★

Trebuie să mărturisesc că, în prima etapă de selecţionare, nu peste tot lucrurile au mers atît de bine. Printre candidaţi am întîlnit şi firi foarte dificile. Membrii comisiei trebuiau să se consulte mereu, cîntărind iar şi iar toate „pro" şi toate „contra".

Într-un regiment de aviaţie a fost prezentat în faţa comisiei un aviator foarte ager. Prima impresie n-a fost tocmai favorabilă. Curînd însă s-a constatat că avea însuşiri excepţionale ca aviator. În tot regimentul nu-şi găsea egal. În luptele aeriene, pe acest aviator energic şi perspicace, nimeni din tovarăşii lui nu-l putea lua prin surprindere, în timp ce el îi ataca fără greş.

Cînd s-a dovedit că acest candidat mai e pe deasupra şi foarte sănătos, toţi au fost de acord că merită să treacă în rîndul acelora ce urmau să fie pregătiţi pentru zborul cosmic. În ceea ce priveşte unele asperităţi ale caracterului său, vor dispare cu timpul. Şi chiar aşa s-a şi întîmplat.

Trebuie să mai adaug că o apreciere mai amplă a tuturor acestor oameni talentaţi a fost făcută, ceva mai tîrziu, la Moscova, unde a început să funcţioneze comisia centrală de selecţionare, care s-a dovedit şi mai exigentă. Cel mai mic neajuns, sau cum a spus mai tîrziu Iuri Gagarin — o „mică zgîrietură în organism" — şi candidatul era respins.

Se ştie că în spitalul militar al aviaţiei erau de obicei internaţi oameni bolnavi, dar iată că şi oamenii cei mai sănătoşi au trebuit să-şi pună pijamalele de spital. Unii dintre ei erau de-a dreptul jenaţi de asemenea situaţie şi spuneau: „Dacă nimereşti pe mîna doctorilor, nu-i exclus să te îmbolnăveşti de-a binelea". Intrînd în spital pentru a rămîne sub observaţie, unii erau într-adevăr emoţionaţi sau cuprinşi de teamă. Se vedea cît de colo că îi frămîntă gîndul: Ce mă fac? Dacă-mi vor găsi vre-un cusur?

Cînd în şedinţa de încheiere comisia de selecţionare a făcut bilanţul întregii sale activităţi, preşedintele comisiei a spus:

— În prima linie au rămas cei mai buni şi de nădejde, le putem spune „norocoşii". Să sperăm că se vor dovedi capabili să fie primii care vor păşi în cosmos.

Cunoscîndu-l încă din timpul războiului pe acest om foarte punctual, atent şi cu multă sensibilitate, membrii comisiei au sesizat în tonul cu care le vorbea că era stăpînit de două sentimente. Primul era satisfacţia că o muncă grea, importantă şi de răspundere, a fost terminată cu bine. Al doilea — convingerea fermă că oamenii aleşi vor îndeplini cu succes sarcina dată.

CUNOAŞTERE ŞI PRIETENIE

note de drum

O plimbare pe străzile mereu însufleţite ale Budapestei îţi dă oricînd prilejul să întîlneşti cunoscători ai limbii noastre. Vînzătoarea de la Tráfik — tutungerie — vizitase Bucureştii în 1935. A auzit de ceea ce se clădeşte la noi acum şi se informa curioasă de cum arată Sala Palatului R.P.R. şi bulevardele. La „Berăria Erzsbet" de pe bulevardul Lenin, luptam să descifrez lista de bucate şi reuşisem doar să identific rubricile generale, să separ gustările reci de băuturi. A sosit în ajutor ospătarul-şef, bărbat bine legat, de vreo şaizeci de ani. Ştia puţină germană, dar s-a întrerupt în mijlocul unei fraze şi a încheiat cu „Poate ştiţi romîneşte"?

În instituţiile culturale şi de stat întîlneşti cunoscători ai limbii, care sînt — în acelaşi timp — cunoscători temeinici ai literaturii şi culturii noastre. Tovarăşul Köpeczi Béla, directorul general al editurilor şi cunoscut critic, desfăşoară o activitate foarte preţioasă pentru popularizarea literaturii romîne. A alcătuit şi prefaţat recent apăruta „Antologie a poeziei romîneşti", lucrare masivă asupra căreia se cuvine să revin. La Biblioteca Academiei am stat de vorbă fără interpret cu directorul instituţiei, academicianul Rózsa.

Cînd vizitezi marile biblioteci descoperi şi firele istorice ale unor relaţii culturale încoltite de mult, în ciuda otrăvirii şovine picurate de şcoala şi aparatul de stat burghez din amîndouă ţările. Budapesta se mîndreşte cu cîteva asemenea biblioteci — Szecseny, a Academiei, a Universităţii — admirabile laboratoare de cultură, cu fonduri de milioane de volume, incunabule, laboratoare de microfilme, excelent utilate.

La Biblioteca Academiei am citit o carte poştală trimisă de Octavian Goga lui Ady Endre. La aceeaşi bibliotecă, la secţia muzicală, am răsfoit cîteva file cu portative pe care erau notate cîntece populare romîneşti. Făceau parte din fondul Bartók. Se ştie cu cîtă pasiune a cules Bartók muzica noastră. „Dansurile populare romîneşti" fac parte din repertoriul tuturor violoniştilor.

O vizită fugitivă în orice bibliotecă descoperă astfel teritorii culturale comune, care s-ar cere explorate sistematic. De altfel, există probleme de literatură romînă — cum sînt cele privitoare la Şcoala Ardeleană — care pretind cercetarea bibliotecilor şi arhivelor din R.P.U., după cum nici un studiu asupra vieţii sau operei lui Attila József nu se poate lipsi de sursele existente la noi.

Facultatea de filologie din Budapesta posedă o catedră de limba şi literatura romînă, puternică în special prin calitatea cadrelor didactice: academicianul Tamás Lajos, romanist de prestigiu, şeful catedrei, conferenţiarul Pálffy Endre, lectorii Nagy şi Domokos. Colaborează cu catedra şi profesorul Toldi László, a cărui activitate a dobîndit notorietate dincolo de cercurile specialiştilor pentru că îmbrăţişează domeniul în care ştiinţa limbii se întîlneşte cu cea a literaturii şi cu critica — stilistica. Cercetările multilaterale ale profesorului Toldi se orientează în primul rînd spre studiile de istoria versului. Mi-am putut da seama de profunzimea şi precizia cunoştinţelor de literatură romînă ale cercetătorului care a sfîrşit de curînd un studiu de cîteva sute de pagini despre versificaţia eminesciană.

I-am cunoscut pe cei şaptesprezece studenţi ai secţiei de romînă. Doi din ei — Gyuri Petruşan, romîn din regiunea Gyula, şi Medve Imola, — m-au călăuzit prin Budapesta.

După lecţiile ţinute la catedră, am stat de vorbă cu studenţii. Au avut, probabil, tracul creat de un examen improvizat, au vorbit mai mult cei din ultimul an. Dar la vizitele ulterioare şi mai ales la o petrecere unde s-au adunat împreună cu profesorii, cu vin unguresc, cîntece populare romîneşti şi, bineînţeles, cu Perinţa, cunoştinţele de romînă s-au exteriorizat mai în voie. Am confundat o vreme o studentă din primul an cu una din ultimul şi am încercat să conversez în romîneşte cu biata fată care studia limba noastră de exact două luni. Stînd apoi de vorbă cu absolvenţii, mi-am putut da seama că stăpînesc destul de bine o limbă cu fonetică şi sintaxă atît de deosebite de a lor.

O parte din aceşti absolvenţi vor deveni, probabil, profesori la şcolile romîneşti din Gyula. În oraşul acesta din partea răsăriteană a ţării, cu cetate străveche şi cu alură de burg, şi în satele împrejur, trăiesc vreo douăzeci de mii de romîni. L-am cunoscut la sediul „Uniunii democrate a romînilor din Ungaria" pe Peter Szilagy, secretarul Uniunii. Uniunea posedă şi un organ de presă. „Foaia noastră". Numărul pe care l-am citit cuprindea un articol al lui Perpessicius, despre Sadoveanu.

Liceul „Nicolae Bălcescu" din Gyula ţine cursuri în limba romînă. Pe directorul căminului, Iosif Csala, profesor de fizică, l-am întîlnit în mai multe ipostaze — toate simpatice. Ne-a călăuzit prin oraş, iar seara, conform unor tradiţii de ospitalitate pe care le regăseşti pretutindeni în Ungaria, a solicitat pe un excelent „primos" să cînte, pentru invitaţi, „Ciocîrlia". La serbarea elevilor l-am revăzut pe tovarăşul Csala în chip de moş Nicolae; împărţea daruri şi dojeni.

Au alternat la serbare scenete şi cîntece în romîneşte şi maghiară. Un cor admirabil de copii, dirijat de un copil, a sunat unitar şi proaspăt. Am ascultat o scenă din „Moş Teacă". Personajul lui Bacalbaşa s-a înfăţişat marţial, dar cu vocea în schimbare. Iar o fetiţă de vreo nouă ani, rotundă şi cîrnă, a cîntat o doină. La o oră de literatură romînă am avut bucuria s-o regăsesc, excelentă pedagogă, pe Ana Varga, o absolventă din 1957 a Facultăţii de Filologie din Bucureşti.

Esenţiale pentru cunoaşterea reciprocă rămîn cartea şi arta. Am luat parte la „seara Sadoveanu", organizată de catedra de romînă în sala Teatrului universitar, la care profesorul Pálffy a conferenţiat despre viaţa şi opera lui Sadoveanu. Actori cunoscuţi au citit pagini din Sadoveanu; s-au cîntat „Dansurile romîneşti" de Bartók şi Hilda Jerea, melodii de Brediceanu.

Ar fi multe de spus despre tîpăriturile dintr-o limbă în alta, de ritmul lor intensificat, de calitatea traducerilor. Vreau să menţionez un singur titlu care îmi pare reprezentativ pentru modul cum a progresat domeniul. „Antologia poeziei romîne", care a apărut anul trecut, adună într-un volum de 600 de pagini, editat în remarcabile condiţii grafice, poezii, începînd cu cîteva zeci de piese folclorice, cu Dosoftei şi Miron Costin, pînă la Andriţoiu şi Labiş. Cunoscătorii limbii maghiare au vorbit şi vor vorbi despre calitatea traducerilor şi despre cuprinsul studiului introductiv pe care-l garantează competenţa lui Köpeczi Béla. Ţin să remarc doar seriozitatea alegerii, făcută cu gust şi informaţie. Coeficientul discutabilului şi preferinţelor există în orice antologie. Dar şi din acest punct de vedere progresul faţă de „Antologia" anterioară, din 1951, e enorm. E de subliniat şi efortul de a pune în valoare tot ce a existat preţios în tălmăcirile de versuri romîne, de la numele de rezonanţa lui Attila, care a tradus între cele două războaie din Radu Boureanu, la cei mai de seamă poeţi ai Ungariei de azi, — Illés Gyula traduce din Coşbuc şi Arghezi — şi la cei mai buni traducători în maghiară de la noi — Szemlér Ferenc, Horváth Imre, Franyó Zoltan, Majtényi Eric. Deasemeni grija de a informa cititorul, concretizată într-un minuţios index bibliografic. Aparţia „Antologiei" are aceeaşi semnificaţie. E fructul prieteniei între cele două ţări socialiste.

Silvian Iosifescu

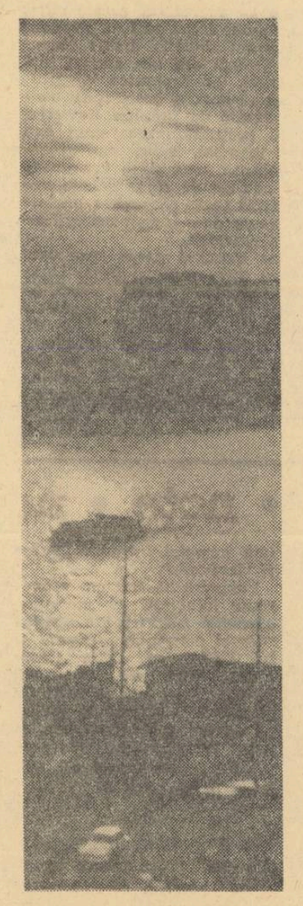

ŞTIINŢĂ

Pînă acum, izotopii radioactivi au fost folosiţi ca „trasoare": pentru a urmări evoluţia reacţiilor chimice complexe, atomii unei substanţe erau „marcaţi" prin înlocuirea cu radio-atomi. Dozele în care erau utilizaţi fiind infinitesimale, radio-atomii nu influenţau reacţia chimică.

Inginerii sovietici Emţov şi Pavnov recurg acum la folosirea masivă de radio-elemente, care, introduse în interiorul unei substanţe oarecare, creează „puncte calde" ca urmare a energiei provenite din dezintegrarea nucleară. Aceste „puncte calde" joacă un adevărat rol catalitic, permiţînd reacţii care altfel nu s-ar produce.

Consecinţele practice ale metodei celor doi ingineri sovietici sînt considerabile. În industrie, de pildă, întrebuinţarea în acest sens a radio-elementelor va permite scăderea temperaturii cerute de o serie de procese din metalurgie, ceea ce va duce la mari economii de combustibil. Pentru a evita orice pericol de radio-activitate pentru muncitori şi tehnicieni, vor fi folosiţi izotopi cu o viaţă foarte scurtă.

●

O expediţie ştiinţifică britanică a început să facă cercetări în insula Tristan da Cunha, care, în urmă cu cîteva luni, a fost părăsită de întreaga sa populaţie, ca urmare a unei uriaşe erupţii vulcanice. Obiectul expediţiei este nu numai geologic: se urmăreşte a se studia efectul pe care l-a avut plecarea oamenilor asupra faunei şi florei din insulă.

Din observaţiile făcute pînă acum de la distanţă, s-a constatat că numeroase animale domestice continuau să-şi ducă o existenţă normală. Numai cîinii dispăruseră cu desăvîrşire.

●

Jacques Piccard, care a coborît cu un batiscaf pînă în fundul celei mai adînci depresiuni a oceanului Pacific, a publicat de curînd un volum, intitulat „Profunzime — 11.000 de metri".

Relatînd felul în care s-a desfăşurat călătoria lui spre străfundurile oceanice, Piccard arată că pînă la 8.000 de metri el a înaintat cu viteza de un metru pe secundă. Următoarea mie de metri a parcurs-o cu 60 de centimetri pe secundă, iar restul traseului l-a efectuat cu numai 30 de centimetri pe secundă.

Scufundarea a început la ora 8 şi 23 de minute. La ora 13.06, batiscaful se găsea la 10.916 metri adîncime. Cinci ore şi cinci zeci de minute mai tîrziu, aparatul se afla la suprafaţa apei.

În jumătatea de oră pe care a petrecut-o pe fundul depresiunii oceanice, Piccard a constatat că, chiar la o adîncime de 11.000 de metri, există viaţă superior organizată. El a văzut un peşte osos, cu o lungime de circa 30 de centimetri şi o lăţime de 15.

Temperatura apei a fost de 2,3°C, iar presiunea de 1.156 de atmosfere. Sub efectul conjugat al temperaturii coborîte şi al presiunii foarte mari, diametrul batiscafului s-a redus cu 3,5 milimetri, ceea ce a însemnat o diminuare a spaţiului vital cu 20 de litri.

●

La Expoziţia permanentă a realizărilor economiei sovietice de la Moscova, a fost prezentată o lampă de 300 de waţi cu xenon. Ea are o putere echivalentă cu 25.000 de becuri obişnuite şi poate ilumina o suprafaţă de 100 de hectare.

●

Pentru a putea fi studiate în şcoli, vor fi construite anul acesta în U.R.S.S. o mie de motoare de automobil „Moskvici" din material plastic transparent. Greutatea fiecărui motor: un kigram.

●

Profesorul von Sengbusch de la Institutul „Max Planck" din Hamburg a elaborat o metodă de tratament nechirurgical al calculilor renali. El a preparat doi solvenţi, desemnaţi în laborator sub simbolurile P 30 şi P 40, cu care se face o spălare directă a rinichilor, printr-o sondă introdusă în căile urinare ale bolnavilor. O tehnică specială permite ca lichidul dizolvant să ajungă la nivelul calculilor şi să fie aspirat după ce şi-a exercitat acţiunea.

Este interesant de semnalat că doi cercetători sovietici, Leo Roze şi Viktor Goldberg, din Riga, au ajuns la acelaşi rezultat, pe o cale mult mai simplă şi mai... agreabilă pentru bolnavi. Ei au construit un aparat cu ultra-sunete, care preface „de la distanţă" calculii urinari în nisip. Acesta este eliminat apoi în mod fiziologic.

Aparate similare au fost realizate la Institutul experimental de aparate şi instrumente chirurgicale din Moscova. Mihail Gherasimovici Ananiev a prezentat aci un prototip care, folosind de asemenea ultra-sunetele, fărîmiţează calculii renali sau hepatici, fără nici o atingere a organismului bolnavului.

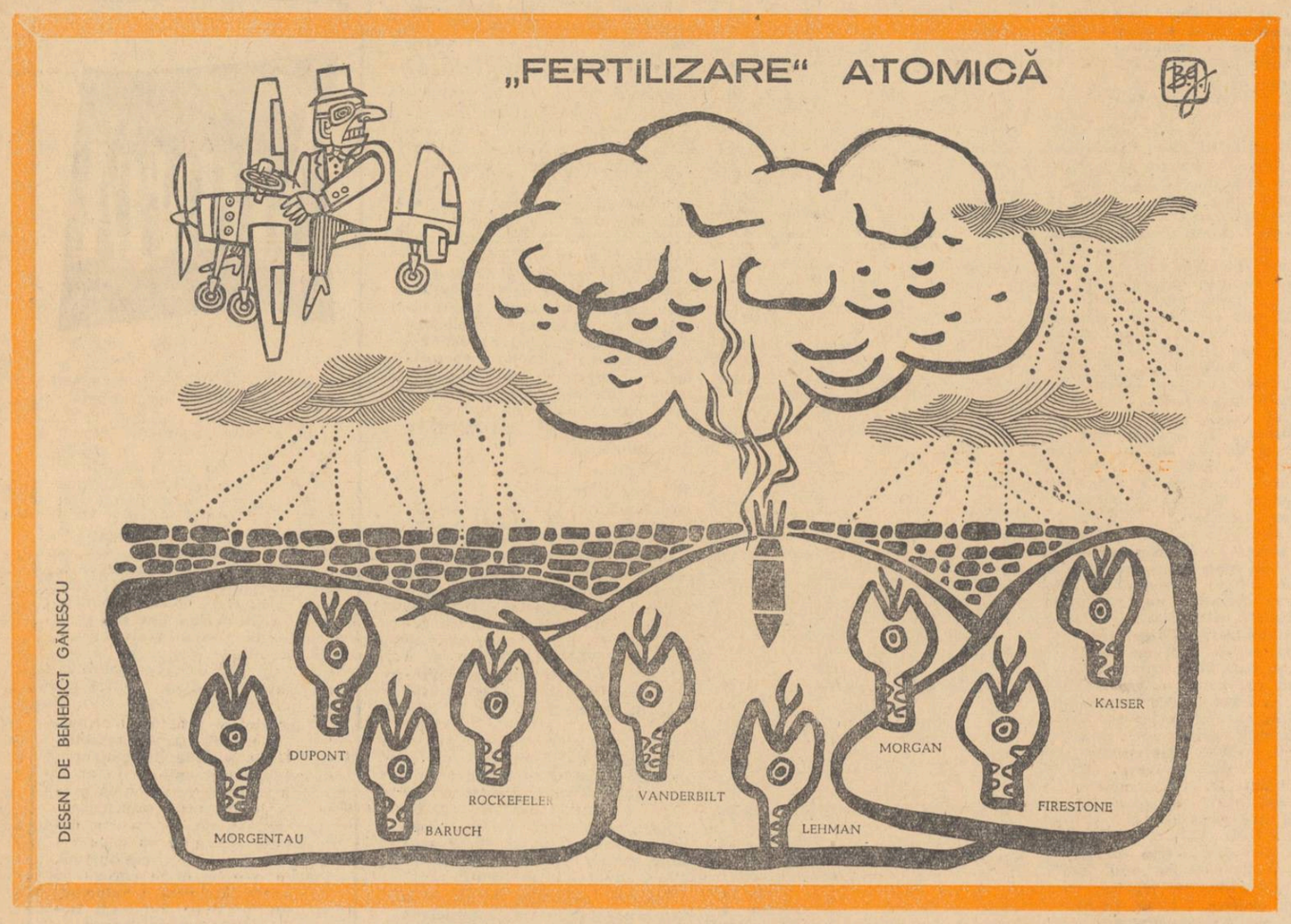

Apocalipsul de plastic

Figura Franței de pe Arcul de Triumf, din grupul vestit al lui Rude, nu e o simplă alegorie ; în luptele sale revoluționare, poporul Franței a dobîndit o asemenea vibrantă personalitate, încît patrioții francezi se pot gîndi la el, fără artificiu, ca la o ființă concretă, individuală. „Anglia e un imperiu, Germania o țară", scria în jurul lui 1830 Michelet ; însă „Franța e o persoană". Într-atît reacțiile acestui popor sînt prompte, într-atît e spontană și categorică generozitatea cu care el îmbrățișează mereu cauza libertății. Există o figură a Franței, eroică și democrată, care a pătruns definitiv — ca o imagine, nu doar ca un concept — în conștiința omenirii, în tradițiile progresiste ale lumii întregi. „Franța e ateniană prin frumusețe și romană prin măreție", găsea Hugo. Și adăuga, vorbind ca despre o ființă iubită: „în plus ea este bună".

Marii poeți nu mint, chiar cînd simplifică temerar. Franța e bună, cum spunea Hugo, dar nu pentru a îndura nedreptatea și crima, ci tocmai pentru a le pedepsi. Nu pentru a se lăsa îmblînzită de spaima exploziilor, cum își închipuie astăzi asasinii din O.A.S. și politicienii monopoliști care îi susțin; tocmai pentru că iubește omenia și dreptatea, poporul francez cere hotărît reprimarea teroriștilor, milioane de muncitori făcînd grevă spre a-și dovedi voința. Franța e bună nu pentru că ar uita, iertătoare, ci pentru că-și amintește ororile nazismului și nu vrea ca ele să se mai repete. Poporul francez nu se lasă cucerit de arhanghelii cu mitralieră, tip Lagaillarde, care seamănă dealtminteri așa de bine cu bandiții care ne-au însingerat țara acum cîteva decenii, cu huliganii în cămașă verde; ca și la noi atunci, un astfel de „erou" a pătruns într-un spital, voind să ucidă un om, pe care gloanțele O.A.S. îl răniseră numai. Acești viteji sînt curajoși cînd e vorba să masacreze ființe fără apărare, să ardă de vii prizonieri algerieni, să omoare femei și copii. Acești eroi ai crimei trebuie stigmatizați ca o rușine a secolului, cu mînia din *Pedepsele* hugoliene. Despre o ispravă a briganzilor în soldа lui Napoleon III, Hugo scria sarcastic, acum un veac : „Victorie, (...) au ucis un copil de șapte ani !" Mi-cuța Delphine, pe care o bombă a asasinilor O.A.S. a mutilat-o atroce, desfigurînd-o, avea doi ani mai puțin, nu împlinise nici cinci. Și-n aceeași zi, teroriștii l-au rănit grav pe un scriitor, Vladimir Pozner, a cărui ultimă carte e un roman delicat despre copilărie. Ca s-o lovească pe o învățătoare democrată din Nancy, asasinii au așezat explozibilul la poarta unei grădinițe de copii, în calea micuților, și n-au pregetat să-l ascundă într-un ghiozdan de școlar. Cine poate rămîne surd la vestea acestor acte scelerate ? Cine, dacă ține la onoarea de a se numi om ?

Bandiții ar trebui spînzurați, declară «plini de mînie muncitorii, în mitingurile lor. Guvernul gaullist nu întreprinde însă mai nimic eficace ; ba chiar el îi tratează uneori patern pe sceleрați. Unui ucigaș O.A.S., dezertor din armată, i se îngăduie să ofere (în lagăr !) o pompoasă ceremonie mondenă : nuntă cu cincizeci de tacîmuri, asistat de un general, pe nume Clément, adjunctul comandantului de regiune. Generalul — se vede din fotografii — aplaudă cordial cînd asasinul își îmbrățișează consoarta ; și nu peste puțin, mirele evadează ! Președintele De Gaulle, care agită mereu, demagogic, panașul onoarei franceze, închide ochii în fața crimelor care prefac prezentul Franței într-un coșmar umilitor. Guvernanții de astăzi de la Paris, complici într-un fel cu teroriștii, speră că astfel, prin presiunea asasinatelor, poporul francez va abdica de la demnitate și se va resemna la fascism. Dar — Hugo avea și aici dreptate — „în care apocalips citești că uriașul se face mic în fața pigmeului ?" Un popor glorios și mîndru nu rămîne învins de niște sceleрați, precum aceia conduși de Salan. Hitler s-a prăbușit, apocalipsul nazist n-a putut strangula nădejdea și libertatea. Apocalipsul acesta de plastic nu va opri nici atît mersul inevitabil al istoriei, oricît O.A.S. și politicienii iresponsabili se silesc să țină Franța într-un haos de cruzime și moarte. Maree de oameni și flori — un milion de oameni — au purtat pe bulevardele Parisului, la 13 februarie, sicriele martirilor, uciși de poliție pentru că strigaseră „O.A.S. asasini !". Tăcerea mulțimii era grandioasă — povestesc corespondenții ; nu se auzeau, pe kilometri întregi, decît pașii reculeși ai acestui imens cortegiu funerar. Severă și fermă, ca și această liniște, istoria se va lăsa nimicitoare peste zgomotul tuturor exploziilor asasine. În fața ei, bombele O.A.S., oricît rău ar face, rămîn neputincioase, ca niște pocnitori care nu vor opri nicicum curentul ineluctabil al progresului.

Poporul Franței, în frunte cu comuniștii, nu se predă fascismului. Convulsiunile politicii falimentare, ultracolonialiste, care se folosește de O.A.S. — mai ales acum, cînd se întrevede încheierea apropiată a războiului în Algeria — nu pot sili poporul francez să abdice de la noblețea tradițiilor sale democratice. Crește mînia celor mulți, Parisul și-a amintit de zilele lui februarie 1934, cînd a dat peste cap, în împrejurări mai grele, o ofensivă fascistă mai periculoasă. Tot opt — pe lîngă nenumărați răniți — au fost morții acum, în ciocnirea cu poliția, ca și la 9 februarie 1934 ; și au căzut pe bulevardul Voltaire, unde muncitorimea a trebuit și-atunci să înfrunte loviturile dușmanului. Parisul nu se dezice de statornicia lui republicană și democrată, el nu-i dezamăgește pe acei patrioți francezi care gîndesc așa cum scria Aragon în timpul războiului : „Mai mult ca-n soarele meu am crezut în tine, Paris". Poetul comunist nu se înșela : peste toate detunăturile, peste fumul tuturor exploziilor, renaște netemător cîntecul „care răspunde Paris cînd spui libertate". Nu poate fi îngenunchiat de fascism, poporul care a dărîmat Bastilia și a îndrăznit Comuna.

Dan Hăulică

LA ORDINEA DE ZI A PLANETEI:

DEZARMAREA

Dacă cei care, de formă, se bat cu pumnul în piept că sînt pentru dezarmare, dar, în fond, consideră concepția unei lumi scutită de războaie drept o speculație fantezistă și metafizică, ar fi fost gata să asculte glasul rațiunii și ar fi dat curs repetatei propuneri sovietice ca în acest început de primăvară să se întîlnească la Geneva șefii statelor din „Comitetul celor 18" spre a discuta posibilitatea înlăturării divergențelor existente în calea încheierii unui tratat de dezarmare, începînd de ieri am fi primit, din orașul de pe malul lacului Leman, ecourile primei mari întîlniri „la nivel" din anul 1962. Dar cu toate că, în complexul preocupărilor contemporane, dezarmarea rămîne problema politică cea mai arzătoare, cu cea mai vie prezență în conștiința popoarelor, Washingtonul, Londra și Parisul au refuzat încă o dată să ia loc în jurul mesei rotunde alături de Șeful Statului Sovietic și de conducătorii altor 14 state, pentru a dezbate la cel mai înalt nivel, și nu la nivelul birocratizat al „specialiștilor", problema vitală a contemporaneității noastre, în vederea rezolvării optime atît de îndelung așteptată de mase.

Am avut prilejul să-l ascult și să-l văd în septembrie trecut, vorbind de la tribuna Organizației Națiunilor Unite, pe actualul președinte al Statelor Unite, dl. Kennedy. În asigurările pe care, pe un ton patetic, de predicator catolic, le dădea lumii și propriului său popor, că dezarmarea ar fi cel mai nobil scop al actualei politici americane, oricine recunoștea eforturile președintelui de a convinge lumea că el, personal, n-avea să scape nici un prilej pentru a trece în mod practic la rezolvarea acestei probleme majore. Dar în februarie, cu prilejul prea grabnicelor răspunsuri de refuz, trimise la invitația repetată a Moscovei, lumea avea să se convingă încă o dată de realitatea faptelor care stau în spatele cuvintelor rostite cu atîta emfază și tremolo în glas, de politicienii occidentali. Prima întîlnire la nivel înalt a anului 1962, lansată de Uniunea Sovietică pentru ziua de 14 martie la Geneva, a fost astfel torpilată de șefii celor 3 puteri occidentale, în ciuda majorității răspunsurilor afirmative primite de inițiatorii propunerii, din partea unor alți șefi de state din „Comitetul celor 18". Dar în același timp, popoarele, chiar și cel american, englez și francez, au recunoscut în mesajele lui N. S. Hrușciov expresia nedesmințitei tenacități și a înaltei răspunderi cu care Uniunea Sovietică abordează în mod practic problema desființării integrale și definitive a mașinii de război : armatele și armamentul. Și tot mai evidentă a devenit nefasta deviză a politicienilor și magnaților imperialiști, conform căreia s-ar putea ajunge la pace prin mărirea potențialului de război și la dezarmarea generală și totală printr-o continuă înarmare. După două măceluri mondiale, omenirea luptă din răsputeri să-l preîntîmpine pe al treilea.

Dacă la primul război mondial au participat state a căror populație însuma 50% din populația globului, în cel de-al doilea război mondial proporția a devenit de 95%. Cifra totală a bărbaților aflați sub arme a fost de 110 milioane. Dar milioanele de oameni exterminați în lagărele de concentrare naziste sau care au pierit de pe urma foametei și epidemiilor ? Potrivit statisticilor vest-germane, numărul morților în cel de-al doilea război mondial, inclusiv civilii, s-a ridicat la 55 milioane.

Agresorii hitleriști și sateliții lor au distrus 1.710 orașe înfloritoare și 70.000 sate din Uniunea Sovietică. Datorită acțiunilor militare, în Uniunea Sovietică au fost distruse 31.850 întreprinderi industriale, peste 64.000 km căi ferate, 4.100 gări, 40.000 spitale și alte instituții medicale, 184.000 școli elementare, superioare și institute de cercetări. Au fost distruse și jefuite 98.000 gospodării colective, 1.876 gospodării de stat și 2.890 stațiuni de mașini și tractoare, mai multe zeci de milioane de vite au fost omorîte. Potrivit aprecierilor Comisiei extraordinare de stat a Uniunii Sovietice, totalul pagubelor suferite de economia națională sovietică și de cetățenii individuali s-a ridicat la 679 miliarde ruble, adică 60 miliarde lire sterline.

Cine își reprezintă aceste cifre, nu se poate îndoi nici un moment că poporul sovietic urăște războiul. Tocmai din ura acerbă față de război, din dragostea vie pentru pace, emană și propunerile concrete făcute de Uniunea Sovietică pentru preîntîmpinarea unui nou măcel mondial, infinit mai groaznic datorită acumulării armamentului nuclear de către marile puteri, decît toate războaiele purtate pînă acum de-a lungul întregii istorii a omenirii.

Ce-ar însemna pacea spre care tind cu atîta ardoare țările lagărului socialist ? Boris Polevoi amintea la unul din Congresele Consiliului Mondial al Păcii că, banii risipiți în cursul primului război mondial, ar fi ajuns ca fiecare din cei 70 milioane de mobilizați să-și cumpere o casă frumoasă, cu grădină. Banii aruncați în întreținerea armatelor, antrenînd cele 100 de milioane de oameni, ocupați în momentul de față în mod neproductiv în cazărmi și alte instituții militare, la producția de noi valori ; ea va creea noi economii de cel puțin 300 miliarde dolari pe an. Cu aceste resurse s-ar putea construi în fiecare an locuințe noi pentru 10 milioane de familii, 25.000 spitale cu 4 milioane de paturi, 50.000 de școli și mii de întreprinderi industriale din așa numitele țări slab dezvoltate, fără a mai vorbi de pîinea de toate zilele pentru cei care nu s-au scuturat încă de regimul colonial și de „tutela" postbelică a imperialiștilor".

Cu aceleași fonduri care ar putea fi economisite prin dezarmare s-ar putea achiziționa utilaje, calculate după prețurile ultimilor doi ani de pe piața mondială, pentru :

— 900 termocentrale de cîte 120.000 kw. fiecare, ceea ce ar mări de patru ori întreaga putere energetică instalată astăzi în lume.

— 900 de rafinării de țiței cu capacitate de cîte 3.250.000 tone anual, triplînd capacitatea de prelucrare a întregei extracții de țiței din lume.

— 600 fabrici de cauciuc sintetic de cîte 25.000 tone anual fiecare, ceea ce ar însemna aproximativ de 12 ori producția anuală a S.U.A., Canadei și R. F. Germane.

— 4.200 fabrici de zahăr avînd fiecare o capacitate de prelucrare a 2.000 tone sfeclă pe zi, adică o producție de zahăr de trei ori mai mare decît producția mondială actuală.

În locul acestui corn al abundenței — irosirea în scopuri inumane, a rezervelor minerale și metalice acumulate de natură de-a lungul a milioane de ani de prefaceri geologice prin care a trecut planeta. Spre stîrpirea acestei stări de lucruri, Uniunea Sovietică cheamă toate glasurile rațiunii, oferind cele mai concrete modalități de dezarmare generală și totală, dar stăpînii belicoși ai mașinii de război occidentale întețesc cursa înarmărilor, refuzînd cu tupeu orice invitație serioasă și de răspundere, la masa tratativelor. Stocurile de armament atomic cresc, numărul exploziilor nucleare care otrăvesc atmosfera, apa și pămîntul planetei, se întețesc.

„Dacă aș fi prim-ministru, scria savantul englez Bertrand Russel, nu m-aș juca niciodată de-a lăudăroșenia cu Rusia. Mi-aș spune că eu, ca prim-ministru, am suprema răspundere de a-mi menține poporul în viață. Or, cea mai mare nădejde de a-mi menține poporul în viață ar fi dezarmarea completă... Nu putem purta azi un război fără a distruge rasa umană. Se pretinde că însuși acest fapt ar garanta că nici o țară nu va porni un război, că sentimentul de teamă ar fi atît de puternic încît nimeni n-ar îndrăzni să lupte, că armele nucleare ar pune capăt pentru totdeauna războaielor. Ceea ce nu este deloc exclus, dat fiind că mijlocul cel mai ușor de a se pune capăt războaielor este exterminarea rasei umane..."

Miting pentru dezarmare la Londra

La care s-ar putea adăuga constatarea plină de ironică amărăciune a bătrînului savant sovietic Strumilin : „Trăsătura cea mai caracteristică a unui viitor război este însă faptul că nici unul dintre inițiatorii săi nu se va putea apăra împotriva îngrozitoarelor lui urmări. Într-un asemenea război, nu va exista nici spatele frontului, nu vor exista nici adăposturi de beton sau altfel de adăposturi salvatoare. Împotriva bombelor te mai poți adăposti sub pămînt. Chiar și de radiații poți scăpa, o vreme, îndărătul unui perete de plumb. Dar fără aer nu se poate trăi mult timp. Și cînd va fi otrăvită întreaga atmosferă, nici unul dintre agresori, fie el de trei ori Rockefeller, nu se va putea adăposti pe timp îndelungat, nu numai într-o cameră de plumb, dar nici într-un mormînt de aur..."

Iată de ce, în ciuda manevrelor politicienilor războinici, popoarele lumii fac din imperioasa necesitate a dezarmării generale și totale mai mult decît o ideie în marș care cîștigă în fiecare zi mase tot mai largi ale opiniei publice de pretutindeni. Această necesitate inexorabilă, tot mai puternică în intensitate și proporții, devine o armă de temut în mîna opiniei publice mondiale care îi va forța în cele din urmă pe politicienii belicoși ai Occidentului să ia loc la masa tratativelor.

Ioan Grigorescu

Fără îndoială că cititorii noștri își mai amintesc de soarta avionului american de spionaj „U-2", pilotat de Harry Powers. Decolind de pe un aerodrom din Pakistan, „U-2" și Powers aveau misiunea să străbată dinspre Sud către Nord spațiul aerian al Uniunii Sovietice, să culeagă „informații meteorologice", după care să aterizeze pe un aerodrom din Norvegia. Și cum aterizarea pe un aerodrom străin nu-i o treabă chiar atît de simplă, Powers urma să lanseze un semnal convențional — „Pappi-68". De pe pămîntul Wikingilor, un „pappi" american avea să ridice „bariera". Dar Powers n-a mai apucat să-și lanseze semnalele. Deasupra Sverdlovsk-ului, o rachetă sovietică — numai una — l-a dibuit la o înălțime de 20.000 de metri, a mușcat o bucată din coada mîndră a avionului, obligîndu-l pe Powers să strige nu „Pappi", ci „Mammi".

Ce a urmat, se știe. Totuși, în legătură cu evenimentele petrecute la 1 mai 1960 ne vedem nevoiți să amintim un fapt care-și mai păstrează actualitatea. La proces, Powers a recunoscut atît în fața completului de judecată, cît și în fața sutelor de ziariști străini sosiți la

CARNET EXTERN

Moscova cu acest prilej, că avionul pilotat de dînsul a fost doborît de la o înălțime de 20.000 de metri. Această mărturisire a făcut-o nu în limba papuașilor, ci în cea a lui Hearst. De la bun început, însă, presa americană a pus sub semnul întrebării toate depozițiile spionului american : **„Nu, așa ceva nu s-a putut întîmpla ! Rușii n-au asemenea rachete care să nimerească ținta la 20.000 de metri. Pesemne că „U-2" a luat foc, a fost nevoit să coboare și, coborînd, a fost lovit".** După socotelile strategilor americani, Armata Sovietică n-avea voie să posede rachete de o asemenea precizie. Așadar, în tot timpul procesului, „băieții" lui Hearst au mers pînă acolo încît au insinuat că declarațiile lui Powers ar fi fost dobîndite pe căi îndoielnice .

„Așii" presei americane încercau în felul acesta să salveze prestigiul lui Allan Dulles, al fostului președinte al Statelor Unite, în sfîrșit, al lui Powers. N-au izbutit. Opinia publică mondială a dezaprobat politica primejdioasă a spionajului american. Spionul a fost condamnat la zece ani „detențiune". De atunci au trecut aproape doi ani. Nu de mult, guvernul sovietic, dînd dovadă de un înalt umanitarism, a hotărît punerea în libertate a lui Harry Powers. Vestea aceasta a impresionat plăcut opinia publică. La cîteva zile după apariția acestei știri, Powers punea din nou piciorul pe pămîntul patriei sale. În întîmpinarea sa n-a ieșit nici cardinalul Speellmann care-i binecuvîntase zborul, n-au ieșit nici ofițerii care-l instruiseră, ci „părinții" săi vitregi de la Agenția Centrală de Investigații. „Asul" a fost îndată ascuns. „Asului" i s-a interzis să dea ochii cu opinia publică americană, cu familia sa. „Părinții" spionului Powers aveau cîte ceva de lămurit cu acest fiu... risipitor. (Într-un fel, au și dreptate : 1.500 de dolari pe lună, ceasuri, devize, și unde mai pui costul avionului „U-2").

Brusc, presa americană a intrat din nou în acțiune. „Băieții" lui Hearst au început să pună sub semnul întrebării depozițiile făcute de Powers în timpul procesului. Într-un articol publicat în „New York Herald Tribune", cunoscutul ziarist Robert Donovan dezvăluia, fără voia sa, rostul acestei campanii : „Dacă în momentul de față — scrie Donovan — Powers ar declara că a fost doborît la o înălțime mult mai mică, atunci declarația sa ar întări din nou încrederea lumii în forța bombardierelor americane". E clar. Powers, acest fiu risipitor, dar în nici un caz mai risipitor decît „părinții" săi de la A.C.I., a fost interogat, chestionat, studiat timp de o săptămînă. Și culmea, Powers n-a vrut să redea lumii încrederea în bombardierele americane ! El a continuat să susțină cu calm că „o rachetă sovietică l-a nimerit în coadă la o înălțime de 20.000 de metri". Asemenea răspunsuri n-aveau cum să satisfacă cerințele presei americane și ale „părinților săi". „Powers minte !" a strigat cineva. Atunci, s-a hotărît ca „asul" să fie trecut și prin camera de „detectat minciuni". Metoda aceasta „științifică" de investigație avea să demonstreze lumii că Powers a mințit atît la Moscova, cît și la New York. Introdus în camera de „detectat minciuni", Powers a fost urcat pe un scaun care ca aspect nu se prea deosebește de cel electric și înfășurat cu tot felul de cabluri. Apoi, în bătaia a tot felul de becuri multicolore și a unor sunete care de care mai înfricoșătoare, a început să fie interogat. Printre tunete și fulgere artificiale, „părinții" l-au tot întrebat : „Așa-i că rușii n-au asemenea rachete ?" Iar „fiul" le-a tot răspuns cu încăpățînare : „Ba la 20.000 de metri am fost lovit ! Ba rușii au asemenea rachete !" În consecință, dezamăgirea anchetatorilor a fost mai mult decît cruntă. Ea s-a făcut simțită și-n articolul ziaristului Tom Unker de la „New York Times" : „Timp de o săptămînă, cît a ținut interogatoriul, Harry Powers a declarat în fața reprezentanților organelor de spionaj ceea ce a declarat și la procesul său din Uniunea Sovietică".

Ce să-i faci, există asemenea rachete !

Haralamb Zincă

note • note • note • note • note • note • note • note • note

Editura „Neues Leben" din Berlin (R.D.G.) a publicat de curînd, sub titlul „Lică und die Brezelverkäufer", traducerea germană a romanului „Să nu fugi singur prin ploaie" de Al. I. Ștefănescu.

Volumul este prefațat de Alfred Margul-Sperber și însoțit de un cuvînt înainte al autorului. Ilustrațiile și coperta se datoresc Magdei Ardeleanu.

★

Cu ocazia celei de a 70-a aniversări a nașterii lui Constantin Fedin, editura „Aufbau" din Berlin a publicat un volum omagial intitulat „Fedin și Germania".

Volumul, ilustrat cu numeroase fotografii și facsimile, cuprinde mărturii ale scriitorilor și prietenilor germani ai lui Fedin, ca Egon Ervin Kisch, Karl von Ossietzki, Ștefan Zweig etc., o serie de fragmente din operele marelui scriitor sovietic precum și prima traducere în limba germană a operei dramatice „Bacunin la Drezda".

★

La Key West, în Florida, a fost găsit manuscrisul, considerat pierdut, al romanului lui Ernest Hemingway „A avea și a nu avea". Manuscrisul, în stare deteriorată, a fost găsit între registrele unui bar de pe coastă și s-a aflat că a aparținut fostului proprietar al localului, tovarăș de vînătoare și pescuit cu Hemingway.

★

Cunoscuta scriitoare franceză Simone de Beauvoir și o reputată juristă pariziană, Gisèlle Halimi, au consacrat — așa cum se exprima „Lettres Françaises" — o „carte de onoare" tinerei luptătoare algeriene Djamila Boupacha, care a fost sechestrată, torturată și violată de către militarii francezi. „Cazul" este un fenomen tipic pentru campania de genocid dusă sub pretextul „pacificării" Algeriei și a trezit un ecou adînc în rîndurile opiniei publice franceze.

★

Poetul sovietic Evghenii Evtușenko colaborează cu scriitorul cuban Enrique Pineda Barnet la scenariul unui film avînd drept subiect revoluția cubană. Filmul va fi pus în scenă de Mihai Kalatozov.

★

După datele publicate de U.N.E.S.C.O., din totalul de 540 milioane de copii de vîrstă școlară în întreaga lume, 268 milioane sînt menținuți în analfabetism de regimuri politice care n-au nici un interes să contribuie la luminarea maselor asuprite.

★

Salariul maxim al unui profesor din Spania franchistă este de 2.000 pesete. În același timp, salariul minim al unui polițist franchist este de 4.000 pesete.

REDACȚIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51 ; ADMINISTRAȚIA : Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99 ; Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ; Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii

BIBLIOTECA CENTRALA
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

LUCEAFĂRUL

ANUL V — NR. 7 (90) — 1 APRILIE 1962 | REVISTĂ A UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R. | APARE LA 1 ȘI 15 ALE LUNII — 12 PAGINI — 1,50 lei

Mesaj

de **Florența Albu**

Celebrez primăvara omenirii în cînt.
Pace vouă, stelelor!
Pace ție, pămînt!

Celebrez primăvara, cu furtuni și-nnoiri.
Îndrăzniți, viselor!
Vă aud, răsăriri!

Celebrez primăvara, tinerețe, cu tine.
O, lumină, iubire,
frumusețí — fluvii pline!

Celebrez primăvara, cu zidarii pe schele.
Șantiere,
șantiere — vîrstele mele!

Oameni — comunicate: celebrăm primăvara!
N-auziți — ară martie
lanu-i, cît toată țara!

Celebrez primăvara, precum Atlas, și eu.
Înflorește pămîntul,
pe umărul meu.

Celebrez primăvara. Soare, oameni, vă cînt!
Pace vouă, stelelor!
Pace ție, pămînt!

Tribuna pămîntului

de **Florin Costinescu**

Zorilor li s-au spart în țăndări incertele simetrii
În diminețile pașnice, cu salvele cintecelor
de tractoare,
Și se urni pămîntul, din adînc se urni,
Descătușat revărsîndu-se, supunînd zare cu zare..

Da, primăvara aceasta înseamnă pămînt,
pămînt nesfîrșit.
Ca niciodată — îngemănare de seve, de oameni,
de soare;
Și tribună înaltă spre care la un semn au venit
Țăranii, la cea mai lucidă și vastă adunare.

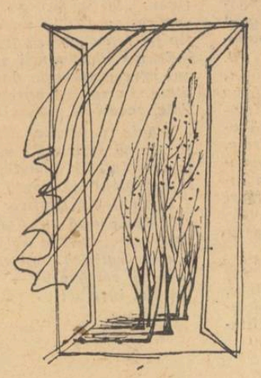

Dintr-o casă nouă

de **Octavian Paler**

Undeva la un geam de pe strada aceasta
se leagănă ora amiezii ca o ramură albă
peste gîndul plecat să te caute.

De la ferestrele vechi, îngălbenite de lună
și de ploile ruginite, căzute din salcîmii bătrîni,
de la ferestrele vechi, năpădite de iarba neagră
a nopții,
amintirile dragostei noastre
s-au mutat în această casă nouă și ele,
s-au mutat pe strada aceasta albă de soare și var.

Prăfuite de umbra polecilor vechi
și de nisipurile palide cernute din stele,
amintirile dragostei noastre
urcă sfioase acum pe sub cireși înfloriți,
pe o stradă cu cireșii de marmură.

Și toate ferestrele străzii
(O, parcă și zidarii-au știut
ce limpezi sînt privirile tale!)
se uită cum trec camioanele
și cărucioarele copiilor
spre ziua de mîine,
în timp ce undeva la un geam de pe strada
aceasta,
unde-am venit mai aproape de viitor și de soare,
ora amiezii se leagănă ca un trandafir de argint
peste gîndul plecat să te caute.

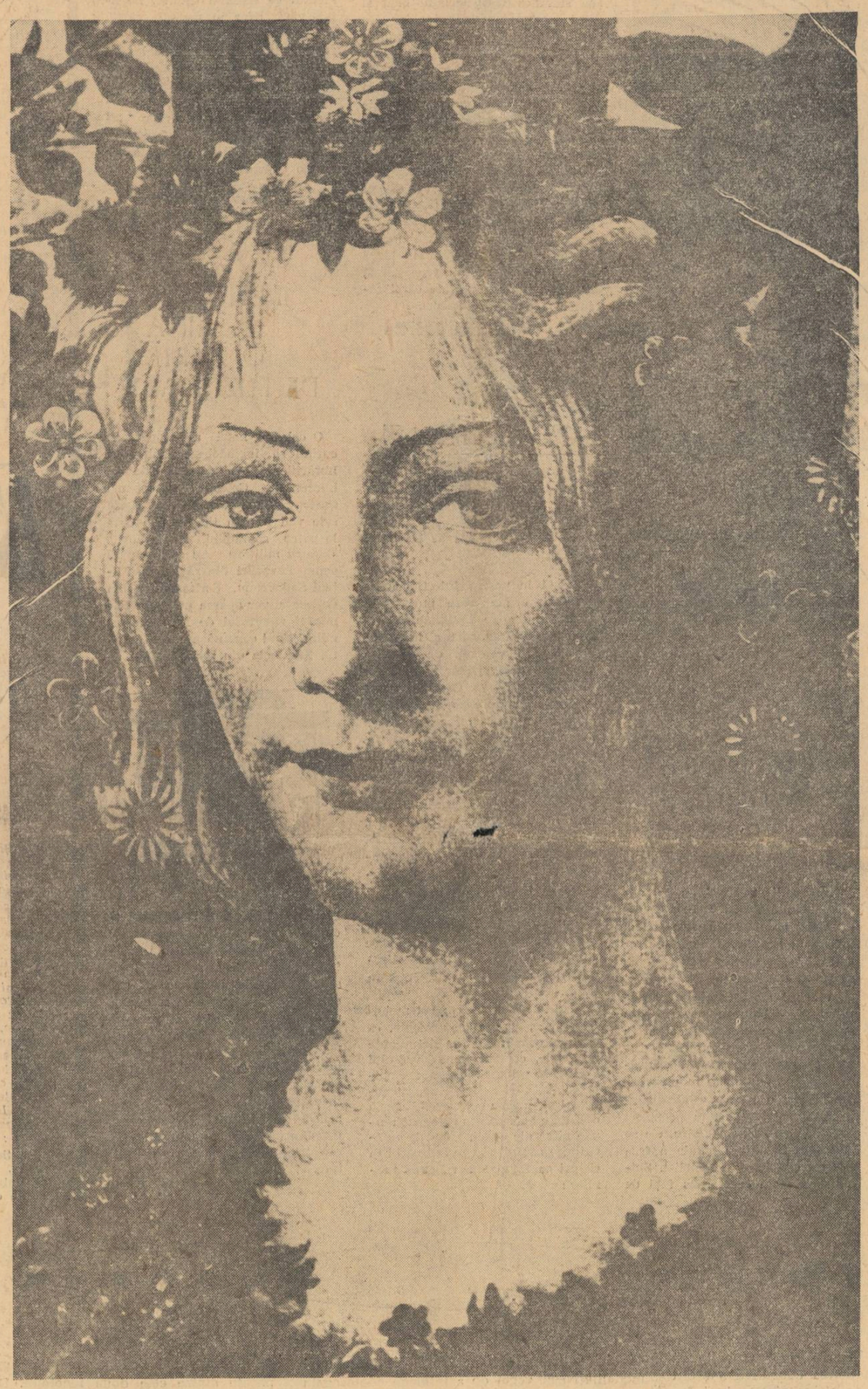

PRIMĂVARA (detaliu) — *BOTICELLI*

CE SE CHIAMĂ SCRIITOR?

Fără să-mi fi zis mie însumi așa, și înfricoșat întotdeauna de vorba scriu, amară și plină de răspunderi subiective, cărora nu le-am putut face față, după cuviință, nicicînd, cît și de condei (vai mie!) m-am tot întrebat și mă mai întreb, în mulțimea de semeni, purtători cu fălnicie, ai tichiei de mărgăritar, ce poate să fie, subliniat, un scriitor. Cade din cer, cum simt că se simt? Vine din basme? Iese din întîlnirea lunii cu nenufarul? E făcut? E născut? Ce naiba poate fi el?

Nu mă dumiresc, cu toate că este ceva aci, ceva inexplicabil și ascuns.

În ce mă privește, m-am pomenit numit scriitor cam din vînt. Nu eu m-am numit cu asemenea substantiv de nu mai știu a citea declinare.

Scriitor ieri, scriitor alaltăieri, scriitor azi, începeam să mă deprind cu vorba aluia, dar încă n-am învățat să mă ludulesc cu ea.

Cînd mă găsesc prin cîte o străinătate și trebuie să completez buletinul de hotel, mă opresc la rubrica profesie, gîndindu-mă ce sînt, dacă sînt ceva, cu impresia că nu-i nimic de capul meu, profesie mărturisită aproape zilnic copiilor mei, care, rîzînd de mine, îmi arată de-asupra patului, un rînd de cărți că le-aș fi scris eu, cu mîna mea, sărutată, dimineața și seara, la culcare, de copii. Ceea ce-i sigur, ne pupăm toată ziua.

Le răspund că nu le-am scris eu și ei mă rîd și mai tare, știind că de cînd ne-am pomenit împreună, ei în scutece și eu pe scaun, stau încovoiat pe masă, cu nasul în călimară, cu o bucată de băț în mînă, frămîntind mereu hîrtia, cocoloșită, ruptă cu necaz și aruncată-n coș. Am acceptat brevetul verbal de scriitor numai după ce, satisfăcut, am aruncat 60 de ani la coș. Cu această condiție, mi-am spus într-o bună zi că, poate, cine știe? sînt scriitor.

Mă gîndesc că acum vreo 66 de ani eram și eu copil. M-am trezit, pe la vreo 16, făcînd semne pe hîrtie, mai cu seamă noaptea, plictisindu-i insomnia și nervozitatea gazdei. În mijlocul unui rînd început, ea-mi sufla în lampă și mi-o stingea. Poate că atunci aș fi avut un fel de noțiune zăpăcită de scriitor.

Trebuia însă verificată. N-aveam cum. Era și ca o spaimă și ca o îndoială.

M-am văzut prostește cîntînd cu ciripitul vrăbiilor ce-mi vin acum, dimineața, la fereastră, cerînd miezuri de pîine. Vecinii le detestă și le gonesc pentru că le „murdăresc" platforma. Auzi dumneata? o picătură de găinaț inocent, mai reușit decît versurile locatarului de la etaj.

Dar ce? nu scrie toată lumea? Unchiului nepotul, verișoarei verișorul? Ba da! Însă, vezi, cartea poștală, telegrama, scrisoarea nu sînt opere. Nici cumnații, cuscrii, mătușile, socrii nu sînt maeștri...

Încep să descifrez o diferență... Scriitorul face opere și capodopere. That is the question, în englezește, Hic jacet lepus, în latinește. Asta-i asta, în valahă.

Dar, mă rog, ca să fii scriitor trebuie neapărat să știi să și scrii? Oarecare dubiu nu e interzis...

Cunosc un popor care acum citește și scrie sută la sută. Și moșul și baba au fost trimiși, de curînd, să învețe carte și au învățat-o bine. Dar în sutele și în mia de ani mainainte, el a scris fără să scrie, niște frumuseți care fac uneori de rușine operele noastre... A scris fără carnet de identitate de la Uniune cu fotografie, fără colaborări, fără șefi-redactori și adjuncți...

Mioriță laie,
Laie, bucălaie,
De trei zile-ncoace
Gura nu-ți mai tace.
Ori iarba nu-ți place,
Ori ești bolnăvioară,
Drăguță mioară?

Tudor Arghezi

PACEA

Unora nu le mai place iarba, nu le mai place cîntecul și joaca băieților. Li s-a urît cu văzduhul curat, cu mîngîierea vîntului de aprilie și cu înflorirea copacilor pe care abia o așteptăm. Vor să uităm frumusețea mării în amurg și maiestatea munților abia ninși. Puțin le pasă de splendidele basilici ale lumii, de comorile închise în muzee și soarta statuilor, conservate peste vreme, nu-i interesează. Singura muzică acceptată este căderea gologanului de aur pe tipsia proprie.

Acești oameni, dacă mai pot fi numiți astfel, ne propun să ne părăsim orașele, grădinile și teatrele și să locuim sub pămînt ca guzganii. Pentru asta au și găsit acele obiecte domestice în stare să ne îndulcească „viața" în caverne. Confortul troglodit are, de pe acum, arhitecții săi și, în America, au și apărut tratate despre plictiseală, menite să alunge urîtul supraviețuirii.

Minții lucide au aruncat apostolilor morții riposta lor hotărîtă: singurul adăpost împotriva războiului nuclear rămîne pacea! Milioane de oameni din lumea întreagă au ieșit în stradă și au protestat împotriva dementialelor îndemnuri la sinuciderea colectivă. S-a ajuns, în unele locuri, ca apelurile la rațiune să fie condamnate! Dacă s-a mai pomenit: ideea înțelegerii între oameni e pedepsită cu închisoarea. Ceva pare de neînțeles, dar nu e de neînțeles...

Artiști, savanți, filozofi din toată lumea au avertizat pe conducătorii statelor occidentale că o viitoare conflagrație înseamnă pieirea civilizației, dar aceștia ascultă în continuare prohodul generalilor șomeri, setoși de tinichele pe piept și de bătălii, pierdute, vai, de pe acum. Un pictor de renume mondial stă întemnițat de multă vreme și va mai picta, ani îndelungați de aici înainte, pereții celulei sale, numai pentru că a militat pentru înțelegere între popoare, „vînătoarea de vrăjitoare", sport de proveniență nord-atlantică — continuă.

Dezarmarea totală și generală, propusă de ani de zile de către guvernul sovietic, nu place cîtorva capete. Trusturile sînt în primejdie. De ce să transformăm cuirasatele în școli și tancurile-amfibii în sanatorii moderne? De ce să aibă fiecare om o casă ca lumea și nu o pușcă în spate? De ce să se găsească pe masa ultimului muritor o bucată albă de pîine? Liniștea acestor „oameni", numiți din greșeală gentlemeni, este amenințată. În secolul desființării ultimei sclavii, robia colonială, egalitatea în drepturi pare nobililor stăpînitori ai sacului cu bani o enormitate. Și împotriva tuturor rațiunilor, împotriva bunului simț, domnii aceștia seamănă moartea acolo unde se mai poate încă. Bomba de plastic, cuțitul și otrava — nimic din arsenalul ucigașilor nu e uitat — sînt folosite cu seninătate pentru înflorirea pe scară mondială a asasinatului.

În ciuda celor de derbedei tocmiți ca să invadeze teritorii eliberate de exploatare, în ciuda „experților" trimiși ca să consolideze ceea ce nu se mai poate consolida niciodată, popoarele scapă pe rînd de „binefăcători", și, prin trimișii lor, de la tribuna națiunilor, aflată încă pe teritoriul celor ce patronează toate aceste acțiuni deplorabile, spun omenirii cine iubește războiul și crima.

De curînd, Algeria și Franța au realizat un acord pentru încetarea focului după 7 ani de lupte înverșunate. E o acțiune înțeleaptă. Te întrebi: cui au folosit nenumăratele jertfe în vieți omenești, energia și banii cheltuiți în această încăierare sortită eșecului de la nașterea ei? Acordul realizat la capătul unui război de 7 ani — în care au pierit atîtea valori materiale și spirituale — consemnează, de fapt, victoria de la Evian, victoria forțelor populare algeriene și franceze.

De cîțiva ani, poporul Cubei rezistă tuturor presiunilor economice exercitate de către vecinul său, numai pentru că acestuia nu-i plac revoluționarii. Iată că e contrazis calculul hîrtiei, stabilit prin examinarea așa-numitului „raport de forțe". Exemplele pot fi înmulțite, dar nu ne-am propus așa ceva.

De cîtva timp, la Geneva, 18 națiuni și-au trimis reprezentanții ca să discute din nou cum s pornim cu toții pe drumul trainic al păcii. Est semnificativ faptul că în zilele noastre nici u guvern nu mai poate să nu asculte de glasu mulțimilor. Cu toate încercările lamentabile a unor dușmani ai păcii de a ocoli această con fruntare internațională, prin apelul la chichit avocățești și la savanterii diplomatice, miniștr statelor occidentale au luat loc în jurul mese rotunde pentru dezarmare. Rezultatele con vorbirilor de pînă acum, după relatările cores pondenților de presă, sînt mulțumitoare. Can pionii pozițiilor de forță sînt nevoiți să ia cu noștință de voința nestrămutată a popoarelo de a nu fi aruncate în holocaustul ciupercii ato mice și de a da înapoi de pe redutele pe car s-au cramponat inițial.

Delegația română a adus o contribuție remar cabilă la stabilirea unei atmosfere de încreder reciprocă, susținînd ideea guvernului nostru, c Balcanii să devină o zonă denuclearizată.

Împreună cu toți scriitorii din țară, ne alătu răm glasurile corului celor ce rostesc, în orașu elvețian, crezul în pace și trai pașnic laolaltă promițînd să nu lăsăm să ni se usuce cerneal pe hîrtie pînă cînd liniștea omenirii nu va f asigurată.

Avem nevoie de această liniște pentru c iubim viața și pămîntul pe care locuim. Sînte convinși că rațiunea va triumfa.

Eugen Barbu

TUDOR ARGHEZI: DESPRE UCENICIA CONTINUĂ — pag. 3

PRIMĂVARĂ COLECTIVISTĂ — pag. 6-7

primul său volum **Certitudini** se cuvine subliniat. Culegerea de față reprezintă rezultatul cunoașterii intime a aspectelor concrete ale construcției socialiste. Indeosebi ciclul de poezii închinat Reșiței mi se pare revelator pentru modul în care Al. Jebeleanu reușește să atribuie dimensiuni artistice peisajului industrial în transformare, fie prin tonalitatea caldă, discretă, a comentariului liric, **(„Pe străzile Reșiței", „Perspectivă" etc.)**, fie prin ineditul analogiilor **(„Plecarea").**

Nu rare sînt însă cazurile cînd, în absența vibrației lirice autentice, prozaismul și platitudinea ocupă spații considerabile din poezia sa. Iată numai un exemplu: **„Ogorul ne-a cerut dăruire, / Ne-a cerut sarea din lacrimi, valuri de sînge. Pămîntul și azi cere / Pasiune și-ncredere în miracolul lui, / Să-ți cedeze grînele iubitoare de soare / Cu urechi ascuțite".**

Poetul nu reușește întotdeauna să stăpînească materialul brut și să-l interpreteze convingător din punct de vedere artistic. Autorul încearcă să învioreze versurile sale, recurgînd la adresarea directă, punctată de exclamații și apelative. Aceste poezii sînt pîndite de pericolul grandilocvenței: **„Frate, vino cu mine să recoltăm alfabetul fericirii umane, / Voi sînteți descoperitorii constelațiilor din adîncul cîmpiei / Voi sînteți creatorii zăcămintelor și ai fertilității sale". (Creație).**

Al. Jebeleanu profesează o poezie de notație, modalitate lirică ale cărei pericole nu reușește să le evite întotdeauna, ale cărei resurse le epuizează uneori.

Mircea Martin

„Ridic o cărămidă — făclie de pămînt — / și-n preajmă mă îngînă descîntecul răsfrînt... / M-aș vrea cărămidarul! Cu palme mari, stăpîne, / iscînd în lut tulpina orașelor de mîine...". (Cărămidarii).

În tot ce are mai reușit acest volum, atributele picturale ale versului sînt folosite cu sobrietate, pregnant, servind nuanțat ideea artistică **(Lenin la Razliv, Baladă munteană, Poem în casă nouă** ș.a.). Totuși, stanțe de felul acesta: **„Vino, că răchita peste gîrle / trunchiul beat și-l clatină în vînt / și cu frunze veștede azvîrle, / apele din mine tulburînd...",** desprinse dintr-o, de altfel, scurtă poezie despre cîmpia întomnată în care prezența cadrului de rigoare (cocori rotindu-se „în semn de rămas bun", „bucurosul soare în chindie", pierderea iubitei „în lungi așteptări"), arată că pentru declanșarea emoției nu sînt de ajuns fluența, cantabilitatea.

Te desparți de **Florile cornului tînăr,** urmărit de ecouri, cu sentimentul că lirismul discret, nuanțat, vădit ades în paginile cărții, prospețimea unor imagini, ca și receptivitatea eroului liric la aspectele de viață ce îi solicită impetuos atenția, constituie ele însele o negare a pasajelor mai puțin cizelate, unde inspirația febrilă nu a fost însoțită de efortul de înnoire și adecvare a mijloacelor de expresie.

Mihai Negulescu

IN FIECARE LUNA O CARTE DE BUZUNAR

O colecție nouă a început de curînd să împodobească vitrinele librăriilor și, de aci, rafturile bibliotecilor. Colecția se cheamă **Cartea ostașului** și volumașele sale văd lumina tiparului, o dată la patru săptămîni, în teascurile Editurii militare. Au apărut pînă acum **Povestiri din război** de Mihail Sadoveanu, **Scrisoarea** de Ion Grecea și vor apărea pe rînd: **Pămîntul zimbrului** de Eusebiu Camilar, **Noul comandant** de N. Tăutu, **Santinela din schimbul doi** de

Florian Grecea, **Cei patruzeci și cinci** de Petru Vintilă și altele.

Prezentate într-o excelentă înfățișare grafică, cu coperți cartonate și lăcuite, volumașele acestei noi colecții sînt chemate să răspundă unei sarcini importante, aceea a educației ostașului armatei populare, cu schițe, povestiri și nuvele inspirate din viața de fiecare zi și din preocupările militarilor noștri. Salutăm această nouă colecție care reflectă activitatea bogată, dar nu îndeajuns de discutată în paginile revistelor literare, a Editurii militare.

P. T.

HORIA ZILIERU: FLORILE CORNULUI TÎNAR

Există în poezia lui Horia Zilieru o aspirație către puritate și armonie, care se regăsește, în penetrații multiple, pînă și în piesele de netă vigoare, de clamare pasionată a bucuriilor și împliniri lor vîrstei tinere. Căutînd cu înfrigurare „cuvinte potrivite", cu o stăpînire a mijloacelor în care se întrevede un început de maturizare, poetul ieșean e mai degrabă un șlefuitor înzestrat, lucrînd cu intuiție și sensibilitate, și mai puțin un exaltat, în căutare de ipostaze lirice „uimitoare". Totuși, coeficientul de „taină" capabil să sugereze sentimente și să declanșeze emoții profunde, transpare nuanțat în simplitate. Postura obișnuită a individualității sale artistice e îndeosebi confesiunea cu glas scăzut, dar interiorizat, în care elemente de biografie intimă și receptivitate febrilă se întrețes continuu.

Fără a fi așezată pe temeiuri formaliste, setea de armonie, ca element constitutiv, are aici nuanțe personale, cantabilitatea versului traducînd cel mai adesea armonizarea evoluției eroului liric, în contextul elanurilor colective. Această osmoză e evidentă în cele mai reușite piese ale cărții, setea de autodefinire conturîndu-se îndeosebi în cicluri ca **Izvoare** sau **Laudă miinilor:**

„...În anii tinereții mele s-a desfășurat asaltul... / Primul om comunist a înfiorat sferele / Și a tras perdeaua tremurătoare-a cerului... / Eu am fost prezent cu versul!". („Trepte").

În acord cu întreaga sa generație, Al. Jebeleanu are mîndria îndreptățită a prezenței active în contemporaneitatea socialistă. Cuceririle lumii eliberate de asuprire și mituri, urmărite în plan celest, dau o poezie a elanurilor cosmice ce înnobilează condiția umană, iar în plan terestru, ele se încorporează într-o poezie a frumuseții cotidianului socialist. Saltul realizat în acest sens față de

obiecție de tipografie și legătorie: formatul cărții, prea mare pentru buzunarul unui drumeț, este formatul potrivit pentru raft și bibliotecă. Ghidul trebuie să fie portativ, altfel devine album și eseu.

P. V.

AL. JEBELEANU: „FRUMUSEȚI SIMPLE"

- *În colecția* Luceafărul *vor apărea în curînd: volumul de schițe și povestiri, inspirate din viața de azi a tineretului, intitulat* Anii adolescenței *de Ion Arieșanu (cu un cuvînt înainte de Petru Vintilă) și placheta de versuri* Autobiografie aparținînd *lui Darie Novăceanu (cu un cuvînt înainte de I. D. Bălan).*
- *Volumul* Ore calde *al scriitorului Pop Simion cuprinde răspunsurile unor muncitori (un laminorist, un oțelar, un constructor de nave, un zidar etc.) la întrebarea: Cum și cît timp cheltuiesc pentru societate?*
  Scriitorul creionează cu vigoare profiluri pline de poezie și entuziasm creator.

ȘANTIER

- *Noul volum al lui Viniciu Gafița se intitulează* Armonica; *este alcătuit din cinci nuvele avînd aceeași tematică: demascarea misticismului și a religiei* (Armonica, Fata din autobuz, Fidele, Dragul din strada Merișor și Soarele nostru, *episod inspirat din răscoalele țărănești ale anului 1907).*
- *Se află sub tipar volumul* „Cuba — teritoriul liber al Americii" *de Titus Popovici.*
- *Va apărea în curînd volumul de nuvele* „Vîntul de seară" *de N. Tic.*
- *Florența Albu a predat Editurii tineretului un amplu reportaj despre Bărăgan care urmează să apară în Colecția* „Patria noastră".

UNDE A FOST SARMIZEGETUSA?

„Sarmizegetusa" academicianului C. Daicoviciu și H. Daicoviciu, este un bun tovarăș de călătorie și un ghid lapidar care restabilește, sau, mai bine zis, comunică un excepțional de important adevăr istoric, în legătură cu locul Sarmizegetusei dacice. Fără metafore, de prisos. Într-o știință exactă, doi specialiști în arheologie schițează, cu un adaus substanțial de fotografii, desene, hărți și planșe, punctele turistice din Munții Orăștiei, a căror însemnătate remarcabilă, și-am zice — senzațională, stă în sistemul strategic de cetăți dacice de pe culmile lor, descoperite, dezgropate și cercetate în anii noștri, după două milenii de încertitudini, ipoteze și întuneric. Sînt prezentate fostele cetăți dacice de la Costești, Piatra Roșie, Grădiștea Muncelului și vestigiile așezărilor dacice și romane din împrejurimile acestor puncte centrale.

Elegant tipărită de Editura **Meridiane** în colecția **„Monumentele patriei noastre"**, cărticica aceasta se recomandă de la sine drumeților îndrăgostiți deopotrivă de frumusețile patriei noastre, ca și de vestigiile istoriei ei. Totuși, o

REVISTA REVISTELOR

„Ridic o cărămidă — făclie de pămînt — / și-n preajmă mă îngînă descîntecul răsfrînt... / M-aș vrea cărămidarul! Cu palme mari, stăpîne, / iscînd în lut tulpina orașelor de mîine...". (Cărămidarii).

În tot ce are mai reușit acest volum, atributele picturale ale versului sînt folosite cu sobrietate, pregnant, servind nuanțat ideea artistică **(Lenin la Razliv, Baladă munteană, Poem în casă nouă** ș.a.). Totuși, stanțe de felul acesta: **„Vino, că răchita peste gîrle / trunchiul beat și-l clatină în vînt / și cu frunze veștede azvîrle, / apele din mine tulburînd...",** desprinse dintr-o, de altfel, scurtă poezie despre cîmpia întomnată în care prezența cadrului de rigoare (cocori rotindu-se „în semn de rămas bun", „bucurosul soare în chindie", pierderea iubitei „în lungi așteptări"), arată că pentru declanșarea emoției nu sînt de ajuns fluența, cantabilitatea.

Te desparți de **Florile cornului tînăr,** urmărit de ecouri, cu sentimentul că lirismul discret, nuanțat, vădit ades în paginile cărții, prospețimea unor imagini, ca și receptivitatea eroului liric la aspectele de viață ce îi solicită impetuos atenția, constituie ele însele o negare a pasajelor mai puțin cizelate, unde inspirația febrilă nu a fost însoțită de efortul de înnoire și adecvare a mijloacelor de expresie.

Mihai Negulescu

PULSUL VIU AL ACTUALITĂȚII

Oameni apucînd în valuri masive drumul belșugului, lărgind parcă cu umerii și cu brațele lor porțile gospodăriilor colective, destine care se unesc și se limpezesc o dată cu dispariția ultimului hat, entuziasmul ce pare deopotrivă al oamenilor și al pămîntului, devenit, de la un capăt la altul al țării, un imens bărăgan al fertilității... Iată ce ne-am deprins să întîlnim în ultima vreme în reviste. Un termen care revine ori de cîte ori e vorba de literatură, acela de „reflectare", își sărbătorește în aceste zile un adevărat triumf: ca niște oglinzi așezate în fața soarelui, revistele răsfring mereu, reflectă întîmplările pline de profunde semnificații din această primăvară pe drept cuvînt istorică. Fiecare scriitor își face o datorie de onoare de a consemna într-un fel sau altul evenimentul. Cei mai mulți dintre ei au fost la țară, au făcut parte din brigăzile de agitație și însemnările lor „de la fața locului" au prospețimea și valoarea unor documente. Gen ce se caracterizează în cel mai înalt grad prin operativitate, creat parcă pentru asemenea împrejurări, reportajul este cel care domină paginile „Gazetei literare", „Contemporanului", „Tribunei".

În Țara Oașului se constituie cea mai mare gospodărie colectivă din regiune (Pop Simion: „Citu-i Maramureșu"). E interesant procedeul folosit de autorul „Paralelei 45", care pornind de la o fotografie înfățișînd momentul de vîrf, inaugurarea, reconstituie cu mijloace adecvate, „etapele" care au dus pînă aici... 80 de țărani individuali merg cu două autobuze, într-un sat vecin, la o gospodărie înființată cu mai mulți ani în urmă. Cele văzute acolo îi conving într-atîta încît, pînă la urmă, din oameni care mai șovăiau încă, aceștia se transformă ei înșiși în agitatori pentru colectivizare: „Tovarășe președinte, dacă mai ai vreunul neintrat în colectivă, du-ne la el că-l lămurim noi. Zi-i c-a venit o echipă de lămurire din alt sat". (N. Velea „Optzeci de convingeri"). Comunele Irimești, Murgași, Bulzești din raionul Olteț se prind în marea horă a belșugului (Tita Chiper: „Ediție specială"). Aceeași atmosferă sărbătorească o întîlnim în Humuleștii lui Creangă (Paul Anghel: „Ultima oră pe apa Ozanei"), într-o gospodărie bogată ca aceea de la Lenauheim (Traian Coșovei: „Eroul cîmpiei"), la Salonta (Ștefan Luca: „Salonta — primele ore după colectivizare"). Și exemplele se pot înmulți. Scrise cu fior, reportajele relaxează astfel harta bucuriei și a mîndriei socialiste, devenită astăzi mîndria întregii țări.

Trecînd la poezie, trebuie să remarcăm că recolta de versuri, în ciuda recunoscutei spontaneități a poeților, este mai slabă. Semnalăm frumoasa „Nuntă pe la Arges" de Ion Bănuță, plină de sevă populară, și poemul „Ultimul" de Al. Andrițoiu, bine scris, convingător. Cîțiva poeți tineri ca Victoria Ana Tăușan, Mihai Negulescu, Ion Crînguleanu, Ion Butnaru celebrează evenimentul prin versuri inspirate. Este ciudat cum în această atmosferă de entuziasm general, cineva încredințează tiparului niște versuri plate, lipsite de orice fior autentic, ca acestea: „Orizontul singera în petice":

Pe fiecare petic — funerară, semeață, încremenită în eternitate,
O piatră de hotar. / Și pe ea literele diforme: / AL MEU / Uriașe erau aceste negre pietre de hotar! / Umbrele lor se prelungeau / Ca niște șerpi îndoliați / Prin orizonturi sfîșiate în petice. / Se-mpleticeau în rădăcini și bolovani, / Se tîrau de-a lungul brazdelor" etc. (Toma George Maiorescu: „Spre ultimul hotar").

Evident, poetul scontează aici unele efecte exterioare. Dar stilul rococo și cîteva cuvinte rostite ca într-un descîntec nu pot în nici un caz să facă minuni... de poezie, oricît am mima inspirația și oricît de mare am scrie un cuvînt sau două. Dar asemenea excepții sînt rare. Fiecare scriitor se străduiește în această vreme să se întrecă pe sine. Nu facem nici un pronostic spunînd că literatura „pămînturilor socialiste" se va îmbogăți de-acum încolo neîncetat. Vor apărea nuvele, piese de teatru, romane. Ceea ce se scrie în aceste zile, poeziile și reportajele calde încă de prospețimea evenimentului, nu constituie decît o prefață bogată la marile opere despre agricultura nouă, pe care scriitorii nu vor pregeta să le creeze.

Marin Sorescu

„CRAVATA ROȘIE"

Nr. 3 — 1962

Vădind preocuparea revistelor pentru copii, de a include în sumar pagini literare care să contribuie eficient la educația comunistă a tinerelor vlăstare, ultimul număr al „Cravatei roșii" (3-1962) oferă spre lectură o serie de lucrări instructive, antrenante.

Semnalăm, alături de paginile de beletristică, prezența cîtorva rubrici axate pe preocupările specifice ale detașamentelor de pionieri („Calendar pionieresc — aprilie", „Săptămîna unității").

Sînt dezbătute probleme ale eticii comuniste, sînt sugerate teme pentru adunări pionierești și seri literare („Nu trece nepăsător pe lîngă tovarășul tău", „Învățătorul copiilor — Creangă" etc.)

Un mare spațiu este acordat lucrărilor destinate spre a fi folosite la serbările pionierești. Aici, alături de o adaptare din limba rusă a piesetei în două acte de N. Nosov, „Avionul albastru", sau scurta scenetă a lui Alecu Popovici, tratînd cu vioiciune despre spiritul tovărășesc, semnalăm versurile (inedite sau retipărite) semnate de Nina Cassian, Victor Tulbure, Veronica Porumbacu, Violeta Zamfirescu, Elena Dragoș, cîntecul „Slavă Partidului" de Marin Constantin, pe versuri de Tiberiu Utan, sau schița „3 elevi într-o bancă" de M. Sîntimbreanu, care atestă o cunoaștere nuanțată a psihologiei copilului. Un scurt articol de O. Pancu-Iași și cîteva strofe de reală sensibilitate sînt închinate sărbătoririi lui 8 Martie.

Foarte gustat de micii cititori, „romanul ilustrat" este prezent cu ultimele secvențe (cam inegal desenate!) ale romanului „Tînăra gardă" de A. Fadeev.

Există în paginile revistei o rubrică bogată în informații despre activitatea pionierească; corespondența copiilor, pe marginea inițiativei: „Să ne înfrumusețăm satul, comuna, orașul"; un articol atractiv pe tema „Ce să fiu", menit să îndrume absolvenții școlilor de 7 ani spre o meserie de mare actualitate, în cadrul agriculturii socialiste, aceea de mecanizator.

Vioaie, rubricile „Ce să citim?" și „Ce să vedem?", menite să trezească interes pentru cărțile și spectacolele destinate copiilor.

Prezentarea grafică — onestă.

Nedumerește lipsa din sumar a unor specii iubite de micii cititori: poezia satirică, epigrama, caricatura și reportajul — sprinten, atractiv, instructiv.

R. B.

CRONICA LITERARĂ

Ioana Postelnicu: „ADOLESCENȚII"

Cînd, în ultimele pagini ale cărții sale, Ioana Postelnicu încearcă prin intermediul unei instructoare de pionieri să definească ce anume înțeles dă noțiunii de „adolescență", reușim să ne explicăm mai lesne calitățile și defectele romanului pe care l-am parcurs. Considerînd adolescența „vîrsta cea mai delicată", spunînd că uneori ar fi asemănătoare cu un „drum printr-o apă tulbure", personajul respectiv concluzionează arătînd că datoria tuturor factorilor educativi este aceea de a ajuta pe cei tineri „să treacă prin ea... Să ajungă la mal înțăriți, încrezători în cei ce le priveghează viața". Deși cam stîngaci exprimate, aceste propoziții conțin totuși o bună doză de adevăr. Le-am reproșa numai o anumită unilateralitate, deoarece se subliniază cu precădere pericolele vîrstei, dar nu și ceea ce are ea frumos, generos și entuziast. De aici pornesc, credem noi, și contradicțiile cărții de față. Departe de noi gîndul de a imputa autoarei faptul că a acordat atenție capcanelor care pîndesc pe adolescentul așa-zis neavizat, desprins parcă din literatura dintre cele două războaie, care privea fără ochi critic oamenii din jurul său, locul primordial în carte. Dar ni se pare că Ioana Postelnicu a restrîns sfera acestei noțiuni, că nu a reușit să pătrundă în esența faptelor și a rămas la o viziune îngustă. O deplasare a centrului de greutate se face simțită în paginile cărții.

Ioana Postelnicu și-a conceput romanul urmărind în primul rînd influența nefastă a unui element corupt, care, direct sau indirect, atrage cu destulă abilitate și pricepere mai mulți prieteni în săvîrșirea unor fapte incorecte. Aceștia nu ajung pînă la urmă în situația unor delicvenți minori. Din pricina lipsei de experiență, ei sînt subjugați, uneori chiar fascinați de acest individ viciat moral (Manole) și îl urmează cu destulă credulitate. Manole chiar reușește să anihileze temporar acțiunea educativă a școlii și familiei, făcîndu-i pe cîțiva dintre ei să devină sateliți credincioși ai malversațiunilor sale. Otrava, pe care acest adolescent, crescut într-un mediu infectat de trîndăvie și afacerism venal, o strecoară în inimile celor cu care vine în contact, ar putea fi la un moment dat paralizantă, dacă efectul ei dăunător nu ar fi contracarat, pînă la urmă, de alți factori sociali. Recunoaștem, în acest sens, intenții generoase. Chiar dacă ele nu s-au materializat totdeauna cu pregnanță artistică indică totuși una din direcțiile de viață pe care adolescentul trebuie să le evite. Dar, din păcate, cartea Ioanei Postelnicu rămîne numai la acest stadiu. Și aceasta, pentru că înțelegerea noțiunii de adolescență s-a redus, așa cum am arătat, la cîteva elemente adevărate, dar încă insuficiente pentru stadiul vieții noastre de azi. Să fie oare adolescența înzestrată *numai* cu atribute negative sau, în cel mai fericit caz, o vîrstă pîndită, în primul rînd, de pericole? Să fie oare adevărată asemănarea adolescenței de astăzi cu un „drum" printr-o „apă tulbure"? Spune ea adevărul despre conjunctura morală în care trăiește adolescentul de azi, despre forțele care acționează asupra conștiinței lui, care contribuie la formarea personalității sale? Cred că aici autoarea a rămas încă debitoare unei modalități mai vechi de a înțelege adolescența drept o vîrstă proprie rătăcirilor. Ori adolescentul de astăzi nu mai este pradă vîrtejului care îl poartă inconștient pe drumul pierzaniei, ci un tînăr în formare asupra căruia au acționat și acționează eficient toate forțele pozitive ale societății. Că asupra unui adolescent se pot abate, la un moment dat, și furtunile rătăcirii, că poate fi cuprins de negurile unui vechi mod de a privi viața, este un fapt adevărat pe care scriitoarea nu l-a ocolit. Dar din paginile romanului rămînem cu impresia stranie că adolescența ar fi supusă în special pericolelor fără a avea și un sens major dat de întreaga ambianță morală și spirituală în care trăiește o personalitate umană aflată la începutul formării ei. Și aceasta din pricina faptului că mediul, școala, organizația de pionieri ca și ceilalți factori educativi sînt estompați din punct de vedere artistic, rămînînd numai la nivelul unor prezențe schematic indicate. Ioana Postelnicu nu a reușit să ne dea totuși, în ultimă instanță, o carte despre adolescenții de astăzi, despre atmosfera care imprimă perioadei respective din viața omului anumite trăsături morale specifice. Drumul celui ce a depășit vîrsta copilăriei și se află acum aproape de maturizare este pîndit și de pericole, mai ales în condițiile luptei neîmpăcate dintre cele două ideologii. Dar dominante sînt morala socialistă și cei ce o reprezintă și acționează în numele ei; aceștia trebuiesc reliefați din punct de vedere artistic. Or, în cartea Ioanei Postelnicu, eroii pozitivi se află practic în defensivă, ei intervenind numai atunci cînd faptele au ajuns de competența organelor forței publice. De aceea discuția dintre instructoarea de pionieri și ofițerul de miliție nu se sprijină pe antecedente ferme, fiind mai degrabă o suită de complimente galante pe care anchetatorul le adresează profesoarei. Deoarece cititorul nu are nici un moment impresia că profesoara-instructoare le-ar merita. Adolescenții scapă, unul cîte unul, de sub influența pozitivă a școlii și se pierd în hățișurile excrocheriilor lui Manole, fără ca cineva să contracareze acțiunile acestuia. Numai întîmplarea și mai ales scandalul public aduce totul la suprafață și dezvăluie faptele comise de eroul negativ.

Dar cînd vorbeam despre viziunea îngustă, unilaterală a romanului, ne mai refeream și la absența unui alt factor esențial. Defectul despre care vom vorbi este comun multor cărți pentru copii și tineret. Universul intelectual al adolescenților din roman este inadmisibil de sărac. Cine cunoaște, cît de cît, preocupările nu ale unui adolescent, ci ale unui copil de vîrstă școlară, va trebui să recunoască faptul că el cuprinde o sferă de noțiuni incomparabil mai bogată decît aceea a unui semen al lui de acum cincisprezece-douăzeci de ani. Copilul și adolescentul de astăzi abordează de timpuriu domenii care celor dinaintea lor li se păreau cu totul străine. El trăiește într-un curent de idei, de cunoștințe, manifestă o pasiune pentru cultură, care ne obligă să revizuim toate vechile idei preconcepute privind universul spiritual al adolescentului. Din acest punct de vedere, cartea Ioanei Postelnicu rămîne încă deficitară. Ea reliefează bine aventura în ceea ce are ea așazis „etern" și „general valabil", dar nu reușește să prezinte determinantele morale ale adolescentului de astăzi. De aici și caracterul ușor vetust al acțiunii, care nu se împlîntă în actualitatea noastră, decît prin anumite indicații exterioare. Semnificativă ni se pare vizita pe care o face un colectiv de pionieri la fabrica din localitate, prezentată numai în detalii inexpresive, lipsite de fiorul vieții autentice, al faptului cunoscut nemijlocit. Adolescentul de astăzi nu trăiește într-un clopot de vid, ferit de pericolele moralei burgheze. Ar fi cu totul eronat să devenim partizanii unei asemenea concepții. Dar nu trebuie să uităm faptul esențial: tinerii cresc în mediul sănătos al socialismului. Ei nu mai sînt aceiași cu adolescenții de ieri, și trebuie să-i înțelegem prin datele oferite de viața lor în mijlocul realității socialiste. Cartea Ioanei Postelnicu nu a mers pînă la capătul intențiilor cu care a pornit.

Cred că *Adolescenții* ar mai fi trebuit supusă unei atente revizuiri artistice. Romanul suferă din punct de vedere stilistic. Abundă expresiile incorecte, construcțiile greoaie, chinuite. O carte pentru tineret trebuie să fie exemplu și din acest punct de vedere.

Valeriu Rîpeanu

Tudor Arghezi

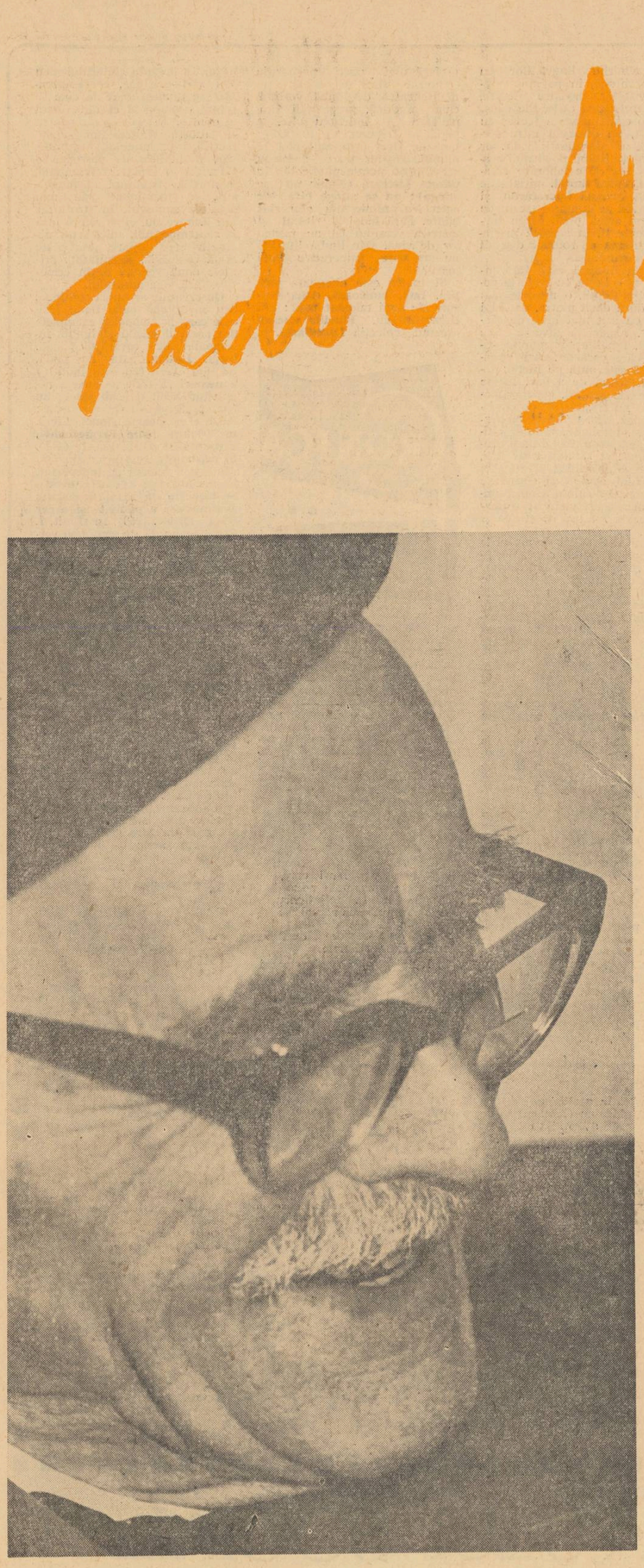

DESPRE UCENICIA CONTINUĂ

Să stabilim regula sumară a unui pamflet.

Înainte de toate, pamfletul trăiește prin sineși, ca romanul, epopeea sau satira — și poate fi cultivat pentru frumusețea lui, ca un ficat într-un bocal. E un gen literar, jumătate actual și jumătate etern. Încape în el actualitatea, atît cît Margareta încape în Faust. E un gen iute și viu. Apar o mie de poeme frumoase și abia se citează un pamflet suportabil.

(Pamfletul, 1916)

Nici un meșteșug nu este mai frumos și mai bogat, mai dureros și mai gingaș totodată ca meșteșugul blestemat și fericit al cuvintelor. El devine o pasiune nestăpînită și a scriitorului mediocru, și a meșteșugarului de geniu — și, cînd o urăște mai mult, atunci o iubește artistul mai puternic. Atelierul: un colț de masă, instrumentul: un condei pe hîrtie; cea mai ieftină instalație: totul se găsește concentrat în linia care le unește, invenția — și din mîna deschisă, ca dintr-un corn de abundență, curge avalanșa miraculoasă a cuvintelor, flacoane de superesențe.

(Scrisoarea cu tibișirul, 1924)

Am scris sumedenii de versuri în manuscris și am tipărit cartea mea de versuri, cea dintîia, la 47 de ani, cînd trecuseră toate momentele de coincidență. Întîrziasem asupra orariului meu cu 7 ani, gîndul meu statornic fiind să scot o carte, dacă se va putea, la 40 de ani — și o singură carte. Nu devenisem profesionist, interzicîndu-mi categoric să-mi fac din ce mocnea mai delicat iradiant o meserie — și adevărata carte a unui artist cred că e una, cu condiția să fie unică... Mai tîrziu, a trebuit să cedez și să public mult mai mult decît voiam.

(Dintr-un foișor, 1941).

„Dar scrisul poate să se resfețe și el fără control, mînat de nerăbdarea de a fi citeodată fără să izbutească să fie? Neizbutirea și izbutirea pe jumătate sau pe sfert nu poate fi corespunzătoare cu orgoliul, înfumurarea și golul împlinit cu neant. N-aș putea spune față de cine și de ce ești răspunzător cînd te-ai hotărît să apuci drumurile și potecile de pădure și spini ale literaturii, pe care unii o iau ca un amuzament și în deșert. Răspunzi întîi față de graiul primit de-a gata de la străduințele miilor de ani ajunși pînă la călimara ta. Neștiutorii de carte, plugarii și ciobanii au scris cu bățul pe nisip **Miorița.** Eminescu a dus-o mai departe în **Luceafărul,** daruri gratuite pentru ușurința celor de mai tîrziu. Le ești tuturora celor trecuți dator și te-ai obligat pornindu-ți condeiul pe sfînta, albă hîrtie să-i întîmpini neapărat și să nu ieftenești comoara primită. Întîia gravă preocupare, după ce ai învățat să te îndoiești de tot ce scrii, este să cauți perfecțiunea, pe care n-ai s-o ajungi desigur niciodată, dar pe care trebuie să o urmărești neîntrerupt cît îți durează firul, cu tenacitatea păianjenului nemișcat în mijlocul panopliei lui de mătase. Pe tine puțin te iubești. Dar îți iubești cu patimă chemarea și datoria. Scrii o pagină, o citești, o recitești a doua zi, a zecea zi și dacă nu-ți mai place o arunci în foc; focul ăsta îl ții în permanență aprins ca și pe celălalt, din amfora ființei tale. Arzi multe și păstrezi puțin, aduni puținul cu puținul și din puțin iese multul. Nu te hrănești, aștepți și rabzi, iobag al voinței tale, tu care-ți ești și slugă și stăpîn în același timp.

Te-ai întrebat cîteva sute de ani ce poate să fie lucrul acela impalpabil și diafan: talentul. E dragoste, prietene".

(Mărturisiri — 1956 —)

Transpunerea într-un mesaj nou a viziunii adevărului frumos plămădit și rafinat printr-o neîncetată și minuțioasă distilare, cere o separare strictă a metalului de zgură. Nu e o muncă de rînd, pentru că în ea nu poate încăpea nici pripeala, nici ușurătatea. Cine, dacă nu scriitorul, e ținut să dea frazei armonie, relief și putere dinamică de viață? Prin îndatorirea lui față de cititor socot că scriitorul are misiune aș zice sacră, de a ridica nivelul limbii cît mai sus.

S-a observat de mult că poezia cea mai prețuită e cea care, din elemente simple și bine cunoscute, reușește să construiască imagini și metafore nemaiîntîlnite. Poezia pune într-adevăr puține probleme de vocabular, dar foarte multe de organizare și de rînduială nouă în cuvinte. În poezie cuvintele iau asupra lor sarcini expresive noi, răspîndind pentru înțelegerea obștească alte lumini, potrivit sensibilității care le-a chemat din adîncul conștiinței ca să le trimită în lume ca mesageri ai tulburării de o clipă. Dacă expresia acestei stări afective nu este repetabilă în vorbirea comună, simțirea care i-a dat naștere este ipotetic posibilă în fiecare om. Rezervele limbii sînt suficient de mari pentru a putea construi din elemente disparate, expresii, fraze, forme de stil corespunzătoare reacțiilor delicate ale sensibilității.

Adevăratele cîștiguri ale expresiei poetice stau în densitate și exactitate. Exactitatea năzuiește către transcrierea unui tumult interior, nu ca formulă matematică a densității de simțire. Versul cioplit o dată, de două ori, de o sută de ori, trebuie să vină în lume ca o vestire nouă, ca un strigăt de triumf și de eliberare. Fără sentimentul însuflețirii materiei și fără bucuria descoperirii unui zăcămînt sufletesc neștiut și încă nerostit, nu văd cum poate exista poezia adevărată. Detest aerul de publicitate și de permanență poetică a celor care versifică facil, pe teme minore. Confecția calculată poate fi corectă dar îi lipsește sufletul vieții. Curînd timpul care este vindecătorul tuturor mîhnirilor și judecătorul faptelor bune și rele, al valorilor și al oamenilor, alege ceea ce trebuie încredințat veciei.

Cred în dragostea pentru frumos, pentru adevăr și pentru onoarea limbii a tinerei generații de scriitori și sper ca în viitorul apropiat să am pe masa mea noi volume pătrunse de inspirație adevărată, de sinceritate, de mai multă simțire; deci scrise într-o limbă originală, incandescentă. E urarea poate a unui veteran, dar e și profesiunea de credință a unuia care crede cu tot sufletul în miracolul poeziei.

Creația literară nu poate avea suport decît talentul, buna credință, munca și stăruința, stăruința înverșunată pentru expresia concentrată. Limba operei literare rămîne un sistem mereu perfecționabil, de care se leagă capacitatea de a recrea lumea din miezul faptelor ajunse în conștiință. Versificația superficială, într-un stil de proces verbal, e primejdioasă. Ea pervertește gustul. Eu cred că în proză chiar, lipsa filonului liric, uniformitatea și exasperanta exactitate a detaliilor, obosesc. Scînteia metaforei și violența iscare a epitetului urmăresc să răzvălească materialul amorf al expunerii discursive, plate. Mi-a plăcut să răstorn rînduielile vechi ale cuvintelor de dragul unui nou contur stilistic pronunțat și chiar violent. În scrisul poetic nu poți fi banal, găunos, emfatic. Să nu ne jucăm, cînd avem de spus adevăruri clare, cu vorbele goale. Știu că șirul cuvintelor este imens, că există ierarhii cam didactice și o categorisire pe compartimente de vechime și de regiuni. Există cum se spune arhaisme, regionalisme, termeni tehnici și multe, multe neologisme fără gust și ființă materială, greu de integrat în configurația versurilor. Neologismele neaderente sînt în general vorbe fără matcă, fără patrie și fără noblețe poetică.

1958

„A fi scriitor nu mai e o rușine ca acum cîteva zeci de ani, nu prea mulți. În cazul cel mai favorabil, eternului muritor de foame și client de ospiciu i se cuvenea un loc de valet și rîndaș boieresc între o ușă și o scuipătoare.

Avem aici de față cel mai delicat mijloc de ajungere la cultură și perfecțiune, cartea. Statul i-a dat cărții prestigiu, tiraje în milioane de exemplare, pe prețuri, putem spune, derizorii".

(„Tableta culturală" — 1957)

„Să nu dăm uitării mai ales că, în statul socialist, întemeiat de o aprigă și dureroasă, îndelungată luptă, cu suferințe și sînge, generozitatea gingașe a fraților noștri, muncitorii muncilor grele, cu țarina, cu focul, cu fierul, cu ciocanul — din adîncimile pămîntului, din uzine și ateliere, au gătit o grădină deasupra țării, pentru scriitori și pentru toți aleșii meșteșugurilor de intuiție și subtilitate, de la care ei nu cer decît atît: să lucreze și ele frumos, expresiv, și cu emoție, pentru mîngîierea ostenelilor și sufletului lor".

(Din cuvîntul de deschidere al academicianului Tudor Arghezi, la Conferința pe țară a scriitorilor — 1962).

O DUPĂ AMIAZĂ CU TUDOR ARGHEZI

Iată-mă, în după amiaza zilei de 20 martie 1962, sunînd la intrarea locuinței maestrului Tudor Arghezi. Doream cîteva răspunsuri precise unor întrebări la care maestrul Arghezi s-a sfiit totdeauna, cu o modestie nedisimulată, să dea o definiție și o formulă de balanță farmaceutică. Între altele, în numele adolescenților care debutează la „Luceafărul", așteptam o lecție despre măiestria literară, adică despre ceva dificil la explicații și confesiuni. Cu vreo treizeci și ceva de ani în urmă, un reporter a fost întîmpinat, într-o împrejurare asemănătoare, cu o eschivă: „Întrebarea dumitale de căpetenie, *Debuturile literare,* n-are răspuns".

Am început convorbirea. Maestrul Tudor Arghezi a observat că îmi însemn cîte ceva în carnet. Pe nesimțite, interviul părea să se realizeze la adăpostul unei speteze de fotoliu plușat. Maestrul a observat însă, că smîngălesc ceva pe genunchi cu creionul și m-a întrebat:

— Dar ce faci matale acolo?

I-am mărturisit că ziaristul are în el un demon care-i pune creionul bont între degete, dar maestrul m-a sfătuit:

— Scrie, dacă se poate, cu urechea...

Am așezat hîrtia și creionul pe măsuța rotundă, între ceștile cu cafea turcească, uitîndu-mă cu părere de rău la uneltele indiscreției gazetărești, de care, pe neașteptate, fusesem dezarmat. Maestrul, încruntat oltenește, se uita dojenitor la creionul, despre care parcă nu fusese vorba pe nicăieri pînă atunci în convorbirile telefonice care au stabilit ziua și condițiile vizitei mele.

Au urmat, vreme de două ceasuri, pînă în amurgul după amiezii de primăvară, rostite ușure, cîteva scînteietoare tablete orale. Din ele, cu toată strădania mea, n-am putut păstra decît unele frînturi. De aceea am cules pentru această pagină cîteva fragmente din părerile pe care, de-a lungul anilor, Tudor Arghezi le-a exprimat despre arta literară, despre datoria tînărului scriitor de a munci neîntrerupt, de a da poporului lucrări la un înalt nivel artistic.

Ce-a urmat după aceea?

Venise vorba despre gazetărie. Sînt nevoit să copiez după auz și să caut cuvintele adevărate în ecouri pe care nu le mai pot ajunge cu condeiul:

— ...Patruzeci de ani am făcut gazetărie, zi de zi. Stăteam cîte cincisprezece ore în redacții și în tipografii, vreme în care nu mă dam în lături să fac nici corectură și paginație. Uneori scriam cîte patru-cinci articole pe zi. Gazetăria cere același condei, aceeași hîrtie și aceeași cerneală ca și literatura. Ea dă muncii scriitorului disciplină și rigoare, iar cine așează gazetăria pe o treaptă mai jos decît literatura face o greșeală proastă. Cuvintele scrise în carte ca și în gazetă au durată numai cînd sînt simțite și caligrafiate cu inima...

... Amintiri? Prietenii literare? În afară de cele știute despre Galaction și N. D. Cocea, mie cei mai dragi, aș vrea să pomenesc de un tînăr, încă necunoscut pe-atunci, prin anul 1916. Era în primul război mondial. Scoteam „Cronica", revistă antirăzboinică. M-am trezit într-o dimineață că-mi bate la ușe un sublocotenent tînăr, rănit la mînă. S-a prezintat simplu:

Camil Petrescu.

Mi-au fost totdeauna foarte dragi sensibilitatea și stilul lui. În 1943, cînd, dezlănțuindu-se împotriva lui, în presa fascistă, un atac abject, o încercare de asasinat moral, i-am luat — ca o datorie — apărarea. Scurt timp după aceea, am publicat tableta *„Baroane".* Știam ce mă așteaptă. Siguranța a trimis la Mărțișor trei mașini: una neagră, una gri și alta albă. M-au ridicat și am fost transportat la lagărul de la Tîrgu Jiu. În gară la Cărbunești, (de unde-or fi aflat?) veniseră mulțime de oltence învesmîntate în dimie împărătească, înfășurate cu obrajii în marame. M-au căutat cu ochii, trecînd de-a lungul trenului și întrebînd în graiul de-acasă:

— Care-i, fă? Unde-i, fă?

Stăteam cu agenții în coaste, sfătuit să nu mă arăt la fereastră. Oltencele erau în stare să spargă geamurile vagonului; le auzeam numai glasul. Erau consătencile tatălui meu și veniseră să mă îmbărbăteze.

★

Cînd trecură cele cîteva ceasuri ale după amiezii?

Convorbirea noastră se apropie de sfîrșit.

— Vă mulțumesc, maestre, și pentru atît. Rîndurile de față alcătuiesc primul interviu din viața mea, adevărat. Inima va ști să păstreze frumusețea simplă a celor cîteva ceasuri din ziua de 20 martie 1962.

★

La plecare, maestrul Tudor Arghezi mi-a făgăduit pentru „Luceafărul" mai mult decît un interviu:

— Am să vă scriu niște rînduri despre „ce se cheamă scriitor". Poate că răspund astfel neliniștei și dorinței dumitale. Care-i termenul ultim pe care mi-l dă redacția?

— Joi, dacă se poate....

La termenul fixat, tableta se afla pe biroul secretarului de redacție. De acolo, după cum ați văzut și dumneavoastră, meșterul zețar a așezat-o în fruntea condeielor tinere, pe prima pagină.

Petru Vintilă

Streină

de **Tudor Arghezi**

Streină? Și streină! Venise de departe,
Din insula pribeagă dintre vecii și moarte,
Pe care-o duce vîntul și fulgerul o'ncearcă,
Minată fără vîsle și zveltă ca o barcă.

Streină? Nu! Îmi este atît de mult aproape,
De s-ar părea că-n matca acelorași vechi ape,
Urzită-n marea vastă și-n val, ca pe gherghef,
Și luntrea mea plutise pe dîra de sidef.

O insulă fugară, desprinsă dintre zodii,
Scăldată de miresme și rumenă de rodii,
Lăută simțitoare la vînt, ca subt arcuș,
Ce vultur își va face la cuibul ei culcuș?

O insulă și-o luntre plutiseră'mpreună.
Talazul le frămîntă, bat neguri de furtună
Și-aleargă să le soarbă prăpastia întregi.
Nu ai putea tu vraja ispitei s-o deslegi?

CARAGIALE, AUTOR TRAGIC

DE POMPILIU MARCEA

Este în afara oricărei discuții că autorul Scrisorii pierdute, *rămîne, înainte de toate, un mare autor satiric, din familia lui Aristofan, Plaut, Goldoni, Molière, Swift, Gogol, Twain. Totodată însă, absolutizînd acest adevăr, riscăm să ajungem, inevitabil, la unilateralizare, la sărăcirea universului artistic al marelui scriitor. Căci creatorul nemuritoarelor comedii, al momentelor și schițelor, a scris, se știe, în același timp, o dramă răscolitoare,* Năpasta, *precum și un număr de nuvele și schițe pe teme grave, cu eroi tragici :* O făclie de Paști, Păcat, Inspecțiune, Arendașul romîn, *În vreme de război. Faptul nu ține de domeniul nedumeririlor : Gogol este autorul capodoperei comice,* Revizorul, *dar în același timp al lui* Taras Bulba *și al* Sufletelor moarte, *iar Shakespeare a creat pe* Othello *și* Hamlet *dar și pe* Falstaff *și* Nevestele vesele din Windsor. *Ideea purității genurilor și artiștilor este expresia unei concepții metafizice, depășită și contrazisă de istoria literaturilor. Împotriva unor astfel de judecăți înguste s-a pronunțat Caragiale însuși cînd, fiind decretat scriitor eminamente comic a ripostat cu vehemență, declarînd că este un autor* „profund sentimental". *(evident sensul polemic al ripostei nu trebuie să ne scape). Exprimîndu-și cîndva părerea în legătură cu personajele hilare din burghezie și mica burghezie, creatorul lor nu-și ascundea ura față de acestea, ceea ce înlătură indiscutabil falsa teorie a gratuității comicului caragelian.*

Rămînînd stabilit că **I. L. Caragiale** este scriitorul care a ridicat pe culmi, neatinse pînă astăzi, literatura satirică, se cuvine să-i recunoaștem mari merite și în crearea nuvelei și dramei psihologice. Deși nimeni nu contestă, astăzi, valoarea acestei laturi a activității scriitorului, totuși ea este încă insuficient pusă în valoare. Evident că în cadrul unui scurt articol nu ne propunem să întreprindem o demonstrație exhaustivă. Exegetul lui Caragiale nu poate scăpa din vedere un fapt izbitor, anume acela că opera tragică a scriitorului a fost elaborată aproximativ spre ultimul deceniu al sec. al XIX-lea urmînd, la cîțiva ani, capodoperele satirice. **O făclie de Paști, Năpasta, Păcat, Arendașul Romîn** sînt scrise între 1889—1893 **(În vreme de război** apare mai tîrziu, în 1898). Explicația dată de Paul Zarifopol, după care Caragiale a receptat tragicul „cu suflu preistoric", fiind „sătul de mediocritatea caraghioasă a mahalalei", este totuși insuficientă. Critica marxistă a completat această explicație, aducînd în discuție cîteva fenomene sociale care și-au lăsat amprenta lor puternică asupra concepției și orientării tuturor scriitorilor vremii. Se știe că în această vreme mișcarea muncitorească începea să se organizeze dar frămîntările țărănești dobîndesc o amploare și o intensitate necunoscute, în 1885 ele transformîndu-se în revolte violente pe o mare parte a teritoriului romînesc. Scriitorii n-au rămas la periferia acestor fenomene. În 1888, Alecsandri dădea una din cele mai puternice poezii sociale ale vremii, **Plugul blestemat.** Cam în aceeași epocă, Vlahuță, Coșbuc, Delavrancea agitau, prin scrierile lor și prin activitatea publicistică, problematica socială țărănească. Se poate cita încă exemplul lui Hașdeu care, ceva mai înainte, sensibil la nedreptățile suferite de țărani, visa, cu temperamentu-i impetuos, să devină un fel de „împărat al țăranilor" pe care să-i mîntuiască de jugul ciocoilor. În 1894, Caragiale, scriitor „urban" va accepta să scoată, în colaborare, o revistă pe teme rurale : **Vatra.** Acestui cadru ideologic îi datorăm, fără îndoială, unele din scrierile lui Caragiale axate pe problematica socială : **Năpasta** este, în fond, tragedia unui țăran sărac, victimă a unei justiții de clasă. Ion este aruncat în închisoare, pe baza unor dovezi neconcludente, în locul cîrciumarului Dragomir. **Arendașul romîn** scoate în evidență, cu o lucidă înțelegere a relațiilor de clasă, soarta unui țăran sărac, înșelat și brutalizat de arendaș, în văzul autorităților. Desigur că interesul lui Caragiale pentru frămîntările sociale nu trebuie să ducă la ideea înțelegerii **depline**, de către scriitor, a complexului de contradicții din viață. Acest fapt însă nu infirmă constatările anterioare. Aici intervine atitudinea scriitorului față de mediul zugrăvit, factor esențial în conturarea profilului său ideologic. Este concludent să constatăm, dintru început, că autorul **Scrisorii pierdute,** reflectînd mediul burghez sau micburghez ne-a lăsat o faună alcătuită din exemplare ridicule, prin contrastul dintre pretenții și realitate, deformate prin rutină și automatizare lașă, din obișnuință sau cu precauție, odioase prin spiritul de căpătuire. Caragiale n-a fost însă de loc un sceptic, un pesimist. Îndreptîndu-se spre alt mediu, scriitorul a înțeles că acolo se țes drame răscolitoare, se produc zguduiri puternice, cu largi repercusiuni pe plan sufletesc, că în sfîrșit toate aceste fenomene și stări psihologice nu le pot trăi decît oameni care n-au suferit mutilarea uniformizării burgheze (Indiferent dacă această credință este sau nu îndreptățită, atitudinea scriitorului ne apare cu totul semnificativă). Abordînd un domeniu de viață inedit pentru el, Caragiale a înțeles că sînt necesare noi mijloace artistice. Aici trebuie spus că lecturile scriitorului, în special cele din scriitorii ruși, au jucat un rol însemnat. Este epoca în care romanul rus, în general, exercită asupra întregii literaturi europene o mare influență. Melchior de Vogue dă în această vreme **Le roman russe,** la noi Duiliu Zamfirescu începe să scrie un studiu despre Tolstoi ; Gherea traduce și popularizează literatura rusă. Prin intermediul limbii franceze, Caragiale citește, în special, literatură de investigație psihologică. Influența lui Dostoievski în **Făclia de Paști, Păcat, Năpasta,** semnalată de Gherea, este evidentă. Totdeauna lucid însă, înzestrat cu o largă disponibilitate de obiectivare, Caragiale nu zugrăvește stări psihologice în sine, desprinse de determinările exterioare, cu alte cuvinte, la el analiza psihologică nu degenerează în psihologism. Reacțiile sufletești ale eroilor se datorează unor factori exteriori, obiectivi și unor insuficiențe psihologice congenitale. Ion din **Năpasta,** Leiba Zibal și Stavrache nu-s nebuni, ci **înnebunesc.** Nimic nu e nebulos, misterios sau aprioric. Conturarea atît de riguroasă a cadrului de la Podeni și a diverselor momente (amenințarea lui Gheorghe, popasul studenților cu discuțiile despre criminalistică, visul hangiului), impun ca necesitate paroxismul final. Străbaterea stărilor de anxietate — groază — spaimă — nebunie — este astfel gradată încît convinge pe deplin, iar virtuozitatea lui Caragiale în dirijarea mișcărilor interioare este extremă. Dramaturgul transpare și aici prin regizarea minuțioasă a desfășurării conflictului și obiecția lui Duiliu Zamfirescu privitoare la „artificiul" nuvelei trebuie înlăturată. **În vreme de război** abordează o temă frecventă la scriitorii realiști, ilustrată de Balzac sau Gogol, iar la noi de Slavici și Delavrancea : dezumanizarea oamenilor în goana după înavuțire. Contrastul izbitor dintre iluzia îmbogățirii, cultivată de Stavrache și coșmarul întoarcerii fratelui îi zdrobește echilibrul sufletesc și Stavrache înnebunește. Cît despre nebunia lui Ion din **Năpasta,** ea nu mai trebuie explicată. Cultivarea cazurilor ieșite din comun, nu reprezintă la Caragiale expresia unei influențe naturaliste. Ocupîndu-se de asemenea personaje, Caragiale a avut prilejul să contureze **oameni complexi,** cum ar zice Ibrăileanu, adică dispunînd de bogate și puternice resurse sufletești, înzestrați cu sensibilitate și vibrație emoțională, capabili de sentimente complexe. Eroii ne apar în același timp ca individualități distincte, neuniformizate de ticurile burgheze.

Opera tragică a lui Caragiale completează, în mod armonios, realismul marelui scriitor și ilustrează, o dată mai mult, inepuizabilele sale resurse artistice.

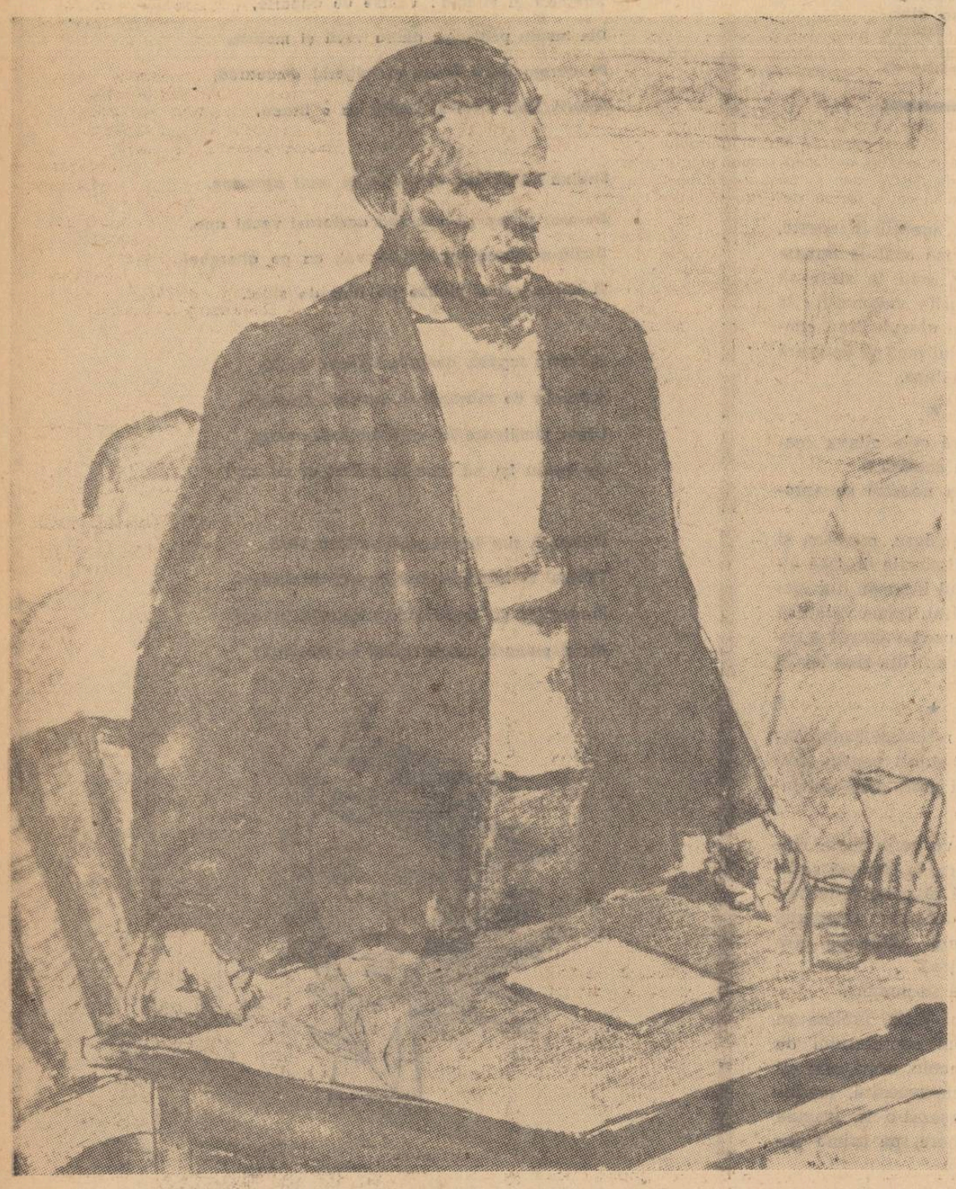

Desen de DAN HATMANU

CRONICA LIMBII

Întîlnirile lingviștilor cu scriitorii, în paginile revistelor noastre literare, sînt întotdeauna utile. Ele constituie o confruntare a teoriei cu practica, un colocviu între cercetători și dăltuitorii valorilor artistice ale limbii poporului nostru, un act de colaborare creatoare. **Cronica limbii,** inițiată de redacția revistei **Luceafărul** și inaugurată în numărul trecut de tovarășul acad. prof. **Iorgu Iordan,** poate fi, în această privință, o tribună de rodnice discuții și un îndemn.

Creația literară este, fără îndoială, și **o luptă** cu materia poliformă a limbii, o materie mai puțin dură decît piatra, dar mai vie și cu atît mai greu de înfruntat. Aspectele diverse ale vorbirii, tonalități și nuanțe stilistice care caracterizează fiecare slovă așternută pe hîrtie, dorința legitimă de a găsi forme de expresie proprii, cuprinzătoare, de a nu fi „trădat" de cuvinte și, mai ales, perspectiva permanentă, implicită, a unui cititor exigent, căutător al unui conținut înalt și răscolitor de idei, toate acestea ridică în calea scriitorului acute și complexe probleme. O biruință asupra limbii în arta literaturii este o operă în egală măsură de știință și de creație.

Rîndurile **Cronicii** de astăzi le vom închina limbii creațiilor tinerilor poeți. Munca făuritorilor de versuri, supuși de cerințele genului, la forme concentrate de comunicare, condensînd, în puține cuvinte, înalte valori ale emoției artistice, merită, în primul rînd, atenția noastră. Poetul are a turna în limitate tipare bogăția vie și inepuizabilă a limbii. De ce să nu-i înțelegem licențele, construcțiile sintactice particulare, uneori chiar contorsionate, care dezvăluie străduința de a găsi procedeele de exprimare cele mai potrivite ? Nu de aceste aspecte stilistice individuale ne vom ocupa în rîndurile care urmează ; ele se explică în funcție de o serie de elemente literare.

Există alte abateri de la normele limbii noastre actuale pe care nu le justifică criteriile artistice sau expresive. O tînără poetă, Suzana Delciu, într-o poezie recent publicată în **Gazeta Literară,** IX, 11 (418) vorbește despre **pletele azvîrlite spre spate.** De ce întrebuințează oare poeta prepoziția **spre** în construcția general cunoscută **azvîrlită pe spate ?** Conținutul poeziei nu ne dă un răspuns ; este o variație sintactică gratuită și, desigur, greșită. Și, pentru că sîntem în domeniul construcțiilor prepoziționale ne putem, pe bună dreptate, întreba de ce preferă unii poeți prepoziția compusă **fără de,** construcție muntenească de limbă vorbită, chiar argotică, prepoziției simple **fără ?** Al. Andrițoiu scrie, de pildă, în **Tribuna,** VI, 10 (226) : **fără de flori prin anii mei te plimbi,** iar alt poet ardelean scrie într-o poezie publicată în **Gazeta Literară (Nimic nu se stinge) : nu se stinge fără de ecou / Nu, nimic din cîte sînt iubite.** Fără îndoială, ritmul și metrica versului își au partea lor de vină. Dar limba literară nu are oare imperative mai mari ?

Și topica este cîteodată jertfită. Iată, bunăoară, două versuri ale unui talentat poet : **A. Dumbrăveanu, Fluviile visează oceanul** (colecția **Luceafărul,** p. 65) : **Din cupe mari de aur și jad, sfărîmicioare / Poeții vin de purpur golesc și veseli cîntă ;** ele ne pun la prima lectură, în încurcătură : **vin** alăturat de cuvîntul **poeții** poate părea verb, în loc de substantiv, iar **de,** cuvîntul următor, o conjuncție într-o construcție, evident eronată, de tipul **poeții vin de golesc purpur** (ultimul cuvînt e greu de identificat, din cauza înlăturării vocalei finale). Cît de mult ar fi cîștigat poezia (și cititorul) dacă, pentru claritate, poetul ar fi ordonat părțile propoziției într-o succesiune mai apropiată de normele topice ale limbii noastre ! Dar pentru aceasta s-ar fi cerut să întîrzie mai mult asupra acestor versuri care, în treacăt fie spus, prea aduc cu versurile lui D. Bolintineanu... Poetica romînească actuală a renunțat la licențe de felul lui **purpură / purpur** sau de felul inversiunii menționate.

Și I. Rahoveanu comite uneori greșeli de topică. Iată un vers desprins din volumul său de debut **Creanga de măslin** (colecția **Luceafărul,** p. 12) : **Tot mai adînc te simt cu anii / Și constelații în privirea tinerilor sînt ei. / Trec în dreapta cîntecului meu / în zări prietene, contemporanii.'** Se înțelege oare la cine se referă pronumele **ei** din versul al doilea ? Desigur că nu, pentru că autorul schimbă funcția sintactică a pronumelui. Într-adevăr, pronumele de persoana a III-a are o funcție referențială, anaforică, trimițînd la numele anterior menționat sau mai dinainte cunoscut. În strofa lui Ion Rahoveanu, ei se referă însă la **contemporanii,** adică la un substantiv care apare abia peste două versuri !... Rezultatul : primele două versuri devin ermetice, fără voia autorului.

Observațiile ar putea continua. Am menționa unele fapte lexicale care ar îmbogăți exemplele din acest domeniu al limbii, însemnate de tovarășul acad. Iorgu Iordan. Iată, de pildă, un nou verb (cu sens factitiv) **a nemuri** „a face pe cineva nemuritor" ieșit de sub pana lui Nichita Stănescu în versurile : **Peste el își poartă gîndul / Clipa, în volute lente / Fermecîndu-l, nemurindu-l** (G. L. IX., 10 (417). Și **depărtatic** este un cuvînt nou destinat a înlocui pe **îndepărtat,** în următoarele versuri : **deodată foșnește un zăvoi depărtatic și miroase a pămînt și a cer** (G. L. 15 dec. 1960). În sfîrșit, I. Crînguleanu dă un sens nou verbului **aromi** „a răspîndi arome" : **aromind a piine și fin,** pe care limba romînă nu îl întrebuințează decît cu sensul „a amăgi, a se ameți, a dormita".

Să ne oprim însă aici. Însemnările noastre de azi, culese în urma lecturii multor pagini de poezie semnate de tineri scriitori în reviste sau în volume, arată că numărul erorilor de limbă, în poezie, este destul de redus. Se poate spune, fără a exagera sau a greși, că poezia noastră de azi respectă structura limbii romîne, normele literare în vigoare. Faptele semnalate mai sus pot fi, cu ușurință, înlăturate. Dacă am insistat mai mult asupra erorilor, am făcut-o numai din dorința de a le elimina cu un ceas mai devreme, din dorința de a vedea, curate, florile nemuritoare ale **Poeziei,** către care ne înclinăm întotdeauna cu dragoste și respect.

Alexandru Niculescu

N. B. O propunere : nu ar fi oare potrivit să ia cuvîntul / în cadrul acestei tribune de discuții asupra limbii / și scriitorii înșiși ? **Cronica limbii** ar uni, într-o strădanie comună : cultivarea limbii poporului nostru, pe cercetători și pe creatori. O strădanie demnă de efortul unanim creator din patria noastră de azi.

Mult e dulce...

În același articol „Un film adult" de Alice Mănoiu (Tribuna, 15 martie 1962, p. 9) întîlnim : „Pornită de la frumoasa idee artistică a **transfuziei** de energii și valori spirituale..." **„Transfuzia** în timp între generații a fost trecută în subtextul acțiunii concrete". „Există slăbiciuni în concepere a unor secvențe — **transfuzia** de pildă prea seacă, simplistă, ori scena petrecerii nemțești grotească, distonînd cu stilul sobru, subțire al filmului". (s. n.).

„Fiindcă vorbeam **de vid.** Am mai întîlnit, în cursul acestor spectacole franceze, și un altfel **de vid** de o mai bună calitate".

(D. I. Suchianu — Săptămîna filmului francez — Viața Romînească — ian. 1962, p. 141).

„Mazilu are darul unui palpit al ideilor noi, al sensibilității contemporane (în sensul acordat de Benda) și o combativitate în apărarea lor, care atrag, încîntă și instruiesc".

„În timp însă ce Moromete, prin contemplare transformată în pasivitate și izolare, pune în primejdie acest tezaur de valori etice și sentimentale, Vițu, dimpotrivă, prin caracterul fundamental activ al personalității sale, iradiază și răspîndește luminile umane al căror deținător este, departe în jurul său, în semenii apropiați".

(Ion Vitner : „Tineri prozatori : Teodor Mazilu" — Viața Romînească nr. 1, an. XV)

„Peisajul **jurnalului** proiectează o biografie spirituală și un portret moral care este acela al unui umanist, petulant, deschis spre viață și noutate, om al timpului său."

(Eugen Simion : „Lirismul unui moralist" — Contemporanul nr. 12/23 martie 1962, p. 5)

„I se părea o bună inițiativă aceasta a lui Costin de a discuta în organizație cazul celor doi scandalagii cît mai era cald, de a trage toate concluziile, de a trasa anumite sarcini mai precise."

(Mircea Șerbănescu : „Eh, tinerețe !" — Scrisul Bănățean nr. 1 — ianuarie 1962, p. 12)

EROII SATULUI SOCIALIST

NOI TIPURI LITERARE

Milioane de țărani, risipiți altădată pe tarlalele lor, formează acum o singură familie a muncii. Visul aprins al lui Petre Petre și al veteranului Furtună iată-l realizat în sensul cel mai plin. Sentimentul legămîntului cu pămîntul patriei, estompat continuu de petecul de glie, primește în noua ipostază economică plenitudine și consistență. Omul se leagă prin colectivizarea muncii nu de un pogon de pămînt, ci prin marea proprietate obștească ființa lui se descoperă a poporului și a marei mulțimi. *Milioanele de țărani și-au înfrățit destinele, și-au legat nădejdile de ființa partidului. Și această încredere înseamnă nu o simplă schimbare de holdă, ori o preschimbare a actului de proprietate. Transformările afectează structura vitală a satului. Totul se reclădește pe temelii noi, de la obiceiuri pînă la practica muncii. Căci actul colectivizării implică ieșirea și renunțarea la ceea ce mărginea conștiința și amputa simțirea. Cererea de primire în colectivă a fiecărui țăran era cererea de a fi primit în prezentul nostru, înscrierea voluntară în armata socialismului. Însă aceste schimbări au fost posibile pentru că fuseseră precedate de schimbări profunde, în modul intim de a concepe viața, al țăranului, înțelegînd prin gospodăria agricolă colectivă o nevoie vitală și indispensabilă.*

Literatura noastră țărănească, expresia acestui mesaj de înnoire a satelor, a prezentat pe țăranul comunist ca un factor central cheie, al desfășurării unei intense lupte politice, Sărăcimea satelor, din Malul Surpat și din Lunca nu s-ar încumeta la acțiuni mărețe, de proporție epocală, dacă inițiativa și comanda luptelor nu ar aparține comuniștilor. Apariția acestei figuri, a lui Mitrea Cocor, Mitru Moț, Teodorescu, Dohotaru, Anton Filip, în lumea satelor, schimbă pulsul satului și îi modifică ritmul. Firește că fără comuniști nu s-ar fi putut trece la lupta revoluționară organizată și la un asemenea plan de o îndrăzneală necutezată înainte. Dar, simultan, eroul lui Sadoveanu, Marin Preda, V. Em. Galan, Al. Ivan Ghilia, Titus Popovici, Pop Simion, Sutő Andras, Vasile Rebreanu, D. R. Popescu, Fănuș Neagu, trăiește într-o atmosferă propice organizării bătăliei pentru socialism la sate, avînd o adeziune de masă din partea țăranilor, care, altminteri, nu ar putea acționa dacă destinele vieții lor nu ar fi călăuzite de comuniști.

Personajele literare aduse din noul univers rural se disting prin unele însușiri caracterologice, expresie a vremii noastre revoluționare : demnitatea înalt umană, izvorîtă din conștiința țăranului că este un om liber, o anume robustețe spirituală, o manifestare tinerească a energiilor. De la țăranul timorat și supus, scoțînd un sărut-mîna fals, care vorbește cu coane *și* boierule *din unele opere dinainte de 23 August 1944, la omul încrezător, cu un simț al dreptății de clasă, din literatura țărănească contemporană ; de la țăranul legat de pămînt, cum l-au format vechile orînduieli economice și cum ni l-a prezentat literatura de pînă la Eliberare, cu un aer de religiozitate, ca pe un condamnat etern să suporte povara peticului de pămînt, la omul înfățișat în operele scriitorilor generației noastre, care muncește în colectivitatea rurală, legat de glia obștească. Așadar o realitate economico-socială nouă a generat o nouă tipologie literară.*

Omul fignit în modul cel mai crud și ofensat, lovit pe moșia boierească cu sfîrcul biciului, a fost înnobilat de epoca noastră cu titlul de Om. *Acțiunea partidului e înglobată în interiorul acestui proces. Noua organizare economică, pe principii socialiste, a agriculturii, înseamnă și o reorganizare a vieții sale morale. Isaia Ioța din* Pămînt amar *de V. Rebreanu, însurat cu fata chiaburului Iroftei, lichidează, cu ajutorul comuniștilor Luncan, Noa, Vasile Ropotă, condiția de slugă care rezultase implicit din înrudirea cu bogătașul satului.*

Gospodăria colectivă nu e un fapt în sine, nu numai o instituție economică mai avantajoasă materialicește pentru săraci și mijlocași, ci și o adevărată școală morală care aduce pe o altă coordonată de viață pe muncitorul rural. Altfel va arăta cîmpul, dar altfel vor arăta și oamenii. Ilie Barbu alege între petecul de pămînt și gospodăria colectivă, pe cea din urmă, nu ca o rezolvare de nevoie, ci, ca singura cale de a pune capăt mizeriei materiale și morale.

Imaginea țăranului patriarhal, molcom și încet, cu o existență mai mult vegetativă, „rusticitatea" atît de cultivată într-un anume gen de literatură, în trecut personajul blazat sau excesiv de violent, este o realitate străină creatorului actual. Actele revoluționare și salturile de milenii care se produc într-o primăvară sau într-o zi cer o participare sufletească extraordinară, niște spirite apte pentru a înțelege și a transpune în realitatea imediată, ideile revoluționare. Există date mari, festive, în istoria satului romînesc contemporan, care imprimă propulsii curentului revoluționar și îi dă un ritm mai viu, însă trăirea revoluționară e o caracteristică generală și permanentă a eroului rural. Înfăptuirea reformei agrare ori apariția gospodăriei colective nu e idealul realizat și nu încheie ciclul dialectic în acest moment. Valul revoluționar se împrospătează cu oameni noi, crește în intensitate, nu descrește de la un an la altul, dispărînd cu timpul. Procesul are o linie ascendentă, ridicînd omul, o dată cu producția și organizarea economică, spre un mod superior etic și spre o meditație mai adîncă asupra realității. Înființarea Colectivei *e un moment de mari elanuri de viitor.*

Acești oameni sînt într-o veșnică luptă pentru realizarea treptată a idealului comunist. Mitrea Cocor, Anton Filip, Mitru Moț, Dohotaru trec de la o baricadă la alta, de pe un front pe altul pentru biruința revoluției socialiste în economia agricolă. Mobilul moral, stimulatorul vital al veșnicului urcuș în viață, e ideologia revoluționară pe care le-a transmis-o partidul. Eroii literaturii țărănești actuale sînt concepuți pe această dimensiune uriașă a vieții, într-o mișcare permanentă. Actualitatea noastră a devenit, potrivit concepției marxist-leniniste, un cîmp al frumuseții umane. Personajul romanului țărănesc, schiței sau nuvelei, nu-și încheie viața și nu părăsește scena o dată cu înființarea gospodăriei colective. El încheie o etapă de luptă dintr-un lanț. Mitrea, în povestirea lui Sadoveanu, va duce mai departe pe țăranii din Malul Surpat, Mitru pe cei din Lunca, Vlaicu cu feciorii săi nu vor apuca niciodată să spună că au terminat ceea ce aveau de făcut. Filozofia noastră de viață a schimbat structural fizionomia morală a personajului rural, făcînd din el un om al prezentului socialist, îmbogățind universul literaturii romîne clasice, cu eroi ai țărănimii contemporane.

Marin Bucur

CULESUL DINTÎI

de GEORGE BĂLĂIȚĂ

Sacii fiind în căruță, Torică socotitorul, spuse :

– Ultima – și cu asta trei mii cinci sute șapte zeci și doi. Grîu. Dă o țigară.

El era un om de neînlocuit, asta se vedea din ce-i făceau mîinile și-i spunea gura.

Cineva îi întinse o țigară. El nu văzu. Acela se aplecă peste umărul lui. Torică tresări. Zîmbi stingherit și parcă nemulțumit, oricum îndatoritor. Spuse, și se adresă mai mult oamenilor din jur decît celuilalt :

– Scuzați.

Înainte de a o aprinde, întoarse foaia scrisă din fața lui, o păturî peste celelalte.

Oamenii adunați buluc, întinseră gîturile, văzură foaia albă nescrisă. Se priviră apoi între ei. Cu toții știau ce făcea Torică : socoteli, ce-ar fi putut să facă altceva, de vreme ce se împart avansurile ?

– Am spus cifrele **exacte**, tovarășu' Florea, unde ești, acu erai aici, tovarășuuuu...

Cuvintele ieșite din gura lui se terminau între vîrful limbii și buza de jos, toate spuse întregi, cu mare meșteșug ; făcuse armata la Caracal.

Căruța lui Florea Inu stătea încărcată, virfuită, grea. Avansul. Pămîntul gros, negru, umflat de apă, făcea cui știa să simtă, leagăn dulce. Tălpile oamenilor scobeau urme late. O învălmășeală de urme late era toată curtea, așezare întinsă peste trei sute de prăjini, plină cu oameni, căruțe, bătută de glasuri, de soarele greu, topit după ploaie, îndărătnic înainte de asfințit. Și în fierbințeala asta oamenii fumau.

– Țilică, vino-ncoa Țilică – strigă Florea Inu.

Băiatul cel mic, Țilică, se apropie, cu picioarele cam crăcănate, cu obrajii muiați în toată zeama verii, zeamă de dudă neagră, pepene și roșii și zeamă de strugure acru. Tatăl îl apucă de mijloc.

– Urcă tu aici de-asupra, spuse, și-i făcu vînt.

Mai bucuros decît băiatul nu se afla altul acum, fiindcă de sus, el putea să vadă multe lucruri dintr-odată.

– Clementină, strigă tatăl.

Fata cea mare veni rușinată. Avea cozi groase și șolduri voinice, la ea se gîndeau în fiecare seară, tatăl și mama ; e mare, spuneau ei, trebuie să avem grijă.

– Urcă, tu, Clementină, zise tatăl și avea atita blîndețe în glas încît fetei îi pieri rușinea.

De lîngă fratele cel mic, ea privi în jur : negăsind pe cel căutat își tot împletea și despletea cozile groase cu degetele.

Mîna tatălui rămase pe sacii plini. Țesătura aspră se îndulci sub palma lui. Se făcu ușoară, borangic, mătase.

Pe urmă omul căută în mulțime :

– Hei, Marie, vină.

Femeia stătea mai încolo, vorbea cu femeile și Ioniță lui Goagă o lovi cu umărul :

– Te strigă, fa !

– Urcă femeie, zise el și o ajută, da chiar așa, o ajută cu mîna lui să se urce în car, lîngă copii.

Mîna aceea era o mînă tare, neînvățată cu asemenea gesturi. Pe neașteptate, femeia se simți rușinată, îi venea să intre în pămînt de rușine, un simțămînt depărtat, din vremea fetiei. Era ca și cum ea ar fi fost fată mare și el flăcău și în fața oamenilor s-ar fi purtat altfel de cum se cuvenea. Își ascunse obrazul de ochii fetei de lîngă ea, își trase basmaua peste frunte, chipurile din cauza soarelui. Ciudat lucru : era bărbatul ei și nu era. O cuprinse fără voie aproape, un gînd tînăr, de dragoste. Dar nu voi să se mai gîndească la ce simțea acum. Știa ea : nu trebuie să te bucuri prea mult chiar cînd ai de ce, fiindcă poți pierde repede bucuria.

– Tu, Marie, stai bine ? întrebă bărbatul.

★

Femeia era din nou, cea de acum.

– Taci, omule, zise, taci, bine că avem, bine că-i podul plin, și carul ăsta, dar taci...

– De ce să tac, nu vreau, zise bărbatul și peste el, din vorbele femeii, căzu o întristare rece.

Și deși nu voia, tăcu.

Cu totul întîmplător Inu își aminti acum de fîntîna lor veche. Era un loc din care, de mult, nu mai băuse nimeni apă. Ciutura putrezise, și apoi, uscată, o mîncase vremea. Fusese săpată de cineva din neamul lor și avea o poveste pe care toți o uitaseră, sau cel puțin așa credeau, fiindcă nu vorbeau despre ea. Stătea uitată, o fîntînă veche de cînd lumea.

Cum de-i venise acest gînd, Florea Ion nu se întrebă. Și fiindcă nu-l lăsa în pace, socoti să-i pună capăt : „am s-o astup, poate cădea întrînsa vreo vită ; de pomană stă acolo".

Ușor, strecurat subțire, se ivi nechemat, un gînd vechi : încercase și altădată s-o acopere și nu izbutise ; ajuns acolo îi era greu s-o facă. Și se petrecu astfel, ca și atunci, de fiecare dată, abia acum văzu asta : îi veni în minte, întreagă, povestea fîntînii, în care erau amestecate neamurile și pămîntul. Cu un fel de ușurare pe care el și-o dorea de mult, și crezu că a găsit-o acum, își spuse, repede : „am să curăț numaidecît fîntîna, o adîncesc, o scol eu din morți".

Rosti ca să fie auzit :

– N-am să tac, muiere, taci tu dacă așa vrei ; vorbesc eu și pentru tine, de ce nu ? Vreau să văd unul acuma, să nu mă lase să vorbesc dacă așa îmi place mie, vreau să-l văd eu, acuma să-l văd.

El vorbea nevestei lui, cu gura îndreptată spre oameni și ar fi vrut să știe dacă se găsește unul care să nu-l fi auzit.

Aștepta.

Dar oamenii uitaseră de el. Florea Inu luase ce i se cuvenea, erau alții la rînd. Strînși în jurul lui Torică ședeau aceiași oameni, fumau, aruncau vorbe de șagă, grăiau între ei. Așteptau să le vie rîndul sau stăteau doar așa, să vadă. Unii se foiau încolo, încoace, treceau cu ale lor, parcă nu l-ar fi văzut pe Inu ori nu știau cine-i el. Nu-l ascultaseră.

Caii se opinteau în hamuri, doi cai bine aleși pentru povară, lați în crupe, cam fălcoși, cam părosi însă tari pe picioarele lor, rostuite la dîrvală, nu la jocuri. Trăgeau cu nădejde, țineau grumajii plecați, hamurile la fel de întinse, astfel își împărțeau între ei, ce aveau de dus.

Florea Inu văzu, de la locul lui, din car, cum nădușeala le moaie părul, alungă ațe lucioase de-a lungul spinărilor. Slobozi hățurile. Simțind, caii îi mulțumiră pe dată.

Inu se lăsă într-un cot, puse capul pe o pernă de grîu, își lenevi piciorul pe altă pernă de grîu, mari, umflate amîndouă. Carul mergea sub el și familia lui. Ridică ochii. O pasăre plutea chiar în drumul lor. Omul vru să întindă mîna, s-o ia de pe cer. Dar nu-i trebuia pasărea, o lăsă cu zborul ei.

Atunci simți că n-are ce face cu mîinile, cu picioarele, ele deveniră ușoare, străine. Neînvățat să stea, trupul lui se nedumeri ; aștepta să fie dat jos. Nu-l dădu nimeni, așa că își luă grija asta și curînd, uită de ea.

Din cerdacul lui, scos la drum, vopsit în multe culori, Fănică Alistir strigă :

– Unde stai tu, acolo sus, tot ca pe la noi e vremea Inule ? Ce spune, mai plouă sau nu ?

Alistir era unul colțos, purtător de multe vorbe. Era bine să n-ai de-a face cu el.

Florea Inu opri caii. Cobori jos din car. Fiecare mișcare o făcea încet, cu migală, ca și cum niciodată n-ar mai fi făcut asta. Ai lui îl priviră curioși dar cine știe ce li se păru, nu întrebară nimic.

Fănică Alistir cosea un ham. Îl văzu venind pe Inu și spuse fără să-și ridice ochii de pe lucrul său :

– Ia uite, vine **personal** să-mi spună. Mai plouă Inule ?

Celălalt era în fața lui. Urcase treptele de lemn, stătea la un pas. Mirosea a praf și sudoare. Abia acum Alistir ridică ochii. Parcă n-ar fi știut nimic, parcă nu l-ar fi văzut pe Inu de multă vreme, zise mirat, într-un fel subțire, prefăcut :

– Ce mai faci ? la un scaun, **stați** la noi, cu ce **ocazie ?**

Cosea cu două ace, strîns, ciubotărește. Băgă un ac într-o parte și altul într-alta, trase de amîndouă o dată. Ca să fie treaba bună, trecuse ața printr-un bulgăre de ceară.

– Uită-te, tu, la mine Fănică, uită-te la mine, zise Inu.

Partea casei în care stăteau ei era prinsă în umbră, soarele trecuse de ea. Și era o liniște, un pustiu ; ogrăzile ce se vedeau în jur erau goale, amorțite. Vîntul tăcea, ciinii tăceau.

– Ce să văd, întrebă Alistir.

Dospea de batjocură ; el se înscrisese de formă în colectivă, avea afacerile lui, de unul singur, și lipsea din sat cu săptămînile. Cineva îl văzuse nu de mult, bînd bere, tocmai în restaurantul gării din Ploiești. Era o distanță mare orice s-ar spune.

– Uită-te, Fănică, și vezi-mă pe **mine.**

Alistir se opri din cusut. Ceva în glasul omului nu-i plăcu.

– Vreau să termin hamul ăsta de cusut și abia am început, crede-mă, zise.

– Intîi fă ce-ți spun eu, vezi-mă.

Erau aproape unul de altul. Alistir nu muncise la pămînt în viața lui, poate de aceea mirosul celuilalt îl înspăimîntă. Căută în minte un răspuns, scotoci la repezeală, dar înainte de a găsi, gura spuse fără el :

– Păi mă uit, mă uit mereu, de ce să nu mă uit.

– Caută-mă.

– Cum adică, ce-s eu ?

– Caută-mă, **pe mine,** Fănică.

De necrezut, mîinile lui Alistir se apropiară de el, îi trecură pe umeri, îi atinseră gîtul. Aici se înfiorară, stătură o clipă locului, apoi își urmară drumul : erau reci, fricoase, prea uscate.

– Gata, Fănică, gata ? M-ai găsit, mă vezi acuma ?

– Te văd, te văd, zău dacă nu te văd.

– Ei, asta-i – Florea Inu zîmbi larg scuipă într-o parte ; glasul i se făcu bun, moale – bine că mă vezi, eu credeam că nu mă vezi, de asta te întrebam.

Coborîse scările, vorbea din mers. În poartă îl prinse mirarea : „mă, tu-i ceara mă-si, ce mi-a venit ! Auzi, să mă caute. Și ăsta, cîrpă, baligă, cine ar fi crezut. De ce i-o fi fost frică, mort era de frică".

– Ce spunea ? întrebă femeia.

– Nu spunea nimic, căuta, zise bărbatul și nu-și putu ține rîsul.

În ograda pustie, o găină cîntă cocoșește și era tot atît de caraghioasă ca un cocoș care s-ar ouă în loc să fie cocoș. Atunci Fănică Alistir începu să înjure. Atît de tare, încît diavolul care-i umbla prin gură sări și se ascunse de el.

★

– Tare-i bine, cînd e bine, zise Inu.

– Asta-i cam în dodii rostită nu știu cum, spuse femeia.

– Trebuia să-l vezi, trebuia să ne vezi pe-amîndoi.

– Lui Fănică nu-i prea suflă nimeni în borș, suflă el la alții.

– Dacă nu l-ai văzut cum sufla, ți se rupea inima : i se crăpaseră buzele, îi sărea albușul din ochi și el sufla.

Femeia nu-i dădu răspuns ; își trase basmaua, mai mult peste frunte, își acoperi ochii. Bărbatul își cunoștea nevasta. El știu că acum ea se îndoiește, se teme de spusele lui. Era veche această teamă, veche și adîncă. Ocoli cu băgare de seamă un gînd rău care-i da tîrcoale.

Nu, nimeni nu poate cere unui om să se întristeze atunci cînd n-are de ce. Iată, ai ostenit o vară întreagă. Grîul pe care stai a fost lucrat în fiecare zi. I-ai luat bobul în palmă. Întîi bob moale, verzui, lăptos, pe urmă pălit, mai închegat pe muchille care dau tărie seminței și mai încolo, bob puternic, roșcat, piinea ta...

– Clementină, zise Florea Inu, și tu, Marie, să vorbim în seara asta, după cină, despre ce trebuia să vorbim.

Mama și fiica se priviră cu mirare și teamă și bucurie. Tatăl e altul, acesta era adevărul curat, sau doar o amăgire ? Ele se înțelegeau bine una cu alta. Capetele se apropiară. Între saci, locul era strîmt. Nu, nu puteau crede că-i amăgire. Era altul sau abia acum, cel adevărat, cine știe ?... Amîndouă se gîndiră : astă seară, după cină chiar, vorba asupra căreia de mult erau înțelese, se va desăvîrși.

Cum stătea răsturnat în car, Inu îl văzu venind pe Axinte Sava Cuculeț.

Avea un picior mai scurt, astfel fusese zămislit și mai avea darul beției și altele încă. Dar glasul îi era fără asemănare. Asta plăcea muierilor ; metehnele lui parcă n-ar fi fost, ciudat lucru, cînd te gîndești.

Axinte Sava Cuculeț era îmbrăcat de duminică. Vezi bine, la el sărbătorile se țineau lanț, și le făcea doar singur.

Călcînd cu grijă pe șchiopia lui, ajunse în dreptul carului. Puse mîna pe capul oiștii, între tîmplele cailor, îi opri. De duhul vinului din gura lui, caii feriră nările în părți.

Florea Inu tocmai se lupta cu gîndurile lui.

Iar Cuculeț, dulce-glas, craiul crailor, spuse :

– Cum sînt eu singur cuc și cum v-am văzut azi pe voi stînd la un loc, m-a cuprins pe mine o ciudă și un dor, și vreau să mă îmbăt ; și sînt singur cuc, că așa am vrut și-mi pare rău, mă, auzi – el striga acum și astfel, chiar fără să cînte, glasul lui era frumos, plin, rotund, adînc... Nu-i bine singur, cînd îți spun eu, Cuculeț, că nu-i bine, așa este, poți să crezi. Eu sînt cucu ; mamă, unde ești să mă auzi, că acuma mă fac apă și mă duc la vale, uite-așa din piatră-n piatră... Ce-ți pasă ție, mă, stai tolănit, n-ai nici o grijă, ce vă pasă vouă...

– Cuculeț, cîntă ceva, spuse încet, Clementina.

Ea își ascundea fața în spatele mamei, de acolo vorbise.

– Hai, Cuculeț, cîntă, zise și mama, neașteptat cuprinsă de ce fusese ascuns în glasul fetei.

Tunetul, depărtat, bun vestitor al ploii, căzu peste ei spart în bucăți nevăzute.

– Cîntă, Cuculeț, cîntă ! se trezi și Florea zicînd.

Acela însă dădu din cap și se depărtă. În mersul lui se ridica și cobora, la fiecare pas, umărul din partea piciorului beteag.

Nu trecu mult și în urma sa pluti cîntecul de toți cunoscut, și de muieri mai ales.

Era un cîntec bine cotit, în care dorul își făcea de cap.

Florea Inu se întoarse pe jumătate spre ai lui și cum tăcerea nu-și mai avea rost, ei începură să vorbească, să-și spună cîte în lună și-n stele, ca să le treacă vremea : tot felul de vorbe. Multe din ele stîrneau rîsul, unele se iroseau în vînt. Printre altele, Florea Inu se pomeni zicînd :

– Ai să vezi ce ochi limpede fac eu din fîntîna veche, cum o sap, o adîncesc și cum o curăț eu, rouă să bei din ea.

– Mai bine spune încă o dată, cum te-a căutat nea Alistir, chihoti fata.

Înainte de a intra în ograda sa, Florea Inu sări jos din car. El însuși trebuia să ducă, singur, caii de dîrlogi, să-i călăuzească prin poartă. Așa trebuia să fie.

După ulucile date în lături, îi întîmpină Gheorghe, mijlociul dintre copii.

Părea mai mare decît îi erau anii, fiindcă se voia flăcău, înainte de vreme.

– Dă-te jos, fa, ce te-ai cocoțat tocmai acolo, nu te uiți de loc la caii ăștia, zise el către soră-sa, Clementina.

– Nu te-am învățat eu cum să-ți ții limba-n gură, așa-mi trebuie, sări mama, de lîngă ea. Nu vezi că stă cu mine alături ?

– Și cu mine, spuse Țilică, pruncul.

Tatăl întoarse capul spre ei : era aici toată familia. O rază de soare căzu fierbinte, roșcată, și prinse călciul femeii, rotund, puternic, plesnit de tăria pămîntului și o clipă, el păru un călcîi de aur.

★

– Cînd vorbim ? întrebă mama după cină.

Oprindu-și umbletul, îi măsură pe cei din odaie. Nu erau decît mama și fiica. Gheorghe păzea porțile, păzea vilcelele, trăgea clopotele pe semne, treaba lui. Cel mic dormea, unde o fi dormind, că nu era de văzut.

Mama și fiica se priveau pe furiș.

Clementina își făcea de lucru la cozile ei, degetele îi umblau repede. Obrazul părea cel de toate zilele, ca și cum nu despre ea ar fi fost vorba. Dar toate acestea erau prefăcătorii, era toată numai urechi.

– Vezi, fată-hăi, ar mai fi unele de făcut pe la păsări, la vite, ori în cuhnă ; du-te de vezi poate s-au făcut singure, spuse tatăl.

Fata ieși. Vorbele tatălui stăteau în obrazul ei. Dar din ușă ochii mamei o liniștiră : toate se vor petrece cum se cuvine.

În odaie stăteau acum mama și tatăl. Vorbeau. Era o treabă greu de pus la cale, se înțelege, în asta sînt amîndoi de aceeași părere.

Fata poate să mai stea ; de ce să mai stea ? Băiatul are armată ; mai sînt și alții cu armată ; zestrea-i gata ; președintele a spus că le face casă geaceul ; în casă poate să stea și cu altul...

Femeia nu-i lua vorba din gură. Bărbatul trebuie lăsat să creadă că e în voia lui, dar tu, femeie, o întorci, răsucești lucrurile, le potrivești cum nu se poate mai bine : altfel n-ai fi ce ești.

★

Din întreagă cum era, noaptea rămăsese doar jumătate. Și această jumătate, subțiată, se călătorea cu toate semnele ei, cînd Florea Inu ieși din casă.

Era somnul apelor, timp de odihnă și cugetare, și timp de dragoste. Dar nu se vedea luna.

– Inu se așeză pe prispă și ascultă somnul casei sale,

Cum putu de ușor, fără zgomot, omul străbătu ograda. Și așa le văzu pe toate dormind, cum le apucase odihna.

Toată această liniște, Florea Inu o văzu cum intră în el, nu dînd năvală, ci cu încetul, pătrunzîndu-l tot.

Hotărî să se culce în cerga de pe prispă, alături de feciorul-său Gheorghe, care dormea acolo.

Dar somnul nu veni. Parcă i-ar fi turnat cineva nisip în ceafă, prin gura cămășii. Începu iarăși să umble prin ogradă. I se păru că scara nu stă bine în gura podului. Ba, chiar numai din întîmplare nu căzuse pînă acum, fiindcă așa cum era proptită, se putea ușor prăbuși. Înjură scara, o luă în brațe ca pe un dușman viu și o întinse de-a lungul coșarului. Nici acolo nu stătea bine. Izbind-o și căutînd pricină lemnului ei, o tot mută mereu, fără noimă.

Cîntară cocoșii, unul după altul, din menirea lor. Era prima cîntare, după întratul hoților în sat, cum se spune.

Florea Inu se pomeni în grădină, pașii îl duseră într-acolo. Pămîntul era moale, cădea roua.

Fîntîna îi ieși în cale, mută. Ghizdurile, mîncate pe jumătate, se vedeau negre. Fusese o fîntînă cu cumpănă, dar nici cumpăna și nici furca ei nu se mai păstrau. Din ciutură beau apă morții, poate, era de mult putrezită. Însă locul era bun de apă, dacă se curăța, ar fi fost o bună fîntînă.

O broască, atunci trezită, sări din iarbă pe lemnul negru ; mai mult ghici decît văzu omul, gușa ei gîlbă, subțire cum se umflă și se strînge. Broasca sări în fîntînă. Fundul nu era departe, ridicat de bolovani și pămînt și de ce mai căzuse înăuntru.

Florea Inu puse mîna pe lemnul ghizdului.

Lemnul putred se desfăcea numai la atingerea mîinii. Era de mirare cum se păstrase întreg pînă acum. Mîna omului căuta mereu, deși știa că n-are ce căuta.

Acolo era povestea aceea uitată cu pămîntul, cu neamurile lui...

Cu încetineală, ferindu-se parcă să-și piardă vlaga, Florea Inu se întoarse în ogradă.

Toporul i se păru greu ca pămîntul, ca piatra sau greu ca moartea. Din coada toporului și coada cazmalei, făcu o cruce strîmbă pe care o sprijini pe umăr.

Se îndreptă spre grădină. Dar își aduse aminte de ceva. Se opri, chibzui îndelung. Și cînd socoti că gîndul era bun, îl trezi pe Gheorghe, mijlociul. Gheorghe semăna la chip bunicului, tatăl tatălui ce-l zămislise pe el.

Flăcăiașul dormea schimbat de somn.

– Hai, spuse Florea Inu, ca și cum feciorul ar fi fost treaz, nu înghețat de somn.

– Hai, zise și flăcăul.

Capul îi cădea în piept, somnul de dimineață era greu, adînc, el mai vorbea cu visul.

Și visase frumos și tot la asta se gîndea, cînd se pomeni în fața fîntînii, noaptea, cu tatăl său alături.

– Măi tată, mi-e frig, ce m-ai sculat, ce ți-a venit, eu mor de frig.

Și tremura.

– Tremuri că se apropie ziua, ăsta-i frigul ei, de asta tremuri.

Glasul lui era domol, bine cumpănit, flăcăul se liniști. Dar continua să tremure, își freca mîinile una de alta, ca în miezul iernii.

– Visam nu știu ce, îmi era bine, și mă scoli să dîrdîi ca prostul și nu știu de ce.

Tatăl n-avea timp de ascultat. Dădea ocol fîntînii, căuta ceva. Atunci se stîrni un vînticel care aducea ziua și nenumărate mirosuri, purtate cu el pe unde umbla : un miros de noapte, un miros de ziuă, altul de om, de dragoste și de iesle caldă și de așternut încins, miros de scaldă neîncepută.

Fîntîna tăcea. Florea Inu dădu prima lovitură cu toporul, sfărîmă un ghizd.

Fîntîna era încăpătoare. Poate înăuntru erau șerpi, broaște, lilieci, poate erau șopîrle și păianjeni, dar nu se arătară vederii.

Cînd își simți umerii țepeni, tatăl dădu feciorului locul.

Acela atît aștepta. Voia să se încălzească, nu mai întrebă nimic, frigul pusese stăpînire pe el, așa că lucră bine.

Grădina cobora în malul apei. De acolo tatăl și fiul cărară pămînt, lut galben, greu și umed. Fîntîna se umplea prea încet. Aduseră mereu pămînt, clisă din malul apei.

După care, așternură un strat de pămînt negru, din grădina lor.

– Ia de vezi, pentru ce-am pierdut eu somnul, spuse Gheorghe.

Stătea sprijinit în hîrleț, năpădit de sudoare, nu-i mai era frig. Apoi deodată își încreți fruntea, se miră ca de un cal cu coarne, prostește, fără noimă :

– Parcă nici n-a fost, tu-i nuca măsii.

Desen de CORNELIU BABA, Artist al poporului

CASA LUI ILIE PINTILIE

de George Lesnea

Luna plină, luminînd aprins,
Peste primăvara timpurie,
Cu argint și aur a cuprins
Casa lui Ilie Pintilie.

Vișinul din curte a-nflorit
Și se uită-n casă pe fereastră :
Unde-o fi Ilie ? A murit
Tînăr încă pentru viața noastră.

Vișin alb, nu-l căuta că nu-i...
Dar trăiește nou în orice faptă.
A murit în lanțuri. Casa lui
Stă sub deal și tot îl mai așteaptă.

Niciodată prin salcîmii mici
N-o să urce dealul pe-ndelete.
L-au luat jandarmii de aici
În căutși și între baionete.

Și l-au dus în negre închisori,
După ziduri cu zăbreaua deasă,
Unde nu sînt vișini și nici flori
Și de unde nu-i fu dat să iasă.

Casă scundă, nu-l mai aștepta,
Cu iubire peste el să sameni,
Pintilie-i viu, nu te-ntrista,
Este viu în viață și în oameni.

Vremea lui se-naltă ca un val,
Tu să-i fii duioasă mărturie.
Casă scundă, casă de sub deal,
Casa lui Ilie Pintilie...

COR PESTE MARILE PĂMÎNTURI

de Radu Cîrneci

Stau la marginea cîmpiei întinerite
și privesc uimit marile pămînturi legănate,
răsturnate peste apele cerului,
și-n picia subțire, pluteind, navele-n șiruri,
tractoarele.

Inima-mi bate și fruntea-i încinsă de febră,
și ochii nu pot cuprinde marea pămîntului ;
auzu-mi distinge, crescînd ca ape descătușate,
corul uriaș al țăranilor,
tălăzuind ca o pădure mișcătoare,
de neînvins,
și am revelația împlinirii totale noastre puteri.

Mă aplec, pe pămînt și-i ascult muzica
înnoitoare,
— pătimașă, adîncă, înaltă —
a sevelor pornind vertical ;
și beau nesățios răsuflarea brazdelor vălurite
de ger,
a pămîntului descătușat.

Calc peste marile pămînturi cu mulțimile mele,
purtînd în păr floarea livezilor scuturată,
învăluirea răcoroasă a dimineților de salcie,
pe umeri, amiezile cu văile aerului legănate,
iar pe frunte cununa soarelui în care
strălucesc
visurile.

Și mulțimile mele cîntă, muncind,
și eu sînt între ele — fir de iarbă-n valuri de
vegetație —,
și oboseala ne cuprinde ca un cîntec
tărăgănat,
iar mulțumirea e adîncă și proaspătă,
ca o apă în care ne scăldăm prima oară.

PRIMĂVARĂ LA BERGEN BELSEN

de Victoria Dragu

Pe locul crimei merii se mădie.
Cresc din cenușă, din zdrobite ruguri
Și de cenușă apa e sălcie,
Cenușa suie-n meri pînă la muguri.

Și mugurii șoptesc : „Am fost o mînă".
Și merele șoptesc : „Am fost un trup".
Și oamenii de-acolo nu le rup,
Și merele cad singure-n țărînă.

„Aici domnit-a moartea". N-ai să crezi.
E verde, proaspăt înflorit pămîntul.
În lagărele morții cresc livezi...
...Și merii lor vorbesc cînd bate vîntul.

Cercul Literar „George Bacovia" — Bacău

TELEGRAMELE PRIMĂVERII

Dimineața ogoarelor

de **Anghel Dumbrăveanu**

Poate ar trebui să fiu un clopot,
Un clopot albastru,
Un clopot de ape,
Un clopot sonor de bronz neștiut.
Poate c-ar trebui să fiu un clopot de lut.

Cum mă umplu de vîntul acesta curat!
De lumina izbucnind din pămînt,
Și din inimile de soare ale țăranilor
Și din pădurile lor de vise, înalt fremătînd!
Cum visez, ca un clopot, în vînt...

O, marea dimineață-a ogoarelor noastre-nrăițite!
Ultimele sumane de umbră
Sînt zmulse din umerii drepți
Și palmele luminii șterg inima închisă și sumbră;
Ard ultimile sumane de umbră.

Poate-ar trebui să fiu un clopot
Sau un strigăt al acestei mari primăveri,
Un clopot al bucuriei pămîntului
Și-al oamenilor rupți din învrăjbiri și tăceri...

Mă rotesc ca un clopot de cîntece al acestei mari primăveri.

Stăm alături

de **Darie Novăceanu**

Stăm la capătul tarlalelor alături
Parcă astăzi cunoscuți întîia oară.
Grîul sparge-ncet întinsele omături
Și se suie, crud, spre primăvară.

El și-apleacă fruntea, a vinovăție,
În pămînt, și tace ca zăpada care
Coborînd în țărnă se subțiie
Sub miraculoasa curgere din soare.

Mai de mult pe-aceste locuri, pe arătură,
S-a bătut cu tata și-a lovit cu jugul
Pentru că i-a spus că-n fiecare an ne fură
Cîte-o brazdă, din pămînt, cu plugul.

Și-acum stăm tăcuți de-un ceas alături,
Parcă astăzi cunoscuți întîia oară.
Grîul sparge-ncet întinsele omături
Și se suie, crud, spre primăvară.

Ca un ren

de **Cezar Baltag**

Trupul meu, acest soare de iarnă
cu adaos fierbinte-l sporea.
În ovale, patetice zboruri,
răsărea, asfințea, răsărea...

O, primăvară adîncă,
scut al marilor noastre iubiri,
din pulsul zăpezilor încă
le auzeam cum respiri!

Zbucnindu-și din umbră statur
ca un ren visător și frumos,
la capătul virstei aleargă
tînărul meu echinox.

Aprilie de soare

de **Mihai Elin**

„Bine-ai venit", mă sărută castanii.
„Flori multe" — răspund.
Fără umbră-mi port trupul
peste imperiul ierbii, fecund.

Aprilie limpede,
aprilie de soare.

Departe, copiii întind
palmele albe, să prindă lumina
sau încearcă să zboare.

Crengile toate
stîngaci îi imită.
Și se rotește-n neștire
zarea adîncă, de-argint,
cu arbori subțiri zugrăvită.

Iubire, ce vii să aprinzi
zilei acesteia nimbul,
furtunoasă, intimă, te simt
străbătînd anotimpul.

Aprilie de soare,
aprilie limpede,
copiii întind în văzduhul tău tare
palmele albe să prindă lumina
și învață să zboare.

Fără de margini
acum
ni-s ogoarele!
Tractoare,
în țarina larg revărsată
Intrați,
ca-n primăvara țării
soarele
Cu toate
brăzdarele razelor
de-odată!

PRIMĂVARĂ

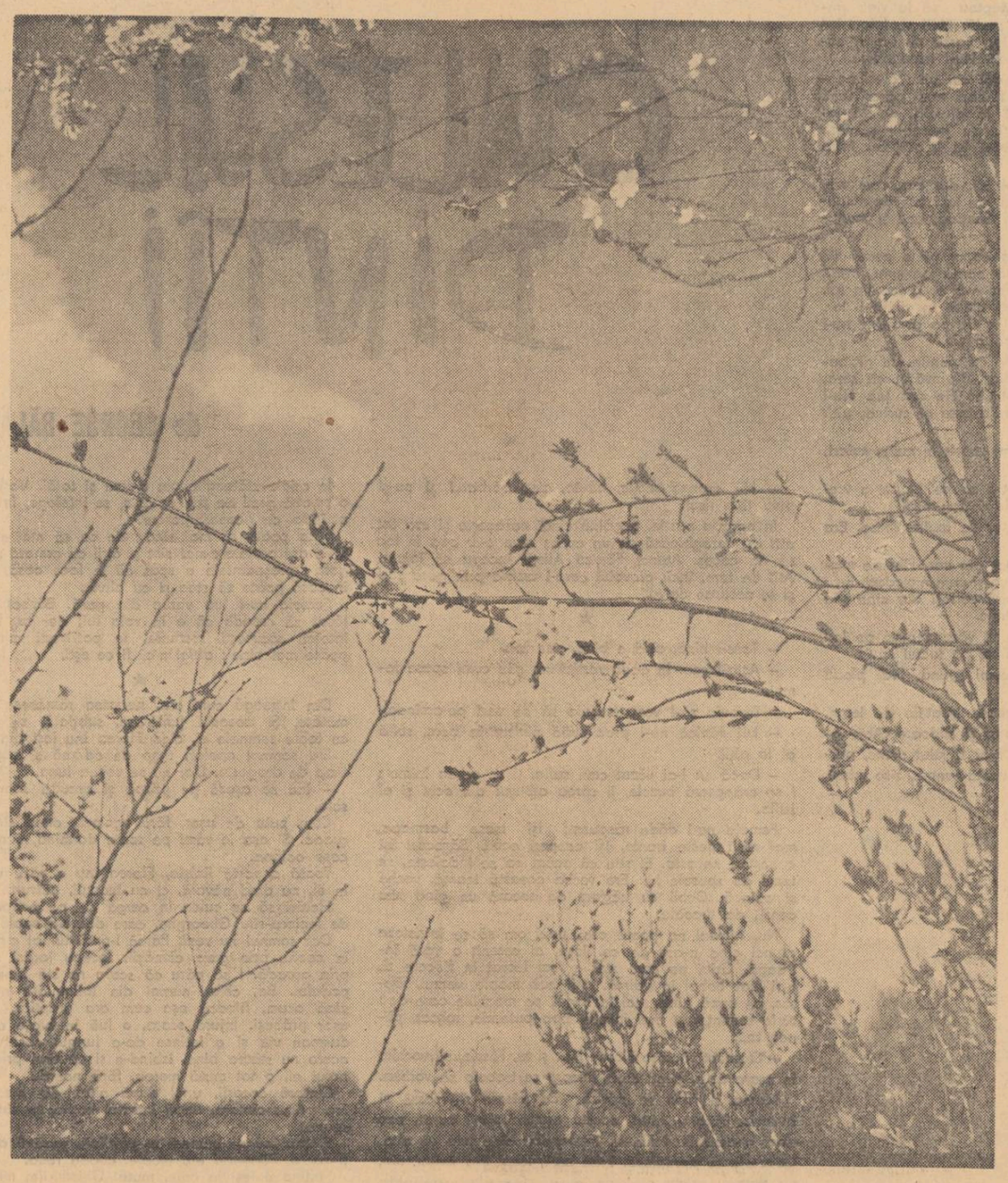

Foto: DAN GRIGORESCU

PĂMÎNTURILE

ION LĂNCRĂNJAN

Înainte vreme, și asta pînă nu de mult, pămînturile au trecut și prin mîinile oamenilor, prin mîinile celor care le munceau și-i țineau și pe alții cu munca lor aspră și grea, — dar ale lor, cu adevărat, n-au fost niciodată. Pămînturile au fost ale domnilor și-ale moșierilor, ale ciocoilor și-ale găzdoilor. Pămînturile n-au fost mutate niciodată din hotarul satului, din apropierea celor care le-au lucrat, de dimineața și pînă seara, din primăvară pînă-n toamnă, ani și ani la rînd, — dar de trecut tot au trecut pe lîngă oameni, ca niște ape vrăjite. Și dacă s-au oprit locului, arareori s-au oprit în mîinile celor care le arau și le semănau. Și chiar și-atunci, cînd se opreau, nu se opreau pentru mult timp. În cele din urmă, mai de vreme ori mai tîrziu, pămînturile erau rupte și îmbucătățite. Sărăcia era împărțită adeseori în două și-n patru, și-n patruzeci, și oamenii o luau din nou de la capăt, cu așteptările și cu răbdările. S-au întîmplat multe și poate că, în vîrtejurile astea surde și cumplite, au pierit multe visuri și multe vieți, dar de deosebit nu se deosebesc prea mult între ele, întîmplările și vîrtejurile astea, fiindcă umilința și suferința au același gust sălciu și amar, indiferent cum se manifestă. Și poate chiar de aceea, fiindcă au suferit și au răbdat atîta, au ieșit oamenii pe cîmpuri cu atîta năduf, în 1945, înainte de a se despримăvăra. Războiul nici nu se terminase și pămînturile abia se dezghețaseră și-abia se muiaseră. Și vînturile nu adiau încă a primăvară. Dar oamenii nu mai aveau astîmpăr. În imnul celor ce muncesc, în „Internaționala", există un vers care era scris, parcă, anume pentru ei:

Pămîntul este al celor harnici!...

Și oamenii au ieșit pe cîmpuri împreună cu muncitorii, să împlinească un act de dreptate, să le ieie domnilor și boierilor pămînturile care și-așa nu erau ale lor, fiindcă nu le munciseră niciodată. Acesta, însă, nu era decît un început. Adevărata luare în stăpînire avea să vină abia după aceea, cu timpul, pe măsură ce oamenii au început să înțeleagă. Credincios principiilor sale de muncă și de luptă, Partidul a venit și le-a spus oamenilor că singura și cea mai bună rezolvare a străvechii probleme a pămînturilor este calea socialistă, calea muncii în comun. Pămînturile n-au fost duse nicăieri nici de data asta, dar acolo unde oamenii s-au hotărît să le muncească împreună, punînd jugăr lîngă jugăr și pogon lîngă pogon, pămînturile au început să rodească mai bine. Iar oamenii au început să trăiască mai bine și-au început să gîndească altfel.

Din 1949 și pînă acum nu-i chiar așa multă vreme. Sînt treisprezece ani! Doar atît! În acești treisprezece ani, însă, în viața satelor noastre, — ca și-n viața întregului popor, de altfel — a avut loc o schimbare și-o transformare deosebită, profundă, înnoitoare. De obicei, în reportajele, în articolele și-n cărțile noastre, noi rămînem la consemnarea strictă a faptelor, la ceea ce-i mai evident. Haturile și brazdele care despărțeau pămînturile oamenilor, au fost pomenite și răspomenite. Celelalte haturi și celelalte brazde, care nu se vedeau și nu se văd, despărțaniile și stavilele care au fost strecurate între oameni, de vechile stări de lucruri, au fost mai puțin amintite. Despărțaniile și stavilele acestea, însă, au jucat în viața oamenilor un rol însemnat și cumplit de multe ori. Dintre ele, cea mai neîndurătoare și mai chinuitoare, cea mai aspră și cea mai cumplită, este însingurarea, lege de bază a modului de viață burghez și capitalist. Și pentru oamenii pămînturilor, mai ales, această lege a acționat permanent, ca o pedeapsă. Oamenii trăiau laolaltă la urma urmei, pe aceeași uliță și în același sat, se duceau la lucru împreună și-adeseori cîntau și se veseleau împreună, dar de petrecut își petreceau viața, fiecare în parte, în cea mai deplină și mai cumplită singurătate. Oamenii stăteau pe pămînturile lor, fiecare pe-al său, ca pe niște insule, și de păsat nu-i păsa nimănui, nici cît îi negru sub unghie de ce se întîmpla alături, în vecini. Și familia era familie numai atîta timp cît nu intrau pămînturile în discuție, îmbucătățirea și împărțirea lor.

Acum, în pragul acestei primăveri molcome și bogate, — nu se poate să nu fie bogată! — oamenii stau pe pămînturile lor și cercetează hărți și completează planuri de cultură, rostesc cifre și se gîndesc cu seriozitate la ei și pămînturile lor, discută și o cumpănesc, să vadă cum pot să se gospodărească mai bine, să lucreze mai bine, fiindcă pămîntul, atunci cînd e al tuturor, trebuie lucrat bine, trebuie să fie forțat să deie tot ce poate da, să rodească din plin. Se rostesc cifre și se fac asemuiri, se nasc și, se încing dezbateri aspre și grave.

— Nu se poate!...
— Noi, anul trecut!...
— Anul trecut am obținut 26 la zi!...
— Acum putem atinge 36, dacă nu mai mult!...
— Dacă o vacă dă 3200 de kilograme!...
— Și dacă-nmulțim 3200 cu 60!...
— Ia-nmulțiți, mă!...
— Și-mpărțiți după aia!...
— Socotiți, fraților, fiindcă pentru voi o faceți!...

Oamenii și-au unit de curînd pămînturile, într-o singură tablă și-ntr-o singură moșie, din toate satele și din toată țara. Și poate că acum, în aceste zile și-n aceste nopți, în care toate vînturile aduc a primăvară și a belșug — cei din Oarda îi pomenesc pe cei din Cîlnic, iar cei din Lancrăm îi pomenesc pe cei din Apold ori pe cei din Gîrbova, fiindcă ăștia din urmă stau bine, s-au desfășurat mai de mult și au ajuns mai repede la bine și la bucurie. Iar cei din Murgașu îi vor pomeni pe cei din Goruneși ori din Poiana Mare, cei din Adam pe cei din Smulți, cei din Oltina lui Paul Anghel poate că se vor gîndi și-i vor pomeni pe cei din Lenauheim, ori pe cei din Iecea Mare, din Banat. Satele s-au urnit și s-au pornit și poate că nu peste mult timp satele nu vor mai fi sate, — ci mici orășele curate și frumoase, așa cum se cuvine să fie niște așezări în care vor viețui stăpînii pămînturilor, oamenii epocii noastre noi și-nnoitoare.

Constantin Țoiu

ÎN MARTIE, CÎMPURILE...

Străbătînd cu mașina, noaptea, raionul Sighet în acest anotimp al înfrățirii pămînturilor, farurile luminează drept înainte, alungindu-și, scurtîndu-și bătaia, atente, și brusc, intrînd în sate, smulg din beznă, una după alta, cu o evidență tulburătoare, tablele noi de lemn, proaspăt înfipte, ce indică, nu distanțe geografice — ci un drum, alt drum, unicul drum, cu o săgeată sigură spre fericire:

COMUNĂ
COMPLET COLECTIVIZATĂ

Dimineața, în acest început de martie, satele trăiesc intens. Parcă s-ar freca la ochi, încă amorțite de somnul lor lung, chinuit. Porțile se deschid sărbătorește. Primul pas pe uliță are ceva din ușurința mirată a imponderabilității. Zăpada se duce. Șindrila caselor fumegă, tremură, sună, sub șiroaiele repezi ale înprimăveririi.

Răspîndite în toate satele republicii, cifrele planului de perspectivă... „În 1965, producția agricolă globală va fi cu 70—80 la sută mai mare decît în 1939"... „Pînă în 1965 trebuie să producem 14—16 milioane tone de cereale" — aici vă izbesc mai tare ochiul. Întîi, pentru că Maramureșul avea prin excelență taima, întreținută de burghezie, că — primitiv — nu știa nici aritmetică și nici să se iscălească.

Uneori maramureșenii trec de-a dreptul cu tibișirul pe ițele porților bătrîne, migălos dăltuite, propozițiile, procentele directivelor. Și gramatica aceasta nouă, înscrisă pe lemnul vechi, înnegrit, care îți vorbește într-un grai viguros, nepriceput pînă azi, cu un dor patetic de cunoaștere, de frumusețe, de bucuria de a fi, săpat în blăni de stejar, tocmai fiindcă nu se afla împlinit în lume... acest limbaj modern pe obrazul venerabil al porților, îți dă emoția unui moș foarte înțelept, buchisind o broșură agrotehnică.

La Vad, în raionul Sighet, oamenii scoseseră afară din cămin băncile, scaunele, iar ușile, larg deschise, erau blocate de mulțimea strînsă în curte; ședeau cu toții în picioare, înghesuiți, umăr lîngă umăr, nemaideslușindu-se unul de altul — o masă compactă — și cel ce voia să vorbească, trebuia să se facă văzut prin săltări impacientate ale mîinii. Cunoșteau bine brigada, așezată acum în față pe un podium înalt, festiv. Luni de zile o hărțuiaseră cu întrebări: Pe ce planete mai există viață? Cum e mai bine, să-i faci sau nu porumbului mușuroi? Țăranii colectiviști fără putere de muncă ce drepturi vor avea în G.A.C.? Care e cea mai înaltă clădire din țară? Ce vitamină e în mare? Dacă inima, plămînii, rinichii se pot înlocui? Ce venituri va aduce în G.A.C. un ha de livadă față de un ha de fineață?

Acum întîmpinările — răzlețe altădată, prudente — se preschimbaseră deodată într-un șuvoi. Curgeau într-o albie comună, precise, nerăbdătoare, într-un iureș general:

„Cîți litri de lapte dă o vacă bună, mulsă electric?" voia să știe Apan Gheorghe, de la nr. 506.

„Bătrînii în putere ar putea să ajute și ei cu ceva gospodăria ce vrem s-o întemeiem?" se interesa Lăscăian Ion, de la nr. 142.

„De ce pămîntul din gospodăriile agricole colective e mai roditor și vitele dau o producție mai mare decît în cele individuale? întreba Helbil Anuța, de la nr. 246.

Cei din Vad aveau două întovărășiri zoo-pomicole. Sala tălăzuia. La fel s-au revărsat apoi spre case: val cu val, contopiți într-o singură gospodărie, în marea familie colectivistă a patriei.

Lîngă Vișeu, în ținutul descălecătorilor, mă oprii, pios, înaintea unui monument. La Moisei, printr-una din acele potriviri pline de tîlc ale istoriei, chiar la locul numit Izvorul lui Dragoș, unde grăbitul voevod și-ar fi astîmpărat setea, înainte de a se arunca pe urmele bourului, în lăturile vitezei lui Moldave, pierită în rîul ce-avea să-i fure numele, pe cînd zimbrul, alergînd către propria lui legendă, își isprăvea cursa, încremenit pe stema noii așezării — chiar la acest izvor al întemeierii, se înalță un obelisc al Eliberării.

Aici au fost executați, în 1944, douăzeci și nouă de țărani antifasciști de bandele hortiste în retragere; urmașii iobagilor care au luptat la Bobîlna cu Doja și la 1848; care, în 1917, cot la cot cu muncitorii, romîni, unguri, au arborat primele drapele roșii ale revoluției socialiste; care, pe vremea celui de-al doilea război mondial, conduși de partid, au zdrobit în păduri țiara fascistă la Runc, Poiana lui Ștefan, Huta, Colibi...

desen de MARIN IOAN

Maramureșenii trăiesc astăzi liberi pe un pămînt trainic unit. Țara zimbrului legendar cunoaște o nouă și deplină întemeiere.

COLECTIVISTĂ

ECHINOCȚIUL APELOR

Ilie Purcaru

În popasurile Dunării la marginea Cîmpiei Romîne, se află locuri și clipe în care apele au zăbovit mai mult. Sînt locurile care i-au fost cele mai dragi, sînt clipele care au vrăjit-o și au făcut-o să-și uite acolo, în cîmp, parte din valurile devenite oglindă de lac.

Există o veșnică dorință a fluviului de a se trezi din amorțirea-i stîncoasă, de a căpăta sînge cald, de a se repezi afară din albie, de a cuprinde în brațe cîmpia și tot orizontul...

...De unde o asemenea dorință, de unde această năvalnică izbucnire de sentiment, de care riveranii din șes se apără ca de o catastrofă?

Dunărea e îndreptățită, se pare, prin șațiul față de destinul ei milenar. A străbătut prea multe șiruri de munți, au sugrumat-o prea multe chingi de stîncă, i-au stăvilit drumul prea multe zăgazuri și lanțuri. Răceala minerală a pietrei i-a înfiorat unda și i-a făcut adesea suflarea glacială. Ariditatea rocilor i-a dat o limpezime nefirească, pînă la neființă. (În Alpi, Dunărea pare un rîu aproape imaterial, un rîu de aer). Se săturase de această stare. Voia altceva, năzuia către o izbăvire. Rîvnea să încerce undeva, unde s-o putea mai bine, să cuprindă cu apele ei orizontul... Drept care a ales locul acestei experiențe aici, în Cîmpia Romînă.

Asaltul începe în echinocțiul de primăvară. Din logodna Fluviului cu Cîmpia rezultă acel miracol de luxurianță denumit *primăvară dunăreană*. Luncile se fac mai frumoase ca oricînd. Ca să vegheze somnul Dunării, să-l ocrotească, să-l legene, Cîmpia creează un umbrar fastuos de frunză și floare, însoțind apele lenește pînă în preajma Deltei.

Un evantaliu de cîteva sute de kilometri, țesut în fir și culoare, decorat cu risipă de bijuterii, creat de fantezia prodigioasă a Cîmpiei și a Fluviului. Evantaliul se leagănă, în amiezile toride de vară, răcorind obrazul Cîmpiei și alintînd somnul apei. Evantaliul acesta vegetal, care își schimbă culorile și aromele din primăvară pînă în toamnă, e un rafinat instrument de cochetărie, pe care Cîmpia îl folosește cu îndemînări feminine. El acoperă, atît cît trebuie, obrazul cast, rumenit sau ars de soare al cîmpului, dezvăluind din cînd în cînd farmece nestiute, și adormind, atunci cînd e nevoie, curiozitatea aprinsă a Fluviului, sub legănarea sălciilor pletoase, a plopilor și arinilor rămuroși. Evantaliul acesta amăgește năzuința latentă, pînă toamna sau pînă în primăvară, cînd brațele talazurilor îl dau la o parte, dezvăluind Cîmpia în toată nuditatea ei.

Retragerea apelor nu a fost însă totală. Se mai află locuri și cotloane pe care Cîmpia Romînă le pregătește anume, ocrotindu-le de ochiul indiscret. O ghirlandă de bălți și de lacuri, Nedeia, Suhaia, Potelu, Călărași, Greaca și altele, însoțesc Dunărea pe tot profilul ei romînesc, anunțînd de pe acum miracolul de bogăție al Deltei. Sînt locuri de taină, de reverie și pitoresc, punți prin mijlocirea cărora Cîmpia și Fluviul își continuă logodna. Sînt cotloane de bogăție, mine doldora de priveliști rare, și care abia azi strălucesc pentru omul eliberat, în toată frumusețea și măreția lor.

Am poposit pe țărmul dunărean, în acest echinocțiu al primăverii lui 1962, și evantaliul din fir și culoare mi-a descoperit o priveliște nouă, desenată de mîini omenești. Exodul satelor alungate de furia apelor a trecut de mult în legendă. A trecut în legendă și zbaterea de odinioară a sărmanilor neajutați de nimeni, siliți să țină piept, fără mijloace, fluviului dezlănțuit care le pustia ogoarele. Omul socialist a barat drumul apelor cu zeci și zeci de kilometri de dig. Satele s-au înarmat cu excavatoare și cu dragline. Cei ce fugeau, cîndva, înspăimîntați de catastrofă, s-au întors rușinați înapoi, urcînd bărbățește pe mașini și pornind împotriva talazurilor cu puterea tehnicii moderne. Pînă în primăvara aceasta s-au construit, la Dunăre, peste 200 de kilometri de dig, însumînd un front vast, care apără zeci de mii de hectare de teren fertil.

...Dar logodna Fluviului cu Cîmpia continuă!

O favorizează și o conduce, însă, de data aceasta, omul. Am văzut, în nenumărate unități socialiste răspîndite pe malul dunărean — la stațiunea experimentală I.C.A.R. din Chișcani, la gospodăria agricolă de stat Cernavodă, la gospodăriile colective din Ceacu, Satu Nou, Izlaz, și în alte zeci de puncte — mari stații de pompare, ridicînd Dunărea la nivelul Cîmpiei, îndrumînd-o să ude și să fertilizeze uriașe lanuri de grîu și porumb, de tomate și sfeclă, cuprinzînd orizonturi pe care apele nu visau niciodată să le atingă. S-a socotit — îmi spunea un tovarăș de drumeție, tînăr inginer hidrolog — că în Oltenia, Muntenia și Moldova, în fiecare secol, 50 de ani sînt bîntuiți de secetă. Ani în care cîmpia tînjește arsă, neputincioasă, la un pas de unda răcoroasă și dătătoare de viață a fluviului și a afluenților săi... O fatalitate! Dar iată că în anii din urmă, chiar și pe tabela anilor de resemnare agricolă s-au înscris surprinzătoare producții-record, ca urmare a acestei „logodne permanente", dirijate de om, a Cîmpiei cu Fluviul. Stațiunea experimentală I.C.A.R. din Chișcani, de pe malul Dunării, s-a făcut vestită prin cele peste 3.330 kg. semințe de floareasoarelui la hectar (pe cînd în cultura neirigată, producția a fost sub 1.800 de kilograme). Mi s-a relatat că în 1960 (an secetos!) gospodăria agricolă de stat Cernavodă a dat 6.200 kg. porumb boabe la hectar, pe o suprafață irigată de 34 hectare, iar colectiva din Satu Nou, de pe coasta dunăreană a Dobrogei, peste 6.400 de kilograme.

Îndrăzneala acestor cifre, cu care vom deschide tabela viitorilor ani de producții agricole, dă primăverii dunărene — sonorizate, pînă nu de mult, doar de vîntul leneș al apelor — rezonanța amplă, puternică, a unor bătălii care vor decide o epocă agricolă nouă. Vechiul vis de fertilitate al Dunării — un vis pe care ea, cu propriile-i forțe, nu-l poate atinge — omul erei socialiste l-a înțeles și îl traduce în faptă.

A irumpt, iată, o nouă primăvară în Cîmpia Romînă. În echinocțiu, peste fluviu plutește o firavă somnie, ca o boare... A irumpt o nouă primăvară dunăreană, și e vremea, acum, cînd „folosirea pe scară largă a apelor Dunării" (formulă consacrată, am auzit-o în multe așezări riverane) e din nou o problemă la ordinea zilei.

Trei G.A.C.-uri din raionul Călărași — Roseți, Dichiseni și Coslogeni, situate de-a lungul Borcei pe șoseaua Călărași-Fetești, — au hotărît să-și îmbine eforturile pentru irigarea tarlalelor lor. Cele trei gospodării au devenit, de fapt, una singură; împreună au săpat canalul principal de irigare, lung de 5 kilometri, împreună lucrează, în clipa de față, la amenajări și curățiri, la deschiderea de noi canale. Adusă prin marile pompe de irigație, apa Dunării va îngrășa aici peste 5.000 de hectare, despărțindu-se de canalul principal în ramificația vastă și fantezistă, de desen chinezesc, a canalelor mici, gîlgîind prin fiecare răzor, prin fiecare plantă, pînă în capilare și celule. Fiecare din cele trei gospodării și-a propus să irige, în anul acesta, cîte 500 de hectare. Și fiecare și-a propus să realizeze un vagon de porumb la hectar... Țința e aceeași, planurile de măsuri coincid, oamenii s-au învățat să muncească alături, Dunărea le îngrașă deopotrivă pămîntul... Toată Cîmpia Dunării a devenit, de fapt, o singură și necuprinsă tarla, pe care privirile se alungă slobode, de la o zare la alta, și în care belșugul de culori și miresme nu se va mai frînge în linia arbitrară, meschină, a hatului.

— O să fie o primăvară bogată! rezumă, simplu, Nicolae Rîșnoveanu, președintele din Roseți.

O să fie o primăvară bogată.

Preludii cu diguri, cu pompe de absorbție, cu canale de irigație, cu hotărîri importante de unire și muncă.

În echinocțiu, peste fluviu plutește o firavă somnie, ca o boare...

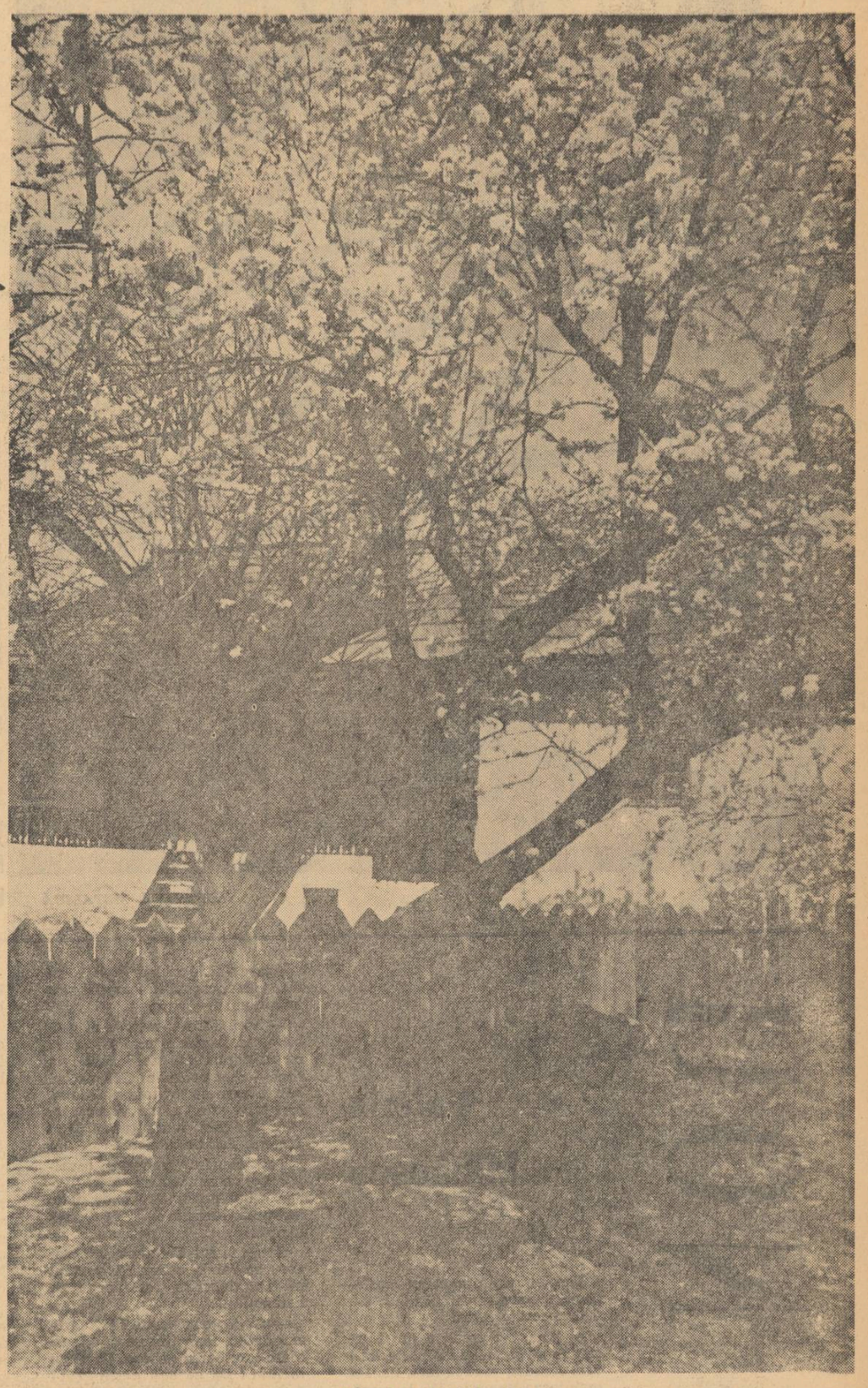

ZĂPEZILE PRIMĂVERII

H. GUTTMAN

BRIGADIERA

COLOCVIU PE MUNTE

Ștefan Bănulescu

— Umbra căciulii îi trecea pe pămîntul vecinului — și a vecinului pe locul lui. Vedeau asta în fiecare dimineață, în martie, cînd ieșeau la plug.

— Ești poet?

— Nu. Ascultă-mă mai departe. Umbra unuia trecea pe pămîntul celuilalt. Se uitau bănuitori unul la altul ca nu cumva plugurile să muște pe dedesubt pînă la lungimea umbrelor culcate deasupra.

— Spui povești — zice altul.

— Lasă-mă. Odată, înfierbîntați de bănuială, și-au spart capetele. Dar cînd au privit mai bine, au văzut că lungimea umbrelor pierise: era vremea prînzului, cu soarele deasupra capetelor sparte, erau istoviți, umbrele le stăteau mici și scurte sub tălpi.

— Basme. Dar spune mai departe — zice al treilea.

— Lucrurile au rămas prea mult în urmă și ne place să facem din ele basme. Ascultați-mă. Erau vecini cu pămîntul de vreo treizeci de ani. Într-o dimineață, unul a stat mai bine de un ceas și a privit mirat la vecin. A numărat de cîte ori acesta își întoarce plugul la capul locului. Și a văzut că vecinul mai mult se întorcea decît se ducea. Și a strigat la el: „Mă, Vasile, tu știai că de treizeci de ani mergi de-a-ndaratelea?"

Un timp, cei patru de pe băncile mașinii, care urcă muntele, nu-și mai povestesc nimic.

Șoferul stopează. Lăsat pe spate, rîde tare, cu întîrziere, de povestea cu Vasile. Începe, apoi, să claxoneze lung.

Apare un grănicer.

— Am bănuit — strigă șoferul — am ajuns la graniță. Întoarcem.

Și întoarce „Gaz"-ul cu un viraj scurt. Stopează din nou. În față, au acum coborîșul spre depresiunea adîncă, în trepte, unde se văd, desfășurate spre cîmpie, satele.

— Sîntem pe muntele cel mai de miază-noapte. Am ajuns la miază-noapte — spune cel cu povestea umbrelor. Să coborîm și să privim puțin. N-am știut unde mă va prinde clipa asta de răgaz.

Au coborît din mașină.

— Zece ani am călătorit mai mult pe la miază-zi — începe din nou povestitorul, simțind că, într-un fel, vorbește și pentru ceilalți trei. Iernile, zece, le-am trăit la miază-zi. În meseria noastră, anotimpul cel mai potrivit a fost iarna. Voi ați lucrat pentru colectivizare, mai mult pe la miază-noapte. Miază-zi și miază-noapte, — puse alături, sună bine pentru noi, activiștii.

Își trece cu mîneca peste fruntea încrețită.

Stau toți patru rezemați de botul mașinii. Șoferul a rămas înăuntru, la volan. Se opriseră în punctul cel mai înalt al șoselei.

Privesc tăcuți depresiunea de la picioarele lor. Undeva, lucește în abur cîmpia. Zăpezile se topesc, pe dungile văilor, curg șuvoaie. Jos, pe întinderea depresiunii, zăpada mai e, pe locuri mari, încă albă. Satele, răspîndite pe platoul alb, se văd limpede, cu pereții colorați mai ales în albastru, cu acoperișuri înalte, țuguiate. Casele, învelite cu țiglă roșie și cele cu acoperișuri în nuanțe de verde și galben, măresc jocul puternic de lumini și culori din depresiunea albă. Soarele rece și clar de martie descoperă platoul spre cîmpie, în contururile cele mai depărtate ale livezilor care coboară pe marginea drumurilor. În satele mai apropiate, se zărește mișcarea străzilor, o mișcare neastîmpărată, distanțele dintre grupurile de oameni, șterse de depărtare, abia se observă, oamenii par că se mișcă în convoaie care-și întretaie, din cînd în cînd, calea. Se aud vocile oamenilor pe uliți, ca o discuție fără sfîrșit. În fața caselor sînt arborate steagurile colectivizării. Mașinile circulă cu greu prin mulțime, claxoanele răsună des. De pe ulițele laterale, se desprind, spre cîmpuri, șiruri de tractoare cu pluguri și semănători. Cei aflați sus, pe șosea, privind atenți platoul, satele, ulițele, oamenii, livezile, arăturile ieșite — ici-verzi, dincolo-negre — de sub zăpadă, își încordează auzul să prindă, prin zgomotele zăpezii topite, sunetele din vale. Șoferul stinge contactele. Coboară de la volan și se așează pe capota motorului ca să privească mai bine. Se descoperă, îi e cald, șapca îi lunecă neobservată la marginea șoselei pe un petec de zăpadă.

— Se prea poate să fi citit de curînd undeva, îmi vin în gînd niște versuri, — nu sînt poet, m-ați întrebat și v-am spus că nu — începe din nou povestitorul.

Ceilalți privesc mai departe, tăcuți.

— Cîmpie, cu porți dărîmate, cu grîiele-n cer vărsate, crește grîu în cer și-n stele, și în călcîiele mele. M-am ridicat în picioare, și-mi văzui umbra pe soare.

— Poate că le-ai gîndit chiar tu. Nu sînt rele — zice unul, vrea să mai spună ceva, dar se oprește. În satul cel mai apropiat din vale, se făcuse dintr-odată liniște. Se mai auzea, încet, vîntul. Brusc, răsună o tobă. Toba încetează. Tot dintr-acolo, foarte clar, o chemare: Vasile. Vasile, de cîteva ori. Apoi un hohot gros de rîs, urmat de altele, în cor.

Izbucnesc în rîs și cei opriți sus, pe șosea, rezemați de botul mașinii: doi activiști, un agronom și un reporter. Rîd tare, cu capetele date pe spate, trecîndu-și brațele peste umeri. Șoferul claxonează scurt și repetat. Rîzînd și el, le spune, filozofic:

— Plecăm din nou, mai departe, pe aceleași locuri.

Mașina coboară spre cîmpie.

Cîmpie, cu porți dărîmate, cu grîiele-n cer vărsate. Crește grîu în cer și-n stele, și în călcîiele mele. M-am ridicat în picioare, pe umeri am lună și soare.

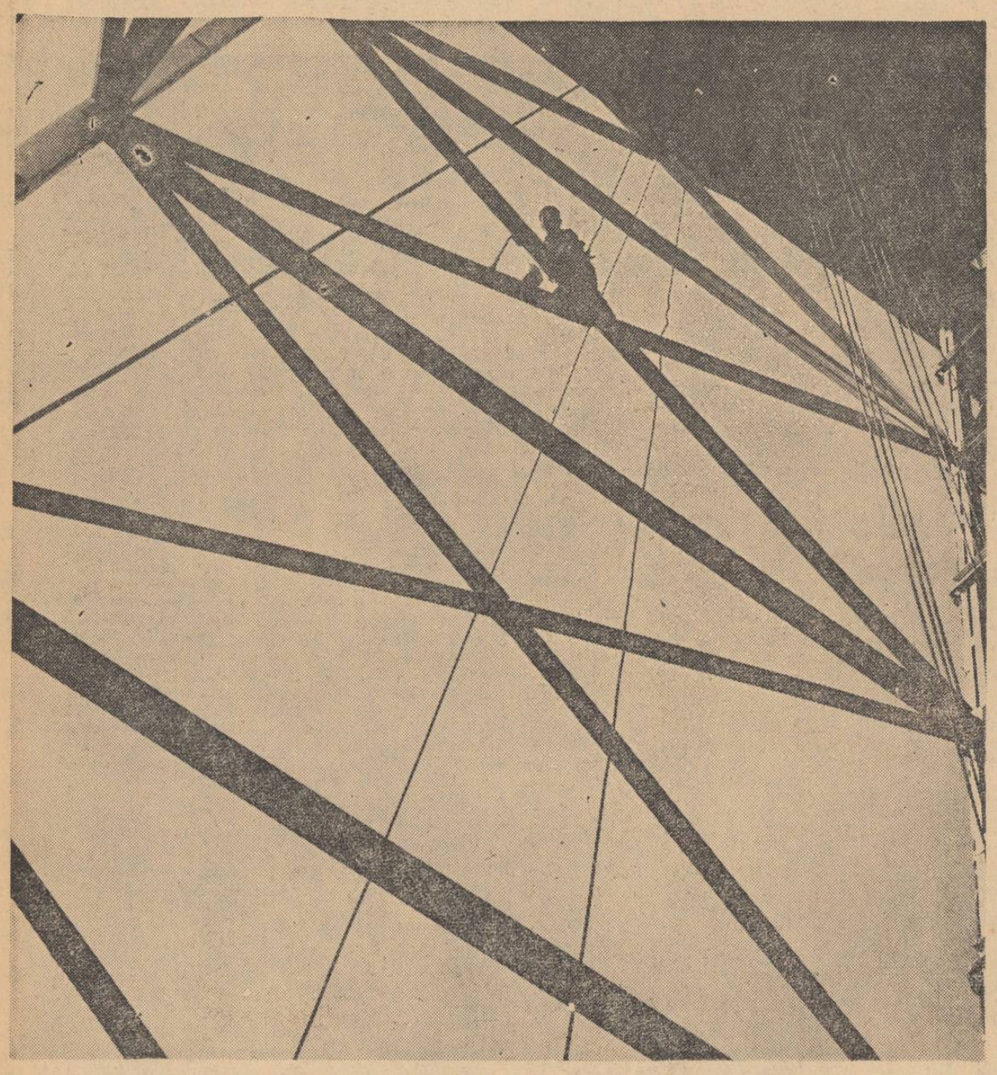

DANTELĂ METALICĂ

Mic dicționar poetic

Individualitatea versului

Pentru a stabili caracteristicile versului liber și, deci, pentru a-l putea defini, va trebui să luăm ca punct de plecare ceea ce îl diferențiază, ca fond, față de versul clasic.

Unul dintre atributele versului clasic este tendința de a împărți frazele în componentele lor firești, prin mijloacele fixe de distribuire a atenției (cezură, rimă). Prin însuși mecanismul prozodic, versurile tind să se identifice cu părțile gramaticale ale frazei. Faptul este îndeosebi evident în poezia populară, unde versurile sînt precis delimitate :

Frunză verde peliniță,
Zace-mi, zace în temniță,
Pus de vodă Ștefăniță,
Zace-mi Corbea viteazul,
Zace-mi Corbea haiducul.

Poezia clasică, adoptînd reguli severe de versificație, procedează la fel, întrebuințînd rima drept virgulă, sau punct :

Acum trecem prin poiene, acum trecem prin zăvoaie ;
Crengile-aninate-n cale ning steluțe și se-ndoaie.
Iată-o gingașă mlădiță cu șirag de mărțișori...
Tu o rupi ?... Ea te stropește cu fulgi albi, răcoritori.

(V. Alecsandri : „Sania")

Mecanismul este de asemenea natură, încît impune lectorului o pauză după fiecare vers, stabilind versului o individualitate care nu poate să corespundă întotdeauna realității. Tendința, însă, rămîne.

Această aparentă individualitate a versului se distruge de cele mai multe ori, atunci cînd lectura încearcă să restabilească adevărata construcție a frazei. Este ceea ce se întîmplă cu piesele de teatru în versuri, cînd actorii trec nepăsători peste rime, ca și cînd nu le-ar vedea, și pe drept cuvînt, restabilind astfel cursul logic al gîndirii. Textul din „Vlaicu Vodă", de exemplu (un exemplu luat la întîmplare, chiar de la începutul piesei) arată astfel :

(Ce ?) He ! Multe ! Tu ești mîndru că te vei învrednici
Să spui, mîine, Clarei-doamnii ce-au făcut aici boierii ;
Mîndră e și Clara-doamna, azi — cînd frînele puterii
Par pe mîini a-i fi lăsate de nevrednicul voivod — ;
Mîndră și papistășimea că se-nfige prin norod ;
Și e mîndru Kaliany — ce-și închipuie, nerodul,
Că el toate le-nstrunează, sfatul, doamna și voivodul —.

Urmărind structura frazei, actorii dau pasajului o altă înfățișare, cum ar fi (una dintre posibilități) :

(Ce ?) He ! Multe ! Tu ești mîndru
Că te vei învrednici să spui, mîine, Clarei-doamnii
Ce-au făcut aici boierii ;
Mîndră e și Clara-doamna, azi
— cînd frînele puterii par pe mîini a-i fi lăsate
de nevrednicul voivod — ;
Mîndră și papistășimea că se-nfige prin norod ;
Și e mîndru Kaliany
— ce-și închipuie, nerodul, că el toate le-nstrunează.
Sfatul, doamna și voivodul —.

Cu alte cuvinte, poezia, în asemenea cazuri, își distruge forma fixă, lăsînd-o doar ca o convenție tipografică, și încearcă să redea în mod firesc dezvoltarea gîndirii. Este evident că rimele își pierd în mare măsură importanța, iar din măsură rămîne numai ritmul. Individualitatea versului clasic este, deci, minată, și restabilirea procesului logic al gîndirii poetice apare pe primul plan. De aici a pornit și Maiakovski la utilizarea vestitelor lui „trepte". „Măsura și ritmul unei lucrări — spunea el — sînt mai însemnate decît punctuația și ele își subordonează punctuația, cînd este folosită după vechiul tipic. Toată lumea citește versul lui Alexei Tolstoi :

Șibanov tăcea. Din piciorul străpuns
Sîngele se scurgea într-un roșu șuvoi...

astfel :

Șibanov tăcea din piciorul străpuns...

Mai departe :

Destul, de rușine mă fac
Înjosindu-mă în fața trufașei poloneze...

se citește ca o discuție provincială :

Destul de rușine mă fac...

Pentru a citi așa cum a gîndit Pușkin, versul trebuie să fie împărțit, cum procedez eu :

Destul,
de rușine mă fac...

Împărțind astfel versul în jumătăți, nu va mai exista nici o confuzie de sens, sau de ritm."

De fapt, deci, „treptele" maiakovskiene nu făceau altceva decît să urmărească gîndirea poetică, distribuind-o logic.

Tendința de contopire a unității metrice cu unitatea gramaticală a versului n-a putut constitui, însă, un factor de stagnare, deoarece marii poeți nu și-au canonizat niciodată versurile după o prozodie sterilă, ci au supus ritmul și rima unor continui prefaceri inviorătoare. Printre altele, de aici s-a născut și acea „încălecare", dornică să pună capăt monotoniei metrice :

Și de la sfîntul palid, sfîrșit și blînd pe cruce,
La biciul ce-l izbește și-l stîngeră-n obraz,
Pe nesimțite nu știu ce-nvecinare duce
Și rînd pe rînd sînt unul și celălalt. Zăplaz
Între atîtea inimi ce bat cu toate-n mine...

(Arghezi : „Rugă de vecernie")

Este evident că, deși structura strofei este „clasică", poetul rupe fixitatea formei, redînd curgerea gîndurilor.

Mihu Dragomir

UN NUME NOU

Valeria Mihăescu

Sticlele Roșii

Tocmai se pregăteau să încheie procesul verbal cînd s-a mai ridicat o mînă.

— Aha, s-a trezit a lu' Gălăgie. Ia dă-te mai la o parte, să-l văd. Asudat, roșu la față, flăcăul înaintează anevoie. De la masă, din prezidiu, taică-său, Anghel Gălăgie, îi face cu ochiul și-și ghiontește vecinul, zicîndu-i :

— Chiar mă miram, de băiatul ăsta al meu, prea tăcut, că doar neamul nostru... de-aia ne-au și poreclit.

— Zi-i, taică, zi-i, făcu el, întorcîndu-se spre fecior.

Băiatul nici nu-l vedea.

Cuprinde cu ochii mulțimea și-ncepe să vorbească măsurat, cu răbdare, cum îi era felul.

Cînd își dădu seama care-i problema, președintele sări în sus.

— Cum ? Ce spui ?

— Ce spun ? Asta spun, daca n-ați înțeles. Prea multă laudă. Toți nu vorbesc decît de ziua de muncă, de școala nouă, de transformator. Avem lumină, televizoare. Avem. Dar că sîntem niște înapoiați, nu spuneți ? C-avem obiceiuri rușinoase. Asta nu ? Tăceți, nu vă convine !

În sală era într-adevăr tăcere. Se uitau unii la alții, nedumeriți. Ce-o fi vrînd să spună ?

Și nu se știe ce s-ar fi întîmplat, dacă n-ar fi intervenit moș Anastas.

De cînd era președintele comisiei de împăciuire, nu-i mai tăcea gura. Cum întîlnea vreo femeie : „bună ziua, Ufedereule, cum o duci cu bărbat'tu ? Dacă te-atinge, vino la mine, că-i arăt eu lui !"

În situații ca acestea, cînd toată lumea-și pierdea capul, moș Anastas era în elementul lui.

Așa că-și făcu loc în față, ridică mîna, cerînd liniște, și-i zise băiatului :

— Măi, băiete, măi, te-ai grăbit, fiule. Ia gîndește-te și spune : ce nu-ți place la noi ? Lasă-l în pace — făcu semn lui Gălăgie cel bătrîn care se tot foia pe scaun, lasă-l că știe el să vorbească. Voi, ăia din fund, gura ! Dă-i drumul, Tudore, concret.

Toți ascultau încordați, ascultau vorba curgătoare a lui Tudor. Cînd pricepură unde bate, începură murmurele. Mai ales femeile.

Caterina lui Caltaboș nu mai putu să rabde ocara. Se proțăpi în fața tînărului și începu pe nerăsuflate :

— Ce-ți veni, băiete ? Mă ierte dumnezeu, dar tineretul de azi toate le-ntoarce pe dos. Ce-ai cu rachiul ? De ce să-l desființăm ? Așa-i datina la noi. Ce dacă-n alte sate nu se mai face ? Noi așa am apucat din bătrîni. Datina-i sfîntă !

Nici nu-și putea închipui o nuntă fără rachiu.

Rachiul se sărbătorea înainte de nuntă, dacă tinerii erau fugiți, sau după cununie, dacă totul se întîmplase cum se cuvine. A doua zi după nuntă soacra mare poftea rubedeniile mai apropiate — călțunăresele.

Apoi se pornea zaiafet mare. Mîncare, băutură, lăutari. Nu mai purtau soacra prin sat gătită cu rufăria miresei, ca acum douăzeci de ani. Dar porneau să plimbe sticlele pline cu rachiu înroșit, legate cu fundă roșie. Chiuiau și săltau după muzică.

Călțunăresele tropăiau, chiuind subțirel :

Hi-hi, hi-hi !

Joacă sticla cu rachiu.

Săltau sticlele roșii ca pe niște trofee, măsurînd drumul cu pași mărunței. Și alaiul colinda tot satul.

Era rușine mare să faci nuntă fără rachiu.

— Și ăstuia ce-i veni, auzi dumneata — nu-și găsea Caterina locul. Sala fremăta. Cineva de la prezidiu se hotărî să facă ordine și-ncepură înscrierile la cuvînt.

Anghel Gălăgie plecă de la masă și făcu semn feciorului să vină la el.

Cît vorbi Tudor, n-o scăpase din ochi pe Maria lui Doldur. Erau de mult în vorbă. De înainte de-a pleca Tudor în armată. Și fata — ar fi putut să jure — era înțeleasă cu băiatul. Ba roșea, ba lăsa capul în jos.

Nu e lucru curat la mijloc. Nu cumva ?... Și el nu știe nimic. De-aia s-a speriat de rachiu. Dar las'că-l acoperă el.

— Ce-i, tată, de ce m-ai chemat ?

— Măi, băiete, măi — își căuta cuvintele, netezindu-și mustața. Mă, uite ce e. Dac-ai trecut Dunărea cu fata lui Doldur, dac-ați trecut Dunărea zic, ce nu mi-ai spus și mie, ai ? Taică, uite-așa și așa. Dar las'c-aranjăm noi. Facem rachiul și nu află nimeni. Numai să nu fie cu altul, c-atunci.

Ar fi vrut să-i mai spună ceva, dar Tudor, să-ți faci cruce nu alta, se uita la el cu niște ochi, să-l înghită și mai multe nu. Apoi se-nvîrti în călcîie și se-ntoarse la locul lui. În juru-i se strînsese tot tineretul. Moș Anastas nu prididea să facă liniște. Pînă cînd secretarul ciocăni în masă.

Petra Dragomir, șefa mulgătoarelor, spuse că se poate ca Tudor să aibă dreptate, dar știe ea bine : nici o mireasă n-a murit de pe urma rachiului. Asta-i un obicei de petrecere, las' să joace sticlele, să se veselească lumea, că n-o fi mare păcat.

Nu-și termină bine vorba că sări ca arsă Maria lui Doldur.

— Nu, tușă Petră, noi n-o să mai fim umilite, noi... de fapt o să vă spună tovarășul secretar al U.T.M.-ului ce-am discutat.

Într-adevăr, Ilie Niță, secretarul, luă cuvîntul și arătă că tineretul hotărîse să înlăture acest obicei. Și, de — adăugă el — o să vreți și dumneavoastră bătrînii, că altfel n-ați avea pe cine să mai însurați. Vă obișnuiți încetul cu încetul. De altfel o să vă vorbească și tovarășul Creța, că el v-o lămuri mai bine.

Creța Vasile, profesorul de istorie de la școală, de fel din Ardeal, un bărbat înalt, bine legat, cu părul negru smoală și mersul ușor legănat, se apropie de masă, scoase dintr-o servietă niște hîrtii și începu să vorbească despre acest obicei cu rachiul care e o moștenire „păgînă", încă din „paleoliticul superior" — hăt de mult. Și începu să le țină o lecție de istorie în lege, pornind de la comuna primitivă.

Pe moment ce vorbea, scotea cîte-o planșă cu ilustrații care mergea din mînă-n mînă.

Ascultau toți, bătrîni, femei, bărbați.

De la masă, Anghel Gălăgie își arunca ochii cînd la feciorusău, cînd la Maria lui Doldur.

„Au fost înțeleși, toți au fost înțeleși".

— Și vedeți fotografiile de aici — arăta profesorul — sînt niște scene din paleoliticul superior, de care v-am vorbit, și reprezintă o ceremonie asemănătoare cu rachiul. Poftim, priviți.

Și — continuă el, după ce ilustrațiile făcură ocolul sălii — e și rușinos pentru comuna noastră — mîine poimîine avem colectiv milionar.

Gîndiți-vă bine !

★

Grupuri, grupuri se îndreptau spre casă.

— Ce stai, soro, așa bosumflată ? îi zicea Petra, Caterinei lui Caltaboș. Dă-te bătută și gata. Nu l-ai auzit și pe președintele și pe secretarul de partid ? Și la urma urmei noi am pornit în tinerețe cum am apucat. Dar poți să întorci timpul înapoi pentru tineretul de azi ?

În grupul bărbaților cuvînta ca de obicei Anghel Gălăgie.

— Și ce ziceți de moș Anastas, ai, cum mai sărea scoaba bătrînă și-nvîrtea pălăria și striga cît putea : sînt cu utemeul, sînt cu utemeul. Și mutălăul, el, ai, ai, mă văitam că-i mut, și cine a pornit toată tărășenia ? Mutălăul !

POȘTA REDACȚIEI

Ion Lazu: Există, fără îndoială, calități certe în manuscrisul d-tale. Ar fi deajuns să citățm poezia „În noaptea asta, luna...": *„În noaptea asta, luna / a deslușit prin ramuri flori străine. / Copacii, uluiți și neîncrezători, / încremeniseră în prelungul tăcerii: / li se părea că au intrat într-o stranie primăvară / cu ierburi, cu zări și petale de gheață. / Iar în zori, / vraja se năruia cu fragila podoabă / și arborii, întorși ca dintr-o părere, / începură să viseasca în ei, pe dinăuntru / spre primăvara adevărată — / pătimașă în flăcări și seve".* Ceea ce am reținut este capacitatea de a nu spune vorbe de prisos, de a merge direct la sensul imaginii poetice. Pentru început, este foarte mult. Dar (veșnicul „dar" !) trebuie să remarcăm și tendința de a utiliza noțiuni oarecum vagi, insuficiente pentru plasticizarea „ritmului adînc și curat al vremilor noastre". Compararea inimii cu marea, frunții cu o petală albă etc., poate să aibă pentru d-ta un sens adînc, dar pentru lector rămîne de domeniul unor convenții destul de neclare. Ai calități, dar lasă-le să se dezvolte în contact direct cu viața din jur.

Andrei Permuter: Se simte o încordare plină de promisiuni, dar deocamdată multe versuri sînt încă legate de expresii tip; prea mult abuz de „flăcări", „lumini" etc. Chiar în cele mai reușite poezii își fac loc aceste expresii deficitare, de care ar trebui să te ții cît mai departe, deoarece întunecă unele imagini virtual interesante. Astfel, în „Șantier" este un decalaj vădit între început și final: *„Păduri de vuiete și foc / ridică pulberea din loc / Și la căldura razelor de soare / Ii dă putere, formă și culoare. / Fiecare sunet își cunoaște / Putințele mărimii / Dar toate se înalță / Cu buza arsă / De văpaia înălțimii. / De-aici la steaua / cea mai depărtată / E doar un pas mărunt de față. / De-aici, răsucită printre stele, / Fișia dură a visului / Are prin ochelarii de sondor / Dimensiunile abisului".*

Badea Done: Voluntara artă poetică exprimată în „Catren" poate fi luată în considerare cu o singură condiție: să se transforme în realitate. Altfel, nu este decît un joc de cuvinte: *„Nu mă născui poet, e drept / Dar firea mea e harnică / Și de nu e natura darnică / Îmi dărui eu. Nu-i înțelept?"* Versurile pe care le alături acestei declarații nu răspund într-un mod prea pozitiv întrebării d-tale : *„Mărgăritar de rouă / Scînteie-n floricele, / În aer parcă plouă / Parfum de viorele"* etc. Cu „floricele" nu se mai face de mult poezie, iar cînd se mai adaugă și : *„O gîză-mpestrițată / Cu mii de curcubeie / De-o floare agățată / Încearcă ca să steie"*, — nereușita este perfect clară.

Constantin Enache : Dacă ai într-adevăr numai 13 ani, versurile merită să fie luate în considerație. Nu pentru realizarea lor, deocamdată încă discutabilă, ci pentru faptul că denotă un promițător simț al versului. Influența lecturilor este, însă, mult prea împovărătoare în prezent. Altfel nu pot fi explicate versuri ca: *„Totul trece ...amintirea, / Florile și primăvara, / Tinerețe fericită, / Dimineața și cu seara. / Peste toate vremea zboară / Ca o pleavă spulberată / Și nimic din tot ce trece / Nu mai vine niciodată".* Sînt meditații aparținînd altei epoci, de care d-ta ai luat cunoștință în mod indirect. Scrie despre viața de elev și pionier, despre munca și frumusețile comunei unde trăiești și, citind, nu uita să te gîndești și *cînd* au fost scrise poeziile respective. Așteptăm.

Dumitru Costaș : Nu orice imagine, chiar reușită, este egală cu poezia însăși. D-ta te rezumi la acel gen de imagini care rămîn neconcludente, nu slujesc direct unei idei poetice. Este drept că o faci cu talent, și tocmai această prezență ne îndreptățește să-ți atragem atenția asupra limitelor. „Răsărit" este reprezentativă pentru această manieră : *„Ridicîndu-se în capul oaselor / Soarele s-a mișcat alene / Cu ochii lipiți de somn. / Și-a udat fața în apa sărată / a oceanului. / Și s-a șters cu frunzișul unduitor / al pădurii / Și cu petala gingașă a trandafirului. / Apoi și-a încins șorțul străucitor / De mărgăritare / Și a început să mături pămîntul / Cu un tîrn de raze".* Ne place imaginea, dar... nu ne spune prea mult. Nu este, în fond, decît o comparație dezvoltată, fără nervurile unei idei majore.

Dumitru Cepănaru : Dacă ar avea mai multă vibrație, chiar în dauna corectitudinii, versurile ar fi mai convingătoare. Iar vibrația vine, desigur, din intensitatea sentimentului. Din moment ce sînt prea multe elemente idilice, versul își minimalizează substanța ; *„Pătrund sfios în hale-nmiresmate / De flori ivite din oțel lichid. / Pe buze-mi pîlpîie cuvîntul „frate", / Surîsul cald în suflet vi-l închid. / Ca voi nu-i nime-atîtea aripi noi / Și-atîta cîntec visului să-i deie. / Ca după-o caldă ploaie, printre voi, / Se arcuiesc în mine curcubeie. / Din bolta lor, curînd vor curge vise, / Poeme noi vor dezveli culori / Și vor sui spre casa voastră flori, / Căci v-ați lăsat ferestrele deschise".* Poezia este intitulată „Printre oțelari", dar în afară de cel de-al doilea vers, nimic nu sugerează atmosfera indicată în titlu. Oare aceasta nu este din cauză că sînt prea multe flori, vise, curcubee ?

Gh. Dumitrescu : Din noianul de versuri trimise este greu să ne oprim numai la unele. D-ta ai un debit interminabil, rimînd tot ceea ce îți trece prin fața ochilor sau prin minte. Cu o asemenea metodă de lucru este greu să realizezi ceva cît de cît notabil, în afară de o pură întîmplare. Idila din „La cules", pentru a da și un exemplu, este o regretabilă parodie a atmosferei coșbuciene : *„Ici, în mijlocul grădinii / Pus-am scara la cais — / Luatu-mi-am cu mine coșul / Și urcatu-m-am pe sus. / Scara mi-o ținea iubita / Bine-pînă într-atît / Că fiind în siguranță / Să culeg am început. / Iar caisu-n legănatu-i / Ne-a cuprins pînă-n călcîie... / Și i-a spus iubitei mele : / „Să-l iubești mereu duduie !".* Unele versuri vorbesc despre profesorul d-tale de limba română. Ce părere are despre aceste versuri, ca și de altele ?

Mioara Baltag, Cluj ; C. Alexandrescu, T. Severin ; Cotea Constantin, Brașov ; G. Spineanu, Scăieni ; Roman Alexandru, București ; Ionescu Șerban, Tătaru ; Șoiculescu Stere, București ; Malaca Păun, Ianca; Ioan N. Constantinescu, București ; Dumitru Beiușeanu-Beleneș, București ; Popa Gr. Ioan, Curtea de Argeș ; Tudor P. Ioan, Potlogi ; Olteanu Florea, Craiova ; Bilițiu Sebastian, București ; E. Drăghici, București

DEOCAMDATĂ — NU

Abdiș Abdișa, Constanța ; Victor Nistea, Vatra Dornei ; T. Florin Sandu, București ; Aurel Turcuș, Arad ; Balada Anisia, București ; Virgil Tănase, Galați ; Beti Iosif, Cluj ; Florea Ștefan, București ; Cabat Alfons, București ; Mircea Vaida, Cluj ; Valeriu Drăgoi, București ; Turcu Marcel, Timișoara ; Ionescu Venera, Fieni ; Ion Negescu, București ; I. Ciuchi, Mircești ; Alexandru T., Iași ; G. Vasile, Timișoara ; Alexandru Zodieru, București ; Condrea Dumitru, Iași ; Bără Ion, Soveja ; Farkaș Isvan, Vadu-Crișului.

MAI TRIMITEȚI

CERCUL LITERAR AL UZINEI

De curînd, cercul literar „Vladimir Maiakovski" de la Uzinele de tractoare din Brașov și-a aniversat al zecelea an de existență. Membrii lui, lucrînd nemijlocit în producție : strungari, oțelari, ajustori, montori, inovatori, sînt pătrunși de dorința fierbinte de a face cunoscute, prin scrisul lor, feluritele aspecte din viața și munca eroică a constructorilor de tractoare.

Comitetul de partid și sindical s-au ocupat și se preocupă cu dragoste de îndrumarea ideologică a membrilor cercului, pe care îl antrenează în același timp la numeroase acțiuni obștești, de sprijinire a activității culturale și de producție. Creația literară a cercului a dobîndit, de-a lungul anilor, numeroase realizări. Asupra unora dintre ele vom vorbi în aceste rînduri.

După cum se știe, la Brașov s-a născut vestitul „proces al milimetrilor". Inițiativa, fiind stimulată de organizațiile de partid, s-a transformat într-o mișcare de masă. În această bătălie pentru metal, care a adus economii în producție de ordinul zecilor de milioane, membrii cercului literar au adus o contribuție substanțială. Daniel Drăgan și Attila Socaciu au organizat, cu ajutorul artiștilor amatori, un spectacol mobilizator, agitatoric. Astfel, în urma criticilor usturătoare din jurnalul satiric „procesul milimetrilor", reprezentat mai apoi și pe scena Teatrului de Stat din Brașov, tehnologii de la uzinele metalurgice au reproiectat numeroase piese, recuperînd sute de tone de metal.

Lucrarea dramatică a tinerilor a avut unele scăderi. Dar cine să le vină în ajutor ? Desigur, oamenii muncii care au apreciat-o și au avut de tras învățăminte de pe urma ei.

„Procesul milimetrilor" și opera „Trandafirii Doftanei" (libret de Daniel Drăgan), a cărei premieră a avut loc de curînd pe scena teatrului muzical din Brașov, sînt două din cele mai însemnate lucrări ale membrilor cercului literar din Brașov.

V. Coliban, Al. Brad, Eleiterie Voiculescu, G. Cojan, St. Croitoru, Illi Ferenț, S. Gologan, Săpunaru Simion, Dinu Aurelian, Al. Handrea, Eugenia Pavel — iată cîteva nume și tot atîtea speranțe care activează în acest cerc literar. Dintre aceștia, unii au publicat versuri, reportaje, povestiri, atît în ziarul de uzină, „Tractorul", în ziarul local, „Drum Nou", cît și în presa centrală : „Munca", „Romînia liberă" și „Scînteia tineretului".

Deosebit de valoros este sprijinul pe care tinerii autori îl dau la întocmirea programelor pentru brigăzile artistice de agitație din uzină.

Cercul duce o bogată activitate cultural-organizatorică : șezători, emisiuni la stația de radioamplificare, colaborarea cu celelalte cercuri etc. Am vrea să amintim schimbul valoros de experiență stabilit de cercul din Brașov cu cercul literar „Valțovka" al uzinelor „Secera și Ciocanul" din Moscova.

Într-o scrisoare adresată prietenilor săi din Brașov, scriitorul sovietic Alexei Filatov arăta, printre altele, că scriitorii Nazarova, Scorocodov, Sedov, astăzi autori cunoscuți ai unor cărți valoroase, unanim apreciate, membri ai Uniunii Scriitorilor Sovietici, activează și acum în cercul literar „Valțovka", unde își ajută tovarășii.

Credem că din acest exemplu trebuie să învețe și tinerii noștri scriitori. Alexei Filatov, a cărui scrisoare au primit-o cei de la Brașov, l-a cunoscut pe Maxim Gorki, despre care își amintește : „Am avut fericirea să-l cunosc pe Gorki. Marele scriitor, aflînd că lucrez la uzină și că învăț la un institut seral, mi-a urat succes și mi-a spus: Tinere poet, cînd ai să-ți termini studiile, să nu pleci din uzină. Știu bine că acolo unde este uzina, acolo e clasa muncitoare, iar unde e clasa muncitoare, acolo e viața și poezia".

Cei zece ani de activitate au însemnat pentru cercul literar „Vladimir Maiakovski" prilejul unor realizări demne de laudă. Dorim să fie continuate și sporite.

Gavril Mihai

CROITOR PENTRU SĂRACI

Schiță de EUGEN TEODORU

Era ultima zi de toamnă — o zi posomorită, cît se poate de posomorîtă, într-o mahala sărăcăcioasă ca a noastră; frigul se așeza, picioarele oamenilor, ale cîinilor, rădăcinile gardurilor clefăiau de apăraie, făpturile și casele se zgribuleau, presimțind iarna ajunsă pînă la pădurile de sălcii de peste Dunăre.

Toamna pregătise totul pînă la despuierea copacilor.

Într-o asemenea zi urcă pe strada noastră din deal, împingînd o roabă amărîtă, un om scund, firav, cu o șapcă îndesată pe ochi. În roabă ducea un manechin răsturnat, o masă cu picioarele strîmbe și altele — n-am putut să vedem prea bine. Nădușise. Vîntul îi flutura haina tocată. Pe strada noastră, vîntul se pornea fie de jos, dinspre fluviu, aducînd ceață, fie din deal spre apă, rece, tăios și uscat, așa cum se întîmpla și acum. Îi ieșise în întîmpinare omului cu roaba și-l izbea în fața zbîrcită și în pieptul îngust, cu cămașa tăiată pe la cusături, dar țesută cu grijă.

De unde să ne treacă prin minte că într-unul din buzunarele hainei smucite de vînt se află cheia lăcatului de la magherniță cu două geamuri spre stradă, unde nea Chirică vînduse zarzavat toată vara? Eram cu atît mai nedumeriți cu cît omul acela necunoscut nici măcar nu ne băga în seamă. Ca de obicei, stăteam peste drum, sub scara lui moș Necula, cîrciumarul, ghemuiți unul într-altul, gata în orice clipă să dăm cuiva o mînă de ajutor pentru vreun franc. Căram vreascuri, coșuri cu surcele, spărgeam pe la cei mai norocoși butucii sau rîneam zăpada din curți. Și uite, omul ăsta nici măcar nu ne băga în seamă! Altora, pe vreme de îngheț, le aduceam maldăre de stuf dintr-o baltă de lîngă Siret. Tot acolo, în cotlonul puturos de sub scară, așteptam și harabaua cu poșircă: cine, doar, se spetea cu butoaiele pînă la pivnița lui moș Necula? Cîteodată făceam un dram de bine și femeilor din mahala, vestindu-le să-și scoată bărbații din crîșmă, pînă nu dau de fundul pungii, și ele ne răsplăteau cu cîte un franc, doi.

Vasăzică, omul cu roaba nu avea nevoie de ajutorul nostru!

Ceasuri în șir nu-l slăbirăm din ochi. Mai întîi scoase afară putregaiul — niște foi de varză și de praz înnegrite de mucegai, pe o bucată veche de tablă — cine știe pe unde o găsise. N-a deschis geamurile; parcă putea? Se mulțumi să le șteargă cu un jurnal. Pe urmă se apucă să-și descarce averea: duse înăuntru omul cel împăiat, pe un picior, fără cap și fără mîini, apoi o pătură jalnică, mai ponosită decît cea de pe caii lui nea Lexea, o lampă, un săculeț, o saltea și masa aceea care călătorise alandala pînă în prag, cu susul în jos, și pe care o vîrî cu chiu cu vai pe ușa cea strîmtă. Isprăvind, trase roaba în spatele dughenii, lîngă un oțetar despuiat, în capătul maidanului plin de gunoaie, care se întindea pînă în Smîrdan, și unde zvîrlise și el gunoiul.

Se îngîna de seară, cînd necunoscutul ieșea pentru ultima oară din bașcă. Acum vîntul nu mai bătea din deal, se năpustea dinspre port, încărcat cu fiorii reci ai iernii, care parcă ancorase în radă. Îl văzurăm cum scrie ceva pe tabla spînzurată de un băț de fier, unde nea Chirică înșira de obicei prețurile de zarzavat. O opri cu mîna să nu o mai legene vîntul și bunghisi niște litere pe ea. Nu vedeam ce scrie, tabla era cu muchia către noi, și abia așteptam să intre înăuntru. Se uită în dreapta și în stînga, cu niște ochi șterși, fumegoși, cercetînd strada bolovănoasă, cu noroiul învîrtoșat, apoi coborî treptele. Noi o și zbughirăm într-acolo. În lumina puțină a înserării, trăirăm uimirea cea mai adîncă din întreaga după-amiază, cît stătuserăm chirciți sub scara lui moș Necula. Pe tablă scria cu tibișir:

CROITOR PENTRU SĂRACI

★

De cînd ne știam, nu se mai pomenise o asemenea prăvălie pe aici. Ce căuta omul ăsta între noi, cei care nu văzusem decît în vis stofă nouă sau haină de gata? O dată măcar nu avusesem parte să simțim în nări mirosul proaspăt de stofă, ori de pantof culcat în cutie. Ne îmbrăcam de la vechituri.

Așa cum ne închipuiam, nimeni nu coborî în bașca lui mai bine de o lună de zile. Curioși cum eram, îl văzurăm de cîteva ori ieșind afară pe înserate, în haina aceea tocată, care îi învăluia trupul puțintel. Se uita lung la dealul cu cocioabe înghețate, cu cîte un fir subțire de fum, izvorînd din bageacele scunde, apoi întorcea ochii spre fumurile înalte și groase, care se ridicau de pe acoperișurile din centru. De departe, ele păreau o pădure deasă de mesteceni albi, ale căror coroane se risipeau voioase în înaltul cerului, amestecîndu-se cu norii. Pe acoperișurile acelea nu se prindea bruma, ca pe ale noastre, sclipind într-o poighiță argintie.

O lună și jumătate nu văzusem măcar o scînteie, sau o șuviță de fum, să se fi desprins din bașcă, deși un cap de burlan străbătea și din acoperișul ei. Nu mai aveam pace. Neastîmpărul ne îmboldea într-una să trecem barem o dată pe zi și să ne aruncăm ochii acolo, „jos", ca să mai aflăm cîte ceva. Mereu și mereu același lucru: nimeni încă nu-i călcase pragul. Și viermele curiozității ne rodea și mai aprig inima.

Alte dăți, după ce măsura valea și dealul, cîntărind parcă acoperișurile din centru, învelite în tablă nouă, ori în olane aburite, și acoperișurile noastre, cu cartonul sau tabla țintuită locului de pietroaie, ca să nu le zboare vîntul, bătrînul zăbovea sub îndesirea întunericului, dornic să vadă cum zbucnesc, treptat-treptat, luminile electrice în ferestrele caselor cu fum gros ca de vapor. O nemăsurată jale îi cuprindea privirile, care se întorceau apoi către ochiurile de geam ale cocioabelor din deal, așteptînd să se ivească pilpîirea lor sărăcăcioasă.

Fără să prindem de veste, privirile acestea ale lui ne învățară să căutăm în jur, întocmai ca și ele, să simțim că și omul acesta e tot atît de năpăstuit ca și noi, mai ales că nimeni nu-i călca pragul. Asta începu să ne doară din ce în ce mai mult. Ne-am fi repezit să-i spunem că pentru el nu-i nici o pricopseală în calicie, că mai bine s-ar întoarce de unde a venit. Nu ne-am încumetat. Ni se părea tare bătrîn, mai ales cînd îi cercetam fața zbîrcită, cu pometii mari, cu pielea tăbăcită și obrajii pungiți, sub șapca aceea veche, înfundată pe capul lui ca un bolovan de sare.

Într-o seară, făcurăm uitați doi maldări de stuf în ușa lui. Gîndul că un om îndură o asemenea frigăraie acolo, în bașcă, ne îngrozea.

A doua zi, cînd băltoacele înghețaseră bocnă și noi le spărgeam cu tocurile pantofilor mergînd spre rosturile din port, o ață subțire de fum suia și din burlanul lui scos prin acoperiș.

Poate chiar din pricina asta se ivi și primul client. Aflarăm că a coborît în bașcă mai mult într-o doară, dar că ducea subsuoară un vechi costum marinăresc. Curajosul era nea Cristu Vanghele, fochist pe „Neptun". Din șase în șase luni nea Vanghele își lua zborul spre Levant, iar cînd vaporul stătea în dană, el acosta cu bani cu tot în „dană" la moș Necula. Nu avea pe nimeni flăcău ăsta tomnatic, decît doar o bătrînă care îi purta de grijă. Cum se întorcea, lăsa femeii ceva bani, păstrînd grosul pentru inima lui, mult bălăcită în durerile lumii și în sudoarea meseriei, la focăraia vasului.

Cînd se îmbăta cui, atunci să-l fi ascultat! Povestea despre uragane ca nimeni altul. Ne făcea un semn, noi ieșeam buluc de sub scară și haide în crîșmă să-l ascultăm. Ne cuprindea groaza ce vuiete putea să scoată pe gură: „Ru-ru-ru, bliu-bliu, ru-bliu...!" Apoi scrîșnea îndelung din dinții puternici, ca de sălbăticiune.

— Uite-așa trosnesc închieturile vasului cînd îl bîntuie uraganul!, ne spunea Ia-n mai ascultați o dată... Și-o lua de la capăt. Și din nou auzeam vuietul acela înfricoșător, urmat de scrîșnirea aprigă a dinților. O dată și încă o dată... Pînă într-atîta ne pătrundeau toate acestea, încît vedeam ca aevea lupta dintre cochilia de fier unde trudea nea Vanghele și furtuna nimicitoare. Nu știu, dar parcă și lampa din tavan își împuțina lumina.

Moș Necula se trăgea între ai lui, la bucătărie, cu ochii pe gemulețul ce dădea în prăvălie, ca nu cumva nea Vanghele să plece neplătit. Deși era ultimul client, cîrciumarul nu avea încotro, trebuia să-și piardă vremea, căci pe cît ne încălzea pe noi povestirea, pe atît se bucura nea Vanghele să vadă că-l ascultăm cu sfințenie.

Cînd „uraganul" se potolea, nea Vanghele apuca într-o mînă carafa cu vin și turna în pahar, clătinîndu-l cu cealaltă mînă, în așa fel încît scotea un clipocit ciudat, ca de valuri. Ne spunea să închidem ochii, se pornea să fluiere ușor din vîrful buzelor și ne mințea că a ieșit soarele, că ruliul s-a domolit și că ne apropiem de Bosfor. Și zău, parcă ne aflam într-adevăr pe puntea vaporului.

— Bosforul! Ta-gà, ta-gà, ta-gà... i-auziți pescărușii! striga nea Vanghele triumfător. Mare minune, fraților, că nu ne-a-nghițit marea și nu ne-a luat dracu'!

Ne poruncea să stăm mai departe cu ochii închiși; în vremea asta, el turna încă o dată în pahar, tot așa, de sus, noi simțeam legănarea vaporului, tangajul și ruliul se liniștea din ce în ce, pînă atingeau Bosforul.

— Ei, acum deschideți ochii, fraților! S-a făcut noapte. Zvîrlim ancora. Zît! — și ne gonea ca pe niște pisici...

— Mai stai, nea Vanghele! ne rugam noi, socotindu-ne, pe bună dreptate, prieteni la cataramă cu el. Mai stai numai nițel, să ne spui cum e la nea Bălan în bașcă! Și toate capetele se îndesară în jurul marinarului, pe chipul căruia mai stăruia încă bucuria intrării în Bosfor, bucuria că nu l-a luat dracu' în timpul uraganului.

— Păi, cum să fie, taman cum era și-nainte. Adică, nu, se răsgîndi el. E mai curat. Da'o sărăcie, bă!

— Mergem și noi cînd te probezi?

— Poftim! făcu el măreț și nepăsător, ducînd pentru ultima oară carafa spre gură și scurgînd-o pînă la ultimul strop pe limba-i roșie și lată. Apoi închise un ochi și se uită cu celălalt pe gîtul sticlei, așa cum te uiți pe țeava unei puști. Zît... strigă iarăși nea Vanghele, întorcîndu-se spre noi. De astădată îl ascultarăm și plecarăm. El mai rămase acolo cît să plătească.

În seara aceea — o seară cu lună — făcurăm uitați încă doi maldări de stuf la ușa lui nea Bălan; umbra lor se lățea pe peretele scund și noi ne jurarăm cu toții să ne îngrijim să aibă căldură.

★

La vreo cîteva zile, într-o după-amiază, ne luarăm după nea Vanghele și coborîrăm o dată cu el în bașcă, să vedem proba.

„Bălan, croitor pentru săraci", ne întîmpină cu bunăvoință. Nu se miră cîtuși de puțin că dăm buzna pe ușă, așa, tam-nisam cu hainele numai petice, cu pantofii cîrpiți, sfîșiați de pietrele portului, îndopați cu hîrtii de baloturi, ori cu obiele legate cu sfoară de Manilla. Ne lipirăm de un perete și ne uitarăm în jur. Eram vineți de frig, el părea palid ca lujerul de cartof, care nu vede lumina soarelui. Ochii săi dogoritori și negri ne priveau într-un anume fel, de parcă ar fi vrut să ne spună: „Vă știu eu, ce, credeți că nu vă știu?". Mai ales cînd văzurăm, lîngă sobă, cum a drămuit maldărul de stuf, pe tainuri, așa cum fac toți săracii, privirea asta ni se păru și mai grăitoare...

Ochii ne alergau cu neastîmpăr de colo-colo și se opriră la niște cuie, în care stăteau atîrnate un triunghi de lemn și un metru de croitorie.

Lîngă perete, sprijinită pe doi butuci, se afla o stinghie ceva mai lată, dar noi nu îndrăznirăm să ne așezăm decît la îndemnul bătrînului. Ne simțeam în al nouălea cer: era întîiași dată cînd aveam prilejul să privim asemenea lucruri de aproape. Pe Brașoveni, pe Mavromol, sau pe altundeva, ori de cîte ori încercaserăm să ne vîrîm nasul în vreo croitorie, ne văzuserăm alungați cu ocară: „Voi de colo, ușchială!".

Acum eram poftiți să privim cît ne place și ni se părea că ne-am cîștigat dreptul ăsta îngrijindu-ne de nea Bălan, să nu înghețe. Un asemenea hatîr nu ne mai făcuse viața niciodată, cum niciodată nu avuseserăm parte de o „călătorie" cu vaporul lui nea Vanghele, spre Bosfor. Trăiam aceeași bucurie ca deunăzi. În liniștea din bașcă — noi amuțiserăm cu toții — nea Vanghele se dezbrăcă, rămînînd în cămașa lui neagră de fochist. Tremura nițel. Meșterul puse pe el o haină fără mîneci, prinzînd-o în ace, de nu-l mai cunoșteai nici pe nea Vanghele, nici ruptura pe care o adusese cu cîteva zile în urmă.

Cătam lung la **„Bălan, croitor pentru săraci"**; din vreme în vreme se uita și el la noi, peste umărul fochistului. La plecare, cînd ne îmbulzirăm după nea Vanghele, pe trepte, ca și cum ne-ar fi ghicit gîndul, ne strigă cu bunătate:

— Cînd vreți, poftiți!

Nouă, atît ne-a trebuit...

Parcă a mai putut scăpa de noi? Cum ne întorceam de la haimanalîc, din port, deschideam ușa și dădeam drumul unui maldăr de stuf de sus, din capul treptelor, vestindu-ne astfel sosirea. Și pe nesimțite ne-am trezit că nu ne mai facem veacul sub scară la moș Necula, ci pe stinghia din bașcă la nea Bălan.

Într-o zi pe la amiază, ieșind la lumină din hruba cîrciumarului, unde rostogoliserăm două poloboace de vinaț, ne pomenirăm clipind mărunt, dar nu de soarele care îți lua ochii, ci din cu totul altă pricină.

Ce să vezi: căpitanul portului, în carne și oase, tocmai ieșise din bașcă.

— Ete, căpitanul portului, mă! se minună unul dintre noi.

— Să-i dea Dumnezeu și lui da' mai cu seamă lui nea Bălan!

Ilustrație de EUGEN MIHĂESCU

Și, într-adevăr, nea Vanghele făcea ruliu ca niciodată: Ru-ru,ru-ru, bliu-bliu-bliu, ta-gà, ta-gà! se rostogoleau din gura larg deschisă sunetele cunoscute, și totul ni se părea mai frumos ca înainte...

— Așteaptă, Bosforule, să vezi ce n-ai văzut de cînd ești! Ru-ru-ru, ta-gà, ta-gà...

Și așa apăru nea Vanghele în „dană" la moș Necula, strigînd din ușă:

— Cinci chile, frățe, să le ud!

Nu-l slăbirăm, ne ținurăm scai de el. Unul dădu fuga la nea Bălan de-i aduse pantalonii de doc, flanela cîrpită în coate și „fesul", și atunci îl rugarăm aproape în genunchi să-și scoată hainele să i le ducem acasă.

— Nu te mai vede Bosforul înțolit, nea Vanghele, dacă le tăvălești!

Cum auzi de Bosfor, își descheie nasturii, apoi scoase haina cu grijă, încet, iar înainte să ne-o întindă, o mîngîie. Și din nou se porni să facă ruliu și tangaj, din nou ne aminti de seninul plin de pescărușii al Bosforului: Ta-gà, Ta-gà!

— Nu v-o dau, bă! întîi spălați-vă pe labe, c-o murdăriți, zise el, fudul.

N-am avut încotro, ne-am dus la tejghea și ne-am spălat. Altfel nu era chip, stătea cu ochii pe noi. Și țineam nespus să atingem minunea aceea croită în bașcă.

Pe unul dintre noi îl trimise peste drum, la nea Bălan, cu trei carafe cu vin, o pîine și o jumătate de salam, strigînd nemaipomenit de voios:

— Dă fuga la vrăjitor și zi că-s de la mine! Că bani n-a vrut: furnituri, ață, un chil de gaz, un maldăr de stuf, asta i-a fost plata! Ba mai e ceva. Mi-a spus să-i fac rost de-o picătură de vopsea să-și scrie firma, că i-a șters-o ninsoarea și vîntul. Da' lasă, i-o scrie mandea la noi, la vapor! Pe toți amărîții din port, la el îi trimit, să-i îmbrace și pe ei, s-arătăm și noi, ca oamenii...

În vremea asta noi tot pipăiam și ne tot minunam de haina lui nea Vanghele; într-un tîrziu, o așezarăm binișor pe speteaza unui scaun și ne traserăm în lături, că venise jupîn Necula și nu-și mai lua ochii bulbucați de la ea. Fochistul, plin de aceeași voie bună, se pornise iarăși să îngîne pescărușii.

— Mă, Bosforule, mă, ne face frumoși, mă! Și-ți spun tot eu de ce! Ne iubește, mă! Și cît ne iubește... Aici e-aici... Tu-i duci o gioarsă și el te face amiral.

Două carafe veniră îndărăt de peste drum: nea Bălan nu putea să bea mai mult.

Cînd se întoarse tovarășul nostru cu vinul, îl auzirăm pe nea Vanghele strigînd la moș Necula, care rămăsese cu ochii pironiți pe haine. Avea fochistul o putere de te cruceai, și un glas, ce glas? Muget!

— Măi, moș Necula, mi-e nu știu cum să-ți spun, da' eu tot îți spun! Cîte zile oi avea, nu te-mbracă pe tine nea Bălan. Nea Bălan numai cu amărîții are treabă. De bogătani, să n-audă, nu-i trebuie aurul lor. Mda! întări el, plescăind din buze. E numa'al nostru, auzi? Bagă la cap!

Căscă gura mare și răsturnă o carafă în dreptul buzelor, golind-o fără să înghită, de parcă băutura s-ar fi scurs pe o țeavă. Și deodată se cătrăni, i se căsună din senin pe noi și ne alungă răstit:

— Ziiît!

Plecarăm, luînd hainele să le ducem bătrînei. Nea Vanghele era zob de băutură și-ar fi uitat pe unde le lasă. Din stradă mai auzirăm încă o dată mugetul lui fericit, și un crîmpei de cîntec cu niște catarge și pînze de corabie.

Vestea despre meșteșugul lui nea Bălan se lăți repede printre cocioabe. Din ziua aceea, bașca se umplu ca prin farmec. Toți amărîții veneau și-i încredințau zdrențele, să le dreagă cu răbdarea lui dumnezeiască. Nea Bălan schimba piepții, întorcea în fel și chip spatele, unde era urzeala rărită, țesea cu migală, pînă în crucea nopții, se căznea să ascundă peticele mai mari, să nu se vadă. Și așa, unul cîte unul, oamenii noștri începură să iasă din bașca lui cu altă înfățișare.

Știind pățania cu nea Vanghele, căutam întîi să ne apropiem, iar cînd ne dădeam seama cine anume s-a înnoit, ne strîngeam ciotcă și strigam în gura mare:

— Să le porți sănătos, nene!

— Să trăiți și voi! zicea omul repede, în vreme ce ochii lui căutau în felul lui nea Bălan, la acoperișurile din vale, nădușite de căldură, întorcîndu-se plini de năduf către cocioabele din deal. Oare ce le spunea nea Bălan, că unul nu ieșea din bașcă fără să-și pironească privirile spre cartierul fericiților, cu trunchiuri drepte și groase de fum, care se spărgeau de cerul scund, ca de un tavan.

Cum isprăveam treaba în port, sau pe aiurea, zoream spre bașcă. Ne opream, pe vine, la o fereastră, toți grămadă, cu scăfîrliile ca niște pepeni așezați pe un maldăr de zdrențe însuflețite. Ne îngrijeam să nu-i luăm lumina, avea nevoie de ea. Nu intram, să nu-l stingherim, fiindcă îl înecase lucrul. Dar nu ne puteam lipsi de bucuria să-l vedem măcar o dată pe zi. Capul sur, tuns mărunt, stătea neclintit între umerii încovoiați, numai degetele lungi se mișcau iute, atît de iute, că nu prindeam de veste cînd a încheiat o mînecă, un spate, sau mai știu eu ce...

Într-un tîrziu, ne ghicea că sîntem acolo, la fereastră, asta din vina cîte unui nătărău, care se îndesa cu bostanul înainte, de-i lua lumina. Ridica îndată fața colțuroasă de pe haină, zîmbind cu ochii lui mici, și ne făcea semn să intrăm. Înăuntru, stăteam iarăși să privim: priveam și el tăcea. Nu știu de ce, cu noi nu vorbea aproape de loc. Pe cît stătea la sfat cu cei mari, pe atît de scump la vorbă se arăta față de noi. Cîte un ceas, două, nu auzeam decît împunsătura acului sau huruitul mașinii de cusut, închiriată de la o mahalagioaică mai pricopsită.

Ce-i drept, ascultam uneori vîntul cum chinuia firma, ori se freca de acoperiș ca o jivină cu burta solzoasă, și deodată îi auzeam răsuflarea în sobă, de ne cutremuram.

De la alții mai aflarăm cîte ceva despre nea Bălan, o istorie cu un patron care l-a izgonit fiindcă i-a ridicat lucrătorii în cap, încolo nimic. Treptat-treptat, ne obișnuirăm cu tăcerea și, de la un timp, și cu tusea lui. Cu cît se adîncea vremea în iarnă, cu atît mai înverșunat îl chinuia tusea. Cînd tușea, își pierdea răsuflarea, i se bulbucau ochii, se făcea covrig pînă ce-l lăsa. Atunci se ridica și bea o sorbitură de apă fierbinte dintr-o cană pusă pe sobă, să-și moaie coșul pieptului, căptușit parcă cu zgură.

Mi-aduc aminte cum o dată, abia scăpat de cazna tusei, se porni să ne vorbească cu un glas pe care nu-l mai auzisem niciodată. Tremura, zgîlțîit de o putere fără margini, încît te minunai ce poate să tăinuiască trupul acela puțintel. Mai bine nu ne-ar fi spus nimic, pentru că ne luase liniștea și ne zăpăcise capul.

Îl văzurăm că-și îndreaptă fața minioasă spre noi, își șterge ochii bulbucați, împăienjeniți de lacrimile icnirii încordate a tusei, și începe. Ne spunea lucruri pe care atunci le auzeam întîia oară, dar lui pe semne i se părea că ni le-a împărtășit de multe ori.

— Țineți minte vorba mea, într-o noapte o să vă pomeniți că oamenii din mahala smulg scîndurile din gard, le aprind și dau năvală spre „centru", să pună foc ălora de huzuresc în căsoaiele lor calde, de-au să iasă din ele ca guzganii. Țineți minte vorba mea!

— Păi de ce? îndrăzni să întrebe unul dintre noi.

— Că nu se mai poate, s-a umplut paharul! — și iarăși îl năpădi tusea. Pînă să se liniștească, nouă, care priveam la tăciunii din fierul de călcat, ni se și năzări că vedem faclele năvălind la vale, împresurînd ca un brîu rubiniu cartierul cu case din piatră, care se mistuiau de-a valma în flăcări. Oamenii noștri deveniră pe dată stăpînii portului, ai gării, ai șlepurilor, ai magaziilor, și toate astea ne umplură inima cu o tainică bucurie.

— Și după aia, ce-o să fie, nea Bălane?

— După judecată?! Ce să fie! O să miroasă în săracime tot a stofă dintr-o bucată, călcată în abur, și de cîrpaci ca mine n-o să mai aibă nimeni nevoie.

Rîdeam într-un chip nou, cu sughițuri, ne îngrămădeam în jurul lui nea Bălan, să întrebăm cîte ceva, care mai de care mai bucuroși că ne învrednicește cu o vorbă.

— Și-o să apucăm noi vremea asta?

— Mai cu seamă voi o s-o apucați! rosti el, plin de încredințare, lăsîndu-se cu toată puterea pe mînerul fierului de călcat.

Vîntul își hîrșîi solzii de ferestre și jivina giftii în cenușa sobii, spulberînd-o prin crăpătura ușii, dar de astă dată nu ne-am mai speriat.

— Hai, duceți-vă acasă, ne sfătui nea Bălan, după ce isprăvi de călcat pantalonul. Cine știe multe, îmbătrînește curînd!

Toată noaptea ne perpelirăm în așternut, de fo-

— Bună seara, nea Bălane! ziceam și auzeam, ca din fundul pămîntului:

— Bună, băieți — și apoi tusea aceea nemaipomenită.

În port era mare fierbere. Sosise „Ciclop", un vapor egiptean uriaș, de ocupa Dunărea pînă la jumătate. Înghițea încărcătura zi și noapte, pe șase guri, secînd cerealele și cherestelele de pe chei. În acele zile de trudă înfrigurată, auzirăm o vorbă de la un hamal, care se lega oarecum cu spusele lui nea Bălan. „Greu e, zicea, pe puntea suspinelor!". Adică, pe pasarela pe care alergam cu poverile pe umeri, de ne trosneau oasele și trosnea și scîndura sub noi.

„Vezi, dacă puneam foc, era altceva!" cugetam noi în taină.

Pe chei se vînturau mai departe gabrioletele de lac, purtînd coconi înfofoliți în blănuri, cu ochii jucînd în grăsime, sub căciulile de jder.

— Nea Bălane, cît îi mai lăsăm să-și facă mendrele? întrebam de la fereastra bașcăi, după miezul nopții, cînd urcam dealul cu vîntul în spate.

— Răbdare! — și iarăși tușea, întorcîndu-se pe o parte pe masa cea șchioapă, căci pe ea dormea. Îl lăsam să se odihnească.

★

Mîngîierea că se apropie clipa cînd, apucînd ce ne-o cădea în mînă, ne vom năpusti asupra avuților, mîntuind cu ei o dată pentru totdeauna, se irosi curînd. Tocmai cînd bașca ni se părea înaltă și călduroasă ca un palat, cînd poposisem într-însa, legîndu-ne inima de omul care ne insuflețea toate nădejdile, tocmai atunci doi dintre noi pieriră din port, ca luați de vîrtej. Parcă-i înghițise pămîntul.

Urcarăm dealul spre casă, înfricoșați. Îi dădurăm lui nea Bălan de veste, și ochii lui aprinși de boală ne priviră într-un fel de uitare de sine, îngîndurați și plini de tulburare în același timp; deodată se țintiră spre fereastră, de parcă o mutră hîdă și slinoasă s-ar fi lipit de geam, spionîndu-ne. Și rămase așa multă vreme.

— Bine că știu, acum plecați, șopti el tainic, și trase de alături o mînecă, „să o încheie". Vreo cîteva zile, să nu mai dați pe la mine, să uitați că sînt pe lume...

Urcarăm în neștire treptele și ieșirăm în pustia nopții de iarnă, zorindu-ne spre cocioabele noastre. Nu făcuserăm nici zece pași și văzurăm țîșnind de lîngă maldărul de stuf din ușa bașcăi, o mîță. Da, chiar așa. O mîță mare, neagră. Începu să mieune lung, ca un țiuit de țignal. Un șir de tînguiri răsunară îndată, una după alta, înfiorînd văzduhul sub cerul șters și negru.

Curînd, se dovedi că mîțele cele negre erau polițai așezați la pîndă. Unul dintre noi, a cărui fereastră dădea chiar spre bașcă, scrută întunericul mai bine de două ceasuri, urmărind cu spaimă mulțimea de umbre, care răsărea de pe maidan.

Totul se petrecu pe mutește, fără pic de zgomot, în bezna tainică a nopții de iarnă. Prinderea lui nea Bălan era dinainte pusă la cale. La ceasul acela nici cîinii din Calicie nu se încumetau să scoată nasul afară din bîrlog...

Ni l-au luat satrapii.

A doua zi, amărîții din mahala văzură manechinul prăvălit pe dușumea, țeapăn ca un om răpus și despuiat la drumul mare, iar pe ușa ostenită, zăvorul tras și două șuvițe de hîrtie pecetluite. Pe cea de deasupra scria cu slove ticluite în grabă:

„Sechestrat".

Pe cea de dedesubt:

„Intrarea interzisă"

Trei greve au bîntuit portul, bazinul vechi și gara, cerîndu-se, printre altele, și eliberarea lui nea Bălan. L-am așteptat mereu, cu ochii în patru, să-l vedem iarăși pe strada noastră. Dar n-a mai venit. S-au întors doar cei doi tovarăși ai noștri. Ne-au povestit că, după ce-i schingiuiau, se așezau cu urechea la zid și ascultau ce se petrecea

cul care mistuia avuțiile orașului, cu negustorimea și prăvăliile de unde de atîtea ori ne alungaseră slugile cu ocări: „Voi de colo, ușchială!"

— Așa?! ne mîniam noi prin somn. Lasă, v-arătăm noi, vă venim noi de hac, cum ne-a învățat nea Bălan! Și ne trezeam furioși, gata să pornim...

Bașca lui nea Bălan ne ațînea calea și cînd plecam, și cînd ne întorceam acasă. O bucată de vreme, furați de nevoi și de treburi, ne mulțumirăm doar să-i batem în fereastră, să-i dăm binețe dintre glodurile împietrite sub zăpadă.

în celula unde-l țineau pe nea Bălan. Striga la gealați, să-i lase degetele tefere, numai peste degete să nu-l bată. „Vine vremea puterii sărăcimii — le striga — și trebuie să le cos haine, că voi i-ați lăsat goi..." Și ei tocmai peste degete îl băteau, și peste piept. Peste piept și peste degete...

Multă vreme, firma lui a gemut sub vîntul iernii, de parcă ar fi strigat să audă toată mahalaua:

— Bălan, croitor pentru săraci... săraci... săraci...

TOMOZEI GHEORGHE TOMOZEI

RITM UNANIM • POEM • DE GHEORGHE TOMOZEI

Partea întîia

CASA CU OBLOANELE PORTOCALII

Istoria casei cu obloane portocalii
s-a încheiat pentru mine în clipa în care
am citit în ziarul de seară
următorul

COMUNICAT :

CASA CU OBLOANE PORTOCALII
A FOST CONDAMNATĂ
LA MOARTE.
SENTINȚA
A FOST EXECUTATĂ !

...Casa cu obloane portocalii,
a fost casa copilăriei mele,
copilărie a cărei imagine pilpîie, vie,
în oglinzile memoriei
și pe care arborele băncii mele de școlar
— cu seve de cerneală Pelikan —
și-o mai reamintește, poate,
ca pe o crizantemă ațipită-n zăpadă,
ori ca pe o haină uzată,
cu petice de frunze,
pe care o găsești în vitrina unui bazar
și pe care o cumperi cu bănuțul strîns cu
disperare în pumn.
(Monedă săracă, subțiată de degetele înghețate,
monedă cu care cumperi sare sau gaz...)

Am luat haina veche, cu petice de frunze,
spunîndu-i : „Tu vei fi copilăria mea...“

Mă-nchipuiam învăluit într-o mantie albă,
scăpărătoare
și surîdeam caldarîmului și felinarelor,
fericit că am o copilărie.

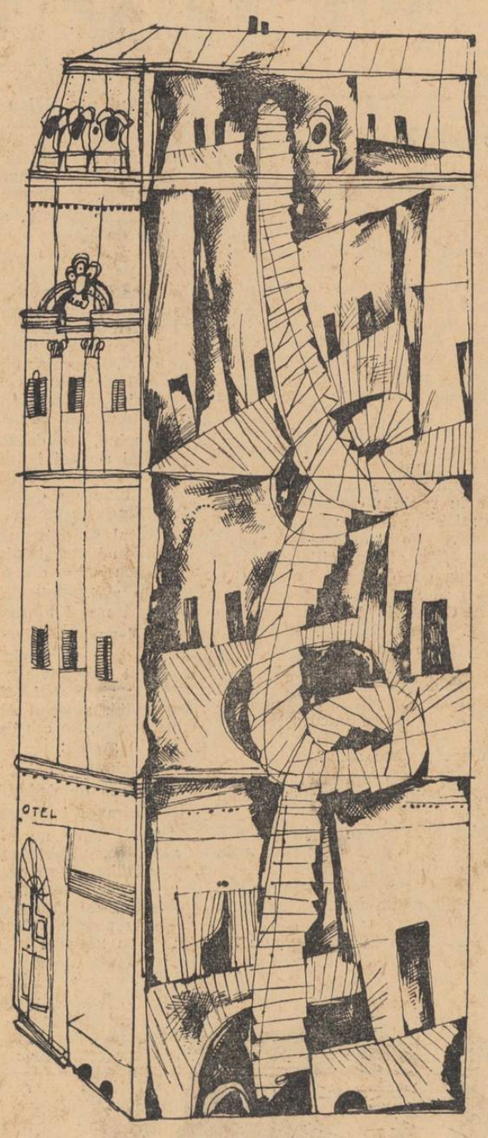

Zăpezi sunau în juru-mi, în treacăt atingîndu-și
cristalele-ncrustate cu negăsite ferigi,
iar eu pluteam, în visu-mi, pe-o sanie ușoară,
prin aerul de clopote-amețit.
Sub stelele de staniol, smerite,
goneam spre o cetate-n care focuri
chemau în turle umbrele pădurii
și unde-o fată, lunecînd pe trepte,
pe scări ametitoare coborînd,
cu palmele — căuș, spre mine-ntinse
— asemeni unui cuib de veverițe —
mă-ntîmpina, cu glasul nins, în prag...

Ajuns, într-un tîrziu, acasă,
în casa cu obloanele portocalii,
m-am zărit în geamul plesnit, al cinematografului :
eram îmbrăcat în haina cea mai ruptă cu putință
și-n jurul meu se-adunau zăpezi...

Am urcat treptele scării de fier
și cu fiecare pas, se desprindea de pe haina-mi săracă,
lunecînd în întuneric, cîte o frunză uscată.
...Și nu puteam să-i întîrzii căderea
și n-o puteam opri să nu mai moară...

Se desfrunzea copilăria mea...

ÎNTR-O NOAPTE DE IARNĂ

Într-o noapte de iarnă, l-am însoțit prin
încăperile întunecate ale casei
pe un bătrîn bărbos, împovărat de un sac,
un bătrîn grav, cu pași apăsați, care mi-a
întins la plecare (deși nu știam să citesc)
o carte de vizită, albă...
„Sînt Sfîntul Nicolae“, mi-a spus...

Am fost nespus de fericit că-l întîlnesc,
iar bătrînul mi s-a adresat cu niște cuvinte
prietenoase, pe care nu le mai știu,
cuvinte de turtă-dulce,
tulburîndu-mi auzul.

...Afară ningea și casa părea o gură de peșteră
iluminată de torțe zadarnice, aprinse ca să
sperie lupii...

Bătrînul a bătut mai întîi într-o ferestruică
înghețată, ascunsă sub streșini,
apoi a intrat în camera micului lustragiu.
SFÎNTUL : „Spune, copile, ce ai voi să găsești în
ghetele tale, mîine,
cînd va veni dimineața ?“
LUSTRAGIUL : „Dacă nu vă supărați, aș vrea să găsesc
mai întîi ghetele,
— știți, eu am umblat totdeauna desculț —
și-aș mai vrea, dacă nu vă supărați, aș mai vrea
să-mi găsesc în ghete, picioarele,
picioarele mele, tăiate de automobil !...
Eu mă tîrăsc, pe asfaltul ud
în vreme ce picioarele orașului calcă, aleargă
— o, mai ales aleargă ! —
nepăsătoare,
ele nu mi-au văzut sîngele amestecat cu periile
tocite și cu cutiile de tablă,
cu cremă roșie sau cu cremă neagră...
Dați-mi picioarele înapoi
și vă voi lustrui pantofii
în fiecare zi și n-am să vă cer bani
niciodată !...“

Am mers mai departe, în cămăruța spălătoresei,
de la subsol,
cămăruța cu pereții sfîrtecați de sodă,
cu scaunele arse de leșie, cu masă putredă,
cu geamul zgîriat de întuneric,
încăpere în care am găsit o imensă albie,
ca un mormînt de umbre.
Acolo, pîinea avea gust de săpun
iar prin aer
spînzurau frînghii sărate, de care erau prinse,
ca niște nori halucinanți, cearșafuri.
Pe ele se orînduiau — rîndunele de lemn —
cîrligele de rufe...
SFÎNTUL : „Spune-mi femeie — e o noapte a bucuriei,
a așteptării —
ce-ai vrea să găsești mîine, în zori,
în albia ta sărmană ?“
SPĂLĂTOREASA : „Mîinile, domnule,
îmi caut mîinile, de douăzeci de ani,
îmi caut mîinile,
nu le găsesc,
s-au topit,
nu mai sînt...
Vreau să vină o clipă în care să le pot scoate
din apa tulbure,
să-mi pieptăn părul, în fața oglinzii,
să așez perdele colorate-n ferestre,
să ating clanța de argint răcoros
a unei uși care să se deschidă-ntr-o pădure,
să ating frunzele verzi.
Îmi caut mîinile,
îmi caut mîinile, domnule.
...Și zăpada de-afară, parcă-i o rufă murdară,
o spăl și nu e niciodată albă
și aerul, domnule, aș vrea să-l spăl, cu săpunul lunii
și-apoi aș vrea să-l limpezesc cu păsări...“

Bătrînul n-a mai spus nici un cuvînt. A coborît
scara cu trepte de tablă
și a bătut în fereastra studentului, tînărul palid,
din camera plină de cărți...
SFÎNTUL : „Tinere, spune-mi
ce ai voi să-ți aducă
dimineața ce se apropie de oraș ?“
STUDENTUL : „Vreau să găsesc Speranța. Să incendiez
zidurile împăienjenite între care mă zbat,
s-o întîlnesc limpede,
apărîndu-mi, poate, sub chipul unei flori,
vreau să-mi mîngîie palmele
ca o scrisoare venită „din afară“, găsită în pîine,
menită să îmi înlesnească fuga.
Nu mai suport apăsarea acestor ziduri negre,
pe fiecare cărămidă care-mi rînjește, dincolo de
tencuială,
văd degetele unor oameni care nu mai există,
și-mi văd, săpat — de pe acum — în ele,
conturul cald al frunții,
precum înneguratul prinț danez
își zărea, în mîinile groparului, propriul craniu :
Nu, bătrîne, tu nu-mi poți dărui nimic !
Smulge-mi de pe retină peisajele tragice
și-adună-n locul lor imagini de alge și frunze,
risipește zăpada peste surîsul meu coclit,
fă astfel încît să pot uita nopțile foamei,
cînd adormeam, cu pîinea visului, apăsîndu-mi pieptul,
zdrobindu-mi coastele,
torturîndu-mă cu mireasma sălbatică a grîului,
picură liniște în nervii mei, zbătîndu-se,
îngroșați de insomnii,
sparge cîte-o fereastră în fiecare perete,
oglinzile inundă-le cu-arginturi,
tatuează-mi pielea cu ancore
și redă-mi vîrsta, adevărata vîrstă !“

Bătrînul s-a strecurat afară, din odaie,
mut,
și s-a pierdut, printre zăpezile iernii,
lătrat de cîini,
sub legănarea galbenă a felinarelor...

Partea doua

RITM UNANIM

Varul,
nisipul,
cărămizile,
piatra,
lemnul și fierul
ni se supun !

...Am străbătut deșerturile foamei,
cu ucigașe nisipuri,
varul lunii cădea peste noi,
inimile ardeau, înăbușit,
ca flacăra cuptoarelor de cărămidă,
sîngeram printre lespezi,
iar brațele ni se arcuiau, făcînd să vibreze lemnul
pădurii,
asemeni unor șine de fier, strivite de locomotive...

Așa am cunoscut focul,
așa am cunoscut apa,
văzduhul
și lutul...

Noi
am știut să smulgem varul, din gropile comune,
amestecîndu-l cu nisipul de aur al mării,
am avut răbdare,
am șlefuit piatra, cu palmele goale,
— piatra, pragul casei de azi —
noi am zărit, ivindu-se din conul de brad
fruntea de lemn visător, a casei de țară,
noi am modelat, cu ciocane greoaie, de fier,
scînteile liniștii...

Noi știm să visăm !

Luptăm cu Trecutul.
Tobe de apă bat peste cîmpul de luptă,
cavaleria schelelor încremenește în așteptare albă,
în turnuri suie flamuri,
mistriile ne scapără în mîini.
Sîntem gata.
Umplem, cu cîntece, cartușierele,
macaralele, în înălțime, așteaptă semnalul radar
al inimii.

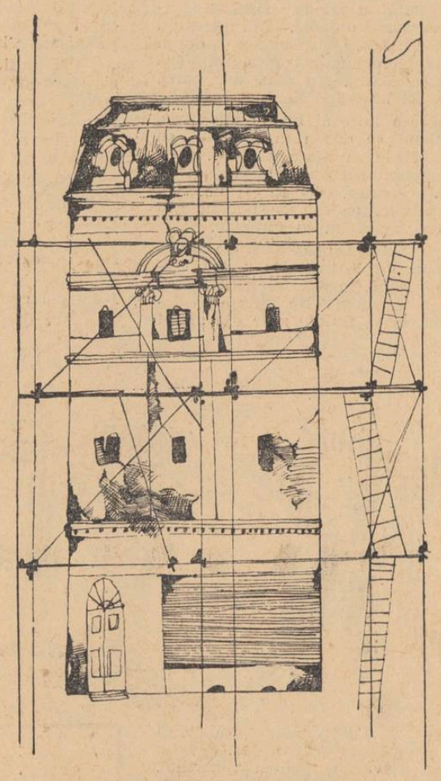

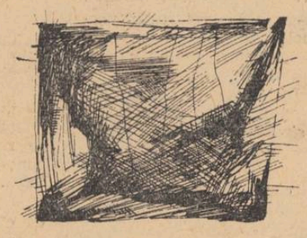

Alături de noi, stau gata să țîșnească din tranșee
varul,
nisipul,
cărămizile,
piatra,
lemnul și fierul !

ULTIMA NOAPTE ÎNAINTEA DEMOLĂRII

(Decor :

Orașul, sub lună. Casa cu obloane portocalii trăiește o noapte ciudată. E înconjurată de schele. Lemnul cu miez pilpiitor, e gata să strivească zidurile părăginite. E un asediu mut. Nimeni nu așteaptă să se înalțe peste acoperiș steagul alb al capitulării. De sus, de la ferestrele rotunde, ca de corabie, ale mansardei nu aruncă nimeni cu smoală topită și nu vibrează funii de clopot. Cărămizile respiră. Nisipul strivit între ele, singeră. Asediatorii — nouă zidari tineri și un meșter — sînt chiar aici, în casa muribundă. Stau într-o încăpere cu ferestre fără geamuri, așteptînd dimineața. Întunericul le ascunde chipurile și nu le auzim decît vocile, spărgînd, în răstimpuri, tăcerea...).

Glasul întîiului zidar : *Nu pot s-adorm,*
umbre nezărite, se-alungă, tropăie, dincolo de
ferestrele fără ferestre,
tevile de apă, crăpate, se-ncovoaie în aer,
pe scări se rostogolesc ceasornice uriașe, de tablă,
cu cadrane-afumate,
varul se prelinge, desprins de pe ziduri
și o dată cu el moare conturul mobilelor vechi
— pe care le aud cum scîrțîie, cum se zbat, —
conturul desenat de flacăra palidă
a candelabrelor coclite,
aud
oglinzi zăngănind
și aud cum picură ceara lumînărilor, stîrîind,
pe negre dantele.
Amintirile casei nu mă lasă să dorm...

Glasul meșterului : *Nimeni nu doarme.*
E totul pregătit ? Putem începe-n zori ?

Glasul celui de-al treilea zidar : *E gata, totul.*
Tîrnăcoapele-s aliniate pe scară.
Putem începe atacul din clipă în clipă...
Oamenii așteaptă blocul cel nou.

Glasul celui de-al șaptelea zidar : *Bătrîna spălătoreasă*
de la subsol
și-a cumpărat de pe acum perdele noi.
Spunea că le visează de un veac.

Ilustrații de N. ȘERBAN

Glasul meșterului : *După măsura perdelelor ei*
vom face toate ferestrele casei, dar pînă atunci
le vom sparge pe-acestea,
vom arde grinzile putrede, vom topi fierul strivit între
ziduri.
Casa trebuie să moară !

Glasul celui de-al zecilea zidar : *Cu ce începem*
dărîmarea ?
mîine, cînd va răsări soarele ?

Glasul meșterului : *Începem cu subsolul !*
Ucidem întîi rădăcinile. Spargem pragurile de piatră,
zidurile gîlgîind de apă și de sudoare,
aerul pietrificat pe conducte
și casa, cu temeliile roase
va continua să rămînă-n picioare și nu se va prăbuși
nici atunci
cînd vom zdrobi cu tîrnăcopul, întîiul cat, ori al doilea,
va rămîne, suspendată-n văzduh, pînă în ultima clipă.
Nu vrea, nu vrea să moară,
cu camerele ei sumbre, cu obloanele groase,
străjuite de îngeri de gips,
nu ni se supune fără luptă,
urlă, bolborosește, înecată în sîngele rănilor ei,
se tîrăște, arsă de sete, spre gura canalelor,
hrănindu-se cu propria ei cenușă,
cu arborii ei uscați, cu iarba bătrînă.
Rămîne în aer,
încearcă să se agațe de zborul păsărilor
cărora le-a prădat cuiburile,
rămîne, pînă în clipa în care
îi despicăm acoperișurile umilate de ploaie.
Dacă noi
n-am dărîma mai întîi tot ce e umbră în ființa noastră
ne-ar acoperi în ruinele ei fumegînde.
Și-n sufletele noastre
e ceva care se dărîmă, e ceva care moare.
Moare culoarea cenușie cu care ne-am deprins,
moare teama,
privirea speriată aruncată spre ușă
cînd se-auzeau pași neștiuți,
obișnuința de a trăi în camere mici,
cu ferestre mici, dar cu trei rînduri de chei la uși,
cu pereți apăsîndu-ne umerii.
Parcă tot ce era sortit bucuriei, în noi,
nu avea loc să izbucnească-n afară.
Mutîndu-ne între pereții caselor albe,
ne mutăm și visele și dragostea, definitiv,
între pereții inimii, subțiri...
În noi, moare teama de noapte !
În noi, arde gardul de lemn, cioplit strîmb și
bătut în piroane nefirești,
care ne despărțea de casa vecină,
ori de casa de peste drum.
Se năruie naive granițe. Acum
nu mai putem respira decît laolaltă !

Glasul celui mai tînăr zidar : *Răsare soarele !*
Bună dimineața, meșteri mari !
Eu, cel dintîi am să cobor. Alerg
pînă la brutărie și mă-ntorc
cu prima pîine, prima pîine caldă ieșită din cuptor
Sărbători-vom ultima noapte-a casei !

Corul zidarilor : *Ce noapte lungă, ce noapte lungă,*
fără de capăt parcă !
E timpul să începem. De pe pleoape
ne scuturăm în dimineață, scrumul
cumplitei nopți trăite-n casa moartă,
noapte amară, noapte blestemată...

Ecou : *Noapte amară, noapte blestemată...*

Epilog

(Personaje : O fată și un tînăr)

Orașul doarme. Dezbinate, culorile
urcă în miezul coralilor de neon
pe bulevardele de piatră, umezite de lună,
pe unde pașii, limpezi se-aud...
Luminile ferestrelor se sting și se aprind
sub privirile tîrzиilor trecători,
asemeni unor pești de aur apropiindu-se, ori
depărtîndu-se
de oglinda nemișcată a apei.

Visele se întîlnesc,
își întretaie zborul niște fosforescente liane,
atingîndu-se în legănare
și-abia acum simțim pămîntul
înclinîndu-se, înclinîndu-se spre dimineață,
ca un uriaș pocal de lut...

Fata *(cu simplitate) : „Arată-mi casa*
în care ai copilărit !“

Tînărul *(cu o bucurie ciudată în glas) : „Casa*
nu mai există !
Nu mai există !...“

ACTUAL ȘI AUTENTIC

Lucrarea lui Gheorghe Vlad **Îndrăzneala** este rodul unei îndelungate activități reportericești, al cunoașterii temeinice a realităților satului nou, în plin proces de transformare revoluționară. Este o comedie despre colectiviști, spumoasă, cu un pronunțat caracter popular, care militează pentru noul în munca, în viața și în conștiința oamenilor, împotriva inerției demobilizatoare, împotriva anchilozării în forme și mentalități vechi. Agitatorică și publicistică, **Îndrăzneala** păstrează pe țin loc lirismului și dezbaterilor de conștiință, acțiunea fiind antrenată într-o curgere dinamică, vie, susținută de disputa pe probleme ale muncii în colectiv.

Un tînăr avîntat, cu mintea plină de planuri îndrăznețe, proaspăt întors de la o școală de brigadieri, vrea să spargă rutina vechilor practici agricole, să deschidă perspectiva unor metode noi, menite a transforma gospodăria colectivă „Mereu înainte" într-o gospodărie milionară. Planurile lui cutezătoare cîștigă repede aderenți, ca tînăra Lina, inginer agronom, și inimosul. Păun Ciocîlteu, dar și potrivnici. Printre ei se află însuși președintele colectivei, rău sfătuit de un individ, Buzdurică, despre care aflăm că e magazioner, intrigant și dușman al noului, dar nu aflăm din ce motive și în ce scop acționează. Disputa evoluează concentric, angrenînd cercuri din ce în ce mai largi, pentru a ajunge în ultimul act la o adevărată înfruntare publică cu prilejul căreia însăși masa colectiviștilor va trebui să aleagă între alternative și, firește, să hotărască propriul drum. Sforarul Buzdurică se va trezi izolat și neutralizat de oprobriul colectiviștilor, președintele colectivei, Pavel, își va înțelege și recunoaște greșeala, iar prezența catalizatoare a secretarului comitetului raional de partid va consfinți această primă victorie în bătălia pentru nou.

Lucru îmbucurător pentru dramaturgia noastră de actualitate, personajele pozitive, purtătoare ale ideilor avansate, sînt construite mai bine și mai convingător, subliniindu-se în acest fel preponderența și forța calitativă (nu doar cantitativă) a elementului pozitiv în viața satului contemporan, în ultimă instanță, în ansamblul realității socialiste. Tînărul brigadier Lisandru este cu adevărat elementul cel mai dinamic al acțiunii, factorul mobilizator și reprezentativ pentru categoria eroilor înaintați, slujind cu entuziasm și fermitate ideile novatoare, constructive, proprii epocii noastre. Poziția lui este poziția autorului, și meritul dramaturgului este de a ne convinge **prin personaj** și nu numai **prin textul** atribuit acestuia. Mai bogat în nuanțe se înfățișează celălalt personaj pozitiv central, Păun Ciocîlteu. Modest, de o înaltă frumusețe morală, reprimîndu-și durerea și dezamăgirea, provocate de jignirile și neîncrederea agresivă a lui Buzdurică, Păun continuă să lupte, cu acea îndîrjire de care numai marii pasionați sînt capabili, pentru triumful punctului său de vedere, cinstit, generos, profund uman. Este, de altfel, singurul personaj care concentrează puținul lirism al piesei și căruia autorul îi dedică un plus de înțelegere și simpatie, întrezărindu-se undeva o comunicare intimă, discretă și caldă, între dramaturg și erou.

Din păcate, motivarea nemulțumitoare a acțiunii „celeilalte părți", conturarea mult prea sumară a profilului lui Buzdurică sau a lui Pavel, imprimă o intensificare artificială a conflictului, slăbind prin aceasta și sensul activității personajelor despre care aminteam mai sus, puse în situația de a se frămînta prea mult în raport cu sarcina lor artistică. Din această pricină, intriga, deși se profilează de la început, intră prea încet „în viteză" și nu atinge întotdeauna profunzimile năzuite.

Pentru că este vorba totuși de o comedie, nu vom insista asupra adîncimii conflictului, dar vom sublinia umorul suculent al unor replici, hazul de esență populară care se înscrie pe linia bunelor tradiții ale literaturii noastre. Este de remarcat îndeosebi realizarea acelui cuplu comic, Mitu și Nate, un soi de Păcală și Tîndală contemporani, care, dacă nu sînt prinși organic în țesătura acțiunii, au însă misiunea de a susține, în intermezzo-urile ce le sînt afectate, principala partitură umoristică a piesei.

Lucrarea dramatică de debut a lui Gheorghe Vlad aduce pe scena noastră un ecou proaspăt și autentic al vieții țăranilor colectiviști.

Spectacolul, realizat de colectivul Teatrului Regional București, este conceput în deplină concordanță cu mesajul și factura piesei, precum și cu specificul acestui teatru destinat unui public larg și divers de spectatori. Regia lui Mihai Dimiu, despre care, după cîteva creații remarcabile, nu se mai poate afirma că e „un talent tînăr", a contribuit creator la punerea în valoare a calităților textului. Mihai Dimiu a înțeles că trebuie să realizeze un spectacol prin excelență popular, dinamic și agitatoric, îndrumarea sa artistică vizînd cu consecvență tocmai aceste obiective. Pornind în aceeași măsură de la text și de la viața reală, regizorul a dat spectacolului un aer de puternică autenticitate. A fost ajutat și de un colectiv de actori talentați care, deși veniți din teatre și școli diferite, și-au armonizat „vocile", realizînd, sub bagheta sa sigură, un spectacol cu adevărat unitar.

Pentru că nu putem vorbi aici despre toți interpreții, vom menționa creația excelentă a lui Ioan Marinescu în rolul lui Păun Ciocîlteu (momentul care precede discutarea primirii în partid a eroului este compus cu multă sensibilitate), ținuta precisă și convingătoare a lui Silviu Stănculescu (Lisandru), jocul plin de naturalețe al lui Eugen Petrescu (Vasile Băjan), precum și interpretarea surprinzător de vie pe care doi actori tineri Mihai Pălădescu (Mitu) și Constantin Florescu (Nate) o dau unor roluri dificile.

Decorurile mobile și simple ale lui Erwin Kuttler, lucrate în motive populare oltenești, sînt deosebit de sugestive, în spiritul ideii pe care a fost construit spectacolul.

Dumitru Solomon

TEATRUL NAȚIONAL DIN IAȘI :

O SCRISOARE PIERDUTĂ

Pregătindu-se în vederea manifestărilor ce vor avea loc în luna iunie, cu prilejul comemorării semicentenarului morții lui I. L. Caragiale, Teatrul Național „V. Alecsandri" a readus pe scenă, recent, spectacolul O scrisoare pierdută *care face parte din repertoriul său permanent. Piesa se bucură la Iași de o interpretare deosebit de valoroasă, în linia tradițională, cu sublinierea implicită a elementelor de puternică satiră a moravurilor epocii.*

Legăturile lui I. L. Caragiale cu Iașii sînt bine cunoscute de istoria literară. Vizitînd periodic orașul unde solicitase, la un moment dat, și postul de director de scenă al Teatrului (1896), dramaturgul a supravegheat de-aproape montarea pieselor sale, legînd relații prietenești cu actorii, apreciindu-le realizările. Aici a aflat autorul „Nopții furtunoase", și a apreciat-o ca atare, pe cea mai bună interpretă a Vetei, consoarta lui Jupîn Dumitrache (Athena Georgescu). Aici a avut, — în interpreți ca M. Arceleanu, P. P. Petrone, Vlad Cuzinski, mai tîrziu Radu Demetrescu, pe unii din cei mai buni creatori ai lui Trahanache, Cațavencu, Cetățeanul turmentat. Și tot la Iași, începînd cu anul 1912, cînd scriitorul a închis ochii, a venit să continue aceeași tradiție excepționalul C. Vernescu-Vilcea, actor format de Matei Millo și verificat, în interpretarea tipurilor caragialiene, de marele lor autor. În acest mod se explică, fără îndoială, nota de autenticitate a interpreților de astăzi, păstrători ai stilului original, cerut de epoca și de semnificația socială a personajelor lui Caragiale.

În forma actuală, colectivul care joacă la Iași „O scrisoare pierdută" a fost încheiat în anul 1948, regia fiind deținută de Nic. Moldoveanu. Parte din interpreți (Miluță Gheorghiu, Nicolae Șubă, Remus Ionașcu, St. Dăncinescu) dețin aceste roluri de mai multe decenii, șlefuind mereu imaginea personajelor corespunzătoare: Farfuridi, Cetățeanul turmentat, Dandanache, Cațavencu. Miluță Gheorghiu dezvoltă personajul cu un firesc și cu o savoare satirică situată la polul opus al creației sale de neuitat: moldoveanca Chirița. Nicolae Șubă îmbină o plastică și o frazare de un comic plin de sevă, zugrăvind cu excepțională măiestrie un „Cetățean" extras parcă din ilustrațiile lui Jiquide. Creația sa este, la ora actuală, de un autentic și de o subliniată vigoare comică, lipsită de artificiu, fiind demnă a rămîne în filmoteca teatrului românesc.

Interpreților menționați li s-au asimilat într-o perfectă unitate stilistică și realizările celorlalte personaje: Zoe (Carmen Barbu), Trahanache (M. Grosariu), Tipătescu (I. Schimbischi), Pristanda (C. Cadeschi).

Singura discontinuitate de ordin stilistic o constituie, de această dată, decorul — și tocmai această constatare stîrnește nedumerirea spectatorilor. Este logică, este satisfăcătoare, sub raport artistic, înfățișarea comediei lui Caragiale (și încă în stilul original de interpretare, bizuit pe compoziția minuțioasă și autentic-realistă a tipurilor) într-un decor stilizat? Dar să arătăm în ce constă stilizarea. Piesa se reprezintă, în adevăr, într-un cadru limitat de perdele, marcate fiind, în interiorul acestuia, numai tradiționalele uși (în fund și pe părți) prin simple draperii. Actul IV, (grădina casei lui Trahanache) amestecă elemente reale (masă, poartă, scări, balustradă, scaune etc) cu altele figurate (de ex. un copac „sugerat" printr-o fișie de perdea verde, care coboară în primul plan); fundalul nu aduce nimic din elementele constitutive ale culorii locale, cerute de autor.

Firește, nu ne declarăm principial împotriva inovațiilor. Este de văzut însă dacă cele de mai sus pot fi numite în adevăr inovații menite să ajute transmiterea textului și să completeze zugrăvirea mediului social și a preocupărilor cotidiene ale personajelor vizate de satira lui Caragiale. Evident, teatrul include, chiar în ipostaza realismului scenic, acceptarea convenționalului (o anumită doză de convențional) în expresie. Nu vom pretinde să vedem pe scenă, oricînd și în orice caz, detaliile (naturalist redate) ale situațiilor din viață, după cum, și în ce privește decorul, s-a depășit de mult faza cînd se cereau neapărat construcții greoaie, grosimi, stîlpi adevărate, arbori adevărați, frunzare, flori etc. Sînt însă de făcut distincții de la piesă la piesă, de la un autor la altul, de la o epocă și de la o anumită structură și formă literară de expresie la una opusă.

Ion Sava proiecta cîndva să monteze piesele lui Caragiale într-o manieră nouă, tratînd personajele ca niște prototipuri ale unor vicii în genere, descărnate de identitatea individului concret, și, în acest scop, a executat chiar un număr de desene, evident interesante, cu siluetele respectivelor personaje. Încercarea se situa pe linia desprinderii tipurilor zugrăvite de autor de coordonatele determinate de ordin social-politic.

Opera lui I. L. Caragiale se încadrează realismului critic și valorificarea ei în spirit științific, pe temeiul esteticii marxist-leniniste, subliniază atributele prin care ea (și „O scrisoare pierdută" în primul rînd) devine o frescă socială și o frescă a moravurilor burghezo-moșierești, totodată. Or, deși textul are o excepțională forță de caracterizare, dispariția decorului cerut de autor, lărgirea spațiului, înlăturarea pereților, perspectivele create de draperiile grele — lipsesc reprezentația de un prețios auxiliar ce poate contribui la zugrăvirea epocii și a mediului, sărăcind semnificațiile piesei. Caragiale a dat el însuși indicațiile de decor strict necesare, vizînd crearea acelei ambianțe atît de sugestive în planul determinării condițiilor sociale și etice ale conflictului. Care este, atunci, justificarea „modernizării" decorului, în spectacolul Naționalului din Iași? Întrebarea este cu atît mai legitimă cu cît, așa cum am arătat, interpretarea se plasează în linia celei mai bune tradiții caragialiene, cu sublinierea notei de virulentă satiră a sistemului politic și a moravurilor decăzute ale burghezo-moșierimii — în lumina valorificării actuale, integrale, a sensurilor criticii sociale întreprinse de marele nostru realist-critic.

N. Barbu

Desene de Silvan

MIHAI PĂLĂDESCU (Mitu)

CONSTANTIN FLORESCU (Nate)

IOAN MARINESCU (Păun Ciocîlteu)

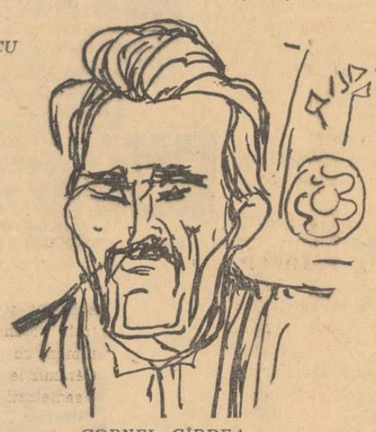

CORNEL GÎRBEA (Pavel)

NICKY RĂDULESCU (Buzdurică)

Cartea frumoasă

De multă vreme, postulatul lui Horațiu „ut pictura poesis" care stabilea o identitate perfectă între mijloacele de expresie ale celor două arte, s-a dovedit neadevărat. Sistemul de imagini cu care operează scriitorul e altul decît cel al artistului plastic, orice încercare de egalizare fiind fără sens. Modalitățile diferite de reflectare a realității conferă deci ilustratorului unei cărți o relativă independență, ridicînd opera sa de la nivelul unei simple interpretări, în care meritul principal e fidelitatea deplină, la acela al unei creații ce îmbogățește textul cu propria viziune artistică a graficianului.

Pecetea personalității ilustratorului, departe de a scădea valoarea artistică a textului literar, contribuie în mod esențial la sporirea ei. Bineînțeles, cînd această operație complexă se produce în spiritul textului. Între ilustrațiile lui Perahim la *Poeziile* lui Eminescu, de pildă, și cele la *Balul costumat* al lui Anatole France, e o diferență limpede. De o parte ideile profunde ale poetului sînt sugerate prin alternanțe de siluete albe și negre, uneori profilate pe cer, prin spații vaste, păduri răscolite de lumina lunii, orașe încremenite într-o penumbră de moarte. Viziunea lui Perahim respinge interpretarea convențională, edulcorată, a liricii eminesciene, înlocuind-o cu alta nouă, plină de sensibilitate, dar trepidantă. În cartea lui France, candoarea tipurilor de copii te cucerește de îndată, limitele sînt rotunjite, expresiile au ceva din mirarea mută a păpușilor, universul ilustrațiilor fiind unul familiar micilor cititori. Dar pretutindeni se simte prezența unei personalități puternice, a unui artist înzestrat cu forța de selecție a momentelor concludente (fiecare ilustrație la Eminescu trimite precis la cîte un vers elocvent pentru întreaga poezie, a tipurilor celor mai grăitoare).

Val. Munteanu, unul dintre cei mai harnici ilustratori din ultima vreme, s-a afirmat și el printr-o viziune personală, printr-un stil propriu. Citeodată, însă, artistul este pîndit de pericolul repetării. Coperțile colecției *Luceafărul* de pildă, cu linia lor fluidă, elegantă, lunecînd de-a lungul unor contururi clare, amenință uneori să atingă monotonia. Dar fizionomiile exprimate într-un joc ingenios de volume în ilustrațiile la *Povestea lui Stan Pățitul* sînt create în spiritul umorului înțelept al lui Creangă, iar tăieturile de hîrtie de pe coperta *Marilor familii* sugerează lipsa umanității personajelor despre care vorbește Druon. Graficianul nu trece niciodată dincolo de intențiile scriitorului, nu le alterează, dar nici nu renunță la propria personalitate artistică. Din acest punct de vedere, se poate reproșa lui M. Orlovski că perspectiva în care privește eroii *Documentelor postume ale clubului Pickwick* e străină de aceea a lui Dickens. Aceasta spre deosebire de coperta la *Klim Samghin*, care vorbește explicit despre caracterul filistinului personaj. Infantilismul desenului, figurile diforme nu au nimic din umorul dickensian. Să treci peste toate acestea de dragul unui joc coloristic (după părerea noastră, destul de strident) nu ni se pare recomandabil.

Aceeași permanență a personalității în cadrul unor creații inspirate de volume total diferite o întîlnim la C. Müller. Cu atît mai interesant cu cît artistul lucrează într-un domeniu aparent lipsit de mari posibilități, dar în care el se afirmă ca un adevărat creator cu mijloace de o mare simplitate și putere de sugestie: compoziția de litere. Coperte ca acelea la *Război și Pace* sau la *Poemele* lui Maiakovski sugerează în mod surprinzător de precis conținutul volumelor, înscriindu-se printre cele mai izbutite creații grafice ale genului. O altă reușită în acest domeniu dificil e legată de numele unui grafician tînăr, P. Vulcănescu, a cărui copertă la recentul volum al maestrului Arghezi, *Frunze*, sugerează din plin, tot prin intermediul exclusiv al literelor desenate, forța, veșnica tinerețe a marelui poet.

Cu ajutorul unei simple vignete negre pe fondul copertei acoperit aproape în întregime de literele mari, de culoarea sîngelui, concepute într-un joc sobru, D. Ionescu, cu *Antologia poeziei latino-americane*, creează, în sfîrșit, o binevenită variație în seria de coperte ce legau obligatoriu orice volum tradus din literatura Americii de Sud de prezentarea uneia sau a mai multor figuri de țărani, a căror frunte trebuia cu orice preț să fie umbrită de un sombrero. Așa cum, din păcate, procedează și un grafician talentat ca Tiberiu Nicorescu, la volumul lui Teitelboim, *Sămînță în nisip*. Nicorescu e creatorul unor coperte bine construite compozițional, ca acelea la *În portul de pescari* al lui I. Ruse sau la *Viața pe Mississippi* de Mark Twain, în care dramele umane, atitudinea scriitorului, sînt înțelese și transcrise în mod clar.

Alți artiști preferă simbolul lapidar și limpede; Aurel Stoicescu realizează, de exemplu, în coperta *Versurilor* lui Tiberiu Utan, acea îmbinare de forță și de delicatețe lirică, atît de caracteristică autorului *Cărbunelui roșu*. Arbori viguroși, urcînd ca niște coloane solide, desenați într-o linie modulată cu gingășie, într-o perspectivă frontală, uzinele și schelele ce suie spre stele se reflectă adînc în apă, sugerînd de la început universul poetic și profunzimea sentimentului prezent în volum.

La rîndul ei, Geta Brătescu folosește hiperbola. Gravurile sale, colorate și în alb-negru (mai ales cele dintîi) cu care a ilustrat *Alte povești cu tîlc*, de Al. Mitru, urmăresc sublinierea sensului social exprimat de înțelepciunea populară.

Tot la simbol face apel și C. Piliuță, interpretînd, într-o viziune personală (ce amintește de impresionanta sa compoziție *Deținuți politici eliberați de gărzile patriotice*) patosul și delicatețea versurilor poetului revoluționar spaniol, Marcos Ana. Nu am vrea să încheiem aceste însemnări rezumative care, în mod fatal, lasă deoparte importante realizări în arta ilustrației, fără să amintim de ciclul de desene inspirat de *Reportajul cu șireangul de gît* al lui Fucik, desene cu ajutorul cărora Eugen Mihăescu comentează textul literar, fără să ilustreze cu precizie un anume moment al cărții, sugerînd însă cu pregnanță idealul umanist în numele căruia s-a jertfit scriitorul. Deși lucrările lui Eugen Mihăescu nu au fost încă tipărite, le amintim aici pentru originalitatea modului de expresie și pătrunderea profundă a textului lui Fucik.

Ni se pare inutil să subliniem că succesele ilustratorilor sînt direct legate de un singur fapt: identificarea și interpretarea creatoare a textului literar.

Dan Grigorescu

BĂTRÎNUL PÎRCĂLAB

„E uimitor cît de bătrîn poți să pari la 20 de ani!" — Reproduc cuvintele unui fost admirator al lui Pîrcălab. Și-i dau dreptate.

Acum șase luni, în jocul cu Turcia, 100.000 de oameni aveau senzația unei mari descoperiri. Entuziaștii au fost gata să susțină că Garrincha n-a făcut mai mult, pentru echipa sa, în finala suedeză. Numele lui Bindea a reapărut din cronicile Ripensiei...

S-au încercat apropieri... Visătorii n-au șovăit să comprime etapele consacrării.

Așa a apărut Pîrcălab pe gazonul din care au mușcat cîndva crampoanele lui Hidegkuti, Metreveli sau Haynes.

Venea de la Arad, avînd în valiză un permis de fotbalist, contrasemnat de meșterul Petschovski. Venea după o lungă călătorie de studii în patria lui Pele, țara în care mingea de fotbal desfide stopul și toate celelalte legi ale circulației.

N-au trecut decît șase luni din ziua jocului cu Turcia. Dar a fost deajuns ca să apară scepticii: Pîrcălab? Un caz ca multe altele. Vechea poveste. Pînă la 20 ani, fotbaliștii noștri domină cele mai multe echipe europene, iar apoi, în deceniul marilor obligații, se mulțumesc să asculte la radio finala de la Berna sau Stockholm și să afle amănunte despre pregătirile lui Colev pentru Santiago.

E, într-adevăr, uimitor, cît de bătrîn pare Pîrcălab, de sus, din tribună. O economie de efort la care Greavu nu s-ar gîndi cu nici un preț. Un calm apatic care n-a pătruns niciodată în pachetul de nervi al lui Voinescu. Un complex de superioritate (vizibil în toate gesturile) pe care seniorul Apolzan l-a respins întotdeauna. O lipsă de insistență care amintește prin contrast înverșunarea lui Petschovski de-a lungul unui sfert de secol.

Ce se întîmplă cu Pîrcălab? Să fie oare de vină succesul? Nimic nu eșuează ca succesul? Să fie de vină peregrinările nocturne încheiate cu demaraje precise spre poarta „continentală" luminată cu neon? Sau o criză de suficiență care respinge gîndul că mai sînt atîtea și atîtea de învățat?

Oricum, Pîrcălab devine tot mai mult un tehnician al irosirii. Și asta sub ochii zecilor de mii de oameni care așteaptă răbdători ziua cînd jucătorii noștri își vor da seama, în sfîrșit, că un șut din voleu, cu întoarcere, e la fel de pretențios ca și piruetele îndrăgostitului Romeo.

Ioan Chirilă

TEMĂ ACTUALĂ

Piesa lui Ion Arieșanu „Ploaie de primăvară" — apărută în revista **Scrisul Bănățean** nr. 2 — are un motto edificator: „Închin aceste rînduri colectiviștilor și colectivei din Zăbrani, unul din primele cinci nuclee socialiste la sate". Realitatea contemporană a satului colectivizat reține atenția autorului, care încearcă — în cuprinsul unui act — să surprindă unele aspecte ale luptei dintre nou și vechi. În cadrul conflictului, se conturează două tipuri de țărani colectiviști: brigadierul Gligor și paznicul Mateiaș, bunul său prieten. Gligor trăiește intens, se dăruie avîntat muncii libere, transformatoare. Totuși el încă nu izbutește să cunoască și să înțeleagă oamenii din jurul său, nu știe să-i ajute, se supraapreciază, păstrînd, încă, o optică îngustă asupra vieții. Iar Mateiaș n-a reușit să se elibereze de tirania intereselor personale, de patima banului, murdărește fără pasiune, aruncă vorbe neîntemeiate pe seama altora. Între cei doi prieteni se iscă divergențe serioase care au drept urmare interzicerea căsătoriei copiilor — Ionaș și Florița. Tinerii însă reacționează prompt, părăsesc locuințele părintești și se hotărăsc să-și întemeieze căminul lor. Intențiile generoase ale dramaturgului nu-și află — pe întreg parcursul — o tratare artistică de înalt nivel. În prima parte, mișcarea personajelor este prea „construită", iar în partea doua există adausuri nemotivate (apariția tinerilor). Momentul nodal al piesei — discuția dintre Gligor și Mateiaș (în partea întîi) nu capătă intensitatea necesară, iar ultimele scene sînt oarecum vitregite de nerv dramatic. Logica internă a conflictului cerea ca și alte personaje să devină prezențe active, să participe la dezbaterea etică de pe scenă (în mai mare măsură decît moș Cuvinu, spre exemplu). Mai trebuie remarcat că, de multe ori, personajele se exprimă emfatic, declarativ. I. Arieșanu creează cu îndemînare scene de „atmosferă" (începutul piesei și momentul final denotă această calitate). Orientarea tînărului scriitor spre problemele satului de azi se cuvine salutată și continuată.

Mihai Botez

Fedin

de Mihai Novicov

Unul dintre scriitorii contemporani care se bucură de un înalt prestigiu în întreaga lume este incontestabil Konstantin Fedin.

E un intelectual prin excelență. În 1952, împreună cu Aurel Mihale, am fost la el acasă, la Moscova. Ne-a arătat un dulap plin de traduceri ale operei sale în toate limbile pămîntului. Peste aproape zece ani, în toamna lui 1961, ne-am reîntîlnit. L-am întrebat dacă traducerile mai încap în dulapul acela, dacă n-a trebuit cumva să comande unul mai mare. Mi-a răspuns că l-a desființat cu totul (*„Știi — zîmbea nevinovat — mi se părea că tot mă laud... în sfîrșit... pentru ce un dulap separat ?"*). Mi-a explicat apoi că romanul *„Rugul"* e doar prima parte a ultimului volum din trilogie fără a vroi să precizeze cînd va termina restul. *„Să vedem ce o să spună cititorii despre prima..."*.

E de o modestie exemplară. Vorbește cu plăcere și pe larg despre cel mai tînăr confrate, dar cu greu îl poți determina să vorbească despre el însuși.

Din opera lui Fedin doar *Orașe și ani* pot ajuta direct la anumite reconstituiri biografice. Dar observația e valabilă aproape pentru orice lucrare a literaturii sovietice din acei ani (1920—1930). *Torentul de fier* al lui Serafimovici, *Ceapaev* și *Rebeliunea* de Furmanov, *Cimentul* de Gladkov, *Înfringerea* de Fadeev (și n-am citat decît cîteva titluri) se bazează toate pe material autobiografic. Trăsătura e atît de firească, atît de organic legată de condițiile obiective, încît o semnalau — atunci — pînă și comentatorii lipsiți de bunăvoință față de primul stat socialist. Un critic estet de la noi, scria în 1927, referindu-se la *„arta ciudată a noului realism rus"*, că în această țară *„nu mai ai nevoie să cauți subiecte, ele aleargă spre tine, te răstoarnă în stradă. Istoria fiecărei familii a devenit un roman de aventuri"*. Un subiect de roman a fost și viața lui Fedin; trimis de tatăl său în Germania, pentru a învăța cît mai bine nemțește, este surprins acolo de izbucnirea războiului (1914) și petrece ca prizonier civil (cu regim de domiciliu forțat) peste trei ani în țara inamică. După revoluție se întoarce în patrie, aderă entuziast la noul regim, activează în presa de partid și de front, în diverse instituții culturale, dar, ceva mai tîrziu, în anii N.E.P.-ului are iluzia că activitatea politică îi stingherește *„independența"* literară și începe să frecventeze cercul estetizant *„Frații lui Serapion"*. Cu francheța care-i este caracteristică, Fedin a explicat mai tîrziu cauza rătăcirii vremelnice, renunțînd o dată pentru totdeauna la îndoielile sale.

În parte, sinuozitățile acestui drum au fost reflectate în *Orașe și ani* prin *„aventurile"* lui Andrei Startov. Acesta însă termină tragic. Tema este reluată în *Frații*, dar din nou, deși forța argumentelor logice e de partea celui care a intrat fără rezervă în slujba revoluției (dedi s-a subordonat ca artist comandamentelor politice), confruntarea estetică rămîne favorabilă artistului izolat. Mult mai tîrziu, în 1950, cu prilejul vizitei făcute în Romînia, Fedin a căutat să ne explice cauzele acestor *„eșecuri"* (așa le numea el). Cuvintele exacte, evident, nu le țin minte, deoarece discuția n-a fost stenografiată, însă sensul, cred că-l reproduc din memorie destul de fidel: *„Pe mine mă chinuia întotdeauna de ce, în ciuda intențiilor, la mine personajul mai puțin înaintat iese mai simpatic, mai atrăgător decît omul înzestrat cu calitățile unui revoluționar intransigent, eroul de tip nou, cum i se spune adesea"*... Fedin ne-a dat atunci următoarea explicație: ca să poată zugrăvi în întreaga ei complexitate și în întreaga ei bogăție figura omului celui mai înaintat al zilelor noastre, scriitorul însuși trebuie să trăiască epoca socialistă ca un asemenea erou... *„În anii Războiului pentru Apărarea Patriei am activat în rînd cu milioane de oameni, fără să mă gîndesc aproape la faptul că sînt scriitor... am făcut tot ce-mi cerea patria și conștiința... și mi-am dat seama că eroul pe care, înainte, parcă-l vedeam, dar nu-l și simțeam, că acest erou s-a cuibărit dintr-o dată în sufletul meu și de acolo s-a cerut să iasă în lume, pe hîrtie... Așa am scris „Primele bucurii" și „O vară neobișnuită"*.

Spuneam că Fedin e un intelectual prin excelență, adeziunea lui la Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, la regimul sovietic a fost rațională, a fost rezultatul unei meditații adînci, al unui proces de argumentare și contra-argumentare cu sine însuși. Ca artist, Fedin n-a reușit să „asimileze" operativ cu aceeași promptitudine realitatea nouă. A luptat cu îndîrjire toată viața pentru a fi, în tot ce face, și ca artist și ca om, ca cetățean sovietic, consecvent cu el însuși. S-a folosit și de vasta lui cultură. E un scriitor rus în toată dimensiunea acestui epitet, care a călătorit și a cunoscut multe țări ale Europei.

Pentru scriitorii sovietici, dar nu numai pentru aceștia, pentru scriitorii țărilor socialiste, ca și pentru toți scriitorii progresiști ai lumii, Fedin e un exemplu: un exemplu de atitudine cetățenească, un exemplu de exigență cu el însuși. Însă despre Fedin se poate spune că e mai ales un maestru al prozei. De bună seamă afirmația necesită o precizare: dar ce se înțelege propriu-zis prin proză ? Tot ce nu e vers ? (după cunoscuta definiție molierească) ? Sau tot ce nu e poezie ?

Îmi voi permite să îndrăznesc, ca să zicem așa, o „formulă" — proza e acea parte a artei literare, care nu se ajută de nici o altă artă. Poezia — o spune și Sadoveanu — e întotdeauna și muzică, drama trăiește prin spectacol. Artistul care scrie în proză n-are la îndemînă alt material decît cuvîntul. *Toate* imaginile el trebuie să le realizeze *numai* cu ajutorul cuvîntului. Fedin e un astfel de artist prin excelență, iar marele său dascăl e Lev Nikolaevici Tolstoi. De la romancierii ruși ai secolului al XIX-lea, Fedin a moștenit ambiția maximii, aș spune a totalei obiectivări. El nu-și permite să fie nici măcar balzacian, adică să nareze el (autorul) ce se petrece, sau să descrie cadrul acțiunii. Fedin nu face decît să înregistreze faptele, sentimentele, gîndurile eroilor. De aceea — după cum a observat-o mai de mult critica sovietică — în proza sa, în afara monologului interior, e atît de frecventă vorbirea indirectă, colorată stilistic în raport cu acel personaj, cu ochii căruia autorul urmărește în momentul respectiv acțiunea.

Astfel, Fedin continuă glorioasa tradiție a romanului rus dar îi adaogă ceva: ritmul. Ritmul e al unei epoci revoluționare. Acest ritm, Fedin a încercat un timp să-l aducă din afară în țesătura operei. Dar sudura nu se realiza (nici prin proza ritmată, nici prin răsturnarea ordinei cronologice a evenimentelor). Originalitatea deplină a fost cucerită abia atunci cînd ritmul s-a încadrat organic „formulei" epice, adăugîndu-i concentrarea, laconismul expresiei, încordarea lăuntrică. *Rugul*, din acest punct de vedere, e o capodoperă. Aproape fără epitete, metafore, comparații, fără vreo intenție manifestă de a sublinia stilistic amploarea spectacolului istoric, Fedin transmite senzația grandoarei prin excepționala concentrare a mijloacelor artistice. Cuvîntul ca material brut dispare și rămîne doar viața reconstituită în formele vieții însăși ca o mărturie de neșters pentru generații și generații de urmași. Istoria literaturii universale cunoaște puține izbînzi de asemenea proporții.

DESCIFRÎND TAINELE OCEANULUI AERIAN

Nesfîrșitul ocean aerian care înconjoară planeta noastră este încă prea puțin cunoscut. Nu mică a fost mirarea oamenilor de știință — ca și a nespecialiștilor — atunci cînd prin lansarea primilor sateliți artificiali și a primelor rachete cosmice, s-a aflat că în jurul Pămîntului există trei brîuri în care intensitatea radiațiilor este atît de mare, încît ea devine periculoasă pentru ființele vii.

Astfel în timp ce doza maximă pe care o suportă corpul omenesc este de 0,3 roentgeni pe săptămînă, în zonele din jurul Pămîntului intensitatea ajunge la 100 roentgeni pe oră, în cazul protonilor și nu scade niciodată sub 0,3 roentgeni pe oră, deci de 168 ori mai mare decît doza maximă admisă !

Apare astfel o piedică destul de importantă în calea viitorilor cosmonauți, care, în lumina datelor actuale, sînt obligați să evite aceste zone, a căror limită inferioară oscilează în jurul distanței de 400 km. de la suprafața solului. Dealtminteri, toate zborurile cosmonauților s-au efectuat tocmai din această pricină la o înălțime situată sub limita indicată.

Menționăm că zonele de radiație dispar în regiunile polare, astfel încît o primă posibilitate care se întrevede este ca viitoarele zboruri cosmice să înceapă prin decolări de pe cosmodroame polare.

Totuși pentru viitoarele zboruri ale omului spre Lună, Marte sau Venus, traiectoriile optime nu sînt cele polare. Ele trec și prin zonele ecuatoriale, deci prin zonele de radiații care însă nu sînt încă suficient de bine cunoscute. Apare atunci o alternativă : sau fixăm de la început traiectoriile cosmonavelor astfel încît ele să ocolească zonele de radiație — sau cercetăm sistematic proprietățile acestor zone, „viața" lor, pentru a afla, eventual, dacă nu este posibil ca totuși nave cosmice rapide să treacă prin aceste zone, fără a pune în pericol sănătatea cosmonauților.

Dealtminteri, este evident că însăși determinarea exactă a proprietăților pe care le au zonele de radiație, prezintă un interes științific de sine stătător, deoarece proprietățile acestei atmosfere superioare sînt direct legate de multe probleme ale vieții practice — cum ar fi : propagarea undelor de radio, furtunile magnetice, starea meteorologică etc. Desigur că studierea atmosferei superioare se poate face cel mai bine „la fața locului". De unde rezultă și marea importanță a actualului satelit artificial al Pămîntului, lansat de U.R.S.S. la 16 martie.

Datele caracteristice ale traiectoriei sale sînt cunoscute. Orbita sa este alungită, distanța minimă de pămînt (perigeul) fiind de 217 km., iar distanța maximă (apogeul) de 980 km. Înclinarea planului orbitei față de ecuator este de 49 grade.

Toate aceste elemente arată clar că satelitul în cauză este destinat studierii pe o perioadă mai lungă, a atmosferei superioare, tocmai în regiunea brîului interior de radiație, în domeniul în care ele au o intensitate maximă (regiunea din jurul ecuatorului). Acest prim brîu are limita sa superioară la circa 1.500 km., însă intensitatea maximă se află în regiunea situată la 800—1.000 km. de sol. Rezultă imediat că în mod intenționat perigeul are valoarea de 980 km., tocmai pentru a se putea studia acest maxim.

Dealtminteri și din comunicat rezultă clar că printre principalele obiective ale actualului satelit se află și „studierea compoziției, sub raport energetic, a centurilor de radiații din jurul Pămîntului, pentru aprecierea pericolului radiațiilor în cursul zborurilor cosmice de lungă durată".

Dar mecanismul formării acestor brîuri de radiații nu este încă pe deplin elucidat. Fluxurile crepusculare constituie unul din factorii care intervin în mod cert în producerea brîurilor. Ele vor fi studiate de către aparate speciale montate pe actualul satelit.

Programul său de lucru este însă vast, cuprinzînd atît abordarea unor probleme legate direct de zborurile cosmice, cît și a unor chestiuni științifice fundamentale.

În prima categorie intră studierea efectului substanței meteoritice asupra elementelor de construcție a obiectelor cosmice. De asemenea, în actualul satelit se vor încerca și verifica mai multe elemente de construcție a aparatelor cosmice. Aceasta va duce la o mărire a siguranței pe care o vor oferi viitoarele zboruri.

Menționăm că influiența meteoriților asupra navelor cosmice poate fi foarte mare. La viteza cosmică de 11 km./s, cît trebuie să aibă un obiect ca să poată scăpa de atracția Pămîntului, ciocnirile cu meteoriții chiar mici, sînt foarte periculoase.

În marile spații cosmice, particulele meteorice pot atinge viteze mari. O ciocnire cu o particulă de numai un gram, care se mișcă cu numai 3 km./s în sens contrar unui obiect cosmic care are 11 km./s, echivalează cu lovirea obiectivului cosmic (presupus a sta pe loc) de către un proiectil de 14 grame, care tocmai iese din țeava unei arme de foc de calibru mediu, îndreptată spre navă. Iată de ce a fost necesar ca în zborurile cosmice să se ia precauții speciale împotriva acestui pericol, îmbrăcînd cosmonauții în costume de scafandru, deși ei se aflau într-o cabină etanșă.

Printre problemele de importanță științifică fundamentală care se studiază de către actualul satelit, amintim în primul rînd determinarea compoziției razelor cosmice primare și a variației intensității lor. Aparatele acestui satelit-laborator, explorînd straturile înalte ale atmosferei terestre, se află în situația privilegiată de a observa razele primare care sosesc spre Pămînt, înainte ca ele să fie alterate de prezența atmosferei terestre. De asemenea, tot în această categorie intră studierea radiațiilor de mică lungime de undă care vin de la Soare și de la alte corpuri cerești. Acest studiu nu se poate face decît în afara atmosferei terestre.

Dar și chestiunile legate direct de practică, și care sînt abordate de acest satelit, au o mare valoare. În primul rînd se va cunoaște mai bine concentrația particulelor încărcate din ionosferă, deci se va avea o bază științifică mai sigură pentru prognoza relativă la propagarea undelor de radio.

De asemenea — datorită altor studii — se va avea o imagine mai clară asupra repartiției și formării sistemelor noroase în atmosfera terestră — ca și asupra cîmpului magnetic terestru.

Iată cît e de vast programul științific al noului satelit sovietic. Prin lansarea altor sateliți similari, se va crea o rețea de sateliți care vor explora **simultan** întreaga atmosferă superioară. Se va dispune astfel de un material științific, bogat și unic, esențial pentru pregătirea viitoarelor zboruri ale cosmonauților, pentru elucidarea unor probleme științifice fundamentale și pentru rezolvarea unor probleme concrete puse de practică.

Prof. univ.
Edmond Nicolau

note note note note note note

Premiul „Taormina" pe anul 1961 — pentru secțiunea italiană — a fost acordat poetului Leonardo Sinisgalli. Revista „L'Europa letteraria" nr. 12 publică mai multe poezii ale sale în limbile franceză, engleză, spaniolă și română. Traducerea poeziei lui Simisgalli „Copiii bat la perete", este semnată de Maria Banuș.

★

Aceeași revistă anunță apropiata apariție în limba italiană a antologiei poetice „La vitta dalla vita" de Mihai Beniuc, sub îngrijirea lui Dragoș Vrînceanu și Elio Filippo Accrocca.

★

Tot în „L'Europa letteraria" nr. 12, citim selecțiuni din poemul „Surîsul Hiroșimei" și poeziile „Lied" și „Visul", de Eugen Jebeleanu. Ilustrațiile sînt semnate de Florica Cordescu.

★

Pe scena Teatrului de Dramă și Comedie din Moscova, se reprezintă comedia „Celebrul 702" de Al. Mirodan, în regia lui Evdochimov. Aceeași piesă se află într-un stadiu avansat al repetițiilor la teatrul de dramă „Puşkin" din Leningrad.

★

O anchetă făcută la principalele librării din Roma și Milano, stabilește că printre cele mai citite cărți din ultimele luni, se află romanul „Trei, șapte, as" de Vladimir Tendriakov, „Vii și morții" de Konstantin Simonov și volumul poetului Evghenii Evtușenko, „Nu m-am născut tîrziu". Ancheta este însoțită de un scurt comentariu care semnalează creșterea vertiginoasă a interesului pe care publicului italian îl dovedește față de literatura sovietică.

★

Cunoscuta revistă franceză „Europe" închină numărul său din februarie-martie 1962, centenarului romanului „Mizerabilii" de Victor Hugo. Revista publică studii de o mare însemnătate pentru înțelegerea genezei romanului, locul său în literatura franceză și în literatura universală. Un articol, semnat de Gérard Wilhaud, se intitulează „De la istorie la roman", urmărind răsunetul faptelor din epoca respectivă în construcția celebrei cărți. Alte studii tratează despre poezia în „Mizerabilii", „Parisul Mizerabililor", „Dialogul și psihologia", despre ecoul cărții în Rusia și Uniunea Sovietică. Mai aflăm o cronologie a elaborării romanului și alte materiale documentare deosebit de interesante.

PRIMĂVARĂ TRAGICĂ

DESEN DE BENEDICT GĂNESCU

„VISĂTORUL"...

Mister Kowl nu este un oarecare. Mister Kowl este unul dintre colaboratorii științifici ai faimoasei firme americane „General Electric". Ziarele de peste ocean îi pomenesc numele destul de des. Și nu întîmplător ; domnia sa desfășoară o activitate intensă în domeniul rachetelor și navelor cosmice. La Cap Canaveral, numele său s-a înălțat, nu o dată, a explodat în aer, nu o dată, a luat foc și a căzut în ocean nu o dată.

Nu de mult, mister Kowl a urcat la tribuna Asociației americane de astronomie pozînd drept un mare cuceritor al cosmosului. Cu acest prilej, mister Kowl și-a dezvăluit proiectele, precum și visul său de „aur". Un vis despre care nu se poate spune că n-ar atinge „înălțimi", și încă ce înălțimi ! Visul îl poartă departe, mister Kowl se și vede debarcînd și ocupînd asteroizii cu flota sa cosmică. Căci visul domnului Kowl, din nefericire, poartă uniformă miltiară.

De la tribuna Asociației, reprezentantul lui „General Electric" s-a ocupat de asteroizi. Existența acestor corpuri cerești care se mișcă pe o orbită în jurul Soarelui, trecînd uneori și prin apropierea planetelor Marte, Jupiter, Pămînt a sugerat „savantului" ideea realizării unui *„asteroid-bombă"*. După părerea sa, în jurul pămîntului ar mișuna tot felul de asteroizi nedescoperiți încă. Identificarea lor de către astronomii americani ar însemna totodată și o contribuție importantă la întărirea potențialului militar al S.U.A., căci asteroizilor, conform planurilor lui mister Kowl, ar urma să li se dea o „folosință păminteană".

În expunerea sa, „visătorul cosmic" a prezentat și cîteva pilde „pur științifice". Luînd la întîmplare un asteroid cu un diametru de 4,8 kilometri și cu o greutate de 500 miliarde tone, colaboratorul firmei „General Electric" ajunge la următoarea concluzie : un grup de cosmonauți, îmbarcat pe o navă cosmică acționată de rachete tip „Nova" (fabricate de „General Electric") ar putea oricînd să zmulgă un asteroid din mișcarea sa firească și să-l oblige să cadă pe pămînt, într-o zonă dinainte stabilită. *„Căderea — demonstra mister Kowl — ar provoca o explozie egală cu opt milioane de tone de trotil"*.

„Visătorul cosmic" de peste ocean a mai demonstrat că a scoate un asteroid de pe o orbită și a-l trimite plocon pămîntului, ar fi o treabă mult mai ușoară decît a transforma Luna într-o bază militară americană. Operația s-ar efectua în felul următor : un echipaj cosmic instalează pe un asteroid (Ladyes and gentlemens, folosiți rachetele cosmice produse de „General Electric" !) o cabină explozibilă. O apăsare pe buton ar declanșa în această instalație explozia unei bombe de hidrogen a cărei forță ar atinge 300 mega-tone. Scos astfel de pe orbită, asteroidul s-ar transforma într-o bombă și s-ar îndrepta spre pămînt, fericindu-i pe oameni.

„Visul" lui mister Kowl însă a mers mai departe.... A mers pînă acolo, încît a calculat cam ce s-ar putea întîmpla cu partea de răsărit a Americii dacă un asemenea asteroid-bombă ar cădea deasupra orașului Kentucky. Tabloul înfățișat Asociației americane de astronomie este de-a dreptul apocaliptic. Judecînd după legile civilizației, s-ar fi cuvenit ca mister Kowl să fie huiduit și izgonit de la tribună, sau pus în cămașă de forță, dar acest lucru, din păcate, nu s-a întîmplat. Ba dimpotrivă, „visătorul" a fost aplaudat.

Epilog :

Guvernul american a semnat cîteva contracte cu „General Electric". Producția rachetelor în trei trepte de tip „Nova" va începe încă în anul 1962, urmînd ca întreaga comandă să fie livrată abia în anii 1968-1969.

Mister Kowl visează. Se și vede călare pe un asteroid-bombă. Dar lupta popoarelor pentru pace — rachetă cu trepte infinite și de o mare precizie — îl va readuce pe pămînt.

Haralamb Zincă

CARNET EXTERN

Delegația română la lucrările Conferinței pentru dezarmare de la Geneva.

REDACȚIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51 : ADMINISTRAȚIA : Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.63.99 : Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ; Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii

Biblioteca oraș. S I B I U

BIBLIOTECA CENTRALĂ SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

LUCEAFĂRUL

ANUL V — NR. 8 (91) — 15 APRILIE 1962 | REVISTĂ A UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R. | APARE LA 1 ȘI 15 ALE LUNII — 12 PAGINI — 1,50 lei

OMAGIU

Celor 11.000 de ingineri agronomi plecați pe frontul belșugului.

Pămînturile noastre brăzdate, semănate, culese și iar semănate, cu răbdarea care-i trebuie timpului și vîrstelor să se măsoare, sînt puternice !...

Lanurile de floarea soarelui, întoarse către răsărit, cu florile lor galbene, rotunde, aburind a miere, porumbul care-și înfășoară în frunze subțiri știuletele crud, cu lapte dulce-n bob, grîul în lan, aramiu, unduind, în care apusurile și răsăriturile își sună lumina, și aceste caise cu obrazul pufos, auriu, precum și strugurii care pun clopoței la urechea luminii — frumuseți care-mi năpădiți drumurile, binecuvîntate frumuseți, în toate simt mîna tovarășului meu, agronomul, simt truda lui împletită cu truda milioanelor de muncitori ai cîmpiei.

Aici a fost pămînt sterp — bălăriile și bolovanii își țineau de urît — și omul — ridicat la înălțimea puterilor științei — și-a mînat încoace plugurile, discurile, tăvălugii, grapele, semănătoarele.

Și-au răsărit grîul și frumosul.

Aici a fost secetă, țipa pămîntul de sete, mințit de fata morgana — și plantele se-ngălbeneau și mureau înainte de a da floare și rod.

Aduse omul apele-n cîmp — înalță diguri ; agregatele de aspersiune — artezienele cîmpului — semănară curcubee ; canalele de irigație se ramificară peste pămînturi și, ca vasele de sînge într-un trup viu, deteră viață și frumusețe.

Aici au fost grîne mărunte, cu spicul umil, pomi cu fructa mică, pădureața, și omul a ales, în laboratoare, semințe de soi, și omul a altoit, a aclimatizat, a păzit îndărătnic — zi de zi, noapte de noapte, anotimp de anotimp — sămînța, tulpina, floarea învăluită-n valuri albe de tifon, pentru nuntire. Și omul a îndrăznit.

Și a avut răbdare omul ; a avut răbdare cît toate ciclurile naturii, întrecîndu-le răbdarea. Și-acolo unde a fost mărunt rodul — i-a dat robustețe ; unde a fost pădureț, i-a dat gust ; unde a fost săracă floarea — a corectat și a dat frumusețe. Pămîntul dă prototipul ; omul îl finisează, ca-ntr-o imensă uzină a vieții.

Frumuseți care-mi năpădiți vîrstele, binecuvîntate frumuseți — gura gustă, buzele se-nmoaie în vin și seve de fruct, ochiul se bucură spre lauda țărînii, spre slava tovarășului meu — comandantul belșugului.

...Ascult, în nemărginirea primăverii colectiviste, un poem închinat patriei și făurarului ei de frumuseți : Partidul.

Florența Albu

ION VLAD : Cariatide

(Foto : Dan GRIGORESCU)

Lenin

de **Grigore Hagiu**

El e mișcarea mea ce nu se curmă,
și liniștea-i, și zbaterea furtunii,
el e ce las mereu mai bun în urmă,
în față, cîntecul perfecțiunii.

Sub bolțile de suitoare stele,
ce pure-mi sînt și liniștea, și mersul,
căci neclintit în centrul vieții mele,
îmi cumpănește Lenin universul.

Jocul cu soarele

de **Ion Horea**

De dimineață, de dimineață,
pe arătură și pe fineață,
nu ne mai stau în cale răzoarele,
haideți să-ncepem jocul cu soarele !
El o să iasă pe drumul de țară
ori poate de-a dreptul peste hotară,
cunoaște el drumul pe unde să vie,
pe valea cu holdă, pe dealul cu vie,
pe unde veni și ei, activiștii,
de-a lungul grădinii, prin dreptul miriștii.
Tu stai la prisacă și-așteaptă-l în cale
și stringe-l din flori cu-albinele tale,
tu ieși cu cireada de vaci și adu-ne
în ugere soarele alb din pășune,
tu ieși-i în cale pe unde-ai trecut
strein altădată și necunoscut
și adu-l bunăoară din crucea-i înaltă,
coboară-l din coastă ori scoate-l din baltă
și-aduceți-l iute aici în livadă
o lume să vină la noi și să-l vadă !

De dimineață, de dimineață,
pe arătură și pe fineață
nu ne mai stau în cale răzoarele,
haideți să-ncepem jocul cu soarele !

Dansul ploii dintîi

de **Dimitrie Rachici**

E-ntîia ploaie care se roti
Cu bici de foc peste zăpezi tîrzii,
Lăsînd sămînța trează pe hotar
Și sufletul curat ca un pahar.

E-ntîia ploaie ce cu cofe pline
Ca-ntr-un spectacol fastuos de balerine
Dansă pe-a cîmpurilor scenă rotitoare
Nemaiîmpiedicîndu-se-n răzoare !

Și iată-ntîiul curcubeu tulburător
Boltit peste pămîntul tuturor :
Parcă o poartă uriașă s-a deschis
Din inimi arcuită peste vis...

ANUL UNU

In deșert, sub vînturile urlătoare ale pustiurilor, apărîndu-și viața, omul a căutat spre cerul nemilos și ascuns — mila ploilor și noaptea liniștită. Fugind de furtună și de ceață, lîngă ape părăsite, păstorii au găsit în misterioasa oglindă a rîurilor lumina rece a astrelor de deasupra. Ridicînd fruntea, acești singuratici și-au populat desnădejdea cu zei și au dat spațiului o geografie închipuită.

Mii de ani, învățații au luptat cu ignoranța, cu prejudecata unei existențe dincolo de moarte. Fără voia lor, poeții, cîntînd rotirea secretă a stelelor, pregăteau sufletele pentru îngenunchiere în fața icoanelor. *Ceva* mișca galaxiile, dar cartea sfîntă spunea cu litere evlavioase că *cineva* le urnește, le stinge și le naște. Unii auzeau muzica sferelor și proorocii văzuseră chiar o ființă de aer între nori, veghind la destinele lumii. Popoarele se masacrau unele pe altele într-o luptă de termite vorace, curgea sîngele și viii erau vîriți în țărînă încă răsuflînd sub această frumusețe fără seamăn a cerului înstelat, fără ca dumnezeul tuturor religiilor să arunce vreun fulger electric din candelele sale.

Cîțiva curioși au pîndit oceanul văzduhului, au inventat cifre îmbinate în formule și toată geometria celestă a fost înscrisă pe hîrtia dură ca într-o marmură. Adevărul a fost ars pe rug, în cîntece de slavă, și gîndirea cea mai ascuțită a trebuit să lupte fără preget cu minciuna, cu sfidarea versetelor imuabile. Se descoperiseră elementele, dar legenda era mai puternică. Mașinile au fost pisate cu toporul și înecate în mlaștini pentru că erau uneltele diavolului, dar lumina creerului nu se poate încuia în cranii cu lacăte, și iată-ne burînd ca pasările.

In viitor, templele nu se vor mai dedica sfinților cu chei la brîu și aureole, ci acelor ingineri care au scos, din piatră și lichide, energia extraordinară a rachetei. Tonele sînt aruncate spre stele sub formă de păsări de aluminiu. Ochiul omenesc a zărit din eter forma delicată de portocală a pămîntului rătăcitor. Un Icar cu destin fericit a văzut mai multe amurguri într-o singură zi, străbătînd un timp concentrat ca în bunele romane fantastice.

In nacelele strîmte, trimise cu viteze uluitoare spre aștri, au fost depozitate timp de cîteva ore toate speranțele omenirii. Milioane de ființe au ascultat cu înfiorare vocile cosmonauților adresîndu-se semenilor lor. Am trăit cu toții clipe de invidiat.

Primul an cosmic a intrat în cortegiul istoriei. Înaintașul lui glorios — 1917 — i-a pregătit aripile. Unei zile de aprilie, a douăsprezecea, i s-a dat numele celei mai recente științe. Alți atleți ai cerului se pregătesc pentru marele salt în spații cu liniștea celor ce pleacă într-un voiaj de plăcere. Avem certitudinea că încă generația noastră va păși pe teritoriul Lunii. De pe acum, savanții au ales plantele care vor fi semănate în lava încremenită a planetelor. Omul pregătește, acelor pietre încremenite, umbra și rodul, bucuria bobului de rouă, născut din respirația frunzei. Ce vis măreț ! Vom planta păduri, nesfîrșite păduri, acolo unde e numai arșiță și pucioasă, vom deștepta, din capcana lor imemorială, apele !

Doi ruși și un american au trecut în ultimele 12 luni peste pragul de umbră al văzduhului necunoscut. Cortina nemiloasă a fost sfîșiată, infinitul și-a găsit calculatori siguri.

Admirației unanime pentru geniul uman îi sînt opuse, e drept destul de rar și destul de grotesc, porniri deplasate. S-au găsit arendași ai lui Selene care-i vînd pogoanele ca pe bucățile de halva, deși există certitudinea că latifundiarii moșiilor ipotetice vor găsi la poartă pe cineva sosit acolo mai devreme. N-au lipsit nici ostilități nedeghizate. În jurul Terrei a fost aruncată o plapumă de cuie și există și ideologi ai sabotajului interastral. Dar toate acestea sînt fleacuri în fond. Nimic nu-l poate opri pe om în drumul său înainte.

De pe platforma comunismului, vă simțim mai aproape, Marte, Venus, voi stele necunoscute !

Eugen Barbu

Ion Agîrbiceanu, despre măiestria literară — *Pag. 3*

COSMOSUL — *Pag. 10-11*

CIMENT

ION MICLEA

UN UNIVERS MIC CU SEMNIFICAȚII MARI

Într-un univers mărunt și redus în care nu sînt vizibile din primul moment marile mișcări sufletești, se produc, în afunduri, transformări radicale de viață. Într-un sat, unde parcă totul este conform desenului tradiționalist cu biserică și școală, cu babe sporovăitoare și o lume care se mișcă uneori ca în gravurile convențional-idilice, apar comportări ieșite din comunul vieții lineare. Acești oameni care s-au zbătut pentru cîteva prăjini de pămînt, cu o existență exterioară banală, iau hotărîri revoluționare, cu un calm într-adevăr moldovenesc. Personajele lui Costache Anton din schițele volumului *Luna beată*, care de nenumărate ori produc o ușoară decepție din cauza unei monotonii și reducții sufletești, ascund în ele o dorință entuziastă de a înțelege nou. Oamenii se mișcă anevoie ; vorbesc sfătos, chibzuiesc cu ei înșiși, dar nu rămîn refractari noului. Există, dimpotrivă, o pasiune nereținută de a sluji socialismului. Grigore Andrieș are o satisfacție nemărginită, pentru că, înscriind pămîntul în colectivă, va scăpa de dușmănia cumnatului său, Paraschiv. Pămîntul este de acum al colectivei, iar Paraschiv nu va mai îndrăzni să se atingă de el. Abia de aici înainte Andrieș se simte stăpîn sigur al pămîntului său *(Umbra)*.

Conflictele schițelor sînt polarizate de evenimentele legate de actul colectivizării. Unele rupturi ale unității familiei sînt numai momentane, ca o pierdere a cadenței în ritmul mersului nostru general. Lisandru, dintr-o pasiune maternă a Profirei, a devenit pentru mama sa, un dușman, pentru că s-a înscris în colectivă. Firele sufletești se leagă din nou și mai trainic, nu printr-o împăcare formală și de nevoie, ci printr-o ajungere din urmă a conștiinței avansate. *(Spre ziuă)*.

E adevărat că pe Costache Anton nu-l preocupă stările sufletești tumultuoase. Oamenii săi nu sînt firi aprinse, dinamice, întreprinzătoare. Din cauza ritmului sufletesc lent, narațiunile sale scad și se pierd cîteodată în monotonie. O mai acută pătrundere psihologică în urmărirea acestor personaje ar fi dat unor schițe o consistență mai vie *(Cearta, Încredere)*. Pentru că altminteri, le pîndește pericolul unei descrieri de exterior. Este interesant cum se produc transformările de conștiință la ființe fără un temperament aprins, care și în cele mai zguduitoare momente ale vieții lor rămîn cu un fel de liniște și siguranță în izbînda hotărîrilor luate de ele ; dar procedeele artistice alese de autor frînează într-o oarecare măsură acest proces. Conflictele noi sînt tratate de scriitor într-o manieră literară ce amintește de unele modele mai vechi privind lumea satului. Se produce, în felul acesta, o discrepanță între conflictul satului actual din schițe și mișcările stereotipe ale personajelor. Nu extinderea universului său, ci pătrunderea înăuntrul lui cu mijloacele și sant, dinamic, de reală actualitate, plus partea ei de anticipație științifică, invenția bătrînului profesor Karge în domeniul translocației. Un fapt cu deosebire pozitiv: cartea nu este încărcată cu pretinși termeni științifici, inexistenți și inexistibili, care să dea aparența unui roman ultra-științific. După cum se știe, în domeniul literaturii științifico-fantastice ne întîlnim deseori cu această prejudecată. Formîndu-și o frazeologie bombastică, așa-zis științifică, unii autori încearcă să ascundă lipsa imaginei artistice, a tipologiei, a conflictului psihologic, în dosul unei puzderii de aparate care, chipurile, ar urma să populeze viața oamenilor, și s-o înlocuiască, într-un viitor nebulos.

Franz Storch n-a căzut în această ispită ieftină, preferind calea celor mai bune romane sovietice ale genului. De fapt, romanul nu aparține strict genului fantastic, sau celui de aventuri, fiind o combinație firească între ambele, iar atmosfera realistă în care este plasată acțiunea, ca și figurile eroilor, și în special ale pionierilor, dau povestirii o notă tinerească și antrenantă. Demn de reținut este faptul că — în ciuda unor pasaje „expediate" — autorul a știut să construiască o acțiune inteligentă, contemporană, aducînd în scenă anticipații perfect posibile. Trecerea de la televiziune la translocație este perfect inteligibilă pentru orice cititor iar felul cum autorul știe să vorbească despre tehnica modernă și însușirea ei de către tineret este încă un merit real al cărții.

Alcor

LITERATURA ȘTIINȚIFICO-FANTASTICA

Faptul este, din păcate, evident, literatura de anticipație este ocolită de critica literară. Acest gen, atît de răspîndit și de iubit de cititori, în special de cei tineri, și-a căpătat drept de cetățenie în zeci de mii de biblioteci personale, nemaivorbind de cele publice, dar încă nu și-a primit acest drept din partea publicațiilor noastre literare, cu foarte rare excepții. Nici „Umbre încătușate", cartea tînărului scriitor Franz Storch, n-a fost, bineînțeles, altfel tratată. Deși apărută în limba germană în 1959 („Gebannte Schatten") și în traducerea romînească anul trecut, într-un tiraj demn de invidiat de alți romancieri, cartea a izbutit să nu rețină atenția criticii noastre. De ce? Cartea îndeplinește, după părerea noastră, calitățile necesare unui roman pentru tineret: este scrisă vioi, are un subiect interesant, dinamic, de reală actualitate, plus partea ei de anticipație științifică, invenția bătrînului profesor Karge în domeniul translocației. Un fapt cu deosebire pozitiv: cartea nu este încărcată cu pretinși termeni științifici, inexistenți și inexistibili, care să dea aparența unui roman ultra-științific. După cum se știe, în domeniul literaturii științifico-fantastice ne întîlnim deseori cu această prejudecată. Formîndu-și o frazeologie bombastică, așa-zis științifică, unii autori încearcă să ascundă lipsa imaginei artistice, a tipologiei, a conflictului psihologic, în dosul unei puzderii de aparate care, chipurile, ar urma să populeze viața oamenilor, și s-o înlocuiască, într-un viitor nebulos.

Franz Storch n-a căzut în această ispită ieftină, preferind calea celor mai bune romane sovietice ale genului. De fapt, romanul nu aparține strict genului fantastic, sau celui de aventuri, fiind o combinație firească între ambele, iar atmosfera realistă în care este plasată acțiunea, ca și figurile eroilor, și în special ale pionierilor, dau povestirii o notă tinerească și antrenantă. Demn de reținut este faptul că — în ciuda unor pasaje „expediate" — autorul a știut să construiască o acțiune inteligentă, contemporană, aducînd în scenă anticipații perfect posibile. Trecerea de la televiziune la translocație este perfect inteligibilă pentru orice cititor iar felul cum autorul știe să vorbească despre tehnica modernă și însușirea ei de către tineret este încă un merit real al cărții.

Alcor

PERICOLUL MONOTONIEI

În ultima vreme se observă o lăudabilă încercare de a se înviora presa noastră literară. Dacă în ceea ce privește conținutul mai sînt multe lucruri de făcut, în soluțiile tipografice rezultatele par mai fericite pînă acum. Au fost chemați graficienii ca să îmbrace în haine noi publicațiile, desenele sînt alcătuite cu o pensulă subtilă, iar fotografiile concurează cu succes pentru un loc în viitoarele expoziții.

La aceste constatări pozitive se adaugă însă bănuiala că ne pîndește un pericol al monotoniei. În paginile organelor literare apar cam aceleași nume și inspirația secretarilor de redacție se oprește la formule comune. A publicat „Luceafărul" un pom înflorit, după 7 zile, „Gazeta literară", mai prudentă în ceea ce privește constatarea că a sosit primăvara, reproduce și ea o foarte reușită fotografie a lui Dan Grigorescu înfățișînd, ați ghicit, tot un pom înflorit !

E cam puțin, să recunoaștem.

Cu speranța că nu ni se va lua în nume de rău această semnalare îi invităm pe cei numiți să-și lărgească numărul colaboratorilor și să găsească o îmbrăcăminte grafică... proprie.

„L"

TEME NOI:

AGRONOMUL PE TEREN

Gazetarul și poetul, reporterul și eseistul au prilejul, în această primăvară a lui 1962, să urmărească de aproape un eveniment de covîrșitoare însemnătate pentru istoria țării. Unirea tuturor ogoarelor într-unul singur, care se întinde de la Dunăre pînă sub poalele munților Maramureșului și de la mare pînă la valea Crișurilor, victoria conștiinței socialiste în mentalitatea țărănimii, oferă un material extraordinar de bogat în semnificații. În ultimele săptămîni, încă un fapt a venit să completeze imaginea luminoasă a acestei primăveri : sute de ingineri agronomi, de zootehniști, de specialiști în agricultură au sosit în noile gospodării colective, punîndu-și cunoștințele în serviciul întăririi organizatorice a gospodăriilor.

Acestor ostași ai recoltelor bogate, întreaga presă, inclusiv cea literară, le-a dedicat articole și reportaje al căror conținut subliniază hotărît morala cu adevărat nouă a intelectualilor și oamenilor de știință care au răspuns entuziaști chemării partidului de a lucra nemijlocit în agricultură, acolo unde se hotărăște soarta recoltei.

Remarcăm, de pildă, modul agitatoric în care Scînteia Tineretului *folosește rubrica devenită permanentă „Locul agronomului — pe ogoare !". Scurte reportaje, scrisori ale tinerilor ingineri, zootehnicieni, veterinari și mecanizatori plecați în gospodăriile colective, știri, portrete, grupate atractiv, vorbesc convingător despre rostul muncii pe ogoare a specialiștilor.*

Urmărind aceleași țeluri agitatorice, Gazeta literară *consacră, în numărul din 5 aprilie, cîteva articole și reportaje acestei probleme de maximă actualitate. Aurel Mihale, semnatarul articolului „Încredere", schițează în mod sugestiv un tablou al muncii îndelungate, răbdătoare, dusă de activiștii de partid pentru a-i ajuta pe țărani să străbată drumul „de la simțul secular al proprietății individuale — la înțelegerea conștientă a necesității unei proprietăți colective". Articolul, uneori cu rezonanțe poematice, subliniază un fapt esențial: „la desăvîrșirea acestui proces de lămurire atît de complex și atît de uman în esența lui a contribuit, în mod deosebit și într-un fel cu totul specific, sentimental plin de măreție și vigurozitate al încrederii milioanelor de țărani în politica partidului nostru, în trăinicia și idealul social al orînduirii noastre revoluționare democrat-populare".*

Reportajul lui Ion Băieșu, intitulat „Agronomul", construit ca un portret literar, surprinde în cîteva linii profilul unui tînăr inginer sosit în gospodăria colectivă din satul Mihai Viteazul din lunca Turzii.

Capitolul „Inginerii" din „Secvențele din Oltenia" ale lui Teodor Balș, deși abuzează de metaforă, izbutește să prezinte portretul viu, convingător, al unui inginer care își dedică întreaga energie ridicării continue a gospodăriei colective. Pe Teodor Balș, mărturisim, nu-l cunoaștem în această ipostază, a reporterului. Dar rîndurile semnate de el în Gazeta literară *nu se prezintă ca un debut, ci ca o nouă latură, interesantă, a activității unui scriitor care a avut prilejul să se apropie și să învețe de la viață.*

Interesant se dovedește articolul semnat, în Contemporanul *(6 aprilie) de conf. Gh. Chiriac, șeful catedrei de practică de la Institutul agronomic „N. Bălcescu". Intitulat „Agronomii pe teren", articolul argumentează competent importanța pe care o prezintă, atît pentru progresul gospodăriilor, cît și pentru acela al muncii științifice a cadrelor didactice din Institut, legătura puternică a specialiștilor cu realitatea de pe ogoare.*

Pentru posibilitățile agitatorice pe care le are revista Flacăra, *reportajul „Primăvara pe malul Călmățuiului" ni se pare mult prea puțin. (În afara acestui reportaj, semnat de George Ciudan, revista mai publică doar o singură fotografie din munca unei gospodării colective de lîngă Ploiești și scrisoarea unui colectivist din raionul Mizil). Chiar fără să ne referim la calitatea reportajului lui George Ciudan, nu putem să nu recunoaștem că, cel puțin în acest număr (31 martie 1962), apărut într-o perioadă atît de semnificativă a istoriei țării noastre, redacția ar fi putut face mult mai mult. (De altminteri nici revista* Magazin *nu dă importanța cuvenită acestor aspecte majore ale actualității).*

Vrednică de relevat e preocuparea Tribunei *pentru reflectarea multilaterală a vieții satului contemporan în aceste zile de primăvară. Un articol succint, semnat de Romulus Rusan, un poem de Aurel Gurghianu, două schițe (Dumitru*

REVISTA REVISTELOR

Mircea și Grigore Beuran) inspirate toate de actualitate, fac dovada unei strădanii, fructuoase în cea mai mare parte, de a oglindi lumea satului nostru de astăzi, cu vasta ei problematică. Dacă schița lui Dumitru Mircea urmărește descifrarea resorturilor sufletești care determină trecerea de la înțelegerea îngustă, egoistă, a fericirii, la sentimentul mîndriei pentru realizările comune, avem impresia că Beuran nu depășește un anumit anecdotic, schița sa neizbutind pe deplin să pătrundă psihologia personajelor sale.

Cu toate scăderile înregistrate pe alocuri, redacții publicațiilor noastre dovedesc, în mare măsură, că urmăresc cu pasiune viața tumultuoasă a satului în această primăvară și că folosesc mijloace agitatorice de bună calitate pentru reflectarea ei. Credem, însă, că reviste cu largă răspîndire, cu posibilități tehnice foarte bune (ne referim la Flacăra *și la* Magazin*) au încă multe de făcut pentru popularizarea etapei istorice pe care o străbate satul nostru contemporan. Poeții și reporterii, prozatorii și ziariștii au datoria de a reflecta, la un înalt nivel artistic și agitatoric, viața de astăzi a țărănimii, de a sesiza transformarea sufletească a milioanelor de colectiviști, creșterea impetuoasă a conștiinței socialiste în rîndul specialiștilor în agricultură care au plecat pe ogoare, pentru sprijinirea întăririi organizatorice a gospodăriilor colective.*

Dan Grigorescu

CRONICA LITERARĂ

AUREL RĂU:

UNDE APELE VORBESC CU PĂMÎNTUL

de I. D. Bălan

În ciuda aparențelor care, din pricina insuficientei prelucrări a senzațiilor pe treptele superioare ale cunoașterii, ar sugera spontaneitatea și înfățișarea, oarecum haotică a poeziei de notație, nu e greu de surprins, totuși, caracterul deliberat monografic al versurilor lui Aurel Rău. Poetul nu e structural ceea ce voia să pară uneori și mai ales nu e ceea ce unii critici se străduiau să-l facă, îndrumîndu-l spre cultivarea unor note snobe, unor versuri pedante, care nu puteau interesa decît un grup restrîns de „aleși". Tendința esențială în creația lui A. Rău e într-o bună măsură alta și va trebui să devie dominantă pentru ca personalitatea poetului să se poată realiza pe deplin.

Ne gîndim la predilecția sa pentru atmosfera lirică unitară, în interiorul căreia se împlinește fizionomia unei regiuni cu realitățile ei noi, cu sentimentele și gîndurile oamenilor. Volumul, dacă nu mă înșel, de debut, *Mesteacănul*, prezintă cititorilor o astfel de imagine a cîmpiilor ardelene ; *Focurile sacre*, prin cele două cicluri, realizau, de asemenea o monografie lirică a Bicazului și a lumii petrolului, într-o viziune originală și nuanțată, pentru ca recenta carte de versuri să indice, încă din titlu, intenția poetului de a închega într-un tot unitar imaginea locurilor *„unde apele vorbesc cu pămîntul"*.

E vorba de o evocare a Deltei, a Dunării și a Mării, cu răscoliri în istorii îndepărtate, legate de Sarmați și de Sciți, de civilizațiile depuse în straturi în pămînturile dunărene în șir de secole, de viața de ieri și de azi a „oamenilor largului", a celor „care-au venit să înalțe fabrici" și blocuri acolo „unde apele vorbesc cu pămîntul".

Poezia inclusă în acest volum e o poezie de notație și pastel. De aici impresia certă că în „Mesteacănul" și „Focurile sacre" prezența omului contemporan era incomparabil mai sensibilă, decît în ultima sa carte de versuri. Afirmația aceasta se cere mai pe larg explicată, din pricina modului îngust și confuz în care e interpretată uneori. Întîlnim, nu o dată, în diverse recenzii și cronici, dorința legitimă a criticilor ca în poezia naturii, în pastelul contemporan, să fie prezent omul. Se înțelege prin aceasta ca omul să apară fizic, așa cum apar florile, pomii, un colț de stradă sau un coș de fabrică într-un tablou. Or, pentru poezia realist-socialistă a naturii, important nu e numărul oamenilor care apar într-un pastel, nici figurația portretistică, ci forța cu care *opera* lor se integrează naturii și o domină. Un colț de cer senin pe care se proiectează un coș de uzină, ca expresie a gîndului și a muncii omului, e mai umanizat decît un cîmp cu flori în care se mișcă grațios păstori și păstorițe idilice. Unii esteticieni din trecut, adepți ai naturii primare, se arătau neliniștiți de pătrunderea în poezie a roadelor civilizației, ca expresie a muncii umane. Cîntarea sondelor din Valea Prahovei li se părea a ucide farmecul acelor locuri, precum cîntarea unei uzine ar fi ucis, chipurile, frumusețea lucrurilor tradiționale. Aurel Rău însuși a demonstrat, prin unele poezii din volumele anterioare și din cel de față, absurditatea acestei teorii. Esențiale în această problemă, în fond estetică, nu-s aspectele formale, ci cele de conținut și, în primul rînd, viziunea ideologică a poetului.

Înțelegînd toate acestea și apreciind unele pasteluri remarcabile din noua carte a lui Aurel Rău, trebuie spus din capul locului că prezența omului — chiar în această largă înțelegere — e în multe poezii inconsistentă. Poetul e tributar pe alocuri unei viziuni statice, paseiste și descriptiviste.

Însuși remarcă adevărul într-o admirabilă poezie, intitulată *Carpov, pescarul : „Noaptea tîrziu / poeziile mele pe masă. / Zac pline de plante / și de păsări în mii de culori. / Mereu plante cu muguri sub valuri / și cu foi ofilite / și păsări fluturînd culori... / Nici măcar urmă de pas omenesc, / apropiat și viu"*.

În acest sens, unele din poeziile lui Aurel Rău evocă o natură primitivă și primară, e adevărat, uneori cu un incontestabil meșteșug, fără a avea, însă, amprenta și patosul contemporaneității. Poetul e ispitit mereu de imagini ale trecutului îndepărtat, de *„regii tenebroși ai Sciției"* care nu se știe dacă au pierit *„în războaie grozave / sau de bătrînețe frumoasă"* ; în răscolirea viscolului aude, parcă, *„numai oștile înfrînte ale lui Darius și Lizimach, / care se întorc bîjbîind..."* ; pe vechea matcă a Dunării vede *„Sarmați în blănuri de urși / pe plute din cîteva lemne de salcie"* care *„urmăreau mistreții"* ; a reținut într-o imagine confuză sub raport logic faptul că într-unul din dealurile calcaroase ale Dobrogei, o biserică *„un milenii a dormit în pămînt... / Ca orașul Pompei, ca profetul / În măruntaiele peștelui"*... Așadar — pentru a nu mai lungi numărul exemplelor, credem, suficient de concludente — se remarcă, mai întîi, în această monografie lirică a apelor Dunării și Mării, o înclinare paseistă, spre lumea lui Ovidiu și a Sciților. Cineva ar putea replica observației noastre aducînd exemplul marelui poet sovietic, Alexandru Blok, care a scris un splendid poem închinat Sciților, apreciat și gustat de masa cititorilor. E adevărat, dar *Sciții* lui Blok sînt un simbol ; în poemul său trăiește, de fapt, problematica epocii sale, idealurile și frămîntările ei.

În trecutul scitic evocat de A. Rău, nu ne întîmpină nici măcar problemele mai grave ale sciților, necum simboluri ale vieții contemporane sugerate prin evocarea trecutului. De pretutindeni, în acest soi de poezii, transpare un pitoresc vag al primitivității, dar fără nici un mesaj social și uman.

În ciuda multor imagini de o rară plasticitate și frumusețe stilistică, simți caracterul clasicizant, voit livresc, al unor poezii și ești nemulțumit de imaginea oarecum statică a naturii :

„Dinaintea mea, în aerul fierbinte, / Desfășurată spre cîmpuri, spre nord — harta țării / O privesc și aud cum Dunărea lungă / Pe care-și sprijină din veacuri superba eflorescență / De rîuri albastre și brune spinări de munți, / Foșnește și lunecă dezmierdat / La cîțiva pași de mine", (Privind harta țării).

O problemă de viziune estetică îngustă este și prezența numai decorativă, în unele poezii, a noilor peisaje industriale :

„Oraș industrial, cu fumurile-i drepte ! / Uriaș madrepor, oraș al oțelului, / Vacarm de neon, de mulțimi, de chipuri / Roind în soare și-n praf și-n pîcle / La marginea Dunării...", acoperit și el repede de imagini vechi : *„În somn, geamia culcată -ntr-o parte... / La ce mai visează ? Păsări fluturînd / Trec înspre turle mai nalte. Desigur, / Venind dinspre baltă, un singur iatagan / De repede vînt ar putea să-i reteze / Căciula țuguiată sub care nu-i nici un gînd". (Stanțe)*.

Totuși, mărturiile noului în Delta Dunării nu lipsesc din cartea de versuri a lui Aurel Rău, care afirmă el însuși în poezia „Gînduri la Dunărea veche" : *„Mi-i dragă viața / cînd n-o strivește trecutul"*.

Poeziilor de o delicată frumusețe romantică, exprimînd încîntarea în fața naturii și sentimentul pur al iubirii, între care excelează prin acea muzicalitate profundă și discreție a simțirii : *Seara de-asupra apelor cîntă o armonică. / Am ieșit cu barca pe balta lină, / Insulă plutitoare /* li se adaugă altele, la fel de realizate, în care marile bastimente industriale, munca și viața omului contemporan, se simt organic integrate unei viziuni artistice dialectice. Poetul vibrează sincer în ritm cu viața acestor oameni care au durat pe litoral „o pădure de blocuri", dedicîndu-le versuri de o remarcabilă strălucire, mărturisind apoteozarea muncii desăvîrșite, singura în stare să ducă nemurirea omului pe apele timpului. Imaginea are o plasticitate și o măreție sculpturală :

„Am desprins schelele și stau în cer cu zidarii.
Nu mai coborîm. Așteptăm făptura
De fata morgana a verii mijind
Pe drumurile galbene de ierbi ale stepei ?
Așteptăm, cum bate sub noi larg marea,
Să-ncepem a crede că-ncet plutim
Pe mari vapoare prin apele timpului ?
Să-nceapă agale abia auzit
Din harfele de bronz ale zilei să murmure
Un nou motiv de baladă ?"

O vibrație autentică a contemporaneității ne întîmpină în poeziile: *„Oamenii care au venit să-nalțe fabrici"*, *„Vis într-o noapte cu zăpadă"*, *„Oamenii largului"*, *„Fata cu cozile lungi"*, și, mai cu seamă, în densul poem *„Uzine și valuri"*, închinat memoriei lui Filimon Sîrbu, cu acel patetic final : *„Bateți inimi, vibrați departe / Acum pămîntul sarmatic în somn / visează sub blăni de fosfat și sulf / la ierburi și grîne viitoare / Pescarii se-ntorc prin săgețile farului / Sub un murmur al lor greoi ca timpul. / Pe țărm, cu mîinile palide, nimeni nu-și sfîșie inima. Sîngele lui / în steaguri și în stelele noastre. / Bateți inimi, vibrați departe... / Muncitorii au intrat în schimbul de noapte / Și cuvintele lor prin pacea enormă / A nopții de-afară, umblă rotind"*.

Din atari poezii descifrăm contribuția reală a lui Aurel Rău la dezvoltarea liricii romînești, realist socialiste. Reținem pentru definirea personalității sale, setea de inedit, imagistica nouă și originală, lirismul cald cu care exprimă sensibilitatea omului contemporan, capacitatea de a filtra influențe literare, care, așa cum ar zice un coleg de generație al poetului, „se simte la el mai mult în meșteșug decît în duh".

Volumul acesta de versuri, conținînd astfel de poezii reușite, nu constituie, totuși, un pas sensibil înainte în evoluția poetului. Ancorarea insuficientă în problematica actualității, tendința de a cultiva încă anumite caracteristici ale poeziei de false inovații, mergînd, în plan gramatical, de la nerespectarea punctuației pînă la folosirea propoziționilor eliptice de predicat, toate acestea țin încă pe Aurel Rău într-un stadiu mai vechi al dezvoltării lui.

E de sperat că, în lumina cuvîntării sale de la Conferința pe țară a scriitorilor, poetul va găsi cît mai devreme calea spre poezia majoră a realismului socialist, spre problematica bogată și complexă a contemporaneității.

Ion Agîrbiceanu

despre măiestria literară

Maestrul Ion Agîrbiceanu locuieşte la Cluj, pe strada Andrei Mureşanu. ştiind că vin să-i solicit un interviu pentru revista „Luceafărul", m-a primit cu o bucurie sinceră şi deschisă, plin de căldură şi de înţelegere faţă de tinerii scriitori dornici să înveţe din îndelungata sa experienţă artistică.

Iată-ne aşezaţi în camera de lucru a bătrînului scriitor, între pereţii încărcaţi cu tablouri, fotografii şi rafturi pline de cărţi, locul în care Ion Agîrbiceanu, nins de ani, continuă şi azi să-şi revadă opera literară şi să scrie povestiri noi cu o vigoare şi poftă de lucru nemicşorate de trecerea vremii...

— Vă rugăm să ne împărtăşiţi părerile dvs. despre legătura scriitorului cu poporul său, despre rolul pe care arta scrisului este chemată să-l exercite în procesul de educare socialistă a maselor.

— Recenta Conferinţă pe ţară a scriitorilor din patria noastră a dat, prin dezbaterile şi documentele sale, un răspuns complect la această problemă. In ce mă priveşte, niciodată nu am considerat pe scriitor ca pe un om închis în turnul de fildeş, care crede că nu are nici o legătură cu societatea în care trăieşte şi unde crede că scrie egoist, pentru sine, indiferent dacă îl înţelege cineva sau nu. Pentru mine scriitorul a fost o coardă mai simţitoare între cele pe care le face să vibreze sufletul unui popor cu toate bucuriile şi suferinţele, cu idealul său de viaţă. In scrisul său trebuie să răzbată, să se cuprindă zbuciumul societăţii în care trăieşte. Mai pe scurt, nu am înţeles să fac artă pentru artă, ci artă cu tendinţă, principiu pentru care am fost judecat şi uneori desconsiderat de acea parte a criticii vremii, care a socotit scrisul meu ca fiind didactic şi moralizator.

Încă în „*Mărturisiri*", am afirmat că o carte care nu-ţi creşte şi nu-ţi îmbogăţeşte sufletul „nu merită să fie scrisă şi nu merită să fie citită".

Scrisul „fără tendinţă" spuneam că e o absurditate, pentru că nici un autor adevărat nu ia condeiul în mînă fără a şti ce vrea să spună, la ce concluzie vrea să ajungă. „Tendinţa" am înţeles-o ca un scop suprem al scrisului literar, al artei, nu ca o propovăduire „ex-catedra", ci scop urmărit prin creaţia artistică. De aceea mi-am ales subiectele din lumea, din societatea în care trăiam, unde am aflat şi oameni adevăraţi, şi amorali.

Dar cînd lucram un subiect luminos, cînd eroul meu, în esenţă bun, ajungea să biruie răul, eram apostrofat ca moralist.

In cuvîntarea de la Conferinţa pe ţară a scriitorilor, tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej a subliniat încă o dată ceea ce spunea Lenin despre artă, că ea „*aparţine poporului, trebuind să pătrundă prin rădăcinile ei cele mai adînci în masele largi ale oamenilor muncii, să fie pe înţelesul lor, iubită şi apreciată de ele, să le unească sentimentele, gîndirea şi voinţa*".

La realitatea aceasta nu se poate ajunge cu literatura fabricată în turnul de fildeş, cu „artă pentru artă", ci numai prin cea inspirată din viaţa şi frămîntările unui întreg popor într-o anumită epocă istorică.

De asemenea, la acest rol binefăcător al artei nu se poate ajunge dacă scriitorul nu e înflăcărat de acelaşi ideal cu al poporului muncitor. In scrisul meu, ca scriitor din Ardeal, am fost luat de frămîntarea societăţii în care trăiam.

Deoarece în pătura noastră numită cultă începeau să se ivească slăbiciuni şi păcate care periclitau idealul social, eu, ca scriitor, m-am simţit obligat să le atac, cum am făcut în nuvela „*Intîiul pas*" şi în întreg volumul intitulat „*Clasa cultă*", în care am evidenţiat primejdia depărtării, a înstrăinării unor intelectuali de ţărănimea exploatată, de năzuinţele poporului muncitor.

Tot atunci am scris „*Carnetul unei logodnice*", „*Povestirile lui Moş Andrei*", şi „*Zilele din urmă ale căpitanului Pîrvu*", şi altele.

După primul război mondial, a început la noi marele iureş pentru căpătuirea materială şi socială a faunei politicianiste burgheze. Simţindu-mă dator să contribui la demascarea şi stîrpirea relelor nouă ce înaintau în marş strîns, am scris două lucrări de satiră socială: „*Răbojul lui Sfîntul Petru*" şi „*Sectarii*".

Iată, pe scurt, cum am înţeles să fiu în munca mea literară mereu aproape de popor. Niciodată nu m-am închis în turn de fildeş, ci simţind alături cu poporul spoliat de munca şi drepturile sale, am încercat să-i fiu slujitor după puterile mele.

Înţelesul dat creaţiei literare şi marele rol educativ şi social ce-l are în noua ei interpretare nu mi-au fost — aşadar — niciodată streine. Au fost critici literari pe vremea mea care m-au atacat chiar şi pentru simpla afirmaţie pe care-o făcusem, că nici un artist nu poate lucra şi crea fără un scop bine hotărît pe care vrea să-l atingă. Totdeauna am fost convins că adevărul stă în ideile generoase şi în concepţia „artei cu tendinţă" şi nu în aşa-zisa „artă pentru artă", care — de altfel — nici nu este posibilă dacă e artă adevărată. Căci — aşa cum spuneam — este absurd să-ţi imaginezi un artist care nu ştie ce vrea în munca lui.

Materialul oricărei arte, deci şi al literaturii, îl oferă societatea, mediul în care trăieşti, frămîntările de care nu te poţi izola şi ideile, concepţia de viaţă, stăpînitoare a epocii respective. Principalul imbold de a făuri, din materialul dat, opere de artă îl dă identificarea idealului tău de viaţă cu acela al societăţii.

Literatura, zugrăvind oameni vii, va avea un caracter educativ prin eroii pozitivi ca şi prin cei negativi. Dacă e artă adevărată nu poate să nu îmbărbăteze la luptă pe cei ce-s conduşi de acelaşi ideal de viaţă.

De aceea m-a impresionat profund cuvîntarea tovarăşului Gheorghe Gheorghiu-Dej, la Conferinţa pe ţară a scriitorilor, în care se spunea că: „*Opere de artă care să-şi croiască drum spre inima oamenilor, înfruntînd cu trăinicia lor timpul, nu pot fi scrise din fuga condeiului, ci sînt rezultatul cunoaşterii adînci, al studiului îndelungat al realităţilor, al unui susţinut efort artistic, al muncii de migală a creatorului pătruns de modestie şi exigenţă faţă de roadele trudei sale*".

Pentru o adevărată creaţie literară nu e de ajuns, într-adevăr, să ai talent, ci trebuie să-ţi identifici idealul cu acela al poporului muncitor, e nevoie de multă trudă, de mare şi continuă cunoaştere a realităţilor, de un susţinut efort artistic. Dacă reuşeşte să creeze oameni vii, pe care să-i cunoască cititorii şi cu care aceştia vor voi să se asemene, scriitorul trebuie să rămînă în umbră, să nu schimbe modestia oricărui creator adevărat cu înfumurarea de sine. Pe un prea încrezut în scrisul său, cititorul nu-l mai simpatizează şi, în consecinţă, nici nu se mai lasă influenţat de scrisul său.

— Care socotiţi că este rolul însuşirii experienţei literare a înaintaşilor din literatura noastră şi universală de către scriitorii începători, de către scriitorii tineri?

— Pe lîngă talent, pe lîngă cunoaşterea temeinică a realităţilor de azi, pe lîngă acelaşi ideal de viaţă cu societatea în care trăieşte, scriitorul de azi, ca şi cel de ieri de altfel, trebuie să facă în chipul cel mai serios ucenicie, are nevoie de o şcoală. Şcoala cea mai autentică a scriitorului tînăr este cunoaşterea temeinică a literaturii realiste a înaintaşilor săi din ţară şi a marilor scriitori din literatura lumii. Numai cititul lor repetat, cu multă atenţie, îl va învăţa ce înseamnează a scrie literatură. Cu cît va citi mai mult şi mai atent, literatura bună naţională şi pe cea universală, îşi va da seama de adevărul spus în aceeaşi cuvîntare de către tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej: „*Tinerii scriitori, urmînd îndemnul fruntaşilor scrisului nostru, să se deprindă, în munca grea asupra paginii, să facă „ucenicie neîntreruptă, pe toată viaţa", pentru a-şi perfecţiona măiestria. Criteriul de apreciere al unei opere de artă nu este numărul de pagini, ci mesajul şi fondul ei de idei, strălucirea ei artistică*".

Nici un scriitor, nici un artist, peste tot, nu poate spune, fără a fi ridicul, că el e începutul, şi cine crede că nimeni nu l-a întrecut, că nu a învăţat de la nimeni şi nu se simte dator nimănui, e condamnat de la început să nu reuşească.

Fiecare artist a învăţat de la înaintaşii săi. Se poate întîmpla, şi uneori se şi întîmplă, ca el să ajungă să-l întreacă în creaţie pe înaintaş. Dar acest rezultat nu-l va putea ajunge în nici un caz fără să nu fi învăţat de la înaintaşul acela.

Tezaurul literar naţional sau universal nu-l va ajuta numai să-şi croiască un stil propriu, o structură a operei pe care nu o vedea lămurită înainte, ci îi va lumina cărările viitorului în multe taine ale scrisului. Cunoaşterea moştenirii literare dăruită în condiţii grele de către scriitorii clasici, realişti, îi va da şi curaj să încerce, să străluiască pe drumul apucat. Nu-mi pot închipui pe nici un tînăr scriitor că s-ar simţi străin în faţa literaturii realiste a trecutului, cînd şi aceea e realizată de scriitori care au fost şi ei „suflet din sufletul poporului lor".

Cît mă priveşte pe mine, eu am citit, înainte de a încerca să scriu, întreagă literatura noastră populară, în versuri şi proză, cîtă era adunată în colecţiile de pînă la 1900 şi pe toţi scriitorii romîni în proză şi versuri pînă la aceeaşi dată. Şi de la toţi am învăţat. Dar condeiul în mînă mi l-a pus numai scrisul nou, aşa de colorat şi de impresionant, al lui Mihail Sadoveanu. Nu am crezut niciodată că aş fi scris vreo schiţă sau povestire de frumuseţea celor din volumele lui Sadoveanu, şi citeam cu lăcomie tot ce apărea în reviste sau volume din creaţiile lui. Aşa, pot spune că am învăţat mereu de la el. Nu mi-am dat însă seama de ceea ce însemnează marea literatură pînă ce nu am luat cunoştinţă de unele capodopere ale literaturii universale. Impresia a fost aşa de puternică, încît un răstimp destul de îndelungat nu am mai putut scrie nimic. Părea că m-a lovit cineva cu o măciucă în cap.

Aşadar aceasta e literatura? mi-am zis c-un fel de deznădejde. Atunci ce rost mai pot avea schiţele şi povestirile mele? Nu scrisesem decît crîmpeie din viaţă. Viaţa era în operele lui Balzac, Tolstoi, Gorki, Dostoievski. Mi-a folosit citirea marilor creatori de viaţă? Nu mai încape îndoială! Numai după citirea lor am început şi eu să adun şi să organizez material uman pentru povestiri mai lungi, pentru romane.

Nici un scriitor tînăr, oricît i s-ar părea că pînă la el nu s-a scris nimic în literatura noastră, n-o va putea neglija fără mare pagubă pentru el. Şi după cîte cred, ar fi şi astăzi astfel de scriitori tineri spre marea pagubă a scrisului lor. Citirea, cunoaşterea literaturii naţionale sau a celei universale, nu însemnează a le şi imita, ci numai ca o şcoală necesară pentru a se cunoaşte mai bine pe ei înşişi şi a-şi croi mai cu uşurinţă drumul lor. Părăsirea citirii literaturii dinaintea ta, după ce ai început a scrie, însemnează sărăcirea ta pe zi ce trece.

— Care anume socotiţi că sînt condiţiile necesare tinerilor scriitori pentru dobîndirea unei înalte măiestrii literare?

— In legătură cu această problemă pot fi date mai multe răspunsuri, cît de diferite sînt talentele şi metoda lor de lucru. Pentru mine, în schiţe şi povestiri, principalul element al creaţiei a fost emoţia. Cînd ea a fost puternică şi mi-a pus în faţa ochilor sufleteşti subiectul cu îmbrăcămintea lui cu tot, scrisul a curs ca dintr-un izvor grăbit şi a ieşit bucata ca dintr-un tipar înainte pregătit, cum iese de pildă o cărămidă din matriţa ei de lemn. Recitită bucata, nu am mai avut nimic de corectat. In chipul acesta de creaţie spontană, au izbucnit schiţele pe care critica le află mai reuşite: „Fefeleaga", „Luminiţa", „Mama", „Cerşetorul", „Adăpost de o noapte", „Dura lex" şi altele. Ele au fost scrise — ca să zic aşa — dintr-o răsuflare. De cînd luam condeiul în mînă pînă isprăveam, nu mă mai ridicam de la birou. Cînd emoţia nu era atît de puternică, mai făceam pauze în decursul scrisului, mai căutam forma ce nu se arăta. Mi-aduc aminte că şi pe vremea cînd scriam poezii, pe cea mai reuşită, „Legendă slavă", publicată prin 1901, am scris-o tot aşa, „dintr-o ruptură". N. Iorga a scris atunci că e una dintre cele mai frumoase legende din literatura noastră. Sînt sigur că şi „*Noi vrem pămînt*" a ţîşnit tot aşa de uşor şi fără greş din sufletul lui Coşbuc. Aşa că unele creaţii literare exclud chinul scrisului, prin repetata corectare a manuscrisului.

Alţi scriitori au însă manuscrisele pline de corecturi şi cred că ei sînt cei mai buni artişti. Dar omul nu are de ales: fiecare autor are felul lui de a scrie. Unii scriu dintr-un condei, mai artistic decît alţii care se luptă cu o pagină zile întregi. Eu, ca şi Sadoveanu, nu am fost dintre aceia care să mă lupt cu o pagină şi cred că atitudinea asta mi-a fost păgubitoare. Dar n-am avut ce face. Dacă încercam să recitesc şi să corectez, ieşea adeseori altceva şi nu ceea ce voiam să scriu. Dar la scrierea povestirilor mai lungi, a romanelor, îmi făceam întîi scheletul împărţit pe capitole, însemnam în amănunţime ce va cuprinde fiecare capitol de roman, şi dădeam nume tuturor persoanelor care luau parte la acţiune.

Aceste lucrări le rumegam bine înainte de a începe să le fac scheletul, ştiind ce va face, cum se va comporta şi ce soartă va avea fiecare erou. Iar după ce începeam o dată să scriu, lucram continuu cîte opt-nouă ore la zi, cu destulă uşurinţă.

— In numeroase din povestirile şi nuvelele dvs. aţi zugrăvit mizeria în care, datorită regimului burghezo-moşieresc, erau nevoiţi să trăiască oamenii simpli. Vă rugăm să ne relataţi impresiile dvs. despre schimbările revoluţionare produse în viaţa şi în conştiinţa poporului nostru, datorită politicii înţelepte a Partidului Muncitoresc Romîn, şi despre ele ca un bogat izvor de inspiraţie pentru scriitori.

— Realităţile de azi din ţara noastră sînt fundamental schimbate faţă de cele din trecut. Scriitorii de azi au în faţă o lume nouă, realizările socialismului, care sînt nouă nu numai la noi, ci pentru întreaga lume. Scriitorul nu mai are în faţa sa pe ţăranul exploatat, muritor de foame, analfabet, plin de boli grele, ci pe omul nou al satelor, care a trecut în colectivism tot pămîntul ţării. Bunăstarea sa materială în continuă creştere este temeiul ridicării sale culturale, ale cărei mijloace noul regim i le pune la îndemînă: şcoala, biblioteca, echipele artistice de amatori, căminul cultural şi cinematograful, şi concursurile de întrecere. Mijloacele de culturalizare de care dispune azi poporul — ţăranii la sate şi muncitorii la oraşe — au frămîntat şi frămîntă poporul nostru pînă în cele mai mari adîncuri ale spiritualităţii sale. Un nou popor se va naşte şi abia de aici încolo vom cunoaşte comorile din adîncurile lui sufleteşti. Ce material inedit pentru scriitorii noştri! Ce lume nouă au tinerii scriitori de studiat şi zugrăvit, cu condiţia s-o cunoască tot mai bine!

— Care este rolul literaturii pentru copii în procesul de făurire a unei noi conştiinţe umane?

— Literatura pentru copii cred că va trebui să fie plină de soare, de încredere, de biruinţă a tuturor pornirilor bune şi a sentimentelor etice înalte pe care le reclamă făurirea unui om nou. După cît îmi dau seama, eu nu am scris literatură pentru copii pe care să nu o poată ceti şi omul adult. Aş zice că am ales chipuri frumoase de copii şi le-am descris nu numai pentru ei, ci şi pentru cititorul matur.

— Tinerii scriitori, colaboratori ai revistei „Luceafărul", ar dori să afle cîteva amintiri în legătură cu scriitorii pe care i-aţi cunoscut.

— Intrebarea e dificilă pentru mine, fiindcă am trăit mai mult la sate şi n-am avut prilejul să cunosc îndeaproape pe înaintaşii în scris. Pe Slavici nu l-am cunoscut decît din scris. Pe Caragiale l-am întîlnit o singură dată pe Cîmpul Libertăţii din Blaj, cu prilejul primului zbor al lui Vlaicu, în Ardeal. Şi chiar atunci, numai întîmplător: m-am trezit în marea îmbulzeală lîngă el şi, cînd a început să se ridice pasărea lui Vlaicu, mi-a luat mîna, a apăsat-o pe inima lui şi mi-a zis: „vezi cum bate?" Bătea într-adevăr să-i spargă pieptul. Dar care dintre miile de inimi nu bătea atunci, pe Cîmpul Libertăţii, cu ochii după aeroplanul lui Vlaicu?

Tot asemenea am cunoscut întîmplător pe Arghezi pe o stradă a Bucureştilor şi pe Sadoveanu la Sovata. Pe Coşbuc l-am întîlnit o singură dată la „Carul cu Bere" din Bucureşti, cu prilejul Expoziţiei din 1906.

— Cum priviţi literatura celor mai tineri scriitori care s-au afirmat în anii noştri?

— In legătură cu tinerii scriitorii, eu am scris, nu mai ştiu în ce revistă, cu ani înainte, că noi, prozatorii bătrîni, putem trece liniştiţi „pragul cel înalt", pentru că patria noastră are tineri prozatori talentaţi — şi număram între ei pe Titus Popovici, Francisc Munteanu, pe autorul Moromeţilor şi acela al Bărăganului. De atunci au răsărit şi alţii mai tineri ca: Petre Sălcudeanu, Ion Lăncrănjan, Vasile Rebreanu, D. R. Popescu şi mulţi alţii! Şi să fie cît mai mulţi, pentru că materialul de viaţă ce se îmbie la scris e foarte bogat, atît la sate cît şi la oraşe.

Recunosc însă că munca ce-i aşteaptă e dintre cele mai grele: totul e nou, şi mult din „tot" e încă abia început. Şi psihologia omului nu se dezvoltă atît de repede ca şi creaţiile materiale ale regimului nou. Dar adevăratul material de lucru rămîne pentru scriitor tot *omul*.

Am mulţumit maestrului Ion Agîrbiceanu pentru cuvintele pline de căldură pe care le-a adresat tinerilor scriitori. Acum, la sfîrşitul convorbirii noastre, camera de lucru a maestrului Ion Agîrbiceanu mi se părea dintr-o dată altfel, mai intimă, mai apropiată. Eram fericit, în numele scriitorilor tineri, ştiind că acolo, în rafturile bibliotecii bătrînului maestru, stau la loc de cinste şi dragoste, preţuite, cum el însuşi a mărturisit, cărţile lui V. Em. Galan şi Marin Preda, Titus Popovici, Francisc Munteanu, Petre Sălcudeanu...

Luîndu-mi rămas bun de la maestrul Ion Agîrbiceanu, îmi sunau proaspăt şi viu în suflet întraripatele sale cuvinte privitoare la viaţa nouă a poporului nostru, privitoare la ţelul nobil al literaturii realist-socialiste: „*Ce material inedit pentru scriitorii noştri! Ce lume nouă au tinerii scriitori de studiat şi de zugrăvit, cu condiţia s-o cunoască tot mai bine*"!

Petru Vintilă

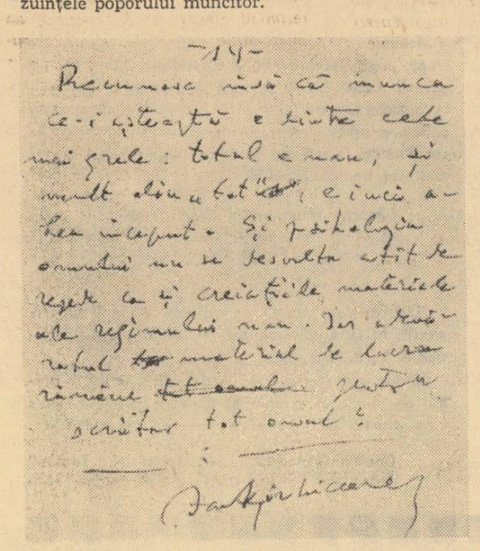

—14—

Recunosc însă că munca ce-i aşteaptă e dintre cele mai grele: totul e nou, şi mult din „tot" e încă abia început. Şi psihologia omului nu se dezvoltă atît de repede ca şi creaţiile materiale ale regimului nou. Dar adevăratul material de lucru rămîne pentru scriitor tot omul.

Petru Vintilă

Darie Novăceanu

MOARTEA DEPĂRTĂRII

Motto: „Azi-noapte, la orele 0, a încetat din viaţă Depărtarea. Moartea — după cum arată buletinul medicilor — a survenit în urma unei întîlniri cu o navă cosmică sovietică aflată în drum spre viitor".
(dintr-un ziar căzut din Cosmos)

I.

Eu am simţit de veacuri fără număr
Lărgindu-se-n cercuri şi sfere,
De lîngă umerii mei,
Depărtarea.

Bolţit albastru, pe deasupră-mi, cerul
Mi s-a părut întotdeauna
Cupă imensă, răsturnată
Cu buzele subţiri în orizonturi.
Şi m-am rotit cu umbra, cu arborii şi luna
Printre tăceri şi veacuri sub această cupă
Fără să ştiu ce-i dincolo de mine.

Privirile-mi, două, mereu s-au întors
Fără răspuns în mine
Şi însingerate
În arborii sticloşi ai zării
Mi-au sunat peste suflet
Bronzuri de singurătate.

Am vrut să ştiu ce-i dincolo de mine
Şi mi-am trimis în afară toate simţurile
Aşa cum îşi trimite copacul din trunchi
Mii de ramuri şi frunze.

O, cineva atunci a turnat
Peste crengile şi frunzele mele
Otrăvitele ploi ale Depărtării...

Am început să ar pămînturile,
Să ridic oraşe,
Să modelez cu degetele
Primele statui,
Dar cineva mi-a pus arma-n mînă
Şi mi-a spus, alungindu-mă:
— „Griul e-al meu,
Oraşele sînt ale mele.
Semenii tăi îmi ameninţă liniştea.
Tu du-te şi ucide-i!"
Intre mine şi ei stătea Depărtarea

... Vîntul şi visla luntrea mi-au împins-o
Peste livezile albastre ale apei,
Către zare.

Ziua curgeam pe sub aceeaşi cupă
Albastră, răsturnată peste mine;
Noaptea pe cupă se roteau luceferi
Şi-o altă răsărea din adîncime, dreaptă,
La fel de mare, sprijinind în ea
Puzderia de stele ce cădeau în ape
Ca lacrimile mele, prelungite.
Şi eu curgeam spre zare printre două cupe,
Vroind să trec cu luntrea dincolo de ele,
Să nu mai simt în juru-mi golul Depărtării.

Dar la popas, în zori sau în amurg,
Pe zare şi pe ape sînge s-arăta
Şi-mi aminteа de alţii ce-au cutezat ca mine.

Atunci — „În sus!" — mi-am zis şi-am vrut să zbor.
Dar cineva mi-a incendiat aripile
Şi m-a prăbuşit în adîncime spunîndu-mi:
— „Sus e Dumnezeu.
Crede şi nu cerceta niciodată!"

De-atunci Depărtarea s-a făcut mai densă,
Topindu-mi-se-n umbra legată de picioare.

Din două părţi înfrînt şi istovit,
Simţurile mi s-au retras otrăvite în trunchi
Şi mi-au ars rădăcinile
Obligîndu-mă să cobor lîngă ele.

Deasupra mi-a rămas amintirea
Continuată în urmaşii mei,
Care duceau ca pe un steag
Aceeaşi dorinţă, însingerată.

II.

1961
La Moscova
Se-nscrie din cer primul cosmonaut.
Apoi al doilea.
Şi alţii se pregătesc pentru drum.
Agăţată de marginile cerului,
Umbra Depărtării îşi caută trupul
Prăbuşit în marginile zării.

1961.
La Moscova,
Apare un nou Manifest
Al Partidului Comunist.

Un om desenează o stea cu cinci colţuri
Şi scrie pe fiecare colţ cîte-un cuvînt
Din Manifest.

PACE
MUNCA
LIBERTATE
EGALITATE
FERICIRE.

Noaptea pe cupa albastră, imensă
Se rotesc stele-n cinci colţuri.
Lumina lor prin înălţimi prelinsă
Aruncă peste Pămîntul rotund
O singură chemare la viaţă:
Cuvintele din Manifest.

Şi parcă toate erele apuse,
Stratificate-n aer se trezesc,
Strigînd prin literele mele
Visul străbun al împlinirii.

Da, Pămîntul se roteşte mult mai uşor.

Zmulgînd din juru-i flacără şi cer,
Oţelul, din care am făcut
Primele cartuşe
Ale Revoluţiei Socialiste,
Ţîşneşte sub formă de navă cosmică
Printre planete.

Unde-i Dumnezeu?
Ciudat,
Toate ferestrele cerului sînt deschise
Şi nu se arată niciun sfînt.
Omul întinde mîna şi pipăie
Umerii de lemn ai icoanelor.
Pentru prima dată simte că-i lemn
Şi rîde:
Din lemnul acesta se putea face o casă.
Cîte case s-ar fi putut face
Din umerii de lemn ai icoanelor?
Nu socotiţi.
Pămîntul are destul lemn pentru case.
Din umerii de lemn ai icoanelor
Îşi face Depărtarea sicriu.

Şi nava curge fără vînt şi visle
Pe dincolo de cupa răsturnată,
Ca soarele-ncărcat de viaţă,
Prin trunchiurile de hambă,
Ca o combină roşie ce stringe
Întîiul seceriş de aur.

Dormi, fiule, în leagănul Pămîntului.
Eu te voi legăna.
E noaptea Anului Nou şi, în curînd
Deasupra leagănului tău,
Anii îşi vor trece unul altuia ştafeta,
Schimbîndu-se.
Auzi cum lunecă luna peste zăpezi.
Ca sania ta?

Dormi, fiule, în leagănul Pămîntului.
Eu te voi legăna.
E noaptea Anului Nou şi, în curînd,
Deasupra leagănului tău,
Anii îşi vor trece, unul altuia, ştafeta,
Schimbîndu-se.
Auzi cum lunecă luna peste zăpezi
Ca sania ta.
Dormi, fiule, în leagănul pămîntului.
Eu te voi legăna.
Am legat leagănul tău
De cele mai îndepărtate stele,
Să-ţi fie legănarea somnului lină
Şi ţi-am adus lumina să-ţi mîngîie
Umerii mici şi visele,
Deschizînd o fereastră spre cer.

IMN

Rideţi oameni ai Pămîntului.
Bucuraţi-vă de această zi
Cînd petreceţi pe ultimul drum
Depărtarea.

O, nu aruncaţi flori pe sicriul ei.
Veacuri în şir ea ne-a uscat florile.

Nu însoţiţi carul funebru şi greu.
Ea a făcut toate carele funebre din lume.

Lăsaţi şoselele şi autostrăzile libere,
Ridicaţi barierele,
Eliberaţi drumurile marine şi aeriene,
Distrugeţi depozitele de război.

Lăsaţi Depărtarea să plece din bombe
Şi-acestea vor rămîne inofensive
Şi se vor schimba sub mîinile voastre
În pluguri, în case, -n combine, -n statui...

Eliberaţi cîmpiile şi munţii,
Deschideţi ferestrele şi inimile.

Lăsaţi Depărtarea să plece din toate
Pentru ca noua Primăvară a lumii
Să-şi trimită în tot Cosmosul
Nebănuitele-i frumuseţi.

LENIN ȘI TINERETUL

A învăța de la Lenin este o datorie elementară a fiecărui comunist, a fiecărui constructor al socialismului. Caracterul creator al leninismului izvorăște mai ales din faptul că studiindu-l găsim indicații călăuzitoare pentru rezolvarea celor mai variate probleme ale zilelor noastre.

De aici decurge și necesitatea firească de a se folosi cît mai multilateral tezaurul leninismului în rezolvarea problemelor concrete și complicate ale educației comuniste a tineretului. Complexitatea lor se explică înainte de toate prin aceea că tineretul intră în lupta pentru împlinirea idealurilor comunismului întotdeauna în alte condițiuni istorice decît cele în care se formaseră acei care-l educă. Asupra acestei împrejurări Lenin atrăgea atenția încă în 1916, în nota cu privire la revista **„INTERNAȚIONALA TINERETULUI"**: — **„Se-întîmplă adeseori ca oameni din generația celor vîrstnici și bătrîni să nu știe să se apropie cum trebuie de tineret, care prin forța lucrurilor este nevoit să se apropie de socialism** altfel, pe altă **cale, sub** altă **formă, în alte condiții decît părinții lui".**

Ținînd seama de condițiunile concrete în care se pune problema educației comuniste a tineretului azi în țara noastră, am putea spune că fidelitatea față de învățătura leninistă ne obligă pe de o parte la combaterea tendințelor sectare, dogmatice, de supunere a tineretului la un fel de tutelă prin care să i se prescrie tot ce poate și ce nu poate să facă, dar și la desolidarizarea netă de acei tovarăși care preconizează o atitudine pasivă, practicînd un fel de ploconeală față de orice inițiativă tinerească numai pentru că e „nouă", „îndrăzneață" etc. Manifestările tineretului — în orice domeniu — tocmai pentru că nu se bizuie pe o experiență bogată de viață și de luptă, trebuiesc întotdeauna „corectate" de înaintași, corectate dar nu zădărnicite. Dimpotrivă, inițiativele trebuiesc stimulate prin toate mijloacele, luîndu-se în considerație conștient, și riscul unor greșeli. În articolul citat, Lenin cerea revoluționarilor mai în vîrstă să fie mai „toleranți" față de greșelile tinerilor. Însă, evident — după cum am și arătat mai sus, toleranți, dar nu concesivi.

În momentele grele, de luptă, partidul bolșevic se adresa întotdeauna cu încredere tineretului. După revoluția din 1905, răspunzînd oportunistului Larin care se lamenta că „în partidul nostru precumpănește tineretul muncitoresc, că în rîndurile noastre sînt puțini muncitori familiști", Lenin invoca drept răspuns replica dată la timpul său de Engels unui „profesor burghez de duzină, unui cadet german" — **„nu este oare firesc ca în partidul nostru, partidul revoluției să precumpănească tineretul? Noi sîntem partidul viitorului, iar viitorul aparține tineretului. Noi sîntem partidul inovatorilor, iar tineretul îi urmează totdeauna mai cu dragă inimă pe inovatori. Noi sîntem partidul luptei pline de abnegație împotriva vechiului putregai, iar tineretul merge totdeauna primul la o luptă plină de abnegație".** În 1919, referindu-se la necesitatea mobilizării tuturor forțelor în luptă cu Denikin, Lenin își exprima încrederea că noile cadre pentru conducerea statului și pentru înfăptuirea sarcinilor dictaturii proletariatului se vor ridica din rîndurile tineretului muncitoresc și țărănesc **„care învață cu atîta sinceritate, înflăcărare și abnegație, își asimilează noile impresii legate de noul regim, se debarasează de carapacea vechilor prejudecăți capitaliste și burghezo-democratice, făurindu-se astfel o generație de comuniști și mai fermi decît cei din generația veche".** Văzînd în tineret o rezervă uriașă a clasei muncitoare, Lenin nu ascundea nici odată că Partidul comuniștilor cheamă tineretul la o luptă măreață, minunat de frumoasă, dar și foarte grea. **„Pe voi vă înspăimîntă greutățile imperialiștilor și ale capitaliștilor** — spunea Lenin în 1919, — **voi vedeți munca și greutățile noastre, pe voi vă chemăm și vouă, numai vouă, reprezentanților celor ce muncesc, vă deschidem larg porțile partidului nostru. În acest moment greu, noi contăm pe voi și vă chemăm în rîndurile noastre, ca să luați asupra voastră toată povara construirii statului".**

Atragerea tineretului în sectoare grele de muncă, peste tot unde trebuia desfășurată o activitate de pionierat, era o metodă larg folosită de P.C.U.S. la îndemnul lui Lenin. Dar cu condiția supravegherii și îndrumării continue a acestei activități. În cunoscuta cuvîntare despre **„Sarcinile Uniunilor de tineret"**, rostită la al III-lea Congres general al Uniunii Tineretului Comunist din Rusia la 2 octombrie 1920, subliniind că sarcina principală a tineretului este de a învăța, Lenin a atras atenția celor prezenți și asupra necesității de a se combate cu tărie tendințele nesănătoase ca îngîmfarea, atitudinea delăsătoare, darea înapoi în fața greutăților, ruperea de practica revoluționară. În orice muncă, principala datorie a revoluționarului este s-o facă bine, iar pentru aceasta se cere pregătire și iar pregătire. Tocmai de aceea, în anii de după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, chiar și în anii războiului civil, Lenin acorda o mare atenție problemelor Comisariatului de Instrucție Publică, organizării școlii, atragerii cadrelor didactice de partea puterii sovietice, pregătirii noii intelectualități și tuturor problemelor de propagandă în rîndurile tineretului.

În lumina învățăturii leniniste pot fi abordate și unele probleme ale educației comuniste a tineretului, azi în patria noastră. În politica sa, Partidul Muncitoresc Romîn ține seamă întotdeauna de specificul participării tineretului la lupta revoluționară și construcția socialismului, de trăsăturile specifice vîrstei, așa cum au fost caracterizate încă de clasicii marxism-leninismului: aspirația către viitor, setea de înnoire, dorința aprigă de a se angaja într-o luptă plină de abnegație. **„Tineretul nostru,** — spunea tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la Congresul al III-lea al Partidului — **are în fața sa un vast cîmp de activitate pentru afirmarea nestăvilită a energiei și entuziasmului său creator, pentru înfăptuirea celor mai îndrăznețe năzuințe închinate fericirii poporului și înfloririi patriei".**

Problema principală este de a îndrepta setea de entuziasm și de înnoire a tineretului pe făgașul unei activități prin excelență constructive. Locul tineretului este în rîndul acelora care împlinesc cele mai grele sarcini în opera grandioasă de desăvîrșire a construcției socialismului în patria noastră.

Ca întotdeauna în viață, adevărul își face drum dînd la o parte obstacolele, interpretările greșite, atitudinile necorespunzătoare. Tărîmul principal al luptei de clasă este azi combaterea înrîuririlor ideologiei și moralei burgheze. Se resimte la unii tineri influențele dăunătoare ale înrîuririlor burgheze, pentru că n-au trecut prin școala celor mai grele bătălii de clasă. În consecință, uneori nu știu să deosebească adevărata înnoire de falsele îndrăzneli teribiliste, cu care-l momesc purtătorii influențelor decadente. Desăvîrșirea construcției socialiste este în primul rînd o activitate practică, continuă, de înaltă calificare. Țara a sărbătorit nu de mult victoria generalizării relațiilor socialiste la sate. Dar această victorie e și un început — începutul luptei pentru consolidarea organizatorică și economică a gospodăriilor colective, pentru ridicarea necontenită a producției agricole și a nivelului de trai al țărănimii în vederea atingerii obiectivului de perspectivă: ștergerea deosebirilor esențiale între oraș și sat. Noua bătălie cere cadre noi: agronomi, tehnicieni agricoli, veterinari, precum și luptători în domeniul culturii. Minunata realizare a regimului popular: — generalizarea școlii de opt ani — trebuiește consolidată, dezvoltată. Noi și noi cadre de specialiști de toate gradele le reclamă și industria socialistă în prodigioasă dezvoltare, noua tehnică, mecanizarea, automatizarea. Iată **noul.** Spre această activitate constructivă de creare, lărgire și consolidare de relații noi socialiste în cadrul ofensivei neîntrerupte a socialismului în patria noastră trebuie călăuzit tineretul. Evident, asta presupune — implicit — acceptarea unor greutăți, renunțarea la unele condiții mai comode de viață, dar după cum sublinia nu o dată Lenin, tineretul este întotdeauna dispus să accepte asemenea renunțări, cînd ele se compensează prin frumusețea operei la împlinirea căreia este chemat să participe.

Mihai Novicov

SPRE MAREA FRUMUSEȚE

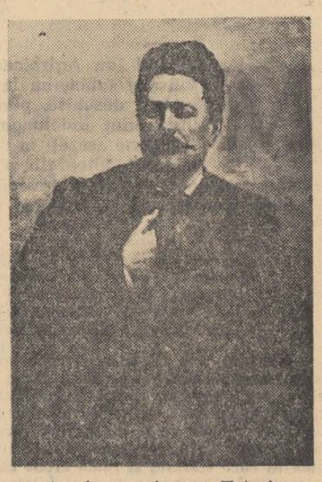

La recenta Conferință a Scriitorilor s-a subliniat, atît în raport cît și în cuvîntarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, importanța măestriei în arta literară. Într-adevăr, e o condiție esențială fără de care literatura nu poate nici atrage, nici impune mesajul ei. Ea cuprinde atît reguli de ordin mai general, cum ar fi compoziția de pildă, cît și trăsături caracteristice legate de personalitatea fiecărui scriitor. Toate genurile literare cunosc necesitatea unei compoziții echilibrate și logice; mă voi referi în cele ce urmează însă, mai ales la epică. Dacă în epica mare, în roman, lucrul se urmărește totuși mai cu greutate, în nuvelă și schiță ea apare de la început. Și regulii acesteia îi urmează toți marii maeștri ai genului cum ar fi un Maupassant sau un Cehov. Voi căuta să analizez arta aceasta a compoziției, ca pe un prim element al măestriei literare, la un artist de construcție stringentă și severă, cum a fost Ion Luca Caragiale. Cercetați, de pildă, schița „O vizită". Din primele cincisprezece rînduri autorul își fixează toate elementele de care are nevoie pentru construcția bucății sale. E vorba de o vizită, la o zi onomastică a copilului, cu un cadou: o mingie. Deci de la început sîntem familiarizați cu obiceiurile ridicole ale unei anumite lumi avute, căreia i se va preciza curînd și starea: mare moșierime. Mingea este instrumentul viitoarelor turbulențe, purtătoarea, într-un anumit fel, a viitoarei acțiuni. Băețelul poartă la opt ani o uniformă de roșiori — prestigiul găunos și formalist al armatei în lumea burgheză. În ciuda mărturisirilor pedagogice ale mamei sale, băețelul e foarte prost crescut. Aceasta e una din importantele idei critice ale lui Caragiale împotriva burgheziei înapte, ideea răsfățului stupid care revine și în schița „Domnul Goe". Pe ea se construiește întreaga bucată. Ideea aceasta se întregește pînă la sfîrșit, lăsînd prin puterea artei cu care este prezentată și spre deosebire de o simplă formulare abstractă și un sentiment de indignare, învăluind totul într-o anumită stare umoristică menită să sublinieze într-un anumit fel critica adusă. Toate elementele acestea fiind cunoscute cetitorului din primul paragraf, bucata în sine nu va cuprinde decît desfășurarea și gradarea lor în acțiunea propriu-zisă, cînd personajul principal va ajunge să fie copilul răsfățat și prost crescut. În echilibrul ei perfect, în compoziție, schița pe cît de scurtă, e pe atît de bine ordonată. „Poanta" finală este păstrată cu multă abilitate: „maiorul ieșise un moment cu cheseaua în vestibul — ca să-mi toarne dulceață în șoșoni". E o condensare, o recapitulare a tuturor elementelor, stărilor și intențiilor din întreaga bucată.

Iată cum unul din elementele esențiale ale măestriei literare, compoziția, armează trainic, pentru multiple efecte, chiar o bucată de dimensiuni foarte reduse cum este schița lui Caragiale.

Un al doilea element important este tipizarea. El se poate urmări mai ușor în dramă și firește tot la Caragiale, un artist de strictă economie. Răsfoiești începutul piesei „O noapte furtunoasă", scena primă dintre Ipingescu și Jupîn Dumitrache. Nu numai că, din cîteva replici sîntem familiarizați cu întregul mediu al piesei și cu atmosfera ei, nu numai că acțiunea însăși se schițează, dar cele două personaje, și prin ele și o parte din celelalte, ne sînt înfățișate viu, în cele ce au ele mai caracteristic atît în elementele care să le construiască individual, cît și în cele care să le lege de o lume întreagă cărora ele le aparțin. Evident că acest procedeu al tipizării este absolut necesar atît dramei cît și epicei. Ea variază însă de la scriitor la scriitor. Sînt opere, în epică mai ales, în care personajul se compune mai lent, urmărind anumite sinuozități ale narațiunii, cum ar fi în marile romane populare ale lui Alexandre Dumas-tatăl. Sînt altele însă — mă gîndesc la Julien Sorel al lui Ștendhal în care personajul apare de la început compus din cîteva trăsături.

Dacă tipizarea și compoziția sînt exigențe necondiționate ale măestriei literare, stilul, adică îmbrăcarea însăși în cuvinte a ideilor și trăsăturilor esențiale în prezentarea personajiilor, variază considerabil de la un scriitor la celălalt. Desigur, în linii generale, forma trebuie să se adapteze fondului și stilul reprezintă tocmai forma aceasta, în exprimare. Totuși variantele pot fi multiple după temperamente. În realism, viața e una și aceiași — desigur; reflectarea ei însă poate să fie deosebită. O aceeași temă un scriitor o poate transcrie cu mai multă plasticitate, cu mai multă culoare, un altul dimpotrivă, cu mai multă muzicalitate și în sfîrșit un al treilea cu o mai mare transparență pentru urmărirea și adîncirea stărilor sufletești. E aproape descoperirea și recompunerea vieții însăși, cu o uriașă vigoare cum ar fi de pildă cazul lui Lev Tolstoi. Flaubert, deși realist desigur, folosește mai multă culoare, mai ales în narațiunile lui istorice, iar Thomas Mann dă o pondere neobișnuită frazei sale prin asociații multiple, dar și prin o anumită severă tonalitate reieșită din balansul larg al frazei.

Firește că problema măestriei nu poate fi epuizată prin cîteva cercetări. Ea e complexă cuprinzînd și o aplicare și o năzuință spre perfecțiune care ține de deprinderile meșteșugăriei, ale artizanatului. Un scriitor, oricît ar fi de mare, trudește pînă la sfîrșitul carierei sale pe foaia de hîrtie din fața sa, întocmai cum un bun meșteșugar trudește cu pila și ciocanul mlădiind materia spre perfecțiune. Elementul acesta: muncă, muncă încordată și continuă nu poate fi desprins de scriitoriceasca îndeletnicire. Ea dă o perfecțiune măestriei literare, așezînd-o alături de toate celelalte îndeletniciri omenești, înobilate prin muncă.

Ion Marin Sadoveanu

Mult e dulce...

„Iată de ce **Profesiunea doamnei Waren** este, în sensul cel mai propriu al cuvîntului, o comedie în care primează fără îndoială pamfletul neiertător și în care humorul se realizează din împletirea subtilă, în acolada unui imens paradox, a disprețului profund al autorului față de fauna umană înfățișată și din contrastul evident între esența personajelor și aparența afișată cu ostentația specifică englezului, preocupat pînă la manie de a salva cu orice chip o anumită ținută convențională, în care nimic să nu fie „improper" (necuviincios).

(Monica Lazăr, Cronica dramatică în TRIBUNA nr. 14 din 5 apr. 1962).

„O soție sensibilă care atunci cînd realitatea o numește Irina este spirituală, și atunci cînd ficțiunea o numește „prințesă" este încîntătoare. (Ileana Stana Ionescu)".

(C. Paraschivescu, cronica „Două spectacole la Teatrul din Piatra Neamț" CONTEMPORANUL din 6 aprilie 1962).

„Trebuie să ne imaginăm angoasele, apetiturile „metafizice", dezerțiunile din cotidianul „imund" pe care le acreditau la noi, ca și aiurea, moderniștii, în numele bunului gust și al „specificului" poeziei, pentru a aprecia cum se cuvine acest mesaj adresat **Poeților tineri** de nu mai puțin tînărul și tumultosul Beniuc, în 1934".

(George Munteanu: „De la realismul critic la realismul socialist", CONTEMPORANUL nr. 13 din 30 mart. 1962).

„Deocamdată numai pentru unii **studenți universitari". M. J. Egalitatea cetățenilor prin prisma clericală. V. R., ian. 1962.**

„Dimineața îl găsi pe Toader Ciungu lîngă gardul de nuiele, ușor aplecat înainte, cu capul întors spre drumul ce șerpuia dincolo de seninul zării".

(Ștefan Gheorghiu, „Dimineața lui Toader" GAZETA LITERARĂ nr. 13 din 29 martie 1962).

Cîteva cauze de stricare a limbii

Într-un articol intitulat Cum scriem și cum vorbim, *Scînteia din 29 martie analizează, pe baza unor exemple concrete, cîteva din greșelile care apar în publicațiile noastre, în prefețe sau studii științifice. Pe bună dreptate ziarul subliniază rolul și importanța pe care îl au în lupta împotriva acestor greșeli școala, presa, radioul, organizațiile obștești. Arătînd faptul că „nimeni nu are dreptul să trateze cu nepăsare această problemă" autorul articolului consideră, în mod întemeiat, că folosirea îngrijită a limbii literare este o datorie obștească. Importanța deosebită a acestui articol, învățămintele prețioase care se pot extrage din lectura lui, ne îndeamnă la ample dezbateri în presa literară.*

Articolul insistă în deosebi asupra unei „serii de denaturări care provin din tendința unor publicații de a „neologiza" cu orice preț limba, de a introduce cu duiumul termeni noi, pretențioși, de care nu e nici o nevoie". Lucrul este foarte adevărat, dar trebuie completat. Ceea ce amenință să strice și chiar strică limba este desigur, întrebuințarea fără frînă a neologismelor comode dar este, în tot așa de mare măsură, și purismul excesiv, întrebuințarea excesivă a unor termeni arhaici, „neaoși", nu rareori ieșiți din uz și care prin raritatea lor sau prin poleiala de poezie falsă pe care au căpătat-o tocmai din cauza rarei lor întrebuințări, dau textului în care apar exact același ton pretențios și sclivisit pe care îl are și limbajul excesiv „neologizat" de care vorbește articolul. Aș cita numai unul singur din acești termeni și anume verbul a adăsta *care îl vedem uneori înlocuind în chip deplorabil și dăunător pe* a aștepta.

Partizanii purismului vor să alunge din limbă neologismele, chiar pe cele necesare. Ei se ridică împotriva neologismelor, nu numai a celor proaspete și care de multe ori sînt folosite cu intenția de a părea distins și subtil (ca și cum subtilitatea ar sta în cuvînt nu în gîndire!), ei se ridică chiar împotriva neologismelor care au fost împămîntenite de zeci de ani și folosesc ca să exprime într-adevăr nuanțe și însușiri deosebite ale aceluiași lucru sau ale aceleiași noțiuni. Acest procedeu constituie o greșeală, fiindcă multe neologisme nu reprezintă sinonime perfecte ale cuvintelor neaoșe, ci au înțelesuri ușor diferite și ele slujesc ca să exprime mai precis lucruri sau noțiuni. Să înlături neologismele intrate în limbă și de care vorbește atîta nu se capătă aruncînd vorbele pare cu țăpoiul, lăsîndu-le să se așeze unde se întîmplă. Scrisul scriitorului cere organizare, disciplină, gust, studiu, exercițiu prealabil, pregătire. Dacă toate acestea nu există, atunci se ajunge repede la scrisul fără echilibru și fără măsură, scrisul automatic pe care îl proclamau suprarealiștii, în chip absurd, drept cea mai înaltă formă de expresie literară, pe cînd în realitate el este negarea literaturii. Desigur, că o căutare cu orice preț a traducerii formale și producerea acesteia în chip artificial nu artistic ceea ce se și definește chiar prin „stil căutat", dă de asemenea loc la excese și deformații și trebuie evitată pentru că duce la un metaforism prolix, la stîlcirea limbii prin abaterea ei de la topica firească. Primejdia stricării limbii este în amîndouă cazurile iminentă. Această primejdie scriitorul este chemat s-o înlăture, nu s-o cultive și s-o favorizeze.

Rolul criticii literare, în bună parte, trebuie să consiste mai ales în controlul, riguros, al limbii scrise. Făcîndu-se critica limbii scrise, se face o operă culturală importantă. Desigur însă că și aici trebuie măsură și echilibru. Și nu trebuie să se cadă în greșeala unui ridicul publicist de pe vremuri care pornise în cruciadă împotriva neologismelor și credea în mod cu totul greșit că face mare treabă dacă înlocuiește aberație cu rătăcire, admirabil cu minunat, realizat cu înfăptuit, profund cu adînc, idiot cu neghiob, inteligent cu isteț, ridicul cu caraghios, posibilitate cu putință și așa mai departe. A suprima inutil o mulțime de sinonime înrădăcinate de atîta vreme, așadar a împuțina mijloacele de expresie ale limbii, nu înseamnă decît a sărăci limba din exces de purism. E o greșeală tot atît de gravă ca și aceea contrară, semnalată cu exemple excelente în articolul din Scînteia, *și care consistă în folosirea unor termeni tot așa de inutili și tot numai din dorința de a se distinge pe care, din nefericire, o au cîteodată unii scriitori. Critica literară are datoria să-i controleze și pe aceștia cu tot atîta rigoare ca și pe fanaticii purismului, deoarece și unii și alții, nu fac altceva decît să strice limba.*

Al. Philippide

CRONICA LIMBII

înrădăcinate de atîta vreme înseamnă să sărăcești limba, înseamnă să împuținezi posibilitățile stilistice ale limbii. Un scriitor care face acest lucru cade în exagerări comice, scriind în secolul al XX-lea în limba lui Ureche și chiar cu topica cronicarului. Bineînțeles că scriitorul trebuie să bage de seamă să nu cadă în excesul contrar și anume întrebuințarea fără măsură a neologismelor inutile și de o falsă distincție.

Unul scriitor care prin menirea și prin meseria lui trebuie să păstreze limba, s-o scrie corect și s-o ajute să se dezvolte potrivit legilor ei adînci și în spiritul ei, nu-i este îngăduit să scrie de mîntuială și la întîmplare. Unii scriitori, totuși, lucrează așa. Lasă fraza să țîșnească și să se aștearnă pe hîrtie fără s-o mai controleze și fără s-o mai cioplească. Li se pare că dacă scriu așa, scrisul lor va căpăta naturalețe, „spontaneitate", „autenticitate". Spontaneitatea și autenticitatea

CAPTIVANTUL ÎN LITERATURA COPIILOR

Tudor Arghezi, cu condeiul său scînteietor, a luat deunăzi apărarea copiilor, dojenindu-i delicat pe scriitori, cerîndu-le să creeze o literatură a copiilor și nu literatură *pentru* copii.

Cum putem scăpa de acest *pentru* cu rădăcini adînci în conținutul cărților adresate celor mai mici cititori?

Scriind captivant.

Simplitatea și claritatea nu sînt suficiente pentru a-l cuceri pe copil. Cartea lipsită de farmecul descoperirii unor idei înaintate, întîmplări semnificative, eroi cu o personalitate puternică, devine în modul cel mai categoric inaccesibilă, deoarece copilul n-o citește.

De neînțeles este faptul că printre lucrările scrise desuet, uscat, plicticos sau cu o vervă cu totul de suprafață, se găsesc și unele lucrări inspirate din viața contemporană. În contrast cu realitatea pe care pretind că o reflectează, rămînerea în urmă a acestor cărți devine cu atît mai izbitoare.

Astfel chiar într-un volum masiv dedicat vieții elevilor și pionierilor, cum este „Un vis împlinit" de Ovidiu Negoiță, prea puține pagini sugerează viața tumultoasă ce se desfășoară azi în școli.

Explorînd mai puțin universul spiritual al eroilor, autorul se limitează să ilustreze literar unele lecții sau activități, acordînd cea mai mare atenție unor introduceri nejustificat de ample și voit *copilărite*. Într-un cadru romantic, lîngă zidul unei cetăți, umbre misterioase jură să săvîrșească un lucru deosebit: să se înscrie la cercul de mîini îndemînatice al școlii, pentru a confecționa muzicuțe din penale!

Un copil prinde curaj să sară o poartă numai cînd își amintește că este purtător al insignei F.G.M.A. Sau se fac adeseori precizări într-un stil de proces verbal: „naturaliștii de la Vadul Lat obținuseră succese evidente cu noul hibrid rezultat din îmbinarea muncii de laborator cu munca și îngrijirea în cadrul orelor de cunoștințe agricole".

Tot elevilor (dintr-o VII-a) le este dedicată și cartea cu titlul promițător „Oameni de 14 ani".

Cine sînt acești *oameni* pe care autoarea îi prezintă copiilor, care este universul lor sufletesc, care sînt semnele maturității ivite în conștiința lor, care este farmecul acestor copii mari care vor face parte din prima generație a constructorilor comunismului?

După lectură, este greu să răspunzi.

Eroii Monei Rădulescu care vin la școală în virtutea inerției și tot în virtutea ei se pregătesc și pentru admiterea în clasa a VIII-a nu au pasiuni, nu-i preocupă ce vor deveni în viață, par să nu aibă cunoștință de înfăptuirile extraordinare din jurul lor, din domeniul științei și tehnicii, afli că sînt pionieri doar cu prilejul primirii în organizație a unor noi membri și „se afirmă" păcălindu-i pe profesori, jucînd în ore fotbal cu nasturi, organizînd curse de muște sau șicanîndu-l pe un suplinitor față de care se simt superiori. Singurele evenimente ce scot clasa din inerție sînt disparițiile unor stilouri și a unui album de timbre. Nivelul acestei clase prezentată ca „fruntașe" este atît de coborît, încît însăși autoarea dorind să transforme caracterul unui personaj — un elev rămas în urmă la învățătură și cu deprinderi urîte — realizează acest lucru punîndu-l sub influența unor personaje din afară, elevi la un cămin de copii.

Acești eroi lipsiți pînă și de efervescența proprie vîrstei, nu-i reprezintă pe copiii noștri de 14 ani, inteligenți, pasionați, dornici să săvîrșească lucruri extraordinare, plini de energie, de inițiative, setoși de cunoștințe și care se pregătesc să intre în organizația revoluționară de tineret.

Care este mesajul acestei cărți, ce perspective deschide, la ce întrebări dă răspuns?

Lipsa de idei, necunoașterea realității pe care și-a propus să o reflecteze, au determinat-o pe autoare — nu lipsită de o anume îndeminare la scris — să facă dintr-o carte dedicată vîrstei încîntătoare de 14 ani, o compunere ștearsă, falsă.

Alți autori au încercat să realizeze nota captivantă a povestirii recurgînd la o serie de elemente formale, extravagante, neglijînd tocmai sensul major al ideii artistice.

Astfel cartea „Băiatul cu valiza" are o anume străluciere (Ed. Jurist povestește într-un stil antrenant, cu vervă, pregătind glume și surprize la tot pasul), dar adeseori îndreaptă atenția și interesul cititorilor spre întîmplările nesemnificative, spre farse care au doar rostul de a-i amuza pe copii. Este desigur mai ușor să creezi situații comice legate de confundarea a două geamantane cu conținuturi diferite decît să dezbați într-o atmosferă veselă probleme cu ecou mai adînc. Faptul că decorul în care se desfășoară aventura este pionieresc, nu poate masca inconsistența conținutului.

Și în lucrările lui Octav Pancu-Iași, stilul, dialogul, sînt unelte principale, dar ce idei servesc, în ce scop autorul imaginează situații extraordinare, pentru ce îi dojenește și-i răsfață pe copii, pentru ce le creează tot felul de jucării pînă și din numele personajelor „Iepurașul-urechilungi-dar-la fugă-nu-lajungi", „Ariciul-țepi-o-mie-dă-mi-unul-și-mie", „Zebra-picioare-lungi-și-cu-pijama-în-dungi"?

Totul pentru a crea la cititorul mic sentimentul tonic de bucurie că oamenii și natura îi iubesc pe copii, că totul este făcut pe lume spre bucuria lor.

Într-o povestire din ultima sa carte „Scrisori pe adresa băieților mei" vin prietenii din lumea întreagă, din regiunile polare și din Africa fierbinte, ca să-l felicite pe un băiețel pentru că azi și-a încălțat pentru prima oară, fără ajutorul nimănui și fără să greșească, gheata dreaptă pe piciorul drept și gheata stîngă pe piciorul stîng.

Unei castane nedumerite de rostul ei în lume, scriitorul îi spune: „atunci cînd ai căzut din pom n-ai spus nici pac! (ca o pușcă), nici hoc (ca un ciocan). Ai spus așa cum spune orice castană care cade într-o curte cu copii. Ai spus „joc"!".

Trecînd în revistă și alte cărți apărute în ultima vreme se poate observa în ce măsură idei de bază ale educației comuniste dezvoltate cu talent, pot duce la crearea de cărți captivante și la afirmarea în același timp a unor stiluri de creație distincte, originale.

Vladimir Colin se folosește în cartea sa „Întoarcerea pescărușului" de dinamica, de particularitățile cărții de aventuri, pentru a prezenta copiilor acțiunile pline de curaj și putere de sacrificiu în care erau angajați comuniștii în timpul ilegalității.

Antrenîndu-i în urmărirea pasionată a peripețiilor prin care trec personajele celor două cărți ale sale „Muzicuța cu schimbător" și „Am fugit de acasă", Nicuță Tănase le vorbește cititorilor săi în fraze simple, fără găteli, despre ce înseamnă cinstea, respectul față de avutul obștesc, în ce măsură societaeta noastră este interesată ca fiecare om să-și păstreze demnitatea.

Prin destinul unor personaje creionate convingător, cu sensibilitate, cum sînt cei doi copii Mihălucă și Benoni, Gica Iuteș dezvăluie în romanul său „Cei de la Crisanta" ce a însemnat pentru țărănimea noastră scuturarea jugului boieresc.

Desfășurînd aventuri romantice, într-un cadru natural, plin de surprize și de farmec, Petre Luscalov dezbate și prin personajele recentei sale cărți „Puiul de rață sălbatică" înrudită cu „Nufărul roșu", probleme complexe de etică, subliniind forța pe care o dă copiilor educația primită în organizația pionierească, cîmpul vast de afirmare a inteligenței, curajului, talentelor, pe care-l oferă aceasta.

Luscalov umanizează peisajul, îl face prietenul copiilor. Cu simț regizoral,creează tablouri de natură ample, dinamice, care dau respirație povestirilor sale, dezvoltînd la cititorii mici sentimentul naturii, optimismul, sensibilitatea.

Un mod original și antrenant de a vorbi despre viața școlii și în special despre procesul de învățămînt, îl cultivă Mircea Sîntimbreanu prin foiletoanele sale satirice.

Obiectele școlarilor săi sînt teribil de naive și ciudate, au numai deprinderi urîte, asemănătoare cu ale elevilor: creionul face numai greșeli de ortografie, servieta crede că ora de matematică sau de istorie înseamnă „fotbal". În fața unui elev grăbit care a rezolvat greșit o operație matematică, sare un cal dintr-o problemă și-i reproșează că datorită greșelilor lui de calcul i-a revenit o rație de două grame de ovăz.

Noțiuni complexe, importante pentru formarea conștiinței socialiste și-au aflat o oglindire originală și în cartea Soniei Larian „Călătorii extraordinare". Pentru a se face înțeleasă de cititorii cei mai mici, autoarea a pornit investigațiile de la înălțimea cunoștințelor lor. Totul începe ca un joc în care planurile real și fantastic se întrepătrund continuu. Fiecare povestire este un joc cu o anumită simetrie și cheie. Un gen de șaradă. Personajele sînt simbolice, particularizate prin semne convenționale „fetița cu funde albe", „băiatul cu sandale roșii". Ceea ce stîrnește interesul cititorilor sînt întîmplările și semnificația lor.

Prin intermediul unui asemenea gen de joc-poveste, autoarea explică celor mici care este deosebirea dintre proprietatea particulară și cea obștească — „Ce au vorbit într-o zi două pălării, două telefoane și două fabrici" — că oamenii singuri își făuresc destinul — „Cine a mîncat bomboanele celor trei ursitoare" — sau că în țara noastră părinții transformă în realitate toate visele copiilor — „Biletul adevărat, savarina adevărată și cheia adevărată".

Am creionat cîteva posibilități, cîteva modalități ale unor scriitori de talent de a dezvolta captivant idei generoase în literatura adresată copiilor. Dar și acestor scriitori, tocmai pentru că sînt talentați, le putem cere să elimine din lucrările lor paginile scrise grăbit, improvizate, fals originale, unele șabloane, dar mai ales să acorde o mai mare atenție reflectării elementelor noului, germenilor conștiinței socialiste care încep să se dezvolte la copii, mai mult interes pentru dezbaterea acelor teme care pot aduce o contribuție la educația comunistă a copiilor.

Literatura copiilor trebuie să fie scrisă de oameni cu talent, cu dragoste pentru copii, bine pregătiți în problemele educației comuniste și meșteri în a scrie cărți fermecătoare. Numai pe calea aceasta vom putea îndepărta lucrările mediocre.

Literatura pentru copii să o scrie scriitorii.

Lucia Olteanu

LITERARE

Priveliştea înălţimii

de **Ion Rahoveanu**

În priveliştea înălţimii
Muntencele le ştiu lingă zăpezi,
Copiii lingă torentele viitoare,
Muncitorii lingă iarna copacilor verzi.

Sînt prompte apele, iar cerurile clare,
Aici pioliţe-s încordate şi ning bucurii
Pe şcolile cu ziduri cutezătoare,
Ochii prietenia soarelui o vor simţi.

Ţării în aerul tare-i jertfim brazi,
Piatra stîncilor o spargem ca pe o cască —
Drumurile noastre intră-n măreţie
Definitive, să o cucerească.

Sînt atît de tînără

de **Sina Dănciulescu**

Primăvara
în colocviul tuturor vînturilor
cele patru zări se-ntîlnesc.
Adulmec iarba ca ogoarele flăminde
şi-mi spun o dată cu ea:
— Sînt atît de tînără...
Trebuie să-ntîmpin fericirea
cu fiecare om de pe lume!

Viaţa aleargă
ca o tinereţe coaptă
ca o maturitate plină de vis
uit să mă gîndesc la trecut;
Şi primăvara
întîmpină cele cinci continente
şi marile noastre oceane;
ele vin spre ea ca fete prietene
legănîndu-şi pletele
iluminat...
Vin ca nişte tineri bărbaţi
dîndu-şi strigăte de luptă.

Prieteni!
Răsădiţi libertatea
pe-ntregul pămînt.
Vom ropoti, vom ropoti ca luminoasele ploi
în aprilie
(spre noile cicluri şi semne
le-aud vibrînd în aerul gol...)
Vom ropoti şi ne vom înălţa-n miliardele fire
din lanurile lumii,
cu Pacea —
forţa nesfîrşită care
aprinde stele de la pol la pol.

Plecarea inginerului agronom

de **Ion Crînguleanu**

Mă strigă Bărăganul de cinci ani încoace:
— „Grăbeşte-te şi zarea mi-o preface
În mare nesfîrşită de idei şi pîine
Ascunsă-n palma ta,
Ascunsă-n mine".

...Mi-i zborul inimii cît o cîmpie-n zori
Cînd urci
Şi nu te saturi să tot zbori.
Tu mai rămîi un an? E mult?
Cu inima, cu gîndul te ascult.
Sînt prea grăbit? Să nu te miri;
Vrea Bărăganul pîini şi trandafiri.

Poţi să respiri adînc în palma mea;
Cinci raze are, prefăcută-n stea.
Am două mîini — sînt două stele;
Duc Bărăganului lumină-n ele...

Bună dimineaţa, primăvară

de **Sorin Stoian**

Bună dimineaţa, primăvară a biocurilor albe
Bună dimineaţa, muguri sfioşi, fermecaţi şi superbi
Bună dimineaţa, bulevarde izvodite spre cîntec
Bună dimineaţa, păduri cu izvoare şi cerbi.

Bună dimineaţa, grădini spre iubiri înflorite
Lîngă-oglinzi de cristaluri străjuite de-un nimb
Bună dimineaţa, preludiu al prospeţimii şi-al muncii
În sunetele celui mai blînd anotimp.

Bună dimineaţa, sirene în zorii cu soare
Bună dimineaţa, pămînturi cu ierburi şi fructe
Cu braţele ridicate spre viitor
Ivim magistrale, oraşe moderne, conducte.

Bună dimineaţa, primăvară cu ghiocei de lumină,
Drumurile noastre în zorii de rouă
Ca nişte fluvii se caută şi se îmbină
Împodobind orizontul cu-o strălucire caldă şi nouă.

CERCURI LITERARE

MIRCEA R. IACOBAN: CEA DINŢII SCRISOARE

A umblat o mulţime pînă a găsit sediul gospodăriei. În cele din urmă, l-a aflat ascuns într-o grădină bătrînă — fost parc al conacului boieresc. La poartă paznicul l-a privit mirat:

— Dumneavoastră?

— Am fost repartizat aici. Sînt inginer.

— Da?... Bine.. — şi s-a cufundat din nou în ziar.

Traian păşeşte rar, cercetînd cu interes grădina. Unele alei au fost năpădite de iarbă, iar copacii n-au fost curăţaţi de mult; prin verdele crud al frunzişului răzbate ades cafeniul dezolant al crengilor uscate. La capătul întortochiatei alei principale, răsare clădirea gospodăriei. Fostul conac are o arhitectură greoaie şi amestecată. Coloanele zvelte, ce s-ar vrea împodobite cu capiteluri dorice, sînt amplasate fără nici un rost, în faţa unui perete pe cuprinsul căruia nu se zăreşte deschizătura vreunei uşi, iar ca să ajungi pe terasă trebuie să ocoleşti toată clădirea. În curte — pustiu, iar în birouri, doar un referent bătrîn stă aplecate asupra unei mese, totalizînd nişte coloane interminabile de cifre.

— Bună ziua... Am fost repartizat aici. Sînt inginer.

Bătrînelul mestecă înainte cifrele şi, abia după ce termină o coloană, catadixeşte să răspundă:

— Aha, aveţi bagaj... Daaa... Păi, să vină tovarăşul director, tovarăşul inginer şef... Pînă atunci lăsaţi-l aici.

Şi începe iar să şoşotească, urmărind cu vîrful creionului alinierea cifrelor. Ridicînd din umeri, Traian lasă geamantanul lîngă un birou şi iese din nou în curte. Deşi, din timpul practicii în producţie, este obişnuit cu liniştea sediilor în vremea campaniilor, tăcerea în care este cufundat acest conac, înconjurat de copaci şi statui acoperite de muşchi, îi dă un sentiment apăsător ce-i accentuează tristeţea despărţirii de colegi, de facultate, de freamătul Iaşului universitar... Doar dintr-un colţ al curţii se împrăştie puţină gălăgie. Intră. Sala cantinei. O femeie în vîrstă, care toca verdeţuri, îngînînd o melodie cunoscută, se opreşte cu cuţitul în aer şi cercetează cîteva clipe pe noul venit:

— Matale?

— Uite, caut şi eu un suflet de om... Văd că-i pustiu ca-n codru...

— Păi, aşa-i pe la noi după amiaza... Lumea e dusă pe la treburi... Da' matale?

Traian e nevoit să repete din nou:

— Sînt repartizat aici... Inginer...

— Aha... — şi reîncepe tocatul, pentru a se opri iar peste cîteva clipe: Şi de ce eşti aşa de posomorît?

— Păi...

— Păi ce?

— Uite aşa... Abia am terminat facultatea... N-am fost de mult pe acasă...

— Şi te pomeneşti că ţi-o fi dor de mămica, nu?

— Drept să vă spun...

— Ţi-e dor?

— Mi-e dor. După examenul de stat, am fost la mare. Acu' vin direct de la Costineşti...

— Unde-i Costineştiul ăsta?

— Păi nu v-am spus? La mare.

— Aha... Cuţitul ce reteză mărarul reîncepe ţăcănitul monoton. După ce ridică capacul unei oale, Traian întreabă curios:

— Ce mîncăm diseară?

— Ciulama. Îţi place?

— Nici de frică.

— La mămica, acasă, nu mîncai?

— Nţ...

— Dar ce mîncai?

— Uite, de pildă, varză cu carne, chiftele marinate... Ciulamaua să n-o văd.

Bucătăreasa îl priveşte ciudat, parcă şi cu puţină milă:

— De unde eşti matale?

— Din Segarcea. Oltenia.

— Fiuuu... Departe! Las' că şi în Moldova îs oamenii de treabă. Ai să vezi c-o să-ţi placă...

— Ciulamaua?

— Ei, nu vorbeam de ciulama... o să-ţi placă aici, la noi la gospodărie.

În curînd o să se întunece. Aleile au căpătat un aer misterios. Traian a curăţat de muşchi soclul unui Cupidon şi începe să scrie prima lui scrioare trimisă „din producţie":

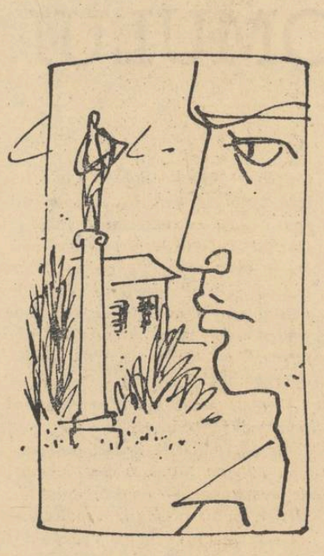

„Dragii mei,

M-am prezentat la post. În momentul de faţă, mi-am „instalat" geamantul într-un birou şi aştept. Ce aştept, nu ştiu. Pe nimeni nu interesează că am venit; toţi se uită la mine plictisiţi nevoie mare. Habar n-am unde am să dorm. Habar n-am ce am să mănînc. Habar n-am ce am să fac. Imi pare rău că nu-s fată, fiindcă aş putea trage un bocet în voia cea bună. Nimeni nu m-ar auzi, deoarece pe raza a 15 hectare, vieţuieşte, doar un paznic, o bucătăreasă şi un contabil pe jumătate surd. Tare mă tem că am greşit, ducîndu-mă la Agronomie. Oricum, e prea tîrziu... Ce bine e de tata; ca mecanic vede mereu alţi oameni, alte locuri... Eu o să vieţuiesc cu stafiile. Sper că am să vă mai scriu. Nici nu ştiu ce adresă am. Cînd am s-o aflu, v-o trimit.

Traian"

Se îndreaptă din nou către poartă. Paznicul, care n-a reuşit să termine încă articolul din ziar, tresare:

— Dumneavoastră? Cînd aţi intrat?

— Ai uitat? Acum jumătate de oră.

— Aha! Sînteţi tovarăşul ăla, inginerul...

— Poftim scrisoarea asta. Cînd vine factorul, i-o dai... Şi încă ceva: ţigări de unde iau?

— Sînt „Mărăşeşti" şi „Carpaţi" la bucătărie.

— Dar „Favorit"?

— „Favorit"? Aha, de alea cu **filtru**... Păi, cale de jumătate de ceas, la cooperativă... Om vedea noi cum om face, dacă din altele nu fumaţi. Chiar numai din alea fumaţi?

— Numai.

Cînd se întoarce, o ia pe o aleie lăturalnică. Grădina asta, îngrijită, ar fi o frumuseţe. De ce or fi lăsat-o aşa, în paragină?

— Bună seara.

În faţa lui, aşezat pe o bancă veche, a răsărit un om între două vîrste, îmbrăcat cu o bluză de doc şi şapcă de piele.

— Bună seara... Iată, vasăzică — glumeşte Traian — încă un om, afară de contabil şi paznic.

— După cum vedeţi... Vă plimbaţi?

— Mă plimbam. Mă plimbam şi mă întrebam: de ce or fi ţinînd oamenii ăştia frumuseţe de grădină în paragină? S-au bucurat destul alde Zarifopol de ea; acuma, cînd e şi rîndul nostru, o năpădesc buruienile.

Celălalt zîmbeşte:

— La asta mă gîndeam şi eu. Ţi s-o fi părînd ciudat, dar exact acelaşi lucru mă frămînta. Uite, de pe banca asta se vede toată grădina. Mă gîndeam că dacă am curăţa aleile...

— Şi rigolele...

— Daţi-mi voie... Rigolele trebuiesc orientate paralel cu aleile.

— Aleile ar trebui prunduite...

— Cred, că mai bine ar fi de pus cărămidă fărămiţată. Dă un aer de curăţenie, de ordine...

— Cărămidă? Hm... N-ar fi rău... Numai că ar fi cam mult de lucru... Şi nu prea sînt oameni, acuma, în campanie...

— În două-trei zile, cu trei oameni...

— Imposibil.

— Ba-i perfect posibil.

— Uitaţi de uscături.

— N-am uitat. Se taie.

— Şi gardul?

— De văruit, altceva nimic.

— Florile?

— Le răsădeşte grădinarul. Trebuie să fie un grădinar, nu?

— Iar rigolele?

— Aici e mai greu. Cred că o zi de lucru e destul.

— O zi? Cel puţin două.

— Cu trei oameni?

— Cu trei oameni.

— Ajunge una. Pariem?

— Pariem. Pe ce?

Traian era cît pe ce să spună: pe un film, pe o îngheţată... Îşi aduce aminte însă că-i ditamai inginerul:

— Pe un litru de vin.

— S-a făcut. Mîine dimineaţă ai oameni.

— Cum?...

Celălalt zîmbeşte cald, cu toată faţa:

— Mîine ai oamenii, tovarăşe inginer. Începeţi prima dumneavoastră zi de muncă la noi. Pariul rămîne, da?

— Dumneavoastră...

— Sînt directorul. Să facem cunoştinţă: Ienceanu. Şi mie îmi stătea grădina asta pe suflet. Tot am amînat să mă apuc de ea... Acuma însă, gata! Veniţi să vă arăt camera... Nu-i aranjată cine ştie ce, abia ieri am aflat că veniţi...

Traian îl urmează ascultător, îndreptîndu-se către clădirea ale cărei ferestre s-au luminat.

Camera mică şi cu tavanul jos, aranjată cum trebuie, deşi în grabă, respiră un aer cald, de intimitate.

Deodată, Ienceanu se-ncruntă, întorcîndu-se din prag:

— Valentina! Măi, fată!

Din celălalt capăt al coridorului, răspunde o voce cristalină, în care ghiceşti neastîmpărul:

— Indată, vin.

— Nu-i nevoie să vii... Ascultă, ai uitat cum ne-a fost vorba? Ai?

— Directorul se întoarce şi îi întinde mîna:

— No, eu vă las, tovarăşe inginer. Iar mîine seară, om bea un litru de vin, da?

— Oricum îl bem. Interesează însă cine-l plăteşte.

— Sper că nu eu. Om vedea noi... Noapte bună.

Rămas singur, şi-a adus valiza şi îşi aranjează acum lucrurile în dulap. Trec numai cîteva clipe şi ciocăneşte cineva în uşă. Apare apoi capul unui bărbat cam de o vîrstă cu Traian.

— Bună seara... Staţi, staţi, nu vă deranjaţi, că nu intru... Vreau numai să vă întreb: volei jucaţi?

— Joc... În vocea lui Traian se simţea nedumerirea.

— Minunat! — exclamă celălalt din uşă. Mîine avem meci cu cei de la S.M.T. La ora trei. Să veniţi neapărat.

Şi înainte de a pleca, îi întinde mîna din prag:

— Să facem cunoştinţă: Stoian. Şi eu sînt inginer.

Nici două minute n-au trecut şi iar ciocăneşte cineva.

— Tovarăşe inginer...

Recunoaşte vocea neastîmpărată de adineaori. La răspunsul său, pătrunde în cameră o fată cu zulufi blonzi şi năsucul copilăros, ridicat în vînt.

— Eu... Eu îs Valentina. Am adus.

Şi luînd mîna de la spate, îi arată un buchet multicolor de Gura-paharului.

— Il punem aici... Ştiţi, tovarăşul preşedinte mi-a spus de dimineaţă să vă pun nişte flori, dar eu... am uitat. Am uitat şi gata. V-aţi supărat?

— Cumplit!

Fata zîmbeşte strengăreşte, dispărînd apoi cu un „bună seara" repezit. Paznicul a venit şi el peste puţină vreme, anunţînd cu glas solemn:

— Au sosit „Favoritele" alea. M-am repezit eu şi le-am adus. Da' poate mai bine-i să fumaţi „Carpaţi"... Am auzit de la cineva că-s bune. Cică-s cele mai bune... Acuma, să veniţi la masă... Mi-a spus Leonora, bucătăreasa, să vă chem...

În sala de mese, atît de pustie acum cîteva oare, e zumzet şi veselie. Cîteva fete — probabil tehniciene sau studente în practică — îl privesc cercetător pe sub gene. Traian a dat să se aşeze, dar bucătăreasa, zărindu-l, l-a oprit, arătîndu-i altă masă. Iar peste cîteva clipe, a apărut triumfătoare, cu o tigaie acoperită în mînă. După ce, cu o expresie de mare taină, a curăţit masa, i-a răsturnat în farfurie varză cu carne, aburind-o.

— Aveam varză... A mai rămas şi carne... Aşa că v-am făcut la repezală o mîncare, să nu vă plîngeţi de ciulama... Asta aşa, fiindcă sînteţi nou şi vi-i dor de mămica.

Traian mestecă rar. Gîndurile i se învălmăşesc. Mîine dimineaţă va trebui să se scoale devreme şi să mai facă o dată ocolul grădinii, desenînd un plan după care să lucreze. Iar după amiază... Deodată tresare, rotindu-şi ochii prin sală. Il zăreşte pe paznic mîncînd la masa de alături.

— Tovarăşe Zamfir, ţi-am dat o scrisoare...

— N-a venit încă factorul. E la mine.

— Dă-mi-o înapoi.

Afară s-a întunecat de tot. La sediul gospodăriei a început să zumzăie televizorul.

TUDOR URSU: LUMINA

A bufnit vîntul în fereastră... A mai bufnit o dată, apoi l-a auzit şerpuind pe sub streaşină, pînă la colţul casei. De acolo, cine ştie? S-o fi aninat în crengile goale ale cireşului sau s-a oprit în gardul de salcîmi...

De ce s-a trezit? L-a trezit vîntul? Poate vîntul, poate... Dar cine altcineva să-l trezească? Se ridică pe jumătate şi ascultă... Se culcă din nou, încearcă să adoarmă, dar degeaba: nu mai putu sta în aşternut. Se sculă, îşi luă cojocul pe umeri, trecu prin sală şi deschise uşa. Îi veni în faţă şi pe pieptul descoperit, vîntul. Era cald şi umed. Vasăzică, el era. El îl trezise. Atunci inseamnă c-a trezit şi cireşul, şi salcîmii.

Cobori treptele şi încercă să desprindă din întuneric umbrele pomilor. Se întoarse şi se aşeză pe prispă, cu umărul rezemat de stîlpul din colţ.

De aici, de sub deal, de unde era casa, vedea aproape tot satul. Îi vedea luminile împrăştiate pînă hăt, în cotul văii.

O ştia pe fiecare cu ochii închişi. Care unde era, a cui era. De multe ori le judeca împreună cu oamenii. Uite, Vicu al Sterei avea la stîlpul de lîngă casă un bec de-o sută. Aşa a fost el întotdeauna. Să fie mai tare ca ăilalţi. Mai sus, Pătroaia ţine lumina ascunsă într-un lăcaş de felinar, cum poartă şi basmaua trasă pe ochi, de nu-i vezi niciodată fruntea.

Urcă cu gîndul pe firul de lumini, pînă în capul din deal al satului. Aici se opri şi rămase mult timp să se gîndească. Apăruse una nouă şi parcă mai tare ca a lui Stere. Cum de n-o văzuse pînă acum? Sau o amestecase cu alea de la grajduri?... Nu! că e nouă!... hotări pînă la urmă.

Îşi munci gîndul, dar nu ieşea nimic. Îşi făcu socoteala cam la cîţi metri e de grajduri, şi la cît de casa lui Bănuţă, lumina aia mai mică, dar nu-i dădea de urmă şi pace. Îi venea să se ducă acum, să vadă...

Rise singur. Ce-a avut el totdeauna cu luminile astea? Şi acum, om bătrîn (da, aproape bătrîn), să se ducă în puterea nopţii, să vadă... El a rămas aşa, cu ea: o patimă veche! Dădu din mînă şi rise iar.

Era copil, copil mic şi mergea cu alţi copii cu vitele, noaptea, la vale, la cîmp. Stăteau un timp de poveşti, apoi moţăiau, fiecare pe ţoala lui. El rămînea treaz. Auzea caii fornăind alături sau ţopăind cu picioarele împiedicate. Bănuia cîmpul pînă departe în zare, căutînd să străbată întunericul. Dar nu vedea nimic. Şi aştepta.

Aştepta aşa ceasuri întregi, să vadă vreo lumină. Vreun felinar de căruţă sau vreun foc pe cîmp, o luminiţă cît de mică. Îi plăcea s-o vadă cum pîlpîie. I se părea că lumina aia mică lungeşte cîmpul, măreşte pămîntul în jurul lui. Şi se uita mereu la ea: ce-o fi acolo? De ce pîlpîie? Încerca să se ducă cu gîndul, să-şi închipuie: ce e? Cum e? Şi gîndul se învolbura, căuta. Un timp sta aşa şi nu-şi mai lua ochii de-acolo. Clipea din cînd în cînd, dacă i se părea că se stinge. Dar parcă îl chema, îl trăgea ceva. Uneori i se părea că se măreşte mereu şi în ochii lui era numai lumină. Îi lăcrimau. Atunci se scula. Întîi o lua încet, apoi mai repede, pînă alerga, alerga mereu spre ea. Voia s-o ajungă. Să ajungă acolo, s-o vadă de aproape, să vadă ce e, să simtă lumina...

Într-o noapte de toamnă, văzuse un foc. Unul mare. A alergat mult. Să fi bătut vreo trei kilometri. Erau lucrătorii de la calea ferată:

— Ce-i mă, minzule, cu tine? De unde apăruşi?

— Am venit la foc...

— Stai mă, că te bagi în el!

— Dă-i, careva, vreo doi tăciuni, pe-un capăt de tablă!

— Sînt departe, nene... Se stinge...

— Atunci, de ce-ai venit, mă?

— Am venit, aşa... la lumină, şi să văd cine e...

L-au luat între ei şi i-au dat să mănînce.

A plecat şi se întorcea mereu, să se uite înapoi, la focul ăla mare. A mers mult timp în lumina lui.

Cînd focul n-a mai rămas decît pîlpîire în mijlocul cîmpului, în întuneric, i-a părut rău că n-a luat jar. Făceau şi ei focul şi poate-l vedea cineva şi venea la el... Da' n-aveau voie cu foc, că-l vedeau pîndarii şi le luau caii... Ale cui or fi fost locurile?

Iar l-a trezit vîntul. A venit din vale, a împins în poarta închisă cu cercul de sîrmă, apoi a trecut peste ea. Era tot aşa de cald şi cu miros de iarbă adus de pe unde venea el.

Se uită iar în capul satului, la lumina aia mare. „Trebuie să văd eu diseară ce-i cu ea".

O auzi pe nevastă-sa că umblă în spatele casei, la păsări. Cerul albise spre răsărit şi stelele mai rămăseseră pe ici, pe colo, cîte una.

— Lie, Lie, ai început să nu mai ai somn dimineaţa...

Se uită la nevastă-sa, care sta întoarsă spre el, pe scara prispei.

— Ei... şi cu tine... n-am somn... Mă uitam şi eu, aşa...

— Da' luminile astea nu le mai stingi?

Lie Noicu se ridică şi se uită la becurile aprinse. Al de pe prispă şi al de la colţul casei.

Erau acolo... da acolo ca nişte stele ale dimineţii ce-şi înginau lumina cu începutul zilei.

TINERI SCRITORI DIN CERCURI

GHEORGHE SUCIU: DOI COCOŞI

El zicea că mă dă gata. Nu ştia cine-i Nichifor Golaşu.

— Uite, cum mă luă:

— Mă, am auzit că la voi nu-s toţi înscrişi.

— Nu-s.

— Mai sînt mulţi pe dinafară?

— Mai.

— Spune-mi şi mie din ăia pe care-i cunosc — zice el, şi se pişcă de mustaţă.

— Păi, Ion a lui Huhurez, Lemnuş, Truţă, Şchiopul lui Turcu...

— Mă, dar ăştia-s buni şi străbuni... o înghiţi el.

— Sînt, mă, sînt de mult, oale şi ulcele, rîd eu în mine. Vezi dacă te prinzi cu Golaşu!... Te mîncă, tete, limba? Dă-o-ncoa să-ţi pun chiper pe ea!

O învîrte el şi mă întreabă dacă Lodovica e sănătoasă. Îmi ziceam: atîta-i trebuie, să se lege de nevastă... Şi dacă-l mînă păcatul şi-l distrug, nu-l am nici pe cunoştinţă! Încearcă s-o aducă pe ocolite.

— La a mea îi dă pensie. Stă ca doamna. Am auzit, cum că la a ta, nu i-ar da.

— Nu-i dă, mă.

— N-ai pe nime la conducere?

— Numai pe preşedinte, trag cu ochiu-n vînt. Mi-i nepot după nevastă!

S-a oprit. Se gîndea că-l ard iară. Da-l mînca limba şi-l îndemna păcatul; şi zice:

— Nu te-ai scris la vorbă în şedinţă?

— Ba m-am înscris.

— Şi ziceau că nu-i dă?

— Ba, ziceau că-i dă.

— Şi tu ce-ai zis?

— Să nu-i deie.

— De ce?!

Aici m-am gîndit să-l frig şi l-am fript:

— Că la noi, am propus eu, să deie numa la bătrînele care n-au bărbat, ori la alea care au hodorogi. Unde bărbatul are braţ de muncă, să-şi ţie nevasta... dacă-i trebuie nevastă.

— Mă...

— Aşa, vezi, te-am mai ars odată! Vorba trebuie rumegată înainte de-a spune-o. Eu cînd spui o vorbă, e vorbă, nu mă căiesc pe urmă. Stai rău, tete! Gîndeşte-te întîi ce vorbeşti! Pune-mă să-ţi spun o poveste, şi-s omul tău. La astfel de oameni, siciitori, nu le mînc nici nuca din sîn. Dar n-are el vorbă fainâ, că auzi ce-mi zice:

— Mi se pare că aveţi şi voi un camion!

Păi cum să nu mă necăjesc? Adică, numai ţi se pare? Adică numai unu? Adică, ce, gospodăria lor a avut camion înaintea noastră? Şi cînd mă pregăteam să-l dau gata şi la vorba asta, iaca, dinspre sat apar cîteştrele camioanele noastre încărcate cu saci. El nu le vedea, că era cu spatele spre uliţă. Atunci îi zic:

— Ia uite, mă, cum bate soarele pe turnul bisericii de la noi.

Cînd se uită, se înecă. Se scoală din nou să plece. Pleacă, tete, că acum ştiu ce poţi!

Numai c-o fost dracu-n el şi se zvîrcolea. Aci, la urmă, cînd să dăm mîna, m-a avut şi el. Zic:

— Dă-mi o naţională, că le-am gătat.

— N-am.

— Păi, ţi-am văzut pachetul.

— Sînt mărăşeşti, la noi nu mai pipă nime naţionale! Noroc şi spor.

Măi, să ne ducem cu toţii la cooperativă, la Onu, să-i spunem să nu mai aducă naţionale. Hai! Ia luaţi cîte-o mărăşească!

DOCUMENTE

Inspectorul agricol Constanța arată :

La ferma Călărași unde sînt 500 ha teren arabil „pămîntul este lucrat în regie, iar inventarul mort al acesteia este vechi, uzat, devenit necorespunzător".

La această fermă făceau stagiul 3—4 absolvenți ai școlilor de agricultură în vederea completării cunoștințelor practice în condiții precare.

„S-a intervenit să se facă reparații localului. Nu s-au făcut, lăsînd clădirea să se distrugă. Nu se poate asigura stagiarilor cazarea în condiții omenești".

(Din documentele Min. Agriculturii)

Camera agricolă Ialomița arăta că nu are posibilități de angajare de cadre „lăsînd personalul pe drumuri".

(Dir. Prod. Vegetale 1942)

În scrisoarea Inspectoratului agricol Constanța se arăta că din verificarea modului cum Ocoalele agricole ale acestui județ sînt încadrate, s-a constatat că în acest județ „eminamente agricol", cu ocoale foarte mari, avînd fiecare 10—12 comune, toate mari, ocoalele agricole nu sînt înzestrate cu personalul strict necesar.

Din această cauză nu pot face față însărcinărilor multiple ce se impun.

Ibidem

Inginerul E.N. avînd o fermă lîngă Brăila, întindere peste 15 ha se ocupă numai de pămîntul lui tratînd cu dispreț nevoile sătenilor.

Ibidem

— Redăm cîteva fragmente din memoriul întocmit de Ing. agr. F.N. șeful circumscripției agricole S. pendinte de Serviciul agricol R. (26 feb. 1936)

Am onoarea a raporta următoarele :

I. Constatări

Agricultura locală se zbate într-un cerc vicios, din care cu greu se poate ieși fără reforme radicale în sînul fiecărei gospodării în parte sau întotalitatea lor. Vite de muncă prea puține, degenerate, prost hrănite ; consecințe : bălegar puțin — pămîntul sleit — arături superficiale — recolte slabe. Cercul acesta cu greu putem să-l rupem din cauza nefericitului asolament : grîu și porumb.

...În comuna de reședință a circumscripției au 166 vite de muncă, cari trebuie să muncească 1077,72 ha pămînt arabil.

...o altă cauză a situației e mirajul vieții comode dela oraș unde săteanul cîștigă mult mai bine decît la ogorul lui, lăsînd acasă nevasta cu copii mici, cari rămîn să facă muncile agricole.

Intelectualii satului, certați între ei, slabi agricultori, se ocupă mai mult de politică.

II. Greutăți.

În activitatea mea nu m-am bucurat de concursul autorităților locale. Cu toate că am ordine speciale, le consideră ca facultative, deci în limita timpului disponibil, și numai acolo unde le convine îmi dau concursul.

...Cu sătenii lucrurile stau cu totul altfel ; cum au cîștigat încrederea în mine, au început să-mi asculte sfaturile și în majoritatea cazurilor să le aplice pe teren. În primăvara trecută, mulți săteni au semănat porumb cu mașina Circumscripției, au executat muncile după instrucțiunile mele.

...loturile școalelor (pentru că s-au opus intelectualii) au fost însămînțate după metode vechi...

Și o petiție datînd din 1938 :

Domnule Ministru,

Subsemnatul R.S. conducător agronom absolvent al Școalei de agronomie, cu profund respect vin a vă ruga, să binevoiți a-mi asculta următoarele.

Fiind lipsit de mijloace materiale încît a trebuit să muncesc ca zilier, pentru a-mi achita taxele școlare — școala am făcut-o cu mari sacrificii, — cu credința că viitorul mă va sprijini, să întrețin doi părinți săraci, lipsiți de avere și de puteri de muncă.

Timpul însă, după terminarea școalei, m-a purtat pe la toate ușile, pentru a cîștiga o bucată de pîine, așteptată acasă.

Peste tot mi s-a cerut — de dincolo de ușă — protecție — sau în șoaptă la ureche — figurarea într-un partid politic, pe care din păcate nu l-am avut ; trebuind să mi se creeze aceeași situație din școală ; lucru cu ziua...

BILET DE SOCOTEALĂ No. 51

Astă-zi 5 luna Noembrie 1902, socotindu-se locuitorul Ghe. Florea G. Iovan din comuna Verbița învoit pe Moșia Verbița

No.	DATORIE	Lei B.	No.	RASPUNDERE	Lei B.
3½	pogóne să secere grîu	42,—	3½	pogóne secerate	42,—
3½	pogóne să are grîu	35,—	3½	pogóne arate	35,—
2	dile cu caru	6,—	6	transpórte duse	40,75
150	DD. transport	15,—	6½	zile cu mînile	6,50
2	găini	2,—	2	găini	2,—
5	vite mari	15,—	7½	pogóne ogor	37,50
7	oi	3,50	½	pogon arat semănat	3,50
	rămas dator din vechi	16,25			167,25
50	mănunchi cînepă	2,—			
2½	pogon ogor	12,50			
	lemne luate	15,—			
		164,25			
	să primească	3,—			
		167,25		achitat	
2	care paie	6,—		(ss) indescifrabil	

...Deci după un an de muncă, țăranul pălmaș Gh. Florea G. Iovan a rămas tot el dator moșierului cu 6 lei !

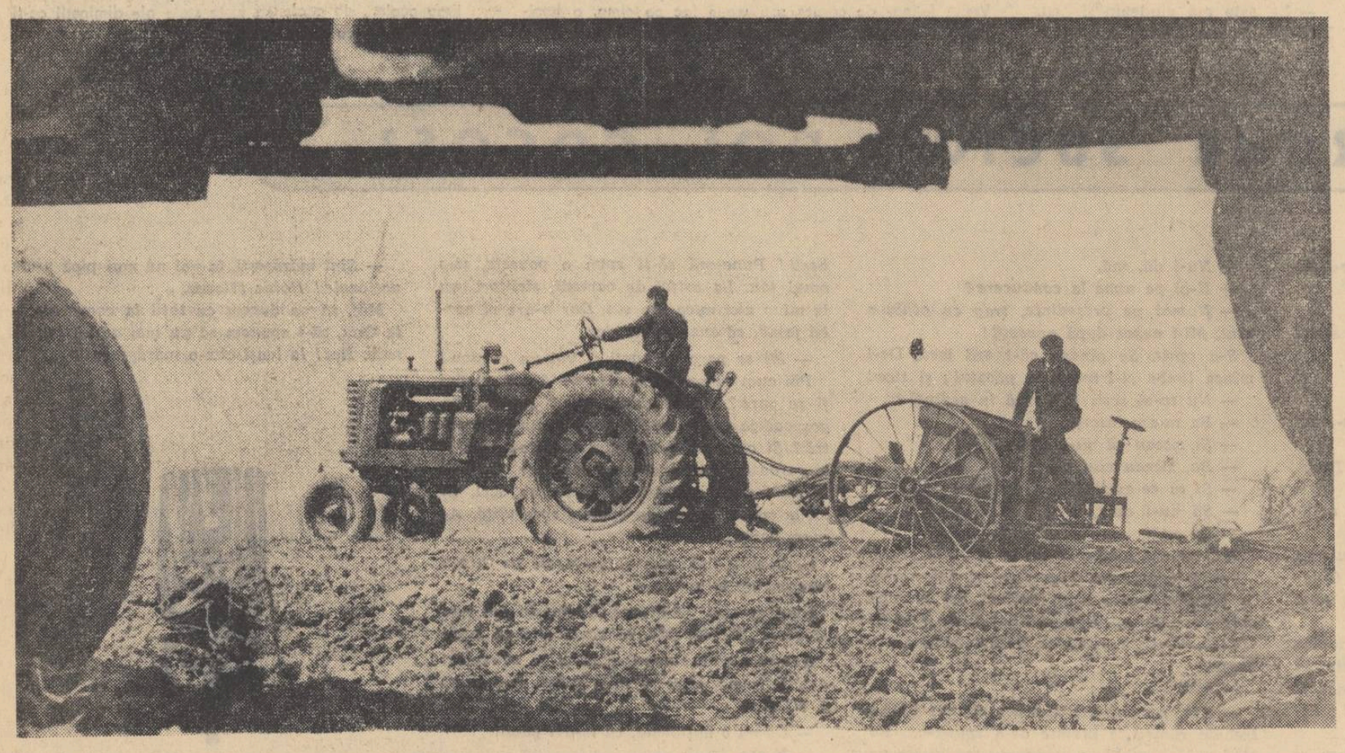

Atelierele anotimpului

PRIMĂVARA AGRONOMULUI

Cînd a venit prima oară la Batăr, cam toți l-au privit cu îndoială.

— Apoi, acesta e un copilandru ! Ce agricultură poate și el ?

Vasile Cîrtea, președintele gospodăriei, l-a invitat la o țuică. Matei se așteptase să-l descoase : „Pe unde ai mai lucrat, în practică, la ce gospodărie ? Cu ce calificativ ai terminat Institutul ?".

În loc de asemenea întrebări, Cîrtea l-a cinstit cu o țuică. Prea mare lucru n-a priceput. Președintele îl întreba de mobilă, cît e de mare, oare umple cu ea două camere ? Îl întreba dacă știe să joace fotbal, dacă are de gînd să rămînă pentru mai multă vreme la Batăr, dacă nu cumva îl roade vre-un necaz, dacă părinții lui sînt sănătoși, dacă-s țărani sau orășeni, dacă soția lui, Ana, ar fi mulțumită cu două camere sau îi trebuie trei...

Începuse să se înfurie. Se simțea ca o carte pe care Cîrtea o răsfoia grăbit, curios, sărind, de la pagină

la pagină fără să termine un pasaj, începînd altul și lăsîndu-l la fel de repede și pe acesta. Îl iritau privirile cercetătoare ale președintelui. Nu înțelegea. Simțea cum roșește de supărare și-i era teamă ca președintele să nu interpreteze greșit faptul că roșește. Se gîndea să-i dovedească pe loc că nu e un timid, că n-a venit în Batăr cu gînd să facă „o etapă", că a mai lucrat și prin Dobrogea, în practică, și prin raionul acesta, Salonta, că moșii lui au învîrtit toată viața sapa în mînă, că și el a mirosit pămîntul de cînd se știe pe lume, că... Dar președintele a conchis repede, vesel :

— Tovarășe Matei, ești al nostru! Casă cu trei camere îți dăm. La sediu ai să amenajezi un laborator — o cameră deocamdată. Uite aici ! — și scoase din buzunar un pumn de boabe de grîu. Grîu obișnuit... Parcă nu e obișnuit... E totuși grîu...

Matei îl întrebă din priviri.

— Am fost în vizită în Uniune, continuă președintele. Am văzut colhozuri multe, am văzut ogoare cu grîu. Noi n-avem încă așa ceva, astiel de ogoare, pe astiel de întinderi gigantice. Strașnic ! Am luat pumnul acesta de boabe, ca amintire. Hibrid 186, de mare productivitate. Pămîntul nostru e slab. Îl îndopăm cu îngrășăminte și-l obligăm să ne dea pîine bună. Vrem mai mult. Învață-i pe colectiviști să lucreze !

Dintr-un pumn de boabe, petse cîțiva ani, inginerul Teodor Matei, cel care, la o țuică, era gata să se supere pe președintele Cîrtea pentru curiozitatea lui, a izbutit să creeze un lot experimental de 60 de ari cu Hibrid 186. La acest lot, brigadă cu brigadă, colectiviștii învață să facă agricultură și visează recolte mari, care au să vină nu din mila ploilor, soarelui sau vîntului, ci din puterea științei agricole mînuită de oameni. Au trecut pe la acest lot și tractoriștii brigăzii permanente. L-au ascultat atenți pe inginer. Atenți nu și prea. Îi durea pe ei altceva. Cerc agrotehnic mai făcuseră. Îi durea faptul că tractoarele stau afară, în ploaie și vînt, cînd nu-s pe cîmp. Că aleargă ei, tractoriștii, cale bună pînă la S.M.T. pentru o reparație simplă, că unii dintre ei nu sînt din Batăr și-s cu gîndul, în zilele de sărbătoare, acasă, ca să-și aducă schimburi, să se spele de praf și ulei...

Ce, cum ? Recoltă dublă ? Cu grîul ăsta ? Măi să fie... Ia, ia, cum ați spus ? La ce adîncime ? Măi să fie... Și ce alte lucrări se mai fac? Da, e ceva aici. De ce nu? Știm munci, numai faceți-ne condiții. Pentru că e de față și tovarășul președinte — stau tractoarele în ploaie, ne trebuie remiză, atelier de reparații...

— Măi, țîncilor, — tună președintele. Ia veniți voi încoace !

Au dat buluc în sediul gospodăriei. Li s-au întins în față planuri de construcții — remiză, dormitor, atelier, patru grajduri, o puiernița, un saivan, un bazin cu apă pentru alimentarea automată a grajdurilor...

— Măi, zise Cîrtea, am pornit, în 1950, 33 de familii. Aveam 3 vaci, și 200 de hectare. Nici o sută de mii de lei fond de bază. Pricepeți? Avem acum peste trei milioane lei fondul de bază, aproape 600 taurine. Acum construim, avem cu ce. Vă facem condiții, numai voi să lucrați pe cinste. Ei ?

— O să lucrăm !

În primăvara aceasta au poposit, în fața lotului experimental al inginerului Teodor Matei, și țărani din toate colțurile regiunii : din Beiuș, din Aleșd, din Marghita, din Șimleu. Au ascultat povestea grîului Hibrid 186, sovietic.

— Dar voi ? — au întrebat ei. Voi, pe sute de hectare, ce-ați scos ?

Inginerul se aștepta la întrebare. Colectiva lor e bogată. Pe lotul experimental, colectiviștii au învățat agricultură. Pe loturile de sute de hectare au zmuls pămîntului, în urma acestei învățături, 1991 de kilograme grîu la hectar.

— Vreți să vedeți oile ? 800 de oi merinos, 750 de porci...

— Să vedem !

Sute și sute de țărani muncitori, întovărășiți, sau cu gospodării individuale, au trecut pe la Batăr. L-au cunoscut pe Vasile Cîrtea, președintele, l-au cunoscut pe inginerul Teodor Matei... Tractoriștii s-au transformat în agitatori pentru colectivizare. Grajdurile, remiza, atelierul de reparații, tractoarele, grîul Hibrid 186, saivanele, casele noi ale colectiviștilor, aparatele de radio, mobila nouă, — toate acestea au fost materiale vii de agitație. În foile volante, în edițiile speciale ale ziarului regional, vizitatorii povesteau ce au văzut la Batăr sau la Mădăraș, sau în alte gospodării colective mai vechi...

Teodor Matei se considera un simplu inginer agronom. Dar inginerul Teodor Matei este și candidat de partid. Comunist fiind, în momentul în care s-a terminat colectivizarea raionului, a cerut să fie trimis într-o gospodărie tînără, proaspătă, ca să dea ajutor la organizare.

De data aceasta, acțiunea se petrece la Tulca, la sediul unei noi gospodării. Inginerul nu mai are la îndemînă lotul său experimental și nici construcțiile gospodăriei din Batăr. A ținut întîi o cuvîntare scurtă de tot. Fără cuvîntarea asta n-ar fi știut cum să-și înceapă munca. Și, după părerea lui, era necesară.

— Agricultura e ca muzica — spunea el. Muzica n-o poți cînta bine după ureche. Trebuie s-o cînți după partitură, să-l știi notele. Altfel n-o scoți la capăt. Înainte, pe peticul de pămînt individual, agricultura era o ocupație. Acum, pe sute și sute de hectare, agricultura devine o profesiune, cere o calificare tot atît de înaltă ca și a unui strungar de precizie, sau a unui inginer... Și acum, hai să vedem ce avem de făcut !

Pămîntul a fost împărțit în tarlale. Au plănuit ce să semene, au organizat brigăzile de cîmp și cele zootehnice, au discutat despre îngrășăminte, despre biblioteca de la cămin și despre broșurile ei agricole, despre S.M.T. și despre sămînță. Inginerul avea impresia că lotul lui experimental și-a mărit proporțiile nemăsurat, că acest cuvînt — experimental — aci la Tulca, nu mai are sens, că aici se merge direct, ca la un asalt, avînd în spate toată experiența acumulată în vechea gospodărie de la Batăr. Și că el, Teodor Matei, în munca pe care o duce acum la Tulca, este în același timp și Teodor Matei, și Vasile Cîrtea, președintele, și brigadierii din Batăr, și tractoriștii brigăzii permanente... În el se concentrau toate aceste forțe, împingîndu-l neîncetat înainte, călăuzindu-i pașii cu siguranță. Și-l urmau cei din Tulca, fără să se uite la el cît e de tînăr, încrezători în știința pe care o poseda, pregătind minuțios atacul de primăvară pe ogoarele înfrățite, unde începuseră să se topească zăpezile.

La telefon, Teodor Matei, inginerul, discuta cu gospodăria din Batăr :

— Să vină contabilul aici, pe o săptămînă ! (Și el e colectivist, se întoarse inginerul spre cei din Tulca). Are de lucru în noile scripte. Trebuie să știe oamenii, la toamnă, de la ce au pornit !

Dionisie Șincan

Plute de hotar

de **Teodor Balș**

Plute cu proili de cactuși
mărginesc
înalt
pămîntul,
semne de hotar cu apa,
cu zăpezile
și vîntul.
Între umbre de hotare
rupte pentru totdeauna,
cu nodulii singuratici scrîiesc în noapte
luna.
Semne ale-nsingurării,
nemișcate-n vînt,
ascultă
cum în depărtări
pămîntul
crește-n zarea tot mai multă.
Așteptînd desțelenirea primăverii
trag să moară
lăsînd loc nemărginirii
ce-a ieșit în cîmp, afară...

Sub arcul boltei

de **Negoiță Irimie**

Cine spunea că norii sînt departe,
Că arcul bolței nu-i atît de-albastru ?
De-aceea fantezia mă desparte
Ca de un enigmatic, rece astru.

Văd cerul scufundat în cîmpuri vaste,
În anotimpuri mereu risipiți,
De-acolo de sus, din zenii,
Conturează cîmpiei paralele contraste.

El urcă deasupra întinselor ape
Coborînd în cascade sonore,
Cine spunea că norii nu-s aproape ?
Îi văd risipiți
În spații, în șesuri, în ore.

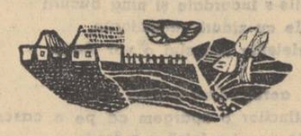

Descîntec

de **Leonida Neamțu**

Ploaie de primăvară
Fă în larg să răsară
Fagurii cîmpului iară !...

Ploaie fără de fulgere
Fă prin pămînt să străfulgere
Firul de grîu și secară
Cînd se trezește de seară
Din nemișcarea amară...

Mîngîie-i rădăcinile
Care nu văd luminile,
Fă dulce pămîntul și cald
Și parfumat de înalt,
Adaugă sevelor sare
Să fie răcoritoare
Ca umbra de lîngă izvoare.

AUTORII

Cezar Baltag

DIMINEAȚA ÎN CÎMPIE

Întrebarea sosită pe neașteptate, tocmai cînd mă așteptam mai puțin, mă descumpănește :

— Cred că da ; cum să spun, îmi plăcea botanica, în școală...

— Trebuie să știți că e mult mai greu să fii inginer, decît să-ți placă botanica. La început credeam că n-am s-o pot scoate la capăt. Sînt născută tot aici, în Țăndărei, oamenii mă cunosc de cînd eram de-o șchioapă, și poate de aceea nu erau prea încrezători în cunoștințele mele. Fostul președinte al gospodăriei era mereu posomorît, căci el voise să aibă un agronom, și nu o agronoamă. De cîte ori n-am plîns, pînă mi-am dat seama că plîng degeaba și că trebuie să-i conving și prin alte mijloace.

Ochii i se încrețesc a rîs. Are un nume frumos, o cheamă Ralița (cu accent pe prima silabă), Ralița Tătaru, are douăzeci și șapte de ani și a primit Medalia Muncii la Conferința pe țară a țăranilor colectiviști.

Aerul aburește cald, dar cerul mai păstrează o mobilitate tulburе, nedesțărmată încă de soarele ce-și desface oblic razele, printr-o spărtură a norilor. De pe scările sediului gospodăriei, se zăresc spre dreapta niște cai alergînd, făcînd ocoluri și întoarceri bruște, adunîndu-se și risipindu-se iarăși, înfiorînd nerăbdători, cu nechezatul lor, aerul dimineții.

Peste tot, un exces de vizibilitate, primăvăratic, febril. Profilul subțire al inginerei se suprapune visător pe imaginea lată a cîmpului...

— M-ați chemat, tovarășă inginer ?

Fata tresare și se întoarce :

— Da, e vorba de... — și Ralița îi spune omului cărunt (de-o vîrstă poate cu tatăl ei, Ilie Tătaru, colectivist și el în gospodăria la care lucrează fata), că trebuie adusă de la farmacie o cantitate apreciabilă de untură de pește și o altă, ceva mai mică, de stricнină.

Nu-mi pot ascunde uimirea pentru conținutul neobișnuit al acestei „rețete". Mi se explică, cu un zîmbet confidențial, că untura de pește e o hrană ideală pentru puii de găină.

— Și le place ? întreb, gîndindu-mă la supliciile din copilărie în legătură cu untura de pește.

— Le place.

— Serios, le place ?

— Ei, puii sînt mult mai înțelegători decît copiii.

— Stricnina ?

— Pentru șoarecii care s-au aciuat în răsadnițe.

Pauză. Rîd. Începe apoi să povestească repede că are o soră tot inginer agronom, căsătorită tot cu un... inginer agronom, că fratele nu e inginer agronom, dar a terminat și el o școală medie silvică și că mai are o soră, dar aceea e laborantă la Institutul de Higienă din București.

Îmi arată niște săculețe etichetate cu sămînță pentru lotul destinat obținerii de 5.000 kg. porumb boabe la hectar. Se transportă la S.M.T. pentru calibrare. Apoi iarăși :

— Pînă la urmă, oamenii și-au dat seama că mai ușor înconvoi fierul decît hotărîrea mea de a rămîne agronom în satul în care

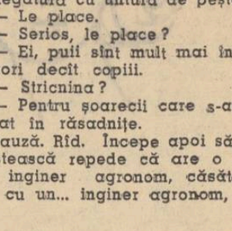

copilărisem. Treceam prin locurile pe unde cîndva învățasem să merg și mă gîndeam cum să le fac mai frumoase...

Un profil suav, aproape copilăresc, încadrat de castaniul închis al părului, tăiat scurt. Trupul ușor, amintind rezistența mlădioasă și sensibilă a lemnului de alun. Obrazul are o culoare mată, pe care numai diminețile Bărăganului o pot împrumuta. Ochii, o fluiditate neagră scăpărătoare, care înconjoară cald lucrurile. Are un nume frumos... O cheamă Ralița...

Dar oprește-te, ploaie,
Falduri îi-i îndoaie,
Cînd o să spuie soarele
Să-ți stringi iute fuioarele,
Căci vrea și el să scrie
La ora lui aurie
Acolo, grăbit și pe loc,
Slăvitu-i cuvînt de foc.

Pămînt tînăr...

de **Cezar Drăgoi**

Florile liliacului de sub streașină
te-mbată ca primul sărut al adolescenței.
Merii telegrafiază în felul lor :
„...floare... două flori... punct... linie..."
ceea ce înseamnă că va sosi inevitabil primăvara.
Gizele, o ploaie de aur și diamante,
clatină firele primăverii...

Scriu poemul în această noapte gingașă ca botul
viteilor, sau piuitul incubatoarelor
deschise la ora vieții,
Și vă declar :
Cu fantezie și demnitate, s-a ivit
primăvara,
Ca o stea între coarnele plugului.

Agronomule,
Lasă statisticile uscate și cîmpul
dreptunghiular al biroului,
te așteaptă cîmpurile proaspăt arate.
Degetele tale pătate de cerneală
să înflorească în spuma merilor.
Înapoiază poporului bobul dăruit
Într-o mie de mii de boabe !

Te așteaptă pămîntul și primăvara.

SENTIMENTUL ÎMPLINIRII

Întîi am crezut că se schimbase numele satului.

Altfel nu era posibil. Doar știam cu toții foarte clar, de mai bine de un deceniu : Maria Zidaru e președintă de colectivă la Păulești. Și propoziția constituia un fel de axiomă. Cînd, deodată : Maria Zidaru, președintă la... Ambud !

Am plecat într-acolo. I se întîmplă oricui să fie nedumerit de răsturnarea unui element care, pînă atunci, constituise pentru el un reper sigur. Oare își părăsise Maria Zidaru tovarășii cu care pornise, în 1949, la explorarea unei noi forme de viață, pentru a ajuta — după pilda atîtor fruntași ai muncii socialiste — pe alții, rămași mai în urmă, să guste și ei marile împliniri ?

În întrebarea aceasta era un început de clarificare. Procedase într-adevăr așa, dar nu singură. Recent, cei din Păulești, avînd gravat în suflet sentimentul legăturii directe cu tot ce conducea spre momentul festiv, spre colectivizarea totală a țării, s-au dovedit încă o dată demni de trecutul glorios al gospodăriei lor.

Erau mîndri de numele și renumele ei. Satul slugilor devenise un adevărat orășel, vestit pentru locuitorii săi — maeștri ai recoltelor. În treisprezece ani, păuleștenii alungaseră definitiv zdrențele, insalubritatea, incultura. Șoseaua principală a satului își prinsese lateral aripi continue, de arhitectură grațioasă, prefigurînd în decor zborul țișnit al păsării albastre a fericirii...

Ce semnifică aceasta, Marișka neni ? Ții minte cît ați umblat după niște haine mai ca lumea, cînd ați înființat gospodăria ? Pe musafiri aproape că vă era rușine să-i găzduiți în casele voastre. Totuși porniserăți cu demnitate pe noul drum. Din tot trecutul n-avea să rămînă decît o casă-colibă, o casă-relicvă.

Pentru țăranii din Păulești, femeea aceasta mărunțică, între două vîrste, cu față și luminoasă și plină de griji, personifică ceva minunat, care pînă și poetului îi scapă întrucîtva. E, undeva prin istorie, replica timpurilor de acum, creată să rămînă alături, în universul de simțire și imaginație al țăranului, de cealaltă figură de lumină, luptătoare neînfricată împotriva grofilor și impilării — Caterina Varga. Maria Zidaru a Păuleștilor nu mai aparține de mult numai acestui sat. E invitată pretutindeni, primește scrisori din sute de locuri. Flăcăii fără pereche ai Oașului — unde e „nănașă" unei colective și unde i s-a încredințat mandatul de deputată în Marea Adunare Națională — au uimit-o și au emoționat-o pînă la lacrimi, în repetate rînduri, cu „țipuituri" improvizate, în care numele și faptele ei erau puse alături cu nume de legendă, și cîntate cum sînt cîntate pe aici chipul și faptele viteazului Pintea, sau ale „femeii care l-a doborît pe Omul Nopții"...

Mai presus de toate, Maria Zidaru aparține însă satului ei, cu care a pornit pentru prima dată la o țapă uriașă, sat pe care s-a bizuit și care, la rîndul lui, i-a acordat deplină încredere. Acum, în ceasuri de izbîndă plenară, de victorie a drumului arătat de partid, pionierii din 1949 au simțit că e de datoria lor să-și asume răspunderi noi. Colectivizat total cu ani în urmă, satul Păulești a hotărît să ajute concret satele colectiviste vecine — de virstă mai tînără — să se ridice la aceeași înălțime cu el. Mobilul hotărîrii îl constituia eficiența marii agriculturi. Într-un glas cu vecinii, au spus : „Decît trei gospodării fărîmițate, cu cîte 500-600 de hectare, în fiecare sat al aceleiași comune (Ambud, Petin și Păulești), mai bună e una singură, puternică, bine organizată, avînd în frunte — prin voința unanimă — pe Marișka-neni !".

Cei din Ambud și Petin de mult priveau, cu speranță, spre „școala și uzina agricolă" de la Păulești, care își merita acest nume prin valoarea zilei-muncă, prin construcțiile culturale, ca și prin mulțimea construcțiilor, serelor, atelierelor, grajdurilor, pătulelor, magaziilor (dotate cu elevatoare mecanice) etc. Dar, pentru împlinirea gîndului lor, simțiseră că e nevoie de un lucru esențial, mai presus de consimțămîntul păuleștenilor : ridicarea nivelului muncii, al organizării în propriile lor gospodării, pentru atenuarea deosebirilor. Și iată-le visul împlinit. Cei din Păulești și-au dat seama că au vecini harnici și i-au luat alături de ei.

Deși noua gospodărie, ca semn al înfrățirii celor trei sate, și-a luat adresa după numele comunei, Ambud, minunata istorie a Păuleștilor nu intră în penumbră. Și poate abia acum, în ceasul celei de a doua geneze, tovarășii Mariei Zidaru, ca și ea însăși, au sentimentul deplinei izbînzi pe care o nutreau cu treisprezece ani în urmă, cînd semnau apăsat, cu încredere, cererea de înscriere.

Mihai Negulescu

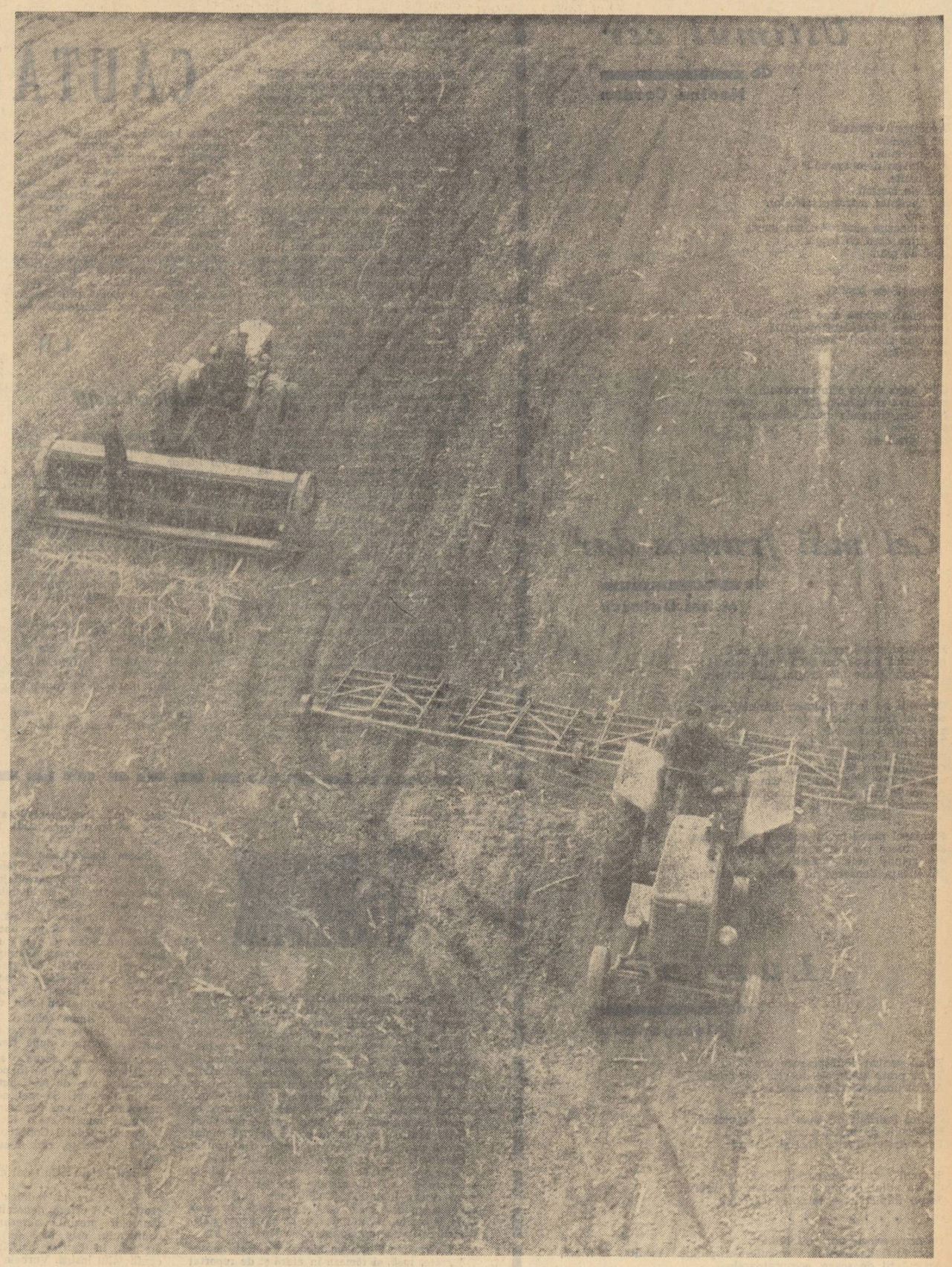

Foto : V. MOLDOVAN

PÎINII

Dimineață de iarnă. Sînt acasă la părinți, de o zi. Străbătută de lună, fereastra odăii, acoperită de chiciură, scînteiază albăstriu în întuneric. Vîntul se joacă pe scările pridvorului. Țurțuri de gheață, atîrnați la streașină, sună de parcă i-ar izbi cineva cu niște ciocănașe de țambal. În sobă duduie focul. George, fratele meu mai mic, s-a sculat și se îmbracă în tăcere.

Răsună o bătaie cu pumnul în fereastră.

— Cine-i ?

Aplecîndu-se peste pat, George desface perdelele de stambă. Un om privește în odaie, cu nasul lipit de sticla geamului. E Radu Bursuc.

Îi fac semn cu mîna și el mă salută, rizînd. N-are timp să intre.

— Spune-i lui George să ia ciomagul și să vină în Gorgănii — și pleacă.

— E brigadier de cîmp, mă lămurește frate-meu. Mă cheamă să sfărîmăm gheața de pe grîu.

— Cu ciomegele ? mă mir.

— Altfel cum ai vrea ? Tractoarele nu pot să intre pe cîmp. Și e primejdie să pierdem grîul. La începutul lui martie a fost moină și grîul a înverzit. Dar a venit nenorocirea de viscol, de-acum o săptămînă, și a înghețat.

Mă scol și plec cu George. Trecem prin linia cu vii, prin Pămînturi, și ajungem în Gorgănii, pe malul Bălții Albe. Sute de oameni, înarmați cu ciomege, vin din toate părțile satului. Rîd și fac gălăgie. Milică al lui moș Ion Botică, Gicu Cațîru și Nicu Goge hăulesc după iepuri. Ghețușul crănțăne sub bocanci. Sub mal sticlește, tulbure, balta, pe fondul căreia, în copilărie, bunica îmi spunea că în noaptea de Paști bat clopotele de la două biserici înecate. Oamenii se înșiră de-a latul pogoanelor, cîte opt sau zece inși de un pogon, și, la un semn al lui Radu Bursuc, încep să izbească gheața cu ciomegele. Parcă se trag salve de mitralieră. Răpăitul sporește mereu. Sub cerul plumburiu, oamenii înaintează la pas către Lăcoviște, lovind puternic cu măciucile. Gheața trosnește și sare în țîncușe. Slobozit din crusta sticloasă, grîul soarbe aerul răcoros, cu miros abia simțit de primăvară. Privesc uimit bătălia ciudată pe care consătenii mei o poartă în cîmpie și îl întreb pe George cui i-a dat prin minte s-o declanșeze.

— E ideea lui Radu Bursuc. El a ridicat-o în consiliul de conducere.

Radu Bursuc mi-a fost coleg de clasă, în școala primară. Îl văd cum era atunci : un băiețel cîrn, palid, cu ochii afundați în orbite. Slab, atîrna pielea pe el de slab ce era. Maică-sa, de cînd mă trezisem pe lume, zăcea paralizată în pat. Toți din casă erau bolnavi de piept. Primăvara sau toamna se stingea cîte unul. „A mai murit un băiat de-al lui Bursuc", spunea lumea, ascultînd jelania clopotelor.

La țară e credința că tuberculoșii mor cînd înfloresc bostanii. „Domnule învățător — a întrebat Radu, cînd am ajuns la lecția despre bostani, din abecedarul vechi — e adevărat că bostanii înfloresc și toamna ?". „E adevărat, băiețaș, cînd toamna e lungă și dulce, înfloresc a doua oară". „Atunci, eu am să mor la toamnă, domnule învățător", a zis Radu și s-a așezat trist în banca din fundul clasei. Învățătorul l-a privit lung, lung, și n-a mai continuat lecția.

Înaintea primei vacanțe, Radu Bursuc a fost la un pas de moarte. Boierul de la noi bătuse vînătoare, cu alai mare. Seara, în arman, argații s-au apucat să jupoaie iepurii răpuși. Noi ne holbam de după gardul de scîndură, cu două rînduri de sîrmă ghimpată în creștet. „Nene Palihoi, a spus Radu unui argat, dă-mi și mie o bucățică de carne de iepure, să duc acasă". „Dă-i-l întreg, pe-ăla atîrnat pe sîrmă", a poruncit boierul. Palihoi i l-a zvîrlit peste gard. Radu l-a ridicat din țărînă și-a fugit cu el. Dimineața, toți ai lor se umflaseră și gemeau pe bătătură, zvîrcolindu-se. Boierul le dăduse nu un iepure, ci o vulpe...

Acum, în dimineața de iarnă tîrzie, Radu Bursuc conduce bătălia împotriva gheții, pentru salvarea grîului. Jur împrejur, pe toată fosta cîmpie boierească, răsună bătaia ciomegelor izbite în gheață. Radu e înainte, spre Lăcoviște. Îi văd spatele lat cum se ridică și se apleacă în opinteli. Brigadierul izbește cu sete.

În urmă, Balta Albă se zbate și vuiește. Lișițe trec în zbor repede pe deasupra valurilor.

BRIGADIERUL DE CÎMP

Fănuș Neagu

OASPETELE DIN MĂDĂRAȘ

AGROTEHNICĂ

Știu că s-au întîlnit, amîndoi, nu demult ; mai precis, — spre sfîrșitul lui februarie 1962. Ultimul țăran întovărășit din Homorog, unul din cei zece frați Matei, Iosif, înaintase cererea de primire în gospodăria colectivă. Sat complet colectivizat. Consiliul de conducere era în plină fierbere. Se elabora primul plan de muncă în cel dintîi an al colectivizării întregii comune.

Acesta a fost, așadar, prilejul. Teodor Maghiar, Erou al Muncii Socialiste, președintele gospodăriei din Mădăraș, răspundea de primii lor pași. Mădăraș e o gospodărie mai veche, deși intrarea în cel de-al patrusprezecelea an de viață n-ar aduce cu sine tocmai acest atribut. Oricum, așa se spune : gospodării tinere și gospodării mai vechi, și nu bătrîne. Clar.

Îmi imaginez astfel întîlnirea celor doi președinți. Teodor Maghiar e trecut de patruzeci de ani, Dumitru Hurgoi a împlinit 32 de ani. Patru ani a condus o întovărășire din sat, una din cele trei. Satul e ceva mai mic decît Mădărașul, cu vreo două sute de familii. Hurgoi avea, deci, douăzeci și opt de ani cînd și-a luat pe umeri sarcina de a conduce o întovărășire. Teodor Maghiar avea și el tot douăzeci și opt de ani, cînd, în septembrie 1949, în curtea Sfatului Popular (căci nici sediul impunător de azi, nici căminul cultural nu existau atunci) s-a ținut prima adunare generală de înființare a gospodăriei colective, prima în raion, prima în regiune, prin urmare, cea mai veche astăzi.

De atunci s-au ținut treisprezece dări de seamă, s-au înscris sume și totaluri, recolte și efective în treisprezece planuri de muncă. Teodor Maghiar nu avea exemple mai vechi la îndemînă. A înțeles că ei, cei din Mădăraș, vor face pionierat, că ei sînt chemați să deschidă căile de acces spre înțelegerea practică a măreței idei, astăzi realitate pe-ntreg întinsul patriei : colectivizarea.

În primul rînd, a pus mîna pe carte. Trebuia să recupereze ceea ce n-a izbutit să facă în fragedă tinerețe, ca simbriaș la chiaburi. Experiența colhoznicilor sovietici l-a ajutat să depășească faza atît de grea a începutului și, mai ales, al unui astfel de început...

Dumitru Hurgoi și-a început însemnările, în carnețelul său de președinte, în noiembrie 1961. Colectivizarea completă a consemnat-o în pragul primăverii 1962. Acolo, în carnet, își însemnase că pentru 90 de hectare „porumb 5000" s-au cărat 121 tone gunoi de grajd. 300 metri pătrați de răsadnițe sînt gata, și-n aerul rece a capriciosului început de primăvară paturile calde aburesc. Un grajd pentru 90 de veci se construiește la marginea satului, în fostul loc „Pardi", nume, se pare, al unei ferme, azi inexistentă. Pînă la finele anului se vor mai adăuga 2 grajduri, în care la două rînduri de iesle vor aștepta vagonetul cu furaj 105 viței și junînci. Apoi două pătule, o maternitate de scroafe și îngrășătoria, saivanul și remiza, vor întregi în linii mari aspectul viitorului complex zootehnic.

Teodor Maghiar întreabă și este întrebat. Este obișnuit să aștepte înainte de a răspunde, dar nu să și întîrzie cu răspunsurile. Mii de țărani întovărășiți sau cu gospodărie individuală s-au perindat prin Mădăraș și au înălțat capul să vadă cele două turnuri de apă, au încercat automatele de adăpat în grajduri și au numărat liniile decovil, care leagă grajdurile, îngrășătoriile, complexul avicol. Nu-i lesne să îngrijești aproape o mie de cornute, două mii de porci, aproape trei mii de oi, nici să ții curat un iaz de 35 ha în care înoată crapi selecționați. Gospodăria e de aproape șase ori milionară, și fondul de bază atinge valoarea de 385.000 la fiecare sută de hectare.

Gospodăria colectivă din Homorog se va bucura din plin de experiența dobîndită de vechile gospodării. Se pornește de la început cu numitori comuni, ca „5000 porumb la hectar", ca „3000 litri de vacă furajată", și aici președintele din Mădăraș și-aduce aminte că, la început, la cele 13 vaci s-a obținut o performanță azi socotită ridicolă : între 800—900 litri anual. Dar au avut satisfacția de-a spori în progresie geometrică efectivul de animale, și paralel să atingă producții de porumb și grîu nemaiîntîlnite pe pămînturile mădărășenilor și ale satelor dimprejur. Dublul hibrid HD600 a dat în 1960 peste 9400 kilograme la hectar. Anul trecut, știe toată lumea, a fost secetă. Cu toată secerata, recolta a depășit cu mult cei mai buni ani dinaintea colectivizării.

Poate că Hurgoi Dumitru știe că în Mădăraș nu s-au crescut niciodată oi. Turma de merinos a fost o noutate pentru cei din Mădăraș. Au învățat, însă, și azi au specialiști în îngrijirea lor, tinzîndu-se să se obțină cam 6 kg

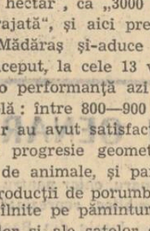

de lînă de la fiecare. Ce să adauge ? Problema silozurilor... Fără însilozări, nu se mai poate concepe un sector zootehnic, nici hrănirea științifică, diferențiată, a vacilor de lapte. N-ar fi lipsită de interes nici istoria ameliorării raselor de animale. Merită — și poate în primul rînd — o atenție deosebită drumul străbătut de colectiviști, de la ocupația de plugar, la profesiune, drumul spre specializare. Și faptul că s-au înmulțit specialitățile spune destul : tractoriști, șoferi, agronomi, zootehnicieni, — apoi avicultură, piscicultură, legumicultură, meseriile care se practică în satul lor.

Toată această vastă experiență le stă la dispoziție. Asta o știe bine președintele cel tînăr. Cu meticulozitate, inginerii raionului au organizat teritoriul Homorogului, adică cele 1860 de hectare, au fixat amplasamentul zootehnic, magaziile, au stabilit planul de irigare a grădinii de legume.

Primii pași... Au în ei ceva care te face să nu-i uiți niciodată. Omulețul încearcă să calce tot mai sigur. Primii pași ai gospodăriei din Homorog sînt urmăriți de surorile ei mai virstnice, cu pricepere și entuziasm. Copilăria va fi scurtă. Fie și numai răsfoind carnețul de însemnări al tînărului președinte, vom băga de seamă acest lucru. Cei din Homorog sînt decișI să-și sporească sectorul zootehnic. Ei au deja o turmușoară de 143 oi merinos. Hurgoi țintește, și nu fără temei, să intre cît mai curînd și Homorogul în rîndul „milionarelor", căci a înțeles din tot ceea ce a spus Teodor Maghiar că averea obștească e adevărata forță a gospodăriilor colective, posibilitatea de-a transforma satul într-un mic orășel, cum i se înfățișează azi Mădărașul vizitatorului. El știe că în Mădăraș sînt 272 case noi, că a ridica din temelii și pînă la acoperiș o casă e o treabă de patruzeci de zile lucrătoare. 144 de copii ai colectiviștilor din Mădăraș sînt înscriși la școli medii și facultăți. Filmele rulează de trei ori pe săptămînă, există rețea electrică, trotuare de piatră.

Dumitru Hurgoi își petrece oaspetele și, pentru cîteva clipe, aruncă o privire de-a lungul uliței. Se vor schimba multe în satul lor. Așa este, își spune, așa vom trăi și noi, foarte curînd... E o certitudine.

Ștefan Luca

Ultimul cer

de **Nadina Cordun**

Adolescența soarelui
mă cheamă:
„Dă-mi mîna,
azi sîntem de-o seamă!"
Nebănuite,
palmele luminii
au frămîntat mortarul stelelor,
vibrînd.
Dintotdeauna simt că-n noi există
un drum care ne leagă,
gînd de gînd.

Ne leagă de lumină
tinerețea,
privirile deschise spre adînc,
interioara frămîntare optimistă,
din care zborurile noastre
se desprind,

Căci nouă nu ne este cunoscută
religioasa revenire-n lut.
Noi vom pătrunde dincolo de stele
și dincolo
de ultimul cer,
nevăzut,

Cel mai frumos dar

de **Mihai Duțescu**

Pămîntul parcă invită cerul să cadă,
să rămînă suspendat pe mîinile subțiri
și fremătătoare ale grîului abia răsărit.

Oamenii au ieșit înaintea dimineții cu un dar,
cel mai frumos din toate:
gospodăria colectivă.
Pămîntul a votat cu toate brațele grîului
rupîndu-și hotarele.
Oamenilor nu le ajungeau mîinile
cînd au fost întrebați: „— Cine e pentru?"
Acum, în curte, arcușul piaptănă vioara
și oamenii toți sînt la horă.

Pămîntul parcă invită soarele să coboare,
să-și treacă peste el arcușurile verzi
ale grîului abia răsărit.
Dimineața dansează în ochi și pe crengi.

Lumini

de **George Suru**

Pînză pentru douăsprezece ore
Trasă peste atelierele de vise din pupile
A fost noaptea, fiecare noapte...

Chipul îndrăgit devenea cerc de umbră,
Rostogolit de bețele șterse ale lunii,
Pe pietrele clipelor reci și distante.

Somnul șerpuia pe pereți, fără vise,
Ca un adînc de mare cu umbre de tăcere,
Somn împietrit — ferigă-n cărbune.

. . . . . .

De acum visele vor roti lumini,
Văzduhuri de lumină vor șuiera-n pupile. Ascultă, se-ntorc,
Articulații de soare, comutatoarele.

Pașii nu mai caută, nu mai simt golul,
Acum poți merge pînă lîngă cer
Și urmele să ți le scrii pe zare...

În case, prima muzică de dans!
Învățătoarea, învăluită-n iubire,
Dansează cu visele luminii pămîntene...

Cenaclul „Nicolae Labiș"

Recent, cenaclul „Nicolae Labiș" a avut buna inspirație de-a invita la masa de lectură o tînără poetă din provincie. Astfel Sina Dănciulescu, sosind din Craiova cu cele mai noi poezii ale sale, dar și cu emoțiile implicate, a avut satisfacția să asculte opiniile unor colegi de generație cu mai multă experiență, în ședința condusă de I. D. Bălan.

Poeziile citite au readus în fața ascultătorilor o poetă înzestrată dar aflată încă pe drumul complicat al căutărilor unui timbru propriu. E bine că poeta se face ecoul unei problematici contemporane și că se străduiește s-o tălmăcească liric în aspecte multiple. Îndreptățesc o asemenea apreciere poezii ca „Sînt atît de tînără", „Oțelul", "Drum în Amaradia".

Nu este însă mai puțin adevărat că modalitatea prin care poeta transfigurează artistic realitatea plutește uneori în abstract, se pierde alteori în simple notații sau se destramă într-o imagistică suprasolicitată.

Participanții la discuții, relevînd cu dragoste virtuțile artistice ale poetei, i-au atras cu aceeași dragoste atenția asupra carențelor de mai sus, mai cu seamă că majoritatea poeziilor ei așteaptă să apară în colecția „Luceafărul" de la Editura pentru Literatură. Aceste obiecții au fost făcute de către scriitori tineri cu autoritate, ca Al. Andrițoiu, Florența Albu, T. Balș, Matei Călinescu, Tita Chiper, M. Cremene, Ion Horea, N. Stănescu, N. Stoian. Ele au devenit pasionante, atingînd probleme de principiu și detalii de laborator în așa fel încît, evitînd orice gratuități, să constituie un ajutor efectiv pentru evoluția poetei.

Prin problemele de estetică marxistă abordate, discuțiile au devenit la fel de utile pentru toți participanții. S-a subliniat de către toți cei prezenți că atunci cînd poezia nu este pătrunsă de suflul marilor idei ale epocii, de sensibilitatea bogată și complexă a constructorilor socialismului, orice pretinsă îndemînare sau iscusință se arată neputincioase.

E bine, așadar, ca și pe viitor discuțiile din cadrul cenaclului să se ridice de la analiza concretă, minuțioasă, la nivelul problemelor generale, de sinteză, avîndu-se în vedere întotdeauna, și în primul rînd, mesajul operei artistice. Numai astfel cenaclul își va îndeplini adevărata menire și anume aceea de-a fi o școală practică în însușirea metodei realismului socialist.

I. N.

CĂUTĂRI CREATOARE

In mijlocul vieții

Aleg din zilele puține ale acestui an, cîteva, la întîmplare, ale cercului literar „G. Bacovia" din Bacău.

Ianuarie, 19. Ploscuțeni, raionul Adjud. La biblioteca comunală, un afiș prins pe jumătate de ușă. Litere mari, scrise cu cerneală roșie și albastră, litere rotunjite cu grijă la colțuri, îngroșate acolo unde mîna a crezut de cuviință: „Azi, în cadrul Lunii cărții la sate, la căminul cultural, șezătoare literară. Citesc membrii cercului literar din Bacău. Toți colectiviștii sînt invitați, va fi frumos".

Bărbați și femei calcă drumul satului. Ei au treburi, merg „la vale", sau „la deal", fiecare cu ale lui. Se opresc o clipă în fața hîrtiei scrise. Citesc cu glas tare fiecare cuvînt. Unul încearcă să ridice un colț al afișului.

— Lasă-ne, mă, să citim; vezi bine, și pe partea cealaltă-i tot hîrtie.

— Apoi de...

Sînt oameni harnici, cunoscuți la nouă poște; au fost printre primii pe raion care au încheiat colectivizarea, cu multă vreme în urmă. Scot apă și din piatră seacă. Au nume frumoase, ciudate, care trebuie să sune altfel, strigate printre dealuri: Carmil, Alois, Arleta, Bernaveta...

Sala căminului, seara. Vin oamenii, se umple încăperea. Stau în bănci, stau în picioare pe lîngă pereți, în toate colțurile. Căciuli mari, cojoace grele. Umbrele, toate, se adună în tavan, țin acolo sfat. Femeile se foiesc în bănci. După ce își află bine locul, mai netezesc o dată cu palma gulerele de miel, așternuturi moi sub bărbiile lor.

Unul aprinde o țigară.

— Măi tovarășe, bădie cutare, doar știi că nu se fumează în sală. Știi bre, și o ții una și bună, îi dai mereu cu țigara.

Țigara se stinge.

Citește Ion Ghelu un fragment de teatru. O piesă într-un act. Eroii: țărani colectiviști, baba Crița și moș Lampie. Rîsete în sală. Și aplauze. Și un glas din fundul sălii:

— Asta, Lampie, seamănă c-un moș de-al meu, dar moșu meu e parcă mai ațos, mai nu știu cum, dar încolo seamănă.

Radu Cîrneci citește versuri despre pămînturi nesfîrșite, stăpînite de oameni care aduc cu cei din Ploscuțeni. Și de dragoste, și are succes. Ovidiu Bibire, la fel.

Transcriu vorbele unui colectivist, după șezătoare:

— Ne-a plăcut, mai veniți; ne plac poeziile mai ales scurte, și cele lungi, cînd nu sînt prea lungi.

★

Început de ianuarie. Onești. Întîlnire cu tinerii de la Combinatul chimic.

Piclă subțire. Combinatul urcă, peste noi, ireale brațe metalice. Cromul palid tulbură ochii. Joc luminos de cositor fluid, turnat pe neașteptate în apă limpede. Alei de beton curg în sus și în jos. Departe, în spate, pe alte alei de beton, spre magistrala noului oraș, trec autobuze. Ochiul se lasă dus în trecerea lor de o clipă, furat de sticlă și culoare. Undeva, prin apropiere, știu că se află o seră. Flori cresc necontenit acolo.

Sala de festivități. Neonul alb aduce cu el lumina zilei. Multă lumină. Sala plină. Numai tineret, băieți, fete, ochi vii, gesturi scurte, aprinse pînă la patimă. (Muncim. Învățăm. Citim. Avem multe de făcut. Nu putem pierde timpul. Maistrul m-a lăudat astăzi; dar nu-mi iese problema la trigonometrie, sînt în clasa X-a. Trebuie s-o revăd. Mă gîndesc, mă gîndesc mereu la inovația mea. Am abia 19 ani, n-au să mă creadă. Ba au să mă creadă, trebuie. Am de pregătit rolul la brigada de agitație. Trebuie să merg la antrenament, scot rezultate din ce în ce mai bune. La anul, dau examen la facultate. Iubesc. E bine că iubești...).

Pe cînd citim, ochii ne urmăresc. Sîntem emoționați, dar merge.

Din sală, în timpul discuțiilor, după lectură:

— Se scriu puține poezii despre orașul nostru, Onești. Vedeți ce-i aici. Iată...

Întinde brațul fata care a vorbit. La capătul lui vedem întreg, fascinant, acest oraș al construcției socialiste.

— Se scriu cam puține reportaje despre Onești.

— Publicați mai mult în ziarul regional, despre noi. Vom citi.

— Și în gazetele literare centrale. De ce nu?

— Ne place literatura, și aproape tot ce ați citit aici. Dar vrem să ne vedem pe noi înșine, mai mult, în cărți.

Februarie, 20. În ziarul local, „Steagul roșu", a apărut textul brigăzii artistice de agitație „Veniți alături de noi" al lui Aurel Stanciu, membru al cenaclului. Textul punea la îndemîna căminelor culturale sătești material de repertoriu pentru formațiile brigăzilor de agitație. Era axat pe demonstrarea superiorității gospodăriei colective. Spunea un membru al unei gospodării fruntașe din regiune, personaj în brigadă:

„Dacă sîntem fruntași în regiune
Scriind sfîrșitul ultimului hat,
Să știți că primul semn
de-nțelepciune
Tot primii, comuniștii ni l-au dat!".

În regiunea Bacău, colectivizarea agriculturii s-a încheiat vineri, 16 martie, 1962.

★

Februarie, 24. Ședința de lucru din fiecare sîmbătă, a cercului literar. Prezenți: 21 de membri.

Principalul punct pe ordinea de zi: „Discutarea piesei într-un act „Descîntecul", de G. Barbu.

Piesa punea problema consolidării gospodăriei agricole colective, a puterii economice sporite în marile gospodării; ridiculiza ultimele rămășițe ale vechiului.

Lectura dă naștere la numeroase discuții, prelungite mult peste ora obișnuită. Și a fost bine astfel. Autorul n-a avut decît de cîștigat.

Evident, una din preocupările de seamă ale cercului literar este aceea de a procura astfel de materiale formațiilor de amatori, lucru ce stă și în atenția celorlalte 8 cercuri din regiune.

G. B.

POȘTA REDACȚIEI

N. Bujor: Povestirile sînt într-adevăr scurte, dar numai această contingență cu „genul scurt" nu ne poate satisface. Genul pe care vrei să-l abordezi este prin excelență indicat pentru zugrăvirea unor aspecte vii ale actualității, înțelegînd prin aceasta problematica și nu simpla „plasare" în actualitate. Este, deci, nevoie de o selectare reală a faptelor, nu de o înregistrare întîmplătoare de „cazuri", care, chiar privite izolat, nu sînt prea grăitoare. În afară de aceasta, genul scurt cere o deosebită grijă pentru expresie. O schiță de trei pagini scrisă neglijent este ca un sonet cu aritmii și cacofonii. La d-ta, aceste neglijențe nu sînt chiar rare. Nu se poate spune, ne permitem să credem, că un personaj „stă pe cîlcîie, cu un ciocan în mînă". Cu atît mai puțin „chicotea smuncit, cu o veselie searbădă, împinsă de la spate, rîvnită de mult". Se poate găsi, aici, cel puțin un non-sens.

G. Vasile: Sînt elemente de reportaj, neprelucrate, însă, și rămase în afară și de reportaj și de povestire. Bineînțeles că aceste două specii se pot îmbina. Cu o singură condiție: să nu dea un hibrid.

Marcel Gh. Morărașu și Ioan Butu: Evenimentele care au o legătură directă cu istoria patriei se cer studiate în profunzime, înainte de a da drum liber „fanteziei". Aceasta este valabil și pentru istoria mai îndepărtată și pentru cea desfășurată sub ochii noștri. La dvs., însă, evenimentele sînt tratate într-un mod neclar și superficial, în primul rînd din cauza necunoașterii.

Eugen Lumezianu: Povestirea ar avea un sîmbure de interes, dar felul în care este urmărită psihologia personajelor îl distruge cu desăvîrșire. Doi flăcăi iubesc aceeași fată. Fata, după o slabă oscilație, se pronunță pentru unul dintre ei. Celălalt suferă, bineînțeles, dar suferința ia forma unor complexe incredibile (admițînd, o dată cu autorul, că eroul este un om normal). Gîndindu-se că fata este în brațele celuilalt, o vede cu „mîinile negre, buzele pline de sînge și ochii de pasăre răpitoare". Apoi fuge, din traversă în traversă, pe urma unui tren care a dispărut în zare. Cum, între timp, celuilalt i s-a întîmplat un accident, fata strigă după ajutor. Eroul, însă, continuă să fugă după tren, încăpățînîndu-se „să-l ajungă". Urmează o scurtă luptă erotică cu fata, apoi eroul se înapoiază să dea ajutor celuilalt (care, de fapt, putea muri de cîteva ori în răstimp). Să mai notăm că toate trei personajele lucrau împreună la o magazie, chipurile numiți acolo tocmai ca să-și... rezolve diferendele. Conflictul este copleșit de viziuni delirante, care n-au nimic comun cu arta realistă.

Virgil Bălatu: Cu totul de acord cu propria d-tale apreciere: „încercarea mea nu este decît o tatonare în vederea realizării unei lucrări..." Atmosfera generală, ca și linia personajelor prezintă oarecare interes. Miezul conflictului este însă pus sub semnul unei discuții, în loc să asistăm la desfășurarea conflictului însuși. Vorbele nu pot înlocui faptele. Trecînd, deci, de stadiul tatonării, va trebui să urmărești atent linia fiecărui personaj, în așa fel încît ciocnirile și rezolvările să reiasă din acțiune, nu numai din discuții.

I. Suceveanu: Plînsul provocat artificial nu poate avea valoare efectivă. De la început pînă la sfîrșit, d-ta vrei să storci lacrimile sau măcar să umezești ochii cititorului. „Ningea mărunt, și întîmplarea făcea să se afle singurul om care mai zăbovea pe stradă, la acea oră tîrzie de iarnă". Singurătatea trezește, desigur, milă, mai ales cînd aflăm că personajul monologhează: „Altădată abea așteptа s-o întîlnească, și împreună să meargă la cinema, la grădină... Acum însă... Nu. De ce s-a purtat cu mine atît de urît? A vrut să pozeze, ca apoi... Nu, nu. S-a sfîrșit. Da, da... tot...". Toate acestea seamănă cu o așazisă literatură, de mult înmormîntată și putrezită, care voia să coboare dragostea la nivelul lacrimilor de glicerină.

Mihai Andrei: Nu e nici proză, nici poezie, nici între ele.

Ioan Micu: Din cele trei schițe, „Un om al zilelor noastre" nu s-a părut mai aproape de realizare. Din păcate, eroul principal dispare tocmai cînd am vrea să-l cunoaștem mai îndeaproape, pentru a reapare pe deplin format. E drept că d-ta încerci să îndepărtezi paranteza, punîndu-l să-și povestească viața, dar totul se rezolvă prea grăbit. Dacă socotești că avem dreptate, încearcă să reiei firul povestirii fără să-l mai scapi din mînă.

G. Tacu-Smerdava: Deocamdată lipsesc mijloacele literare.

Octavian Carpian: De asemenea.

N. Radovan: Trimiteți schița de scenariu de film la Studioul de filme „Al. Sahia"-București.

Gh. David, *Bacău*; Radu Ilie, *București*; D. Petrovici, *Timișoara*; Lucia Albinaru, *Brașov*; Tanți S. Niculescu, *Slatina*; Stanciu Ion, *Țicleni — Gilort*; Sandu Haldan, *Hînsana — Dorohoi*; Titi Munteanu, *București*; Barbieri Anton, *Cîmpulung Muscel*; Ion Oprea, *Negrești*; Crivăț Euzefina, *Bîrlad*; Irina Talpoș, *Oaș*; Pintilie Ticu, *Brașov — Nouă*; Badea Doru, *Craiova*; Ionel Beldeanu, *Suceava*; Negoiță Marin, *elev — București*.

Oct. Corpion; Al. Handrea — *Brașov*; N. Ciobanu, Mihai Andrei, Vasile Boloșca — *București*; Nicolae Stanciu — *Buzău*, Mircea Tudose — *Cluj*; Dumitru Gheorghe — *Pitești*; Grațian Juncan — *Cîmpulung Moldovenesc*; I. Bărbulescu — *Arad*; Coriolan Bruj — *Tg. Mureș*; Zarzăr Cornel — *Pitești*; S. Stebru — *Iași*; R. Gongiarov — *Craiova*; C. Stoiciu — *București*; G. Tacu — *Mediaș*; Boris Dunăreanu — *București*; H. Cristoveanu — *Ploiești*; Negrea Gheorghe — *Vînju Mare*, I. M. Căproiu — *Oradea*; G. Mișca — *Chetriș*; Corneliu Stănescu — *Constanța*; I. Galavan — *Arad*; Vasile Corodi — *Satu Mare*.

MAI TRIMITEȚI

Bărbulescu Daniel — *București*; C. Crăciun — *Fălticeni*; Mihai Beraru — *București*; Featea Dîrlea — *Brașov*; Lidia Nianu — *București*; P. Sîrbu — *Ploiești*; G. Mănescu — *București*; Tănasa Popescu — *Cornet*; Popa Marin — *Craiova*; Mircea Adrian I. — *Buzău*; Al. Rudeanu — *București*; Ana Dudău — *Craiova*; N. Bujor, S. Cîmpeanu, Cristea Ion — *Brașov*; George Chirilă, D. Zlătaru, Vasile Gheorghiu — *Iași*; Ion Stanciu — *Pitești*; Ion Iznovețeanu — *Ilteu (reg. Banat)*; Marta Constantinescu — *București*; Al. D. Făgețeanu — *Bocșa*; Stancu N. Grigore — *Buzău*; Jean Firuță — *Focșani*; Gh. Bătrînu — *Buzău*; Iuliu Vuia — *Reșița*; G. Dan — *București*; Gh. Oprișan — *Constanța*; Sava Roșu — *Odobești*.

Steff. Aurel Dumbrăvianu, *București*; Neamțu Lepădat, *Coroești — Vulcan Reg. Hunedoara*; Lunguțescu Valentina, *Craiova*; Silvester Octavia, *București*; Rusu Alexandru, *Blaj*; I. Zamfir, *Cîmpulung Muscel*; Felicia Crețea, *Cacimeanca — Călărași*; Ion Munteanu, *Șoimari — Ploiești*; D.I.P., *Ploiești*; George Fleancu, *Roșiorii de Vede*; Andrei Alexandru, *București*; Florin Mocanu, *Cluj*; Florin Muscalu; Ion Gr. Popa, *Curtea de Argeș*; Ion Micu, *Brașov*; Tudor Dorin, *București*.

DEOCAMDATĂ NU

UN NUME NOU

OVIDIU GENARU

Ovidiu Genaru, chiar pentru redacția noastră, obișnuită să lucreze timp îndelungat cu debutanții înainte de a-i publica, reprezintă un nume nou, tînărul poet manifestîndu-se pînă în prezent numai în paginile presei locale din Bacău și în culegerile editate de Casa regională de creație.

Cu toate acestea, el se prezintă cititorilor ca un poet care a depășit faza simplelor încercări, versul său avînd siguranță și culoare, o expresivitate remarcabilă.

Eforturile sale spre folosirea unor mijloace poetice cît mai inedite trebuie să fie însă susținute în viitor și de o mai mare străduință pentru cuprinderea unui univers tematic mai larg, pentru un fond de idei mai bogat.

Sîntem încredințați că tînărul profesor de educație fizică din Bacău va fi capabil și de „performanțele" pe care le așteptăm.

Maidanek

Lună, de ce te-arătai
privirilor lor, celor vinovați
pentru că n-aveau nici o vină,
celor ce astăzi sînt aer albastru
și ploaie, și blestem cumplit!

Ce suflete sonorizează frunza
la Maidanek cînd tremură
văzduhul? Ce ochi aveau,
căprui, adînci, și cît iubiră
liliacul aplecat pe gardul
primăverii? Pe Anna
unde să o caut,
în care vînt,
în care respirație a mea,
a cîta, sub care pas?
Căci toți mă dor
de la un orizont la altul...

Alcătuirea mea e gravă
zugrăvită cu tăcere
și nu-ngenunche nici o clipă
în fața abatoarelor,
căci nu mă lasă, nu,
blestemul repetat în frunze,
căci nu mă lasă,
marea mîndrie de a fi printre oameni.

Durerea n-o să se repete,
însăși materia se-mpotrivește!

Aprilie

Piersicii pămîntului din jur
Încă nu se înstelau în roz,
Omul dormea undeva sub cer
Și-așa cum dormea era frumos.

Cred că era obosit după muncă —
Zidise o casă sau poate-un palat.
Vîntul de aprilie parcă-ar fi fost
Pornit din adîncul pieptului lat.

Cînd deodată se trezi uimit
Cu dulci culori în irișI tresărind
Și îi păru miracol, cum din vis
A auzit copacii înflorind...

Portret de activist

Uite-l bătînd poteca mîloasă
Cînd cerne de sus o bură a toamnei
Și lunecă păsări, și el e nostalgic,
Uite-l vorbind cu țăranii, aprins,
Parcă-ar împarte lumină în suflet.

Cocoșii au sunat ora patru a nopții
Și satul e-n somn ca-ntr-un fum adînc
Și uite-l fereastra, lună pătrată
Și-n spatele ei, chipul trudit
Aplecat pe o carte a inimii lui,
Cu foile roșii și albe și-albastre,
O carte cu slove fierbinți ce te poartă
Spre aproapele țărm comunist.

Privirea lui clară caută-ntr-una
Sufletul tău flămînd de-adevăr
Și brațele taie aerul repede
Zugrăvind pe văzduh cuvîntul rostit.

El e simplu și demn, prietene bun,
Privește-l cum trece și nici nu observă
Că ploaia-l pătrunde adînc și îl scutură
Frigul... El vede un cîmp
Și pe aurul lui, plutind corabia
Soarelui.

Un gest pentru anul 1970

Te văd, aruncîndu-l
mai încolo de hotarul dimineții,
cu brațul tău matur, înțelept.

Copiii-l vor găsi printre brazde
cînd se vor juca de-a geologii,
va fi ciudat pentru ei,
monstruos pentru candoarea lor;
nu vor ști cum se cheamă,
va avea forma unui țipăt
venit din adîncul istoric.

Copiii se vor uita la el uimiți,
în jur vibra-vor de albastru copacii,
se vor auzi florile rotindu-se-n ele
și culorile crescînd șoptit
și tresărind pămîntul
cu lucrurile prelungite-n soare...

Te văd, aruncîndu-l
mai încolo de hotarul luminii,
afară din copilăria lor,
fără soldați de plumb
cu creier mecanic,
te văd încruntat,
aruncînd cartușul
din propriile tale amintiri.

Va fi prea mult soare afară

MIC DICȚIONAR POETIC

Incercarea de a restabili unitatea logică a versurilor ne conduce deseori — după cum schițam în însemnările din numărul trecut — la risipirea grafiei tradiționale, stabilind pauze nu acolo unde sînt indicate de cezuri sau rime, ci în locurile unde ne apar ca firești. Au existat și poeți care și-au scris ei înșiși versurile după acest procedeu, lăsînd impresia unor versuri libere, prin simpla transcripție recitativă a strofelor perfect clasice. Unul dintre ei a fost, în poezia noastră, Ion Minulescu, ale cărui versuri mirau pe mulți, la începutul veacului, printre altele și din pricina acestui ciudat mod de a împărți elementele strofei:

Porniră cele trei corăbii purtînd în pîntecele lor
Grămezi de aur,
Chihlibare,
Smaralde verzi
Și-opale blonde;
Iar sus pe bord,
Tristețe-acelor romanțe veșnic vagabonde,
Cîntate,
Azi, în drum spre Poluri,
Iar mîine-n drum spre — Ecuator!

Inovația era, însă, pur tipografică, deoarece se observa cu ușurință că versurile nu sînt decît fragmentarea, de natură actoricească, a unor strofe pline, compuse după toate regulele prozodiei clasice:

Porniră cele trei corăbii purtînd în pîntecele lor
Grămezi de aur, chihlibare, smaralde verzi și-opale blonde;
Iar sus pe bord, tristețea-acelor romanțe veșnic vagabonde,
Cîntate, azi, în drum spre Poluri, iar mîine în drum spre — Ecuator!

Tehnica respectivă nu ducea, deci, la construirea unui vers dincolo de canoanele celui clasic, ci la utilizarea unei frazări oarecum libere în cadrul prozodiei tradiționale. Acad. Tudor Vianu a denumit cu exactitate fenomenul, arătînd că: „...Ion Minulescu a avut ideea să secționeze alexandrinii săi, prezentîndu-i în rînduri frînte, menite să indice pauzele respirației". Într-adevăr, în afară de aceste „pauze", versurile citate nu ne indică vreun procedeu nou. De altfel, în perioada cînd începuse să se afirme Minulescu, versul liber era de mult elaborat, teoretizat și ilustrat din abundență și autorul „Romanțelor pentru mai tîrziu" nu făcea decît să folosească unul dintre atributele versului liber, rămînînd însă în cadrele versului clasic. Era cel mult o licență, care nu putea scandaliza decît pe apărătorii fanatici ai unor reguli „de fier" în privința versificației (După cum se știe, poetul francez Théodore de Bainville, în „Mic tratat despre poezia franceză", își începea și își termina capitolul despre licențele poetice cu fraza: „Nu există"!) Important rămîne, însă, faptul că toate aceste încercări de „oralizare" a versului, de raportare la cursul firesc al gîndirii și exprimării, au stat, credem, la baza elaborării versului liber. Dar despre aceasta, în numărul viitor.

Mihu Dragomir

Repetiție de balet la „Simfonia Fantastică"

INIȚIEREA ÎN TEATRU

Cînd se vorbește despre teatru ca despre un gen dificil, înțelesul acestei noțiuni se restrînge numai la scriitorii care îl abordează. Într-adevăr, ca și romanul, povestirea, poezia, ca orice artă care are ca mijloc esențial de comunicare cuvîntul, teatrul nu ridică la prima vedere în fața spectatorului greutăți de înțelegere. La un moment dat, opera dramatică poate fi considerată ca avînd unele avantaje față de surorile sale literare. Sistemul de imagini și simboluri, fiind tălmăcit prin jocul actorilor cu toate corolarele lui, prin costum, decoruri, uneori muzică, devine și mai accesibil, are o arie de circulație mult mai largă și mai directă. Și totuși, teatrul, ca și muzica sau pictura, necesită o perioadă de inițiere, o etapă de înțelegere a evoluției sale istorice, a specificului său, în cadrul general al celorlalte arte. Un public de teatru se formează în decursul anilor. Spectatorul parcurge, în timpul unei singure stagiuni, lucrări dramatice aparținînd unor școli și epoci diferite, de la piesa contemporană în cel mai acut înțeles al cuvîntului, pînă la tragedia antică. Fiecare piesă trebuie înțeleasă, însă, ca expresie a unei anumite epoci, situații sociale sau individualități artistice. Ideile și sentimentele ei trebuie să se desprindă în ambianța cadrului istoric concret care i-a dat naștere și cu mijloace de artă specifice. A privi o piesă de teatru numai ca o unitate disparată, fără a o integra epocii istorice și momentului cultural respectiv care au zămislit-o, înseamnă a nu ține prea puțin față de cerințele revoluției noastre culturale. Să mai adăugăm că anumite epoci din istoria teatrului se pretează în special unor asemenea prezentări în cadrul unor conferințe experimentale și vom înțelege de ce necesitatea acestor manifestări ne apare stringentă. Conferința experimentală trebuie să devină o manifestare de masă, un prilej pentru cei tineri de a înțelege dezvoltarea teatrului, de a-și explica specificul acestei arte. Teatrul Național avusese în ultimii ani buna inițiativă de a prezenta în matinee de duminică cîteva asemenea spectacole însoțite de o scurtă conferință. Regizorul Miron Niculescu împreună cu o echipă de inimoși și talentați actori reușiseră spectacole de o înaltă ținută, spectacole educative. De ce conducerea Teatrului Național nu a continuat această inițiativă? Iată o întrebare căreia cred că nu i s-ar putea da un răspuns. Spectacolele experimentale puteau apoi fi prezentate în școli, în special pentru elevii care urmează cursurile serale, în marile întreprinderi și instituții. Insistăm asupra unui fapt deosebit de important: elevii învață în decursul anilor despre diferitele specii ale artei dramatice, studiază lucrări ale teatrului universal. Cum este și firesc, nu în fiecare stagiune ei află pe scenele teatrelor toate operele despre care învață. Or, teatrul nu este ceva care poate fi pur și simplu învățat, el trebuie mai întîi de toate văzut. Cît de util ar fi ca elevii noștri să cunoască pe viu ce înseamnă, să spunem, teatrul antic sau comedia clasică. Însoțit de o scurtă conferință atractivă, interesantă, un asemenea spectacol poate interesa zeci de mii de oameni, contribuind efectiv la educarea estetică a tineretului. Curios e faptul că această inițiativă a fost părăsită și de alte teatre, care începuseră la un moment dat să programeze, destul de sporadic, ce-i drept, unele conferințe asemănătoare. Matineele de poezie, care s-au bucurat de o atît de entuziastă apreciere din partea publicului, nu au fost continuate. Ni se pare cel puțin ciudat ca în decursul unei stagiuni să nu se organizeze la Teatrul Național decît un singur matineu poetic, închinat lui... Topîrceanu!

Cît de entuziast a fost primită frumoasa inițiativă a radiodifuziunii de a prezenta un recital literar și muzical din opera lui Mihail Eminescu. Asemenea manifestări se cuvin a fi continuate. Tălmăcit de o personalitate artistică, mesajul unei poezii clasice și contemporane va apărea mai limpede tînărului care studiază opera respectivă în școală, iar înțelesurile ei se vor desprinde cu mai multă ușurință. Cîteva seri de poezie a organizat și Lectoratul Central al Societății pentru Răspîndirea Științei și Culturii, fiind și ele bine primite de public. Dar toate aceste inițiative nu s-au coordonat într-un plan unic, n-au avut o finalitate, nu au fost repetate și, mai ales, nu au ajuns și la locurile de producție, în școli, acolo unde învață mii de elevi muncitori. A sosit timpul ca inițierea tineretului pe tărîmul teatrului să se desfășoare organizat și sistematic. Fiecare teatru are datoria să-și precizeze mai clar posibilitățile și intențiile. Potrivit cu specificul și profilul său, să desfășoare în timpul unei stagiuni un asemenea ciclu care să orienteze publicul într-un anume domeniu al teatrului. Cred că aici Teatrul Tineretului ar trebui să dea dovadă de inițiativă. Rostul primordial al acestui teatru este educarea publicului tînăr, creșterea lui în spiritul înțelegerii artei scenice. Alături de el, celelalte instituții teatrale din București au datoria să înceapă această acțiune de inițiere a tineretului. Din provincie ne vin unele vești bune în acest sens. La Teatrul de Stat din Reșița, de pildă, se organizează duminica dimineață spectacole precedate de o scurtă prezentare a vieții și operei autorului respectiv, ca și de o analiză succintă a lucrării jucate.

Asemenea inițiative ar trebui desfășurate de toate teatrele din țară. Există suficiente forțe pentru a face, din cei tineri, partizani pasionați ai teatrului. Noi formăm un public care înțelege teatrul în procesul lui de evoluție istorică, un public care trebuie crescut de timpuriu. Numai astfel teatrul va căpăta din ce în ce mai mulți și mai exigenți spectatori. Iar tineretul vrea neîncetat să-și lărgească orizontul, să cuprindă pe meridiane cît mai vaste fenomenul teatral. Educarea și informarea publicului teatral nu pot fi lăsate numai pe seama caietelor-program.

Valeriu Rîpeanu

BETHOVENIANA

Cartea, ecranul (mare și mic!), undele radiofonice și — bineînțeles — discul, iată propagandiști remarcabili ai culturii noi socialiste, care instruiesc, înfrumusețînd, totodată, viața nouă a milioanelor de tineri, constructorii liberi ai îmbelșugatelor zile de astăzi și de mîine.

Popularizat pe scară largă, în ultimii ani, discul este menit să contribuie substanțial la completarea culturii muzicale a tineretului, la educarea gustului său, lăsate altădată la voia întîmplării. Inițiativa casei de discuri „Electrecord" de a edita întregul ciclu de simfonii beethoveniene răspunde, astfel, unui incontestabil salt calitativ, produs în ultima vreme; ea constituie un eveniment cultural care trebuie salutat cu căldură. Actualmente au fost puse la dispoziția iubitorilor de muzică următoarele opere: Simfonia a III-a (Eroica), în mi bemol major, simfonia a V-a, în ut minor, și simfonia a VI-a (Pastorala) în fa major. Uvertura Coriolan completează discul ce cuprinde cea de a V-a simfonie.

Bănuim, în ordinea aleasă a apariției acestor capodopere ale muzicii universale, o oarecare preocupare privind introducerea în studiul operei marelui L. v. Beethoven. Bunăoară, simfoniile a V-a și a VI-a, cu tot subiectul lor diferit, au fost create aproape în același timp — au fost de altfel și executate, pentru prima oară, în aceeași zi (poartă respectiv denumirea de op. 67 și 68) — fiind deci compuse în aceeași perioadă de inspirație.

Simfonia Eroica — imn închinat libertăților republicane, întraripata și tumultuoasa simfonie a V-a și Pastorala, laudă a naturii sau, după chiar indicațiile autorului ei, „expresie a sentimentelor mai mult decît o pictură", — constituie un început fericit.

Orchestra Filarmonicii din București, condusă de maestrul George Georgescu, are în fața ei o sarcină de onoare, pe care, fără îndoială, o va duce la bun sfîrșit, sub bagheta celui mai indicat interpret beethovenian.

Urmează să apară simfoniile I-a (în ut major) și cea de a VIII-a (în fa major), pe un singur disc, simfonia a IV-a (în si bemol), dimpreună cu uvertura Lenore 3, apoi simfonia a VII-a (în la major), cu uvertura Egmont și, în fine, pe două discuri, simfoniile a II-a (în re major) și a IX-a (în re minor). Așadar, Simfonia cu un cor final — Oda bucuriei, va completa colecția, atît de necesară nu numai tinerilor iubitori de muzică, dar și instituțiilor răspînditoare de cultură de la orașe și sate.

Desigur, opera „titanului muzicii" nu se isprăvește aici. În materia concertelor pentru pian, vioară, a sonatelor etc., etc., Electrecordul mai are mult de făcut. Imprimările de piese beethoveniene nu trebuie să fie rezultatul întîmplător al producerii pe estradele noastre a unor interpreți celebri. Un plan sistematic de prezentare a operei lui Beethoven, ca și a celorlalți mari compozitori clasici și contemporani, se impune și aici.

DISCUL

B. Cioculescu

480 TINERI ARTIȘTI AMATORI — ÎNTR-O UZINĂ

● La Uzinele de tractoare-Brașov, dintre cei 642 artiști amatori, înglobați în 36 de formații, — 480 sînt tineri, cu vîrsta sub 30 de ani, români, maghiari și germani.

● Corul, de 140 persoane (înființat în 1947) după repetatele succese la concursurile republicane de artiști amatori (a obținut premii I, II și III pe țară) va da într-un viitor apropiat un examen de maturitate artistică; are în perspectivă pregătirea Simfoniei a IX-a de Beethoven, în colaborare cu soliștii și orchestra Filarmonicii de stat „Gh. Dima" din localitate.

● Gr. Vasiliu-Birlic — artist al poporului — a interpretat, în compania tinerilor din echipa de teatru a uzinei, rolul lui Zigu Shapira din piesa **Oameni care tac** — de Al. Voitin. Din cele trei spectacole susținute împreună, două au avut loc în fața muncitorilor de la Uzinele de tractoare. Printre succesele echipei de teatru (12 persoane), tinerii artiști amatori ne-au amintit reprezentațiile cu „Steaua fără nume". Și tinerii din echipa de teatru își pun o întrebare de maturitate: vom ajunge curînd atît de pregătiți încît să fim în stare să punem bazele în uzina noastră a unui **Teatru Popular** de amatori, așa cum au făcut uzinele din București, „Republica" și „Grivița Roșie"?

● **Cineclubul** — e format din „14 entuziaști" — ni se spune în uzină. Unul dintre animatori, tînărul inginer Simion Săpunaru — șeful unei secții. Au realizat un film original în colaborare cu Cineclubul C. F. R. Timișoara și cu cel de la Oțelul Roșu. Filmul e foarte cunoscut și socotit „cap de afiș" de cinefilii amatori din țară: **Sarja păcii** (dintr-un tanc găsit se face oțel și din oțel, tractoare). Cineclubul Uzinelor de tractoare lucrează acum la un film nou, cu tema: Ce a fost și ce este uzina noastră? Filmul e dedicat aniversării a 15 ani de la fabricarea primului tractor românesc.

● 14 brigăzi artistice de agitație activează în sectoarele și secțiile uzinelor de tractoare — în afară de brigada „mare". Ca instructori de brigăzi (în același timp, fruntași în producție) s-au remarcat sudorul Ion Țîrea (sector Prese) și Radu Gheorghe (sector Reparat mașini) — ca buni regizori și autori de texte.

● Printre cei 26 de tineri interpreți de dansuri populare românești, maghiare și germane, strungarul fruntaș Poparad Gh. s-a evidențiat prin stiluri sănătoase de joc. Echipa de dansuri a fost de două ori oaspetele Studioului de Televiziune.

● O întrebare pentru Consiliul Sindical local. Nu puține uzine sînt nemulțumite de repetatele schimbări ale instructorilor. Clubul uzinelor de tractoare adaugă la întrebare: de ce se schimbă chiar instructorii buni? La formația de muzică ușoară a fost un instructor bun și a fost schimbat (era chiar din uzină, un tînăr inginer). A fost adus un alt instructor, de la fabrica **Rulmentul**, care a plecat, însă, după 2 luni, motivînd că „nu mai face față". Din cei trei instructori noi, trimiși de Consiliul Sindical local, — unul a dat rezultate: — cel de la orchestra de muzică populară.

● Încă o întrebare: Vin la Cercul literar al uzinei de tractoare scriitori tineri și vîrstnici din București și Cluj, redactori de la „Contemporanul", „Luceafărul", „Gazeta Literară", „Steaua". Dar, curios, n-a venit pînă acum nimeni de la Filiala din Brașov a Uniunii Scriitorilor!

● Cercul literar „Vl. Maiakovski" împlinește 10 ani de la înființare. S-a pregătit o culegere omagială, pe care Uniunea Scriitorilor e rugată să n-o întîrzie. Membrii cercului publică pagini literare în ziarul de uzină, „Tractorul", și în ziarul regional „Drum Nou". Au publicat și în „Scînteia Tineretului", „Muncă" și „Îndrumătorul Cultural". Radiodifuziunea București le-a acordat pînă acum două emisiuni. S-au imprimat deasemeni, de curînd, în lectura autorilor — poezii și schițe. Studioul de televiziune, în interpretarea unor tineri actori bucureșteni de frunte, a oferit o selecție din creația cercului literar.

O EXPOZIȚIE DE MANUSCRISE

În dimineața zilei de 5 aprilie s-a deschis, la Biblioteca Academiei Republicii Populare Române, o expoziție de manuscrise. E vorba de niște documente de atelier și trudă literară de o valoare covîrșitoare pentru istoria literaturii noastre din veacul trecut. Pe hîrtiile și caietele expuse, au stat aplecați în extenuanta muncă de creație, migălind cu peniță și cu vîrful de cărbune al creionului, scriitori către care amintirea noastră se îndreaptă plină de sfiiciune și curiozitate, pentru că ei s-au numit: Nicolae Bălcescu, Al. Odobescu, Mihail Eminescu, Ion Creangă și I. L. Caragiale.

Semnalăm această extrem de folositoare expoziție, ca pe un eveniment cultural de primul rang, tinerilor poeți, prozatori și critici literari. Scoase vremelnic din sefurile și depozitele Academiei, aceste manuscrise ale marilor noștri scriitori ne vorbesc nu numai despre pasiunea celor care au scris aplecați, cu decenii în urmă, asupra lor, ci, mai presus de toate, despre spiritul de mare răspundere socială care i-a însuflețit. Migala manuscriselor, ștersăturile, adausurile, acoladele, ezitările și revenirile, toate aceste amănunte de aparentă realitate grafică arată de fapt că dincolo de prezența inefabilă a muzei, dincolo de ceea ce numim „inspirație" și „spontaneitate", a existat pînă la evidență o neistovită și remarcabilă conștiință profesională, o trudă neîncetată de a șlefui, pînă la perfecție, fraza, dialogul, cuvîntul și versul, o voință neostoită de a realiza frumusețea maximă a limbii literare.

Au cîte ceva de învățat tinerii critici literari, căutători de cuvinte ininteligibile, zăbovind măcar un ceas cu privirea lor scrutătoare asupra manuscrisului lui Bălcescu: **„Rominii sub Mihai-Voievod Viteazul"**, au nespus de mult de învățat tinerii poeți, grăbiți a-și publica pînă și ciornele, adăstînd o oră în fața manuscrisului pe care Eminescu a așternut versurile nemuritoare ale **„Luceafărului"**. Tinerii scriitori vor găsi sub vitrinele expoziției și cîteva schițe autografe ale neîntrecutului stilist care a fost I. L. Caragiale și manuscrisul **„Amintirilor din copilărie"** asupra căruia a dăltuit cuvîntul povestitorul de pe malul Ozanei.

Salutăm din toată inima inițiativa Bibliotecii Academiei R.P.R. și îndemnăm tinerii scriitori, cărora cel dintîi li se adresează această expoziție, s-o cerceteze și să-i treacă pragul, cu conștiința că li se oferă un excepțional prilej de învățătură în școala măiestriei literare.

Un exemplu de muncă și măiestrie

S-a stins din viață, pentru totdeauna, tovarășul nostru iubit, prețuit și stimat, pictorul academician Camil Ressu, președinte de onoare al Uniunii artiștilor plastici.

Continuator al celor mai bune tradiții ale artei noastre, păstrător al celor mai înalte idealuri ale artei universale, el a stat cu cinste și demnitate în primele rînduri ale Uniunii artiștilor plastici, înconjurat de dragostea noastră, încă de la înființarea acestei Uniuni. Personalitatea lui de mare artist-cetățean, prestigiul înalterat de care s-a bucurat în viață, au contribuit la ridicarea nivelului artei noastre. De aceea, pierderea lui Ressu este o pierdere grea pentru noi și lasă, în urma ei, un gol imens și greu de împlinit.

Viața și activitatea lui Ressu rămîn un exemplu din cele mai vii pentru artiști, el fiind un artist de cea mai completă și mai bună formație și educație.

A studiat mult și cu perseverență. Firea lui de cercetător asiduu, inteligența lui vie și gîndirea lui puternică nu-i îngăduiau să cerceteze lucrurile numai la suprafață. El mergea în adîncime. Încă de la începuturile lui este cunoscut și se știe despre Ressu că era un desenator excelent, calitate care stă la baza dezvoltării artelor plastice. Încă de la început, locul lui printre artiști era locul unui fruntaș.

Ressu a făcut parte din strălucita pleiadă de artiști care, între cele două mari războaie mondiale, au adus o înnoire în artă și au format o nouă școală. Înnoirea a însemnat o luptă a acestor artiști îndreptată împotriva academismului instaurat în primul rînd la școala de Belle Arte. Cel mai bine înarmat pentru această luptă, prin formația și educația sa artistică, era Ressu. Temperamentul său combativ, inteligența vie și scînteietoare, au avut un rol însemnat în această luptă, susținută cu mare ardoare de către tinerii artiști dornici de o înnoire de artă. Ressu a fost chemat la catedra de pictură de la Școala de Belle Arte și apoi la conducerea acestei școli. El a pus aci temelia nouă a învățămîntului de artă în epoca dintre cele două războaie mondiale, care are pentru dezvoltarea artei noastre o însemnătate istorică.

Dar toate acestea nu schimbau prea mult situația însăși a dezvoltării artei plastice în țara noastră. Condițiunile în care se dezvolta ea erau din cele mai grele și artiștii îndurau lipsuri și nevoi mari. Lupta lui Ressu nu înceta aci, ea lua o înfățișare nouă și mai largă cu o desfășurare pe plan social. A făcut parte dintre acei artiști care, prin presă și grafica militantă, au dus o luptă înverșunată împotriva stăpînirii burghezo-moșierești, demascînd nelegiuirile ei.

După 23 August 1944, cînd în țara noastră s-au produs marile transformări sociale, cînd poporul muncitor și-a luat destinele în propriile sale mîini, în activitatea lui Ressu se deschide un capitol nou și cel mai interesant. În această parte a vieții sale creează opere noi, cu înțeles nou, cele mai convingătoare din cariera lui de artist.

Tot acuma se bucură de recunoașterea din partea întregului popor. Partidul Muncitoresc Român și guvernul țării l-au cinstit cu titlul de Artist al Poporului, iar Academia R. P. R. l-a ales în rîndurile ei; a fost distins cu ordine și medalii, cu Premii de Stat.

Ressu a fost un mare artist cetățean. Amintirea lui, care va rămîne nestearsă printre noi, activitatea și opera lui iau loc în istoria artelor noastre și în cea universală.

I. Jalea

C. RESSU: *Studiu pentru compoziția „Odihnă la cîmp" (1923)*

Veni, Vidi, Vici!

Duminica trecută, Rapidul, cea mai bună echipă românească de volei, a transmis din sala budapestană Sport-Csarnok, în stilul lapidar al lui Cezar: „veni, vidi, vici!"

Trei echipe de renume mondial — campioanele Cehoslovaciei, Ungariei și Franței — au izbutit să opună doar o rezistență curiată sextetului de fier al lui Horațiu Nicolau.

Veni, vidi, vici! Recurgînd la juxta sportului, asta echivalează cu 9 seturi la zero în 150 de minute. Cîte o oră de curs ex cathedra în amfiteatrul de la Sport-Csarnok.

Veni, vidi, vici! Un gest de curtoazie față de cei 30 de turiști romîni, eliberați o clipă mai devreme din tumultul mistuitor al luptei sportive, pentru a admira frumusețea serilor budapestane.

Veni, vidi, vici! Victoria maturității. Victoria unei echipe căreia antrenorul — inginer Gheorghe Petrescu — i-a imprimat rigori geometrice, dar față de care a rămas mereu același „bun și drag nea Gică".

Secretul Rapidului? Foarte simplu. E transferarea polisportivului pe terenul cu plasă. Horațiu Nicolau a fost cîndva campion la suliță... Drăgan e săritor de peste 1,80 la înălțime, iar Piocon ar putea „răsuci" oricînd o grămadă la rugby, chiar dacă de partea opusă s-ar afla un Viorel Moraru sau un Paloșeanu. În formula Rapidului, voleiul a ajuns să fie un neîntrerupt asalt atletic asupra stachetei fileului.

Cum a ajuns în vîrf Rapidul? Urcînd cu pas sigur povîrnișul piramidei în trepte a voleiului românesc. Pentru că victoria Rapidului, înainte de a fi a lui Horațiu Nicolau și a brigăzii sale de șoc, este victoria celor 15.000 de jucători trecuți în scriptele întrecerilor duminicale, o victorie a sutelor de mii de voleibaliști anonimi care întind fileul, seară de seară, pe asfaltul cald din preajma uzinei, în curtea S.M.T.-ului sau în ochiul de lumină al taberei pionierești.

Rapidul a ajuns în vîrf pentru că nu este o floare de seră (cum pare să fie echipa noastră de hochei) ci o floare de munte, care a răzbit sus prin căliri succesive.

Această echipă a Rapidului, care a ridicat în picioare Sport-Csarnok-ul, dar care i-a decepționat, în egală măsură, pe spectatorii maghiari, datorită k.o.-urilor mult prea rapide, luptă din greu la noi în sală, la Floreasca, împotriva Progresului, sau la Petroșeni, împotriva echipei studenților minieri.

Iată adevărata semnificație a acestui spectaculos „veni, vidi, vici!" realizat de echipa Rapidului, formația ale cărei victorii au cea mai sigură acoperire cu putință: rezervele de aur ale voleiului nostru.

Ioan Chirilă

SPORT

MERIDIANELE

J. L. PACHECO

Tînărul poet spaniol Jesus López Pacheco s-a născut la 13 iulie 1930 la Madrid. El este autorul romanului „Centrala electrică" (Central Eléctrica, 1953) și al volumelor de versuri intitulate „Lăsați să crească tăcerea aceasta" (Dejar crecer este silencio, 1952) și „Pun mîna pe Spania" (Pongo la mano sobre Espana, 1961). Pe coperta ultimei dintre cărțile lui Pacheco, apărută la Roma în limbile spaniolă și italiană, se arăta: „Această carte a fost interzisă de cenzura fascistă". Într-adevăr tînărul patriot nu a putut să o tipărească în țara sa înrobită de regimul fascist al lui Franco. De altfel, pentru activitatea sa democratică, Pacheco a fost întemnițat la Carabanchel și supus apoi unor persecuții din partea poliției. Lucrările în proză și versurile sale sînt traduse în numeroase țări ale lumii: U.R.S.S., Franța, Italia, Bulgaria, Cehoslovacia, etc.

Poezile din acest ciclu fac parte din volumul „Pun mîna pe Spania".

VARA LA MADRID

Tulbure de rîndunele, vară
săgetată de lumină densă și înaltă.
Vară la Madrid! Cuprind — îmi pare —
depărtarea de azur a Guadarramei.
Timp de aur azuriu și colb.
Limpezimea Spaniei mă înfășoară.

Cine-așterne umbră în priviri?
Străzile sînt pline de durere
și la toate colțurile mă strigă
fețe-ntunecate, mîini înfuriate.

Vară la Madrid, lumină-asfixiată!
Rîndunelele coboară la pămînt
subțiratice și repezi, parcă vrînd
să înalțe-n zborul lor nemărginit
și speranța prăbușită-a țării mele.

MIC POEM

„penumbra unui vis în cupa noastră"
Antonio Machado

Mă gîndeam să încheg
un poem cît mai scurt,
să îl umplu am vrut
cu o undă de vis.

Cît de mic fie-un vis,
nu îl poate cuprinde întreg
cel mai mare poem dintre cîte s-au scris.

ZILE NEGRE

Pentru Felicidad Orquin
și Juan E. Zuniga

Sînt lungi zile negre
cum e și aceasta în care
umbli pe stradă plîngînd,
în gînd doar strigînd,
sînt zilele lungi
ale umilelor frunți și dorințelor mari,
ale tristelor strîngeri de mînă,
zilele negre-ale Spaniei care
inima mea și gîtlejul-mi înundă.

AM VISAT

Pentru că aerul e-al tuturor, —
și eu îl respir.
Pămînt și lumină, și flori,
pîine, iubiri...

Am visat că în lumea
bătrînă, cîndva
oamenii vor cînta
un singur imn.

1959

Lui Antonio MACHADO

Am învelit cu-o foaie de hîrtie
o carte de Machado: poezie.

— Prieten scump, Machado,
mă iartă, te implor,
că te-am întemnițat cu mine-o dată,
dar ca un fluviu cu val sonor
răsună-acum versurile-ți, iată, —
ești mai puternic decît mine, te ascult
despre iubire, despre teamă,
și despre frig, și despre spaimă, —
iubit-ai toate cele-atît de mult
și-atîtea viața ta au încercat-o —
încît în temniță ar fi mai trist
de unul singur, fără de Machado!

Închisoarea Carabanchel
16 martie 1958

ROMANȚA BUCURIEI

Din bucuriile toate
cîte le știu, cîte sînt,
supremă rămîne aceea
de-a fi om pe pămînt.

Să umbli meleagul iubit,
mereu să te știi așteptat,
să uiți chiar și numele
ce-nsingurat l-ai purtat.

Curăță, vîntule, tu
cu zboru-ți de pasăre, drept,
tot ce mai este murdar,
tot ce îmi arde în piept.

Cu aerul lumii întregi
plămînii mi l-am umplut, —
glasul meu, oameni,
dintr-al vostru-i născut.

1958

În romînește de Tiberiu Utan

TINEREȚII

LA STELE

Te caut, Lucefere, de cînd mă știu.

Te caut de două mii de ani, sau poate chiar de cînd abia învățam să umblu în două picioare. Vrînd să te iau din boltă și dintre stele, nu am ajuns pînă la tine decît cu gîndul. Întotdeauna am vrut să zmulg citeva stele măcar din horbotele cerului tău ca să le agăț, strălucitoare, de gîtul logodnicei mele. M-ai lăsat mereu cu mîinile întinse, fără să-mi fi răspuns vreodată.

Cînd am fost Prometeu și m-am înălțat pînă la soare, m-a înlănțuit pămîntul după ce-i dădusem focul. Icar fiind, m-am prăbușit. Chemîndu-mă Eminescu, ți-am dat, Lucefere, inima fecioarei închipuirii mele. Căutător de aștri, am vrut iarăși să te ajung, venind mai aproape de tine prin ochiul astronomic, pe care l-am făcut, mitologic și încrezător, ca pe Ciclop — și tot nu te-am ajuns. Pasărea mea de fier n-ai lăsat-o să zboare mai sus de ultimul nor.

A trebuit să mă ridic din nou, și punîndu-mă înmiit pe lucru, cu gîndul, cu brațele, cu inima, în laborator și uzină, am și deslegat o parte din tainele tale, Atom! Încep să te și am în mîinile mele și o să te pun să construiești în locul meu, iar eu, după o sută de mii de ani de trudă, să încerc puțin să mă odihnesc.

Din pulberi și ape amestecate am găsit și explozia care-mi trebuia să ajung azi pînă la tine. Mi-am făcut o casă nouă din oțel și aluminiu și ți-am trimis-o mai întîi pe ea singură, apoi m-am instalat și eu în ea, țîșnind în sus mai repede decît mi-aș fi închipuit vreodată: Ce frumos ești, Lucefere! Cît de frumos ești, Pămîntule!

Ți-am cîntat de sus, dintre bolte, Pămîntule: bip-bip-bip! — ca vrăbiile și ca lăstunii, și tu m-ai auzit prin antenele tale, fratele meu din Urali și fiul meu, pionier, din Leningrad. Știu că țările pe care le-am văzut din văzduh brodate ca pe gherghef m-au urmărit cu nerăbdare, uimire și emoție. Ce era să fac? Să-i mai fi așteptat pe John sau pe Bill încă o sută de ani?

Destulă așteptare! Lacătelor marilor puteri le-am găsit și cheile potrivite: căutarea, îndrăsneala, munca, dragostea, bucuria — puteam oare să înfrunt bezna fără ele și să zdrobesc necunoscutul?

M-am dus și m-am întors dintre constelații, fără să mă mai înlănțuiască nimeni de stînci. În locul vulturilor care m-au sfîșiat altădată, pămîntul mi-a fluturat pretutindeni flamuri roșii.

Pot să nu mă bucur azi, Lucefere, cînd am ajuns pînă la tine și cînd strălucește-n cinci colțuri steaua mea de om?

Baruțu T. Arghezi

Un pionier al agriculturii cosmice

Tradescantia

Sînt numai cîțiva ani de cînd, desenat de Gopo pe o panglică de celuloid, omul care semăna cîte-o floare pe planetele uriașelor spații siderale, era încă doar un vis și o virtualitate. Vă amintiți? Gopo îl înarmase pe eroul său cu un hîrlеț ciudat, necunoscut în nici un manual de grădinărie, un hîrlеț care semăna cu un ciocan de abataj, pneumatic. Omul care era sapiens în gradul cel mai înalt, deci un vizionar, punea floarea în solul planetelor ca într-un ghiveci, o uda cu stropitoarea, lujerul ei creștea și petalele izbucneau invoalte într-un univers-grădină fără margini. Au trecut numai cîțiva ani de-atunci și, ceea ce fusese numai un desen, zvîcnit cu penița pe un film de scurt metraj, a devenit peste noapte o realitate tulburătoare. Transportată în spațiul cosmic cu „Sputnik V", o floare gingașă, pe care horticultorii marilor grădini botanice și terestre au știut-o și catalogat-o de mult, numind-o „Tradescantia", a continuat să înflorească și ea a revenit pe pămînt, intactă în ghiveciul ei. Era prima experiență agrotehnică pe care biologia terestră o făcea într-un laborator plasat în spațiul cosmic. Au urmat alte experiențe similare, cu semințe de bucate comune: grîu, orz și porumb, dar pionierul a ceea ce va fi agricultura cosmică, va rămîne tot fragila și gingașa floare de grădină, decorativă: Tradescantia.

Spectograful a fost primul instrument de investigație al astrobotanicii, una din cele mai noi științe legate de cunoașterea și cucerirea cosmosului, locul unde au apărut primele teorii și primele ei succese fiind tot un colț al pămîntului sovietic: Alma-Ata. Utilizînd metoda analizei spectrale, academicianul Tihov a studiat și fundamentat cel dintîi premizele noii științe, astrobotanica.

Nu e vorba numai de a cultiva, pe bordul marilor nave cosmice, ori pe stațiile permanente interplanetare, plante și legume care să constituie hrana echipajelor de cosmonauți.

Dincolo de agricultura aceasta de laborator și seră, se întrezărește perspectiva, nespus de atrăgătoare pentru viitoarele expediții umane pe celelalte planete ale sistemului nostru solar, de a folosi noile „pămînturi" extra-terestre pentru ceea ce fără îndoială că într-o bună zi se va numi „agricultura cosmică".

Viitoarele expediții cosmonautice vor trebui să-și asigure la fața locului o gamă variată de produse agro-alimentare și din efectivul temerarelor echipaje nu vor putea lipsi cercetătorul agrobiolog și agronomul. Serele de pe bordul navelor unde vor fi cultivate algele nutritive, atît pentru oxigenul eliberat de metabolismul vegetal, cît și pentru vitaminele atît de necesare organismului omenesc, vor constitui de bună seamă numai o arvună pe care agronomia clasică, terestră, ține în acest veac de miriade descoperiri s-o ia infinitelor spații cosmice. Pentru că din serele navelor, ele vor trebui să iasă și să cucerească planetele. Ocupate să transporte oameni, aparataj științific și cantități mari de combustibil pentru propulsia motoarelor-rachetă, navele cosmice vor duce mai ușor un sac cu porumb dublu hibrid și un sac cu grîu de înaltă productivitate, decît să ducă un vagon sau două cu făină de patiserie.

Există vegetație pe Marte? Întinderile albe ce acoperă calotele polare ale planetei Marte sînt ele alcătuite din zăpadă aidoma cu a noastră, bună pentru derdeluș și slalom uriaș, dar în primul rînd bună pentru agricultură prin rezerva de apă ce o conține, ori sînt acoperite doar de-o zăpadă carbonică, nefolositoare vegetației? Vor găsi acolo, primii cosmonauți pămînteni, un covor de iarbă și ogoare irigate, sau vor afla numai licheni închirciți de o climă aspră și neprielnică? Întrebările acestea vor afla în viitor un răspuns sigur, dar, pînă atunci, navele cosmice pleacă la drum sterilizate, ca să nu transporte măcar un singur microorganism în stare să modifice și să falsifice lumea îndepărtată spre care ne îndreptăm cu pași de uriaș. În orice caz, ceea ce știm de pe acum e faptul că la epocalele expediții cosmice ale viitorului va lua parte, colaborînd cu celelalte științe, cu geografia cosmică și cu geologia, cu medicina cosmică și cu tehnica reactivă, cu astronomia și cu metalurgia metalelor rezistente la mari temperaturi și presiuni, o știință tînără și nouă: astrobotanica. Pionierul ei, nu se va putea uita că a fost floarea gingașă și frumoasă: Tradescantia.

Petru Tolvadia

PRIMUL AN COSMIC

„Una din cele mai importante date ale istoriei omenirii".
A. DANJON
Directorul Observatorului din Paris

de prof. univ A. PÂRVU

Acum un an, la 12 aprilie 1961, oamenii de știință și tehnicienii sovietici au realizat pentru prima oară în istorie lansarea unui om în spațiul cosmic, folosind legile mecanicii cerești care guvernează mișcarea tuturor astrelor. Nava satelit Vostok 1, avînd la bord pe pilotul cosmonaut, maiorul aviator Iuri Alexeevici Gagarin, a fost plasată pe o orbită de satelit artificial al pămîntului, și, după un ocol al pămîntului, a aterizat în bune condițiuni în regiunea Saratov din U.R.S.S.

Nava satelit cîntărea 4.725 kg, fără a pune la socoteală greutatea ultimei trepte a rachetei purtătoare, care și ea a fost plasată pe o traiectorie de satelit foarte apropiată de cea a navei satelit Vostok 1.

La mai puțin de 6 luni de la acest eveniment epocal, o altă navă satelit, Vostok 2, de același tip cu prima, dar mai perfecționată, a permis maiorului aviator Gherman Stepanovici Titov să ocolească pămîntul pe o traiectorie analogă cu cea a primei nave, de 17 ori, în cele mai bune condiții de sănătate și de muncă, lucrînd aproape 24 de ore într-un mediu în care corpurile nu cîntăresc.

Satelitul artificial lansat la 16 martie 1962 — primul dintr-un vast program de cercetări științifice — este menit să completeze cunoștințele noastre asupra spațiului circumterestru în vederea călătoriilor mai departe de Pămînt ale viitorilor cosmonauți.

Pătrunderea omului în spațiu va extinde într-un mod considerabil orizontul cunoștințelor noastre și va îmbogăți știința și cultura.

Într-un viitor apropiat trebuie să ne așteptăm la utilizarea navelor cosmice, la rezolvarea unor probleme de importanță practică. Serviciile meteorologice, stațiunile releu de televiziune și radiodifuziune, ca și un vast program de cercetări științifice în afara atmosferei, vor reprezenta numai primele jaloane pe acest drum lung.

În scopul elucidării unui mare număr de probleme științifice și tehnice importante este posibilă lansarea unor sateliți artificiali ai Lunii și transportarea pe suprafața acesteia a unor stațiuni științifice automate.

A venit timpul realizării practice a ideii construcției unor mari sateliți artificiali ai Pămîntului și a unor stațiuni cosmice cu personal științific.

Pînă în prezent a fost trimisă prima stațiune automată spre planeta Venus. Ulterior, pe această planetă, precum și pe altele, vor apărea stațiuni științifice automate, iar apoi și omul, împreună cu baze cosmice de alimentare, fără de care nu sînt de conceput zboruri interplanetare ale oamenilor, cu rachete care folosesc combustibil chimic. Ideea construirii acestor baze a fost emisă pentru prima oară de K. E. Țiolkovski, cu peste 50 ani în urmă.

Chiar și lansarea primilor sateliți artificiali și a primelor rachete cosmice a dus la obținerea unor informații științifice atît de bogate încît este necesară o revizuire a concepțiilor existente asupra esenței multor procese. Continuarea seriei de cercetări începute va permite să se facă lumină în numeroasele probleme ale fizicii Pămîntului, geodeziei, geologiei, selenografiei, fizicii Soarelui, astrofizicii etc. Studiul datelor referitoare la comportarea plantelor, animalelor și îndeosebi a omului în cosmos va stimula apariția și dezvoltarea impetuoasă a unor noi direcții și ramuri în biologie și medicină.

La o importantă lărgire și aprofundare a cunoștințelor noastre despre natură va duce și organizarea unor experiențe și cercetări noi și originale în cosmos.

Succesele astronauticii practice constituie o nouă dovadă a lipsei totale de temei a agnosticismului și scepticismului în diferitele lor variante. Folosirea aparaturii științifice cosmice înseamnă o uriașă lărgire a hotarelor de cunoaștere ale omului, înseamnă apariția unor noi posibilități de pătrundere a rațiunii noastre în esența lucrurilor. Însă importanța ieșirii omului în cosmos nu se limitează la latura cantitativă, adică la lărgirea și accelerarea procesului de cunoaștere. Tot atît de importantă, dacă nu chiar mai importantă, este latura calitativă, adică modificarea caracterului însuși al științelor naturii, a metodelor, al orientării, al conținutului și structurii lor.

Pînă nu de mult, aproape toate științele naturii (în afară de astronomie) își concentrau atenția de obicei asupra studierii naturii terestre. Una dintre primele științe care a depășit hotarele Pămîntului a fost matematica. Crearea de către N. I. Lobacevski și I. Bolyai a unor noi geometrii care sînt denumite pe bună dreptate „Geometrii ale cosmosului" a făcut ca în științele naturii să se contureze tendința de lărgire a proporțiilor cercetării, de studiere a unor probleme științifice pe plan cosmic, tot ceea ce este terestru constituind doar un caz particular. Această tendință a fost confirmată curînd prin dezvoltarea mecanicii și fizicii, care au pășit cu și mai mult curaj în univers.

În ultimele decenii au apărut o serie întreagă de științe sau capitole ale diferitelor științe care încep cu cuvîntul „astro": astrobiologia, astrobotanica, astrogeografia, astrogeologia, astrochimia și o serie de alte discipline.

Întoarcerea științelor naturii cu fața spre cosmos a trebuit să ducă și a dus realmente la o nevoie stringentă de noi instrumente de studiere nemijlocită a obiectelor, fenomenelor și proceselor cosmice. Acest lucru s-a obținut cu ajutorul tehnicii rachetelor care a oferit oamenilor de știință posibilitatea de a transporta aparatura științifică dincolo de limitele Pămîntului.

Așadar, lansarea sateliților și a rachetelor cosmice a fost pregătită de întreaga dezvoltare a științelor naturii, trimiterea în cosmos a primelor aparate științifice marcînd un salt calitativ în dezvoltarea gîndirii științifice.

O importanță fundamentală prezintă și faptul că nu numai știința, ci și practica va avea un caracter cosmic. Acest aspect s-a concretizat în primul rînd în reproducerea, copierea sau modelarea unor condiții și procese cosmice în cadrul experiențelor științifice și, începînd din 1946, în realizarea de experimente cosmice care cuprind în prezent întregul front al științelor naturii, al științei experimentale în genere. Apariția sateliților artificiali ai planetei noastre este continuarea în afara Pămîntului a acțiunii de creare a unei naturi artificiale. Acțiunea de transformare a naturii de către om ridicîndu-se pe o treaptă cosmică, ea va determina apariția producției cosmice așa cum a fost prevăzută de K. E. Țiolkovski în lucrarea sa „Industria în eter". Și, ca o continuare dialectică a acestui proces, realizările tehnico-științifice cele mai prețioase obținute în procesul cuceririi cosmosului își vor găsi o largă aplicare și în transformarea forțelor de producție de pe Pămînt.

Pătrunderea omului în cosmos va însemna în mod necesar și inevitabil extinderea producției omenești.

Epoca noastră este epoca unor evenimente extraordinare, în care se infirmă multe din concepțiile vechi și apar noi concepții despre fenomenele naturii.

Sateliții artificiali ai Pămîntului au devenit un fel de „fereastră" spre cosmos.

Împletirea strînsă și interpătrunderea științelor, care reflectă dialectica obiectivă a naturii, pun în fața cercetătorilor contemporani ai naturii sarcina extrem de importantă și complicată de a efectua un studiu complex al fenomenelor naturii, studiu la care să participe împreună reprezentanții celor mai diferite specialități. Aceeași sarcină se pune și în fața tehnicii contemporane. Fără o asemenea muncă de cercetări științifice și de invenții tehnice, multilaterală și ale cărei părți componente se află într-o strînsă îmbinare, muncă depusă de un uriaș colectiv de oameni de știință și ingineri sovietici, nu s-ar fi putut înfăptui zborul istoric al primului cosmonaut din lume.

PRIMĂVARA ÎN

Ca o săgeată se reped reactoarele în înaltul cerului. Urma lor se întinde pe cerul albastru, pierzîndu-se în spațiul fără hotar, — semn al temerității omenești. Ca să zboare atît de sus și atît de iute, fiecare aviator trebuie să treacă probele Institutului de Medicină Aeronautică.

Întîmplarea de pe micul ecran al televizorului

Privirile sînt ațintite asupra micului ecran unde mai mulți oameni în halate albe înnoadă și string legăturile unui costum special, asemănător costumului pentru cosmonauți. Nouăsprezece metri de șnur, două sute treizeci și patru de copci și nouă fermoare încheie costumul special al omului ce se pregătește pentru zbor. Tuburile de cauciuc de la masca de oxigen și de la casca de zbor, cablurile de conexiuni ale costumului special și cablul de telefonie, compensatorul de înălțime, toate sînt conectate la aparatele din cabină. O călătorie în Marte?

Tablourile aparatelor pentru controlul zborului și pentru controlul funcționării organismului ocupă o mare suprafață din spațiul cabinei. În mijloc se află scaunul pilotului iar în fața lui, arcuit ca o cobră — microfonul de care stă agățată mira de transmisie. Omul se așează pe scaunul din fața hubloului tăiat în pereții de oțel ai cabinei și așteaptă cu ochii țintă la zecile de aparate și indicatoare din fața lui. Ușa se închide cu șuruburi puternice, asemănătoare celor de la etuvă. Omul din cabină va zbura sus, sus de tot, în stratosferă. În fața hubloului se află medicul specialist. La tablourile de comandă sînt alți specialiști, gata să mute zeci de manete și fel de fel de robineți.

Trei semnale, trei țîrîituri prelungi se înfig undeva, în creer. Cîteva pocnituri în cască și deodată totul este acoperit de vocea calmă a medicului specialist:

— Atențiune!

Ochiul omului din cabină — doar ochii i se văd, fața este acoperită de masca pentru oxigen — se fixează pe unul dintre aparate. Medicul ne face semn cu capul. Totul este pregătit? Se aude din nou vocea cunoscută:

— Atențiune! Începe zborul! Veți comunica tot ce vă supără din 20 în 20 de secunde. Semnalele sînt stabilite...

— Am înțeles, voi comunica totul.

Un cuvînt scurt, pronunțat energic:

— Contact!

Duduit de motoare. Pompa de vid trage cu lăcomie aerul din cabină, aparatele de alimentare cu oxigen au intrat în funcțiune iar indicatoarele de pe cadrane oscilează cînd într-o parte, cînd în alta. Acul altimetrului urmărește neîntrerupt scara cifrelor, pe măsură ce specialiștii răsucesc roțile mașinii de vidare: 1500... 3500... 7000 de metri...

— Comunicați... comunicați... starea dumneavoastră... se aude vocea medicului, rar și stăruitor.

Altimetrul indică înălțimi tot mai depărtate de pămînt: ... 9500... 11000... 12.500... 14.000 de metri.

— ...Comunicați...

— Normal... Totul este normal...

Tuburile costumului se umflă și se desumflă ritmic — o dată cu respirația. Costumul strînge puternic, ca într-un corset, toracele, abdomenul și fiecare mușchi în parte. Încorsetarea ajută expirației.

Din nou apelul.

— ...Starea dumneavoastră... comunicați...

15.500... 18.000... 21.000 de metri.

— Aerul în cabină s-a răcit. Aici e ger... E foarte... frig.

Ne gîndim la soarele orbitor de afară, la splendida zi de primăvară, și la gerul care s-a lăsat în cabina celui ce urcă neîntrerupt.

Deodată, nu se mai distinge nimic... Ceață, o ceață albă, și atît.

— ...Vapori de condensare... Urc, presiunea scade... se aude vocea omului din cabină, ca un răspuns nedumeririi noastre.

...25.000 de metri. Vaporii de condensare dispar brusc. Omul din cabină nu mai poate vorbi. Presiunea este atît de scăzută, încît, cu siguranță, o cană cu apă ar fierbe, deși temperatura este sub minus 50 de grade.

Omul din cabină deschide larg ochii, duce mîna la butoanele de semnalizare. Broboane de sudoare îi năpădesc fruntea. Medicul își mută privirile de la ecranul electrocardiografului care luminează o dată cu pulsațiile inimii omului aflat în cabină.

— ...Mă sufocă oxige...nul...

Se aprinde un bec roșu: „Platformă" — se stă pe loc; la 26.400 de metri! Se aprinde un alt bec verde, apoi unul galben. Omul din cabină comunică cu oamenii de pe pămînt de la înălțimea celor 26 de kilometri și jumătate. Depune ultimele eforturi pentru a respira. Apasă pe un buton, se aprinde becul alb. „Cer coborîre". De la 28.000 m! Din nou becul roșu: „Platformă" și... fruntea omului din cabină cade ușor în față, semn că puterile l-au părăsit. Medicul stă nemișcat, apoi apasă o pîrghie. Se coboară fulgerător...

★

Mergem să vedem cu toții pilotul.

Străbatem un hol, cîteva camere, un culoar lung. Cincizeci, șaizeci de metri, urmînd cablul de transmisie al televizorului. Descoperim, puternic ancorată în pămînt, cabina în care, cîteva clipe în urmă, omul se înălțase la 28.000 de metri. Șuieratul asurzitor este pricinuit de aerul atmosferic introdus

Desen de BARDOCZ LUDOVIC

COSMOBIOLOGIA

Printre disciplinele și specialitățile care au asigurat zborul primului om în cosmos, fac parte cosmobiologia și medicina cosmică. Cercetările de biologie și medicină cosmică, mergînd mînă în mînă cu cele tehnice, au creat condițiile necesare, au asigurat zborul primului om în jurul pămîntului și întoarcerea sa pe pămînt în perfectă stare de sănătate. I. A. Gagarin s-a simțit excelent, „ca acasă", în timpul zborului în cosmos, el și-a menținut tot timpul calmul, luciditatea și perfecta activitate a sistemului nervos și a organelor de simț. El a fost în stare să manipuleze aparate foarte complicate, să discute cu cei de pe pămînt, să facă studii, observații și să înregistreze toate fenomenele interesante conform programului în prealabil stabilit.

Datorită studiilor efectuate cu ajutorul rachetelor, al sateliților artificiali și al navelor-satelit, se știe că spațiul cosmic prezintă o serie de factori specifici lui, deosebiți de cei de pe pămînt, și că există numeroase pericole pentru cosmonaut, dacă știința nu ar găsi mijloacele de protecție, de apărare.

Cu toate că biologia și medicina cosmică sînt științe foarte tinere, ele au reușit în scurt timp, datorită specialiștilor din Uniunea Sovietică, să acumuleze date precise și prețioase care și-au dovedit valabilitatea o dată cu succesul primelor zboruri ale omului în cosmos.

Cosmobiologia și medicina cosmică au abordat mai cu seamă studiul factorilor din mediul cosmic și influența lor asupra organismului, experimentarea procedeelor celor mai eficace pentru a proteja pe om de acțiunea nocivă a acestor factori, cercetarea metodelor prin care să se asigure omului condiții normale de activitate în cabina navei cosmice mai ales în perioada plasării pe orbită și a întoarcerii pe pămînt.

Utilizînd metode complexe de cercetare aici, pe pămînt, în laboratoare, și mai ales folosind experimentul natural pe animale cu ajutorul rachetelor, sateliților tereștri și navelor satelit, cosmobiologii și specialiștii în medicina cosmică sovietică au studiat în primul rînd **influența acceleraților și imponderabilității** asupra organismului.

Se știe că omul suportă perfect vitezele foarte mari cu condiția ca ele să fie uniforme. Este ușor de înțeles acest fapt dacă ne gîndim că noi, oamenii, ne deplasăm cu viteze foarte mari, uniforme, o dată cu pămîntul în jurul soarelui și mai repede cu întreg sistemul solar în cosmos. Constatările practice și cercetările de cosmobiologie și medicină cosmică au arătat însă că **variațiile de viteză** (acceleraților) pot să determine modificări în funcțiile organismului. Din cauza acceleraților se produce o suprasolicitare prin creșterea greutății corpului supus variațiilor mari de viteză. Zborul în cosmos se însoțește, — mai ales în perioada activă, cînd motoarele rachetei acționează din plin și în perioada de coborîre, cînd vehiculul cosmic este supus frînărilor repetate — de variații mari ale acceleraților. În aceste condiții s-a arătat că sîngele devine foarte greu și se acumulează în membrele inferioare și în abdomen și atunci încep să sufere creierul și aparatul vizual — foarte sensibile la lipsa de oxigen. În cazul acceleraților mari se exercită tracțiuni pe ligamente căci organele devin foarte grele și atunci apar dureri în diferite regiuni ale corpului. Cercetările efectuate au arătat că omul poate suporta acțiunea acceleraților pînă la o anumită limită ce nu trebuie depășită. S-a arătat apoi că rezistența omului la suprasolicitările acceleraței este strict individuală și că poate fi crescută prin antrenarea viitorilor piloți, prin folosirea unui costum special anti-gravific și prin luarea unei anumite poziții în timpul zborului pentru ca forțele acceleraței să acționeze pe direcția spate-piept.

I. A. Gagarin a suportat bine variațiile acceleraței care au fost calculate să nu depășească suprasolicitările admisibile pentru om, și care au produs modificări temporare, accelerînd bătăile inimii și ale respirației.

Biologii și medicii sovietici au studiat cu multă atenție și cu numeroase mijloace influența stării de imponderabilitate (agravitate) asupra omului. Cercetările au început pe animale; ciinele „Laika" este pionierul studiilor influenței imponderabilității asupra organismului viu.

Starea de imponderabilitate influențează într-o anumită măsură funcția de echilibru și orientare a omului prin dezorganizarea activității aparatului labirintic. S-a arătat că oamenii antrenați suportă bine starea de imponderabilitate și uneori pentru o scurtă durată de timp, așa cum s-a întîmplat lui G. St. Titov — au senzații de greață și ameteli care trec foarte repede. Problema influenței stării de imponderabilitate, mai ales în zborurile de lungă durată, este și astăzi o problemă actuală de cercetare a biologiei și medicinei cosmice.

Specialiștii sovietici în domeniul cosmobiologiei au studiat cu multă atenție influența radiațiilor cosmice asupra organismelor vii, asupra procesului de formare a globulelor roșii și albe, a biochimiei celulare, asupra eredității organismelor. Acest vast program de studii biologice s-a realizat mai ales cu ajutorul navelor-satelit care au avut la bordul lor o adevărată grădină botanică și zoologică în miniatură. În cosmonave și-au avut locul, alături de ciini, iepuri, șoareci și forme elementare de viață ca bacteriofagi, viruși, microorganisme diferite, insecte, plante unicelulare, ciuperci, plante superioare, boabe de porumb, mazăre și chiar celule normale umane și țesut canceros în culturi. Acest „bagaj" viu și variat a permis studiul aprofundat asupra reacțiilor organismelor vii, în raport cu gradul lor de dezvoltare, la influența complexă a zborului în cosmos și în special la radiațiile cosmice. Radiații cosmice care prin capacitatea lor penetrantă și prin proprietățile lor ionizante pot deveni (în raport cu doza primită) extrem de nocive pentru viețuitoare inclusiv pentru om. Radiațiile cosmice pot produce dezorganizarea biochimică a substanței vii, tulburarea proceselor de înmulțire, dezvoltare și creștere, pot deveni un factor de cancerizare și de producere a malformațiilor la urmași.

În lista de probleme ce sînt studiate de disciplinele medicale și biologice ale zborului în cosmos este trecută și problema alimentației cosmonauților. Este evident că piloții cosmosului nu vor putea lua cu ei sub formă de conserve alimentele și apa necesară unui zbor de lungă durată. Oricît de încăpătoare va deveni nava cosmică a viitorului, ea nu va putea fi dimensionată cu „magazii" de alimente care să asigure echipajul luni sau chiar ani de zile.

Cosmobiologii sovietici au plecat în studiul acestei probleme de la o idee interesantă și... simplă. Se știe că omul ca și toate animalele este tributar plantelor verzi pentru partea esențială a alimentației sale. Pe pămînt, plantele, printr-un proces complicat, prin fotosinteză, elaborează hidrați de carbon, grăsimi, proteine, vitamine, etc. care servesc ca hrană pentru om și animale. Pornind de la cunoașterea acestui ciclu din natură, oamenii de știință sovietici studiază crearea unui astfel de ciclu pe cosmonavă, ciclu în care anumite specii de alge (Chlorella) vor produce cele necesare cosmonautului (oxigen, vitamine, hrană), iar ele se vor dezvolta pe baza deșeurilor rezultate din viața de pe bordul navei cosmice. După toate probabilitățile însoțitorii inevitabili ai omului în cosmos vor fi plantele verzi.

Sînt încă multe probleme interesante care pasionează pe cercetătorii sovietici din domeniul biologiei și medicinei cosmice, și a căror rezolvare reprezintă un aport deosebit de prețios la pregătirea viitoarelor zboruri în cosmos.

Cosmobiologia și medicina cosmică sînt domenii pasionante de activitate în care știința sovietică a reușit să-și afirme întîietatea pe plan mondial și să acumuleze cunoștințe care vor ajuta în mod substanțial la cucerirea pașnică a cosmosului în folosul omenirii.

Conf. Dr. I. Foni

ALGOL PERSEU S-3!

(Din jurnalul de bord al astronavei Tragal, rătăcită la marginea Marii Conjuncturi [1])

— Y-ton 005, răspunde! Alo, y-ton 005! M-auzi? Răspunde!...

În loc de răspuns, o lumină orbitoare ne plesni peste ochi. Bîjbîirăm îndelung, prin „întunericul alb", după ochelarii de protecție. La babord pîlpîia amenințător sfera incandescentă a variabilei Delta C-4049. Intrase între y-ton 005 și nava noastră. Împreună cu cei de pe y-ton 005, efectuasem o experiență în sistemul acestei stele. Ei, cei de pe y-ton, erau locuitori de pe altă planetă, și ne pregăteam să le trimitem semnale de despărțire pe calea undelor fotonice. Dar steaua, se vede, ascundea în spatele ei cealaltă astronavă, absorbind semnalele noastre, astfel că rămăseserăm izolați. Trebuia să ne întoarcem acasă, pe Pămînt. Dar aparatele noastre constataseră o cădere lentă, îndelungată, spre variabila Delta C-4049. Alarmat de aceasta, Mil, comandantul echipajului, se grăbi să accelereze cu toate forțele ca să ieșim din atracția stelei. Astronava își puse toate motoarele în funcțiune, aruncînd minioasă spre variabilă gazele arse.

Nu știu cît o fi durat manevra noastră, dar, într-un tîrziu, soneria ne-a deșteptat din letargie.

Ușa cabinei nr. 2 se deschise încet, șovăitor. Mil se opri în prag. Nu părea să aducă o știre bună.

— Combustibilul...

Van reuși primul să se dezmeticească. Se aruncă asupra microreceptorului:

— Y-ton 005, unde sînteți? Răspundeți! M-auziți?...

— ...ton... 5... do... na... ele... 22... 5... Dar sunetele fură acoperite de fîșiitul specific al receptorului.

— Gata! strigă disperat inginerul. S-a dus și legătura...

— Cam în ce direcție zburăm? se frămîntă Van în fotoliul său.

— Spre Casiopeea... răspunse, după o scurtă șovăire, Mil. Apoi continuă: — Cu multiplicatorii [2]) nu putem să preparăm cantitatea necesară, deoarece nu avem rezerve suficiente. Prin urmare..., își schimbă el glasul, nu ne rămîne decît să zburăm la voia întîmplării, dar să rezistăm pînă la capăt, pînă vom pune iarăși piciorul pe Pămînt.

...Tor nu ieșea zile întregi din laborator. Numai Mil lipsea uneori din mijlocul nostru. Lucra în spațiu la prepararea combustibilului. Singurii lui tovarăși în cosmos erau un colector și două sintetizatoare — aparate de captare a materiei cosmice și de transformare a ei, prin complicate reacții nucleare dirijate, în combustibil solid.

★

O strălucire ritmică îmi străpunse pleoapele, făcîndu-mă să deschid ochii. Dar în clipa următoare, o lumină orbitoare mă sili să-i închid la loc. După care un urlet metalic ne scula pe toți în picioare. Ne-am repezit buimăciți la ușă. Luminile a douăzeci și șapte de beculețe roșii alergau de la un capăt la altul, zăpăcindu-ne privirile. Soneriile zbîrniiau pe toate frecvențele.

— Antimaterie la bord-orizont! Pe ecranul întunecos apăru o linie argintie. Se abătea ușor la dreapta.

— Din fericire, viteza navei este suficient de mică, așa că sistemul antimaterial ne va respinge. Traiectoria navei se va schimba mult...

— Poate că vom intra în zona Marii Conjuncturi, și atunci... Tor rămase pe gînduri.

— Într-adevăr, sistemul antimaterial este un minunat motor, care probabil ne va duce în zona locuită a universului... constată Mil cu satisfacție. În tot cazul, trebuie să ne bucurăm că nu-i o ciocnire și vom supraviețui acestui fenomen extra...

Dar sirena, difuzoarele și soneriile de alarmă îi acoperiră restul cuvintelor. Era o larmă de nedescris. Doar vocea unui difuzor domina toată zăpăceala aceea:

— Mai sînt cinci minute... patru minute...

— La cabine! zbieră Mil.

— Trei minute... continuă vocea metalică din difuzor.

— Puneți-vă costumele! strigă iarăși Mil.

Pentru că ne așteptam la o explozie, ne-am luat niște costume metalice grele, dotate cu cîte două pistoale reactoare la brîu. Încercam să ne tragem cît mai repede fermoarele, să înșurubăm cît mai energic coifurile.

— Un minut... anunță vocea indiferentă din aparat.

O zguduitură puternică ne aruncă în perete. Proiectați înainte, am intrat cu capul în cabine. Ușile se trîntiră în urma noastră. M-am uitat o secundă prin geam. Un uriaș nor argintiu, format din corpusculi, se rotea amenințător la pupă. Icicolo, în vîltoarea lui, plutea cîte un astru nebulos. Racheta ocolea sistemul antimaterial. Trepidațiile puternice mă siliră să iau mîna de pe suportul ușii. După ce fusei cîtva timp izbit de toți pereții, deși cîmpul magnetic al cabinei se lupta să mă țină la mijloc, îmi regăsii echilibrul. Părea că pericolul trecuse. Uitasem de semnalul vizual și mă repezii la ușă. Cîmpul magnetic mă trase înapoi. Dar în secunda următoare un trăznet mă asurzi făcîndu-mă să-mi pierd cunoștința.

Cînd am deschis ochii, un obiect metalic plutea sub capul meu. Mă țineam de suportul semicircular al unei uși... Buimac, m-am pipăit peste tot. Eram întreg și neatins.

— Tovarăși... începui să strig în microfon.

Pe fondul alb-strălucitor al norului antimaterial văzui o siluetă de astronaut înotînd spre mine. Alfa din Perseu lumina palid fața lui Mil.

— Dar unde-or fi ceilalți? mă întrebă Mil.

— Oare mai trăiește vreunul?...

— Uită-te atent în jur: pereții s-au rupt din încheieturi, nu s-au spart... A fost mai curînd o demontare prin explozie decît o catastrofă... Doar o explozie produsă de presiunea antigravitației norului din Casiopeea [3]).

Gravitînd inert, alături de Mil, aici, în plin cosmos, pierdusem noțiunea de „sus" sau „la dreapta", dar, cum aveam deasupra capului Casiopeea, la stînga mea observai una din cele patru aripi ale navei apropiindu-se de noi.

— Aprinde farul frontal! îmi spuse Mil.

Ținîndu-mă strîns de suportul ușii — unicul meu punct de sprijin — m-am îndreptat către aripa metalică. Mil a luat-o înainte. Am îndreptat farurile asupra aripei.

Dar tocmai în acel moment auzirăm vocea inginerului:

— Ajutor! Mă ucide! Ajutor!

— Cine te ucide? Unde ești? strigă Mil.

— Aici, am aprins farul...

O clipă, furăm orbiți de farul lui Van. Văzurăm silueta enormă a inginerului luptîndu-se cu o arătare în formă de inel cu mai multe tentacule. Mil se apropie lateral, îi strigă lui Van să se depărteze și trase cu pistolul său de raze ucigătoare. Imediat tentaculele „robotului" se întinseră neputincioase în lături.

— Ascultă, Mil, întrebă inginerul înotînd spre noi, Casiopeea este cumva locuită?

— Casiopeea este neexplorată din cauza pericolelor pe care le prezintă norul antimaterial pe care l-am ocolit noi...

— După calculele mele, piratul venea din direcția Casiopeei... Știi... era un robot... Mă apăram de el, cu cîte un perete de...

— Pirat — nepirat, da' ia să văd ce-i de capul lui! zise Tor și se apropie de mașina ucisă.

Începu să scotocească, reușind să demonteze o parte din mașinărie. Se întîmplă să apese, fără să știe, pe o sîrmă întinsă, și ne pomenirăm că mașina se descompune frumușel în sute de piese metalice.

— Ptiu, drace! Asta ce-o mai fi? rămase Tor cu ochii căscați.

— Hm, făcu inginerul, avem de-a face cu oameni inteligenți!... Mașină electronică cu demontare automată...

— Acum unde să-i dau de capăt ca s-o montez? întrebă chimistul, scărpinîndu-și coiful în dreptul urechii.

— Uite, de aici! — și Van îmbucă două piese mari, apăsînd într-un gol de pe un bloc metalic. Și îndată toată grămada de piese se prefăcu din nou în robotul de mai înainte.

Mil scoase dintr-un buzunar-poșetă al costumului său o microbandă pe care înregistră mesajul spre „casiopeeni": „Creatori necunoscuți ai acestei mașini! Noi, patru cosmonauți pămînteni, vă trimitem acest mesaj frățesc de felicitare și vă propunem să aderați și voi la sistemul Marii noastre Conjuncturi".

Eram peste măsură de bucuroși că descoperiserăm o lume nouă și că eram, poate, primii care stabileam legătura cu ea. Mil se duse la robotul misterios, apăsă o placă și introduse acolo microbanda cu prețiosul mesaj. Dar rămaserăm uimiți cînd, luînd mîna de pe placă, Mil observă un desen pe ea: o stea pe care era scrisă litera S, înconjurată de nouă planete. A treia planetă de la stea spre margine era colorată cu roșu. Robotul fusese lansat de pe Pămînt!

★

O creație pămîntească tocmai în constelația nelocuită Perseu!

Descoperirea din ultimul timp ne pusese în încurcătură. În jurul nostru se întindea oceanul cel negru al cosmosului, în care pluteau stele argintii și de aur. Șapte stele mai mari din Perseu ne înconjurau din toate părțile. Dar noi pluteam fără rachetă spre Algol, cea mai strălucitoare.

— Întindeți antenele! sună vocea emoționată a lui Mil. (El avusese antena permanent întinsă).

— Ascultați!

În microfon se auzeau, foarte slab, cîteva pîiuituri. Eram pe cale de a recepționa un semnal din cosmos.

— Imposibil! se indignă inginerul. Perseu nu este locuit.

Pe măsură ce ne apropiam de Algol, intervalele se completau mereu. Era un cod de semnalizare străin, totuși... Apoi emisiunile încetară. După cîteva ore, în microfoane auzirăm mai tare vechile semnale ale codului Marii Conjuncturi. Descifrarăm: „Algol" Perseu. S-3".

— Extraordinar! Ăsta-i pămîntul!... se miră Tor.

— Exact! „S" este soarele, iar „3", planeta trei din sistemul solar, traduse Van.

Apoi codul vechi de semnalizare alternă cu cel nou, pe care îl auzisem la început. După aceasta cerul fu spintecat de două raze trandafirii. Se îngroșară și zburară mai departe, în urma noastră. Cu o viteză apreciabilă, din același punct porniră o mulțime de raze subțiri care împînziră pe dată tot cerul, izolîndu-ne de restul lumii cosmice. Razele veneau din apropierea stelei Algol.

Semnalele apărură din nou: „Aterizare, fiți gata". Ce aveam să facem? Am așteptat.

Din capătul de origine a jetului de raze, alergă peste genuni, spre noi, o rază verzuie. Necunoscînd efectul razei asupra noastră, la început am strigat alarmați și ne-am depărtat speriați.

Dar nu ne depărtarăm prea mult, căci o forță necunoscută ne trăgea spre ea. Ne-am lăsat atrași spre rază. Aceeași forță nevăzută începu să ne frîneze zborul de inerție. Eram frînați de pămînteni. Într-un tîrziu, deschizînd ochii, am observat cum razele alergau o dată cu noi spre punctul de emisie care era fără îndoială dulcea noastră patrie — Pămîntul.

Aceasta este călătoria noastră din Casiopeea pînă în Perseu. Faptele pe care le-am crezut mai importante le-am înregistrat, pe parcurs, pe această bandă de magnetofon a jurnalului nostru de bord. Acum ne ducem în camera de repaus a Stației Terestre de Comunicații Cosmofotonice. Aerul minunat al planetei natale își face efectul. Ne e somn.

★

A doua zi, conducătorul stației ne chemă în sala de mesaje. Se întreținea în special cu Mil. Tehnicienii și savanții ne înconjurară, examinîndu-ne curioși. Microtraducătorii funcționau din plin.

— O oarecare navă Y-ton 005, începu să vorbească savantul, vă transmite următorul mesaj:

„Toată Conjunctura a aflat aventura voastră, în care v-ați dovedit curajoși și plin de eroism. Racheta noastră se îndreaptă spre Pămînt. La revedere, scumpi prieteni! Pe curînd".

Constantin Mărcușan

[1]) Marea Conjunctură — planetele locuite de ființe rationale din Galaxia noastră și din alte galaxii, printre care se află și Pămîntul.

[2]) Multiplicatori = substanțe chimice care, intrînd în reacție cu diferiți compuși, pot să multiplice atomii acestora, fără să le schimbe proprietățile (noțiune fantastică)

[3]) Norul din Casiopeea, fiind compus din antiparticule, exercita o puternică forță de respingere (antigravitate) asupra navei noastre. Aceasta, nemaiputînd rezista la presiunea bruscă de respingere, a explodat, demontîndu-se brusc.

STRATOSFERĂ

pe conducte speciale în barocameră. Altitudine: nivelul solului. Așadar, înălțimea stratosferei fără dezlipirea de pămînt! Se deschide ușa, omul încorsetat în costumul special se leagănă cînd pe un picior, cînd pe altul.

— Mă simt obosit... Și-mi tresar mușchii.

Medicul își dă verdictul.

— O oră și zece minute la pupitrul de denitrogenizare înainte de zbor. Ședința trebuie făcută complet. Altfel nu reziști...

O viață puțin cunoscută

Este cea a piloților de pe avioanele cu zbor la mari viteze și mari înălțimi. Zborul în avioanele moderne echipate cu un aparataj complex obligă la o înaltă pregătire teoretică și practică. Ce se petrece acolo, sus, la marile înălțimi?

Omul care pilotează avionul în condițiile stratosferei, ca oricare altul, se bucură de primăvară, îi surîd diminețile cu soare, iar trecerea fulgerătoare dela un loc la un altul îl face să se simtă puternic. Acolo, în împărăția albastrului, în universul infinitului, omul trăiește într-un alt univers, unul mic — cel al cabinei în care zboară, echipat cu tot ceea ce este necesar zborului.

Ce gîndesc oamenii acolo, la înălțimile mari? Bineînțeles, toată atenția se concentrează la aparate. Apoi?

— Ca oricare dintre oameni vrem soare, cît mai mult soare, ne spune unul dintre aviatorii aflați la centrul de antrenament. Pentru aceasta, zburăm sus, foarte sus, deasupra norilor... Cu toate acestea, în micul univers al cabinei avionului, omul trăiește în condițiunile de la suprafața pămîntului, pentru că organismul, supus unor sarcini neașteptate, nu poate rezista. Pentru întîmpinarea neprevăzutului, pentru a-l supune, omul se pregătește temeinic. Pregătirea lui începe cu barocamera, sau, cum îi spun aviatorii, „anticamera marilor înălțimi". Fără să te deslipești de pămînt, în barocameră trăiești condițiile atmosferice ale marilor înălțimi.

„Micul univers"

Ecranul televizorului ne-a adus sub priviri ceea ce se petrece înlăuntrul barocamerei. Am cercetat corpul de oțel. Se văd nervurile de oțel și tabla „suptă" spre înăuntru: presiuni uriașe o apasă de fiecare dată cînd funcționează, iar în interiorul ei, la tablourile de comandă, se află pilotul. Alături, sînt manetele și aparatele pentru punerea în funcțiune a barocamerei. Contactele și becurile de control și semnalizare, motoarele care acționează pompele cu vid, ca și celelalte agregate desăvîrșesc tabloul micului univers creat de mintea omenească. „Ochiul de sticlă" — hubloul — și scaunul rotitor de pe care medicul specialist urmărește în ce măsură au loc modificări ale proceselor vitale care influențează activitatea nervoasă superioară, arată că barocamera este pregătită pentru „zbor".

„Micul univers" înalță omul la mii și mii de metri, pregătindu-l pentru zboruri tot mai îndrăznețe. Toate aceste aparate, sutele de metri de cablu, conexiunile, cadranele și... presiunea scăzută — altitudinea — ,pun omului o singură problemă: este robul acestor aparate, subjugat zecilor de mecanisme?

Zborul omului în cosmos și readucerea lui pe pămînt au demonstrat contrariul.

★

Primăvara, în stratosferă, are frumusețile ei, mai cu seamă cînd zborurile se fac într-o... „barocameră". Cinci metri în stînga sau în dreapta camerei de oțel, lîngă „stratosferă", pămîntul, minunatul pămînt înverzit.

Romulus Zaharia

Infinitului

VASILE PETRE FATI — VASILE NICOLESCU

Nebănuit în plasele de stele
de tine însuți pe vecii ascuns,
vuind în scoica gîndurilor mele,
pătruns o clipă, pururi nepătruns;
cînd înghețat în cratere de lună,
cînd viu în plasma flăcărilor iar;
Ocean ce urlă prevestind furtună,
tăcere grea sub cer de chihlimbar,

eu ți-am aflat spirala-n care sîntem
fluid și mască, stea și giuvaer;
cu mii de ochi ți-am răscolit adîncul
și-alerg cometă-n piscuri de eter

și porți de taine-n urmă-mi răsturnînd
țîșnesc izvoare-albastre din pămînt!

Zbor

Mă înălțam cu toate simțurile-n zbor,
Lăsînd un cer mai jos de umeri.
Și cerul alb în urma mea
Se închidea în cercuri, vuitor.

Se arcuiau zvîcnind umerii-n mișcare
Și stelele se abureau cînd respiram.
Mai rămînea un cer și celălalt deasupra
Și fiecare gest închipuia un soare.

De constelații ochii mei erau albaștri
Și toate stelele îi încăpeau deodată.
Soarele alb urca mai sus de mine
Lăsîndu-mi iar mișcarea repetată.

Mă înălțam din mine-ameițitor
Și rămînea în fiecare gest un cer în sus.
Deasupra, stelele mă constelau frumos
Și soarele mă lumina în zbor.

Cînd a plecat bunul poet cărunt

In Statele Unite ale Americii, instituțiile culturale și numeroși scriitori contribuie cu materiale și documente dintre cele mai felurite la comemorarea centenarului războiului civil dintre Nord și Sud, evocînd figura luminoasă a președintelui Lincoln. Bilanțul editorial al primului an al centenarului constituie, în ansamblu, un omagiu adus oamenilor și ideilor care au însuflețit marele elan lincolnian. Au apărut cîteva cărți interesante, printre care și antologia scrierilor lui Walt Whitman din acea perioadă, alcătuită de poetul progresist Walter Lowenfels care ne-a vizitat nu de mult țara.

In același timp, cititorilor și spectatorilor americani li s-a oferit o rație sporită de producțiuni literare, teatrale, cinematografice și radiotelevizate, în care istoria este „reinterpretată" în scopul de a-i reabilita pe plantatorii rasiști rebeli și de a considera „spiritul Sudului" ca o permanență a americanismului, desigur reacționar, justificînd adică pe adversarii lui Lincoln și în ultimă instanță, pe asasinii lui. In ultimii ani ai vieții, Walt Whitman, poetul primordial al Americii, „bunul poet cărunt" — cum i-a rămas numele la răscrucea veacurilor — se întreba dacă urmașii vor putea înțelege sacrificiul făcut **atunci,** de sutele de mii de fermieri și muncitori, pentru progresul tinerelor țări : **„oare America viitorului, această vastă și bogată Uniune, își va da seama pînă la urmă cît a costat ea atunci, în trecut ? își va da seama de hecatombele războiului, de prețul acelor ani a căror amintire am vrut, îndepărtat cititor, să-ți fie cartea aceasta, să fie ca un memento lăsat pentru tine ?"...** Rostul **Firelor de iarbă,** marele poem al lui Whitman, necontenit amplificat ca un uriaș complex arhitectonic, a fost să vestească triumful democrațiilor poporului. Astăzi, campania construcțiilor de lagăre pentru comuniști și partizanii păcii, pe teritoriul Americii sale, l-ar fi indignat ca o nouă crimă a inamicilor poporului, a dușmanilor democrației :

...„Democrația, sortită izbînzii, împresurată de
surisul mieros de pe buza vînzării,
Azi față-n față cu moartea și trădarea
la fiecare pas"...

Walt Whitman a murit la 26 martie 1892, în Camden, chinuit de boală și de mizerie, „paralizat, secătuit și înțepenit ca un ghioc gol", dar cu conștiința împlinirii unei datorii :

Nicicînd, măcar un ceas, nu mi-am uitat misiunea
Și mi-o închei aici, bolnav, sărac, bătrîn :
Cînt viața !...

In istoria literaturii americane, bogată în oameni curajoși și mîndri, pe măsura marilor lupte pe

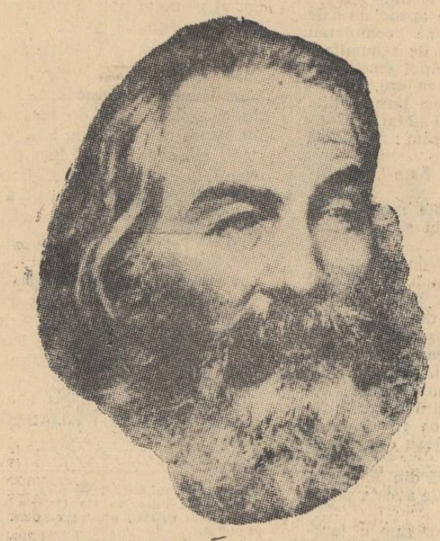

care popoarele noului continent le-au avut de dus cu vechiul regim al imperiilor colonialiste, apoi cu marile monopoluri burgheze, există cîteva pilde glorioase de scriitori legați inseparabil de oamenii simpli și de luptele lor. Dintre ei, „bunul poet cărunt", ager și bărbos, ca un tînăr fiu al Cubei de astăzi, a fost acela care a înțeles cel dintîi, că o carte nu va supraviețui autorului ei decît dacă s-a confundat cu țelul și viața lui, și că ea nu va rezista timpului, decît dacă țelul și viața autorului ei s-au confundat cu neistovitul mers înainte al omenirii.

Născut în primăvara anului 1819, Walt, fiul dulgherului Whitman din Long Island, muncitor cu brațele și cu mintea a dat, la 4 iulie 1855, patriei sale **Fire de iarbă,** opera fundamentală a poeziei americane, capodopera literară a elanului lincolnian și una din marile cărți ale literaturii moderne. Pînă la ultima ediție, acest poem e cel pe care poetul preferat al proletariatului american l-a ales să-nchidă ciclul celorlalte, ca o recapitulare și un mesaj final :

Ca să închei : vestesc ce va să vină după mine.
Mi-amintesc ce spuneam mai înainte ca firele ierbii mele să-ncolțească,
Mi-amintesc c-aș fi vrut să-mi înalț glasul, tare și voios, cu gîndul la țintă !...
Vestesc ființele naturii ce se vor trezi,
Vestesc dreptatea ce va fi triumfătoare,
Vestesc o libertate și o egalitate fără opreliști,
Vestesc îndreptățirea sincerității și o îndreptățită mîndrie,
Vestesc măreții și splendori ce vor dovedi fără noimă toată politica trecută a pămîntului !...

Au trecut de la plecarea lui Walt Whitman dintre noi, oamenii erei moderne, cîte zile ? luni ? ani? Calendarul indică pentru această despărțire, cifra 70 și hotarul unui veac nou. Dar timpul calendaristic se înșeală ; iar poetul cu barba albă o știa, cînd ne-a scris :

„Tovarășe, nu-i doar o carte asta :
Cine o atinge a atins un om".

Mihnea Gheorghiu

„NECAZURI"

Desen de BENEDICT GANESCU

— *Tocmai cu mine ți-ai găsit, care nu le pot plasa nici pe ale mele!?*

note note

— *Pe scena Teatrului Național Popular din Paris (ansamblu cunoscut spectatorilor noștri din turneul întreprins anul trecut la București) a fost reprezentată de curînd comedia „Bădăranii" de Goldoni, în regia lui Jean Vilar.*

— *Centenarul apariției „Mizerabililor" va fi întîmpinat de Clubul Amicilor Cărții Progresiste cu o nouă ediție a acestei monumentale opere. Romanul va fi tipărit în trei volume și va fi însoțit de ilustrațiile primei ediții.*

— *Cartea celui de al doilea cosmonaut, Gherman Titov „700.000 kilometri în cosmos" a apărut de curînd în limba franceză, bucurîndu-se de o bună primire.*

— *Una din emisiunile radiodifuziunii italiene la sfîrșitul lunii martie, a fost închinată poeziei lui Esenin.*

— *Printre ultimele piese sovietice în premieră la Moscova, se numără și „Prospectul Leningrad" de I. Stokh. Spectacolul de la Teatrul Mossoviet aparține regizoarei Asimova-Vulf și cuprinde în distribuție pe marele actor Mordvinov.*

— *Numai 10 la sută din populația adultă a Italiei se numără printre cititorii de cărți. Suma anuală cheltuită de cetățenii italieni pentru carte este de aproape șase ori mai mică decît cea rezervată cinematografului. Revistele italiene consideră că această situație nu poate duce deloc la constatări optimiste.*

— *Vor apărea la Moscova un volum de nuvele de Lucia Demetrius și romanul „Cei dela Crisanta" de Gica Iuteș.*

— *O editură italiană va tipări în curînd romanul „Bătălie în marș" de Galina Nicolaeva. Titlul în limba italiană va fi „La battaglia in corso".*

note note

Un eminent interpret al lui SHAKESPEARE

Ruben Zarian, directorul Institutului de artă al Academiei de științe din Armenia Sovietică, a fost acum două sau trei luni oaspetele Academiei R.P.R. R. Zarian este un critic literar și teatral foarte cunoscut în Armenia și a publicat mai multe lucrări. Ultima sa lucrare în două volume din 1961, privește viața și activitatea artistică a lui Petros Adamian (editată de Acad. de științe armeană). Ambele volume totalizează 900 de pagini. Analiza completă și adîncă caracterizează cartea lui Ruben Zarian despre activitatea acestui mare creator al rolurilor din dramele lui Shakespeare. Critica rusă a epocii în care s-a desfășurat activitatea lui Adamian, exprimată prin pana celor mai autorizați critici (Iarișkin, V. Ciuico, acad. Veseloski și alții) au considerat că acest gigant al teatrului, care a jucat timp de aproape zece ani pe scenele marilor orașe din Rusia, putea să fie podoaba oricărei scene mari din Europa.

Despre P. Adamian s-a scris mult : afară de critici teatrale și articole, au apărut pînă în prezent despre el opt lucrări în limba armeană sau rusă, iar lucrarea în două volume a lui R. Zarian este a noua. In primul volum R. Zarian se ocupă de epoca în care s-a născut Adamian și de începuturile sale pe scenele teatrelor din Constantinopole, apoi la Tbilisi (1879—1880). Din paginile primului volum ne apare nu numai Adamian interpretul genial al rolurilor sale fundamentale, Hamlet, Othello și Regele Lear, ci și poetul care a publicat poezii proprii și a tradus din poezia străină în limba armeană (cunoștea foarte bine limbile franceză și italiană, în care a și jucat multe roluri) ; el a scris de asemenea proză și cercetări în legătură cu probleme shakespearene. In anul 1887 el a publicat o lucrare intitulată „Shakespeare, sursa tragediei sale Hamlet și critica" ; toate lucrările sale au fost publicate în 1956 într-un volum de Academia de științe armeană.

In vol. I al lucrării lui Zarian găsim capitole care se ocupă de activitatea sa la teatrele din Tbilisi, unde a jucat începînd din 1879, apoi capitole închinate creșterii sale ca actor în marile drame clasice ruse și ale literaturii occidentale, dar mai ales activității sale la teatrele din Moscova, Petersburg, Kiev, Odesa. Adamian a ajuns în centrul atenției cercurilor teatrale și a criticii progresiste ruse : aceasta îl punea în același rînd cu marii interpreți ai rolurilor din dramele lui Shakespeare care aveau renume mondial. Deși publicul aprecia pe marii actori ca Rossi, Salvini, Possart și alții, prin caracterul creației sale, Adamian era mai aproape de sufletul spectatorului rus. Marele scriitor armean Ovanes Tumanian povestește că a asistat în 1890 la un spectacol, la care celebrul Ernesto Rossi interpreta pe Hamlet. Cînd a căzut cortina, sala s-a cutremurat de aplauze, iar publicul striga „strălucit", dar în același timp mulți spuneau cu voce tare : „și totuși Rossi nu se ridică pînă la jocul lui Adamian !" Și Tumanian adaugă : „ca armean, în toată viața mea nu m-am simțit atît de mîndru ca în seara aceea !" Adamian s-a epuizat într-o viață plină de muncă, în care a vrut să dea toate forțele scenei și a murit tînăr, în vîrstă de 42 de ani.

In volumul al doilea, Ruben Zarian, examinînd creația lui Adamian pe scenele rusești, arată că critica rusă văzînd resursele de care dispune Adamian, i-a cerut să interpreteze piese în care erau abordate teme sociale, ca și pe eroii din clasicii occidentali, Schiller, Molière, Shakespeare. Adamian care cunoștea bine dramaturgia clasică și literatura rusă progresistă, a muncit mult și într-un timp foarte scurt a devenit cel mai mare interpret al rolurilor din Shakespeare pe scenele ruse, fără a mai vorbi de rolul lui Ceațchi din Griboiedov, al lui Arbenin din Lermontov, Don Carlos din Schiller.

In capitolul care se ocupă de interpretarea eroilor lui Shakespeare, se manifestă marea erudiție a lui Ruben Zarian în domeniul cercetării shakespeariene. El ridică în acest capitol multe probleme importante, care vor provoca desigur interesul specialiștilor în problema teatrului lui Shakespeare. Sînt de părere că această parte a lucrării lui Ruben Zarian trebuie să-i intereseze pe cercetătorii lui Shakespeare, pe criticii teatrali, și că va fi tradusă și în limbi de mare circulație, poate chiar și în limba română.

Vlad Bănățeanu

ROMÎNIA LA MASA CELOR 18

De o lună întreagă, la masa celor 18 din Palatul Națiunilor pe malul lacului Leman se dezbate problema vitală a contemporaneității noastre și a viitorului omenirii — dezarmarea generală și totală. Chemată să-și spună cuvîntul în legătură cu această problemă de răscruce în istoria omenirii, țara noastră al cărei prestigiu internațional crește tot mai mult pe arena politică mondială, a adus în repetate rînduri, pe parcursul dezbaterilor, importante propuneri constructive.

Abia ieșită din coșmarul ultimului război mondial, de zece ori mai acut în pierderile umane și materiale, și de zece ori mai grav în urmări, decît primul, omenirea trăiește de aproape 17 ani sub teroarea continuei amenințări a păcii cauzată de propaganda și presiunile de război exercitate de statele imperialiste și de cumplita cursă a înarmărilor care a ajuns să înghită astăzi cea mai mare parte a bugetelor unor mari puteri occidentale. Savanții lumii au cîntărit și au calculat ce ar însemna pentru omenire pacea prin dezarmare sau războiul prin continuarea cursei înarmărilor și mărirea stocurilor de arme ucigătoare în masă. In ziua deschiderii lucrărilor comitetului celor 18 pentru dezarmare, ei au pus pe masa tratativelor de la Geneva, concluziile lor de experți. „O BINEFACERE PENTRU ÎNTREAGA OMENIRE" — aceste era răspunsul major din concluziile grupului de experți însărcinat de Adunarea Generală O.N.U. cu studiul problemei la întrebarea : Ce ar însemna pentru popoarele lumii dezarmarea generală și totală ? Arătînd că cele 120.000.000.000 de dolari care sînt cheltuite anual pentru înarmare, constituie „o gravă primejdie politică" și impun popoarelor lumii „o grea povară economică și socială" experții concludeau : „Nu trebuie să existe îndoieli că trecerea la scopuri pașnice a resurselor folosite în prezent în domeniul militar poate fi realizată spre binele tuturor țărilor și poate duce la îmbunătățirea condițiilor economice și sociale în lume".

Realizînd acest suprem deziderat al popoarelor „Guvernele vor putea acorda o atenție mai mare învățămîntului, sănătății, ridicării nivelului de trai, asigurărilor sociale, științei și artelor... Dezarmarea va permite intensificarea colaborării internaționale în domeniile folosirii energiei atomice în scopuri pașnice, cercetărilor spațiale, explorării Arcticei și Anctarcticei, transformării climei unor mari regiuni de pe pămînt".

Tocmai în procesul vital pentru conferință, de a se stabili o concretețe certă a dezbaterilor, țara noastră a realizat un important aport. Cuvîntarea ministrului de Externe al R. P. Romîne la tratativele de dezarmare de la Geneva, a fost unanim prețuită pentru propunerile prezentate comitetului în numele țării noastre. Unele din aceste propuneri, ca instituirea unui Subcomitet al puterilor nucleare care să înceapă discuții pentru a găsi soluția problemei încetării definitive a experiențelor nucleare, au fost imediat puse în practică. Propunerile delegației romîne menite să imprime lucrărilor comitetului o activitate mai organizată și mai fructuoasă, au fost primite cu mult interes. Pentru realizarea măsurilor menite să ducă la destinderea internațională și în ultimă instanță la dezarmarea generală și totală, delegația țării noastre a propus înființarea unui Subcomitet format din reprezentanții celor 18 state care să abordeze în mod sistematic această temă. Propunerea noastră a netezit calea abordării în plenară a discuțiilor în legătură cu interzicerea propagandei de război. Subliniind primatul analizării în ședințele plenare a proiectului de tratat pentru dezarmarea generală și totală, prezentat de către delegația Uniunii Sovietice, reprezentantul țării noastre a adus o importantă contribuție în stabilirea succesiunii după ordinea importanței lor, a problemelor pe care le are în față sa comitetul întrunit la Geneva. Propunerea pentru crearea Subcomitetului însărcinat cu discutarea problemelor legate de imediata interzicere a experiențelor nucleare, a venit la momentul cel mai oportun. Ea a găsit un larg ecou atît în sînul comitetului cît și în opinia publică mondială, neliniștită în modul cel mai serios de programarea unei noi serii de experiențe nucleare în atmosferă, anunțată de Pentagon pentru cea de a doua jumătate a lunii aprilie. In fond, discuțiile despre dezarmare nu pot avea sfîrșitul fericit așteptat de popoare, atîta timp cît sînt forțate să se desfășoare la umbra ciupercilor atomice ale forțelor armate americane. Tocmai pentru îndepărtarea acestui sinistru spectru capabil să compromită mai mult ca orice buna desfășurare a lucrărilor comitetului, propunerea făcută de reprezentantul țării noastre în legătură cu înființarea Subcomitetului pentru interzicerea experiențelor nucleare a constituit un serios pas pe calea salvagardării tratativelor.

Vorbind la Geneva despre atașamentul sincer al țării noastre la cauza păcii, a înfăptuirii dezarmării generale și totale și a dezvoltării unor relații între state bazate pe respectul reciproc, înțelegere și cooperare, Ministrul nostru de Externe, tovarășul Corneliu Mănescu a ținut să amintească repetatele propuneri ale guvernului romîn cu privire la transformarea regiunii balcanice într-o zonă a păcii, fără armament atomic, fără rampe de lansare a rachetelor, fără baze militare străine. „Ecoul pozitiv al propunerilor noastre în țările din această regiune, spunea reprezentantul Romîniei la masa celor 18, și îmbrățișarea ideii de colaborare multilaterală balcanică de către cercuri tot mai largi dovedesc că există premise tot mai favorabile pentru înfăptuirea unei asemenea propuneri".

Prezența activă a Romîniei la masa celor 18 de la Geneva contribuie în mod efectiv la realizarea acelei importante părți pozitive din lucrările comitetului pentru dezarmare. Alături de celelalte țări socialiste care sprijină activ propunerile cuprinse în proiectul de tratat al dezarmării generale și totale supus discuției de către delegația Uniunii Sovietice, Romînia continuă să aibă un aport considerabil în desfășurarea cu succes a întîlnirii de la Geneva. Sprijinînd aceste propuneri, delegația noastră nu a desconsiderat propunerile pozitive cuprinse în proiectul american de tratat. „După părerea delegației romîne, spunea ministrul nostru de Externe în cuvîntarea sa, criteriul de bază al eficacității oricăror propuneri de dezarmare este efectul pe care punerea lor în aplicare l-ar avea asupra cursei înarmărilor și pericolului de război. Analizînd prevederile proiectului sovietic de tratat cu privire la dezarmarea generală și totală sub un control internațional riguros, constatăm că ele corespund pe deplin acestei cerințe fundamentale".

Intr-adevăr, numai eficacitatea propunerilor de dezarmare făcute de orice stat, participant sau neparticipant la lucrările comitetului de la Geneva, poate constitui criteriul fundamental în aprecierea rezultatelor viitoare ale tratativelor de la Geneva intrate în cea de a cincea săptămînă de desfășurare.

Ioan Grigorescu

„RAȚELE SĂLBATICE"

Naziștii au avut și ei „micile lor ciudățenii".

Dădeau foc în piețele publice, operelor lui Heine și Mann, însă unui batalion de ucigași S.S. aflat sub comanda lui Oberländer, i se găsea o denumire gingașă — „Nachtigal", adică „Privighetoarea".

La Auschwitz, mureau zilnic mii de oameni, dar înainte de moarte, deținuții erau obligați să asculte o orchestră simfonică — care, dirijată parcă de moarte, cînta din zori și pînă-n noapte, simfoniile lui Beethoven.

Un gardian nazist își tortura victima și în timpul acesta, era într-atît de zguduit de fapta sa, încît plîngea... Schingiuia și plîngea. Avea și el o „mică ciudățenie".

De toate aceste ciudățenii și de multe altele mi-am amintit, aflînd că în Republica Federală Germană a luat ființă o asociație — „Rațele sălbatice". Nu, nu este vorba, așa cum s-ar putea crede, de o organizație vînătorească. Aceste „rațe", se îndeletnicesc cu literatură, mai exact, scriu povestiri „sălbatice", care toate proslăvesc faptele de arme ale naziștilor. Cine sînt „membrii asociației"?

Pe vremea celui de-al treilea Reich, Göbbels îi adunase pe toți ziariștii și scriitorii naziști în faimoasa „Press-Kompanie" parte integrantă a Wehrmachtului. Toți purtau uniforme, grade ofițerești și se considerau cronicarii „Noii ordini în Europa". Uniformele le acordau dreptul să asiste la bombardarea și incendierea satelor din Franța și Uniunea Sovietică, la masacrarea populației din Lidice și Oradour, la „ofensivele" și la „retragerile strategice" ale armatei hitleriste. Și pe unde treceau, proslăveau crima și criminalii, arta piraților aerieni ai lui Göring și ruinele orașelor, legile „juridice" ale lui Globke și tehnica înaintată a lagărelor de exterminare. Cărțile și broșurile lor se tipăreau în milioane de exemplare și invadau mintea soldatului, conform strategiei elaborate de Göbbels. Scriitorii din „Press-Kompanie" au fost însă și martorii prăbușirii „imperiului lui Hitler". Au dorit-o sau nu, dar au văzut ruinele Berlinului și ale Dresdei. Iar într-o zi de primăvară, au aflat că Göbbels a înghițit șoricioaică. Dumnealor însă, spre nefericirea omenirii și culturii, n-au găsit cu cale să urmeze ultima pildă a „părintelui lor spiritual". Au preferat ascunzătorile pregătite din vreme.

Și iată că trompeta bătăioasă a lui Strauss a răsunat peste întinderile R.F.G.-ului. De prin ascunzători au ieșit la lumina zilei colaboratorii lui Göbbels. În sfîrșit, bătuse și ceasul lor. Și pentru că nu s-au putut organiza într-o

CARNET EXTERN

„Press-Kompanie", au ales pentru obștea lor o firmă mai veselă, mai spirituală, mai pașnică : „Rațele sălbatice". După care au început să „măcăie sălbatic". Așa au apărut colecțiile războinice intitulate **„Oameni și fapte", „Cavalerii crucii de fier povestesc"** — menite să glorifice „nemuritoarea armată germană". Trei edituri principale „Wilmar Pabel", „Soldatul povestește", „Drüfel", răspîndesc în zeci de milioane de exemplare „operele" foștilor „scriitori" din „Press-Kompanie".

Motivînd apariția acestor colecții, Wilmar Pabel a declarat presei următoarele : **„...editarea broșurilor a fost determinată de crearea Bundeswehr-ului, de faptul că tineretul are și astăzi nevoie de camaraderia care a domnit între soldații germani în timpul războiului trecut".**

Scribii asociației „Rațele sălbatice" și-au început activitatea prin a ascunde crimele naziștilor, prin a falsifica adevărul istoric. Lăudînd invaziile hoardelor fasciste, ei se prefac a fi uitat înfrîngerile de la Volgograd și Kursk, de pe Vistula și Oder. În schimb, vorbesc de „lașitatea inamicului", adică a trupelor franceze, ruse, americane.

Nici un cuvînt despre înfrîngerea cotropitorilor fasciști. Nici un cuvînt despre coaliția omenirii împotriva hoardelor hitleriste. Pe bună dreptate, ziaristul francez Jean Freise scria în „Libération" : „După lectura broșurilor : „Diavolii verzi în țară inamică" și „Asalt asupra Sevastopolului", tînărului din R.F.G. nu-i rămîne decît să treacă porțile cazărmilor.

Îmi amintesc și de o altă „ciudățenie" a naziștilor : pe unde cotropeau, afișau cu litere mari : „Achtung ! Verboten !". Își închipuiau că în felul acesta pot interzice curgerea firească a istoriei, că pot interzice popoarelor să se ridice la luptă și să cîștige războaie drepte. Dar acest „Verboten" n-a salvat Reichul lui Hitler de la prăbușire. Naziștii au fost înfrînți în propriul lor bîrlog. „Foștii" au rămas însă cu vechiul obicei. Scriind tot felul de broșuri „eroice" ca „Asalt asupra Sevastopolului", ei se străduiesc să aplice peste capitolele Volgograd, căderea Berlinului, lagărele naziste ale morții, ura popoarelor împotriva cotropitorilor fasciști — clasicul sigiliu — „Verboten". Numai că, cel de al doilea război mondial s-a terminat pe malul Elbei, și nu pe cel al Volgăi, iar acest adevăr al vieții „Rațele sălbatice" nu-l pot ascunde, oricît de gălăgios ar măcăi ele.

Haralamb Zincă

REDACȚIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51 ; ADMINISTRAȚIA : Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.63.99 : Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ; Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii

Biblioteca orăș. SIBIU

BIBLIOTECA CENTRALĂ SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

LUCEAFĂRUL

ANUL V — NR. 9 (92) — 1 MAI 1962 | REVISTĂ A UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R. | APARE LA 1 ȘI 15 ALE LUNII — 12 PAGINI — 1,50 lei

TRĂIASCĂ 1 MAI, ZIUA SOLIDARITĂȚII INTERNAȚIONALE A CELOR CE MUNCESC!

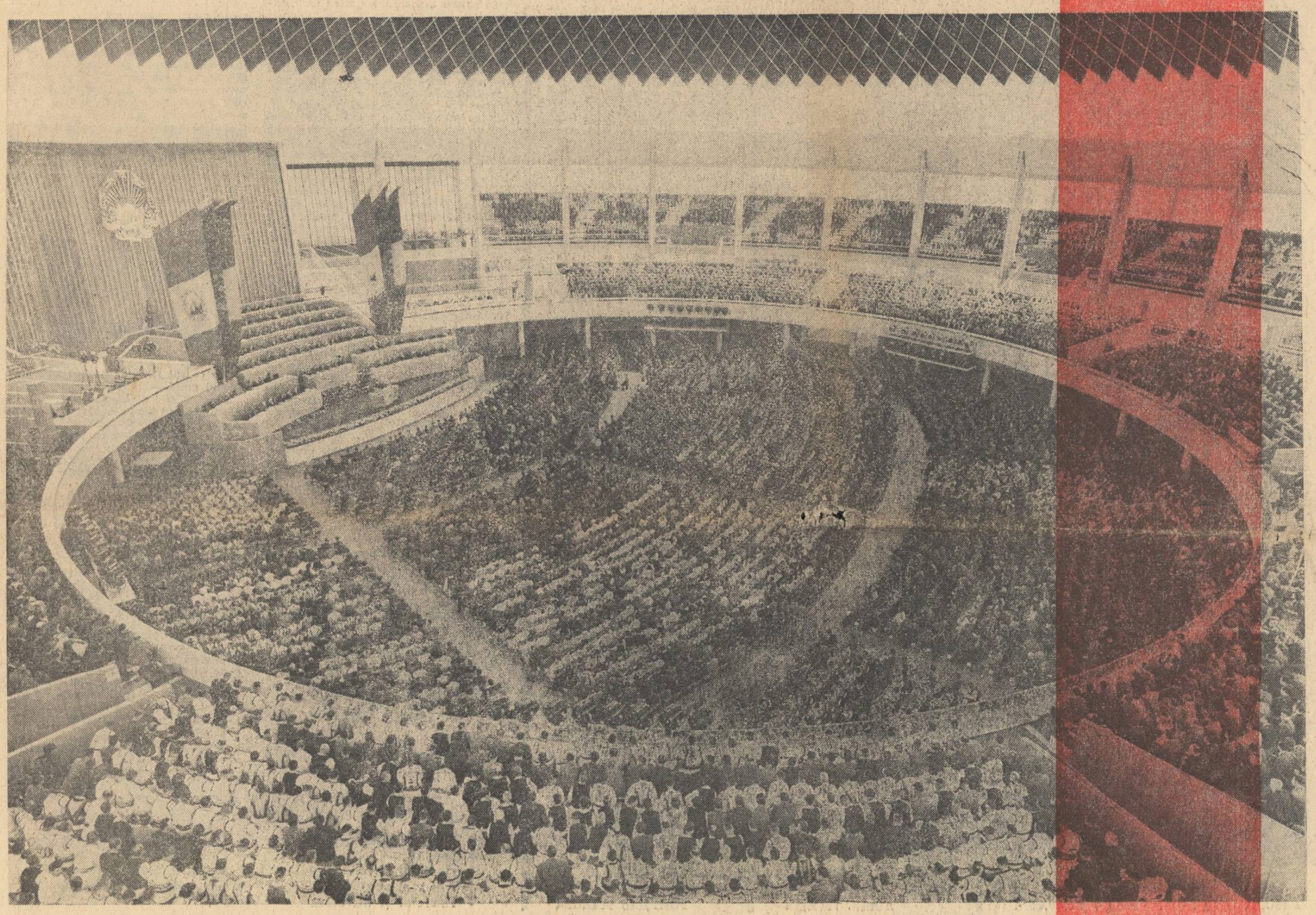

O REPLICĂ ISTORICĂ

Așadar, avem o moșie lungă și lată cît o țară! Măriei sale țăranului, sfîntului bătut la tălpi, în regimul burghezo-moșieresc, cu frînghia udă, celui batjocorit ca la ușa cortului — furat în aritmetici și veșnic flămînd — i s-a restituit țarina într-o formă superioară de proprietate. Pămîntul său nu mai este cît un scuipat, parcă și țărîna are azi un obraz curat de maică. Vremea fărădelegilor, a dobînzilor înmulțite cu infinitul, a rămas de domeniul amintirii. Ultimul act al istoriei rurale s-a născut! Cronicarul va putea să scrie cu liniște că din primăvara lui '62, datorită muncii înțelepte a partidului, în Romînia nu mai există țărm de ogradă, frontieră a proprietății private. Trebuie recunoscut că despărțirea de plugul de lemn, de grapa anacronică și de mizeria tradițională, s-a făcut mai ușor decît renunțarea la actul ștampilat în primării care legitima o avere mereu ciuntită și ajustată de legi făcute numai pentru unii.

Socializarea agriculturii încheie, de fapt, o etapă a istoriei Romîniei, a țării adusă de regimul burghezo-moșieresc, pînă aproape de mijlocul secolului XX, în pielea goală pe scena lumii.

Martorii cei mai numeroși ai mizeriei impuse de burghezie, desculții — argații fără sărbătoare — au fost poftiți în sfatul țării ca, prin prezența lor, să consfințească rămasul bun aruncat trecutului cu obidă, cu promisiunea fermă de a nu uita anii crînceni de jecmăneală.

Cei 11.000 de țărani colectiviști aflați în scaunele înaltului for popular sînt replica vie dată trecutului ticălos. Chiar numărul invitaților este simbolic. Am văzut lîngă mine, sub cupola de cristal și aluminiu a Expoziției Economiei Naționale, cele 11.000 de frunți luminoase aplecate peste carnetele de însemnări. 11.000 de ucenici ai marelui alchimist: pămîntul au asistat la nașterea unei rezoluții de o imensă semnificație în marcarea începutului Evului colectiv, primul pas spre comunism. Cuvîntul **laolaltă** cuprinde în el, ca o fîntînă în adînc, izvoarele fericirii.

Țara e toată a noastră de-acum! Partidul comuniștilor a împins cu fermitate înainte pe robii de ieri ai moșierilor. O nouă clasă socială ia cunoștință de ea. O dată eliberate și aceste suflete de stihia lui **al meu**, o dată cîștigate pentru binefăcătorul **al nostru** — marea oștire a lucrătorilor cu brațele și cu mintea se întregește.

Și pentru că pornim pe un drum nou, așa cum ne atrage atenția Raportul prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, trebuie să pornim cu lecția bine învățată. A sosit timpul să nu mai facem agricultură după ureche! În fruntea gospodăriilor colective trebuie să stea cei mai buni muncitori, gospodarii cei mai pricepuți. Cîmpul e un laborator în aer liber și, a încurca rapița cu secara, a lăsa pe seama ploilor și a capriciilor solului pîinea tuturor, nu mai este posibil. Raportorul recomandă evadarea agronomului de lîngă stiva cu acte și folosirea lui lîngă plugul mecanic. Arătînd cu competență care sînt marile succese ale economiei noastre, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej ne-a amintit și unele rămîneri în urmă. Se muncește mult și cu folos, cu entuziasm și bunăvoie, dar la toate acestea nu strică și puțină știință! Delicata operație a sporirii boabelor și a creșterii animalelor nu mai poate fi improvizată. Tainele îngrășării pămîntului, a semănatului pe loc potrivit, trebuie deprinse la țară din timp. Orele dedicate special în școală muncilor agreste vor fi foarte folositoare. Pe lîngă mînuirea mașinilor, trebuie învățată și istoria plantelor. Mai tineri și mai bătrîni să punem mîna pe carte, pentru că lîngă tractor, nu strică și cîte un manual de botanică.

Cum au arătat și vorbitorii care au luat cuvîntul după raportor, există premizele unei vieți tot mai înbelșugate. Am ascultat cu plăcere vorbele spuse în spirituala aulă care a găzduit dezbaterile. Cojoacele zilelor noastre vorbesc cu duh, răspicat, într-un limbaj precis. Țăranul romîn nu mai are aerul umil de altădată. Tribuna îi convine. La microfonul cu palma, ca pe un spic de metal, și povestește în limba lui colorată ce-a făcut și ce are de gînd să mai facă.

Omul care a ținut coasa și a secerat, cu spinarea udă de o sacră nădușeală, moșia boierească, a pus mîna pe condei și și-a scris discursul. El are o privire deschisă și veselă, e un orator modest, dar impresionant. Cuvîntul cu ecou din cîntecul frumos împerecheat în lăutele sufletului are greutate ca aurul.

Văzînd și auzind pe reprezentanții acestor 11.000 de frunți gînditoare, am avut certitudinea că țara noastră e în mîini sigure. Alături de muncitori, țăranii vor asigura, prin munca lor de zi cu zi, traiul fericit de mîine al tuturor.

Eugen Barbu

Întîi mai
Stindard de soare
Strălucește
peste-al Republicii plai,
Torță veșnic arzătoare,
Muncă,
Pace,
Mai!

La colectivizarea totală

de **Al. Andrițoiu**

Pămînturile s-au făcut ca marea
cînd o lovește soarele și cîntă.
Pămînturile s-au făcut ca marea, —
imensă, le adună depărtarea
iar epoca e-n plinea lor răsfrîntă.

Cum secolul îmbină-n sine anii
chemîndu-ne la lupta lor cea mare,
cum secolul îmbină-n sine anii
și-au contopit, iluminați, țăranii,
în latifundii, vechile hectare.

Pămîntul prinde pulsul tinereții
Ca nou născut, în spice să palpite.
Pămîntul prinde pulsul tinereții, —
și-n trap prelung măsoară călăreții
kilometrajul holdei înfrățite.

De-acum iubirea nouă-i mult mai nouă
iar sufletul curat mult mai curat e.
De-acum iubirea nouă-i mult mai nouă,
iar inima și mintea, amîndouă,
cîștigă-n profunzimi și-n puritate.

Mă bucură pămîntul vast, avidul
de ploaie, de semință aurie
Mă bucură pămîntul vast, avidul, —
geografia ce i-o dă partidul
într-o socialistă visterie.

Pămînturile s-au făcut ca marea
cînd o trezește soarele și cîntă.
Pămînturile s-au făcut ca marea
și le-mplinește, vastă, depărtarea
iar epoca e-n plinea lor răsfrîntă.

Uteciștilor

de **Petru Popescu**

Tovarăși, ziua-i pe drum.
Vom rupe îndată rîndurile.
Adunați, să ne numărăm acum,
Cu pașii, cu luptele, cu gîndurile.

Ce tineri sîntem, cînd, după toate aceste
Mari emoții, sarcini noi ne cheamă
Și nu mai rămîne din noaptea de manifeste
Decît încrederea și nici o teamă.

Și totuși sîntem mai puțini la număr.
Un soldat a rămas pe drum.
Undeva o privire, o șapcă, un umăr
S-au prăbușit tăcut pe caldarîm.

Ar fi trebuit poate un sicriu,
Dar nici să-l îngropăm în fundul tranșeii nu-i vreme.
În stradă, la colțul trotuarului cenușiu,
L-au întors cu cizma să-audă dacă mai geme.

Voi care-ați fost lîngă el, băieți,
De bună seamă îl țineți minte.
Parcă avea părul negru și creț.
Înalt, în ponositele-i veșminte.

E jertfa lui dovada că am trecut pe-aci.
Ar trebui un cîntec la moarte;
Vom cînta în gînd pe drumurile tăcerii, pustii,
Coloana trebuie să plece mai departe.

Armele noastre, mîndria noastră de luptători
Partidul ni le-a dat și-n lupte ne-așteaptă
Înaintează tinerețe, știi să zbori,
Urmîndu-i ne-ncetat din treaptă-n treaptă.

Tu dormi, tovarășe. Deasupra ta se zbate
Sub vîntul ce nu te mai înfioară prin vis
Ultimul manifest, lipit numai pe jumătate,
Ca o fereastră albă, care s-a deschis.

M. BENIUC:
DESPRE MĂIESTRIA LITERARĂ pag. 3

AL. OPREA:
Tinerețe adevărată
*** *POEZII ALE TINERETULUI UTECIST* pag. 5

IOAN GRIGORESCU:
HARLEM pag. 11

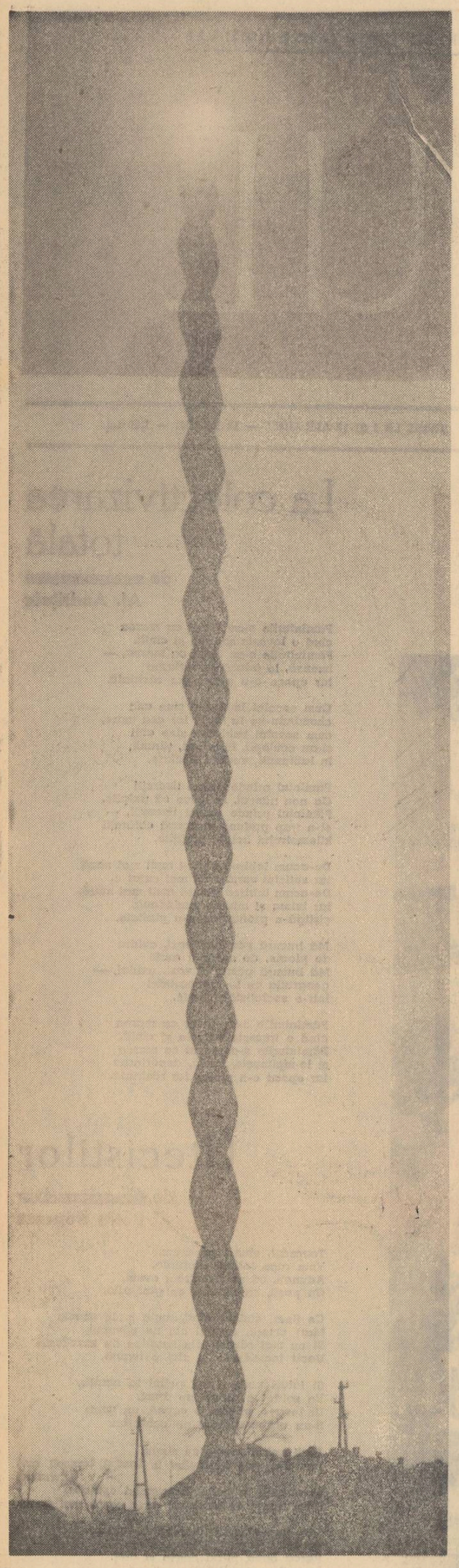

C. BRÎNCUȘ : Coloana Infinitului — *Foto : N. SĂNDULESCU*

PUBLICISTICA ȘI SCRIITORUL TÎNĂR

Publicistica e privită de unii scriitori tineri dacă nu ca un domeniu din afara literaturii, în orice caz de la periferia ei. Există o nemărturisită indiferență și un mic dispreț pentru activitatea publicistică, unde, pasă-mi-te se cer un alt condei, și o altă cerneală, neliterare. Ideea aceasta este o eroare, o prejudecată de pe urma căreia suferă în primul rînd cei care o profesează. „Momentele" lui Caragiale, care au alcătuit la început o colaborație de ziar, nu pot fi socotite de nimeni neliterare. M. Sadoveanu, Al. Sahia, Camil Petrescu, Gala Galaction, Liviu Rebreanu au avut o bogată operă publicistică, și nici un critic, nici un istoriograf literar nu ar rupe-o de personalitatea respectivă și n-ar așeza-o pe o treaptă mai jos decît restul operei. Activitatea publicistică este una din formele cele mai vii prin care un scriitor își manifestă prezența cetățenească și creatoare în epoca sa. Reportajul literar, articolul publicistic, portretul, foiletonul, eseul, articolul polemic, recenzia, articolul politic pe teme interne ori externe la ordinea zilei, chiar notița modestă și de mici dimensiuni semnată cu inițiale, tableta și cursivul, editorialul, instantaneul, iată cît de diverse sînt modalitățile în care scriitorul e chemat să-și facă simțită prezența sa vie și plină de pasiune în presa zilnică și în revistele epocii sale. Caut, de pildă, scrisul inteligent și febril al lui Titus Popovici și nu-l găsesc decît o dată sau de două ori pe an, cînd e solicitat de un interviu sau de o anchetă literară. Și tocmai de la acest prozator înzestrat care a scris „Setea", romanul reformei agrare din 1945, am fi dorit să aflăm măcar cîteva anticipații cu privire la ceea ce acest roman va cuprinde în volumul sau volumele următoare, în care, fără îndoială că va trata tema colectivizării agriculturii. Francisc Munteanu avea bunul obicei de a scrie și reportaje în presa zilnică. În volumul „Cerul începe la etajul 3" se face simțită în numeroase pagini pasiunea actualității. Unele din povestirile volumului, și poate chiar cele mai reușite, își au origina în colaborația publicistică la ziare, în aderența autorului, mărturisită chiar de el, la genul reportaj. Una din povestiri se intitulează elocvent „Școala reportajului" și mica sa proză debutează cu o întrebare de redactor : **„Ei, tovarășe Munteanu, ne scrii un reportaj despre mineri ?"**.

Oare nu este simptomatic faptul că de cîțiva ani încoace (fapt semnalat de critici) Francisc Munteanu bate pasul pe loc și continuă să deshumeze cu predilecție întîmplări petrecute în cursul ultimului război ?

Abia de cîteva săptămîni încoace, Fănuș Neagu și-a adus aminte că reportajul este un gen literar și îi vedem numele dedesubtul unor impresii directe cu privire la actualitate. Și tocmai la el, (spre deosebire de N. Velea care n-a ocolit și n-a disprețuit reportajul și publicistica) s-au manifestat un fenomen de îngustare tematică, o inspirație vetustă, o viziune redusă deseori la limitele — e drept senzaționale și pitorești — ale etnografiei și folclorului, dar care nu spun nimic dacă sînt desprinse de realitate, de frămîntările oamenilor de azi.

PETRU VINTILĂ

E regretabil că și alți scriitori cu o bogată experiență literară — îl amintesc aci pe Marin Preda — ocolesc această specie operativă, care ar putea alimenta cu imagini din actualitate universul lor artistic.

Exemplul scriitorilor vîrstnici nu încetează nici azi a fi elocvent în gradul cel mai înalt. La cei peste optzeci de ani ai săi, maestrul Tudor Arghezi își consacră excepționala sa energie, călătorind „Cu bastonul prin București", G. Călinescu publică deseori în „Contemporanul" impresii de reporter din călătoriile efectuate prin țară (sînt arhicunoscute reportajele sale despre Bărăgan).

Mi se pare că unora dintre noi ne lipsește pasiunea publicisticii, nu-i sesizăm locul excepțional pe care ea îl ocupă de fapt în munca trudnică de edificare a operei și personalității literare. Între romanul de cinci sute de pagini și condei (istoriografia literară n-a încetat niciodată să ateste prezența și valoarea acestui adevăr), totdeauna au stat, ca o mărturie evidentă a prezenței scriitoricești în actualitate, articolul de atitudine și tableta, eseul și reportajul, tot ceea ce specia pe nedrept disprețuită a publicisticii a constituit soclul de marmură pe care s-a înălțat monumentala operă literară. Numai așa vom putea spune ca Horațiu : **„Exegi monumentum aere perennius !"**

REINTILNIRE CU CAMIL

În librării a apărut și s-a epuizat în cîteva zile — cum era de așteptat — un volum de „Opinii și atitudini" semnate de Camil Petrescu. Tipărit postum, volumul acesta întâțișează o cuprinzătoare selecție din masiva operă de eseist și publicist a lui Camil Petrescu, așa cum s-a manifestat fără încetare, într-o prezență frenetică de-a lungul anilor, din 1915 pînă în ajunul morții lui Camil. Marele scriitor a găsit în ochiul și mîna pioasă a tînărul critic literar — Marin Bucur — dragostea, respectul și interesul unui neostenit și curios căutător de comori. Acestea au stat îngropate și împrăștiate în paginile numeroaselor ziare și reviste unde spiritul febril și condeiul lui Camil au fost prezente ani îndelungați prin proclamarea curajoasă a unor opinii și atitudini de scriitor legat cu profunzime de poporul său. Cunoșteam cîte ceva din aceste bogate zăcăminte de inteligență vie, așa cum ele se înfățișaseră cu ani în urmă în paginile celor două volume apărute : „Modalitatea estetică a teatrului" și „Teze și antiteze", știam că în afara lor continuau să stea necunoscute, în paginile revistelor și gazetelor, sute de articole, cronici, polemici, medalioane și eseuri.

Iată-le acum, în bună parte, redate conștiinței publice și, în acest sens, volumul recent apărut, de „Opinii și atitudini" are semnificația unui adevărat eveniment cultural. De la vechile cronici și articole din: Cetatea literară, Reporter, Cuvîntul liber și Argus, pînă la publicistica scrisă în paginile revistelor și ziarelor din zilele noastre : Scînteia, Viața Românească, Contemporanul, Gazeta literară și Teatrul, volumul de „Opinii și atitudini" vine să reliefeze, postum, profilul regretatului scriitor, ilustrat întotdeauna prin înalta sa conștiință profesională, prin probitatea sa, prin atașamentul profund și sincer la cauza și aspirațiile poporului. Descoperind cu și mai multă acuitate profilul moral al scriitorului Camil Petrescu, recentul volum de „Opinii și atitudini" constituie pentru tinerii scriitori un izvor de remarcabile documente ale istoriei noastre literare, un exemplu net și deschis a ceea ce, pentru orice scriitor, dar mai ales pentru scriitorul tînăr, trebuie să-l afirme ca artist-cetățean, ca militant intransigent pentru cauza literaturii realist-socialiste, ca scriitor legat cu toată conștiința și forța creatoare de aspirațiile poporului său. În acest sens, volumul de față se așează la un loc de cinste alături de celelalte culegeri de publicistică și mărturii directe tipărite în anii noștri din opera lui : N. D. Cocea, Al. Sahia, M. Sadoveanu, Tudor Arghezi, Zaharia Stancu, Scarlat Callimachi, Eugen Jebeleanu etc. Mulțumim editurii și autorului ediției pentru bucuria ce ne-au oferit-o prin această plină de substanță și revelatoare reintîlnire cu Camil.

PETRU TOLVADIA

NIMENI NU SE NAȘTE EROU

În urma unui accident aerian, pilotul militar Popa Liviu, personajul central al povestirii Nimeni nu se naște erou a lui Mihai Stoian, rămîne infirm și, ca atare, e pensionat. Dar infirmitatea nu-l scoate din rîndul oamenilor apți a fi folositori societății. Popa Liviu e un tînăr crescut în anii noștri și trăiește printre oameni educați în spiritul eticii noi. Entuziasmul ce-l mînase spre profesia de aviator nu se va converti, de aceea, în pesimism, iar eroul nu se va simți un om sfîrșit, ignorat sau umilit de societate. Elanul structural și priceperea dobîndită în practica aviatică se vor canaliza într-un alt domeniu de activitate decît cel familiar pînă la accident, dar complementar ca preocupări, colectivitatea îi va întinde o mînă caldă, încurajătoare, iar dragostea din adolescență va găsi căile ei de împlinire, scutite de avataruri tragice, și în condițiile noi de existență socială a lui Popa Liviu.

Punînd obiectiv astfel problema, Mihai Stoian evidențiază, în spirit contemporan, rezolvările noi, superioare, pe care atari situații le cunosc firesc în societatea noastră socialistă. Sînt rezolvări ce pun în lumină convingător trăsături caracteristice eticii comuniste, întemeiată pe umanismul cel mai integral. Popa Liviu e un om obișnuit. Și, practic, rămîne la fel și după accident, chiar dacă autorul s-a străduit să-i complice niște biografia cu elemente capabile virtual a declanșa o veritabilă dramă sufletească, explicabilă oarecum la un tip reflexiv cum este, în viziunea lui Mihai Stoian, personajul. Dramele nu au însă loc la proporțiile posibile, menținîndu-se în general la marginile conștiinței eroului, fiind, în cele din urmă alungate definitiv, deși la un moment dat amenințau să-l copleșească. Dezbătînd o atare problemă etică, Mihai Stoian a rotunjit, fără îndoială, un profil de tînăr caracteristic zilelor noastre, atît prin datele lui sufletești fundamentale, cît mai ales prin noua relație ce se stabilește astăzi, la noi, între individ și societate. Pentru demonstrarea tezei, autorul a ales o modalitate generoasă, capabilă să-i înlesnească o prospecțiune multilaterală în psihologia specifică unui asemenea personaj pus într-o situație oarecum neobișnuită : povestirea la persoana întîi, dialogul mental al eroului cu sine însuși, cu amintirea, cu realitatea obiectivă. Trebuie subliniat că, de cele mai multe ori, modalitatea adoptată s-a dovedit a fi, în cazul ce ne preocupă, salutară, permițîndu-i lui Mihai Stoian un bun control asupra personajului. Dar merită, nu mai puțin, amintit și faptul că nu arareori, autoanaliza face ca factorii ce acționează pozitiv asupra noii condiții sociale a lui Popa Liviu să fie extrem de estompată, neîncheigîndu-se subiectiv la valoarea lor reală. Așa se explică de ce personaje ca unchiul, mătușa Dina, Iancu Aron sau chiar Caterina să nu se impună memoriei noastre cu consistența dorită, ca individualități puternice, cu rol determinant în evoluția spirituală a eroului central. O mai mare și mai selectivă insistență asupra biografiei și caracterologiei lor, prin tipizare, i-ar fi permis lui Mihai Stoian să contureze, prin comparație, și mai puternic, în ultimă analiză, chiar portretul moral al lui Popa Liviu. Demonstrarea tezei rolului major, constructiv, pe care colectivitatea îl are, în condițiile socialismului, asupra soartei individului, ar fi devenit și mai pregnantă, iar valoarea educativă a cazului etic dezbătut și mai eficientă.

AUREL MARTIN

ROMANUL UNUI DEBUTANT

Romanul de mici dimensiuni, La poarta nr. 3, se datorează unui debutant : H. Salem. La lectura cărții, semnele debutului se pot identifica : există personaje care, deși puteau să devină interesante, sînt pierdute pe parcurs (inginerul Coteanu, devenit director general al uzinelor, Doina, prima dragoste a eroului principal, Șapte țări etc.) ; unii eroi sînt insuficient conturați, încît cititorul rămîne cu impresia unor scheme (Gelu Vlad, Lenuța, Dumitru Bis) : alții sînt investiți cu trăsături contradictorii, așa cum este Doina Zamfirescu sau Vasile Maria a căror evoluție, cu toate insistențele autorului, nu convinge suficient. Există, în cartea lui H. Salem și unele facilități și vestigii de schematism.

Cu toate aceste cusururi, La poarta nr. 3 ni se pare a fi în măsură să trezească încredere în posibilitățile autorului ei. Descriind o perioadă deosebit de grea din lupta proletariatului dintr-o mare uzină bucureșteană numită pe atunci Sinești et co., H. Salem a reușit să sugereze ceva din dramatismul acestei perioade, din dîrzenia și spiritul de sacrificiu al clasei muncitoare. Autorul, fără a izola, desigur, eroii de evenimente, insistă cu precădere asupra consecințelor pe care ele le au asupra oamenilor. Transformările suferite, în primul rînd de eroul principal, Anghel Dușa, sînt convingătoare și ilustrează vocația scriitorului de a urmări sinuoase procese psihologice. La începutul cărții, Anghel este un tînăr care parcă și-a propus, cu îndărătnicie, să nu facă „politică", să se țină în afara evenimentelor, această atitudine fiind, după el, aproape singura în stare să dea certificat de valoare etică oricărui ins. Refuză, cu ostentație, să participe la manifestațiile democrate, neînțelegînd nimic din semnificația evenimentelor. Treptat însă eroul se convinge că „politica" dusă de comuniști n-are nimic comun cu sforăiala și demagogia burgheză. În cele din urmă criteriile de valoare se răstoarnă complet și el înțelege să disprețuiască și să urască pe cei care nu participă la politica clasei muncitoare într-un moment în care cătușii lui Rădescu puseseră în bătaie mitraliera împotriva muncitorilor. Anghel se convinge că a fi neutru, a nu face politică, a te ține departe echivalează nu numai cu o lașitate, dar cu o adevărată crimă. Din-tr-un „neutru" închis în sine, Anghel devine un luptător aprig, pătimaș, un ostaș destoinic al partidului.

Calitățile eroului : inteligența pătrunzătoare, vizibila înclinație spre autoanaliză, spre reflecție, puritatea etică exemplară (desi noaptea petrecută în tovărășia Doinei trădează mai de grabă o stare de hipersensibilitate bolnăvicioasă), toate acestea se vor valorifica într-un caracter puternic, vor fortifica o personalitate de-abia în momentul în care personajul va deveni comunist.

Într-un anumit fel, evoluția lui Anghel Dușa este asemănătoare cu procesul „desfășurării" lui Ilie Barbu, ale cărui însușiri se valorifică în condițiile noi ale socialismului.

Alături de Anghel, se cuvine să mai citățm și alți eroi între care prietenul său, Iancu Azril, sărac, dar înfruntînd orice nenorocire cu jovialitate, rudă bună cu eroii lui Salom Alehem. Vechiul comunist Drăghici este, din păcate, înfățișat prea static.

Menționăm preocuparea insistentă a autorului pentru realizarea unui stil ingrijit.

POMPILIU MARCEA

Deși critica literară s-a mai pronunțat în legătură cu recolta poetică, din ce în ce mai abundentă a colectivizării, vom încerca să desprindem și noi două aspecte ale acestei probleme care ni se par de interes mai general. Este vorba de a sublinia prezența tinerei generații și apoi de semnalarea cîtorva poezii nereușite, atestînd o insuficientă cunoaștere a vieții din partea unor autori.

Tînăra generație de poeți (mă gîndesc la tinerii pînă la un volum, inclusiv) este, prin însăși vîrsta ei, foarte apropiată de clocotul vieții, trăind cu mare intensitate evenimentele prezentului. „Entuziasmul e starea mea firească" — spunea undeva poetul N. Stoian, definindu-se foarte bine pe el și pe colegii săi. Așadar reflexele „medaliei cîmpului, înstelată cu stema colectivizării" le întîlnim captate de sensibilitatea acestora și transformate în autentică poezie. Același poet pe care l-am amintit wode în ogoarele unite „o pîine mare" în fața căreia exaltă întreaga emoție a robului de veacuri. Anghel Dumbrăveanu cîntă și el „dimineața ogoarelor". „Mă rotesc ca un clopot de cîntece al acestei primăveri" — este o imagine îndrăzneață, frumoasă. Într-o poezie publicată în Tribuna, Horia Zilieru creionează cu nerv portretul unei tinere colectiviste, văzută în peisajul nou.

Semnalînd versurile lui Cezar Baltag („Ca un ren"), Darie Novăceanu („Stau alături"), Florența Albu („Mesaj"), să spunem cîteva cuvinte despre „Cererea de înscriere" a foarte tînărului Adrian Păunescu. Poezia mi se pare izbutită. Ea atestă o neîncetată căutare de noi formule poetice. Pe fruntea omului care își scrie cererea „năvălește lumină ca un curent electric între țărmii tîmplelor produs". În hîrtia care îl răsfrîngea, îl arunca în sus, el își vede chipul :

„Și erau doi și își dădeau binețe /
și se mustrau unul pe altul pentru întîrziere".

Ar mai trebui adăugați și alți tineri mai puțin cunoscuți ca Mihai Elin și alții. Transformîndu-se în rapsozi ai bucuriei populare, toți aceștia își unesc glasurile cu cele ale unor poeți ca Ion Brad, Tiberiu Utan, Ion Horea sau, mai urcînd o generație, Maria Banuș, Veronica Porumbacu, Radu Boureanu, George Lesnea, împlinind, astfel, rotund, lirica acestei primăveri.

Cealaltă chestiune, pe care am dori s-o discutăm, se referă, după cum spuneam, la unele „pericole" evidente în cîteva poezii despre colectivizare. Întrucît exemplele includ și unii tineri... mai în vîrstă, vom lărgi sfera discuției.

Unele producții poetice se rezumă la cea mai simplă filozofie : uimirea, ca și cînd colectivizarea întregii țări nu ar fi urmat ca ceva firesc, saltul calitativ în urma unui proces de acumulare cantitativă (se știe doar că primele gospodării colective au apărut din 1949), ci ar fi un fenomen uluitor, dacă nu cumva o minune.

„Stau la marginea cîmpiei întinerite /
și privesc uimit marile pămînturi legănate" — spune Radu Cîrneci („Cor peste marile pămînturi").

Furați de sonoritatea unor cuvinte ori de șablonul unor imagini consacrate, ei văd (la propriu și la figurat) numai suprafața — pămîntul, uitînd adîncimea, sensurile majore ale acestui mare eveniment. Sînt puține poeziile care raportează acest eveniment la oameni, poezii în centrul cărora să stea chipul țăranului nou, conștient de implicațiile adînci pe care le va avea în viața lui sfărîmarea hotarelor. Un tînăr poet, Titel Constantinescu, încearcă să schițeze un portret, dar încercarea lui rămîne exterioară, mărginindu-se la schema : un tractorist cîntă lîngă tractor :

REVISTA REVISTELOR

„De ceasul zilei, de-nceput pămînt, /
flăcăul cîntă — lîngă el tractorul".

E superficial și banal. (Îmi vin în minte niște versuri din copilărie: „Cîntă cocoșelul / dis-de-dimineață / scoală-te copile / spală-te pe față). „La acestea se adaugă și un sentiment foarte confuz pe care l-am putea numi mistica pămîntului. Pămîntul e un „zeu tăcut și blînd" ; pămîntul avea, în trecut, „dolmanul peticit" ; oamenii se apleacă acum și „sărută pămîntul". Florin Mugur împinge această bețiе a gliei pînă la jocurile copiilor.

„Se jucau cu pămînt, / luau bulgări de pămînt în palmă, / azvîrleau cu pămînt, / într-o joacă fierbinte și pură ; / trăgeau cercuri pe pămînt, / desenau linii frînte, / agili, puternici, fericiți, copiii, / rizînd cu buzele uscate de căldură".

Din nou se alunecă pe suprafața lucrurilor. O bună lecție de ce înseamnă gîndire dialectică solidă, exprimată totodată în imagini artistice, puternice, o dă Maria Banuș. Leitmotivul „frații au ieșit la cîmp" — ca să se ucidă, în trecut, ca să muncească laolaltă acum — posedă o mare încărcătură poetică.

M. Sorescu

Anunțăm pe cititorii noștri că numerele viitoare ale revistei vor fi profilate pe următoarele teme :

- Tineretul și dragostea
- Copilul
- Tineretul și religia
- Tineretul și știința
- Tineretul și literatura
- Tineretul și sportul
- Patriotismul
- Alegerea profesiunii
- Cum trăim — cum gîndim etc.

cronica literară

AURORA CORNU

Distanțe

de I. D. Bălan

După un debut promițător, legănat în elogiile multor condeie critice și scriitoricești, Aurora Cornu se înfățișează din nou cititorilor cu un volum de versuri intitulat *Distanțe*. Actul editorial, petrecîndu-se la un răstimp de circa șase ani, ne îndreptățește să ne așteptăm la cartea unei împliniri interioare, realizată lent, cu migală și căutări creatoare, în stare să definească un profil poetic original și bine conturat. Așteptarea primește un răspuns pozitiv numai într-o mică măsură, poeta neizbutind să-și definească un stil propriu, un univers artistic despre care să putem spune cu certitudine că e expresia unei reale personalități. În acest răstimp ea a fost puțin prezentă în presa literară și-n domeniul poeziei și inactivitatea e ca rugina ! atacă lucrurile neîntrebuințate, roade mai mult decît munca și obosește spiritul mai mult decît efortul creator.

Lectura volumului ne descoperă, în general, un stil eclectic, în care unele versuri concurează cu expresia pedantă și contorsionată din poezia ermetică dintre cele două războaie mondiale :

„Lungind spre mine-mplinitul efort
Bronzul sclipind sculptat pîn' la umere
— Sînt mitul enorm, — îmi spune ce vor
Pune în loc evii aceștia de rupere ?"

(LA PROMETEU)

Uneori strofe împlinite, străbătute de vigoare și prospețime, precum cele din „Cine sînt ?" amintesc, totuși, prea strîns de versurile lui Labiș, ca și strofa aceasta din *Caleidoscopul* :

„Universul tău populat cu chipuri și patimi,
Aceleași ca-n mine, dar la o scară mai pură,
Universul tău uman, delicat pîn' la lacrimi,
Aspru și necruțător ca o lovitură",

O poezie ca *Întîlnirea*, elogiu al descoperirii feminității :

„Într-o dimineață, m-am trezit deodată
Cu sufletul spălat de zbucium și neguri,
Nervii mei aveau liniștea aceea încordată,
Ca la o primejdie pe lîngă care te strecori.
. . . . . .
Mi-am aruncat dintre valuri sandala,
Trupul, ca un pește frumos mi-l simțeam ;"

descinde, prin nota de autoadorare și neliniște erotică, din „Țara fetelor" a Mariei Banuș.

Care este cauza acestei evoluții greoaie spre definirea propriei modalități poetice ? În primul rînd necunoașterea vieții contemporane, a sensibilității omului nou, a unui contact insuficient cu problemele majore ale epocii, a unei pregătiri filozofice nemulțumitoare. Toate acestea conduc inexorabil spre o optică socială îngustă, în cîmpul căreia nu pot pătrunde aspecte variate ale realității și nu pot acționa mijloace artistice diverse. Poeta se apropie, fără-ndoială, de unele teme contemporane, dar superficial, și le tratează în genul unui anume manierism, cultivat, la un moment dat cu predilecție în revista *Steaua*. Procedeul înecă — din păcate — nota concretă a actualității, într-o imagistică bizară, într-o pastelistică abundentă, adeseori realizată-n sine, fără finalitate estetică. Spre pildă, o poezie vrea să contureze, după indicația titlului, imaginea unei sondorițe. Realizarea este, însă, departe de intenție, căci afară de unele elemente din strofă : „O fată cu privirea calmă / Ce-ascultă cum se-nfoaie vîntul / Și, vechi sondor, ea simte-n palmă / Maneta învingînd pămîntul" — contradictorii și ele — o fată neputînd fi sondor prea *vechi* — restul e numai natură primitivă și sălbatică, în care nu descifrăm nici urmă de prezență umană. Am arătat în cronica precedentă că poezia realist-socialistă nu exclude pastelul, dimpotrivă îl cultivă cu interes atunci cînd prin intermediul lui se exprimă o sensibilitate umană contemporană, se valorifică liric stări de spirit proprii epocii noastre socialiste. Or, tocmai această atitudine nouă în fața naturii lipsește din poezia Aurorei Cornu. Iar dacă poezia *Sondorița* vrea, să presupunem, să fie un elogiu al luptei omului cu natura neîndoplecată, atunci ea ni se pare cu atît mai nerealizată. Și aceasta pentru că îndrăzneala individualist-haiducească a sondoriței n-are nimic comun cu spiritul muncii socialiste. Munca de extracție a aurului negru din mijlocul unei naturi atît de ursuze și sălbatice :

„Ca o ursoaică-nchisă-N EA,
Severă și neprimitoare,
Stă valea zăvorînd ÎN EA
Mîndrie și amenințare."

(subl. noastră)

presupune neapărat prezența unui colectiv, a unei atitudini etice ferme din care să putem descifra profilul moral al omului nou. Așa cum e înfățișat, portretul sondoriței nu rezistă, neavînd nimic din substanța morală a muncitorului de azi.

„Într-un parc prăfuit, sărut trunchiurile tale cu răbojuri pe ele, / Cu o liniște amară primesc reproșul tău în urechi, / Nicăieri în lume nu sînt copii mai umani" etc.

Satul evocat de Aurora Cornu e un sat fără oameni, fără conflicte, în care nu se proiectează decît copilăria poetei. Firește că o astfel de așezare ciudată interesează prea puțin pe cititori.

Sînt în volum cîteva poezii remarcabile : *Trimit spre tine, Nopți ciudate* și mai cu seamă *Flacăra albastră*, în care trăirea sentimentului este comunicată în forme poetice reușite. Sinceră poezie de dragoste, *Flacăra albastră*, concepută ca un jurămînt și ca o tînguire din *Cîntarea Cîntărilor*, exprimă setea pătimașă de iubire dăruită pînă la jertfă, dar care rămîne în afara morții : *„Iau martor floarea care-mi piere-n mînă, / Aprinsă și-nghețată rînd pe rînd, / Ce nu-nțelege că nu-s eu stăpînă, / Ci tu îi iei viața apărînd, / Făcînd-o viu să radieze-o clipă, / Ca s-o aiunzi plecînd, apoi, în moarte. / ...Iau martor floarea ce-a murit mirată / Că judecata mi-ai făcut-o-n pripă... / Și totuși te silesc să-mi stai departe. / (...) În focul tău culorile-s bogate, / Dar le-ntîlnești astfel și-n slaba pară. / Și-n focurile mari împrăștiate. / Eu vreau intensitatea aspră, clară, / Cu flacăra tăioasă alb-albastră. / ...Iar de-aș răspunde, oarbă, la chemare, / M-ai mistui-n văpaia trecătoare... / Aștept, iubite, flacăra albastră, / Ciudată flacără care nu moare.!"*

Acesta pare a fi genul de poezie spre care poeta are o vocație reală. O poezie pornită din inimă, sinceră și clară, fără contorsionări și cățtări zadarnice de inovație. Căci, adeseori, poezia Aurorei Cornu lasă impresia de chinuit și făcut. Versurile nu par expresia firească a unei idei sau a unui sentiment, nu se completează unul pe altul pentru a întregi o atmosferă, de aci senzația de obscur și ermetic din multe strofe.

Supărâ în volumul *Distanțe* obsesia unei imagini, care pînă la urmă — prin frecvența ei cu rost și fără rost — devine de-a dreptul ilariantă. E vorba de *sare*, care ajunge să înlocuiască orice adjectiv și adverb cu funcție de epitet.

Poeta simte că se „usucă" „sub *sarea*... sticloasă a omătului", gura îi „e arsă și *sărată*", iar „inima-i pregătă să-nfrunte *sărat gol*" (*Sonet I*, p. 29); „dimineața *sărată* de mare... își mușca obrajii". „brînza era *sărată* și albă" (*Întîlnirea*, pp. 22—23); „iarnă de *sare* pare ieșită din *Sarea* Mării Sarmatice", (pag. 37), iar orașul înzăpezit părea și el „plin de *sare*" ; o zeiță are două sprîncene : „Din care una-i neagră, iar alta cum e *sarea*" (p. 54), pentru ca la un moment dat poeta însăși să fie de-a dreptul înecată în sare și constrînsă să-și uite iubitul : *„Hai, prin coridoare de SARE te uit, iubitul meu, / Mereu mai mult, mereu mai mult te uit, / SAREA se lipește de mine, se-ncheagă pe piele, / Stalactite și bolți de SARE, coridoare sarmatice".*

Atragem atenția asupra unor expresii curioase :

„Gîndirea mea aruncă deasupra și înghite,
Mereu tot alte forme, tot alte închegări" (pp. 5—6).

„Ce capăt îmi aruncă memoria adîncă ?" (p. 6).
„Tu ești (iubitul, n. n), *butoiul Danaidei, vai !*
Și cînd cu trudă ochiu-mi te-mplinește
Văd apa printre cercuri cum țîșnește (sic !).

Sînt neglijențe care vorbesc și ele despre felul superficial în care poeta a înțeles să lucreze la volumul de versuri *Distanțe*. De astfel de slăbiciuni ea va trebui să se distanțeze tot mai mult pentru a se apropia de poezia adevărată, expresie a vieții noastre noi, socialiste.

M. Beniuc

Credeam că, asaltat de numeroasele telefoane zilnice, şi de noianul multiplelor preocupări pe care le are, tovarăşul Mihai Beniuc va primi cu dificultate ideea unui interviu. Dar, prezentîndu-i pagina pe care am îngrămădit vreo zece-unsprezece întrebări, faţa sa de bătrîn haiduc s-a luminat şi s-a descreţit cu prietenie şi curiozitate. Iată, aşadar, întrebările şi răspunsurile.

Ştim că aţi debutat în revista liceului din Arad pe vremea cînd eraţi elev, întîmpinînd greutăţile debutului, fenomen caracteristic acelor vremuri. Vă rugăm să ne evocaţi condiţiile vitrege în care se zbăteau şi lucrau în trecut, ofilindu-se de timpuriu, atîtea talente tinere şi valoroase.

Este adevărat că primele versuri ce mi s-au tipărit au fost o tălmăcire a celebrului cîntec „Clopotele" al poetului englez Thomas Moore, în primul din cele două numere ale revistei „Laboremus", scoasă de elevii liceului din Arad, cu contribuţia bănească, ruptă de la biletele de teatru sau de la covrigi, a fiecăruia, propriu-zis a cetei ce se angajase, cu entuziasmul celor 16-18 ani, în această aventură. Era în anul 1926. Dar pe atunci de mult mizgăleam caiete şi caiete, potrivind pe portativul cuvintelor tristeţile unei adolescenţe sărace în bucurii, smulsă din vatra satului şi transportată în asfaltul unui oraş de provincie. În buzunarele hainei mele, de care-mi era cam ruşine, fiind prea groasă şi prea grosolană faţă de croiul costumelor colegilor mei mai avuţi cu toţii, purtam, în unul o ediţie a poeziilor lui Eminescu, în două volumaşe abia cît două cutii de ţigarete, iar în altul, într-o ediţie Nelson, de aceeaşi mărime, „Les fleurs du mal" de Charles Baudelaire, a cărui limbă mi-o însuşisem foarte repede, mai repede ca pe a lui Heine, pe care îl citeam cu pasiune. Cunoşteam însă în original şi pe Petőfi, Arany şi Ady, mai ales pe primul, dar cu Puşkin şi cu Lermontov mă luptam încă, pentru a-i cunoaşte, în diferite traduceri, căci „Evghenie Oneghin" şi „Demonul" mă cuceriseră. Citeam nu fără greutate în limba engleză pe Edgar Poe, ale cărui poeme şi eseuri mi le procurasem. Poezia lui Thomas Moore o copiasem din manualul de limbă engleză şi fără pretenţia de a mă apropia de valoarea originalului, am scris sub titlul ei în romîneşte „după Thomas Moore", iar numele n-am îndrăznit să mi-l semnez în întregime, ci numai M. Ben., dar colegii mei au fost de altă părere şi fără să mă întrebe m-au făcut M. Beniuc, aşa cum era şi în catalogul de clasă.

Bucuria cea mare n-a fost cînd mi-am văzut numele tipărit în „Laboremus", ci cînd poetul Alexandru Theodor Stamatiad, profesorul meu de romîneşte, a reprodus-o în chiar revista ce-o scotea pe-atunci, „Salonul literar", şi sublinia în cîteva cuvinte că aş denota un frumos talent. Poate că avea dreptate el.

Nu mult mai tîrziu, ne-am încurcat într-o dispută fără capăt, ce-i drept pasionantă însă şi supărătoare, mai ales că elevii din clasă erau de partea mea, anume în chestiunea „cine-i mai mare, Eminescu sau Macedonski?" Iar eu susţineam cu încăpăţînare că Eminescu şi de data aceasta cred că dreptate aveam eu.

Şi-am continuat să studiez pe Eminescu, pentru a-mi da bine seama de ce poezie supremă poate fi şi cînd spui direct: „Sara pe deal buciumul sună cu jale" şi cînd recurgi la asemănări ca acestea:

Părea că printre nouri s-a fost
deschis o poartă
Prin care trece albă regina
nopţii moartă"

sau mă frămîntam să înţeleg de ce se păstrează integral miezul luminos al poeziei şi cînd el, marele poet, foloseşte versul nostru popular ca în „Ce te legeni codrule" şi cînd trece la metru antic, ca în vestita odă:

„Nu credeam să-nvăţ a muri
vrodată;

Mă întrebam în ce stă taina poeziei cînd şi versuri pline cu suflu revoluţionar ca acestea:

„O! luptă-te-nvălită în pletele-ţi
bogate,
Eroic este astăzi copilul cel
pierdut!
Căci flamura cea roşă
cu umbra-i de dreptate
Sfinţeşte-a ta viaţă de tină
şi păcate;
Nu! nu eşti tu de vină, ci cei ce
te-au vîndut".

te înfioară şi te smulg din contingenţele nemijlocite şi te înaripează. Nu cred că am găsit răspunsuri definitive la aceste întrebări, dar continuînd să studiez pe Eminescu, ele m-au ajutat în truda mea de-a zice cîte ceva despre tot ceea ce mi s-a părut că nu poate şi nu trebuie să fie trecut sub tăcere. Spun „a zice" cu sensul de „a cînta" pe care-l mai are acest verb.

Mult m-a ajutat în strădaniile şi stăruinţele mele literare încercarea de a transpune în romîneşte versul marilor poeţi, fără ca eu personal să fi avut ambiţia de a deveni traducător, ci numai cu scopul de a dibăci meşteşugul altora. Cîteodată, unele din aceste încercări, de a căror practică nu m-am lepădat niciodată, le-am dat spre publicare. Începusem doar aşa prin acel prim poem al lui Thomas Moore.

Dar cu adevărat începător pe drumul acesta, pe care orice nou pas se cere studiat ca în trecerea peste un teren şubred cînd cauţi loc piciorului pipăind pietrele şi locurile mai tari, m-am considerat cu tipărirea primelor versuri proprii în „Biletele de Papagal" ale maestrului nostru Tudor Arghezi.

Înlăturarea strofelor de prisos din modesta mea întruchipare stihuită şi modificarea unui vers poate chiar de mîna lui Arghezi, au fost fapte ce mi-au dat mult de gîndit şi m-au dumirit în primul rînd că iscusinţa poetică nu poate fi o chestiune strict personală, pe ceilalţi interesîndu-i numai în măsura în care le dai ceva, ceva din inima ta pentru inima lor, fără dorinţa de a te arăta şi de a te bate cu pumnul în piept: ia uitaţi-vă cine mi-s eu! Omenia începe de la gardurile eului mai departe, iar fără omenie poezia-i floare moartă.

După încă două sau trei încercări izbutite (de cele neizbutite şi numeroase, nu mai amintesc), izbutite în sensul că ele au fost tipărite fără ca redactorul să bănuiască cine-i cel ce le trimite de la fruntarele apusene ale ţării, mi s-a părut că am prins ceva din legile tainice şi regulile întortochiate ale stihuirii. Dar mi-am dat seama că aceasta-i prea puţin. Greul abia începea.

Fiecare poet trebuie să fie în stare de a scrie oricînd în orice formă, în orice vers, regulat sau liber, poeme publicabile, de la epigramă la opere de lungimea Odisseei să zicem. Dar cu atîta poţi deveni o mediocritate desăvîrşită, nu mai mult.

Greul prinde să te apese în momentul cînd eşti convins că ai şi trebuie să spui ceva celorlalţi, ceva ce nu s-a mai spus, ceva ce ştii că se cere spus, se aşteaptă spus.

Aceasta am simţit-o cînd, întors din Germania lui Hitler, plin de ură contra fascismului, mi-a venit să scriu:

„Aicea printre ardeleni mă simt acasă.
În fiecare văd un nepot de-al lui Horea,
de-al lui Iancu.

Ai! ce s-or mişca-ntr-o zi Munţii Apuseni,
Ce s-or urni din loc ca urieşii!"

şi încheiam aşa:

„Eu însă-aud în noaptea ce se lasă
Şuier de peatră pe tăiş de coasă".

Nici nu-mi păsa dacă e sau nu e poezie aceasta. Ştiam însă că este un drum care duce departe, un drum care nu va fi uşor.

Să scrii aşa ca să nu se supere regele, regimul, politicienii, clasele avute, progenitura lor, slugile lor, era uşor. Dar eu mă hotărîsem să-i supăr şi în acelaşi timp să-i bucur pe alţii, pe aceia pe care vreau să-i bucur şi azi, pe oamenii muncii şi pe cei mai buni dintre ei: comuniştii.

De fapt, aici începea vitregia sorţii pentru cel ce scria pe acele timpuri. De rest nici nu-mi dădeam seama, căci despre dreptul de autor nu ştiam nimic, fond literar nu exista, nici uniune căreia să i te adresezi, nici solicitări de colaborare. Trebuia să răzbeşti cu adevărul tău potrivnic nedreptăţii, fărîrniciei, jafului şi totodată cu dragostea ta de viaţă, cu setea ta de a sorbi cu pumnii din izvoarele viitorului care nu se putea să nu vie odată. Era prin anii 1933—38. Multe talente, tinere pe-atunci, ori n-au îndrăznit să înfrunte vitregia timpului pentru cei ce credeau în steagul lui Lenin, ori s-au prăbuşit. Las la o parte pe cei ce au chiuit sub alte steaguri. Totuşi, cîţiva din generaţia mea, cei ce azi se găsesc între 50 şi 60 de ani, adulmecînd vîntul ce bătea dinspre viitor, s-au îndreptat către zilele ce le trăim azi.

Nu-i vorbă, exista între noi o înţelegere reciprocă, tacită de multe ori, dar exista şi, ceea ce-i mai important, exista şi partidul, pe care-l căutai şi care te căuta printre oamenii săi.

Şi nu ştiu cum parcă scriitorii, cei de-aceeaşi factură sufletească se ajutau între ei mai mult.

Poetul Emil Giurgiuca, bunăoară, un îndrăgostit de tot ceea ce i se părea nou în poezie, s-a ocupat de versurile mele cel puţin la fel de mult ca şi de-ale lui. El, împreună cu N. D. Cocea, au descoperit, propriu-zis au creat un editor, în persoana lui Miron Neagu, la Sighişoara, unde a apărut prima mea carte de versuri. „Trebuie să răzbească această carte!" spunea cu entuziasm şi cu mînie N. D. Cocea, căci cenzura nu voia s-o lase. Dar N. D. Cocea, neînfricatul, a fost mai tare şi „Cîntecele de pierzanie" au ieşit.

Iar prima carte te obligă la a doua, la a treia şi aşa mai departe, cu tainica nădejde că vei da una cititorilor tăi, contemporanilor, oamenilor, aşa cum o doreşti: cîntînd ca un codru cu frunzişul de aur şi trezind în oameni o neţărmurită dragoste de viaţă şi o neîmpăcată ură contra schimonositorilor şi schiloditorilor vieţii. Adevărul e că nici o carte nu-ţi aduce din plin această îndestulare a inimii şi această amărăciune contribuie la sporirea eforturi lui de a-ţi duce la capăt angajamentul pe care, şoptit şi pentru tine, l-ai luat în faţa oamenilor cînd ai urcat pe înalta stîncă a artei, care poate fi şi a gloriei, dar şi stînca tarpeiană, pentru cei care trădează mesajul uman al creaţiei artistice.

Ce rol au cercurile literare din întreprinderi, şcoli şi universităţi, ca şi cenaclul literar „N. Labiş" de la Casa Scriitorilor, în munca nobilă şi plină de răspundere a descoperirii tinerelor talente?

Cercurile literare sînt atelierele de ucenici ai scrisului şi cum în ţara noastră ele sînt răspîndite în cele mai largi şi variate medii populare, pot contribui nespus de mult la continua împrospătare a forţelor literaturii noastre cu talente ce altă dată ar fi rămas fără nădejde îngropate şi ignorate. O participare a scriitorilor mai încercaţi în întruchiparea prin cuvînt a adevărului vieţii, o participare susţinută, ar sălta mult nivelul cercurilor literare. Participarea există, dar nu cuprinde îndeajuns încă activitatea celor ce-şi consacră timpul liber ispititoarei, dar grelei ocupaţii de a găsi cuvîntul ce exprimă adevărul, în vers ori povestit.

Cercul literar care poartă numele mult talentatului şi regretatului Nicolae Labiş, cerc al Uniunii Scriitorilor, îl visez ca un focar de mare atracţie pentru cei mai buni tineri scriitori şi toţi sînt tineri, chiar la 80 de ani, dacă-şi păstrează prospeţimea în expresie, promptitudinea în luarea de atitudine şi fervoarea pentru marile idei umanitare ale timpului nostru, cum este, bunăoară, cazul lui Tudor Arghezi.

Cercul literar al Uniunii n-a atins încă acest ideal spre care îi văd îndreptate totuşi, cu succes, eforturile.

Aşa-numita „profesionalizare" timpurie a tinerilor poeţi şi prozatori constituie o frînă în calea dezvoltării lor ca scriitori?

Totdeauna am socotit că scriitorul trebuie să fie un bun cunoscător al vieţii şi dacă se poate, un specialist calificat în vr-un domeniu de activitate, pînă la gradul unei desăvîrşite meserii sau înalte profesiuni. Mie cred că mi-a folosit, ca scriitor, faptul că în copilărie am cunoscut lucrul cîmpului, că am petrecut mulţi ani la universitate, pasionat de limbi străine, de filozofie, de biologie mai ales, că am fost multă vreme soldat, apoi un timp diplomat, astăzi ca deputat sau ca activist obştesc în lumea scriitorilor, dar mai ales a fost esenţial pentru mine că, încă din copilărie, m-au atras probleme de ordin social, că am participat, de altfel cu neînsemnată contribuţie personală (fac abstracţie de cea literară), la evenimente istorice şi că m-am angajat de tînăr, ideologic şi ca atitudine în viaţă, pe un drum care a dus poporul nostru la socialism şi-l transformă treptat într-un constructor al comunismului în patria noastră.

Dar, pe lîngă toate acestea, am exercitat, zi de zi, chiar şi în cele mai grele durate ale vieţii mele, „profesiunea" de scriitor, observînd realitatea şi căutînd mereu formule de exprimare verbală pentru ceea ce mi se părea demn de scris imediat sau vr-odată, însemnîndu-mi-le în carnet sau în minte. De fapt, nici nu cred că există „profesiunea" de scriitor, chiar dacă cineva renunţă la orice altă activitate salariată şi trăieşte exclusiv din scris. O profesiune presupune cunoştinţe de un fel anumit, stabile şi sistematizate, aproape stereotipizate, care asigură o producţie ritmată, cu rezultate previzibil constante şi repetate după necesităţi social organizate. O profesiune se învaţă în şcoală, în atelier, în uzină, iar cel care o desfăşoară, angajat ca salariat, are un loc de muncă şi mijloace de producţie anume puse la îndemînă de instituţie, de întreprindere. Scriitorul şi el învaţă, dar şcoala lui, atelierul, uzina, întreprinderea este viaţa, lumea cu oamenii ei, lumea în care trăieşte scriitorul ca scriitor şi de obicei ca angajat într-o muncă sau alta. Locul său de muncă, însă, ca scriitor, poate fi oriunde şi oricînd, cu sarcini pe care singur şi le fixează sau pe care i le impune inexorabil conştiinţa sa, angrenată în uriaşa desfăşurare dinamică a vieţii. Mijloace de producţie deosebite şi proprii el nu are, căci oricine îşi poate procura un creion şi-o bucată de hîrtie, iar limba cu resursele ei nelimitate de exprimare a realităţii în permanentă mişcare este a tuturor, a întregului popor. Se presupune numai că scriitorul are în sine un imponderabil numit talent, care nu-l lasă să doarmă liniştit şi să-şi vază de treburile sale obişnuite şi care-l mai face să spună lucrurile în aşa chip, încît cei din jurul său ciulesc urechile şi fac ochii mari. În sensul acesta oricine are dreptul, fără diplomă, fără certificate, să încerce să devină scriitor, cu condiţia să reuşească. Iar aceasta depinde, orice ar crede cei care n-au noroc să fie tipăriţi, nu de răutatea redacţiilor şi editurilor, nici de invidia colegilor (realităţi existente, dar nu decisive în apariţia şi formarea unui talent), ci de forţa creatoare a aceluia ce vrea să-şi înscrie numele pe orbita nemuririi.

În ţara noastră, de cînd poporul a păşit pe drumul socialismului, este şi un mare avantaj prin condiţiile bune, prin şansele maxime, oferite oricui dovedeşte har în creaţia artistică. Legile statului, organizaţiile obşteşti şi mai ales dragostea şi grija partidului pentru oamenii de ştiinţă, artă sau litere sînt mai mult decît prielnice dezvoltării talentelor.

Dar se cere şi învăţare, experienţă lungă şi continuă, împrospătată mereu, într-un timp cînd surprizele construcţiei socialiste, realizările oamenilor muncii, în proporţii ce uimesc şi pe cei mai îndrăzneţi visători ai desfăşurării vieţii omeneşti către viitor, te întîmpină la tot pasul. Şi te umplu de mirare, mai ales profundele schimbări din conştiinţa oamenilor — substanţa vie a creaţiei literare.

Iar produsul muncii literare se cere, prin natura lui, să fie mereu nou, scutit de servitutea şabloanelor şi tiparelor. Deci, de o profesiune în adevăratul înţeles al cuvîntului, aici nu poate fi vorba. Ea, profesiunea, este presupusă în alt sens: că, lucrînd zi de zi să-ţi spui gîndul despre ceea ce ai văzut în viaţă, îţi îmbogăţeşti pe rînd mijloacele de expresie şi experienţa vieţii, împletindu-le, să le schimbi în brocatele strălucitoare ale operei de artă.

Scrisul este o „profesiune" care se învaţă mereu, aş zice de la o operă la alta, de la o pagină la alta, şi niciodată nu te poţi lăuda că dîndu-ţi-se subiectul, oricît de gras ar fi el, ai să scoţi negreşit o operă remarcabilă, ca, de exemplu, un meşter croitor care dintr-o stofă de calitate scoate un costum elegant.

A nu te făli de altfel nici cu ce poţi nici cu ce ai izbutit trebuie să fie una din normele de conduită a scriitorului, căci nu ştii ce surprize, într-adevăr imprevizibile, te aşteaptă de la o operă la alta, atît în realizarea, cît şi în efectul ei asupra publicului.

În urma celor spuse, cred că „profesionalizarea timpurie" a tinerilor poeţi şi scriitori poate fi numai iluzia acelora care nesocotesc greutăţile artei scrisului, mai ales azi cînd în faţa ta stau milioane de cititori care aşteaptă să scrii cu măiestrie despre realităţile timpului acesta măreţ, dar frămîntat şi rapid schimbător. Cine se „profesionalizează timpuriu", vînînd avantaje materiale, succese publicistice şi rupîndu-se de contactul viu cu realităţile timpului nostru, îşi taie rădăcinile inspiraţiei şi creaţiei artistice.

Întrucît unii dintre tinerii poeţi din graba de a publica, nu dau suficientă atenţie muncii migăloase asupra manuscrisului, vă rugăm să precizaţi raportul dintre inspiraţia spontană şi truda pentru cizelarea maximă a versurilor.

La Conferinţa pe ţară a scriitorilor, tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej, în cuvîntarea sa, care pentru scriitori constituie la mare concentraţie şi concizie o adevărată călăuză în treburile scrisului, a subliniat în mod deosebit importanţa ce trebuie, pe lîngă conţinut şi orientare ideologică, acordată calităţii artistice, a lucrărilor literare şi migalei, deci muncii conştiente dusă cu iscusinţă, ce o necesită scrisul. Dacă ne-am referi numai la vers, unde pe de o parte se vorbeşte de inspiraţie spontană, pe de alta de cizelare maximă, fără să vreau să repet adevăruri afirmate, că bunăoară geniul este 1 la sută inspiraţie şi 99 la sută transpiraţie, m-aş ralia cu totul la grupul acelora care subordonează spontaneitatea, procesului îndelung de elaborare conştientă. Desigur că există multă spontaneitate în munca scriitorului, manifestată chiar în timpul activităţii creatoare şi rezultată, prin asocieri şi combinaţii mintale, adeseori surprinzătoare, din multiple şi variate experienţe anterioare, din impresii, cugetări, reverii, visuri şi nu puţine procese subconştiente. Dar opera literară de bună calitate, să zicem un sonet, supus unei examinări chiar superficiale, totdeauna se caracterizează prin intenţionalitate, printr-o viziune subordonată unor idei sau sentimente definite, printr-o atitudine transmisibilă cititorului sau ascultătorului, altfel spus: printr-o finalitate voită. Este de la sine înţeles că, aşa stînd lucrurile, finalitatea artistică atinge un mai mare grad de eficacitate atunci cînd fiecare element al întregului se subordonează intenţiei autorului. Reţete în această privinţă însă nu cred că se pot da. Dar este neîndoielnic că la cei mai mari scriitori truda îndelungată şi migala au existat ca trăsături fundamentale ale activităţii lor. La unii se vede aceasta pe manuscris, în variante, în reluări tematice, la alţii nu se vede, căci elaborarea s-a petrecut pe plan mintal, iar ştersăturile şi toate încercările pe claviatura conştiinţei au rămas acolo. Mihail Sadoveanu purta ani şi ani de zile subiectul unei cărţi în cap, dar cînd se aşeza la masa de lucru, s-ar fi putut spune nu că o **scria**, ci o **transcria**, atît de curate îi sînt manuscrisele. Manuscrisele lui Eminescu, unele sînt „lucrate", altele nu, din punct de vedere al corecturilor, dar variantele şi reluările aceleiaşi teme sau idei poetice dovedesc o uriaşă muncă „de laborator" în creaţia care a dus la opere indiscutabil geniale.

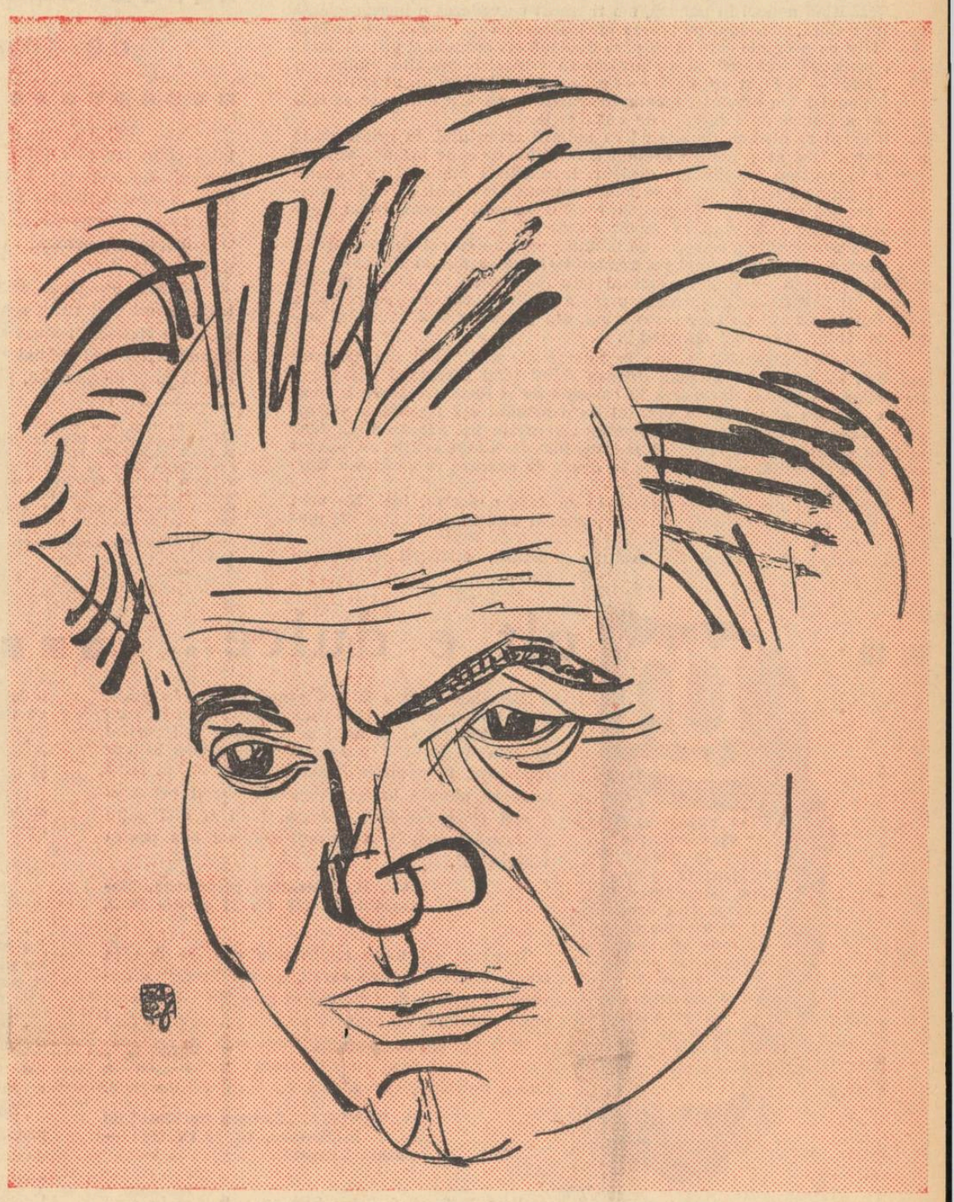

DESPRE MĂIESTRIA LITERARĂ

Unii scriitori **gîndesc** mai uşor scriind pe hîrtie sau vorbind simultan, alţii fac toate operaţiile în interior, inclusiv cele de selecţie, şi aştern pe hîrtie numai ceea ce prezintă o realizare închegată. Sînt şi de aceia care practică o metodă sau alta, după împrejurări. Problema este însă ce **publici**. Şi aici se cere grijă maximală. Căci aproape nu este scriitor care să nu fi publicat şi pagini sau versuri pe care le regretă şi bine e să ai cît mai puţine a regreta. Cum creaţia literară îşi întemeiază prin excelenţă valoarea şi trăinicia pe calitate, rar un domeniu de activitate unde să se aplice, referindu-ne la tipărire, cu atîta dreptate zicătoarea „graba strică treaba".

Vă rugăm să arătaţi care este, după părerea dumneavoastră, legătura dintre cultură şi munca de creaţie proprie fiecăruia?

A fi scriitori şi a nu citi opere literare, de la Homer la contemporanii tăi, este cu neputinţă, cum nu poţi fi astronom fără a studia astronomia, operă a înaintaşilor; prin cercetarea stelelor şi descoperiri proprii adaugi eventual şi tu ceva. Ba, scriitorul e bine să fie familiar şi cu multe alte feluri de cărţi decît cele literare propriu-zise, cum sînt cele de filozofie, de economie politică, de istorie, de lingvistică — iar cu aceasta din urmă nu în ultimul rînd. Literatura propriei ţări, inclusiv cea folclorică, şi istoria propriului popor, precum şi geografia patriei, cred că trebuiesc cunoscute la un nivel ce depăşeşte mult pregătirea pe care o oferă obişnuit şcolile medii, scriitorul urmînd să înţeleagă ce lipsuri are în această privinţă abia de la nivelul universitar. Cînd să facă scriitorul toate acestea? Mereu şi necontenit, iar în mod deosebit cînd vrea să scrie despre ceva ce implică cunoştinţe speciale. Nu cred că poţi să scrii o lucrare mai importantă despre Horea, bunăoară, fără să citeşti cărţile despre el, documentele timpului şi fără să ai o idee de locurile şi oamenii pe unde el a viţuit şi luptat. Iar un roman al minerilor să zicem, nu este realizabil, dacă scriitorul n-a fost singur şi nu o dată în mină şi n-a stat la masă cu mineri şi n-are prieteni şi cunoştinţe printre ei, dacă nu-i ştie cum trăiesc, cum vorbesc, ce cugetă şi ce fac. Şi încă! Munca de creaţie abia de aici încolo începe.

Desigur că literatura citită, de-o fi a lui Dante Alighieri sau a lui Mihail Sadoveanu, te influenţează. Pe unii îi influenţează pînă la anihilare. Dar de aceştia nu-i nici o pagubă.

Trebuie să citeşti pe alţii şi să scrii tu însuţi pînă ce începi să te delimitezi cu precizie de ceilalţi scriitori în aşa măsură, prin limbă, stil, punere a problemelor, atitudine, încît nu numai tu, ci oricine parcurgînd o pagină de-a ta să poată spune, fără să-ţi vadă semnătura, „acesta e **cutare**!" Să spună chiar ceva mai mult: „Acesta e cutare şi-mi place, are dreptate!".

Numeroşi tineri poeţi, prozatori şi chiar critici literari au plecat de curînd în ţară pentru o perioadă mai îndelungată, ca să cunoască viaţa în uzine şi gospodăriile colective. Ce ne puteţi spune în legătură cu această acţiune şi care sînt perspectivele şi învăţămintele ei?

Deplasările tot mai frecvente şi mai de lungă durată sînt una din caracteristicile fundamentale ale literaturii noastre noi, scrisă de oameni pătrunşi de ideile socialismului şi dornici să cunoască realităţile despre care scriu. Cei care au fost în ultimul timp, în faza finală a colectivizării, la sate, cred că vor rămîne cu impresii care merită din plin să fie numite istorice, căci au fost martorii unui eveniment din cele mai mari ale ţării noastre, care a revoluţionat viaţa ţărănimii, spărgînd definitiv orice bariere şi piedici din trecut potrivnice înlăturării definitive a sărăciei şi înapoierii seculare şi înlocuirea lor prin bunăstare, pe bază de frăţească înţelegere, ştiinţă şi tehnică, în lumina ideilor timpului nostru, a erei leninismului în toate domeniile vieţii. Experienţa dobîndită cu acest prilej va determina, sînt sigur, o adîncire şi extindere a contactului nu numai cu satul în plină revoluţie socialistă, ci cu toate cuceririle mereu sporite prin muncă constructivă ale oamenilor muncii din toată ţara.

Este de aşteptat o tot mai bogată recoltă literară în urma intensificării legăturilor cu viaţa, proces ce continuă de altfel, şi cîştigă şi în suprafaţă pe măsură ce apar talente noi, tineri scriitori. Această trăsătură în dezvoltarea literaturii noastre — tot mai substanţiala legătură cu realităţile socialiste — face parte din definirea şi precizarea profilului realist-socialist al fenomenului literar.

Care sînt tendinţele actuale ce se manifestă în tînăra noastră poezie realist-socialistă, care sînt temele majore spre care tinerii poeţi trebuie să-şi îndrepte atenţia în clipa de faţă?

Cum apreciaţi plachetele de versuri şi volumaşele de proză ale tinerilor scriitori apărute pînă acum în colecţia „Luceafărul" pe care o tipăreşte Editura de stat pentru literatură?

Tinerii poeţi se caracterizează prin căutări personale în a exprima realităţile noi ale vieţii, lăsînd la o parte cărările bătătorite şi care duc la repetarea unor lucruri cunoscute pînă la saţietate. Succesele lor sînt remarcabile, în ciuda unor stîngăcii rezultate din slaba cunoaştere a realităţii şi din lipsă de experienţă literară, izvoare ale schematismului. Despre aceste succese aduc mărturie sigură plachetele versurilor publicate în colecţia „Luceafărul" şi alte cărţi de versuri scoase de editurile noastre, iar numele unor tineri ca Nichita Stănescu, Ilie Constantin, Cezar Baltag, Florenţa Albu, Ion Gheorghe, Darie Novăceanu, Leonida Neamţu, Horia Zilieru, Florin Mihai Petrescu, ca să amintesc pe cei mai recent veniţi printre noi, sînt şi înscrise de-acum în controalele poeziei. Drumul lor nu poate fi decît al nostru al tuturor: angajarea deplină în matca problemelor contemporane, prin cunoaşterea vieţii, prin propovăduirea cu mijloacele artei a dragostei de viaţă, a muncii şi oamenilor muncii, a păcii şi a progresului uman împotriva oricăror forţe adverse şi oricăror piedici.

Care sînt, după dumneavoastră, legile elementare pentru dobîndirea măiestriei literare, pentru dobîndirea unui înalt nivel artistic al operei literare?

Presupunînd prezenţa talentului, deci forţa de a supune cuvîntul vrerii de-a întruchipa, a traduce prin exprimare verbală în imagini şi armonii realizarea văzută de un om care simte şi gîndeşte deasupra intereselor individualiste şi individuale; considerînd cunoscută multidimensional realitatea precum şi adînc înrădăcinată în sufletul scriitorului pasiunea pentru idealurile umanitare şi curajul de a dezvălui conflictele timpului nostru: de asemenea, socotind de la sine înţeleasă studierea literaturii naţionale şi internaţionale, a limbii în care scrie, aşa cum au realizat-o înaintaşii şi cum o vorbeşte azi poporul, a istoriei ţării în continuitatea ei spre viitor şi în procesul ei de integrare trecută şi prezentă pe plan mai general uman, — aş cuteza să afirm că scriitorul s-a apropiat de ceea ce constituie legea fundamentală a creaţiei literare: înfăţişarea într-o viziune proprie, în opere desprinse de el, autonome, capabile să intereseze şi să influenţeze pe alţii, variabile în succesiunea lor temporară, sporind însă linia ascendentă a creaţiei, experienţa şi concepţia sa despre lume şi om.

Practic vorbind, însă, ţi se cere să rezolvi problema oului lui Columb: realitatea fugară s-o faci să se oprească reflectată într-o imagine de ansamblu în echilibru stabil pe platforma nemuririi, care este conştiinţa istorico-socială a umanităţii.

Reporter

FORȚA EDUCATIVĂ A ANTICIPAȚIEI

de Ion Hobană

Într-un articol mai vechi, cuprinzînd idei și aprecieri interesante, tovarășul Ion Roman, susținea că **...literatura științifico-fantastică nu-și dezminte specificul dacă, fără a renunța la evocarea veacurilor străvechi și la anticiparea viitorului foarte îndepărtat, ar aborda și perioade mai apropiate de zilele noastre" (Știință și fantezie, Contemporanul, 4 martie, 1960).** De ce, însă, **ar aborda?** Fantasticul-științific romînesc a urmat în chip firesc și acest făgaș. Mai mult încă, în 1960 — ca și astăzi — marea majoritate a lucrărilor apărute în Colecția **Povestiri științifico-fantastice** își situa acțiunea în perioade **apropiate de zilele noastre...**

Dar să nu întîrziem asupra a ceea ce poate fi o intervertire accidentală de moduri. Mai grav ni se pare faptul că poziția autorului își pierde treptat elasticitatea. Se ajunge chiar la o contradicție quasi-formală între aserțiunea categorică **fără a renunța... la anticiparea viitorului foarte îndepărtat** și opinia cu care se încheia pasajul consacrat sferei temporale a fantasticului-științific: **Am înclina să afirmăm că, decît anticiparea secolului al patruzecelea, mai educativă și instructivă e o povestire anticipativă despre un viitor ceva mai apropiat.**

Necăutînd noduri în papură, am fi trecut cu vederea o inconsecvență de altă natură, punînd-o pe seama unei alunecări de condei. Avem încă de-a face cu o opinie care ni se pare de două ori eronată și primejdioasă Întîi, pentrucă încearcă să statornicească fanteziei anumite limite în timp. Apoi — și legat de aceasta — pentru că stabilește un raport direct proporțional între nivelul educativ-instructiv și perioada în care se desfășoară acțiunea unei lucrări de anticipație.

E inutil să pledăm (împreună cu autorul articolului, în prima parte a demonstrației sale) pentru dreptul scriitorilor de a ne înfățișa **viitorul foarte îndepărtat.** Ne gîndim, desigur, la scriitorii înarmați cu cunoașterea legilor de dezvoltare a societății umane. De altfel, tocmai temeinicia acestei cunoașteri determină nivelul educativ-instructiv al anticipației (socotind talentul ca factor constant).

Fără a deschide un proces de intenție, se pare că opinia tovarășului Ion Roman condamnă, implicit, romanul **O iubire din anul 41.042** de Sergiu Fărcășan — singura lucrare autohtonă care ne poartă dincolo de secolul patruzeci. Or, întreaga presă a subliniat valoarea educativă a romanului, valoare pe care nu o ating, din păcate, multe povestiri **despre un viitor ceva mai apropiat** [1]).

Într-una dintre observațiile pertinente ale articolului din **Contemporanul,** tovarășul Ion Roman definea astfel țelul literaturii științifico-fantastice: **A cultiva încredere în capacitățile și forța creatoare a omului, a justifica nădejdile în viitorul de o nemăsurată fericire a umanității... „Este tocmai ceea ce demonstrează cartea lui Fărcășan, că fantasticul științific nu trebuie să fie îngrădit de limite artificiale pentru a-și putea îndeplini rolul specific în opera de educare comunistă a tinerei generații".**

Spațiul nu ne îngăduie ilustrarea pe larg a acestei idei. Ne vom opri, deci, asupra unui singur aspect, punînd față în față concepții diametral opuse.

Încercînd să-și imagineze evoluția omenirii, scriitorii occidentali reușesc rareori să depășească stadiul extrapolării naive a modului de viață al claselor parazitare. Ajuns în viitor, eroul povestirii **Călătorie prin secole** de John Wyndham o întrebă pe Clytassamina:

— Nimeni nu muncește în epoca asta?

— Ba da. Cînd avem chef,

îi răspunde frumoasa care și-a schimbat trupul de patrusprezece ori (!) Și cum translația temporală nu mai are de mult secrete pentru auditorii de science-fiction, iată și explicațiile pe care le dau oamenii veniți din viitor strămoșului lor Martin:

— ...nu putem să fabricăm mașini fără metal și avem nevoie de hrană. Toate astea ne vin de pe planetele din afara sistemului solar, pe care e mult mai economicos să utilizăm mîna de lucru indigenă de cît să transportăm un utilaj costisitor. La urma urmei, cum ar trăi cei de-acolo dacă nu le-am da noi de lucru?

— Cum trăiau înainte? Și voi înșivă, cum trăiți fără să munciți? întreabă Martin, dovedind mai mult bun simț decît îndepărtații săi urmași. (Evelyn E. Smith: **Amenințarea vine din viitor** [2]).

Nu numai odiosul colonialism galactic dar și rușinosul **dolce far niente** e cu totul străin de viziunea noastră asupra viitorului. Eroii lui Fărcășan, membri ai unei societăți ajunse pe o foarte înaltă treaptă de dezvoltare, se dăruiesc cu pasiune unor activități. Fiecare dintre ei devine specialist în zeci de domenii, înfăptuindu-se astfel vechiul deziderat al comunismului științific: Munca este într-adevăr o necesitate vitală, aidoma aerului și hranei.

Această sete de acțiune creatoare pusă în slujba idealurilor comune generează, în definitiv, și conflictul romanului. Astronavigatorii de pe **Arca lui Noe,** proiectați peste milenii în urma contracției timpului, suferă datorită nu atît inferiorității lor fizice și spirituale, cît sentimentului chinuitor că nu pot fi de folos colectivității. Înțelegînd aceasta, oamenii din anul 41.042 îi ajută să-și desăvîrșească procesul lent și sinuos al adaptării prin muncă, prin participarea la experiențe de cea mai mare însemnătate, culminînd în transformarea întregii planete într-o astronavă, pornind să sădească un nou arbore omenesc în nemărginirea galaxiilor.

Făurind asemenea imagini, literatura științifico-fantastică este actuală în cel mai strict sens al cuvîntului. Ea îi însuflețește pe cititorii de toate vîrstele, îi ajută să învețe, să muncească și să lupte pentru înfăptuirea cît mai grabnică a minunatului viitor comunist. În aceasta constă forța ei specifică, principalul ei rol în educarea tinerei generații.

---

[1]) Se impune o precizare. Referirea la un articol apărut cu mai bine de doi ani în urmă poate trezi îndoieli în legătură cu mobilul acestor rînduri. Să nu uităm însă că problemele literaturii științifico-fantastice sînt abordate la intervale de timp comparabile doar cu distanțele astronomice. Pe de altă parte, discutarea opiniei susamintite este cu deosebire necesară în actuala fază de dezvoltare a fantasticului-științific romînesc. Pentru că nu e totuna dacă aripile acestui gen pe care-l îndrăgim vor fi făurite din aliajul rachetelor cosmice sau din fulgii și ceara menite unui zbor prudent, nu prea aproape de soare..

[2]) Povestirile citate au apărut în magazinul **GALAXIE,** numărul 51 din februarie 1956.

CRONICA LIMBII

E de observat că multe dintre imperfecțiunile de exprimare provin din modul defectuos în care sînt folosite formulele sintactice corelative de tipul acestora: atît... cît și...; nu atît... cît mai ales... *sau:* pe de o parte... pe de alta (pe de altă parte). *Este, de asemenea, de remarcat că alcătuirea unei fraze cu ajutorul expresiilor tipice de acest fel — termenii fiecărui cuplu condiționîndu-se reciproc — are darul de a imprima stilului varietate și dinamism. Aceasta explică, în bună măsură, faptul datorită căruia formulele sintactice de genul celor amintite, sînt mult întrebuințate. Dar, așa cum menționam, nu întotdeauna ele sînt corect mînuite.*

Pentru a ilustra aceasta, să ne oprim — iată — la cîteva cazuri privind chiar grupele de termeni sintactici citate mai sus.

Primul exemplu sună așa: „Antrenînd specialiști ai Institutelor Academiei și Institutului de folclor, acest colectiv a întocmit o tematică specială atît cu scopul *de a acorda tuturor aspectelor creației populare locul cuvenit în acest tratat,* cît și de a stabili *în ansamblu legătura dialectică dintre fazele dezvoltării social-economice ale poporului romîn și reflectarea lor în creația populară".* (Revista de folclor) *an. V, nr. 1-2, p. 150).*

Așadar, primul termen atît... *introduce un complement exprimat printr-un substantiv precedat de o propoziție:* cu scopul (atît cu scopul...) *în vreme ce al doilea element — acesta compus —* cît și *introduce un atribut alcătuit din infinitivul* a stabili, *precedat de prepoziția* de. *Procedînd în felul acesta, autorul pasajului nu a păstrat — după cum s-a putut vedea — cuvenita simetrie sintactică pe care, în această situație, o impune folosirea formulei amintite. Cum era deci corect să se spună? Ori: „...acest colectiv a întocmit o tematică specială* atît cu scopul *de a acordat (...)* cît și cu acela *(adică,* scopul) *de a stabili" — fiecare dintre cei doi termeni introducînd un complement cu prepoziție, exprimat, în primul caz, printr-un substantiv* (scopul), *iar, în celălalt, printr-un substitut al lui* (acela), *ori: „...a întocmit o tematică specială cu scopul* atît de a acorda *(...)* cît și de a stabili...", *ambii termeni legîndu-se direct, în această împrejurare, de cîte un atribut format fiecare din infinitivul unui verb, precedat de prepoziția* de *și raportîndu-se, pentru a-l determina, la același substantiv:* scopul.

Cel de-al doilea exemplu are configurația următoare: „S-a pus accentul atît *pe sarcinile metodologice ce se desprind din articol,* cît *mai ales pe acele chestiuni principale a căror consecință trebuie să ducă la adîncirea studiului creației noastre populare de pe pozițiile marxit-leniniste".* (Ibidem *p. 153). Și această frază este greșit construită. De ce? Fiindcă, dacă autorul ei a scris: „...s-a pus accentul* atît pe...", *el trebuia — pentru a exprima corelația logică a celor două elemente sintactice — să adauge: „...cît și, mai ales, pe..." Pentru a fi avut îndreptățirea să spună, în cea de-a doua parte a frazei sale (așa cum a procedat):* „cît mai ales pe..." — *adică, fără conjuncția și — autorul rîndurilor citate trebuia să introducă primul element al corelației sintactice prin:* „...nu atît pe...".

Iată cum se prezintă și cel de-al treilea exemplu: „Această tematică își propune înainte de toate să stabilească unele principii metodologice, reflectînd pe de o *parte concepția științifică marxist-leninistă în lumina căreia urmează să fie tratată literatura populară* cît și *încadrarea fenomenelor folclorice în diferite perioade istorice"* Ibidem, *p. 152).*

Fraza de mai sus se caracterizează prin două erori: una — de conținut, alta — de exprimare. În ce constă prima greșeală? Dacă spui că principiile metodologice reflectă concepția științifică marxist-leninistă în lumina căreia urmează să fie tratată literatura populară, *implicit te-ai referit și la încadrarea fenomenelor folclorice (adică, a literaturii populare) în diferite* perioade istorice *și — ca atare — nu o menționezi ca pe o trăsătură separată. Cu alte cuvinte, tratarea literaturii populare în lumina concepției marxist-leniniste nu este o chestiune, iar încadrarea fenomenelor folclorice în diferite perioade istorice — o altă chestiune. În fapt,* încadrarea fenomenelor folclorice în diferitele lor perioade istorice constituie una dintre laturile concepției materialist-dialectice.

Aceasta, din punctul de vedere al conținutului — adică, pe de o parte. Pe de altă parte, e de relevat că autorul frazei semnalate săvîrșește și o greșală de construcție sintactică. După cum s-a văzut, dînsul zice: „...reflectînd pe de o parte *concepția științifică marxist-leninistă...", dar nu adaugă: „...*pe de altă parte, *încadrarea fenomenelor folclorice...", ci: „...*cît și *încadrarea...", ca și cînd primul termen corelativ ar fi fost:... „atît..."*

Concluzia? Atît din exemplele citate, cît și din atîtea altele asemănătoare, pe care nu le-am mai amintit, pentru a nu lungi expunerea de față, rezultă că se impune — în ceea ce îi privește pe unii vorbitori sau autori de texte tipărite — o mai mare grijă în mînuirea formulelor sintactice de tipul celor discutate aici.

N. Mihăescu

...mult e dulce...

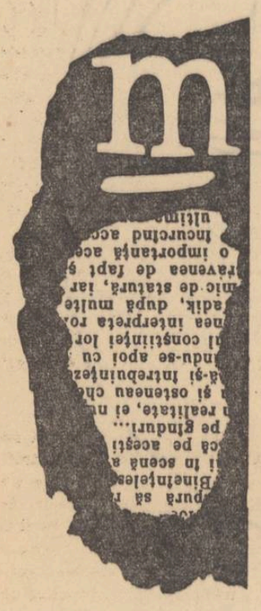

„Becațina sosește la noi primăvara pe la jumătatea lunii martie și cînd se încălzește bine își continuă călătoria ei în nord unde scoate pui. Sălașul ei este în locurile mlăștinoase, în cozile bălților rogozoase, în păsunile inundate, acoperite de iarbă unde își găsește hrana. Primăvara zborul becaținei e mai puțin rapid ca toamna, fiind și mai puțin sperioasă astfel că e sezonul cel mai bun pentru vînarea ei".

(AL. B.: Becațina primăvara, Magazinul nr. 237 din 21 aprilie 1962).

Totodată, cu toate explicațiile care se dau în scenă, cauzele pentru care „metoda Preda" a devenit dintr-o dată o soluție în care toată lumea își pune nădejdea, nu convinge pe deplin, deoarece fără a se fi petrecut în acțiune fapte revelatoare, aceleași personaj care au dezaprobat violent tentativa o îmbrățișează deodată cu o voioșie excesivă.

(V. MINDRA, „Camera fierbinte" de Al. I. Ștefănescu, 16/19. IV. 1962 — Gazeta Literară).

„Prin 1925, cînd Petre Sterian pătrunse în casa unui negustor pe Calea Griviței și ceru de nevastă pe cea mijlocie dintre fetele acestuia, el nu avu atunci sentimentul predestinării, povesti faptul chiar a doua zi, lăudîndu-se: a dat gata una bogată, se va însura cu ea, își va ridica o casă în cartier."

„Printre pauze, distingea un șuierat lung care se oprea dintr-o dată și apoi din nou șuieratul lung și iarăși gîfîirea bruscă".

„Peste puțină vreme se întoarse însă cu mama și asistă rece cum mama începu să le croiască cu nuiaua pe celelalte".

(MARIN PREDA: „Risipitorii", V. Rom. nr. 2 — 1962).

„Era necăjit inginerul meu, era abătut, iar de jur-împrejur erau niște dealuri mari, prăpăstioase, înroșite de arșiți și băteau niște vînturi afurisite și oamenii erau și ei iuți și aprigi ca și arșița ținutului".

„Umblam printre toate acestea și mă gîndeam că de fapt mă întîlneam cu agronomul meu și mai ales cu visul lui cu căpșuni și cu oamenii lui de acum".

„Dobrogea întreagă era ciudat de frumoasă în primăvara asta, cu acele mari stoluri albe printre dealuri, cu lanuri și ogoare imense, cu oameni mulți semănînd și plantînd, împlinind la nesfîrșit un vis tineresc cu căpșuni".

(TRAIAN COȘOVEI — „Inginerul meu" — Gazeta Literară nr. 15 din 12 aprilie 1962).

CRONOLOGIA VIEȚII ȘI OPEREI LUI I. L. CARAGIALE

1852 — La 30 ianuarie, în zori, se naște, în satul Haimanale, astăzi I. L. Caragiale, Ion, fiul lui Luca Caragiali, secretarul mînăstirii Mărgineni, și al Ecaterinei, fiica negustorului brașovean companist (membru al Companiei Orientale) Luca Chiriac Carabova.

1855 — Nașterea sorei sale, Elena (Lenci).

1859—1860 — Ion învață buchiile la Ploiești.

1860—1864 — Urmează clasele primare (II—V), la Școala Domnească din Ploiești.

1864—1867 — Elev al gimnaziului „Petru și Pavel" din Ploiești, pe care-l absolvă printre cei dintîi în promoție.

1868 — La 20 decembrie, Luca Caragiale, care funcționase ca avocat timp de douăzeci de ani, este numit supleant la Tribunalul Prahova.

1868—1870 — Ion urmează la Conservatorul din București clasa de declamațiuni și de mimică a unchiului său, Costache Caragiale, întemeietorul Teatrului Național din București, din Iași și Craiova. În acest timp, urmărește cu asiduitate și activitatea trupelor particulare, cunoscîndu-l pe tînărul poet Mihail Eminescu, în acel moment sufler în trupa lui Mihail Pascaly, și leagă o prietenie strînsă cu el.

1870 — Este numit, la 20 iunie, copist la tribunalul Prahova. La 10 septembrie moare tatăl său. Ion este destituit din serviciu la 24 octombrie. Se mută la București, cu mama și sora lui, de care va îngriji cu o afectuoasă solicitudine, în calitate de tînăr **„șef de familie".**

1871—1872 — La propunerea lui Mihail Pascaly, concesionarul Teatrului Național din București, este numit al doilea sufler și copist, post subaltern, ocupat pînă atunci de Mihail Eminescu.

1873—1875 — Colaborează la revista umoristică săptămînală antidinastică **Ghimpele,** cu o fabulă în această direcție, cu cronici și epigrame. La 1 octombrie 1874, numele îi apare întîia oară întreg în **Revista Contemporană,** unde nu publică decît o singură poemă, **Versuri,** cu un caracter elegiac și pesimist, într-un stil romantic pe care l-a și părăsit după acest debut.

1876—1877 — Din toamnă pînă în primăvară, corector la ziarul **Unirea democratică.** În mai—iunie 1877, redactează în întregime excelenta revistă umoristică **Claponul.** La începutul războiului de Independență a țării, de la 25 august la 1 septembrie 1877, scoate cu succes, dimpreună cu ziaristul, dramaturgul și lexicograful de origine franceză, Frédéric Damé, **Națiunea romînă,** care este ulterior suprimat. În decembrie apare **Calendarul Claponului,** conținînd printre alte anecdote umoristice, nucleul viitoarei comedii **O noapte furtunoasă.**

1877—1878 — În decembrie și ianuarie, strălucita serie de foiletoane **Cercetarea critică asupra teatrului romînesc** în **Romînia liberă,** cu o aspră condamnare a unei anumite literaturi dramatice de adaptări nemărturisite și de plagiate. La 11 mai, succesul reprezentației, la Teatrul Național din București, cu tragedia în versuri **Roma învinsă,** de D. Parodi, în traducerea lui Caragiale, unanim elogiată, dar al cărui nume nu apare în afiș. În august—octombrie, traduce pentru Teatrul Național, **Hatmanul** de Paul Déroulède și corectează piesa tradusă de altul **Juneța lui Mirabeau** de Aylic Langlé. Poate din aceeași vreme datează traducerea piesei lui Scribe, **Une camaraderie.** Nici una din aceste traduceri, în versiunea lui Caragiale, deosebit de conștiincioasă, nu a fost reprezentată.

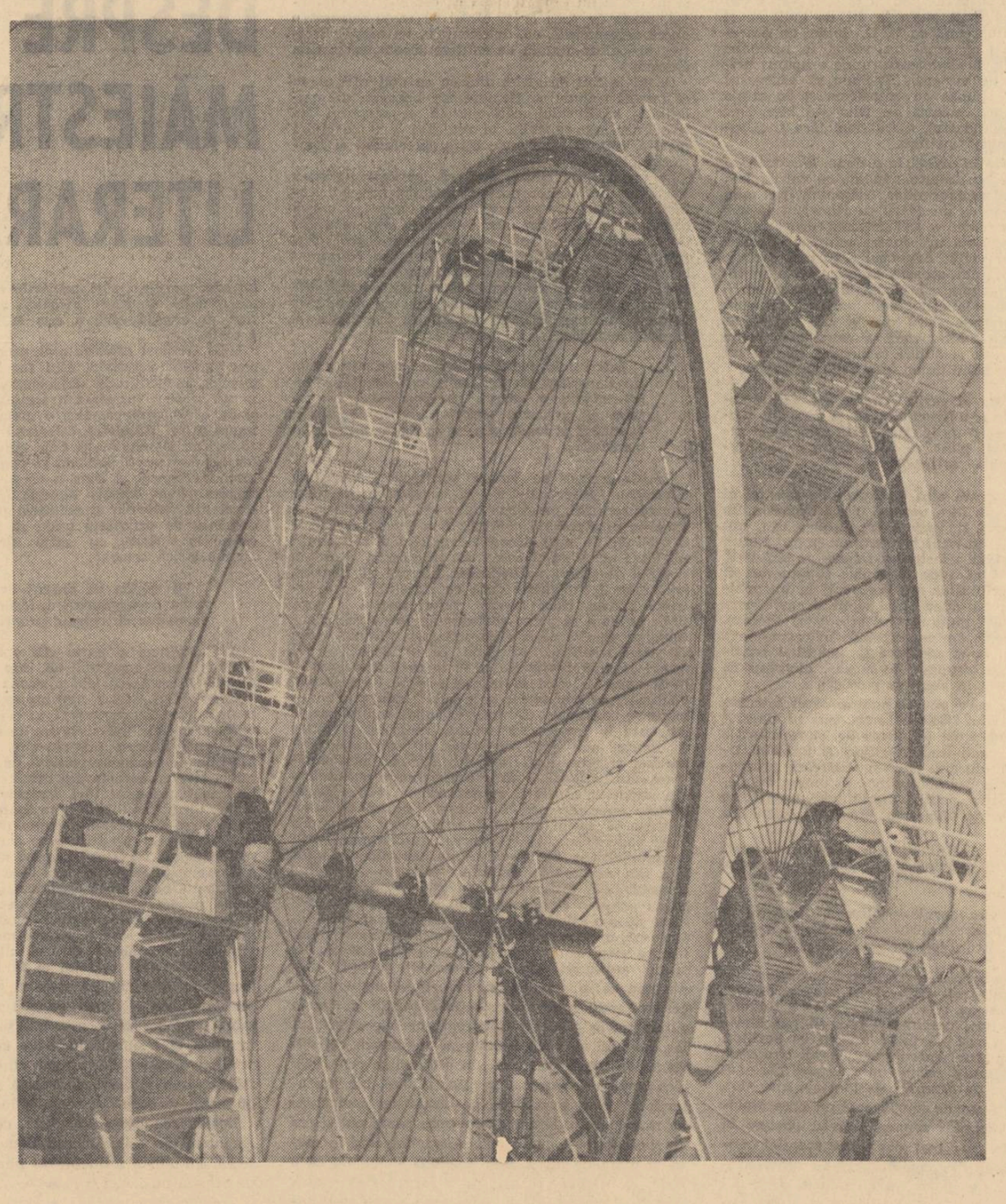

1878 — La 18 ianuarie, întîia reprezentație a comediei **O noapte furtunoasă sau Numărul 9,** cu patru acte în prima versiune. Seara premierii a constituit un viu succes. Cu această piesă se inaugurează la noi, ca un gen original, comedia realistă îndreptată împotriva moravurilor burgheziei.
În același an, lectura comediei **Conu Leonida față cu reacțiunea.** Piesa într-un act s-a jucat pe scenele teatrelor particulare de către succesive echipe de artiști, dar n-a intrat în repertoriul Teatrului Național, cu toată valoarea ei deosebită, decît după moartea autorului.

1881 — În octombrie, este numit de istoricul V. A. Ureche, ministrul instrucției publice, revizor școlar de Suceava și Neamțu.

1884 — La 1 martie, prima reprezentație a operei bufe **Hatmanul Baltag,** în colaborare cu Negruzzi, după o nuvelă de N. Gane, inspirată acestuia de Dickens. Funcionar la Regie. În toamnă, isprăvește cu greu **O scrisoare pierdută,** capodopera sa dramatică. La 13 noiembrie, premiera comediei, cu un succes extraordinar. Autorul este de două ori chemat la rampă. Piesa, care demască politicianismul demagogic al partidelor de guvernămînt, are unsprezece reprezentații consecutive pînă la sfîrșitul anului, fapt nemai întîlnit cu nici una din piesele repertoriului național original.

1885 — La 12 martie, nașterea lui Matei, fiul lui Caragiale cu Maria Constantinescu, funcționară ca și acesta, la Regie. La 25 ianuarie, un juriu, prezidat de V. Alecsandri, premiază cu un premiu anual nou înființat, pentru încurajarea literaturii dramatice originale, comedia **D-ale Carnavalului.**

1887 — La Sibiu, în **Biblioteca populară a Tribunei,** apare **Roma învinsă** de D. Parodi, în traducerea lui Caragiale.

1888 — La 3 iunie, decesul Ecaterinei L. Caragiale, **Îngropăciunea adînc regretatei mume,** cum spune anunțul mortuar, redactat de fiul ei, care o iubise și veghiase cincisprezece ani să nu-i lipsească nimic, — a avut loc la cimitirul Bellu, la 5 iunie. La 26 ale aceleiași luni, Caragiale este numit director al Teatrului Național din București.

1889 — La 7-8 ianuarie, căsătoria lui Caragiale cu Alexandrina Burelly, fiica arhitectului italian Gaetano Burelly. La 5 mai, Caragiale demisionează, după o stagiune foarte criticată de majoritatea presei, caracterizată însă prin bună rînduială, severitate, exactitudine. În mai, apariția volumului de **Teatru.** La moartea lui Eminescu, Caragiale publică splendidul articol-necrolog **In Nirvana** și intră în comitetul pentru ridicarea monumentului marelui poet.

1890 — La 3 februarie, premiera puternicei drame țărănești **Năpasta.** Înțelegătoare studii și articole de criticul socialist C. Dobrogeanu-Gherea și de viitorul istoric N. Iorga, dar majoritatea criticii se arată ostilă. Unele ziare îl **„acuză"** de naturalism și prezintă drama ca vrednică de repertoriul lui Antoine. Piesa apăruse în ajunul premierei.

Întocmită de Șerban Cioculescu

(Continuare în numărul viitor)

POEZII ALE TINERETULUI UTECIST

Tinărul leninist, Brazda, Tinăra Gardă, Cazarma, publicaţii uteciste ilegale ! Fiecare număr cuprindea de multe ori numai cîteva pagini sapirografiate sau scrise de mînă, pagini în care tinerii comunişti trebuiau să găsească răspuns la sumedenie de întrebări.

Şi totuşi, chiar în aceste puţine pagini poezia, povestirea sau cîntecul îşi avea rezervat aproape întotdeauna locul lor.

Mărturie vie stau aceste versuri pe care le publicăm mai jos.

Parc-aş fi de o mie de ani

Parc-aş fi de o mie de ani...
Înfrînt miner, hulit rumîn,
Mă'ntorc schilav, c'o sdreanţă de plămîn,
Din iadul iadurilor de la Petroşani...

Ciocoiul şi grofu vlaga mi-o fură
Jandarmul uită că ni-e frate, –
Din poruncă el ne sudue, ne bate
Şi pita ne-o smulge, cu ură, din gură...
Pentru un strigăt m'au dus din temniţe-n temniţe,
M'au bătut zile'ntregi, săptămîni...
Urma lanţului mi s-a săpat adînc pe mîini,
Dar gîndul nimeni nu poate să-l întemniţe...

Plăminii mi-s roşi, genuchii mi-s moi...
De viu mă usc căci în munci putrezesc
La Petroşani, subt regi, sub legi, subt cer rominesc,
Pentru baroni şi grofi, pentru conţi şi ciocoi...

Dar, noi ! aceste mii de tîrnăcoape
Cînd s-or ridica odat' vijelios, în soare,
Pentru lupta cea mai aspră şi mare,
Cîţi dintre ciocoii nesătui vor' mai putea să scape ?...

(TINĂRUL LENINIST, Anul VII, Nr. 2/1932).

Cîntec de 1 Mai

Frunză verde de susai
Azi e ziua de'ntîi Mai.
Hai cu toţii, mă flăcăi,
De pe dealuri şi din văi,
Să ne ducem la oraş
Şi să luptăm cu curaj,
Toţi ţărani şi muncitori
Să dăm în asupritori,
În boieri şi în bancheri,
În ciocoi şi ofiţeri
Că destul ne-au chinuit
Şi destul ne-au jefuit,

Grînele ni le-au mîncat,
Vitele ni le-au furat,
Fraţii noştri ni i-au luat
La ocnă ni i-au băgat.
Frunză verde, lemn de fag,
Hai cu toţi sub roşul steag,
Haideţi să ne răzbunăm,
Veniţi să manifestăm,
Pe ciocoi să-i alungăm !

(BRAZDA, anul II, nr. 5)

Doina recrutului

Frunză verde de trifoi,
Eu cînt doina din cîmpoi,
Cînt cu jale, cînt cu dor,
Că nu vreau tînăr să mor.

Frunză verde de trifoi,
Ciocoimea vrea război,
Vorbeşte de pace-n vînt
Şi ne bagă în pămînt.

Vrea război contra Rusiei
Ţara scoasă din robie,
Unde nu mai sînt bancheri
Nici ciocoi şi nici boieri

Unde ţărănimea toată
Nu e roabă ca'altădată,
Nu-i scuipată de ciocoi
Nici bătută de nevoi

Vrea în fraţi să'mpuşcăm,
Singele vrea să i-l dăm,
Dară noi nu vrem război,
Frunză verde de trifoi.

Frunză verde de salcîmi,
De-om lua armele în mîini
Nu spre fraţi le-om îndrepta
Ci în ciocoi vom împuşca.

(TINĂRA GARDĂ, anul I, nr. 1 aprilie 1932)

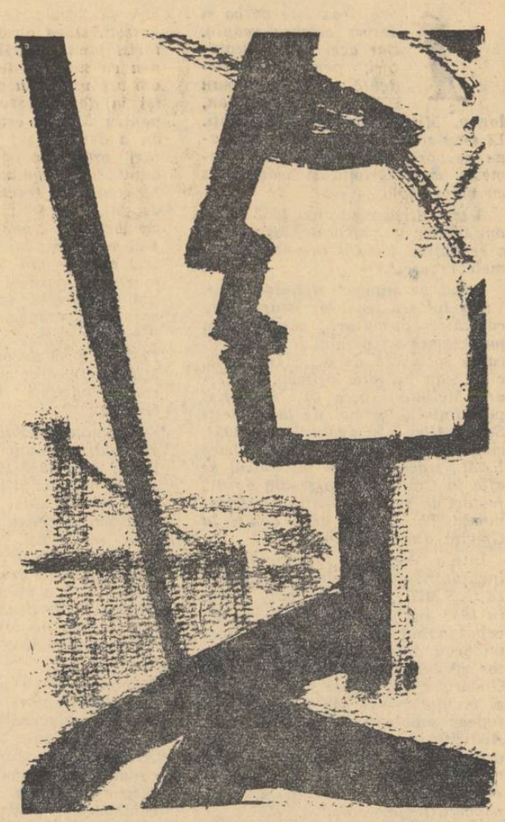

*

Cine, trecînd pragul vîrstei de mijloc, nu recitește cu strîngere de inimă versurile lui Pușkin despre tinerețea irosită zadarnic?

Tinerețe, adevărată comoară

Cine, după ce a trecut pragul vîrstei de mijloc, recitește, fără strîngere de inimă, cunoscutele versuri pușchiniene care căinează pe cel a cărui tinerețe s-a dus zadarnic („Tu înșelînd-o amarnic / și înșelîndu-te și ea") și fericesc pe cel care „în *tinerețe / A fost tînăr*" ?

Diferiți „moraliști" de ocazie din trecut, jeleau caracterul ireversibil al trecerii timpului — trec pentru totdeauna anii tineri, anii cei mai frumoși din viață — pentru a face reclamă lozincii „viața trebuie trăită", prin care se subînțelegeau fapte sterpe și neroade, limitate la țarcul unor preocupări strict egoiste.

Dar aceste concepții trădau și insultau tinerețea care e, prin firea ei, generoasă, îndrăzneață și pură, sensibilă la frumusețea marilor idei umaniste, capabilă de abnegație și sacrificii mari pentru crezurile înalte ale colectivității. Tinerețea adevărată, tinerețea care nu se desminte pe sine, stă sub semnul de foc al acelor cuvinte, strigate cu atîta patimă de Danko : „Ce-aș putea să fac pentru oameni ?".

Acest adevăr l-au confirmat, dîndu-i o strălucire aparte și întărindu-l, cînd a fost nevoie, cu sacrificiul vieții, tinerii crescuți și călîți în luptele revoluționare, conduse de partidul clasei muncitoare. Iată care era profesiunea de credință a lui Ludovic Minschi, ucis la 19 ani, în schingiuiri bestiale de poliția statului burghezo-moșieresc : *„Dacă prin faptele tale aduci o contribuție cît de mică pentru care oamenii muncii te stimează, fapte cu care poți să te mîndrești și cu care se vor mîndri și alții, apoi viața ta, ori cît de scurtă să fie ea, se umple cu un conținut mult mai bogat decît viața lungă, dar lipsită de esența ei adevărat umană : lupta pentru fericirea poporului"*

...Mă asaltează, învălmășindu-se și apăsîndu-mi inima, prin amintirile scumpe pe care mi le trezesc, imagini din istoria generației noastre din epoca primelor șantiere naționale. Mai păstram încă în noi, proaspete și calde, impresiile despărțirii de vîrsta copilăriei cînd am fost fermecați și luați pe sus de vîrtejul fierbinte al evenimentelor revoluționare.

Filfizonii își omorau plictiseala la „ceaiuri dansante" dubioase, năclăindu-și părul cu confeti și întrecîndu-se în lansarea unor costume cît mai „malagambiste". Fapte de „eroism" le erau performanțele în cantitatea de băutură azvîrlită pe pîlnia gîtului și în scandaluri.

Noi vindeam pe străzi „Scînteia" și „Tînărul muncitor" și ajutam la pregătirea mitingurilor, cărînd scînduri pentru tribune, placarde cu lozinci și steaguri. Unii, mai în vîrstă, intrau în echipele care plecau duminicile, cu autocamioanele pentru agitație la țară. Visul nostru suprem era să fim trimiși în brigăzile județene de pe cel mai mare șantier din vecinătate și să căpătăm insigna și costumul de brigadier voluntar. Cînd s-a înființat un șantier chiar lîngă orașul nostru, ne înfigeam unde erau muncile mai grele. Coada tîrnăcoapelor și a sapelor se înfierbînta repede, băsicîndu-ne mîinile. Oboseala n-aveam cînd s-o simțim în iureșul comun, cu acel „hei-rup" strigat în cor. Seara ne întorceam tot zgomotoși, iar cînd ajungeam în centrul acelui oraș, fostă citadelă a moșierilor și marilor negustori, ne aliniam rîndurile, tropăiam cadența și cîntam cîntece revoluționare. Ne plăcea mai ales „Bandiera rossa". cîntecul partizanilor italieni, ale cărui versuri le stîlceam groaznic. O strofă n-o știa nimeni și ne mulțumeam s-o fluierăm. Grupuri de huligani se adunau la colțuri de stradă și ne maimuțăreau. Noi defilam, ținînd sus steagul sectorului și placardele care consemnau angajamentele noastre și, cîntînd tare, pînă răgușam : „Bandiera rossa va trionfera / Bandiera rossa va trionfera"...

Și-apoi ședințele noastre, ah, acestea nu erau deloc neinteresante cum apar în cărțile unor scriitori, ci încărcate de tensiune și febră juvenilă. Acolo însușeam de la agitatorii comuniști primele cunoștințe politice și ne obișnuiam să folosim arma criticii și autocriticii, limpezindu-ne și înarmîndu-ne conștiința. In acest cadru, compromițîndu-ne gravitatea pe care tuturora ne plăcea s-o afișăm, ne trezeam cu inima arsă de dogoarea primei iubiri care începea de la îndeplinirea incidentală a unor sarcini, în compania unei codane, cu ochi scăpărători și limbă afurisită și devenea cronică așezîndune, în mereu aceeași bancă, la ședințele de instructaj. Căci în toate noi trăiam cu ochii lucizi dar cu intensitate — aveam oroare de traiul indiferent și vîscos, de moluscă, — deschizîndu-ne larg sufletul dorurilor și visurilor tinereții, freamătului luminos al vieții, crescînd și maturizîndu-ne, pe măsură ce se înălța și se întărea noua și tînăra lume socialistă.

★

Cînd cercetezi documentele legate de lupta uteciștilor, ești copleșit la un moment dat de descoperirea pe care o faci, că aceștia erau de fapt niște tineri ca oricare dintre noi, dar care au fost în stare, în condiții extraordinar de grele și de primejdioase, să ajungă la fapte care au intrat în lumea legendei.

Filozofii existențialiști, în campaniile lor de ponegrire a omului, au căutat să acrediteze ideea că în realitate nu există eroism, fapte omenești, sublime, ci acestea sînt numai rezultatul unor pure întîmplări sau forme ale jocului indivizilor cu

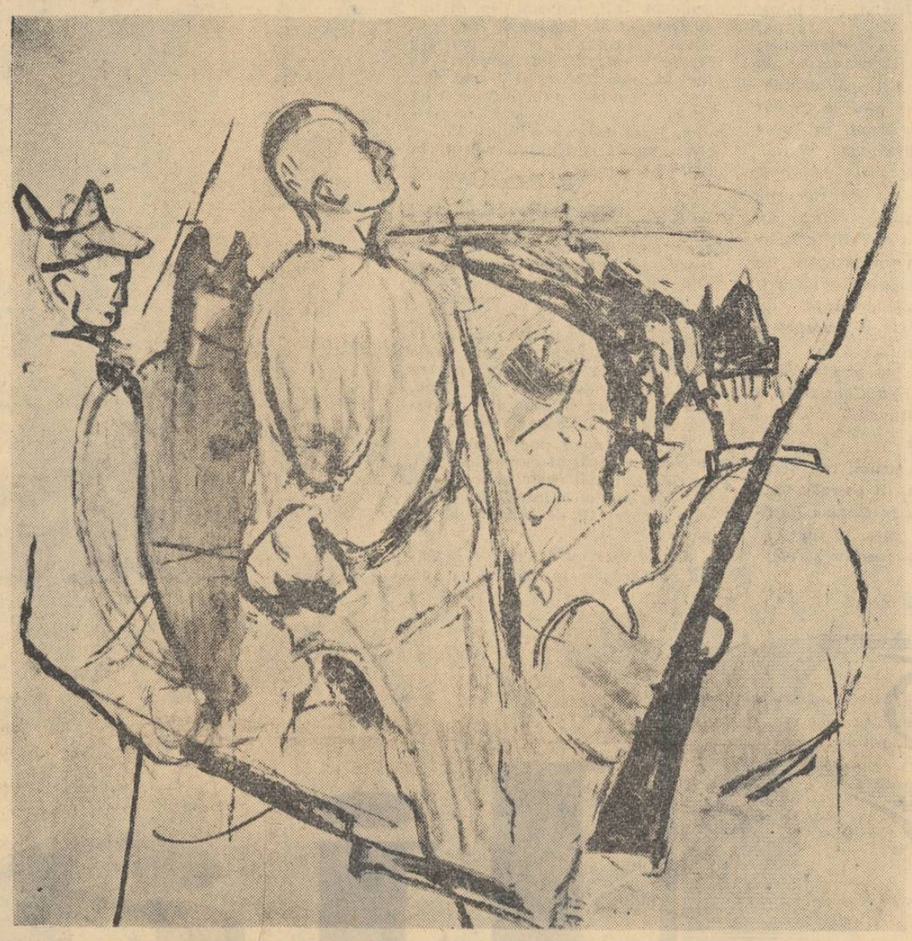

Desene de C. BACIU

propria lor conștiință. Zona rezistentă din fiece caracter, sîmburele lui adevărat s-ar reduce la instinctul de conservare, resul fiind format din depuneri întîmplătoare și superficiale, ale fluxului vieții. Unul din argumentele lor de căpetenie se sprijină pe confruntareacu actul ineluctabil și tragic al morții, în fața ceia cei care se numesc adepți ai „umanismului tragic", susțin că individul ar deveni gol, despuiat de concepțiile sale politice și sociale, singur doar cuinstinctul de conservare răvășit.

Îmi amintesc de lucrarea beletristică a unuia din șefii existențialismul și care se axa în anii glorioși ai Rezistenței fînceze. Era descris un grup de partizani căzut în mîinile poliției. În fața morții care-i așteaptă, în conștiința acestora erup toate instinctele rele, printre. Comandantului partizanilor i se deschide, prin-un concurs de împrejurări, perspectiva de a ssalva, ceilalți îl privesc cu ură. Pînă și fata care era iubită simte față de el numai o invidie amalică. Filozofia căreia autorul îi face reclamăără a se mai folosi de obișnuitele frunze de viță e aceasta : toate virtuțile morale și civice nu trec dincolo de ușa încăperii unde amenință moartea. În fața „marelui hotar" omul nu se mai gîndește decît la el singur, într-un total egoism zoologic.

Aceste concepții rușinoase, prin ura lor josnică față de înaltele principii ale umanismului militant, sînt discreditate de oricare episod din viața oricărui om, educat în marile bătălii ale proletariatului. În fața morții se aflau și atîția uteciști, aruncați în beciurile Siguranței. Elena Sîrbu, femeie tînără — este torturată timp de 13 zile, oră de oră, clipă de clipă, sistematic și cu cele mai rafinate metode. Și iată concluzia pe care o dau călăii în scris *„Este o comunistă fanatică și refuză să facă vreo declarație la cercetări, în legătură cu rolul avut și activitatea desfășurată în cadrul mișcării comuniste..."* Iar pe fișa de la Siguranță a lui Andrei Bernat, citim : *„Foarte periculos... încăpățînat în susținerea ideologiei comuniste. REZISTENT LA CERCETĂRI".* (Imaginați-vă schingiuirile atroce care stau în spatele acestei caracterizări...)

Filimon Sîrbu este condamnat la moarte. I se propune, ca o unică șansă, să facă cerere de grațiere, dar el refuză. În fața plutonului de execuție cere cu mîndrie, să nu i se acopere ochii. *„Primesc moartea cu ochii deschiși. Mor doar pentru o cauză dreaptă".*

Explicația acestor fapte care înalță numele de om stă în această credință absolută a uteciștilor în justețea cauzei căreia i se dăruiseră. Contopirea deplină cu idealul Partidului, cu destinul maselor muncitoare, iată ceea ce niciodată nu vor înțelege individualiștii, preocupați numai de propriul lor „eu". In camerele de tortură uteciștii nu numai că nu ajungeau să se rupă de viața de dincolo de gratii, să uite concepțiile și sentimentele lor de clasă, dar tocmai aici simțeam cu mai multă acuitate tot ceea ce îi lega de popor, de lupta Partidului. În asemenea împrejurări tragice se dezvăluia, dintr-o dată, frumusețea cristalină a caracterului lor : dîrzenia, sentimentul demnității, integritatea morală etc. Așa se explică de ce chiar după ce erau uciși, continuau să înspăimînte pe slugile pline de zel ale burgheziei.

Haia Lifșiț, abia murise în sanatoriul unde fusese adusă din închisoare, cînd agenții i-au dus pe ascuns trupul la cimitir și l-au îngropat cu o grabă isterică. Mormintele lui Filimon Sîrbu și Nicolae Cristea ne sînt necunoscute pînă astăzi, ucigașii, de teama răzbunării poporului ștergînd toate urmele faptelor lor.

★

Drumul tinereții noastre n-a trecut totdeauna prin locuri bine pietruite sau line. Cîte o dată, printre noi, descopeream și „eroi de un ceas" cum i-a numit așa de bine, Nicolae Ostrovski, amatori de vorbe mari, îndrăgostiți de aspectele festive, de alamurile și bubuitul orchestrei, pe care-i dezgusta activitatea obișnuită, de fiecare zi, și în fața obstacolelor dădeau înapoi, încercînd să-i contamineze și pe cei din jur cu bocetele lor. Erau fluturii de noapte atrași de strălucirea flăcării. La temperatura înaltă a revoluției socialiste, oțelul se curăță de zgură și se călea. Condusă de Partid, organizația U.T.M. ne dezvolta spiritul combativ, bărbătesc, ajutîndu-ne să învățăm din insuccese și să ne îmbunătățim munca pentru ca, în obținerea victoriilor, contribuția tineretului să fie cît mai mare.

Cu cît înaintam, cu atît și activitatea noastră, captată și dinamizată, era pusă în fața unor probleme din ce în ce mai complexe. Ne aflam într-o altă etapă istorică. Sarcina fundamentală, pentru care trebuia toată energia și clocotul tinereții noastre, era să învățăm pentru a deveni, fiecare în domeniul în care lucra, specialist bine pregătit.

Steagul de „evidențiat" nu mai marchează acum ziarele vîndute pe stradă ori metrii cubi de pămînt, săpați pe șantier, cu mijloace rudimentare, ci flutură la cabina escavatoristului cu o înaltă calificare, în cabinetele de inovații și raționalizări de la uzine și fabrici, ori în laboratoare și școli.

Fără fastul cu care ne-au obișnuit poeții, eroii își înscriu numele în cartea de aur a istoriei depășind cu cîteva zeci de litri pe zi norma medie de lapte din gospodăriile colective; tăind cu o exactitate de giuvaiergiu, talpa de ghete și realizînd economii de sute de mii de lei și milioane; sau, în sfîrșit, executînd... cu talent, pîinea noastră de fiecare zi.

...De mai multă vreme, mă urmărește ideea unui poem care ar trebui să fie scris, despre „nopțile albe" și care ar trebui să surprindă în

Al. Oprea

aceste ceasuri tainice, frînturi din planurile îndrăznețe, visurile delicate, frămîntările, eforturile inspirate, „tainele" sufletești ale tineretului din zilele noastre. N-ar trebui uitată nici veghea născută de vraja primului vis de dragoste ori de zămislirea primelor poezii etc. Iar ca motto al acestui poem n-aș găsi cuvinte mai nimerite decît cele rostite de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la cel de al III-lea Congres al P.M.R.: *„Tineretul nostru are în fața sa un vast cîmp de activitate, pentru afirmarea nestăvilită a energiei și entuziasmului său creator, pentru înfăptuirea celor mai îndrăznețe năzuințe închinate fericirii poporului și înfloririi patriei".*

Lupta revoluționară a poporului muncitor, scoate la iveală și cultivă tot ceea ce a constituit frumusețea și poezia tinereții de totdeauna : curățenia și neprihănirea morală, cinstea, setea de fapte eroice, avînturile generoase, dar tuturor acestor calități le dă o determinare practică, o rezonanță mai mare, un conținut bogat, fiind iluminate dinăuntru de flacăra conștiinței comuniste.

R. W. Emerson, într-o perioadă cînd America era încă tînără și mai iubea încă libertatea, lansase această lozincă juvenilă : *„Puneți carul la o stea".* Carul tinereții noastre este pus la cea mai strălucitoare stea de pe firmamentul istoriei : comunismul.

GRIVIŢA DIN CÎMPIE

ION GHEORGHE

Iată deci, vorba şi despre celebra redută. Dar acei cîţiva luptători, pentru independenţă, ce se chemau Bilbîie, Marchidan, Iancu, Miţă, n-au fost decoraţi. Li s-au scos ochii cu cîteva pogoane de bărăgan înţelenit, au întemeiat satul Griviţa şi s-au oprit cu viaţa acolo.

A trebuit să vină anul 1952 şi un om trimis de partidul său, pentru a se obţine victorii demne de numele reduteî.

Omul se numea Melinton Trif. Viaţa lui s-a legat de istoria mecanizării agriculturii, căreia clasa muncitoare şi partidul îi pregăteau calea socialistă de azi. În 1948, cînd s-au înfiinţat primele S.M.T.-uri, Melinton lucra ca tractorist pe pămîntul fermei de la Petreşti Sebeş-Alba. În vestitul an 1951, cînd s-au făcut primele tractoare I.A.R., tractoristul şi mecanicul se afla la Craiova, la o şcoală de directori de pe lîngă Institutul Agronomic. Tot în acel an a venit la Griviţa din Bărăgan.

Într-o încercare de monografie învăţătorii din Griviţa consemnează : „S.M.T. Griviţa a luat fiinţă în 1952, în luna septembrie, la început avînd sediul în localul fostei Şcoli de meserii". Adaug acestor rînduri descrierea lui Plăpană Gheorghe, magaziner : „Magaziile şi pivniţele erau în sat. În ele fugeau şobolanii cu paiele în gură. Achiziţionările de piese se făceau greu. Exista un singur tractor rutier. Depozitele de carburanţi erau vraiste în crivăţ. Lipseau vagoanele-dormitor..."

Dar noul asalt, adevăratul asalt asupra unei Griviţe de lipsuri, începuse. Comandantul era conştient că el este acolo trimsul clasei muncitoare. Şi de munca lui depinde deci, soarta alianţei, a marei joncţiuni de forţe : ţărănimea şi proletariatul.

În jurul lui Meliton s-au strîns oamenii noilor orînduieli. Mai bine zis, copiii, fiii cojanilor. Căci în Romînia de-atunci, cîţi mecanici agricoli erau ? Şi cîţi pricepuţi, pe care să-i moştenim ?

Şi astăzi lucrurile sînt aşa cum le visau copiii aceia în salopete, pe lîngă focurile amăgite cu ciocani de porumb în taberele de tractoare. Mulţi dintre ei sînt astăzi şefi de brigadă, mecanizatori „bătrîni". Raza stelei roşii de pe castelul de apă al Staţiunii de maşini, ca un far uriaş, a prins în pînza ei de lumină nu numai cele zece gospodării colective pe care le serveşte azi ; aici, ca fluturii spre lumină, au venit copiii cojanilor, fugind de sărăcie, de conflictele iscate de pămînt. Aici se venea spre lumină, şi la propiu şi la figurat. Spre civilizaţie.

Isac Mogoş, în 1950, mai era încă elev la Şcoala de tractorişti de la Feteşti. După absolvire este tractorist pînă în 1957, aici, la staţiunea cu numele de redută. Fiecare om are un an în care biografia lui îşi ia definitivatul... Anul acesta, pentru Mogoş, este 1957. În acest an a devenit şef de brigadă ; astăzi munceşte pămînturile satului natal, Iazu, conducînd pe ceilalţi 14 consăteni tractorişti din brigadă. Mi-a povestit planul culturilor gospodăriei „pe dinafară". Am fost în casa lui cumpărată cu „şaisprezece mii lei". E o casă foarte arătoasă şi o curte în care lumina să aibă spaţiu... Am văzut mobila şi aragazul şi motocicleta.

În 1957, acest tractorist (tot în 1957) a fost decorat cu Medalia Muncii. Decorat cum n-au fost decoraţi bătrînii dorobanţi de la Griviţa...

Solomon Nicolae a fost tractorist sub conducerea lui Mogoş, între anii 1953-1959. Astăzi este şef de brigadă şi lucrează pămnturile satului natal, Smirna. Acolo veţi putea vedea oricînd (ca oriunde se aşează brigăzile S.M.T.) vagoanele albastre, tabăra tractoarelor. Taberele acestea sînt aproape dichisite. E o curăţenie în ele şi-n vagoanele de dormit ca în casele ardeleneşti, de ţară.

Temperamentul directorului Melinton !...

Solomon face parte dintre cei opt mecanizatori aleşi în consiliile de conducere ale gospodăriilor colective la care lucrează S.M.T.-ul Alegerea în forul suprem, de conducere a gospodăriilor, măreşte responsabilitatea. S-a obţinut o colaborare umăr la umăr a aliaţilor, la muncă şi la planurile de ofensivă.

Solomon Nicolae este decorat cu Ordinul Muncii clasa-a III-a.

Figura cea mai romantică, dintre decoraţii de la Griviţa, este totuşi Arghiroiu Constantin. La 12 ani a fugit de-acasă şi a devenit „brigadier al muncii vountare" la Bumbeşti-Livezeni. După închiderea şantierului se află la Şcoala de tractorişti din Arad. În 1954 lucrează la S.M.T Sintana.

Acolo îl ajunge dorul de casă şi vestea că aproape de locurile natale, de Miloşeşti, există un S.M.T. şi un tovarăş Trif. Directorul intră în viaţa romanticului fiu de cojani şi-l aduce la Griviţa. Trif Melinton mai adăuga astfel un luptător de nădejde pe parapetele redutei sale...

La consfătuirea pe ţară a colectiviştilor, Arghiroiu Constantin a primit Medalia Muncii.

★

Iată deci, pînă acum, trei decoraţi de la Griviţa. Al patrulea este omul acela trimis în Cîmpia Bărăganului de către partidul său, să dea un sens pămînturilor şi vieţii oamenilor.

Trif Melinton a fost decorat cu Ordinul Muncii clasa II-a.

★

Astfel, vi l-am prezentat şi pe cel de-al patrulea decorat de la Griviţa. Urmează al cincilea. Al „cincilea" e întreg S.M.T.-ul distins cu Ordinul Muncii clasa I-a. Al cincilea decorat se poate numi şi : Marin V. Marin, şi Dumitru C. Ion, şi Ivan Tache, şi David Dobre, şi în alte o sută patruzeci de feluri, cîţi tractorişti există la Griviţa. Unul dintre ei e Bilbîie Nistor, strănepot al bătrînului erou de la Griviţa...

★

În colţul de Sud-Est ale unei parcele de pămînt de bărăgan, acolo unde s-a aşezat S.M.T.-ul, cu marile lui construcţii moderne, se află un puţ, singura construcţie găsită acolo în 1952. Pe ghizdul de piatră al puţului se poate citi inscripţia cu litere pocite care spune că puţul este făcut, de cine este făcut, şi soţia sa Maria, pentru Elena, Neculai, Maria, Dinu, Leanca, Lache, în anul 1937. Acestea erau ambiţiile oamenilor...

Tot între două puncte ardinale, la celălalt capăt al curţii Staţiunii, se ridică turnul castelului de apă. Nu poartă nici o inscripţie, fiindcă s-a construit de către mulţi şi pentru mulţi.

Acesta este un drum ; de la puţul de bărăgan, la castelul de apă.

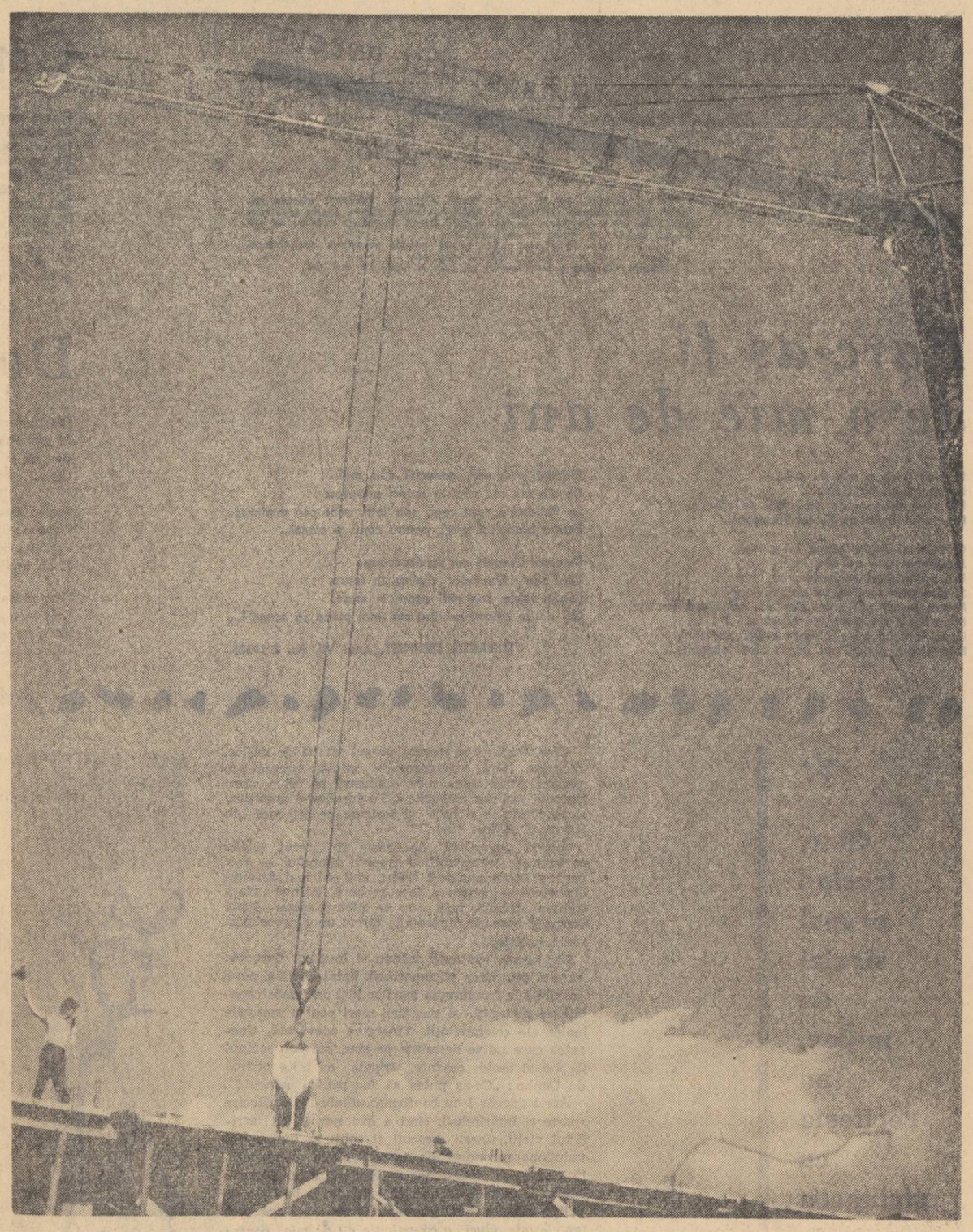

Altitudini umane Foto : DAN GRIGORESCU

Alianţa

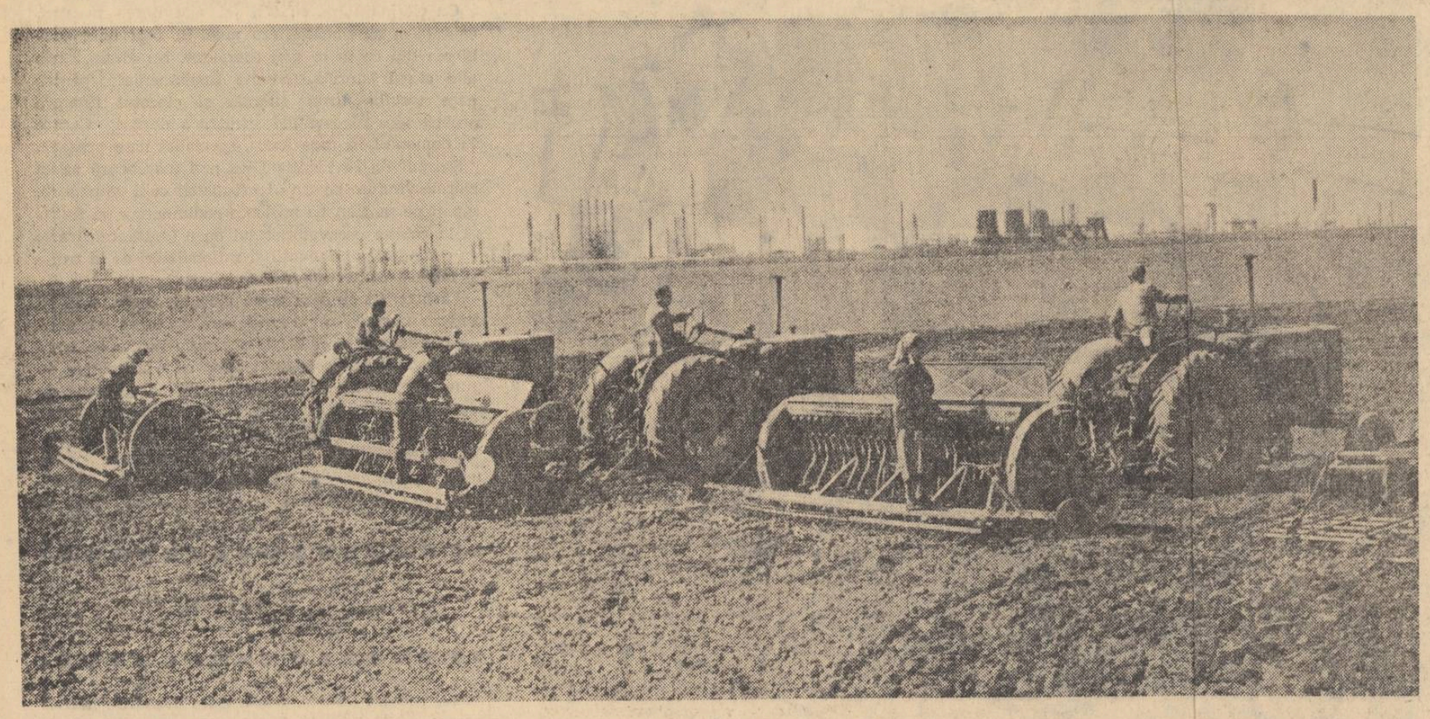

Uzine şi grîne

SEVELE ALBE

IIE PURCARU

Cînd am fost prima oară la Năvodari într-o dimineaţă de martie rece, cu boare de havuz din imensitatea apropiată a mării, pe porţile uzinei intra un grup de ţărani. Erau oaspeţi din Moldova, de prin Ţara de Sus. Purtau cojoace găitănate cu negru şi enorme căciuli brumării. Veniţi să cunoască prima regiune colectivizată a ţării, îşi prelungiseră itinerariul cu o zi, cuprinzînd şi această cetate a chimiei moderne căreia Dobrogea (şi nu numai Dobrogea !) îi datorează în mare măsură acel „elan vital", atît de uimitor şi pentru specialişti, al pămînturilor sale cu străveche celebritate de ariditate şi sărăcie.

Aveau toţi, păşind pe dalele de piatră fumurie de la intrarea uzinei, preocuparea expresă de a descoperi noi puncte reale de sprijin pentru limpezirea vechii controverse cu privire la puterea ştiinţei şi tehnicii de a dicta asupra rodniciei pămîntului. Cu o seară mai înainte, oaspeţi ai gospodăriei colective „Stenka Reazin" din Năvodari, fuseseră puşi în faţa unor fapte neaşteptate. Această gospodărie tînără, şi specializată mai mult în pescuitul pe mare decît în practici agricole, deţinea un record pe raion : peste 2.000 kilograme de grîu la hectar, iar pe unele loturi aproape 3.000. Lucrul se datora şi tractoarelor, şi muncii unite, precum şi hrănirii pămîntului cu un soi de praf alb, tonic şi regenerator ca o sevă : superfosfatul de Năvodari.

— Ce ziceţi de asta ? zîmbiseră gazdele.

Moldovenii tăcuseră. Cifrele, încolonate viguros unele sub altele, excludeau cuvîntul adiacent, cerînd după fiecare din ele un semn de exclamare, ca un superlativ.

Pe oamenii mei i-am pierdut în aglomerarea marilor hale, lîngă inginerii care le explicau procesul, inedit şi mirobolant pe atunci, al influenţării pămîntului cu ajutorul „sevelor albe" de superfosfat. Cîţi ani au trecut ? Era în 1959, la un an de la prima şarjă produsă la Năvodari... Şi revăzînd astăzi uzina, cu înfăţişarea ei de cetate dominată de gigantice turnuri cărunte, sau negre şi roşii, semănînd unor foişoare de foc, am în minte graficul vertiginoasei creşteri a producţiei de îngrăşăminte chimice în patria noastră. De la 29,9 kg pentru fiecare hectar arabil al ţării, în 1959 (în 1938 : 1,95), ea va ajunge în 1965 la peste 100 kg/ha, situîndu-ne pe primele locuri din lume în marea competiţie paşnică de fertilizare a pămîntului. O parte din această sarcină a preluat-o şi Năvodarii, lupta pentru înfăptuirea ei defăşurîndu-se sub semnul unei pasionate întreceri noului.

E lucrul care te impresionează, azi, de la primii paşi în uzina aceasta cuiburi înalte şi groase de piatră, legate temeinic cu cheaguri de fier. Noul spune „prezent !" pretutindeni, e vizibil în preocupările tuturora, de la inginerii specializaţi în U.R.S.S. şi pînă la băieţandrii de 18—20 de ani, foşti brigadieri la construirea uzinei, astăzi operatori la marile tablouri de comandă, şi care te privesc, de sub glugile cu franjuri albastre ale veşmintelor de protecţie. Uzina, la rîndu-i, oferă toate condiţiile pentru fructificarea deplină a acestei preocupări. Noua linie de acid sulfuric, de pildă, amplă privelişte de lumină tare şi culori fabuloase, desenată după ultimul jurnal al tehnicii, merită ea singură o descripţie pe pagini întregi. Plafonul noii linii e cerul ; pe terase care ocupă, la diferite înălţimi, hectare întregi, o vastă grădină metalică suspendată, cu arborii multicolori şi geometrici ai coşurilor, lungi de 20—30 de metri, cu conductele îndoite şi lunecoase ca nişte trupuri de boa, cu jungla nepătrunsă a miilor de cabluri în surdă nelinişte, cu plante-diamant, cu plante-oglinzi, cu marile cuptoare-vulcani în care materia fierbe frămîntată şi grea ca o lavă. Linia a fost dată în exploatare anul trecut, cu 112 zile înainte de termen. E darul lor în aceste zile sărbătoreşti ale colectivizării totale a ţării. Dar să rezistăm ispitei descripţiilor, să rămînem fără uimire în faţa diversităţii de fast a decorului, să ne întoarcem la preocupările de care vorbeam.

La un eventual congres mondial al „cuptorarilor chimici", brigada lui Alexandru Vasile, de pildă, ar face nişte comunicări capabile să suscite interesul cel mai acut. Brigada aceasta, care a cucerit anul trecut drapelul pe ţară în întrecerea pe profesii, e autoarea unor recorduri de muncă în care totul, de la preliminarii pînă la final, stîrneşte admiraţia oricărui cunoscător. La cuptoarele comandate de Alexandru Vasile, sulful rămas în cenuşă e, după ardere, minim ; în ce priveşte „amorsarea" cuptoarelor (punerea în funcţiune a unui cuptor de rezervă, operaţie decisivă pentru volumul şi calitatea viitoarei producţii), brigada s-a specializat în a o executa în 3 ore, nu 6 cît prevăd normativele, ceea ce aduce un plus de circa 9.000 tone acid sulfuric monohidrat, materie primă pentru cîteva tone de superfosfaţi. În ecuaţia „fertilizării intensive" a solului, ecuaţie în care intră atîţia factori materiali, psihologici şi sociali din lumea satului, brigada lui Alexandru Vasile din Năvodari, ca şi altele de aici, adaugă în fiecare lună coeficientul de putere al muncii sale entuziaste.

Dar această brigadă de oameni tineri, de puţină vreme calificaţi — pînă mai acum cîţiva ani, Alexandru fusese cioban şi pescar, „năvodar" adică în înţelesul care s-a perimat pe aici — e şi autoarea unor recorduri pe care cifrele greu le cuprind, pe care severele tratate de specialitate le ignoră complet.

Băieţii aceştia, pe care i-ar prinde foarte bine cravata de mătase albă şi smokingul la un congres al chimiştilor, n-au şovăit să intre în flăcări, în cuptorul încins ; şi nu pentru a proba vreo soluţie tehnică nouă, vreun record de răsunet, ci pur şi simplu pentru a dărui ogoarelor cîteva tone în plus de îngrăşămînt mineral. Una din aşa-numitele „şerpentine de apă", care slujesc la răcirea cuptorului, se spărsese, şi pentru introducerea alteia noi trebuia sfărîmată zgura ce-o astupa pe cea veche. Cuptorul era sortit inactivităţii pentru 20, poate chiar 30 de ore. Echipaţi ca nişte scafandri, cu măşti de gaze şi veşminte cauciucate, Alexandru şi ceilalţi au intrat în cuptor. Erau decişi să-l repare „din mers". Au lucrat acolo cîteva ore, acolo, la sute de grade, printre flăcări şi ochiurile de spumă groasă, cratere lichide şi necontenit mişcătoare. Se schimbau unii pe alţii din minut în minut... Am aflat întîmplarea după şedinţa în care Alexandru fusese ales de tovarăşii săi să-i reprezinte la sesiunea Marii Adunări Naţionale, ca invitat. I-am cerut eroului amănunte, dar el s-a eschivat să dea un răspuns.

Pe Alexandru Vasile, tînărul comunist, nu-l încîntă deloc aureola, postura „eroului". El nu vrea să fie decît un bun muncitor cuptorar, cu pălăria pe cap, pur şi simplu. E, totuşi, şi „culoare locală", o mireasmă de străveche legendă dobrogeană, în destinul acestui tînăr bălai, cioban şi păzitor de năvoade, care cucereşte recorduri de rezonanţă europeană, răstoarnă imperii consacrate ale tehnicii, creînd totodată şi o etică nouă, superioară, a acestei lupte.

★

O ultimă culoare, un ultim smalţ, încheind tabloul cetăţii. La un pas de uzină, influenţat de ea, satul de azi e un model de arhitectură modernă. Unde sînt casele vechiului „Karakioi", casele de lut galben, cu pălării flendurite, de stuf ? Una e la Bucureşti, la Muzeului Satului, amintind preistoria ce dăinuise pînă nu demult pe aici. E acum, aici, o feerie de blocuri moderne, vizibile de departe pe orizontul marin, ca şi cum ar fi gol în jurul fiinţei lor albe ; şi acei mici sateliţi întru frumuseţe care sînt clădirile taberei pionereşti, vesele, colorate, lucrate cu dragoste ; şi noile case ale colectiviştilor, lucind potolit printre copaci şi tapiserii de viţă de vie.

Dar s-a înserat... În Năvodari se aprind lampadare cu neon. Trec, împreună cu Alexandru Vasile, pe lîngă zidurile de cetate ale uzinei, îndreptîndu-ne spre oraş. Prin dantela de piatră a porţii se văd marile hale, decupîndu-se ireal pe cerul întunecat. Într-o firidă, o flacără galbenă, mare. Acolo se prepară monohidratul. Îmi amintesc de ţăranii veniţi în vizită acum cîţiva ani, de aerul lor întrebător şi uimit, şi după o zi în care am detailat „ştiinţific" problemele foarte terestre ale acestei cetăţi, privesc spre ferestre seraiuri de flăcări de parcă aş privi într-un alt tărîm, spre o lume de basme.

Şi parcă uzina vibrează prin milioanele de fire de grîu ale cîmpiei din preajmă.

DOUA PORTRETE

Răspundere

Ion se gîndi că a sosit timpul să ia o hotărîre. Dar după ce păși, în cîteva rînduri, de-a lungul grajdului, sprijinindu-și bărbia, din vreme în vreme, în pumnul ce apăsa coada furcii, nu știa mai mult ca înainte ce are de făcut. Ieși în uliță. Voia să fie singur, numai dînsul și gîndurile; trebuia să judece bine. Viscolul contenise; în frigul de afară gîndurile se limpezesc. Căciula îi era trasă pe frunte și Ion privea cerul peticit cu nori, aruncîndu-și bărbia puternică înainte. Printre nori răzbăteau sulițele unui soare mort, lipsit de căldură. Ei, ce n-ar da Ion să vadă o ciocîrlie urcînd în înaltul cerului! Și să mîne taurașii la tabăra de vară, să-i scoată din iarna asta lungă. Ar striga cu sufletul înecat de bucurie: „Ciocîrlie cu zbor lin, 'nalță-te la cer senin", așa cum strigă copiii primăvara: „buburuză-ruză, urcă-te pe frunză...".

Da' după cele întîmplate, în noaptea trecută, la adunarea generală a gospodăriei colective, cine mai are poftă de tabără de vară?

„Stuparu nu-i om! Să-i fie rușine! — așa a strigat Dragomir Veronica în adunarea generală a gospodăriei colective. „Da, tovarăși, nu-i om!" Ține minte fiecare cuvînt Ion Pop. Totul.

...Se lăsase o liniște adîncă. Glasul lui Chira Liviu, președintele, a sunat uscat, parcă din adîncul unei gropi:

— Cum poți vorbi așa despre un tovarăș de-al tău, tovarășă Dragomir?

Veronica a stăruit.

— Nu-i om! Uitați-vă la el cum bagă capul între umeri. Știe bine ce-a făcut!

Glasurile s-au amestecat. Peste toate, sălta, pițigăiat, cel al Augustei Viruban:

— Să ne spună Veronica, de ce nu-i om Stuparu? Așa, să arunci cu piatra în om...

Minzatu, instructorul de partid, ceru să se facă liniște. Apoi spuse:

— Tovarășă Dragomir, te ascultăm.

— Iată despre ce-i vorba: Stuparu a avut două vițele. Una a vîndut-o gospodăriei, așa cum știți. Vițica s-a dezvoltat frumos în gospodărie. Știți, avem 183 de vițele... Dintre acestea treizeci și șapte astăzi sînt bolnave...

Mai mulți au strigat:

— Nu ne spui o noutate.

— Ba spun! La noi în gospodărie, vitele au fost îngrijite. Da' Stuparu nu și-a hrănit juninca rămasă acasă, nu a curățat-o. S-a îmbolnăvit de tricofiție.

— Spune o dată ce ai de spus, nu ne fierbe așa!, o întrerupse președintele, agitîndu-se și făcînd să-i lucească chelia, toată broboane.

— ...A schimbat vițica. În grajdul lui se află vițica gospodăriei.

Oamenii s-au frămîntat. Nu puteau să creadă spusele Veronicăi. Un om din mijlocul lor să facă așa ceva? Și Stuparu care se bătea cu pumnii peste frunte și țipa răgușit: „O mincinoasă! Mincinoaso! Să dovedească ce spune!..."

— Om înapoiat, mult ai mai rămas în urmă! a strigat la el Veronica, aprinzîndu-se. Nevastă-ta a venit cu vițica noastră, a gospodăriei, la adăpat. Tovarăși, vițica lui Stuparu n-a avut crotar. Urechea i-a fost tăiată de o săptămînă, două, cel mult. Stuparu a schimbat vițica la unificare, cînd am adus vițelele din Pruni și oamenii nu le cunoșteau. La vițica de acasă tăietura pentru crotar e veche, cicatrizată. Haideți la grajd, aceasta-i proba...

Mai putea Ion să dea ochii cu omul ăsta, cu Stuparu? Ce a cîștigat? S-au îmbolnăvit treizeci și șapte de vițele, acum în plină iarnă, cînd tratarea lor se face greu...

Tot mai mult se îndemna Pop să ia o hotărîre. Să se ducă undeva, la partid, la președinte, și să comunice gîndurile lui. Dar zilele treceau, una cîte una, și Ion Pop nu știa în care fel e mai bine. Între timp vitele se scărpinau pînă la sînge, grajdul se umplea de perișori micuți, retezați la rădăcină de pecinginea asta scîrboasă. Da, a sosit timpul să se hotărască. S-a dus drept la Mureșan, la secretarul organizației de bază:

— ...Eu, bade Murășene, n-am nici un fel de sarcină de partid.

— Ai să ai... Abia ai fost confirmat candidat de partid.

— Da' nu am nici un fel de sarcini pe linie de partid. Aș vrea...

— Ce?

— Cum, ce? Aș vrea o sarcină grea, de răspundere, știi dumneata, bade Murășene, în care să arăt ce pot.

— Ai să primești, nu avea grijă... Și, la toamnă, cînd o să facem alegeri de consiliu, dacă oamenii au să te propună, foarte bine! Vei avea o muncă de răspundere.

— Mț, zău, numai în consiliu-i muncă de răspundere?

— Atunci ce mai vrei? A fi colectivist bun, nu-i o muncă de răspundere? spuse, enervat, secretarul de partid.

— Tocmai! Asta vreau să spun.

Mureșan nu-l putea înțelege. Ce vrea omul ăsta tăcut, cu ochii atît de senini și de buni? Vrea o sarcină de partid? Foarte bine...

— Bade Murășene, știi... Stuparu ne-a făcut mult rău...

„Vrea o sarcină în controlul obștesc?" continuă să se întrebe Murășan. „Sau ce? Greu mai scoți vorba de la omul ăsta. Tot așa cînd și-a făcut autobiografia, în adunare: „...Sînt feciorul lui Ștefan și al Măriei, robi de-ai lui Vaida Voievod. Amîndoi mi-s morți... Și mă cunoașteți. Atîta vreau să spun, că mult aș da să pot fi comunist și că, pentru asta, dacă mi-ți vota, am să mă străduiesc toată viața"... Secretarul organizației de bază îl întrebă de-a dreptul:

— Vrei să faci parte din controlul obștesc?

— Nuuu... Nu vreau așa ceva. Fața lui Pop deveni stacojie. Mureșan își pierdu și el cumpătul.

— Omule, spune ce vrei? Să ghicesc gîndurile tale? Nu pot.

— ..Vreau o sarcină de partid. Da' una, știi, bade Murășan, ca să mă verific. Să văd ce-mi poate sufletul.

— ...Conștiința, vrei să spui, nu?

— Conștiința, tot una-i! da' sarcină de partid să fie. Iată cum m-am gîndit...

Nerăbdător, Mureșan lăsă creionul din mînă și sta gata să asculte.

— ...M-am gîndit că Stuparu ne-a făcut mult rău. Avem acum peste patruzeci de vițele bolnave de tricofiție. Îngrijitorii tratează pecinginea cu detexan. O fac așa, că pun soluția direct pe piele. Vițelele ling detexanul și se îmbată de cap... Se răsucesc și pică jos, trăznite. Tratament îi ăsta? Eu spun așa: Să izolăm toate vițelele într-un grajd și eu să le îngrijesc, pînă scapă de pecingine. Asta să-mi fie sarcina de partid... Ce zici, bade Murășan?

...Ion Pop a plecat în zori la raion, la medicul veterinar șef.

— Spune-mi cu ce se vindecă? întrebă Ion, plin de nerăbdare. Am cumpărat Stramicin, Micostatin și Tricofițin... care-i mai bun, tovarășe medic? Medicul nostru din comună ne-a spus. Dar vreau să aflu și alte păreri.

...De aici a plecat acasă. A comunicat celorlalți îngrijitori ce a învățat de la veterinarii cu care a stat de vorbă. Pe urmă, patruzeci și trei de nopți, patruzeci și trei de zile, Ion Pop a prînzit și a cinat la grajd, s-a spălat la grajd, dar nu a părăsit nici o clipă vitele bolnave. Noaptea le încălzea apă, se ducea cu lămpașul la fiecare, le mîngîia, și ungea cu soluții bănuții cenușii de pecingine, iar vițelele, recunoscătoare, lingeau mîna omului cu ochii blînzi, buni. Au scăpat de la moarte cincizeci și două de vițele.

După patruzeci și trei de zile, razele soarelui nu mai erau reci, începuseră să încălzească bine pămîntul. Nu peste mult, ciocîrlia avea să se înalțe sus, sus de tot. Ion Pop va ieși cu vitele la pășune, la tabăra de vară. Toți însă își vor aminti de prima sarcină de partid a îngrijitorului de vite din Bobîlna.

HOTĂRÎREA

STUDIU DE VASILE KAZAR ARTIST EMERIT

Ana nu mai putea să îndure. Înapoindu-se de la răsadnițe, știa că are să-l întîlnească pe undeva. Aștepta să-l vadă. Îl zări de departe și-l despărți cu privirile de ceilalți, aducîndu-l la inima ei, aproape. Era al ei și nu-l putea lăsa laolaltă cu toți, cu alde Tentișan, Ghelert sau chiar Felecan. Toți ăștia s-au oprit în fața cooperativei, unde se afla și camionul gospodăriei. Maria Costeiu, din consiliu, discuta în gura mare cu Martin Trombițaș, șoferul. Martin holba ochii la dînsa și dădea nedumerit din umeri. Țipătul ascuțit al Mariei ajunse pînă la Ana.

— Ai uitat ce s-a hotărît cu tine? Să nu calci la cooperativă decît duminica, și atunci să cumperi săpun... Ce cauți aici? Iacobe, de ce vinzi țuică și calci hotărîrea consiliului?...

Apoi, deodată, urmează hohote de rîs. Alături de Simion, bărbatu-său, stătea Zegrean care deasemeni se veselea pe seama mutrei atît de nevinovate a lui Trombițaș și de îndărătnicia Mariei Costeiu. Rîdea, înecîndu-se, în cascade, de parcă era viitura apei. Arăta tot așa cum îl știa cînd era fecior. Mărunțel, lat în umeri, cu părul ca paiul trecut prin fum ieșit de sub căciulă. Pe cînd ea... O brazdă adîncă între sprîncene și cîte încă șase urme trase cu polidiscul timpului pe la ochi... Iar nasul totdeauna i se roșește cînd pișcă puțin frigul.

„Stai de o parte, privește din mijlocul drumului, ceartă-l, înjură-l în gînd, dar nu vărsa lacrimi pentru cîte ți-a făcut. El rîde... Ce-ar fi să mă apropii așa, cătinel, cum spunea bună-meu; să-l privesc drept, nu cu frică sau cu coada ochiului; să prind în ochii lui tot ce-i zace; și așa... să-i spun în față, da, în față să-i spun, că printre oameni îi plin de veselie, iar acasă totdeauna-i tună. Cum adică? Printre oameni nu-ți dai pe față aramă? Să-i spună drept, de față cu toți cei adunați aici: De ce-ți mînjești sufletul, Simioane? De ce minți oamenii? ...O, de-ar ști oamenii tot ce se petrece în casa lor... Da'le pasă oamenilor de ceva? Mulți au să se bucure numai la gîndul că și-a făcut de rîs bărbatul în ulița mare. Doar pe Simion îl au la inimă, el le vorbește, totdeauna-i zîmbitor, vesel, totdeauna are o vorbă bună pentru fiecare... Și așa se vorbește în sat, da, o bîrfesc!, că l-ar fi lăsat fără mîncare de prînz timp de mai multe zile, că de la răsadnițe ea nu se mai dezlipește pînă seara și, bietul Simion!, o să se îmbolnăvească de stomac..."

Simion și-a luat adeverință de la gospodărie, fără să întrebe medicul comunal, și patru zile a băut prin restaurantele din Dej. La Nușeni, înapoi acasă, a venit într-o noapte, după miezul ei. Ana sări speriată din pat, crezu că s-a lăsat gerul și o să piște răsadurile. Dar era Simion. La căciulă avea o floare roșie, din hîrtie, iar scurta, cusută astă toamnă, era toată numai tină. Ana simți o slăbiciune în trupul ei înfrigurat de grijă și, deodată, o cuprinse furia împotriva omului ăsta, care, așa cum arăta, o umplea de dezgust.

— Unde te-ai înnămolit, Simioane?

— În deltă... Știi ce-i aia deltă? Nu știi?... Ochii cenușii ai lui Simion luciră obosit, cu răutate.

— ...Știi ce-i aia? Așa-i că nu știi? Și ești candidată de partid! Să te învăț eu... Ano, că nu știi...

Ana scruta, atentă, fiecare mișcare a lui Simion. Știa că acum după ce-și apropie pleoapele, ridică mîna și izbește. Și mîna lui e grea. Nu mai putea să îndure. Părea că-i gata să-și piardă mințile. Silabisi:

— Știu, Simioane. Delta-i o literă grecească.

— Ho,oooo, hooo... plesni, în liniștea odăii, rîsul lui Simion. Proasto! Și buzele i se strînseră. Sisîi printre dinți, împrăștiind un miros greu, de salam și țuică.

Ana se gîndea la Simion de acum patru ani. E neschimbat la înfățișare. Poate mai bărbat, mai aspru. Dar la suflet e înnegurat. E înrăit. Prietenia cu Felecan... Simion îi spune din nou:

— Proasto! Delta-i... vezi că nu știi? Delta-i.. cum să spun?... La drumu'mare dinspre Beclean se desface un alt drum, către Tîrgu Lăpuș... Podul... dedesubt trenul, deasupra trec mașini, oameni... Drumurile se adună, intră-n Lej. Aia-i delta... Acum știi? Tu, cea mai deșeaptă... Candidată... să spui că delta-i literă grecească...

Ana își adună puterile.

— Simioane, ți-i beat. Culcă-te. Ai uitat și ce-ai învățat la școală.

...Simion lovi, fără să se uite. Ochii Anei se înnegurară, apoi se înecară în lacrimi. Auzea, undeva în depărtare, glasul bărbatului ei.

— Sînt bun la coasă... Ano... la prășit... mă pricep la dulgherit... Am să cer să fiu primit în partid. Sînt bun de muncă. Să nu fii numai tu deteaptă...

Ana se repezi spre ușă. Aerul rece o învălui și i se făcu frig. Nu intră în casă să-și ia o haină groasă. Prin minte îi alergau amintiri nelămurite... Deodată, lumini orbitoare... Sala mare, uriașă, unde s-au adunat colectiviștii la conferința pe țară.

„Ana Suciu, elegată a Gospodăriei colective „Pacea" di Nușeni, raionul Dej... pentru cele mai multe zile muncă..." Așa a fost strigată cînd i-a prins Medalia Muncii pe piept... Douăzeci și trei de ani are Ana.. de patru ani este măritată cu Simion al ei și brazda dintre sprîncene-i adîncă...

La adunarea de partid, Simion a venit tuns proaspăt. Ana îi înlătură cu grijă cele cîteva fire de păr căzute peste gulerul alb al cămășii. Toți au lăudat vrednicia lui Simion, toți au fost de acord cu primirea lui în rîndurile cadidaților. Ana privea fața îmbrobonată de sudoare, pe care Simion o ștergea cu batista dăruită de ea, cînd era fată. Acesta-i bărbatul ei, Simion al ei, dragul... totu-i est scump la dînsul... Mîinile, grele, mari, cu crăpături... și fața... Ana îl învălui cu o privire caldă. Ceru cuvîntul.

— Am drept de vot consultativ... sînt candidată... așa pune statutul... Și știți... Simion mi-i drag ca ochii din cap... ca viața. N-aș putea trăi fără el. Dar nu-i destul de pregătit să intre în partid. Că nu-i totul să muncești bine, trebuie să fii om. Simion are multe idei înapiate... el nu știe să se poarte în familie... nu știe...

★

Adunarea de partid a votat în unanimitate hotărîrea cuviincioșilor de a amîna, fără dată, discutarea cererii de primire în rîndurile candidaților a lui Simion Suciu.

Romulus Zaharia

TINEREȚEA NOASTRĂ

Soldat în marș...

de **Mihai Negulescu**

Utecistului Vasile Roaită

Soldat în marș, visare, vei zăbovi odată
rememorînd preludii într-un amurg domol,
ca o privire calmă prin vîrste lunecată
neînfricate chipuri să chemi din vînt, din gol.

Deopotrivă-i timpul — și pisc, și flux de mare;
țîșnit din el, elanul, cules în pieptul meu,
se face crez și forță de om, izbăvitoare, —
și mă cufund în lupte, întinerind mereu.

Din altă tinerețe venind, din marea vie,
cu steaguri și pancarde arzînd pe boltă clar,
străbat prin dimineață, încins în bucurie,
și ploi prevestitoare la tîmplă îmi tresar.

Adesea, nezărită, cînd ora plină vine
să schimbe în izbîndă ce-a fost îmbold prin vremi,
un utecist sirenă parcă își sună-n mine...
Și tu mi-o simți, lumină, și-o zbuciumi, și mi-o chemi.

Drumuri de-acasă

de **Octavian Paler**

Drumuri de-acasă, drumuri de-acasă,
tremurătoare punți peste apele plecate-ale anilor,
vă mai aduceți aminte de mine?
Vă mai aduceți aminte de mine,
ramuri de colb despletite
din gîndurile pădurilor pe unde-a umblat un copil
cu numele meu,
pe unde-a trecut odinioară cu privirile arse de grîji,
cu mîinile trudite de cîte amurguri a încărcat în carul cu fîn,
un bărbat, cu numele tatălui meu?
Vă mai aduceți aminte de mine
albe izvoare tăcute,
coborîte din setea argilei pe dealuri,
încet, ca un om ostenit de la coasă,
vă mai aduceți aminte de mine,
drumuri de-acasă?
Împreună cu voi
a plecat de pe văile noastre
cu ochii plini de întrebări și de liniștea stelelor
un băiat să cutreiere țara.
Vă mai aduceți aminte de mine?
Am plecat prin țară împreună cu voi...
Și iată, mă întorc astăzi
cu chipul țării întregi în priviri,
ca apele ajunse la mare.
Am venit matur
și mîndru de cîte-am văzut și-nțeles.
O, fulgere, cu puterea măsurată în clipe,
care mi-ați uimit copilăria,
peste privirile mele s-a aplecat focul solemn al cuptoarelor,
unde gîndirea se transmite oțelului
și oțelul se transmite gîndirii.
O, stele pîlpîitoare, care v-ați scuturat lacrima
săracă de-argint
peste visele și întrebările unui copil
care purta numele meu;
peste privirile mele și-a aplecat exploziile albe,
de flori și de soare,
și-a aplecat Bicazul luminile lui.
Peste pașii mei și-au lăsat foșnetul greu
hoidele unite ca oamenii
și marea, uitîndu-se cu ochii ei mereu și albaștri
pe ferestrele palatelor noi.
Mă întorc cu chipul țării întregi în priviri,
drumuri de-acasă, drumuri de-acasă,
să-i aduc unui copil, care purta numele meu
și care-avea ochii plini de-ntrebări și de liniștea stelelor,
răspunsuri la toate întrebările lui,
răspunsurile omului matur.

Iată și satul...
Case albe și noi...
Arcușuri de antene vibrînd
și povestind toate melodiile țării...
Mă întorc acasă.
Dar și acum mă duc spre viitor.

Grădinarii soarelui

de **Ion Chiric**

Iată-ne iarăși pe treptele-albastre
ale eterului,
înșurubați în văzduh, ca avioanele
în inima cerului.

Ceahlăul își tîrîie barba de ceață
sub tălpile noastre, prin aer plutind,
iar vulturii, stăpîni ai acestor meleaguri,
sînt cuprinși de neputinciosul lor jind.

Ni-i milă de ei, dar suim mai departe,
întindem doar mîna și culegem din nori
fulgere, tunete, albe ninsori.

Peste codrii, și stînci pleșuvite, și văi,
soarele, ca pe un ghem de văpăi,
îl deșirăm din oraș în oraș,
pe cabluri, zvîcnind pătimaș.

Aici gravitația tinde spre zero, prieteni.
Visele urcă mai sus decît noi,
În timplă purtăm laboratoare secrete,
Cuvîntul ni-i pasăre nevăzută, rotitoare și caldă.

Gluma — val venit cu furtuni
și în ea —, o discordanță! —
Pașnici luceferi se scaldă.

Hei, cine poate să spună
că a văzut pe alții
mai beți de soare și lună?

În puloaice, cu pași de balet,
urcăm în carlinga tensiunii înalte,
Înșurubați în văzduh printre stele și nori
în inima cerului,
noi sîntem ai soarelui grădinari,
plantatorii umani ai eterului.

Un cîntec

de **Mihai Elin**

Sînt dornic de-un cîntec
al mișcării fertile.
Să poarte lungi trenuri spre zare,
trenuri încărcate cu pîinea de aur
și cu merele dragostei.

Un cîntec să bată piloane
pentru zvîcnetul viaductelor, scurt,
să smulgă din munte
rădăcini minerale.

Un cîntec al buzelor arse
de iubiri și de soare,
care să aprindă carierele
de unde cioplitorii în piatră
trimit spre orașele întinse din șesuri
albe statui și coloane.

Desene de NEAGU PAUL

MIC DICȚIONAR POETIC

Vers clasic : *Dacă i-ai acceptat rigorile, rezolvă-le făcînd din ele prieteni pentru șlefuirea imaginii. Cu cît sînt mai multe rigori, cu atît să fie mai încredințat cititorul că versul a fost scris dintr-o singură trăsătură de condei.*

Vers alb : *Aș vrea să simt că rimele ți s-au îmbulzit sub condei și că le-ai respins în numele altor armonii.*

Vers liber : *Oricît ar fi de liber, nu uita că se mai numește și vers.*

Poziții : *Imitînd versurile libere ale altora nu ești mai contemporan decît imitînd versurile clasice.*

Rime rare : *Respectă-le denumirea și nu le folosi prea des.*

Rime banale : *Personaje care, deși își dau mîna de sute de ori pe zi, simulează de fiecare dată că nu mai pot de bucurie întîlnindu-se.*

Modernism : *Haină ajustată conform ultimului jurnal, dar care, după locul buzunarului de la piept, se vede a fi fost întoarsă pe dos.*

Exercițiu: *Cînd cuvintele refuză să cînte, înseamnă că trebuie schimbată partitura. În genere, cuvintele sînt avide de cîntec.*

Catren : *Poezie alcătuită după principiul monocristalelor.*

Prozaisme: *Elemente care, neputînd să devină proză, încearcă să devină măcar poezie.*

Lungimi : *Poetul și versul, doi frați siamezi. Uneori, cînd unul a obosit, celălalt mai are poftă de vorbă.*

POȘTA REDACȚIEI

Toma Doru : Fiind primele încercări „spontane", cum spui d-ta, nu putem spune nici da, nici nu... Deocamdată n-au o viață proprie, sînt rimări pe teme cunoscute.

D. Petrovici : Se cunoaște exercițiul, în sensul bun al cuvîntului. Primul rezultat este acuratețea și cursivitatea versului, ceea ce înseamnă destul de mult. Reținem cîteva versuri promițătoare : „Poți să-ți iei spada veche din copilărie. / Poți să te urci spre stele. / Nimeni să nu știe. / Ca în jocul de demult / Poți să treci peste plopii din grădină. / Și să-mpungi în luna plină. / Să te-ntorci cu luna-n vîrful spadei..." Unele asociații sînt încă forțate („mortarul ideilor" etc.).

Cucu M. Mugur : De fapt, sînt prelucrări ale unor versuri sau cîntece de circulație : „Ale voastre fete-s mîndre / Și-s frumoase de nespus / Dar oricît ar fi de mîndre / C-ale noastre fete nu-s" etc. Expresia nu este totdeauna proprie : „Viguros și tînăr întîlnit-am / Pe cărări trandafirii, o mie / Pătimașe inimi înfocate / În contrast cu inima-mi pustie". „Viguros și tînăr" merge mai repede cu „inima înfocată" decît cu ea „pustie", iar „cărări trandafirii" nu înseamnă mai nimic. Este nevoie de lectură aprofundată a poeziei noastre.

Mihai Bărbulescu : Oricîtă libertate de a înova are un poet, nu se poate trece peste spiritul limbii. D-ta scrii : „Oh, muntele acesta / Cîți n-au încercat să-l urce / Cîți n-au vrut să ajungă sus, pe pisc, cîți ? / Mulți — spune vremea / Nenumărați — răspunde uitarea / Infiniți — chicotește moartea". Fiind vorba despre oameni, s-ar deduce următoarea formă : un om infinit — oameni infiniți, — ceea ce izbește prea din plin gramatica. Mai ales că d-ta repeți versul, în final, socotindu-l, se vede, expresiv.

Gheorghe Filip : Spui, în general, fraze pline de adevăr, dar nu cu mijloacele poeziei.

Ștefan Balaban : D-ta ne adresezi o întrebare ciudată : „La cei care le-ați scris să mai trimeată, printre care sînt și eu, care e situația? Ce faceți cu ele?" „Ele" însemnînd versurile, ce putem face decît să le așteptăm. Numai după aceea putem să le și răspundem. Descrierea din „Bal sau mascaradă" este plină de ciudățenii : „În una din zile / Ne-am dus la un bal. / Și ne-am îmbrăcat bine, / Ca la carnaval. / Dar acest bal / Avea și un bar. / Și alături de el / Un bufet mititel. / Dar văzînd bufetul / Cît e de sărac / La un grup obraznic / Nu le-a fost pe plac. / Unul dintre dînșii / S-a gîndit / A făcut o chetă / Și a luat mîncare foarte cochetă" etc. Sînt însemnări care trebuie să rămînă strict personale.

Nicolaie Gh. Lupu : Pentru un elev din clasa a VII-a, versurile merită atenție. Dacă ne vei mai trimite și altele, ne vom putea face o părere mai completă. Deocamdată, te sfătuim să citești mai atent decît pînă acum versurile poeților mari. În orice caz, nu se poate rima „văz-duhul-gîndul", „versuri-ceturi". Comparațiile se fac pentru a lumina mai puternic o anume noțiune. Dar spunînd : „Viața-mi pare pustiită / Ca un val de tresăriri", n-ai adîncit de fel „pustiul", care dealtfel nici nu poate fi o noțiune cunoscută direct de d-ta. Deci : lectură, muncă și... mai trimite-ne.

Cornel Ebetiuc : N-am dat niciun fel de „reguli de conduită". Cînd ceri părerea cuiva, nu trebuie să te aștepți numai la elogii. Tonul scrisorii d-tale este dincolo de orice limită a bunei-cuviințe.

Andrei Permuter : De data aceasta, progresul este sensibil. Se pot cita versuri izbutite din aproape toate poeziile trimise. Subliniem îndeosebi „Flăcări" : „Viața mea își trece ciorchinii / Prin inelul arzînd al luminii. / Sînt o apă trecînd prin încinsul oțel / Pe care-l rotesc dîndu-i formă și țel. / Sînt împletit încă din sînul mumii / Cu toate cîntările lumii / Fluierate pe schele, / Într-un șuier al bucuriei / Ce ninge cu stele." Dintre celelalte, am mai reținut două poezii. Așteptăm să ne mai trimiți.

Sivan Maximilian : După cum ai văzut, s-a răspuns.

Pavel Bucșa : Unele „epigrame" sînt simple constatări care au luat forma catrenului: Uneia care nu vorbește aproape cu nimeni din bloc, din cauza certurilor mărunte : „Nu vorbește cu vecinii / (S-au certat pe-o... lingură) / Pîn' la urmă va ajunge / Să vorbească... singură". Unde este hazul ? Nu toți oamenii care vorbesc singuri sînt susceptibili de ironie. Apoi, prezența puncte-punctelor într-o epigramă este, de cele mai multe ori, un semn sigur al debilității poantei. Este ca și cînd ai trage de mînecă pe cititor, atrăgîndu-i atenția că trebuie să rîdă. Epigrama este un gen extrem de pretențios, poate tocmai pentru faptul că pare a fi la îndemîna oricui. D-ta vrei să critici, de exemplu, unele epigrame deficitare apărute într-un ziar, pornind dela ideea : epigramele respective n-au haz. Rezultatul : „Cînd fructe afli-n multe rînduri / Fără grame, / De ce n-ar fi și epigrame / Fără sîmburi ? !" Mai întîi, fructe „fără grame" nu există. Iar afirmația că epigramele n-au „sîmburi" nu conține nici o urmă de ironie.

Horia Bădescu : Imaginea uzinei este cel puțin gratuită : „Gigant din mitul antic, din vechi și dulci eresuri / Rămase în feeria orașului modern". Astfel s-ar putea vorbi despre vreo piramidă egipteană (dacă s-ar înălța în perimetrul unui oraș). Dealtfel, toată poezia (ca și celelalte) este o înșiruire de sonorități goale : „De-un vis născută toată, țesi alte mii de visuri / În pînza argintie a undei de metal / Le simți în împlinire, crescînd monumental / Săgeți ce-ngroapă timpul gonind peste abisuri" etc. O asemenea rostogolire a cuvintelor ucide autenticitatea sentimentului. Problema pe care o ridici în scrisoare nu este decît o falsă problemă : „...care va fi versul viitorului — întrebi d-ta — versul în dezvoltare, cel alb, sau cel clasic — cine va învinge, Whitman sau Eminescu ?" A vedea o luptă între cei doi mari poeți înseamnă a nu înțelege, în fond, pe nici unul dintre ei. Indiferent de forma pe care o va căpăta „versul viitorului", Eminescu și Whitman vor trăi, alături de atîția alți mari poeți ai lumii, autori de versuri albe, libere sau clasice.

Alexandru Zodieru : Vrei să-ți răspundem „nu", dacă este cazul, fără protocolarul „deocamdată". Vom folosi, totuși, acest cuvînt protocolar, din mai multe motive : 1) versurile denotă familiarizarea mai îndelungată cu poezia ; 2) sună firesc, deși încă nu convingător ; 3) sîntem convinși că ai putea da mai mult, dacă te-ai strădui să surprinzi aspectele cele mai pregnante ale realității ; și 4) „deocamdată" înseamnă azi ; mîine poate fi „da".

MAI TRIMITEȚI

Petru Ghite — **Berșovia-Reșița :** Gheorghe Rotaru — **Timișoara ;** Mocanu Florin — **Huedin-Cluj ;** Dumitru Cepănaru — **Feldru-Cluj ;** Maria Roșca — **Ploiești ;** Ion Iancu — **Pitești ;** Simion Ajarescu—**Galați;** Constantin Radu—**București ;** Vladimirov Olimpiu — **Tulcea ;** Mareș Emil — **Brașov ;** Gh. Mazilu — **Giurgiu ;** Florea Olteanu — **Craiova ;** Constantin Călin — **Iași ;** Gh. Pocreanu — **București ; Arthur** Porumboiu — **Ploiești ;** Ion Sîngereanu — **Ocna Mureș ;** Zaharia Sîngeorzan — **Ilva Mică-Cluj ;** Sava Roșu — **Focșani.**

DEOCAMDATĂ NU

Stancu Gheorghe — **Priboieni-Argeș ;** George Mihail — **Mediaș ;** Dandinuța Vornic — **Giurgiu ;** Gh. Maghenescu — **Craiova;** Sandu Haldan — **Hovirna-Dorohoi;** Aurel Moise — **București;** I. Constantinescu—**București;** Mocanu Ion—**București;** Albu Florea—**București;** Gheorghe Sandor—**Cluj;** Stelian Fetelca—**T. Severin;** G. Damian—**Rădăuți ;** Galiță Ionel —**comuna Urse-Bacău;** I. Gh. Ivanciuc—**Crișana;** Barna Alexandru — **București ;** Negescu Ion — **București ;** Neagu Gheorghe — **Făgăraș ;** Victor Nistea — **Vatra Dornei ;** Emil Galero — **Roșieni-Oltenia ;** Tolea Purdel ; Gheorghe Enache — **Schela Ciurești-Potcoava ;** Jean Căprescu — **Tg. Jiu ;** Vidrighin Ion — **Brașov ;** I. M. Năstăsescu — **Pucioasa ;** Corneliu Zenoveanu — **Ineu-Crișana ;** Crăciunică Ion — **Șindrila-Ploiești ;** C. Diaconescu — **Galați ;** Emil Sericeanu — **București;** P. Mirea — **București;** Constantin Monea — **Ploiești ;** Florin Pîrvu Punteanu — **Craiova ;** Axente Petru — **Cluj ;** Ion Bodnar — **Delastroja-Suceava;** Băiatu Virgil — **Iași ;** Gheorghe Voinaru — **Timișoara ;** Milordo Marinin — **Brăila;** Constantin Enache — **Marotinul de Sus;** D. Rădulescu — **Creața-Urziceni ;** Titu Fluieraș — **comuna Popogeni-Gilort ;** Miron Ștefănescu — **Pleașe-Ploiești ;** Ion Gorun — **Bacău ;** N. Sălăjan — **Tășnad-Maramureș ;** Mihail Voicu ; O. V. — **Sibiu ;** Nicu Iordache — **Ploiești ;** Apetri Constantin — **Blaj ;** C. I. Constant — **R. Vîlcea.**

Mihu Dragomir

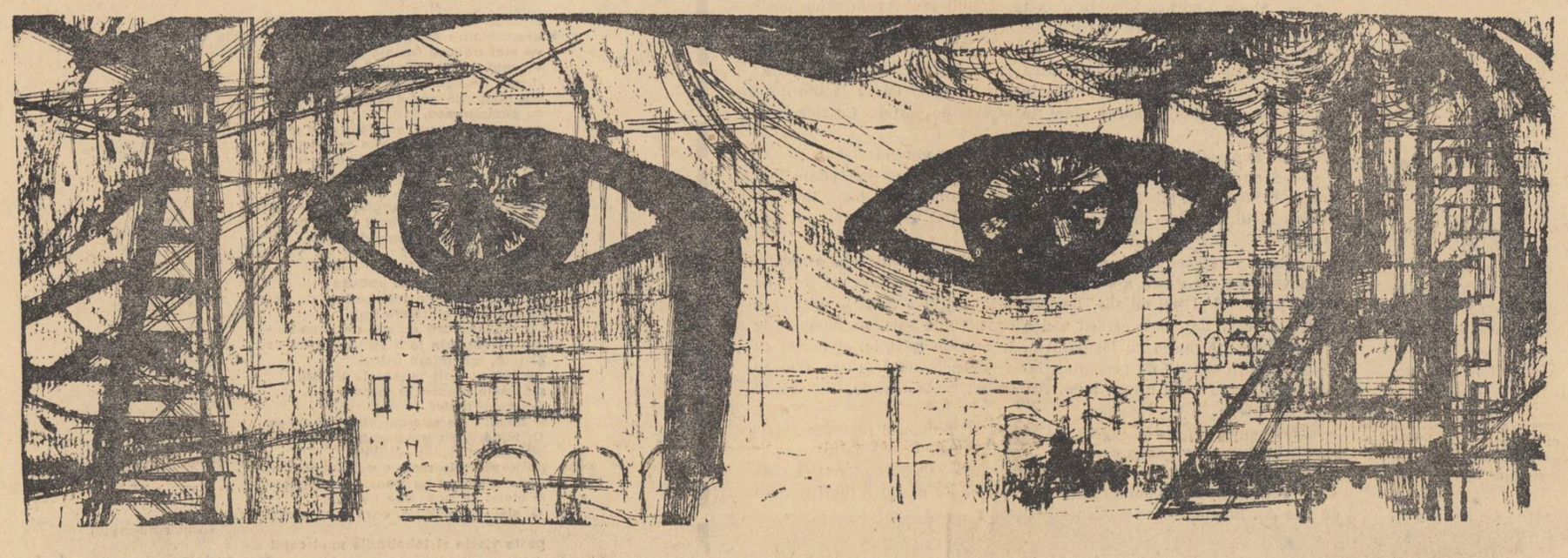

Adrian Dohotaru este un poet pasionat al generației sale. Dar entuziasmul său juvenil nu se risipește în exclamații euforice, nici în acel peisaj liric abstract care ademenește cîteodată debutul unor tineri. Versurile lui Dohotaru transpun în tipare lirice problemele de căpetenie ale tineretului nostru, — cele de etică socialistă, îndeosebi. Transpunerea lor este tălmăcită în modalități diverse. Deși încă lipsit de experiență artistică, tînărul poet surprinde uneori imagini frumoase și inedite, știe să-și organizeze iudicios materialul liric.

Spre alt șantier

Mă umple nostalgia plecărilor în timp,
Cînd las la despărțire cunoștințe
Cu vieți prin care anii-mi trecură palpitînd,
Precum în aer, toamna, furtuna de semințe...

Și ne așteaptă-o gară să ii împodobim
Văzduhul cu incendii de cîntec și lumină.
Iar noi la versta-aceea vom cobori zîmbind
Cu-o dragoste integră și sublimă.

Mă umple nostalgia-ntîlnirilor de-atunci
Spre care trecem noaptea ca păsări călătoare,
Cînd stelele atîtor imense galaxii
Agită prin văzduhuri semafoare.

Mars

Coloane fără sfîrșit care duc zările,
Ca pe niște scuturi de oțel, în cîmpie,
Coloane prin care zîmbetul arde
Ca filamentul de Wolfram, din gură în gură,
Trec tulburînd orizontul cu pașii,
Limpezindu-l cu ritmuri de cîntec,
Trec prelungindu-și orașele albe în stepă
Și străzile lor cu etaje albastre-n văzduh.

Purtînd pe sub arcul de aur al frunții
Distanțele viselor gata să zboare,
Trec risipind prin lumină murmurul lor,
Vuietul sevei ce dă primăverilor viață.

Șantierele vin înaintea lor pline de soare,
Cu zgomotul grav de ocean, și cu zbuciumul lor
De corabie-n plină furtună ;
Uzinele vin cu sirene țîșnind în văzduh
— Plopi uriași, lîngă lună —
Cu marea lunetă-a furnalelor, calm prevestind,
Parcă zborul de șoim către astrele lumii.

Tinerii trec ridicînd orizontul cu ochii,
Lăsînd kilometri de piatră și fontă în urmă.

Surîsuri la porți și un cîntec întins,
Ca o floare albastră, în orice fereastră...
Iubitele vin lîngă ei cu sărutări în păr
Ce sclipesc împrejur ca agrafele pline de aur
Vin înălțînd ca o suplă coloană în vînt
Nesfîrșita chemare a dragostei ;

Tineri lucizi, dăruiți frumuseții și artei,
Atleți, purtînd rutele vremii în pași,
Înotînd prin furtuni, aruncînd în văzduh
Discuri de bronz ca să-nvețe precis
Cum se înscriu pe orbitele zării planete...

Revoluția trece, vuind, mai departe, prin ei,
Respirînd cu plămînii drapelelor lor uriașe,
Încrezătoare în marele cîntec final
Ce-l vor scrie cu mîna și sufletul lor
Pe imaginea lumii.

Cuvînt la intrarea în U.T.M.

M-am născut printre flori și cartușe,
Sub zările celor plecați în război,
Cu bandajele albe și moi
Ale îmbrățișărilor în jurul pieptului...

M-am născut într-o zi de aprilie cînd
Mugurii singerau în loc să dea frunze
Și dragostea alerga pe pămînt
Cu amfora inimii răsturnată.

Sînt fiul celor mai simpli locuitori ai planetei
Care-și legau zilele — ruje cîrpite,
Cu funii întinse între soare și vînt ;
Sînt fiul celor mai umili visători ai planetei
Care-au închis în sertarul odăii obscure
Scrisorile galbene ale unor vechi idealuri.

Eu m-am tîrît — ac de ceasornic,
Peste orele fierbinți ale veacului,
Speriat de alarme și marșuri forțate.
Am trecut vîrstele ca pe niște traverse de foc !

Înainte de a veni azi lîngă voi
Mi-am făcut o ultimă verificare :
M-am supus legilor de conspirație
Ale vechilor luptători și, noaptea,
M-am închipuit alergînd prin cartiere
Cu zorile roșii ascunse la piept.

Iată-mă venind în mijlocul vostru
Cu inima — un manifest tulburător
Care cheamă la muncă și pace.
Iată-mă, puternic și bun,
Cu sufletul ca o creangă de măr înflorit,
În spre care iubirile vin cu mîinile-ntinse

Priviți-mi fruntea și brațele arse de vînt !
Ele vor fi coloanele zvelte de care
Se va rezema viitorul !

ADRIAN DOHOTARU

Rupeți rîndurile !

...Și gamelele s-au spart, ca niște strigăte, de cadarîm,
Ranițele în care fotografiile au ruginit
Alături de pîine și de amintiri,
S-au întins liniștite la umbră,
Ca niște cîini obosiți.
Picioarele desculțe au atins pămîntul și l-au mușcat.
Însetate de iarbă și colb...

Rupeți rîndurile !

Și țigara-nvelită-n hîrtie de ziar
A trecut, ca un zîmbet, din gură în gură...
Cineva a ridicat ochii spre cer ca un gospodar
— „Vin cocorii..." — a spus, aruncînd arma în iarbă.

Ilustrație de Geta Brătescu

un nume nou

CERCURI LITERARE

PENTRU O MUNCĂ TEMEINICĂ

În multe școli funcționează cercuri în care elevii se inițiază în unele din domeniile creației literare. Un astfel de cerc există de mai mulți ani și în școala noastră. Activitatea lui se desfășura, însă, mai mult sporadic. Din toamna anului 1960, acest cerc a fost reorganizat cu concursul unor scriitori. Conducerea cercului a fost încredințată scriitorului Al. Mitru. La majoritatea ședințelor de lucru ale cercului au participat membrii secției de critică literară a revistei „Luceafărul", dînd sfaturi, îndrumări și sugestii tinerilor îndrăgostiți de poezie, proză sau de creația dramatică.

Îmbinînd, astfel, avîntul tineresc cu priceperea și experiența celor mai vîrstnici, colectivul de organizare al cercului „Luceafărul" de la Școala medie „Gh. Lazăr" a reușit să stimuleze activitatea elevilor talentați.

Atmosfera caldă de lucru, simpatia scriitorilor și a criticilor mai experimentați, nivelul principial al discuțiilor au atras încă de la început un număr de peste 50 de membri activi din toate clasele cursurilor de zi și chiar dintre elevii secției serale, cum ar fi muncitorul Neacșu Marin, ale cărui creații de început și-au făcut apariția în paginile revistei „Luceafărul". Unii dintre membrii fondatori au rămas așa de strîns atașați de activitatea cercului încît, chiar după absolvirea școlii, continuă să participe la ședințele de lucru ale acestuia.

Preferințele membrilor cercului sînt variate și țin de aptitudinile fiecăruia. Astfel, Niculau Petre, unul dintre cei mai activi și mai talentați membri ai cercului, manifestă aptitudini pentru poezia lirică. Versurile lui dovedesc adîncime și preocupare pentru expresia frumoasă și aleasă, pentru forma îngrijită. Tînăr cu lecturi bogate și variate, muncește intens și cu stăruință pentru desăvîrșirea lucrărilor începute ; cu toate acestea, în unele din poeziile lui se strecoară tendințe spre abstract și oarecare ermetism. Membrii cercului îl ajută de fiecare dată să învingă aceste tendințe. Gheordunescu Vladimir are înclinații spre proza satirică. Este un tînăr care promite mult, dar să nu uite că arta adevărată se realizează numai prin muncă susținută și perseverență. Unele neglijențe stilistice se remarcă și în creațiile lui Bocu Fănel, autorul a opt povestiri scurte, cu subiecte variate din viața școlarilor, a ostașilor și, mai ales, a țăranilor colectiviști. Membrii cercului se străduiesc să-l ajute să-și perfecționeze forma și să-l determine să renunțe la unele descrieri prea lungi care influențează negativ asupra tensiunii conflictului.

Printre membrii cercului se semnalează și unii cu înclinații spre reportaj, ca Stetter H., ale cărui observații sînt adesea interesante. Cu el lupta se duce spre a-l feri de superficialitate și de goana prematură spre publicitate.

Deosebit de vibrante sînt unele din poeziile Adrianei Popescu și ale lui Ștefănescu Ion. Fiind abia începători în munca aceasta, colegii lor se străduiesc să-i abată de la unele înclinații : idilism la prima, exces de simboluri la celălalt. Realizări frumoase au în domeniul poeziei și Vasiliu Cristian, Lupan Eugenia, Vișinescu Barbu, Serafim Ion, Vodă Lăcrămioara s.a. Pentru a asigura o participare la discuții cît mai mare, lucrările ajunse în stadiul de a fi aduse în ședințele următoare sînt puse la dispoziția celorlalți membri cu circa o săptămînă înainte. De asemenea, se evită să se citească în cadrul ședințelor lucrările nefinisate, scrise în grabă și insuficient cizelate.

Prof. Ion Popescu
Școala medie „Gh. Lazăr" din București

CRONICA DRAMATICĂ

AL. I. STEFANESCU:

CAMERA FIERBINTE

Printr-un proces de metamorfoză, noua piesă a lui Al. I. Ştefănescu a devenit, de la textul mai vechi discutat într-un cenaclul al secţiei de dramă, la forma reprezentată pe scena Teatului Municipal: „comedie dramatică". În fond, piesa nu a fost scrisă cu intenţia de a fi în primul rînd o comedie (părerea noastră este că tema nici nu se pretează unei asemenea tratări), deoarece, cum lesne se poate observa, accentele comice sînt cam exterioare textului. Ele rezultă mai degrabă din anume nuanţe imprimate de actori replicilor şi, mai ales, din modul hazliu în care unii interpreţi au înţeles şi au construit pînă în amănunte personajele respective. Aşa cum s-a observat, publicul gustă şi apreciază mai ales notele de comedie ale reprezentaţiei, apreciind aceste agremente (uneori destul de savuroase şi de bună calitate) care apar într-un text dramatic ce se desfăşoară egal şi cel mai adeseori monoton, fără să solicite, în măsura cuvenită, participarea emoţională a spectatorului. Ni s-ar putea reproşa că ne aflăm în faţa unei piese de idei care, dezbătînd anumite teze cu caracter general şi abstract, nu-şi propune să se adreseze afectivităţii, ci mai mult raţiunii.

Obiecţia ar fi îndreptăţită dacă nivelul intelectual al discuţiei din piesă s-ar ridica pînă la cerinţele minime ale teatrului de idei. Dar carenţa ei principală stă tocmai în această contradicţie de bază: deşi acţiunea se petrece într-un Institut de Fizică Atomică, deşi eroii sînt oameni cu o pregătire ştiinţifică superioară, ei totuşi discută într-un mod destul de stîngaci, de lipsit de o anumită elevaţie spirituală. Aceşti oameni de ştiinţă, care trebuie să urmărească atît de stringent o idee, se cam încurcă în faţa spectatorului atunci cînd vor să demonstreze în mod logic de ce „varianta" Preda a fost respinsă atîta vreme şi de ce la un moment dat se trece la aplicare este anume esenţa, cu-după noi, punctul de minimă al piesei şi dovada lipsei ei de adîncime intelectuală. Or, pînă la acest moment, piesa avea reale calităţi. Al. I. Ştefănescu s-a întrebat pe bună dreptate: care este anume esenţa curajului în societatea nouă, ce se înţelege prin îndrăzneală, pe ce anume făgaş trebuie să se îndrepte pasiunea, dorinţa de cunoaştere. Şi vom recunoaşte, laolaltă cu toţi cei ce-au scris pînă acum despre piesă, că Al. I. Ştefănescu a reuşit să sugereze consecinţele neplăcute şi poate chiar nefaste ale individualismului, ale încercării de a sfida disciplina. Problema morală abordată are însemnătatea ei în procesul de formare a conştiinţei socialiste şi trebuie apreciată ca atare intenţia bună a autorului de a fi abordat-o. După cum cred că merită semnalat şi modul în care se desfăşoară procesul de conştiinţă al inginerului Preda, solicitat de două extreme: de luciditatea, înţelepciunea, raţiunea Mariei şi de exaltarea unei artiste puţin cam dusă de pe lume, întruchipată de Corina. Al. I. Ştefănescu a sesizat cred cu bună intenţie faptul că datele morale ale inginerului Preda făceau ca balanţa preferinţelor să încline spre Corina care îi aureola toate încercările sale egoiste şi individualiste. Dar piesa începe să descrească din momentul în care inginerul Preda trece oficial la aplicarea metodei sale. Atunci personajul respectiv nu mai spune practic nimic, iar toate tablourile ce urmează nu reprezintă decît o demonstraţie tehnicistă, stîngaci transpusă scenic. Pentru ce autorul nu a reuşit să demonstreze şi consecinţele pozitive ale integrării pasiunii pentru descoperirea ştiinţifică pe făgaşul cerut de interesele colectivului? Din momentul în care Preda trece la aplicarea metodei sale, el încetează să devină un personaj cît de cît interesant. Astfel, sentimentul neparticipării, despre care vorbeam la început, încearcă din ce în ce mai mult pe spectatorul care vede în faţa sa aprinzîndu-se becuri de diverse culori, dar nu simte că pe scenă ar pîlpîi o problematică morală autentică, o frămîntare sufletească puternică, o pasiune firească. De aceea şi încercarea de a acoperi această lecţie de fizică atomică într-un înveliş de staniol aparţinînd melodramei, (ne referim la biletul laconic conţinînd renunţarea Corinei la dragostea ei) nu readuce spectatorul în sfera artei. Piesa lui Al. I. Ştefănescu a avut neîndoios un punct de plecare pozitiv. Numai că intenţiile bune nu au căpătat echivalenţe de idei şi de artă, capabile să fructifice aşa cum se cuvine. „Camera fierbinte" pune în dezbatere o problemă morală, încearcă să schiţeze cîteva profiluri, dar nu reuşeşte să ofere răspunsul dorit.

*

Regizorul (Dinu Negreanu), autorul decorurilor (George Ştefănescu) şi cîţiva din interpreţi

GH. GHIŢULESCU
(Barbu Frînculescu)

RODICA TĂPĂLAGĂ
(Corina)

Văzuţi de SILVAN

VALERIU RÎPEANU

(George Carabin, Ghiţulescu, Gina Petrini, Rodica Tăpălagă, Dorin Dron) au reuşit să ridice textul deasupra nivelului lui. Cred că e o atitudine ce trebuie relevată, mărturisind dragostea faţă de dramaturgia originală. Chiar dacă o piesă nu se ridică pînă la înălţimi deosebite, ea merită — atunci cînd încearcă să aducă în discuţie o problemă contemporană — să se bucure de atenţie, să fie adusă în faţa publicului care va ratifica sau nu valabilitatea ei şi va da verdictul cel mai potrivit.

Actorii merită cuvinte sincere de apreciere pentru faptul că au lucrat cu dragoste această piesă care, pe lîngă atîtea dificultăţi, mai reclama şi îmbrăcarea unor costume suplimentare destul de călduroase şi de incomode.

ŞANTIER

— *Editura pentru literatură a trimis de curînd în tipografie un număr mare de manuscrise aparţinînd scriitorilor noştri contemporani. Dintre acestea amintim romanele* Casa *de Vasile Rebreanu,* Veneam din întuneric *de Nicolae Jianu şi* Poveste de dragoste *de Remus Luca, o nouă ediţie revăzută a romanului* Pînza de păianjen *de Cella Serghi. A plecat la tipar volumul de nuvele* Prinzul de duminică *de Eugen Barbu, o selecţie din nuvelistica Luciei Demetrius va apărea sub titlul* Limpezire, *precum şi volumul de reportaje, însemnări şi evocări din viaţa Banatului din trecut şi de azi* Drumuri şi popasuri bănăţene *de Virgil Birou.*

Dintre volumele de versuri, amintim Culorile toamnei *de Mihai Beniuc şi* Mă uit în ochii copiilor *de Ion Brad.*

Volumele în proză şi în versuri: Grigore Beuran — Ochi adînci, *schiţe şi povestiri,* — Marele cîntec de dragoste, *de Ion Crînguleanu şi* Anotimpurile Griviţei *de Miron Scorobete vor apărea în colecţia Luceafărul.*

Din literatura în limbile minorităţilor naţionale: Nagy Istvan — Cu avînt nestăvilit, *primul volum al ediţiei care apare în colecţia* Scriitori maghiari din Romînia, *Nagy Istvan* — O întîmplare hazlie, *o culegere de nuvele în limba germană.* Anii veseliei *de Karoly Sandor, carte inspirată din viaţa muncitorilor tipografi din Arad, de la începutul secolului al XX-lea.*

— *Pînă la sfîrşitul lunii mai, vor apărea, printre altele, în Editura pentru literatură, romanul* Vadim *de Cezar Petrescu, o nouă ediţie a romanului* Calea Văcăreşti *de I. Peltz, volumul de schiţe şi reportaje* Ore calde *de Pop Simion,* Acolo cîntă apele, *povestiri de Ştefan Bossun,* Cine intră la muzeu, *un volum de pamflete de Ion Mihăileanu.*

Dintre volumele de poezii remarcăm: o selecţie din fabulele lui Marcel Breslaşu, apare într-un volum bogat ilustrat, intitulat Alte nişte fabule mari şi mici pentru mici şi mari, *precum şi o amplă culegere din poeziile lui Nicolae Labiş, intitulată* Primele iubiri.

Dintre studiile de teorie şi istorie literară menţionăm: Studii de literatură română modernă *de Paul Cornea şi* Studii de istorie a temei literare româneşti *de Al. Dima.*

În colecţia Scriitori romîni va apărea o amplă culegere intitulată Pionierii romanului românesc.

Antologia Bucureştii în literatură, *care, de asemenea, va apărea, prezintă, în ordinea cronologică a evenimentelor, pagini dintre cele mai semnificative, scrise în trecut şi astăzi, despre capitala ţării noastre.*

Dintre cărţile în limbile minorităţilor naţionale, subliniem apariţia în limba maghiară a studiului în două volume intitulat Eminescu *de Kakassy Endre, a romanului* Aurul negru *de Cezar Petrescu; apariţia în limba germană a volumului de schiţe şi portrete* Miniaturi *de Otto Seidmann şi a povestirii* Cordun *de Eusebiu Camilar; cu prilejul aniversării a 100 de ani de la naşterea scriitorului clasic sîrb Voislav Ilici, va apărea în limba sîrbă o selecţie din opera sa satirică, sub titlul* Opere alese.

*

„POST RESTANT"

FILM

Instalaţi comod în fotoliile lor, spectatorii aşteaptă începutul filmului cu un fel de avan-zîmbet pe faţă. Şi pregătirea aceasta iniţială e motivată de autoritatea semnăturilor cărţii sale de vizită (afişul). „Post Restant" cuprinde numele unor cunoscuţi actori de comedie: Alexandru Giugaru şi Vasiliu Birlic, Marcel Anghelescu şi, alături de ei, actori mai tineri, apreciaţi călduros de public pentru talentul dovedit: Iurie Darie, Vasilica Tastaman, Coca Andronescu; şi înşiruirea ar mai putea continua deoarece regizorul Gh. Vitanidis a dovedit pricepere şi exigenţă în alegerea şi îndrumarea interpreţilor. Aceasta este de fapt şi una din cauzele succesului.

La primul lui scenariu, Octavian Sava nu s-a putut elibera total de recuzita unor vechi scheme de comedie lirică, deşi ideea pe care o aduce în film este originală: dorinţa fierbinte a unui tînăr entuziast, a unui visător pasionat, de a feri o fată, într-un moment important din viaţa ei, de o mare dezamăgire în dragoste. Această idee frumoasă, poetică, trebuia să susţină în principal nota lirică a filmului, iar datele de caracter ale eroului, contradicţia dintre dorinţă şi posibilitate, precum şi unele situaţii create prin diverse relaţii între personaje, alcătuiau, în intenţie, suportul comic al filmului. Nu se poate spune că în filmul „Post Restant" sună fals multe note. Dar, din păcate, apare discordant, faţă de realitate, tocmai acest duet liric şi, în deosebi, aria de dragoste a lui Crintea.

Nemotivată de acţiuni anterioare (precizez acţiuni şi nu vorbe presărate ici-colo în replici) nemotivată de înfăţişarea sa, timiditatea lui Puiu Crintea, este împinsă peste limitele plauzibilului. Din pricină că eroul este conceput după o schemă veche, deşi acţionează într-un decor, în sensul larg al cuvîntului, contemporan, participarea sa la acţiune nu oferă nici o surpriză care să marcheze o treaptă în desfăşurarea liniarei sale comportări. E adevărat că se vorbeşte la început de „zăpăceala", de lipsa de organizare interioară şi exterioară a eroului — lucru care duce la nenumărate situaţii comice, — dar, nesusţinută suficient de acţiune, această latură a contradicţiei comice dispare, dominantă fiind latura confecţionată.

Cu toate eforturile realizatorilor de a pune în plin plan intriga în dragoste cu trăsăturile ei pozitive, educative, ea nu ocupă în atenţia spectatorului primul loc, tocmai datorită tiparului vechi, arhicunoscut după care a fost închegată. În prim plan se află ceea ce constituie şi principalul merit al filmului peisajul contemporan, cu oamenii adevăraţi care îl creează, care îi dau viaţă. Frumuseţea oraşului nou, în plină construcţie, freamătul şantierului, preocuparea de a construi mai mult, mai bine şi mai repede, lupta cu birocraţii, cu neîncrezătorii, cu cei care n-au învăţat să viseze ca nişte temerari, elementul nou din viaţa noastră apare, prin însăşi puterea lui, în primul plan. De aceea, am înclinat să considerăm, la un moment dat, că filmul ar putea fi o parodie deoarece o contradicţie comică este şi aceasta, între peisajul însufleţit, atmosfera contemporană a cadrului în care se consumă povestea de dragoste şi schema ei învechită. Aşa că e greu de precizat dacă toţi spectatorii se amuză (pentru că de rîs, se rîde la film) de ceea ce au intenţionat autorii să fie amuzant.

Tentativa care se întrezăreşte în „Post Restant" de a se distanţa de celelalte comedii cinematografice româneşti realizate pînă acum, tentativa manifestată, în special, în crearea atmosferei, n-a vizat însă şi dialogul, din care prea puţine replici reţin atenţia, şi nici găsirea unor situaţii comice noi, originale, deşi, luate separat, cîteva scene stimulează şi întreţin hazul, (unele momente cu robotul, mai ales, scena în care acesta roşeşte ducînd o scrisoare de dragoste, vînătoarea de ginere întreprinsă de Spiridon Protopopescu, interpretat de Vasiliu Birlic, comportarea portarului dornic de a deveni administrator etc.).

Mai multă exigenţă din partea scenaristului şi a regizorului ar fi consolidat eforturile puternicei echipe de actori, şi s-ar fi ajuns la o comedie care să întrunească toate calităţile ce se cer operei de educaţie a tineretului.

Sofia Stoicescu

SPORT • SPORT • SPORT

Tranzistorii

O cutie mică. Avea, dacă nu mă înşel, două cornişe de melc. Antenele. Acum nu le mai are. În fond, dacă pikup-ul nu mai are nevoie de pîlnie şi de „his master's voice", de ce le-ar trebui lor, tranzistorilor, cornişele.

Cu sau fără cornişe, tranzistorii au un duşman de moarte: crainicii reporteri ai jocului cu Ozon şi cu... necazuri. De ce? Pentru că de cînd cu tranzistorii, s-a cam terminat cu neo-romantismul szepezian. Pentru că excelenţa sa Spectatorul, care ţine tranzistorii între genunchi, nu mai admite pelerine de hermină pe umerii goi ai realităţii. „Mie să-mi spui precis cum trece mingea de la Ivansuc la Marcu, că altfel te-nchid şi te las jos, pe ciment, ca un cîine, şi privesc. Da, da! Privesc şi mă lipsesc!"

Şi — uite-aşa, pentru că veni vorba de tranzistori, să ne-ntoarcem un pic la turneul U.E.F.A., care s-a terminat alaltăieri. (Scriu alaltăieri, cînd astăzi, la Cluj, abia s-a terminat prima etapă a studenţilor şi abia am revenit de la Casa de Cultură, unde s-au cîntat în cinstea juniorilor „Serile Moscovei" şi „Copiii din Pireu", şi-au fost aplauze, şi urale, şi „bis"-uri care au rupt catifeaua cortinei, şi greci uimiţi de faptul că studenţii romîni ştiu să danseze „ca la operă", în sunetele preludiilor de Rahmaninov...)

Da! Aveţi dreptate, tovarăşe cititor. Combin prea mult în faţa porţii. Aveţi dreptate. Staţi să iau microfonul:

„Ne aflăm pe stadionul din Cluj. Joacă sovieticii cu cehii, în prima etapă. Bravo, Knebort! Bravo, Romanos! Bravo!! Şi totuşi ciulesc urechea spre cutiuţa cu voce... Bucureştiul... Crainicul Ghiţulescu strigă din răsputeri: „...romînii atacă poarta Belgiei..." Doamne, aprinde picioarele lui Voinea şi nu te-atinge de viaţa tranzistorilor... Nu mai văd nimic. Mă fură tranzistorii. „...Ochiu-nchis afară înlăuntru se desteaptă". Nu văd nimic. În schimb aud. Aud bine. Şi-auzind, văd. Îl văd pe Matei fulgerînd poarta de lîngă sectorul Iolandei. Minutele curg. Flamanzii resping mingea cu saboţii lor grei... E 2—1 pentru ei. Mi-am pierdut speranţa. Mai sînt doar cîteva minute. Ochiul se desteaptă iar în afară. Abduraimov atacă pe stînga. Uite-l şi pe Fertek. Elegant şi sigur... Scerbakov pătrunde ca un tanc spre poarta cehă, în stilul „bătrînului" Ene, idolul romîn al juniorilor sovietici, dar Vencl plonjează eroic. Mai sînt doar şapte minute. Am impresia că la Bucureşti s-a înfundat clepsidra lui Cronos şi-mi aruncă, pe căi nevăzute, nisipul în ochi. Totul pare pierdut. Şi e tot 2—1 pentru belgieni. Stadionul clujean priveşte absent întrecerea de pe gazon. Toate gîndurile şi timpanele sînt îndreptate spre „insulele" cu tranzistori. Mingea e la Plass, care o pasează lui Richtrmoc. Blondul ceh înaintează încet. Nu-l atacă nimeni. Îi convine. Echipa lui conduce... Îl caută din priviri pe Knebort. Se pregăteşte să şuteze. Pendulează piciorul drept... Dar, în aceeaşi clipă, un trăznet se prăbuşeşte din azur peste tribune. Stadionul, în picioare, ovaţionează. Knebort încremeneşte. Scapă mingea. Se uită la arbitru... Îşi caută antrenorul. „Ce-a fost asta?"

...În minutul 74, Knebort a pierdut mingea pentru că Voinea a egalat pentru Romînia.

Şi tranzistorii s-au pornit să cînte...

Ion Chirilă

O EXPOZIŢIE A TINERILOR

CRONICA PLASTICĂ DE PETRU COMARNESCU

Urmărind, în vastele săli de marmură ale Casei Scînteii, sutele de lucrări ale elevilor şi studenţilor din şcolile şi institutele noastre de artă plastică, privitorul capătă o vie şi relevantă imagine a ceea ce înseamnă în socialism educaţia artistică. Expoziţia şcolilor şi institutelor de artă plastică arată atît amploarea şi stăruinţa cu care se cultivă în prezent la noi talentul şi preocupările artistice, cît şi perspectivele ce se deschid tinerelor generaţii.

Pe panourile şi soclurile expoziţiei sînt prezente lucrări în care încă predomină spontaneitatea observaţiei şi imaginaţiei, caracteristice începătorilor, ca şi opere datorite unui exerciţiu mai îndelungat şi mai gîndit, în care se simte în mai mare măsură răspunderea artistului. Şi într-unele, şi într-altele legătura cu viaţa, cu multiplele ei fenomene înnoitoare, fecundează îndeletnicirile viitorilor creatori. Mai fiecare expozant — fie că este elevul şcolii medii de artă plastică de la Constanţa, Tîrgu-Mureş, Iaşi, Oradea, Galaţi, Piatra-Neamţ, Giurgiu, Piteşti, fie că este student la institutele de la Bucureşti şi Cluj — se străduie să exprime, după puterile lui şi după anii de studiu, participarea la avîntul şi frumuseţea vieţii contemporane. Un aer de prospeţime caracterizează întreaga expoziţie, ca şi o efervescenţă juvenilă, ce nu este decît ecoul marelui avînt cu care îşi îndeplinesc menirea constructorii socialismului.

Şi prin amploarea ei, şi prin conţinutul nou de viaţă ce îl oglindeşte, o asemenea expoziţie nu ar fi cu putinţă în ţările capitaliste. În aceste ţări, nu există din partea statului grija de educare sistematică şi în condiţii optime a tineretului şi nici şcoli medii de artă, răspîndite pe întreg cuprinsul ţării, deci o bază atît de largă şi cu adevărat democratică pentru selecţionarea şi îndrumarea tinerelor talente. Ne amintim că şi în Romînia de odinioară s-au organizat unele concursuri de artă plastică pentru copii şi tineret, dar cine s-a mai ocupat de cei reuşiţi la aceste concursuri, ca să-i ajute şi să-i orienteze spre a se realiza ca artişti? Am recitit de curînd numele unor premiaţi la un concurs iniţiat prin 1927 de către pictorul şi criticul, atît de înimos şi cu vederi progresiste, N. N. Tonitza, sau al premiaţilor altor concursuri şi expoziţii de tineret — de altfel rare şi precar organizate. Absolut nici un nume menţionat cu aceste prilejuri nu a devenit un nume de artist. Ca şi oricare altă activitate — arta cere pregătire continuă în condiţii prielnice, pe care tineretul de odinioară, în covîrşitoarea lui majoritate, nu le-a avut.

Cercetînd producţiile fiecărei şcoli de artă, prezentă în recenta expoziţie, nu poate decît să te bucure varietatea încercărilor şi începuturilor de realizare. Mai peste tot, se vede preocuparea profesorilor şi instructorilor de a îndruma cît mai metodic şi prin mijloace variate pe elevii artei. La şcolile medii de artă, cele mai izbutite lucrări sînt adeseori în pastel şi acuarelă, tehnici mai la îndemîna începătorilor decît pictura în ulei, mult mai exigentă şi cerînd ani de exerciţiu şi adîncire. În acuarelă şi pastel am găsit promiţătoare lucrări la unii elevi ai şcolilor medii de la Iaşi (Dan Mateescu, C. Tincu, V. Gaimalschi, dar aici formîndu-se şi în sculptură un element de talent ca autorul compoziţiei „Spre abataj", C. Comarovski), Tg. Mureş (Bordy Margit, Kadar Karoly), Constanţa (Florica Cosma, Elisabeta Boka), Oradea (Gh. Jovian), Galaţi (Voichiţa Bejan). La şcoala medie din Bucureşti, grafica în alb şi negru şi acuarela sînt mai bine stăpînite de elevi decît uleiul, excepţie făcînd, cu o lucrare în ulei, Adriana Rista. În alte cazuri, am constatat dezvoltarea pe care unii tineri şi-au asigurat-o mai întîi în cuprinsul cercurilor de amatori, pentru a răspunde apoi exigenţelor de la Institutul Pedagogic din Bucureşti, aşa cum este cazul Gabrielei Barcan şi al Genovevei Georgescu, prezente în expoziţie cu vii compoziţii şi peisaje contemporane, alături de pictorii Lucian Cioată şi Veronica Giuşcă şi de sculptorul Mircea Ispir.

Firească este că institutele de artă plastică de la Bucureşti şi Cluj aduc, prin specializarea studenţilor şi prin varietatea de genuri şi tehnici predate acolo, cele mai elaborate lucrări, dintre care unele sînt ale unor artişti pe care curînd îi vom vedea manifestîndu-se amplu şi stăruitor. Unele lucrări în textile — covoare de perete, draperii etc. — ar putea trece direct în producţia de masă şi aici compoziţia figurativă şi motivele decorative sînt inspirate de teme contemporane, ingenios tratate. De la institutul bucureştean, se remarcă Olga Constantinescu, Teodora Moisescu şi mai ales Cornelia Ionescu, aceasta înfăţişînd, într-un covor de perete „Brigăzi de tineret la culesul spicelor", unde atît figurile de colectivişti, cît şi tonalitatea generală a compoziţiei sînt pline de viaţă şi strălucire. De la institutul clujan, reţinem peisajul cu planuri dinamice din covorul iscusit compus al Luizei Kunst, precum şi lucrările, tot în diferite materiale textile, ale studentelor Clara Gaier, Lia Hădărean, Judith Papp şi Margareta Giurgiu.

Sculptura, cu variatele ei genuri, de la figurile statuare, la plastica mică şi la relief, anunţă, şi la Bucureşti, şi la Cluj, viitori artişti autentici, ca Gh. Tiutin, Radu Aftenie, Petru Jecza, Ion Deac-Bistriţa, A. Eberwein (două capete cioplite direct în piatră, viu caracterizate, precum şi un relief), Tőrős Gavril, Gherghely St. şi Szacato Bela. În pictura monumentală mai cu seamă, Vladimir Zamfirescu — autorul unei ample şi elaborate compoziţii, cu numeroase personaje de muncitori din industrie şi colectivişti, înfăţişaţi în procesul muncii — M. Bojtor, I. Stendle şi Fr. Schreiber reţin atenţia prin noul ce-l exprimă cu mijloace destul de adecvate, iar în mozaic, Maria Bratu. Şi în pictura de şevalet, numeroase, dar poate cu mai multe imperfecţiuni cînd este vorba de individualizarea personajelor sau de înlănţuirea acestora în acţiune, sînt compoziţiile şi portretele promiţătoare totuşi, datorite studenţilor bucureşteni Aurel Acasandrei, Marin Gherasim, A. Trifu, Dan Negoescu, Liviu Lăzărescu, sau clujenilor Virgil Svinţiu, Molnar Zoltan, Rodica Teodorescu şi Kemeny Arpad. Grafica are un nivel general mai ridicat decît pictura, mai ales cînd este vorba de ilustraţia de carte, în care se remarcă studenţii de la Bucureşti, Ion State (ilustraţiile la „Sonata clarului de lună" de Iannis Ritzos dovedesc o puternică expresivitate şi o vie construcţie stilizată), Stan Done, Ion Deak, Olimpia Ioanovici, Stănescu-Albu, P. Dumitrescu, sau studenţii de la Cluj, V. Svinţiu, M. Cuc, A. Bolea, Karol Kovacs, Kiss E., Ioachim Nica, C. Brudeşan.

Avîntul creator al acestor tineri, inspiraţi de prefacerile revoluţionare din ţara noastră, constituie o bună chezăşie că în viitor ei vor trăi mai adînc realitatea semnificativă a vremii noastre, desăvîrşindu-şi pregătirea de pînă acum şi dovedindu-se vrednici de încrederea şi ajutorul, atît de larg, pe care l-au primit din partea partidului şi guvernului. Dacă avîntul actual va fi însoţit de o muncă aprigă şi continuă, de o cunoaştere cît mai autentică a realităţii în transformare — promisiunile de acum vor trece în realizări care vor îmbogăţi şi mai mult creaţia noastră plastică.

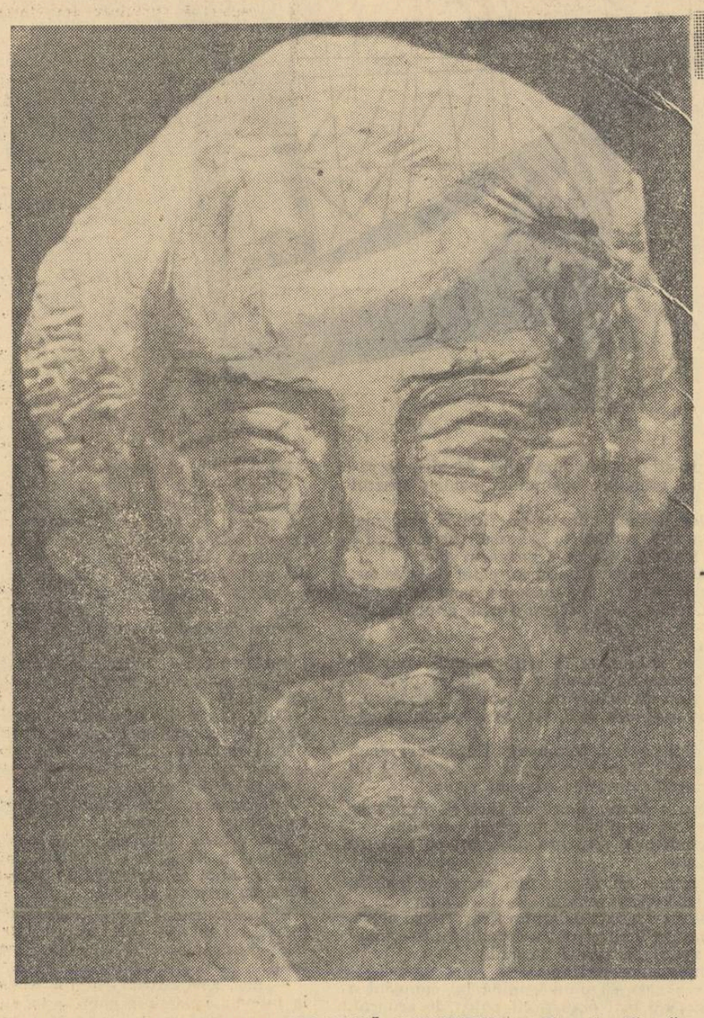

BOŞTINĂ VALENTINA: „Cap de ţăran"

NICOLESCU GHEORGHE: „Lupte de partizani" — (Din ciclul „Războiul")

meridianele tinereții

Andrei Voznesenski

Andrei Voznesenski este socotit pe drept cuvînt unul dintre cei mai talentați tineri poeți sovietici. Versurile sale se bucură de o largă popularitate în rîndurile cititorilor, îndeosebi ale celor tineri.

Succesul său se explică înainte de toate prin faptul că în versurile sale tratează, cu mult curaj și originalitate, cu mijloace artistice dintre cele mai expresive și inedite, temele importante ale actualității.

Calitățile acestea se afirmă cu pregnanță în ultimele sale două volume de versuri „Parabola" și „Mozaic", volume în care predomină poeziile dedicate marilor șantiere ale construcției comuniste, tineretului de pe pămînturile desțelenite.

Comsomolul votează

„Pentru !"
A zvîcnit sala-n sus ca o singură mînă,
Cu văpaia de aur a palmelor tari — mari petale —
Palme vii, mirosind a țărînă,
A radon, a harbuji, a recolte, a fum de furnale.

Mîini ce parcă mai ieri roboteau cu betonul,
Presărau din stamine polen, se lăsau sărutate,
Cu talazuri de lapte spumos umpleau pînă-n gură bidonul,
Ori primeau nou-veniții pe lume, la maternitate.

Palme tinere, tari, zvăpăiate,
Zburînd spre tavan ca o jerbă de flăcări și flori,
Precum porumbeii spre nori !

Nu mai țin minte — la Krasnodon să fi fost ?
La Pervaia Konnaia ? La Bratskaia, poate ? —
În loc de recomandări, caracterizare, vorbe fără de rost,
Îi spuneau :
„Arată-ne palmele, frate !"

Și din noapte spre foc se ivea — bătătorită minune —
Frumusețea mîinilor noduroase,
A palmelor înăsprite de cărbune,
Zgîriate de zgură, crăpate de vintoase...

A celor mai curate mîini de pe lume,
A celor mai necesare mîini din cîte sînt,
Mîinile trebuincioase pentru pămînt...

Îmi privesc mîinile goale-n tăcere,
Destinul meu scris în palme :
— Voi, palmele mele,
Ați făcut oare tot ce vă stă-n putere ?

Balada anului '41

Era, spre cariera de piatră, dus pianul
Tîrît s-ajungă lemn de foc, să ardă
În plite, să dezghețe-un ceas cazanul...
Și aștepta întîiul șoc de bardă.

De mult schilod — un biet lădoi informe —
Zăcea pe burtă, nu putea să geamă,
Sufla greoi, ca un reptil enorm
Menit a fi jertfit de oameni în grota subterană.

În degete suflîndu-și,
omul și le-a strîns mănunchi
(La dreapta — cinci, la stînga — două),
să le dea căldură.
Și omul se lăsă-n genunchi,
Să poată-ajunge la claviatură.

Degetele fostului cultural de la club — șapte ?
Șapte — uscate, degerate, șapte rămase,
Șapte — cojindu-se ca șapte cepe răscoapte,
Șapte — jupuite și roase.

Splendoarea lor, dumnezeiasca lor minune
Creștea — purificată văpaie — către cer,
Păreau năluci de cîntec, ficțiune,
Tot, tot ce se cîntase pîn' la ei !

„Sclipiri de candelabre, coloane îmi evocă
Vibrarea adormită a sutelor de coarde...
Eu zac în carieră, aici, trîntit pe rocă,
Dar uriaș ca și pianul ce sub cazane arde.

Menirea mea pe lume nu-i un secret, se știe.
N-am să-mi trădez destinul, dragii mei !
Voi fi cea mai înaltă simfonie :
Căldură pentru oameni, și pîine pentru ei !"

Traduceri de **Romulus Vulpescu**

portretul

NEAGU ȘTEFAN

Totul e gata. Începe lansarea chesonului.

Chesonul, un colos din fier-beton, cîntărind peste 30 de vagoane, aștepta liniștit, îngîndurat parcă, acea clipă cînd plutind pe apa Dunării va trebui să se așeze cuminte și pentru totdeauna pe locul dinainte stabilit. Așa cum era, înconjurat de jur împrejur cu apă, lăsa impresia unei stînci uriașe, apărute peste noapte acolo, în umărul malului.

Stam pe mal și priveam, la fel ca toți ceilalți adunați în jurul chesonului, încă de dimineață, neputîndu-mi închipui cum vor reuși să-l ducă pe apă mai bine de 30 de metri și să-l așeze acolo, între cele două limbi de pămînt care se înfigeau oblic în fluviu. Dornici să afle acest lucru, gazetarii sosiți pe șantier îi asaltaseră pur și simplu pe ingineri, pe maiștri, care participaseră la construcție.

Inginerul Dumitrașcu reușise să scape pînă atunci de asaltul gazetarilor. Sta retras, urmărind dacă ultimele măsuri sînt îndeplinite conform indicațiilor sale. „Fii calm", își spunea el, dar fără să vrea frămînta mai departe între dinți micul său țigaret.

Lansarea chesonului cerea multă bătaie de cap. Trebuia să fie calm, cît se poate de calm. Privirile însă i se opreau uneori asupra chesonului și atunci aveai impresia că între el și construcția aceea tăcută se dă o luptă uriașă, mută, simțită parcă numai de ei amîndoi. Mult suflet pusese în ceea ce construise aci și multă energie cheltuise. Încercările de acest gen ale altora fuseseră neizbutite. Dacă acum ar fi izbutit, demonstra lumii că totuși pe Dunăre poate pluti o asemenea cantitate de material. Nu făcea aceasta din orgoliu, nu dorea să se evidențieze. Voia numai să răstoarne anumite teorii, și atît.

Șirul acestor gînduri îi fu întrerupt. Auzi o tuse ușoară în spate, apoi cineva îi dădu bună ziua. Întoarse capul și văzu un tînăr, înalt, deșirat. Îi privi fața și ceea ce-l surprinse fu nasul. „Ce nas", se amuză el pentru o clipă, fără să vrea. Mare și coroiat, nasul tînărului părea turtit într-o parte.

— Nu mă mai reținești ? întrebă cel din spatele inginerului. Sînt Stoleriu, de la gazeta raională. Zîmbi și întinse o mînă lungă, tot așa de deșirată, terminată cu niște degete subțiri.

— Iar vreun interviu ? întrebă Dumitrașcu cu răceală.

— Dacă îmi permiteți : am adunat cam tot ceea ce îmi trebuia. Mi-au rămas doar cîteva date despre un muncitor de frunte. Trebuie să fac un portret. Îmi recomandați dvs. pe cineva ?

Vorbăria cam multă a gazetarului îl enervă. Privi împrejur :

— Scrie și dumneata despre Georgică !

Făcu o mișcare a capului, ceea ce însemna : „— Acela e omul".

La cîțiva pași, așezat pe un stîlp de beton răsturnat, un bărbat încă tînăr, subțire, îmbrăcat într-o salopetă albastră, decolorată, ciupită ici-colo și plină de pete, privea în pămînt, absent parcă la ceea ce se întîmpla în jurul lui. Cum sta așa, cu barba rezemată în palme și cu coatele pe genunchi, îl asemuiai foarte ușor cu un băiețandru ceva mai răsărit.

„Nu prea arată a personaj pentru portretul meu", gîndi Stoleriu. Pentru a se convinge, întrebă :

— Acela ?

— Da. Stați de vorbă cu el, mai zise inginerul Dumitrașcu apoi se întoarse din nou spre cheson.

Stoleriu se îndreptă cu pași rari spre cel indicat.

— Dumneavoastră sînteți tovarășul Georgică ?

— Da, eu sînt — răspunse celălalt tresărind, și sculîndu-se în picioare îl privi drept în ochi.

Stoleriu îi explică pentru ce l-a deranjat, notîndu-și repede unele detalii absolut indispensabile pentru un portret : Georgică — mărunt de statură, slab, față măslinie, ochi negri strălucitori, buze subțiri.

— Și ce meserie aveți ?

— Sudor.

Stoleriu rămase descumpănit. „Sudor ! Păi ce aș putea scrie despre un sudor ? Sudează și atît".

Se așteptase ca inginerul Dumitrașcu să-i recomande un fierar betonist, un dulgher ori un altfel de meseriaș de la care să adune ceea ce îi trebuia. Dar despre un sudor ? Sudori și cheson — ca nuca în perete. „Asta-i, inginerul a vrut să scape de mine", își spuse Stoleriu în sinea sa.

— Și la ce-ați lucrat ?

— La cheson, la ce să lucrez ? — răspunse Georgică ursuz.

„Chiar așa. La ce-ar fi lucrat dacă nu la cheson ? Mare neghiob sînt de a-i pune asemenea întrebare" — se certă Stoleriu. „Trebuie să schimb felul întrebărilor. Altfel omul ăsta nu mai răspunde nimic. Dar ce să-l întreb ?" Își aminti că nu de mult fusese la Șantierele Navale. Acolo, unul, Avramescu parcă, aplicase metoda sudurii cu mai mulți electrozi. Pînă atunci n-o mai aplicase nimeni.

— În timpul lucrului, ați folosit metode noi ?

Stoleriu căuta să se stăpînească, dar ceva îl făcea să nu-și poată ține cumpătul. Poate privirea lui Georgică, rece și pătrunzătoare, sau poate disproporția aceea de înălțime dintre ei.

— Ce metodă să fi aplicat ? Aici nu-i ca într-un șantier naval, să ai de sudat table cap la cap sau ceva asemănător, îi răspunse Georgică ghicindu-i parcă gîndurile.

Apoi se opri din vorbă și strigă la unul, Tănase.

— Dați balonul ăla cu carbid ceva mai departe.

Stoleriu profită de moment. Se făcu că-și notează ceva în carnet, rezervîndu-și astfel timp spre a-și concentra gîndurile. Degeaba însă. Nu-i veni nici un fel de întrebare potrivită pentru ca între el și Georgică să se poată înjgheba o discuție apropiată, care să-i dezlege limba sudorului. Se blestema că despre sudori nu se documentase îndeajuns.

— Povestiți-mi atunci ce credeți Dvs. Ce credeți că a fost mai deosebit de cînd ați început lucrul aici.

— Ce-a fost mai deosebit ? Chesonul, ce să fie.

În acel moment, un freamăt puse stăpînire pe cei aflați acolo. Oamenii se urcau pe dîmbul de pămînt din jurul chesonului, să vadă mai bine cum plutește acesta. Pe fețele lor se citea încordarea, curiozitatea ca și bucuria succesului.

— Feriți odgoanele — strigă unul, avertizînd pe cei aflați în apropierea parîmelor care susțineau echilibrul chesonului.

Georgică întinse gîtul, arcuindu-și sprîncenele. Pe fața lui, pentru o clipă, apăru din nou aceeași umbră de așteptare încordată, iar ochii ca de tăciune se acoperiră cu aceeași neliniște lăuntrică.

Stoleriu — cu toate că privise și el începutul lansării chesonului — avu timp să observe schimbarea de pe fața sudorului. Or, tocmai aceasta îl făcu să înțeleagă că Georgică are gîndurile în cu totul altă parte și nu la cheson. „Ce l-o fi frămîntînd ? Cum să fac să aflu ? O fi oare interesant pentru portret ?"

Vru tocmai să încerce a-l întreba. Dar îl văzu că se încruntă și păși înainte. Ce s-o fi întîmplat ? Își dădu seama că e vorba de cheson. După ce plutise cîțiva metri, se oprise, apoi începuse să se încline. Inginerii, maiștrii alergau alarmați, parcă fără nici un rost. Agitația îi cuprinse într-o clipă pe toți. Stoleriu simți că se întîmplă ceva neplăcut, nedorit de nimeni. Fără să vrea, se uită întrebător la Georgică. Neliniștea pe care i-o citise mai înainte în ochi îi dispăruse. Dar obrazul lui încordat părea mai matur, trăsăturile sale aveau o expresie dură. Scruta fiecare coltișor din jurul chesonului.

Deodată porni repede, aproape în fugă, spre una din limbile de pămînt între care trebuia așezat colosul. Stoleriu îl mai auzi că strigă ajutorului său :

— Tănase, dă-mi aparatul.

Cu aparatul în mînă, o porni repede înainte, întinzînd iute furtunurile, ajutat de Tănase.

Stoleriu îl mai văzu parcă plutind prin aer. Georgică înainta repede, cu mare băgare de seamă, pe o șină de fier înfiptă în mal. În celălalt capăt al acesteia atinsese chesonul și acum îi devia direcția de plutire. Georgică observase aceasta. „De am să tai șina, chesonul e salvat. Sînt salvate milioane, poate zeci de milioane de lei. Uzina va fi pusă în funcțiune la timp. Altfel : ...dar, atenție. De cad iar, el se răstoarnă peste mine, gata. S-a zis... ce s-or face ai mei. De unde să știe că eu acum pot să mă... — zîmbi fără să vrea. Apoi, subit, gîndurile i se schimbară. „— Cînd a spus că naște ? Așa, partea asta am terminat-o. Să o tai și pe cealaltă... Dimineața, parcă a spus. Am să-i dau un telefon. Neapărat trebuie să-i dau". În jurul chesonului încetase orice fel de mișcare. Se auzea numai bubuitul neîntrerupt al compresoarelor. Georgică, întins de-acum pe șina de fier, de parcă era lipit de ea, tăia cu aparatul din capătul ei. Pe mal, inginerul Dumitrașcu, alb ca ceara, îngăima doar : „Mai repede, Georgică. Mai repede".

Cablurile de oțel se întinseseră la maximum. Unul dacă s-ar fi rupt...

— Nu aveți teamă, nu se rup ele așa repede, auzi inginerul vocea sudorului. Eu acuș is gata ! N-au timp să se rupă.

Flăcări mari, întrerupte uneori de pocnetul aparatului, se aprindeau și se stingeau — înfingîndu-și limbile în apa aflată dedesubt, la numai cîțiva zeci de centimetri sub șine. Boabe mari, de metal topit cădeau dispărînd și ele printr-un șfîrlit. Apăsat de colos, capătul de șină începu să cedeze, dar Georgică rămase agățat acolo, minuind cu înverșunare aparatul pînă o văzu cum dispare în apă lăsînd în urmă o dîră groasă de fum amestecată cu abur. Abia atunci sudorul se depărtă. Chesonul începu să se redreseze, iar oamenii de bucurie se luau în brațe.

Primejdia trecuse. Stoleriu se apropie repede și întinse mîna sudorului, ajutîndu-l să iasă din apă :

— Cum de v-ați gîndit să...

Ridicînd capul, observă că Georgică dispăruse de lîngă el. În sfîrșit, îl zări intrînd într-unul din birouri. Ajunse la birou dar era prea tîrziu. Alții ajunseseră înaintea lui, așteptau cu nerăbdare ca sudorul să-și termine convorbirea telefonică. Rămase uimit cînd acesta închizînd ușor receptorul, se întoarse zicîndu-le abia șoptit :

— Știți, am un băiat.

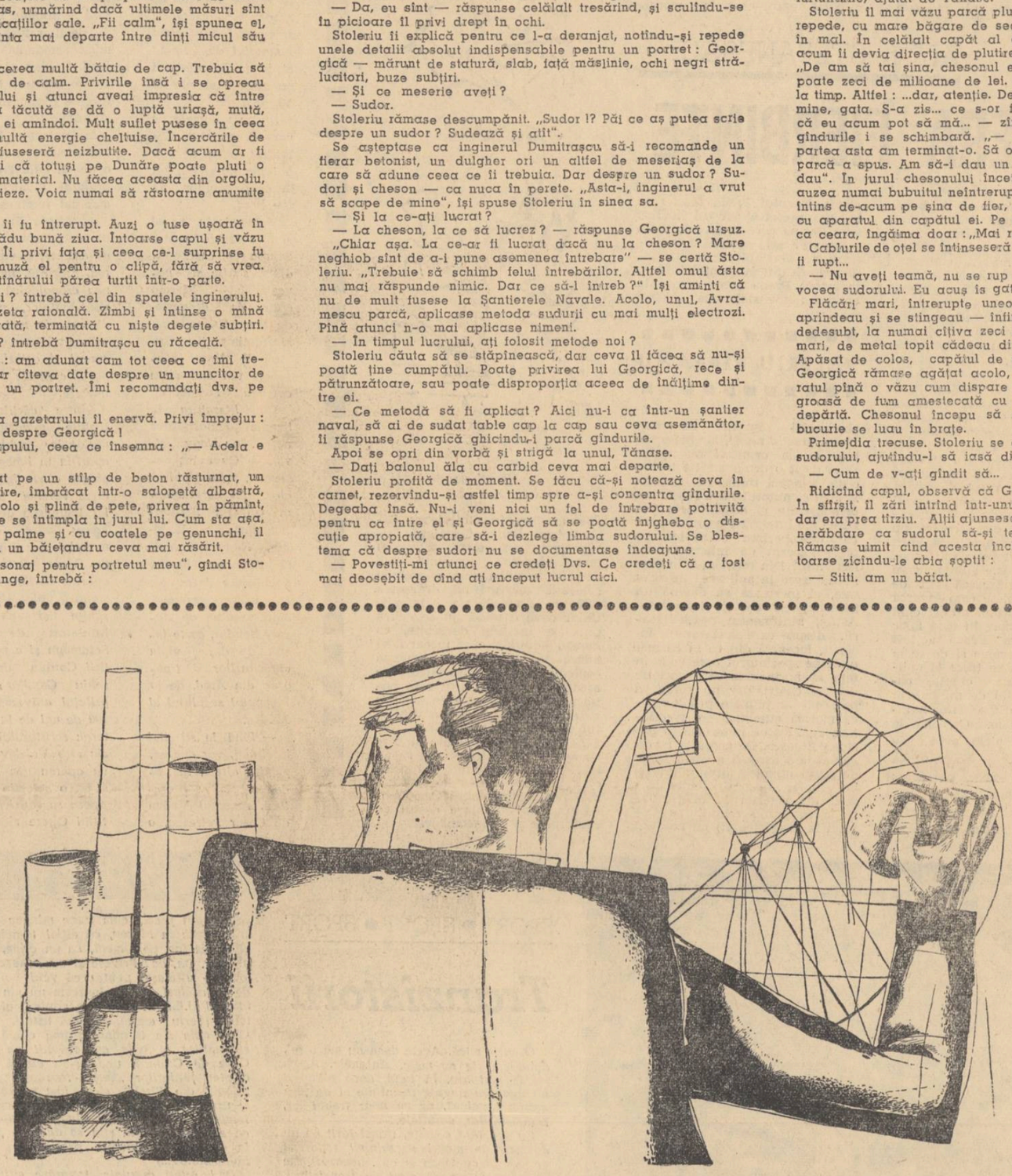

Ilustrație de N. ȘERBAN

tatăl, băiatul și o zînă de lut

GEORGE BĂLĂIȚĂ

Băiatul își închipui această tăcere, fiecare prins de ea, cum l-a apucat, cu gura deschisă, picioarele răsucite, cu mîinile nicăieri, încremenit ca de un vînt înghețat. Tatăl ar rîde : „niște mincinoși, nu-i adevărat, uită-te și vezi..."

Neliniștea se furișă subțire în mădularele băiatului ; îl îngrozi tăria și știința tatălui, mai mult decît orice văzuse în iarmaroc.

De aceea, în timp ce mergeau alături, pas lîngă pas, omul mare, osos, cu gînduri tari și dinți puternici, și celălalt, încă necrescut, lovindu-și genunchii ascuțiți, subțiri, copilul se depărtă de lîngă mîna tatălui. Privindu-i astfel, dintr-o parte, obrazul supt, îl simți dintr-o dată străin și depărtat de el, dușmănos, rece.

Asta îl făcu să plîngă, dar Ion Anisia spuse blînd, de sus, unde îi era gura :

— Ce-i Nuțule, tată ? Acuma ne dăm și-n călușei, numai să-i spun lui Lică ce am de spus și ne dăm și-n lanțuri, mergem și la circ, la animale.

Glasul era al lui, al tatălui, bine cunoscut ; copilul se liniști însă nu de tot.

Ion Anisia era bucuros, anul fusese bun, rodul pămîntului plin, încît strînsura în colectiva lor întrecuse așteptările. O treabă ce avusese el în obor, ieșise ca făcută cu mîna și asta încă îl mulțumea.

Cînd ajunseră la marginea medeanului, acolo unde stăteau îngrămădite camioane, căruțe cu pepeni, vite, unde mirosea a baligă uscată, a fîn, duhneau benzina și uleiul ars, tatăl îl chemă pe Lică, șoferul gospodăriei, cu care veniseră, și spuse :

— Noi, eu cu ăsta mic, mai rămînem, poți pleca Lică, te poți duce. Spui femeii că noi am rămas, ăsta mic acu vede prima oară, vreau să-l las să vadă. Întîi, bem un rachiu, Lică, și pe urmă te duci.

Băură, după care Ion Anisia strigă șoferului, urcat pe scara mașinii.

— Sînt bucuros, Lică, asta-i !

Nuțu auzi, îi păru bine, iar părerea de bine își făcu loc în el, alături de o nedumerire care pîlpîia acolo.

Băiatul bolise multă vreme și înzdrăvenindu-se apoi, tatăl îl luase la iarmaroc, după cum îi cîntase mereu pe cînd zăcea și pentru care, mai cu seamă, se făcuse fiul sănătos.

Între frați, Nuțu stătea la mijloc, făcut din silă, cu altul, în vremea secetei. Pe atunci lipseau bucatele, pămîntul avea lingoare, era gol și deasupra și dedesubt. Ion Anisia era dus după făină în ținuturile de jos. Băiatul fusese rod cu blestem, dar el nu știa nimic de asta, crescuse, trebuia să meargă de un an la școală ; bolind, rămăsese acasă.

— Acuma sîntem liniștiți, spuse tatăl, mergem la circ, la animale.

— Animalele or fi adevărate ? întrebă Nuțu și-l cuprinse, din senin, părerea de rău că n-au plecat cu Lică.

— Ce vorbă-i asta, sigur că-s adevărate ; animale, cum n-ai mai văzut, aduse din alte părți ale pămîntului, lei și tigri, felurite lighioane...

Dar mult mai aproape se afla Dă-n Urîtu ; tatăl și fiul se opriră acolo.

Era un cort de pînză murdară, cusută pe muchii cu sfoară groasă, prinsă alocuri în copci. În fund, o stinghie de lemn, și acolo ședea Urîtu : piramidă din cutii goale, tinichele rotunde, unele ruginite, altele noi, lucitoare, turtite în părți sau nu, păstrînd încă hîrtia colorată care le înfășurase ; cutii obișnuite de conserve. La întrarea cortului, dintr-o margine într-alta, o scîndură albă. Și aici, îngrămădite, erau mingile : opt mingi pentru spartul Urîtului.

Dai un leu, arunci mingile pe rînd și cînd nici o cutie n-a mai rămas în picioare, capeți o zînă de lut. Se înțelege, era ceva de văzut aici.

Femeia grasă, cu șorț fumuriu, pătat de grăsime, stăpîna, în gura cortului, îndemna oamenii. Neîntrerupt, ea striga, prea subțire pentru gîtul umflat, pentru spatele și pieptul ei :

— Na, na, na, na...

Oamenii se îmbulzeau la aruncat, unii erau dibaci, dar totdeauna rămînea o cutie în picioare. Urîtu era greu de ucis, șiret și plin de batjocură...

Băiatul îl rugă din ochi, Ion Anisia, tatăl, încuviință.

Acum băiatul care a fost numit Nuțu, avea două mingi în mîini. Una o cumpăni în stînga. Și cu dreapta aruncă spre stiva de cutii goale.

Cîrpa făcută ghem, zbură și, fără să atingă ce trebuia, se lovi de pînza din spatele cortului.

Tatăl, rezemat de scîndura albă, privea cu gura muiată în rîs.

A doua minge nu ajunse nici ea, căzu înainte, fusese zvîrlită fără putere.

Tatălui îi pieri rîsul : băiatul e firav, n-are vlagă.

A treia minge lovi tot pînza cortului, într-o margine, nici vorbă să ajungă la cutii.

Urîtu rînjea între tinichele.

Băiatul era gata să plîngă, mîna lui cumpăni a patra minge, nu mai erau decît patru de aruncat. Femeia grasă, nemișcată, căpătă pe neașteptate forma unei pietre rotunde, cenușii.

Ion Anisia își înălță spatele și o clipă se uită nedumerit la copilul lui. Băiatul era plăpînd, iar fruntea lui i se păru străvezie, mîinile subțiri ; gîtul subțire nu putea ține capul cu păr lung, deschis la culoare. Părul tatălui era negru, aspru, oasele tari, fălcile tari. Și părul mamei la fel, negru, umerii grei de muiere zdravănă.

Tatăl nu-și mai putea lua ochii de la copil și. obrazul i se albi. El văzu cum lumina, lunecînd pe nasul ușor ridicat al băiatului, mîngîie buza lui împinsă înainte de necaz, închide bărbia rotundă, toate prinse în piele subțire, străină.

Omul căută stăruitor în muchiile care prejmuiau ființa copilului, ceva din el, și nu găsi. Ce se vedea la băiat erau ale altuia. Nici femeia n-avea nimic. Numai sămînța aceluia încoltișe, parcă rodise singură, dintr-o singură parte.

Mîna copilului era gata de aruncat.

Gîndul tatălui se înrăi ; dintr-o frîntură ce era, se iscă un fel de mulțumire amară, greoaie, rîncedă, care îi da ghes să rîdă de neputința copilului : pui de cuc, corcitură, bălan ca zerul !...

Voia să vadă de aproape această neputință. Făcu doi pași. Ajunse lîngă băiat. Și atunci toți văzură, și femeia grasă și oamenii din jur, însuși băiatul văzu, cum, cu deosebită grijă, mîna tatălui îi luă ghemul de cîrpă din pumni, îi opri brațul.

Urîtu se posomori.

Tatăl cumpăni mingea de cîrpă și spuse :

— Acuma arunc, uite așa, Nuțule, ia aminte, așa cum fac eu.

Cutia din mijlocul stivei căzu. În cădere, trase vîrful și tot șirul se rostogoli la pămînt.

Furia tulbură ochii tatălui cu mil roșu, stîrnit de la mari adîncimi ; dar el zise, neasemuit de blînd, și încet mai ales :

— Și mai uită-te, Nuțule, vezi cum se alege locul, cum se lovește !...

Acum furia, ura, din locul unde erau adunate, curseră în mînă, o umplură și mîna se umflă și crescu. Apoi se strînseră în pumn și ghemul de cîrpe fu aruncat și lovi.

Și iarăși aruncă omul, de data asta într-o latură, nimeri, și mingea atît de puternic fusese trimisă, încît desfăcu o copcă din marginea de sus a cortului.

— Așa, zise, învață Nuțule, ești bărbat, privește la tată-tu, ia aminte cum se face...

A opta minge mătură ce mai rămăsese. Nici nu se putea altfel.

Terminînd, Ion Anisia spuse :

— Așa se lovește Nuțule : cauți întîi mijlocul, tăria ; capul vine singur pe urmă, și umerii dacă se mai țin ; și-n urmă de tot, lovești ce rămîne, să știi.

Iar ochii lui erau acum limpeziți în patru ape, curați, albi în jurul culorii lor din mijloc.

Femeia grasă zise :

— Ești dibaci, bărbat întreg, dar nu-ți dau zîna. Mi-ai desprins o copcă de la cort, asta costă.

— Ba mi-o dai, că-i a mea, eu am cîștigat-o. Copca ți-o plătesc, cît vrei ți-o plătesc, dar să-mi dai mie ce-i al meu, femeie, îndată să **ne dai**, mie și feciorului meu ce ni se cuvine !

Și le dădu o zînă, pe care erau trase în culoare, ochi, sprîncene, gură și mantie lungă, încolo cu totul și cu totul de lut.

TINERI SCRIITORI DIN CERCURILE LITERARE

Veniți în Harlem, unde totul vă e servit fierbinte și negru

(o reclamă)

HARLEM

Ioan Grigorescu

Aterizînd la Idlewild, aeroportul internațional al New-Yorkului, îți sare în ochi primul contrast al lumii noi. Absolut toți hamalii, manipulanții de la coletărie, vatmanii furnicarului de electrocare și măturătorii uriașului aeroport de pe care la fiecare nouăzeci de secunde decolează sau aterizează o navă aeriană, venind sau plecînd spre toate colțurile lumii, sînt oameni de culoare. Mulatrii, portoricanii, malaezii, cîțiva chinezi ori japonezi, formează singurele nuanțe aparte în abanosul african pus să care bagajele pasagerilor, să descarce coletele din fuselajele avioanelor, să mături, să curețe vastele săli și terase ale aerogării. Cîțiva albi îmbrăcați în uniforme bleumarin, cu epoleți pe umeri și șepci cu cozoroc, supraveghează toată această armată de culoare, ghidîndu-i acțiunile cu gesturi scurte. Între hamali, nici măcar un singur alb.

Am întrebat cum se explică acest lucru. Mi s-a răspuns :

— Aha !... Știu unde bați. Vii aici cu idei dinainte fabricate. Dar află, dragă domnule, că la New-York, negrilor le e permis accesul în autobuzele pentru albi. Lucru de care m-am convins că e perfect adevărat.

Tăind Manhattanul în lung, de la Battery Park și pînă la canalul care leagă Hudsonul de East River, metroul new-yorkez nu străbate numai treizeci de kilometri de galerii forate în granit, ci și o stranie hartă etnografică, un microcosmos care își imprimă demarcațiile umane pînă și în lumea călătoare pe sub pămînt. La sud, înainte ca metroul să treacă pe sub picioarele podului Brooklyn, lumea din vagoane e galbenă, orientală, cu ochi migdalați, strînși între pleoape scurte, groase, cenușii, fără gene. E semn că la suprafață se află „Chinatown-ul", ghettoul chinezesc strangulat în depresiunea arhitectonică dintre cei doi masivi de zgîrie-nori ai Manhathanului, la umbra cărora se înlănțuie, ca niște insule într-o mare yankee, cartierele emigranților din cele treizeci de țări ale lumii vechi, poposiți în acest colț din „Pămîntul Făgăduinței".

Ieșit pe sub pămînt în acest punct al New-Yorkului, călătorul neavizat se trezește în plină Chină. Un veritabil colț de Canton sau de Șanhai, așa cum îl arătau ilustratele în culori de acum un sfert de veac, o insulă din fostul „Imperiu Ceresc" cum, probabil, nu mai poate fi văzut azi decît la New York și în Formoza gomindanistă. Magazine supraîncărcate cu marfă de orient, ceainării și taverne cu lampioane, zarzavagerii cu legume exotice, chioșcuri de ziare cu gazete și reviste ilustrate scrise în limba lui Confucius, restaurante cu firme verticale pe care ard dragoni de neon și unde se consumă mîncăruri ciudate, pregătite de bucătari sobri și enigmatici ca niște alchimiști, copii care umplu străzile cu larmă, bătrîni cu bărbi subțiri, fete fardate violent, cu fustele despicate pînă la coapse, cu mers legănat, provocator, mărunți vagabonzi fugiți de orientul galben și naufragiați în insula orientală din mijlocul metropolei occidentale, totul grupat în patratul dintre Mott și Pell Street's pe de o parte, și Bayard și Doyer's Street's de pe altă parte. E cartierul căutat cu aviditate de provincialii setoși de senzații exotice, gata să descopere în orice ungher traficanți de stupefiante, ori ghizi flămînzi dar surîzători, care, pentru cîțiva cenți, să fie gata a le dezvălui toate adresele dubioase ale Chinei new-yorkeze.

În realitate, lumea aceasta exotică, în care autorii de romane captivante își plasează cele mai oribile crime și cele mai tari lovituri gangsterești, e o lume de pairi înstrăinați, în nesfîrșită luptă cu mizeria și cu discriminarea rasială.

Căci la New York, și galbenii au acces la autobuzele pentru albi.

Mai puțin exotic, și deci mai puțin căutat de turiști și descris de literatură, în extrema stîngă a promontoriului, cam la aceeași paralelă cu Chinatown-ul, la umbra zgîrie-norilor de pe Wall-Street, dincolo de cortina trufașă de oțel, beton, aluminiu și sticlă ridicată de citadela finanței, se ghemuie în case cu un singur etaj cartierul armenilor, care trăiesc din cîrpitul covoarelor, laolaltă cu sirienii și grecii.

Două stații mai spre nord, între Bowery și Greenwich Vilage, primul nume aparținînd străzii celor care, în țara tuturor posibilităților, și-au ales ca singură posibilitate mizeria cea mai cruntă, iar celălalt nume — cartierului boem al New-Yorkului, metroul se oprește sub... Spania. O Spanie fără lupte de tauri, dar la fel de mistică și de amărîtă cum e cea din Europa, de unde New-Yorkul își recrutează frizerii, iar preoții catolici zgomotoasele „Fieste" cu sfinți de gips îmbrăcați sărăcăcios în rochiile împrumutate de la credincioasele bigote, prea fericite să-și vadă sfîntul preferat plimbat pe străzi în rochia lor de duminică, de poalele căreia sînt prinse cu ace de gămălie hîrtiile de cîte un dolar, atît de stimulatoare pentru îngăduința cerească.

Mai departe, la extremele depresiunii dintre grupurile compacte de zgîrie-nori, se înșiră cartierele italian și francez, primul ghemuit cu toți visătorii și ghitariștii lui sub picioarele Brooklinului de unde sînt furnizați metropolei zidarii și asfaltierii cei mai buni, iar celălalt, concentrat într-un punct de pe cea de-a opta Avenue, alimentează New-Yorkul cu coafori, profesori de franceză și lachei moraliști cu grimase de prețiozitate, abordate ostentativ pentru a masca incapacitatea de a face bani „à l'americaine".

În lungul drumului pe sub Lexington Avenue, metroul străbate mai întîi subsolurile cartierului germano-austro-ungar, cu cinematografe și restaurante alsaciene ori vieneze înșirate pe strada 86, apoi subsolul cartierului suedez și, în fine, înainte de a intra sub pămîntul Harlemului, traversează pe sub beciuri ghetto-ul evreesc, cel mai mare din cele cinci cartiere evreești aflate pe teritoriul New-Yorkului.

Sub strada 110, metroul își schimbă brusc culoarea. Elementul negru, între pasageri, devine cu totul preponderent, ca și cînd, pentru un moment, metroul ar traversa subsolul Africei.

Pentru că la New-York, negrii n-au acces numai la autobuzele pentru albi, ci și la metroul albilor.

În stația de lîngă Battery Park, de unde ne-am urcat în acest metrou pentru Harlem, mai bine de trei sferturi din pasageri erau albi. Numai cîțiva negri se vedeau pe peronul plin de lume, iar dintre ei, unul s-a urcat în vagonul în care călătoream și noi. Era un bărbat tînăr, de vreo treizeci de ani, îmbrăcat cu îngrijire într-un costum uzat de atîta perie și mașină de călcat, cu pantofi de lac, cărora pentru a le înegri cutele albite de sarea sudoarei le dăduse cu cremă, cu o pălărie a cărei fundă de rips făcea „ape" ca moarul, cu cămașă albă, cu piepții scrobiți și manșete atașate. S-a oprit în mijlocul vagonului, a scos o biblie dintr-o servietă veche pe care tot timpul drumului a continuat s-o țină între cotul drept și coaste ; și a început să propovăduiască. Nu-l asculta nimeni, nu-l privea nimeni, nu-l înjura nimeni, căci la New-York negrii au acces la vagoanele de metrou pentru albi, și, de aceea, privirile călătorilor ori se opreau asupra lui intrigate, cu o mînie abia reținută, ori treceau prin el, absente, ca și cînd omul ar fi fost din sticlă. Metroul vuia prin galeriile căptușite cu fier, în vagon era zăpușeală, albii mestecau gumă, citeau ziare ori reclame de pe pereți, iar tînărul negru le citea cu glas tare verseturi din biblie.

Era un misionar negru între albi. Se produsese parcă o răsturnare de planetă și de istorie. Cu 400 de ani în urmă, strămoșii acestui propovăduitor cu manșete atașate fuseseră cuceriți de versetele albilor, de apa lor de foc și de praful lor de pușcă. S-au lăsat convertiți, au pupat crucea, l-au recunoscut pe Cristos și pe omul alb, s-au împărtășit cu apa de foc și s-au mai trezit abia pe puntea corăbiei albilor, ferecați în lanțuri, undeva în larg, de unde pămîntul natal nici nu se mai zărea. Dar atunci era epoca de după exterminarea, de către soldații și coloniștii regilor catolici, a populațiilor indiene din arhipelagul Antilelor, cînd s-a făcut apel la conducătorii triburilor din Africa spre a furniza mîna de lucru pentru exploatarea solului și subsolului Americii. Acum, strănepotul primilor negri convertiți de misionarii albi poposiți în jungla africană făcea pe misionarul între strănepoții conchistadorilor din jungla albă... Dar el nu era înarmat decît cu decență și o biblie. Și nu avea mai mult decît dreptul de a călători în vagonul pentru albi.

Stația de metrou din strada 125 te scoate la lumina zilei chiar în inima Harlemului.

Dar ce a fost asta ? Vijelia a trecut prin fața stației, apoi a dispărut la dreapta, după colțul lui Lexington Avenue, lăsînd în urmă doar ecoul unui huruit strident, agasant, de parcă o mie de mașini s-ar fi tîrît fără roți, direct pe osii, prăvălindu-se cu viteza meteorilor pe asfaltul murdar și zgrunțuros al cartierului. A fost unul din trăznetele Harlemului, o izbucnire neagră a epidermei și temperamentului african, o sclipire de ingeniozitate a circomvoluțiunilor creierului uman, la fel de capabil și de evoluat, indiferent de paralelele pe care omul, galben, alb sau negru, populează acest glob pămîntesc.

O sută douăzeci de fete negre au luat asfaltul New-Yorkului sub asaltul patinelor cu rotile, traversînd cu viteza bolizilor Harlemul toropit de căldura „toamnei indiene", trezindu-l, scoțîndu-l la ferestre, pe balcoane, sau pe trotuarele străzilor cuprinse de vacarm. Închipuiți-vă tot ce poate pune vitalitatea, temperamentul, fantasticul simț al ritmului și inepuizabila condiție fizică a tinereții negre, pe mobilitatea de rulmenți a unor patine cu rotile. Totul, în o sută douăzeci de variante, lansat cu o viteză sălbatecă și un huruit apocaliptic, de-a lungul străzilor drepte, trase cu linia, ale Manhattanului. Luat prin surprindere, yankeul înjură și își trage mașina lată, cu faruri holbate, la marginea trotuarului. „Mii de draci ! Dar ce i-a apucat ? Doar au acces la autobuzele noastre !" Șoferii autobuzelor zîmbesc mucalit, așteptînd scurgerea nebunească a impetuosului fluviu negru pe rotile. Omul de pe trotuar se oprește nedumerit și privește cu uimire în urma avalanșei. Mașinile poliției sosesc cu întîrziere, motocicliștii cu căști albe nu sînt capabili să facă piruetele tropicelor gonind și dansînd pe rotile, și trăznetul negru străbate orașul pleznindu-l peste obrajii palizi și intrigați dindărătul parbrizelor umflate, cu avîntul tineresc al celor o sută douăzeci de fete negre care străbat New-Yorkul, purtînd pe pieptul zvîcnitor aceeași inscripție : „Equal Rights for all races, religions, nationalities".

O sută douăzeci de perechi de ochi arzători, o sută douăzeci de perechi de buze răsfrînte, o sută douăzeci de gîturi lungi, pubere, de lebede negre, o sută douăzeci de perechi de picioare iuți, deprinse din copilărie cu dansul îndrăcit al macumbei, străbat orașul încremenit, în iureșul patinelor pe roate. Undeva înainte se aud întețindu-se țignalele polițiștilor, vaierele mașinilor cu ventuze roșii și sirene stridente se concentrează spre punctul unde se bălăngăne amenințătoare bastoanele de cauciuc de care fluviul negru se sparge împrăștiindu-se în zig-zag.

În urma zvîcnirii bastoanelor care au împrăștiat nebunia, parbrizele bulbucate pot circula mai departe ,alunecînd fără zgomot pe asfaltul scrijelat de patinele pe rotile. Iar fetele negre, fetele Harlemului se întorc acasă pe străzi lăturalnice, cu patinele ascunse sub vindiacuri, cu fețele îmbujorate de emoție, cu ochii umezi de beția vitezei și a luptei.

Trăznetul s-a consumat. Învolburați, norii întunecați ai Harlemului tăinuiesc prin gangurile întunecoase și cotloanele murdare ale cartierului negru, alt trăznet.

Patinatoarele negre, fete între treisprezece și cincisprezece ani, au asaltat magistrala New-Yorkului în ziua lui Columb, sărbătoarea care marchează prin defiladele pompoase ale gimnazistelor americane, aniversarea unei descoperiri... Harlemul a vrut să amintească din nou Americii că, din echipajul escadrei lui Cristofor Columb n-a făcut parte nici un yankeu. În schimb, omul care a zărit cel dintîi pămîntul lumii noi, a fost căpitanul Christ, matroz negru, conducătorul uneia din caravelele columbiene. Echipajul subordonat lui era compus aproape în întregime din oameni de culoare. Negrii au fost primii care, cunoscînd tainele junglei și arta investigației într-un pămînt nou, necunoscut, au făcut cea dintîi incursiune în pădurile San-Salvadorului, deschizîndu-le albilor drumul spre cucerirea noului continent. Dar, printr-o crudă ironie a soartei, pe pămîntul descoperit și explorat de strămoșii lor, negrii au devenit curînd sclavii omului alb. Nu le-a ușurat cu nimic faptul că ei se aflau de mult pe teritoriul de azi al Statelor Unite, în momentul cînd, la Boston, a ancorat corabia „Floarea de mai" de pe bordul căreia au debarcat primii colonizatori englezi, „legendarii" părinți pelegrini, din osul cărora se afirmă că s-ar trage rasa celor mai puri yankei. Cu un an înaintea sosirii lor, adică prin 1609, fusese descărcată la Jemstown, în Virginia, prima partidă de „fildeș negru" pentru America de Nord, cărată din Africa în lanțuri.

În cîteva generații, numărul negrilor descendenți din sclavii africani care populează azi Statele Unite ale Americii, a ajuns la 13.000.000. Și totuși, ei sînt numai o picătură în uriașul ocean de „fildeș negru" cărat din Africa pe pămîntul „lumii noi". Căci, după cele mai optimiste statistici, în patru secole de negoț cu sclavi, din Africa au fost răpiți nu mai puțin de trei sute de milioane de oameni. Harlemul, acest ghetto pentru o jumătate de milion de negri, constituie una dintre cele mai caracteristice particularități ale New-Yorkului. Douăzeci și cinci de străzi care traversează pe orizontală Manhattanul între Hudson și East River, sînt locuite exclusiv de negri, formînd în mijlocul New-Yorkului cel mai populat punct din întreaga lume neagră.

Harlemul e capitala neagră a „lumii noi". Unde se duce negrul fugit din sudul inospitalier și retrograd ? Unde se refugiază negrul ajuns la New-York și rătăcit în metropola zgîrie-norilor ? Unde se refugiază urmăritul scăpat prin cine știe ce minune de crucea aprinsă a Ku-Klux-Klanului ?

Harlemul, acest „purgatoriu" al negrilor, cum l-a numit Egon Erwin Kisch, primește la pieptul său mizer pe oricine n-are altă vină decît că s-a născut cu o piele de culoare ceva mai închisă decît cea a albilor.

Pentru prima dată am intrat în Harlem într-o duminică dimineața. Într-o astfel de zi, și la o astfel de oră, centrul New-Yorkului e pustiu și rece ca un cimitir de lux cu cavouri monumentale, aliniate de-a lungul unei alei trase cu rigla. Trei sferturi din numărul stațiilor de metrou sînt închise, pe liniile de autobuze circulă doar o zecime din efectiv, în lungul rigolelor unde, în zilele de lucru, găsirea cîtorva metri liberi pentru parcarea unei mașini e o chestiune de eroism; ceasornicele automate care taxează staționarea autovehiculelor stau inutile, ca niște jucării stricate. În Wall-Street, paznicii particulari ai băncilor, înarmați pînă în dinți, dormitează ; portul e încremenit, ferestrele zgîrie-norilor alteori luminate zi și noapte, sînt oarbe, ca ochii unui oraș părăsit. E singura zi cînd vacarmul se încetinește, singura zi cînd poți întîrzia pasul pe trotuarele centrului, cînd nimeni nu se grăbește nicăieri, cînd hoinarul poate căsca gura în voie la orice, fără să fie împins de la spate de torentul uman, singura zi în care se poate încerca în liniște numărătoarea etajelor unui zgîrie-nori, sau, pînă la căderea întunericului se poate vorbi de un Broadway pustiu și de o stradă 42 calmă. Și totuși într-o astfel de zi, New-Yorkul e lipsit tocmai de ceea ce îi formează personalitatea. Fără tumultul lui caracteristic, fără colosala cheltuială de energie umană și materială, pretutindeni prezentă în zilele de lucru, New-Yorkul apare mahmur și gol, ca un oraș evacuat în preajma unui cataclism.

Doar Harlemul își continuă viața la fel ca în fiecare zi. Ca în fiecare zi, și totuși, altfel. E duminică. Zi în care Harlemul se botează, zi în care Harlemul își vizitează bolnavii din spitale, zi în care Harlemul se căsătorește, înbrăcîndu-și miresele în văluri albe, sau se duce la cimitirele negre din Bronx. Celelalte zile ale săptămînii sînt, totuși, altfel. De luni pînă sîmbătă, din zori și pînă noaptea tîrziu, Harlemul nu face altceva decît se scurge în jos, pe Manhattan, sau se întoarce ostenit din cele patru zări de piatră ale New-Yorkului. Așa cum Hudsonul și East Riverul curg în timpul zilei în două direcții, de la izvor spre ocean sau de la ocean spre izvor, după ciudata lege a fluxului și refluxului, fluviul negru al Harlemului se scurge în zori spre lumea zgîrie-norilor, pentru a se întoarce în ghettoul african tîrziu, după miezul nopții.

Și totuși, duminica Harlemul e același din totdeauna, pentru că și duminica stăpînii din orașul de jos au nevoie de slugi, pentru că și duminica, în gările New-Yorkului sosesc pasageri care au nevoie de hamali, e același pentru că și duminica, la New-York, albii își lustruiesc ghetele, pentru că și duminica albii mănîncă și cineva trebuie să spele vasele, pentru că și duminica negrul e negru, și munca cea mai neagră, cea mai murdară, cea care se face întotdeauna, și fără care nu se poate, în orice zi și la orice oră, e destinată tot negrilor. E același, pentru că și duminica, în Harlem, lombardele sînt deschise zi și noapte, acele „Pawn broker" unde, în spatele unei tejghele prelungită cu zăbrele pînă în tavan, stă un „Taica Lazăr" american care, dacă nu se vrea chiar Shylok, crede în mitul îmbogățirii „cinstite" a lui Rotschild. Aici, negrul își lasă pentru cîțiva dolari sau numai pentru cîțiva cenți, saxofonul lustruit ca o rază de soare, cratița de mîncare, fracul în care și-a încercat norocul de artist înăscut, patul obosit, pantofii de step, căruciorul copiilor, bateria de jazz, rochia înflorată a nevestei, banjoul, soba de gătit, jobenul sau trompeta cu care și-a veselit prietenii, ori a plîns la un colț de stradă.

Harlemul începe brusc, pe una din orizontalele Manhattanului, ca o baricadă neagră ridicată pe strada 110. În patratul celor 23 de străzi, pînă la strada 135, sînt comasați cinci sute de mii de negri, mulatri, portoricani și alți oameni de culoare proveniți din amestecul tuturor raselor cu lumea continentului african.

Mai întîi, pe timpul guvernatorului olandez Stuyvensat, cînd New-Yorkul se chema Amsterdam, și cînd pentru prima dată o parte a Manhattanului a fost botezată cu porecla de Harlem, după numele unui orășel olandez aflat în apropiere de Haga, ghettoul negru a fost situat acolo unde acum se află centrul metropolei, adică imediat după valul de pămînt și piatră, Wall-Streetul de azi, ridicat pentru a împiedica invaziile haitelor de lupi asupra noii colonii albe.

Această mică Africă strămutată din continentul negru pe „marele drum al frigului" s-a tîrît prin Manhattan timp de trei secole, întotdeauna ținîndu-se după periferia metropolei. Fixarea în perimetrul de azi s-a făcut abia în ultimii cincizeci de ani, cînd, după atîtea exoduri forțate, negrii au început să-și împlînte rădăcinile în această parte a Manhattanului. Bloc după bloc, stradă după stradă, comunitatea neagră a trecut la o ofensivă mută, pașnică, de solidarizare geografică. Așa cum strămoșii lor din continentul african se uneau în triburi pentru a putea rezista sălbăticiunilor din junglă, tot așa, în inima junglei new-yorkeze, negrii se concentrau în acest ghettou al epidermei pigmentate. Cartierul locuit cîndva de albi, își schimba pe nesimțite culoarea. Yankeii se retrăgeau din vecinătatea negrilor ca din fața ciumei, cedîndu-le casele cenușii, standardizate, de periferie, în schimbul unor cauțiuni jecmănitoare și al unor chirii cu sută la sută mai mari decît în alte cartiere. În fața acestei concentrări de negri într-un singur punct al New-Yorkului, a cumpărării și arendării caselor de către mica burghezie neagră care începea să exploateze locuințele închiriate confraților ei de culoare, albii segregaționiști au reactivat judecata lui Linch și au scos din arsenalul luptei „cetățenești" bomba cu explozie întîrziată. Unui bancher negru care a avut îndrăzneala să cumpere cîteva case pe strada 125 și a acordat împrumuturi cîtorva confrați de-ai lui cărora băncile albe le refuzaseră creditul, i s-au plasat prin ungherele casei, prin grădină, în garaj, ori sub scara de la intrare, nu mai puțin de șase bombe cu explozie întîrziată.

Astăzi, linia de demarcație a Harlemului a coborît în sud, mai jos de strada 110 și a urcat spre nord dincolo de 135, exodul continuînd mai departe pînă la canalul Sfîntului Martin care desparte Manhattanul de Bronx. Pe această suprafață, cîteva mii de case de raport, în majoritate cu un singur etaj sau numai parter și demi-sol, cele mai multe cu scări și balcoane la intrare, în jurul cărora roiesc cincizeci de mii de copii, cîteva miliarde de muște și un număr incalculabil de tone de gunoi. Nici un parc, cu excepția a două scuaruri strînse între casele cenușii, atît de mici și de încărcate la rîndul lor cu gunoaie, încît nu pot aduce o notă aparte în mizeria generală a Harlemului.

Cam așa arată locul care poartă acest nume exotic. Cine și l-a închipuit brodat cu palmieri, populat cu oameni îmbrăcați în stofe colorate, cîntînd bluessurile la modă ori bătînd ritmurile îndrăcite ale tropicelor prin localurile de noapte, ori străducînd prin cabarete în care izbucnește vulcanic pasiunea neagră, fierbinte — știe despre Harlem tot atît cît au uitat agențiile de voiaj pentru turiștii străini. Cartierul negru al New-Yorkului, cu loc rezervat acum trei decenii în seria de „senzații tari" descrise de ghidurile metropolei, a devenit azi o arenă de luptă politică, ocolită cu grijă de autobuzele cu acoperiș de sticlă brună ale agențiilor de voiaj. Numai noaptea, cînd e mai puțin vizibilă mizeria pe drept cuvînt neagră, agențiile de voiaj își permit să facă incursiuni bine păzite de poliție pe artera principală, „Broadwayul" negru al Harlemului, strada 125. Străzile mai mărginașe sînt ocolite de albi și în timpul zilei, iar în localurile de distracție ale Harlemului, unele exclusiv pentru albi, „fețele palide" nu îndrăznesc să intre decît în grup.

La el acasă, Harlemul se închide în el însuși, germinînd o uriașă forță de șoc pe care n-o dezvăluie decît în momentele cele mai crîncene. Dincolo de zidurile sale, se scurge pașnic, umil, tăcut, plecînd în zori, o dată cu marele fluviu al muncii care deservește metropola, de unde se întoarce noaptea tîrziu istovit, frînt de oboseală, cu prea puține ceasuri de odihnă înainte pentru a-și mai putea recupera forțele.

Și totuși, Harlemul e optimist, Harlemul cîntă, Harlemul rîde, Harlemul luptă. Vitalitatea care îl caracterizează se manifestă în orice : pînă și în necesitatea suspendării circulației pe unele străzi unde joaca copiilor de culoare era atît de năvalnică, încît mașinile numai cu greu mai puteau trece : sau pînă și în beția vitezei cu care tinerele negrese, la o vîrstă cînd abia li se ivesc într-o stranie irumpere semnele pubertății, iau cu asalt străzile ghettoului negru sub huruitul atroce al patinelor cu rotile, așa cum le-am văzut într-o zi de „toamnă indiană" părăsind Harlemul și țîșnind în orașul alb, spre a-i aminti cine a fost cel care a zărit primul pămîntul Americii...

O dată cu noaptea, Harlemul se lasă înghițit de întuneric. Văzut din helicopter, acum nu mai e decît o pată neagră în nordul Manhattanului, slab luminată de serviciul urban de electricitate, cu un singur punct scînteietor — Strada 125. Dincolo de acest loc, Harlemul se tîrăște curînd la culcare, istovit de munca de peste zi. Doar ici, colo, la colțurile străzilor mai „centrale" întîrzie grupuri de tineri, concentrîndu-și în cele din urmă scurgerea spre „Broadwayul negru". Viața noctură a Harlemului, e cu totul deosebită de cea din timpul zilei. O dată cu miezul nopții, din ungherele cele mai întunecoase ale cartierului, apare un nou Harlem, necunoscut și ignorat de yankei. Silită în timpul zilei să calce pe vîrfuri și să vorbească scurt și în șoaptă, această Africă luată servitoare a New-Yorkului, izbucnește vulcanic, nestăvilit, cu tot temperamentul ei african. Atunci, picioarele care în metropola zgîrie-norilor n-au călcat decît pe vîrfuri, își arată forța și flexibilitatea în dans, iar vocea sugrumată de șoaptă, se descătușează năvalnic.

Ziua ignorat și disprețuit de americani, Harlemul începe să fie căutat și prețuit imediat după miezul nopții. Dar cortegiile de limuzine luxoase care trec în lungul străzii 125 și care nu opresc decît în fața localurilor „sigurw", unde pentru o noapte, totul le e servit albilor „fierbinte și negru", nu îndrăznesc să se aventureze pe străzile întunecoase unde geme un bluess acompaniat de un contrabas făcut dintr-un bidon de tablă în care a fost înfiptă o coadă de mătură. Strigătele acestea de junglă ce izbucnesc pe la marginea Harlemului,, yankeul preferă să le audă în propria sa junglă, adică în punctul unde Broadwayul se încrucișează cu strada 42, și unde, cartierul negru își trimite seară de seară cele mai tinere progenituri, grupuri de băiețandri de 10—12 ani care, sub orgia de neon a reclamelor colorate, uimesc trecătorii cu dansurile lor îndrăcite, acompaniate de un tam-tam sălbatec susținut de două cutii goale de conserve. Puradeii aceștia care își fac scenă din patratul de lumină aruncată de vitrina de cristal a vreunui mare magazin, sînt, de cele mai multe ori, niște virtuoși ai bateriei și ai stepului gimnastic, dans însoțit de periculoase salturi mortale în timpul cărora, țeasta dansatorului trece la două degete de bordura trotuarului. Atunci, în umerii costelivi, în maieul asudat, în pantalonașii de doc cenușiu, în tenișii strînși pe laba piciorului, în fruntea înaltă, asudată, zvîcnitoare, în degetele fragile care bat nervos tinicheaua calpă, vezi o picătură din acel Harlem virulent, expansiv, stridент, în care se rîde mai mult decît în tot Manhattanul și se plînge mai mult decît în întregul New-York.

Din tînguirea aceasta, din visul pălmașilor de pe plantațiile de bumbac, din cosmarul și speranța fugarilor din gura fluviului Misissippi, s-a născut în Harlem arta lui Jim Crow (Jim Corbul), pasărea cu pene negre, cu ochi triști și aripi cernite, sortită să trăiască departe de celelalte păsări, disprețuită și urîtă de ele. Legenda lui Jim Crow nu e altceva decît istoria celor treisprezece milioane de negri americani, cărora le e interzisă dragostea cu albii, intrarea în vagoanele rezervate albilor, învățămîntul în școlile albilor, tratamentul în spitalele albilor sau rugăciunea în bisericile albilor. Lui Jim Crow îi sînt rezervate vagoane speciale pe care nimeni nu le curăță, școli mai proaste pe care nimeni nu le îngrijește, spitale mai primitive și mai sărace, dar unde îngrijirea costă dublu, biserici mai mizere și un dumnezeu mai puțin bun.

S-ar putea spune că toate astea nu se petrec la New-York, vitrina nivelului de trai și a modului de viață american.

Dar unsprezece state americane interzic transportul albilor și al negrilor în comun, rezervîndu-le pasagerilor de culoare autobuze și vagoane de metro speciale pe care atîrnă inscripția „Only for blaks" (Exclusiv pentru negri). Două zeci de state americane nu permit copiilor negri să frecventeze școlile unde învață copiii albilor, rezervîndu-le școlarilor de culoare pe cele mai mizere, pe care nu e scris „Only for whiten". Trei zeci și cinci de state americane consideră căsătoria dintre un negru și o femeie albă un delict care se pedepsește prin lege, fără a mai considera necesar să atîrne pe piepții femeilor albe inscripția „Exclusiv pentru dragoste albă".

În schimb, la New-York, negrilor le e permis accesul în autobuzele și vagoanele de metro pentru albi.

Iar Jim Corbul, prins în colivia celor două zeci și cinci de străzi negre ale Harlemului, iese în forfota din Lenox Avenue, sau în localurile de pe strada 125 și cîntă bluessuri pe care le-a învățat din gura lui Paul Robeson, sau din trompeta lui Luis Armstrong.

Își cîntă istoria :

„Soare arămiu,
mare purpurie,
Ce sînteți
pentru mine,
Dacă nu Africa ?"

Sau își cîntă speranța și credința în victorie :

„Ascultați trompeta ce abia se aude,
Trompeta sfîntă, trompeta ciudată,
Ascultați trompeta liniștită,
trompeta fermecătoare,
trompeta imnurilor...
Sînt prins în pînza țesută noaptea de vînturi..."

ANTONIO GRAMSCI

Toate ghidurile oficiale ale Romei îl îndeamnă pe turist, străin sau italian, să se oprească o clipă, dacă îi mai rămîne timp, după ce a vizitat Forul roman, Capitoliul, Coloseul, muzeele Vaticanului și catedralele barocului, la Cimitirul „străinilor" sau „protestant", cum mai este numit, în care străjuite de piramida lui Caius Cestius și de poarta San Paolo se află mormîntul lui Keats sau urna care închide inima — „cor cordium" — cum spune inscripția, lui Percy B. Shelley. În nici unul din aceste ghiduri, călătorul nu va găsi indicat faptul că în același cimitir al „străinilor", într-un colț scăldat de razele dulci ale soarelui roman, străjuite de conurile maiestuoase ale chiparoșilor, se află, depusă pe un mormînt, o urnă modestă din marmoră pe care stă scris „Antonio Gramsci, 1891—1937". Și totuși, în fiecare zi, ai să găsești lîngă ea flori proaspete, azalee, trandafiri, garoafe sau flori de portocal, purtate cu grijă pe brațul unui hamal obișnuit cu poverile ori al unei textiliste cu chipul palid oprită în ceasul liber de duminică, lîngă urna întemeietorului Partidului comunist italian. Căci în fiecare an, în ziua de 27 aprilie, tovarășii săi de luptă, oamenii muncii din Italia și din alte țări, își îndreaptă gîndurile spre această urnă, aduc un călduros omagiu acestui înflăcărat fiu al poporului italian și se angajează să ducă mai departe, să înalțe tot mai sus steagul de luptă al clasei muncitoare pe care el l-a ridicat în anul 1921.

Anul acesta se împlinesc douăzeci și cinci de ani de la moartea lui Gramsci. S-a stins în anul 1937, la cîteva zile după ieșirea din închisoarea în care, timp de peste zece ani, supus unor chinuri și privațiuni bestiale, a fost secat, clipă cu clipă, izvorul ce-a împrospătat neobosit marele fluviu al viitoarei depline renașteri italiene.

Cu ocazia teribilului „processone" — din anul 1926, care judeca pe Gramsci și pe tovarășii săi apropiați, pentru vina de a fi luptat pentru înlăturarea exploatării muncitorilor italieni și împotriva fascismului, procurorul, dînd glas dorinței celei mai intime a călăului Mussolini, cerea tribunalului ca pentru douăzeci de ani să împiedice creierul lui Gramsci să mai funcționeze. Era cuprinsă, în aceste cuvinte, starea de criză a ideologiei burgheze care nu mai putea să lupte decît înfrînînd rațiunea și geniul uman. Dragostea și lupta tovarășilor din afară, existența patriei socialismului, glasul lui Gorki, Romain Rolland și al altor alți reprezentanți ai culturii mondiale, credința lor nestrămutată în biruința adevărului învățăturii marxist-leniniste, l-au întrarîpat însă și lupta a fost dusă cu aceiași încredere în biruință. Între clipele dăruite cultivării în pămîntul adus de vînturile Mediteranei pe pervazul rece al ferestrei celulei a unui trandafir sălbatec și cele în care crizele de hemoptizie îl obligau să se odihnească, Gramsci ținea o legătură permanentă cu lupta muncitorilor din orașele și satele Italiei, citea tot ce putea să primească în temniță, scria „Caietele din închisoare", rod al minții lui neistovite de-a lungul celor zece ani de chinuri, dar prețios, făcut clasei muncitoare de care s-a simțit atît de legat.

Cu cîțiva ani în urmă, editura Einandi din Torino a publicat notele lui Gramsci în șase volume, la care se adaugă „Scrisorile din închisoare" și un volum de lucrări scrise înainte de a fi arestat. Ele cuprind contribuții importante, referitoare la mai toate domeniile de activitate, și astăzi orice referire la Italia trebuie să țină seamă de ele.

Dacă în prima jumătate a secolului nostru cultura italiană și cea europeană, în general, au fost dominate de idealismul lui Croce care căuta să abată atenția de la caracterul social, de clasă, al manifestărilor spirituale, în prezent ideile lui Gramsci, cuprinse în volumul „Materialismul istoric și filozofia lui Benedetto Croce", precum și în multe note din celelalte volume — aplicare fidelă a filozofiei marxist-leniniste la situația concretă din Italia — pătrund tot mai mult în conștiința oamenilor, ajutîndu-i să înțeleagă limpede că numai printr-o metodă științifică vor putea găsi un răspuns la nenumăratele probleme care au frămîntat poporul italian timp de peste un mileniu.

În volumul „Note asupra lui Machiavelli", Gramsci definea cît se poate de convingător personalitatea și conceptiile „secretarului florentin". Mai tîrziu, în volumul „Il risorgimento", el va desena cu precizie, de pe pozițiile materialismului dialectic, importanța și limitele mișcărilor revoluționare din secolul trecut, a unității naționale înfăptuită în anul 1870, al cărei caracter formal apare prin nerezolvarea deosebirilor pe plan economic, social, politic și cultural dintre nordul și sudul țării.

Volumul „Literatura și viața națională" cuprinde nenumărate referiri la dezvoltarea literaturii italiene, judecăți de valoare de o mare importanță în ceea ce privește interpretarea marilor epoci ale culturii.

În acest sens, Gramsci îl preferă lui Croce pe Francesco De Sanctis pentru că acesta, deși a trăit cu un secol înaintea lui Croce, întruchipează tipul criticului luminat care a îndemnat pe scriitori să „meargă în popor", luptînd el însuși pentru o cultură a întregului popor. Acest fel de a concepe literatura, cultura în general, corespunde pe deplin ideii de revoluție culturală ca parte integrantă a revoluției socialiste pentru care a militat și s-a jertfit Gramsci. În prezent, ideile lui Gramsci pătrund tot mai adînc în masele de oameni ai muncii italieni. Prin grija P.C.I., la Roma a luat ființă „Institutul Gramsci" în care, printre altele, se studiază și se adîncesc tezele enunțate de întemeietorul Partidului.

Operele lui Gramsci, născute în condițiile înspăimîntătoare ale temnițelor fasciste, ne dezvăluie figura unui om multilateral, cu o pregătire temeinică, un exemplu de îmbinare permanentă a științelor cu viața, de luptă neobosită pentru dreptate socială. Pentru asta a luptat și a suferit Gramsci pînă în ultima clipă a vieții lui. Lenin a prețuit în el pe intelectualul care a știut să se facă iubit de muncitorii italieni, i-a organizat într-un partid marxist, luminîndu-le calea pe drumul greu pe care trebuiau să-l străbată, pîndiți la fiecare pas de ura burgheziei, a imperialismului și a uneltelor acestuia: fascismul și oportunismul.

Al. Mircan

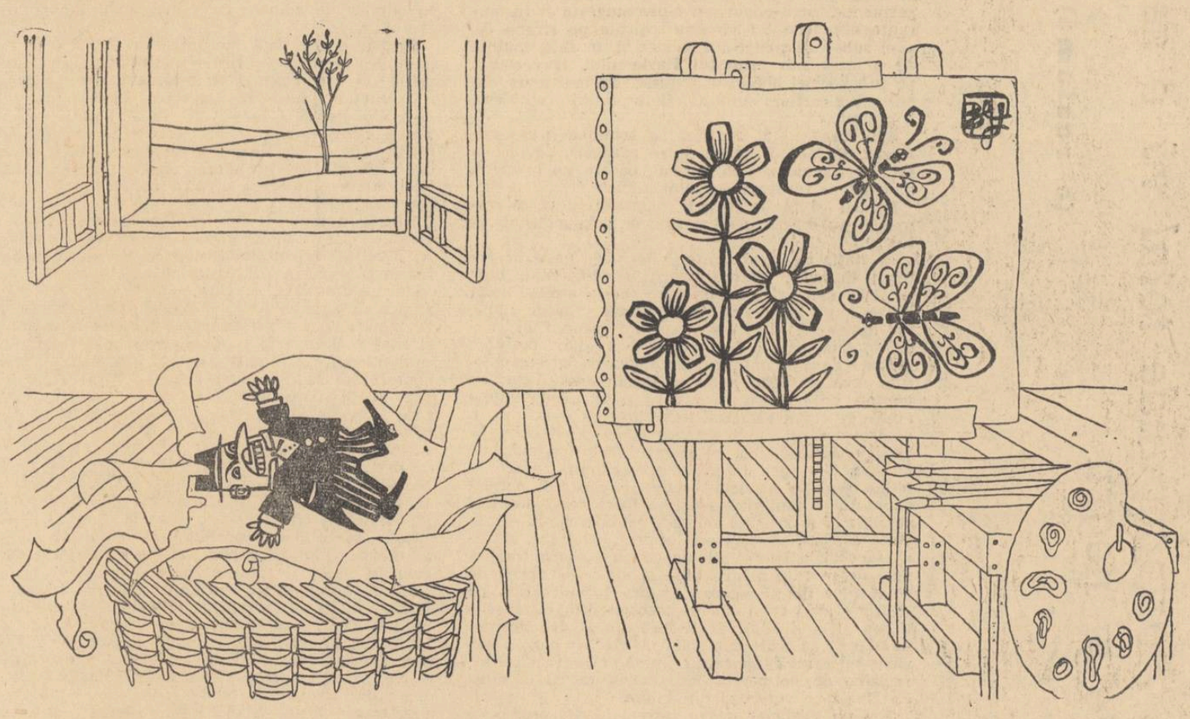

Desen de BENEDICT GĂNESCU

Și într-o zi voi fi silit să-mi lărgesc universul poetic din cauza... evoluției istorice

O „stea" compromisă

Un scandal la Bonn: niște procente în schimbul unui trafic de influență. La urma-urmii, un fapt de rubrică diversă nu numai la Bonn, ci și în întreaga lume a „liberei inițiative". Și totuși, scandalul nu-i oarecare: el amenință strălucirea uneia din cele mai proeminente „stele" ale firmamentului politic vest-german. Implicat fiind un ilustru personaj, deținătorul importantului fotoliu ministerial de la Ermekeilkaserne (sediul ministerului de Război vest-german — n.r.) și presupus înlocuitor al bătrînului cancelar.

Primirea portofoliului ministerial a fost urmată, imediat, de primul scandal: la începutul lui 1957 presa vest-germană relata că Strauss a primit o „donație" lunară de 5000 de mărci de la trustul I. G. Farben pentru a-i „reprezenta interesele"... Dar lucrurile s-au mușamalizat repede. Ba chiar, la începutul lui 1961, Strauss a ocupat și fotoliul prezidențial al Uniunii Creștin-Sociale. Iar în urma repetatelor sale călătorii în diferite capitale ale țărilor N.A.T.O. și mai ales după desele sale pelerinaje la Washington, i s-a încredințat „un rol conducător în evoluția spre o adevărată comunitate atlantică" (*Washington Post*). Ce înțelege el prin aceasta trebuie descifrat în cuvintele fără echivoc ale lui Strauss însuși: „Înarmarea trebuie să devină singurul țel al coaliției atlantice".

Ceea ce a determinat săptămînalul vest german *Der Spiegel* să comenteze plastic: „Coșmarul de odinioară a reînviat într-o formă nouă, mai teribilă. Cruciatul teuton se află între cavalerii atlantici și și-a asumat comanda"...

Care este însă secretul „strălucitei cariere" a lui Strauss? Să fie oare vorba de atributele sale fotogenice la televiziune („calitate esențială pentru un politician al zilelor noastre", cum consideră, conform normelor americane, revista revanșarzilor — *Der Stern*)? Sau poate de faptul că-i place să dea interviuri și să facă pe oratorul — deși are un repertoriu sărac („înarmare", „forță de ripostă", „apărarea occidentului" etc, etc.)?

Gălăgiosul „apostol al înarmărilor", (cum l-a caracterizat buletinul de presă al Partidului Social Democrat din R.F.G.), mare amator de publicitate în jurul persoanei sale, a fost însă apucat subit, în vremea din urmă, de o nespus de mare dorință de discreție în jurul aceleiași persoane proprii. Motivul? Dezvăluirea, pe bază de documente, făcută de revista *Der Spiegel*, cum că Strauss a profitat de funcția sa pentru a se îmbogăți. În esență, lucrurile s-au petrecut astfel: la 13 aprilie 1960 a fost construită în Münchenul natal al lui Strauss o societate pe acțiuni, „Fibag". Membrii fondatori au fost: pretinsul inginer constructor Karl Willy Braun, un tot atît de „calificat" arhitect, pe nume Lothar Schloss și personajul-cheie, un anume dr. Kapfinger, editorul ziarului *Passauer Neue Presse*.

ARENELE EXTERN

Acesta urma să fie mijlocitor (de astădată nu de ...aventuri extraconjugale — cea de a doua ocupație a sa după cea de editor!) între noua societate și ministrul Strauss care-i este, după cum se laudă „un prieten foarte apropiat".

În numele acestei „prietenii", dar cîtuși de puțin dezinteresat, ministrul de la Bonn a făcut demersuri pe lîngă colegul său american ca sus-amintita societate să primească o comandă de construcții pentru trupele de ocupație americane din Germania occidentală. În cele din urmă afacerea nu s-a făcut, „societatea" a eșuat și ea; dar niște copii autentificate după documentele compromițătoare ale afacerii (scrisoarea lui Strauss către ministrul american, biletul trimis tot de Strauss amicului său Kapfinger, împreună cu copia scrisorii amintite mai înainte etc.), au ajuns în redacția săptămînalului *Der Spiegel*. Se pare că lovitura primită de Strauss a fost atît de puternică încît abia după 5 zile de consultări diverse s-a hotărît să dea în judecată revista pentru „calomnie". Cum scandalul „Fibag" a devenit scandalul „Strauss" și lucrurile amenințau să ia o amploare tot mai mare, tribunalul din Nürnberg, în fața căruia a ajuns plîngerea lui Strauss împotriva revistei *Der Spiegel*, a hotărît să mușamalizeze afacerea propunînd părților să oprească procesul, lucru acceptat cu excepția faptului că revista a refuzat să dezmintă afirmațiile demascatoare. „Învoiala" n-a făcut însă decît să dea amploare scandalului. Și, colac peste pupăză, în urma unui alt proces intentat de Strauss tot revistei *Der Spiegel*, care l-a acuzat de a desfășura o activitate neconstituțională și că folosește funcția sa împotriva instituțiilor parlamentare din R.F.G., tribunalul a hotărît că revista nu va putea fi trasă la răspundere dacă va scrie, de pildă, că „Strauss a făcut din Bundeswehr un instrument de dominație personală", sau dacă atrage atenția că „există temeri că Strauss dorește să creeze și să mențină un regim anticonstituțional, suprimînd instituțiile constituționale, cum ar fi parlamentul".

Însuși cancelarul Adenauer, protector nedezmințit pînă acum al lui Franz Joseph Strauss, a fost nevoit să ceară — sub presiunea opiniei publice — formarea unei comisii de anchetă. Deși, în treacăt fie zis, concluziile la care va ajunge comisia pot fi prevăzute de pe acum; un indiciu foarte semnificativ în acest sens constituindu-l recenta arestare a negustorului münchenez Hensckaft după ce a compărut în fața comisiei Bundestagului care anchetează „afacerea Fibag" unde a declarat că a fost șantajat și s-a încercat mituirea lui cu 10.000 mărci pentru a depune nu împotriva lui Strauss, ci în favoarea acestuia...

Frankfurter Rundschau scrie că Strauss se află „de acum înainte într-o situație de neinvidiat", punîndu-se sub semnul întrebării chiar fotoliul său ministerial, pentru care se simțea „predestinat". Expresia aceasta a sugerat unui cititor al revistei *Der Spiegel* următoarea butadă: „De-abia acum îmi explic de ce Franz Iosef Strauss este predestinat pentru postul de ministru al Apărării. El este din ce în ce mai nevoit să-și apere persoana și onoarea".

I. Cioară

OGLINDA COLONIALISMULUI

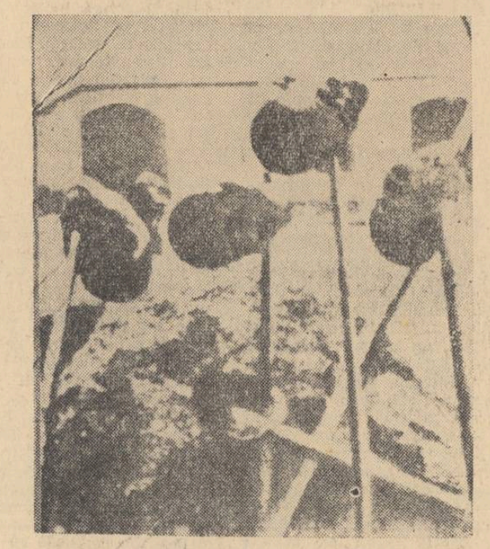

Imagini ale atrocităților săvîrșite de colonialiștii portughezi în Angola

note • note

În R. P. Ungară s-a inițiat o largă mișcare pentru educarea muzicală a tineretului. Astfel, un număr de 15.000 de tineri din școlile secundare teoretice și tehnice din Budapesta și din împrejurimi sînt abonați la aceste concerte educative. Ei audiază operele pedagogice ale lui Béla Bartók și Zoltán Kodály, concerte cu temă: „Incursiune în imperiul instrumentelor", „Drama și opera", „Cîntecul și muzica de cameră", „Marile simfonii". Au luat ființă de asemenea numeroase „Cluburi ale tinerilor prieteni ai muzicii", unde se audiază muzica, au loc conferințe, concursuri și se predă teorie muzicală.

★

Graham Greene este un scriitor foarte popular și apreciat în Uniunea Sovietică pentru activitatea sa anti-războinică și pentru umanismul operelor sale. Pînă acum au apărut în traducere rusă volumele: „Americanul liniștit", „Omul nostru din Havana", „Camera de zi" (piesă de teatru), „Călătorie fără hartă", „Esența problemei" și mai multe nuvele. S-a reprezentat de asemenea o dramatizare după „Americanul liniștit" la teatrul Ermolova.

★

Scriitorul progresist Vladimir Pozner, grav rănit în urma unui mișelesc atentat al bandelor O.A.S., a părăsit de curînd spitalul și se află în momentul de față în convalescență.

20 milioane de entuziaști

Floarea tineretului sovietic, reprezentanții celor aproape 20 de milioane de comsomoliști, s-au adunat în uriașa sală a Kremlinului la cel de-al XIV-lea Congres al Comsomolului Leninist. Au fost trimiși ca delegați la Congres tineri oțelari din Ural, cultivatori de porumb din Ucraina, tractoriști din Kazahstan, studenți ai Universității „Lomonosov", cosmonauți. Au venit la Congres și comsomoliști mai vechi: Evgheni Gherr, membru al prezidiului primului Congres al Comsomolului din anul 1918, unul dintre oamenii sovietici care a stat atunci de vorbă cu Vladimir Ilici Lenin și i-a ascultat glasul lui îndemnînd pătimaș tînăra generație să apere revoluția, să lupte pentru victoria ei, să-și cîștige prin muncă înaltul titlu comunist; Alexandr Iaremengo, unul dintre primii constructori ai celebrului oraș al tineretului — Komsomolsk pe Amur; Serghei Kineia — care a săpat cu decenii în urmă, primii metri de pămînt în tunelurile metroului din Moscova. Din prima gardă la drapelul glorios al Comsomolului a făcut parte Iuri Gagarin, cosmonaut nr. 1 al lumii, alături de un miner și o combinieră.

Delegații la Congres au discutat despre munca și viața lor, închinate fără rezerve cauzei comunismului — despre construirea marilor obiective industriale, despre productivitatea muncii, despre recoltele de porumb și bumbac, despre învățătură, despre codul moral al tînărului sovietic, al omului care va trăi și va munci în comunism.

Forța Comsomolului este uriașă: cinci milioane și jumătate de muncitori, 300.000 de ingineri, peste o jumătate de milion de tehnicieni, participanți activi la construirea a 48 de furnale și cuptoare Martin, a 34 de laminoare și secții, la electrificarea a 8000 Km. de căi ferate. Un număr impresionant de comsomoliști de la sate sînt ostași de frunte pe frontul porumbului. Cu foi de drum comsomoliste, zeci de mii de tineri din întreaga țară au pornit spre pămînturile desțelenite. Au întemeiat aici sate și orașe, sovhozuri, legîndu-și pentru totdeauna viața de aceste pămînturi. Gestul acesta eroic al comsomoliștilor, de a pleca din confortul orașelor moderne într-o cîmpie aridă și neumblată de om, pentru a o însufleți și locui, a inspirat poeme și romane — dar chiar faptul însuși, relatat într-o frază lapidară, impresionează profund. N.S. Hrușciov a numit de la Tribuna Congresului această mișcare comsomolistă „o măreață faptă de eroism", care va servi drept exemplu și va însufleți generațiile viitoare.

Alături de problemele construcțiilor, ale porumbului și învățăturii, în atenția delegaților la Congres au stat deopotrivă chestiunile educației viitorului cetățean al societății comuniste. Cum va arăta el moralmente, ce atitudine va avea față de muncă și carte, cum se va comporta în toate împrejurările vieții? Și, mai ales, ce se face acum pentru aceasta, care sînt cerințele ce se pun în fața fiecărui comsomolist.

Raportul a arătat că la baza întregii munci de educație desfășurată de Comsomol stau documentele Congresului al XXII-lea și Programul Partidului Comunist. „Comunismul și munca sînt inseparabile, spunea Serghei Pavlov în Raport. Iată de ce pregătirea tineretului pentru munca în producție, educarea dragostei și respectului față de muncă a tineretului ca primă necesitate vitală, constituie esența, miezul întregii munci de educare comunistă a tinerei generații". Comsomoliștii își iau ca ghid pentru întreaga lor viață codul moral al constructorilor comunismului, în care sînt întruchipate principiile morale lăsate moștenire de multe generații de revoluționari, în care sînt exprimate exigențe care puteau să se nască numai în perioada construcției desfășurate a comunismului. Și nu întîmplător de la Tribuna Congresului s-a subliniat rolul uriaș al literaturii și artei în educarea comunistă a tinerei generații, în mobilizarea sa entuziastă la muncă pe șantierele comunismului, în formarea profilului moral înaintat al comsomolistului.

Niciodată în lume nu a existat o generație care să-și pună cu o profundă gravitate la baza întregii sale existențe asemenea principii morale înalte, exigențe solicitînd perfecțiunea, nici o altă generație nu a fost însuflețită de un ideal mai nobil ca tînăra generație a patriei comunismului.

Cu asemenea tineri minunați, urmași ai eroilor Revoluției din Octombrie și ai Marelui Război de Apărare a Patriei, cuceritori ai pămînturilor desțelenite și ai cosmosului, Partidul Comunist are deplina încredere că ștafeta generației de astăzi — cea care a făurit revoluția și a întemeiat primul stat socialist din lume — va fi preluată de o generație harnică, cu înalte principii morale, cultă, capabilă să instaureze pe pămîntul sovietic cea mai dreaptă și mai luminoasă orînduire din istorie — comunismul.

Ion Băieșu

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51: ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.63.99: Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii

Biblioteca orăș. SIBIU 4

BIBLIOTECA CENTRALA SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

LUCEAFĂRUL

ANUL V — Nr. 10 (93) — 15 MAI 1962 | REVISTĂ A UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R. | APARE LA 1 ȘI 15 ALE LUNII — 12 PAGINI — 1,50 lei

Anii tineri

de **Niculae Stoian**

Și totuși nostalgia zadarnic ne încearcă,
Chiar de-om preda ștafeta la ceasul hotărît
Cu drag, copilăriei cărcia mai ieri parcă
Abia-i legam cravata cea roșie la gît.

Ca trenuri încărcate cu brigadieri ni-s anii,
Se duc și-n urmă orice regrete-s de prisos
Că dăruiți cu totul acelorași străduinți
Ne cîștigarăm dreptul de a trăi frumos.

O flamură de luptă, de-aceea, viața toată,
Rămîne amintirea acestor tineri ani,
O flamură pe care nu este nici o pată
Iubită de prieteni, temută de dușmani.

Tînăr constructor

de **Ilie Constantin**

Ca niște pleoape bat florile
pe creanga dintre noi
și privirea mea în salt spre schele
se cumpănește zăbovind lîngă corole.

Te voi privi prin această
creangă tînără
cu pielița amărule, prietene.

Astfel gesturile tale
par și mai line
de parcă n-ai vrea să se rupă
nici-o petală
din creanga înflorită
ce te-nconjoară-ntreg.

Dar tu lucrezi dintotdeauna
printre arbori,
printre podoabele anotimpurilor toate,
zidurile înălțate de tine păstrează
miresmele anilor,
gustul,
lumina,
(de-aceea vor dura prin ani, de-a lungul!)

Tînăr pășești,
lîngă zborul
păsărilor, pe schele, îndrăznet,
și privirea mea,
luminată de florile ce-o întretaie,

te cumpănește în văzduhul primăverii.

Maturizare

de **Petre Ghelmez**

Oriunde merg: pe Jii, pe Tîrnave,
Răspunsurile mele sînt grave!...
De-acum, trebuie să le știu pe toate:
Și cum se poate și ce nu se poate!
Steaua mă-ntreabă unde-i e locul?
Puiul de gaiță — că nu știe
Lecția la citire și geografie.
Uite, și glia răsturnată la soare,
Cerîndu-se arată cu 100.000 de tractoare!
Mă-ntreabă unde să-și ducă polenul — albina.
Parcă mi-a trimis un ecou și uzina.
Parcă și norul, parcă și frunza, și strada...
Răspunderile vin cu grămada.
Pînă mai ieri, pînă aseară — străine,
Azi noapte și-au înfipt rădăcinile-n mine.
Și vor să se înalțe, spre lumină, să crească...

Trebuie, pe toate, să le fac să rodească!

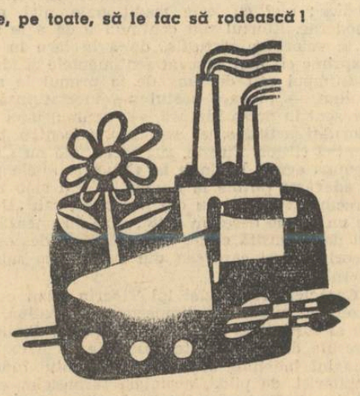

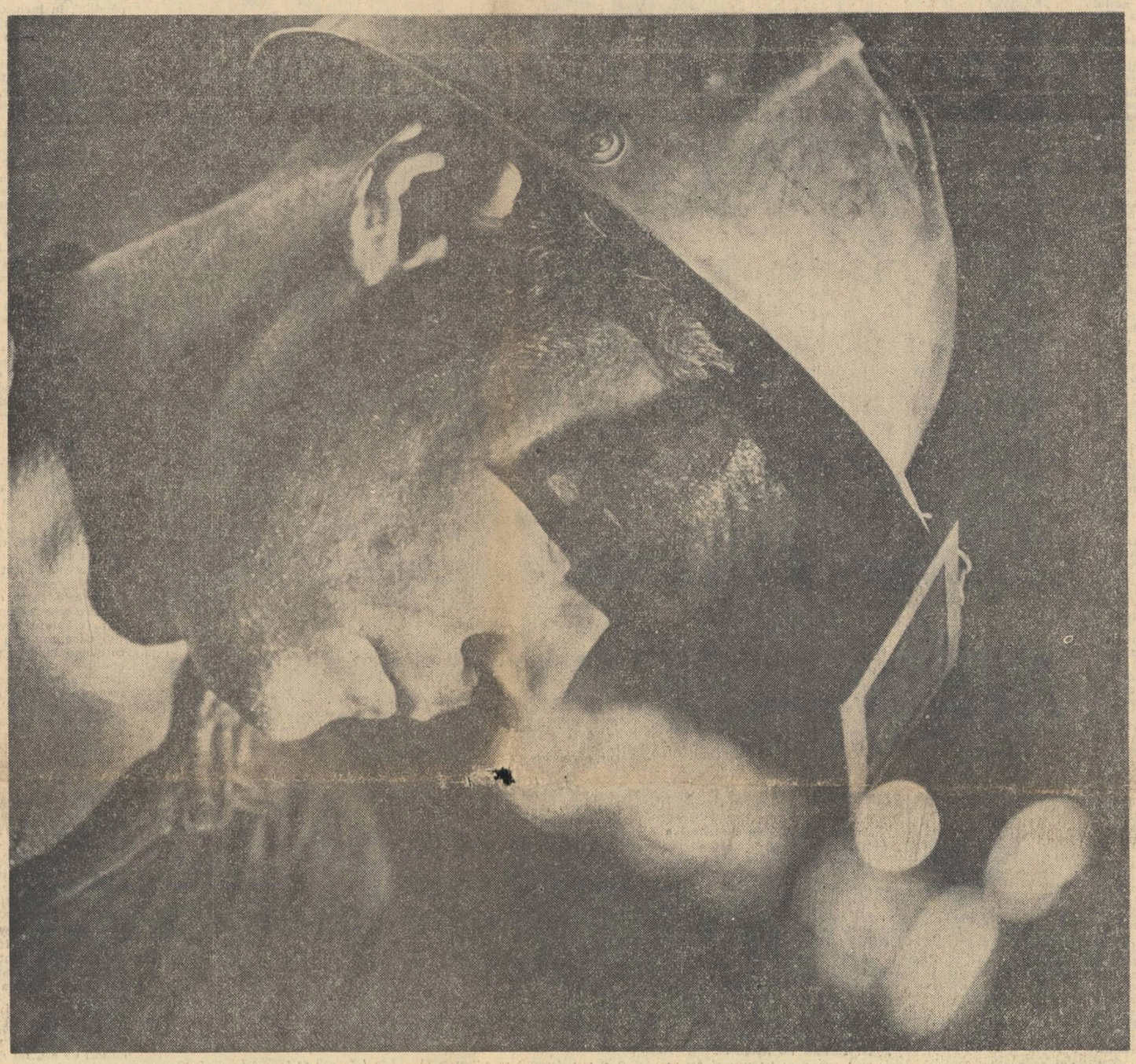

ION MICLEA — TÎNĂR OȚELAR

„Partidul și guvernul au deschis în fața tineretului nostru posibilitatea de a cuceri cele mai înalte culmi ale științei, de a-și îndeplini visurile cele mai cutezătoare. Este o adevărată bucurie să înveți în orînduirea noastră socialistă, care creează asemenea posibilități pe care nici nu le poate visa tineretul din țările capitaliste".

(Din Cuvîntarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej ținută la adunarea festivă a tineretului din Capitală, consacrată celei de-a 40-a aniversări a creării Uniunii Tineretului Comunist din Romînia).

TINEREȚE COMUNISTĂ

Istoria n-are alt mod de a consemna primăverile decît în raport cu intensitatea și dimensiunea evenimentelor care se fixează durabil în splendida lor frumusețe. De aceea, dincolo de generosul incendiu vegetal pe care îl dezlănțuie anotimpul cel tînăr, primăvara lui 1962 s-a proclamat grandioasă și unică prin semnificațiile majore cu care a fost investită, prin izbînzile pe care le îmbrățișează, prin punțile de aur aruncate spre un viitor pe care îl visăm, îl presimțim, îl vedem, îl cunoaștem. Trăim, cum se spune, o nemaipomenită primăvară, copleșitor de bogată în fapte, idei, năzuințe, prezentă fiind, în exuberanța și dezlănțuirile ei, memoria vie a multor primăveri care s-au perindat pe la noi și, în deosebi, a celor care vor veni, aducînd pe meleagul dintre Dunăre și Carpați, sub un cer de culoarea speranței, zorii comunismului.

Primăvara lui 1962 s-a înscris în fila istoriei prin marea izbîndă a poporului nostru, sărbătorită sub auspiciile bogatei renașteri a naturii patriei: *socialismul a învins definitiv la orașe și sate*. Recenta Plenară a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Romîn și sesiunea extraordinară a Marii Adunări Naționale au consfințit această măreață victorie ce întruchipează înfăptuirea celor mai înalte idealuri pentru care au luptat, neprecupețind jertfe, cei mai buni fii ai poporului. Dacă ar fi să rezum într-o singură frază sentimentele bucuriei, emoției, mîndriei trăite, cu acest prilej, de tineretul patriei noastre, aș formula, prin aceste cuvinte, convingerea colectivă, adînc pămînteană, patetică: *Noi, tovarăși, vom trăi și vom munci în comunism.*

E strigătul tinereții noastre fără de moarte.

Și, ca o confirmare simbolică a acestei mari aspirații, ca un moment suprem al răspunderii, a fost sărbătorită, tot în această primăvară, tinerețea comunistă, împlinindu-se 40 de ani glorioși de la crearea Uniunii Tineretului Comunist din Romînia. 2 Mai a devenit Ziua Tineretului, simbol al luptei uteciste. Tinereții îi stă bine cu primăvara.

Ne sînt vii în minte și inimă cuvintele pe care tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej le-a rostit, despre tradițiile de luptă ale tineretului, în adunarea festivă din Palatul Republicii. În ele vedem un inspirat și cuprinzător portret colectiv al tineretului patriei noastre, o strălucitoare și limpede oglindă în care generația tînără își recunoaște chipul în adevăratele sale dimensiuni:

„Atașamentul față de partid, dragostea fierbinte față de popor, dorința de a săvîrși fapte mari spre binele patriei, optimismul și încrederea nestrămutată în viitor — iată ce caracterizează tineretul patriei noastre". Îndreptățita mîndrie, pe care aceste cuvinte părintești o stîrnesc în noi, aș numi-o, înainte de toate, răspundere, străduință neostoită de a fi la înălțimea sarcinilor de luptă, de muncă, de învățătură pe care ni le încredințează Partidul.

În clipa cînd, dumneata, cititorule, parcurgi aceste cuvinte, în țară au loc, pesemne, zeci și zeci de adunări tinerești, ale căror dezbateri se inspiră din documentele acestei glorioase aniversări a luptei revoluționare a tineretului. Și nu mi-i greu să aud aceste monologuri-angajament, menite să prefigureze sensul și valoarea ideilor înscrise la ordinea zilei.

Într-o mare uzină, sub cerul de sticlă și oțel al halei de forjă:

— Să ne avîntăm, tovarăși, cu pasiune comunistă, în lupta pentru o înaltă însușire a tehnicii noi. Trebuie să perseverăm pe drumul acesta, alături de muncitorii mai vîrstnici, și, învățînd de la ei, să promovăm tot ceea ce este nou, înaintat, în producție. A sosit vremea ca fiecare dintre noi să fie, nu lucrător, ci un muncitor-gînditor...

În brigada de cîmp, sub soare, în pauza de lucru, la amiază:

— Nu mai avem dreptul să învățăm agrotehnica după ureche. Caii noștri de bătaie sînt știința, calculul, experiența, mașina perfecționată, învățătura, orizontul larg, chibzuiala și, înainte de toate, conștiința menirii noastre de stăpîni pe marile moșii ale agriculturii socialiste...

Într-un amfiteatru studențesc, împodobit cu lozinca lui Lenin: „Învățați, învățați, învățați!":

— Partidul ne-a incendiat cu pasiunea cunoașterii, ne-a deschis căile spre înaltele culmi ale științei. Vom răspunde cu însuflețire grijii lui părintești, întorcîndu-ne de unde am plecat, în fabrici, în mine, pe șantiere, la cîmp, și vom spori bunurile materiale ale societății...

Partidul pune la îndemîna tineretului, prin cuvintele tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, un adevărat cod moral al tînărului comunist: „Utemiștii, toți tinerii trebuie să fie oameni de voință și caracter, cinstiți și modești, pregătiți să lupte cu orice greutăți, prezenți mereu acolo unde se hotărăște îndeplinirea sarcinilor, intransigenți față de concepțiile înapoiate, față de orice manifestare a ideologiei burgheze".

Ne vom cheltui cu drag și din belșug puterea de muncă, gîndul înaripat, optimismul, îndrăzneala, fantezia, dragostea și talentul, pentru cucerirea acestor înalte virtuți.

Da, e primăvară în toată puterea cuvîntului. Sub rîsul soarelui, generația tînără, alături de întregul nostru popor, celebrează bucuriile luptei, ale tinereții și izbînzilor socialismului.

Pop Simion

MOMENT ISTORIC:
SESIUNEA EXTRAORDINARĂ A MARII ADUNĂRI NAȚIONALE
de **PAUL ANGHEL**

MARCEL BRESLAȘU
DESPRE MĂIESTRIA LITERARĂ

FRANCISC MUNTEANU:

PRIETENUL MEU ADAM

Sînt, precum relevă Ov. S. Crohmălceanu, în pătrunzătoarea analiză pe care o întreprinde în **Gazeta literară**, în ultimul volum al lui Francisc Munteanu, povestiri remarcabile. Sînt remarcabile în special acele povestiri în care situații pline de semnificație, relatate sobru, sec, cu un aer indiferent în aparență, uneori chiar flegmatic (ca în **Adam**), definesc profiluri sufletești admirabile. Din însărcinarea tovarășilor săi, un comunist, în timpul ilegalității, se înfățișează la soția unui militant căzut în mîinile Siguranței, spre a-i oferi un sprijin bănesc din partea Ajutorului roșu. O cunoaște puțin pe femeie. Mărunță, bolnăvicioasă, „era tăcută, cu privirile risipite — nu știai niciodată la ce se gîndește". Cînd ținuseră adunări în casa ei, îi privea pe participanți „rece, puțin parcă bănuitoare". De ajuns de rezervat se comportă și acum. Adoptă față de interlocutor o politețe distantă. Cînd află că acesta reprezintă Ajutorul roșu, fără a-i lăsa timp să spună scopul vizitei, se îndreaptă, cu gestul cel mai firesc din lume, spre noptieră, de unde scoate un plic și i-l întinde, scuzîndu-se că dă prea puțin, deoarece „o duce greu" **(Ajutorul roșu)**.

Virtutea de căpetenie a unor povestiri ca acestea — virtute proprie în genere prozei lui Francisc Munteanu — e aceea de a lumina dintr-o dată, printr-o notație, prin consemnarea fugară a unei întîmplări, prin transcrierea unei replici, umanitatea retrasă discret îndărătul unei conduite fără nimic ieșite din comun, al unei modestii — desăvîrșite, sincere, căreia orice poză îi este străină. În reliefarea „micului om mare", prozatorul posedă o tehnică a sa, adecvată conținutului psihic al personajelor. Spectaculosul, tot ceea ce este bătător la ochi, țipător, îi repugnă autorului **Lenței**. În bucata **Un om cenușiu**, scriitorul tinde, pare-se, să ridice preferința sa pentru personajele „de rînd", șterse la prima vedere, la rangul de principiu, de criteriu general în aprecierea oamenilor. În orice caz, polemizează cu un tînăr confrate în căutare de eroi excepționali. Dar povestirea propriu-zisă îl deservește. E deosebit de meritorie o scriere care, cu minimum de mijloace, comunică mult, dar nu vom aprecia niciodată o istorisire ce nu spune mai nimic numai pentru motivul că e compusă simplu, fără podoabe, cenușiu. Cenușiu, la drept vorbind, nu e scrisă nici o povestire a lui Francisc Munteanu ; în fiecare scînteiază, ba o reflecție, ba o vorbă de spirit, ba o remarcă ironică, dar acestea nu pot suplini lipsa de conținut mai adînc, de semnificație, a unor întîmplări mult prea sărace spre a oferi materie subiectului unor narațiuni artistice. Istorisiri cu prea puțin miez, nisipoase, sînt, în volumul **Prietenul meu Adam**, cele intitulate **Țigara, Primul concert, Sărutul, Doamna cu părul galben**, chiar **Circarul**, cu tot meritul ei de a evoca plastic unele aspecte ale existenței din trecut a artiștilor de circ.

Oroarea, nu numai de pompos, de retoric, de grandilocvent, ci și de banal, de inerția stupidă, e o calitate de preț a prozei lui Francisc Munteanu. Ea vine a servi o lecție usturătoare celor neputincioși să se ridice deasupra locului comun, celor cu gîndirea automatizată. Prozatorul se străduiește să descifreze faptul interesant, surprinzător, în banalul cotidian, vrînd parcă să demonstreze că viața e plină de neprevăzut, de inedit, peste tot, că nu e niciodată plată ; plat poate fi doar ochiul ce o înregistrează. În povestirile citate, spre deosebire de acelea pe care le-am rezumat și cărora li se pot adăuga **Adam**, **Mina lui Banu** și eventual **Întoarcerea**, străduința nu-i este încununată de succes. Superficialitatea scurtării, menținerea la suprafața lucrurilor, apelarea la fapte cu totul mărunte adesea, — iată pricina nereușitei. E cazul să i se amintească prozatorului, de către critică — amical, dar cît se poate de răspicat — că o literatură durabilă nu se poate făuri cu subiecte împrumutate faptelor diverse relatate ca atare. Nu orice anecdotă sau pățanie merită să fie scrisă. Autorul **Lenței** dispune de un imens bagaj de fapte culese din propria experiență de viață cu decenii în urmă. Imens, dar nu inepuizabil și nu tot ce s-o fi găsind în el poate fi fructificat epic ; cite ceva trebuie jertfit și uitării. Primim cu bucurie orice istorisire consistentă de întîmplări semnificative din trecut. Nu ne pot interesa însă orice întîmplări. Povestirile cu subiect din trecut — cele izbutite — le-am dori însoțite de scrieri inspirate din realitatea actuală. Ar fi interesant s-o revedem pe femeia din **Ajutorul roșu**, angrenată în viața nouă a țării, să cunoaștem noile dimensiuni interioare, dobîndite în anii noștri, ale oamenilor din povestirile ce evocă anii înnegurați. Așteptăm ca Francisc Munteanu să ne istorisească, mai atrăgător decît o face în puținele narațiuni de inspirație contemporană **(Inovatorul, Sfatul, Circarul)**, cuprinse în ultimul său volum, despre tinerii și vîrstnicii de astăzi.

D. Micu

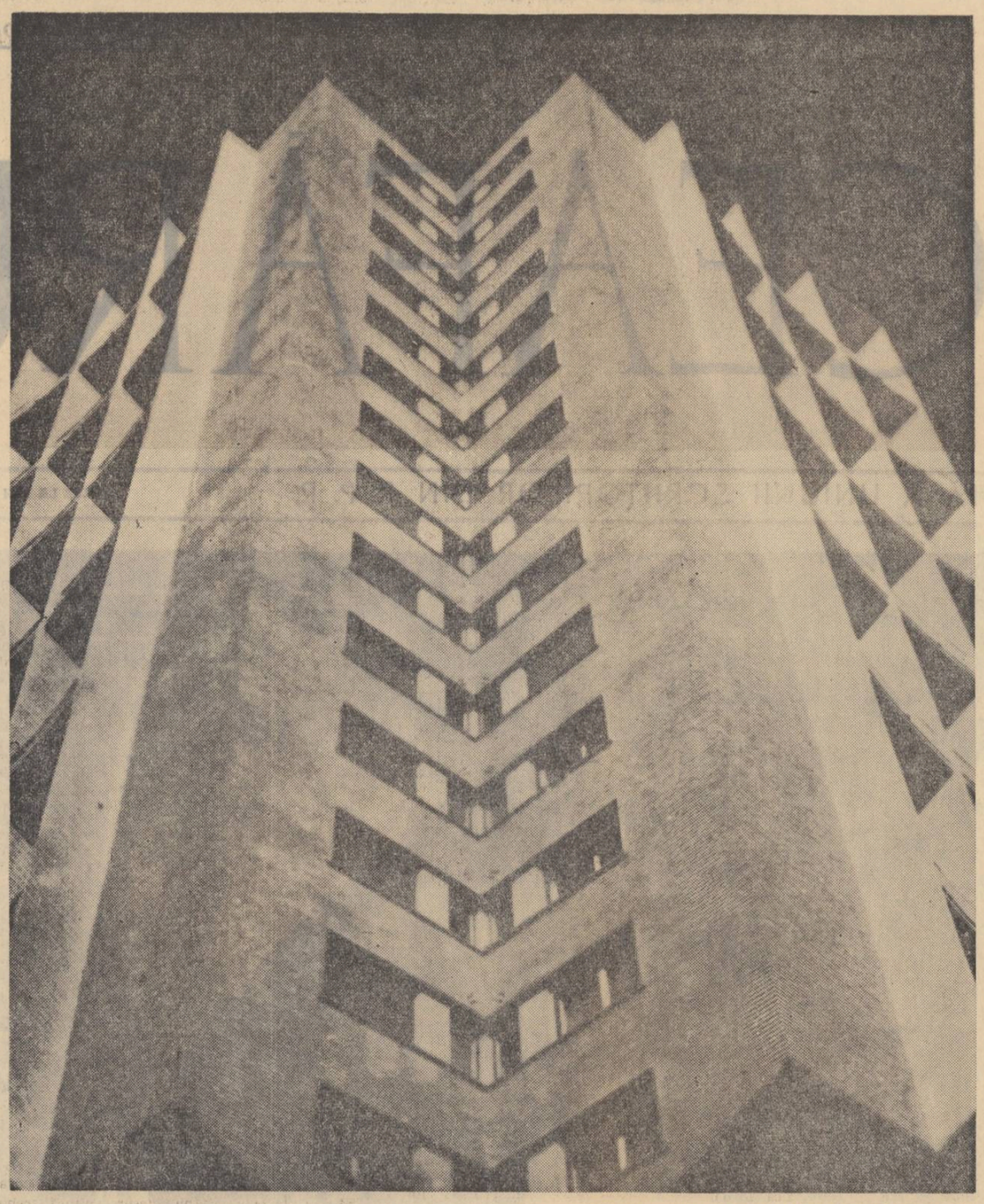

Foto : DAN GRIGORESCU

Literatura fără artă e un non sens

(Citeva observații asupra volumului „ZBORUL ȘOIMULUI" de Marin Mihalache)

Cu bucurie și cu explicabilă emoție am început să citesc volumul „Zborul șoimului" al lui Marin Mihalache. Din prima pagină am aflat că e scris „în memoria tînărului comunist Constantin Godeanu, căzut vitejește în munții Tatra, la mijlocul lunii februarie 1945". Dedicația mi-a mărit interesul. Astfel de cărți sînt deosebit de necesare, pentru educația comunistă a tineretului.

În perspectiva acestei laturi a educației comuniste a tineretului, o carte ca „Zborul șoimului" nu poate fi decît salutată, tocmai pentru că ea poate oferi cititorilor de azi, un exemplu sublim de dăruire care înalță existența, încărcînd-o cu semnificații majore. Autorul a avut la îndemînă toate datele necesare ca să scrie o astfel de carte. Pentru tinerii de astăzi, biografia unui luptător cum a fost Constantin Godeanu e o biografie exemplară. Un merit al lui M. Mihalache constă în aceea că a adunat cu migală informații privitoare la biografia eroului, închegîndu-le în istoria unei vieți. Scurta trecere prin lume a lui Constantin Godeanu a fost marcată de fapte și atitudini dintre cele mai frumoase. Fiu de țăran sărac, dovedindu-se un elev deosebit de înzestrat, copilul n-a putut totuși continua învățătura pentru că nu avea mijloacele materiale necesare. A intrat ucenic la atelierele C.F.R. unde, făcînd cunoștință cu un tovarăș mai vîrstnic, a devenit curînd utecist. Godeanu participă la diverse acțiuni, desfășoară o activitate de propagandă, împrăștie manifeste, în puținele ore libere învață. Leagă o frumoasă prietenie cu un tovarăș, tot utecist. Din cînd în cînd face cîte un drum acasă, la Pietroasa. Într-o noapte, probabil în urma unui denunț, Godeanu este arestat. La Siguranță este schingiuit groaznic, dar nu trădează pe nimeni. Este aruncat „sub pămînt", în închisoarea Jilava, unde suportă stoic toate privațiunile și participă activ la acțiunile deținuților politici. La proces are o comportare demnă. După o trecere de scurtă durată prin Văcărești, ajunge la Caransebeș. Din închisoare e trimis în lagărul din Tg. Jiu. Aici are de asemenea o atitudine dîrză. Eliberat ca mobilizabil, face armata într-o companie de căi ferate. Vestea victoriei de la 23 August 1944 îl găsește undeva în Bărăgan. Se întoarce la București, participă cu arma în mînă la acțiunile detașamentelor patriotice, apoi se avîntă în lupta politică dusă de Partidul Comunist. Trece prin satul natal, se logodește, însă amînă nunta. Răspunzînd chemări Partidului Comunist, se înrolează ca voluntar în divizia „Tudor Vladimirescu". Moare eroic, în primăvara anului 1945, într-o bătălie în munții Tatra.

Toate acestea le aflăm din cartea lui Marin Mihalache. Și totuși volumul nu satisface pentru că, deși are 300 de pagini, despre Constantin Godeanu aflăm prea puține lucruri care să îmbogățească informația sumară rezumată mai sus. Aflăm amănunte despre schingiuirile de la Siguranță și regimul din închisoare. Unele convorbiri se desfășoară în manieră convențională, de parcă n-ar fi vorbele oamenilor, ci tăieturi dintr-un articol de gazetă. Despre viața sufletească a lui Constantin Godeanu, despre felul cum s-a formai caracterul său eroic, despre greutățile pe care trebuia să le învingă, nu aflăm nimic, absolut nimic.

Pe marginea acestei deficiențe — pe care noi o considerăm destul de gravă — se ridică o problemă a cărei importanță depășește evident aprecierea cărții de care ne ocupăm. Există o prejudecată — cultivată și de unii scriitori — potrivit căreia eficiența educativă a exemplelor depinde doar de natura faptelor evocate. În conformitate cu această atitudine e suficient a se arăta, de pildă, că, aflîndu-se în cutare împrejurări, Constantin Godeanu s-a comportat eroic, pentru ca dintr-o dată tinerii de azi să se pătrundă de dorința de a-i semăna. În alte împrejurări, aceeași prejudecată conduce la scrierea unor cărți în care sînt zugrăvite amplu doar rezultatele unor eforturi, dar nu și eforturile ca atare. Or, întreaga experiență a literaturii realist socialiste ne arată că educativă, în sensul înalt, al cuvîntului, poate fi numai acea operă literară în care cititorul vede cum se concentrează energiile umane ale eroilor și, mai ales, care este prețul comportărilor înălțătoare.

În „Zborul șoimului" însă nu afli nimic despre eforturile pe care a trebuit să le depună Constantin Godeanu pentru a fi la înălțimea luptei și a sarcinilor ce i se încredințează. Citind cartea, ai uneori impresia că Godeanu s-a născut atotștiutor și gata format pentru cele mai neprevăzute încercări. În consecință, ai senzația că tot ce a făcut nu a fost de loc greu, că eroul n-a trecut prin nici o îndoială, n-a făcut nici o greșeală, n-a trebuit să fie niciodată corectat etc. etc. Pentru ca o carte să aibă eficiență educativă, nu e suficient să cuprindă relatări de fapte, susceptibile de a fi catalogate în abstract, ca eroice, ci mai este necesar ca ea să fie pătrunsă de o concepție înaltă, comunistă, asupra eroismului. A zugrăvi pe comuniști ca pe niște oameni care nu au nevoie să facă nici un fel de efort pentru a se comporta eroic, nu este de loc educativ, ci chiar derutant, și, în orice caz, înseamnă a denatura adevărul vieții, înseamnă a te abate de pe drumul realismului, înseamnă deci a nesocoti principiile estetice pe care se întemeiază realismul socialist. De aceea nu poate decît să ne mire recenzia apologetică din „Scînteia tineretului" (Nr. 4020 din 29 aprilie 1962), în care autorul pretinde că „te desparți de cartea aceasta copleșit de emoția pe care ți-o dă apropierea unui astfel de erou și stăpînit de sentimentul total al răspunderii cotidiene la care pilda lui obligă". Adevărul e că volumul „Zborul șoimului" nu te apropie de nici un erou, pentru că eroul principal ca personaj literar nu există și nu-ți stîrnește, nici o emoție, pentru că lucrarea nu e scrisă artistic, ci întocmită ca un proces verbal. Iar efortul vizibil al autorului de a literaturiza textul nu se soldează cu nici un rezultat. Biografia unui luptător poate fi elaborată ca o simplă evocare istorică (fără romanțări forțate) și poate fi ca atare, suficient de antrenantă și educativă, poate fi și romanțată, dar și atunci „invențiile" trebuie să fie minime. Și, în orice caz, n-au ce căuta într-o biografie romanțată interminabilele dialoguri (din păcate mai toate plate și anoste). În sfîrșit, biografia poate fi transpusă într-un roman, dar nu e cazul cu lucrarea de față. Marin Mihalache n-a vrut să urmeze nici o cale verificată de practica literară de pînă acum și ne-a dat o carte hibridă, care nu este nici istorică (pentru că, în afară de Constantin Godeanu și Vasile Tudose, nu intervine în acțiune nici un personaj istoric), dar nici roman, pentru că e totuși cronica unei vieți, secționată arbitrar după criterii neexplicabile. Cît de inconsecvent este autorul din punct de vedere al folosirii procedeelor de reflectare a vieții, se poate vedea și din următorul exemplu : el îl obligă pe eroul principal să rememoreze în noaptea din ajunul luptei în care va cădea, împrejurările evenimentelor din 1933 de la Grivița. Din nou nu aflăm nimic despre erou ; pe pagini întregi ni se relatează evenimentele din 1933, așa cum le cunoaștem din cărțile de istorie. Adică, în locul literaturii — pagini de publicistică și încă de calitate inferioară, care abundă în locuri comune, clișee etc.

N-avem intenția, scriind aceste rînduri, să minimalizăm efortul depus de Marin Mihalache. Dimpotrivă, efortul ca atare ar trebui încurajat. Dar autorul n-a fost bine îndrumat, fapt pentru care îi aducem Editurii Tineretului critici serioase. Nu este adevărat că antrenante pentru tineret sînt numai evocările istorice literaturizate. Dimpotrivă, o carte strict informativă — nu prea lungă — cu mult material documentar, dar scrisă viu, fără locuri comune și explicații inutile, este mult mai căutată decît o literaturizare plictisitoare. O carte literară trebuie să genereze emoție artistică. Fără aceasta nu poate fi eficientă din punct de vedere educativ. Despre eroii luptei comuniste trebuie scris în așa fel încît ei să trăiască, să devină familiari tinerilor cititori de azi. Iar dacă un autor nu poate scrie așa, trebuie sfătuit să renunțe la „literaturizare" cu orice preț. Literatură fără artă e un non sens.

Mihai Novicov

Mult e dulce

„La începutul războiului de Independență a țării, de la 25 august la 1 septembrie 1877, scoate cu succes, dimpreună cu ziaristul, dramaturgul și lexicograful de origină franceză Frédéric Damé, Națiunea română, care este ulterior suprimat".

(Șerban Cioculescu : „Cronologia vieții și operei lui I. L. Caragiale", Luceafărul Nr. 9 — 1 mai 1962)

„În primul rînd, domnia suverană a fricii. În țările occidentale oamenii trăiesc într-o permanentă panică. Bomba atomică se află printre ei, de vreme ce mulți o au".

„În realitate, toate poveștile de pe această lume sînt un amestec de trist și vesel, nu despărțite, ci mereu împletite".

„În secvența „mardelii" generale avem patru găsiri originale, neîntîlnite încă în nici unul din filmele existente".

„Nu fug din, ci se refugiază în. Iată de ce ies toți cu o direcție de glonț, cu o traiectorie dreaptă ca spre o țintă fixă. Asta dă ceva totodată precis și hazard drumului lor rectiliniu".

„Felul cum ei se încrucișează dar nu se văd unii pe alții, această fugărire cu cecitate reciprocă, reușește să pară neverosimilă, cu tot stilul de farsă și de parodie. Desigur, toți sînt obnubilați de spaimă, de temerea că bomba o să explodeze, indiferent în mîna cui".

(D. I. SUCHIANU — „Gopo : S-a furat o bombă" — „Viața Romînească" — Nr. 3 martie 1962)

Într-un anume sens, culegerile de schițe și povestiri sînt asemeni celor de versuri ; nu le poți citi dintr-odată, ca pe un roman, pe nerăsuflate. Totuși — cartea lui Francisc Munteanu se citește fără întreruperi, făcînd ca lectura să treneze".

(AL. CĂPRARIU : Cronica literară — Schițe și povestiri — Tribuna, nr. 16/19 apr. 1962)

„E un lucru greu de realizat cu imaginația, căci diversitatea situațiilor în care unul singur din ei (dar zece ? dar o sută ?) s-ar putea găsi în acea clipă unică se amplifică pe măsură ce alte și alte clipe se scurg, se lărgește și se concretizează nemăsurat, conducîndu-te din treaptă în treaptă la emoția adîncă a corelațiilor, a infinitului vieții".

„O zi care, învestită cu asigurarea că gîndurile sînt mai reciproce ca oricînd, reaminteșe an de an, dacă mai e nevoie, trăsătura de sînge care-i unește din totdeauna pe truditorii lumii, identitatea visului lor, perspectiva, mai apropiată sau mai îndepărtată, a înfăptuirii lui".

(ROMULUS RUSAN „Marele instantaneu" TRIBUNA nr. 17 din 26 aprilie 1962)

„Azi nu-mi turna nici un pahar, / Pînă de seară mă las de băut. / Vreau să mă-mbăt într-un hal portuar / De cerul acesta nemaivăzut. / Știu, pentru asta n-ajunge polul, / Îmi ceri curajul pe masă să-l scot. / Aruncă-te, soare și-nsîngeră golul / Că-l frîng în brațe cu tine cu tot".

(MIRON SCOROBETE „Zi de Mai" Tribuna nr. 17 din 26 aprilie 1962)

„De veacuri, portughezul / Cu patima ventuzii / Se rotunjea — obezul — / Ca scuzii". / [...] / „Cu lame reci și albe.n / Priviri, pîndea sub mreajă, / Rob diavolului galben / Și strajă". / [...] / „Și preschimbîndu-și truda / În marș de zi și noapte, / Trecu pe lîngă Budha / Spre fapte" / [...] / „Plesnit, paingu-n fața / Furtunii de răbdare / Sări, rupîndu-și ața, / În mare".

(NICOLAE ȚAȚOMIR „Goa" — Iașul literar nr. 2/1962)

cronica literară

Tiberiu Utan: VERSURI

de I. D. BĂLAN

Temperament structural liric și muzical, înzestrat în grad egal cu o viziune plastică a realității, Tiberiu Utan cultivă cu predilecție **cîntecul** și viziunea picturală a **stampei, în măsura în care** speciile proprii unor anumite arte pot fi convertite la o alta înrudită. Prin ambele mijloace, poetul exprimă sinteze și substanțe sociale definitorii pentru fizionomia morală a epocii, transmițînd cititorului o puternică senzație de autenticitate — căci acesta e sentimentul cel mai statornic ce se degajează din întregul volum. E, firește, semnul cert al artei adevărate.

O parte a criticilor literari care s-au ostenit să comenteze această carte de versuri, observînd înclinația spre cîntec a poetului, s-au pripit să apropie creația sa de aceea a lui St. O. Iosif, stabilind chiar o anume filiație ! Nimic mai superficial, simplele aparențe formale neputînd determina filiații de structură.

Utan e, prin excelență, un poet modern, prin înțelegerea profundă a ideologiei comuniste. El are o sensibilitate complexă, cu un univers de imagini propriu și-un timbru original care-l distinge pregnant în ansamblul liricii noastre contemporane. El se afirmă, în sensul celor ce s-au străduit să restabilească valorile inițiale ale cîntecului, ca formă fundamentală a liricii din toate timpurile. Ne gîndim mai întîi la cîntecul popular, cu toate variatele lui valori lirice, dar nu numai la el. În egală măsură avem în vedere și poezia cultă cu acele specii lirice profund muzicale, de un lirism suav și distilat, în genul acelora care compun „Cartea cîntecelor" a lui Heine. Pornind din folclor, poezia lui Utan nu urmează calea livrescă a unor post-verlainieni precum Maeterlinck — să zicem ; modalitatea sa — fără a fi vorba de vreo influență sau vreo relație de un ordin sau altul — e în genul aceleia cultivată în timpurile mai noi de poetul revoluționar spaniol Federico Garcia Lorca. Tiberiu Utan se înscrie, astfel, în rîndul acelora care dau strălucire nouă celei mai vechi specii lirice, vivifiată, acum, în spiritul realismului socialist, precum în : **Busuioc, Mladă, Frumusețe, Floare Albă, Pînă la stele** etc. Ultima poezie citată e parcă un ecou din minunatul cîntec al tineretului, al acelui tineret entuziast despre care tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej spunea, în cuvîntarea ținută la a 40-a aniversare de la crearea U.T.C. din Romînia, că a făcut **„să răsune văile și munții în epopeea tinerească a brigăzilor de muncă patriotică de la Agnita-Botorca. Bumbești-Livezeni și Salva-Vișeu".**

Nu știi bine — și asta e frumos — dacă poezia e o odă, un imn de slavă închinat optimismului, tineretului hotărît să săvîrșească fapte mari spre binele patriei („Bolță sinilie, împietrită, / fii pe pace — / de va trebui să-ntindem viaducte / între stele. / o vom face !") sau ecouri prelungi din cîntecele tinerești care parcă mai răsună în acele locuri istorice : **Nu sfîrșește tinerețea niciodată —/ florile-i sub cerul nostru roadele-și dădură, / Îmi revii în minte cîntec de brigadă, / izbucnești ca o detunătură. / Cîntecul, același, să-i petreacă / sînt mai tineri parcă cei de-acum... / Livezeni... / Agnita... / Alte trenuri pleacă / lung brăzdînd seninul cerului de fum.**

În viziunea artistică a lui Tiberiu Utan sursa poeziei stă în datele obiective și frumoase ale contemporaneității socialiste, în viața muncitorilor din uzine, a tăietorilor de lemne din pădurile seculare, a minerilor și ceferiștilor, în umanismul și eroismul lor, în frumusețile patriei, de la plăpîndul fir al ierbii și supletea cerbilor, pînă la rotirea calmă a vulturilor peste brazii din creștetul munților. Vibrația vieții contemporane pulsează firesc în ritmul versurilor sale, poetul complăcîndu-se uneori într-o ipostază antonpanescă : **În inimă le-aduni pe toate, / le vezi cu inima, le știi, / se cer și-n alte inimi date / și te îndeamnă să le scrii.**

În poezia **„Versuri"**, cele două modalități preferate de poet se împletesc armonios într-un tot unitar, muzical și plastic : **„Frumoase versuri spune țara / de dimineața pînă seara. / Vibrînde, ninse de lumină, / ascultă : le desprinzi în zori / pe cînd se-ndreaptă spre uzină / coloanele de muncitori, / pe cînd țin munții sfat cu norii / acolo sus, departe, sus / stînd veghe peste tăetorii / ce pernă straița și-au pus... / Zărești ca-n vis rotirea calmă / a vulturilor peste brazi / mîna de prune ce-o strînge-n palmă / fochistu-ntors acasă azi. / Vezi jocul de culori al toamnei / neclar și vag ca un ecou / vezi semnul prins în colțul hainei, / purtat cu cinste de-un erou".**

Oțelarul îi împrumută poetului cu mărinimie **harul** ; cîntecele de brigadă izbucnesc în versuri ca o detunătură, dîndu-le energie și măreție tinerească. Elemente specifice ale tradiției noastre progresiste simbolizate, spre pildă, în atît de popularul „Busuioc", alimentează necontenit încrederea în viitor, subliniind cu finețe lirică profunzimea sensibilității contemporane : **„Punte de argint te-aș ridica / între ce a fost și ce-o să fie / căci mireasma ta, mireasma ta, / nu se irosește-n veșnicie...**

Utan transfigurează liric elemente folclorice dintre cele mai diverse, înglobîndu-le unei viziuni estetice moderne.

De la forma cu iz dialectal „hodinesc", folosită cu discreție nu pentru pitoresc, ci pentru culoare, la expresia aforistic-populară : „a afla ac pentru cojoc", „a pădurii coadă de topor". De la personaje de basm și de baladă, folosite cu funcții simbolice noi (Făt-Frumos, Corbea, Strîmbălemne) la obiceiuri și credințe **(„Ca la Sînziene, în zare / focuri ard, cu miros de dudău. / Azi nu le mai sare nici un flăcău")** la personificări și prozodie folclorică de un rar rafinament, care pune versul mioritic în ritmuri de gazel : **Fulger negru coborîm / spre-al cărbunelui tărîm, / și cădem, cădem, cădem / nopții aducînd blestem, / răsturnînd de-asupra-i stînci, / dîndu-i spre adîncuri brînci. (Balada nopții).**

Chiar pînă și elemente de basm se convertesc într-un lirism dens, de o maximă expresivitate, precum în poezia „Sadoveanu", în care întîlnim locul **„unde munții în capete se bat / și nici furnica află un semn de trecătoare"**, sau în „Făt-Frumos", unde voinicia și superioritatea omului contemporan sînt redate prin aruncarea simbolică a buzduganului :

De e cu cineva să te măsori — aruncă buzduganul de trei ori, / o dată pînă-n lună, / o dată pînă-n stele / ca-n basmele copilăriei mele".

Iată de ce Utan nu numai **„se vrea popular"** — cum credea un critic — ci este profund popular.

Sensibilitatea poetului, adîncă și nuanțată, exprimă, nu în toate poeziile cu aceeași forță, desigur, stările afective ale constructorilor socialismului, renăscuți sub forța creatoare a partidului. Unul din sentimentele cele mai proprii acestor constructori e mîndria legitimă, răsărită din munca **„omului ce pune pikhamerul în zidul de cărbune"**, a celui ce **„caută țițeiul — ascuns sub roca fierecată"**, a colectivistului **„ce mîristea sub plug o pune-n brazdă"**, e mîndria profund omenească pe care : **A răsădit-o-n om înălțătoare / Partidul clasei noastre muncitoare / în steagul lui de purpur e izvorul / mîndriei ce-o trăiește-ntreg poporul. („Mîndrie")**

Izvorîtă dintr-o pasionată participare cetățenească și estetică la făurirea lumii noi, poezia lui Tiberiu Utan are cel mai adesea, varietatea, bogăția de idei și sentimente a acesteia. Poetul participă în egală măsură și la bucuria cuceririi cosmosului, de către eroicii oameni sovietici, (ciclul „2 ianuarie 1959") și la entuziasmul constructorilor barajului de la Bicaz, străjuit de măreția naturii zugrăvită într-o neîntrecută imagine de stampă : **Ca niște bivoli negri dorm munții rumegînd / Vise milenare / în latul frunților ținînd / măritul soare,** / și la lupta minerilor de la Lupeni, înecată în sînge, de reacțiune, în 1929.

Stampa lirică, cealaltă modalitate a poetului, e cultivată, mai cu seamă, în poeziile din ciclul **„Cărbune roșu" — Lupeni, 1929**, realizat inegal, și **„Povestiri din Boemia"**. Ni se pare memorabilă, în acest sens, prin densitatea lirică, prin supletea liniei și-a imaginii globale, din care respiră o uriașă forță proletară, poezia **„Mineri în lumină" : Așa cum stau ca muntele de drepți, / nu știi spre care ochiul să-ți îndrepți. / Nu știi de stînca-i apără, în clin, / ori ei pe umeri muntele îl țin...**

Stampe lirice de un viu realism, evocatoare, a vieții și luptelor minerilor din Valea Jiului, sînt și **„Undeva sub pămînt", „Demonstrație", „Militarii". „Roșu pe alb".**

Aceasta din urmă e de o mare plasticitate. Totul e dispus simetric în spațiu. În prim plan personajele individuale : **„Prefectul, popa papistaș, / Un colonel și doi ostași"** și Vitoș reprezentantul greviștilor. Și, undeva pe fundaluri, soldații trăgînd în grevișți.

Nu lipsește din universul artistic al lui Utan nici preocuparea pentru lumea ființelor plăpînde și delicate. El dă sensuri noi și surprinzătoare florilor și nu rămîne la pastelistica obișnuită. **Păpădia** simbolizează frumusețea modestiei și simplității umane, **busuiocul**, legătura cu tradiția, o oarecare **floare albă** — liniștea casnică a fiecăruia și înfrățirea dintre oamenii cinstiți ai întregului pămînt.

Cronică lirică a vieții contemporane, plină de dăruire și atașament partinic, poezia lui Utan este, în același timp, un jurnal grăitor al evoluției poetului.

Impresii din locurile natale — reprezentînd la Utan una din sursele cele mai bogate în poezie — din anii de studii în țară și în Uniunea Sovietică — îmbracă haina unei ușoare nostalgii, transformîndu-se în versuri de o adîncă vibrație, în poeziile „Burg ardelean", „Cioplitorul de porți" și „Rusia" căreia poetul i se adresează cuprins de o nereținută emoție : **Îmi pare atît de rău / că ți-am pierdut mestecenii, Rusie / de ani și ani că nu-l aud sunînd / sub pintenii vîntului / Rusia anilor de studenție. („Rusia")**

Dragostea și recunoștința pentru marea țară a constructorilor comunismului s-au concretizat nu o dată la Utan în poezii pline de autenticitate. Amintim **„Partu patima", „Steag în cosmos", „Constelația Fecioarei"**. Sentimentul internaționalismului proletar, care se desprinde din poeziile de mai sus, se extinde cu aceeași vigoare în ciclurile **„Însemnări ungare"** și **„Povestiri din Boemia"**, unde poetul celebrează momente eroice din istoria acestor popoare prietene, făcînd dovada unei remarcabile intuiții lirice, privitoare la locuri și oameni cu care se întîlnește prima dată.

E salutar faptul că unei varietăți tematice atît de bogate îi corespunde, în lirica lui Utan, o putere de expresie la fel de bogată și variată. Poetului îi sînt străine prejudecățile privitoare la modalitățile de expresie și prozodie. El folosește, după necesități, și prozodia clasică, adeseori cu rezonanțe folclorice, și versul liber alb cînd natura conținutului o cere. Poetul nu cochetează cu formele prozodice ; nici cu cele tradiționale, nici cu cele moderne. Efortul său continuu e de a le struni și a le valorifica virtuțile, de a le face în stare să exprime cît mai adecvat sentimentele și ideile sale. Răstimpul atît de lung de la primul la al doilea volum, — în care poetul n-a încetat însă de-a fi prezent în presa literară — e semnul unei mari seriozități artistice, al respectului pentru poezie și pentru cititor. Firește, succesele sale nu sînt întotdeauna egale. Întîlnim în volum și unele poezii — e adevărat puține la număr — mai slab realizate, precum „Patronii au dat poruncă", sau „Declarație la un act de deces în 1946", care distonează cu poezii de o reușită certă. De asemenea, descoperim uneori versuri care cad din simplitatea salutară în simplism.

Caracteristic poeziei lui Tiberiu Utan este, însă, cizelarea migăloasă, limpezimea cristalină, profunda ei partinitate și actualitate. Poetul distilează impresiile de viață, reține esențele și le exprimă în imagini îndelung șlefuite. Sentimentul îndepărtării copilăriei, de pildă, nostalgia farmecelor ei, cîntat cîndva de Eminescu în „O rămîi", se întruchipează într-o poezie de o tulburătoare sinceritate și concizie : **Începi să fugi de mine, copilăria mea / Ospățul tău sfîrșit e, paharele-s deșarte / În păr se furișează potecile de nea / s-a rupt în urmă-o punte, un fluviu ne desparte / Și te destrami ca fumul, pe marile văpăi / Sfîrșit îți este drumul, dar lasă-mi ochii tăi".**

Pentru a ilustra această calitate a creației lui Utan ar trebui citată cea mai mare parte a volumului, compusă din poezii concentrate, bine modelate, cu rădăcini profunde în folclor și, totodată, cu afinități certe cu cele mai noi cuceriri lirice.

Puține au fost volumele care ne-au stîrnit, atît de viu, regretul lipsei de spațiu.

INTERVIU cu M. Breslașu despre MĂIESTRIA LITERARĂ

E adevărat că genul interviu, scris cu condeiul sau înregistrat cu urechea, ține numai de gazetărie, nu și de literatură. Încercăm totuși, în acest gen, foarte puțin agreat de confrații noștri, să înregistrăm pe cîte-o pagină, mărturisiri cu osebire prețioase pentru tinerii poeți și prozatori, mărturisiri privitoare la măiestria și arta literară, evocări ce se integrează de fapt în istoria literaturii și care, ar rămîne neștiute, literatura orală neavînd nici durată, nici precizie.

Sarcina ce ne-am luat este total ingrată, ea fiind nevoită să se realizeze prin tenacitate și persuasiune. Dat afară pe ușă, reporterul trebuie să revină pe fereastră; sunînd de zece și de o sută de ori la telefon, reporterul devine un musafir plicticos și sîcîitor. Avem a-i mulțumi tovarășului Marcel Breslașu pentru înțelegerea și graba cu care a răspuns întrebărilor noastre numeroase. Am fost martori — o dimineață întreagă — la risipa de energie spirituală pe care a înregistrat-o fidel condeiul, cu o grafie cuneiformă, al stenografului și în fața căruia, condeiul nostru, nedeprins cu iuțeala, s-a resemnat să tacă...

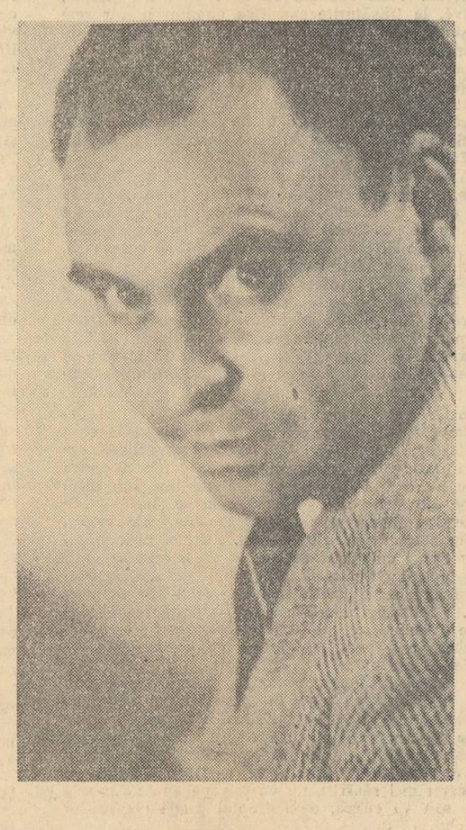

— Cum se fac versurile?

— La prima dvs. întrebare caut și eu să-mi răspund de-o viață de om și nu m-aș încumeta să cred că am găsit răspunsul. În orice caz, și în limitele în care un astfel de răspuns ar putea fi dat, el n-ar avea decît un caracter anecdotic, autobiografic, interesînd, poate, cîndva pe vreun cercetător, dar nicidecum pe vreun alt poet, mai tînăr sau mai puțin experimentat.

Sincer vorbind, cred că versurile nu se fac. Voi ilustra acest punct de plecare cu o istorioară: acum vreo 15 ani, un tînăr, care simțea că are veleități poetice, mi-a spus într-o zi că a scris o poezie foarte frumoasă, adăugînd că e vorba de ceva cu totul secundar:

— Mai rămîne s-o pun în versuri!

A găsi versul, poezia, elaborarea, sau așa cum sună întrebarea — „facerea acestora" în mod independent, autonom de fondul de idei comunicat, este greșeala de bază și a practicii și a criticii formaliste. Versurile se fac — dacă e vorba să vorbim așa, — la tensiunea și incandescența ideii pe care trebuie să o cărăușească; ritm și rimă, asonanțe, arhaisme, sau neologisme și cîte și mai cîte prin care s-ar putea împletici o definiție, rămîn de ordinul tratatelor de versificație, al studiilor de poetică și prozodie, înregistrînd și ucigînd, în același timp, fenomenul.

Să-mi fie iertată apropierea pe care o fac, dar în materie de creație joacă un rol însemnat aceleași legi ca și în aceea a procreației. Tratatele pot da, cel mult, sfaturi de igienă și profilaxie; ele nu vor spune niciodată ce este iubirea și nici nu vor putea da viață rodului unei iubiri. Pentru noi, poeții angajați, „a face versuri" este o dăruire, este un act de pasiune, un act de credință.

Cred că s-a exagerat de către unii critici caracterul didactic al cărții mele „Dialectica poeziei". „Cîntecele despre cîntec" — așa cum zice subtitlul — nu-și propun și, precum vedeți, nici nu-și puteau propune să dea cuiva vreun îndreptar în acest domeniu, ci repetă, la mai mult de un sfert de veac distanță, versurile din primul meu volum („Cîntarea cîntărilor" 1934):

„Decît un sfetnic la răscruce
mai bine o îndoială
— Ochiul face parte din drum
și risipa din socoteală".

Așadar, la prima d-voastră întrebare n-am răspuns.

— Metafora îmbătrînește sau este nemuritoare?

— La această întrebare răspund cu multă fermitate: metafora nu îmbătrînește, metaforele însă da!

Mă explic. Metafora face parte din limbajul cel mai strict, aș zice chiar cel mai gregar al gîndirii, nu numai atunci cînd trebuie să slujească drept vehicul de comunicare între oameni, ci chiar și în soliloc. Ea dă relief materiei prime, rămînînd însă substanță; în clipa în care încetează să fie un veșmînt total, aderent la însăși esența gîndirii, nu mai e metaforă, ci spuneți-i cum vreți: beție de cuvinte, comentariu sterp, aluviune întîmplătoare și aventuroasă.

Cîtă vreme se va mai întîmpla — și se va mai întîmpla pînă la capătul vremurilor — ceea ce vă povestesc acum, metafora rămîne, așa cum spuneam, modalitatea cea mai directă de gîndire:

Locuiesc într-o alee pe care nu intră mașinile decît la pas și copiii se joacă de cum s-au ridicat — copăcel, în mijlocul străzii. Un prieten al meu, pe nume Cornel, — trei ani și jumătate — m-a interpelat într-una din zilele acestea:

— Nene, pipa fluieră?

— Nu fluieră, puiule, dar de ce mă întrebi?

— Pen'că — spune Cornel — seamănă cu o „molocotivă"!

Iată mecanismul metaforei. Forma lulelei, fumul care iese din ea, pufăiala bătrînului prieten, poate și alte elemente, misterioase pentru mine, au declanșat acest mic și fermecător poem.

Un alt Cornel îmi trimite, dintr-un sat moldovenesc, versuri însoțite de o scrisoare destul de vehementă — ceea ce mă face să-l bănuiesc foarte tînăr — prin care îmi cere opinia asupra producției sale literare. Cum mi-a acordat, în zisa misivă introductivă, o lună de zile, mai am încă răgaz să-i răspund. Deocamdată să mă opresc la o metaforă foarte izbutită, deși folosind elemente, ca să zic astfel, foarte uzate:

„Zborul unui corb,
dragostea noastră, un fluture,
ochii noștri, lumina".

Și totuși, cum te prinde și te surprinde din nou acuratețea și elocvența metaforei în această poezie care începe cu:

Să semene toate cu dragostea noastră,
fluturele alb
parcă-i degetul meu alergînd prin păr... și încheie cu

Și cum ar semăna poate cu noi
și cu dragostea noastră...
dacă zborul placid al corbului negru
n-ar zgîria în ochii noștri îndrăgostiți, lumina...

În genere însă, metaforele îmbătrînesc, se consumă, se vlăguiesc, se perimă, se demonetizează prin îndelungată folosire. Efigia de pe moneda de aur care îi garantează valoarea și îi precizează milezimul, dispare, și circulația metaforei (pentru a abandona metafora) se închide. Să luăm exemple concrete, și nu din metaforele străvechi — unele menținîndu-și frăgezimea și eficiența peste milenii —, ci din unele mai recente.

Așa, de pildă, primul care a spus, în poezia noastră sau în alta, **„herghelie de tractoare"**, a folosit o frumoasă imagine. Există înăuntru și asociere implicită cu caii-putere, e și modern, e și îndrăznet, e și animist în măsura în care acesta nu e un cusur. Dar repetarea pînă la istovire a unei veritabile herghelii de asemenea herghelii de tractoare, fără a se mai îndrepta pașii Pegasului și către alte zări ale lumii poetice, face ca metafora să apară azi mai banală încă, mai cotidiană decît pur și simplu „stația de mașini și tractoare".

S-ar mai putea cita multe în sprijinul ideii că metafora e nemuritoare, dar că metaforele trebuie să se împrospăteze. Mă voi mărgini la încă una:

Care dintre noi n-a scris —vorba romanței — în viața lui, nu o melodie, ci o strofă, în care își punea poemul sau operele complete, ca pe o cărămidă; trebuie să recunoaștem însă că numai cu această imagine metaforică s-ar putea construi pînă acum un impozant bloc-turn!

Dar pentru că vorbim despre unul din aspectele — și încă periferice — a ceea ce înseamnă originalitate, personalitate, invenție, pecetie a talentului, să remarcăm în treacăt că supărătoare sînt nu despre „frați", deci despre afinități cu totul deosebite), dar nu a existat, cum spuneam, poezie scrisă împreună de doi autori, cel puțin una care să fi rămas memorabilă. Cazul ilustru al colaborării Moliére-Corneille la scrierea unui Don Juan, comedie-balet pentru serbările regelui-soare, confirmă regula: cele două genii nu s-au stimulat, ci s-au stingherit reciproc.

Mai există și o altă excepție, mai recentă, aceea a cupletelor pentru estradă și a textelor pentru muzica de dans, care poartă adesea semnătura a cîte trei poeți, pesemne pentru că niciunul nu vrea să-și asume singur răspunderea platitudinilor pe care le pun în circulație.

Cred că mi-am spus destul de clar opinia în privința tinereții, nu fără bătrînețe și a vieții, nu fără de moarte, a metaforei.

— Care genuri poetice vi se par astăzi a fi perimate?

— Nu știu dacă a fost în intenția d-voastră, dar văd că întrebările mă stîrnesc oarecum la paradoxuri.

Nu cred că există „genuri perimate", pentru că nu cred că există genuri perimabile. Totul atîrnă de capacitatea noastră de a infuza nou, specificul epocii noastre, nu zic în formele, dar în formulele oricît de vechi ale expresiei artistice. Mergînd la concret, oda pindarică, cîntînd pe învingătorii la cursa quadrigelor, poate da foarte bine modelul pentru oda închinată deschizătorilor de drum în Cosmos, nu prin metrul folosit de oda antică, ci prin elevația gîndirii, prin simțămîntul de mîndrie al întregii cetăți față de performanța celui încununat cu lauri. Sonetul, cu greutățile lui adeseori inextricabile, stringența endecasilabului, alternanța rigidă a rimelor, recurența gîndirii în 14 rînduri, ar părea că nu este propriu pentru a îmbrăca un sentiment, o gîndire modernă, și totuși, chiar prin dificultatea lui și rigoarea pe care o impune materialului, el este — și deseori în mod fericit — practicat și la noi și în alte literaturi progresiste.

Repet, nu este aci vorba de formă, ci de moduri de expresie, primatul rămînînd, firește, conținutului care trebuie comunicat.

Regret că, după ce literatura noastră a cunoscut, în prima etapă de după 23 August, un mare avînt al baladei, al poemului epic de largă respirație, acest generos filon a fost abandonat. Mă feresc de a face aci, ca și în alte domenii ale creației, ierarhii de valori. Cred însă că romantismul revoluționar își găsește un foarte bun purtător de cuvînt în epica de mai mari sau mai mici proporții.

Aș vrea să zăbovesc o clipă asupra unei probleme care nu e de amănunt. Anecdoticul, concretul, faptic, în lirică, e deseori alogen, stingheritor, supărător chiar.

„Apoi Nae s-a dus
și cînd s-a întors a spus"

Dimpotrivă, acest concret, nu cel al itinerarului și conversației lui Nae, ci al măreției oamenilor și faptelor de azi, poate fi oglindit în mod firesc la tonalitatea epică, repetînd și aci că între aceste limbaje nu există nici ziduri chinezești și nici măcar pereți de mucava, „epic, liric și satiric / despărțite-n mod empiric", reprezentînd în fond probleme de vocabular și nu de mesaj.

Să mai adaug ceva despre actualitatea fabulei? Cred că nu e locul. Vreau numai să amintesc cele spuse tot în cadrul unui interviu. În acest domeniu, ca și în toate celelalte, s-a produs un salt calitativ. Fabula nu numai că a rămas actuală, dar este mai actuală decît oricînd; de abia acum ea își poate atinge obiectivele sale finale: nu numai învinuirea și înfierarea, ci și corijarea celui vizat (între egali).

Dar întrebarea d-voastră se referă și la acele genuri către care cred eu că se va îndrepta atenția poeților în viitor, în condițiile comunismului și ale intrării omului în Cosmos. Părerea mea este că atingerea acestei înalte trepte a civilizației umane, realizînd, printre principiile enumerate în solemna proclamare a Comitetului Central al P.C.U.S., și fericirea omului, una din formele primordiale ale acestei fericiri va consta în eliberarea de o serie de griji, frămîntări, apăsări materiale, în eliberarea unui mare număr de ore pe care omul le va putea consacra îmbogățirii și împodobirii lui sufletești; că un nou și splendid suflu de lirism, — expresie a acestei felicități colective și, integrată în ea, individuale, — va anima literatura acelei epoci pe care unii o vedem cu ochii minții și cei mai tineri o vor vedea aievea.

În fiecare etapă a ei, istoria omenirii a cunoscut alternanța patosului epic și a efuziunii lirice. Cred că și în această încununare a lungului și anevoiosului drum către fericire, zbaterii patetice a sevelor îi va urma gingașa învolburare a florii.

— Ce relații stabiliți între talent și cultură?

— Lucrurile se leagă foarte organic. Omul societății socialiste, al societății comuniste, este, înainte de orice, omul unei înalte culturi. Citatul este din Karl Marx. Cum ne-am putea închipui că un scriitor, chemat — în măsura în care este chemat — să contribuie la formarea culturii cititorilor săi, ar putea fi el însuși lipsit de o vastă și multilaterală cultură?

Dacă vorbim — și vorbim pe drept cuvînt — despre o nouă Renaștere ca să definim epoca noastră, evul nostru, apoi aceasta i-a caracterizat pe cărturarii Renașterii, cultura care îngloba suma lucrurilor cunoscute în perioada aceea, îngăduindu-le, astfel, să ducă gîndirea mai departe. Așa a fost și în cetatea greacă, cu atît mai mult lucru este necesar, ineluctabil, în ceea ce ne privește pe noi.

Tot Marx răspundea cîndva la întrebarea „care este maxima lui favorită?", citîndu-l pe Terentiu în faimosul lui aforism: Homo sum..., — sînt om și nimic din ceea ce este omenesc nu-mi poate rămîne străin.

Oare poate un scriitor, în epoca noastră, a construcției și desăvîrșirii socialismului, să se dispenseze de a cunoaște totul și ceea ce este în jurul său — ceea ce numim noi, în mod curent și poate impropriu, „documentare", eu aș zice „trăire" dacă termenul n-ar fi fost compromis de existențialiști, — de a fi prezent în prezent cu toate premisele și antecedentele pe care acesta le însumează, cu toate perspectivele pe care le deschide?

Actualitate nu înseamnează de alaltăieri-seară pînă poimîine dimineață; și, pentru a rămîne în domeniul literaturii, piesele lui Brecht, „Galileo Galilei" care se petrece în prima Renaștere, sau „Mutter Courage" a cărei acțiune se desfășoară în vremea campaniilor imperiale, sînt la fel de actuale ca și „Ascensiunea lui Arturo Ui" care se întîmplă astăzi, prin conținutul lor, prin poziția de pe care afirmă și contestă marele dramaturg contemporan.

Să ne înțelegem. Vorbim despre cultură, trebuie s-o delimităm de o altă noțiune cu care este adesea corcită. Cultura nu este numai informare, acumulare cantitativă de noțiuni în variate domenii, ci salt calitativ (și aci) capacitatea de asociere rodnică, creatoare, de circulație liberă și, în același timp, orientată, a materialului adunat. Am văzut oameni culți care știu mult mai puține lucruri decît unii belferi. Problema este la ce slujește această cultură pentru tine însuți, în ce fel slujești cu ea prin iradiere în jurul tău și, ca un caz particular, în ce fel se reflectă ea în opera artistului, nu prin aparatul științific trimis cu asterisc în josul paginii, ci prin vastitatea și profunzimea viziunii cu care cuprinzi și reflectezi lumea.

Coborînd nițeluș de pe caii mei cei mari, să spunem, pe marginea întrebării raporturilor dintre cultură și talent, că asimilarea unei culturi evită cel puțin reluarea unor experiențe de mult consumate, redescoperirea unor teritorii foarte frecventate și asigură sporirea numărului de talente care nu se cred geniale.

Am auzit că unii tineri poeți nu-i citesc pe înaintașii clasici ori contemporani... „ca să nu fie... influențați!" Ce să spun? De multe ori se cunoaște că n-au fost influențați nici în materie de ortografie și de acorduri gramaticale.

Am fost multă vreme dascăl la universitate, primesc și eu, ca și alții de vîrsta mea, un destul de copios curier poetic. Talente întîlnești cu ghiotura, dar care, fără cultură (spun „cultură" ca una din formele muncii), fără strădania îndărătnică de a valorifica grăuntele de talent însămînțîndu-l în pămînt generos și reavăn, se pierd și pentru ele însele și pentru cultura pe care ar fi putut-o sluji cu talentul lor.

— Dar între tradiție și inovație ce relații sînt?

— Privitor la tradiție și inovație, am răspuns în multiple rînduri și, mai ales, prin ceea ce eu însumi am așternut pe multe sute de pagini. Mă voi mărgini și aci la o istorioară dintr-un domeniu alăturat, acela al muzicii. Unul dintre cei mai iconoclaști inovatori ai secolului nostru în domeniul limbajului muzical, Schönberg, după ce purtase crîncene bătălii pentru a da drept de cetate formelor noi, descoperite de el, pe patul morții a rostit acest cutremurător cuvînt: — Mai sînt atîtea de făcut în do major!

Nici aci nu voi trage morala fabulei, dar poate trebuie repetat de către mine, ca de către toți, să nu uităm — oricît am inova — imensa și inepuizabila lecție a folclorului, nu pentru că rimează și ritmează versul, ci pentru îndrăzneala expresiei, pentru precizia ei, pentru sobrietatea ei, pentru capacitatea ei de percuție. Folclorul nu este nici în fapt și nici nu trebuie să devină o piesă de muzeu, ci să rămînă învățătorul nostru de fiecare clipă, viu și vivifiant. Adevărata cultură, — tot despre ea vorbim — începe cu această cunoaștere, cu această însușire a ceea ce au cristalizat gîndirea și simțirea propriului tău popor, pentru că aceasta riscă cel mai puțin să devină cultură „livrească". Dovadă că a trăit peste veacuri, fără a fi consemnat în vreo carte, trecînd din gură în gură și din inimă în inimă.

— Vers alb sau vers clasic?

— Da, mai este încă o trăsătură a folclorului sau, mai bine zis, o dimensiune a lui: aceea de a fi memorabil nu numai din veac în veac, ci pentru fiecare în parte. Înveți un cîntec popular fără să-ți dai seama măcar că faci un efort de memorie. Să nu credeți că mă abat de la subiect; sînt în miezul lui. Cunosc descumpănirea actorilor puși să învețe unele poezii așa-zise „în versuri libere" pe care le pot înmagazina în cap mai greu decît proza. O vagă pretenție de ritm șchiopătînd, niște rime care parcă se jenează să semene prea de aproape una cu alta pentru a rămîne fiecare originală, fac ca recitarea unor asemenea versuri să fie un calvar pentru cel ce le rostește. Oare nu este aci uneori — și subliniez „uneori", — numai o linie de slabă rezistență? Oare cîți poeți, practicînd acest gen de vers, sînt capabili ei înșiși să-și învețe pe dinafară versurile? Rămîi uneori cu sentimentul că ai comis indiscreția de a pătrunde într-un laborator a cărui ușă a fost lăsată, din discreție, întredeschisă și unde lucrurile mai stau claie peste grămadă, că poetul este pe punctul să organizeze un viitor poem și că, luat prin surprindere, îți povestește de la obraz cam ce are el de gînd să scrie.

În felul acesta se cam încheie ciclul cu povestioara de la început a aceluia care urma să-și pună poezia în versuri...

Poate că ar fi bine să învățăm cîteva lucruri și de la tovarășii noștri muncitori din alte sectoare de producție. Ei, atunci cînd inovează, sînt preocupați să cîștige timp, să suprime adică timpii morți, să dea muncii o mai mare productivitate, să facă economii de materiale. Nu sînt, în ceea ce mă privește, pentru inovații în poezie care fac economie de materie cenușie, care evită timpii morți, zorind etapele și dînd lucruri neajunse la maturitate, rebuturi. Într-un cuvînt ca într-o mie, la întrebarea d-voastră privitoare la inovații și la versurile de diferite culori, cred că trebuie spus așa: alb ori altfel, versul să nu fie, în niciun caz, cenușiu. Și, dacă e vorba să-mi spun gîndul pînă la capăt, să fie roșu, fierbinte pînă la incandescență, ca și vremea pe care este chemat s-o cînte.

Natural, rămîn la problema expresiei, roșu fiind aci simbolul conținutului, al nucleului de foc și, așa cum am mai avut ocazia să spun, nu măsor nici patriotismul, nici atașamentul la cauza revoluției, al unui poet sau al altuia, al unui poem sau altuia, ca Pristanda, după numărul steagurilor fluturate, în opera respectivă.

— O amintire literară...

— Mai mi se întîmplă uneori să mi se spună că aș fi tînăr, la care răspund: — Da, dar, din păcate, de foarte multă vreme!

Să precizăm. Prima mea amintire literară este de la începutul secolului. E drept că aveam trei ani și jumătate, dar poate va surprinde că interlocutorul meu a fost Bogdan Petriceicu Hajdeu, pe care mulți dintre cei realmente tineri îl văd undeva pierdut în negura vremurilor.

Era cu cîteva luni înainte de săvîrșirea din viață a acestui mare cărturar și eu îmi petreceam — nu vacanța, fiindcă încă nu eram la școală, — ci lunile de vară, la niște neamuri la Cîmpina, ori, mai bine zis, la o schelă petroliferă din apropierea orașului. Într-o duminică, împreună cu cei la care eram găzduit, am vizitat castelul de la Cîmpinița și am avut prilejul să-l văd pe Hajdeu, în livada care nu știu dacă mai există, dar care atunci se întindea cît vedeai cu ochii de copil, cu silueta adusă de spate, a unui om care poate ieșea pentru ultima oară din casa în care trăia, el însuși ca o nălucă, alături de năluca adoratei lui fiice Iulia, stinsă încă în anii adolescenței.

Am încercat adesea să limpezesc imaginea de atunci de portretele din cărțile de școală, ori de pe coperțile culegerii „Clasicii romîni" și cred că undeva a rămas fixată în frăgezimea ei ingenuă, a unei făpturi de basm, a unui unchieș așa cum și-l dorea închipuirea băiețelului ce eram. Hajdeu s-a ridicat și a desprins de pe o creangă un măr frumos și roșu, ceea ce se potrivea de minune cu basmul pe care îl trăiam; a mîngîiat mărul cu palma și, cu același gest, și capul copilului care îl privea fermecat și m-a îmbiat să-mi înving sfiala și să mușc din fructul pe care mi-l dăruise...

Am avut și mai tîrziu relații cu mulți alți scriitori, dar mărturisesc că nu au fost atît de idilice, poate pentru că în vremea lui Hajdeu încă nu începusem și eu să scriu.

Petru Vintilă

PLUGARIE ȘI AGRICULTURĂ

Curioasă soartă a cuvintelor — aceste subtile unelte ale umanității! Pentru cine știe — cît și cît — să citească în ele, să vadă dincolo de cele cîteva semne grafice, să audă mai mult decît sunetul celor cîteva silabe, căutîndu-le sensurile, cuvintele spun uneori foarte mult... Soarta celor ce le-au născocit și le-au folosit, dîndu-le înțeles, poate fi citită în ele.

Nu va trece mult și cuvîntul **plugar** va dispărea din vocabularul uzual, o dată cu dispariția, din practica zilnică, a plugului. Generațiile viitoare, ca să înțeleagă sensul cuvintelor **plugărit, plugărie, a plugări**, vor trebui să consulte dicționarul. Și cînd te gîndești că nu de multă vreme, el era atît de caracteristic pentru societatea romînească, încît sensul lui se confunda cu al cuvîntului **țăran.** Popor de țărani, popor de plugari. O etichetă decentă a unei tragice realități.

Cred că n-am fost singurul care a remarcat că, la istorica sesiune din aprilie a Marii Adunări Naționale, consacrată noii organizări a muncii țărănești, a viitorului imediat al acestei munci în țara noastră, cuvîntul **plugărie** n-a fost rostit niciodată; iar **plugar,** o singură dată, într-o frumoasă figură de stil a unui delegat pe care am să-l citez mai jos. S-a vorbit de agricultură, asolamente, șeptel, furajare rațională, ameliorări funciare ș.a.m.d. Între **plugar** și **țăran** nu mai este azi un raport de echivalență.

Bunicii multora dintre noi au fost plugari. Și, bineînțeles, analfabeți. Uneltele lor erau plugul, sapa, secera. Își „planificau" lucrul după cîntecul cucului și înflorirea salcîmului. Hrăneau porcul, dacă-l aveau, după ochi și așteptau de la bunul dumnezeu să sporească „productivitatea" grîului. Acasă își luminau serile cu opaiț și aveau o pereche de bocanci (adeseori doar de opinci) pentru cinci copii. Iar „biblioteca" se compunea din „calendarul plugarului" cu extrase din zodiac. Cînd se îmbolnăveau (destul de des) se lecuiau cu descîntecul vreunei babe. Dacă le venea sorocul să nască în toiul muncii, femeile nășteau pe cîmp, în țărînă. Sfînta întîmplare și sfîntul noroc dominau cursul unei vieți veșnic blestemate. În schimb, exploatarea era minuțios organizată. Cam asta însemna, spus în cîteva cuvinte, plugărie.

Ce înseamnă agricultură socialistă au spus înșiși țăranii de la tribuna Marii Adunări Naționale. Au spus-o, folosind un limbaj deloc țărănesc sau, mai bine spus, așa cum sună azi, în satele noastre, limbajul țărănesc. Nu vreau să scot un efect pitoresc din faptul că țăranii vorbesc azi o limbă literară limpede, corectă, în care termenii științifici abundă, în care expresiile cele mai noi sînt așezate la locul cel mai potrivit. Nimeni nu se mai miră azi că țăranii folosesc foarte corect neologismele și noțiunile științelor agricole. Doar oamenii vorbesc așa cum trăiesc.

Este însă, în acest fapt, o semnificație ceva mai profundă. Organizarea socialistă a muncii în agricultură n-a adus numai belșug de produse. **Belșugul este,** bineînțeles, lucrul cel mai important. Sînt **nenumărate** gospodăriile colective a căror avere este apreciată în milioane de lei (4 milioane, 5 milioane, 6 milioane. A fost pronunțată, de mai multe ori, și cifra de 8 milioane). Belșugul acesta e baza a tot ce se realizează astăzi în satele țării noastre. Școli, dispensare, case de nașteri, cămine culturale, biblioteci, locuințe moderne, lumină electrică, mecanizare și toate celelalte. Iar felul cum au vorbit țăranii despre organizarea acestui belșug (se înțelege că el nu-i o urmare a întîmplării sau a norocului) a demonstrat că țăranul și-a schimbat concepția de viață, concepția despre sine, despre munca sa, despre destinul său.

Mai demult (pentru noi, **demult** a ajuns să însemne și două decenii) se găseau sociologi cu înalte titluri academice care nu se rușinau să justifice sărăcia țăranului nostru prin „lene și nepricepere", prin „incapacitate de a părăsi modul primitiv de lucrare a pămîntului". Puțin a trecut și țăranii au demonstrat cu argumente zdrobitoare că nu sînt nici leneși, nici nepricepuți și că sînt foarte bucuroși să se lepede de modul primitiv de lucrare a pămîntului. E impresionant de mare numărul țăranilor care au urmat școli agrozootehnice. La sesiune a vorbit un președinte de G.A.C. care urmează agronomia. Președintele G.A.C. din Calafindești — Suceava, Constantin Alexei, a cerut oamenilor de știință să rezolve problema unor pămînturi care nu pot fi folosite deoarece apa freatică e la suprafață și, de asemenea, a cerut construirea „unei mașini cu care să putem executa mai ușor și mai repede împrăștierea de amendamente pe terenurile acide".

Tot mai demult (acest mai demult care a început să însemneze de acum trecut istoric) se făcea mult caz de **fatalismul** țăranului romîn; era tot o diversiune, încă și atunci în contrazicere cu realitatea; ar fi venit cam așa, că țăranul romîn e împăcat cu soarta sa, fie cum o fi. Repede s-au dezbărat țăranii noștri de „fatalismul" lor. De zeci de ori i-am auzit pe țărani relatînd sesiunii cum au plantat cu vii și livezi terenurile ripoase pe care „din moși strămoși" nu se cultivase nimic.

Și iarăși alți zeci de delegați au povestit cum „în ciuda secetei" au obținut 2800 și 3000 de kg porumb boabe la hectar. Unde-o mai fi încăpînd și fatalismul în mintea unor oameni care devin stăpîni ai naturii?

Firește, s-ar mai putea comenta și explica încă pe multe pagini tot ce am auzit și am învățat la această sesiune.

REMUS LUCA

Oricîte comentarii însă ar urma, ele n-ar putea exprima mai profund, mai frumos și mai adevărat sensul și logica acestor prefaceri, decît au făcut-o înșiși vorbitorii la sesiune. Îl citez pe Gh. Herea, președintele G.A.C. din comuna Ion Roată, regiunea București.

„Ce-am fi fost noi fără partid, fără ajutorul lui, fără cuvîntul lui înțelept? Am fi rămas robiți moșierilor și capitaliștilor care ne-ar fi ruinat mai departe micile gospodării, așa cum vedem că se întîmplă azi în țările capitaliste.

Dar ce sîntem și cine sîntem noi astăzi? Poate că unii ar zice: tot țărani! E adevărat, tot țărani sîntem, dar întrebarea e: ce fel de țărani? Sîntem țărani colectiviști — și asta e mare lucru. Ca să ajungem ceea ce sîntem a fost nevoie nu numai de a ara mai adînc pămîntul, ci, în primul rînd, de a deștepta conștiința țăranilor, de a le arăta drumul pe care trebuie să meargă pentru a-și clădi o viață nouă. Și, în această treabă, partidul s-a dovedit un plugar foarte iscusit, cum nu există altul".

CRONOLOGIA VIEȚII ȘI OPEREI LUI I. L. CARAGIALE

1891 — Ca răspuns la o notă de regret, exprimată de ziarul radical **Lupta** față de apropiata expatriere a lui Caragiale, acesta rectifică, la 15 februarie, în sensul că nu a fost chemat la Sibiu de către **Astra** (Asociațiunea transilvană), la o catedră de limba română, ci că el a solicitat o catedră de limba franceză, în afara de programa ordinară și pentru obținerea căreia nu se cer condiții oficiale. Memorabila ședință plenară a Academiei Române pentru acordare de premii, la 14 aprilie, cu respingerea volumelor **Teatru** și **Năpasta.** Este o semnificativă manifestare publică a spiritului politicianist ostil criticii sociale necruțătoare a teatrului caragialian.

1892 — La 21 martie, într-o scrisoare către profesorul I. C.Pantu, de la Brașov, pe atunci în afara granițelor țării, scriitorul cere informații dacă s-ar putea instala în acel oraș, el urmînd a da lecții de română și de franceză, iar soția lui de engleză, de franceză și de pian. Motivarea este nevoia unui climat favorabil creației în afară de țara lui **„unde de-atîta vreme puternicii deosebiți ce s-au perindat la putere vor, sistematic, sub fel de fel de cuvinte, să-l mențină într-o poziție umilitoare și inferioară".** Și acest nou demers silit, de expatriere, rămîne fără rezultat.

— Apariția volumelor **Note și Schițe** și **Păcat, O făclie de Paște, Om cu noroc, Trei nuvele,** cu noua orientare a scriitorului, către proza epică.

1893 — De la 24 ianuarie la 23 iunie, apariția, în colaborare cu socialistul Anton Bacalbașa, a revistei umoristice bisăptămînale, **Moftul romîn.** Caragiale lărgește cercul criticii sale sociale, denunțînd în virulenta schiță **Arendașul romîn,** exploatarea neomenoasă a țărănimii.

— La 9 mai, conferință la Clubul Muncitorilor, despre **Prostie și inteligență,** marcînd interesul său față de problema culturii maselor muncitoare.

— La 2 iulie, nașterea fiului său, Luca, după ce, în iarna trecută, scriitorul pierduse două fetițe nevîrstnice. Împins de nevoie, vinde Ministerului Instrucției Publice, pentru pinacoteca Statului, tabloul renumitului pictor romîn Andreescu, **Un cîmp de maci.**

1894 — La 1 ianuarie, apariția revistei **Vatra,** în care poetul Coșbuc își asociază la conducere pe Slavici și pe Caragiale.

1896 — În organul **Ziua,** al partidului radical, scrie un strălucit reportaj politic : **Culisele chestiunii naționale,** dezvăluindu-și, cu acest prilej, talentul de pamfletar. In aprilie, apariția volumului **Schițe ușoare ;** opera a fost vîndută **„pe veci",** în condiții oneroase, pentru suma de 600 lei. Din aprilie în iunie, conduce suplimentul literar al „Epocei". Din noiembrie pînă în primăvara anului următor scrie remarcabile articole editoriale la **Epoca,** denunțînd ipocrizia liberalismului demagogic.

1897 — Publică volumele : **Schițe, Notițe și fragmente literare** și **Calendarul Dacia** pentru anul 1898.

1899 — La 8 iunie, este silit de nevoile materiale să accepte postul de registrator-șef în administrația centrală a regiei monopolurilor statului, slujbă ce-i răpește 7 ore pe zi, cu o retribuție lunară foarte modestă.

— De la 27 septembrie, începe să publice în **Universul** un foileton săptămînal cu titlul **Notițe critice.** Aici trece la noul gen al schițelor dialogate, de mare succes, care va însemna după teatrul său, o nouă dată în istoria literaturii romîne.

1900 — Numit în Comitetul teatral, ca reprezentant al Primăriei, de către prietenul său, scriitorul Barbu Delavrancea, primar al Capitalei, Caragiale propune, printr-un raport dat și publicității **(Universul** 25 mai), înființarea unui teatru popular, mai corespunzător prin repertoriu, decît Teatrul Național, cerințelor publicului, și a unei orchestre comunale.

1901 — Pus în disponibilitate din slujba de la regie, la data de 1 aprilie, pentru economii bugetare. Ziarele relevă incalificabilul act, care lovea în funcționarii mijlocii și inferiori, în contrast cu persistența cumulului la favoriții regimului. Caragiale se mulțumește să scoată o serie nouă a **Moftului Romîn,** în care subliniază ironic economiile uriașe ce s-ar realiza pe propriul său cont, în cazul longevității lui.

— La 10 octombrie, apare în editura Socec, volumul **Momente,** despre care umoristul G. Ranetti spune cu entuziasm judicios : **„Nu „Momente", — „Monumente".**

1902 — La 10 iunie, Academia Română respinge, de la premiile ei, admirabilele **Momente,** marcînd încă o dată ostilitatea ei față de noua orientare literară a lui Caragiale, tot atît de fecundă și marcantă ca și nemuritoarele lui comedii.

1903 — Din nevoi materiale, mereu persistente, Caragiale străbate țara în turneu cu actorul Leonescu-Vampiru, care dă **O scrisoare pierdută,** completată cu lecturi făcute de autor din schițele lui, cu un talent neîntrecut de lector și mim, care le asigura un succes extraordinar. În cursul verii, nouă trecere a graniței, ca să încerce stabilirea definitivă la Cluj.

1904 — La 8 martie, reînoiește, printr-o scrisoare către un cunoscut din Ardeal, încercarea sa de a se stabili printre romînii din monarhia austro-ungară, la Cluj, într-un **„liman ocrotitor",** spre a se **„vindeca în liniște de atîtea și-atîtea ofense, mîhniri și amărăciuni".** Ar fi fost vorba de conducerea unei tipografii și a unei reviste literare și politice noi, pentru încercarea unei renașteri literare. Proiectul a căzut însă. După eșuarea acestei a treia încercări a lui Caragiale de a se expatria, autorul întreprinde o călătorie în Italia și la Paris, și izbutește, datorită unei moșteniri salvatoare, să se fixeze, în toamnă, cu toată familia, la Berlin.

1905 — La Berlin, încercare de a relua personajele din **O noapte furtunoasă** și **O scrisoare pierdută,** după douăzeci de ani, în noua societate burgheză romînească, dominată de interese materiale aprige, cu perspectivele de îmbogățire prin exploatarea petrolului. Titlul noii piese, mereu modificată în stare de proiect, era **Titircă, Sotirescu Co**

1907 — Ziarul vienez **Die Zeit** publică la 3 aprilie, sub semnătura **Un patriot romîn,** prima parte din epocala scriere politică **1907, din primăvară pînă în toamnă** comentariu social neîntrecut, asupra situației care a dus la răscoalele țărănești din februarie-martie, reprimate sîngeros. Același eveniment îi dictează o serie de fabule. Pamfletul mai sus numit cunoaște un tiraj excepțional, de circa 15.000 de exemplare, dar este primit de cercurile oficiale, cu conspirația tăcerii.

1910 — Apar **Schițe nouă,** prin care se afirmă darul de povestitor al marelui scriitor, dar împrospătat la izvoarele celor **O mie și una de nopți** și la folclorul răsăritean.

1912 — În ajunul împlinirii vîrstei de 60 de ani, este solicitat de Emil Gîrleanu, ca președinte al Societății Scriitorilor Romîni, să vină la București, ca să asiste la sărbătorirea sa. Caragiale refuză politicos, pretextînd un atac de sciatică, dar îi trimite vechiului său prieten Vlahuță o fabulă ocazională, cu parafrazarea mitului fiului risipitor, care, după o viață amară, se ferește a fi îndopat cu dulceață.

— La 1 aprilie, **Viața Romînească** publică un grup de 13 poezii cu evocări istorice compuse de Matei Caragiale ; poeziile fuseseră prezentate de tatăl, bucuros a descoperi în fiul său, un filon autentic de talent, deși, în repetate rînduri, afirmase că ar fi nefericit să știe că și fiii săi ar comite eroarea de a se consacra literelor, într-o țară în care numai politica și avocatura promovează valorile precum și veleitățile obraznice.

În zori zilei de 9/22 iunie, încetează din viață, subit, în locuința de la Schöneberg-Berlin, de un acces de cord.

Întocmită de Șerban Cioculescu

„...POVESTIND COPIILOR"

Este lăudabilă, desigur, inițiativa pe care **Editura tineretului** a luat-o de a tipări periodic o colecție de scrieri destinate lecturii copiilor. Fiecare carte din această colecție urmărește să cuprindă pagini caracteristice din opera cîte unui scriitor romîn clasic sau contemporan. Cînd spunem **caracteristice,** ne gîndim, deopotrivă, la trăsăturile specifice genului literar respectiv și la cele care pot exprima o semnificație de ordin antologic.

Credem — de pildă — că pe baza unui judicios criteriu selectiv au fost alcătuite cele mai multe volume, cum sînt acelea care înmănuchează pagini din opera scritorilor : **Al. Odobescu, I. Al. Brătescu-Voinești, Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, Ion Pas, I. Agîrbiceanu, Zaharia Stancu, Victor Eftimiu.**

Fie că sînt reproduse din lucrări literare mai demult publicate, fie că văd lumina tiparului pentru întîia oară în această colecție, textele aparținînd scriitorilor amintiți se remarcă atît prin conținutul lor adecvat simțirii și mentalității cititorilor cărora li se adresează, cît și prin alese trăsături artistice.

Din păcate, însă, în afară de cărțile menționate, sînt, apărute în aceeași colecție, și alte cîteva care, deși se adresează copiilor, nu le pot folosi totuși acestora.

Ba, am zice chiar că le dăunează, punîndu-i în fața unor texte scrise, în realitate, pentru cititori maturi cu o altă capacitate de înțelegere și de interpretare a faptelor.

Ne vom referi — cu titlu ilustrativ — la două cazuri. Primul dintre acestea îl constituie modul în care a fost alcătuită culegerea : **C. Negruzzi povestind copiilor.** În prima parte a lucrării, sînt retipărite 19 dintre **scrisorile** pe care C. Negruzzi le-a publicat sub titlul **Negru pe alb** și în care — după cum se știe — se află evocate chipuri și moravuri sociale ale vremii (prima jumătate a veacului trecut). Firește, în zugrăvirea unor tipuri de epocă precum și în istorisirea unor stări de lucruri caracteristice timpului aceluia, scriitorul introduce, o dată cu elementul strict anecdotic și pitoresc, o serie de referințe cu caracter moral-religios care dau evenimentelor o anume interpretare, în funcție de limitele — explicabile la acea vreme — ale concepției autorului.

Ținînd seama de faptul că nici în laconica **prefață** a cărții și nici în vreo notă suplimentară nu se înlesnește înțelegerea justă a conținutului multora dintre **scrisorile** lui Negruzzi — cu toate că e problematică posibilitatea **copiilor de a** înțelege astfel de explicații — este absolut sigur că mintea micilor cititori, și chiar a celor mai răsăriți, nu va pricepe nimic din cele istorisite sau va cădea, de-a dreptul pradă confuziilor de tot felul.

Pagini întregi sînt străbătute de misticism. Iată descripția interiorului unei biserici în **scrisoarea** intitulată **Catacombele Mînăstirii Neamțu,** precum și reflecțiile prozatorului : „O singură ferestrică ce sloboade o rază misterioasă pe o icoană a Mîntuitorului care stă pe un tetrapod în fund, luminează acest loc funerar. Trei rînduri de polițe zidite sînt de-a lungul pereților, iar pe sub ele dulapuri. — Ce se înșiră pe polițe ? — Tidve de morți ! — Ce se pune în dulapuri ? — Oase de morți ! Cînd s-a deschis ușa și m-am coborît în acest azil al morții, un sfînt fior m-a cuprins ; și de n-aș fi fost pregătit pentru o asemenea priveliște sau de eram singur, aș fi căzut în genunchi, umilindu-mă dinaintea lui Dumnezeu, în fața acestei mulțimi de morți. În adevăr, omul se simte cît e de mic înaintea marii puteri a lui Dumnezeu..."

Ce vor putea, de asemenea, să rețină copiii din înșiruirea unor date cu caracter strict istoriografic de felul celor expuse în **scrisoarea : Despre Mitropolia Moldaviei ?** Ascultați : „Romînia era creștină încă din veacul III. Desele năvăliri ale barbarilor nu putură stîrpi sămînța credinții, care de la Dragoș luase o întindere mai mare. Alexandru cel bun urzi episcopiile de Roman și de Rădăuți, și Mitropolia Moldovei, care pînă atunci era închinată la Ohrida, fu prochiamată liberă și neatîrnată prin un act al Împăratului Bizanței, Ioan Paleologul."

„După emigrația lui Cantemir, căzînd țara în ghiarele fanarioților, mitropoliții, la înscăunarea lor, luase drept obicei a cere și încuviințarea patriarhului de Constantinopol, care totdeauna li se da. Pe atunce, mitropolitul Antonie întîmplîndu-se a pribegi în Rusia, Patriarhia fără-a mai aștepta alegerea, numi de-a dreptul la scaun pe arhiereul grec Nechifor, bătrîn cucernic ce se afla de multă vreme locuind în Moldavia..."

Textul continuă încă de două ori pe atîta și în același fel — cu relatarea barocă a unor date pe care mintea copiilor nu le poate descifra și — ca atare — nici interpreta în mod just.

Într-o altă **scrisoare (Critică)** scriitorul se referă insistent la o „rugăciune către Sfînta Fecioară a lui Ioan Damaschin", tradusă de Dosifteiu pe care „o găsesc în viața acestui sf(înt) filosof, cărui saracinul (nume dat în evul mediu musulmanilor din Europa și Africa) Hisiam, califul Damascului, porunci să-i taie mîna dreaptă, după clevetitoarele îndemnări ale iconoclastului împărat Leon Isaura : „Domnitoare prea curată ce-ai născut fără prihană / Pre Dumnezeu cum se cade și cu fecioria-ntreagă. / Pentru sfintele icoane mi s-au tăiatu-mi direapta !" etc.

Autorul **scrisorii,** C. Negruzzi, adaugă : „Maica Domnului se îndură de lacrimile sfîntului poet și îi lipi mîna la loc". De ce scriitorul se referă la traducerea rugăciunii pe care am reprodus-o ? Fiindcă el socotește poezia din secolul al XVII-lea (cînd a fost efectuată versiunea citată) superioară celei din veacul următor !...

Ce caută — te întrebi — texte de felul celor semnalate mai sus într-o carte destinată **copiilor ?**

Dar și mai flagrant ni se pare cel de-al doilea caz la care vrem să ne referim. Este vorba de unele scrieri care au fost introduse în culegerea apărută sub titlul : **Delavrancea povestind copiilor.**

Printre povestirile pe care le cuprinde această carte, se află : **Liniște, Paraziții** și **Bursierul.** Nu este în intenția noastră să întreprindem o analiză amănunțită a acestor trei povestiri, subliniindu-le calitățile și lipsurile. Ceea ce vrem să relevăm este faptul că ele conțin multe idei confuze, că personajele lor principale sînt naturi ciudate, frămîntate de acute crize psihofizice, care merg pînă la actul sinuciderii sau se dezvăluie în scene de violente obsesii sexuale.

Să ne oprim numai la cîteva pasaje. Iată un citat din **Liniște,** în care, după cum se știe, eroul principal, considerat de lume un nebun își arde cărțile de specialitate, deoarece, medic fiind, nu poate să salveze de la moarte nici pe soția, nici pe fiica sa : „Nu e așa doctore — întreba ea oftînd — nu e așa că lumea și viața sînt așa cum ți se par ție ? Nu e așa că lumea și viața sînt în cap la noi ? Că dacă sînt bune sau rele, sînt la noi în închipuire rele sau bune ?... Nu e așa că dacă iubești pe cineva, îl iubești fiindcă ai găsit un om care intră ca într-un calapod, în omul-iluzie, care s-a născut și trăiește în cap la tine ? Nu e așa că dacă urăști pe cineva e că acest cineva îți pocește iluziile tale intrînd în ele tocmai ca un cocoșat care s-ar îmbrăca cu vestmintele unui om bine făcut ? „Da, da", i-am răspuns eu, minunîndu-mă de atîta adîncime de minte într-un cap ignorant ca al unui sălbatic. „Doctore, ești omul care mi se născuse în minte și pe care mi-era frică să-l caut... Dacă crezi că n-o să mor, iubește-mă".

În **Paraziții** întîlnim astfel, pasaje care în niciun caz nu sînt accesibile copiilor ; „La început a fost ca la toate începuturile... Un braț care se încolăcește de brațul tău, înfiorîndu-te... Un surîs neînțeles și plin de înțelesuri vagi și căldicele... O răsuflare apropiată de obraji. O mică greșeală... să se rezeme cu pieptul de masă tocmai unde sînt mîinile tale... și să simți pe mîini un piept rotund și apăsat... tot din greșeală. „Ah! pardon !" Și-apoi un surîs viclean care-ți spune clar : „Ce naiv ! nu vezi că nu m-am înșelat ?"... Apoi un vals în trei pași... o încercare... Iarăși o greșeală... a uitat ușa deschisă cînd își punea corsetul și pieptul i se mișca puternic... tot din greșeală"...

Acute note de sensualitate conține și povestirea **Bursierul.** Scrisă la persoana I, această narațiune ne prezintă un elev de liceu — **bursierul** — în perioada pubertății : „ Pedagogul intra în dormitor ; toți fugeau speriați ; începeau să sforăie furați de somn. Eu, însă, nevinovatul, mă frămîntam în pat, fără să dorm. Mă chinuiam în aerul gros și greu, încărcat cu plăcerile și viițiile celorlalți. Viițiile lor se întrupau înaintea ochilor mei închiși. Mă apropiam de femeia cu rochia scurtă și cu ciorapi roșii. O vedeam răsturnată. Ca prin minune zăream cum se apropia, ca din fumul depărtării, o sofa largă și moale. Pe sofa se rostogolea o femeie cu umeri rotunzi și albi ; ochii ei umezi se deschideau leneș, voluptos ; brațele i se întindeau spre mine ; se răsturna cu fața-n jos, cu dantelele de la picioare motolite, cu părul împrăștiat în șuvițe negre pe niște umeri albi ca laptele"...

Adolescentul primește și un bilet de dragoste de la aceea care îi zăpăcește mințile și-i înfierbîntă simțurile și care se dovedește a fi o prostituată. Iată acest bilet : „Sgumpul meu, Te gum de-am văzud de-am iubid, ziua și noapde mă cîndesc la dine, pîn agum n-am iubid pe nimeni vino tizeară pe la 10 ore de-așteptat. Vino, fino, fino, te săruth de mii teori. Fei afla gine zunt. Ata ata numai ada Bertha Hotelul Neubauer, etajul 3, nr. 8".

Să oprim citatele aici.

Pot intra astfel de scrieri, cu astfel de pasaje, **într-o carte tipărită cu scopul de a fi citită de copii ?** Noi credem că nu. Cu toate acestea, faptul a fost posibil și e cum nu se poate mai regretabil.

Orice alt comentariu e de prisos.

N. Mihăescu

LACUL...

CRONICA LIMBII

Se observă de mai multă vreme, mai ales în scris, tendința de a înlocui, în unele construcții prepoziționale, o prepoziție prin alta. Limbajul folosit în comerț a popularizat, încă de acum cîțiva ani, construcții ca **materiale din fier, produse din lapte, preparate din carne** sau **carne pentru gătit, articole pentru sport.** Construcțiile au trecut însă neobservate, pentru că, în fond, ele nu erau greșite; singura lor caracteristică era înlocuirea prepoziției **de.** In limba vorbită zilnic, am spune, la fel de corect, **materiale de fier, carne de gătit, articole de sport,** pentru că prepoziția **de** poate introduce atribute care să exprime materia **(casă de lemn),** destinația **(carte de citit, mașină de gătit).** Fenomenul în discuție nu este nou. Acad. Iorgu Iordan l-a semnalat în lucrarea sa, fundamentală pentru studierea limbii noastre, de azi, **Limba română actuală. O gramatică a „greșelilor",** București, 1948 (ed. a II-a), p. 388, 391, explicîndu-l prin aceea că prezența lui **din** „implică existența unei acțiuni **(făcută din lemn)** și este deci, mai „concretă". **Gramatica limbii romîne** a Academiei R.P.R., I, p. 353 notează în treacăt : „construcțiile ca **ciorapi din lînă** nu sînt recomandabile", dar, enumerînd funcțiile prepoziției **din,** arată că **din** poate exprima materia în construcții **de tipul casele de la munte sînt făcute din bîrne** (p. 357). Iată însă, că, de atunci pînă azi, tendința se extinde : prepoziția **de** este înlocuită și în alte construcții (de exemplu, în construcțiile atributive cu sens de destinație **articole pentru sport, carne pentru gătit).** Și aici se petrece un fenomen similar : prepoziția **pentru,** folosită pînă acum în legături sintactice completive (se construiește cu **pentru** complementul circumstanțial de scop, de timp, de cauză, de relație) intră în construcții atributive **(articole pentru sport),** lărgindu-și funcțiile în urma sinonimiei.

Se manifestă așa dar, în limba actuală, sub ochii noștri, o tendință de reinterpretare, semantică a funcției sintactice a unor prepoziții, mai ales a prepozițiilor frecvent întrebuințate **(de, pe),** o apropiere a construcțiilor completive de cele atributive, adică, în realitate, o unificare a procedeelor de alcătuire a construcțiilor prepoziționale cu același sens. Tendință spre claritate ? Poate. Mai degrabă însă putem vedea în aceste cazuri, desfășurarea procesului de înnoire, de la o epocă la alta, a prepozițiilor. Asemenea înlocuiri de prepoziții sînt rezultatul analizei întreprinse de cei care scriu sau vorbesc : ei socotesc în urma unui examen comparativ, că prepoziția întrebuințată nu corespunde construcției și purced la înlocuirea ei.

Construcțiile de acest fel se răspîndesc prin limba literară și, mai ales, prin literatură. Iată-le, bunăoară, în paginile **Lucefărului : m-am uitat o secundă PRIN geam** (L., V, 8 (91), p. 11) ; **alții se pregătesc PENTRU drum** (id. p. 9) sau ale **Gazetei literare : și-s beată de fumos și taine grave / Cînd trec PRIN cîmp, chemînd în patru vînturi ploaia.** G. L., IX, 14 (421), p, 4. Exemplele fac parte din scrieri în proză și în versuri. Potrivit celor arătate mai înainte, tinerii scriitori care au așternut pe hîrtie aceste construcții nu-s mulțumiți cu posibilitățile de construire pe care le oferă limba comună, în vorbire : **m-am uitat o secundă PE geam ; alții se pregătesc DE drum ; cînd trec PE cîmp.** În aceste ultime construcții prepoziția **pe** exprimă împreună cu verbul „o mișcare de străbatere a unui spațiu", iar prepoziția **de** marchează, la fel de bine, „intenția" unei acțiuni **(mă pregătesc de drum).** Schimbînd pe **de** cu **pentru,** intenția se confundă cu „scopul" fără însă ca autorul să fi urmărit un asemenea efect stilistic. În ceea ce privește construcția **trec prin cîmp,** aici e vorba și de altceva : schimbarea normelor sintactice care determină folosirea lui **prin.** Prepoziția **prin** se întrebuințează cu verbe ale mișcării de străbatere, de trecere de-a lungul unor suprafețe plane atunci cînd substantivul exprimă o suprafață **limitată : trec prin pădure ; trec prin oraș ; trec prin sat.** În legătură cu substantive cu sens spațial redus la un punct **(ușă, fereastră)** sau cu substantive exprimînd suprafețe nelimitate, verbele care indică mișcarea de străbatere se construiesc, de obicei, cu prepoziția **pe, ies pe ușă, privesc pe fereastră** sau **trec pe cîmp, pe apă.** Astfel spus, între **prin** și **pe,** în aceste construcții, există opoziția „definit" / „nedefinit". **Pe** dă construcțiilor de acest fel un sens larg, nedefinit. Iată de ce a fost mai indicată, în cazul de mai sus, construcția : **trec pe cîmp, chemînd în patru vînturi, ploaia** (de altfel, în concordanță semantică cu întrebuințarea lui **în** din construcția imediat următoare : **chemînd în patru vînturi ploaia,** cu același sens nelimitat, general). Fără îndoială întrebuințarea prepoziției este, în general, în legătură și cu verbele care o guvernează.

Analiza semantică a elementelor gramaticale care exprimă relații sintactice, duce, în expresia literară, la crearea unei opoziții între construcții prepoziționale culte, literare (precizate, semantic și clare, din pufnct de vedere funcțional) și construcții prepoziționale comune, întrebuințate de obicei în limba vorbită (adeseori, polisemantice, avînd multiple funcțiuni). De exemplu, **despre** și **de** în funcție de prepoziții ale complementului care arată subiectul unei discuții, după verbe ca **a vorbi, a scrie, a spune** sau locuțiuni anonime ale acestora, apar mai multă vreme într-o asemenea concurență : **despre** pare literar, cult, deci mai „înalt" stilistic decît **de** considerat element de limbă vorbită. Într-adevăr, **de** apare fecvent în vorbire.

În aceste împrejurări s-a creat tendința de a evita, în construirea complementului care arată obiectul discuției, prepoziția **de.** Iată cîteva exemple : **Nu vorbeam numai despre ei... Era vorba despre viața care va veni după aceea.** G. L., IV 17 (424) p. 3 : **Nu mai vorbim despre articolele de probleme** G. L., IX, 14 (421), p. 6. **Pentru că nu putem vorbi aici despre toți interpreții.** L. V. 7 (90). Nu este vorba aici de greșeli, ci de o anume preferință și de cauzele care o determină. Este semnificativ a menționa că, în paginile revistelor pe care le-am parcurs nu am întîlnit verbul **a vorbi,** în astfel de construcții, decît în legătură cu prepoziția **despre !** De aici, și altă consecință : o serie de alte verbe capătă asemenea posibilități ; se pot cita, în primul rînd, **a aminti, a-și aduce aminte, despre : Se amintește despre geto-daci ; despre asta nu-mi aduc aminte, a trata despre : „Pușiul" nu tratează despre un „caz" în sine** G. L. IX, 14 (421), p. 7 „pe care îl întrebuințăm, de obicei, tranzitiv : **a trata un subiect) Despre** a devenit, în asemenea construcție, o prepoziție specifică stilului solemn al limbii literare. Nu este cazul să o mai considerăm greșită, dar putem recomanda, în aceste cazuri, folosirea lui **despre** în deosebi în legătură cu substantive cu sens abstract general e (cf. mai sus : **vorbește despre însemnătatea ; se vorbea în sat despre dragostea ; spune ce vei voi despre superioritatea ;** iată o întrebuințare corectă în **G.L.,** IX, 14 (421) p. 3 : **au vorbit despre trecutul satului, despre școala lor nouă** (aci cu sensul : „despre ridicarea unei școli noi, despre munca depusă acolo", **despre pămînt și tractoare** („despre lucrările agricole cu tractoarele"), **despre dragostea cu care partidul se ocupă de fericirea oamenilor).**

Întrebuințarea elementelor prepoziționale ridică probleme stilistice și gramaticale complexe.

Al. Niculescu

Secvențe dintr-un cerc literar

Marți după masă ! Oradea-Criș — Cerc literar.

Cititorule, te rog să mă ierți că am cutezanța să mă abat de la formula obișnuită. Am să te rog să vii alături de mine și, cu un mic efort de imaginație, să încercăm să reproducem filmul venirii la cerc al cîtorva membri.

Prima secvență — *Șoseaua Beiuș — Oradea — Marți după masă — orele 5.*

Autocamionul mai are de străbătut cîțiva kilometri. Sînt cei din urmă și totuși... Cei mai grei din cursa aceasta... Peste o oră începe cercul literar... Șoferul potrivește în gînd niște rime. A făcut o parodie la „Rapsodii de primăvară".

Parcă nu mai e așa de mult drum ! E mai ușor acum ! Peste o jumătate de oră șoferul Lațiu Mihai, textierul brigăzii artistice de agitație IRTA ,va intra radios la cerc : Tovarășe, ultimul cuplet din noul program e gata.

Secvența doua — *Țara Moților — Marți dimineață.*

În micul cătun moțesc, cățărat sub poala Munților Apuseni s-au adunat la școala din vale — douăzeci de căciuli. Sub ele, patruzeci de ochi atenți. În fiecare marți, în cinstea ședinței cercului, la sfîrșitul orelor de curs, învățătorul Oancea face o oră de folclor. Atunci se dezleagă sacii comorilor poporului. Oancea scrie, scrie. Și după masă, cînd transcrie vorbele, culese fugar, de la școlarii săi, fața îi e iluminată de un surîs. Se gîndește cum va primi cercul noua lui „descoperire".

Secvența treia — *Simleu — Marți la prînz.*

De sub tractorul tras pe marginea tarlalei a ieșit un cap ciufulit. Se interesează, cît e ora.

Și tractoristul Florian Ardeleanu e un tînăr artist al slovei.

Șterge grijuliu tractorul. Să strălucească. Apoi poate pleca liniștit ! Peste o oră va fi în tren și va face corectura poeziei pe care o prezintă azi în cerc.

Secvența patra — *La un cămin cultural — Simbătă seara.*

Citește Atanasie Firulescu o schiță plină de vervă „Bilete de bal".

Mai citește Iosif Pura — cu o voce domoală — versuri.

Colectiviștii din Lăzăreni mai apreciază povestirea „Ultima șansă" a lui Teodor Banc...

Și versurile lui Alex. Silaghi, citite cu iz regional, culeg ropote de aplauze...

Toți vor avea ce raporta marți la cercul literar.

Emanoil Enghel

POVESTINE DE MIHAI DIMIU

Ilirim

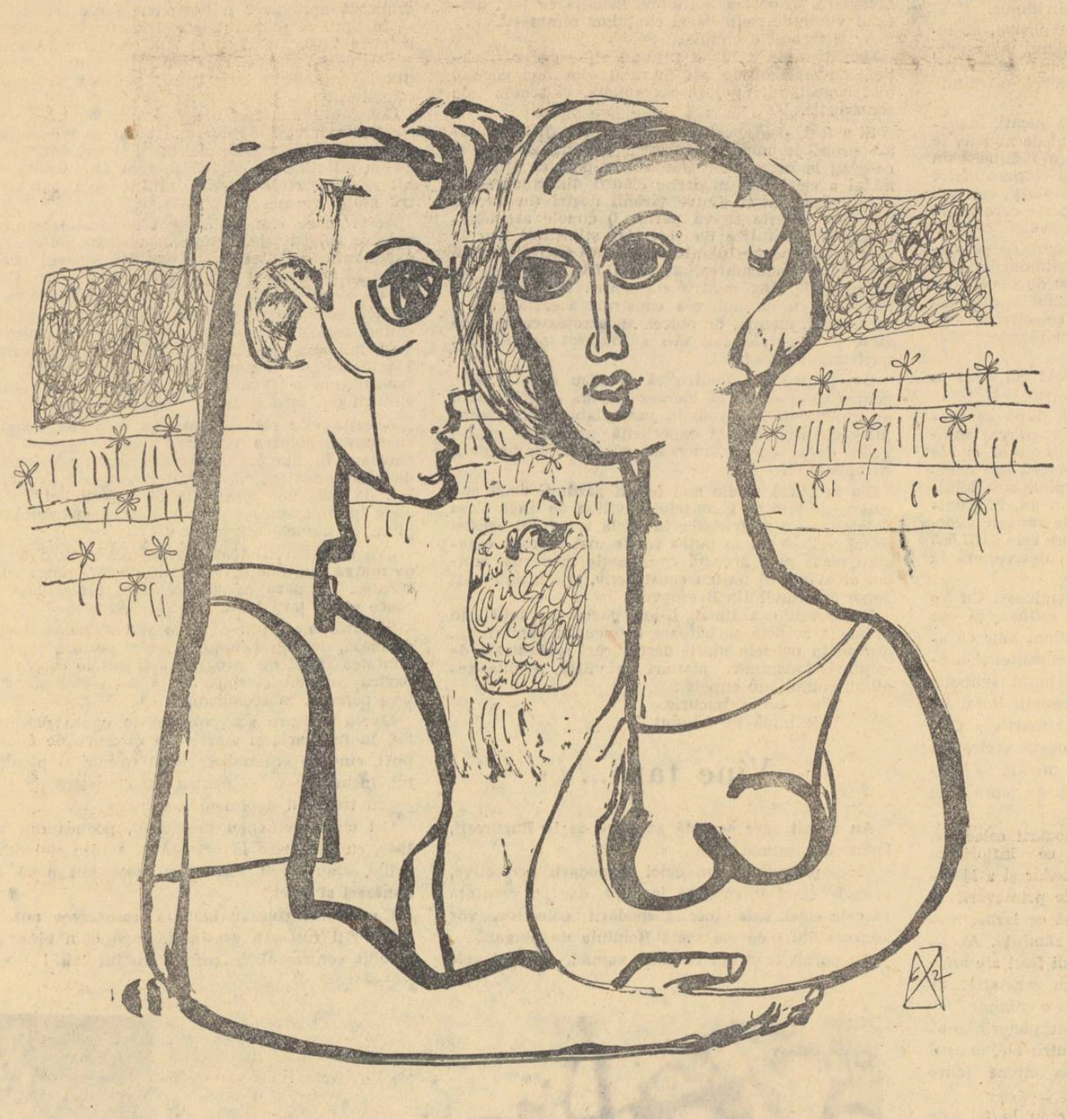

ILUSTRAȚIE DE N. ZAMFIR

Intr-o noapte de 7 spre 8 noiembrie, în patul alăturat a fost adus un om înalt și ciolănos. Avea febră mare, tușea, delira aproape încontinuu. Doctorii spitalului maritim mișunau în juru-i cu o grijă respectuoasă și, încă înainte de sosirea primei joi, au fost lăsați să-l viziteze bărbați cu scurte de piele sau trenciuri de vinilin, care tot frămîntau șepci în mîinile mari, — fiindcă erau neobișnuiți cu spitalul, neobișnuiți să vorbească în șoaptă și să nu fumeze; și, mai ales, neobișnuiți să-i vadă zăcînd pe omul acela. Tot într-o zi înainte de joi a venit o femeie. Ochii-i erau împăienjeniți și-și tot mușca buzele, să nu plîngă. Chiar crispată de durere, gura se ghicea armonioasă, cu roșul pur al femeilor care nu se fardează. Cred că era frumoasă cînd era liniștită, cu trăsături și blînde, și energice totdeodată, cu o piele albă, de alt meridian, și părul fir de cupru. Îl striga încet pe bolnav și-i mîngîia mîna grea. Vorbea o românească poticnită; iar cînd el porni iarăși să aiureze, ea se buimăci și începu să se tînguie repede, ungurește.

După ce au scos-o, în salon rămase o tăcere de criptă. Se auzea doar Miazănoaptea cum își bate vînturile în geamuri și parcă, departe, marea. Apoi pașii unei sore, — pîș, pîș. — Într-un tîrziu, o voce: „Bine că a venit acuma, că joi o să fie prea tîrziu".

Ferestrele sunau în balamale, a pustiu. Bolnavul bolborosea mărunt, cu articulația înjumătățită, ca a copiilor, vorbind în somn.

Dar sosi joia și el nu murise. Dimpotrivă, în dimineața aceea avea momente lucide. Fixa tavanul cu priviri ostenite, ca și cum cine știe ce constelații de taină l-ar fi chemat într-acolo. Din cînd în cînd îl zguduia o tuse năpraznică, după care gîfîia greu. Spre prînz, dintr-un colț, un mic marinar turc începu să geamă, pradă unei crize. În salon, nici doctor, nici soră. Atunci l-am auzit, pentru prima oară, vorbind pe vecinul meu; avea o voce atît de slăbită încît părea doar ecoul ei, vestejit, — dar, îndărătul lipsei de vlagă a glasului, răzbătea o ciudată vigoare lăuntrică, mai presus de cuvînt. În paturile lor, ceilalți tăcuseră, curioși. El singur vorbea. Turcul gemea tot mai rar: „aman, aman" — pînă ce se ridică în capul oaselor și spuse, uimit că durerea îi trecuse:

— Tu... tu știi farmece.

„Fermecătorul" încropi un zîmbet șters:

— Poate.

Și adormi dintr-odată, invadat de o liniște intensă, mulțumită. Pentru prima oară am bănuit că s-ar putea să scape cu zile.

După masă, — în mereu minunata joi după masă, pe care o așteptam cu toții ca pe o fereastră a luminii, — i-au venit lîngă pat, o dată cu oamenii cu șepci care-i spuneau „tovarășul Ilirim", și trei copii care-i spuneau „tată". Veniseră cu femeia. Toți trei erau aidoma lui, într-o versiune abia schițată. Văzîndu-i, omul zîmbi, un zîmbet ceva mai plin, arătîndu-și sub buzele scorojite de febră niște dinți mari și sănătoși, neiîresc de albi.

Zile și nopți au trecut apoi, mai cu bine, mai cu rău; adesea am crezut că n-o să mai apuce să zîmbească niciodată — îl mistuia pneumonia dublă, și abia mai pîlpîia viața în el. Avea însă o mare forță ascunsă între piele și oasele acelea late. Cînd mai apuca să-și tragă sufletul, printre accesele de tuse și salturile temperaturii, glumea într-un fel anume și se nimerea ca tocmai el, cel mai grav „caz" al secției, să-i îmbărbătăteze pe ceilalți. Toți îl îndrăgiserăm pentru felul lui de a fi, pentru copiii și femeia lui, și pentru zîmbetul acela neiîresc de alb.

Într-o noapte l-am simțit însă pe ducă. Se zvîrcolea, transpira și își strîngea fălcile să le spargă, nu alta. Tăcea, — o tăcere cumplită. Nimeni nu dormea, surorile se agitau înfrigurate în juru-i.

La un moment dat, se răsuci spre mine, — avea ochii bolovăniți, — și-mi gîfîi:

— Sînt totuși prea-ndărătnic ca să mor. Mai am o mie de treburi.

A doua zi, cu un zîmbet decolorat, ne invită să facem revelionul la el acasă, cu chebap și Muriatlar; ne dădu adresa, ne puse să o tot repetăm în cor pînă ce îu convins că n-o s-o mai uităm în vecii vecilor, iar spre prînz încercă să ne învețe un cîntec hîtru, lipovenesc.

Ne-am dat seama că orice s-ar întîmpla, omul ăsta n-are de gînd să moară.

Încetul cu încetul se puse pe picioare. Mergea acum printre paturi, găsea fiecăruia cuvîntul cel mai potrivit, parcă îi cunoștea pe toți de cînd lumea.

Cît despre el, am aflat că avea treizeci și doi de ani, era fiu de ceferist, fusese muncitor portuar, apoi mecanic-auto și de utilaje, apoi, scos din producție, intrase în munca de partid și ajunsese membru în comitetul raional. Nevastă-sa era tot activistă. Lucrase întîi la Oradea, și, după aceea, mărîtîndu-se, venise după soț. „Cum m-am însurat cu ea, e o poveste grozavă! Am să v-o spun" — zise el odată. Dar apoi uită, sau își luă gîndul, și nu ne istorisi nimic în privința asta. Știam doar că se iubesc foarte mult și că e o căsătorie fără cusur.

Dar în ultima zi pe care aveam s-o petrecem împreună, — se nimerise să fie tocmai o duminică, zi de primire — se întîmplă ceva neașteptat.

Era o după masă cu soare ostenit. Cei care se puteau ridica vedeau afară salcîmii goi, dormitînd în picioare. Ilirim stătea lîngă geam și privea către tîrmul sărac.

— Să fiu al draculuI, da' parcă-mi pare rău că v-ați înzdrăvenit — zise unul.

— Chiar așa de nesuferit vă sînt?

— Vreau să spun că, gata, acuma plecați și ne lăsați...

— Am și eu treburile mele, care mă tot așteaptă. Cînd mă gîndesc cîtă vreme mi-a furat prăpădita asta de boală!

— De, pneumonie... Bine că ați scăpat cu zile. Da' tovarășu' Ilirim, niciodată nu ne-ați spus limpede din ce vi s-a tras boala; cînd vă-ntrebăm, fie glumiți, fie schimbați vorba.

— Din ce să mi se tragă? Nici eu nu știu, probabil din neglijență. Am umblat fără pulpaică și m-o fi prins curentul pe teren. Dar ce să mai vorbim, bine c-a trecut, — și privi din nou afară, spre soarele lînced.

Din visare îl scoase venirea soției cu copiii; cînd le spuse că a doua zi avea să se-ntoarcă acasă, fu aproape explozie; vorbeau care cum se nimerea, întrerupîndu-se unul pe altul. Deodată ușa se deschise și apăru o femeie brunetă cu un băiețel de mînă. Cum îl văzu pe Ilirim, copilul străin rămase pironit locului. Zise:

— Uite-l, mamă — și văzîndu-l înconjurat de ai lui, nu știu ce să facă.

— E, ce stai? — îl smuci femeia, — du-te la el.

În clipa aceea, nevasta lui Ilirim se repezi la femeia brunetă:

— Sînteți mama lui?—, și începu să-i plîngă pe umăr, un plîns descătușat. Începu și cealaltă să plîngă, în timp ce puștiul, slîos, stătea țeapăn lîngă Ilirim și copiii ceilalți.

— E încă amețit de tren, — ce stai așa, mamă? — zise bruneta, — sărută-l, doar el e...

Dar, cu un gest scurt, Ilirim îi reteză cuvîntul de pe buze. O chemă spre pat și-i spuse: „Nu vreau să se afle. E destul că o știm noi."

Și începu să înșire celor patru copii o ispravă plină de haz a unui pelican, în timp ce femeile, și străine, și apropiate una față de alta, murmurau de-ale lor de o parte.

După plecarea tuturor, Ilirim rămase gînditor; stătu mult timp cu mîinile sub cap, fixînd tavanul. Veni ora stingerii, și tot așa stătea. Afară ploua. În picăturile prinse de geam, farul maritim licărea periodic, verzui, răsfrînt în multiple copii rotunde.

Tîrziu, cineva, în șoaptă: — Tovarășu' Ilirim.

Nici un răspuns.

Iarăși: — Tovarășu' Ilirim.

Un altul, tot șoptit: — Doarme.

Primul: — Strașnic om. Nu-i ajunge o singură muiere! Ăsta bărbat, nu glumă!

A doua zi, tovarășul Ilirim a părăsit spitalul.

N-am mai știut nimic de Ilirim. Eu unul sînt leneș la scrisori, și prin Dobrogea n-am mai avut drum. Iată că acum cîteva zile am avut treburi la un șantier de-al nostru, pe litoral. În trecere, m-am oprit la Constanța: voiam să-l întîlnesc neapărat pe prietenul meu de la spital. M-am dus la adresa știută. Nu mai cona

ION VLAD: Belşug

„Mîndru de succesele sale, încrezător în viitor, poporul nostru muncește cu nesecată putere de creație pentru ca ziua lui de mîine să fie însorită și înfloritoare, ca această primăvară minunată".

(Din Raportul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej la Sesiunea extraordinară a Marii Adunări Naționale).

SESIUNEA EXTRAORDINARĂ A MARII ADUNĂRI NAȚIONALE

MOMENT ISTORIC

Această primăvară și-a vestit biruința din martie, lună de miracole în caruselul anului, cînd țărîna urcă din regimul ei mineral în ipostaza de ființă, cînd pămîntul, încă fără flori, miroase dens și pătimaș a toate poamele.

Această primăvară și-a vestit biruința deplină încă din martie, fiindcă martie este marea lună a desprinderilor și rezolvărilor, fiindcă în martie, aici la noi, în Romînia, lupta soarelui cu inerția de rocă a pămîntului înghețat atinge apogeul, încheindu-se cu triumful deplin al luminii. Cele două forțe se ciocnesc în această lună cu intensitate cosmică și, din ciocnirea lor, ca într-o sinteză, pămîntul naște arome și toporași. Face pleoape și ochi floarea, iar acest tipar fragil de viață impune primăvara definitiv.

Primăvara biruitoare a socialismului s-a vestit la noi încă din martie 1949.

S-a născut mai întîi ca Idee, dedusă și adaptată strălucit la condițiile Romîniei, din genialul plan cooperatist al lui Lenin.

S-a născut din nevoia istorică de a ridica satul romînesc la civilizație și lumină, de a lichida pentru totdeauna exploatarea și aservirea omului de către om, de a smulge ogorul prăpădit și meschin din orbita sărăciei, grupîndu-l, împreună cu alte ogoare, în mari unități producătoare de pîine, — de a împlini și consolida frăția secerii și a ciocanului în același efort de făurire a Romîniei socialiste.

Aceasta, spunea Lenin, gîndind fenomenul, este o Revoluție, egală, prin amploare și consecințele ei, cu Marea Revoluție din Octombrie.

Traducerea în viață a Rezoluției din 3—5 martie 1949 a C.C. al P.M.R. avea să însemne, la sfîrșitul acestui măreț și istoric proces, că „în Republica Populară Romînă socialismul a învins definitiv la orașe și sate".

Era în martie, în zilele furtunoase ale sfîrșitului de iarnă, la o răscruce dramatică de anotimpuri — fiindcă trecerea de la un anotimp la altul înseamnă schimbarea regimului Pămîntului, — era în martie, la o răscruce de anotimpuri și la o răscruce istorică.

Mărețul plan era pe atunci Idee, măreața panoramă a acestei primăveri colectiviste, intuită, elaborată, văzută prin mintea partidului și prin ochii primului său secretar, se afla față în față cu 3.067.000 de gospodării țărănești individuale.

Pămîntul patriei, ogorul acesta al nostru, al tuturor, atît de darnic în pîine, în miere, în poame, se afla atunci, în acele zile furtunoase de martie, sfărîmat în 3.067.000 de bucăți, fiecare mărginite cu hotare de spini și țăruși.

Și, pe fiecare din cele 3.067.000 de bucăți, înghețate în zăpada minerală a începutului de martie, se afla un Ion, un Tudor, un Marin, o familie, un neam, îndătinați cu toții sărăciei și apucăturilor milenare, înrobiți prejudecăților, mărginiți, cea mai mare parte, la orizontul pogonului, peste care nu se putea zări orizontul cel vast al istoriei.

În ploaia de gheață a acelui început de primăvară, în acel ceas de răscruce a anotimpurilor și a istoriei, față în față cu cele 3.067.000 de bucăți din pămîntul patriei, acoperite cu lințoliul sur al zăpezii, Ideea, sîmburele priveliștii colectiviste de astăzi, ne-a apărut de o severă și îndrăzneață măreție.

Să ne întoarcem cu gîndul înapoi! Să dăm în urmă bătăile inimii pînă în acel martie 1949.

Era la puțină vreme, cîteva luni, după ce luasem în stăpînire industria. Dar o moștenisem ciuntită, agonizînd încă după rănile războiului și ale sabotajului patronal, înfiripîndu-se încet, sub energia muncitorilor de cîteva zile stăpîni, sub lumina primului plan de stat pentru un an. Moștenisem o piață de mărfuri zguduită de ravagii valutare, iar spectrul secetei, care vlăguise cele 3.067.000 de gospodării țărănești, era abia în descreștere la orizont.

Dar se făurise primul tractor romînesc. Cu o floare nu se face primăvară, ni se spunea, ni se arunca în obraz, deși noi știam și știam bine că această întîie plăzmuire de oțel a inteligenței și hărniciei romînești descătușate este semnul simbolic al viitorului care va modifica din temelii Romînia. Ideea ce străbate Rezoluția din 3—5 martie a C.C. al P.M.R. ne-a apărut ca o îndrăzneață visare, ca o anticipare curajoasă a viitorului, menită să umple cu lumină ochii noștri încețoșați de febra zilei imediate.

S-au ivit apoi primele cinci gospodării colective. Au apărut în vară, cu mult după ce înfloriseră brebeneii, cu mult după sosirea berzelor și a lăstunilor, cu mult după ce toate florile primăverii se făcuseră iarăși țărînă, cu mult după ce iarba, maturizată, pregătea un nou ciclu de sămînță. Au apărut ca cele mai fragile și mai tîrzii flori ale anului, iar noi toți, toți cei obișnuiți cu vegetația de sezon, ne-am oprit în fața lor ca la o minune.

Le-au cîntat poeții, le-au zugrăvit pictorii, muzicanții au conceput ritmuri noi pentru ele, artiștii s-au dovedit, și cu acest prilej, a avea antene sigure pentru aceste iviri ale viitorului.

Cele cinci gospodării colective erau la fel de simbolice ca și primele noastre tractoare I.A.R. Aceste prime mașini, care au silit plugul de lemn să se retragă în muzee, erau proba talentului nostru constructiv descătușat. Aceste prime cinci gospodării colective, desprinse din marea celor 3.067.000 gospodării țărănești și unind în sînul lor abia cîteva zeci de familii (din numărul de milioane de familii ale țării), însemnau totuși emanciparea țărănimii, saltul într-o altă epocă a istoriei, socialismul la sat.

Încă nu s-au făcut mari copiii născuți atunci. Băieții și fetele primilor colectiviști din Romînia numărau abia pe cinci degete, cînd părinții socoteau de-acum averea obștească în milioane; și aceiași copii n-au trecut bine la geografie și la istorie, cînd întreaga geografie și întreaga istorie a satelor se modificau în jurul lor cu ritm de primăvară dezlănțuită. N-au apucat încă să primească zile-muncă, fiindcă n-au terminat școala și fiindcă acum alegerea profesiei e o chestiune de interes național, întreaga țară de sate colectivizate și uzine fiind cu ochii pe odraslele care vor împlini aici, între Carpați și Dunăre, comunismul.

Ți se pare, trăind aceste zile de martie și de aprilie, că primăverile, de atunci și pînă acum, s-au suprapus într-un singur sezon, într-un singur și mare capitol din istoria Romîniei, care s-a împlinit în chenarul de aur al zilei de 27 aprilie 1962.

Recitind, din perspectiva ceasului de azi, istoricul document din 3—5 martie 1949, ai încă o dată strălucita certificare a felului cum știu comuniștii să transforme viitorul în lege, a tăriei, clarviziunii, abnegației cu care Partidul construiește, cu mîinile și mintea întregului popor, clădirea Romîniei socialiste.

Încă o dată, trebuie să iubești primăvara!

Sub cupola lui aprilie 1962

Cupola de lumină a acestei primăveri s-a încheiat deplin, cuprinzînd sub bolta ei întreg ogorul socialist al patriei.

Ca o replică a cerului fără de hotar, acoperind pămînturile înfrățite, arhitecții noștri au conceput aici, la București, un lăcaș aerian, un foișor vast cu ferestre spre toate zările, care să găzduiască, într-un singur sfat, pe trimișii ogoarelor și ai uzinelor, invitați să sărbătorească victoria colectivizării împlinite pretutindeni.

O asemenea adunare, ca aceasta de la București, ar fi pretins poate o cîmpie, precum Cîmpia Filaretului, precum Cîmpia Libertății, precum Cîmpia de la Islaz, aceste întinderi de iarbă și cer, întrate în conștiința poporului nostru ca locuri unde mulțimile se strîng pentru a-și hotărî destinul, ca locuri unde se consfințesc proclamații cu răsunet peste decenii și veacuri.

Ar fi trebuie, poate, o asemenea cîmpie, fiindcă adunarea de la București deține în viața poporului romîn un loc de hotărîtoare importanță și, mai ales, fiindcă, în esența ei, această mare adunare de la București rezolvă azi, la mai bine de un veac de la Proclamația revoluționarilor de la Islaz, într-un chip nou, cu consecințe istorice profunde pentru viitorul poporului romîn, problema pămîntului ca instrument de producție în stăpînirea celor ce-l muncesc.

Ar fi trebuit poate o cîmpie, fiindcă cei ce urmau să se adune muncesc cu brațele lor cîmpiile patriei...

Fiindcă cei ce urmau să vină din uzine aveau să hotărască, în obștea cea mare, laolaltă cu toți, destinul viitor de rodnicie al cîmpiilor romînești.

Ar fi trebuit o cîmpie...

Dar Romînia a intrat într-un alt ev al civilizației, simbolul ei de azi nu mai este nici corbul, nici bourul, nici pajura încoronată, ci schela de construcție.

Și a fost, poate, cel mai vibrant omagiu ideea de a-i primi pe lucrătorii acestui pămînt, invitați și delegați la marele lor sfat, sub cupola de sticlă și metal a celei mai moderne clădiri din București.

Au văzut mulți dintre țăranii noștri (în curînd noțiunea aceasta se va perima!) cupole asemănătoare, la institutele de cercetări științifice sau la marile sere pentru plante rare. Unul dintre ei mi-a mărturisit asemănarea, al cărei tîlc este plin de semnificație. Da, pentru ei, pentru lucrătorii cu țărîna și cu noroiul, s-a construit această cupolă de lumină, menită, de obicei, să ocrotească soiurile alese de vegetale, sau să-i găzduiască pe cercetătorii tainelor vieții!

Da, pentru ei! Pentru că ei erau aleșii țării, pentru că ei — cei ce lucrează țărîna — vor trebui să transforme ogoarele în vaste laboratoare științifice de producție și experiență, pentru că ei, cei veniți de pe ogoare, lucrează cu viața, cu formele, cu tainele ei.

Nu se putea să fie mai fericit găzduiți decît sub cupola de lumină a marelui pavilion de lîngă Casa Scînteii, ca o răsfrîngere în sticlă a cerului acestei primăveri, — nu se putea să fie mai vibrant omagiați decît prin această construcție modernă, simbol al avîntului nostru constructiv, și întîmpinați sonor cu efluvii din Beethoven.

Beethoven n-a lipsit. L-am purtat cu toții în inimi, la această sărbătoare a bucuriei pămîntului, auzind în pauzele marii desfășurări orchestrale de saluturi, îndemnuri, planuri de viitor, aripile geniului rotind sub cupolă:

„Pace lumii, bucurie,
Voie bună pe pămînt..."

Vine țara...

Au pornit spre această adunare de la București, la început, numai cinci.

Cinci președinți, din cinci gospodării colective, primele cinci întemeiate în țară, dar cu credința că cele cinci, cele cinci gospodării colective, vor aduce alături de ele toată Romînia de plugari.

Au pornit la drum ca cinci voinici, ca cinci voinici din poveste, mai schimbîndu-se din mers, dînd pas altora mai tineri sau mai zdraveni, dar hotărîți să ajungă mai repede, mai repede, la sărbătoarea din 27 aprilie 1962! Și porniseră cei cinci la drum, cu cîteva sute de familii de care răspundeau din 1949, la puțină vreme după Rezoluția din 3—5 martie.

Au pornit și alții după ei. Mai mulți, tot mai îndrăzneți, tot mai hotărîți să curme cu sărăcia, să aducă în satele și în casele lor bunăstarea și civilizația. Au pornit mulți, tot mai mulți.

Cei ce mai stăteau în cumpănă la treaba cea nouă, cei încă sfioși, cei încă temători, au întemeiat mai întîi întovărășiri, deprinzîndu-se și ei cu lucrul în comun al pămîntului, cu mașinile, cu știința. Au pornit însă și ei. Drumul lor ducea spre socialism.

În 1957, întreaga Dobroge era colectivizată, adică tot pămîntul dintre Dunăre și Mare.

În 1957 porniseră la drum toate satele dobrogene, cu președinții lor în frunte, porniseră la drum să cucerească belșugul.

Dar, în același an, se mai aflau în țară peste 2.000 de gospodării colective și peste 12.000 de întovărășiri. Cei cinci, primii, s-au găsit alături, la Consfătuirea de la Constanța, cu sute și sute, gata să îndemne pe drumul cel nou și să ia de tovarăși alte sute și mii.

Au pornit la drum și mai mulți. Și, în curînd, numărul lor a decis profilul cel nou al agriculturii noastre.

În 1960 a trecut de partea gospodăriei colective toată cîmpia dintre Dunăre și Carpați, grînarul țării, Bărăganul. Ea a dus socialismului 1.582.000 ha, sute și sute de sate, mii și mii de familii de colectiviști. Bărăganul a devenit astfel bărăgan, în înțelesul plin al numelui vechi, dar un bărăgan al culturilor moderne de cereale și al fermelor bogate de vite, o mîndrie a întregii țări.

Se cerea o nouă numărătoare, o nouă grupare a forțelor, un nou avînt de luptă, un nou sfat.

Cei 1800 de țărani colectiviști, fruntași ai agriculturii socialiste, care s-au numărat în marele sfat din decembrie 1961, de la București, au socotit împreună și au văzut că, „în prezent — decembrie 1961 — gospodăriile colective dețin rolul preponderent în agricultură; ele cuprind 67 la sută din suprafața arabilă colectivizabilă, fără localitățile de munte, ceea ce înseamnă peste 5.000.000 ha, și grupează aproape 2 milioane de țărani colectiviști — în timp ce numărul întovărășirilor s-a micșorat la circa 7100, avînd 23 la sută din această suprafață". (Gheorghe Gheorghiu-Dej, „Cuvîntare rostită la încheierea consfătuirii pe țară a țăranilor colectiviști").

Consfătuirea a fost o adevărată tribună a experienței înaintate, a celor mai bune modele de producție din gospodăriile colective și de stat, un colocviu științific și gospodăresc al fruntașilor, menit să adape, cu învățătură, țărănimea noastră pentru multă vreme.

Acest mare sfat, expresie a avîntului țărănimii noastre colectiviste, reprezentînd-o ca putere, ca experiență, ca înțelepciune politică, a avut autoritatea să adreseze întregii noastre țărănimi o înflăcărată și poetică chemare: „Veniți alături de noi!"

„Noi, colectiviștii, — se spunea în chemare — sîntem astăzi o mare forță. Însumăm laolaltă peste două milioane de familii și stăpînim mai mult de 5 milioane de hectare. Reprezentăm, așadar, marea mulțime a țărănimii, nădejdea cea mare a agriculturii din țara noastră, chezășia belșugului".

Aceasta este cartea noastră de vizită, spunea chemarea, puterea noastră, averea noastră. Vă chemăm în numele producțiilor mari de cereale, de carne, de lînă, de lapte; în numele sutelor de mii de case noi construite de colectiviști, în numele luminii aduse în sate, în numele hambarelor pline, în numele bucuriei!

„Vă chemăm cu toată încrederea alături de noi, de marea mulțime a țărănimii, de țărănimea colectivistă... Să pară în soarele lunii iunie, cînd se coace grîul, țara toată poleită în aur".

Și țărănimea, într-o mare și entuziastă mișcare de masă, dovedind maturitatea ei politică și receptivitatea față de progres, a trecut în corpore de partea gospodăriei colective, a păsit alături de întreg poporul, în socialism.

Marea mișcare s-a petrecut în epoca dezghețului, în februarie și martie, la răscruce de anotimpuri, cînd se schimbă regimul cosmic al pămîntului, încheindu-se — pentru zona noastră de climă — cu triumful deplin al luminii.

Cei cinci, cei cinci președinți, porniți din anul 1949, cu încredere în această zi a biruinței din aprilie, s-au trezit alături cu **zece mii nouă sute nouăzeci și cinci!**

Cu ei cinci făceau laolaltă **unsprezece mii.** Tot atîția cîți fuseseră asasinați, după cum bine s-a stabilit contrastul, în primăvara lui 1907!

Și cei unsprezece mii, reprezentanți ai tuturor așezărilor de țărani de pe cuprinsul Romîniei, mandatari ai noului drum istoric, au intrat sub cupola de lumină a acestui aprilie.

Imaginea socialismului victorios

Nu poate fi exprimată decît muzical, simfonic, într-un tumult frenetic wagnerian, clipa istorică a întîlnirii dintre țară și conducătorii ei...

Căci se aflau de față, în forul suprem al țării, soli ai celor care fac pîinea și ai acelora care produc unelte, cei împuterniciți de obște să facă legi și cei care fac practic istoria, adunați în cea mai democratică adunare de stat de la noi, cum nu a cunoscut-o niciodată vechea Romînie.

Și toți, tractoriști și miniștri, directori de uzine și președinți de gospodării colective, savanți și artiști, deputați și alegători, înțelegeau, din însuși rostul acestei întîlniri, clipa unică pe care o trăiesc, clipă înscrisă, prin însuși actul convocării Marii Adunări Naționale în Sesiune extraordinară, în Cartea de Aur a Patriei.

De aceea, aplauzele au izbucnit spontan, în furtună, cei prezenți sărbătorind, prin ele, victoria țării, victoria lor, și, mai presus de toate, victoria Partidului, care a condus, cu neabătută abnegație și energie, poporul nostru către această clipă.

„În Republica Populară Romînă socialismul a învins definitiv la orașe și sate".

Cuvintele tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej s-au gravat în aceeași secundă în timp, au sunat grav și solemn, rostite cu însăși vocea istoriei.

Ele au fost pecetluite din nou cu urale, cu torente de aplauze și urale, căpătînd, și prin aceasta, tărie și autoritate de act solemn, de stat.

Am ascultat apoi, cu emoție și încordare, în emoția și încordarea celor 11 mii de participanți, „Raportul cu privire la încheierea colectivizării și reorganizarea conducerii agriculturii", prezentat adunării de primul secretar al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Romîn.

Raportul, bilanțul măreț al înfăptuirilor împlinite, era supus aprobării reprezentanților întregului popor.

Am ascultat cu încordare mărețul Raport și am văzut. Am văzut cu cele 11.000 de perechi de ochi, fiindcă toți, toți cei 11.000 de participanți la sesiunea extraordinară veneau de pe cîte un front al construcției noastre, aducînd cu ei, prin ei înșiși, întărirea cifrelor, confirmarea cu viața însăși, a datelor severe de statistică, legiferarea lor prin ritmul impetuos al dezvoltării noastre în toate sectoarele.

Bicazul nu mai este un deziderat, marea hidrocentrală furnizează Moldovei și țării energie electrică. Nu mai sînt un deziderat nici cele 4.000 de sate electrificate, în care oamenii, colectiviști cu toții, mulți dintre ei prezenți aci, folosesc energia electrică pentru a spori recoltele, pentru a-și ușura și înlesni munca, pentru a lumina căminele, cluburile, bibliotecile, pentru a cunoaște bucuria cărții și a muzicii.

Nu mai sînt un deziderat Săvineștii și toată industria noastră chimică, de vreme ce firele de relon și lîna rolanului îmbracă azi Romînia, de vreme ce sarea azotatului de amoniu și a superfosfaților hrănește mii de ogoare, întreind producția noastră de pîine.

Nu mai este un vis ideea de a lega specialiștii de ogoare, de vreme ce „încă din acest an, în gospodăriile de stat vor lucra 3200 de specialiști, în gospodăriile colective circa 6.000, în S.M.T. — 600, iar la circumscripțiile veterinare — 1600, ceea ce reprezintă peste 76 la sută din specialiștii cu studii superioare". (Din Raport).

Avem mașini, avem tractoare și combine, avem pompe pentru irigarea unor mari suprafețe agricole, avem cadre de mecanizatori inimoși care știu, așa cum a dovedit-o tractoristul Gheorghe Radu de la Rîmnicul Sărat, să are, să samene, să culeagă, numai cu două brațe și cu mașinile pe care sînt stăpîni, 100 de hectare de pămînt pe an.

Industria noastră s-a dezvoltat și se dezvoltă într-un ritm vertiginos. Stau mărturie cifrele și datele din Raport, creșterea într-un singur an, 1961, a producției industriale cu aproape 5 ori și jumătate față de anul 1949; cele aproape 500 întreprinderi utilate, modernizate și dezvoltate în perioada 1949—1961, cele peste 280 întreprinderi și secții noi.

O sinteză: „Am produs în trimestrul I al acestui an de două — trei ori mai multă energie electrică, fontă, oțel, produse sodice și altele, decît în tot anul 1938" (Din Raport).

Au întărit-o, cu autoritatea lor de făurari, în cursul dezbaterilor, reprezentanții marilor uzine și întreprinderi industriale, Ștefan Tripșa de la Hunedoara, directorul uzinei de superfosfați de la Năvodari, trimisul comuniștilor de la Uzina de tractoare.

În 1947, pe poarta uzinelor din Brașov ieșea primul tractor romînesc. Era greoi, stîngaci, se supunea anevoie comenzilor, dar era robust, puternic și cerea mai ales cîmp larg pentru fierul plugului pe care-l purta.

Nu era, pe atunci, cîmp larg, pămîntul țării se afla fărîmițat în cele 3.067.000 bucăți despărțite cu haturi, cu țăruși, cu spini.

În 1949 se întemeiaseră primele cinci gospodării colective.

Au venit I.A.R.-urile să le are, să are și să semene tarlalele mari, dar cele cinci tarlale colectiviste din cinci colțuri de țară erau prea strîmte pentru zecile de tractoare pe care le mînaseră spre cîmpuri muncitorii de la Brașov.

Cel de al o sutămiilea tractor, făurit la Brașov în chiar zilele sesiunii extraordinare a Marii Adunări Naționale, s-a aflat în față cu un singur ogor, vast și fără țărmuri ca și cerul patriei.

O sută de mii de tractoare, un singur ogor colectivist!

E și acesta un semn că socialismul a triumfat.

Semn de primăvară deplină.

★

...Sub cerul de sticlă al pavilionului, o vrabie.

S-a rotit toată dimineața în volute largi, deasupra celor unsprezece mii de capete, fără să simtă unde se termină cerul ei și unde începe cerul celălalt.

A venit de-a dreptul din cîmp, din semănătură, și obrazele arămite de vîntul primăverii i-au fost familiare. Nu i-a cerut nimeni socoteală la intrare. („Vrabia cum să plătească, la casă gospodăreasca!")

A zburat sprintenă și gospodină, sub întocmirea cerului amplu de sticlă, care îți cere într-adevăr, ca să-l străbați, aripi de pasăre.

Cineva i-a aruncat, dintr-un fund de buzunar, cîteva semințe. Din Dobrogea, din Maramureș, din Țara Bîrsei sau a Hațegului?... Într-o clipă de tensiune a întregii adunări a sunat un clinchet de argint.

...Apoi a venit ploaia. Numai o bură! ...Și ploaia s-a rătăcit. A luat cerul de sticlă drept un cer adevărat și stropii de ploaie au sunat cu mirare, surprinși, atingînd cu degetele vasta cupolă. Voiau poate să atingă și să mîngîie, ca acolo, în cîmpul cel larg, cele unsprezece mii de fețe.

Dar fețele, fețele miilor de țărani, au tresărit. Le-a străbătut un fior plăcut, din grija pentru cîmpurile lăsate acasă, pentru marile tarlale colectiviste în care germinează bobul. Ochii s-au ridicat spre boltă, spre vasta boltă de sticlă, și au găsit-o senină.

Dar s-a creat totuși o pauză, o suspensie abia bănuită și liniștitoare, după care președintele, de la înalta și solemna tribună, a simțit nevoia să adauge:

— Continuăm dezbaterile!

Dezbateri

Fiecare dintre cei unsprezece mii ar fi putut aduce la marea tribună a adunării cîte un crîmpei din viața trepidantă a satelor sau a uzinelor din care venea, fiecare dintre cei unsprezece mii purtînd cu sine o cîtime din istoria noastră contemporană.

Pe mulți dintre cei prezenți îi cunoșteam, îi cunoșteam mai ales pe veteranii acestei opere pe care o sărbătoream acum, președinți de gospodării colective milionare și multimilionare, directori ai gospodăriilor de stat, sau ingineri și specialiști ale căror unități de producție sînt de multă vreme model pentru întreaga țară.

L-am întîlnit pe Traian Andrea de la Macea, din Banat, acest președinte brav care a uimit Consfătuirea colectiviștilor din decembrie, cu rezultatele într-adevăr remarcabile ale grădinarilor lui colectiviști.

— Cum stați cu roșiile?

— Vom cîștiga anul ăsta, numai de la roșii, peste 8 milioane.

L-am reîntîlnit pe Ioan Pintea de la Mădăraș — Maramureș și pe președintele de la celălalt Mădăraș, din Crișana, pe Teodor Maghiar, amîndoi străluciți gospodari, respectați și iubiți în satele și colțurile lor de țară.

— Care considerați că este sarcina cea mai importantă a acestei etape, tovarășe Pintea?

Președintele de la Mădăraș — Crișana l-a lăsat pe cel de la Mădăraș — Maramureș să răspundă.

— Cea mai importantă sarcină pe care ne-o trasează Raportul, a răspuns el, este să-i ajutăm pe cei mai tineri.

Iar Teodor Maghiar a adăugat:

— Să-i ajutăm să crească mai repede, mult mai repede de cum au crescut gospodăriile noastre, că doar ei cresc în alte condiții, în condițiile avîntului general.

Am trecut la cunoștințele mele mai noi, la oamenii care, în urmă cu abia două luni, nu visau să primească înalta demnitate de președinte de colectivă, nici să vină aici ca aleși și soli ai satelor la marea sărbătoare a colectivizării.

Stau de vorbă cu secretarul de partid al raionului Roman, unul din raioanele unde munca a mers multă vreme anevoie, pretinzînd colectiviștilor și activiștilor de partid o stăruitoare și răbdătoare acțiune de convingere.

— Cum merg Onișcanii?

Onișcanii sînt o comună pe malul Siretului, o comună de buni și harnici gospodari, dar mai încăpățînați și mai îndătinați decît alții de pe aiurea. Îi lăsasem, în martie, în plină frămîntare, încă nehotărîți.

— Onișcanii? Au cele mai frumoase perspective dintre toate satele din jur. Au fost primii pe raion la însămînțarea porumbului, vin la lucru cu sutele, muncesc cu un avînt demn de laudă.

— Dar Averești?

— Uite-l pe președintele de la Averești!

Îl cunoșteam pe Nicolae Areanu, acest tînăr de numai treizeci de ani, încă de cînd a fost ales președinte.

— Ce-ați făcut în ultimele două luni, de la inaugurare?

— Am cumpărat vite, am cumpărat oi. Construim un grajd, un saivan, o maternitate de scroafe. Am și plantat zece hectare de livadă, cu meri, peri, caiși. Vrem să ajungem chiar în toamna asta milionari. Poftiți la noi, la toamnă!

Trec într-o goană prin satul meu. Nu l-am mai văzut de zece ani.

— Hei, cine-i de la Răcătău?

A venit președintele de la Răcătău. Nu-l cunosc, e un om nou, s-au schimbat multe la Răcătău, nu mai e de recunoscut comuna.

— Semănăm anul acesta 15 ha. de grădină irigată în lunca Siretului. Am și semănat, pe un alt lot, tot în luncă, peste o sută de hectare de sfeclă.

— Mi-e de ajuns. Veți scoate de aici cîteva milioane.

— Da, cîteva milioane. Vom împărți la ziua-muncă 35 de lei.

Vorbim în șoaptă, apoi tresărim amîndoi. Un prieten de la Daviduri, de pe Ozana, îmi face semn.

— Vorbește președintele de la Oltina!

Într-adevăr, la tribuna Marii Adunări Naționale se află Ilie Dincu, președintele „Victoriei de la Oltina".

Comentează cu înflăcărare ideile raportului, împărtășind marelui sfat de plugari din experiența „Victoriei" în organizarea muncii. Devin însă și mai atent. Nea Ilie a trecut la politica externă. Condamnă aprig, dar cu umorul lui cunoscut, imaginea satului „idilic" de odinioară, cultivată cu lacrimi de un pumn de transfugi.

— Cele zece cîrciumi erau singurele instituții de cultură din Oltina!... Azi avem două școli, două cămine culturale, dispensar, grădinițe de copii, trăim îmbelșugat și civilizat.

Au răspuns vechilor imagini ale satului, ținut în întuneric, în boală, în foame, toți participanții la dezbatere, colectiviști mai cu seamă, și, treptat, prin mărturiile și datele aduse de vorbitori, s-a creat pentru noi, pentru toți cei din sală, noua priveliște a satului romînesc de azi, în care socialismul a biruit pe deplin.

S-a închegat, pentru noi toți cei din sală, priveliștea Romîniei înfloritoare de azi, priveliștea satelor bogate și civilizate, cu oameni fericiți, demni, mîndri de a se ști stăpînii țării, stăpînii propriului lor destin.

Și ce altă expresie mai strălucită a mîndriei și bucuriei de a fi stăpîni în țara lor, decît însăși prezența, sub cupola de aur a lui aprilie, a celor 11.000 care se simțeau și se purtau ca la ei acasă, în sfatul suprem al țării!

Bucureștii îi salută pe autorii pîinii

Am asistat, circulînd cu autobuzele invitaților pe bulevardele și străzile bucureștene, la impresionante și mișcătoare demonstrații ad hoc, în care oamenii Capitalei noastre își exprimau simpatia și recunoștința față de autorii pîinii.

Nu erau aclamate nici costumele naționale, nici chipurile pitorești, nici suita „turistică" a elegantelor autobuze. În fluturările de mîini și batiste, în crengile cu frunze fragede și flori de liliac, aruncate în drumul mașinilor, în caldele strîngeri de mîini, în întrebările și discuțiile improvizate la colț de stradă, bucureșteanul nostru muncitor, om al uzinei, al atelierului, al institutului de studii, al facultății și bibliotecii, își exprima prețuirea și stima față de munca nobilă a țăranului, intrat ca tovarăș și frate, umăr la umăr, în opera de construcție socialistă.

Am asistat la năruirea vechii imagini a orășeanului despre sat și despre țăran, la spulberarea pentru totdeauna a vechii ostilități mic-burgheze față de lucrătorul pămîntului, văzut ca lăptar și precupeț la piață.

Cei doi, omul orașului și omul satului socialist, s-au simțit în această clipă alături, tovarăși de nedespărțit, făuritori cu drepturi egale ai viitorului fericit al patriei.

Pe străzile bucureștene s-a închegat, și sub această formă, cimentul alianței.

Votează țara

„În Republica Populară Romînă socialismul a învins definitiv la orașe și sate".

Au votat pentru această sentință istorică, pentru întreg acest măreț drum străbătut de popor, sub conducerea înțeleaptă a partidului, pentru ziua de mîine a orașelor și satelor noastre, toți cei 11.000.

Au votat mecanizatori și miniștri, președinți de gospodării colective și savanți, muncitori din uzine și specialiști, deputați și alegători.

Clipa aceasta se va înscrie în Cartea de Aur a Patriei.

Trăim o primăvară minunată.

PAUL ANGHEL

EPILOG LA LUMEA VECHE

de **Nichita Stănesc**

I.

Eram copil și rezemam în priviri
norii de primăvară.

Mirosul pămîntului ud mă înfiora
și-mi tremura de emoție spinarea,
ca și cum ar fi trebuit
să-mi crească aripi din ea.

Nopțile mă prăbușeam în somn
și, cînd luna prelungă
îmi răsărea din colțul ochiului,
haturile negre se prefăceau în șerpi
și alergau, alergau după mine
mușcîndu-mi cu furie
umbra.
Și ea mă durea
și muream în vis,
și mi-era milă de lucruri că existau,
și le iubeam, și aș fi vrut să le apăr
împotriva propriilor mele priviri
și-mpotriva propriului meu auz.

Eram copil și sufletul
începuse să-mi împingă în coaste, în tîmple
nemaiavînd loc.
O, și nopțile nu mă uitam niciodată
la cer
de teamă că m-aș putea prăbuși
spre el,
înfrigurat și singur,
lăsînd în urma mea lucrurile,
ca pe niște dinți de lapte,
smulși dureros cu sfoara subțire
a vremii aceleia,
cînd totul se începea cu moartea.

II.

E odihnit pămîntul
și fără de răzoare
în întregime pentru-ntîia oară.

Pulsează-un aer vast
în valuri foșnitoare
cu miros de carpeni
și de primăvară.

Mi-arunc privirea-n larg
și ea se duce
nemailovind despărțitoare dungi,
și-mi pare orizontul
cum străluce,
un curcubeu culcat
la margine de lunci.

E odihnit pămîntul
și tînăr în trezire
asemenea acelei electrice secunde,
cînd sari din somn
și-alungi cu-n gest al mîinii
șuvițele-oboselii de pe frunte.

CLUBUL COLECTIVEI

de **Grigore Hagiu**

Pe clapele negre, pe clapele albe
mîinile mulgătoarei aleargă:
e vîntul ce trece prin iarbă
cu tunete negre, cu fulgere albe.

Țipă un om pe pămîntul stingher,
moale fringîndu-și genunchiul,
la mijloc de cer.

Cîntă un om, sau mai bine-o mulțime,
sacii cu grîu, răsturnîndu-i greoi
pe albul podelei,
în hambarele noi.

Ce neam de străbuni se ridică pînă la tine
și clapele negre, lucioase,
le ating mohorît,
cu mîinile lor diformate, osoase?

Ce neam de străbuni se ridică pînă la tine,
pe adierea cîntărilor de mioriță
și clapele albe le-ncearcă ușor,
cu mîna tresărită înduioșător
de dulce, după răzmeriță?

Fata cîntă fără să știe
cum a fost. Cum va fi
e limpede ca lumina de zi.

Stă aplecată, subțire, frumoasă,
un nufăr pe lemnul pianului negru,
un nufăr ușor unduit
de prima bătaie de lună,
pe care s-o simtă nu pot
oglinzile lacului încremenit.

ȚĂRANII

de **Petre Stoica**

Pentru ei a venit primăvara la uși,
chemînd cu glasurile sincere
ale veacului ce poartă
roșii rachete pe cer.

Treptat se deschiseră ușile,
să primească soarele nou,
fosforul cuvintelor a alungat
umbrele adunate pe inimă...

Și sloiurile negre, în șir
plutiră cu zilele sterpe-n neant.
Au luat și pietrele vechi de hotar —
idoli bătrîni care veșnic cereau
jertfe de sînge.

Pier hainele rupte, se mistuie-n soare
ca frunzele cu omizi prin grădini.
Mîinile înghețate acum se-ncălzesc
la căldura altor mîini,
vor mîngîia strugurii, pîinile smălțuite
cu mierea focului bun;
și orele tinere deschid ochii
sfrălucitori ca astrele pomilor
înfloriți lîngă mal.

Pirghiile brațelor se pregătesc
să-nalțe cerul vieții mai sus,
vin ape strălimpezi arătînd
doar chipuri liniștite.

Liber, pămîntul
crește spre alt pămînt, viguros:
pe ei își clădesc împreună țăranii
casa cu ferestre luminate
de traiectoria frumoasă
a timpului meu.

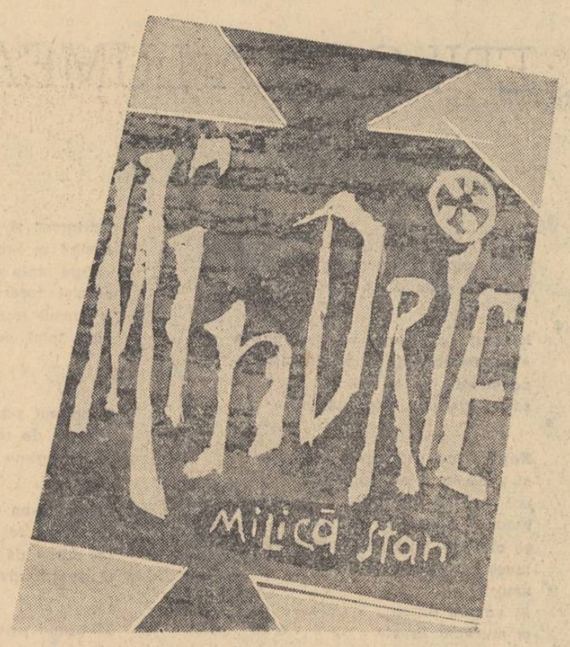

Tilică se lăsă domol pe spate, de parcă ar fi rut oasele rupte, își frînse o mînă sub căpătîi, pe alaltă o înfipse în brazda moale, caldă, încă. Rămăsese singur. Nu era mai bine? Ai lui din igadă plecaseră după ce toată noaptea frămîn-seră pămîntul, cu farurile aprinse: du-te-vino, iar du-te, și iar vino. Era ameţit și i se închi-au ochii. Se propti într-un cot și rămase așa -o rînă, nescăpînd din ochi „buhaiul roșu" cu uciucuri mari: „Universal 26". Îi e prieten sau ? Naiba mai știe... Ar trebui, că doar toată a își mănîncă amarul împreună.

— Păi bine, mă, amărîtule, cine te dichisește și adapă? Cine ți-ascultă, mă, motorul, mai ceva o mamă, și cine ți-a dres injectorul?! îi spu-au privirile mustrătoare. Taci, taci... parcă ai ce e: unsoare cît îți poftește inima, motorină la ... este, nu este... Clătină mustrător din cap, ind s-arate că pentru toate astea el iartă, iartă, are suflet bun.

îi mai trecură multe prin cap flăcăului, puricin-și din ochi tractorul, bucată cu bucată. Multe e și multe nopți petrecuse el în singura lui tovă-ie. Se suci iar pe-o parte, măcinînd sub sine glo-rile moi, albăstrindu-și luminile ochilor cu azur. Și adurile îi fugiră aiurea. Va pleca, va pleca ne-șit. Chiar mîine o să se ducă, să le spună că u mai stă. Ce, parcă-i obligat să stea?! Nu mai ea, nu mai poate, o să treacă pe mașină; e mai e șofer.

— Acum, să stăm să judecăm drept, bolborosi el Tilică, mult îi trebuie cuiva să se sature de ța asta a lui? Trebuie să se fi născut în noroi. ată ziua mînjit din cap pînă-n picioare de ma-rină, tăvălit pe sub roțile tractorului de-ți scîrțîie mîntul între dinți; întoarce-te acasă negru ca coșar, de nu te mai recunoști singur; trei săp-mîni iese apa neagră de pe tine... numai slină... nă și inima trebuie să-ți fie neagră. Halal viață! i bine lipsă!

Se ridică iar, își opri ochii întredeschiși pe ro-l soarelui abia răsărit. Purpură topită. Avea oseala nopții în mădulare, dar mai ales capul îi a greu...

Merse de săltă brăzdarele, apoi urcă la volan și uci de două ori în lcc matahala roșie, de parcă fi băgat frigurile morții în ea, apoi, ambreind schimbînd repede vitezele, o scoase la drumul are. Roțile suflau în urmă un nor alburiu, gros, are se tot lungea și rămînea țeapăn locului.

Abia tîrziu ajunse acasă. Se ridicase soarele și tinsese umbră goldanului din poartă. În obor, meni. Și nici în tindă, nici pe nicăieri nimeni. uzele lui subțiri, adunate într-o parte, se strîn-eră mai tare, nu se mai cunoșteau. Umbra sprin-enelor late îi făcea ochii amenințători, iar lică-irea lor neagră era făcută parcă pentru negreala eții. Își trecu încet dosul palmei pe sub colțurile urii, își frecă ochii care-i clipeau des pînă-l us-rară, apoi cotrobăi la hoarnă, prin oala de borș, rin tigaie, doar-doar o găsi ceva. Nimic. Începuse ă fiarbă fără apă și, cînd dădu de o strachină cu apcare veche și o aduse la masă, o trînti de-i ări lingura cît colo. Numai după aceea buzele i e slăbiră și hăpăitul flămînd se auzi în toată asa.

— Al dracului mai e și băiatul ăsta! și-ar fi is cineva, văzîndu-l, numai încruntătură și duș-mănie; cînd nu-i plouă, îi ninge! Dar cei ce-l unoșteau, se mirau mai mult: prea se schimbase n ultimul timp. Arțagul cu care răspundea la rice vorbă, jarul din cenușa privirilor, nu pre-vesteau nimic bun. Dacă l-ai fi întrebat ce are, ar fi dat-o din colț în colț, sau ți-ar fi răspuns curt:

— Așa!

Mai mesteca încă, rumegîndu-și parcă gîndurile, cînd văzu cîinele gudurîndu-se în fața ușii și pe frate-său intrînd cu un sac gol aruncat pe umăr.

— Ai venit? îl întrebă acesta din urmă.

— ...

— Ești surd? Ai venit?

— Dar tu nu vezi c-am venit, ce mai întrebi?

Neculai avea paisprezece ani, era țigănos, cu părul măciucat în vîrful capului și mîinile zgîriate de rugi pînă mai sus de coate. Se lăsă și el pe marginea patului, cu picioarele întinse, își descheie cămașa lălîie care se cunoștea că-i de căpătat, apoi își scormoni pe-ndelete buzunarul drept, din care scoase pe rînd: o sfoară de cînepă, un briceag vechi, ruginit, și doi nasturi de fier. După ce umblă în rastel, într-un pahar cu ac și ață de cusut, se apucă să-și prindă nasturii la cămașă.

Tilică îi aruncă o privire zgîrcită, vrînd și ne-vrînd parcă să-l întrebe ceva.

„Cînd ți-o mai veni și ție mintea aia la cap? La paștele cailor..." părea să spună. Dar se mul-țumi să urmărească împunsăturile stîngace ale acului și degetele care tresăreau de înțepături.

— Mămica unde s-a's?

— La floarea soarelui ăluia, răspunse Neculai fără să ridice capul. Fratele mai mare se apropie încet de el, cu umbletul domol al omului care de mult s-a hotărît ce să facă și nu-l mai scoate ni-meni dintr-ale lui. Îi privi fața trasă, aplecată mi-gălos peste nasture.

— Eu plec, Culiță. Auzi, mă? Nu pot să mai îndur. Numai cîteva zile și-mi caut de treabă. Prost am fost că nu m-am hotărît mai de mult. Dar e mare lumea... Rămase nemișcat, cu ochii lipiți de perete și gîndurile aiurea, spre zilele și săptămînile ce-a-veau să vină.

— ... Și-ascultă ce-ți spun: dacă mai stai p-acă-să, ești bleg. Ce, mă, te-a luat Buzea și pe tine de argat? Ăia care vor să-i muncească, să se ducă, nu-i oprește nimenea; noi nu sîntem nici cîști-gați la belciuge, nici pui de bogdaproste. Ochii ne-gri i se fixară în gălvanele vinete ale fratelui. Adică, ție nu-ți pasă ce zice lumea? Că altceva decît să rîdă, ce-ar putea face? Din proști și ar-gați nu ne scoate... Poate oi vrea să ne laude; este-așa că sîntem deștepți și filotimi!...

Neculai își căuta de cusut și nu părea de fel convins. Doar ca să nu tacă spuse și el:

— Și atunci, ce să fac?

— Ce să faci! Pleacă și tu, du-te undeva, la strungărie, cum s-a dus al lui Firicel. Dacă nu, rămîi cu mama. Rămîi și unge-i căruța cu păcură lui Buzea, dar vezi să nu-i atingi butucul pe din-afară, că ăla umblă cu frișca... și te altoiește de-ți crapă izmenele... Auzi? Aia să faci!

Parcă nici nu pricepuse batjocura Neculai.

— Nu mă duc. S-a-nceput școala și nu mă mai primește. Dar nu asta vroise să spună. Se gîndea el la altele:

— Pleci tu, plec și eu, plecăm toți. Și-acasă cin' să rămînă? S-o lăsăm pe mama la Buzea, ai?; casa netencuită de se mălăiețează cărămida pînă o răspunde dincolo... și noi: hai să plecăm! Dacă trăia tătica, nu se mai dărîmau toate, nu rămînea și mămi-ca de izbeliște.

„Uită-te la el cum le-nșiră, parcă le-a învățat pe de rost!" se miră Tilică. Cu toată pornirea lui, nu putea să nu-și gogoneze ochii la mucosul ăsta. Și culmea, că pînă acum nu-l mai auzise vorbind așa. Ce, nici pe departe!

— Vasăzică, îți convine... Apăi rămîi, măi frate, doar nu te trage nimenea de mînecă. Eu voiam să te scot la liman...

— Ai venit, Tilică? le întrerupse sfada o femeie intrată pe nesimțite.

„O fi auzit ceva?" o iscodi fiul mai mare bă-nuitor. Dar femeia privea tăcută de la unul la altul; nu puteai ști ce gîndește. Era ofilită, sub-țire, cu fața înfășurată într-un batic negru, ieșit de soare, înnodat la spate. Toată fruntea îi era ascunsă, la fel și bărbia. Își reluă vorba sear-bădă:

— Da, de mîncat ai mîncat ceva?

— Cum să nu! se-ncruntă Tilică mai acru, cînd ai avut atîta grijă să-mi lași de mîncare!

Femeia își potrivi netulburată rochia, apoi sco-toci în fîrida de după sobă, unde dezveli dintr-un ștergar de casă o strachină adîncă, roșcată, cu vergi albe, oblice, aduse și o furculiță și le împinse p-amîndouă tîrșindu-le în silă pe masă, pînă ajun-seră dinaintea băiatului.

— Nu mănînc. Nu-mi mai pune degeaba, că nu mănînc, spuse acesta trăgîndu-și îndărăt mîinile ca fripte.

— Treaba ta, rămase femeia indiferentă. Și se dădu după alte alea. Cei doi frați, la fel de tăcuți și posomoriți, ar fi rămas cine știe cît așa, dacă pisoiul negru, căruia îi dăduse în nas mirosul de carne friptă, nu s-ar fi frecat de piciorul mesei și de picioarele lor și n-ar fi miorlăit.

— Zît! zise Tilică, înghițindu-și apa din gură și zvîrlindu-l cît colo.

— Zît! îl repezi și Neculai.

— Ia, mă, de mănîncă, mai spuse femeia, ia de mănîncă, să strîng strachina de-acolea!

— Nu mănînc, răspunse scurt cel mare. Nu mă-nînc, și lasă-mă în pace. Începu să urle cu furie: Lasă-mă o dată în pace și du pisicu' de-aici, că-l omor!

— Ce-ai cu el, mă, ce-ai cu el? Dacă ești tu zănatic, trebuie să-ți cășune pe bietul animal? Și pe toată lumea? Ce te-a găsit?

— Lăsați-mă în pace, n-auziți? Tilică făcu o pauză amenințătoare în care îi scăpărară ochii de cremene. Cine mă supără, ai? — Nimenea, cine să mă supere! Tu du-te, nebunule, du-te de muncește; doi bani nu face cîștigul meu, de vreme ce, cînd te-ntorci, nu găsești pe nimenea acasă și nici un strop de mîncare. Cine să mă supere? Nimenea! Și iar schimbă tonul:

— Ia pisoiul și plecați cu toții de-aici. Pînă nu plec eu, pînă nu-mi iau lumea-n cap!

Neștiutor, pisoiul continuă să-i șteargă picioarele, să-i zgîrie nervii cu mieunături prelungi.

Tilică se repezi de la masă înghițindu-și nodurile, apucă de ceafă animalul, mai-mai să-l sugrume, căută după ușă o măciucă lungă și groasă de-ar fi pus la pămînt și-un bou cu ea, și porni spre fun-dul curții, urmărit de privirile îngrozite ale mamei și fratelui. Călca apăsat, pe toată talpa, cu picioa-rele larg desfăcute, strîngînd și măciuca în mîna dreaptă, și pisoiul de ceafă. Cum dispăru după șira de paie, dădu drumul animalului, care o rupse la fugă peste gard, iar el se întoarse la fel de crunt, vînturînd măciuca.

Spre seară, Tilică Țintea, care stătea la marginea satului, spre plantații, își puse niște haine mai bune pe el, pantofii noi, și rezemă cu grijă poarta zmul-să din balamale, apoi ieși în șosea. N-avea nici o treabă. Ar fi vrut să întîlnească vreun cunoscut, să mai schimbe o vorbă. Dacă ar întîlni-o azi pe fata brigadierului, pe puștanca aia subțiratică și vioaie care de abia făcuse ochi printre fetele de măritat, mai că i-ar trece supărarea. Drăcoaica! Nu ți-ar sta ea cît ai coace un ou, să nu facă ceva, să nu rîdă, să nu se frămînte... O mînă de om!... Ca la serbarea de-acum două săptămîni, cînd se tot vîntura prin fața lui pînă l-a tras de mînecă: „Nene, matale nu știi să dansezi?" Auzi ce-ndrăzneală! să-l invite ea la dans!... Ce ți-e și cu copiii ăștia! Ți se uită drept în ochi, de roșești, iar ei nici nu clipesc!

Tilică se opri la cinematograf. Lume multă, a-dunată ca în fiecare sîmbătă: unii stau de vorbă, spărgînd semințe pe băncile lungi, așezate în două rînduri, alții, pe margine și în fundul sălii, fumea-ză țigări Mărășești și se iau la trîntă. Pe a doua bancă din stînga, între niște fetițe de doisprezece ani, „lăcusta" brigadierului potrivea la spate bu-clele părului uneia dintre ele, făcîndu-i inele pe deget. Fetița ședea cuminte, cu capul țeapăn ca la frizer, și trăznea cîte o sămînță între dinții ei mă-runți. Mai în spate, un alt grup de fete, mai mari, în rochii de stambă, îl priveau obraznic pe Tilică

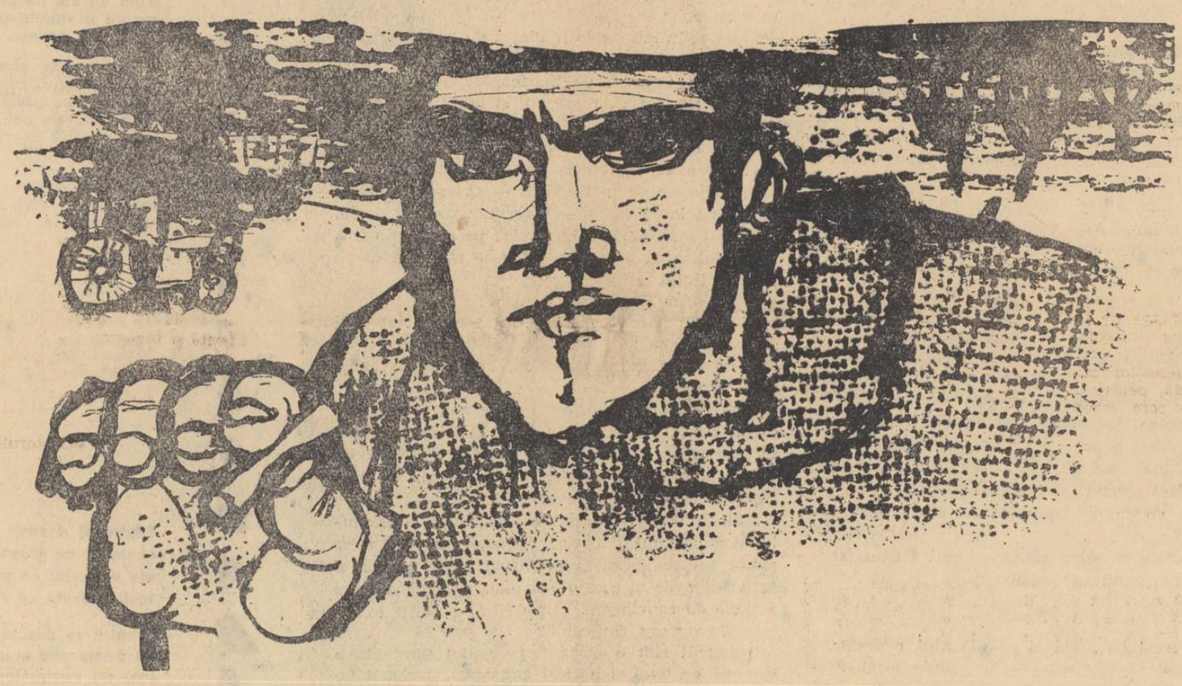

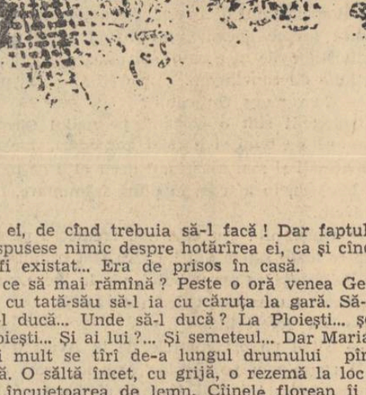

Ilustrații de MAGDA ARDELEANU

pasul el, de cînd trebuia să-l facă! Dar faptul că nu-i spusese nimic despre hotărîrea ei, ca și cînd el n-ar fi existat... Era de prisos în casă.

De ce să mai rămînă? Peste o oră venea Geamb-ă și cu tată-său să-l ia cu căruța la gară. Să-l ia și să-l ducă... Unde să-l ducă? La Ploiești... șofer la Ploiești... Și ai lui?... Și semeteul... Dar Maria?...

Mai mult se tîrî de-a lungul drumului pînă-n poartă. O sălță încet, cu grijă, o rezemă la loc și-i trase încuietoarea de lemn. Cîinele florean îi ieși înainte cu o treanță în gură, o lăsă în jos și se apropie de el, vînturîndu-și ciulinii din coadă. Îl apucă cu dinții de pantaloni. Tilică se uită lung la el. Se aplecă să-l mîngîie, dar pe urmă îl alungă.

Se îndreptă spre chiler, întră încet de parcă s-ar fi ferit să atingă pămîntul, se opri în odaia mare și scoase de sub pat o valiză grea de lemn, cu lacăt și cheia legată de mîner. O așeză cu grijă pe pat și-i răsturnă capacul. Din cuier culese niște haine, din cufărul pictat cu cei doi papagali scoase cămăși mototolite, un fular și alte mărunțișuri, iar de sub pat trase două perechi de pantofi pe care, înainte de a-i pune, îi șterse cu o cîrpă veche de lînă și-i înveli în jurnal.

Ușa se deschise încet, cu frică, și se închise fără nici un zgomot. Femeia veștedă și băiețandrul cu brațele julite se așezară pe marginea celuilalt pat, fără saltea, stînd cu mîinile în poală, drepți, ca îm-punși în coaste.

— Dă fuga, Neculai, mamă, și adu flaneaua aia nouă de la tuș-ta Nastasia. Cînd te-ntorci ia și pachetul de mîncare. Vezi că-i pe policioară.

Vorbise în șoaptă femeia, la urechea fratelui mic. Tilică auzea totul — cum să n-audă! — dar continua să-și potrivească lucrurile. Parcă nici n-ar fi văzut că a intrat cineva în odaie. Doar gesturile prea sigure, prea măsurate, trădau tulburarea omu-lui supravegheat. Pensula de ras îi scăpă din mînă și cei doi se reziră deodată s-o ridice. Neculai o puse lîngă valiză și, în aceeași liniște, mama și fiul se retraseră stingheri de-a-ndaratelea. Trase capacul și-i puse lacătul. Tilică ridică valiza încer-cîndu-i greutatea. Neștiind ce să mai facă, o des-chise iar, scoase toate hainele și începu să le așeze din nou, mai atent, mai anapoda. Cu coada ochiu-lui se uita la ceas: ...și nu mai veneau!...

— Trr... Ho, stai! Se auzi pocănitul căruței. Băteau în ulucă cu coada friștii.

— Tilicăă, măi Tilică! strigau.

Tilică scoase capul pe geam, văzu căruța străină trasă la poartă și doi oameni (cît de străini îi păreau!) privind peste gard. O țeapă ascuțită, de gheață, i se lăsă în mădulare. Un moment îi apăru casa lui departe, în urmă, el plecat de mult, iar ai lui rămași încă țepeni pe marginea patului.

— Pleci, Tilică?... întrebă băiatul subțirel, al cărui păr, măciucat, se scutura mărunt în vîrful capu-lui.

— Nu vedeți? Plec! (De ce nu-și putea înmuia glasul să spună altceva?) Sălță valiza și o-mpinse înaintea genunchilor, apăsînd clanța cu cealaltă mînă.

— Apăi, dacă nu-ți mai prieste la noi, du-te maică, nu te ține nimenea de rău... mai auzi Tilică și, din mers, o văzu pe maică-sa cum se trage după sobă cu pestelca la ochi. Ieși repede și, fără să se uite nici în dreapta, nici în stînga, îi trecură pe dinainte: șira de paie cenușii, leasa scăpătată de pe tălpice, ciinele lungit la colțul casei, scîndu-rile gardului din fund, rărite. În față nu mai văzu cei doi oameni și caii tropăind de nerăbdare. Aruncă valiza la-ntîmplare, se sui pe bîjbîite, atîrnîndu-se de mănușa căruței, și simți scîndura săltînd tare sub el.

Abia la marginea satului, cînd ieșiră în cîmp, se dezmetici.

— Ce-ai, Tilică, ori ți-e rău, mă?

— Ce zici?

— De-acasă te tot întreb: ce ai?

— Cine, mă?

— Cine! Tu. Ce-ai, de-ai făcut mutra asta? Mi se pare că ai tras un chef azi-noapte... Bine faci! Lumee, lume, soro lumee... începu Geambă cel tî-năr să urle, de parcă se boncăiau caprele-n gîtul lui. Își azvîrlise drăgăstos o mînă după gîtul lui Tilică.

— Scoală, măi vere, că nu te duci la tăiat! Dormi de-a-npicioarele.

— Cine, mă? De mine vorbeai? Care picioare? N-am nimic... Stomacul ăsta... Mă doare stomacul.

— A! Asta era! Gîndeam că-i cine știe ce...

— Nu; asta!

Se făcu liniște; copitele cailor loveau în trap aș-ternut pietrișul. De o parte și de alta a șoselei — porumburi. Ciocani veștejiți la capul locului și verde-cruzi spre mijloc. Țancurile de miriște erau înverzite de pir.

„S-a făcut bun porumbul, îi trecu prin cap lui Ti-lică, cu știuleți tari și lungi. Sămîntă bună, sănă-toasă, de-aia roșia".

Mai slăbise trapul cailor. Omul în vîrstă schim-ba cîte o vorbă cu fi-su, arătînd cu coada biciului:

— I-ar mai trebui o ploaie bună: începe să se sucească frunza.

Lui Tilică îi ajunse la ureche un duduit de trac-tor, apoi altul. În frunte i se adînciră două cute vălurite și sprîncenele se adunară la rădăcina na-sului. Dacă ar fi putut, și-ar fi ciulit urechile, să știe dincotro vine.

„Or fi pe Bărcăneasa, sau la Știubei? Dacă-s la Știubei... Cum dracu' de-au venit tocmai azi? Toc-mai cînd plec eu... Dar, barem, de-ar fi mai de-parte de drum..."

Auzi aproape, la începutul mirиștii, niște icnete și o tuse de tractor. Tractorul lui!! Cui l-or fi dat? Pe mîna cărui nepriceput? Dar el nu se gîn-dise c-o să-l ia altcineva? Să nu mintă... „Pot să-i facă ce-or vrea", — așa-și zisese. Dar cum să-i fie indiferent? Numai el îl cunoștea, numai el știa ce-i trebuie.

— Stai oleacă!... N-auzi, bre, să oprești?! spuse Tilică, răstît. Celor doi oameni, peste măsură de mirați, le mai zise doar: „Viu acum." Și alergă cu pași mari peste mirиști, spre cel ce moșmonea cu capul ascuns între mărunțaiele mașinii.

Îl recunoscu.

— Ce faci, Sile, aici? Il privi dușmănos. Cin' te-a pus, mă, pe tine să umbli acolo?

— Nu-ș ce are, nene!... îngăimă celălalt.

Tilică își scoase haina și-o aruncă pe-o tufă.

— Dă-te, mă, la o parte de-aici, că te-apucă noaptea, dîndu-i roată!

— Păi, dacă matale... M-au pus pe mine! Ce pu-team să fac? Nu știu ce are, de nu mai prinde ambreiajul. Vezi matale, că te pricepi...

În două minute, Tilică se umplu de ulei pînă la coate. Tractorul dudui, zgîlțîindu-se pe loc. Aruncă valuri tari de fum albastru și porni în viteză cu plugul îndesat în pămînt. Îl opri. Scoase din cutia de scule o cîrpă înmuiată în benzină, se șterse pe mîini și se-ntoarse în pași largi la căruță. Fără să arunce o privire oamenilor, care-i cercetau straiele la fel de mirați, își zmulse valiza din coșul căruței, o puse jos lîngă el și-și trase mîneca cămășii peste fruntea îmbrobonată.

— Dă-i drumul! se adresă celor doi, privind caii, de parcă cu ei ar fi vorbit.

— Ce faci, mă, ești nebun?! 'ceai că...

— Dă-i drumul, că nu ziceam nimic! Nu mai merg, și gata!

Își zmulse iar valiza de pe pămînt și, filfiind-o înlături, o duse și-o trînti pe perna tractorului. În spate nu mai auzi decît un murmur dușmănos și izbucnirea căruței ca din gură de pușcă, aruncată în toate părțile.

— Suie sus, Silică, să plecăm!

Băiatul urcă tăcut și nu mai suflă un cuvînt. Numai cîte o dată își scrîntea ochii spre celălalt, cu capul țeapăn. Privirea lui Tilică peria mirиștea, dar gîndurile nu-i erau nici la zgomotul cunoscut, nici la plugul cu brăzdarele lucioase poleite cu soare și nici la fierbințeala din aer, vărsată pe feliile negre din urmă și pe fruntea lui; îi scăpaseră vijelioase în urmă, la maică-sa rămasă lîngă sobă, la fratele, stînd tăcut pe marginea patului, și la Maria, fata mărunțică... Acum vine seara și-acum o vede. Măcar să fie cu toate neamurile după ea și n-o mai lasă!

La capătul tarlalei întoarse și o luă pe cealaltă parte să-negrească pămîntul în urmă. Abia tîrziu își aduse aminte că nu e singur. Întors spre băia-tul de-alături, prinse o fărîmă din zîmbetul soare-lui și-l trecu acestuia, întărît de un ghiont:

— Tu ce taci, mă, din gură, ca mutu'? Spune ceva!

POSTA REDACȚIEI

Iosif Denteanu: Mitul lui Icar poate fi, desigur, reinterpretat de noi, dar nu-i putem, totuși, adăuga, după bunul plac, circumstanțe pe care inițial nu le-a a-vut. Icar rămîne simbolul zborului către soare și de aceea nu putem pune pe so-coteala lui faptul de a fi „răscolit pînă-n străfund pămîntul". „Răsparul soartei" este o expresie prea puțin fericită. Se pare că d-ta rimezi cu oarecare ușurință, ceea ce nu este întotdeauna o calitate. Atenție la eliziuni: nu se poate pronunța „cu-inerția", după cum nimeni nu va pronunța nici „t-iubesc".

I. Cioclei: Versurile nu reușesc să ex-prime dramatismul momentului respectiv, din cauza multelor prozaisme. Credem că este, însă, o nereușită de moment, de a-ceea te rugăm să ne mai trimiți.

Ileana Roman: Într-adevăr, versurile sînt lucrate cu mai multă grijă, de data aceasta. Reținem începutul poeziei „Soția cosmonautului": „După plecarea lui / în ea stăruie o liniște albastră / înaltă cît cerul. / Și abia îl așteaptă să vină, / să-i resfire părul încărcat de zare, / să-i min-gîie umerii obosiți / de-atîta depărtare, / să-i strîngă mîinile într-ale ei, / mîinile lui pline de mireazma / furată din cîm-pia stelelor". Dacă ar fi numai atît și încă am aștepta cu încredere viitoarele d-tale versuri.

Mihai Istrătescu: „Acuta lipsă de timp liber" pe care o invoci este, desigur, un impediment serios pentru poezie, dar ci-titorul nu poate ține seama de aceste îm-prejurări. Va trebui să găsești o rezol-vare, deoarece poezia scrisă „pe furate" se resimte, de cele mai multe ori, ca a-tare. Sînt cîteva versuri încurajatoare în încercările pe care ni le-ați trimis: „M-apasă greu pe umeri povara de po-eme / Și merg tăcut pe drumuri, și mă afund în vreme", sau „Azi au făcut sub cerul meu cruce / uraganele / de pe toate meridianele". În general, însă, sînt prea multe versuri de umplutură, care se gră-besc să epuizeze ideea poetică. Reia fie-care vers, ca și cînd de el ar depinde mesajul întregii poezii.

Vasile Munteanu: Exprimarea este mult prea facilă: „Cu fiecare treaptă / ce o zidești / tot mai întinsă calea / ți-o hărăzești" etc. Apoi, nu acesta credem că este chipul constructorului: „În schela nală / ce-o ridici / creezi imense / mi-nuni de licurici"! Mai întîi, „minunile de licurici" nu pot fi „imense", iar dacă efortul constructorului s-ar limita la atît, nici n-ar fi un efort propriu-zis. Atenție, deci, la sensul imaginilor.

S. Achim: Se simte obisnuința cu ver-sul dar, din păcate, poeziile au un aer vetust, în ciuda intențiilor: „Pe cîmpuri, mustul gliei / Și munca, prind viață, / Tractoarele vibrează / Refrenul lor a-dînc, / Și păsările cîntă, / Și eu cu ele cînt, / Cu primăvara care / Sprințară se răsfață". Acest idilism este inapt să ex-prime sentimentele epocii noastre.

Cornel Fotea: Nu ne amintim de poe-ziile trimise acum trei ani și regretăm a nu vă fi răspuns. N-am fi avut nici un motiv să ocolim manuscrisul d-tale. Din-tre versurile trimise acum, reținem o promisiune: „De cînd am simțit sub tăl-pile goale pămîntul / și-am deslușit lu-mina de-ntuneric, / de cînd am auzit și-am înțeles primele vorbe, / nepotolit se zba-te-n mine cînteCul: / încercînd să vor-besc, am cîntat". Pentru rest, ne permi-tem un sfat: nu te pierde în generalități, tocmai pentru că par mai ușor de exprimat.

Victor Val: Aceeași sensibilitate, dar și multe, prea multe neclarități.

Dumitru Grigoraș: În „Tinere livezi" se întrevăd unele posibilități: „Treziți-vă, voi dealuri, vi-i deajuns /De cînd purtați tot răni adînci pe față / Și crivățul în inimi v-a pătruns / Jucîndu-și crud cuți-tele de gheață". Alteori, însă, cuvintele scapă din stăpînirea autorului, ajungînd să se adune într-un mod cu totul nefi-resc: „Frunza pentru pom e cîntec, / Floare, fruct...". Cu oricîtă bunăvoință, frunza nu poate fi nici floare și nici fruct! Fiecare cuvînt trebuie să fie pus numai la locul lui.

MIC DICȚIONAR POETIC

Cînd a apărut versul liber?

Versul liber a apărut, după cum am văzut, din dorința de a urmări îndea-proape argumentarea poetică, acordînd fiecărui vers o anume valoare, fără a se mai ține seama de numărul silabelor și regularitatea accentelor. Numeroasele discuții contradictorii purtate cu privire la data apariției versului liber dovedesc că acesta n-a apărut dintr-o dată, ci a fost elaborat pe nesimțite, în forme poate prea puțin evidente, plutind în atmos-fera generală a poeziei, pînă în momentul cînd s-a cristalizat și s-a impus. O „Isto-rie a poeziei franceze" scrisă de doi poeți, Paul Fort și Louis Mandin, citează nu-mele unei poete, Maria Krysinska, care și-a revendicat onoarea publicării prime-lor poeme în vers liber, în octom-brie 1882. Aceeași istorie dă însă, ca fiind mai sigur, numele lui Gustave Kahn și Laforgue, care ar fi publicat în vara lui 1886 versuri pe drept cuvînt numite libere. Studii mai noi, cum ar fi „Istoria literaturii franceze contemporane" de René Lalou, atestă numele lui Kahn. Pro-blema este, însă, departe de a fi eluci-dată, sau este elucidată numai în ceea ce privește poezia franceză. Mult mai aproape de adevăr ni se pare constatarea că versul liber și-a avut, în cuprinsul fiecărei literaturi na-ționale, precursorii și creatorii lui pro-priu-ziși. Dacă n-ar fi să ne referim de-cît la istoria poeziei noastre, și încă da-tele citate mai sus ar fi amendate. Ast-fel, în „Literatorul" (an. I., nr. 5, 1880) și apoi în volumul „Poesii" (1882), Al. Ma-cedonski publică poezia „Hinov", care nu numai că este scrisă în versuri libere, dar cuprinde și o profesie de credință în acest sens: „Și stînd în valea tăcută, / de ritm sau de cadență / sau de orice re-guli îmi rîd; / Ritmul meu e zgomotul / ce-l fac cu zalele lor". Un an după prima publicare a poeziei („Litera-torul", an. II, nr. 4, 1881) poetul scria în „Arta versurilor": „Excepțiuni la re-gulile enunțiate sub această rubrică se pot aduce acele ce sunt privitoare la egali-tatea numărului de silabe dintre versu-rile împerechiate împreună. Sunt în ade-văr cazuri, mai ales în limba noastră, cînd, spre exemplu, în folosul armoniei imitative, geniul poetului poate să calce peste armonia monotonă ce ar rezulta din întrebuințarea unor versuri cu ace-lași număr de silabe". Iată deci și argu-mentarea teoretică a versului liber, cu cîțiva ani înainte de datele indicate în istoriile literare numite mai sus!

Dar versul liber nu este numai cel neapărat numit ca atare. Ceva mai îna-inte, Eminescu scria versuri ca: „Căci nu-i iubire, ură de-asemeni nu-i / Și ce rămase, umbra simțirii e / Marmura lu-nei: / Netedă, palidă ca și ea". La lec-tură, versurile par evident libere. Acad. G. Călinescu, numind, pe drept cuvînt, a-cest fapt ca fiind „însemnat pentru con-dițiile limbii române", arată că o aseme-nea strofă era rezultatul studiului apro-fundat al clasicilor. Important pentru noi este, însă, faptul că versul liber n-a fost o imitație, ci a fost creat firesc în dez-voltarea poeziei române, așa cum sîntem siguri că s-a întîmplat și în alte litera-turi. Dacă ar fi să căutăm cu orice preț data de naștere, am vedea că n-a fost una singură, așa cum era și firesc. Mult înainte de poeții francezi citați, Edgar Poë scria „Annabel Lee" și „Anei" (amîn-două în 1849) care, la un studiu mai atent asupra prozodiei, se dovedesc a fi foarte aproape de versul liber.

Mihu Dragomir

Limitele inovației

(„De n-ar fi iubirile" de Dorel Dorian la Teatrul Tineretului)

Titlul recentei piese a lui Dorel Dorian, „De n-ar fi iubirile", este oarecum revuistic și promite o comedie cu idile și gelozii. Piesa, însă, vrea să fie o dezbatere dramatică a unor probleme de etică socialistă, pe linia vechilor preocupări ale autorului. În afară de amarul haz al lui Valentin Horia, personaj alcoolic și desuet, dar inconsistent, piesa nu are alte elemente de comedie. Relatarea succintă a subiectului ar putea, credem, defini liniile ei dramatice.

Specialist în problema forărilor, dar ambițios și plin de sine, profesorul Radu Andone vine în schelă să-și experimenteze o nouă metodă. Flancat de Natalia Gorun, o ingineră total indiferentă față de problemele producției și frivolă, precum și de Valentin Horia, — Radu Andone cedează influenței acestora și urmărește scopuri egoiste, de celebritate cu orice preț. Influența sănătoasă a comuniștilor din schelă, Petre Teiu și Ene Cristea, este sistematic refuzată. La fel cea a utemiștilor Pandele și Jana Mincu. Aceasta din urmă, fostă studentă a lui Radu Andone, îl iubește în taină. Presiunea gazelor din sondă crește, dar Radu Andone refuză betonarea sondei. La o presiune de peste 80 de atmosfere, Jana Mincu merge voluntar la o sondă s-o salveze. Este primul caz din istoria petrolului cînd i se îngăduie unei femei să îndeplinească o astfel de sarcină. Gazele aruncă pietre și Jana moare.

Piesa începe cu sfîrșitul. Se pleacă de la moartea Janei, ca într-un fel de anchetă socială, în genul vechilor reportaje ale lui Geo Bogza și al cărților italianului Danielo Dolci. Ancheta ajunge la teste psihologice de minuție, încercînd să restabilească adevărul, oră cu oră. Sînt multe retrospective în piesă, ceea ce îi imprimă un caracter baroc. Sînt multe explicații între actori și public, ceea ce dă un ton ostenitor. Prezentul și trecutul se interferează prea des, nedumerind spectatorul. Solilocviile sînt prea lungi.

O oarecare parte de rezistență a piesei o constituie oazele ei dramatice, unde se face teatru propriu-zis. Restul e reportaj. În părțile dramatice, se ridică probleme acute de producție, de psihologie și, mai cu seamă, de morală nouă. Se pune aici problema eroismului civic, a atitudinii comuniste față de muncă, a responsabilității față de societate, a iubirii adevărate etc. Din păcate, aceste probleme sînt deseori expuse numai teoretic, în tirade didacticiste.

Maniera însăși de-a organiza piesa ni se pare artificioasă. Colocviile cu publicul nu sînt ceva nou. De la Pirandello încoace, ele au fost folosite și arhifolosite. De data aceasta, influența cea mai vizibilă ni se pare a fi din Brecht. Nu e vorba însă de-o asimilare creatoare a influenței, ci mai mult de transpunerea ei formală, mecanică, exterioară, ceea ce lasă impresia de frondă. Autorul se vrea cu tot dinadinsul novator. Inovația are însă o limită. Cînd ea e căutată cu lumînarea, în detrimentul piesei, inovația nu se mai cheamă așa. În prima replică actrița se prezintă ca la un examen de admitere : „Mă numesc Leopoldina Bălănuță etc. etc.". De dragul acestor artificii, finalul este mereu prelungit, mereu amînat, piesa este compartimentată ca un vagon de dormit.

CRONICA DRAMATICĂ

Fără a opta pentru sociologismul vulgar, credem totuși că o piesă despre muncitorii din schelele petrolifere trebuia să îmbrace o formă mai simplă, mai accesibilă. Piesa lui Dorel Dorian este, însă, mult prea intelectualistă. Adică vrea să fie. Problemele sînt tratate la un nivel voit ridicat, nu însă cu profunzimea cuvenită. Se simte un duh de frondă pînă și în programul piesei. Cu excepția unui articol iscălit de Traian Șelmaru, restul paginilor programului sînt ocupate de autor într-un articol intenționat original și un autointerviu, — plus cîteva extrase din presă.

Regia lui Radu Penciulescu a adus certe ajutoare piesei, prin caracterul ei limpede și organizat. Pune ordine în labirintul fragmentelor, subliniază pregnant elementele de dramă și le dă freamăt. Ea imprimă acțiunii nerv și grăbește solilocviile în așa fel, încît ele să plictisească cît mai puțin.

Dintre actori, niciunul nu scade din armonia unui joc rotund și omogen. E o osmoză artistică a actorilor, mîna regiei făcînd și aici ceea ce era necesar. Protagonista este Leopoldina Bălănuță, care interpretează realmente cu maturitate un rol dificil. În gama variată a rolului intră dramă puternică, naivitate de idilă reținută, uimire, eroism, băetism, feminitate ușor adolescentină și alte multe nuanțe, pe care actrița le realizează cu succes.

Rolul comunistului este interpretat de Marcel Anghelescu, sobru, cu pondere și căldură. Părțile de comedie nuanțată a unor replici sînt, firește, pe specificul talentului său și pun culoare.

Constantin Codrescu în Radu Andone are firesc, jocul lui place.

Maria Comșa își compune rolul inteligent, dînd fanteziei numai atît cît i se cuvine. Interpretînd o intelectuală de tip vechi, ea a dat rolului finețe și ironie, căldură, cînd era nevoie, iar cînd nu, răceală. E un rol complex, rezolvat cu simplitate, adică așa cum se și cuvenea.

Eugenia Eftimie este o eroină cu o caldă și naivă maternitate.

Ion Cosma, în Ene Cristea, se achită onorabil de un rol al cărui text putea fi completat de autor.

Bună este și interpretarea lui Pandele de către Nicolae Pomoje, mai cu seamă în momentele de dramă încordată. Tudorel Popa rezolvă înțelept un rol scurt, dar greu, prin echilibrul jocului, ocolind parodia și șarja. Într-un rol cam ingrat și tehnicist, Tatiana Popa pune suflet, salvîndu-l de la anonimat.

În sfîrșit, muzica lui Dumitru Capoianu accentuiază cu succes dramatismul acțiunii.

Al. Andrițoiu

Ileana Iliescu în baletul „Lacul lebedelor"

Forța gîndirii artistice

Însemnări pe marginea Expoziției artiștilor din R.S.S. Moldovenească

Ceea ce impresionează cel mai mult la Expoziția de Sculptură și Grafică a celor șase artiști din R.S.S. Moldovenească, este stăruitoarea strădanie de a oglindi, prin mijloace cît mai adecvate și mai variate, faptele semnificative de viață ale oamenilor care participă la construcția desfășurată a comunismului. În operele lor se simte o adîncă și concentrată trăire a noului conținut de viață, se vădește un efort creator de a găsi modalitățile cele mai grăitoare pentru redarea acestui avînt constructiv.

Cercetînd lucrările sculptorului L. I. Dubinovski, prezent în expoziție cu numeroase compoziții statuare și portrete de interior, vizitatorul este plăcut impresionat de varietatea procedeelor prin care artistul izbutește să redea, atît de viu și de veridic, pe făuritorii comunismului și să simbolizeze înfăptuirile lor. Uneori, sculptorul folosește alegoria, ca în tripticul numit „În întîmpinarea zorilor" (1960), simbolizînd, prin trei mari figuri în bronz, „Noaptea", „Răsăritul" și „Amiaza", alteori cultivă narațiunea directă, aducînd laolaltă mai multe personaje în acțiune, ca în gruparea figurilor de colhoznici din compoziția intitulată „Farurile septenalului" (1961). În această compoziție apar, de o parte, trei muncitori agricoli în momentul culegerii recoltei de grîu, iar de alta, trei viticultori. Și unii, și alții sînt înfățișați în plină acțiune, bărbații și femeile adunînd și purtînd spice, sau ducînd coșuri cu struguri. Figurile lor, în atitudini diferite și ingenios corelate, depășesc aspectul sculpturii de gen obișnuite, căpătînd, prin forța și măreția cu care sînt înfățișate de către artist, o expresivitate monumentală, un simbol cu valoare generalizatoare.

Modul în care sculptorul Dubinovski ne dovedește că și în arta formelor desfășurate în spațiu — mult mai sintetică și mai puțin susceptibilă pentru narațiune decît pictura — se poate totuși ajunge la narațiune, dacă oamenii și acțiunile lor se înfățișează prin figuri statuare mai numeroase, corelate în funcție de o idee generală și semnificativă. În acest fel, expresivitatea cîștigă și în individualizarea concretă, și în generalizarea prin simbol. Interesante sînt la Dubinovski și modalitățile de construire a figurilor umane, prezentate în atitudini dinamice variate, cu o forță pornind din interiorul personajelor, din conștiința lor revoluționară. În acest sens, deosebit de viu și plin de putere spirituală este muncitorul simbolizînd „Deșteptarea", — o figură statuară, construită viguros și modelată în suprafețe mari, cu accentuări de linii dinamice. De asemenea, compoziția statuară „Strîmbă-Lemne" (1959), inspirată din folclor, se impune prin robustețea și dinamismul ei.

Și în portretistică L. I. Dubinovski folosește unghiuri de vedere diferite și ingenioase, tocmai pentru a reda cît mai expresiv caracterul modelelor. Pe Mihail Eminescu îl înfățișează privind parcă în depărtările luminoase ale viitorului, într-o atitudine de concentrată meditație. Portretul e modelat cu forță și finețe. Pe academicianul Sciusev îl înfățișează tot interiorizat, cu capul ușor înclinat. Este o lucrare iscusit cioplită dintr-un trunchi de copac.

Această folosire de mijloace artistice foarte variate și mlădioase, cerute de conținuturile respective și găsite printr-un elaborat proces de concepție și trăire, sînt caracteristice și celorlalți expozanți. Sculptorița K. S. Kobîzeva are un vădit dar de pătrundere psihologică și portretele în lemn — mai ales „Portret de moldoveancă" — redau esența biografică a personajelor, trăsăturile lor morale definitorii. În compoziție, ea cultivă mai curînd sculptura de gen. Sculptorul A .F. Maiko expune portrete pline de forță caracterizatoare, lucrate sintetic, în proporții monumentale, reprezentative pentru stilul tînărului artist fiind îndeosebi busturile lui Karl Marx și V. I. Lenin.

Graficianul I. T. Bogdesco este reprezentat printr-o serie de ilustrații la poemul „Țiganii" de Pușkin, la romanul „Pădurea rusească" de L. Leonov și la unele opere ale lui Vasile Alecsandri. Atît aceste ilustrații de carte, executate în acuarelă, tuș, peniță, creion, cît și impresiile de drum din R. P. Chineză (1958—1959) (acestea mai ales în tuș cu pensula sau cu peniță, nelipsind și unele linogravuri) dovedesc cu prisosință darul său de a evoca liric diferite chipuri ale oamenilor și privelești din natură. De o mare finețe sînt portretele în tuș ale unor bătrîni chinezi, artistul avînd o linie foarte sensibilă, care îi permite ca, prin cîteva trăsături sintetice și fără abuz de detalii, să caracterizeze oamenii. Pline de poezie și adevăr sînt acuarelele ce ilustrează romanul lui Leonov, mai cu seamă acea lucrare cu o perspectivă vastă și vibrantă, în simplitatea ei, „Peisaj cu doi pini". Picturalitatea lucrărilor în alb și negru este surprinzătoare, artistul obținînd valori și expresii ca și cum ar folosi culoarea.

Mergînd la ilustrația mai detaliată, acuarelistul L. P. Grigoraşenko evocă o seamă de episoade istorice cu numeroase personaje în acțiune. Faptele eroice ale poporului — din istoria mai îndepărtată sau din timpul războiului civil — sînt oglindite cu multă viață. Lucrînd mai sintetic și folosind linogravura colorată, S. D. Tuhar prezintă portretele unor muncitori și colhoznici din R.S.S. Moldovenească. Chipurile luminoase, prezentate în tonalități vii și într-o tratare stilizată, au un deosebit farmec, sugerînd avîntul cu care se construiește comunismul.

Diversității tematice, însemnătății ei, artiștii expozanți îi răspund cu foarte variate și interesante modalități de expresie, dovedind o forță de gîndire și o remarcabilă stăpînire a procedeelor artistice noi, impuse de noutatea conținutului de idei și sentimente.

Petru Comarnescu

SĂ DISCUTĂM

Ce vor face acasă minunații juniori care au demonstrat, o dată în plus, la 29 aprilie, talentul incontestabil al tinerilor noștri fotbaliști ? Ce vor face ? Petrescu va fi și de azi înainte un student fruntaș la chimie, nu va înceta să primească sfaturile asistentului și preparatorului său voluntar, Cojereanu, va continua să-l acroșeze pe Dridea sau să intercepteze pasa Ene — Țircovnicu. Pal va încerca să combine, ca pînă ieri, „în triunghi", cu Tabarcea, și să învețe cîte ceva din arta stopului de la Anton Munteanu. Suciu va ieși la pînză pe poarta fabricii de sticlă, împreună cu Ursu, căpitanul Arieșului, cel mai bun muncitor dintre fotbaliștii Potaissei de azi, și se va duce pe teren, ca să învețe să plonjeze mai bine chiar decît atunci, pe Stadionul Republicii, în ziua finalei Cupei, cînd a scos de cîteva ori mingea din picioarele lui Balint, sau decît în zilele de neuitat ale turneului U.E.F.A.

O echipă statu quo post bellum nu mi se pare cea mai bună soluție. E ca și cum am închide aurul într-o casă de bani. Dar aurul trebuie să circule. Așa cum a circulat „băncuța de trei parale" Dumitriu de la Petrila, peste noapte, spre cvintetul de aur al echipei noastre.

Să nu uităm formidabila energie pe care o declanșează dragostea de club. Unde oare a învățat Suciu arta plonjoului și a abnegației din zilele turneului U.E.F.A. ? Undeva, pe gazonul ros din fața porții de la Baia Mare sau de la Tîrgu-Mureș, cînd, biruindu-și teama, a plonjat, la 0-0, în picioarele prietenilor săi, Georgeli sau Hajdu, pentru a salva punctul de care avea atîta nevoie echipa sa.

Nu intenționez să cad în păcatul altui „Statu quo", sau, cu alte cuvinte : „la clubul de astăzi, cu orice preț". Dacă talentatul Jamaiski înaintează greutăți de creștere fotbalistică la Foresta din Fălticeni, e mai bine, poate, să-și continue liceul la „Gheorghe Lazăr" sau la Brașov, dar nu e mai puțin adevărat că antrenorul, care îl așteaptă cu brațele deschise, trebuie să deschidă ochii mari, ca să fie sigur că îi va oferi un tricou cu numărul 5 și nu unul etern, cu numărul 12, așa cum s-a întîmplat de atîtea ori.

Juniorii laureați ai Cupei U.E.F.A. pot avea nenumărate prilejuri de întîlnire. Reuniunile periodice ar întreține spiritul echipei din aprilie 62. Aceste revederi, la răstimpuri, pe gazonul de la „23 August" sau în „aula" unei prelegeri Gremio, ar putea fi mult mai utile. Atunci s-ar închega mai bine personalitățile dispersate, așa cum s-a întîmplat cu mult iubita noastră echipă de juniori, pe parcursul scurt al sudării ei pentru victorie.

Ioan Chirilă

MICUL ECRAN ȘI MARILE EXIGENȚE

Aș împărți, din capul locului, activitatea studioului nostru de televiziune în două categorii. Una cuprinde manifestări transmise *din afara* studioului, cealaltă — programe realizate *în studio*. Amîndouă sînt specifice, amîndouă fac din televiziune — creație a secolului 20 — unul din cele mai complexe, mai prompte și mai eficiente mijloace de educare, de îmbogățire a cunoștințelor. Dar între aceste două categorii există, deocamdată, o pronunțată discrepanță, o mare deosebire de calitate.

Mă gîndesc că în transmisiile din afara studioului, televiziunea are o sarcină relativ ușoară, redusă : aceea de-a *alege* fenomenele cele mai semnificative și de-a asigura *calitatea* transmiterii lor în imagini. *Alegerea*, în general, e dictată de însăși activitatea și importanța evenimentelor. În ce privește *calitatea* transmisiilor directe, contribuția televiziunii e mai mult de ordin tehnic și n-am căderea s-o discut (deși pot afirma cu toată liniștea că — în limita condițiilor obiective — imaginea e bună, clară, și nu rareori realizată din unghiurile cele mai avantajoase.) În toate aceste cazuri, conținutul, forma și, în ultimă analiză, valoarea, țin de specificul manifestării transmise. Televiziunea le găsește ca date existente, *obiective*, și meritul constă în a le reda cît mai fidel, cît mai puțin alterat.

Termenii discuției se schimbă însă, simțitor, atunci cînd ne referim la programele proprii ale Studioului, unde activitatea televiziunii e directă și exclusivă.

Nu s-ar putea susține că nu sînt și aici lucruri bune. Jurnalul televiziunii e, în general, întocmit și montat cu chibzuință, aduce știri și imagini proaspete, asigură varietate în succesiunea temelor și, ceea ce e mai important, redă în bună măsură roadele și ritmul trepidant al muncii constructive din țară. (Poate că filmările n-au totdeauna o calitate omogenă, iar comentariul muzical nu e prea variat, — dar acestea nu sînt determinante). Sînt emisiuni pentru pionieri și școlari izbutite, deși tonurile Danielei, comentatoarea principală, apar (uneori, nu chiar întotdeauna) afectate, de o juvenilitate forțată. Mai sînt rubrici ca „În fața hărții" sau cronicile plastice și — pînă nu demult — cronicile externe, care își găsesc eficiența în texte cuprinzătoare, limpezi, redactate cu inteligență și cu grijă pentru informarea și educarea telespectatorului. Binevenită este și invitarea sistematică a artiștilor amatori, care, pe lîngă faptul că oferă programe de calitate, întregesc imaginea talentelor multiple și variate ale poporului nostru.

Mult mai puțin izbutite sînt emisiunile la care participă artiștii noștri profesioniști, atît datorită lor, cît și respectivilor redactori ai televiziunii. Cîteva exemple. Televiziunea a încetățenit, printre altele, rubrica „vitrina literară". Aici sînt prezentate cărțile nou apărute în librării. În intenția de a folosi mijloace cît mai specifice, Studioul a adoptat formula unui dialog între doi sau mai mulți „cititori" (actori profesioniști), care își relatează impresiile despre cartea citită, ba o și „ilustrează" apoi, în imagini „dramatizate" (jucate de alți actori profesioniști). Dialogul acesta e, însă, de un nivel submediocru. Naivă, puerilă, lipsită de sevă și de accente, departe de spiritul cărților discutate, prezentarea e total plată și produce efecte contrarii celor scontate.

Cu rare excepții, emisiunile de versuri au aceleași caracteristici. În afara unui „cadraj" îmbunătățit progresiv, calitatea recitărilor — fie că e vorba de montaje literare-muzicale, fie de recitaluri de poezie — e discutabilă. Textele de legătură sînt emfatice, de o imagistică inexpresivă, făcînd o introducere nespecifică la o poezie sau alta. Recitatorii, la rîndul lor, au un ton fals patetic, lipsit de aprofundare a ideii. Adevărul e că se recită manierist și desuet. (Nu mai insistăm asupra faptului că unii actori nici nu-și memorizează cum trebuie textele, au ezitări și alunecă la suprafață, pe cantilenă).

În ceea ce privește „teatrul în studio", am notat unele căutări interesante spre conturarea unui limbaj specific (îndeosebi în montările regizorilor Petre Sava-Băleanu și Ion Barna). Se dibuiește încă, și tendințele cele mai evidente înclină spre combinarea mijloacelor de film cu cele teatrale, ceea ce dă un caracter mai mult formal acestor căutări. Ar trebui pus un accent mai hotărît pe valorificarea *jocului dramatic* al actorului.

O parte foarte bogată a emisiunilor de televiziune — și faptul e cît se poate de firesc — e deținută de film. Studioul are meritul de a înfățișa, la scurt interval de timp față de cinematografe, filme valoroase și actuale. Nu vreau să redeschid aici mult dezbătuta problemă a concurenței făcute de televiziune cinematografelor (și teatrelor). Totuși, nu se poate nega că televiziunea răpește sălilor de cinema o parte din spectatori. N-ar fi mai bine, de aceea, ca televiziunea — fără a renunța la reluarea unor filme de pe piață — să inițieze prezentarea sistematică a unui fel de istorie a filmului ? Adică să-și transforme o parte din programul cinematografic, în programul unui adevărat „cineclub" ? Un început s-a și făcut prin prezentarea (cam stîngace, ce-i drept) a unor pelicule puse la dispoziție de Arhiva națională de filme. Inițiativa ar trebui dezvoltată și susținută consecvent. Organizarea de cicluri ale filmelor clasice, sovietice și străine (eventual și o privire retrospectivă asupra tinerei noastre cinematografii) ar putea constitui atît un mijloc de educare, cît și de îmbogățire culturală a spectatorului.

Încă un aspect, din cele multe pe care le ridică programele de televiziune : concertele de muzică ușoară, inclusiv „varietățile". Studioul a „lansat" cîntăreți valoroși, care s-au impus ulterior prin arta lor, și a făcut bine. Apar însă cu vremea unele fenomene, devenite obicei. Cîte un concert de muzică ușoară e alcătuit aproape numai din melodii cunoscute, în timp ce altul cuprinde exclusiv „prime audiții". Același lucru cu cîntăreții : ascultăm, uneori, numai consacrați, alteori, numai anonimi. Ar trebui să se ajungă și aici la un echilibru, la o măsură justă.

La „varietăți" supără lipsa unui comperaj corespunzător, după cum supără și îngăduința cu care se acceptă repetarea, reapariția aceluiași „numere", de pildă la Mircea Crișan etc.

Trebuie avut în vedere că programele de televiziune nu pot fi audiate în întregimea lor de toată lumea. (Ar însemna să petrecem seri de-a rîndul în fața „micului ecran", ceea ce ne-ar răpi prea mult din timpul de care dispunem.) E limpede că unii caută anumite emisiuni, alții — altele. De aici, datoria Studioului de a-și diversifica rubricile, de a le contura și delimita limpede.

Deocamdată, programele televiziunii n-au abordat periodic o sumedenie de teme importante. Nu se dezbat probleme moral-educative. Bunăoară tineretul (trecut de vîrsta pionierilor), nu-și are rubricile lui, femeia (gospodina) e foarte puțin ajutată în preocupările cotidiene etc. În altă ordine de idei, prea puțini scriitori, compozitori, artiști plastici se perindă în fața camerei de luat imagini din Studio, spre a dezbate probleme ale lor, sau ale vieții noastre, în general. Televiziunea nu-și are cronicile ei literare, dramatice, muzicale. Nu există o emisiune proprie, specifică, de satiră și umor (și cît de potrivită ar fi la televiziune !) etc, etc.

Toate căile sînt deschise. Se cere însă mai multă îndrăzneală, mai multă fantezie și, desigur, multă seriozitate. Treptat-treptat, televiziunea își va găsi limbajul propriu, fructificînd la maximum extraordinarele posibilități ce-i stau la îndemînă, îndeplinind o funcție deosebit de însemnată în viața societății.

Florian Potra

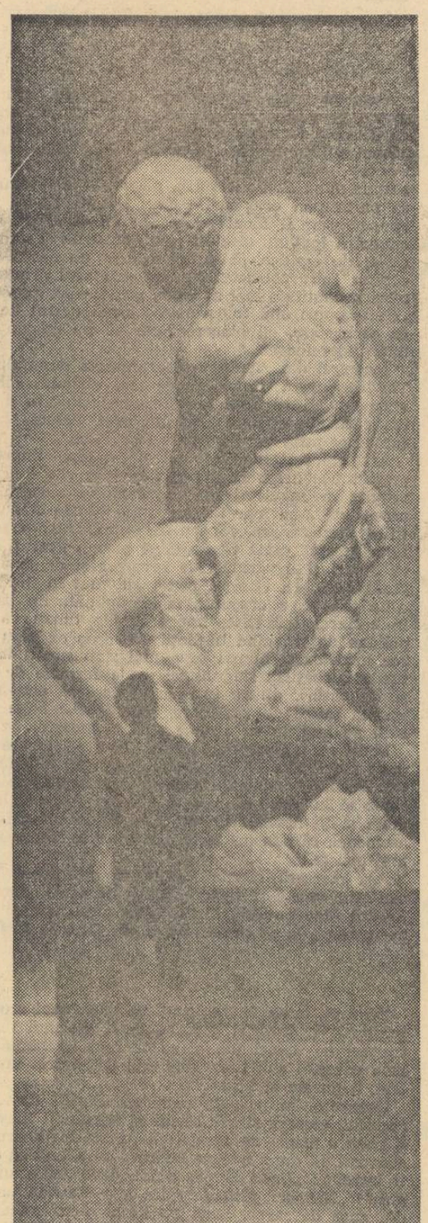

D. PACIUREA : „Gigantul"
Foto : N. SĂNDULESCU

Muzica instrumentală a celui care a fost promotorul principiilor și stilului culturii muzicale germane din secolul al XVIII-lea — dar și de mai tîrziu —, Iohan Sebastian Bach (despre care Gorki scria următoarele : „dacă ni-i imaginăm pe marii compozitori sub forma unui lanț de munți, atunci Bach, mi se pare, își înalță culmea departe, deasupra norilor"), cunoaște astăzi o largă răspîndire în rîndurile tineretului nostru. Indiciu semnificativ al maturizării gustului, pe care îl reflectă și prezența în magazinele de specialitate a numeroaselor discuri cu muzică de Bach, discuri rapid epuizate.

Semnalăm, astfel, dintre acestea, discul cuprinzînd două viori și orchestră în re minor, în interpretarea magistrală a lui David și Igor Oistrah (Eterna 7 20 031) sau cel care ne oferă, în interpretarea lui Roman Totenborg, minunatele concerte pentru vioară și orchestră, în la minor și mi major (Eterna 7 20 083).

Recent, casa de discuri Electrecord ne-a pus la dispoziție discul ECD—1018, pe care se află imprimate concertul pentru vioară și orchestră în mi major și Ciaconа din Partita Nr. 2, în re minor, pentru vioară solo. Violonistul de notorietate mondială Henryk Szeryng, care a concertat ultima dată în țara noastră cu prilejul celui de al doilea Festival internațional „George Enescu" (1961), interpretează aceste două lucrări compuse de Bach în perioada șederii sale la Köthen, perioadă de admirabilă fecunditate creatoare, căreia îi aparțin, de altfel, și concertele imprimate pe cele două discuri Eterna.

Geniala Ciaconă, încîntătoare prin „expresivitatea ei universală" (G. Hubov), piatră de încercare a repertoriului violonistic, a fost executată de H. Szeryng în întreaga ei bogăție polifonică. Discul, de o execuție tehnică superioară, se remarcă prin calitatea sunetului, prin dozajul excelent.

Cuprinzătoare, competentă, prezentarea discului (Ștefan Niculescu), folosește discofilului pe toate treptele inițierii muzicale. De asemenea, un mare pas înainte s-a făcut în privința prezentării grafice. În cazul de față, Vincențiu Grigorescu ne-a înfățișat coperți executate cu verva unei fantezii de un gust ireproșabil, căreia îi revine și meritul de a se înscrie în tematica discului.

Aceeași preocupare pentru o prezentare grafică la un nivel superior o remarcăm la discul cu imprimări din cele mai cunoscute succese ale cîntărețului George Niculescu Basu (Colecția mari cîntăreți romîni — ECE—087), cît, mai ales, la albumul care conține înregistrarea integrală a operei „Bărbierul din Sevilla".

Albumul, (discurile ECE 068, ECE 069 și ECE 070) cuprinde, în afara discurilor, mai multe zeci de pagini de text — portretul compozitorului (cu autograful său !), prezentarea științifică a operei, datorată criticului muzical Alfred Hoffman, textul libretului, în două limbi („bărbierul" își cîntă ariile în limba lui natală), imaginile interpreților etc.

Pe parcursul textului, desenele lui Matty Aslan, înfățișînd momente din desfășurarea acțiunii, au menirea să ne dea și o compensație vizuală. (Vignetele și tehnoredactarea — Matty Aslan). Nu lipsește decît partitura, ca să avem de-a face cu o mică enciclopedie muzicală a „Bărbierului din Sevilla". Albumul înmănunchează pe cei mai reputați interpreți din țara noastră, ai operei lui Rossini : Nicolae Herlea, Valentin Teodorian, Magda Ianculescu, Valentin Loghin etc. Corul și orchestra Teatrului de Operă și Balet al R.P.R. sînt conduse de Mihai Brediceanu și Cornel Trăilescu.

B. C.

o povestire satirică de

Iosef Kucera

DISCIPOLUL

„Negoțul e negoț și trebuie făcut negustorește".

E. A. POË: „Negustorul"

1.

Despre orașul Columbus din statul Ohio, umoristul Thumber scria că „este un oraș în care orice se poate întîmpla și unde, de altfel, aproape totul s-a și întîmplat". Dacă veți citi următoarea întîmplare, vă veți convinge că în Statele Unite există mai multe orașe despre care se poate afirma același lucru.

În primăvara anului cincizeci și doi, începură să se petreacă în orașul San Pablo, statul Wyoming, niște lucruri foarte ciudate. Judecînd după afirmația ziaristului Frank Simmons, care a scris despre acest caz cîteva articole interesante în ziarul „Wyoming Tribune", totul a început la patru aprilie al anului pomenit mai sus. În acea zi, la armurăria lui Martin Mac Tawish — unica întreprindere de acest fel din orașul San Pablo — veni un om scund și colțuros care zise:

„Bună dimineața, domnule Mac Tawish. Cum o mai duci?"

„Așa și așa, nici prea-prea, nici foarte-foarte, ca tot omul sărac" răspunse proprietarul armurăriei. „Ce vînt te aduce la noi în oraș, domnule Lubber? Vreo afacere, nu-i așa?"

„Pe dracu afacere! Ce fel de afaceri să aibă un biet crescător de vite în sezonul ăsta? Nimic sau aproape nimic. Drept să spun, mi-am pus azi în mișcare Fordul și picioarele special ca să vin la dumneata. Aș avea nevoie de ceva".

Omulețul de după tejghea se înclină și își netezi părul roșcat. „Vă stau cu plăcere la dispoziție, dom-

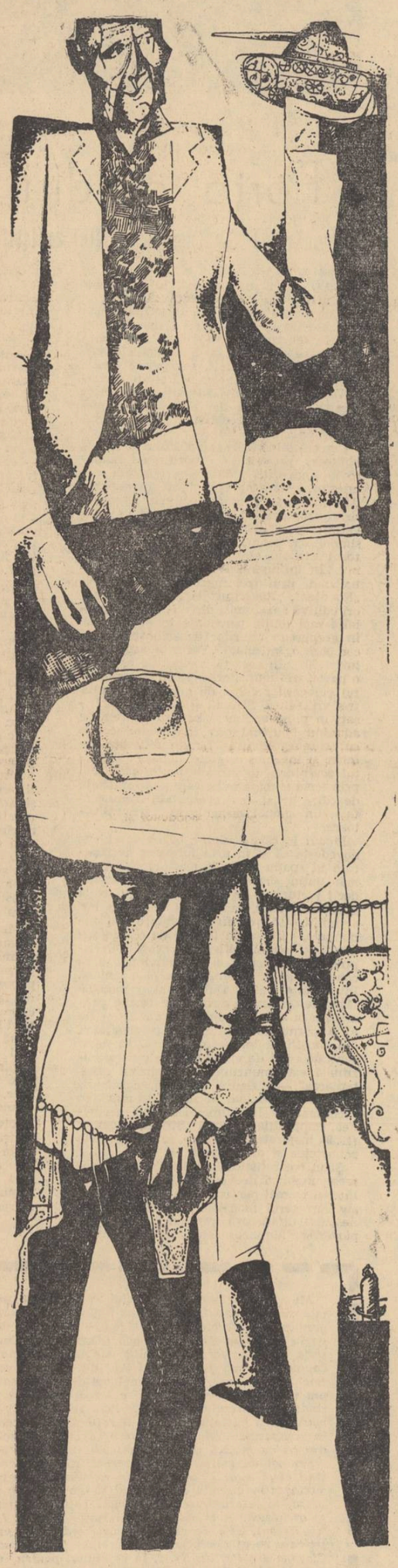

Ilustrația de N. ȘERBAN

nule Lubber. Cu ce vă pot servi?" Crescătorul de vite privi încurcat restelurile, dulapurile și rafturile largi.

„Scurt și cuprinzător, am nevoie de un revolver" zise vădit indispus. „Revolver și cartușe. Revolverul fără cartușe nu face nici două parale, bineînțeles".

Proprietarul armurăriei se înclină din nou.

„Un revolver? Mă rog. Din care ați dori, domnule Lubber? Ceva mai mic, calibru 22, sau un Colt de calibru greu, să zicem un Smith Wesson?" „Dă-mi un Colt. Mai bine ceva mai mare, un 38, de pildă, ca să nu fie chiar ca un tun. Cele de 44 au niște gloanțe cît pruna, care fac un tărăboi de te doare capul, asurzești, nu alta, și asta mie nu-mi place. Așadar un 38 și cel puțin o sută de cartușe".

Cînd fu servit, domnul Lubber mai comandă o centură și un toc de revolver.

„Am să-l port la mine", zise, ca și cînd s-ar fi scuzat. „Sînt în general un om pașnic, niciodată n-am cărat cu mine asemenea fleacuri, dar de, timpurile se schimbă... Dacă ar fi fost o pușcă, ar fi fost și mai neplăcut".

„Desigur, desigur", răspunse amabil negustorul. „Mi-aș permite însă, să vă fac atent, domnule Lubber, că ar fi poate mai bine să luați vreo sută de cartușe în plus. În caz că nu aveți destulă experiență în tragerea cu revolverul, veți avea nevoie de o anumită cantitate de cartușe pentru a vă exersa..."

„Adevărat... Bine, dați-mi atunci cinci sute, lua-le-ar naiba... Și mai dați-mi șase cartușe pe deasupra, să încarc tunul ăsta; n-aș vrea să încep imediat vreuna din cutioarele astea".

Pe urmă crescătorul de vite plăti, încărcă arma și își încinse centura cu tocul de revolver în jurul corpului, sub haină.

„O să se vadă puțin — mormăi la plecare — dar nu face nimic. Să vadă lumea că am pornit la război, cum se zice".

Proprietarul armurăriei nu mai întrebă nimic, iar Eremia Lubber, luîndu-și un scurt rămas bun, părăsi prăvălia. Din ziua aceea, pașnicul crescător de vite se exersă în tragerea cu revolverul cu atît elan, încît după nici patrusprezece zile, fu nevoit să plece din nou la oraș după o nouă provizie de cartușe.

„Dă-mi mai bine o mie de bucăți dintr-o dată, șefule", zise. „Și fiindcă tot sînt aici mai dă-mi o armă. Una singură nu-i deajuns la o adică. Tragi de șase ori, nu nimerești nici o dată... și pe urmă? Ești la bunul plac al inamicului".

„Din nou un 38?" întrebă proprietarul armurăriei. Eremia Lubber făcu un semn afirmativ.

„Da. Asta-i calibrul cel mai potrivit. Nu costă mult și, cînd tragi în careva, face același serviciu ca și un 44, numai gaura pe care o face este ceva mai mică, asta-i toată diferența".

Arăta îngrijorat, ca un om care are ceva pe suflet și ar vrea să împărtășească taina sa cuiva. Pînă la urmă însă plecă, după ce schimbă vreo cîteva cuvinte despre vreme cu proprietarul armurăriei. De altfel, domnul Mac Tawish nici n-ar fi putut să se ocupe îndeajuns de el, deoarece, între timp, intraseră în armurărie alți doi clienți.

În ziua aceea, domnul Lubber rămase în oraș pînă seara. Cînd o porni spre fermă, se înnoptase de-a binelea. La abia trei kilometri de oraș, din tufișurile care încadrau drumul bolovănos de țară, răsună o împușcătură. Eremia Lubber nu fu atins; în schimb fu atins pneul de la roata din spate a Fordului. Indignat, crescătorul de vite slobozi la voia întîmplării vreo șase gloanțe — întreaga încărcătură a unuia din revolvere — în direcția tufișurilor. Deoarece din tufișuri nu răspunse nimeni, înlocui roata defectă cu roata de rezervă și plecă.

Membrilor familiei sale nu le spuse nimic despre pățania de lîngă tufișuri. În schimb, cînd rămase singur în vizuina sa, pe care o numise în glumă „birou", scoase din portofel o hîrtie făcută mototol, citi de vreo cîteva ori conținutul ei, clătină din cap și mormăi: „Cine să fie? Cine o fi, pe toți dracii și diavolii cu coarne și fără coarne, dungați, punctați și vărgați, cine?"

Întrebarea asta rămase însă fără răspuns.

2.

Ziua de patru aprilie 1952 nu deveni memorabilă numai prin faptul că în acea zi porni la război Eremia Lubber. La aceeași dată, încă un alt bărbat, pînă atunci foarte pașnic, intră în armurăria lui Mac Tawish pentru a-și cumpăra o armă. Acesta era un anume John B. Squeamish, negustor de terenuri, care se mutase în oraș acum cinci ani și despre care se spunea c-ar fi făcut avere „în fel și chip". Acesta cumpără însă un elegant pistol automat și numai cincizeci de cartușe. „Mulțumesc, sînt un destul de bun ochitor" zise politicos, cînd proprietarul armurăriei îi oferi o cantitate mai mare de gloanțe pentru exerciții. „Pe vremuri, mă foloseam de armă destul de des și, ca să zic așa, cu plăcere. Sper că nu mi-am pierdut încă îndemînarea..."

Începînd din ziua aceea, armurăria domnului Mac Tawish deveni din ce în ce mai vizitată. Zilnic veneau noi clienți să-și facă rost de arme; în majoritatea cazurilor comandau arme mici, deseori însă se cereau și puști cu gloanțe sau cu alice.

Atît oamenii din oraș cît și cei din împrejurimi, crescătorii de păsări și crescătorii de vite din fermele risipite în lungul și în latul regiunii, simțiră brusc nevoia de a se înarma. Nici unul dintre ei nu-și justifica comportarea, veneau fără explicații, deseori cam fistîciți, apoi după cîteva clipe plecau ușurați de cîțiva dolari și îngreunați de revolver și de provizia de gloanțe sau cu cîte un pistol automat în toc.

La marginea orașului, în dărăpănăturile izolate și în carierele părăsite, împușcăturile tunau ca pe un poligon de tir, cînd bărbații din oraș exersau mînuirea armelor și numai ceva mai slab sunau împușcăturile bărbaților singurateci de la fermele de legume și de păsări, dintre care unii fuseseră convinși că vechea pușcă de vînătoare, menită să-i bage în sperieți pe hoți, le va ajunge pînă la moarte.

Mulți se mirară, dar tăcură. Alții se mirară și mai mult și iscodiră pe ici pe colo, dar fără nici un rezultat. Bărbaților care începuseră să se înarmeze, așa din senin și la bătrînețe, nu le plăceau întrebările indiscrete și în nouăzecișinouă la sută din cazuri dădeau asemenea răspunsuri încît curioșilor le trecea pofta să mai insiste.

Așa merseră lucrurile pînă în octombrie 1952; și zeii știu cum s-ar fi terminat toate astea, dacă micul Martin Mac Tawish, fiul armurierului n-ar fi căpătat pe nedrept, la 22 octombrie, o chelfăneală strașnică.

3.

De fapt, taina fu explicată pe baza unei erori. Proprietarul armurăriei găsi, cu două ore mai tîrziu, cei treizeci de dolari (de al căror furt își bănuise propria odraslă) sub pressepapierul de piatră, unde, distrat, îi pusese el însuși.

Deoarece, în primele momente după descoperirea furtului, crezuse sincer că micul Martin îi luase banii, îi trase o mamă de bătaie după toate legile scoțienilor economi. Și după fiecare lovitură zdravănă cu cureaua îl întrebă: „Unde ai pus banii, derbedeule, unde i-ai pus?" „Nicăieri, tătucule" urla Mac Tawish junior, ca din gură de șarpe, „nici nu i-am văzut măcar..."

Cureaua șuieră din nou, căzu cu o plesnitură, iar micul Martin Mac Tawish scoase un urlet de se cutremurară pereții.

Și din nou, cu răbdare și aproape cu tristețe, negustorul întrebă: „Unde ai pus banii, secătură? Ai să spui o dată?"

Șfichiuitul și pocniturile curelei și urletele băiatului alternară cu aceste întrebări lipsite de patimă, pînă cînd bătrînului îi amorți mîna. Atunci îi dădu drumul băiețașului, își încinse pîntecul cu cureaua și spuse: „Știu eu ce înseamnă asta, n-avea tu grijă. Te-a stricat bunătatea mea — recunoaște băieței hrăpăreț! Tătucu' și-a ținut cuvîntul, ți-a plătit după cum ne-a fost învoiala și tu ai devenit un mic capitalist și ți-a venit pofta să te îmbogățești mai repede; de aceea mi-ai furat cei treizeci de dolari. Ai crezut că tătucu' n-o să bage de seamă. N-ai știut însă că țin cont de fiecare cent, de fiecare dolăraș, darmite de treizeci de dolari. Ei, te-ai înșelat, după cum vezi. Și mie nu-mi rămîne decît să mă despăgubesc, fie și parțial. Îți confisc purcelușul, derbedeule". Zicînd acestea deschise un sertar al biroului său, scoase din el o pușculiță nichelată de forma unui purceluș, o scuturâ pînă zornăi și repetă: „Îți confisc purcelușul. Nu e în el nici măcar o treime din suma pe care mi-ai furat-o, dar mai bine ceva decît nimic..."

„Tată", zbieră băiețelul. „Eu într-adevăr..." Se rugă și urlă de s-ar fi înduioșat și pietrele; bătrînul însă fu de neînduplecat. Și așa, băiatul trecu de la urletul și scîncitul neputincios la un ton mai normal și pînă la urmă zise logic: „Tătucule, eu nu ți-am luat cei treizeci de dolari. Ce este în purceluș am cîștigat cinstit, asta tu o știi prea bine. Și dacă nu-mi dai imediat înapoi purcelușul, atunci..."

„Atunci, ce?"

„Atunci o să mă duc la poliție și o să spun cum am cîștigat banuții din purceluș!"

„Mă!"

Martin Mac Tawish senior băgă purcelușul înapoi în sertar, străbătu camera din două salturi și întinse mîna să-și apuce odrasla. Băiatul, care stătea aproape de ușă cu mîna pe clanță, fu însă afară înainte ca tatăl lui să parcurgă jumătate din distanța dintre el și ușă. Și deoarece nu voia să guste din nou cureaua, zbură pe scări ca un fulger roșcat scoțiano-american, o zbughi în stradă, ocoli în fugă blocul și coti dispărînd după colț. Acolo se izbi de un domn gras căpățînos, cu niște sprîncene foarte asemănătoare cozilor de pisică și cu niște mustăți pleoștite de morsă; și cum era pornit îl arătă cu degetul și strigă:

„Dumneavoastră ați fost al doilea!"

Bărbatul cu mustățile de morsă se holbă la el.

„Ce am fost?"

„Al doilea la rînd!"

„Al doilea ce? În ce rînd?"

„Al doilea căruia i-am scris"

„Și ce mi-ai scris?"

„Scrisori de amenințare, domnule Pigtail".

„Ia te uită, mă cunoști?"

„Cum să nu! Dumneavoastră sînteți domnul Pigtail care crește porci. Și locuiți în Valea Lungă, după deal, dincolo de moșia domnului Lubber. Cum să nu vă cunosc dacă v-am scris doar..."

Și așa ieși totul la iveală.

Micul Martin Mac Tawish, căruia încet-încet îi trecuse usturimea, părerea de rău și mînia, își șterse cu colțul mînecii urmele de lacrimi de pe fața pistruiată. Acum ar fi vrut s-o șteargă; începuse — așa cum a declarat mai tîrziu — să-și dea seama că se păgubește pe el însuși păgubind armurăria tatălui său. Dar grasul domn Pigtail și-l asigură, apucîndu-l de guler și zise: „Tu ești al lui Mac Tawish, nu-i așa? Al ăluia care are armurăria de după colț?"

„Da"

„Și ce ziceai că mi-ai scris?"

„Nimic. Eu... numai așa domnule Pigtail"

„Bine. Să mergem atunci la poliție. Așteaptă numai să-mi încui Fordul, să nu-mi plece careva cu el..."

„Atunci eu... am să... dar n-o să spuneți nimănui nimic, nu-i așa domnule Pigtail?"

„Se înțelege că nu. Vorbește. Sau știi ce? Hai cu mine în mașină să-mi povestești acolo totul. Cel puțin n-au să se holbeze oamenii așa la noi..."

Și acolo, sub acoperișul vechiului Ford, povesti micul Mac Tawish ce știa. Și pentru că apoi grasul domn Pigtail. ca atîția alți bărbați, nu se ținu de cuvînt și un sfert de oră mai tîrziu se duse cu povestirea și cu băiețelul la poliție, începură a doua zi să se pună în mișcare roțile așa-numitei justiții, ziarele începură să scrie, iar oamenii începură să rîdă printre înjurături. Și așa...

4.

„Ei," zise cu trei săptămîni mai tîrziu președintele tribunalului de district, după ce dădu citire actului de acuzare în memorabilul proces cu proprietarul armurăriei Martin Mac Tawish, „ei bine acuzat, ce argumente poți aduce în favoarea dumitale? Ești de părere că ceea ce ai făcut este just? Te recunoști vinovat, conform acuzării sau mai ai ceva de spus? Vorbește, te rog!"

Martin Mac Tawish privi pe președintele tribunalului, pe acuzatorul public, grupul numeros de martori, apoi străbătu cu privirea spațioasa sala a tribunalului, plină pînă la refuz de la parter pînă la galerie. Fidel originii sale scoțiene și proverbialului spirit economic scoțian, nu-și luase apărător și de aceea stătea acum singur, singur împotriva tuturor. O clipă regretă că nu acceptase măcar apărătorul ex officio care îi fusese propus, dar imediat își zise: „La naiba! Pînă la urmă s-ar fi putut ca avocățoiul ăla să vrea niscaiva bani!"

„Ei, acuzat — zise președintele tribunalului, văzînd că Mac Tawish nu răspunde. „Vorbește te rog. Îți recunoști vina?"

„Nicidecum, stimate domnule președinte"

„Nuu?"

„Nu!"

Sala tribunalului începu să zumzăie ca un roi de albine. Președintele lovi în masă cu atîta putere, încît fu cît pe aci să rupă o bucată din tăblie.

„Liniște, vă rog. Așadar acuzatul nu se simte vinovat. Bine. Ce argumente ai contra acuzării?"

Martin Mac Tawish se fîstîci.

„Eu — adică stimate domnule judecător... asta... a fost..."

Unul dintre jurați se aplecă și șopti ceva la urechea judecătorului.

Acesta făcu un semn afirmativ.

„Bine" zise. „Văd că îți vine greu să răspunzi deodată, cu o singură propoziție. Îți vom pune atunci întrebări în legătură cu fiecare punct al acuzării, lăsînd la o parte detaliile inutile. Acuzat Mac Tawish, recunoști că la data de 2 aprilie a.c. l-ai îndemnat pe fiul dumitale minor Martin Mac Tawish junior să scrie o scrisoare anonimă lui Eremia Lubber, de profesie crescător de vite, domiciliat la ferma „La trei stejari", districtul San Pablo și că în scrisoare l-ai amenințat?"

„Nu l-am amenințat, stimate domnule judecător. Eu doar n-am scris scrisoarea și nici n-am iscălit-o".

„Bine, rectific: în care a fost amenințat atunci. Citiți, vă rog, scrisoarea!"

Tînărul avocat al acuzării se înclină servil și începu să citească cuprinsul scrisorii care se afla între corpurile delicte înregistrate sub numărul unu:

„Dihor bătrîn și hoț, te fac atent că ți-a sunat ceasul. Știi bine ce festă ai jucat și cui i-ai jucat-o și n-ai să te miri, desigur, dacă într-una din zile vreo cîteva gloanțe au să-ți ciuruiască bojocii, de îndată ce o să poți fi ochit la sigur. Și asta va avea loc în curînd, deoarece nu mai pot suporta gîndul că pămîntul mai poartă pe scoarța lui un asemenea șacal scîrbos.

Bucură-te, țintesc bine!

Dușmanul"

Sala se învolbură din nou, ciocănașul bătu energic în masă iar președintele tribunalului zise:

„Ei bine acuzat. Recunoști că ai dictat această scrisoare fiului dumitale și că ai expediat-o domnului Lubber?"

„Recunosc".

„Și în ceea ce privește scrisoarea numărul doi cu un conținut și sens asemănător, pe care a primit-o cu o zi mai tîrziu vecinul îndepărtat al domnului Lubber, domnul Valentin Pigtail, fermier la Valea Lungă, districtul San Pablo, recunoști că ai dictat-o și ai expediat-o neiscălită?"

„Da, onorată Curte".

„Bine. Recunoști că ești autorul celorlalte scrisori anonime? Că la 16 aprilie a.c. ai tras cu arma în susnumitul Lubber, pe cînd acesta se întorcea din oraș la ferma sa?"

„Recunosc. Neg însă că aș fi tras în el cu intenții criminale, după cum afirmă acuzarea".

„Așa? Atunci de ce ai tras?"

„Ca să-l sperii și mai tare decît cu scrisoarea. Am țintit pneul și l-am nimerit. Și fiindcă veni vorba despre asta, acest lucru este valabil și pentru celelalte cazuri. De cîte ori am ochit pe careva din ascunziș — ceea ce s-a întîmplat numai de vreo cîteva ori — am țintit întotdeauna fie vîrful pălăriei, fie bastonul din mînă sau pneul mașinii și niciodată n-am luat la țintă omul. N-am putut pune în primejdie viața nimănui, fiindcă sînt un bun ochitor. Și printre martorii acuzării sînt persoane care pot s-o confirme".

Cîțiva bărbați luară cuvîntul și recunoscură nepărtinitori că acuzatul este un excelent ochitor; se convinseseră de acest lucru, mai ales la vînătorile la care, imprudenți, îl invitaseră.

Judecătorul oftă din nou și mai adînc.

„Bine, bine. Ești un bun ochitor și n-ai vrut să faci oamenilor nici un rău. Atunci de ce — la toți... de ce ai făcut toate acestea, omule? De ce ai înnebunit întregul oraș și întregul district? De ce ai îngrozit oamenii cu amenințări? De ce ai adus tulburarea în district? De ce? Ce fel de om ești, în definitiv?"

Aici Mac Tawish pronunță cuvintele celebre repetate apoi de zeci de ziare:

„Am luat exemplu, onorate tribunal... de la slăvitul nostru guvern."

„Ați luat exemplu..."

„Da stimate domnule președinte, da onorate tribunal. N-am făcut altceva decît să imit în mic ceea ce face guvernul nostru în mare. Dacă mă veți condamna pe mine, veți condamna și slăvitul nostru guvern".

Ciocănașul bătu în masă cu frenezie.

Treptat, zgomotul din sală se potoli. Martin Mac Tawish luă cuvîntul și începu să-și expună extraordinara sa teorie. „Lucrurile stau așa, onorat tribunal" zise cu bunătate — „Sînt negustor. Aveam în depozit arme. Multe, diferite și de calitate. Dar negoțul nu mergea nicidecum. Oamenii nu cumpărau nici revolvere, nici puști, nici cartușe. Trăiam de azi pe mîine, plăteam din greu impozitele și perspectivele erau din ce în ce mai negre. Gangsteri pe aici nu prea avem ca să mai ciupim cîte ceva de pe urma lor; sîntem un oraș mic, departe de centrele civilizației ca New Yorkul, Chicago și altele. Oamenii trăiau liniștiți, pașnici, ca să zic așa. Ce era atunci să fac cu armele mele? Era clar că trebuia să întreprind ceva, dacă nu voiam să dau faliment; dar nu-mi trecea prin cap încă, cam ce ar trebui să fac. Pînă cînd, într-una din zile, Domnul ceresc mă lumină, trimițîndu-mi o idee minunată".

Aici Mac Tawish surîse visător și își ridică privirea spre tavan, ca și cînd s-ar fi așteptat că de acolo Domnul ceresc îi va face un semn prietenesc.

„Odată, pe cînd ședem într-o anumită cămăruță și răsfoiam plictisit niște ziare vechi, mi-a atras deodată atenția un desen. Reprezenta un morman de arme de tot felul, de la mitraliere pînă la tancuri și avioane, probabil de bombardament, în fața căruia stăteau încurcați cîțiva membri ai guvernului nostru. Sub desen era un articol cu titlul: „Vom umple Grand Canionul cu armele noastre?" Din simpatie am citit articolul de la început pînă la sfîrșit. „Ia te uită, săracu' guvernul nostru" — mi-am zis —, are care va să zică aceleași griji ca și mine. Nici el nu știe ce să facă cu armele... Mă uit la dată, ziarele aveau o vechime de doi ani; erau din aprilie cincizeci. Și cum am căzut pe gînduri, acolo în singurătatea mea, mi-am amintit că pe atunci citisem numeroase plîngeri de surplus de arme și de primejdia șomajului în industria de armament. Apoi plîngerile au încetat brusc. De ce?

Și în clipa aceea m-a luminat Dumnezeu-tatăl. Mi-am amintit că la sfîrșitul lui iunie cincizeci a izbucnit războiul în Coreea, care, ca să zicem așa, a fost de la bun început afacerea noastră, a americanilor. Și mi-am dat imediat seama cum a scăpat guvernul nostru de uriașul surplus de arme. Sper că vorbesc destul de clar, înalt și onorat tribunal?"

Președintele tribunalului făcu tacit un semn afirmativ.

„Bine. Am studiat atunci chestiunea și mai profund și pînă la urmă m-am hotărît să-mi pun comerțul pe picioare, în acelaș mod în care guvernul nostru sprijină reînflorirea bussinessului de stat în domeniul industriei de armament.

In necazul meu am devenit doar un imitator al înaltului nostru guvern. Am început să aplic pe scară mică în district ceea ce face el pe scară internațională: în loc de popoare, am neliniștit, speriat și enervat oamenii din oraș și din ținut. Majoritatea oamenilor, în special a oamenilor de afaceri, au cîte un mic păcat, o mică pată pe conștiință: nu toți am reușit să punem bazele averii noastre în așa fel încît să nu rămînă, pe ici pe colo, și cîte un păgubit. Și acum am ajuns, onorat tribunal, la miezul problemei. Mi-am luat adresarul districtului și am început să scriu și să telefonez persoanelor despre care gîndeam că ar putea fi lesne speriate. Repet că am acționat numai și numai în calitate de discipol modest al guvernului nostru, cînd am început să introduc panica în micul nostru oraș de district. Judecați-mă, dacă puteți!"

Liniștea continuă. Apoi acuzatorul public spuse, desigur mai mult ca să zică ceva: „Și scrisorile de amenințare, le-ai scris pe toate singur?"

„Nicidecum, mă rog. După cum am mai declarat, majoritatea din ele a scris-o iubitul meu fiu, pentru cinci cenți bucata".

„Bine, continuă te rog".

„Acțiunea, după cum binevoiți a vedea, a reușit din plin. În curînd începură să cumpere arme și persoane cărora nu le scrisesem și nici nu le telefonasem. Le cumpărau de teama celor care începuseră să poarte arme prea bătător la ochi și treptat izbucni o adevărată febră a înarmării. Toți se temeau de toți și fiecare cumpăra arme și cartușe numai ca să nu rămînă neînarmat printre atîția înarmați. Din cînd în cînd, pentru menținerea atmosferei, am mai tras în cîte unul, fără ca să pun în primejdie, după cum am mai spus, viața nimănui".

Sala începu să șușotească, dar ciocănașul președintelui tăcea. Bărbatul care îl ținea în mînă se uita la acuzat cu o expresie de mirare prostească, ce se transformă treptat într-o veselie tăcută. Rîdea, oare, omul cu ciocănașul de sine însuși, fiindcă în vremea cînd febra înarmării își atinsese culmea își cumpărase și el o pușcă cu șase lovituri și două revolvere, fără să știe nici el singur de ce și pentru ce?

Eremia Lubber se aplecă spre domnul Pigtail:

„Al naibii, șmecher scoțian! Așa stăteau treburile atunci... Și eu care am crezut, atunci cînd am primit scrisoarea aia anonimă, că era de la tine, vecine... De cîte ori doar nu ne-am judecat în tinerețe din cauza gardurilor ălora, ani întregi n-am vorbit unul cu celălalt; și o dată i-ai rupt șira spinării celui mai iubit cîine al meu... și așa una după alta..."

„Și eu am crezut că tu mi-ai scris" — mîrîi grasul domn Pigtail. „Pe vremuri am avut noi niște neînțelegeri din cauza unor animale care ți se pierdeau și m-am gîndit că ți-a intrat ceva în capătînă și că ți-a venit tam-nesam cheful să te răfuiești tocmai acum...

Ce să mai adăugăm la această povestire extraordinară?

A fost făcută încercarea de a învinui pe Martin Mac Tawish de „încălcarea monopolului guvernului în provocarea de panică în scopul vînzării unui anumit sortiment de mărfuri". Astfel fu formulată, cel puțin, acuzarea avocatului care sprijini cuvîntarea sa, de altfel foarte bună, de clasicul: „Quod licet Jovi non licet bovi" — „Ce este permis unui zeu nu-i este permis unui bou". Deoarece nu reuși însă să demonstreze că guvernul Statelor Unite ar fi patentat acest monopol și fiindcă toți martori acuzării îl iertară în mod spontan pe Martin Mac Tawish, acuzatul scăpă pînă la urmă cu o mică amendă „pentru tulburarea liniștei publice".

Și astăzi?

Negoțul lui Martin Mac Tawish înflorește, pentru că doi bărbați întreprinzători au deschis în oraș două centre de tir, folosindu-se de reclama procesului și de ecoul lui în presă. Mac Tawish, la rîndu-i, se bucură de respectul și de stima generală, ca un bărbat care se pricepe minunat la bussiness. Se știe că a primit o ofertă solidă din partea unei întreprinderi de reclame; Mac Tawish a refuzat însă, în mod politicos, explicîndu-și refuzul prin declarația că are de gînd să se ocupe cu cariera politică.

Sîntem convinși că va avea succes în politică.

Este doar un excelent discipol al guvernului său!

În romîneşte de Jana Pleterova

Iosef Kucera, prozator și umorist ceh, născut la 27 februarie 1908 la Purkarec în Boemia de sud, este autorul povestirilor „Aventuri din Vestul sălbatec" **(Dobrodruzstvi z Divokeho zapadu)**, 1941; „Vîntul din munți" **(Vitr z hor)**, 1944; și al romanului „Se caută Otto Ventura" **(Hleda se Otto Ventura)** 1942. În 1946 a publicat romanul „Dimineața însorită", în care descrie viața oamenilor săraci dintr-un sătuleț din sudul Boemiei. În 1954 a publicat „52 de Hitleri", al cărei conținut reflectă teme de actualitate din America de azi. Este vorba de zece povestiri satirice, în care autorul demască imperialismul și fascismul, corupția pe care este bazată viața publică din Statele Unite, demența propagandei antisovietice, afacerile necurate ale businessmenilor și tragedia victimelor psihozei de război din S.U.A. În același timp nu uită să scoată în evidență aspirația fierbinte a oamenilor simpli din Statele Unite spre o pace trainică și sigură.

OPINII

Cititorii sînt rugați să trimită în scris la redacția noastră părerile și observațiile lor în legătură cu problemele pe care le ridică această schiță, precum și cu alte probleme din viața tineretului și cu modul cum trebuie ele oglindite în paginile literare.

redem că unele rezerve tacite ale criticilor de a nu se ocupa de scriitorii tineri decît la datele festive ale apariției volumelor acestora, cînd au sentimentul că îi „descoperă", sînt de natură să dăuneze formației și creșterii permanente a puterii artistice. O tendință, în bine sau în rău, în activitatea tinerilor, trebuie sesizată critic. Se răspunde de obicei că dezavantajul acestei operații ar fi lipsa perspectivei generale, aprecierile privind o unitate prea restrînsă din operă. Nu vorbim de poeziile cuiva publicate sporadic, pentru că așteptăm volumul, ca atunci să spunem că ar mai fi trebuit lucrat, cînd, de fapt, puteam spune asta în timp ce poeziile erau publicate în presă. În felul acesta, critica rămîne în urma fenomenului literar. În loc de a-l însoți, cum e firesc, îl consemnează, doar.

Se publică mai jos schița unui tînăr talentat, care se află în faza unor adevărate experiențe creatoare, încercînd o modalitate originală de zugrăvire a unor aspecte ale realității. Ea se încadrează într-un efort mai vechi al lui N. Velea de a aborda o proză **de probleme.** Ideea este urmărită în rostogolirea ei greoaie, bolovănoasă. Emoția este rece, nu însă fără o precipitație nervoasă. Scriitorul are o inspirație lucidă, care duce uneori în proza sa la o atmosferă uscată, lipsită de vibrații. Frenezia scriitorului e cerebrală. Ceea ce se reține din primul moment în scrisul lui Velea este sentimentul unei viziuni proaspete, care ocolește drumurile arhicunoscute, încercînd să desfunde căi noi către sufletul omenesc. Dar el uită cîteodată că aceste desțeleniri trebuie să urmărească o linie de legătură cu punctul inițial, fără întreruperi, ori ajungerea la un capăt nepreväzut. Faptul în sine din schița **În treacăt** poate nedumeri. Pentru că se pătrunde brusc, într-un univers de probleme insuficient încă tratate de scriitorii noștri. Cazul e izolat, fără putere de generalizare. Însă faptul de viață nu e minor. Nu e nici un fapt divers, deși pare astfel. Tocmai pentru că spuneam că Velea scrie nuvele și schițe de probleme, aici trebuie avută în vedere problema de viață pe care o ridică schița de fapt: conduita morală superioară, răspunderea gravă a tinerilor de azi, în viață, cărora le este incompatibilă trăirea „provizorie", superficială. Personajul, un tînăr, Duminică, este un cumul de energie. E la vîrsta cînd „are prea puțin timp în urmă și prea mult înainte", dar cînd i se pare că a făcut prea mult și prea devreme. Tinerețea lui și-a revărsat din plin roadele. E șoferul numărul unu al raionului. Din această cauză gîndește că și-a creat un spațiu suficient de timp liber cînd „mai poate trăi, un timp, provizoriu", că se poate „odihni și răsfăța". Viața contemporană i-a deschis o perspectivă nemărginită de ascensiune și de realizare a idealului. Personajul a avut în existența lui, însă, un singur pisc pe care l-a urcat, dar de acolo este într-o veșnică coborîre. Conflictul iese din această cădere nefirească de la o altitudine superioară a vieții. Stagnarea înseamnă pentru Duminică o sinucidere lentă. Pentru că traiul „provizoriu" nu intră în ordinea firească a unui tînăr al zilelor noastre. Provizoratul în viață înseamnă o autoanulare. Aici însă Velea era în măsură să dea conflictului o acoperire mai plină de viață, pentru a crește gradul de verosimilitate. Schița este, într-un fel, o replică la literatura omului de prisos. Dacă el, ca individ, rîvnește la o asemenea condiție, viața îl respinge, stigmatizîndu-l. Fenomenul e expurgat de la sine de către organismul moral sănătos al societății noastre. Însă naratorul, iarăși dintr-un exces de inovație, merge cu dezinvoltură spre o motivare cu orice preț originală, căutînd să interpună argumente hazardate, unele de-a dreptul grotești. Relatarea nebuniei lui Duminică, atunci cînd pleca din plăcere cu tractorul sau cu camionul la cîmp ca să vîneze iepuri în lumina farurilor, sau visele criminalistice ale Adinei parcă ar fi din schițele lui Urmuz. Nu numai aici, dar peste tot se resimte un decalaj între sensul teoretic al schiței și procedeele artistice. Se adaogă la asta un stil de notații foarte variate și, uneori, ciudate. Credem, de pildă, că simbolul despre cunoașterea pînă la jumătate a Adinei e discutat cu o notă de vulgaritate. Ce rost are atîta discuție între cei doi tineri, despre cunoașterea numai de la briu în sus? Pledoaria sa, din aceste motive, sărăcește. Biografia omului cu viața provizorie nu mai înscrie nimic elevat. E un joc cu viața; viața devine o veșnică glumă. Provizoratul înseamnă destrămarea, fibră cu fibră, a existenței sale. Pînă unde continuă procesul? Continuă la nesfîrșit? Da. O frînă se ivește în dragoste. Adina îl oprește în cădere, dar pentru cît timp? Pentru că nici ea n-are această putere miraculoasă a dragostei. Totuși, nici acum Duminică n-ar fi definitiv pierdut.

Însă pentru el și aceasta e tot un provizorat, ceva întîmplător și de moment. Viața vrea s-o ia ca pe o gratuitate amuzantă.

El caută încă timp pentru a-și suspenda existența într-un plan ireal. Conflictul amenință însăși rațiunea de a fi a eroului. Jocul cu viața se precipită. Pînă unde duce această evadare din tine însuți? Poate există un provizorat al neadevărului, o vîrstă a nedefinitului. Velea conduce conflictul pînă la punctul tragic maxim. Trăirea în neadevăr înseamnă ieșirea din viață, termenii fiind ireconciliabili. Însă autorul nu mai dă personajului său putința de integrare în viață. Momentul final, din dorința inéditului și a nepreväzutului, este uniform. Personajul nu se mai poate salva. Căderea e prea adîncă. Aici cred că Velea a **căzut** într-o literatură a tragediei grotești. Neverosimilul iese la suprafață. Motivarea artistică a unei concluzii, teoretic arbitrare, pe care și-o impune, este prea naivă. În loc ca Duminică să caute a ieși, cu prețul unor jertfe supreme, la limanul adevărului, el caută ca un halucinat un posibil locșor unde ar mai putea să fie „puțin neadevărat, petrecut în treacăt", ca moartea Adinei să rămînă un joc, un provizorat, ceva în treacăt. Cu toate căutările de efect, finalul e strident și, în ciuda ororii lui Velea, de scheme, e schematic. Pentru că oamenii care îl ocrotiseră, precum și „înlesnirile vremii", formează o armătură sufletească solidă care nu se prăbușește sub apăsarea acestui conflict. Eroul se scufundă în moarte ca fiind singura soluție care îi mai stă la îndemînă. Or, aici autorul era în măsură să dezbată viu această situație, dîndu-i o rezolvare clară și semnificativă, în perspectiva ideologică a epocii socialiste. Dar finalul schiței transformă conflictul într-un caz improvizat, fără putere de generalizare. Perspectiva e închisă de o viziune neagră. Asemenea cazuri ar fi mai apropiate de bonavi de plictiseală din romanele burgheze contemporane, decît de elanul sănătos și de clocotul revoluționar al generației noastre de tineri. Scriitorul adoptă o poziție obiectivistă, lăsînd conflictul să se desfășoare sub puterea unei fatalități care nu poate fi înfrîntă. Căci interesant ar fi fost dacă în această gradație a prăbușirii prin jocul de-a viața, după ce încearcă atîtea formule: chefuri, cărți, dragoste etc., găsește un reazim în forța socială, încadrînd conflictul într-un angrenaj social larg. Altminteri, evadarea din scheme, îl duce la improvizarea unor alte scheme. Conflictul este lipsit de o atitudine pozitivă a autorului. Primul șofer al raionului alunecă, pînă la distrugere, în absența oricărui sprijin al colectivului uman. Acest final sărăcește pe loc conflictul și îl restrînge. Un argument neadevărat aici este aproape fatal, cum îi este și lui Duminică.

Marin Bucur

NICOLAE VELEA

În treacăt

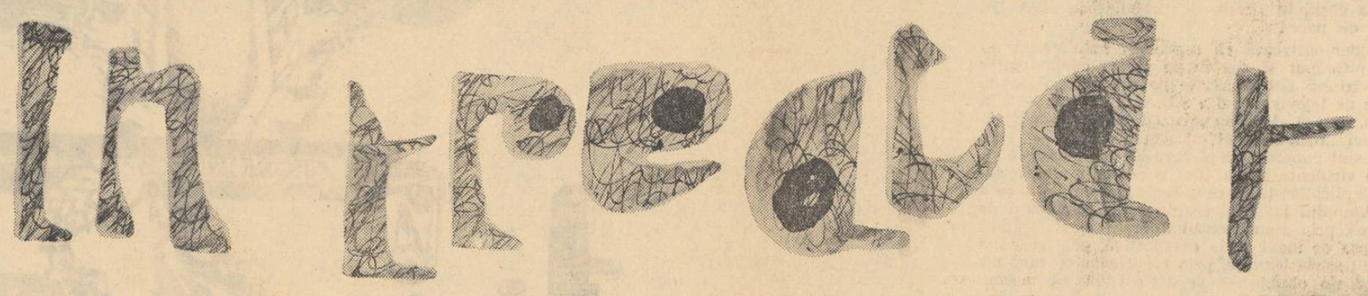

Lui Duminică I s-a părut, deodată, că s-a grăbit. Și-a zis că are prea puțin timp în urmă și prea mult înainte și că poate să se mai odihnească.

Că prea trăise iute.

Ajunsese cel mai bun șofer al raionului, lucra la cea mai bogată gospodărie și, de vreo doi ani, la marile sărbători, conducea singurul car alegoric care defila prin orașul reședință de raion.

Comuna Lupoaia, unde lucra Duminică, fusese numită, pe vremuri, mai demult, „comună fără cimitire". Aceasta voia să însemne că oamenii de aici nu mureau acasă, — mureau în închisori. Se ajunsese pînă acolo că fetele nu primeau să se mărite cu vreun băiat, dacă acesta nu fusese închis măcar o jumătate de an. Oamenii tăiau sîrma de telegraf și-și prindeau cu ea ulucile gardului. De-a curmezișul unui cot al șoselei, numit Șipotele, copii legau seara niște sîrmă subțire, petrecînd-o pe după trunchiurile a două sălcii. Sîrma retezase gîtul cîtorva care trecuseră noaptea pe motocicletе.

Cînd Duminică fusese repartizat aici, la gospodărie, comuna se scuturase de toate acestea și oamenii se îndulciseră. Se ridicaseră case noi, împrejmuite de ziduri cu ornamentații care — numai zidurile — costau peste cinci mii de lei. Trecuse timp de cînd nu se mai pomenise ca cineva să fi scos cuțitul, iar miliția nul Obrea era văzut des mestecînd, acasă, aluat pentru prăjituri. Și era o frumusețe să-i fi numărat serile, pe Costică, președintele colectivei, pe Nanu, președintele cooperativei, sau pe Marin Rece — un brigadier zootehnic, cum refuzau îmbierile unora care-i chemau, după isprăvirea lucrului, să treacă pe undeva ca să ia cîte ceva. Ei spuneau, cu o hotărîre mihnită, că nu se poate, trebuie să meargă la școală — „au seral".

Și înfățișarea lor de seară, ținînd cuminte și cuviincios subțioară genți în care se aflau cărți și caiete, — l-a amăgit pe Duminică. Graba lor — oameni cu ani încă o dată decît ai lui — de a ajunge undeva pe unde trecuse, l-a făcut să creadă că el se mai poate odihni și răsfăța. Că mai poate trăi, un timp, provizoriu.

El era foarte tînăr, trebuia să împlinească peste puțin timp douăzeci de ani, îl mai dureau încă ochii de amintirea bidonului auriu cu mălai întins peste gard, — de un vecin avut — în timpul secetei din 1946, pentru un ferăstrău, un clește, un ciocan și un cerc de cauciuc cu care se juca el.

Și de cîte ori — toamna — veneau ploile și șanțurile se umpleau cu apă, iar pe apă pluteau bucăți de cocean sau așchii — pe el îl năpădea tristețea. Cînd fusese mic — în primele clase primare, — el nu putuse urmări, mergînd spre casă, la un loc cu ceilalți copii, kilometri întregi, ce se întîmplă cu o așchie sau cu un cocean, să puie prinsoare pe care merge mai departe și nu se împotmolește sau nu rămîne în vreo vîltoare.

El și frate-său aveau aceeași pereche de opinci și trebuia să alerge iute acasă, să i le dea; frate-său învăța după prînz.

Mai întîi se împrieteni cu Șoalcă, un mecanic tînăr de la moara electrică. Șoalcă locuia la părinți, avea o cameră a lui și Duminică își prăpădea nopțile aici, jucînd table. După ce părinții lui Șoalcă au făcut țuica, ei jucau în pivniță, la răcoare, lîngă butoi. Într-o vineri o porniră de dimineață și o ținură toată ziua. Pe la jumătatea prînzului, pică pe la ei Tăchioaia, o bătrînă care de la o vreme trăia fără căpătîi. O zgornise din casă gineri-său — un „netransformat și un huliganist" — cum îl bestelea ea, pe drept, — fiindcă acesta mai alerga după avere și nu intrase în gospodărie. Ea le ceru o cană cu rachiu, că zicea că are limbrici și vrea să-i înece. Tăchioaia bea și se uita la ei cum joacă. Cîștiga mereu Șoalcă. Duminică, enervat, odată, cînd Șoalcă ridica ultimele table, îi spuse Tăchioaiei:

— Îl vezi, iar a pierdut. N-a mai rămas cu nimic.

— Vezi cum faci, ciocule, îl căină Tăchioaia. (Ținea cu Șoalcă — bea țuica lui).

Șoalcă rise și învinse iar. Dar după încă trei partide cîștigate, timp în care Duminică rîdea de el, rîdea vînăt de necaz, văzînd că pierde și Tăchioaia îl căina, Șoalcă nu mai putu și începu să-i explice că bate cine rămîne mai întîi fără nimic. Dar ea, singurul lor spectator, nu vru să creadă. Cum să bați dacă rămîi fără nimic? Cîștiga, cîștiga mereu Șoalcă și Duminică rîdea cu răutate, de-i clănțăneau dinții în gură, și zicea că pierde.

— Iar pierdușî.

— Cum pierdui, mă?

— Păi mai ai ceva?

— Și care e regula?

— Regulă, neregulă, rămășești fără nimic.

— Ciocule, vezi țățico cum faci..., îi zise odată Tăchioaia.

Și după alte partide:

— Uită-te la el, cum iar le pierdu pe toate, o chema Duminică pe Tăchioaia să se uite.

— Ce jucăm noi aici mă? — țipa Șoalcă.

— Table jucăm? I

— Și care cîștigă la table, cîștigă ăla care termină primul? se zbătea Șoalcă neputincios, pentru că Duminică zicea că nu, și Tăchioaia îl îmbărbăta și-l sfătuia să arunce oasele, în colțurile care i se păreau ei mai norocoase.

Șoalcă murea și se căznea să piardă. Nu pierdea.

Jucară așa pînă seara, unul muncindu-se să piardă, altul să cîștige — fără să poată — și Tăchioaia începuse să plîngă văzîndu-l pe Șoalcă isprăvind mereu primul. Lor le tremurau și mîinile, și capetele, și picioarele de înverșunare.

Pînă cînd, pe amîndoi în aceeași clipă, — îi podidi singele pe nas.

După ce se șterseră și se liniștiră, Duminică îi spuse, cumsecade, lui Șoalcă.

— Bine că ne lăsarăm singe.

— Păi dacă intrasem într-o situație fără ieșire..., încuviință Șoalcă.

Pe urmă, Duminică era văzut în unele nopți alergînd cu mașina pe cîmpia Frumoasei ca să prindă iepuri în lumina farurilor. Pînă la cooperativă, depărtare de vreun kilometru, el nu se ducea niciodată pe jos ca să-și ia țigări. Se ducea fie cu mașina lui, fie cu vreun tractor.

El făcea toate acestea cu sfială și curiozitate. La început mustrîndu-se pentru ele, apoi mirîndu-se că-i sînt îngăduite și nu i se întîmplă nimic înfricoșător de rău, așa cum se aștepta cîteodată. Cînd au venit și observațiile, el le-a primit tot plin de curiozitate, întrebîndu-se dacă vreuna din faptele săvîrșite — și care anume — avea să aibă vreo înrîurire asupra restului vieții lui.

Și le continua

Astfel ajunse Duminică să fie trecut la căratul laptelui și ouălor gospodăriei. (Cei din conducere, văzîndu-i în fiecare dimineață obrajii cocoloșiți de nesomn, se gîndiseră ca, pentru a-l feri de vreun accident, să-l treacă la transportat lapte și ouă, pentru că încărcătura îl obliga să meargă încet).

Dar înainte de aceasta s-a mai petrecut ceva.

Într-o zi de sărbătoare, cu ocazia unei excursii, Duminică a cunoscut-o pe Adina Gheorghe, tehniciana agricolă de la Sfatul din Cuca, — o comună vecină.

A cunoscut-o pe muntele către care se făcuse excursia, — muntele Frunții. Pe vîrf era o ceață groasă și ei nu se vedeau decît de la mijloc în sus. Picioarele nu se observau și, mergînd, toți păreau că plutesc.

Cînd a văzut-o prima dată pe Adina, lui Duminică i-a pierit orice veselie. Avu zguduirea a ceva presimțit și deveni tăcut și sfios.

La întoarcere, Duminică o luă pe Adina în cabină. Pe drum, tîrziu, îi spuse, căutînd să fie vesel:

— Noi ne-am cunoscut doar pînă la jumătate.

— Cum pînă la jumătate?

— Păi... ceața. Era ceață pînă la briu.

— Și? Acum nu mai e ceață, răspunse ea îngăduitor.

Adina Gheorghe era foarte mîndră și mîndria o făcea să tie — sau uneori numai să pară — supărător de îngăduitoare.

Duminică ar fi vrut să mai spună ceva — o vorbă sprintenă pe care o găsise — legată de lucrul știut că prima impresie rămîne și că ea, pentru el, o să fie o jumătate de persoană. Dar îngăduința din tonul ei îl intimidă, ceea ce plănuise să spună i se păru greoi și nu mai vorbi.

Peste cîteva zile, Duminică își făcu drum prin Cuca, la ora cînd știa că se termină lucrul la Sfat. O văzu pe Adina în fața Sfatului. El opri mașina în dreptul cooperativei, intră acolo, stătu puțin timp fără să cumpere nimic și, cînd ieși, o întîlni pe drum.

— Hai noroc! o întîmpină el și, silindu-se să pară nepăsător, păru supărat.

— Bună ziua.

— Ce faci?

— Ce să fac?...

Lui i se păru că ea se poartă iar îngăduitor și întrebă enervat:

— Păi ce faci după servici?

— Ce te privește?

— Uite că mă privește!

— Uite că mă duc acasă.

— Te duc eu cu mașina.

— Lasă că am bicicletă.

— Păi dacă eu îți spui că te duc cu mașina! Te duc cu bicicletă cu tot, izbucni el, cu un fel de disperare.

Disperarea lui o miră și o descumpăni pe Adina și Duminică, atent, observă faptul. Apucă repede bicicleta, o aruncă în mașină și deschise ușa cabinei.

— Poftim!

Pe drum el se liniști, dar închipuindu-și că îndîrjirea lui o încovoiase, căută s-o prelungească.

Spuse, încordat și nefiresc de poruncitor:

— Pe culme, acolo, te-am văzut numai pînă la jumătate!

— Mi-ai mai spus.

— Nu vreau să te cunosc numai pînă la jumătate.

— Dar de ce?

— Ai să te faci mai frumoasă pe urmă, zise el așa.

— De unde-i fi știind, întrebă ea inveselită deodată.

— Ai să te faci, pe cuvîntările mele că ai să te faci, se jură Duminică, cu cel mai nou jurămînt al lui.

— Nu prea cred. O verișoară a mea s-a măritat. M-am uitat la ea, pe urmă, la o zi după nuntă, și n-arăta nici mai frumoasă, nici mai urîtă.

Și Adina începu să rîdă. Duminică o simți iar îngăduitoare, văzu că a pierdut și claxonă lung, supărat, — să n-o mai audă rîzînd.

A doua zi o căută, o găsi, Adina nu se mai sui în mașină și merseră pe jos. În dreptul unui loc pustiu, el o prinse în brațe și o sărută. Ea se zbătu pînă cînd Duminică îi desfăcu buzele. Aici brațele îi mai zvîcniră de două ori, împotrivindu-se, apoi se muiară și încuviințară și ea închise ochii. Pe urmă Adina îl apucă de urechi, îi depărtă fața, și o privi atent de parcă ar fi vrut să-și amintească ceva. Îl îndepărtă supărată cu palmele, se întoarse și porni spre casă.

Duminică mergea tăcut pe poteca din partea cealaltă a șoselei. Merse un timp, tuși de două ori cu demnitate și se întoarse fără să-i spună nimic.

N-o mai căută aproape o săptămînă. Zăcea de necaz pentru că fusese trecut la cărat lapte și ouă. Adina suferi crezînd că el își închipuie că a încîntat-o și că ea atît a fost — o întîmplare pe șosea.

Veni să-l caute ea și să-i spună că nu e așa.

Îl găsi pe Duminică în curtea gospodăriei, așteptînd să i se încarce microbuzul cu lapte. Sta rezemat de un brad pe care, sus, acolo unde începeau crengile, era bătută o placardă cu litere desenate, care îndemna la buna întreținere a tractoarelor.

Adina se năpusti la el și după cîteva cuvinte, îndîrjirea i se domoli din pricina privirilor lui moi și obosite.

— Ți s-a întîmplat ceva acasă? se sperie ea, și se miră că se speriase.

Duminică își frecă ochii cu degetele, fiecare ochi cu cîte un deget, și se uită la ea, depărtat.

După ce fură aduse toate bidoanele, el îi luă bicicleta, o așeză de-asupra lor, închise ușa din spate și o deschise pe cea de la cabină. Adina urcă și el o duse, tăcut, acasă.

Începură să se vadă serile ca ceva înțeles de la sine. Nu-și stabileau niciodată nici locul, nici timpul, dar se vedeau mereu în același loc și la aceeași oră. Duminică fuma acum mult, dar, de fiecare dată după ce o vedea pe Adina, nu-și mai simțea trupul și gura mirosind a tutun.

Curînd Duminică se vindecă, și se obișnui și cu laptele și cu ouălele și își găsi veselia. Adina își dădu seama de schimbare, într-o zi cînd el o întrebă:

— Ia ascultă, tu mă visezi noaptea?

— Nu.

— Nu? De ce?

— Te-aș omori.

(Ea se rușina și se mînia cînd vreun bărbat i se strecura în vise. Nu-i scăpase nici unul teafăr. Dacă se trezea cumva pe la mijlocul visului și el îi scăpa, — se răsucea pe cealaltă parte, înnoda îndîrjită povestea din vis pornind de la vreun amănunt și pînă la urmă tot îl ucidea).

— Ce vorbești? rise el, după ce Adina îi povesti cîteva omoruri. Păi atunci, află, că ții la mine...

— Da, spuse ea simplu și fără apărare.

Rîseră încurcați și căutară, silnic, să vorbească despre altceva.

Lor li se părea că e prea devreme, și plictisitor, să se arate celuilalt, așa cum sînt, întregi.

Începură să-și trimeată scrisori foarte triste, rizînd. Cînd vreunuia îi scăpa vreo destăinuire mai neacoperită, celălalt o respingea la fel, rizînd.

Se simțeau protejați de ceva care le îngăduia un joc de-a alții și de-a altceva, le îngăduia să mai zăbovească puțin alături de ei înșiși, așa cum erau de fapt. Și le mai îngăduia — credeau ei — și refacerea a ceea ce ar fi trebuit să fie.

Voiau să mai trăiască o vreme în treacăt, nedefinitiv, și nu bănuiau primejdiile închise în jocul lor.

Odată, Duminică veni obosit și supărat, după o noapte prăpădită cu Șoalcă. Adina era și ea nedormită. Cu o zi înainte, la gospodăria din Cuca, fusese tăiat un cal frumos care ei îi plăcea și carnea lui fusese dată la puii de găină. Un tractorist neatent călcase și îngropase sub șenile cîțiva din puii care mîncaseră din carnea calului. Pe ea o supărase lipsa de rost a întîmplării: veniseră tractoarele, făcuseră de prisos caii, îi trimiseseră în gușile puilor de găină și apoi, pe cîțiva, tot un tractor îi omorîse.

Duminică veni cu microbuzul. Trebuind să meargă la Săuca să ia niște lapte (mașina celor din Săuca se stricase), trecea prin Cuca.

După ce Adina urcă, Duminică zise, din obișnuință, o vorbă la întîmplare:

— Nu mai știu dacă ți-am spus, că sînt însurat.

Dar vorbi atît de răgușit și de apăsat încît înțelesul vorbelor nu mai părea să cadă — sau Adina obosită, nu-l mai căută — alături de ele.

— Chiar ești? întrebă ea tot apăsat.

— Sînt, sînt să mă trăznească și să mă calce dacă nu sînt, spuse el, pentru prima dată alt jurămînt.

— Și chiar ești? îl rugă ea blînd și subțire.

— Sînt! Află că sînt! minți Duminică neglijent, gîndindu-se în altă parte.

— Atunci... și Adina deschise ușa și sări din mașină.

Duminică mai merse puțin. Apoi se întoarse.

O găsi răstignită, cu spatele înfipt într-un țăruș de lemn. (Era la un cot unde șoseaua avea borne mici de beton. Dar unele dispăruseră și fuseseră înlocuite cu țăruși). Adina avea brațele moi, întinse în părți.

Duminică o apucă de umeri și începu s-o salte.

— Ușor, spuse ea, parcă atîpită.

Pe urmă, trupul ei tresări, mai tresări o dată, se destinse și încremeni.

Duminică rămase cu atît: că s-a petrecut ceva adevărat, dar s-a petrecut prea ușor ca să fie adevărat.

O urcă în mașină și o rezemă în dreapta, de ușă. Mergea spre Săuca.

În dreptul dispensarului opri. O luă în brațe și o duse înăuntru. Pe scări întîlni o femeie.

— Dumneata nu vezi că a murit? întrebă ea.

Duminică se întoarse fără să mai întrebe.

Cînd ajunse în Săuca nu-și mai putu aminti unde e gospodăria.

O apucă pe un drumeag, merse mult pe el și se desmetici tîrziu, cînd încercă să urce pieptul unei coaste. Nimeri gospodăria tîrziu, — se înnoptase de mult. Aici găsi doar un paznic. Acesta îl îndrumă.

Duminică urcă în mașină cîteva bidoane cu lapte, de celelalte uită și plecă.

La întoarcere nu mai opri în Lupoaia. Singurul lucru pe care îl știa era că poate merge mult pentru că avea benzină.

Apoi începu să audă cum capul Adinei se izbea de geam. Se strădui timp mult, să-și amintească cine e lîngă el. Cînd descoperi că e Adina, opri motorul. Îl porni, căutîndu-i și numele de familie. Apoi nu mai vru să-l găsească, dar timpla ei izbea mereu geamul și el îl află.

Împrospătă rezervorul cu benzină și lăsă bidonul în drum. Mergea foarte repede, căutînd să ajungă cît mai curînd la un loc, o bucățică oricît de mică de pămînt, unde tot ce se întîmplase mai putea fi puțin neadevărat, petrecut în treacăt.

Capetele bidoanelor săriră și în urma mașinii rămîneau dîre de lapte. Merse mult, fără să știe cît, pînă ajunse la un mal în fața lui, o apă, dar nu vedea că e mare și nu știa că e Dunărea.

Nu opri, își spuse că n-are timp să zăbovească. Mașina pluti o vreme, apoi începu să se umple cu apă și să se scufunde. Împrejur totul era alb, — mașina era înfășurată în dîre de lapte. Pe Duminică, albul acesta îl ameți și la început îl înspăimîntă. Apoi îl bucură — el își spuse că a găsit locul acela unde totul era neadevărat și reparabil, nu se putea să existe rîuri de lapte în care să te mai și îneci, și rugă liniștit pe cineva să oprească jocul, ajunge.

Duminică începu apoi să întoarcă deznădăjduit volanul în dreapta, apoi spre stînga, spre locul unde, credea el, că viețile lor ar fi putut fi luate de la început și alcătuite așa cum ar fi trebuit să fie.

Crezuseră că, ocrotiți de oamenii și de înlesnirile vremii în care trăiau, se pot juca mult și oricum.

Se jucaseră și cu viețile lor.

Adina Gheorghe și Duminică...

ILUSTRAȚIE DE EUGEN MIHĂESCU

LITERATURA ŞTIINŢIFICO-FANTASTICĂ

Scriitori de literatură ştiinţifico-fantastică, critici, savanţi, ziarişti şi pasionaţi cititori ai acestui gen literar — s-au adunat de curînd în jurul mesei rotunde a redacţiei revistei leningrădene „Neva" spre a discuta „cum trebuie înfăţişat omul viitorului" în paginile de fantezie ştiinţifică.

Pornind de la ideea adoptată de revista „Neva", că „în timpurile noastre literatura ştiinţifico-fantastică nu mai poate purta pantalonaşi de copil, ea nu mai poate fi în afara făgaşului marii literaturi artistice" — scriitorii I. A. Efremov, prin scrisoarea trimisă, A. P. Kazanţev, V. I. Nemţov, G. S. Gor, V. E. Lvov, G. S. Martînov, E. P. Brandis, B. N. Strugaţki, V. I. Dmitrevski şi alţii, au expus punctele lor de vedere, adesea foarte diferite, au adus critici unor cunoscute opere de acest gen, dar au ajuns, în linii generale, la o bază comună.

„Romanul ştiinţifico-fantastic trebuie să se apropie de experienţa literaturii realiste, de experienţa lui Lev Tolstoi, Cehov, Dostoievski, în ale căror opere trăieşte omul multilateral. Numai atunci romanul ştiinţifico-fantastic va trece de nivelul literaturii de aventuri, pentru adolescenţi, şi va intra în marea literatură" — a spus G. S. Gor. El a arătat că omul viitor este prezentat de cele mai multe ori de către scriitorii de literatură ştiinţifico-fantastică — sărăcit sufleteşte, devenind doar „un punct prin care se întretaie liniile subiectului".

I. A. Efremov, în scrisoarea adresată cu această ocazie, referindu-se la zugrăvirea omului viitor în creaţiile ştiinţifico-fantastice a criticat pe acei scriitori care înjosesc fiinţa umană prin lauda adusă superiorităţii roboţilor, comparînd imperfecţia omului, creator al tuturor maşinilor — cu perfecţiunea maşinilor electronice, făcînd astfel abstracţie de sufletul omului, de uriaşa experienţă acumulată în decursul evoluţiei omului pe pămînt.

V. E. Lvov a criticat aceeaşi lipsă de profunzime, de bogăţie a unei vieţi interioare, a eroilor vremurilor viitoare, aşa cum sînt prezentaţi adesea de creatorii lor. El s-a ridicat şi împotriva încercării de a încărca pe omul viitor cu rămăşiţe ale trecutului. Oamenii societăţii comuniste, a spus el în continuare, vor fi oameni fericiţi, plini de armonie, — fapt care este de netăgăduit. Problema fericirii umane va fi pe deplin rezolvată în practică de oamenii viitorului comunist, scriitorilor de literatură ştiinţifico-fantastică revenindu-le rolul de a o transpune teoretic în operele lor.

Pentru rezolvarea teoretică a acestei probleme există toate posibilităţile ; scriitorii de literatură ştiinţifico-fantastică pot da un răspuns exact la problema fericirii umane în viitorul comunist, pornind de la învăţătura marxist-leninistă despre natură şi societate. V. E. Lvov a subliniat în cuvîntul său, că fericirea oamenilor în comunism nu înseamnă liniştire şi inactivitate; ea va fi indisolubil legată de lupta de a păşi înainte, va fi însoţită de „o puternică ardere a minţii şi inimii omului". Duşmanii comunismului — a spus el — au afirmat că o stare de deplină mulţumire va aduce, în mod inevitabil, o stagnare şi apoi descompunerea societăţii. Scriitorii de literatură ştiinţifico-fantastică trebuie să combată în operele lor aceste afirmaţii, ei trebuie să răsfrîngă imaginea omului viitorului comunist şi a vieţii lui.

Atenţia omului viitor va fi concentrată asupra cuceririi cosmosului, deci nu poate fi vorba de inactivitate, de liniştire. Idealul fericirii umane se va contopi cu idealul unei lupte permanente pentru noi cuceriri, cu neobosită cutezanţă şi dorinţă de a merge înainte.

V. Nemţov a vorbit despre rolul educativ al literaturii ştiinţifico-fantastice, iar A. Kazanţev s-a oprit mai cu seamă asupra conflictului în operele de acest gen. „Fără conflict nu poate exista literatură" — a spus el. Dar vor fi oare în societatea comunistă conflicte între oameni şi în conştiinţa lor ? — se întreabă scriitorul, arătînd că el este de părere că asemenea conflicte ca, de pildă, dragostea neîmpărtăşită, insuccesul în creaţie, vor exista şi în societatea comunistă.

Polemizînd în jurul problemelor legate de rămăşiţele trecutului în comunism, de educaţie, familie, dragoste, scriitorii adunaţi în jurul mesei rotunde a „Nevei", au fost de acord că omul viitorului comunist trebuie înfăţişat cu întreaga lui bogăţie sufletească. Ei au subliniat că fericirea lui trebuie zugrăvită în strînsă împletire cu bucuria muncii, căci oamenii viitorului comunist vor fi oameni desăvîrşiţi, în plină fierbere a unei activităţi creatoare, în plină desfăşurare a energiei şi cunoştinţelor lor puse în cucerirea sistemului solar.

Literatura ştiinţifico-fantastică trebuie să fie, în primul rînd, o literatură a temei sociale — a fost concluzia la care au ajuns scriitorii invitaţi la redacţia „Nevei". Ea trebuie să răsfrîngă zările vieţii comuniste pe pămînt, profilul moral al omului viitor — aşa cum lasă să se întrevadă Programul de construire a societăţii comuniste.

Veronica Russo

„Huliganii nefericiţi"

„Delicvenţa juvenilă în Europa posteblică" („Juvenile delinquency in Postwar Europe") editată în 1960 de „Consiliul Europei" la Strassburg, este o culegere de rapoarte şi studii efectuate în Europa occidentală de diverse organe oficiale sau particulare. Interesul culegerii depăşeşte cu mult obiectul ei direct : creşterea criminalităţii în rîndurile tineretului din Europa occidentală postbelică. Aflăm astfel că numărul furturilor şi delapidărilor comise de tineri creşte în Franţa într-un ritm mai rapid decît numărul automobilelor şi frigiderelor, că numărul violurilor, atacurilor banditeşti şi crimelor este astăzi în Germania occidentală de două ori mai mare decît în anii imediat postbelici. Ceea ce cuprind, de pildă, dosarele celor 130 de tribunale pentru minori din Anglia, depăşeşte tot ce se cunoaşte în materie de delicvenţă criminală. Nu avem de-a face cu un simplu anuar statistic comentat, sau cu nişte rapoarte ale poliţiei, nici cu o ipoteză de sociologie. Culegerea este unul din cele mai impresionante documente contemporane asupra destinului tinerei generaţii în Europa occidentală, acea generaţie a cărei copilărie s-a încheiat după cel de-al doilea război mondial, a cărei tinereţe se desfăşoară în condiţiile în care Europa occidentală a devenit un poligon de manevre militare, un teren pentru experimentarea diferitelor paleative monopoliste în genul „paşte comune". Găsim în paginile publicaţiei reversul „miracolului economic", denumire care încearcă să mascheze realitatea nemiloasă şi haotică a celei mai înverşunate concentrări monopoliste, ritmul infernal de muncă care a cuprins în menghina sa aproape întregul tineret de la vîrsta de 16 ani în sus. Ce se ascunde în spatele acestui val uriaş de crime, traficuri, escrocherii ? Despre ce este, în fond, vorba ? Despre un fenomen de „demenţă" colectivă, efect îndepărtat al unei „psihoze" postbelice, cum pretinde sociologul german Stoch Hausen, care reia de fapt explicaţia cea mai răspîndită în rîndurile experţilor occidentali ? De „vagabondaj" sau de suprasaturare sexuală, de un fenomen de „rebeliune" sau de „semirevoltă", de o filozofie anticonformistă sau de influenţa lui Elvis Prislay, regele neîncoronat al rock-ului ? Cîte ceva este adevărat în fiecare din aceste explicaţii, cu excepţia celor direct absurde sau şovine.

Fenomenele enumerate se caracterizează mai cu seamă prin larga lor răspîndire şi varietate, care refuză o explicaţie uniformă. Toţi aceşti tineri caută o supapă, o ieşire dintr-o existenţă ternă, dintr-o ocupaţie uniformă, lipsită de bucuria muncii libere, un refugiu în senzaţii violente. Devine „idol" cel care se arată mai „dur", mai „cinic", admiraţia o trezeşte cel care este capabil să calce imperturbabil normele morale. Stadiul inofensivelor „trăzneli" a trecut de mult. La New-York o bandă de şcolari a dat foc şcolii (bilanţ : 94 de colegi transformaţi în cărbune). În Anglia, linşarea sau încercarea de linşare a tinerilor din Indiile occidentale (la Nottingham şi chiar în centrul Londrei). Ceea ce mai este încă semnificativ, este simultaneitatea, coincidenţa manifestărilor în ţări cu tradiţii şi cu o evoluţie istorică diferită.

Printr-un iscusit montaj de extrase de presă şi de informaţii ale agenţiilor de presă, sociologul englez Fyel demonstrează în revista „Encounter" că o anume psihoză, sentimentul de revoltă anarhică, de furie şi totală dezamăgire, sentimentul de inutilitate, de ură faţă de lumea înconjurătoare se canalizează acum în manifestări de demenţă colectivă, care angrenează nu zeci de tineri, ci sute de mii de tineri coalizaţi în mod spontan (aşa zisele „gang"-uri — cete care terorizează cartierele periferice new-yorkeze de pildă). Punctul de pornire : reuniunile de sîmbătă şi duminica seara, localurile de noapte, mai ales aşa-zisele „bombe", oraşele în care au loc festivaluri de jazz sau curse de maşini ; citeodată, chiar incinta şcolii. Urmările ? Imprevizibile, mergînd pînă la terorizarea unui întreg oraş. Semnificativ e faptul că asemenea manifestări izbucnesc, ca efecte ale refulării — în localităţi mici, liniştite, de provincie. Astfel se citează cazul unei localităţi din Suedia — vestită pentru cursele de maşini — unde cîteva sute de tineri (de ambele sexe), adunaţi pur şi simplu întîmplător după un „turneu" de maşini de curse, au spart un depozit de vinuri, s-au dezbrăcat în pielea goală şi au pus milităreşte stăpînire pe oraş, după ce au dezarmat poliţia, nefiind scoşi de pe poziţii decît abia după 24 de ore, prin aducerea armatei şi a cavaleriei care, în Suedia, şi-a găsit, în sfîrşit, o întrebuinţare după 150 de ani de pace !

Fyel demonstrează că asemenea manifestări nu pot fi puse pur şi simplu pe seama comics-urilor şi televiziunii (16 asasinate pe oră prezentate de reţelele de televiziune din S.U.A., 3 în Franţa, 2 în Anglia), deşi şi ele îşi au partea de răspundere. După cum nici „rock-and-roll"-ul sau „twistul" — care adesea sînt punctele de plecare ale unor orgii — nu explică virulenţa şi mai ales persistenţa manifestărilor. Explicaţia stă în ceva mult mai adînc — ceea ce în limbajul lui Fyel se numeşte „complexul de frustare", prin „sentimentul tinereţii furate", adică prin lipsa de ideal şi de perspectivă, prin senzaţia de a fi jucăria tuturor, prin plictiseala pe care nu reuşeşte s-o alunge — ci dimpotrivă s-o accentueze — dumpingul de distracţii uşoare care trivializează gusturile şi uniformizează personalităţile.

Sociologul şi juristul englez este preocupat mai cu seamă de analizarea cauzelor amploarei excepţionale a delicvenţei şi semidelicvenţei tinerilor şi, în acest scop, foloseşte conceptul de **generaţie.**

Dar noţiunea de generaţie nu este biologică şi nici unitară. Ea trebuie să aibă un precis conţinut social-istoric, de clasă, dacă se vrea folosită. Astfel, revoluţia întotdeauna a activizat un număr imens de tinere talente. Saint-Just avea 24 de ani cînd a devenit unul din conducătorii revoluţiei franceze, Robespierre — 33, Raul Castro a devenit la 26 de ani ministrul de război al Cubei. Se spune că Mihail Frunze, predîndu-i lui Arkadi Gaidar, care avea şaptesprezece ani, comanda unui detaşament revoluţionar, i-ar fi spus, bătîndu-l pe umăr : „Ţine minte, puştiule, că asemenea lucruri se întîmplă numai în revoluţie".

Dar nici chiar în cadrul societăţii capitaliste nu se poate vorbi de un tineret „în general". Tineretul face parte dintr-un organism social viu, cu legi bine definite şi se diferenţiază în chip specific, în funcţie de mediu, sau mai exact în funcţie de clase, de categorii sociale, de partide şi de educaţie. Neţinînd seama de aceste elemente, sociologii şi criticii literari burghezi omogenizează fenomene diferite, reduc la un numitor comun manifestări care au o coloratură socială etică şi ideologică diferită sau chiar antagonistă.

E vorba de relele fundamentale ale capitalismului contemporan, e vorba de o societate care trăieşte la umbra bombelor H, de cele 300.000 de posturi din administraţia britanică inaccesibile omenilor din „clasele de jos", de o ierarhie de castă, care dăinuieşte încă în sudul Statelor Unite, în Germania lui Adenauer, în sudul Italiei, în Elveţia etc. E vorba de emigraţia care a pustiit Sicilia şi Sardinia, de analfabetismul din Spania, de copiii de 12 ani care coboară în minele din Ruhr, de cei 6.000 franci noi de care are nevoie un tînăr pentru a studia o facultate tehnică în Franţa. Nu e vorba, în sfîrşit, numai de o scară de salarii, ci şi de o scară de valori.

Dar ceea ce trebuie spus este că alături de tinerii care continuă să rătăcească prin „labirintul negării totale" sau de cei care, renunţînd la ori ce năzuinţă cetăţenească, au aruncat societăţii provocarea lor disperată, există un grup compact de tineri care merg neabătuţi pe un drum clar, angajaţi în lupta deschisă cu orînduirea capitalistă. Ei reprezintă, cu adevărat, viitorul.

H. Bratu

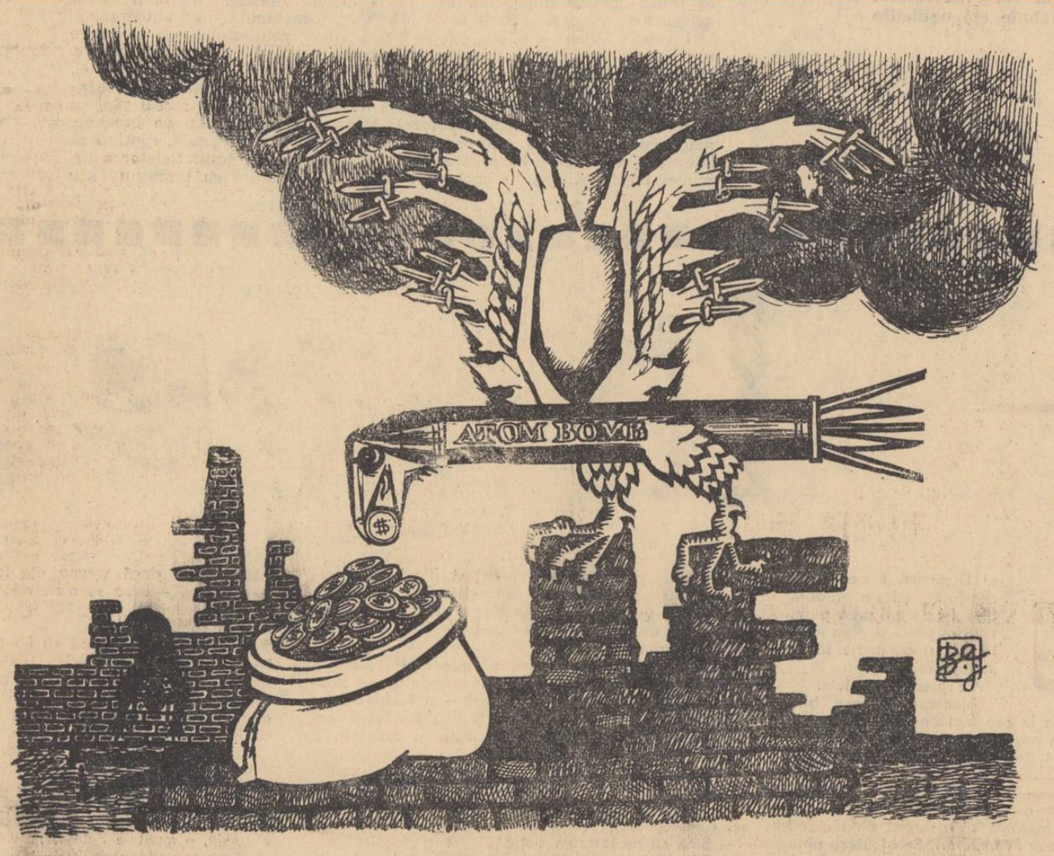

Pasăre de pradă

Desen de BENEDICT GANESCU

NOTE NOTE NOTE NOTE NOTE

● O recentă statistică italiană stabileşte că din 8020 de comune, în 2777 de comune din Italia nu există edificiile şi mijloacele necesare pentru îndeplinirea obligativităţii şcolare.

● Cîteva cifre grăitoare privind distanţa pînă la cea mai apropiată şcoală, pe care trebuie s-o parcurgă un elev italian din cursul secundar inferior : 6 ore pentru 1968 de comune, 6—8 ore pentru 1741 de comune, 8—10 ore pentru 768 de comune şi peste 10 ore în cazul celorlalte 1066 de comune.

● Revista „L'Europa Letteraria" din februarie-aprilie 1962 publică trei poezii de Mihai Beniuc : „Drum în sus", „Inima bătrînului Vezuviu" şi „Fantoma" din volumul „La vita dalla vita" („Viaţă din viaţă"), care va apărea în curînd în editura „Rapporti Europei".

● La Moscova a apărut recent volumul „Rabindranath Tagore — prieten al Uniunii Sovietice", cuprinzînd o culegere de documente, scrisori şi cuvîntări care reprezintă rodul vizitei lui Tagore în Uniunea Sovietică, în anul 1930. Sînt publicate aici şi scrisorile pe care Tagore le-a trimis familiei şi prietenilor săi din India. Aceste scrisori au fost publicate în limba bengali şi acum apar pentru prima dată în limba rusă.

● Actriţa franceză Brigitte Bardot va fi protagonista filmului „Pielea măgarului", inspirat de basmul lui Perrault.

● Piesa lui Cehov „Unchiul Vania" a fost transmisă la televiziunea italiană în luna aprilie

● Printre cărţile şi piesele de teatru sovietice apărute în Italia se numără : „Trenul blindat 14—69" de Vsevolod Ivanov, memoriile lui Eisenstein, „Continuarea legendei" de Anatolii Kuznеţov, „Poveste din Irkuţk" de Arbuzov „În căutarea fericirii" de V. Rozov, etc.

PETRUS BROVKA
(Laureat al premiului Lenin)

LENIN CITEŞTE „PRAVDA"

Încă de tînăr, în suflet şi-n gînd
Fără de seamăn de viu, omenesc,
Vechea imagine, o văd luminînd —
Lenin „Pravda" citeşte.

Zorii asediul şi-au declanşat,
Casa prinzînd-o-ntr-al razelor cleşte
Grabnic la masa de lucru-aşezat
Lenin „Pravda" citeşte.

Ochii lui ard şi-n lucirea lor vezi
Forţa visării şi faptei cum creşte :
Hidrocentrale, furnale, livezi —
Lenin „Pravda" citeşte.

Tot mai aprins e al zărilor nimb
Ce ne întîmpină sărbătoreşte...
Intră în luptă schimb după schimb —
Lenin „Pravda" citeşte.

Pravda-Adevărul e neabătut,
El poartă-n cosmicul zbor vitejeşte
Cosmonaut după cosmonaut —
Lenin „Pravda" citeşte.

N-are pe-a Patriei boltă apus
Soarele-arzînd, ca a noastră nădejde.
Treaz e Pămîntul. Mă bucur nespus —
Lenin „Pravda" citeşte.

În romîneşte de **Nistor Preda**

PĂSĂRILE

N-am văzut, dar pot să-mi închipui acel arhipelag în lumina stranie a unei nopţi oarecare. Valuri sonore, un vînt turburător şi mai ales tăcerea cu ecouri a ceasurilor tîrzii. Pe plaja umedă ies mii de broaşte femele, sapă îndîrjit găurile rituale la adînc şi-şi depun ouăle. Zorile le surprind în această muncă de transmitere a vieţii care durează de milioane de ani. Trebuie făcută retragerea. Aici soarele arde puternic şi numai măreaţa întindere verzuie de apă oferă securitate.

Ciudat lucru ! Cîrdul numeros n-o porneşte înapoi. Turburătoare privelişte ! Broaştele merg spre centrul insulei Bikini, acolo unde, după două zile, din carapacele lor nu mai rămîn decît nişte biete labirinte carbonizate. Fapt şi mai curios : şi broaştelemasculi şi-au pierdut instinctul de conservare şi părăsesc mediul acvatic, mînate de un gust irezistibil al morţii. Ce s-a întîmplat ?

Deasupra arhipelagului Marshall zboară încă păsări. Milioane de păsări. Drumul fatal se încheie cu popasurile tradiţionale ale depunerii ouălor. Clocirea se face cu conştiinciozitate, dar aşteptarea se încheie tragic : nici un pui nu-şi face apariţia. Închipuiţi-vă veghea milioanelor de păsări, închipuiţi-vă miliardele de ouă din care niciodată nu va mai ieşi nimic. O suferinţă cosmică planează deasupra locurilor triste. Specia înaripatelor va dispare.

Ce s-a întîmplat ?

Numele geografic cred că l-a lămurit de la început pe cititor, aşa că nu mai e nevoie să insistăm. Moartea atomică şi-a făcut sălaşul aici şi iată roadele ei : pierderea instinctului de conservare şi distrugerea vieţii. Un grup de cineaşti italieni a străpuns barajul american instaurat în jurul arhipelagului şi a reuşit să execute o serie de fotografii uluitoare. Este pentru prima oară cînd nişte străini iau cunoştinţă şi pot să spună lumii ceea ce au văzut pe poligonul pe care se fac repetiţiile distrugerii civilizaţiei.

Cum se împacă aceste constatări înfiorătoare cu declaraţiile atomistului american Teller, care spune : **„Se pot face experienţe fără a creşte radioactivitatea, dar din cauza spaimei de căderi radioactive, mulţi sînt pentru o soluţie radicală, respectiv interzicerea experienţelor. Astfel, din considerente îndoielnice** (auziţi !) **şi nesemnificative din punct de vedere medical poate să se ajungă la o măsură politică de mare importanţă, o măsură care ar contribui la slăbirea noastră şi ne-ar provoca grave riscuri"** (1 nov. 1952). Iar mai tîrziu : **„Căderile radioactive**

CARNET EXTERN

provocate de exploziile nucleare nu trebuie să trezească prea multă îngrijorare. Efectul lor asupra fiinţelor omeneşti, dacă se poate vorbi de vreun efect, este neînsemnat. Totuşi teama de fallaut există şi e larg răspîndită. Această teamă influenţează într-o măsură periculoasă politica naţiunilor. De-a lungul istoriei sale ,omul a fost încercat de spaimă în faţa multor lucruri misterioase şi necunoscute. Multe fenomene naturale, eclipsele de soare sau de lună, de pildă, tunetul şi fulgerul, naşterea şi moartea au fost motive de spaimă..." (1 martie 1954).

Există numai două posibilităţi : ori domnul Teller nu-şi cunoaşte meseria, ceea ce e foarte puţin probabil, ori este de rea credinţă.

Recenta reluare a experienţelor atomice în atmosferă de către americani a dat naştere la numeroase manifestaţii de protest în toată lumea. Zeci de mii de oameni au ieşit în stradă, au organizat marşuri ale păcii şi, cu o vehemenţă foarte semnificativă, au reamintit inconştienţilor care împing lumea spre un sfîrşit teribil că masele sînt împotriva părinţilor teoriei morţii în rate sau totale.

Savanţii părăsesc laboratoarele lor, filosofii lasă încăperile liniştite şi pornesc în fruntea oştilor paşnice, arătînd lumii că trăim un ceas de mare primejdie. Oameni de cele mai diverse concepţii politice devin tribuni ai dezarmării, simţind şi ei, cu un ceas mai devreme, ameninţarea atomică. Să fie „mîna Moscovei" în acest protest unanim ? Nu este, oare, o dureroasă trezire la realitate a unor oameni care au crezut prea multă vreme în minciunile convenţionale ale societăţii burgheze ?

Mereu generoasa şi repetata invitaţie a Uniunii Sovietice pentru dezarmarea totală şi generală întîmpină greutăţi şi rezolvarea paşnică a tuturor conflictelor internaţionale este amînată cu stăruinţă de către cercurile acelor apostoli negri ai aruncării globului în neant, pentru care moartea este preferabilă oricăror schimbări sociale.

Din fericire, omenirea a ştiut totdeauna să se debaraseze de nebuni şi o va face şi de data aceasta, trimiţîndu-i ,unde le este locul, pe maniacii atomici. Forţele care apără pacea sînt mai puternice ca oricînd ! Imaginea zguduitoare a milioanelor de păsări care aşteaptă cu spaimă puii şi nu-i mai văd niciodată ar trebui să mobilizeze pe fiecare la o luptă activă pentru pace.

Eugen Barbu

REDACŢIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51 : ADMINISTRAŢIA : Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.63.99 : Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ; Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii

Biblioteca orăș.
S I B I U

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

LUCEAFĂRUL

ANUL V — Nr. 11 (94) — 1 IUNIE 1962 | REVISTĂ A UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R. | APARE LA 1 ȘI 15 ALE LUNII — 12 PAGINI — 1,50 lei

Reia-mi al nemuririi nimb
Și focul din privire,
Și pentru toate dă-mi în schimb
O oră de iubire...

M. Eminescu

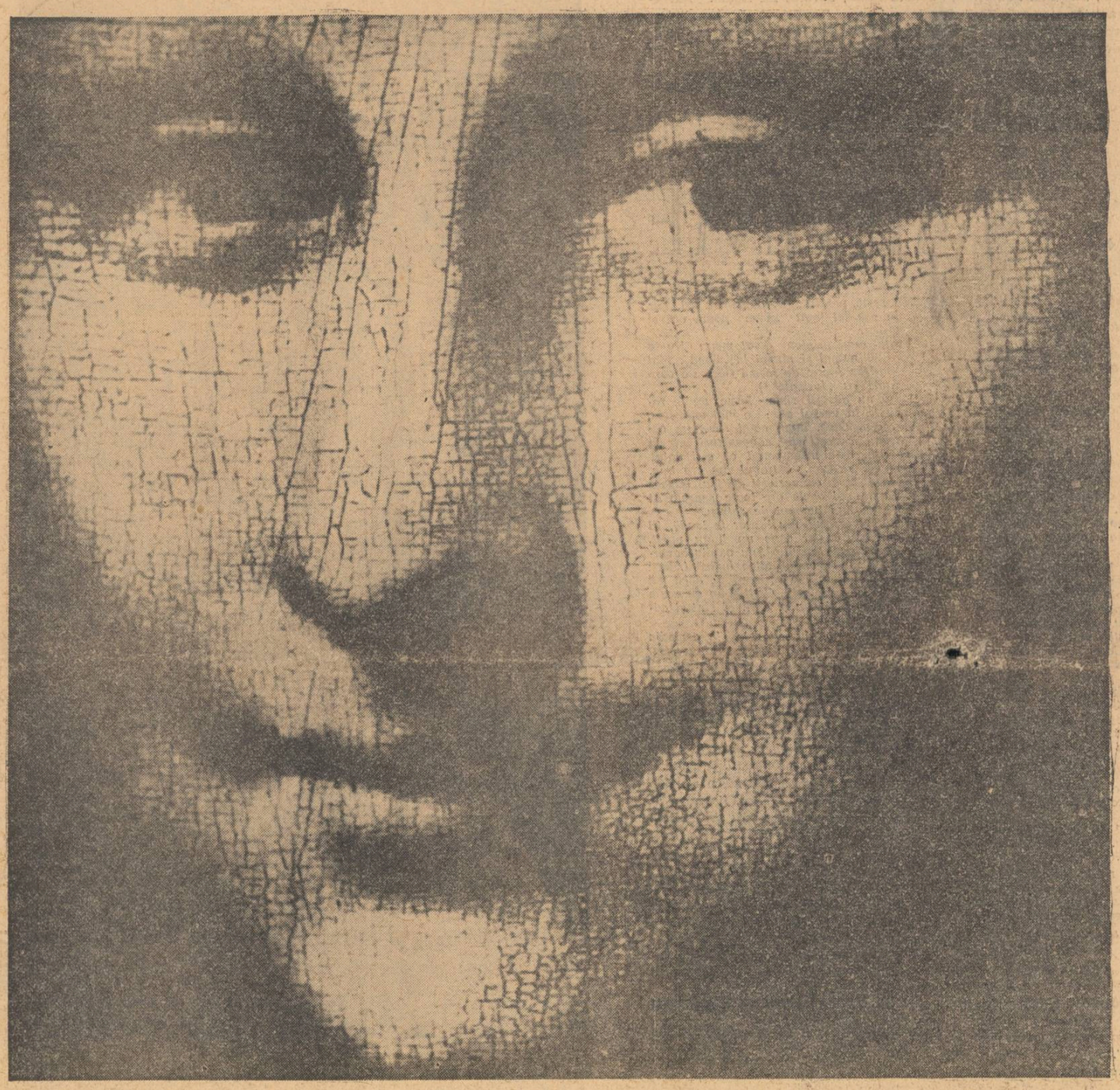

LEONARDO DA VINCI — MONA LISA *(Detaliu)*

COMUNIȘTII și DRAGOSTEA

Credulii adepți ai eticii idealiste, etică îmbîcsită cu clișee ipocrite și dulcege, vor fi fost șocați și scandalizați de modul neprevenit și ferm în care Lenin vorbea în scrisoarea către Inessa Armand despre **„logica obiectivă a relațiilor de clasă în chestiuni de dragoste"**.

„Violarea domeniului sacrosant al iubirii!", „amestecarea politicii cu dragostea", vor fi țipat ei, cutremurați în sfînta lor ignoranță. În măsura însă în care dragostea nu este scoasă din sfera noțiunii de **omenesc** și nu este redusă la treapta biologicului ori „înălțată" în sferele transcendentalului, trebuie să se admită că îmbracă și un aspect social, că se leagă, ca atare, prin fine, dar multiple fire, de viața „schimbătoare", dar reală, a oamenilor din diferite epoci istorice.

În scrisorile amintite, Lenin dezvăluie, cu argumente simple și categorice, caracterul structural diferit pe care-l ia dragostea în viziunea și modul de viață al diferitelor clase sociale. Inessa Armand este avertizată că, lăsînd la o parte **„punctul de vedere obiectiv și de clasă"**, teza ei despre „amorul liber" va deveni steagul celor mai opuse revendicări. Astfel, femeile burgheze vor înțelege că sînt „libere" de **„seriozitate în dragoste"**, își vor găsi o utilă justificare pentru „libertatea" de a comite adulterul etc. Și, dimpotrivă, femeile proletare vor interpreta lozinca în sensul ei înalt, al libertății față de **„calculele materiale (financiare) în chestiuni de dragoste"**, al eliberării din ambianța îngustă a mediului, de grijile materiale, de prejudecăți religioase etc. Se simte mîndria cu care Lenin opune josnicelor revendicări burgheze **punctul de vedere proletar.**

De altminteri, ori de cîte ori V. I. Lenin a făcut referiri la acest subiect, el și-a exprimat stima față de curățenia morală, față de trăinicia sentimentelor și respectul reciproc între soți etc., care caracterizau familiile muncitorilor, înfățișînd cu înflăcărare modul în care vor fi valorificate și generalizate aceste calități în orînduirea socialistă cînd vor dispare clasele exploatatoare și **„blestematul sistem de proprietate"**, cînd femeia va cuceri egalitatea socială deplină, eliberîndu-se de **„sclavajul domestic"** ca și de alte servituți. O dată cu întemeierea noii condiții sociale a oamenilor, cu promovarea unui nou tip uman, este de la sine înțeles că se creează condiții favorabile și pentru educarea celor mai intime simțăminte, pentru promovarea unei dragoste adevărate, de o înaltă puritate morală. Maiakovski era îndreptățit să declare cu impetuozitate că dragostea tineretului de azi e mai puternică și mai înaltă decît a fost iubirea lui Oneghin.

Trebuie însă precizat că noile norme etice, regulile de conviețuire comunistă nu intră în domeniul obișnuitului în mod automat, ci în urma unor procese în care intervin eforturile de autoeducare și lupta împotriva influențelor unor conduite și moravuri vechi. Nicăieri, morala burgheză nu găsește zone mai propice infiltrațiilor ca în relațiile de ordin erotic. Lenin, în convorbirile cu Clara Zetkin, actualizînd un vechi adagiu, spunea că, dacă vrei să vezi măsura în care cineva e sau nu un om adevărat, trebuie să-i „răzuiești o parte sensibilă — mentalitatea lui în ceea ce privește femeia". Oare organizațiile noastre de U.T.M. nu mai au de luptat cu unele cazuri de comportare ușuratică, de instabilitate și superficialitate în dragoste? Mai există încă, din păcate, „cuconași cu apucături burgheze" care, în numele unei viziuni „ultrarealiste", încearcă să despoaie iubirea de orice veșmînt poetic și s-o reducă la aspectul instinctelor sexuale. Dar dragostea, dacă e dragoste adevărată, îl înalță pe om deasupra condiției lui biologice, îl face mai bun, mai apropiat de oameni, mai încrezător în viață, îi dă imbold în muncă, îi înaripează visurile. Pentru cel îndrăgostit, diminețile sînt de diamant, iar nopțile „de-un farmec sfînt", neînțeles...

Adepții prozaizării și desromantizării dragostei pot să considere că li se adresează și lor cuvintele ironice, rostite de Lenin la adresa unor tineri care pretindeau că dragostea este un act tot atît de banal și de neînsemnat, de indiferent în sine ca și cum ai bea un pahar cu apă. Vizînd sentimentul elementarei demnități umane, Lenin îi întreba pe aceștia: **„Desigur, setea cere să fie satisfăcută. Dar se va culca oare un om normal, în condiții normale, în noroiul de pe stradă și va bea el apă dintr-o băltoacă? Sau chiar dintr-un pahar a cărui margine a fost mînjită de zeci de buze?"**.

Departe de noi oroarea puritanistă față de cerințe pe de-a întregul firești și indispensabile oricărei ființe, dar ne este bine cunoscut că în viața sexuală a oamenilor se manifestă nu numai ce am primit de la natură, ci și ceea ce dobîndim prin educație. Este semnificativ că cele mai moderne școli ale eticii burgheze, indiferent de gătelile sub care își ascund ura față de „humanitas", sfîrșesc practic prin a face apologia oamenilor din caverne, deoarece aderă la cultul instinctelor dezlănțuite și resping cenzura principiilor morale care au valoare de adevăruri obiective.

Existențialiștii ajung chiar să considere că admiterea unor astfel de norme și principii înseamnă un atentat la adresa libertății individului, „valorile morale" despre care perorează neîncetat fiind doar la cheremul și sub responsabilitatea „eului" fiecăruia, — ceea ce nu înseamnă altceva decît legalizarea amoralității depline sub semnul acelui incalificabil „act gratuit".

Le rămîne comuniștilor, — care au fost calomniați în atîtea dăți de slujitorii servili ai burgheziei că ar urmări să distrugă familia, că ar vrea să inițieze „falanstere amoroase" etc., — să apere concepția umanistă despre dragoste și despre relațiile personal-familiale, situînd-o, în același timp, pe o bază reală și conferindu-i o nouă calitate, superioară.

Nu starea de beție, erupția tulbure, haotică și animalică a simțurilor, ci autodisciplina și educația în numele conștiinței, al concepțiilor morale și sociale ale omului. Nu starea de rob față de impulsurile biologice, ci actele conștiente ale unei ființe cu adevărat libere.

În aceleași convorbiri cu Clara Zetkin, V. I. Lenin făcea această observație: **„Revoluția cere din partea maselor și a indivizilor concentrarea și încordarea forțelor... Stăpînirea de sine, autodisciplina nu înseamnă sclavie; ele sînt necesare și în dragoste"**.

Cînd folosim cuvintele „autoeducație", „autodisciplină", nu trebuie să ne poarte gîndul la adepții atîtor doctrine etice care visau ca, prin ridicole antrenamente fachirice, să se „autoperfecționeze" spiritual. Înaltele norme etice ale societății noastre pot fi însușite numai în cadrul muncii pentru construirea socialismului și comunismului. În procesul muncii și cu ajutorul ferm al colectivului, o seamă de tineri se pot dezbăra de „apucăturile de cuconași" din viața lor particulară; la această temperatură ridicată, tot ceea ce e instabil, superficial, frivol în caracterele oamenilor poate dispărea, consolidîndu-se, în schimb, ceea ce e curat și profund; în locul concepției filistine: „fac ceea ce îmi place" — în sensul pornirilor hedoniste, al alunecărilor pe pantele facilității, — se întronează convingerea: „fac ceea ce cred că e bine să fac, corespunzînd concepțiilor și demnității mele de cetățean al unei țări socialiste".

E de prisos să mai spunem că, lansată de pe această platformă morală, și dragostea e puternică, înălțătoare, adevărată, durabilă, — imaginile ei, pentru a folosi cuvintele lui Plutarch, nu sînt desenate pe undele capricioase ale apei, ci, fiind **„Smălțuite în foc"**, înfruntă trecerea anilor.

Al. Oprea

Mihai Beniuc

Adună-te

Adună-te din vînt și ape,
Te strînge din pămînt și stele,
Cu orice clipă mai aproape
De fremătarea strunei mele,
Iubire, să te dau mai tare
Vieții noi, ca pe-o cîntare.

Revină iar din anotimpuri,
Din anii risipiți în cale,
Din neatinsele Olimpuri
De pașii-mpotmoliți în jale,
Și-n focu-nchipuirii suie
În soare strălucind — statuie.

Fă bucuria, dusă toată,
Îmbietoare și suavă;
Și tot ce-a fost și rug și roată,
Ori tîngă lungă și bolnavă,
Preschimbă-n limpede fîntînă,
S-o bea-nsetați de dor, din mînă.

Ori creangă, te apleacă plină
De mere coapte, să le dărui
Dulceața ta ce dă lumină,
Iar cu sfioșii, vezi, să stărui —
Căci vii ființe-nmormîntate
Sînt sărutările nedate.

CARAGIALE

Se împlinesc cincizeci de ani de la moartea lui I. L. Caragiale. Mai trăiesc încă mulți oameni, ajunși acum la vîrsta senectuții, care l-au cunoscut, i-au văzut chipul și i-au auzit vorba, dar de mult cu toții ne gîndim la marele dramaturg, prozator și gazetar ca la una din culmile cele mai semețe și înalte, prin care literatura românească se vede pînă departe, peste mări și țări.

Cu I. L. Caragiale s-a petrecut ceea ce se întîmplă cu toți marii creatori: timpul, trecerea inexorabilă a deceniilor, le evidențiază pînă la maximă lumină opera literară, iar memoria opiniei publice asigură operei lor acea prezență vie și nemuritoare care sporește pe an ce trece valoarea ei de unicat în tezaurul literaturii noastre.

Ani de zile, burghezia și moșierimea care se simțeau atacate și demascate fără cruțare de către acest uriaș și curajos spirit lucid, au căutat să-i minimalizeze opera, să-i falsifice sensurile, să-i devieze și să-i micșoreze adîncile-i semnificații de critică socială. Poate că niciodată pînă la I. L. Caragiale, burghezia și moșierimea, hălăduită în acest colț al lumii, nu și-au găsit un observator și un critic înzestrat cu atîta forță satirică ucigătoare și demascatoare. Dar Venturienii și Fanfuriizii și domnii politicieni de teapa lui Grigorașco au ajuns la lada de gunoi a istoriei, poporul și-a curățat trupul de întreaga faună de căpușe și, abia de atunci încoace, în perspectiva acestui revoluționar proces sancționat de istorie, opera marelui reprezentant al realismului critic și-a căpătat adevărata și meritata ei strălucire și prețuire. În anii puterii populare s-au tipărit și retipărit numeroase ediții din teatrul, proza și publicistica lui I. L. Caragiale, depășindu-se cu mult și în proporții ce nu suportă nici o comparație, tirajele mici, volumele obscure, tipărite în trecut doar sporadic și într-un abia disimulat complot al indiferenței și al tăcerii oficiale și oficializate. „Scrisoarea pierdută" și „Noaptea furtunoasă", ca și „Conu' Leonida față cu reacțiunea", tocmai pentru mesajul lor demascator al moravurilor politicianiste burghezo-moșierești, erau reprezentate rareori pe scenele teatrelor din țară, erau scoase abuziv de pe afiș, erau boicotate și provocau iritarea evidentă a „elitei politicianiste" care se simțea direct vizată de dialogurile incisive și usturătoare ale comediilor lui Caragiale.

Este o mîndrie pentru întregul nostru popor faptul că opera lui I. L. Caragiale a fost în acești ani, în anii puterii populare, redată în întregime tezaurului nostru cultural și, prin el, tezaurului de cultură al întregii umanități progresiste. Este o mare mîndrie pentru poporul nostru faptul că piesele lui Caragiale cunoscute, reprezentate și apreciate în numeroase țări ale lumii, jucate pe scenele a zeci de teatre din Europa, Asia și America, sporesc într-un mod atît de fericit interesul față de fenomenul cultural românesc, amplifică prestigioasa prezență a culturii noastre pe plan internațional.

Aniversat de întreaga omenire progresistă, marele nostru clasic se înscrie în rîndul acelor covîrșitoare personalități cu care, peste timpuri și generații, se mîndrește mereu, nu numai un singur popor, ci umanitatea întreagă, în năzuința superbă, tenace și victorioasă pe drumul ei de îmbogățire și înnobilare spirituală, spre libertate și fericire, spre cultură și progres, spre cunoaștere reciprocă și bună înțelegere.

Petru Vintilă

Numărul viitor al revistei noastre va fi dedicat lui Caragiale și va apărea la 8 iunie

Maculatura erotică — expresie a decadenței

Cînd dragostea era o marfă care se cumpăra — frumusețea și iubirea fiind pentru burghez bunuri la kilogram, — maculatura erotică făcea reclama de rigoare, permisă oricărei tranzacții comerciale. Adevărul e că nici o epocă istorică nu a cunoscut, în decăderea ei, o formă de manifestare mai violentă a prăbușirii morale, ca epoca de agonie a burgheziei. Unul din sentimentele cele mai umane, care definește noblețea făpturii noastre, a fost pîngărit și mutilat după chipul și asemănarea burgheziei. Marii iubiri, cîntate de Dante și Petrarca, de Shakespeare și Eminescu, i-a fost preferată băltoaca promiscuității. Aceasta, pentru că femeia, în afară de cazul cînd aparținea lumii stăpînitoare și era persoană „marcantă", se afla undeva, în ierarhia bunurilor cu valoare redusă.

Era slăvită femeia perversă, vicleană, femeia „bestie", femeia „vampir", femeia „șarpe". Dintr-un tovarăș al idealurilor noastre, scriitorul burghez decadent, un Dekobra sau Pittigrilli, făcea un dușman cu o inteligență pervertită, plin de enigme, înfiorător. Romanul polițist, romanul psihologist, foiletonul de buzunar, o literatură întreagă era aruncată pe piața literară — cum se întîmplă, în zilele noastre, în țările capitaliste, în goana după „senzații tari" a scriitorilor și a cititorilor ghiftuiți — pentru a perverti conștiința tineretului. Fata lilială, fecioara, adolescenta primelor visări de dragoste devenise, în lumea banilor și a acționarilor, imorala precoce, frecventatoarea barurilor, întreținuta „unuia cu bani", protejata unui iubit de vîrsta tatălui ei. De altfel, acestei literaturi îi era străină legătura pur afectivă dintre tineri. Violul și orgia sexuală pînă la demență, interesul material, înșelăciunea intra în conduita morală obișnuită. Tot ceea ce fusese sublim în marea literatură de dragoste era terfelit în semiobscuritatea barurilor, a caselor de toleranță, în birourile miliardarilor. Viața tineretului era o nesfîrșită beție și provocare a animalicului. Energia tinerească se consuma în acțiuni vulgare, în scandaluri erotice. Scriitorul decadent reducea viața personajului său la o unică dimensiune, cea sexuală. Intr-o revistă avangardistă, între cele două războaie mondiale, un scriitor proclama astfel de „principii" : „Gravităm în jurul sexului și mai ales construim sub influența lui". Viziunea era scabroasă, vulgară, de un naturalism coborît sub orice limită, asemănătoare cu maculatura erotică de astăzi din țările capitaliste.

Poeziile din paginile revistelor decadente, care au apărut la noi între cele două războaie mondiale, cîntau viciile, perversitățile, tot ce ține de biologic și patologic. Dragostea s-a transformat în erotomanie. Femeia era făptura stranie, dezarticulată, cu „femur sintetic", căreia i se închinau poeme de o trivialitate imposibil de comunicat.

Chiar și în unele romane ale lui Ionel Teodoreanu, ca *Ulița copilăriei*, *La Medeleni*, în care copilăria și adolescența au fost cîntate cu atîta candoare, senzualismul și erotismul ocupau un loc important în evoluția personajelor. Mediul, lipsa unor preocupări majore, viața de huzur făceau ca, în universul adolescentului, izbucnirea pubertății, frămîntările și tulburările erotice să ocupe tot spațiul său sufletesc. Atras de literatura de duzină, romancierul făcea un compromis dureros în romanele *Fata din Zlataust*, *Golia*, *Turnul Milenei*, *Lorelei*. Fără nici o atitudine critică, erau înșeilate conflicte determinate în exclusivitate de erotism. Dragostea dintre un bătrîn, profesor sau scriitor, și adolescența proaspătă, liceană de cele mai multe ori, — incesturi, căsătorii de conveniență, divorțuri inerente, crime pasionale consumau viața personajelor. Tineretul era intoxicat cu asemenea exemple de conduită „morală". Colega unei liceene, Ralu Sănătescu, adăpostită de milă la prietena ei, se îndrăgostea de tatăl acesteia pe care îl determina să se despartă de soția lui și să se căsătorească cu ea *(Fata din Zlataust)*. Căsătorită printr-o substituire vicleană, soția magistratului Adrian Arabu practica imoralitatea *(Golia)*. Dragostea era în acea lume tot una cu incestul, crima și minciuna. Sentimentul nu mai reclama un zbucium sincer. Mașinațiile, tertipurile, amenințările erau complicațiile pe care le mai putea da dragostea în sufletele acestor oameni. Ce au însemnat romanele lui Octav Desilla, Mihail Drumeș, M. Toneghin, ca să nu ne referim decît la autori cu „notorietate" ai literaturii pornografice ? Maculatura umflată în sute de pagini a unor romane ca *Elevul Dima dintr-a șaptea*, *Invitație la vals* ale lui Drumeș, *Iubim — început de viață* și *Iubim — sfîrșit de viață* ale lui Desilla, fără să mai pomenim zecile și sutele de titluri care invadaseră piața literară, în bună parte sub paravanul literaturii de avangardă, n-au nici o contingență cu arta. Cu ce familiarizau asemenea „artiști" pe cititorii tineri ? Cu vulgaritatea, huliganismul, prostituarea sentimentelor, vagabondajul, lipsa preocupărilor intelectuale și disprețul față de muncă. Prototipurile erau alese dintre copiii și adolescenții refractari disciplinei, fii de bani gata, pasionați ei înșiși de romanele polițiste, chiulangii, paraziți sociali în devenire. Energia și vitalitatea tinerească se consumau în vagabondaje în grup și în haimanalîcuri. Scriitorul dădea cititorilor lecții de perversitate, pregătindu-i pentru modul burghez de viață, ostil frumuseții, visării curate.

Tineretul nostru privește azi cu dispreț aceste pledoarii sinistre pentru animalitate. Învățînd să muncim și să iubim cu adevărat, oferim sentimentului eliberat de prejudecăți și bariere sociale spațiul necuprins al vieții însăși. Concepția revoluționară a proletariatului a adus femeia pe aceeași treaptă socială cu bărbatul, făcînd-o tovarășul său de idealuri și de muncă. Acum se dezvăluie pe de-a-ntregul focul mistuit pretimpuriu al dragostei stînjenite de preceptele claselor stăpînitoare din trecut. Rar și cu totul întîmplător se mai poate vedea vreun tînăr atît de rămas în urmă, încît să frunzărească asemenea „romane" proaste de dragoste. Cu ce poate interesa pe un tînăr constructor al unei lumi noi, asemenea literatură trivială, care face apologia beției, a obsesiilor sexuale și a unor inimaginabile descompuneri morale?

Tinerii cititori din patria noastră trăiesc cu emoție capodopere ale artei, ca : *Romeo și Julieta*, *Simfonia Fantastică*, *Sonata Lunii*, *Sărutul* lui Rodin. Dar adăugă la toate acestea ceea ce a lipsit de-a lungul veacurilor din urmă : demnitatea, respectul reciproc, conștiința de om liber și egal cu semenul lui, care urcă sentimentul nostru de dragoste pe o orbită strălucitoare ca o aureolă.

Marin Bucur

ION MICLEA : „MINI".

MAXIME... MINIME

OV. S. CROHMĂLNICEANU, (Viața Românească, nr. 2/1962) :

„El este unul din reprezentanții generației sale înzestrat cu facultatea de a vorbi **în metri bine măsurați...**"

STELIAN FILIP (Urzica, 15 mai 1962) : „Cuvîntul „critic", în dicționare, / Derivă de la „critică" se pare, / Adică dintr-un substantiv abstract / Ce n-are formă clară, mai exact ! /

Poezia este, după cum se vede, foarte clară, pentru că derivă de la poet, mai exact, de la inspirația lui, care, fiind ceva abstract, nu se vede. În schimb, versurile următoare, din aceeași poezie, sînt nițeluș confuze : „Dar dacă vine vorba despre el, / Din gura-i largă iese-un porumbel, / Și dintr-o dată nu știu cum se face / Că se pitește-ntre urechi... și tace !

Cine și între ale cărui urechi se pitește ? Criticul între urechile lui ? Porumbelul între urechile criticului ? Criticul între urechile porumbelului ? Sau porumbelul între propriile sale... urechi ? E bine ca autorul să se mențină mai mult în sfera lucrurilor abstracte... „care nu se văd".

EUGENIU SPERANȚIA (Steaua Nr. 2/1962) : „Într-o redactare de o extremă concizione, grație căreia lectura e uneori puțin mai greoaie..."

A. E. BACONSKY (Iașii de azi", Contemporanul, 23 martie 1962) : **„Pentru omul condeiului vertical, dragostea de departe e numai un punct de plecare, un temei de atitudine inițială care se realizează și se desăvîrșește ideal printr-o neîntreruptă căutare a omului și a faptelor sale".**

* * * * * * * * *

„A spune un oraș distrus de război înseamnă doar o parte din adevăr ; acest somptuos muzeu al măreției noastre istorice era, încă înainte de război, devastat de o anumită paraginâ, disimulată de convenția unui adjectiv de rezonanță turistică „oraș patriarhal". Cuvîntul vehiculat pînă la abuz trebuia să convertească indolența trecutelor stăpîniri în specific infailibil, dar conținutul lui n-a fost niciodată altul decît acela de pseudonim al stagnării și lîncezelii".

VALERIU GORUNESCU („Iașul literar" nr. 4/1962) : „Cine vrea să cuprindă puterea fecundă / A zilelor noastre însolzate ca gîrlele"... **Gîrlele (fiindcă au pești) pot fi, eventual, însolzate, dacă poetul ține cu orice preț. Dar zile însolzate e, parcă, prea de tot... Același autor își încheie astfel poezia :** „Chipul meu a sfîrșit prin a semăna / cu această îmbobocire a țării". **Un obiect seamănă, deci, cu o acțiune. E ca și cum ai spune : condeiul poetului a sfîrșit prin a semăna cu o rostogolire din logică. Ceea ce este, parcă, mai aproape de adevăr.**

Mai acum de curînd, m-am dus să-l văd pe nașu-meu Tîndală, mucalit fără pereche, chiznovat foc și, vorba lui Negruzzi, „un om foarte de duh, avînd respuns la orice vorbă". Știind despre mine că tot umblu să prăpădesc hîrtie și condeie, numai ce se porni, zîmbind a rîde, să-mi înșire în doi peri, sfaturi, unul mai într-o ureche decît altul. Iaca ce-mi zicea el :

«Fine !

Învață românește. Oricît ți s-ar părea de curios, niciodată nu știi de ajuns. Nu uita însă că limba bogată nu-nseamnă aglomerare, ci selectivitate.

Și nu te juca prea mult cu cuvintele. Sînt perfide. Adu-ți aminte c-a mai fost unul căruia i se spunea ucenicul vrăjitor. Și dacă magistrul nu vine la vreme ?...

Mai ales deschide ochii la înțelesul cuvintelor și nu te sfii să deschizi și dicționarul ca să verifici. De-aceea e făcut. E mai rău cînd îl deschid alții și te informează la ce pagină ar fi trebuit să cauți.

Și-apoi mai află ceva : chiar dacă nu pare, dar și gramatica stă la temelia literaturii. Cînd nu știi despre ce este vorba în „tabla înmulțirii", e riscant să încerci rezolvarea cuadraturii cercului în geometria euclidiană. S-ar putea să dezlegi problema și te faci de rîs.

Acuma, iar, cînd stăpînești alfabetul, nu îi convins că, la urma urmelor, cum Eminescu, să zicem, se folosea de unul la fel, sînteți asemănători. Gîndește-te mai cu seamă la deosebiri.

Și nu te îmbulzi la praznicul „geniilor". Remarcă-te prin talent ; e mai rar și se vede de departe.

Nu fi mereu spiritual. E obositor. Și nu uita că mai sînt și alții și nu scriu toți.

Apoi gîndește-te că prostia de care rîzi astăzi, ai fi putut-o semna ieri și că, mai știi, o vei scrie mîine.

Și iar mă-ntorc și zic : După ce-ai scris un roman, citește-l cu atenție și elimină adjectivele și adverbele. Din substantive și verbe s-ar putea să rămînă o schiță bună.

Nu evita lectura altor autori. Nu te teme c-o să-ți încurce ideile. Unde sînt — au loc și altele ; unde nu — poate se rătăcește vreuna.

De scris să scrii ca și cum orice silabă ar fi destinată unui volum postum de Opere alese. (Știi că morții, fiind mai puțin susceptibili, sînt mai puțin menajați, tocmai pentru ca nimeni să nu poată spune despre ei decît doar bine).

Tot așa, nu adăoga — taie ; că știi vorba : scrie rar și scurtează zilnic — e întotdeauna de unde.

Nu e rău să citești și tu ceea ce scrii. Iar cînd scrii, nu scrie numai noaptea dacă ai timp și ziua. Capodopere se pot compune și între 3 și 5 după masă.

Dacă nu ești în stare să spui „te iubesc !" într-un emistih sau o propoziție simplă în proză, nu scrie o epopee despre iubirea tragică sau un roman-fluviu cu analiză psiho-biologică. Renunță mai bine la temă. Nu uita că și Carol Scrob a scris.

Nu-i minciună că la-nceput au fost subiectul și predicatul. Atributele și complementele au apărut mai tîrziu, o dată cu scriitorii.

'Acu' drept este că e greu fără talent, dar e și mai greu cu el : că te obligă.

Fii exigent cu ceilalți. Dar dă-le tu mai întîi, ca să ai de unde le cere.

Cineva spunea : „Nu încerca tu ce poate face el mai bine". Dar eu vin și zic : „Încearcă și tu, că nu se știe niciodată".

Nu te uita că hîrtia suportă orice. Oamenii — nu. Fii cu băgare de seamă la diferență.

Tot așa, dacă nu te țin curelele să scrii Iliada, nu te năpusti pe sonet. Al doilea e mai lung. Și vezi că și Shakespeare s-a ocupat cu asta.

Nu zic nu : scrie tot ce ai de spus. Dar elimină tot ceea ce descoperi că a fost spus de alții mai bine. Dacă mai rămîne un vers ori o propoziție, apoi să știi că ai talent cu carul.

Nu fi trist că te cheamă în „...escu", și e banal. Transformă-l, vorba poetului, „în renume". Tolstoi nu e mare pentru că-l cheamă așa.

Nu scrie pentru ieri, ci pentru azi, dar în așa fel încît să se poată citi și mîine.

Vorba unui prieten de-al meu : Nu te gîndi numai și numai la „Fond". Mai îngrijește-te și de formă (fără s-o confunzi cu „formele" [1]).

Dacă nu găsești rima lesne, nu te refugia în versul alb ; e mai anevoios.

Iar, așa, dacă, după ce-ai scris un catren, izbutești să-l concentrezi într-un distih, asta înseamnă că ești dotat și că, oricum, catrenul nu era bun. Dacă însă converteștI distihul într-un vers, apoi acela are toate șansele să fie un bun început de catren.

Dacă adversarul tău literar te laudă, fii convins că ai scris un lucru prost. Dacă însă te critică, nu exulta, bazîndu-te pe reversibilitatea logică („dacă mă laudă — am scris prost, dacă mă critică — e bine"). Ce-ți spun eu acum și aici, mai știu și alții. Și sînt și adversari perfizi.

Bucură-te cînd lumea rîde la comedia pe care-ai scris-o. Bucură-te și nu prea. Întîi asigură-te că nu de tine rîde.

Cineva zicea o dată : „Scrieți, băieți, numai scrieți !"... dar nu oricum. Unii o iau drept : „Publicați, băieți, numai publicați !"... fie și oricum.

Nu te lua după mărimea umbrei. Către asfințit se lungesc nemăsurat toate.

Te miri că nu ți-am dat nume și pilde cu înși în viață ? 'Așa, fiecare o să creadă că este vorba de celălalt. Chiar tu, Romule Păcală, fine, tragi nădejde că e vorba numai de nașutău, Tîndală Vulpescu.

Precum, iarăși nu te uita că sfaturile mele nu seamănă cu maximele lui La Rochefoucauld. Și pe-ale mele poți să le iei în serios...

Și ia aminte : nu asculta ce spune lumea... 'Asta nu-i meserie ușoară !»

p. conf. Romulus Vulpescu

[1]) „...de plată", mi-a mai suflat nașu-meu.

cronica literară

DIMENSIUNEA DRAGOSTEI

de I. D. BĂLAN

Nu se poate spune că nu s-au înregistrat, în acest sens, bucăți antologice de o unică frumusețe, prin pana lui Arghezi și-a lui Beniuc. Uneori au apărut poeme sau volume întregi cu tematică erotică —

Cîți oameni, atîtea nuanțe ale iubirii. Cîți poeți autentici, atîtea modalități proprii de-a o exprima. Cîți artiști desăvîrșiți, atîtea ipostaze ale ei, fixate, vreme de milenii, în veșnicii de marmură și piatră, în curcubeie de culori și simfonii de sunete, în jarul nestinselor cuvinte, mereu reînsuflețit de fiecare muritor.

Dragostea — au zis poeții — e un copil la fel de bătrîn ca și lumea. Ei au dreptate... Și totuși o găsim mereu nouă cu fiecare epocă și om, cu fiecare amurg și răsărit de lună, cu fiecare răsărit de soare.

E un sentiment etern uman și totuși altul cu fiecare epocă. În ea se reflectă firesc și organic — deși poate părea unora ciudat — fizionomia morală și structura social-economică a unei orînduiri, idealul etic și estetic al clasei din care eroul liric îndrăgostit face parte.

În viziunea asupra dragostei, se descifrează lesne gradul de sănătate psihică a unei societăți sau maladia ei. Nu e greu să intuim dintr-o poezie ca aceasta, semnată de Alecu Văcărescu :

De lacrimi vărs pîrae
Cu groaznică văpaie,
Și sufletul îmi ese,
De ohtături adese...
Mă arz peste măsură,
Slăbesc fără căldură,
Sînt bolnav în picere
Și mor făcînd tăcere.
Cînd nu te văz am chinuri,
Și cînd te văz, leșinuri.

felul superficial, lasciv și falsele trăiri sufletești în care boierimea românească se desfăta „suferind de dragoste" la sfîrșitul veacului al XVIII-lea.

În erotica eminesciană, coșbucianâ sau argheziană — pe lîngă sentimentul strict personal al poetului — descoperim imagini semnificative, caracterizatoare pentru profilul moral al epocii. Poezia de dragoste oglindește și ea dimensiunea sufletească a momentului istoric respectiv. Dramatismul eroticii eminesciene — de pildă — e condiționat social de discrepanță amețitoare dintre frumusețea etică, puritatea idealului poetului și morala terfelită-n meschăria claselor exploatatoare, stăpîne și pe sentimentele oamenilor.

Setea de iubire adevărată, pe care n-a întîlnit-o niciodată, i-a smuls lui Eminescu **acele** versuri cutremurătoare, adresate de Hyperion dumnezeirii :

Reia-mi al nemuririi nimb
Și focul din privire
Și pentru toate dă-mi în schimb
O oră de iubire.

Deplina iubire nu se poate manifesta decît într-o societate în care omul e stăpîn pe sine, sigur de existența sa, liber de orice prejudecată religioasă, națională, socială. Această orînduire este aceea pe care o înfăptuiește acum poporul nostru, într-un impresionant elan creator.

În cadrul unei asemenea societăți, oamenii pot trăi cu toată plenitudinea vieții lor sufletești.

Omul de astăzi nu-și mai vinde, ca Ion al lui Liviu Rebreanu, iubirea pentru un petec de pămînt. Socializarea totală a agriculturii va schimba adînc conștiința oamenilor și va face — așa cum frumos spune o tînără poetă — ca :

„pentru o velință cu înfloriturI
să nu se mai nască iubire și uri ;
pentru o poartă frumos încrustată
iubita să nu mai fie uitată,
nici iubitul uitat :
pentru o bătătură cu boi de arat
fără dușmane răzoare despărțitoare,
holdele să treacă de zare spre zare,
ca nuntirea să fie
cunună pe frunte de hărnicie,
dor cu dor să se lege, precum
drumul se leagă, la răspîntie, de drum",

Hărnicia — această virtute morală și fizică — devine averea de preț a omului. Alte ipostaze ale eliberării sentimentului de dragoste la omul din lumea satului, prin procesul colectivizării, au fost înfățișate cu intuiție artistică, și nu numai în ultima vreme, de nenumărați poeți, mai cu seamă tineri.

Lirica noastră realist socialistă e datoare să exprime sentimentul iubirii în ipostaza în care-l trăiește omul contemporan, în maxima lui complexitate.

inegal realizate — dar prezențe reale în cîmpul liricii actuale.

Și totuși se petrece un lucru curios. La desele șezători și întîlniri cu cititorii, poeții sînt mereu întrebați de ce nu scriu și mai multe poezii de dragoste, în care tînărul și tînăra din fabrici sau uzine, de pe ogoarele colectivizate sau de pe băncile universităților să-și regăsească propriile lor sentimente.

Există poezie de dragoste, apreciată de cititori, și totuși aceștia vor ceva mai mult, firește, nu în cantitate, ci în substanță. Aici este punctul nodal al discuției. Amintim că iubirea e un sentiment etern uman, sub raportul general al speței, și concret istoric, sub raportul individului și, mai corect, al colectivității, istorește determinată.

Insistența cititorului în solicitarea unei poezii de dragoste se referă, fără îndoială, la acest al doilea aspect al problemei. Se simte nevoia de a se spori zestrea de versuri frumoase a liricii noastre, versuri, prin care omul îndrăgostit, de azi, poate să-și comunice sentimentele proprii, ca și cînd el însuși ar fi scris poezia pentru o anume împrejurare concretă a vieții sale. Sub o anumită latură, mai general umană — în felul acesta îl simțim pe Eminescu și pe cei mai valoroși poeți de azi.

Or, adeseori în poezii cu imagini particulare de o rară frumusețe, luate în sine — exemplele s-ar putea realiza cu contribuția majorității poeților noștri — omul contemporan își regăsește cu greu propria sa sensibilitate. Uneori nu se regăsește din pricina intelectualismului și a caracterului rece, exterior pe care-l au asemenea poezii, alteori din pricina notelor prea vetuste care stau, parcă, undeva dincolo de începuturile primilor noștri poeți.

Vino în pădure ! Ca haiducul
Te-oi fura abraș a doua oară
și-o să plîngă-n crengi pînă-o să moară,
ca-n copilăria dusă, cucul.

Vai de bietul cuc ! Moare degeaba. Căci poetul nu-i nici măcar îndrăznet, vrînd să-mpuște iepurele... din oală. Mai întîi implorâ iubita să vie în pădure și acolo din singurătățile codrilor vrea s-o fure, fără nici un risc. Din păcate, mulți lirici fac dovada unui curaj asemănător și cînd e vorba de-a cuceri înșeși marile sensuri ale poeziei erotice contemporane.

Alte dăți, și din păcate la poeți foarte tineri, publicați în colecția *Luceafărul* — poezia erotică e atît de anemică, de plată și schematică, încît nici cea mai indulgentă iubită nu înțelege nimic din ele. Le lipsește omenescul autentic, participarea intensă, bucuria și dramatismul luminos al omului contemporan.

Să mă ierte cititorul că nu dau citate. Deocamdată, ne interesează aici mai cu seamă problemele de principiu.

Cititorul de azi vrea să găsească, și mai mult, în lirica erotică, o filozofie a vieții, sensuri noi, etice și sociale, un ferm spirit partinic, în stare să-l călăuzească și în acest domeniu. O adevărată poezie realist socialistă închinată dragostei se poate realiza numai răspunzînd profund, cu maturitate ideologică și artistică, unor asemenea legitime cerințe.

Spiritul de partid nu se manifestă izolat numai în cutare temă sau subiect, ci în viziunea structural închegată asupra lumii din care nu poate lipsi dimensiunea dragostei. Spunem acest lucru, convinși că spiritul de partid implică și o atitudine etică activă, complexă, în unghiul de lumină al căreia se frămîntă și se rezolvă probleme fundamentale ale vieții cu tot dramatismul lor.

Poezia realist socialistă, de dragoste, pentru a fi în spiritul epocii, are nevoie de o profunzime filozofică, în stare să stabilească noi raporturi valorice între unele sentimente vechi și altele noi, între idealul etic și estetic al omului și căile de a-l atinge. O simplă metaforă, fie ea oricît de originală, care se va dovedi înaptă de a descoperi raporturi cauzale inedite între fenomene sufletești și sociale, nu poate impresiona pe nimeni.

Dorim poezia de dragoste un factor activ în educarea comunistă a tineretului și asta se poate realiza numai dacă dimensiunea ei etică și filozofică acoperă firesc bogăția și complexitatea sufletească a vremii noastre.

UCENICUL VRĂJITOR

Marea călătorie a peniței pe hîrtie durează la unii o clipă. Se doarme pe cîte o reputație ani de zile, trăindu-se din amintiri. Ceea ce era socotit cu creionul tocmit tezaur devine tărîțe și nimbul ruginește o dată cu personalitatea de carton. Cine nu veghează la catarg cu ochiul deschis la înnoiri, cu urechea atentă la sunete proaspete, riscă să cînte fals sau demodat. Poezia nu e o modă, e o eternitate mereu în prefaceri. Renașterea cuvîntului tocit se face în cazne. Trebuie să fi auzit de 6 sută de ori o pădure tăcînd, ca să fi înțeles numai o dată această liniște grăitoare, trebuie să fi pîndit la afund, de cîte ori poți, vuietul mării, ca să știi cum cîntă o scoică. „Misterul artei" este în realitate o muncă uriașă cu propria-ți ființă, o răscoală inevitabilă împotriva a tot ce-ai agonisit și duci, ca melcul în spate, o viață: bagajul invizibil lăsat de veghea la luminare. Te ridici, te uiți în urmă, începe un drum nou pe care trebuie să-l străbați, biruind scaieții și bolovănișurile.

Meșterul a împlinit 82 de ani...

N-a fost o viață lină și laurul de pe frunte a avut ghimpi și l-a sîngerat. Pe vremea studiilor subsemnatului, samsarii literari asmuțiseră chiar pe un mare istoric împotrivă-i. Oare nu învățam la limba română (limba română fără el, numai cu autorii de rugăciuni în endecasilab) că strălucitul făurar „strică graiul neamului"? Nu i se spunea „poetul pornograf" și se ilustra trivial cu tuș harul coborît în cartofi, idee nemaipomenită, în stare să carbonizeze hîrtia?

Cu un haz de birjari, teoreticienii cu ochelari strîmbau din nas. Le putea verbul gras și tunetul cuvîntului scos din neantul vorbirii oarecari, cu nămolul lui cu tot, cu rădăcinile vînjoase și cu tot parfumul său.

Rîndași de litere, tocmiți pe un blid la Capșa, cînd se nimerea, autori de istorii literare verbale, îl aruncau pe Arghezi în coada reputațiilor. Coconii, intrați în literatură cu pașaportul hîrtiilor de o mie, îl băteau pe umeri cu o familiaritate jignitoare: „Ești de-ai noștri! Poftim și dumitale, colea, un scăunel!" Acolo unde lui i se cuvenea un tron, se înghesuiau nechematii și năsărîmbii, cu agresivitatea celor ce știu că atunci cînd n-ai talent, trebuie măcar să arăți că ești cineva.

Cîte bătălii, ce lavă aruncată din pagini, cum mai ard adjectivele și-acum! A trebuit să se producă în țara noastră transformări revoluționare, pentru ca Arghezi să-și capete adevărata prețuire, în pofida celor care au încercat să lase peste el o uitare frumoasă ca moartea. Înconjurat de dragoste, „îngreuiat de nimburi și smaralde", el își trăiește toamna bogată și senină.

La o vîrstă cînd alții intră în dulceața unei somnolențe plăcute, meșterul, ucenic pe viață la șlefuirea vocabulei, dă exemplul unei teribile forțe artistice. Slăvirea omului, blestemul aruncat cu o artă nemuritoare peste timp celor care au dat țăranilor plumbi în loc de pămînt, cîntarea diafană a dimineților noastre cu zvon de ciocane, contemplarea liniștită a unei experiențe fără răgaz, iată cîteva din actele poetice cele mai uimitoare la care am fost martori.

Suind la tribună, mereu cînd țara o cere, Arghezi dă exemplul unei energii, întrecute numai de vitalitatea versurilor sale. Cetățean și activist al artei, el e mereu prezent într-un colț de revistă. Săptămînă de săptămînă, ne învață cum să împerechem cuvintele. Îndelungata lui migală s-a transformat într-un spectacol continuu de măiestrie.

Meșterul n-a obosit, meșterul nu poate să obosească. Marele poet-bărbat fulgeră și azi hîrtia ca în urmă cu 30 de ani. Mi se pare că nici pînă ieri nu i s-a răspuns la o fandare tinerească făcută acum cîteva luni. Ca orice risipitor e bogat și generos.

Tineri și mai de-o vîrstă cu el, să ne descoperim!

Copacul murmură în soarele de mai, detună ca în vechile furtuni cînd vreun vînt oarecare se încumetă spre bogata-i coroană și-aud mereu, cînd îl contemplu, aceeași neobosită liră de bronz, răsunînd pînă departe, peste fruntarii.

Va veni o vreme cînd toți școlarii din lume îl vor învăța ca pe Beethoven...

Eugen Barbu

Interviu cu Ion Barbu despre măiestria literară

— Ce relații stabiliți între „inspirație" și munca îndelungată pe manuscris, în vederea unei înalte măiestrii artistice?

Întrebarea d-tale e vicleană în aparența ei naivitate. Sub un voal modest, oarecare, de dezinvoltură reportericească, ea pătrunde direct în centrul atelierului poetic.

De la început vreau să precizăm un lucru. Nu sînt estetician, nici măcar amator. Afirmațiile mele nu au pretenția unor generalizări științifice, cu tendință spre un adevăr cît mai larg cuprinzător și, dacă se poate, absolut.

Pentru că mi-ai pus o asemenea nevralgică întrebare, vreau să-ți împărtășesc — și cu aceasta și cititorilor — cîteva gînduri. Ele s-au născut pe marginea actului poetic. La început nici nu erau gînduri propriu-zis, cu structură logică, rațional vertebrate.

Existau stări de fericire sau nefericire. În cazul din urmă, ele se prelungeau în întrebări: „De ce? De ce imensa și neprihănita fericire de a putea crea, cu vorbe, mici universuri, fuge de la mine, mă părăsește?

De ce, uneori, cuvintele vin cu pași ușori, ritmice, de joc și de horă, și se înlănțuie și formează un tot viu, unduitor, iar altădată, sînt grele, moarte, de plumb?"

Așadar, întrebările se năsteau nu din extazul creației, ci din umilitoare, din chinuitoare neputință. Ele nu zburau pe aripile desfăcute ale inspirației, ci se tîrau, obosite sau înverșunate, în căutarea unei izbăviri.

N-aș putea spune că, la ora actuală, am descîlcit ghemul înfricoșător de încurcat al acestor lucruri care țin de nașterea poeziei.

Mă îndoiesc că cineva, vreodată, a putut sau ar putea stăpîni, în mod absolut, multiplele forțe în acțiune și contraacțiune.

Mă îndoiesc că vreun poet ar putea declara satisfăcut: „De acum încolo nu mai am grijă!" Stăpîn pe meșteșugul meu sînt? Sînt! Viața poporului meu o cunosc? O cunosc. Trup și suflet cu destinele lui sînt? Sînt! Zece versuri excelente pe zi însemnează două volume de versuri excelente pe an. Așează-te, băiete, la masa de lucru. Și „scrie liniștit".

Orice poet adevărat știe că lucrurile nu se petrec astfel. Au trecut mai bine de șapte ani, de cînd, într-o discuție asupra poeziei, ce se purta în paginile „Gazetei literare", am adus vorba, cu „îndrăzneală", despre inspirație. Cu tot timpul care a trecut de atunci, cu toate mustrările prompte ale unui tînăr (pe vremea aceea) publicist ce-mi interzicea atingerea unei atari noțiuni deochiate și primejdioase, am rămas, esențialmente, la aceleași convingeri.

Există asemenea stări de fericită eliberare lăuntrică, de declanșare efervescentă și calmă totodată, a fluxului poeziei, stări ce nu pot fi programate, stăpînite și controlate în mod absolut. Cei vechi le-au proiectat în afară, mitic, le-au atribuit unei insuflări, unei „inspirații" divine.

Desghiocată din învelișul ei mistic, idealist, starea de inspirație rămîne, în socialism, nu mai puțin ca în orice altă orînduire, o componentă a actului poetic. Orice poet poate mărturisi despre aceasta.

Dar în fluctuațiile și complexitatea muncii poetului există unele constante. Am notat, ca un pacient care-și ajută medicul în urmărirea simptomelor, că, de cîte ori rugina deprinderilor rutiniere se așează pe suflet, de cîte ori metabolismul psihic e deficient, iar poetul se claustrează într-un cerc îngust de preocupări, se produce și un reflux al inspirației.

Ceea ce afirmam cu ani în urmă, și afirm cu aceeași tărie acum, e necesitatea unei participări conștiente, pasionate, nemijlocite a poetului la viața socială, la făurirea istoriei contemporane, ca o condiție sine qua non pentru a trăi multe și autentice clipe de inspirație.

De altfel, acest adevăr, vechi pentru poeții realist-socialiști — dar nu întotdeauna tradus cu consecvență în practică —, a fost pus într-o intensă lumină, în ultima vreme, atît la Conferința scriitorilor cît și în raportul și discuțiile ce au avut loc la ședința lărgită a Comitetului Uniunii scriitorilor.

Reflectorul a căzut, rînd pe rînd, asupra multiplelor fațete ale acestui adevăr, încercîndu-se, adeseori cu succes, luminarea, din diverse unghiuri, a procesului de cunoaștere și de interpretare artistică a vieții. Pe bună dreptate, accentul s-a pus pe o „reflectare înțeleaptă, pasionată, originală" a realității, proces ce implică o cunoaștere multilaterală și o triere riguroasă a fenomenelor cunoscute.

Grija pentru studierea amănunțită, în profunzime, a condițiilor necesare unei creații literare de înalt nivel ideologic și artistic, s-a făcut simțită cu putere în ultima vreme. Ea a dus și la binevenite măsuri concrete, organizatorice. Nu puțin au contribuit acestea la realizarea tot mai consecventă și mai serioasă a unui contact direct, nemijlocit, al scriitorilor cu viața patriei, cu realitatea socialistă.

Cuvintele tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej, rostite la Conferința scriitorilor, prind, ca într-un focar puternic centrat, această preocupare majoră pentru calitate, bazată pe cunoaștere și participare. Se subliniază cu tărie adevărul că o literatură de calitate nu se poate obține decît pe baza unui studiu îndelungat și pasionat al vieții, luminat de un înalt ideal etic, pe baza unui efort susținut de muncă.

Recitesc, cu aceeași emoție cu care le-am ascultat pentru prima oară la Conferință, cuvintele bine cumpănite ce ne îndeamnă la studiu atent și profund, la muncă, la modestie: *„Opere care să-și croiască drum spre inima oamenilor, înfruntînd cu trăinicia lor timpul, nu pot fi scrise din fuga condeiului, ci sînt rezultatul cunoașterii adînci, al studiului îndelungat al realităților, al unui susținut efort artistic, ale muncii de migală a creatorului, pătruns de modestie și exigență față de roadele trudei sale".*

De cîte sterpe frămîntări, umilitoare și dureroase, am fi scutiți, dacă ne-am face din înțeleptele cuvinte de mai sus cuvinte maxime de căpătîi, dacă ne-am ghida practic, zi de zi, după ele?

Cîte ceasuri de senină, de lucidă exaltare și transformare în act creator a facultăților noastre psihice, ne-ar fi hărăzite, — în plus față de cele trăite sau pe care le trăim — dacă am urmări consecvent, cu tenacitate, traducerea în propria noastră viață a imperativelor ideologice, etice, practice, înălțate în fața artiștilor de către partid!

Aici, în rezolvarea unor probleme de conținut, mi se pare că stă ascunsă cheia răspunsului la întrebarea d-tale.

Nu gradul de ușurință sau dificultate, cu care un manuscris se curăță de impuritățile primelor notații sau ale primei versiuni, ne interesează. Manuscris „curat" de la început sau încărcat de reveniri, ștersături, modificări, sînt aspecte neesențiale, pare mi-se, ale unor modalități diferite, personale de elaborare artistică. Ceea ce la unul se petrece ca un proces închis înăuntrul „mașinii electronice", alegere, potrivire, îmbinare, renunțare, revenire asupra materialelor de construcție (cuvintele), la altul se petrece ca un proces prelungit în afară, manual și vizual, pe hîrtie. Ceea ce distinge însă efortul eficient de cel steril sînt cantitatea și calitatea energiei psihice, tezaurul de imagini și reprezentări de experiență și de direcționare a acestei experiențe, cu care e încărcată subtila noastră „mașină electronică", atunci cînd concepem o poezie.

— Avîntul fără precedent al științei și tehnicii, ca și cucerirea cosmosului vor contribui oare la înnoirea metaforei și la apariția unor noi genuri poetice?

Ce rost ar avea să fac divagații pe marginea viitoarelor forme și genuri poetice? A, dacă mă întrebi despre înnoirea metaforei, e altceva! Aici ne aflăm nu în sfere nebuloase, ci pe solul sigur al prezentului.

Metafora stabilește relații între fenomenele cele mai disparate și, aparent, cele mai incongruente. Ea vorbește și mărturisește despre unitatea universului.

In metaforă se reflectă, cel mai intim și neînșelător, personalitatea, atitudinea, concepția și sentimentul existențial, social, politic al poetului.

Cum s-ar fi putut ca marile descoperiri științifice ale timpului nostru, cu hotărîtoarele consecințe pe care le au asupra destinului umanității, cu uriașa lărgire a razei noastre de acțiune asupra cosmosului, cu mutațiile pe care le suferă conceptele și sentimentul de spațiu și timp, să nu acționeze asupra sensibilității poetului contemporan?

Poeții comuniști au însă uriașul avantaj față de colegii lor de breaslă din țările capitaliste, tributari concepțiilor burgheze, faptul că, înțelegînd legile dezvoltării istorice și participînd la construirea noii societăți comuniste, sînt pătrunși de sentimentul euforic al mîndriei și încrederii în imensele forțe descătușate, puse în slujba demnității și plenitudinii umane.

Pe poeții noștri nu-i pîndește „angoasa", pulverizarea psihică și spirituală. Ei nu au nevoie nici de mescalină, nici de psilocibină pentru a-și biciui o fantezie „angoasată" și în derivă, așa cum se întîmplă la unii reprezentanți nevrozați ai poeziei burgheze. Patosul construcției sociale se întîlnește la poeții noștri cu patosul cuceririlor cosmice într-un singur tot, într-un centru luminos din care țîșnesc impetuos jerbele fanteziei.

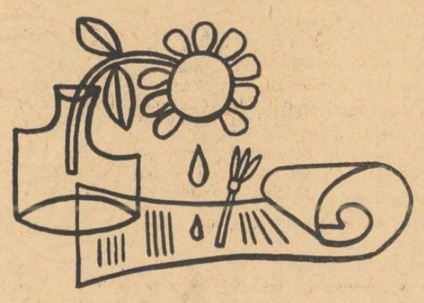

Firesc era ca sensibilitatea și receptivitatea mai ascuțită, mai proaspătă a tineretului să reacționeze, și în acest domeniu, în chip deosebit.

Poeții de toate generațiile au vibrat și au încercat să înregistreze în versurile lor semnalele tulburătoare, măreți, ale noii ere cosmice ce se profilează la orizont. Cicluri întregi și volume, apărute sub titluri — evocînd marea călătorie interastrală —, au intonat primele acorduri, impresionante adeseori, ale simfoniei care începe.

Remarc însă, la unii dintre tineri, o mai organică integrare a universului metaforic în realitatea fluentă, schimbătoare, un sentiment mai profund al noilor relații dintre eu și cosmos, traduse într-o imagistică înnoită, cu putere de șoc.

Mai pregnant îmi apare acest sentiment în poezia lui Ilie Constantin, Nichita Stănescu și Cezar Baltag.

In general, poeții tineri încearcă să exprime cu mijloace noi, proprii epocii noastre *noi*, senzația de avînt, de dinamică proiectare în spații din ce în ce mai largi, de extatică mîndrie a omului care știe că stăpînește zone tot mai întinse și mai profunde ale materiei.

Salutînd asemenea poezii și altele înrudite cu ele, ce poartă semnul pozitiv al noului, nu ne putem împiedica să nu observăm că o tematică născută sub imperiul unor puternice și zguduitoare impresii a luat uneori aspectul unor pastișe, al unei rarefieri a emoției, aspectul penibil al refugiului în manierism.

Departe de mine gîndul de a zeflemisi în chip meschin încercările dificile de a cuceri pentru poezie zone necunoscute și neexplorate încă.

Sublim în sine, începutul erei cosmice și al marilor expediții în afara lumii terestre trebuia și trebuie să-și găsească ecouri, echivalențe, în metafore, în imagini, în sonorități. Zeflemeaua a dat totdeauna tîrcoale solemnului, sublimului, parodia trăiește din firimiturile înaltelor ospețe spirituale. Nu voi face jocul lor. Imperfecțiunile, asperitățile sînt inerente unor eforturi de a exprima stări de lucruri și aspecte noi.

Magnificile expediții extra-terestre ale omenirii vor mai stîrni multe lire. Încă nu s-a scris poemul nemuritor al pionieratului cosmic. Fiece poezie autentică, izbucnită dintr-o magmă clocotitoare, din fervoarea omului contemporan în fața revoluției sociale și tehnice, pregătește, ajută operele monumentale de mîine.

Micile mele săgeți au fost zvîrlite împotriva pastișelor și autopastișelor, a modei cosmice și a gongorismului pretențios, a lipsei de efort spiritual care se traduce prin prezența unor metafore migratorii, circulînd de la un poet la altul, de la o poezie la alta, fără acoperirea-aur a propriei trăiri.

— In revistele literare, chiar și în ziare, apar tot mai multe poezii. Ce ne puteți spune despre această renaștere și răspîndire a poeziei în zilele noastre? Oare trăim o epocă romantică?

Fără îndoială că trăim o atare epocă. Dealtfel, convingerea mea reiese clar din cele spuse mai înainte. Trăsăturile specifice ale romantismului nostru revoluționar, din care luciditatea face parte componentă, vor fi mai bine luminate de esteticieni și critici literari.

Vreau să remarc că tabloul îmbucurător al poeziei noastre, astăzi, așa cum se înfățișează în standurile librăriilor și în reviste, confirmă încrederea noastră în eflorescența și maturizarea ei, mai lentă sau mai rapidă, dar sigură și în progres continuu. El dezvăluie, totodată, ca pripită și mioapă, atitudinea celor ce lansează, din cînd în cînd, cîte un semnal de îngrijorare, afirmînd că poezia ar fi, chipurile, codașă față de cutare sau cutare specie literară. Au fost momente legate de obtuzitatea organelor de difuzare; de lipsa de combativitate, pentru cauza poeziei, din partea editurilor, care au putut crea o asemenea falsă impresie. Dar poeții în vremea aceasta lucrau.

Marele număr de volume și plachete de poezii, apărute recent, stau mărturie, și-au „adunat puterea, prin timp, încet, încet" cum spune Ion Horea, și cum, într-adevăr, s-a întîmplat cu el și cu alții, mai tineri sau mai maturi.

Ceea ce mi-apare ca un fenomen dominant, la ora actuală, e marea diversitate de personalități poetice originale care folosesc o largă și variată instrumentație, cu o mare dezinvoltură în mișcare, cu o vădită stăpînire a mijloacelor de expresie.

De la versul liber whitmanian pînă la cea mai riguroasă formă fixă, poezia românească de azi parcurge toate modurile și formele, răspunzînd astfel unor necesități de conținut și bucurînd sufletul meu dornic, întotdeauna, de lărgime.

Poeții au lucrat mult în ultima vreme. Forma a devenit mai suplă, mai matură, mai contemporană pentru că modul de a simți, de a gîndi, de a reflecta poetic a cîștigat teren în acest sens.

Desăvîrșirea construcției socialiste la noi în țară, adînca și larga revoluție culturală, creșterea exigențelor publicului cititor, întregul proces complex de maturizare a relațiilor socialiste s-au reflectat în procesul de maturizare a poeziei românești.

Direcțiile în care efortul de depășire al unor etape mai vechi a fost dus au variat potrivit biografiei formației inițiale evoluției fiecăruia.

Poezia lui Tiberiu Utan, limpede întotdeauna, a devenit mai „nervoasă", mai subtilă; a lui Ion Horea, pîndită de idilism mărunt, agrest, a dobîndit amplitudine și vibrație modernă în fața măreților prefaceri revoluționare; pornit dintr-o direcție opusă, din zona obscurităților „moderniste", Gellu Naum merge către limpezire și un cîntec mai simplu.

Sîntem conștienți de distanța care există între măreția transformărilor revoluționare și măsura realizărilor noastre.

Țelul spre care ne îndreptăm în front larg e mobil. El ne cheamă tot mai departe pe drumul desăvîrșirii, al profunzimii.

Tocmai mobilitatea, situarea pe o platformă tot mai înaltă a țelului artistic, fac munca noastră atît de dificilă și de frumoasă.

Și iarăși nu poți să nu compari, cu un sentiment de firească mîndrie, marasmul în care s-a cufundat cea mai mare parte a poeziei occidentale, cu vitalitatea mereu înnoită a poeziei noastre. De la „frăgezimea coardelor înseninate" a marelui Arghezi pînă la frăgezimea cu iz de adolescență a celui din urmă sosit pe pajiștea muzelor, aspectul căutării, al înnoirii, e predominant în poezia noastră de azi.

— Ce aduce nou, față de trecut, poezia de dragoste din epoca noastră în care este proslăvită tinerețea constructoare a socialismului, tipologia nouă a omului contemporan?

Se transformă viața, relațiile sociale. Se duce o luptă stăruitoare, neobosită pentru a șterge din conștiința noastră urmele străvechii înstrăinări a omului de propria sa umanitate. Femeia, în țările socialiste, s-a eliberat din *îndoitele* lanțuri ale robiei. E stăpînă pe destinul ei. Luptă alături de iubitul, de tovarășul ei, pentru o viață din ce în ce mai demnă și mai bună. S-ar putea ca toate acestea, și multe alte cuceriri ale socialismului în domeniul social și spiritual, să nu se reflecte în poezia de dragoste?

Existența (exprimată sau neexprimată în versuri) a unor nobile țeluri, comune femeii și bărbatului, dă puritate și elevație pasiunilor.

O delicatețe, o gingășie transparentă, discretă, se fac adesea simțite în versurile de dragoste (vezi poeziile lui Gheorghe Tomozei, Florin Mugur și mulți alții). Dar și în acest domeniu, cred că trebuie să înlăturăm din cale unele prejudecăți dogmatice care mai apar, din cînd în cînd, manifestate în critica orală sau scrisă.

Pentru a da interviului nostru o ușoară colorătură polemică, aș spune că-n felul chiar în care-mi pui întrebarea, se ascund reziduuri ale prejudecății la care mă refer. D-ta îmi vorbești

despre poezia de dragoste în care *este proslăvită tinerețea constructoare a socialismului.*

Fără îndoială, există o astfel de poezie și cunoaștem excelente realizări de acest tip sau de tip înrudit: poemul de concepție, poemul manifest, poemul programatic, cîntarea larg cuprinzătoare a omului nou și a dragostei sale, poemul imn și laudă a dragostei întregi, poemul „monografie a dragostei" cum spune Nina Cassian. De altfel, „Spectacol în aer liber" reprezintă o confirmare remarcabilă a posibilităților unui atare tip de poezie erotică. Precum se știe, și eu am încercat — și nu regret acest lucru — o formulă asemănătoare în poemul „La porțile raiului", scris acum cîțiva ani. Dar de la nașterea ei, poezia lirică de dragoste a fost și continuă și azi să fie, cu precădere, confesiune a eroului liric, confesiune generalizată, potențată artistic, dar confesiune — cu toată încordarea dramatică ce decurge dintr-un sentiment plin de zbucium și de meandre, de schimbări și de peripeții, de înălțări și căderi, de senin și de vijelie.

Fără îndoială că, oricare din aceste momente, cînd vor fi zugrăvite de eroul liric, însuflețite de înaltele idealuri sociale și etice ale comunismului, vor apărea cu ținuta, finalitatea și dinamica psihică, proprie unui asemenea personaj.

Fără îndoială că, deseori, în mod organic, motivul iubirii se împletește cu motivul patosului constructiv, iar frumusețea dragostei se scaldă firesc, în frumusețea cea largă a vieții înconjurătoare.

A căuta însă în *orice* poezie erotică *noul*, sentimentul stenic sau avîntat, a-i lua măsura, cu o linie de calcul rigidă, în raport cu apropierea sau distanța față de anumite scheme prestabilite, înseamnă a nu înțelege valoarea spontaneității, a bogăției afective, a dinamismului dramatic în poezia erotică. Din ce în ce mai mult, poezia de dragoste respiră acel suflu larg, acel patos lipsit de constrîngere, care — grefat pe o înaltă concepție asupra vieții — reprezintă una din cuceririle umanismului socialist.

— Dacă ați fi solicitată să scrieți o prefață la un volum antologic de poezie tînără, ce ați spune poeților la începutul drumului lor în literatură?

Tinerii scriitori sînt îndeobște mai sensibili la *ce* și *cum* scriu „bătrînii", decît la sfaturile, mai mult sau mai puțin înțelepte, pe care aceștia le pot da. Ei sînt atenți la felul cum punem în concordanță faptele noastre cu spusele, spusele cu scrisul, și trag concluziile de care au nevoie, fără greș, precum albina își trage polenul din toate florile.

Poate că nu mă simt suficient de bătrînă — nu în ani, ci în cristalizarea experienței — spre a-i învăța pe alții altceva decît învățăm cu toții, generație lîngă generație, școală a vieții poporului și a partidului.

Această supremă școală ne arată necesitatea îmbinării permanente a experienței vii, a cunoașterii concrete cu o pregătire și-o informare teoretică multilaterală.

Ea ne demonstrează cît de necesare ne sînt tenacitatea și exigența, modestia și sfînta nemulțumire care ne mînă mereu înainte.

Reporter

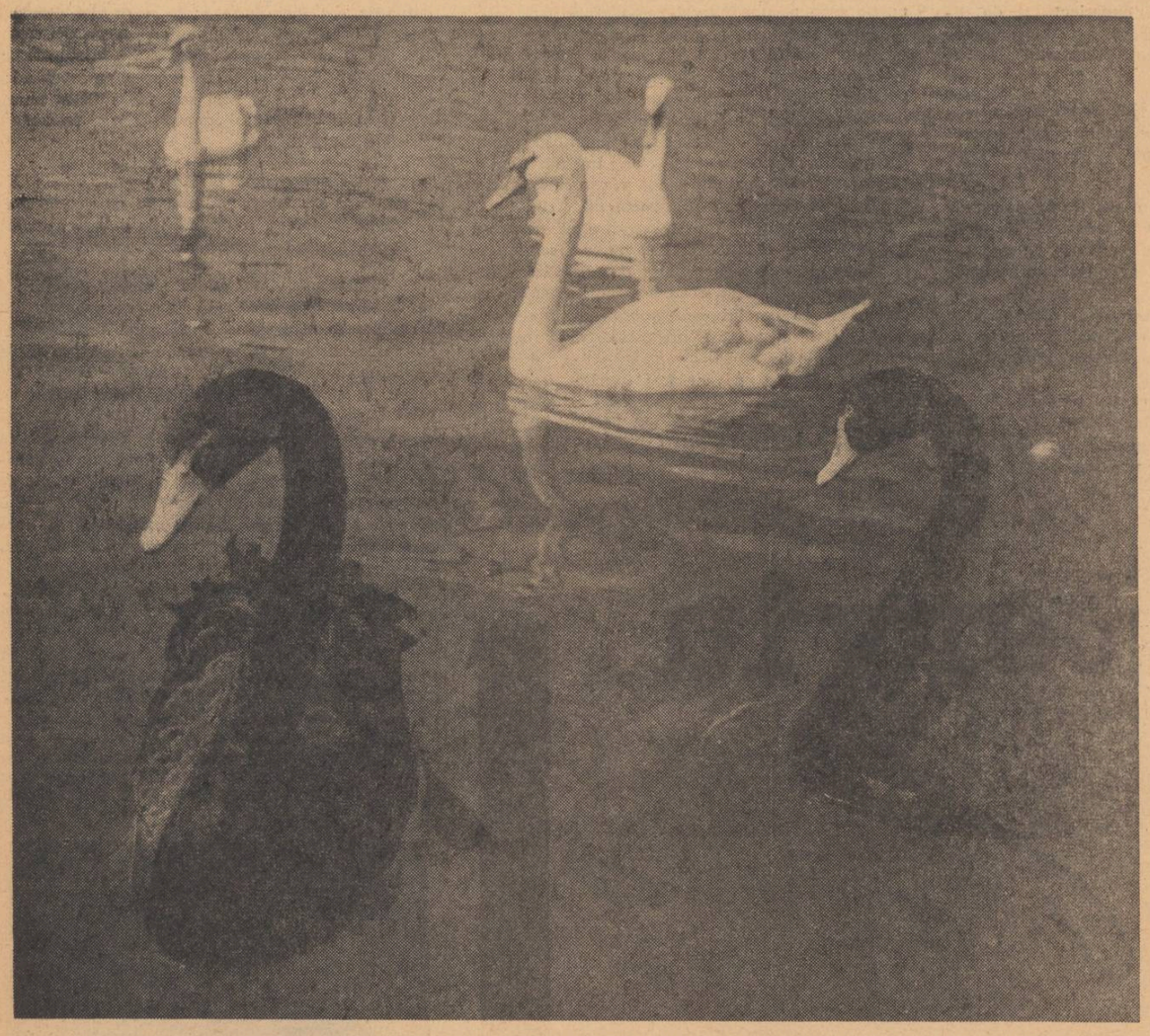

LEBEDE

Pe marginea unor poezii ale tinerilor

În numărul din 4 mai, *Contemporanul* închină o întreagă pagină creației poetice a vîrstei „primăvăratice". Poeziile publicate aparțin unor membri ai cenaclurilor literare studențești din București, Iași și Cluj. Variate ca tematică, ele dovedesc sensibilitate poetică și mijloace mature de expresie. Observațiile pe care le voi face se referă la mijloacele de măiestrie artistică prin care unele versuri își comunică mesajul poetic.

Deși am început cu laude la adresa poeziilor publicate, sînt obligată să mărturisesc acum că nu toate au constituit pentru mine o lectură ușor accesibilă. Dacă în *Predestinare* (Dorel Șora), *Partid al meu* (Sandu Costin), *La douăzeci de ani* (Ion Pop), *Dragoste* (Ion Chiriac) sau în alte poezii, imaginile folosite au făcut să mi se contureze în minte, cu destulă ușurință, ideea poetică, în alte poezii am întîrziat foarte mult asupra unor versuri, încercînd să dezleg sensul imaginii.

Citez o întreagă poezie :

De cu noapte tractoarele porniseră-n
șir cîte opt,
Cîmpul se lărgise pînă-n văi și
pămîntul mirosea răscopt.
Înmulțindu-se, și pe nerăsuflate
El sta de unde începuse prima
brazdă
Tot încercînd țărîna cu soarele
în spate
Și ca un copac iluminat de-un gînd
Creștea stăpînitor peste pămînt.
(Ion Chiriac, *„Zori 1962"*)

Comentariul trebuie să-l încep printr-o întrebare : la cine se referă locuțiunea adverbială *pe nerăsuflate* ? La pămîntul care se înmulțea, *și încă pe nerăsuflate* ? Dar atunci la sfîrșitul versului trebuia să existe un semn de punctuație, care să separe locuțiunea adverbială de verbul propoziției următoare. Lipsa acestui semn ar putea constitui o simplă greșeală de tipar. Ea este însă foarte regretabilă avînd în vedere că provoacă o complicare a construcției sintactice. Sau poate că *pe nerăsuflate* se referă la *a sta*. Nu invoc aici definiția acestei expresii din dicționar decît pentru că ea reflectă sensul pe care i-l acordă marea majoritate a vorbitorilor limbii romîne : „foarte repede, fără oprire, dintr-o răsuflare", calificative care nu pot caracteriza pe *a sta*. Am spus că marea majoritate a vorbitorilor acordă expresiei acest înțeles, deoarece, dacă ea se referă la *a sta*, este evident că pentru autorul poeziei din care am extras pasajul, expresia însemnează cu totul altceva, și anume „fără răsuflare". Nu mai rămîne decît ca restul vorbitorilor limbii romîne să se pună de acord cu poetul.

Ar fi exagerat să spun că pasajul al doilea este ininteligibil numai din cauza acestei „îndrăzneli" semantice. El este greu de înțeles și datorită unei alte greșeli care vizează, de astă dată, gramatica. Se folosește pronumele personal *el* fără să se arate pe cine înlocuiește. Numai după cîteva lecturi se poate descoperi că acest *el* reprezintă o ființă vie, necunoscută, *un om*, țăran

CRONICA LIMBII

care urmărește trecerea tractoarelor peste cîmpuri, dar despre care n-a mai fost vorba pînă atunci în această poezie. Este singura posibilitate prin care partea finală a poeziei cîștigă sens. Spun aceasta sperînd că poetul nu și-a închipuit că *pămîntul*, la care un cititor neavizat înțelege că se referă pronumele *el*, poate „încerca țărîna", poate „sta cu soarele în spate", poate crește „ca un copac, iluminat de-un gînd, stăpînitor peste pămînt". Dacă așa este, cum am presupus, îmi permit să-l întreb pe autorul versurilor de ce n-a scris în loc de *el*, *omul*.

După cum se vede din analiza fragmentului de poezie, constatarea mea cu privire la inaccesibilitatea unor imagini poetice nu cade în afara preocupărilor lingvistice. Este evident pentru oricine că ea se conjugă cu „poticneli" în exprimare, care, din păcate, nu lipsesc nici în alte poezii.

Spațiul nu-mi permite să mă opresc mai mult asupra acestora. Le voi cita doar însoțite de cîte o scurtă observație :

Și-și urcă vîlvătaia adînc imensul
cor
Să contureze imnul acestor mîini și
frunți
Ce răscolind lumina cu plugul
vremilor
A înviat azurul, oceanele și
munții.
(Paul Tutungiu, *„Sărbătoare"*)

Munții rimează cu *frunți* !
Mîini și frunți... a înviat azurul, oceanele și munții !

Nu cred că subiectul ultimei propoziții, pronumele relativ *ce*, poate să se refere la *imn*, (singurul substantiv la singular cu care s-ar putea acorda predicatul), fiindcă nu mi-l pot închipui pe acesta *răscolind cu plugul*. Imaginea se potrivește numai pentru *mîini* și *frunți*, ca simboluri ale omenirii.

Pentru neconcordanța gramaticală și prozodică semnalată mai sus, nu cred că poate fi invocată greșeala de tipar : *frunți* în loc de *frunții*. În acest caz, propoziția atributivă, cuprinsă în ultimele două versuri, ar determina numai substantivul *frunții* și deci rima și forma de singular a verbului ar fi corecte, dar ar avea de suferit conținutul de idei al poeziei. *Mîinile* și *fruntea* (sau *frunțile*) sînt, în această poezie, simboluri ale omenirii care a cucerit, prin muncă, natura și slăvește, în ziua de 1 Mai, această victorie a ei. Atribuind numai *frunții* calitatea de „a fi răscolit lumina și de a fi înviat azurul", mi se pare că se pune accentul numai pe efortul intelectual al omenirii, în detrimentul celui simbolizat prin *mîini*, ceea ce, desigur, nu corespunde intențiilor poetului.

★

Cuvîntul introductiv al redacției anunța că pagina de care ne-am ocupat „se vrea" (și despre acest reflexiv s-ar putea scrie cîte ceva la „cronica limbii", n.n.) doar o încurajare și un îndemn". Cred că rîndurile scrise aici nu vor fi considerate ca aflîndu-se în opoziție cu intențiile revistei *Contemporanul*. Ele izvorăsc numai din dorința de a ajuta la limpezirea începuturilor literare ale unor tineri cu perspective demne de atenție.

Flora Șuteu

La 5 ani de la moartea poetului

G. BACOVIA

A evoca poezia lui Bacovia, cinci ani după săvîrșirea lui din viață și-ntr-o epocă de trepidantă și constructoare modernitate ca a noastră, înseamnă a reface un peisagiu, la prima vedere, contradictoriu, ținînd parcă de altă planetă și de altă eră geologică.

Poet al nevrozelor preistorice și provinciale — de nu cumva la mijloc e o tautologie —, așa cum îl cunoaștem din întîiile două culegeri de poeme, „Plumb" și „Scîntei galbene", Bacovia a încetățenit în lirica primelor decenii ale veacului acesta, un peisagiu, o atmosferă și un fior, inedite, atît de altminteri de ale confraților săi de generație, un Adrian Maniu, un I. M. Rașcu, un Ion Pillat, fără a mai vorbi de acelea ale unor seniori ca Tudor Arghezi, Dimitrie Anghel, Octavian Goga. „Poet, și solitar" spune într-un loc, despre sine, Bacovia, și stihul îl caracterizează cum nu se poate mai bine. Căci în mijlocul unei vieți literare, agitată de la natură și-n forul căreia își dădeau întîlnire atîtea temperamente variate, Bacovia și-a durat propriul său atol, pe care nici-un talaz nu l-a învadat și căruia nici-o furtună din afară nu i-a tulburat orizontul. Ca o scoică de mare, retrasă în cochilia ei de sidef, el și-a modulat furtunile propriei sale recluziuni, și ca un sobol neadormit și-a săpat, cu statornică înțelepciune, galeriile meticuloase ale propriului său labirint. Cu toate că a putut lăsa impresia, poetul n-a pătimit niciodată de agorafobie, ci, ca un Pafnutie, stîlpnicul, a meditat de la înălțimea izolării sale, în calm și puritate, la toate dramele veacului, începînd cu ale sale. Dar a făcut-o cu cea mai desăvîrșită discreție. „Cîrtița incandescentă" de care vorbește într-un episod al autobiografiei sale Panait Istrati, acest lynx iscoditor și nesățios al miragiilor orientale e, de bunăseamă, metafora cea mai improprie, ce i s-ar putea aplica lui Bacovia.

Discretă la extremă, ca o violă pururi în surdină, și ferită de orice urmă de retorism, poezia lui Bacovia nu e totuși mai puțin actuală. Și în primul rînd, prin toate acele atribute, ale vieții și ale artei, ce fac dintr-un fluture de noapte, un giuvaer de preț al naturii. Timidă și miniaturală, în aparență, dacă o raportăm la marile construcții epice sau la năvalnicele torente lirice, cîte se cunosc, poezia lui Bacovia freamătă cu fie ce poem, cu fiece vers, cu fiece crîmpei de „text comun" sau „bucată de noapte". Ca o sămînță miraculoasă, ce încolțește sub ochii noștri, un singur acord, o unică notă smulsă unei clape de pian îi e deajuns ca să trezească, din adîncuri, o lume. Un gol istoric se umple, și retrăiești cu poetul vremea așezărilor lacustre, cu pilaștrii de lemn trosnind sub greutatea ploilor nesfîrșite; ninsori cad fără întrerupere, ca la poli, în timp ce poetul îngînă o fericire horațiană, la gura sobei ; un corb taie în diagonală zarea cenușie, ca un drapel cernit în bernă ; amurguri violete, de primăvară sau de toamnă, dau nervi deopotrivă ; melancolia te prinde pe stradă și te înghiață cînd frumoasa fugitivă trece «într-o vibrare de violete» ca și eroina ipotetică (O toi, que j'eusse aimé...) din poemul baudelairian „A une passante"; o „harmonie pribeagă" răscolește măruntaiele inimii ; o fanfară militară sporește, cu alămurile ei strălucitoare, tristețea grădinilor publice, în timp ce poetul, cu rictusul amar al unui Prometeu crucificat pe-o barieră de tîrg moldovenesc, se visează pierind „ca Romulus rege — uitat, legendar — cuprins de-o furtună, prin munții Bacăului". Mijloacele cu care Bacovia realizează tablouri atît de specifice și sugerează senzații și psihoze din cele mai rare sînt dintre cele mai simple. O simplitate, firește, trecută printru-n laminor de platină. Un vers neglijent la prima vedere, o strofă de o cursivitate clară, ca apa de izvor („Tîrziu, și ninge, noaptea se lasă — Sînt singur acum... — Iată orașul, nimeni pe drum — Pace, nimic, am ajuns acasă"/") la capătul unui drum prin spaime rău prevestitoare, sau una de ecouri repetate într-o romanță a destinului, cu reminiscențe din cronicari și din tînărul Eminescu („lume, lume și iar lume"): („Și cînd, aproape, nimic nu ești — Cînd cauți că orice renume, — De-acum, e tîrziu — Mi-am zis : e tîrziu — O, gînduri, — În lume. / ") — nu sînt de bună seamă rodul unei întîmplări. Totul e gîndit cu seriozitate, cumpănit și recumpănit, în tipsii din cele mai sensibile, de un expert și rafinat artist al expresiei, care și-a trecut stihurile prin nenumărate tipare, pe care ai fi curios să le cunoști, deși s-ar prea putea ca ele să fi rămas imprimate în cutele memoriei lui. Poezia lui Bacovia invită la peregrinări interioare, la meditație, la visare și, prin aceasta, actualitatea ei e netăgăduită. Orice carte frumoasă și-n primul rînd una de poezie, trebuie să deschidă cititorului porțile de ivoriu ale visului. Scriind, deunăzi, despre o astfel de carte, Aragon spunea printre altele : „O, și după aceea, eu nu caut să conving. Sînt cărți ce-ndeamnă la visare. Dar pentru aceasta se cere să fii visător. Nu e o crimă să nu știi visa sau să treci numai pe lîngă vis. Însă e trist din cale afară".

Situată așadar într-o regiune vecină cu crîngurile de coraliu ale visului, s-ar zice că poezia lui Bacovia e lipsită de aderențe concrete cu realitatea. Dar lucrul e numai cu aproximație astfel. Căci visul pîndește la o răscruce de drumuri, ce duc, în egală măsură, și-nspre trecut și-nspre viitor. Dacă, așa cum s-a văzut, caracterul documentar al poeziei lui Bacovia e mai presus de orice îndoială, fie că e vorba de imaginea unui tîrg moldovenesc, cu cîteva decenii în urmă, aș spune chiar cu un lustru abia înainte, căci pe vremea cînd poetul „Scînteilor galbene" se stingea, Bacăul nu era încă moderna reședință industrială de astăzi, fie că e vorba de existența unui visător martirizat într-o astfel de temniță primitivă ca aceea din vremuri și a visa pe stampele acestea de album, puțin decolorate, e poate, printre călătorii, una din cele mai instructive și mai duioase, — caracterul de anticipație, pentru a nu spune chiar profetic, al acestei poezii, strecurată tot timpul pe sub nourii de plumb și furișîndu-se, parcă, de-a lungul zidurilor e de-a dreptul revelator. Căci schimnicul acesta, fără să fie un vizionar, cu presimțămintele ancorate în negura viitorului, a fost totuși un martor al timpului său, ale cărui anomalii le-a trăit din plin și le-a resimțit adînc în inima și în conștiința sa. „O, genii întristate care mor — În cerc barbar și fără sentiment, — Prin asta ești celebră-n Orient, — O, țară tristă, plină de humor", sună inscripția unuia din catrenele liminare al celui de al treilea ciclu („Cu voi") din poezia lui Bacovia, și ea închide în conciziunea ei de camee toate intențiile de critică socială și toate zațurile de amărăciune, pe care Matei Caragiale le-a desfășurat în captivanta procesiune a Crailor de Curtea Veche, călăuziți de măscăriciul și crainicul Gore Pirgu. Aceeași concizie și aceeași discreție și-n cele trei strofe ale micului poem „Crez", sugerînd lupta de clasă („El om flămînd, eu om sătul"), căreia Eminescu i-a închinat marea frescă din „Împărat și proletar". Promenadele, „cupeurilor de cristal" la Șosea și nebunia bătăilor cu flori, cărora și Baronzi și Camil Petrescu le-a acordat o atenție particulară, inspiră lui Bacovia, în poemul simbolic intitulat „Amurg", o strofă incendiară, ca o parafă de foc la capătul unei întregi perioade istorice : „...Dar notează-n cartea vremii — Filozoful proletar : — Greve, singe, nebunie, — Foame, — Plînset mondial... — Pe cînd lasă-amurgul flăcări — Pe-un final ce se anunță — Pe-un decor miliardar..."

„Bucăți de noapte" și „Dintr-un text comun", contemporane cu întîiile două culegeri de versuri ale poetului, sînt pagini detașate dintr-un jurnal autobiografic, sau poeme în proză, îmbibate de ironie și lirism, prin care s-au rătăcit cîteva din brizele prozei cehoviene. Intermitente, și sustrase acelei arhitecturi, pe care singură epica expresă, nuvela sau romanul, o realizează, paginile acestea fac impresia unor columne fragmentare dintr-un Parthenon prăbușit de cutremur. Însă nu cunosc imn mai superb, ca cel pe care, ferventă rugă pe Acropole, renaniană, a închinat-o Auguste Rodin Venerei de Milo, cea fără de brațe, dar biruind, «ca un arc de triumf al vieții», veacurile, cu prestigiul farmecelor ei.

Perpessicius

ȘTIAȚI CĂ? ȘTIAȚI CĂ? ȘTIAȚI CĂ?

Pentru Vasile Alecsandri, propria lui poveste de dragoste a constituit unul din principalele izvoare de inspirație, care l-au dus la versuri de un farmec ce ne încîntă și azi. Multe din poeziile de tinerețe ale bardului de la Mircești, și mai ales cele din ciclul **Lăcrămioare**, au izvorît din iubirea sa pasionată pentru Elena Negri. Vasile Alecsandri a cunoscut-o pe Elena Negri în primăvara anului 1840, în casa bunului său prieten Costache Negri. În acel moment, Elena era căsătorită cu Vîrnav Liteanu, de care se desparte în 1843. Poetul o reîntîlnește abia în 1845 la Mînjina, se îndrăgostește de ea și această iubire îl face nespus de fericit, mărturie stînd multe poezii, în deosebi cea intitulată **8 mart 1845**, în care exclama entuziast : **Veniți, năluciri scumpe, dorințî, / visuri măreție, / Ca păsări călătoare la cuibul înflorit. / Veniți de-nginați vesel a mele / tinerețe / Căci steaua fericirii în ochi-mi a lucit... / iubesc și sunt iubit.**

★

...Întîia dragoste a lui Mihail Eminescu, în anii adolescenței, a fost o fată din satul natal, Ipotești. Tînăra, care a trezit, în inima poetului, primii fiori ai iubirii, s-a stins, însă, curînd din viață. Imaginea ei a stăruit în sufletul lui Eminescu, poetul evocînd-o, mai tîrziu, în aceste versuri rămase în manuscris : **O dulce înger blond / Cu ochi uimiți de mari / La ce mai reapari / Să-ngreui al meu gînd. / Părea că te-am uitat / Că-n veci nu-i mai veni / Să-mi amintești o zi / Din viața mea de sat. / Mai poți să-ți amintești / Cum noi umblam desculți / Și tu stăteai s-asculți / Duioasele-mi povești ?... / Dar azi cînd peste fire / Ca-n veci eu te-am uitat / Tu iar te-ai arătat / Ca-n tinerețea mea / Suflarea ta ușor / Pe fața mea trecînd / Și încet reîntorcînd / Intîiul meu amor.**

★

Dragostea pentru Veronica Micle a înseninat, de multe ori, amara și tragica existență a lui Mihail Eminescu. Dar condițiile de viață inumane, pe care orînduirea burghezo-moșierească i le impunea marelui poet, l-au împiedicat să întemeieze un cămin, să fie mereu alături de aceea pe care o iubea. Pline de durere sînt aceste rînduri pe care Mihail Eminescu le scria Veronicăi Micle : **„Bolnav, neavînd nici o poziție socială sigură, prin care să-ți pot pregăti un trai modest și poate fericit alături de mine ; sărac, precum bine știi că sunt și avînd pururea grija zilei de mîine, tu crezi că eu aș putea fi atît de nelegiuit să pot veni lîngă tine și să nu vreau să viu ?... Nu văd nici o perspectivă deocamdată de-a trăi împreună, pentru că nu mi s-a oferit pînă acum nimic în Iași cu care aș duce o viață convenabilă cu tine și în mizerie nu voi să trăiești... Te sărut dulce, femeea mea iubită și dragă, și dacă, după toate cele zise, tot poți să mă mai iubești, iubește-mă, dacă nu, dă-mă uitării, dar nu crede că vreodată te voi uita sau voi înceta a te iubi".**

★

...I. L. Caragiale a cunoscut-o pe viitoarea sa soție, Alexandrina Burelly, fiica arhitectului Gaetano Burelly, în toamna anului 1888, la una din reprezentațiile actriței Sarah Bernhardt, pe vremea cînd scriitorul deținea funcția de director general al teatrelor. La această reprezentație, făcînd un control al locurilor din sală, I. L. Caragiale a oferit unor tinere — printre ele era și Alexandrina Burelly, — cîteva locuri la galerie. În timpul spectacolului, dramaturgul își îndreptă binoclul mai mult spre galerie decît spre scenă, cum notează unul din contemporanii săi, martor al acestei împrejurări. La scurt timp după această originală „vedere", I. L. Caragiale cerea mîna Alexandrinei Burelly, căsătoria civilă oficiindu-se la 7 ianuarie 1889.

★

...În ultima parte din ciclul **Amintiri din copilărie și adolescență**, apărută în **Adevărul literar și artistic** din 2 ianuarie 1938, G. Ibrăileanu mărturisea : în vara anului 1889, la Roman, **„am trăit și întîiul meu amor adevărat"**, Ibrăileanu avea vîrsta de 18 ani. **„Eram la grădina publică..."** — scrie criticul. **— Deodată, îmi apare înainte, pe aleea grădinii, o fată necunoscută mie, subțire, înaltă, cu coada pe spate, cu părul galben și ochii negri. Avea în mînă un trandafir roș...**" Fiind timid, nu a îndrăznit să se apropie de ea, urmărind-o discret pînă acasă și apoi transformîndu-se, după moda romantică, **„într-un gardian de noapte și de zi al casei ei"**. Tînăra de care G. Ibrăileanu se îndrăgostise, se numea Otilia și era fiica medicului austriac Rabner. În revista **Școala nouă** pe care o edita în vara acelui an la Roman, împreună cu Panait Mușoiu și Eugen Vaian, G. Ibrăileanu inserează în nr. 4 din 1 septembrie 1889 acest poem în proză, intitulat **Otiliei : „Oh ! vin de mine mai aproape, stăpîna visurilor mele ; acuși răsare de pe codru luna, cu-al ei norod de veacuri ! Oh, vin să văd sub tremurîndele și blîndele taie pleoapé ce-aproape stelele scînteie !"** Stăruința tînărului în fața casei doctorului Rabner și mai ales o scrisoare trimisă nedibaci cu un comisionar, l-au neliniștit pe tatăl Otiliei, determinîndu-l să o trimită la Viena. Plecarea Otiliei i-a provocat lui G. Ibrăileanu o adîncă mîhnire, cum ne atestă cîteva din poeziile pe care le publică în amintita revistă. În poezia intitulată **Aceleiași**, apărută în nr. 5 din 15 septembrie 1889 al **Școlii noi**, sub semnătura Cezar Vraja, viitorul critic se destăinuia : **„In zadar mă-ncerc să-nlătur chipu-ți blînd din a mea minte ; / Sara-n care ne iubirăm veșnic o să-mi stea-nainte !"**

★

...La Bîrlad, unde edita revista **Făt Frumos**, Emil Gîrleanu cunoscu pe Marilena Voinescu, fiica unui modest inspector comunal, pe care, după cîtva timp, o ceru în căsătorie. Fiind ofițer, scriitorul nu primi aprobarea de a se căsători cu Marilena Voinescu, deoarece fata nu avea dota necesară indicată de regulamentele militare de atunci. După ce a fost aproape doi ani logodit, Emil Gîrleanu a demisionat din armată, numai astfel putîndu-se căsători.

T. V.

De spre fericire

Trăim zile deosebite, în care, într-un înălțător elan al muncii, se plămădește chipul moral al unui om nou, devotat cauzei socialismului și comunismului, se statornicesc relații de cinste și sinceritate, de puritate morală, în viața obștească și personală. Societatea noastră, în care a triumfat definitiv socialismul, a ridicat familia pe o treaptă superioară, eliberînd-o de servituți materiale și spirituale. Viața de familie se întemeiază, tot mai mult, pe respectul reciproc dintre soți, pe încredere și dragoste sinceră. Literatura are înaltul rol social de a cultiva și dezvolta în conștiința omului contemporan concepții și atitudini proprii moralei comuniste.

Uneori viața ridică oamenilor noștri probleme complexe în soluționarea cărora scriitorii, cunoscători ai psihologiei umane, pot să aducă însemnate contribuții.

Publicăm reportajele din această pagină și cu intenția de a stîrni o atenție mai mare din partea reporterilor și prozatorilor pentru dezbaterile cu caracter etic din viața societății noastre. Asemenea dezbateri pot contribui la lupta împotriva unor deprinderi și idei care poartă amprenta trecutului și la generalizarea înaltelor trăsături etice ale omului nou.

Frumusețea lor...

Se pare că am întrerupt o ședință fulger de U.T.M.. Secretarul Niță Ion, din secția de mecanică a uzinelor „23 August", împinge pe masă hîrtiile, cu un gest care înseamnă pentru ceilalți: „continuați". Se uită cu ochi critic la blestematul carnețel în care orice reporter autentic ori improvizat așteaptă să-i pice „cazul excepțional".

— Cum priviți dvs. responsabilitatea fericirii în familie?

Întrebarea sună cam bombastic. Asta îl face să se înveselească, și se așează mai bine pe bancă.

— Desigur, cuvîntul fericire e cam metaforic, caut eu s-o dreg.

Dar nu e nici o primejdie să plutim în generalități...

Cei de la masă trag cu urechea, și un negricios din colțul opus, intervine cu aprindere.

— Asta, tovarășe, e o chestiune de interpretare. Nu putem vorbi despre „cazuri" de fericiți și nefericiți. Fericirea nu-i un cuvînt, e ceva complex, după mine, ține, în esență, de aspirațiile, de visurile noastre, ale tuturora! Ceea ce trebuie să-i învățăm noi pe tineri este cum să folosim mai bine condițiile pe care le avem pentru a trăi frumos. Trăim doar într-o societate socialistă și asta spune tot.

— Vă rog să vă referiți la cîteva exemple pozitive.

— Exemple pozitive? Cîte vreți! Putem să le luăm la întîmplare, pentru că sînt cazuri obișnuite. De pildă: Petre Costică de la „strunguri mici" și soția lui Petre, Stana, lăcătușă la „întreținere". El a fost primit candidat de partid, ea a fost declarată fruntașă în muncă, amîndoi sînt o pereche despre care se poate spune „potrivită". Se iubesc, se înțeleg, unde-i unul e și celălalt. Ți-e mai mare dragul să intri în casa lor. Așteaptă pe curînd un copil... Și ca dînșii, cîte exemple vreți. Luați-l de pildă și pe secretarul nostru, Niță Ion. El se pregătește să intre în școala de maiștri, soția lui, Anastasia, lucrează ca ungătoare la noi în secție. Să vă spună el cum o duce....

Secretarul rîde...

O duc bine cu soția. Avem și o fetiță de doi ani.

— Să spună, cum a dus-o cu scrisorile! intervine o voce mucalită.

Toți rîd cu hohote.

Tovarășul Niță Ion se face roșu ca racul și se apără cu mîna...

— Acum... n-a fost nimic tovarășă! dar ochii îi scînteiază de veselie. Ea e o fire mai închisă! La început, cînd a venit la noi în secție, zicea că glumesc prea mult cu fetele. Pe urmă s-a convins, și gata.

— Dar cum a fost cu scrisorile?

— Ce scrisori? De 1 Mai a apărut în „Scînteia Tineretului" un material despre secția în care lucrez și au venit pe adresa noastră...

(„A lui — strigă iar mucalitul.) Au venit niște scrisori din partea unor utemiste de la Huedin. Ne comunicau că sînt și ele fruntașe. Asta-i tot. E ceva pozitiv... tovarăși!

Cobor scara lungă de fier care trepidează de zgomotul halei. Mă îndrept spre secția sculărie.

Discut cu tovarășul Marin Vasile, locțiitorul secretarului U.T.M. E un tînăr nu prea înalt, negricios, cu oarecare severitate întipărită pe obraz. Pare mai vîrstnic, deși nu are decît 26 de ani. Conduce o echipă de electricieni de la întreținere. Orice dificultate ivită pe parcursul muncii la mașinile secției este remediată pe loc de echipa tovarășului Marin Vasile. Șeful de echipă are timp puțin la dispoziție și totuși problema se pare că-l interesează în mod deosebit.

Are păreri interesante despre viața de familie.

„Prima condiție ca doi tineri să-și lege viața unul de altul se bazează pe stimă și încredere reciprocă. Fiind vorba despre două caractere diferite, cred că a doua condiție este ca soții să caute să se cunoască, să descopere unul la altul acele deosebiri de caracter care-i pot pune în conflict... Și de la bun început, soțul este primul răspunzător de acest al doilea punct. Aș putea vorbi despre viața mea de familie. Soția mea lucrează la o întreprindere chimică de uleiuri-auto. E o diferență de patru ani între noi. Eu am pornit de la început în căsnicie cu ideea că soția trebuie să simtă că se poate bizui în orice împrejurare pe mine, că eu pot să răspund de viața noastră comună. În primul an de căsnicie era cît pe ce să ne despărțim. Locuiam la părinții ei și bătrîna avea concepția înapoiată că, pentru a fi fericită, femeia trebuie să-l „țină în frîu" pe bărbat. Cearta izbucnea din nimicuri. Bătrînii aveau tot timpul impresia că le datorăm ceva. Nu mai știam cum să le intrăm în voie. Îndată ce ne-am mutat în locuința noastră, totul s-a schimbat. Bătrînii s-au împăcat, iar noi am avut bucuria să constatăm că orice lucru cumpărat pentru căminul nostru, e un prilej de mică sărbătoare.

Cred că multe amărăciuni, în familie, izbucnesc și din pricină că tinerii nu știu să-și organizeze problemele gospodărești. Acum, cînd pentru o familie de muncitori, aragazul, mașina de spălat, frigiderul sînt lucruri la îndemînă, dacă este și puțină chibzuială, treburile de pe lîngă casă sînt ușoare, simple și chiar plăcute. Aceste mărunțișuri gospodărești țin totuși de plăcerea de a simți confortul și odihna casei tale. Așa cum discutăm în uzină despre organizarea muncii, așa trebuie să discute acasă și soții între ei. Este o concepție înapoiată că ele trebuie să răpească numai timpul liber al tovarășei tale de viață.

Despre astfel de probleme am discutat de multe ori în secția noastră. Am hotărît, de comun acord, că fiecare familie își poate aranja cum vrea la locul de muncă aceleași ture sau ture diferite: asta mai ales cînd au copii de vîrstă școlară, ca să poată fi mereu unul din părinți pe lîngă ei."

— Dar ce părere aveți despre gelozie?

Întrebarea parcă-l descumpănește pe tovarășul Marin Vasile. Schimbă vorba.

— S-a întîmplat așa, că mie și soției mele ne plac aceleași filme, aceleași cărți și porumbeii. Avem niște frumuseți de voiajori.

Tace o clipă, apoi adaugă grav:

— Ce părere am despre gelozie? Asta e normal. Doi tineri care se iubesc și sînt fericiți trebuie să fie mereu unul cu ochii la celălalt. Ca exemplu frumos la noi sînt soții Robu. Aș fi fericit să lucrez cu soția mea împreună. Eu de pildă sînt gelos: fiindcă-s urît și cam tăcut din fire. Asta-i ea. Ia uitați-vă!

Ține poza soției la piept, într-o despărțitură anume a portmoneului. E o femeie frumoasă.

— Știți, de fapt nu-i gelozie, e mai mult o dorință a mea, ca să-i par mereu cel mai grozav dintre toți.

Acum zîmbește. Nu știu cine i-a spus că-i urît. Bănuiesc că dînsa, tot din gelozie!

Ochi albaștri

La ieșirea din uzină, Salvarea trece ca un bolid alb care sfîșie brusc armonia lucrurilor.

Ce s-o fi întîmplat?

— Asta-i de la maternitate, tovărășico! O cunosc eu! Face, ca să zic așa, naveta, de la blocurile noi!

Bătrînul portar mă privește pe sub ochelari și clatină din cap cu autoritate și competență.

Ideea nu e rea. Am să trec pe la maternitatea Spitalului „Ilie Pintilie".

La poartă, un tînăr cu șapca dată pe ceafă parlamentează cu portarul, care seamănă cu un Sfinx: uriaș, tăcut, și de piatră. Tînărul agită o plasă încărcată cu sticle și borcane — lapte, sirop, iaurt. Dintr-o pungă desfăcută, cad pe trotuar, una cîte una, cireșe roșii mari, goldane.

— Dumneata nu înțelegi că am ieșit acum din producție ca s-o văd?

Sfinxul deschide gura și rostește:

— Joi și Duminică!

— Nu știi? A născut ieri noapte, tovarășe. Am o fetiță! se roagă tînărul. E neras, are ochii albaștri. Am mai fost și dimineață doar, și tovarășul din schimbul celălalt...

Sfinxul se jeluiește:

— Eu nu știu ce să mă fac cu omul ăsta, ieri a stat pînă la miezul nopții pe lîngă poartă.

— Ce fac cu cireșele? caută să-l înduplece tînărul tată.

— Uite că vine comisionara și le duce.

Comisionara se apropie grăbită, aierată.

— Să-i spuneți că i-am luat pătuț. Nu mi-a plăcut coșul. Dacă se-nțeapă, doamne ferește, în nuielile alea?...

Tînărul e Nețu Marin strungar la secția prototipe Academia R.P.R.

Folosesc legitimația de reporter pentru a cuceri mărinimia Sfinxului. Am intrat în spital și am căutat-o pe Nețu Vasilica, muncitoare fruntașă în secția tricotaje a fabricii Confecția București. Am găsit-o în cea dintîi discuție cu fiica sa Nicoleta, în vîrstă de o zi și jumătate.

— Stai că ți-o fac să vorbească, s-a oferit sora. Lenește! În loc să sugă, doarme! Și-o ciupește de nas.

Nicoleta țipă subțire dar violent, iar maică-sa, palidă de spaimă, îngaimă:

— Dragă, drăguța mamii!

— Ei, așa, mănîncă dolofano! strigă sora, satisfăcută, și se duce să aducă copiii mamelor din salonul vecin.

— Știi că a cumpărat pătuț în loc de coșuleț!

Vasilica Nețu se uită la mine și zice fără să se mire:

— Mulțumesc! Mi-a spus și comisionara. Mai bine a făcut! O să-l așezăm între studio și blibliotecă. Așa ca să nu o tragă curentul de la ușa dinspre sufragerie.

Obrazul ei drăgălaș, ușor palid, încadrat de bucle negre, se răsfață pe perinele albe.

Întinde agale mîna și ia un cercel de cireșe. Nu se îndură să le mănînce.

— E slăbit? Cum vi s-a părut?

— Da' de unde! Era să se ia la bătaie cu portarul.

— Vai! Nu se poate; el e atît de calm!

— Am glumit!

— Știți, noi ne cunoaștem încă din școala profesională. Cînd ne-am căsătorit eu aveam 16 ani și el 19. Era pe vremea cînd construiam stadionul 23 August. Și dacă tot vreți să scrieți la ziar despre căsniciile fericite, să nu mă uitați. Sîntem fericiți.

Gica Iuteș

Zi de iunie

— Măi Petruț, mă strigă președintele. Du-te cu tovarășul Medrea pînă la Palota.

Cînd auzii una ca asta, mă apucară amețelile. Era o căldură să te arunci în Criș, nu alta!

— Pe jos?

— Ba cu automobilul lui taică-tu! se răți la mine.

Era clar.

Tovarășul Medrea îmi întinse mîna.

— Hai frăție, că n-a murit nimeni din asta.

O luarăm prin ogrăzi, că era mai aproape. Cînd dădurăm în pustă, zăpușeala ne strîngea ca în chingă.

— La colectivă? întrebai, simțind că, de nu zic o vorbă, mă înec.

— Da!

Mai trecu un timp. O șopîrlă veni fulger prin colbul încins. În iarba de pe marginea drumului se opri să-și sticlească solzii de jar.

Cărarea trecea pe lîngă arțarii lăsați pentru umbră. Nouă, colectiviștilor, ne erau dragi.

—Stai! mă opri tovarășul Medrea, punîndu-mi mîna pe umăr.

Abia atunci îmi dădui seama că i-o luasem înainte ca un necrescut și mă rușinai.

— Prin altă parte nu putem trece?

— Roată, după lan.

— Hai!

— Dar nu stăm la umbră?

— Lasă...

Mă uitai spre arțari. La umbră stătea Floriș, tractoristul. Își pusese capul în poala Nuții și-i despletea coada lungă care-i cobora pe piept.

Era frumoasă Nuța!... Îl sărută pe Floriș, lung, și rămase așa, cu buzele lipite de fruntea lui, ca viespele de strugure.

Al dracului și Floriș ăsta!

— Hai, șopti tovarășul Medrea, ca și cum ar fi fost oprit a trece peste un strat cu flori.

După ce ne-am depărtat, mă întrebam mereu, de ce n-a vrut să trecem pe la arțari. Doar nu erau proprietate individuală să cerem voie! Iar dacă trebuia să le dăm de știre celor doi îndrăgostiți, puteam să cîntăm, să tușim tare, ca la film, cînd se sărută.

— Măi frăție, tu ai stat vreodată sub arțarii ăștia?

— Stat. De cîte ori...

— Cu o fată?

Mi-au țiuit urechile.

Mi se pare că am zis nu!...

— Eu am stat cînd aveam vîrsta ta.

— Aici?

— Nu interesează. Am stat. Și încă... cu o fată frumoasă. O chema Marișcuța. De atunci sînt ani mulți. Fata s-a măritat. Are copiii ei. Îi am și eu pe ai mei. Am muncit amîndoi pe moșia boierului, cu ziua.

A oftat, și-a șters sudoarea și a continuat.

— Tu nici nu te născuseși, măi frăție!...

Ce i-o fi venit de-și face autobiografia! Zău că e un om curios tovarășul Medrea...

S-a uitat lung la cer, a închis ochii și a zis:

— Vine ploaia!

Din spate, din spre Oradea venea un nor de ploaie.

— O să ne prindă pe drum, spusei amintindu-mi că din asta primisem odată o răceală zdravănă.

— Și-o să ne ude leoarcă...

Mi se păru că tovarășul Medrea se bucură.

Norii goneau din spate ca o herghelie speriată de trăznet. Cuprinseră soarele și lăsară o umbră răcoroasă. Se porni un vînt cu praf mult, apoi totul se liniști.

Începu o ploaie pe cinste...

Îmi pusei mîinile pe cap și eram gata s-o iau la fugă. Pînă la prima casă era o zvîrlitură de băț.

Tovarășul Medrea își luă șapca din cap ca și cum ar saluta pe cineva, își împături haina pe mîna dreaptă și se opri cu fața în sus, închizînd ochii.

Poftim, fugi dacă ai cu cine.

Cînd am ajuns la prima casă, eram uzi.

Ne deschise un bărbat voinic, bucuros să ne găzduiască.

— Ploaia asta valorează milioane!

— Era necesară, adăugă tovarășul Medrea.

— O să avem un porumb...

— Plouă cu băsici cît banul.

— Dar haideți în casă. Îți fi obosiți de drum.

În cameră ne întîmpină un miros de busuioc uscat. Doi băiețași și o fetiță stăteau cu nasurile lipite de geam, veselindu-se de prăpădul de afară. Cînd fulgera, așteptau o clipă uimiți, se speriau și iar se înveseleau.

— Stați o clipă, vă pregătim ceva de mîncare.

— Nu trebuie... Vă mulțumim, răspunse tovarășul Medrea și continuă, întorcîndu-se spre mine.

— Ți-o fi foame, măi frăție!

— De loc!

Și știu sigur că m-am răstit.

— Ei, nu ne refuzați! Mărișcuță, nevastă!...

Cînd am auzit numele femeii, am încremenit. Un trăznet zgudui casa. Fetița cea mică se sperie și se îndreptă spre tovarășul Medrea, care o aștepta cu brațele deschise.

— Stai cuminte! Gata!... Nu mai face bum-bum! Cum te cheamă?

— Ca pe maică-sa, Marișcuța, zise tatăl ei, căutînd s-o înduplece. Hai, spune-i tovarășului! Nu fii rea! E sperioasă ca mă-sa, lămuri el.

Amîndoi rîdeau cu poftă.

În casă intră femeia cu mîncarea. Îl înghiontii, fără să vreau, pe tovarășul Medrea.

— Ce-i, măi frăție?

Eu îngălbenii. Femeia așeză mîncarea pe masă și dădu mîna cu noi. Se uita atentă la tovarășul Medrea.

— Nu e cine știe ce! Pînă la cină o să vă ajungă.

În timp ce mîncam, presimțeam că trebuie să se întîmple ceva. Tovarășul Medrea vorbea cu gazdele despre recoltă, despre ploaie și despre altele. Cînd se opri ploaia, am ieșit în curte. Și, înainte de a ne despărți de gazde, tovarășul Medrea s-a uitat spre casă.

— Frumoasă!

Gazdele rîdeau mulțumite și ne urmăreau din prag.

Se înseninase. Undeva, răsărită dintr-un lan, o ciocîrlie își spunea dragostea pentru soarele îndepărtat.

Îmi venea să-l întreb ceva pe tovarășul Medrea da'-mi stăteau vorbele în gît.

Într-un tîrziu mă întrebă el.

— Măi frăție, oare pe cei doi de sub arțari i-o fi prins ploaia?...

Mircea Bradu

Din părerile unui ofițer de stare civilă

— Firește, la întrebarea dvs. se poate răspunde în mai multe feluri. Oricum, trebuie să vă spun de la bun început că munca noastră, dacă nu te mulțumești să o îndeplinești în mod strict funcționăresc, cere răbdare, perseverență, tact, cunoaștere psihologică și, aș îndrăzni să adaug, puțin... talent literar. Nu, nu despre asta am să vă vorbesc, deocamdată, cîteva cazuri întîlnite în cariera mea, destul de îndelungată, de ofițer al stării civile. Astă toamnă, tînăra A. R., înaltă, blondă, se prezintă la noi însoțită de tînărul M.L., ca să depună actele necesare efectuării căsătoriei. Amîndoi sînt fericiți, par să nu se sinchisească de nimic, se țin de mînă, rîd. Se fixează căsătoria: peste zece zile. Vin la mine și stăruiesc să reduc termenul cu o zi măcar, pentru că la ei și o zi contează etc. etc. Accept. Trec însă numai două zile și funcționara de la ghișeu mă anunță că tînăra A.R., de astă dată singură, a venit să-și retragă actele. Rog s-o poftească la mine și aproape n-o recunosc: e amărîtă, neglijent pieptănată, palidă. Încerc să aflu cauza uimitoarei schimbări: A. R. e țesătoare și urmează școala serală. Logodnicul ei este sudor și, cu toate că e băiat isteț, a lăsat baltă cartea, deși ar fi putut să învețe. Acum, în preajma căsătoriei, el a deschis discuția: „Trebuie să întrerupi școala. Și serviciul, și casa, și școala, e prea mult. Și-apoi, nu e bine ca găina să fie mai deșteaptă decît cocoșul. Ți-ajunge cît ai învățat, gata!" Ea însă: „Nu" și „nu"! Atunci... despărțire! Da, da, tovarășe, aveți dreptate. Tînărul se temea pe semne că va rămîne în urma viitoarei sale soții și n-avea tăria să-i urmeze exemplul. Eu am sfătuit-o pe A. R. să amîne hotărîrea cu trei zile. În aceste trei zile, deși nu era strict de competența mea, am mers la uzina unde lucra M. L., am discutat cu biroul organizației de U.T.M. și tînărul s-a pomenit chemat și îndemnat să se prezinte la școala serală. Doi ulemiști din uzină, colegi de clasă cu el, s-au angajat să-l ajute (era doar în joc fericirea viitoare a unui tovarăș). Peste trei zile, A. R. mi-a telefonat: abia aștepta să vină ziua căsătoriei (mai erau patru zile). Eu i-am căsătorit și la urmă, după ce fiecare a rostit solemnul „Da", mi-am îngăduit să le doresc amîndorura, pe lîngă toate bucuriile din lume, și.. note bune la învățătură. De ce zîmbiți? Așa-i munca noastră, a ofițerilor de stare civilă: complicată. Alte ori, deznodămîntul nu e chiar atît de fericit. De pildă, în cazurile în care femei foarte tinere se căsătoresc cu bărbați foarte în vîrstă. Desigur, n-avem nici o prejudecată, sentimentul e sentiment, dar cînd nu de mult o tînără de nici 30 de ani se căsătorește, cu un bătrîn de 76, iar ea e din provincie și se stabilește astfel în București, în casa proprietatea „soțului", dați-ne voie și nouă să avem o părere pe care de altfel să n-o exprimăm, fiindcă e prea evidentă, nu? Mai există și cazurile în care, la doar două-trei luni după efectuarea căsătoriei, primim comunicarea să ștergem din registrele noastre căsătoria respectivă, deoarece soții au divorțat. Pentru noi, o asemenea operație este una dintre cele mai grele și neplăcute. Te doare efectiv inima ori de cîte ori îți pui întrebarea: „Ce fel de căsnicie a fost asta, cît de temeinic au cugetat cele două părți, atunci cînd s-au hotărît să-și petreacă viața întreagă împreună?" Și faptul e cu atît mai dureros, cu cît lucrul acesta se întîmplă mai cu seamă unor tineri care trec prin fața noastră și-l rostesc pe „Da" cu superficialitate și lipsă de răspundere. Dați-mi voie să nu închei scurtul nostru dialog, înainte de a preciza că nouă, ofițerilor de stare civilă, ne-ar place ca urarea pe care o facem la sfîrșitul fiecărei căsătorii să fie cît mai aproape de realitate: „Viață lungă și fericită împreună!". De aici însă nu trebuie să trageți concluzia că noi toți am avea formule tip, discursuri șablon cu care ne-am adresa tinerilor căsătoriți. Dimpotrivă! Fiecare ofițer de stare civilă se străduiește să fie, cît de cît, inspirat, atunci cînd rostește urarea sa. Și nu-i ușor! Prin fața noastră trec sute și mii de tineri... Dar îmi îngăduiți și mie o propunere? Doresc să propun ca și la noi să ia ființă un palat al căsătoriei, în care importantul eveniment din viața omului să se desfășoare într-un cadru cît mai solemn, memorabil, sporindu-se tocmai — și prin aceasta — răspunderea fiecărui tînăr pentru importantul pas făcut.

Mihai Stoian

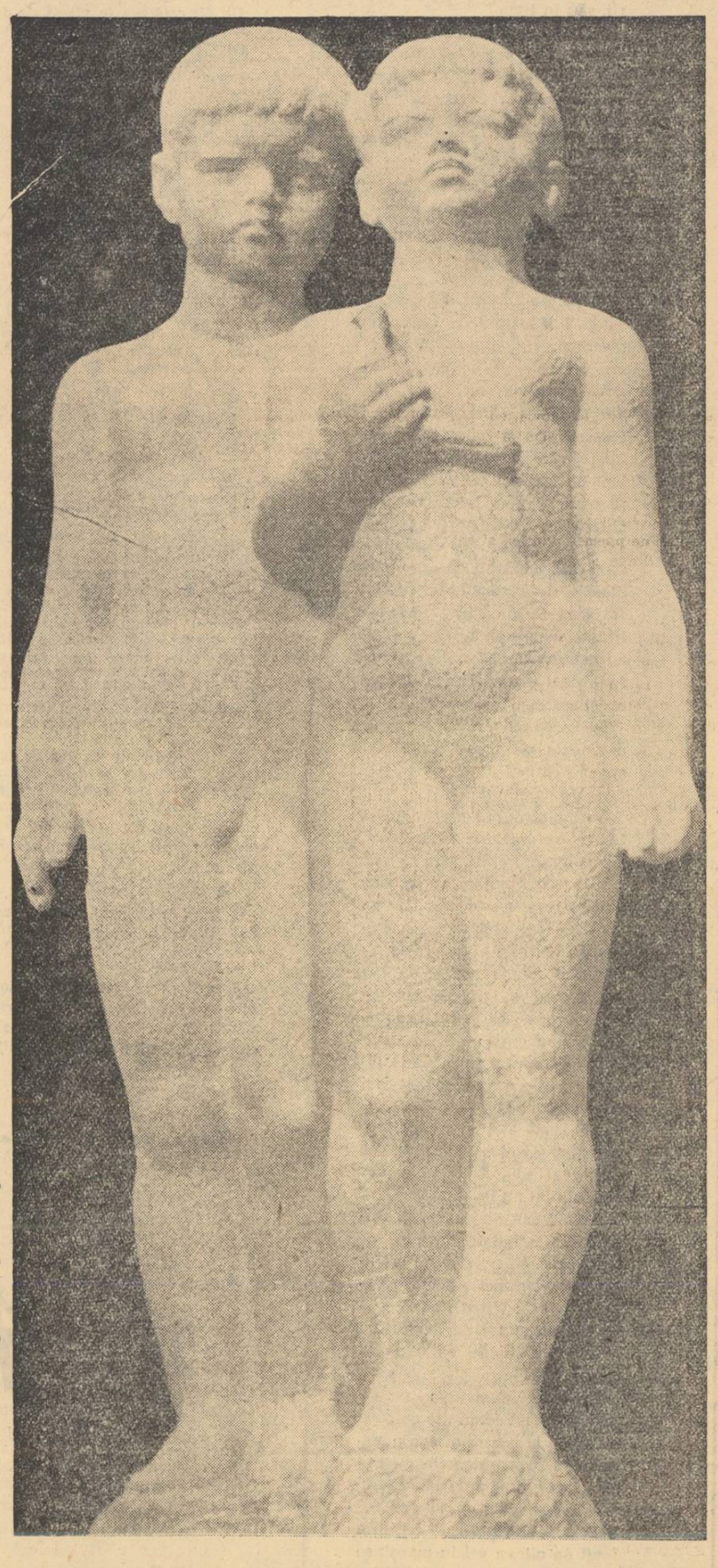

D. POPOVICI: Copii (sculptură în piatră)

PRIMUL PRIETEN

Ne-am întors acasă în zorii unei zile de toamnă, puțin obosiți și, din pricina asta, poate, puțin triști și cu părere de rău după Marea lăsată în urmă. Spre prînz în timp ce stăteam și ascultam muzică, băiatul întreabă:

— Mamă, poți să-mi spui? Eu mă mai întîlnesc cu copilul acela cu care am fost aseară în tren?

Mama răspunse neatentă, cu gîndul în altă parte:

— Nu, nu te mai întîlnești.

Băiatul începu să plîngă sincer, nemîngîiat.

— Spune că se întîlnesc, i-am șoptit mamei.

— Vă întîlniți — răspunse indiferentă mama, neconvingătoare.

Mama avea supărările ei, așa că trebui să intervin.

— Sigur că o să vă întîlniți mereu, poate la școală, poate în vacanță, pe urmă în studenție, sau tot așa, pe malul mării, sau în tren...

— În studenție au să se întîlnească? Dar el nu mănîncă nimic, nu doarme și mai vrea să se întîlnească cu copilul cu care a fost azinoapte în tren...

De unde se mai liniștise, băiatul începu să plîngă mai tare, cu lacrimi mari.

— O să vă întîlniți, nu mai plînge degeaba — l-am asigurat din nou și am avut darul să mă creadă.

Se jucase cu un copil cam de vîrsta lui, în tren. Se împrieteniseră repede și săriseră amîndoi prin plasele de bagaje, ca două veverițe, sau ca doi pui de maimuță. Compartimentul fusese vesel și gălăgios, pînă noaptea tîrziu se legănaseră în închipuite hamace, conduseseră nave, vapoare și trenuri, chiuiseră ca locomotiva, pînă adormiseră frînți, iar dimineața i-am tras adormiți deacolo, din plasele de bagaje. Și acuma întreabă dacă are să se mai întîlnească cu băiatul acela care își continuase drumul undeva în Ardeal și pe care nici măcar nu știam cum îl cheamă.

Seara s-a culcat devreme, dar dimineața s-a sculat tot abătut și iar a plîns.

— De ce plîngi?

Vreau și eu să am un prieten. N-am cu cine să mă joc, sînt singur.

Mai tîrziu l-am văzut în curte și era într-adevăr singur.

— Mă joc singur, mi-a arătat, pentru că nici un copil nu se joacă cu mine.

Am vrut să-i string jucăriile de pe jos, să i le duc în casă, dar el m-a oprit:

— Lasă-le, că nu mi le ia nimeni: și azi noapte și ieri noapte, două zile și două nopți, le-am lăsat aici și nimeni nu s-a atins de ele. Aș fi vrut să umble, să se joace cu ele, dar nimeni nici nu le atinge.

Azi a venit de la școală. Prima zi de școală.

Pe caiet sînt scrise cu creionul cîteva puncte. Atîta a învățat astăzi: Cîteva puncte cu vîrful creionului pe caietul cu linii subțiri, dese, ca o plasă. Cîteva puncte.

Și facem socoteala: cît a înaintat și cît drum are de străbătut, de la aceste cîteva puncte, pînă la problemele cuceririi universului, pînă la zborul în cosmos. Este ca și cum cu un ciocănel gingaș de argint a lovit de cîteva ori în marginea uriașei cupole a cerului. Și întregul univers răsună obligîndu-ne să ne dăm seama de nesfîrșirea lui.

Ne zguduie intuirea acestui drum uriaș pe care omulețul acesta pornește să-l străbată — și-l va străbate, cu siguranță.

Traian Coșovei

Copilul

CIUKOVSKI despre copii

Reproducem cîteva pagini din volumul „De la 2 la 5 ani", „capitolul „Epoca nouă și copiii") de Kornei Ciukovski, recent laureat al Premiului Lenin.

Un băiat de trei ani a observat, în timpul plimbării prin oraș, un cal care s-a oprit.

— Probabil că n-are curent! — rosti el, anunțînd prin aceasta, apariția unei generații pentru care trenurile electrice, troleibuzele și tramvaiele sînt mai obișnuite (și deci mai ușor de înțeles) decît calul.

De curînd încă, unii copii confereau mașinilor însușiri umane și animale:

— Mamă, uită-te ce obraji roșii are autobuzul!

Acum însă, după cît se vede, ei sînt atît de familiarizați cu electricitatea, că explică prin ea pînă și comportamentul unei gloabe.

★

Un alt cetățean în vîrstă de doi ani, căruia i s-a rupt în timpul jocului curelușa de la sanda, se așează pe iarbă și oftează.

— Pană la motol...El nu știe încă să pronunțe termenul tehnic, dar îl și aplică la minuscula-i încălțăminte.

★

— Mamă, e adevărat că troleibuzul e un tramvai încrucișat cu autobuzul?

★

Mama:

— Un băiat are doi ochi, și altul are tot doi. Cîți ochi au împreună?

Kostea (plîngînd):

— Ochi nu știu să adun.

— Dar ce știi să aduni?

— Reactoare.

★

— Ascultă, Seriojenka, o poveste. O bătrînică i-a chemat o dată pe cei șapte iezi...

— La telefon?

★

Întrebarea nepoțelului meu:

— Bunicule, în cal se toarnă benzină?

★

Construiește ceva din două taburete.

— Ce faci acolo, Grișa?

— Fac un garaj pentru pantofii mei.

★

Anton Ivanov (5 ani) se plictisește îngrozitor cînd discuția nu privește tehnica. Ascultă încruntat, plictisit, și de cele mai dese ori nici nu ascultă. În schimb, dacă e vorba despre radiolocație, dinamuri, blumînguri sau despre cel mai obișnuit bec electric, obrajii săi rotunzi se aprind, ochii îi strălucesc de încîntare și, alergînd prin casă, pune sute de întrebări și nu se potolește pînă nu află cum, pentru ce și de ce.

Limbajul său e saturat de terminologie tehnică.

De curînd a spus (citez cu exactitate de stenograf):

— Am obosit ca un bec de 120 de volți conectat la o rețea de 220, fără transformator.

Și asta mi s-a părut cu atît mai uimitor, cu cît copilul crește într-o familie străină de tehnică: bunicul e scriitor (Vsevolod Ivanov), bunica traducătoare, mama lingvistă, tatăl pictor, un unchi filolog.

★

— Cînd la noi e zi, în America e noapte.

— Așa le trebuie!

★

Pentru că sentimentul patriotic al copiilor sovietici îi caracterizează deopotrivă, îmi iau permisiunea să trec dincolo de vîrsta eroilor mei, citînd cuvintele Saşei Vidogova (8 ani):

— Dacă aș avea o baghetă magică, l-aș învia întîi pe Vladimir Ilici. Apoi pe tatăl Galiei. Apoi să învie toți oamenii mari și buni din trecut. Iar ultima dată aș ridica bagheta să fie comunism.

★

Saşa (5 ani):

— Mamă, dar vara nu există războiul rece?

★

Copiii noștri manifestă un fel de imunitate față de biserică. Veresaev povestea cum o doică bigotă îl dusese pe micul Iurik la biserică. Întors acasă, Iurik comunicase, rîzînd, părinților:

— Ne-am plimbat printr-o casă mare, mare... Acolo doica l-a mirosit pe un nenea goluț.

— De ce minți, Iura?, se supără doica. — Pe care nenea l-am mirosit?

— Păi era pe zid un nenea goluț. Doica a venit pînă la el, a început să dea din mînă și să-l miroasă. Și toate bătrînele s-au jucat: dădeau cu fruntea de pămînt... Dar eu am fost cuminte, zău.

★

Copiii sovietici reușesc să introducă tehnica modernă pînă și în basmele străvechi. Un pictor în vîrstă de 5 ani, după ce ascultă povestea despre muma pădurii, îi desenează căsuța pe picioare de găină[1], cu o antenă lungă pe acoperiș.

— Doar și ea ascultă radioul!

★

I s-a arătat un desen: un cal înhămat la plug.

— Ce-i asta?

I s-a explicat: căluțul ară pămîntul.

— Păi ce, se miră el, căluțul e tractor?

La întoarcerea de la grădina zoologică.

— Ei, Alioșenka, ce ai văzut pe acolo?

Firește, toți credeau că va pomeni de tigri, elefanți sau hipopotami. Dar Alioșa a răspuns concis:

— O mașină!

(Cisterna care uda aleile)

★

Copiii ceva mai mari sînt interesați — pe aceeași linie — de probleme mult mai complicate. Serioja Sosinski (șapte ani):

— Ca să ajungi pe o planetă oarecare ai nevoie de 169 de ani. Înseamnă că omul, ca să ajungă într-adevăr acolo, trebuie să se însoare pe drum și să aibă copii — pentru că doar ei or să ajungă. Dar copiii se pot naște în atmosferă?

A vrut să spună „în spațiul cosmic".

★

— Acum citește versurile de pe cuburi.

— Asta nu mă interesează acum.

— Dar ce te interesează?

— Cosmosul.

★

— Puşkin a fost ucis în duel.

— Dar miliția unde era?

★

Un băiat ascultă pasionat basmul lui Puşkin despre țarul Saltan, dar tot timpul îl neliniștește un lucru: cine e, de fapt, acest Saltan? Pe de o parte pare simpatic, pe de alta se lasă influențat de Babariha și de perfidele ei prietene. De aceea copilul îl întrerupe necontenit pe povestitor, întrebîndu-l (despre țarul Saltan):

— Dar el e drept? E bun? E de-al nostru, sovietic?

[1]) Conform basmelor rusești, casa vrăjitoarei (baba-iaga) nu este așezată direct pe pămînt, ci pe două picioare lungi de găină.

Traducere de **Cristina Lucian**

Detalii la un portret de copil

Aceste mîini fragile ca un contur de floare,
Eluvii de iubire și leagăne de dor,
Vor fi cîndva comunei platforme de lansare
Spre marea întîlnire-a-iubirii tuturor.

Privirile acestea — oglinzi de puritate, —
Tot aurul luminii filtrîndu-l în cristal,
Cîndva prin noi sisteme solare vor străbate,
Scafandrii îndrăznelii-n oceanul sideral.

Petru Anghel

Ploaia

de George Bălăiță

Într-o zi, pe cînd băiețașul era singur, începu să plouă.

Ploaia bătea în prag și bătea în geamuri cu toate capetele ei.

Băiețașul n-o luă în seamă, el privea cu multă atenție limba ceasornicului, pe care, din drumul ei, n-o văzuse niciodată oprită. Ceasul era ceva, la care de multă vreme se uita.

Și acum întinse mîna, — era un om care trebuia să înțeleagă totul, — și, cu degetele făcute pentru apucat, voi să oprească mersul acela rotund, fără capăt. Dar întîlni în calea lui sticla rece, lunecoasă, prin care nu putea pătrunde.

Să vezi cum sub ochii tăi se petrece minunea, să n-o ajungi, deși te afli aproape, e un lucru greu de înțeles.

Vreme lungă privi băiețașul și el nu știa că timpul curge, rotund, în jurul lui. Apoi rîse, rîs viguros, lipsit de grijă: omul nu e dator să creadă, atunci cînd nu înțelege.

Și uită de asta.

Trecu dintr-un capăt în celălalt al odăii cu pas clătinat, sfielnic, căci e greu să ai sub talpă pămînt rotund și să mergi bine, chiar cînd nu știi nimic de asta.

Băiețașul nu învățase încă bine să meargă; el văzuse numai două ierni și acum venea a treia.

Toate în odaie erau mai înalte decît el. Pentru a ajunge la cele scunde, trebuia, totuși, să se ridice pe vîrfuri.

Poți face astfel o dată, de două ori, dar apoi te apucă plînsul și, în cele din urmă, nu le mai bagi în seamă, fiindcă mereu îți iese în cale altceva.

Te poți urca pe scaun și ești sus și te poți urca pe tăblia patului și ai ajuns acolo unde e și mai sus. Bineînțeles, tavanul alb e prea departe, nu te poți gîndi la el.

Băiețașul se opri lîngă acvarium. Cunoștea asta; era o uimire trecută, privea acum fără interes. În apa verzuie trăiau doi pești, cunoștințe vechi, tăcute, două umbre fără astîmpăr. Peștii veniră amîndoi, orbi, pînă la marginea apei lor; și înapoi porniră tăcuți, fiindcă era singurul lor drum.

Băiețașul nu-i chemă, alte locuri aveau de văzut, de auzit.

Asculta acum o muzică de la mari depărtări, care îl făcu să cerceteze odaia în toate colțurile, sub masă, sub pat, peste tot unde s-ar fi putut ascunde sunetele acelea; moi, necunoscute, pline de taină, ele nu semănau cu nimic din ce auzise pînă acum.

Dar muzica nu venea de nicăieri, sălășluia înlăuntrul copilului, se plămădise o dată cu el; de unde să știe omul, asta?

El continuă să caute, ceea ce nu era de găsit. După ce se întristă iarăși, rise; omul nu se putea înfricoșa de ceea ce el însuși nu văzuse.

Și atunci ploaia se înteți, încît băiatul îi văzu fuga zăludă, piezișă, prin fereastră. Cînd începu să bată în prag, îl cuprinse pofta nestăpînită s-o vadă de aproape.

Alergă la ușă. Odaia era mare în spatele lui. Toate, mai mari ca el, neînsuflețite, nepăsătoare, îl lăsau singur. Și disprețuiau lupta lui cu ușa. Clanța e sus și, iată, acum venea vremea omului... El luă un scaun și se urcă. Întîi în genunchi. Apoi în picioare. Acum era altul; clanța, fier prost, rece, nu mai avea nici o putere. În odaie, băiețașul va fi, de-acum înainte, stăpînul.

Ca niciodată, ploaia îi făcu loc între firele ei ude. Era mînglioasă și caldă, ploaie de vară.

Ființa asta, cu năvala ei udă, plăcu băiețașului nespus de mult. El o simțea într-adevăr în palme, pe obraji, în păr, jurul și împrejurul său. Era o plăcere nouă, necunoscută, ce cuprinse toate gîndurile băiatului: gînduri iuți, scurte și fără formă încă.

Mergea acum prin ploaie, mers nepoticnit, călca prin băltoacele proaspete, printre picioarele ploii, mult mai sigur de el.

Ridică ochii, îi coborî să vadă începutul și sfîrșitul ploii, dar nu le văzu.

Frunzele pomilor erau vii, grele, ude, gardurile negre umflate, pietrele căpătaseră viață, florile creșteau în fața lui; mare și minunată era lumea.

★

Mama intră în curte. Se grăbea spre casă, era nemulțumită de ploaia îndelungată, tristă, poate ultima din vara aceea.

Mama mergea cu gîndurile, aplecată sub ploaie, ferindu-se fără folos din calea ei. Avea hainele ude, părul ud, umezeala era neplăcută.

Era vremea de stat în casă și trebuia să fie cald și liniște și toate așezate la locul lor în odaie, cuprinse de somnul ușor, de moleșeala cenușie a zilei: dantelele patului moi, neclintite, fața de masă, întinsă, nemișcată, perdelele grele, la fel, lumina calmă, subțiată, gîndurile acestea îi făceau plăcere.

Mama era aproape de scara de piatră, ușa se afla înaintea ei, cînd zări copilul.

Îl văzu trecînd prin ploaie desculț, părul lui, inele galbene, se desfăcuse de apă, dar mersul era nou, încît ea nu i-l cunoscu.

De aceea țipă de spaimă. Alergă și-l cuprinse în brațe, care erau calde pentru el, și neasemuite.

Ocrotit de brațele mamei, băiețașul a ajuns în patul cald, uscat, proaspăt.

Ochii mamei îl priveau neliniștiți, căutîndu-i pe chip, boala. Stătea la căpătîiul lui, gîndindu-se mereu: ce se va întîmpla dacă într-adevăr s-ar îmbolnăvi.

Deodată, băiețașul se ridică pe toate patru propriile ale lui. Și apoi rămase pe două, drept. Și privi din calmul odăii, care era așa cum gîndea mama că trebuie să fie pentru mulțumirile ei mari și mici, prin fereastra închisă, ploaia.

Întinse mîinile amîndouă, dar erau mîini mici, scurte, de copil, și nu ajungeau.

Mama era în însăși ființa băiețașului, ceva de care gîndurile lui nu se puteau despărți.

Și el cerea acum ploaia cu mîinile, fără să se întoarcă spre mama și deodată începu să plîngă, plîns lung, de despărțire.

Mama nu-l auzi, grija pentru sănătatea pruncului o stăpînea. Cu brațele, aripi, îi făcu loc în pernele fierbinți, îl căută cu leacuri.

Dragostea ei era fără sfîrșit, dar băiețașul plînse mereu, nestăpînit.

Atunci mama dădu vina pe ploaie, o blestemă și bucuria îi fu nemăsurată cînd o văzu dusă.

Dar, venindu-i vremea, ploaia căzu din nou.

NENEA TĂRIE

Îl cunoașteți pe nenea Tărie? Pe nenea Constantin Tărie... S-ar putea să nu-l cunoașteți. Eu îl știu de mult. Cînd eram de-abia un țînc, pe care nimeni nu-l băga în seamă, el — nenea Tărie — nu trecea pe lîngă mine fără să nu mă mîngîie pe frunte.

— Bică, așa-mi zicea mie, mă, Bică, tu ce-ai să te faci? Mă, să te faci electrician! Eu am vrut să-nvăț meseria asta, dar tata n-a putut să mă dea. Și-acum, uite-mă teleleu. Aș vrea să tai cîinilor frunză, dar parcă nici cîinii nu mă bagă-n seamă.

Nu știu cum, dar de cîțiva ani, nu l-am mai văzut pe nenea Tărie. Poate unde am plecat la școală, la oraș. Și mi s-a făcut dor de el. Nici în vacanțe, cînd mergeam în sat, nu l-am văzut.

Ieri, treceam pe stradă, de la școală. Colo, ici și dincolo, oamenii lucrau la instalarea stîlpilor pentru curent alternativ. Și tocmai sus, în vîrful unui stîlp, un om întindea firele și le prindea bine. Din cînd în cînd, vorbea cu oamenii care ajutau și ei la instalarea stîlpilor.

— Măi Costică, cît mai ai? Mult?...

— Ioane, cît ai număra pîn' la douăzeci, sînt gata. Uite acum...

Mă uitai sus și omul acela îmi păru cunoscut. Să fie nenea Tărie?

— Nene Tărie, ce mai faci? strigai eu, aproape fără să vreau.

— Ce-i, mă? De unde mă cunoști? întrebă omul de sus.

— Nu ești mata din comuna Orizont?

Dar nenea Tărie, în loc să-mi răspundă, se dădu jos de pe stîlp. Terminase instalarea.

Nici n-apucă să coboare, că strigă:

— Bine, mă, Bică, tu ești? De cînd nu te-am văzut! Ai crescut.

— D-apoi, nene Tărie, am crescut. Că, nu știi: ce trăiește, crește!

— Ești flăcău în puterea cuvîntului. Uite ici, cît omul! Dar unde ești? Aici, la școală? Nici nu te mai cunoșteam.

— Și eu, de-abia... Dar mata unde-ai fost, de-ai ajuns să te agăți ca o ciocănitoare de stîlpii ăștia?

— Ei, Bică! Și nenea Tărie mă mîngîie ca altădată.

— De, nene Constantine, zisei. Și după un timp de tăcere: O să avem și în sat la noi lumină electrică?

— O să avem. Cît de curînd, îmi luă vorba din gură nenea Tărie. Dar ia spune: te mai faci electrician? Mă, să te faci electrician. Uite, stîlpii te așteaptă. Apoi neonul e și mai și... Ascultă-mă pe mine, electrician să te faci. Sau ce vrei, că se poate, mă. Noroc, Bică, și ai grijă ce ți-am spus. Și mi-arată în față stîlpii aceia înalți.

ROMICĂ TOMA BUZESCU
elev, Roșiorii de Vede

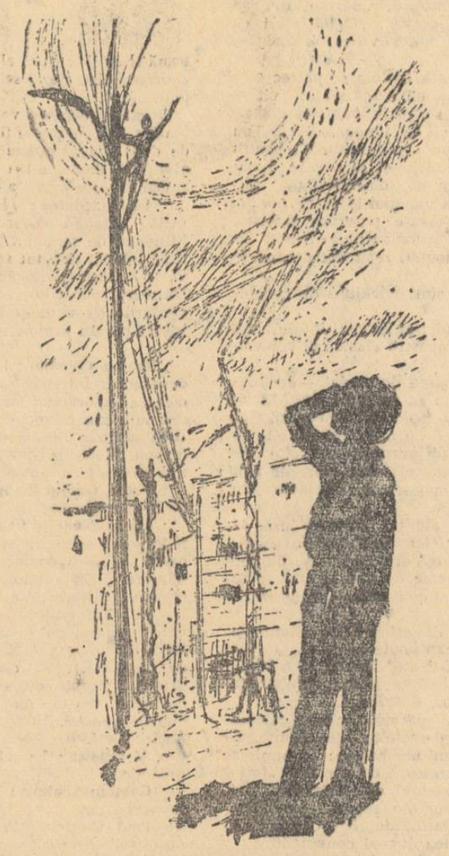

CELECTRONIC 1 *(fragment)*

În seara zilei de 28 iunie 1982 puteai întîlni la marginea orașului Gagaringrad, primul om electronic al noului tip „Celectronic" care fusese lansat într-o cursă de încercare. De la prima privire, te făcea să crezi că este un om în costum de scafandru, însă dacă te uitai mai atent, studiindu-i totodată și mișcările nesigure parcă, îți dădeai seama imediat, că nu este decît un om electronic. Dacă trecea toate probele la care era supus, Celectronic 1 urma să fie trimis în alte galaxii, cu ultimul tip de rachete, a căror viteză se apropia foarte mult de viteza absolută. În cele mai multe cazuri, el îndeplinea funcția de pilot, deoarece trebuiau zeci și chiar sute de ani să se întoarcă cineva dintr-o astfel de expediție, ceea ce pentru om ar fi însemnat o viață întreagă, uneori și mai mult. Totodată, el putea fi lansat pe planetele neprimitoare omului, de unde transmitea toate datele necesare.

În momentul acesta, Celectronic 1, aflîndu-se la primul înconjur al orașului, înainta încet, prudent, printre copacii unei păduri. Cu toate că era seară, el ocolea cu grijă orice copac sau alt obstacol. De la cîțiva metri, ultrasunetele semnalau prezența obstacolului și totodată îi stabileau precis și conturul. Pe baza acestora, direcția era schimbată automat cu un unghi necesar ocolirii obstacolului, ca apoi să revină la cea inițială. Se părea că Celectronic 1 o să treacă cu ușurință toate probele acestea cînd, deodată, mersul îi deveni mai nesigur, iar viteza cu care mergea începu să crească din ce în ce mai mult. Parcă îl atrăgea o forță nevăzută, care căuta să pună stăpînire pe el. Dar aparatele din interior, continuară să funcționeze normal, atît doar că Celectronic 1 trebuia să urmeze direcția imprimată de forță. Peste cîteva minute, el ajunse într-o poiență. Poate că dacă ar fi avut simțurile unui om, s-ar fi oprit fără să vrea în fața minunatului tablou de natură ce se contura pe ecranul televizorului, care constituia ochiul său. În mijlocul poienței, un bloc-turn se profila singuratic pe cerul presărat cu stele. Părea o statuie de proporții uriașe, care, sus, era înconjurată de stele ca de o cunună de flori, și un colț din secera lunii parcă voia să-i cuprindă în deschizătura sa, vîrful puțin ascuțit. Tocmai din cauză că fața aceasta a turnului nu era luminată, zidurile lui păreau negre, sumbre, tăcute. Puțin mai la dreapta se zărea orașul, ca într-o depresiune joasă, scăldată în miile de luminițe multicolore ale becurilor. Ai fi jurat că sînt stelele de pe cer oglindite pe suprafața lucie a unui lac. Celectronic 1, care era lipsit de sentimentele unui om, nu lua în seamă nimic din toată frumusețea peisajului, ci se zbătea mai departe să scape de dependența acelei forțe ce pusese stăpînire pe el. El nici nu semnală apariția unui om care ieșise de pe poarta acelui turn și care mergea împleticindu-se și bălăbănindu-și brațele. În schimb, aparatele din interiorul omului electronic descoperiră la baza zidului acestui turn al tăcerii o placă mare de metal cu proprietăți magnetice. Automat, omul electronic fu acoperit de o plasă subțire, dintr-un oțel rezistent, dar care nu se supunea influenței magnetice. Apoi Celectronic 1 își schimbă direcția pentru a ocoli această clădire. Abia atunci, pe ecranul televizorului său, apăru imaginea acelui om, care, cu cîteva clipe înainte, ieșise din turn. Viziunea era foarte clară, așa că puteai distinge pe o jumătate din ecran o față negricioasă, cu nasul lung și coroiat ca la o pasăre de pradă, cu ochii negri, adînciți în orbite, ceea ce scotea și mai mult în relief pomeții osoși ai obrazului. Privirile ațintite în gol, fața nerasă și părul lung te făceau să crezi că este o arătare din altă lume. Cine era acest personaj care umbla acum pe aici? Dar Celectronic 1 nu și-a pus această întrebare. El i-a înregistrat doar imaginea, plecînd mai departe în jurul orașului, unde îl așteptau alte probe.

. . . . . .

Celectronic 1 se afla la ultima probă. Trebuia să dirijeze de pe pămînt o navă-satelit cu direcția Venus. Celelalte probe le trecuse cu succes, înregistrînd, totodată, și ceea ce i se întîmplase în noaptea aceea, întîmplarea constituind primele ore trăite din viața lui. Se dovedise a fi o mașină excepțională, capabilă să înlocuiască omul. Dispozitivele electronice din interiorul său calculaseră traiectoria pe care trebuia s-o urmeze nava pentru a ajunge la Venus. Totul era gata de plecare. Prin radio, Celectronic 1 porni motoarele navei și, într-o clipă, bolidul argintiu străpunse cerul. Însă, după pocnitura jetului de gaze ale navei, urechea-receptor a omului electronic a distins și un alt pocnet care se deosebea de cel al jetului. Puțin după aceea, ultrasunetele descoperiră un corp care se ridica încet în aer. Celectronic 1 avea și o memorie excepțională, așa că imediat, dispozitivele din interiorul său au semnalat faptul că acest corp mai fusese întîlnit o dată astă-seară. În clipa următoare, emițătorul omului electronic fu pus în funcțiune. Nu peste mult timp, o altă navă își luă zborul din mijlocul orașului, pe direcția indicată, întorcîndu-se imediat, cu trupul aproape neînsuflețit al unui om, care peste cîtva timp ar fi murit asfixiat în straturile superioare ale atmosferei. În starea de inconștiență în care era, fusese dus în același turn, din care el fugise în noaptea aceasta. Însă acolo, după ce i se mări cantitatea de oxigen, deschise ochii, se ridică în picioare și, ca și cînd nu i se întîmplase nimic, începu să se plimbe cu pași mari dintr-un colț în altul al camerei. Doctorii aflați în cameră se uitau mirați la această scenă, fără să priceapă nimic. Îi dădură pace, să vadă ce-o să se întîmple mai departe...

MIȚU TRAIAN
elev, cl. VII, Caransebeș

LA PIAȚĂ

Mie îmi place să merg la piață. Am fost la piața 30 Decembrie (Amzei). E multă populație, ca la gară. Pe mese verzi sînt grămezi de mere și cireși, borcane mari cu borș, ceapă, ouă, flori, brînză de vacă și de oaie. Toată ziua vin în piață mașini de la G.A.C. pline cu fructe, zarzavaturi și pui. Vînzătorii de la Aprozar și țăranii stau sub pînze vărgate, să se apere de soare. Am văzut țărani din Argeș cu pere și nuci. Eu m-am dus la piață să cumpăr cireșe. Multe femei stăteau lîngă un țăran cu pălărie neagră. El avea un curcan în brațe și ținea la preț. Tăcea și aștepta ca femeile să spună mai întîi prețul. Găinile și giștele se speriau de mașini și de claxoane. Ele n-au văzut atîtea mașini la țară. M-am împrietenit cu un băiat mai mare și am privit amîndoi cum se descarcă lăzi cu fructe și legume. Țăranii își lăudau marfa și strigau. Vînzătorii de la Aprozar nu strigă. O femeie se auzea și ea: Caș dulce, caș dulce! Băiatul cu care m-am împrietenit s-a suit într-un camion gol și a plecat. Am cumpărat cireșe și am plecat și eu.

CHIROȘCA ALEXANDRU
Casa de copii școlari nr. 2 București

MIHAIȚA DAVIDOGLU (7 ani și 6 luni): „OLGUȚA"

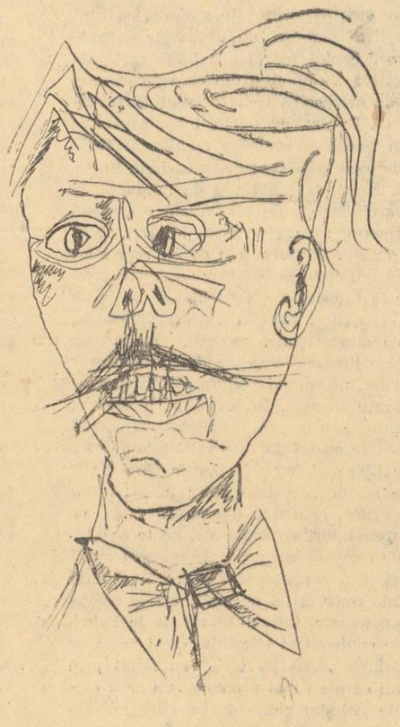

IOSIF BĂLĂNESCU — cl. a V-a: „BIROCRATUL"

Primăvara

După-o vreme rea,
Cu nea,
Cu omături mari grămadă,
Urși și oameni de zăpadă,
Cu de cremene înghеț,
Iarna cea cu părul creț
A plecat
Și ne-a lăsat,
Pe un cer albastru iară,
Soare cald de primăvară.

Pe-ale iernii căi
Spre văi
Curg bocindu-se agale,
Pline de necaz și jale,
Rămășițe, ce dispar
În imperiul lui Gerar,
Nea din munți
Cu aspre frunți,
Și în urmă, ca un cînt,
Iese abur din pămînt.
Pomii din grădini
Sînt plini
De țiravi muguri de floare,
Sălciile plîngătoare
S-au umplut de mîțișori
Albi, gingași, pufoși, ușori.
Clopoței
De ghiocei
Și-au scos capul din pămînt
Și se leagănă în vînt.

Buburuze mici,
Furnici,
Albinițe lucrătoare,
Cărăbuși, și-un greier mare,
S-au trezit din somn, și-acum,
După treburi merg pe drum.
În miez de zi,
Din miază-zi,
În triunghi de-argint sparg norii
Șir de păsări migratorii.

MIOARA HAȘEGANU

Struguri

Struguri în via cerului!
— Mușcă boabele coapte
să-ți scalde
buzele! —

Ciorchini de sudoare,
cu ei ai zugrăvit o casă nouă!
— în pereții căreia
musteste lumina! —

Struguri de rouă pîrguită pe
palmele florilor
acoperă cu dimineață monumentele
mîinilor tale!

Cînd vii acasă,
deșerți ciorchinele zilei
în suflet...

Via zilelor
ai brodat-o — simbol — în fața
de masă
— zăpadă din care porumbelul
îți aduce
polenul crinului,
bucuric!

TECLU MIHAI
Cercul literar al Palatului Pionierilor, București

Stea roșie, bat la poarta tinereții

Mi-e sufletul asemeni unei cărți.
Dă filele încet... atent, citește...
Vezi adîncimi și culmi, cum sînt pe
hărți...
Cu drag, asupra fiecărei te oprește...

Sînt liniști, cu întinderi... către
zare...
Sînt primăveri, ce muguri au
deschis...
Cu frămîntări de val, scăldat în soare
Chemări, spre înălțimi, spre culmi
de vis.

...Și port, în suflet 13 primăveri,
Care deschid, azi, mugurii, spre
soare...
(Petale albe-roz, ca-n flori de meri...)
Va da, din muguri, tinerețea-n floare..

. . . . . .

Stea roșie, bat la poarta tinereții...!
Tu luminează-mi calea vieții!

RODICA MIHAELA SIMION
Școala nr. 128 — București

De ziua noastră, copii...

De ziua noastră, copii,
Cascade de aur
Au inundat zările,
Și porumbeii păcii,
Mii și mii,
Și-au deschis aripile
Peste toate țările...

De ziua noastră, copii,
Să-ntindem cu toții un joc,
Cu ochii spre zări rubinii,
De la un pol la altul
S-alunece pașii de foc
Să ridicăm spre soare,
Drapele roșii
Strălucitoare!

Dunărea, Dunărea mea...

Apusul își varsă pojarul în trestii,
De parcă arde Dunărea mea,
Bărcile lungi, pescărești, le îmbracă
În ceață rubinie și-n spumă de nea,
Dunărea, Dunărea mea!

Trec umbrele serii din undă în undă,
Să-și vadă chipul fierbinte, senin,
Serile-s fetele Dunării mele,
Din scoicile-adîncului limpede vin,
Văzduhul de stele pe palme și-l țin.

Sălciile-și leagănă umbrele-albastre,
Cîntă Dunărea, Dunărea mea,
Uzinele-ntinse cu brațele-n deltă
Și holdele Dobrogei cîntă cu ea,
Dunărea, Dunărea mea.

Trec uriașe prin stufuł de aur
Combinele multe, trec dragele noi,
Și — lebede negre — vin șlepuri
domoale
Cu aripi din snopii cu fosnet șuvoi,
Să-l verse în matca uzinelor noi.

BALADA ANISIA
Cercul literar al Palatului Pionierilor, București

Vrere

Vreau să fiu rază de soare
Licărind în apă lină;
Să fiu fosnet de frunză,
Vreau să fiu stejar prea mîndru,
Din acei ce nu s-apleacă,
Din acei ce nu se-nchină,
Nici în vînturi, nici în ploi.

MIHAI BĂRBULESCU
elev — Bușteni

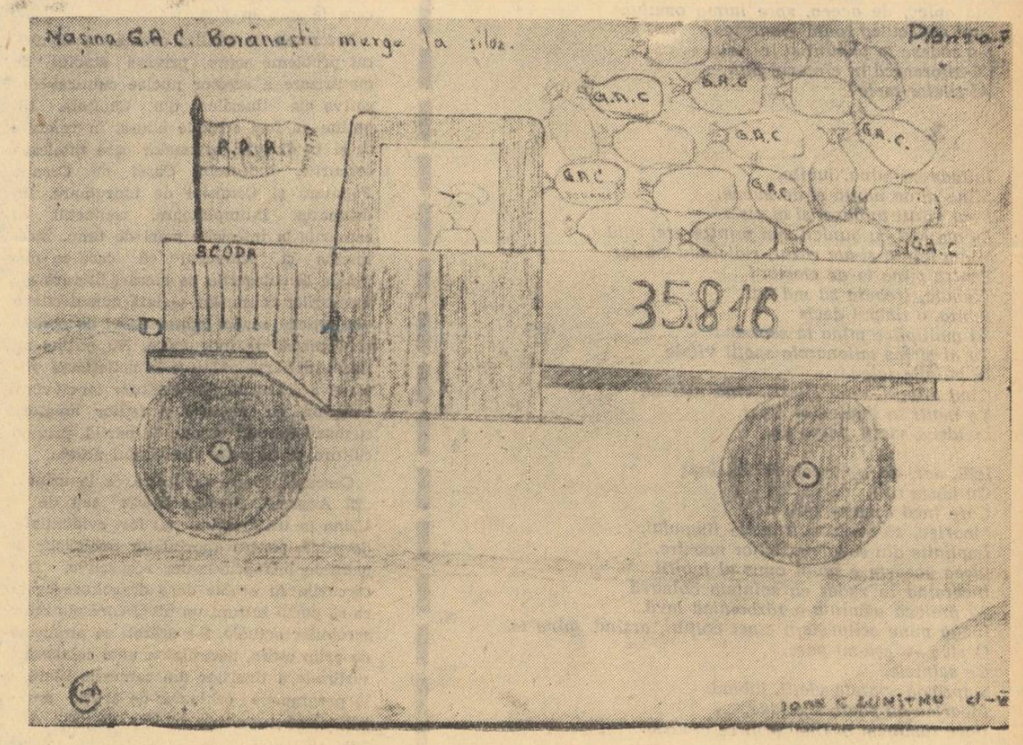

IOAN C. DUMITRU — cl. a VI-a

UN NUME NOU

ION MURGEANU

S-a născut în comuna Zorleni, orașul Bîrlad, regiunea Iași, la 7 iunie 1940.
A urmat școala medie la Bîrlad și Vaslui, terminînd-o în anul 1957.
Este învățător în comuna Oasele, regiunea Galați.

Mîna iubitei

1.

...Întinde-mi mîna, iubito, vreau să adun
Anii de ieri și de mîine ai inimii mele
Și anii de azi, ani de entuziasm.
Vreau să-ți spun, amintindu-ți
De orașele Atena și Roma
Și, uite, ciudat, și de alte orașe,
Bunăoară de tîrgul Bîrlad
Care mă-ntoarce
Spre obîrșia sîngelui meu răzvrătit.
Vei zîmbi, și-ai să crezi că e drept
Să susțin că Bîrladul de azi,
Cu visele lui de culoarea rulmentului,
Este mult mai măreț decît Roma!
Doar abia am sosit, amîndoi am sosit,
Plini de cîntec, din clocotul tînăr
Al Bîrladului meu socialist...
Nu zîmbi, că tu crezi, ca și mine,
În statura-i solară de azi și de mîine!

★

...Vreau să-ți spun, aplecat înapoi,
— Salcie de pe malul Bîrladului, —
De pe cînd, lîngă vacile mele tărcate,
Adunam rotunjimile sobre-ale Romei, strivind
Puricii îndărătnici ai slovei din carte!
Și visam... Pe atunci visam toată ziua
În joaca mea îndîrjită cu cartea,
Iar cînd se-ntîmpla să nu fiu obosit,
Urmam căile visului noaptea...

...Mergeam prin Roma rîzînd,
Eram singur privind Colisseum-ul
Pe cînd mă gîndeam, cum e foarte firesc,
La-nălțimea de plop, sigură,
A patricienilor colorați și la port și la inimă!
Erau gînduri crude, și-atunci
Arcuirea severă a bolților
Mi-a zîmbit cu cinism, așa cum,
Săracii din sat de la noi
Îndrăzneau să zîmbească jandarmilor!
Era sentimentul puterii de viață, care
Multă vreme apoi mi-a nvrăjbit
Poteca mea de visare...

Nu puteam, n-am putut să-nțeleg acel zîmbet,
Nu știam ce balade, ce meșteri Manole în zid se ascund,
M-am trezit doar în visu-mi, deodată, rîzînd
Cinic, asemeni bunicilor mei,
Și-am rămas cu imaginea Romei urîtă
Și-am rămas cu imaginea Romei, urînd.

2.

Moartea nu-i o idee, de vreme ce cînt!
Moartea nu-i o idee, de vreme ce urc!
Iată, e seară, și pot să aduc
Dragei mele, din lună, bujori.
I-am culeș, încă fragezi, dar plini de candori,
I-am visat poate numai, pe cînd am trecut
Cu „Vostok" pe sub cetina lunii.
Dar sînt sigur că de mai încerc
Am s-aduc bujori pentru toate iubirile lumii.
Moartea nu-i o idee de vreme ce știu că rămîn!
O, voi muncitori, ce puteți să-ncordați
Primăvara spre cer, să ne scuture soarele,
Și voi, activiști,
Voi ați rîs cînd au plîns ploile toamnelor,
Ruginind numai fețele noastre
Cu hidrații de drum și de ploi.
Astăzi trec măsurîndu-vă pașii,
Măsurîndu-vă gestul eroic,
Și privesc cum aceste cvartale
Înfloresc cerul verde-al Moldovei
Cu crengile liniștei albe...
Trec atît de firesc prin orașele țării,
Deși nu cunosc uneori nici un ins,
Și, simțindu-vă-n inima mea, necuprins,
Mă simt statornic ca voi.
Cred în solarul șuvoi
Al timpului meu comunist!
Uneori mai întîrzii, și, trist,
Mă întoarce-napoi un muzeu, un popas —
Colisseum-ul, zîmbetul cinic...
Vai, ce departe-a rămas pretutindeni
Statura zidirilor sumbre
Colorate cu grindeni!
Aș spoi amintirile lumii
Într-un alb tineresc, ca orașele noastre —
Și în roșu, ca sîngele meu comunist.
Mă aplec, de aceea, spre inima omului,
Lupt să-i culeg toată dragostea,
S-o sădesc în pămînt și în stele,
Să-nflorească în cîntecul plin
Al zilelor mele!

3.

Întinde-mi mîna, iubito,
Mîna ta de iubită și de mamă,
M-ai văzut tulburat și ai rîs...
Eu am fost cu bunicii mei printre ere, soldat,
M-am luptat și-am căzut, ridicîndu-mă iar
Pentru mîna ta de cleștar!
Trebuia, trebuia să mă bat.
Iubito, e timpul decis
Să multiplice mîna ta soarele!
Tu ai strîns milenarele spații vitale
În mîinile tale:
Cînd mîngîi, cînd citești, cînd lucrezi,
Te înalți în lumină și crezi
În ideea vieții perpetue.

Iată, dar, de ce vreau să mă lupt
Cu ideea urii,
Care încă asmute spre noi
Moartea, să scuture fructele timpului,
Împlinite din sevele mîinilor noastre.
Ideea aceasta e polul opus al iubirii,
Încercînd în zadar cu scînteia bolnavă
Să prefacă pămîntu-n războinică lavă...
Lîngă mine sclipește-n cinci colțuri, arzînd, mîna ta.
O stea — așa-mi pare,
Ce scînteie,
S-aprindă soarele vieții, iubind.
Moartea nu poate fi o idee,
Dacă rămînem în timp prin ce credem,
Iubind sau urînd!

POȘTA REDACȚIEI

Ioan Micu: Sînt prea multe locuri comune.

Lucian Dedu: Nu sîntem decît în parte de acord cu teza din „Desăvîrșit": „Nimic nu-i greu cînd știi ce vrei, / Cînd ai un țel precis, / Că lupți și tai de ies scîntei / Pîn-ce tu ai ajuns / Ajuns la țel, e tot ce vrei. / Și ești desăvîrșit... / Doar ai nevoie d-un condei / Să scrii necontenit!" Nu este nevoie doar, să „scrii" necontenit, ci să fii și de folos cititorilor.

Ioan Jeberean: Este o compunere fără rezonanțe literare.

Nicolae Stepan: Posibilități există, dar deocamdată sînt înăbușite de exprimări comune, sau improprii. „Sărutul" nu se poate „făuri", și nici „meșteșugi în grabă", „Ochii clari ca stropii de rouă" nu mai reprezintă de multă vreme o imagine poetică.

În privința sincerității pe care ne-o ceri, faptele se petrec cam astfel: mai toți cei care ne trimit versuri ne roagă să fim „cît se poate de sinceri", asigurîndu-ne că nu se vor supăra, ci dimpotrivă. Este deajuns, însă, o observație cît de cît negativă, ca să nu mai vorbim despre „deocamdată nu" sau „mai trimiteți", pentru ca autorii respectivi să-și uite asigurările și să trimită lungi scrisori pline de invective, contestîndu-ne obiectivitatea, priceperea, gustul etc. Nu încercăm să dăm nimănui lecții de poezie. Ne străduim, doar, să semnalăm, pe măsura puterilor noastre, calitățile și erorile evidente ale încercărilor ce ni se trimit. De semnalat că începătorii într-adevăr talentați n-au dat dovezi de nervozitate.

Virgil Tănase: Cele cîteva strofe nu sînt îndeajuns de concludente. Mai trimite.

V. B.: Foarte stîngace, dar cu multe idei și imagini interesante. Trebuie să citești și să recitești poezia noastră clasică și contemporană.

Maria Racolța: Uneori — oricît s-ar părea de ciudat — locurile comune duc la inadvertențe, așa cum se întîmplă în „Minuni cotidiene": „Nu limpezimea iernii ce-a-nspăimîntat cocorii / Și nici involta vară cu ochi dogoritori, — / Cu mîna tremurîndă pe strunele viorii / Cînt măreția zilei — sub purpurii zori". Cu alte cuvinte, d-ta nu cînți nici iarna, nici vara, ci... ziua (care de fapt e dimineața!). În rest, intențiile sînt frumoase, dar sînt amendate de prea multe locuri știute.

Violeta Tutunea: Ca început, merită atenție. Trebuie, însă, să renunți, o dată pentru totdeauna, la „dulci alinări", „zefirul șăgalnic", „a vîntului șoaptă", „a nopții suflare" etc. Fac parte dintr-o recuzită prea prăfuită. Apoi, într-o poezie de opt strofe, patru perechi de rime în verbe, în genul „sîngerează — valorează", sînt o povară cam grea...

Daniel Iliescu: Ne trimiți cîteva poezii, cerînd să se „analizeze cu atenție profundă conținutul ideilor exprimate în „ele", și dacă corespund apogeului literar, să fie publicate". Ideile sînt juste, în cea mai mare parte, dar versurile sînt, de fapt, prelucrări. Comparația cu Maiakovski este, desigur, o scăpare.

Ileana Teodosiu: Poeziile sînt noi, dar părerea noastră rămîne aceeași, în privința și a calităților, și a defectelor. Mai trimite.

Petronius Donescu: Un abuz de termeni bombastici: „adormirea vidă", „vrerea capitulardă", „ornic fantastic de precis", „forță prometeie" etc. Finalul „Confesiunii satelor" este lămuritor, din acest punct de vedere: „Simt, uimitor de repezi, secundele epocale / Care-și diverg trăirea prin spații siderale". Credem că, lepădînd această manieră, versul ar putea deveni convingător.

Carsiad Adrian: Ideile sînt cam ciudate. De exemplu, în „Aprehensiune": „Teamă mi-e, gîndule, că rachete orbitoare / În urmă te-or lăsa / Și vei fi aproape uitat. / Căci nu vei mai măsura enorme distanțe, / Sclavul științei devenind, / dar încă mai puternic...".

Oricît de departe vor ajunge rachetele, gîndul va fi tot înaintea lor. Și cum poate fi „uitat" gîndul (în sensul de „gîndire", dat de d-ta) sau „aproape uitat"? Iar știința nu înseamnă ea însăși gîndire? Poate n-am înțeles ideea d-tale, dar poezia (ca și celelalte) este departe de claritate.

Gh. M. Stelea: Versurile au cursivitate și par a fi lucrate cu grijă: „Slabă-i vorba... cum s-aduni / În coloana unui vers / Milioane de minuni, / Cîte nasc cu chip nesters / În răstimpul unei luni? / Am tot scris și am tot șters / Cîte-o vorbă, cîte-un vers, / Căci abia-ncăpea în ele / Vîrful doar al unei schele". Din acest punct de vedere ești pe un drum bun. am dori însă ca versurile să vorbească mai puțin despre poezie și să cuprindă însăși poezia vremii noastre.

Traian Olteanu: Inamicul numit „loc comun" se face prea des simțit. Întrebările despre nemurire, poezie etc. nu sînt pe măsura importanței lor reale, iar concluziile sînt cel puțin bizare: „Să m-arunc în focul vieții / Să mă ardă chiar aș vrea, / Căci abea acolo-n flăcări / Tresări-va pana mea. / Și abea atuncea lira-mi /Va doini încet, încet, / Și abea atunci găsi-voi / Nemurire ca poet". Problema nemuririi este ceva mai complicată...

Petre Georgescu: Multe intenții bune, dar tratarea este efectiv prozaică.

Marin Negoiță: Sînt și versuri interesante, pentru un începător, dar și multe stîngăcii. Una dintre poezii se bazează, de exemplu, pe o comparație: „Biografia mea e uluitor de asemănătoare / Cu a unui fir de grîu / Răsărit vertical între două brazde..." Urmează atragerea în comparație a cititorului: „Iar tu — / Tu, cititor, ai o biografie ca a mea..." Acestea fiind datele, poezia nu se poate sfîrși cu o imagine luată dintr-un cu totul alt univers: „Noi sîntem la fel: / Poeme săpate în trepte de marmură. / Pe care urcă în marș, pasul izbînzii!" Fir de grîu și... trepte de marmură? Relația dintre diferite elemente ale imaginii este una dintre problemele cele mai importante ale muncii poetice. În această privință, studiază versurile marilor noștri poeți.

A. Abdișa: La fel de interesante. Te rugăm să treci pe la redacție.

Cassian Scutaru: Versurile au prospețime, dar se împiedică în vorbe „mari".

Paul Cioriciu: Pe plic nu este indicată nici o adresă. Manuscrisul este prea voluminos pentru a putea să discutăm fiecare poezie în parte. O părere generală despre versuri? Multe dintre ele sînt demne de atenție. Va trebui să treci pe la redacție.

Viorel Dumbravnicu: Se simt bunele lecturi. Muzicalitatea pe care o urmărești, este, însă, uneori, o sonoritate goală: „Știhie ne-ndurată, nemărginită mare, / tu cazi și crești în vuiet de valuri călătoare. / Sclipind cu mii de spume, ori răscolind dezastre, / flori dacă-neci nu-ți pasă, nici oameni și nici astre" etc.

Artur Porumboiu: Prea multe exclamații, și cam aceleași în toate poeziile trimise. Cînd te îndepărtezi de desișul semnelor de întrebare și de mirare, versurile capătă prospețime: „Cîntau în dimineața aceea tractoarele / Simplu, ca doi tineri îndrăgostiți" (deși comparația nu pare a fi cea mai potrivită!). Munca d-tale îți oferă un cîmp larg de inspirație, dar nu este deajuns să spui „soare" sau „pămînt" pentru a ne desvălui frumusețea și ineditul muncii colectiviștilor noștri. Mai trimite.

Alexandru Pele: Apreciem dorința de a cuprinde în versuri idei și sentimente atît de generoase, dar pentru aceasta este nevoie și de altceva. Formal, s-ar părea că frazele următoare sînt versuri: „Eu la-ndemnul poeziei fără preget mă supun / Și la glasul ei lăuntric îmi ițesc zoritul pas, / În singurătatea serii vers de aur să adun / Inspirat de viața nouă și șoptit de-al muncii glas. / Peste-nținderi depărtate orizontul s-a închis / Așternînd în a mea cale cercul zării fermecat. / Eu din lira ce vibrează ca-ntr-o arie de vis / Cînt mărirea vremii noastre care crește ne-ncetat. / Cînt măreața eră nouă, mersu-i falnic, triumfal, / Forța ei nestăvilită ce se-ntinde tot mereu / Ajungînd în vremea noastră sub al muncii dîrze val, / Colosală, necuprinsă de-o gîndire cum am eu". De fapt, însă, ele nu au nimic comun cu poezia. Ritmul și rima țin, cel mult, de versificație. Apoi, abuzul de „mărire", „măreață", „falnic", „triumfal" nu dau poeziei sensul dorit, ci doar umflă frazele. Desigur că limbajul poetic nu este totuna cu vorbirea zilnică, dar aceasta nu înseamnă că este un limbaj artificial.

I. Maier: Versurile sînt confuze, iar scrisoarea are un neîntemeiat ton de răfuială.

Ion Glăvan: Pentru un elev din clasa a VII-a, versurile sînt într-adevăr promițătoare. Mai trimite.

Ioniță Făgăraș: Versurile nu lasă de fel să se întrevadă că ești elev al secției strungari-frezori dintr-o școală de meserii. De ce atîtea generalități, de ce atîtea vorbe mari, care de fapt sînt și goale? Dacă ai într-adevăr talent, el nu se poate despărți de viața pe care o trăiești zi de zi și în care s-ar putea recunoaște atîția tineri! Încercările de meditație sînt riscante: „În neînsemnate gesturi umane / Pulsul vieții- îl simți. / Departe de tine-s visele vane. / Izvor ești setoaselor minți. / Ți-e sufletul izvor de bucurie / și punte peste-adîncile genuni. / În el din a vieții măreție / Comori neprețuite aduni". Nu știm dacă vei reuși să scrii poezie, dar, dacă vrei să reușești, trebuie să urmărești imaginile vii ale realității. Și cum altfel poți începe decît cu cu ceea ce cunoști mai bine?

I. R. Caraiman: Sinceritatea nu devine prin ea însăși poezie. Sînt versuri cărora li s-ar potrivi mai bine haina unei simple scrisori: „Deschide-ți porțile inimii tale / Și-așteaptă-mă cu lujeri de leandru, / Că voi veni pe cărarea ce coboară la vale, / Prin grădina singuratecă, trecînd gardul. / ...Să te găsesc aș vrea / Sub salcia aceea bătrînă de vreme, / Veselă, îmbrăcată în rochia aceea de nea / Surîzînd timpului nou ce ți se prosterne". Fondul e simplist, iar forma la fel.

N. M. — București; Rozica Lăzărescu — București; Aristică Băghină — T. Severin; Ciochia Traian — Ohala Lungă, Banat; Beti Iosif — Cluj; Mihai Onțanu — Bacău; Alexandru Ronai, Bejenaru Constantin — Tulcea; Dumitru Popa — Baia de Arieș; Nelu Moldoveanu — Brașov; Titi Munteanu — București; Hensi Adrian — Ploiești; Zotto Tatu — Lehliu, București; Boran Vichente — Șiria, Arad; Stratan Ion — Craiova; V. Turea — Săveni, Severin; Chirilă Vasile — Podu Turcului; Băiatu Virgil — Iași; Neamțu Lepădat — Coroiești, Petroșeni; Anghel Dan — Beiuș, Crișana; Gh. Donuan — Rădăuți; Geinescu Dumitru — Filipești Pădure, Cîmpina; Mandache Nușu — București; George Șerban — București; Farkaș Istvan — Vadu Crișului; V. Tunea — Catușca, Suceava; Ady — Drajna, Ploești; Marcu Atanasie — București; Băra Ion — Soveja, Galați; Dascălu Grigore — Com. Ghioroiu — Oltenia; Iovu Vasile — Iași; Toma Dumitru — Sibiu; Tudor Sorga — București; Burlan Ioan — Bacău; D. I. Măniceanu — com. Ghioroiu, Oltenia; Gheorghe Marinescu — Roșiorii de Vede; Victor Nistea — Vatra Dornei; Gheorghe Coșer — comuna Remetis — Gurahonț; Nuță Radu — București; Ion Eftimie — Onești.

DEOCAMDATĂ NU

Andronescu Radu Costin — Tîrgoviște; David Florian, Mihalcea Ștefan — Fetești; Cristian Petre — București; Marin Negoiță — București; Gh. Dumitrescu, Școala de 8 ani — Cacaleți, Giurgiu; N. Prelipceanu — Cluj; Hary Viorel — Cluj; Pop Cais — Galați; Maria Marin — Bacău; Vasile Pop — Hunedoara; Ignea Loga, com. Nicolinți — Banat.

MAI TRIMITEȚI

Foto: DAN GRIGORESCU — „IDILĂ"

Cercurile literare din București

La Consfătuirea cercurilor literare din Capitală, organizată de Comitetul orășenesc de partid, au avut loc dezbateri pline de interes, privind dezvoltarea actuală a cercurilor, perspectivele, sarcinile mari care le stau în față.

Referatele de analiză prezentate au ridicat probleme acute privind stadiul de maturizare a acestor nuclee cultural-educative ale tinerilor din Capitală. Nu puține au fost criticile aduse, în referate ca și în discuții, organelor care tutelează cercurile, îndeosebi Casei de Creație Populară și Comisiei de îndrumare. Îndrumarea întîmplătoare, contactul cu cercurile la intervale mari de timp, încetineala și echivocul cu care se răspunde la culegerile de lucrări literare ale membrilor cercurilor — iată numai cîteva din crticile severe aduse Casei de creație și Comisiei de îndrumare. Nu puține au fost întrebările relative la activitatea viitoare a cercurilor, la legătura lor cu viața uzinelor, cu mișcarea artiștilor amatori, cu marile sarcini trasate de partid, privind cultura și educația tineretului nostru.

Cercuri literare ca acelea de la uzinele „23 August", „Grivița Roșie" sau de la Uzina de utilaj chimic au fost evidențiate, de pildă, pentru aportul lor publicistic la gazetele întreprinderilor respective. Dar cercurile au nevoie de o dezvoltare egală ca să poată întruni un nivel corespunzător sarcinilor actuale. S-a arătat, ca problemă de prim ordin, necesitatea unei colaborări susținute a tinerilor din cercurile literare la programele echipelor de artiști amatori. Dacă cercul de la Uzinele „23 August" sprijină brigăzile de agitație, un alt cerc (cercul literar „Th. Neculuță" de pe lîngă Casa de cultură „1 Mai") dezvoltat în ceea ce privește activitatea **proprie** (număr mare de membri, ședințe de lucru mai consistente, bogat program de conferințe, recenzii, simpozioane, procese literare etc.) — nu are, în schimb, legătură cu artiștii amatori, nu dovedește o încadrare organică în rețeaua largă cultural-educativă a raionului din care face parte.

Reducerea activității cercului la ședințele de lectură periodice, îndepărtează pe mulți tineri care doresc manifestări culturale variate. Nu puține cercuri din București, rupte de realitățile de producție și de sarcinile culturale imediate ale masei de tineret, s-au destrămat, au încetat să mai existe. Se dovedește de un real folos sfatul criticului M. Novicov dat participanților la Consfătuire, ca ședințele de lucru ale cercurilor, cît mai variat întocmite, — cu simpozioane, recenzii, conferințe, procese literare — să fie deschise tuturor tinerilor, nu numai acelora socotiți a avea înclinații literare. În legătură cu acestea, concluziile trase de Comitetul de partid orășenesc au arătat că o activitate de cerc „pur literară" închide porțile spre viață, duce la un conținut steril al lucrărilor membrilor. Numai o dezvoltare egală, pe multiple laturi de activitate, poate consolida un cerc literar, poate atrage mai mulți tineri. Chiar cercurile mai vechi se află în fața unor astfel de probleme ce trebuiesc rezolvate. Cercul literar de la Fabrica de confecții și tricotaje, ca și acela de la Uzinele „Grivița Roșie" au slăbit prin faptul că n-au mai promovat de mult elemente noi din rîndurile tinerilor muncitori. Clubul salariaților din învățămînt, prin delegatul său la Consfătuire, s-a angajat să numească pe lîngă fiecare cerc mai dezvoltat din Capitală cîte un profesor de limba și literatura romînă care să ajute la ridicarea nivelului discuțiilor din ședințele de lectură. Propunerea a fost salutată de participanți.

Legătura cercurilor cu viața oamenilor muncii, cu gazetele întreprinderilor, sprijinirea formațiilor de artiști amatori, bogate programe cultural-educative, cît mai dese și mai bine organizate întîlniri cu scriitorii, cu oamenii de știință, de artă și cultură — au fost elementele principale luate în discuțiile Consfătuirii, subliniate de concluzii și recomandate viitoarelor planuri concrete de lucru ale cercurilor literare.

„Luceafărul", publicație a tinerilor, scrisă de tineri, va continua și mai temeinic promovarea talentelor din cercurile literare. Pe lîngă cele două pagini, deschise tinerilor din cercuri („Un nume nou" și „Tineri din cercurile literare"), revista „Luceafărul" va iniția „Antologia poștei redacției".

De asemenea, „Poșta redacției" va examina lucrări literare **grupate pe cercuri.** Facem, de aceea, apel la cercurile literare din Capitală și din țară să ne trimită cele mai bune lucrări discutate și analizate în consfătuirile lor de lucru.

Se va evita astfel trimiterea întîmplătoare de materiale. Tinerii începători sînt rugați să se adreseze mai întîi cercurilor literare. Avem convingerea că, pe măsura consolidării cercurilor literare, și lucrările publicate de începători în revista noastră vor fi mai multe și de calitate.

Rep.

MIC DICȚIONAR POETIC

Noțiunea de „ritm interior" este departe de a fi perfect clară pentru mulți dintre cei care o întrebuințează. Opunînd-o unui altfel de ritm, pe care ar trebui să-l numim (deși nimeni n-o face) „exterior", reiese că „ritmul interior" înseamnă chiar absența ritmului, sau, în orice caz, ceva vag, nedefinibil, un fel de duh impalpabil al ritmului. Dar, după cum ne-am străduit să dovedim, ritmul unei poezii autentice este, în orice caz, și „interior", adică se degajă din însăși substanța poeziei. Ritmul exterior este o simplă schemă. În „Dalila" lui Eminescu, de pildă, ritmul este același, de la începutul pînă la sfîrșitul poemei. Dar se poate oare afirma că fiecare dintre cele două părți ale antitezei nu are propriul ei „ritm interior"? Acesta vine din mișcarea sufletească, din valurile de adînc ale poeziei, și transformă „iambii suitori, troheii, săltărețele dactile" în tonuri diferite, deși realizate cu ajutorul aceluiași instrument. Dacă versul liber se dispensează de ritmul evident, care poate fi transcris prin linii și accente, el rămîne totuși la o atmosferă generală ritmică, de la legănarea lentă pînă la trepidarea sacadată. Ritmul nu înseamnă numai tact, ci și cadența rezultată din perioadele frazei poetice. Momentul în care ritmul dispare cu totul, lăsînd loc liber prozei, este aproape cu neputință de stabilit. Poemul în proză se lipsește aproape cu desăvîrșire de ritm, versul liber își construiește ritmul din însăși urmărirea imaginei. Nenumărate pasaje din proza lui Sadoveanu se pot transcrie în vers, urmînd ondularea frazelor. Nu este oare evident că se poate vorbi despre un „ritm interior" al prozei sadoveniene, din punct de vedere strict poetic? Deși nu toți poeții acceptă sensul pe care Maiakovski îl acordă ritmului, funcția afirmată de marele poet sovietic rămîne valabilă: „Ritmul este forța ascuțită, energia esențială a poeziei". Exterior, adică folosind formele tradiționale, sau interior, adică extinzînd cadențele de la silabe la perioade întregi, ritmul nu poate lipsi din poezie și este prezent chiar în ciuda voinței poetului. Dar, cînd rămîne numai exterior este ca un metronom cu pretenții de pian, iar cînd este atît de interior, încît nimeni nu-l mai sesizează, este ca o vioară cu corzi de sloară. De aceea, versul liber nu are menirea să ucidă ritmul, ci să-i dea noi valori.

Mihu Dragomir

NUNTĂ LA CASTEL

PE SCENA TEATRULUI DE COMEDIE

Dacă, așa cum pe bună dreptate scrie Geo Bogza, a fost o „vreme în care eroii literari din lumea satului sufereau de un schematism care îi ucidea mai rău decît pelagra pe vremuri" — și aceasta, (cu unele excepții — Marin Preda, Titus Popovici, și foarte tînărul, pe atunci, Sütö Andras —) la fel în proză ca și în teatru, astăzi nu putem să nu relevăm, cu legitimă satisfacție, apariția unor opere menite să sintetizeze artistic, în imagini de o cuceritoare autenticitate, profilul moral al satului românesc contemporan, surprins în plin proces de transformare socialistă.

Referindu-ne în special la teatru, stagiunea care se încheie curînd a și înregistrat, în București, două premiere, avînd darul să sublinieze pregnant sporul de maturitate, cu care frontul nostru scriitoricesc abordează, în profunzime, problematica țărănească. Ne gîndim la debutul lui Gh. Vlad cu „Îndrăzneala", un frumos succes al stagiunii de care vorbim, și la mai recenta premieră a comediei lui Sütö Andras „Nuntă la castel".

Sütö Andras este, fără îndoială, unul din cei mai înzestrați povestitori ai noștri, care s-a impus printr-o reală originalitate și și-a cucerit cititorul tocmai prin acel dar al autenticității remarcabile, care, de cele mai multe ori, a lipsit prozei inspirate din viața satului. Este, dacă se poate spune astfel, un virtuos al genului scurt la noi, al schiței, îndeosebi, și, de fiecare dată, a izbutit să ne surprindă deosebit de plăcut prin arta de a construi amuzant conflicte de o mare suculență umoristică, reliefînd tipuri pitorești în sensul cel mai bun al cuvîntului.

Schițele, povestirile lui sînt ca niște picături de rouă în care, sub razele soarelui nostru, se reflectă o întreagă lume de gînduri și sentimente.

Iată, de pildă, piesa „Nuntă la castel", cu prilejul căreia prozatorul se adresează din nou trecutului. (În urmă cu mai bine de 10 ani, avea, se pare, pe atunci, doar 20 de ani, a scris, împreună cu Hajdu Zoltan, comedia „Mireasa desculță"). Povestea ca atare e simplă : două gospodării colective vecine, avînd ca președinți doi frați, se dezvoltă în mod diferit, datorită, mai ales, deosebirilor esențiale dintre înțelegerea, maturitatea gîndirii politice manifestată în felul de a munci și de a vedea lucrurile, a conducerilor respective.

Anton Mădăraș, președintele gospodăriei „Progresul", e tras înapoi în activitatea sa, de altfel bine intenționată, de mentalitatea învechită de mic proprietar individual, care nu vede mai departe de lungul nasului, cum se spune. Preocupat de creșterea bunăstării colectiviștilor, el pune în activitatea sa accentul pe ridicarea cu orice chip a valorii zilei muncă, epuizînd astfel toate resursele colectivei și pierzînd complet din vedere tocmai ceea ce constituie esențialul pentru o mare gospodărie, și anume necesitatea creșterii fondului de bază care să asigure dezvoltarea în perspectivă. Așa se face că în chiar ziua împărțirii veniturilor bănești, moment cu care se și deschide piesa, nemulțumirile colectiviștilor ies la iveală, iar în argumentele folosite de aceștia, exemplul pozitiv al gospodăriei vecine, „Spicul", deține locul principal.

Conflictul se înfiripă cu vioiciune și aduce în prim plan, cu mijloacele unui umor luminos, dar nu mai puțin virulent din punct de vedere satiric, chipul lui Anton Mădăraș și al contabilului Golovics Peter, care îl secondează servil pe președinte, furnizîndu-i tot felul de teorii cu privire la rostul și rolul hotărîtor al banului în viața oamenilor.

Desfășurarea acțiunii îi surprinde pe cei doi protagoniști ai mentalității învechite în diverse situații de un comic gras, dublat permanent de incisivitatea unei satire usturătoare.

În goana după bani cîștigați ușor și repede, și la îndemnul „sfetnicului său" Golovics, Mădăraș vrea să dezvolte o crescătorie de cobai — ceea ce în esență are un caracter pozitiv — dar pierde din vedere importanța șeptelului, și astfel inițiativa sa devine comică. O legumicultoare fruntașă, trimisă la școală și așteptată cu pregătiri deosebite (o adevărată festivitate, încărcată și ea de un comic savuros) își arată intenția de a se căsători cu agronomul gospodăriei vecine. Ea trezește astfel spaima celor doi „eroi", care încep să desfășoare o febrilă activitate de teamă ca fata, în accepția lor „o investiție scumpă", să nu-i părăsească, trecînd la „Spicul". În sfîrșit, ideea unificării celor două gospodării, izvorîtă din rațiuni economice din cele mai îndreptățite și sprijinită de masa colectiviștilor, îi transformă pe cei doi, datorită poziției lor ridicol disperate (avînd la bază sentimentul pierderii prestigiului și, în ultimă instanță, pentru Anton Mădăraș, a postului de președinte, de care acum se cramponează cu îndîrjire) în ținta unor ascuțite săgeți satirice.

Înseși frămîntările de conștiință prin care trece Anton Mădăraș, în fond un om cinstit și cu dragoste de gospodăria pe care o conduce, iau o turnură comică, așa cum se petrec lucrurile și în povestirile lui Sütö Andras, iar rîsul sănătos, optimist, capătă valori terapeutice.

O încurcătură, construită cu abilitate de autor, face ca fratele lui Anton Mădăraș să apară, în

CRONICA DRAMATICĂ

postura de președinte al gospodăriei „Progresul", în fața unui reporter raional căruia îi face declarații autocritice cu privire la neajunsurile și greșelile activității fratelui său, susținînd în numele acestuia, ideea unificării.

Declarațiile ca atare, apărînd în ziar sub semnătura lui Anton Mădăraș, amplifică ridicolul situației acestuia și a lui Golovics și duc la rezolvarea finală a conflictului.

Abordînd o asemenea problemă importantă, pentru dezvoltarea gospodăriilor noastre colective, cum este aceea legată de locul pe care trebuie să-l ocupe în activitatea lor creșterea fondului de bază și a averii obștești, elementul care condiționează succesul și bogăția muncii în comun, Sütö Andras face ca reușita sa comedie să răspundă celei mai stricte actualități.

Imaginea care se rotunjește la căderea finală a cortinei lasă spectatorului sentimentul că a trăit, împreună cu eroii, un moment deosebit de viu și semnificativ pentru viața satului nostru de azi, inoculîndu-i optimismul robust care însuflețește fiecare scenă. Desfășurarea liniei de bază a conflictului e bogat susținută de atmosfera generală a piesei, luminînd, în numeroase împrejurări, lumea spirituală a satului colectivist. Prin replici puține, dar bine chibzuite, iau parte la acțiune, cu diferite prilejuri, numeroase personaje, alcătuind un plan doi, cum se spune în limbaj cinematografic, viu grăitor pentru schimbările produse de transformarea socialistă a agriculturii în conștiința oamenilor.

O replică vie, savuroasă, pitorească, se subordonează ideii centrale, luminînd sensurile actuale ale comediei și aici se cuvine să relevăm traducerea admirabilă pe care o semnează Monica și V. Em. Galan, cărora le revine meritul de a fi înțeles și transpus în românește, pînă la nuanțe, stilul specific al înzestratului scriitor.

Vorbind despre structură, despre arhitectura comediei, trebuie să spunem că, dacă primele două acte se desfășoară, din punctul de vedere al legilor genului, fără scăderi, ultimul act, precipitat, e lipsit de consistență și rezolvă superficial evoluția unor personaje și în special a lui Anton Mădăraș. Stîngăcii se fac semnalate și cu privire la încheigarea profilului unor eroi, ca de pildă Gliga, instructorul raional Bologa, agronomul Demeter Iosca. Multe din ele au fost însă suplinite de interpreții îndrumați cu fantezie de regia la fel de originală a lui Lucian Giurchescu.

Spectacolul a fost astfel construit, încît poate fi ușor și fără nici o scădere de calitate prezentat pe scena oricărui cămin cultural, sau în plin cîmp, în fața colectiviștilor, într-o pauză de prînz.

De loc artificial, ba dimpotrivă, subliniind și mai evident caracterul popular al comediei, personajele vin din sală, sau discută direct cu spectatorul, pe care îl iau drept martor, solicitîndu-l permanent și dîndu-i sentimentul că participă la toate întîmplările.

Păstrînd și reliefînd pitorescul locului — acțiunea se petrece undeva în cîmpia ardeleană — regia a subliniat și ea caracterul generalizator al situațiilor pe care îl impune textul. Fantezia regizorului s-a executat pozitiv și în ceea ce privește aportul valoros al distribuției. Rolurile de prim plan, Anton Mădăraș și Golovics Peter, au fost încredințate artiștilor emeriți Ștefan Ciubotărașu și Nicolae Gărdescu. Ciubotărașu vine în scenă cu bine cunoscuta-i autenticitate, creionînd figura unui președinte de colectivă prins în încurcătura propriilor sale scăderi de conștiință, încăpățînat în apărarea unor poziții conservatoare, trădînd o conștiință învechită, dar în fond un om cinstit și de bună credință. Nicolae Gărdescu a intuit perfect esența personajului său, pe care îl satirizează într-o compoziție de mare haz, izbutind să stîrnească dispreț spectatorilor, ceea ce e demn de subliniat, pentru că nu e de loc ușor de realizat acest lucru în cazul unui rol care solicită din plin latura comică.

Prezențe scenice demne de laudă, tocmai datorită faptului că rolurile lor sînt destul de sumare, au realizat Vasilica Tastaman în Maria, D. Rucăreanu în agronomul Demeter Iosca, D. Chesa în Laji — scena beției în deosebi, Nineta Gusti, în Ana, în sfîrșit, Nicolae Lungu, a cărui compoziție în rolul paznicului Ignat are meritul de a ne fi înfățișat o altă și foarte plauzibil imagine artistică, decît cele devenite șablon în cazul rolurilor de paznici bătrîni și hîtri. De altfel, trebuie spus că acest actor, deopotrivă talentat prozator, se distinge printr-o continuă și lăudabilă dorință de a-și interpreta rolurile, indiferent de întinderea lor, cu o exemplară conștiinciozitate și seriozitate.

Mai puțin ne-a mulțumit interpretarea îngroșat caricaturală pe care o dă Agnia Bogoslava rolului Ana, venind în contrast cu linia fină a spectacolului în întregimea lui. În roluri destul de sărace altfel, N. G. Maziliu, Costel Constantinescu, Mircea Mușatescu n-au făcut totuși eforturile care li s-ar fi cerut.

Decorul lui Dan Nemțeanu, despre care indirect am vorbit mai înainte, vine să slujească și el ținuta înaltă cu care ne-au obișnuit spectacolele Teatrului de comedie.

Dinu Săraru

EUGEN CIUCA : „Puritate" (sculptură în piatră)

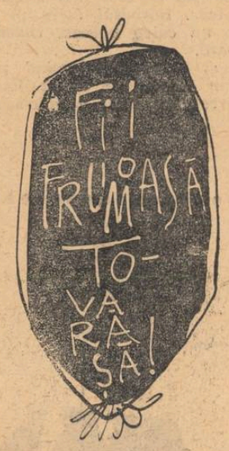

Oricît ar părea de paradoxală afirmația aceasta, dar moda, mai ales cea feminină, ține nu numai de actualitate, ci și de... arheologie. Deshumate de tîrnăcopul cercetătorului de istorie îndepărtată, mormintele vechi de trei și de cinci milenii arată deseori la lumină cercei și broșe, inele și paftale, mărgele și aplice, atunci aidoma ca și acum, făurite din aur și argint, din bronz și ceramică, din os și sticlă, din esențe scumpe de lemn și din rășini. Excesul și extravaganța se pare că nici atunci nu întruneau sufragiul acelora dintre femei care urmăreau, prin folosirea podoabelor, să atingă o frumusețe plină de distincție și discreție, calmă și fără agresivitate. La teatrele de revistă de azi, actorii rîd uneori de exagerările modei, punîndu-și pe cap pălării grotești, cu zarzavaturi și zorzoane, care fac frumusețea să apară urîtă și depreciată prin vulgaritate.

Moda exprimă totdeauna o realitate socială ; pantalonii de covercot cu buzunări bătute în ținte, cu fermoare nenumărate și cu cracii strîmți la glezne, pe mansetă, nu puteau fi născociți decît în Far West, acolo unde Nevada se cutremură sub canonada exploziilor nucleare subterane. Tot așa, rock-and-roll-ul este expresia în dans a acelorași convulsii și seisme provocate de bombele pe care aflătorii la război le fac să detoneze sub cerul uscat al Nevadei. La așa tobe, așa dansuri și așa nădragi cu ținte și fermoare !

Un ruj de buze care să nu stea în strat gros și să nu fie mîncat ca untul, la fiecare silabă, o pălărie decentă care să întregească linia superbă a capului, o coafură fără zorzoane, o rochie care să nu copieze linia sacului cu cartofi și un pantof care să nu oblige pe ortopezi să taie la trei luni o dată bătăturile crescute ca mînătîrcile, toate trebuie să accentueze la femeie o frumusețe prezentă și evidentă, fără exclamații și dureri.

Nimic nu ucide frumusețea mai sigur și n-o coboară mai mult în apa mediocrității ca procedeul industrial al repetiției prin ștanțare. Vara, cînd vedeai pe un pogon de bulevard o sută de rochii de „Tobralco", avînd imprimate pe țesătură aceleași bărci cu pînze, colaci de salvare, umbrele de soare, ochelari, mingi, rachete de tenis și palmieri, te întrebai bănuitor : oare și desenatorii imprimeurilor își îmbracă nevestele la fel ? Pe o paletă sînt mai multe culori decît note pe portativ și pictura aceasta pe în și mătase ar putea învăța cîte ceva din diversitatea fantastică a muzicii, ca și din diversitatea naturii care, de nenumărate ere geologice, izbutește să nu se copieze și să nu se repete. Ați observat ? Nici un copac nu seamănă cu fratele său din aceeași specie botanică. Nici un lac nu seamănă cu alt lac. Nici un munte nu seamănă cu vecinul său de hartă geografică.

Atente la acest deziderat, fabricile noastre textile și atelierele recent înființate ale Fondului Plastic se străduiesc să înmulțească pînă la curcubeu desenele și culorile de pe in, bumbac, mătase și de pe voalurile străvezii de nylon. Artiștii lor dovedesc imaginație și realizează un amestec înmiit de culori pe paletă. Vitrinele magazinelor își etalează, ca pe un tezaur, podoabele și multe din ele seamănă (foarte bine că-i așa !) cu pînzele lui Luchian sau Tonitza.

Fără a fi nemuritoare, moda trebuie să fie frumoasă și să ne încînte. În clipa de mulțumire pe care ne-o lasă și ne-o oferă, strălucește o rază de soare și o creangă de vișin...

P. Tolvadia

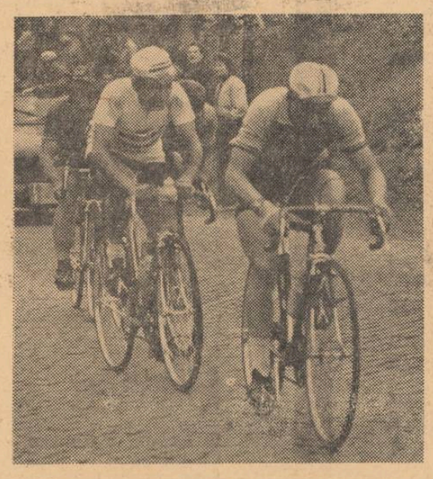

Sport

Doi oameni s-au întors din „Cursa Păcii" foarte bucuroși. Primul e Gabriel Moiceanu, iar al doilea e cronicarul sportiv al **Sportului popular**. Moiceanu are motive reale : a cucerit locul 6 în clasamentul general individual. Nu înțelegem însă entuziasmului cronicarului. E un lucru cert și din păcate demonstrat : băieții noștri au mers slab în această ediție. Considerăm că n-am fost la înălțime, fiindcă ne amintim că în ediții anterioare ne-am numărat printre protagoniști. Cu o floare nu se face primăvară. Noi am trimis la marea competiție o ECHIPĂ, i-am urmărit cu emoție pregătirile, am pus pe seama întîmplării primele insuccese și am așteptat să se producă revirimentul. Repet, locul ocupat de Moiceanu e bun, e foarte bun, dar valoarea cicliștilor noștri ne-a obligat să cerem mai mult de la ei. E, desigur, pedagogic să nu-i descurajăm pe sportivi în timpul cursei, dar ce sens are să ne manifestăm satisfacția atunci cînd echipa se comportă mediocru ? Citez din **Sportul popular** Nr. 4029 citeva fraze din articolul „Ce nu se scrie în cronici" : **„Bravo, băieți ! Rominii merg din ce în ce mai bine. (...) Firește, pentru dirzenia pe care o dovedesc, Moiceanu, Dumitrescu, Rădulescu, Cosma, Ziegler și Șelaru primesc numeroase felicitări. Cea mai surprinzătoare dintre ele au primit-o la Brno".** Urmează o telegramă semnată de „Mașa — Karlovy-Vary". Sigur, gazdele sînt amabile, Mașa e o fată minunată, dar nu după surisuri și telegrame judecăm o cursă. Știți ce locuri ocupau, în ziua entuziastului articol, băieții noștri ? Moiceanu 6, Ziegler 25, Rădulescu 28, Dumitrescu 57, Șelaru 59 și Cosma 64 ?

Băieți ! Să gîndim... bărbătește. Ediția 1962 nu a fost pentru voi un „semiinsucces", cum spune **Sportul**, ci, pur și simplu, un insucces. Noi dorim ca în alte competiții să vă comportați la valoarea care v-a consacrat.

Gh. Tomozei

P. S. :

Pentru că veni vorba de cronici. Considerăm că Eugen Barbu, scriind despre Dinamo-Pitești, a jucat la rîndu-i cam... dur și s-a lăsat angrenat în jocul adversarului. Condamnîndu-i pe piteșteni pentru meciul cu Rapid, Eugen Barbu are de o mie de ori dreptate să fie indignat. Totuși, ideea cu suspendarea echipei ni se pare exagerată...

P. S. la P. S. :

...Autorul acestor rînduri se află în documentare la Pitești.

CINEMATOGRAFUL DE PE STRADA DOAMNEI

Li s-a dăruit copiilor un Palat, pe dealul Cotrocenilor, un fel de universitate, cu profesori de strung, de vioară și de astronomie. Pentru joacă — fiindcă orice curte ar fi fost prea mică — li s-a ridicat un oraș cu jucării, între lacuri. Se poate ajunge acolo cu vaporul. La debarcaderul de pe insula copiilor, e drept, cam încurcă trecerea o berărie pentru părinți, unde, în fața halbelor cu guler, se discută cîteodată foarte grav și foarte lung despre cum trebuie educată răbdarea celor mici. Dar apoi, străzile orașului nu se mai opresc decît în fața divanului fermecat, a podiumurilor cu scrînciob, cu cai, cu avioane...

Mulți nu pricepem că și atunci cînd ne însoțim copiii în lift sau numai pe trotuarul din fața blocului în care locuim, — îi întovărășim de fapt într-o călătorie fantastică de descoperire a lumii. Pentru copii, totdeauna timpul e prea scurt — a spus odată un înțelept. Dintr-o înțelegere foarte dreaptă a acestui lucru, li se dă azi copiilor posibilitatea să călătorească și atunci cînd se tund ; dar chiar suiți călare pe elefanții și pe girafele din ingenioasa lor frizerie de lîngă statuia lui C. A. Rosetti, — copiii simt foarfecele meșterului în halat alb, tăcănind ca un necruțător ceasornic, care le măsoară prea repede voiajul în nesfîrșita oază a oglinzii cu elefanți, lei, girafe, hipopotami, rinoceri și papagali.

Dacă pînă și la frizerie se dă dovadă de bun gust și ingeniozitate, — adică respect pentru copii și pentru timpul lor — de ce ar rămîne mai prejos o sală de cinematograf destinată celor mici — unde e vorba, nu-i așa, de nițică artă ? Mărturisim că la intrarea în holul cinematografului pentru copii de pe strada Doamnei, am încercat un sentiment neplăcut. În afară de niște aplicații stîngace, pe brîul pereților (iepurași multicolori etc.), holul cinematografului nu se deosebește prea mult de o sală de așteptare. Spunem asta, adresîndu-ne Întreprinderii cinematografice București. Și, pentru că sîntem între noi, cunoscători ai alfabetului, — și n-au cum să ne audă și să ne priceapă copii sub 6 ani — putem discuta cu glas cevă mai tărișor. La cerințele socialiste ale educației estetice a celor mici, sala cinematografului amintit, cu toate acaretu-rile ei, — nu corespunde. Altă sală, alte condiții de vizionare, special și inginerește concepute pentru copii, alte decorații interioare, altă organizare a programului, alte aparate, — nu ? Și-au găsit ingineri și arhitecți de interior magazinele pentru copii, teatrele pentru copii, și-ar putea găsi și cinematografele pentru copii. Actuala sală din strada Doamnei e neîncăpătoare, cu posibilități incomode de vizionare pentru cei mici. Intrați pînă la creștet în niște fotolii de lemn, zgomotoase la orice mișcare mai voioasă, copiii urmăresc filmele cu capetele săltate obositor spre ecran. Am fost martori cînd o mamă și-a întrebat fiul, — de vîrsta grădiniței : „— Ce ți-a plăcut mai mult la filmul pe care l-ai văzut ?" Copilul a răspuns : „— Mă doare gîtul".

Cîteva cuvinte despre proza organizării programului la cinematograful de pe strada Doamnei. Copiii pot vedea aici filme numai **dimineața.** După amiaza e program cu filme pentru maturi. Dimineața, la programul destinat copiilor, spectacolele n-au ore fixe, locurile sînt pe apucate ; adăugați că filmele copiilor — fantastice de obicei — sînt mult gustate de foarte mulți vîrstnici care asaltează sala alături de preșcolari și elevi.

Nu pentru a glumi, redăm întrebarea pe care ne-a adresat-o un copil, în timp ce pe ecranul sălii în discuție, se desfășurau imaginile unui peisaj torid african : „— De ce plouă acolo, cu boabe și cu bețe negre ?" „— Nu plouă, i-am răspuns, e aparatul de proiecție vechi, s-au neîngrijit, și de aceea vezi curgînd puncte și linii negre pe soare și pe nisipul acela galben. Cum să plouă ? Privește, hipopotamii nu mai pot de căldură, se afundă în apă".

Chiar în sala de pe strada Doamnei, pînă la apariția unui cinematograf potrivit, s-ar putea oferi copiilor condiții mai avantajoase pentru călătoriile lor fantastice în Africa, pe alte continente, sau în Cosmos.

Ștefan Bănulescu

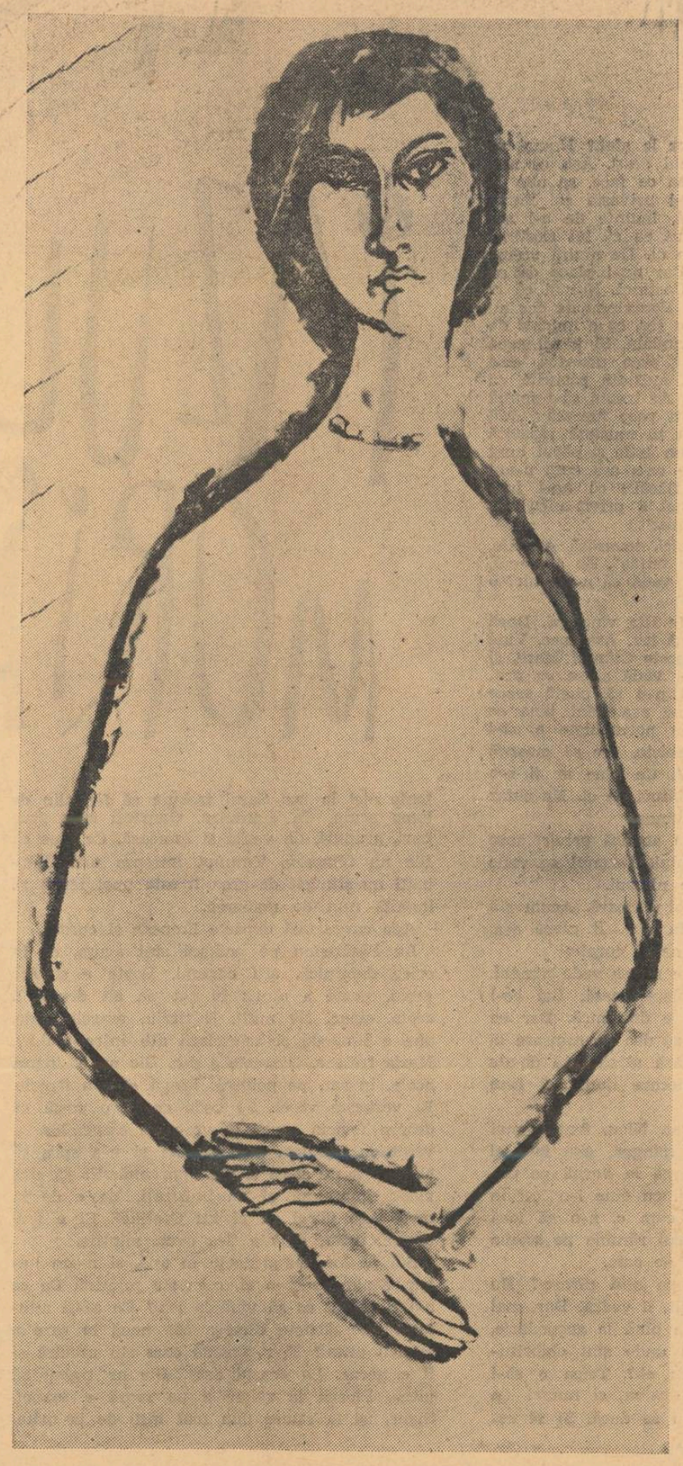

STUDIU DE VICENȚIU GRIGORESCU

TEXTE CU CÎNTEC

...Și totul a fost foarte frumos pînă cînd am început să... înțeleg.

— Ce zice ? Care a fost ultimul cuvînt ?

Vecinul meu din dreapta este un tînăr care-mi pare foarte cunoscut. Probabil dintr-o caricatură. Pe fruntea lui, care seamănă cu un șezlong, ai impresia că orice idee mai serioasă adoarme după două minute. Îmi răspunde după o pauză destul de lungă, în care eu, ca să nu stau degeaba, am făcut constatările de mai sus.

— *„Of"*

— Și primul cuvînt ?

— *„Oftez"* — dar mata n-ai urechi ?

— Vasăzică, *„Oftez și mi-e drag a ofta, of"*.

Încep să devin atent. S-a terminat, așadar, cu „zborul pe aripele melodiei". După vreo douăzeci de oftaturi, artista se retrage. Oftez și eu ușurat. Vecinul meu din dreapta strigă „bravo" și „bis", așa că am ocazia să ascult de la început versurile (nu mai pot să mă concentrez și asupra melodiei) : *„Oftez și mi-e bine așa, of, / Oftez și mi-e drag a ofta, of, / Oftez dorul meu, dorul tău, / Dar fără el e și mai rău"*.

Aflu că versurile sînt de Aurel Felea. Cine m-a pus să vin la concert ? Să petrec „o seară plăcută", cum scrie și-n program, delectîndu-mă cu asemenea texte de muzică ușoară ? Ascultați : *„Dacă, dacă n-ar fi dacă / Dacă, dacă n-ar mai fi, / Dacă, n-ar fi dacă / N-am avea ce povesti"*.

E foarte frumos. Așa ceva poate improviza oricine și la orice oră din zi și din noapte, despre orice subiect, nu numai despre „dacă". Despre aer comprimat, un meci de volei, ADAS. Încerc și eu, de probă, un text despre șiret : *„Ce-i șiretul, ce-i șiretul ? / Ce-i șiretul ? / E o ață /, Cu care te legi la pantof. / Dar ce sfoară-afurisită / Că nu seamănă de loc cu-n cartof"*.

Dacă l-aș intitula „Dragostea șireată" și l-aș trimite Uniunii Compozitorilor, precis l-aș auzi apoi la radio.

Dar să ascultăm în continuare textul semnat de I. Berg și Radu Zaharescu : *„Nu, nu, nu / Nu vreau „dacă". / Nu, nu, nu ! / Ca o placă / Nu, nu, nu / Vreau să tacă / Gramofonul meu imediat"*.

Nu credeam să existe și un patos al stupidității. Devin gînditor. De ce nu apelează compozitorii totdeauna la poeți ? Unde găsesc asemenea textieri ? Și, în definitiv, ce e textierul ? Poet ? Nu. Prozator ? Să mă mai gîndesc. Și oare textierii ăștia cînd „creează", cu ce creează ? — Privirea îmi alunecă melancolică pe pantofii interpretei (au ieșit niște modele noi, cu vîrfuri foarte ascuțite). Cu un vîrf și mai ascuțit decît al acestor pantofi, cu un adevărat spit lovesc aceste versuri plate, banale, stupide, în bunul gust al publicului, în dragostea pentru muzica ușoară.

— Urmează un cîntec de dragoste. Melodia de E. Deda, pe versuri de Al. Andi și R. Stănescu.

Dragostea... Pe cîți poeți n-a inspirat... În sfîrșit, voi asculta și un cîntec pe niște versuri frumoase.

„Crede-mă, caută-mă, strînge-mă, / Lasă-mă, ceartă-mă, iartă-mă, / Asta-i dragostea". Îmi vin în minte versurile pe care le cîntă preșcolarul Nicușor pe strada mea, versuri adaptate de... vîrsta lui, după o reclamă auzită la radio : *„Suc de roșii, suc de roșii ! / Bea copiii, bea și moșii / Că conține / Vitamine"*.

Pentru a stăvili furia sonetelor, care bîntuia în Germania, Heine propunea să se introducă un impozit pentru fiecare sonet nou. Oare n-ar fi cazul ca autorii unor asemenea texte să plătească zilnic o taxă fiecărui cetățean care are aparat de radio sau frecventează concertele de muzică ușoară ?

În continuarea concertului urmează... dar ce să mai vorbesc ? Din trei cîntece, unul este făcut pe un asemenea text. Inima e comparată cu o „gură de apă", cu „spațiu locativ" ; sărutul e un „biscuit", și așa mai departe. Vecinul meu din dreapta a transpirat de emoție. El „gustă" textele, plescăind din limbă. Într-adevăr, el are urechi. Am impresia că după fiecare platitudine pe care-o ascultă cu entuziasm, urechile-i cresc cu cîțiva centimetri.

— Dați-mi, vă rog, voie să ies.

Pînă la ușă mă-ntovărășește, ca o îmbrînceală, declarația răstită, într-o gamă preistorică, din cel mai prost cîntec de dragoste :

— „Te iubeee...."

Afară e liniște, răcoare. Deasupra grădinii de vară se vede luna, ca un timpan spart.

Marin Sorescu

TINERI SCRIITORI DIN CERCURI LITERARE

acasă la dragoste

HORIA PĂTRAŞCU

Era o încăpere familiară, o cameră nu prea mare, cu tavanul scund. Cînd se lăsa seara, reclamele cinematografului de peste drum colorau ritmic pereții.

Îi plăcea să stea astfel, culcată pe divan, cu lumina stinsă, urmărind jocul culorilor. Viața orașului pătrundea aici, concentrată ca printr-o lentilă, zgomotele străzii se strecurau curate și distincte, uneori se auzeau replici întregi ale celor ce se înghesuiau la cinematograf sau alături, la grădina de vară.

Cu ochii deschiși, cu capul îndoit mult pe spate peste puful perinei, privea afară, răsturnat, blocul cel nou și cerul. Simțea deslușit că se află laolaltă și totuși ascunsă de mulțimea ce umplea strada și senzația aceasta îi da o mulțumire adîncă, o ușurare.

Undeva, pe culoar, se deschise o ușă; răsună un șfîrîit caracteristic de untură prăjită. Apoi ușa se închise la loc.

Fulga se ridică și se apropie de fereastră. Cît timp lumina era stinsă în încăpere, de jos, din stradă, nu o putea zări nimeni. Își rezemă coatele de pervaz și se aplecă în afară, strivindu-și pieptul de lemnul lustruit.

Întotdeauna, nopțile de vară dădeau orașului contururi vagi, albastre, de basm. O lume minunată trăia în jurul ei, o lume pe care o ghicea ascunsă în dosul ferestrelor, absorbită în preocupări diverse, o lume care îi era nespus de dragă. Întotdeauna, cînd ședea astfel, așteptîndu-și bărbatul — împreună cu această lume, nu simțea de fel singurătatea.

Se născuse departe de oraș. Venise aici numai după terminarea facultății. Lucra la fabrica de zahăr, o fabrică nouă, complet automatizată. Munca îi răpea jumătate din cursul zilei, era o muncă migăloasă, îi cerea în permanență un deosebit efort intelectual. Întotdeauna ajungea acasă frîntă de oboseală. Nu era o oboseală fizică, ci altceva, un fel de sfîrșeală, care nu ținea mult.

Trecea în camera de baie și, gîfîind ușor, tremurînd toată, se cufunda pînă la gît în apa rece. În cursul verii, înviorarea aceasta ajunsese o obișnuință zilnică, era una din plăcerile ei cele mai intime și o făcea cu teamă și seriozitate, ca și cum ar fi îndeplinit un ritual.

După amiaza se scurgea de cele mai multe ori între studiu și așteptare. Bărbatul lucra în tură și, deoarece înlocuia un coleg bolnav, cădea de obicei în tura de seară.

Fulga citea mult și cu patimă, voind parcă să-și compenseze prin cunoștințe vîrsta fragedă și aerul veșnic încurcat, de copil neîndemînatic. La fabrică nu o lua încă nimeni în serios și poate de aceea se consuma în muncă mai mult decît ar fi fost necesar.

Pe culoar se deschise din nou o ușă, se auzi vuietul înecat al ascensorului.

Din stradă urcau mirosuri amestecate de parfum și de asfalt încins. Văzute de sus, mașinile, alunecînd tăcute, păreau turtite, făcute din hîrtie. Prin împletitura verde a gardului de la grădina de vară, se zărea sclipirea scurtă, dureroasă, a cristalelor.

Fulga închise ochii și își lăsă bărbia în piept. Părul lung îi căzu în față, peste frunte, mîngîindu-i gîtul și obrajii. Își clătină capul într-o parte și alta, prelungind astfel deplin această mîngîiere, simțind cum întreaga ei ființă se adună într-un punct, acolo, sub perdeaua deasă a părului și, pe neașteptate, se lăsă cuprinsă de o duioșie calmă, intensă.

...Îl cunoscuse anul trecut, într-o seară asemănătoare cu cea de acum.

Pe vremea aceea locuia în gazdă la o văduvă — o bătrînă liniștită și cumsecade. Bătrîna avea o mînă cam țeapănă; într-o zi a căzut în cămară și mîna i s-a frînt ca o așchie. A găsit-o zăcînd pe ciment, privind cu ochii în lacrimi la ferestruica înaltă prin care se strecura lumina unei după-amiezi nemaipomenit de frumoase.

Mult timp după aceea — bătrîna avea brațul în ghips, rana se vindeca greu — Fulga s-a ocupat de treburile gospodăriei. Gătea seara pentru a doua zi, cumpăra alimente, îngrijea de bolnavă.

L-a întîlnit într-o astfel de seară, pe cînd urca treptele pieței centrale, purtînd în mîini două sacoșe pline cu ouă, carne, pîine și zarzavaturi. În locul acela era un întuneric aproape deplin; acoperișul boltit al halei de carne împiedica pe o distanță de cîțiva metri lumina dură, metalică a neonului. Se oprise puțin ca să se odihnească și s-a rezemat de zid, frecîndu-și degetele amorțite. El s-a ivit dintr-o parte; avea umerii lați, puternici, și era puțin adus de spate. A privit-o un timp în tăcere, apoi și-a așezat mîinile pe umerii ei și a întrebat-o cu o voce groasă, răgușită, indiferentă:

— Obosită?

Nu-i deslușea fața. Mîinile lui îi strîngeau umerii firavi într-o încleștare ușoară, dar sigură. A fost incapabilă să-i dea un răspuns.

Abia sus, în stradă, i-a văzut chipul șters, obișnuit, puțin încruntat. I-a cerut sacoșele, iar el i le-a dat, fără să se grăbească, apoi s-a depărtat, s-a pierdut în mulțime, nici nu a salutat-o măcar. În noaptea aceea a dormit puțin.

Zgomotele se întețiră. Ieșea lumea de la cinematograf. „Trebuie să sosească" — gîndi Fulga și trecu în camera de baie. Își trase peste cap o rochie scurtă, ușoară — nu putea suferi capotul sau ori ce alt fel de îmbrăcăminte de casă — reveni apoi în încăpere și răsuci comutatorul. O lumină moale, portocalie, umplu aerul, obiectele și mobila se iviră dintr-o dată, ca și cum ar fi fost vii. Se așeză pe marginea patului, cu picioarele strînse sub ea, în așteptare. Și dori deodată ca în seara aceasta sosirea lui să se petreacă altfel, să fie ceva nou și proaspăt, așa cum fusese prima lor întîlnire.

A venit tîrziu, blocul se liniștise, o tăcere grea umplea culoarele. Ușa era deschisă. Se strecură înăuntru, atent să nu facă zgomot; în cameră era întuneric, rulourile de la geam fuseseră trase. Căută, bîjbîind, comutatorul. Mîna lui întîlni umărul ei mic, cald. Stătea rezemată de perete, fără să respire, încordată. Aprinse intrigat lumina, neînțelegînd ce înseamnă acest joc tîrziu și nelalocul lui.

Îl privea cu ochi mari, umezi, și el înțelese că ea așteptase ceva de la el, dar ce anume, nu pricepu. Izbucni în rîs, rîse și Fulga, se așezară apoi la masă și seara fu la fel ca și celelalte, plină de mulțumirea pe care o simțeau amîndoi, mulțumirea aceea a căminului dinaintea odihnei. De cîteva ori o surprinse privind în gol, preocupată de ceva, dar o lăsă în pace. Apoi, înainte de a se culca, ea îl întrebă deodată:

— Spune drept, nu-i așa că eu sînt cam proastă? Dar spune drept.

O luă în brațe și o purtă prin cameră, legănînd-o ca pe un copil. Se opri cu ea în dreptul ferestrei, așezîndu-i la loc părul lung, ce îi căzuse în față, peste frunte. Și ea privi în tăcere trestia subțire, colorată, a ruloului, o privi mult timp, căutînd parcă să vadă prin ea, dincolo de ea, cum doarme orașul.

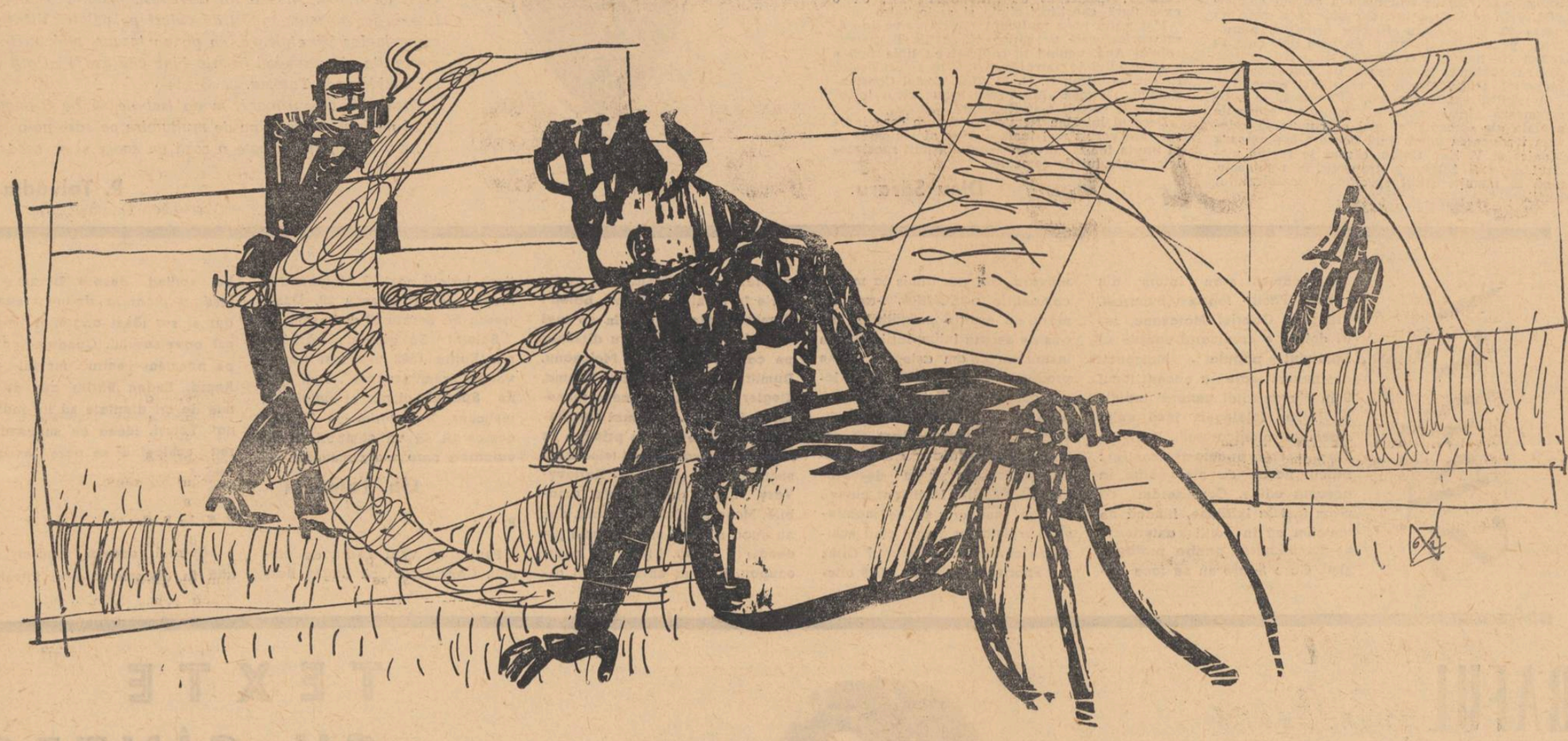

ILUSTRAȚIE DE N. ZAMFIR

IAZUL MORII

TUDOR BĂRAN

Cîndva fusese aici o moară. „Moara lui Delciu" i se spunea. Delciu sta cu casa departe de moară, în Cîmpul Mare, singuratic. Acolo, la întretăiere de drumuri, avea cîrciumă. Căruțașii ce treceau pe aici, spre Vîlcea, opreau la poartă, dădeau mîncare vitelor și intrau înăuntru. Și așa, mereu, se perindau toată ziua oameni pe la cîrciuma lui Delciu. Asta pînă într-o noapte, cînd sătenii din Pădureni au văzut în depărtare, peste cîmpie, pîrjol de flăcări. Casa a ars pînă în temelii, înainte ca cineva să poată da o mînă de ajutor.

Moara s-a dărîmat cu timpul. Nu prea era de trebuință. Avea numai o piatră și făcea făina mare, ca bună pentru păsat. Din bîrnele ce au rămas, neputrezite pe de-a întregul, au făcut oamenii punte peste apă. Numai iazul a rămas la fel ca înainte. Apa se scurge lină și netedă, ca un cearceaf întins de la un mal la altul.

Maria, așezată pe punte, stă și privește la scurgerea apei. Strecoară vîrful piciorului în apă. E încă dimineață. A plecat de acasă de cînd păleau stelele. A plecat pentru că nu avea somn. S-a furișat afară din casă. Așa crede, că n-a văzut-o nimeni ieșind. Dar parcă totuși a văzut-o taica. Cînd a ajuns jos în bătătură, l-a auzit pe bătrîn tușind de două ori, așa cum obișnuiește să facă ori de cîte ori știe ceva dar tace. Maria atît a auzit. Apoi s-a furișat pe cărarea dintre porumbiște, cu picioarele goale, prin roua dimineții. A așteptat o clipă, să vadă dacă nu e cineva pe drumeagul dinspre moară, și a pornit cu pași grăbiți prin praful umed.

Stă aici de mai bine de un ceas. Privește la scurgerea apei. Are gînduri curate. Curate ca limpezimea apei ce se scurge la picioarele ei. Îi e ciudă pe el. Nepriceputul. De-ar afla că este aici și că toată noaptea n-a dormit, poate că ar rîde de ea că-i slabă de minte. Nici ieri nu l-a văzut toată ziua. De obicei era mai tot timpul în gospodărie. Venea și pe la păsări. Acolo era ea. Venea și vorbea cu celelalte fete, numai cu ea nu. Și nici ea nu știa să îngaime cîteva vorbe. Că proastă mai este la vorbă! De un an de zile, de cînd e instructor de partid la Jghiaburi, ei parcă i-au pierit mințile.

Ieri, Maria a fost la sfat. A fost așa, într-o doară, poate l-o zări pe acolo. De-l zărea, îi cerea poza. Poza aceea pe care i-a luat-o el, să i-o pună la gazetă. Altcumva nu avea cum să-i vorbească. Dacă mai era cineva în sfat, îi spunea așa: „Tovarășe Pandelie, dă-mi poza care spuneai că o pui la gazetă". Chibzuise bine totul. Degeaba. El n-a fost la sfat. N-au întrebat-o prea mulți cu ce treabă a venit și i-a părut bine. Numai Costinel se ținea de capul ei: „Ia loc, tovarășe Maria, — îi spunea el. Stai aici, pe scaun. Cu ce vă putem servi?" Mai bine ar fi tăcut Costinel ăsta, că prea-i intra în suflet. A stat pînă la urmă pe un scaun și nu i-a răspuns ce vrea. Ce-l privește pe el ce caută ea pe la sfat? Numai pe ea o privește și pe nimeni altul. Așa că mai bine să tacă el. Că n-avea ce face, se uita la el. Și el era mîndru că-l privește ea. Rotea creionul în aer, ca biciul, înainte de a-l așterne pe hîrtie. A priceput ea că lui Costinel îi pare bine că se uită la el. De multă vreme Costinel îi ațineа calea. Dar nu-i place de el, și pace. Nu-i chiar urît Costinel. Numai că ei nu-i place cum se poartă. Pantalonii de doc au o cusătură pe genunchi, în jos, ca o muchie de cuțit, de parcă-s croiți alandala. Și părul prea îl lasă lung la spate, și prea unsuros, de-i murdărește cămașa. Apoi mustața răsucită ca la bătrîni, tot urît îl face. Ar trebui să-i spună cineva; și i-a spus ea, cu voce înceată: „Mă Costinele, mă, de ce porți tu mustață răsucită ca la bătrîni și perciuni din ăștia și părul lung și unsuros? Pantalonii de ce-s așa cum n-am mai văzut pantaloni la flăcăi; că nu-i frumos, mă Costinel." Costinel a privit-o cu necaz și a întrebat-o cam răstit:

— „Cu cine ai treabă aici, tovarășă Arsenie, că noi n-avem timp de taifas". Ea a plecat, fără să-i răspundă. Ca să vadă că n-are nici o treabă cu el.

Astăzi e duminică. Poate Ilie vine azi. Dacă vine, trece pe aici, pe lîngă iaz. Așa face. Vine cu bicicleta de la raion, peste Cîmpul Mare, și trece pe punte. Ea o să-l vadă și se va preface că nu-l vede. Și el n-o să poată trece fără vorbă. Dar nu-i bine așa. Mai bine se ascunde într-o parte. Din porumbiște o să-l vadă bine. Și prin porumbiște, are să meargă alături de el pînă în sat. Ce bine ar fi s-o țină puterile să meargă alături de el. Nu chiar pînă în sat, că o vede lumea.

Din cînd în cînd, Maria aruncă priviri spre costișa din marginea iazului. Drumul se vede ca-n palmă. Nu se ivește nimeni.

Apa e rece, dar n-o mai înfioară. Acum stă cu amîndouă picioarele în apă. Îi place așa, să simtă răcoarea apei line și curate.

Pe drumul dintre costișe nu se vede nimeni. E tîrziu și trebuie să plece acasă. Lui ce-i pasă, vine cînd vrea, că e duminică. Dar ea trebuie să meargă acasă, să dea de mîncare la păsări, să deretice prin casă și să facă de-ale gurii pentru prînz. În fiecare duminică face la fel.

Acasă, toți s-or fi sculat. Nicu, fratele mai mic, o să plece să joace mingea. Așa face el duminica. Tata o să meargă la vorbă pe podișca din fața gospodăriei, cu cine i-o ieși în cale, iar mama, bolnavă cum e, n-o să încă prea multe acasă. Tot greul rămîne pe seama ei. Și ce dacă. Nu-i pasă de asta.

Dar dacă Ilie a venit pe altă cărare? Nu are pe unde. De-ar fi venit, îl vedea. Dar, mai știi? Ce-ar fi să dea fuga pînă la gospodărie, după taica? L-ar întreba unde sînt chibriturile; le-a luat cumva cu el? Taica o să-i spună că n-a luat toată duzina, ci numai o cutie. Nu, mai bine să nu se ducă. Și să aștepte aici la iaz. Satul trebuie să fie plin de lume acum. Ca duminica. Oamenii stau grupuri, grupuri, de vorbă și fumează. Ce bine că Ilie nu fumează. Tutunul miroase urît. Bărbații nu știu cît de greu îi este unei femei să înghită fum de mahorcă.

Apa curge mai departe limpede și curată.

La Păsăreanu pe podișcă sînt acum, ca în orice duminică, alți oameni. Poate e și Ilie acolo, poate a ajuns în sat pe alt drum. E acolo, sigur. De mult. E tîrziu, soarele arde, apa e limpede și scînteiază alb între maluri. Maria tresare. Gleznele o dor. Ilie nu e singur, acolo, în sat, pe podișcă. Lîngă el e o femeie. El vorbește vesel. Se vede de la o poștă că despre femeia aceea le vorbește oamenilor. A venit cu nevasta, are nevastă și n-a spus că are. Vorbește și ea și rîd împreună. Va să zică rîdeți împreună și vă bucurați. Ea e de la oraș. Are părul ca al lui Costinel. Și e frumoasă, urîta, de aia ți-a sucit mințile.

Stă pe loc, cu gleznele în apă, și n-are habar. De-ar vedea-o el, cum stă mîndră. De ce s-o fi grăbit ea să vină la iaz? Ca să-și mînjească de tăciune cămașa cea nouă la care a muncit atîta? El n-o vede cum stă mîndră și îi e necaz. La ceasul ăsta, Ilie ar trebui să plece. Pleacă la raion și pe seară e înapoi. Sigur, își ia rămas bun mai întîi de la urîta. Așa-l frumos. Alți bărbați nu-și iau rămas bun mai întîi de la nevastă. Adică pleacă acum. Pleacă și-și lasă nevasta să-i aranjeze casa. Dacă-i așa, atunci ea, Maria, o să deschidă portița de la grădina lui Stamate și are să fugă aiurea cît o țin picioarele. Se va opri tocmai la iazul morii, ca să mai răsufle. De ce-o fi ajuns aici? Apa se prelinge curată și limpede ca un cearceaf întins din mal în mal. Maria se așează pe punte. Ilie trebuie să vină. E aproape, la o aruncătură de băț. El n-o observă; e plin de gînduri dumnealui. Privește parcă înapoi. Și cînd Ilie o vede, rîde, sigur că da! Rîde, că-i convine. De aia rîde. Dar ea o să-i spună că a venit aici să vadă cum e apa; dacă-i limpede, o să spele rufele. Mîine o să le spele.

Dar Ilie n-o să creadă și apropiindu-se — e așa aproape — o întreabă ce face aici. Ea nu-i răspunde. De ce să-i răspundă? Îi spune să-i dea poza care zicea că o pune la gazetă. Să i-o dea, să n-o vadă aia la el. „Nu ți-o dau, Marie, îi zice, și am să te iau și pe tine, să te pun aici la piept". Ea fuge din fața lui, de pe bîrnele neputrezite pe de-a întregul, cu picioarele goale, prin apa din iaz, curată și limpede, și se pierde ca o nălucă prin frunzișul porumbiștei.

Nu, n-a fugit, dar gleznele o dor tare, e încă la iaz, așteaptă, privește drumul. E pustiu. Nu vine nimeni. Soarele e sus, e arșiță. Maria tresare, se încruntă. Țipă. Fuge prin apă, pe mal, spre sat, pe cîmpul gol. Simțise în nări miros de fum de mahorcă, îl zărise în porumbiștea de lîngă iaz pe Costinel care o pîndea, fumînd, cu un țigaret lung de chihlimbar.

William Shakespeare

Sonetul LV

Nici marmura, nici statuia lăioasă
Nu vor trăi cît trainicul meu vers;
În el vei dăinui mai luminoasă
Decît în piatră grea, sub colb nestors.
Războiul cînd va răsturna statui,
Cînd războaiele ziduri vor surpa,
Nici zeul Marte cu pojarul lui
N-o șterge versul scris în cinstea ta.
Uitarea, moartea, înapoi le lași,
Învingătoare peste vremuri noi;
Te vor cinsti și ultimii urmași
Pășind truditi spre ziua de apoi.
Și pînă la sfîrșitul sorocit,
Trăiești în vers și-n ochi de-ndrăgostiți.

În romînește de DAN DUȚESCU

Li Tai-pe

Despărțire

Munții duc pe umeri luna plină
Ca pe un ulcior rotund, de-argint.

De pe povîrnișuri, umbre negre
Se revarsă ca un rîu tăcut.

Liniștea pe amîndoi ne leagă
Cu frînghii de taină, nevăzute.

Te-nmlădii asemeni unui pin
Troienit de-a stelelor lumină.

Peste-aceste țancuri, veșnic sterpe,
Tu, iubita mea, îmi pari o floare

Care-adastă-al zorilor sărut
Să-și deschidă gingașa corolă.

Negura tristeții ne-mpresoară
Cînd ne-ajunge ceasul despărțirii.

Anii mulți ne-așteaptă să-i străbatem
Tu și eu, în veci nedespărțiți.

Însă-acum, ascuns sub stînci, ca șerpii,
Ne pîndește ceasul despărțirii.

Rătăcesc însingurat prin noapte;
Glasul tău l-aud tot mai departe.

În romînește de DAN GRIGORESCU

Mică antologie lirică a dragostei

M. Lermontov

Sonet

În amintiri și-n visuri, ce fiori,
Ce plăsmuiri se-ntorc din depărtare
Cînd printre toate chipul tău apare
Ca luna printre norii trecători.

Mi-e sufletul înlănțuit prea tare,
Mă stăpînești, și greu e uneori, —
Ce zîmbet și ce ochi fermecători,
Dar vai, în toate, cîtă nepăsare!

Știu bine, nu-mi disprețuiești iubirea,
Dar nu-i răspunzi nicicum, de nicăirea,
Cum idolul de piatră nu răspunde

Cînd la picioare marea i se-nchină;
Ne-ndepărtînd chemările-i ațunde.
E surd în nesimțirea lui divină.

În romînește de ION HOREA

Vladimir Maiakovski

Neterminate

(Fragment)

Mă-ntreb: mă iubește? Nu mă iubește?
Pe rînd cîte-un deget mi-așî rupe, la fel
cum îndrăgostitul în mai risipește
petalele de mușețel.
Bărbieritul mi-arată căruntețea ce vine.
Clinchet de-argint anii-n păr de-or să sune,
sper, sînt convins, că nicicînd lîngă mine
nu va sta prudența-nțelepciune.

II

E-aproape două,
poate te-ai culca
sau poate
și cu tine e ceva...
Nu mă grăbesc
și telegrame fulger n am
să-ți bat,
zadarnic
te-aș trezi
te-aș tulbura.

III

Retrage-te, mare.
Mare, mergi la culcare.
Cum se zice incidentul e „gata pipărat".
Barca dragostei de stîncile cotidiene-i
sfărîmată.
Noi doi sîntem chit.
Am lichidat
reciproc, jigniri și necazuri grămadă.

IV

E-aproape două, poate te-ai culcat.
Prin noapte curge Calea Lactee, stea de
stea.
Nu, telegrame fulger n-am să-ți bat,
Zadarnic te-aș trezi, te-aș tulbura.
Fapt consumat, a dragostei barcă
de stîncile cotidiene-i sfărîmată.
Noi doi sîntem chit. N-au rost să se-ntoarcă
jigniri și necazuri încă o dată.
Privești noaptea liniștii universale
cum boltii îi cere stelarul tribut.
În astfel de ceasuri cuvintele tale,
prin secoli, istorie, cosmos, se-aud.

1928—1930.

Din a doua introducere la poemul despre cincinal.

În romînește de CICERONE THEODORESCU

Foto : N. SĂNDULESCU

De dragoste

Cînd ești îndrăgostit

„Și pe margini de caiete scriam
versuri dulci, de pildă,
Către vreo trandafirie și sălbatică
Clotildă"
EMINESCU

Cînd ești îndrăgostit și-i primăvară,
E de ajuns un singur geam deschis,
Ca să-ți trimită pomii de afară
O boare de mireasmă și de vis.

Privirile îți joacă peste rînduri,
Iar timpla-i parcă sincrofazotron,
Accelerînd particule de gînduri,
Pulsînd cu inima la unison.

Un singur chip de fată se-nfiripă,
Din toate cîte îți plutesc în jur,
Cum pe-al lui Newton disc rotit o clipă
Din curcubeu se naște albul pur.

Surizător, același chip de fată
Te-ntîmpină din orice manual,
Ca luna reflectîndu-se deodată
Pe mii de ape-n fiecare val.

Citești mereu, dar pagina-i tot prima,
Cu Arhimede, Bruno, Galilei...
Iar numele-i, precum în versuri rima,
Sunînd duios, revine printre ei ;

Încît te pomenești ca liceenii
Pe margine de pagini desenînd
Imaginea acestei dragi vedenii,
Nepieritoare-n inimă și-n gînd.

Și nu-i de loc o treabă prea ușoară
Să stai de-asupra cărții aplecat,
Cînd ești îndrăgostit și-i primăvară,
Să-nveți pentru examenul de stat.

Niculae Stoian

Și nu mai poate

S-au răsucit plopii ușor, să-ți vadă
Umbra legănată de vînt,
Și se făcură cîntec și se făcură livadă,
Uitînd că e toamnă, uitînd...

Nopțile de cîte ori au uitat să apună,
Cu genele de somn ostenite.
Am fugit cu nopțile împreună
Pe nemîncate, pe nedormite.

Și-am găsit lîngă noi totdeauna izvoare,
Iradiînd frumusețî de adînc și-nălțimi de catarg
Și nu mai poate să zboare,
Și nu mai încearcă să zboare,
De pe umerii noștri iubirea, pasăre albă, de larg...

Florin Costinescu

Iubim

Vin păsările și eu le salut cu mîna
Rotunjită în vînt ca un cuib ;
Zăpezile curg și se dezlănțuie apele
Primenind cu lumina lor zările ;
Sevele înalță, ca într-o vioară,
Erupția pură a muzicii...

Primăvara iubim, încontinuu iubim ;
Fantezia aduce sărutului aripi,
Întîlnirilor noastre — solstiții,
Orelor noastre — inele subțiri de logodnă,
Și clipei — esențele vieților mari...

Iubim, nopți și zile iubim.
Fără popasuri și armistiții,
Fără retrageri în singurătăți ;
Zile și nopți ne iubim și legăm
Timpul cu îmbrățișările noastre.

Trăgînd cu o stea căzătoare
Peste memoria întunecată a inimii
Care-a trecut prin incendii și scrum,
Primăvara iubim, încontinuu iubim,
Timplă lîngă timplă gîndind și luptînd,
Împlinind cuplul de aur al lumii...

Împodobim primăvara cu strigătul nostru sublim,
Ca un stol de cocori ce se-ntorc prin văzduhuri :
iubim !

Adrian Dohotaru

Jocuri în pădure

Alergi ca o iederă
în jurul copacului înalt.

Mă privești printre ramuri
și eu mă ascund
lăsîndu-ți doar umbra subțire,
ecou în pădurea de cîmp.

Numele e o frunză,
trupul o creangă sonoră,
care te așteaptă de mult.

Liviu Călin

Zidire nouă

Pînă la gleznele plopilor, tremurătoare,
pînă la brazi, pînă la zare —
pervazuri de cîntec, praguri de iubiri,
mușcatele roșii, subțiri.

Dincolo de zare, pînă la brîu
de ploi, destrămat într-ai norilor riu —
mîinile noastre, cu dor căutînd
pe tîmplele nopții șuvițe de vînt.

Dincolo de nori, la fruntea de lună,
pînă la liniștea ce-o încununâ —
umerii calzi ai vorbei șoptite,
scări de visare, pași de iubite.

Dincolo de liniște, pînă la soare,
pînă la piscuri clocotitoare —
bucuriile noastre, și-ale zilei aceste,
pe deschisele aripi a mii de ferestre.

Victoria Ana Tăușan

Cîntec de drum

Desigur,
Aș vrea să fim mereu împreună,
Să împărțim clipa,
Minutul,
Ora.
Și mie îmi plac nopțile încărcate cu lună,
Și mie — soarele,
Dăruindu-se, bogat, tuturora.

Desigur,
Aș vrea să nu ne mai despărțim niciodată.
Cu aripile strînse,
Depărtarea să cadă ucisă-ntre noi.
Doar inimile aceleași ritmuri să bată,
În strălucirea primăvăraticilor ploi.

Desigur..,
Și totuși, adesea, drumurile țării mă fură,
Și,
Singură,
La marginea cîmpiei te las,
Lîngă noaptea ce se face de zgură,
Lîngă așteptarea ce-ntîrzie
În fiece frîntură de ceas.

Desigur,
Citeodată timp îndelungat ne desparte
Și parcă-am fi triști...
Totuși, nu !
Aceeași dragoste ne unește mereu mai departe,
Iar în trenul de noapte,
Spre inima țării,
Cu mine,
Ești tu !

Petre Ghelmez

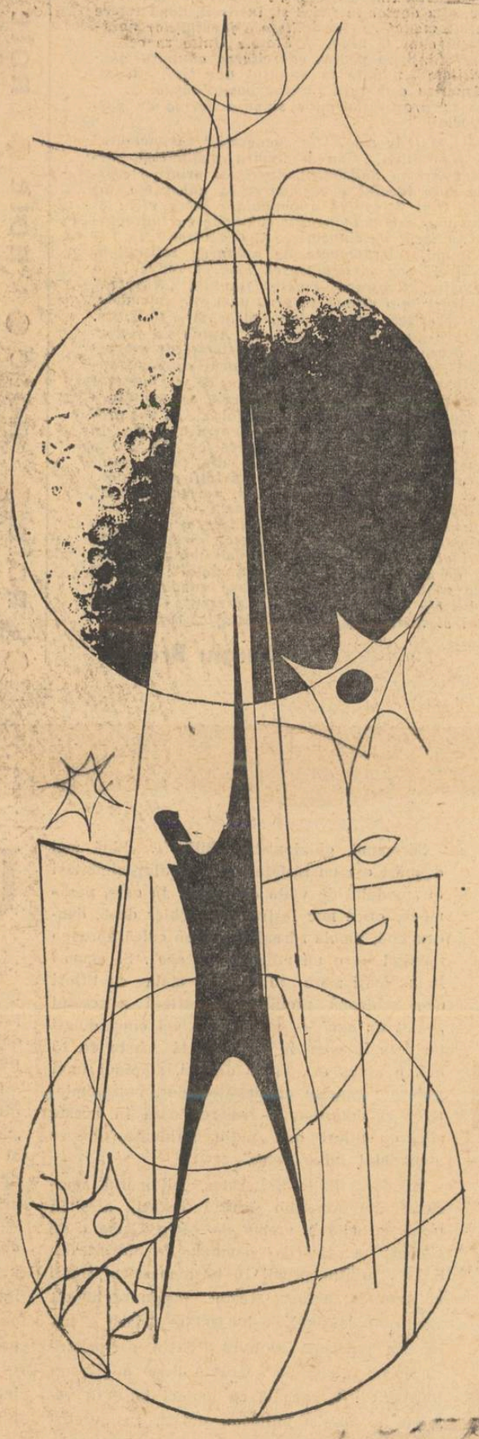

Ilustrație de N. ȘERBAN

Vîrsta de aur a dragostei

Mîinile mele sînt îndrăgostite.
Vai, gura mea iubește
și iată, m-am trezit
că lucrurile sînt atît de aproape de mine
încît abia pot merge printre ele
fără să mă rănesc.

E un sentiment dulce acesta,
de trezire, de visare,
E un dans, iubito, al sentimentelor,
zeițe-ale aerului...

Și eu, cu pinzele sufletului
umflate de dor,
te caut pretutindeni și lucrurile vin
tot mai aproape
și pieptul mi-l string și mă dor.

Nichita Stănescu

Iarnă de demult

Fărămituri de pîine ard pe plită.
Peste vreo zece ani te voi cunoaște.
Sparg lemne, multe, cu-ncăpățînare ;
Paltonul mi s-a înșelat cu așchii.

Sub plopii goi cu frunze camuflate
De anotimpul tînăr care vine,
Zăpada încă sună și se zbate
În straturi mate coborînd spre tine.

Nu tremura oriunde-ai fi, iubite,
Dacă ne-am întîlni acum, am trece
Înveniți de ger prin curtea goală
Și-am pune apă fiartă-n teica rece.

Și-ar bate poate mai tîrziu în poartă
Cu pumnul, mama ta venind la noi,
Strigîndu-te din toți copacii curții
În ceasul nins cerîndu-te-napoi.

Copil fiind, pe masa mea de scînduri
Voi pune una-n alta farfurii,
Și parcă presimțind o despărțire,
Mereu mă tem să vreau să mai revii.

Constanța Buzea

Profil

Dormi cu umărul dezgolit de-atîta lună
Și seara e albastră ca după un dans împreună.
Părul răvășit peste suris, frumos,
În zbatere îmi lasă pleoapa-n jos.
Cînd mă aplec să te cuprind cu mîna
De ochii tăi nu mai văd luna.
Poate-i de vină vîntul ce-ți dezmiardă
Părul tău negru cu miros de iarbă.
Sau poate genele care mă fură
Și se închid cînd te sărut pe gură.
Mi-aș sprijini bărbia-n umăr prima oară,
Ca aplecat, într-un profil, peste-o vioară.

Vasile Petre Fati

După ploaie

Ai rîs cu fața spre muguri
și trilul rîsului tău s-a-nfășurat
pe ghemul soarelui...

Parcă plutim, hai să plutim
pe podețul construit
din lemnul celor șapte culori
întins după dansul ploii
întins peste făptura orașului,
parcă din sufletul nostru întins,
să uimească oamenii.

Sînt semnele bucuriei de-a fi
și peste ele pulberea amiezii
nu face umbră.

Am rîs cu fața spre lume
și trilul rîsului nostru s-a-nfășurat
pe ghemul soarelui, sporindu-l,
umanizîndu-l...

Ovidiu Genaru

Veghe

Somn cu pleoape închise,
aparență fugă-n neștire.
Doarme iubitul,
crîng în care plouă lumina subțire.
Urechea îmi plec la pămînt
și ascult
parcă aud călăreți
cotropind liniștea de lîngă noi,
în ropotul des de potcoave
cu iubiți și tați neîntorși din război.
Și mă robește în vis durerea cu patru văluri
și mă trezește încrederea — știu
copiii n-au să mai fie soldați
și cred în aceste simple-adevăruri.

Somn cu pleoape închise.
Corăbii albastre pornirâ...
Pereții sînt albi și nu știu :
pacea sau iubitul respiră...

Gabriela Melinescu

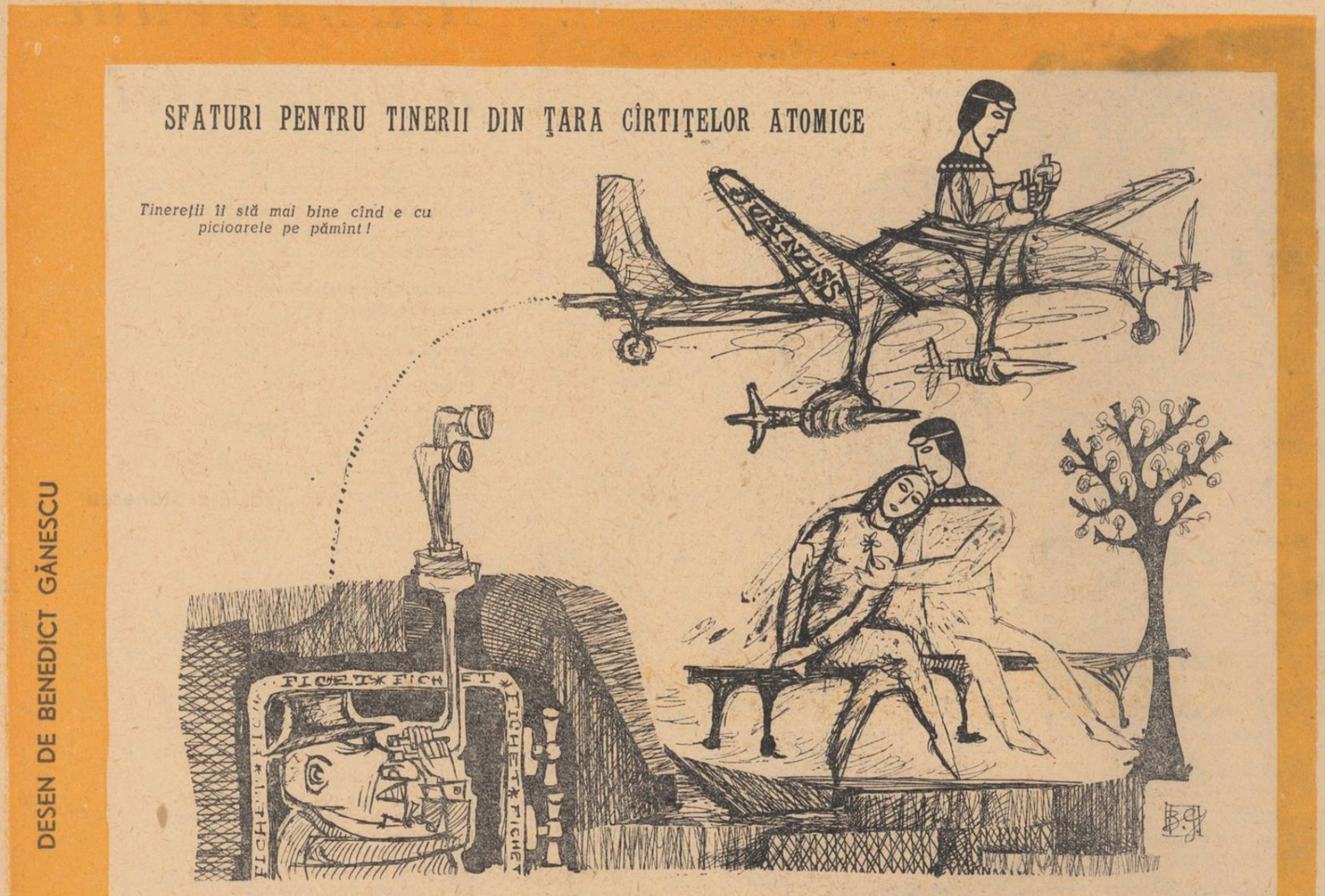

Ce nu poate ascunde fardul

La unele popoare sud-americane există obiceiul de a ascunde sub un strat de fard urîtul morţii. Cadavrul devine obiect de lucru pentru esteticienii cosmeticii. Dar prea puţin timp paloarea morţii poate fi învinsă. Curînd aparenţele se şterg şi descompunerea intră în drepturi.

Dar, oare, unei societăţi nu i se poate aplica stratul salvator de fard care să-i acopere plăgile? Saigonul a făcut experienţa. Fardul, în acest caz, este mătasea unor halate albe pe care prostituatele din Vietnamul de sud sînt obligate să le poarte. Culoarea purităţii, a nevinovăţiei este folosită pentru a acoperi forma cea mai degradantă a comerţului cu amorul. Căci aceasta nu se poate numi dragoste, aşa cum spunea odată Grigori Ciuhrai, care concentra în cîteva rînduri, nu fără o notă de umor, milioane de metri de peliculă cinematografică, turnată în occident: „Intr-un oraş inundat de focul neonului — spunea Ciuhrai — vedem un animal (mascul). Acest animal priveşte în toate părţile pentru a alege ceea ce îi convine pentru seară. El zăreşte un alt animal, femelă de data aceasta. Se apropie, o ia de mînă şi o duce undeva. Povestea e fără cuvinte, cuvintele sînt inutile. Cînd sînt în cameră, el se apropie de ea, iar ea, fără să pronunţe un cuvînt, înainte ca el să fi făcut un gest, se dezbracă". Totul, desigur, scăldat în fard, mai rafinat (deci mai greu detectabil) decît cel al prostituatelor saigoneze. Dar, vai, nici parfumul „Chanel", nici rochia „Dior" nu pot masca decît un timp, măsurat de viteza de selectare a creierului uman, profanarea sentimentului de dragoste.

Faptul îl recunoaşte cu tristeţe şi un anume Hedley Rhodes care, în „New York Herald Tribune", se plînge că „operaţia fard" cu halate albe nu poate masca descompunerea. „In această uniformă — scrie el — femeile de moravuri uşoare amintesc de asistentele unor dentişti, dar îmbrăcămintea nu schimbă absolut nimic din adevărata lor îndeletnicire" care, desigur, este un business ca ori care altul în „lumea liberă".

Halatele albe sînt înlocuite la Bangkok cu „saloanele de masaj". Fardul e şi mai grosolan. Iată ce scrie în acest sens Rhodes: „Acest oraş fermecător cu temple luxoase şi canale pitoreşti se deosebeşte prea puţin de ceea ce a fost cu 5-6 ani în urmă. In locul bordelurilor, în oraş au apărut acum „saloane de masaj". Majoritatea şoferilor de taxi le propun pasagerilor să-i ducă în asemenea locuri...". „Americanii liniştiţi" trebuie doar să se distreze. Acelaşi Rhodes remarcă faptul că la Vientiane (Laos), cluburile şi restaurantele de noapte sînt mai prospere decît ori cînd. In toiul recentelor evenimente, la un dancing din oraş, a apărut următorul anunţ: „Au sosit zece fete noi cu certificate medicale în regulă". Trafic la lumina zilei. Recunoaştere implicită a efectelor ajutorului american, pe plan moral şi material.

„Jungla" cu frigidere şi televizoare concurează în ferocitate jungla naturală, deosebirea constînd numai în existenţa controlului medical. (Igiena înainte de toate!) Mai ales că în Oklahoma sau în Missouri, situaţia nu este tocmai strălucită în această privinţă. Printre bolile sociale molipsitoare, cele venerice se află pe locul doi în statistica americană. Şi încă o cifră îngrozitoare: în perioada cuprinsă între 1957-1961, cazurile înregistrate de sifilis infecţios au crescut în ţara sutelor de societăţi pentru bunele moravuri, de peste şase ori. Comedia fardului s-a transformat repede într-o dramă. De la albul şorţurilor prostituatelor la albul halatelor surorilor medicale — iată expresia concentrată a erei „viciului în floare" (New York Herald Tribune). Şi acest viciu este cultivat conştient, i se face publicitate, otravă răspîndită prin tone de hîrtie sau aruncată în eter de televiziune şi radio. Sentimentele nu contează la bursă, nu aduc venituri. Pe cînd literatura pornografică, conform datelor foarte oficiale ale subcomisiei senatoriale pentru cercetarea criminalităţii infantile, aduce cîştiguri de sute de milioane dolari anual. Cît îi priveşte pe cei inoculaţi cu acest ser odios, iată o cifră tot oficială: peste 75% din cărţile care fac elogiul desfrîului sexual sînt cumpărate de copii şi tineri pînă la 18 ani. In 1959 un milion de copii, adică fiecare al 35-lea copil de vîrstă şcolară, primeau material pornografic prin poştă.

In momentul, deci, de formare a caracterului, în perioada în care copilul receptează influenţele cele mai diverse, este îndemnat să citească maculatura avînd ca temă „teroarea, erotismul, crima şi violenţa, luptele între bande, asasinatele sadice, banditismul, dorinţa de a ucide, pasiuni perverse", după cum scrie Paul Blanchard, cercetător în acest domeniu.

Acestea sînt valorile morale cultivate de o societate care încearcă zadarnic să-şi fardeze bătrîneţea putredă. Dar, din păcate, putrefacţia morală atinge şi organisme tinere. Mijloacele de pervertire sînt cele cunoscute, unele enumerate şi aci. Iată şi rezultatele, culese din rubrica de fapte diverse a ziarelor occidentale, în limbajul sec al ştirilor. Lawrence Madesen din Chicago şi-a omorît prietena, Lisa Jorgensen, prin strangulare. Este, însă, un gentleman care îşi conduce amica acasă. Aşa că... a îngropat cadavrul Lizei în curtea din faţa casei părinteşti. Urmează arestarea, interogatoriul. Tînărul criminal declară că a atras victima în camera sa, sub pretextul de a asculta muzică. „S-a pornit să plîngă", povesteşte adolescentul. „Apoi, fără să ştiu bine de ce, mi-am scos cravata şi i-am legat-o de gît. Am strîns foarte puternic şi faţa i s-a făcut vînătă". Corespondentul ziarului parizian „L'Aurore", care relatează în amănunţ crima din Chicago, asigură publicul cititor că Madesen, deşi şi-a dezbrăcat victima, nu s-a dedat la violenţe sexuale. Moralitate!

„Fără să ştiu bine de ce", mărturisire care egalează în groază faptul crimei. Că Madesen nu e un caz singular ne dovedeşte şi un alt fapt. In Statele Unite un tînăr de 18 ani, care a torturat un om bătrîn cu o ţigară aprinsă şi l-a maltratat pînă ce şi-a pierdut cunoştinţa, a declarat la poliţie: „Îmi place să bat oamenii. Îmi place să privesc cum se zbuciumă şi suferă". Replici ale filmelor de groază americane. Hitchcock poate fi mulţumit! Şi pentru că vorbim de cinematograf, să citäm aceste cîteva rînduri trimise de o cititoare a ziarului american „Capital Times". Precizăm că nu e vorba de un film de serie, ci de unul dintre filmele care afişează anumite pretenţii, avînd ca vedetă pe Marylin Monroe şi un regizor cunoscut. „Înainte — scrie cititoarea — mă miram cum tinerii păşesc pe calea crimei. Astăzi nu mă mai mir, fiindcă filmele asemănătoare acestuia sînt prezentate copiilor de toate vîrstele. De fiecare dată cînd văd asemenea filme, înţeleg că cinematograful cultivă desfrîul şi asasinatul".

Dar ecranul nu face decît să reflecte o realitate care nu înseamnă doar energie canalizată spre crimă şi perversitate, ci şi frumuseţea, tinereţea socotite ca marfă. Şi aceasta nu numai la Vientiane, unde se importă fete cu certificate medicale în regulă, ci chiar în Statele Unite. La rubrica ofertelor de serviciu, un ziar american publica următorul anunţ pe care l-a reprodus şi „Tribune des Nations": „Fabulosul hotel Flamingo din Las Vegas (oraşul marilor cazinouri — n.n.) care montează o revistă de mare spectacol, avînd ca interprete 16 fete cu diplome de doctor, caută tinere îndeplinind această condiţie". Se menţionează apoi consolator: „A nu se confunda cu baletistele de rînd". In partea finală a anunţului se adaugă, cu discreţie americană, că ofertantele, în afara unor oarecari cunoştinţe de dans, trebuie să fie bine făcute. Onorabila trupă avea de acum, în rîndurile sale, două tinere doctor în filozofie, una doctor în antropologie, alta doctor în fizică şi, însfîrşit, două tinere doctor în ştiinţele menajere (specialitate a facultăţilor nord-americane). După cum se vede, în Statele Unite se cere o înaltă calificare ştiinţifică pentru exercitarea anumitor meserii, cu subtilitate numite în anunţul din ziar, balet. Intr-adevăr, America este ţara tuturor posibilităţilor...

Dar invitaţia la prostituţie nu e singura formă de pervertire a dragostei.

Există şi acel „mal du siècle" al „generaţiei zăruncinate" (the shook-up generation, cum o numea publicistul burghez american Harrison Salisbury), exprimat printr-o existenţă goală, în care idealul e considerat ca anacronic, iar libertatea individului înseamnă o pendulare între viciu şi plictis. Sena nu mai e cîntată pentru cheirurile cu îndrăgostiţi, ci pentru numărul de sinucigaşi. Şi dragostea? In filmele lui Antonioni, impregnate de apăsarea solitudinii, eroii caută iubirea, vor să depăşească amorul redus la o necesitate biologică. Reuşesc? Finalul filmului „Noaptea" e poate un răspuns. Pe o peluză, în zorii unei zile splendide, două trupuri îmbrăţişate într-un lung sărut fără dragoste. O îmbrăţişare care nu uneşte, ci desparte. Antonioni reflectă o realitate, aceea a tineretului unei societăţi dezumanizate, „în panică", cum o caracteriza scriitorul catolic francez Georges Hourdin. Referindu-se la cea ce el numeşte „anarhie sexuală", Hourdin scrie: „Tinerii se consideră liberi, dar în realitate libertatea lor este falsă... Ei pot profita de panica prin care trece epoca lor, pentru a se lăsa în voia instinctelor". Această panică, în ceea ce priveşte o anumită componentă a vieţii tineretului din ţările capitaliste, este o urmare a „imposibilităţii societăţii de a asigura disciplina şi un mod de viaţă sănătos, normal, fericit", arată revista americană „Parents Magazine".

Tone de fard nu pot acoperi această realitate, a cărei tristeţe este luminată doar de acel „te iubesc", replică dată de mulţi tineri ai apusului la invitaţia, mai mult sau mai puţin voalată, de a se lăsa „în voia instinctelor". Ceea ce ar conveni de minune unei societăţi care cunoaşte doar două dimensiuni ale timpului: trecut şi prezent. Or, viitorul este tocmai al tinereţii şi, fără îndoială, al dragostei.

Sergiu Brand

note note note note note note

Cunoscutul scriitor guatemalez Miguel Angel Asturias — al cărui roman „Domnul preşedinte" a fost tradus şi în limba română — a fost arestat de către autorităţile argentiniene şi deţinut timp de aproape o lună, în ciuda stării rele a sănătăţii sale. In urma protestelor adresate de oamenii de cultură din lumea întreagă, Asturias a fost recent eliberat.

Anul acesta se sărbătoreşte centenarul lui Maeterlink. Printre ţările care au anunţat manifestări omagiale, în afară de Belgia, se află Uniunea Sovietică, Franţa, Norvegia, Danemarca.

Printre noile discuri de muzică contemporană apărute la casa „Chant du Monde" se află două dedicate tinerilor compozitori sovietici. Primul cuprinde Concertul pentru vioară şi orchestră de Andrei Espai şi cel de-al doilea disc, o suită pentru balet de Rodion Scedrin.

Printre ultimele cărţi apărute în editura pariziană Julliard, se numără „Donul liniştit" de Mihail Şolohov şi „Vii şi morţi" de Konstantin Simonov.

Radiodifuziunea italiană (programul naţional) a transmis, la începutul lunii mai, un concert interpretat de pianistul sovietic Evgheni Malinin.

Revista „Sovetskaia Muzika" a publicat un articol de David Oistrach intitulat: „La festivalul de la Prades". Marele violonist sovietic a interpretat la ultimul festival de la Prades, ce a avut loc în vara anului 1961, un trio de Schubert şi unul de Beethoven, împreună cu pianistul american Julius Katchen (cunoscut publicului rominesc din turneele întreprinse în ţara noastră) şi cu Pablo Casals. Citäm din acest emoţionant articol: „In luna decembrie a anului trecut, Pablo Casals a împlinit 85 de ani. Sînt fericit că am reuşit să mă întîlnesc cu acest eminent muzician. El este o punte de legătură între generaţia noastră şi pleiada care a dispărut, Yssaye, Enescu. Artist de frunte, Casals simbolizează tot ce e mai bun în arta interpretativă".

Recent a avut loc la Leningrad premiera operei „Soarta unui om" de Ivan Dzerjinski, inspirată după celebra povestire a lui Mihail Şolohov.

Sub titlul „Ziarul cel mai răspîndit din lume", revista italiană „Vie nuove", publică pe şase pagini, un amplu foto-reportaj, dedicat aniversării a cincizeci de ani de la apariţia „Pravdei".

CARAGIALE ÎN LIMBA SPANIOLĂ

DE PAUL ALEXANDRU GEORGESCU

Pe harta universalităţii lui Caragiale, sectorul hispanic are o deosebită importanţă. El cuprinde o ţară cu admirabile tradiţii satirice şi mai ales o lume întreagă — America de limbă spaniolă — astăzi în plină efervescenţă înnoitoare, în plină luptă împotriva unor întocmiri învechite în care odiosul se împreună cu ridicolul. Amestec în care s-ar părea că Ion Luca se pricepe oarecum şi poate da o mînă de ajutor... Cu condiţia, firească, ca versiunea spaniolă să păstreze în cea mai mare măsură posibilă virtuţile operei originale: eficienţa satirică, forţa comică, pregnanţa artistică. Apariţia la Buenos Aires a capodoperei dramaturgiei lui Caragiale, „O scrisoare pierdută" **(Una carta perdida,** Ediciones Lautaro, 1953, traducerea spaniolă de Hector P. Agosti) constituie un început promiţător în această direcţie.

Întreprinderea a fost fără îndoială dintre cele mai dificile. Fiecare element al operei de artă — materia, instrumentul, măiestria — prezenta greutăţi. Dintre greutăţile **ratione materiae** vom menţiona numai pe cele pricinuite de numele proprii şi pe cele datorate împrejurărilor specific romîneşti. Numele personajelor lui Caragiale, deşi **înseamnă ceva,** fie prin sugestie onomatopeică (de ex. Caţavencu), fie prin liberă derivaţie lexicală (Agamiţă Dandanache), rămîn bine înţeles intraductibile. Pierderea în ceea ce priveşte caracterizarea psihologică şi efectul comic este inevitabilă pentru spectatorul străin; pentru cititor ea este parţial remediată prin notele explicative de la sfîrşitul volumului. La rîndul lor, faptele legate de realităţile noastre sociale din trecut, prezente în comediile lui Caragiale fără explicaţii, ca prea ştiute puncte de referinţă, ridică şi ele dificultăţi. În textul spaniol, inconvenientul unor formulări eliptice ca „de la 48" (revoluţia), „plebiscitul" (lui Cuza) sau „revizuirea" (Constituţiei, la 1884) este evident: nici un spectator străin nu va putea ghici parantezele. Şi totuşi, pînă la urmă, dificultatea dispare, datorită puterii lui Caragiale de a crea personaje semnificative, vii, autentice. Eroii lui sînt atît de pregnant caracterizaţi, încît spectatorul îşi dă seama de sensul evenimentului sau instituţiei după personajul care le invocă. Revizuirea nu putea fi decît **în felul** lui Farfuridi, parlamentul **în felul** lui Agamiţă.

Mai grave sînt dificultăţile **ratione instrumenti,** provenind din situaţia specială a limbii romîne. La sfîrşitul secolului trecut există un contrast izbitor între vechiul lexic de obîrşie greco-turcească, apt pentru exprimarea abuzului sau dispreţului, şi lexicul neologistic, împrumutat din franceză şi folosit pretenţios şi deformat în discursuri, articole de ziar sau conversaţie „aleasă". Coexistenţa în vorbirea şi chiar în caracterul personajelor a vechii vulgarităţi levantine **(matrapazlîcuri, daraveri, hachiţe)** şi a falsei, scîlciatei „distincţii" occidentale **(rezon, prinţipuri, sufragiuri)** este esenţială, psihologic şi social, lumii satirizate de Caragiale, întrucît reflectă împletirea dintre vechea asuprire fanariotă feudală şi noua exploatare, burgheză, mascată sub farsa parlamentară. Limba spaniolă însă, cristalizată şi unificată încă din secolul al XVI-lea, nu cunoaşte regiuni şi contraste lexicale bazate pe poziţia arhaism-neologism sau orient-occident. Pitorescul ironic al termenilor greco-turceşti era deci greu de redat şi traducătorul l-a pierdut de cele mai multe ori, lucrurile luînd astfel un nedorit aer serios. Zavragii au devenit **revoltosos** (revoltaţi), mofluzii — **fracasados** (rataţi), hatîrul — **favor.** În acelaşi sens, familiaritatea zaharisită a celebrului „neicusorule şi puicusorule" a dispărut, neutralizată de banalul **queridisimo** (iubitule) cu care a fost tradusă. În redarea franţuzismelor, H. Agosti a ezitat, de asemenea, să păstreze deformările şi l-a ferit, de pildă, pe Farfuridi, de greşeli lingvistice. Ele erau însă esenţiale, definitorii pentru personaj, aşa încît traducerea corectă, în acest caz, e... greşită. „Nifilistul" Caţavencu nu poate fi decît un tip ridicul, fals periculos, pe cînd **el nihilista** Caţavencu constituie o calificare de luat în serios. „Liber-pansismul" este o glumă, un moft, cum se şi spune în piesă; **el libre pensamiento,** cum traduce, nealterat, Agosti, e o respectabilă noţiune filozofică. Aceste „scăderi în seriozitate" puteau fi evitate dacă se traducea prin echivalenţă, prin termeni şi expresii avînd o corespunzătoare culoare emotivă, un strat asemănător de subînţelesuri. Pentru lexicul balcanic, traducătorul putea recurge, credem, cu folos la ce se numeşte **lenguaje callejero** (limbajul străzii) sau la expresiile izvorite din **socarroneria popular** (şolticăria populară), mergînd pînă la unele forme argotice. Cît despre limbajul neologistic pompos şi denaturat, există în literatura hispano-americană reuşite procedee de caricatură verbală, folosite de ex. de Miguel Angel Asturias în **Domnul Preşedinte** (discursul ţinut de Lengua de Vaca în cel mai bun stil caţavencian). În privinţa dificultăţilor **ratione artis,** cauzate de mijloacele de expresie specific caragialeşti, traducătorul argentinian a reuşit aproximaţii satisfăcătoare. Ticurile verbale se recunosc uşor, replicile de efect trec, credem, rampa. Firească, nu se poate cere imposibilul şi trebuie deci să admitem ca prea cunoscutul îndemn „Zoe! fii bărbată..." să fie redat prin „Zoe! coraje!". Altă dată, însă, timbrul caragialesc este perfect păstrat. Traducătorul se dovedeşte, de nenumărate ori, capabil să păstreze în limba spaniolă o serie întreagă din preţioasele calităţi ale **Scrisorii pierdute:** vioiciunea replicii, ritmul susţinut al dialogului, verva şi incisivitatea satirei.

Cu aceasta venim la problema incidenţei operei lui Caragiale în literaturile hispanice, Desigur, nu poate fi vorba, aici şi acum, decît de posibilităţi şi perspective. Socotim însă că pe măsură ce traducerile din opera lui se vor înmulţi şi răspîndi, lumea hispanică va fi inevitabil atrasă de un autor care, cu o sclipitoare inteligenţă şi cu unică virtuozitate artistică, denunţă — cum spune el însuşi — „extravaganta deosebire dintre realitate şi aparenţă, între fiinţă şi mască". În America hispanică au căzut în ultimii ani prea multe măşti — dictatoriale şi imperialiste — pentru ca denunţul să nu pasioneze. Faţă de acest joc al măştilor burgheziei, Caragiale aduce verva nemuritoare a satirei, perspectiva „de jos", punctul de vedere al maselor. Indignarea şi revolta din care izvorăşte rîsul lui Caragiale vor asigura operei lui — sîntem siguri — un loc de seamă în lumea literelor hispanice.

CARNET EXTERN

UN TÎNĂR CU GHINION

Sărmanul, ghinionistul Billie!... Pînă mai deunăzi era un răsfăţat al ziariştilor-trîmbiţaşi ai „modului de viaţă american" în care, pasămi-te, orice mic lustragiu — chiar dacă, deocamdată, umblă zdrenţăros şi se culcă aproape flămînd — e un milionar *in spe*... Şi acum? În aceleaşi ziare în care se etala cu titluri de-o şchioapă prodigioasa carieră a acestui „băiat de aur" — care, de la cei cinci dolari pe care îi avea în buzunar la vîrsta de 15 ani, a ajuns azi, la 37 de ani, stăpînul unui puternic imperiu al elevatoarelor, îngrăşămintelor şi dolarilor, — se relatează în aceste zile, cu titluri mai puţin stridente, despre „scandalul Billie Estes".

Aşadar Billie Sol Estes, milionarul american din Amarillo (statul Texas), ales în urmă cu cîtăva vreme de către Camera de Comerţ a tinerilor oameni de afaceri din S.U.A., printre primii 10 businnessmeni tineri ai Americii, a fost arestat (desigur eliberat apoi pe o cauţiune de 100.000 de dolari) şi trimis în judecată. Motivul? Nişte escrocherii ca multe altele în această lume a „liberei iniţiative": 1. specula cu ipoteci false în valoare de 20—30 milioane dolari, „asigurate" pe baza unor cisterne cu îngrăşăminte lichide, existente doar... pe hîrtie; 2. realizarea de profituri ilegale de pe urma creditelor acordate în cadrul programului federal de sprijinire a preţurilor agricole.

Sărmanul, ghinionistul Billie!... Şi cînd te gîndeşti că luase, de altfel, unele ingenioase „măsuri de prevedere". Astfel, un funcţionar al Ministerului Agriculturii, care s-a interesat de culturile de bumbac ale lui Estes, a fost găsit ciuruit de patru gloanţe într-un hotel din Texas (fapt apreciat iniţial ca o... sinucidere oarecare); George Krutilek — contabilul personal al lui Estes — a fost găsit mort într-un automobil. Bille era, prin urmare, asigurat. Garanţia cea mare o constituiau însă amicii săi care patronau — deloc dezinteresat, cum s-a stabilit ulterior — din posturile lor înalte de la Washington, matrapazlîcurile lui Billie-„băiatul de aur".

Dar tocmai de aici se trage toată tevatura. Căci ceea ce presa numeşte „scandalul Estes" e, de fapt, un scandal al actualei administraţii americane. Doi secretari adjuncţi — Jerry Holleman de la Ministerul Muncii şi James Ralph de la Agricultură — au trebuit să-şi părăsească posturile, primul dîndu-şi demisia iar cel de al doilea fiind concediat. De asemeni, Carl Miller, preşedintele Camerei de Comerţ pentru agricultură, a fost transferat într-un alt post. Iar lista celor implicaţi nu-i nici pe departe completă...

Şi cît a dorit administraţia democrată să nu izbucnească un astfel de scandal! În primul rînd, pentru că Billie Sol Estes a contribuit cu o sumă respectabilă la campania electorală a partidului democrat (al cărui candidat se află azi pe scaunul prezidenţial al Statelor Unite); şi, în al doilea rînd, pentru că, în timpul aceleiaşi campanii electorale, partidul democrat a făcut un mare tapaj în jurul scandalului cu mită, trafic de influenţă, abuz de putere, favoritism, în care, cu cîtăva vreme în urmă, fusese implicat Sherman Adams — mîna dreaptă a fostului preşedinte republican Eisenhower. Dar mai sînt doar şase luni şi vin alegerile legislative. Şi nu va face oare totul elefantul republican — cum se exprima agenţia France Presse — „să atîrne tinicheaua de coada măgarului democrat"? Degeaba ţin să precizeze acum personalităţile politice dintre cele mai sus puse că din 7 milioane de dolari primiţi de Estes pentru locaţia silozurilor sale, 5 erau plătite de administraţia Eisenhower şi că sînt hotărîte să facă lumină deplină în cazul Billie Sol Estes. Lumină s-a făcut!

Sărmanul, ghinionistul Billie! Şi, mai ales, sărmanul, ghinionistul „mod de viaţă" capitalist!...

I. Cioară

REDACŢIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAŢIA: Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.63.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii